Marcel. Paling.

Historię placeant celebres, mihi credite vtę
Institutæ, quæ sint fugitiua fequódaq; mõstra.
Fabula nõ omnis spernẽda est, recta legatur,
Ista iuuet, eadẽ pariter sine crimine pictor.

Thomas Newton.

FLORES HISTORIARVM

PER MATTHÆum Westmonasterienſem COLLECTI,

Præcipuè de rebus Britannicis ab exordio mundi vſque ad Annum Domini.

1307.

LONDINI,
Ex officina Thomæ Marshij,
Anno Domini, 1570.

Cicero de Oratore.

¶ Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, Magistra vitæ, et vetustatis nuntia.

FLORES
HISTORIARVM
PER SENTENTIAS

341 - 14

PRÆFATIO AD LECTOREM.

HABES HIC STVDIOSE LECTOR MATthæum VVestmonasterienſem, Florilegum vulgo dictum, denuo reuiſum, & innumeris penè mẽdis, quibus prior editio ſcatebat, fideliter expurgatum. Huius recognitionis cauſam ſi deſideras: hinc ortam intellige, quòd nuper incidimus in vetuſtiſſimum illius hiſtoriæ exemplar, nõ ſolum elaboratius ſcriptum, ſed in multis locis ita vndique abſolutum, vt merito videri poſſit ab ipſo authore primo ſic emiſſum. Neq; hoc nouum videri debet, aut vlla admiratione dignum, quòd pleroſque authores ea affici iniuria cernas, vt eorum ſcripta (poſteritatis dolo) ab origine reddantur degenera: Cum eo impudentiæ prorupêre nonnulli, vt eiſdem addendo & ſubtrahendo, quoſlibet, licet pios, pro ſuo cuiuſq; arbitrio, quæq; vel nephanda patrocinari cogerent. Quæ eorum impia fraus, (& ſi ſubtiliter obumbrata) tandem tamen veterum exemplarium, cum Neotericis collatione fit manifeſta. Hæc codicum diligens examinatio, vt vbique locorum multum: ita nobis plurimum adferre lucis in hoc authoris opere, tute iudicabis, ſi oculis aliquantulum defixis in vtriuſque editionis tenorem huius ſcripti, à communi (quod ferè in omnium manibus tenetur) inauditam diſcrepantiam, preſertim ab anno 1245. vſque ad. 1265. diligentius tecum conſideraueris. Quos annos vt olim ſcriptos, ſic iam integrè reſtitutos etiam author libri Roffenſis, qui tam proximè Florilegũ imitatur, luculentiſſimè teſtatur, in quibus videre licebit technas & fraudes quorundam, quamobrem tàm ſtudioſè multa eraſerunt, vt ſi ſolum annos. 1245. & 1247. diligenter comparaueris, protinus apparebit quo animo tàm cõtractè in omnibus ferè examplaribus abuſi ſunt hiſtoria. Tanta enim fuit olim temporum nequitia, tam effrenata veritatis ſupprimendæ cuiuſque libido, vt nihil dubitarint ad occecandas hominũ mentes, veterum ſcriptorum, vel vniuerſas periodos, multo minus verbula intrudere, extinguere, commutare, prout cuique libitum fuerat, quæ quidem mens mala & animus malus nõ in iſtiuſmodi ſolũ Authorum veterũ monumentis reperientur, ſed in hïs etiam authoribus qui de rebus diuinis, maximè ſeriis & ſacris ſcripſere. Quid queſo hiſce maioribus propoſitum erat, qui Rabani Magnentii Mauri, natione Scoti, abbatis Fuldẽſis, opera, adhuc ferè ante ſeptingentos annos ſcripta, in publicum exponi decernentes, q̃ tenebris perſtringere hominum mentes, in illius, quem edidit, libri de vniuerſo ſiue de rerum naturis (adhuc ni fallor inexcuſi) cap. xi. lib. 5. De eccleſiaſticis officiis? Qui nequiter, & inuriosè ab hiſce verbis (Sacramentum ore percipitur, virtute ſacramenti interior homo ſatiatur,) hanc ſubſequentem ſententiam. (Sacramentum enim in alimentũ corporis redigitur, virtute aũt ſacramẽti æternę vitæ dignitas adipiſcitur.) &c. quaſi ſpuriam & illegitimam penitus abraſere. Cũ tamen

tamen hæc ſententia, priori coniuncta, in quolibet veteri exemplari (ante Gulihelmi conqueſtoris tempora edito) paſſim reperiatur: & communi etiã conſenſu Patrum illius temporis, pro orthodoxa veritate ſit admiſſa. Sed ea ſemper fuit improborum quorundam nimis importuna nequitia, ea fraus & diabolica corruptio, vt nihil vnquàm minus ferre potuerint quàm, veritatis ſplendorẽ, et ſynceræ religionis integram puritatem. Cuius ſententiæ lectionem, ingenuè teſtatur Gulihelmus Monachus ille de Malmesburia, qui quãuis reprehẽſione dignum præfatum dogma conſtituerat (quòd irritam fecerit de ſcholaſtica tranſubſtantiatione opinionẽ) tamẽ ita primitus à Rabano ſcriptum eſſe apertè prodit, in exemplaribus illius monaſterii, quæ tunc temporis ibidem adſeruabantur. Iſta ſi experiri animus eſt, Prologus in Amalarium de diuinis officiis, quem fratri ſuo Roberto dedicauerat, patefaciet: hoc enim opus fratris ſui cauſa & rogatu in ſummam contraxit. Ita impiorum conſilio, pleriſque vſu veniſſe animaduertimus, vt quicquid reuerendi Patres diuino afflati numine, ſanctè, & ſobriè de cæna dominica ſentiere, hi furtim eximendo, tranſferendo, immutando, finem nullũ faciunt, vſq; dum horum authoritatem Romanæ eccleſiæ & priuati cuiuſque detiramentis turpiter inſeruire faciant. Inde orta ita pernitioſa rerum omnium confuſio, vt niſi magna eſſet quorundã diligentia (ſed maior dei bonitas) nihil integri, nihil ſinceri, nobis vnquam apparuiſſet. Eò ſiquidem impudentiæ progrediebatur quorundam eccleſiaſticorum Patrum improbitas, vt dum honorẽ, lucrum, authoritatem, libidinem, & quiduis præterea auidè ſectarentur, nihil curauerunt quàm populum denſa caligine obrutũ, veluti in carcere detinere, quo minus, nefanda ſua flagitia, & crudelem tyrannidem animaduerterent. Sed hæc quæ dicimus maximè iis perſpicua erunt, qui non grauabuntur Matthæi Paris, Angli hiſtoriographi (cuius hic ſcriptor acerrimus imitator fuit) lectioni incumbere. Is enim cum Romanorum Pontificum, incredibilẽ ſuperbiam, ambitionem, auaritiam, impietatem (veluti ab humano genere aliena) perhorreſcens: paulo liberius in eos inuexiſſet: boni Patres, eius ſcilicet & ſubſequentis ætatis, effecerunt, vt aut perq̃ pauciſſima exemplaria illius ſcripti in lucem emitterentur, aut exponerẽtur admodum mutila & lacera, ne dum eorum Pontificum Romanorum tyrannidem, quam in omnes exercuerunt, fortiter cõcuſſerint huiuſmodi authores, principũ animos in illius contemptum, ita vndiq; deducerent. Vt ſeruilis iugi (quo acerbius premebantur) perteſi, tandem libertatem quærerent. Hic eſt mos, hæc cõſuetudo, illius ſubdolæ & vulpinæ generationis, cui ita indeſinenter inoleuit, vt non modo prioris ætatis Patrum ſcribentium operibus, pro ſua cuiuſque voluptate impiè abuterentur, ſed pridem (Concilii Tridentini publico decreto cautũ eſt, (vt per alphabeticũ ſuum ordinem commenti ſunt) vt omnes omniũ ſcriptorum libri ab inquiſitoribus denuò reuiſantur, & vt liberè quicquid illis viſum fuerit, ex illis eximatur, & repudietur, vt etiam quiſque de eccleſia,

cleſia, tanquam Ethnicus expungatur, qui Papale faſtigium, qui illius vitã & religionem acriter defendere non laboret, qui denique Romanam eccleſiam, pro Catholica non indubitãter adoret. Ita fit vt dum ille in omnes ſine modo & ratione imperium foràs exerceat, dum domi ſtuprum, homicidium, idololatriam ſecurè committat, dum liuore & inuidia turgens improbitatis ſuæ virus in pios eiaculetur, nos ſilentio, (quaſi omnia recte gerantur) ſub Anathematis pœna, aſtringi diiudicauit. Nec aliundè proficiſcuntur iſta, q̃ ab inſatiabili gloriæ retinendæ deſiderio, cui metus, inſeparabili nodo coniunctus, ad lucem extinguendam, & coercendam dicendi libertatem (quo ſecurius in regum corda vim exerat) ſine intermiſſione ſuadet. Hinc veterum monumentorum ſuppreſſio, extinctio, mutatio, & noua quædam (laute quidèm ſed ſubtiliter) reformationis nomine promulgarunt. Cum ergo tãta olim fuit & nunc ſit temporum iniquitas: cum inuidorum rabies ita inhumaniter excandeſcat, cum furto & malo dolo, ita ſtudeant paſſim, vt inter centum vnius vix opera, ad manus noſtras peruenerint incorrupta: non ſine cauſa, ſalubre Iuonis epiſcopi Carnotenſis conſilium probandum & amplectendum iudico. Is enim epiſcopus (vt refert Petrus Cantor Pariſienſis, in libro quem ſcripſit de verbo abbreuiato) cum cauſam quandam coram Alexandro tertio defendiſſet: videns eius in pronunciando mutabilitatem, nec (quamuis ex libro decretorum ſuam corroborauerit ſententiam,) aſſenſum eius potuiſſe obtinere: ex indignatione quadam, librum illum decretorum quaſi vilem & abiectum, ante pedes Papæ proiecit: & cum omnia ſecum diligenter repetendo, nec eccleſiaſticos Canones, nec principum placita, immo nec magiſtratuum decreta, quicq̃ continere in ſe firmum aut inuiolabile cerneret: ſed in corde Papæ omnia fixa & refixa pro libito voluntatis ſuæ conſpiceret, cum Eſaia prorupit in hanc ſententiam.

Recurrẽdum eſt inquit magis ad teſtimonium & legem diuinam, vt ex ea alleges, vel ex æquitate manifeſta, vel viua ratione probes, quibus nullius vnq̃ authoritas poteſt refragari. Quomodocunq̃ enim (ait Beda in libro de Ratione temporum, cap. 66. Peruertantur hominum teſtimonia, corrumpantur, aut mutilentur: nihilominus Hæbraicam in diuinis codicibus veritatem, puram ad nos peruenisſe, (etiam non refragantibus hoſtibus Iudæis) in confeſſo eſt. Horum conſilium vt ſanctum pium & ſalutare, multò (mea opinione) melius eſt ſuauiter amplecti, q̃ hominum tàm incerta teſtimonia ita auidè ſectari, in quibus nec vis, nec veritas vlla, certò conſtare (per iſtos peruerſos librorum ventilatores) poſſit. Ea namquè eſt noſtra fragilitas, vt errabundi, præcipites, ſine diſcretione nimis in horrenda dilabimur: ea inuidorũ peculiaris malitia, vt ſi quid ſpiritus bonitate abſoluatur: aut immerſum obliuione tentãt, aut calũnijs impetere, ac laceſſere nunq̃ deſinant. Ita ex huiuſmodi ſcriptionibus, vel ex humanis traditionibus, qui fidei & cõſcientiæ ſtabilimentum quærit, tantoperè à recto diſcedet tramite, vt nihil q̃ vanidam vmbram & fantaſtica deliramenta, aſſequi aliquando Eſay. 8. d.

poterit.

poterit. Hanc inconstantem & abruptam scriptorum mutilationem, cùm multi ægrè ferãt, ita inter reliquos, olim ante aliquot annos, Vincentius Beluacensis, vir diligens & religiosus (in Prologo Speculi Historialis) grauiter accusat, dicens: Siquidem faciendi plures libros nullus est finis: & curiosi lectoris non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Ad istud ipsum prouocauit me (inquit) plurimùm falsitas & ambiguitas quaternorum, in quibus authoritates sanctorum adeò plerumq; mendaciter à scriptoribus vel notarijs inticulabantur, cum scribebantur: vt quæ hæc sententia vel cuius authoris esset omninò nesciretur. Dum (verbi gratia) quæ Augustini vel Hieronimi erat, ascribebatur Ambrosio vel Gregorio, vel Isodoro, vel contra. Aut verborum aliqua parte dempta vel addita, vel mutata, sensus authoris corrumpebatur, & sic de dictis philosophorum aut poëtarum, sic de narrationibus historicorum plerunque fiebat, dum vel vnius nomen pro alio sumebatur, vel dictorum veritas simpliciter euertebatur. Sed quid in calumniatorum, accusandis dolis, ita anxiè moramur? cum si eoùsque extenderemur oratio, quò duceret materiæ copia, historiographum potius æquaremus, qualem nunc in manibus habemus, q̃ præfationculam cõstituentis partes ageremus. Hoc ergo amputato dicendi genere, ad authorem propiùs accedemus, si prius admonuero qui libri sint eius proprij, qui aliundè petiti, & quem præeuntem sit potissimum subsecutus. Mattheus Paris, Cœnobij Albanensis monachus, circa annum domini. 1286. Historiã binam, maiorem vnam, alteram minorem sedulo conscripsit. Maior vt vocatur, quæ nunc sub prælo est, & dео fauente propediem in publicum prodibit, ab Adamo originem trahens, ad Gulihelmi Neustrij victoriam, & hinc ad Henrici Tertij, annum 1287. est exporrecta. Hanc historiam ad Gulihelmum vsque prædictum ita propè expressit & sequutus est Florilegus: vt parùm aut nihil, ab eius scribendi methodo declinauerit, atque hæc eadem est prior pars Matthæi VVestmonasterienſis dicta historia, qui claruit circa annum domini. 1375. quam nunc & in manibus habemus: et ipse author Florilegus appellatur. Sanè hanc priorem partẽ historiæ Albanensem monachum scripsisse, etiamsi aliæ deessent demonstrationes, ex scriptis quibusdam exẽplaribus non obscurè colligitur: quòd tam multus est in describendo Albanum, Britonum Prothomartyrem, et primum Cœnobij sui patrem, vt in anno gratiæ 330. & quod de fundatore illius Cœnobij (Offa scilicet) & de translatione dicti Albani tam officioſè cõmemorat, vt in anno. 794. vbi de fundatione Cœnobij VVestmonasterienſis ferè nihil ascripserit, vel in vita regis Aethelberti, cuius suasu primò fundatũ esse illam ecclesiam per ciuem quẽdam Londinensem, & ornatiùs factã, & quasi de nouo edificatã, per Edouardum cõfessorem scribunt quidam historiographi, quam certè occasionẽ, illam ecclesiã extollendi, non omisisset Mattheus VVestmonasterienſis, si verisimili esset eum fuisse illius historiæ primũ authorem. Quanq̃ aliquantulum

tulum se prodit in parte posteriore post Conquestū, videlicet in an. 1222. de libertatibus ecclesiæ VVestmonasterienſis loquēs, & 19. anno regis Henrici tertij ſumptus ſuos exponens, etſi Matthæū Paris & illic, vt in multis alijs annis, ſequutus eſt. Sic etiā paucis mutatis verbis prologū prædicti Matthæi Albanenſis ſuis ſcriptis vel ipſe præfixit, vel alius quiſpiam incogitāter, eius nomine abutens, aſſuebat. Minor vero Matthæi Paris hiſtoria à Gulielmo exordium ſumens nonnihil à maiore diſcrepat: authoris enim induſtria, in ea res geſtæ & aliter reuiſæ tractantur & cōtrahuntur magis: quod opus non alibi in antiquo charactere ſcriptū (quantū ſcio) q̄ in muſæo clariſſimi domini Comitis Arundelenſis nunc temporis extat. Pars tamen libri ſui poſterior præſertim ab an. 1250. ad an. 1260. meritò reputatur pro nouiſſima portione prioris hiſtoriæ magnæ, vt ex manu ipſa & ſcriptionis genere certiſſimè apparet. Quæ in prædicto comitis libro ſubſequuntur, et extenſa pertingūt ad vltimum Henrici Tertii annum videlicet. 1274. non Matthæi Albanenſis labor: ſed fratris cuiuſdam illius Cœnobii (fortè Gulielmi Riſehanger) & methodo & ſcribendi ratione multò inferioris, erat. Abſolutis hiſce duabus hiſtoriis idē Matthæus Paris aliud fabricauit opus (cui, quod obſcurioribus locis nonnihil adferret lucis, & ſua ſcripta redderet locupletiora) Additamentorū titulū aſcripſit, ad quē in vtraq; hiſtoria lectores relegare ſolet, vt Florilegus etiam eius imitator, alicubi facit. Hic Additamentorū liber (dignus certè qui orbi hiſtoriæ cauſa cōmunicetur) adhuc deliteſcit, ſed quorum aut negligētia, aut inuidia, neſcio. Extitiſſe eū, nō modo illius tituli, (in Matthæi Paris et Florilegi ſcriptis) frequēs repetitio, ſed quod maius eſt, Roberti Talboti, theologiæ Bacchalaurii, manuſcriptū teſtimoniū (quod in eius poſſeſſione illū tenebat) ſatis ſuperq; confirmare debet. Hæc Matthæi Paris opera cum maiori eorū parte, quæ Additamentorū libro cōtinentur, ſtudio et ſolertia, Thomæ VValſingham olim monachi Albanēſis, in ordinē digeſta, publicè diuulgantur. Hic enim multorū tēporum geſta, vſq; ad an. 1423. aliorū collectionibus addens in vnum et hiſtoricum cōtulit oīa librum, quē nomine regis Henrici Sexti, illico conſecrauit, hic in lucē pdit, ſub nomēclatura hiſtoriæ magnæ. S. Albani (ni fallar) quod et ipſe author patefacit in anno. 1384. illius auctarij, quod abſoluēdæ hiſtoriæ cauſa, cōmuniter vocatæ Polichronicon, Ranulphi monachi Ceſtrenſis, aſſui curauit. Nec rara eſt hæc Ranulphi hiſtoria, ſed vndiq; tam ſcripta q̄ excuſſa, & Treuiſæ interpretatione cum ſuis annotationibus elaborata, venalis, & in Anglicā linguam diuerſis ætatibus tranſlata, quem Ranulphum non dedignatus eſt imitari, Iohannes de Tinmouthe, cuius ordinem & modum ſcribendi ſollicitè admodum exprimit, q̄uis alicubi fuſius, alicubi contractius. Hoc opus vocatur Hiſtoria aurea in duobus magnis voluminibus extenſa, quam hiſtoriam dominus Gulielmus VVinterſhul, quondam S. Albani monachus, conſcribi fecit, & ad vſum Clauſtralium in libraria Conuentus illius ſeruari voluit.

Nec

Nec mireris (amice lector) quòd deprehendas hunc Florilegum, ita strictè Mattheum Paris imitari, vt illius quasi vestigia præmere cernas: cum populare hoc erat, & omnibus præsertim monasticis commune, acri monumentorum eruendorum desiderio (aliorum exemplo quos præsim sequebantur) teneri. Cum hii (nec iniuria ad hoc moti) eò maiorem & gloriam, & gratiam ab Edouardo Primo quoque reportare viderunt, quò bibliothecarum suarum testimonia, magis illustria, pro testificanda subiectione Scotorum, quam Anglorum regibus præstiterunt, quidam abbates exhibuerunt, ad hoc ipsum præsertim publico regis & regni decreto euocati. Hanc imitationem obseruantes, Gualterus Couentrensis, Rogerum Houenden: scriptor monasterii de Abbington, Gualterum Heming forde Canonicum Gisbornẽsem: Chronicum Roffense (hunc nostrum Florilegum) suis scriptis ad viuum deliniarunt, nisi vbi quæ peculiaria eidem Roffensi monasterio Chronicum Roffense tractauit, Florilegus intactũ prætermittit. Cæterum ne historiarum, obruaris multitudine, & hinc ducaris in confusionem: (Anglus cum sis, & Anglorum gesta scire desideres) Matthæi Paris & Matthæi VVestmonasterii scriptis, præceteris incumbe: horum lectioni si operam adhibeas, non solum quæ domi suis temporibus gerebantur, sed quæ tractabantur foràs luculenter addisces. Barbaros esse fateor, nec renuo si dicas variè corruptos, at pro luminis scintilla, qua tum fruebantur, vtiles dei ministros asseros, quos ê profundis tenebris & obscura nocte suscitauit, ad retegendã plusq; monstrosam Romanorum Pontificum, vim & tyrannidem qua detinebamur miserè captiui. Ea est enim erga suos diuina clementia, vt ad vindicandam libertatem, quam suis est elargitus: ê mortis vmbra, & inferorũ portis erigat eos, quibus (pro instrumentis) animus est vti. Cui credibile est adduci potuisse monachos (tàm parùm de vita & fortuna sollicitos) vt pro veritate propaganda, ne Papatum quidem (à quo immobiliter pendebant) insolentiæ & impietatis accusare non timescant? nisi quòd tàm impudens & ad cœlum vsque extensa Romanorum tyrãnis fuit, vt vel lapides ipsi (si omnes mortales tacuissent) vociferantes ipsam prodidissent. Diuina ergò hæc motio est, & cœlitùs erecta, qua, dum monachi oblatam iniuriam docent, ad eam propellendã, diuina maiestas nos inuitat. Nunc intelligis Cãdide lector, ad quos potissimum scopos scriptor VVestmonasterienſis opera sua digesserit. Quæ reliqua sunt, tibi totum cõmittimus. Hoc iam restat, cuius te admonitũ esse velim, ne scribentis barbarie, à lectionis voluptate, immaturè auoceris. Neue attonitus admireris, quo animo, tàm absurda interdum deliramenta & insipida phantasmata, hic author scriptis suis interposuerit. Poteris equidẽ (& lubens fateor) tàm incredibilium animaduersione, ab omni, & spe boni, & veritatis opinione prorsus auocari. Sed si & temporum iniquitatem (in quibus is vixerat) & rerum omnium tumultuarium ordinem, diligenter consideraueris: nec tantum tibi mirari suberit, nec ita multum arguendus ille, quòd

ille, quod pro ſeculi ſui vanitate cum alijs in religionis Chriſtianæ miſteryis aberrauerit. Iſta ſi non incogitanter prætereris, magnæ commoditatis particeps diſcedes, & me inculpatum (vti ſpero) reputabis, qui fidelis officio functus, non deſtiti incredibilia inſerere, dum authoris opera cum veris exponere potius, quàm illis prætereundis eius labores. & tempori & mihi, melius inſeruire facerem. Si hæc preſtiteris, vt tu fructum reportabis, ita, ego lubentius operam dabo, vt poſthac pleniora cõgerantur quæ deſunt ad hiſtoriæ complementum: quibus, & deo ſua amplior reddetur gloria, regno maior ſecuritas, cuique ſuauior conſolatio, & diabolicæ machinæ facilius diſſipabuntur. Hiſce interim fruere, & vale.

PROLOGVS.

TEmporum ſummam, lineamque deſcendentem ab exordio mundi, cum ſucceſſionibus quorundam regnorum, & regum, ad eruditionem futurorum duximus annotare, vt ex breuibus, lector deuotus plura colligere poſſit. Sed quid contra quoſdam auditores pigros dicemus, qui obtrectando dicunt quid neceſſe
10. eſt vitas vel mortes, ſeu diuerſos hominum caſus literis mandare? Prodigia cœli & terræ, vel aliorum elementorum ſcriptis impreſſa perpetuare? Nouerint iſti, bonam vitam & mores præcedentium, ad inuitationem ſubſequentium proponi. Malorum vero exempla non vt imitentur, ſed vt potius vitentur, deſcribi. Prodigia autem vel portenta præterita, famem, vel mortalitatem, vel alia ſupernæ vindictæ flagella fidelibus innuunt. Ideo memoriæ per literas cõmendantur, vt ſi quando ſimilia euenerint peccatores, qui ſe iram dei in aliquo incurriſſe meminerint, mox ad remedium pœnitentiæ, per hæc deum placaturi feſtinent. Ob hanc itaque cauſam (licet aliæ non deſint) Moyſes legiſlator in hiſtoria diuina, innocentiam Abel, Cain inuidiam, ſimplicitatem Iacob, dolofitatem Eſau,
20. maliciam vndecim filiorum Iſrael, bonitatem duodecimi, ſcilicet Ioſeph pœnam quinque ciuitatum per conſumptionem ignis & ſulphuris manifeſtat quatenus bonos imitemur, malorum eſſe ſequaces abhorreamus, vt peccati fomitem fugiendo, radicitus eneruemus, & hoc non ſolum Moyſes, ſed & omnes diuinæ paginæ tractatores, & in hiſtoricis, & in moralibus libris faciunt, virtutes commendando, vitia deteſtãdo, deum timere ſimul & amare nos admonent. Non ſunt igitur audiendi, qui Chronicorum libros, &
30. maxime a catholicis editos, dicunt eſſe negligẽdos, per quos quicquid humanæ ſapientiæ & ſaluti neceſſarium eſt, per memoriam inuenire, per intelligentiam cognoſcere & per facundiam proferre ſtudioſus valeat indagator.

SEx diebus deus rerum creaturam formauit. Primo, cõdidit lucem. Secundo, firmamentum cœli in medio librauit aquarum, ipſis aquis ac terra cum cœlo ſuperiore, ac virtutibus, quæ in ea conditorem laudarent, ante horum ſex dierum exordium creatis. Tertio, congregatis in ſuum locum aquis, quæ cuncta contexerant, aridam

Cap. 1. De primordiali opere ſex dierum.

aridam iussit apparere. Quarto, syderа in firmamento cœli posuit, qui nunc quantum per coniecturam equinoctij colligitur, xij. kalẽdarum Aprilium dies vocatur. Quinto, natatilia, volatilia, & animantia creauit. Sexto, animalia terrestria & ipsum hominem Adã in agro Damasceno formauit, de cuius latere dormientis, matrem omnium viuentium Euam produxit, qui nunc (quantum credibile videtur), x. Kalend. April. dies appellatur. Vnde merito creditur (si non verior sententia vicerit) eodem. x. Kalend. April. die, dominum fuisse crucifixum. Dicebat enim, vt vna eademq; non solum hebdomadis, sed & mensis die, secundus Adam, pro generis humani salute viuifica, morti sopitus, productis è latere suo cœlestibus, sacramentis, sponsam sibi sanctificaret ecclesiam, quo videlicet die primus Adam ipse creauerat, eiusq; de latere costam tollens, mulierem formauerat, cuius adiutorio, genus ppagaretur humanum.

Cap. 2. De peccato Adæ.

ADam in Paradisum, vnde quatuor flumina oriuntur, translatus, cum vxore cæterisq; animãtibus ac rebus nomina imposuisset: de pomo comedendo, vxori suæ adquieuit. Vnde, pro verecũdia nuditatis, factis perizomatibus, à domino de paradiso eiecti, de terra maledicta, in sudore vultus sui panem adquirunt. Deinde collocatis a domino ante hostium paradisi Cherubin cum gladio flammeo, non solum primi parentes, sed & tota ipsorum progenies, a Paradisi delitiis, sunt eiecti.

*Id est. Pudendorum ve laminibus vel subligaculis.

Cap. 3 De generatione Adæ.

ADam cognouit vxorem suam, scilicet non in Paradiso, sed iam reus & eiectus. Et licet lator legis Moyses generationes Adæ, festinans ad tẽpora Abrahæ patris Hebræorum prætermiserit: plures tamen Adæ subticuit filios & filias. Sed Methodius martyr orauit, dum esset in carcere, & reuelatũ est ei a spiritu sancto, de principio & fine mundi, quod & orauit. Et scriptum (licet simpliciter) reliquit, dicens, quod virgines egressi sunt de Paradiso, scilicet Adam & Eua & anno vitæ Adam quinto decimo, natus est ei Cain, & soror eius Calmana. Post alios, xv. annos natus est ei Abel, & soror eius Delbora. Deinde vitæ suæ, id est, Adæ. C. xxx. Cain occidit Abel, & luxerunt eum Adam & Eua. C. annis, & tunc natus est ei Seth xxx. anno primæ chiliadis, id est, primæ ætatis.

De die & hora nemo scit.

Cap. 4. De morte Abel. Primum homicidiũ.

CAin agricola dolens sua munera, & non fratris fuisse reproba ta, licet à domino increpatus, fratrem, septiformi peccato puni endus, interfecit. Postea vagus & instabilis super terram factus est, postquam à domino est maledictus.

Cognouit

COgnouit Cain vxorem ſuam Calmana, quæ peperit ei Enoch. Enoch genuit Irad. Irad genuit Maniael. Maniael genuit Matuſael. Matuſael genuit Lamech. Hic duas habuit vxores, Ada ſcilicet & Sella. De Ada genuit Iabaal. De Sella vero Tubalcaim & Noema. Iſte Lamech primus hominum bigamiam introducens, cum virum in vulnus, & adoleſcentē in liuore occidiſſet, vxoribus, ob hoc ſibi pœnam in ſeptuplum deberi, prędixit. Iabaal adinuentis portatilibus paſtorum tentorijs, primus greges ſecundum qualitatem, genus, & ætatem diſtinxit. Iabaal pater canētium in cythara & organo, id eſt, muſicæ artis inuentor, in columna lateritia, & altera marmorea, contra incendium & diluuium ipſam artē ſculpſit. Tubalcaim ferrarię artis inuentor, ſculpturæ operum in metallis fabricator fuit, cuius malleorum ſonitu, Iabaal delectatus, proportiones vocum, primus ex eis perpendit.

Cap. 5. Generatio Cain.

Prima Bigamia.

Muſica orta a paſtore.

Ars ferraria reperta vna cum ſculptura.

ADam, vt ſuperius dictum eſt, genuit Seth. Seth genuit Enos. Enos genuit Cainan. Cainan genuit Malaleel. Malaleel genuit Iareth. Iareth genuit Enoch. Iſte Enoch placens deo, tranſlatus in Paradiſum, viuit cum Helia, qui quibuſdam literis inuentis, librum (vt in epiſtola Iudæ continetur) ſcripſit, ſub quo etiam Adā creditur mortuus. Enoch genuit Matuſale. Matuſale genuit Lamech. Lamech genuit Noe. Vixit autem Adam nongentis triginta annis. Seth nongentis. xij. Enos nongentis. v. Cainan nongentis x. Malaleel octingentis nonaginta quinque. Iareth nongentis ſexaginta duobus. Enoch. ccc. lxv. Matuſale nongentis. lxix. Lamech ſeptingentis. lxxvij. Noe vero cum quingentorum eſſet annorum, genuit Sem, Cham & Iaphet.

Cap. 6. De numero annorum primæ ætatis.

Hic terminatur primà ætas, habens ſecundum Hebræos annos. m. dc. lvi. ſecundum ſeptuaginta interpretes. ij. m. cc. xlij.

ANno vitæ Noe. c. inundante diluuio, cum ſeptem animabus Arcam intrauit, quam ſpacio centum annorum loquente ſibi Domino. xx. annis prius fecerat. Et excreſcentibus aquis ſuper terram. c. quinquaginta diebus, domino pluente. xl. diebus & noctib⁹, viceſima ſeptima die menſis ſeptimi cum ſtetiſſet Arca ſuper mōtes Armeniæ, & poſt quadraginta dies coruum emiſiſſet, & poſtea columbā ferentē ramum oliuæ, viceſima ſeptima die ij. mēſis egreſ-

Cap. 1. De Arca Noe & diluuio.

sus est de Arca, eodem scilicet die quo intrauerat anno reuoluto, cum xvii. luna secundi mensis intrasset. Et accepto sacrificio, cum concessionem carnis comedendæ sine sanguine suscepisset, & in signum diluuii preteriti, non futuri, & incēdii venturi iris posita fuisset: vino, quod primus excoluerat inebriatus, & à Cham irrisus, huic maledicens, & reliquis filiis benedicens, obiit.

Cap. 2. De tribus filijs Noē. Orbis diuisus inter filiōs Noah.

TRibus filiis Noe texuntur generationes septuaginta duæ, quindecim scilicet de Iaphet, triginta de Cham, decem & septem de Sem, qui disseminati sunt per orbem. Sem obtinuit Asiam, Cham, Africam, Iaphet Europam: quorum genealogias veteres ita distinguunt. Primus de genere Sem in Asiam veniens, prouincias in hunc modum disposuit.

Cap. 3 De primis gentilium regnis. Assyrij. Belus. Sicinij. Schythæ. Aegyptij. Ninus Idolorū inuentor. Sardanapalus. Regnum ad Medos trāslatum. Cyrus.

CRescente post diluuium populo, ex orta sunt quatuor principalia regna Assyriorum ab oriēte, vbi primus regnauit Belus, Siciniorum ab occidente, vbi Egialeus, Scytharum ab aquilone, vbi Tanus, Aegyptiorum à meridie, vbi Myneus. Belo successit Semiramis vxor sua, quæ Babyloniam caput regni constituit. Cui Ninus qui inuentor Idolorum fuit, faciens imaginem Belo patri: Tandem Sardanapalus a quo Arbaces regnum ad medos transtulit. Super quos tandem Astyages regnans, data filia sua principi Persarum, de quo Cyrus ortus est, ab eo est superatus. Quo mortuo, regno ad Persas transflato, Darius filius Astyagis cum eodem Cyro conregnauit.

Cap. 4. Distinctio Regionum. Asia quas continet regiones. Africa.

ORbis siue mundus noster habitabilis qui vndique claudatur oceano, tres habet partes principales, scilicet Asiam, Africam, & Europam. Asia autē est capacissima. Sunt enim in ea istæ regiones, India. Parthia. Syria, Persia, Media, Mesopotamia, Cappadocia, Palestina, Armenia, Cilicia, Chaldæa, Bissamia, Lydia. In Africa hæ sunt prouincię, Lybia, Cyrenę, Pētapolis, Aethiopia, Tripolitania, Aegiptus, Getulia, Natabria, Numidia, Syrtes maiores & minores. In Europa hæ sūt regiones, Italia, Hispania, Germania, Macedonia, Thracia, Dalmatia, Pannonia, Gallia, Achaia, Britannia maior & minor, Hybernia, Aquilonales insule infra occeanum. Primus homo de genere Iaphet venit ad Europam, Alanus nomine, cum tribus filiis suis: quorum momina sunt hæc, Isicion, Armenion, Negno. Isicion habuit quatuor filios. Hij sunt, Francus, Romanus, Alemānus, Brito. Armenion habuit quinque filios, qui sunt hij, Gothus, Valagothus, Cœbidus, Burgundus, Longobardus. Negno habuit quatuor filios,

Europa. Europa a quibus cœpit habitari.

quorum

quorum hæc sunt nomina, VVandalus, Saxon, Bogarus, Targus. Ab Isicione primogenito Alani, ortæ sunt quatuor gentes Latini, Franci, Alemanni, & Britanni. Ab Armenione, filio secundo orti sunt Gothi, Valagothi, Cœbidi, Burgundi, Longobardi. A Negnone autẽ filio tertio, exorti sunt Bogari, VVandali, Saxones, & Tharinci. Istæ autem gentes diuisæ sunt per totam Europam. Fuit autẽ Alanus, vt aiunt, filius Fretheuir, filii Ogomun, filii Thay, filii Boyb, filii Simeõ, filii Mayr, filii Athach, filii Aurtaach, filii Cephet, filii Cozech, filii Abrech, filii Ra, filii Esra, filii Isram, filii Bach, filii Iohan, filii Iabach, filii Iaphet, filii Noe. De Asia autem & Affrica alibi dicetur

Cap. 5. De generatione Sem. Salem ciuitas a quo condita. Hebrei vnde dicti.

SEm centũ annorũ erat quãdo genuit Arphaxat, biennio scilicet post diluuium. Arphaxat genuit Sale vel Cainan. Sale condidit ciuitatẽ, quam de nomine suo Salem appellauit, qui genuit Heber, à quo dicti sunt Hebræi, vel ab Abraham, quasi Abrahæi. Heber genuit Phaleg, cuius tẽpore filii filiorũ Noe increduli pacti dei, quod pepigerat cum Noe de diluuio non futuro, composuerunt lateres p̃ saxis, & bitumen pro cemento, vt ædificarent turrim, cuius altitudo tangeret cœlum: q̃ si inundaret diluuium, in summitate eius manerent securi. Et quoniam arte p̃pria, existimauerunt se euadere posse diluuii periculum & incendii, facta est ibidẽ in agro, scilicit Sennaar, linguarũ diuisio, seu confusio, ita quidẽ vt nec vnus eorum intelligeret vocem pròximi sui. Ideoque diuisit eos dominus in diuersas regiones, & cessauerunt ædificare turrim. Vocatumque est nomen loci illius Babel, id est, confusio, quia ibi confusum est labium vniuersæ terræ Phaleg vero in cuius familia remansit Hebræa lingua, omnium antiquissima, id circo dictus est Phaleg, id est ab aliis diuisus. Phaleg genuit Ragau, Ragau genuit Saruch, qui genuit Nachor. Iste Nachor, cum exisset de Chaldæa, ducta in vxorem Melcha, filia fratris sui extincti, moratus est in Carram Mesopotamiæ. Mortuo ibi patre suo, & Abraham in terra Chanaan peregrinante, hos tres fratres, Hus, Bus, & Bathuel, cum alliis quinque genuit. De quorum vnò, scilicet Bus, descendit Balaam, qui secundum Hebræos dicitur in Iob, Eliud Buzites. Iste Nachor genuit Thare, qui non valẽs ferre iniurias sibi illatas, de adorando igne in Chaldæa, vbi & filium suum primogenitum Aran extinxerunt, peregrinatus est cum Abraham, & Nachor, & familia Aran in Carram Mesopotamię, vbi completis ducentis quinque annis, Thare mortuus est.

In diuisione linguarum, quis retinuit Hebream.

Ætas tertia.

Cap. 6.

De Nino rege magno Assyriorum, & Semiramide matre eius.

Vestitus Assyriorũ.

Babylon ædificata a Semiramide.

Reges Assyriorum raro conspiciuntur.

Regnum Assyriorum post Ninum reges habuit 36. durauit 1300. annis.

TEmporibus Thare, regnauit Ninus, rex Assyriorum potentissim⁹, reginæ Semiramidis filius. Hæc virum mẽtita, xxx. & duobus annis regnum Assyriorum potentissime gubernauit. Quę vt callidius virum mentiretur, bracchia & crura veste virili, caput vero tyara tegebat. Et ne forte nouo habitu aliquid occultare videretur: eodem ornatu & populum vestiri iubet, quem morem vestis exinde gens illa vniuersa tenet. Magnas deniq; res gessit. Quæ nec contenta, mulier virilis animi, terminis, quos adquisitos à viro susceperat. Aethiopiam bello pressit, Indis bellum intulit, quos præter illam nullus ante subegerat. Hęc Babyloniam ciuitatẽ ædificauit, eamque muro circumdedit, & vt esset caput regni Assyriorum instituit, quæ tandem à filio suo interfecta est. Qui dum matri successisset, contentus elaborato à parentibus regno, belli studia deposuit & velut sexũ cum matre mutasset, raro a viris visus, inter fœminarum turbas consenuit. Cuius exemplum eius posteri prosecuti, responsa gentibus per internuncios dabant. Post Ninum denique reges, xxxvj. regnum Assyriorum continua possessione tenuerunt, vsque ad Sardanapalum per annos mille trecentos.

Cap. 7.

De numero annorum secundæ ætatis.

Abram natus.

Aetas secunda.

VIxit autem Noe post diluuium. dccc. l. annis. Sem. dc. annis. Arphaxat. ccc, xxxviii. annis. Heber. cccc. lxiiii. annis. Sale. ccccxxx. iii. annis. Phaleg. cc. xxxix. annis. Ragau siue Reu. cc xxxix. Sarug. ccxxx Nachor. cxxxix. Thare vero vixit lxx annis, & genuit Abram, anno videlicet xliii. memorati Nini regis Assyriorum.

In Thare terminatur secunda ætas, habens secundum Hebreos annos m. ccxcii. secundum septuagintа interpretes m. lxxii.

Cap. 1.

Thare pater Abram, Arã Nachor. Aran pater Melcha, Loth, Sara. Nachor pater Hus, Bus Batuel. Batuel pater Laban, Rebeccæ. Sara vxor Abrã, Agar, Cethura, ancillæ Abram. Isaac, Ismael Madan, Ma

THare vt dictum est, genuit Abram. Aran, & Nachor. Aran genuit Melcha, Loth, & Saram. Iste Loth cum exisset de Sodomis, subuersis quinque ciuitatibus, genuit hos duos Moab & Amõ de filiabus suis ebrius factus. Nachor genuit Hus, Bus, & Batuel, ex Melcha filia Aran. Batuel genuit Laban & Rebeccam. Abram habuit vxorem Saram nomine, filiam scilicet Aran fratris sui. Habuit etiam duas ancillas, Agar Egyptiam, & Cethuram. Ex Sara genuit Isaac, ex Agar Ismael, ex Cethura Madã & Madian. Ismael genuit Nabaioth & Cedar. Iste Abram suffocato Aran fratre suo, adoptãs filium eius Loth, ducta in vxorem Sarai, cum patre peregrinatus est in Carram. Inde mortuo patre venit in Sichem, & inde Pentapolim Postea collocans tabernaculum inter Bethel & Hay, cum in Egypto vxorem simulasset sororem, rediens in conuallem Mambre, habitauit

Pag. 7.

bitauit confœderatus tribus fratribus. Abram Egyptiis Arithmeticam & Astrologiam tradidit, à quibus ad Græcos postea deuenerunt. Qui cum de occisione quatuor Regum veniens, à Melchisedech decimas accipiente honoratus fuisset: signum dandæ plis in pecudibus & auibus suscepit. Deinde cum esset annorum septuaginta quinque, & impugnaretur à Chaldæis & Mesopotamitis per inuidiam, eò quòd ipsi colerent ignem & effigies deorum, ipse autem coleret Deum vnum creatorem cunctorum, & assereret illi solummodò honorem cultus, & gratiarum deberi retributionem, creaturam autem virtute & administratione conditoris disponi, & non propria virtute subsistere? ad imperium domini relicta gente & patria sua, venit in terram Chanaan, accipiens promissionem, q̃ in gentem magnam excresceret nimis, mutato nomine ab Abram, in Abraham, qui interpretatur, pater multarum gentium, & quòd in semine eius benedicerentur omnes gentes. Denique diuinitus præceptum accepit, vt secum sua soboles circumcideret, non vt ipse deus aliquid superfluum in homine creasset, quod postea iuberet abscindi, sed vt inter alias gentes, hoc corporis signo, electi viri soboles noscerentur. Et cum esset iam senior, genuit Isaac. Præcedenti tamen tempore, vt dictum est, genuerat Ismael, vnde Arabes, & aliæ gentes se esse ex genere Abrahæ gloriantur. Circumcisus est etiam Isaac, natiuitatis suæ die octauo. Præterea cum iam esset grandæuus Abraham, præcepit ei iterum deus præfatum filium suum Isaac, sibi immolari in monte Morin. Quod quidé ille creatori amplius, quàm suo affectui cupiens deseruire, voluit adimplere. Sed nunquam credentibus dura diuinitas, suspendit virum angeli voce, à filii nece, ostendens ei, quem immolaret pro filio, arietem, vt absque pietatis dispendio tanti sacrificium consummaretur viri. Post hęc autem cum esset Isaac iam sexagenarius, genuit Esau, & Iacob patriarchas Idumeę, & Israeliticæ gentis.

dian filii Abram.

Arithmeticà, Astrologia quando traditæ & quibus.

Circumcisio cur data sit.

Arabes ex Ismaele.

Idumæi ex Esau.

Israelitæ a Iacobo.

Cap. 2.

De regno Argiuorum Argiui. Ino, Io, dea Aegypt. Rex iustus.

CIrca hos dies, ortum regnum Argiuorum, vbi primus regnauit Inachus, cuius filia Io fuisse perhibetur, vxor Osyris, quæ vt magna dea est in Aegypto culta, eò quòd ibi iuste regnauerit, & homines ibidem literis informauerit.

Cap. 3.

De filiis Isaac, Esau, & Iacob, & generatione eorum.

MEmorat' Isaac, cum laborãte in partu Rebecca, & oraculũ audiẽte de Esau seruituro Iacob, apud Abimelech in Geraris peregrinatus, cum vxorẽ duxisset sororem suam, centuplum de semine colligens, tribus puteis eruderatis, & quarto facto in Bersabee, i-

bidem fœdere inito cum Abimelech & Phicol, Esau reprobato, ignarus benedixit Iacob, qui fratre suo tum in primogenitura, tum in benedictione supplantato, in Mesopotamiam proficiscens, cum prouisione iuxta Luzam titulum erexisset, & pro Rachel & Lia seruitium quatuordecim annorum apud Laban complesset, pacto de aliis septem annis pro gregibus, mutatione virgarum vix completo, cum vxoribus & filiis vndecim, à Laban furto sublatis idolis à Rachel, recedens in Galaad est cõprehensus. Inde cum Labã fœdere inito, in lapidib⁹ ad Manaim, vbi castra angelorum vidit, pficiscens, ordinatis turmis, vadum Iabochtransiens, matutina lucta lęso neruo cum angelo completa, mutatione nominis facta, pręmissis muneribus, fratri suo tremebundus occurrit. Cuius filia Dina à Sichem oppressa, & Sichemitis in dolo occisis, iussu dei ipse in Bethel altare erexit, & domum purgauit.

De Esau, Idumæi erat.

ESau Hispidus venator, venditis primogenitis à lenticula fulua dictus Edõ ductis vxorib⁹ Chananæis, Iudith & Basemath, supplantatus à fratre in benedictione, redeunti Iacob de Mesopotamia cum quadringentis viris, pacificè occurrit. Matrem quoque Esau & Iacob, scilicet Rebeccam, adduxit Eliezer seruus Abrahæ Isaac, de Mesopotamia sororem Laban, filiam Batuelis.

Cap. 4. De Iob, & Balaam, & Asina. Iob. Balaam.

TEmpore filiorũ Isaac. vt quidã tradunt, fuit secund⁹ rex in Edõ, Iob de genere Hus filii Nachor, post Balæ, qui & in Genesi dicitur Iobab, pnepos Esau. Sed Hebræi dicunt eum, vt diximus, descẽdisse de Hus, primogenito Nachor. Eodẽ tẽpore Balaã, qui in Iob Eliud dicitur, descẽdit de Bus qui à Balac rege cõduct⁹, vt maledicetur Israel, ei benedixit, loquente prius sibi asina, & de ortu stellæ, & saluatoris prophetauit.

Cap. 5. De natiuitate duodecim Patriarcharum.

MEmoratus autẽ Iacob, genuit duodecim Patriarchas, de quorũ stirpe, duodecim tribus Israel, originẽ habuerunt. Habuit nãq; ex Lia, quæ Lippa dicebatur, Rubẽ, Simeon, Leui, Iudam, Isachar Zabulon, & Dinam filiam quæ à Sichemitis legitur oppressa. Ex Bala genuit Dan & Neptalim. Ex Zelfa genuit Gad & Aser. Ex Rachel quæ pulchra dicebatur, genuit Ioseph & Beniamin. Iste Ioseph genuit Manassen & Effraim, quorum vterque, facit tribum per se, remota tribu Leui à sorte hæreditatis.

Cap. 6. De Serapeo Aegypti Apis, alias, Serapis, idolum Aegyptiorum.

CIrca hos dies Apis filius Phorcęi rex argiuorum, transuectus est nauibus in Egyptum. Qui, cum ibi mortuus fuisset, appellatus est Serapis, omnium maximus Aegyptiorum deus. Serapis autem, non Apis ideo appellatur, eò quòd Sarcophagum Aegyptii Soron

appellant,vbi eum ſepultum venerari ceperunt, priuſquam ei templum conderent.Huius filius fuit Argus, à quo ſunt Argi appellati.

IOſeph,xv.autem cum eſſet annorum,paſcebat gregem cum fratribus ſuis.adhuc puer,& erat cum filijs Nalæ & Zelfę, vxorum patris ſui.Cumq; fratres ſuos apud patrẽ accuſaſſet,& ſomnia plura fratrib⁹ narrans ſomniaſſet:inuidebant ei, atque Egyptiis vendiderunt. Sed dum moraretur Ioſeph in Egypto, ãno ſecundo ſterilium annorum deſcendit eò etiam Iacob in animabus ſeptuaginta duabus, & habitauit ibi,& per ordinem filijs ſuis ibidem benedicens vitam finiuit. Cap. 7. De Ioſeph & eius venditione.

10. IVdas filius Iacob,ex vxore nomine Sue,genuit Her, Onã & Zela. Ex Thamar genuit Phares & Saram. Iſtam Thamar,cum dediſſet Iudas duobus filijs ſuis,Her,& Onam,& illi ob ignominioſum ſcelus periſſent:remiſit viduam in domum paternam, timens eam tradere Sela quod fieri debebat ſecundum legem, cauſa ſuſcitandi ſeminis.De qua poſtea ſedente in biuio,mutato habitu, vadens Iudas cũ Iram opilione,ad tondendas oues,Sue vxore ſua mortua, Phares & Zaram ad vnum coucubitum genuit, inſpicans eſſe ſcortum. Quæ poſtea ad patibulum ducta,tanquam in adulterio deprehenſa per arrabonem anuli,baculi,& armillæ ſe liberauit. Cap. 8. De Iuda & eius generatione.

20. MOrtuo autem Iſrael in Egypto, & in terrã Chanaã tranſlato, & ibidẽ ſepulto,creuit populus Hebræorũ mirabiliter annis multis, vſq; dum incrementis eius inuiderent Egyptij,& ipſa eorum fœcunditas,eis fieret importuna.Tunc ceperunt eos affligere laborib⁹ multis,ſed tandẽ diuina miſeratio reſpexit populum. Egreſſus eſt namq; in diebus illis de domo Leui, vir nomine Amram, qui accepta vxore ſtirpis ſuæ,nomine Iochabeth,genuit ex ea Aaron, Moyſen, & Mariam.Denique cum creuerat Moyſes,iubente domino,eduxit populum de Egypto,in portẽtis & prodigijs magnis,& ſiccis veſtigijs tranſierunt rubrum mare Quos cum ꝑſequeretur rex Egypti, pœnitentia ductus quòd eos abire ſiuiſſet,ingreſſus eſt ipſe cum currib⁹ & 30. equitibus ſuis mediũ ſicci maris.Sed ſubitò refuſa eſt ſup ipſum ątergo omnis moles aquæ,& obrut⁹ eſt ibi cũ vniuerſo agmine ſuo. Vnde extãt nunc in eodẽ littore,huius ſigni certiſſima moniměta.Tract⁹ nempe rotarum & veſtigia equitũ & peditum ibidẽ adhuc cõſpiciũtur,& ſi caſu turbẽtur,ſole renaſcente,diatim diuinit⁹ reparãtur. Verum poſtquam tranſiuit mare rubrum populus Hebræorum fuit in deſerto Sina annis quadraginta, quorum primo anno per manum Moyſi ſuſcepit legem à Deo.Interillos tamen annos non calceamẽtum

Cap. 9. De morte Iſrael,& natiuitate Moyſi.

Aaron, Moyſes, Maria.

De exiti populi Iſraelitici de Egipto duce Moyſe.

Indicia Pharaonis ac exercitus eiuſdem.

tum aut veſtis illorum eſt attrita, nec vlla capillorum vel vnguium ex cretio eis eſt dominata. Sed velut immortalitate iam reddita immutabilé hominis formam, eorum ſimplex ſeruauit integritas. Hos autem per noctem columna lucis tanquam dux itineris præcedebat, & eadem per diem nubis habens ſpeciem, ne feſſos ſolitudo vaſta conficeret, ab æſtus iniuria defendebat.

Cap. 10. De figmentis Poetarũ. Quo tẽpore Iſrael Aegyptexiit. Athenæ a quo conditæ, & vnde ſic dictæ. Lanifici, vini, & olei vſus, vnde.

EDuxit autem Moyſes eundé populum ex Aegypto, nouiſſimo tempore Cecropis regis Athenienſium, qui ipſam Athenienſium condidit ciuitatem in honorem Mineruæ, & ab eius nomine Atticos Athenienſes appellauit. Minerua quippe græcè Athanathe Parthene, id eſt, immortalis virgo vocatur, quoniam ſapientia cuius eſſe dea credebatur, nec mori poteſt nec corrumpi. Hæc Ogygij temporibus ad lacum qui Tritonis dicitur, virginali fertur apparuiſſe ætate. Vnde tanto procliuius Dea eſt credita, quo minus eius origo innotuit. Porro Athenienſes, lanificij, vini, & olei vſum primi finitimis populis tradidiſſe feruntur. Fertur etiam de Cecrope, quod primus boſtem Ioui mactauerit. Hac præterea tempeſtate, ferunt homines de luto formaſſe, quod optimus ſapientiæ doctor extiterit. Huius frater fuit Atlas, qui & ipſe ſummus Aſtrologus fuit. Hijs etiam diebus reperitur fuiſſe Mercurius nepos Atlantis ex Maia filia ſua, homo multarum inuentor artium. Cecropi vero Carnao ſucceſſit, ſub quo Deucalionis diluuium fuit, tunc etiam Phaethontis fuit fabuloſum incendium.

Atlas.

Mercurius.

Deucalion.

Phaethon.

Cap. 11. De numero populi Iſrael præter Leuitas. Numer. 1

DVm morarentur in deſerto Sina filii Iſrael, præcepit Dominus Moyſi & Aaron vt numerarẽt eos per cognationes & domos ac familias, & nomina ſingulorum à viceſimo anno, & ſupra omne, ſexus maſculini, qui poſſent ad bella procedere, & inuenti ſunt de tribu Ruben filii Iſrael primogeniti. xlvi. millia quingẽti. De tribu Simeon lxx. m. ccc. De tribu Gad. xlv. m. ſexcenti. l. De tribu Iuda. lxxiiii. m. ſexcenti. De tribu Iſachar. liiii. m. cccc. De tribu Zabulõ lvii. m. cccc. De tribu Ioſeph, ſcilicet filiorum Effraim xl. m. cccc. De tribu Manaſſe fratris Effraim. xxxii. m. cc. De tribu Beniamin xxxv m. cccc. De tribu Dan. lxii. m. dcc. De tribu Aſer. xli. m. & quingẽti, De tribu Neptalim, liii. m. cccc. Summa autem filiorum omnium Iſrael, ſexcenta tria millia quingenti quadraginta. Leuitæ autem nõ ſunt numerati cum eis, ſed iubente domino conſtituti ſunt ad portandum tabernaculum teſtimonij, & omnia vtenſilia eius, & erant in miniſterio eius, ac per gyrum tabernaculi caſtra metabantur.

De

PRimi anni, prima mãsio populi Israel, in desertò fuit Rameſſe, ſecunda, Sochot, tertia Echam, quarta Phiairoth, quinta Mara, ſexta Helim, ſeptima desertum Sin, octaua Dephea, nona Alus, decima Raphidim, vndecima désertum Sinai. Secundi anni mãsio prima fuit, ſepulchrum concupiſcentiæ, ſecunda mons Sepher, tertia, mons Seroch, quarta, Rechima. v. Remõ Phares. vi. Lebna. vii. Reſſa viii. Chelatha ix. Arada. x. Maceloth. xi. Chaach. xii. Thare. xiii. Melcha. xiiii. Eſmena. xv. Bameia Cham. xvi. mons Galgag. xvii. Rechebatha. xviii. Ebrona. xix. Aſion Gaber. xx. Cades. Tertii anni i. mansio, mons Hor. ii. Salmana. iii. Phinon. iiii. Oboth. v. Ieabarim. vi. Gibongad. vii. Hemond. viii, Blataim ix. Abarim, x. Campeſtria Moab.

Cap. 12. De quadraginta duabꝰ mãsionibus Iſraelitici populi, dũ fuerunt in deſerto, per tres annos.

MOrtuo Moyſe, ſucceſsit Ioſue filius Nun, in ducatu populi Iſrael, iubente, domino, qui miſsis exploratoribus in Iericho Sethim, poſt ſeptem dies Iordanem ſiccis pedibus cum omni populo tranſiuit. Duodecem lapides de alueo in ſiccum tulit, aliis. xii. de alueo in ſiccum reportatis, populum in Galgala; ſecunda circumciſione, innouauit. Ciuitatem Iericho ſeptem diebus, ſacerdotibus clãgentibus buccinis, in ſeptimo ſepties deſtruxit. Achorq;, qui de anathemate regulam auream, & chlamydẽ coccineam tulerat, propter quod dominus iratus in Hay. xxxvi. viros occiderat, lapidauit. Ciuitatem Hay per inſidias accendit, Gabaonitas in ſeruos lignarios & aquarios recepit. Quinque reges, qui obſederant Gabaon, pducto diei ſpatio, ſole & luna ſtantibus, xxiiii. & reges qui cum Iabin, interfecit. Altari conſtructo in Ebal, benedictiones & maledictiones acclamari præcepit, terramq; aliis ſecundum conceſſionem alijs ſecundum traditionem diſtribuit. Duas tribus & dimidiam, quæ in reditu ſuo poſt. xiiii. annos, altare iuxta tumulos Iordanis conſtruxerant, liberans dimiſit, fœdus à populo de colẽdo deo, per aquæ effuſionem initum. in volumine ſcripſit.

Cap. 13. De Ioſue, & exploratoribus Iericho.

TEmporibus Ioſue, Liber pater fertur oſtendiſſe vitem hoſpiti ſuo in Græcia. Et hiis iterum temporibus, rapta perhibetur Europa, cuius filii fuerunt, Radamanthus, Sarpedon, & minos. Hijs quoque diebus, Buſyris filius Neptuni, ex matre Lybia, Paphi filia, ſuis diis, ſuos hoſpites immolabat. Phœnix & Cadmus de Thebis, Aegyptiorum ciuitate in Syriam profecti, in regione Tyri & Sidonis regnauerunt. Sed Cadmo recidente in Græciam, terra à Phœnice, Phenicia dicta eſt. Et Europa filia Phœnicis, Iupiter mixtus eſt, & Danaus

Cap. 14. De figmentis gẽtilium temporibus Ioſue. Bacchus Europa Radamanthus. Minos. Sapedon.

Busyris. Phenix. Cadmus.

& Danaus per.I .filias Aegisthi fratris sui,filios interfecit, vno tantum superstite qui post eum regnauit .Sed in hiis temporibus Latona peperit Apollinem,non illum,cuius oracula solebant consuli, sed illum,qui cum Hercule seruiuit Admeto, qui tamen sic est deus creditus, vt plurimi illum, vnum eundemque Apollinem fuisse opinentur.Hoc pręterià tempore,Liber pater bellauit in India,qui multas legitur in exercitu fœminas habuisse, quæ Bacchæ sunt appellatæ,non tam virtute, quam furore famosę. Per idem quoque tempus Perseus, & Andromeda vxor eius, in cœlum recepti esse referuntur.

Apollines duo.

Perseus & Andromeda.

Cap. 15. De iudicibus, qui iudicauerunt Israel. Iudices populi Israelitici. Iosue. 15.

POst mortem Iosue Bennun, qui Moysi succesit,Hebręorum populus mansit sub iudicibus annis multis, quorum nomina sunt hęc,Othoniel,Aioth,Delbora,Gedeõ,Abimelech,Thola,Iair, Iephte,Abesan,Abdon,Sampson,Hely,Samuel, qui vnxit Saulem in regem.Memoratus autem Othoniel,percussit Cariathsepher,vnde habuit vxorem Axam,quæ petiit à patre suo irriguum superius cum irriguo inferiori. Iudicauit autem Israell.xl.annis. Huic succesit Aioth,qui cum esset ambidexter,percusso Eglõ,rege pingui, Israel liberauit,& ipse defendit Israel,& eodem anno vitam finiuit, Iudicauit Israel.lxxx.annis,Sangar occidit sex centos viros vomere vno.Delbora vxor Barach vel Lapidoth,occiso Sisara, per Iahel vxorem Abner Cinei;dato poculo lactis,tandem Iabin interfecit, cuius princeps fuit Sisara,& cãticum cecinit. Delbora iudicauit Israel quadraginta annis.Gedeon salutatus ab angelo , cui supra Petrá carnes obtulit,ab ara destructa dictus Ierobaall , susceptο signo in vellere,cum trecentis, aquam more canum lambentibus , laternis fractis & tubis clangẽtibus,quatuor reges Oreb,Zeb, Zebe,& Salmana strauit.Abimelech filius Ierobaal de concubina , in Sichem factus rex super Sichemitas .lxx.fratres suos interfecit , superstite, qui parabolam de oliua,& ficu,& vite,& rhamno Sichemitis proposuit.Eandem etiam Sichem cum principe suo Gaal , per Zebul destruxit,& fragmine molę per manũ mulieris in oppido Thesbe perijt. Abimelech de Ierobaal regnauit super Israel tribus annis. Thola succedens Abimelech , iudicauit Israell.xxiii. annis,& Iair annis.xxii. Iephte à filiis Israel vt spuri' abiectus,in regione Thob, commorans,postea super eos princeps factus,superatis Ammonitis voto alligatus,filiam post planctum virginitatis duorum mensium & xl.dierum immolauit . Quadraginta.ij.millia de Ephraim per

Barach. Lapidoth.

Schiboleth

Schiboleth,& Sibboleth,Checholat,diiudicans ad vada Iordanis,trucidauit.Iephte iudicauit Israel.vj.annis.Abesan post eum iudicauit Israel.vij.annis.Ailon.x.annis.Abdon siue Labdon.viii.annis. Sampson xx.annis.Iste Sampson Manue filius, de stirpe Dan, cui natiuitas eius per angelum est prædicta,Nazareus, vxore ducta in thamnata, parabola de leone conuiuis proposita, & per dolum mulieris soluta, cum segetes hostium ligato igne ad caudas vulpium incendisset, & mille viros mandibula asini aquam dante in Ramothlesbi,trucidasset,& portas Gazæ in montem tulisset,tandem dolo Dalidæ rasis crinibus à Phi-
10. listæis excæcatus,molæ deputatus, in Templo Dagon renascentib⁹ capillis,plures strauit mortuus quam viuus.

INter annos illos quibus populus Hebræorum,post mortem Iehu,alternauit sub iudicibus & humilitates laborum & prosperitates consolationum,Alexander Paris Helenam rapuit, & regnum Argiuorum ad Micenas est translatum,vbi regnauit Agamemnon.Per idem etiam tempus celebres apud Grammaticos fabulæ sunt inuentę.Fabula scilicet de Triptolemo,quòd iubente Cerere, anguium portatus alis, indigentibus terris frumenta volando circumtulerit. De Minotauro, quod bestia fuerit inclusa laberinthò,quo cum intrassent homines, inextricabili errore inde exire non poterant. De Centauris quòd equo-
20. rum hominumq; fuerit natura coniuncta. De Tricerbero quod sit triceps inferorum canis.De Phrixo & Helle eius sorore,quòd vecti ariete volauerunt.De Gorgone quod fuerit crinita serpentibus, & aspicientes se conuertebat in lapides.De Bellerophonte,quòd equo pennis volante sit vectus,qui equus Pegasus dictus est. De Amphione,quòd cytharæ suauitate,lapides mulserit,& attraxerit.De fabro Dędalo,& filio eius Icaro,quòd sibi aptatis pennis volauerint.De Oedipo, quòd mõstrum quoddam,quod Spinx dicebatur humana facie quadrupes, absoluta,quæ ab illo proponi solebat,velut insolubili quęstione,suo pręcipitio perire cõpulerit.De Anthæo,quem necauit Hercules, quòd filius
30. fuerit terræ, propter quod cadens in terram, fortior soleret assurgere. De Ganimede,puero ad stuprum rapto,quod nefas non iubiter,cui ascribitur,sed rex Tantalus.fecisse refertur. Danaë etiam per imbrẽ aureum, ipsius Iouis ferrur adepta fuisse concubitum, vbi subintelligitur mulieris pudicitia,auro fuisse corrupta.

Cap. 16. De raptu Helenæ, & fabulis Poẽtarum.
Raptus Helenæ.
Regnum Argiuorum ad Micenas.
Triptolemus.
Minotaurus.
Centauri.
Cerberus.
Phrix.
Helle.
Gorgon.
Bellerophõ.
Amphion.
Dædalus,
Oedipus.
Anthæus.
Ganimedes.
Danaë.

HAc tertia mundi ętate, cum iudicasset Labdon Israel tribus annis, factum est Troiæ exidium,expletis à mundi initio quatuormilib⁹ xix.a diluuio, mille,dcc,lxxvii. a natiuitate Abrahæ, quadragesimo

Cap. 17. De exidio Troiæ & natiuitate Bruti,

tertio anno Nini regis Assyriorum. dccc.xxxv. ante vrbem conditam annis,cccc.iiii.ante primam quoq;Olympiadē annis.cccc.vi. capta est Troia. De cuius excidio Aeneas veneris, & Anchisæ filius,ad Italiam venit,post excidium anno tertio, Qui cum Turno Dauni Tuscorum filio dimicans,eum interemit,eiusq; sponsam Lauiniam Latini regis filiam,in coniugium accepit. Regnauit autem Aeneas Latinus tribus annis,quo vita decedente regnum suscepit Ascanius, eiusdem Aeneæ filius,quem apud Troiam ex Creusa coniuge genuerat, & secum in Italiam veniens,adduxerat. Hic condidit Albā super Tiberim genuitq; filium,cuius nomen erat Syluius. Hic furtiuę veneri indulgens, nupsit cuidam nepti Lauiniæ,eamq; fecit prægnātem. Cumq; dies partus accessisset,edidit mulier puerū,& in natiuitate eius mortua est. Traditur autē ille obstetrici,& vocatur Brutus. Postremò cum ter quini anni essent emensi,comitabatur iuuenis patrē in venādo, & inopino ictu sagittæ,patrē pro bestia interfecit. Quo mortuo,expulsus est ab Italia, indignantibus parentibus ipsum tantum facinus commisisse.

Aeneæ adductus in Itatiam.

Ascanius.

Alba. Syluius.

Brutus.

Cap. 18. Vt Brutus in exilium pulsus,ad regē Græcorū diuertit.

Brutus exul in Græcia.

EXulatus ergo Brutus,adijt partes Græciæ,& inuenit ibi progeniem Heleni,filij Priami, qui sub potestate Pandrasi regis Gręcorum,in seruitute tenebatur. Pirrus etenim filius Achillis,post euersionē Troię, prædictum Helenum cōplureśq; alios secum in vinculis abduxerat, & vt necem patris sui in ipsos vindicaret,in captionem teneri præceperat, Agnita igitur veterū conciuium prosapia,morat⁹ est Brut⁹ apud eos. In tantum autem militia & probitate vigere cœpit, ita vt à regib⁹ & principibus præ omni iuuentute patriæ amaretur. Erat enim inter sapiētes sapiens,inter bellicosos feruens,& quicquid auri vel argenti,siue ornamentorum adquirebat,totum militibus erogabat. Diuulgata itaq; per vniuersas nationes ipsius fama, Troiani cœperunt ad eum confluere, orantes,vt ipso duce,à seruitute Græcorum liberarentur. Quod leuiter fieri asserebant,cum in tantum iam intra patriam multiplicati essent,ita vt septem millia(exceptis paruulis & mulieribus)computarentur. Erat præterea quidam nobilissimus iuuenis in Gręcia, nomine Assaracus, qui partibus eorum fauebat. Ex Troiana namque matre natus erat, fiduciamq; in illis habebat maximam, vt auxilio eorum inquietudini Græcorum resistere quiuisset. Arguebat enim eum frater suus, propter tria castella,quæ sibi moriens pater donauerat,& ei auferre conabatur, quia ex concubina natus fuerat. Erat autem frater eius, patre & matre Græcus,asciueratque regem cæteroſque Græcos, parti suæ fauere. Inspiciens ergo Brutus & virorum multitudinem,& Assaraci castella,

quæ

quæ ſibi patebant, ſe curius petitioni eorum adquieuit. Erectus igitur in ducem, conuocat vndiq; Troianos, & oppida Aſſaraci muniuit. Ipſe autem, & Aſſaracus, cum tota multitudine virorum & mulierum quæ eis adhærebat, nemora & colles occupant. Deinde literas ſuas regi direxit, petens celſitudinem potentiæ ſuæ, vt ſineret populum ad aliarum terrarum nationes accedere, vel in terra ſua ad priſtinam dignitatem redire. Pandraſus ergo vehemẽti commotus ira, exercitum grandem collegit, vt Troianos perſequeretur, & maiori ſubiiceret ſeruituti. Dum autem deſerta, quibus eos adeſſe autumauerat, per oppidum Sparatinum peteret: egreſſus eſt Brutus cum tribus millibus virorum, ipſumq; nihil huiuſmodi præmeditatum, ex improuiſo inuaſit, totumq; exercitum eius diſpergens, maximam partem interfecit. Ad vltimum vero (Marte ſibi exiſtente propitio) Antigonum fratrẽ regis, & Anacletum eiuſdem ſocium retinuit, atq; vinculis mancipauit. Pandraſus.

Cap. 19. Vt Brutus regem Pandraſũ bello ceperit,

BRutus vero potit⁹ victoria, oppidum ſecentis militibus muniuit, captiuoſque ſuos cuſtodibus tradẽs, nemorum abdita iterum petiuit. At Pandraſus ob fugam ſuam, fratriſq; captionem anxius, populum dilaceratum reſociare vacauit, oppidumq; cum reſociato populo obſidere progreſſus eſt. Arbitrabatur enim Brutum immiſiſſe ſe intra ipſum cum Antigono cęteriſq; captiuis quos ceperat. Vt igitur mœnibus acceſſit, indixit vt alij egreſſum incluſis abnegarẽt, alij curſus fluminis auerterent, alij crebris arietibus, cæteriſque machinationibus, murorum compagem diſſoluerent. Brutus vero obſeſſis opẽ ſubuectare affectans, nocte ſequẽte caſtra Græcorum inuadere diſpoſuit, vt labore feſſos, & pigros ſõno, & quaſi ab hoſtium incurſione ſecuros, miſeranda cæde afficeret, affectoſque ſuæ voluntati ſubiiceret. Diſpoſitis ergo cæteruis, Brut⁹ cum ſociis ſuis hoſtium cuneos audacter penetrans, ad regis tentorium, quod ſuper omnia adire æſtuabat, peruenit. Quo facto, enſes otius euaginant cubicula ſopitorum ingrediuntur, letiferos ictus ingeminant, & nullam pietatem habentes, caſtra in hunc modum deambulant, quæq; ſibi obuia crudeliter laniantes. Brut⁹ vero Pandraſum regẽ omni ſolatio deſtitutum, viuum retinuit, ipſumq; vinciri, & reuerenter conſeruari præcepit.

Brutus Pandraſum capit.

BRutus vero, tanta lætus victoria, quæſiuit à ſuis, quid à Pandraſo petendũ laudarẽt. Illi vero, cum, diuerſis affectib⁹, diuerſa affectarent: ſurrexit Mempritius vir conſilio magnus, indictoq; ſilentio ait. Regem interficere cupiditate dominandi, nefas mihi videtur, cum omnibus licitum ſit pro patria pugnare. Sed laudo vt petamus ab illo filiam

Cap. 20 Vt Brutus filium Pandraſi regis duxerit in vxorem.

filiam ſuam ad opus ducis noſtri & cum ea aurum & argẽtum, naues & frumẽtum, & cætera itineri noſtro neceſſaria, vt aliquam regionẽ deſertã adire, vbi nos & tota noſtra poſteritas in cuũ ſoli regnare poſſimus. Cumque omnib⁹, hæc ſententia placuiſſet Bruto iubente, rex in medium reuerẽter adductus eſt. Edoct⁹ vero de propoſito eorum, demiſſa voce reſpondit. Quoniã aduerſi dij me, meumq; fratrẽ Antigonum in manus veſtras tradiderunt, parẽdum eſt petitioni veſtræ, ne vitam, quæ veſtro arbitrio mihi adimi vel concedi poteſt, amittam. Do duci veſtro filiam meam Innogẽ, do aurum et argẽtum, frumẽtũ, vinum & oleum, & quicquid itineri veſtro neceſſarium cenſueritis. Maritata itaq; filia Bruto, cæteriſq; omnibus rite peractis, rex liber à carcere, & Troes ab eius poteſtate ſecundis ventis abcedunt.

Cap. 21. Vt Brutus nauigando manſionem quæſierit.

COmpletis igitur proſpero ventorum flatu duob⁹ diebus & vna nocte, applicuerunt in quandam inſulam Leogeciã vocatam, quæ atiquit⁹ vaſtata, à nemine habitabatur. Exeuntes è nauibus, venerunt ad quandã ciuitatem deſertam, in qua templũ Dianæ, & ipſi⁹ imaginẽ, reſpõſa dantẽ, ſi fortè ab aliquo peteretur, repererũt. Suggerũt duci commilitones, templum adire, atq; litatis donis à numine inquirere, quæ patria eis ſedem certę manſionis præberet. At Brutus conſilijs eorum adquieſcens, ante arã deæ, vas ſacrificij, plenum vino & ſanguine candidæ ceruæ dextra tenens, vocem in hæc verba diſſoluit.

Vt Brutus Dianam conſuluerit.

Brutus conſulit Dianã.

DIua potens nemorum, terror ſylneſtribus apris,
Cui licet an fractus ire per æthereos,
Infernas que domos, terreſtria iura reſolue.
Et dic quas terras, nos habitare velis:
Dic certam ſedem, qua te venerabor in æuum,
Qua tibi virgines, templa dicabo choris.

Hæc vbi nonies dixit, circuiuit aram quater, fuditq; ſanguinẽ & vinum quod tenebat, in focum, atq; procubuit ſup pellẽ ceruæ, quam ante aram extenderat, inuitatoq; ſomno tandem obdormiuit. Erat tunc quaſi tertia hora noctis, qua dulciore ſõno mortales præmũtur. Tunc viſum eſt illi, deam ante ipſam aſtare, & eum in hunc modum affari.

Reſponſio Dianæ.

Dianæ reſponſum. Angliæ deſcriptio.

BRute ſub occaſu ſolis, trans Gallica regna,
Inſula in occeano eſt, vndique clauſa mari,
Inſula in occeano eſt, habitata gigantibus olim,
Nunc deſerta quidem gentibus apta tuis.

regum & prophetarum. Huic succeſſit Phinees, Phinees Abiſue, Abiſue Boezi, Boezi ſucceſſit Ozi, à quo tranſlatum ſacerdotium ab Eleazar ad Heli, qui fuit de Thamar, & priuati ſunt ſacerdotio Azaria, Meraioth, Amarias, & Achitob. Heli vero in arguendis filiis tepid⁹, Ofni ſcz. & Phinees, qui cum eo ſacerdotio fun gebãtur, & ſacrificia altaris irreuerẽtet tractarẽt, à domino legitur reprobatus. Qui audita ſtrage filiorum ſuorum, & arcã domini à Philiſtæis captã, de ſella retro cadẽs. fractis ceruicibus, expirauit. Iudicauit autẽ Iſrael. xl. annis.

Tranſlatio ſacerdotij

FVit autẽ in dieb⁹ eius, vir nomine Helcana, p̃ Core de Iſnar deſcendẽs qui duas habuit vxores, Fenẽnam fœcundam, & Annam
10. ſterilem. Quæ votum faciens de maſculo, ſi deus ei daret, quòd faceret eum Nazaræum: peperit prophetam Samuelem & iudicem, qui liberauit Iſrael à Philiſtẽis, p̃ agnum immolatũ in lapide adiutorij, in terminis poſito ad petitionẽ Iſrael. Saulẽ ſibi à domino oſtenſum, in regem vnxit, tribus ſignis confirmans vnctionẽ, præceptum ei dans, quod quia poſtea tranſgreſſus eſt, reprobatus à domino in tãta anguſtia eſt poſitus, vt Samuelẽ mortuum, magica arte ſuſcitaret per Phitoniſſam. Deſcendit autem per multas ſucceſſiones ex Abiel de tribu Beniamin, de cuius filio Cis, natus eſt rex Saul. Iſte Saul genuit Ionathã, Ieſui, Melchiſua, & Iſboſeth, cũ duab⁹ filiabus, Merob & Michol.

Cap. 26. De Helcana & Samuele, & Saule.

Saulis filij & filiæ.

20. TEmpore quo regnauit Saul in Iudæa, Brutus Britannorum rex, ex vxore ſua Innogẽ, tres filios genuit, quib⁹ erant nomina, Locrin⁹, Albanactus, & Kamber. Hi poſtquã pater eorum in. xxiiij. anno regni ſui, ab hoc ſæculo migrauit, & in vrbe quã condiderat, ſepultus eſt, diuiſerunt regnum Britanniæ, & ceſſerunt vnuſquiſq; in locum ſuum. Locrinus, qui primogenitus fuerat, poſſedit mediam partẽ inſulæ, quæ poſtea de nomine ſuo appellata eſt Loegria. Kamber autẽ partẽ illam, quæ eſt vltra Sabrinum flumẽ, quæ de nomine ipſius poſt modum Cambria dicebatur, quæ regio modo VVallia nuncupatur. At Albanact⁹ iunior, poſſedit partẽ quæ nunc Scotia appellatur, & ex nomine ſuo Albaniam nominauit. Illis deinde concordi pace, diu re-
30. gnantib⁹, applicuit Humber rex Hunnorum in Albaniã, & cõmiſſo prælio cum Albanacto, ipſum interfecit. Locrin⁹ ergo primogenit⁹ aſſociato ſibi Kãbro fratre ſuo, venit obuiã Hunnorũ regi citra flumẽ, quod nunc Humber vocatur, vbi inito congreſſu, Humbrum regem compulit in fugam, qui vſq; ad flumen diffugiẽs, ſubmerſus eſt intra ipſum, & nomẽ ſuum flumini reliquit. Ab hac victoria Locrinus tres rapuit puellas, quarũ vna miræ pulchritudinis erat, nomine Eſtrildis,

Cap. 27. De morte Bruti & ſucceſſione filiorum eius. Filij Bruti.

Cambria. Scotia, ante Albania.

Humber, rex Hunnorum inuadit Scotiã alias, Albaniam.

filia cuiusdam tegis Germaniæ. Cuius amore captꝰ, voluit eam maritali sibi thoro copulare. Quod cum Corinæo compertum fuisset: indignatus est vehementer, quoniã Locrinus pepigerat, sese filiã eius ducturum. Adiit ergo regem, & tam minis, q̃ blãditiis, Locrinum quod pepigerat, exequi coëgit. Duxit ergo filiam Corinæi, nomine Guendolœnam, nec tamen amoris Estrildis oblitus est, sed facto in vrbe Trinouãtum subterraneo specu, furtiuam Venerem cum illa ducere satagebat. Estrildis interia grauida facta, edidit filiam quam Habren vocauit. Guẽdolœna vero grauida facta, peperit filium quem vocauit Maddan. Defuncto tandẽ Corinẽo, deseruit Locrinus Guendolœnã, & Estrildem in reginam erexit. Vnde Guendolœna supra modum indignans, adiit Cornubiam, vbi exercitu congregato, Locrinũ inquietare curauit. Conserto deniq; prælio, iuxta flumen Sturam, Locrinus ictu sagittæ percussus interijt, cum x. annis regnasset. At Guendolœna paterna furens insania, iubet Estrildem & filiam Habren, præcipitari in fluuium. Qui tunc de nomine eius Habren, nunc vero per corruptionem Sabrina nuncupatur. Volebat enim honorem æternitatis illi impendere, quia maritus suus eam genuerat. Tunc Homerus, clarus rhetor & poëta habebatur, & Samuel propheta floruit in Iudæa.

Nuptræ coactæ.

Sabrina vnde dicta.

zelotypia muliebris.

Homerus quo tempore vixit.

Cap. 28. De Maddã, & filijs eius.

MAddan verò regni diademate insignitus, genuit duos filios, Mẽpriciũ & Malim, regnumq; pacificè annis xl. tractauit. Quo defuncto, discordia orta est inter predictos fratres, quia vterq; totam insulam possidere volebat. Mempricius vero, fratre interfecto, tãtam tyrannidem in populum exercuit, q̃ ferè quenque nobilissimum regni perimere satagebat, sed vicesimo regni sui anno, dum venationem quæreret, iter faciens, & à sociis secedens, à multitudine rabiosorum luporum deuoratus est.

Mẽpricius tyrannus a lupis deuoratus.

Cap. 29. De genealogia Saluatoris.

LInea genealogiæ Saluatoris, in hac mundi ætate tertia, ad Abraham sumpsit exordium. Abrahã (vt dictum est) genuit Isaac, Isaac genuit Iacob, Iacob genuit Iudã & fratres eius, Iudas genuit Phares & Zaram de Thamar, Phares genuit Esrom, Esrõ genuit Aram, Arã genuit Aminadab, Aminadab genuit Naasson. Iste Naasson egressꝰ est de Aegypto, princeps in tribu Iuda, & ita verũ est, quod dixit dominꝰ ad Abraham in Genesi, quod quinta generatione, exierunt filij Israel de Aegypto, facta cõputatione, secundum tribum regiam, vt generationes vocemus, non personas, sed successiones, quod potes videre cõputãdo à Iuda ad Naassõ. Nã quinquies dicitur ibi genuit. Si vero in litera illa cõtineatur quarta generatione, in tribu sacerdotali, sumendus

Hanc pete, namque tibi ſedes erit illa perennis,
Hic fiet natis, altera Troia tuis.
Hic de prole tua reges naſcentur, & ipſis
Totius terræ, ſubditus orbis erit.

TAli itaque viſione expergefactus dux, ſodalibus, quæ audierat, indicauit. At illi maximo fluctuantes gaudio, ad naues illico reuertuntur. Sulcantes æquora, curſu triginta dierũ, venerunt ad Africam. Deinde ad aras Philænorum, & ad lacum Saliuarũ, & nauigauerunt inter Ruſcitadam & montes Azaræ. Porro flumen Maluæ tranſeun-
10. tes, petierunt columnas Herculis, & Tirrenum æquor, vbi iuxta littora inuenerunt quatuor generationes de exulibus Troiæ, quæ Antenoris fugam fuerant comitatæ. Erat autem dux eorum Corinæus, vir magni conſilij, audaciæ & virtutis. Hunc Brutus aſſociauit ſibi, & populum cui præſidebat. Venerunt inde ad aquitaniam, & oſtium Ligeris ingreſſi, ſitum explorauerunt regionis. At Corinæus cum. cc. viris naues egrediens, victualia viriliter congerebat. Cumque id Goffario, qui tunc in Aquitania regnabat, nunciatum fuiſſet: cum Gallis & Aquitanis obuiam veniens, ereptioni prædæ vacabat. Inito tandẽ certamine, dira pugna committitur vtrobique. Sed Corinæ⁹ intra turmas eorundẽ ſeſe denſa acie intromittens, hoſtes coẽgit in fugam, &
20. fortè amiſſo gladio, adminiſtrabat bipẽnem. Huic brachium cum manu amputat, illi ſcapulas à corpore ſeparat, alij caput vno ictu detrũcat alterius crura à ſummo diſſecat, omnes in illum, & ipſe ſol⁹ in omnes ruebat. Quod Brutus aſpiciens, motus amore viri, venit cum vna turma, & regẽ Goffarium cum Pictauenſibus & Gallis, in fugam ꝓpellit. Affuit ibi quidem Tros nomine Turnus, nepos Bruti, quo fortior ſiue audacior, nullus excepto Corinæo aderat. Hic ſolo gladio ſuo. dc. viros peremit, ſed ab irruentibus Gallis citius q̃ debuerat, proh dolor interfectus eſt. De nomine verò ipſius Turonorum ciuitas vocabilum traxit, quia ibidẽ vt teſtatur Homerus, ſepultus fuit. Et licet Bruto, tãta
30. victoria maximum ingeſſiſſet gaudium, magno tamẽ angebatur dolore, q̃ nepotem ſuum amiſerat iuuenem tantæ probitatis. Nec mora, aſſenſu ſuorum claſſẽ ſuam petiuit, replens eam vniuerſis quæ adquiſierat, naneſque ingreſſus, proſperis ventis, promiſſam adiens inſulã, in Totoneſio littore applicuit.

Cap. 22 Vt Brutus Corinæum inuenerit.

Plinius Maluanam Appellat.

Corineus Bruto innectus.

Goffarius Aquitaniæ rex.

Turonorũ ciuitas vnde

ERat tunc nomen inſulæ Albion, quæ à nemine, exceptis paucis gigãtibus, inhabitabatur. Amœno tamẽ ſitu locorũ, & copia piſcoſorum fluminũ, nemorib⁹ prælecta affectũ habitãdi Bruto ſociſq; inferebat

Cap. 23. Vt Brutus ad inſulam Albion veniens, terrã militibus ſuis affluenter diſtribuit.

ferebat,Peragratis ergo quibuſque prouinciis,repertos gigãtes ad ca uernas montium fugant,patriã donante duce ſortiuntur,agros incipiũt colere,domos ędificare,ita vt in breui tẽpore,terrã ab ęuo inhabitatam cenſeres.Deniq; Brutus de nomine ſuo,inſulã Britanniã appellat,ſocios,ſuoſq; Britones.Volebat enim ex deriuatione nominis memoriã habere perpetuã,vnde poſtmodũ loquela gentis,quę prius Troiana,ſiue curuum Græcũ nuncupabatur,dicta fuit Britannia.At Corinęus portionẽ regni,quę illũ cõtingebat,ab appellatione ſui nominis Corinæam vocat,populumq;ſuum Corinæenſem, exemplum ducis inſecutus.Ideo præcipuè illam regionem, quæ nunc a Cornu Britanniæ,Cornubia appellatur elegit, quia ſuper omnia cum gigãtibus congredi æſtuabat.Plus enim ibi abundabãt, quam in vlla prouinciarũ,quę in conſocios ſuos fuerunt diſtributæ. Nẽpè vt in hiſtoria Britonum legitur,ipſe luctamẽ inijt cum quodã gigãte, Goemagog nomine,cuius ſtatura erat duodecim cubitorum,ipſumq; in humeris ponẽs,vſque ad littus maris detulit, atq; per abrupta ſaxorum, deorſum proiiciens,in multa fruſta concidit.

Albiõ poſt Britannia, & britones a Bruto.

Cornubia vnde.

Cap. 24. Vt Brutus trinouantũ condiderit. Taoya noua Alias, Trinouantum, nunc Londinum, quãdo cæpit ædificari.

DIuiſo tandem regno,affectauit Brutus ciuitatem ędificare.Affectum itaq; ſuum exequens,circuiuit totius patriæ ſitũ,donec ad Thameſim fluuium proueniẽs, locum nactus eſt propoſito ſuo idoneum.Condidit itaque ciuitatem ibidem, eamque Troiam nouam vocauit.Quæ poſtea per corruptionem vocabuli, Trinouantum dicta fuit.Deinde ciuibus,iure victuris,eam dedicauit, deditque legẽ, quà pacificè tractarentur. Regnabant tunc in Troia filij Hectoris, expulſis poſteris Antenoris. Regnabat etiam in Italia Syluius Aeneas,Aeneæ filius, auunculus Bruti, Latinorum tertius. Regnabat tunc in Iudæa Heli ſacerdos,& arca teſtamenti à Philiſtæis capta eſt.

Cap. 25. De Leuitis, & captione arcæ Philiſtæis.& de morte Heli ſacerdotis

SVperius memoratum eſt,quòd iubẽte domino,remota eſt tribus Leui,à ſorte hereditatis,vt miniſtraret in tabernaculo fœderis, & offerret ſacrificia & hoſtias p peccatis.Iſte Leui genuit Caath, Caath ex vxore Iochabeth,genuit Iſnar & Amram. Iſnar primogenit' genuit Core.Amram genuit Aaron & Moyſen. Iſte Moyſes ducatum præbuit filijs Iſrael,ab Egyptia ſeruitute,vt ſuperi' dictum eſt. Aarõ genuit Nadab,Abiu,Eleazar,& Ithamar.Supra dict' Core,litigauit contra Aarõ de ſacerdotio in deſerto,eò quòd ipſe fuerat de primogenito Iſnar,& ideo cum.cc.l.igne diuino perijt. Dathã quoq; & Abirõ,Nadab & Abiu,tunc ſunt abſorpti.Ab Eleazar fuerũt ſacerdotes deſcendentes vſq; ad tẽpora Chriſti,ſecundum originẽ iudicum,

Filij Aronis

regum

mendius est ordo cõputãtibus à Leui ad Eleazar. Naasson autem genuit Salmõ. Iste Salmõ duxit Raab meretricẽ in vxorem, quæ recepit exploratores in Iericho, & abscõdit in stipula lini sup murũ & liberauit domum suã p filum coccineum positum in fenestra, dum destrueretur Iericho. Salmon genuit Booz de Raab. In diebus Booz, Elimelech vir de Bethlehem, cum vxore sua Noemi, & filiis suis Maalon & Chelion, tẽpore famis peregrinatus est in Moab, vbi acceptis vxoribꝰ filiis suis, Ruth videlicet & Orpha, & mortuis filijs & patre, redijt Noëmi cum Ruth Moabitide, de qua Booz genuit Obeth, suscitãs semẽ propinquo defuncto. Obeth autem genuit Isai, vel Iesse. Binomnis enim erat. Iesse autem genuit Dauid, & fratres eius. Istum Dauid, reprobato Saule propter inobedientiam, Samuel propheta vnxit in regem. Raab. Isai vel Iesse, pater Dauid.

In Saul terminatur tertia ætas, habens secundum Hebræos annos. dcccc.xlij. secundum septuaginta interpretes, duos minus.

Cap. 1. De regno Dauid.

DAuid, vt predictum est, minimus fratrum, in regem electus à domino, p Samuelẽ est inunctus in Bethlehẽ, in signum regis. Postea in Ebron in regẽ super tribum Iuda, septẽ annis & sex mensibꝰ. Tertio super totum Israel. xxxiii. annis. Saulẽ psallẽdo mitigãs à morte Goliç, animam Ionathe sibi conglutinans, gener regis factus est. Cuius inuidia, ob laudẽ virginum erga se suscitata, cum eius cautelã centum pręputia donando, frustra asserictum lanceę dum psalleret, manu declinauit, insidiasq; satellitum, astutia Michol statuã in lecto ponentis, euasit. Saulem in Naioth prophetantem, beneficio Samuelis illæsus vidit. Ionathæ excercenti se sagittis fœdus iurauit. In Nobe, panes sacerdotales comedit, simulato furore apud Achis. Receptoq; Abiathar solo de sacerdotibꝰ à Doeg perẽptis, latrunculis occisis, Ceilã liberauit. Ciphum aquæ, & hastam Saulis, eo dormiente, clam tollẽs, transuadauit, ab irruentibus hostibus dominum suum regem liberans. Eiusdem postea persequentis, oram chlamydis pręcidit. Nabal viro stulto mortuo, Abigail vxorẽ duxit. Ab Achis in Siceleg rediẽs, Amalechitas percussit, nuntium mortis Saulis occidẽs, carmen lugubre plangens composuit. Mortuo Isboseth, solus in Ierusalem regnauit, de ea quæ priꝰ Solima dicebatur. Iebuseum eiecit, & Mello ędificauit. Stratis Philisteis in Baalpharasim, arca domini in Ierusalem reducitur, saltans Dauid coram arca, à Michol irridetur, promissa prole domum domino ędificare prohibetur. Moab funiculis metiens, percussit

cussit, Philistæos & Idumęos in valle Saluarum prosternens, Israel de manibus eorum liberauit. Officiales dignitates distribuit, Vriam manu Ammonitarum occidit: Absalon priᵒ sibi reprobatum, postea se psequentem, fugit, quo perempto, & Achitophel suspenso, Ierusalem rediit, populo numerato, iram dei sibi obtinuit.

Isidorus cōmendans regem Dauid:

DAuid rex & propheta, ortus de genere Iuda, filius Iesse, natus in Bethleem, puer pastor ouium, inter fratres ætate iunior, sed mēte præstantior, à domino in regno vocatus, à propheta in regem vnctus, belliger in acie, in certamine singularis, in triumpho glorioſus, vincēdo vetеranus, patiens in aduersis, prudens in periculis, in peccato proprio dolens, in alieno funere lugens, pronus ad penitentiam, velox ad veniam, in conuictu mitis, ad misericordiam facilis, qui inimico regi dum posset, non nocuit, nec tantum reseruauit traditum, sed & vindicauit occisum. Hic leonem & vrsum sine gladio interfecit, cytharæ suauitate immundum spiritum depulit, gygantes expugnauit. Igitur xl. regni, at lxx. ætatis anno, diem vitæ suæ supremum consummauit, sepultusq; est in ciuitate sua Bethlehem, quæ alio vocabulo dicitur Ephrata, vbi etiam dominus noster Iesus Christus, secundum carnē est genitus, vbi etiam & Rachel, cum Beniamin peperisset, occubuit, vbi etiam sepulchrum Iesse, patris Dauid, ostenditur. Est autem hic locus in tribu Iuda, sexto ab Ierusalem miliario, positus contra meridiem, itinere, quo pergitur Ebron.

Cap. 2. De Ebrauco rege, qui cōdidit Eboracum.

TEmpore quo regnauit in Iudæa Dauid, defuncto Mempritio Britonum rege, Ebrancus filius eius regnū susceپit, & annis xl. in eo regnauit. Hic primus post Brutū, classem in partes Galliarum dirigēs, cum victoria reuersus est. Deinde trans Humbrum condidit ciuitatē, quam de nomine suo vocauit Kaerbranc, id est, ciuitas Ebranci. Tunc regnauit in Italia Siluius Latinus. Condidit etiam vrbem Alclud, versus Albaniā, & oppidum mōtis Agned, quod nunc castellum puellarum dicitur. Genuit etiam .xx. filios, & .xxx. filias, quas omnes in Italiā ad Syluium Albam, qui post Syluium Latinū regnauit direxit, & ibi maritatæ sunt nobilioribus Troianis. Post illum, Brutᵒ cognomento viride scutum, regni gubernacula susciپiens, duodecim annis regnauit. Huic succeſſit Leyl filius eius.

Cap. 3 De Salomone, & tēpli constructione.

DEfuncto Dauid rege, iam quarta mundi ętate, Salomō filius eius succeſſit, inunctᵒ à Nathā propheta, et Sadoch sacerdote. Deinde occiso Ioab, & Semei, & Adonia fratre suo, & accepta à deo post immolationē sapientia, templum domino Hierosolymis ædificauit, regni sui

gni sui anno quartò, & egressionis Israel de Aegipto, quingentesimo secundo, aduentus verò Abrahę de Mesopotamia Syriæ, ad Chananęorum terrã, millesimo atq; vicesimo, & à tempore diluuij, millesimo & quadrageintesimo. Hiis quoq; diebus memoratus Leyl rex Britonum, ædificauit ciuitatem, & eam de nomine suo Kaerleyl, id est, ciuitatem Leyl vocauit. Regnauit autem annis.xxv. Post hunc, regnum suscepit Rudhudibras filius eius, hic condidit Kaerkeynt, id est Cantuariam, & Kaerguyent, id est Guintoniam, atque oppidum montis Paladur, quod nunc Septonia vocatur. Leyl. Rudhud,

10 SAlomon filius Dauid, editus ex Bersabe, in Ieruſalem, antequam nasceretur vocat⁹ sapientissimus omnium, dominici templi dedicator, fœlix imperio paternis meritis impar, dilectus à deo, discretus in iudicio, in sententia iustus, in regno pacificus, qui popoſcit sapientiam, & impetrauit, ita vt sciret omnẽ dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, vires lapidum & herbarum, naturas animalium, & cogitationes hominum. Cuius principia fuerunt bona, nouissima mala. Nã post miram virtutum gloriam, amore deprauatus fœmineo, & acceptã sapientiam perdidit. & in profundum idolotriæ fluenta ruina demers⁹ xl. annis regnauit, lii. vitam peregit. Dehinc finem imperio & vitæ dedit, sepultusq; est in ciuitate patris sui Bethlehem. De vita & morte Salomonis.

20. AEdificato, vt dictũ est, à Salomone templo. x. die Septembris illud solenniter consecrauit. Domus saltus cũ domo regia mirrabiliter cõstruitur. Regina Saba honorifice suscipitur. Sed vita laudabilis, amore illicitõ miserabiliter maculatur. Post Salomonem regnauit fili⁹ eius Roboam, contra quem exurrexit Ieroboã, de tribu Effraim, & segregauit decẽ tribus à Iuda, & à domo Dauid. Quod non casu, sed dei iudicio contigit, propter Salomonis offensam, qui postquam illud nobilissimum Hierosolymis construxisset templum, blandimento mulierum seduct⁹, in idolatriam est prolapsus. Sed noluit miserator & misericors dominus, eum patris sui regno priuare, donec deficeret, propter Dauid 30. seruum suum. Proinde postquã singulæ partes, sicut scriptũ est, singulos reges habere cœperunt remãsit cum tribu Iuda, & tribu Beniamin, etiã trib⁹ Leui, quę sacerdotalis erat, & dei proprio seruitio mãcipata. Et ex eo tempore istę tres tribus regnum Iudæ, reliquæ verò tribus, regnum Israel cœpit appellari. Adheserunt quoq; Israelitico populo trib⁹ duæ, Manasses, scilicet & Effraim, quę non sunt de tribub⁹. xij. Nam Ioseph vnus de. xij. patriarchis, non vnam sicut cæteri patriarchæ singulas, sed duas, quas modò nominauimus, tribus fecit. Porro Ieroboam, mente peruersa, Cap. 4. De Roboã, & segregatione decem tribuum, a regno Dauid & Salomonis. Regina Saba. Roboam. Diuisio Tribuum,

perũersa,in Samaria,& in toto regno ſuo,inſtituit idolotriam. Timuit enim,veniẽdo ad tẽplum dei,quod erat in Ieruſalẽ, quò ſecundum diuinum mandatum ſacrificandi cauſa, vniuerſæ genti illi veniendum erat,populꝰ ſeduceretur,& ſtirpi Dauid tanquam regio ſemini,redderetur,vnde(ſicut iam dictum eſt)populũ Iſraeliticum nephãda impietate maculauit.Nam ad ſuaſionẽ Abdo prophetę, viam prauã non deſerens Achiam Sylonitem,pervxorem,de ſalute pueri conſulens,triſtem nuncium ſuæ deſolationis audiens,expirauit.Regnauit autem.xxii.annis.

Cap. 5. De regibus Iſraell.

DIuiſo itaq; regno,poſt Ieroboã, regnauit ſuper Iſrael in Samaria, Nadab filius eius,duobꝰ annis ſynechdochicè. Iſte Nadab obſidẽs Gebbethõ vrbem Philiſtinorum,occiſus eſt à Baaſa,& regnauit pro eo xxiiii.annis ſynecdochicè.Iſte Baaſa,licet correctus ab Iehu propheta, cum contra Aſa ædificaſſet Rama, impeditus per Benhadab, mortuus eſt.Fuit autem iſte Benhadab ex antiquioribus regibus Syriæ, qui infeſtauerunt regnum Iſrael.Huic Baaſa,ſucceſſit Hela filius eius, & duobus annis regnauit ſynecdochicè,qui temulentus ſiue ebrius factus, à Zamri interfectus eſt, & regnauit pro eo ſeptem diebus. Nam obſeſſus ab Amri, ſuccenſus eſt in Therſa. Huic ſuccedens Amri,regnauit pro eo duodecim annis,ſynecdochicè.Iſte Amri, tribus annis antequam ſolus regnaret,contendit cum Thebin, & edificata Samaria,obiit.Poſt eum regnauit Achab, filius eius.xxii.annis ſynecdochicè.Hoc tempore floruerunt prophetæ,ſcilicet Helias,Micheas,& Abdias.

Devita & morte Helię prophitæ.

HElias Theſbites,ſacerdos magnus & propheta, atque habitator ſolitudinis,fide plenus,deuotione ſummꝰ,in laboribꝰ fortis, in induſtria ſolers,excellenti ingenio prædituſ. in exercitatione diſciplinæ ſtrictus,in ſancta meditatione aſſiduus,metuq; mortis intrepidus,verberauit tyrannos,interfecit ſacrilegos, multiſque virtutum ſignis effulſit,ac trienni ſiccitate,clauſit imbribus cœlum. Orauit rurſum,& cœlum dedit pluuias.Mortuum mulieris filium ſuſcitauit,cuius virtute hydria farinæ non defecit,vas olei perpetuo fonte manauit. Cuius verbo ſuper ſacrificium, ignis de cœlo deſcendit. Hic duos quinquagenarios cum militibus,cœleſti igne combuſſit.Iordanem tranſiens. tactu melotæ abrupit.Poſt hæc, igneo curru in cœlum raptus aſcendit, venturus iuxta prophetiam Malachiæ, in finem mundi, ac præceſſurus Chriſtum, & nunciaturus vltimum eius aduentum,cum magnis virtutibus prodigiiſq; ſignorũ, ita etiam vt bellum gerat antichriſtus aduerſus eum,& qui eum bello victurus eſt. & occidet. Cadauera quoque eorum in plateis inſepulta iacebunt. Dehinc ſuſcitata à domino plaga magna, regnum

antichriſti

Antichristi perciitiet. Post hæc veniet dominus, & interficiet Antichristum gladio oris sui, & eos qui adorauerunt eum, & regnabit dominus cum omnibus suis in gloria sempiterna. In diebus huius Heliæ prophetæ, Bladud, filius Rudhudibras regnũ Britanniæ suscipiés, tenuit viginti annis. Hic ædificauit vrbem Kaerbadun, quæ nunc Badonia nuncupatur, fecitq; in ea calida balnea ad vsus mortalium apta, quib' præfecit numé Mineruæ, in cuj' ęde inextinguibiles posuit ignes, qui nũquã deficiũt in fauillas, sed quũ tabescere incipiunt, in saxeos globos cõuertuntur. Docuit etiã necromãtiam per regnum Britanniæ, nec præstigia facere quieuit, donec alis sibi paratis, ire per summitatem aëris tentauit, cecidit q; super templum Apollinis infra vrbem trinouantum, in multa frusta cõtritus. Huic successit Leyr, filius eius. & regnauit quadraginta annis. Hic ædificauit ciuitaté super flumé Sorã, quæ Britannicè Kaerleyr, Saxonicè vero Leyrcestre nuncupatur. Tempore vero quo Helias sacerdotes Baal interfecit, Achab regi Israel, successit Ochozias filius eius duobus annis. Ochoziæ vero successit Ioré frater eius, duodecim annis. Porro Ioré occidit Iehu, qué vnxit discipul' Elisei in dissipationem dom' Achab, secundũ prophetiã Helię. Regnauit autẽ Iehu. xxviij. annis. Cui succeſſit Ioachã filius eius. xvij. annis, sub quo Helisæus prophæta defunctus est, vir vita præclarus, & miraculis glorioſus, & sepultus in Samaria.

De bladud Rege Britonum.

HElisæus Heliæ discipulus, ex Amelmoth oppido cognominat', ex tribu Ruben ortus est, in cuius ortu aurea vitula in Galgalis mugitũ dedit, eiusq; vox in Hierosolymis personuit. Tunc quidé præsagus vates prędixit. Hodie in Hierusalé nat' est, qui cunctam destruet idolatriã. Hic gemino Heliæ glorificat' spiritu, plurimis at q; magnis virtutũ signis, emicuit. Iordané transitu suo diuisum, refrænatis vndis, retro cõuertit. Aquas Iericho steriles, dimerso vasculo, ad fœcunditaté perduxit. Pueros insultãtes sibi, verbo bestiis tradidit. Sanguineas aquas in necé hostiũ decurrere fecit. Inter hæc, sterilé conceptioné verbo fœcundauit. eiusq; filiũ mortuũ suscitauit, ciborũq; amaritudiné tẽperauit. Deniq; ex decé panib' plebe refecta, reliquias collegit, & Naaman lepræ stigmatib' lauacro Iordanis purgauit, lepra quoque maledictum discipulũ aspersit. Ferrũ securis in Iordanem insertum (ligno in aquis misso) supernatare fecit. Hosté Syriæ cæcitate percussit, morté incredulo prædicauit, fragore quadrigarum hostem fugauit, obsidionem dispersit, famé repulit, post mortem exanimi cadaueri vitam dedit, cuius sepulchrum ho-

De Heliseo Prophæta.

die in Sebastia ciuitate ostenditur, honore satis dignum, & magna habitum veneratione. Ioacham vero regi Israel, successit Ioas filius eius xvj. annis. Post Ioas vero regnauit Ieroboam filius eius, xli. annis. Huius temporibus Oseæ, Amos, Ioel, & Ionas Prophetabant. Hieroboam regi successit Zacharias filius eius mensibus sex quē necauit Sellum seruus ipsius. Post Sellum, qui vno mense regnauit, suscepit regnum Manaen decem annis. Iste Manaen datis mille talentis argenti Phul regi Assyriorum, vt ab eo recederet, dono falsorum vitulorum, iram eius in se prouocauit. Post Manaen, regnauit Phaceias filius eius, duobus annis. Phaceię vero successit Phacee filius Romuliæ, sub quo prophetauit Naum, qui Phacee regnauit xx. annis. Iste verò non restitit Teglatphalasar, quin captiuaret duas tribus & dimidiam, & de Tribu Zabulon & Nephtalim equipollens dimidiæ tribui. Huic successit Osee, quē captiuauit Salmanassar rex Assyriorum, trāsferens Israelitas in Assyrios, in vrbibus videlicet Medorum, iuxta flumen Gozam. Sub eodem Osee, licet dedisset licentiam eundi ter in Hierusalem, captiuatæ sunt decē tribus à Salmanassar, inter quas Tobias, cuius historia nota est, captiuatus. Obsessa tribus annis Samaria, Cutheis, vel Iacobitis, vel Samaritanis impleta est, qui ob timorē leonum, lege recepta, non abiecerunt idola.

Tobias.

Cap. 6. De regno et regibus Iudę.

QVi contemporanei fuere regib⁹ Israel memorat⁹ tractaturi, à Roboam, filio Salomonis, sumam⁹ exordiū. Iste Roboā, cū diuisisset domin⁹ regnū, decē tribubus secutis Ieroboam, duas tātum cum Leuitica retinuit, & dictum est illud regnū Iuda: quia peccatis suis exigentibus. Susach rex Aegipti Hierosolimā veniens, tēplū domini spoliauit. Hic etiam pro scutis aureis sublatis, scuta ærea substituit. Hac tēpestate prophetabāt Achias, Iehu, Amos, Ioel & Zacharias, & Helias translat⁹ à domino nusquā comparuit. Roboam autē qui xvij. annis regnauit, successit Abias tribus annis. Abiæ successit Asa. Iste Asa munitis Gabaa & Masphat ciuitatib⁹, de lapidib⁹ & lignis quæ colligerat Baasa in Rama, redargut⁹ est a Iehu, quod spē in Bēhadab posuisset, dolore pedū, quē prophetæ intulerat, ponēdo eū in neruū, obijt. Regnauit aūt. xl. annis. Huic successit Iosaphat. xxv. annis, & post Iosaphat regnauit Iorā. viij. annis. Quo regnāte, recessit Edom, ne esset sub Iuda, & cōstituit sibi regē. Post eum regnauit Ochozias vno anno, qui & Ozias & Azarias vocabatur. Quē Azariā, cū filio suo Ioas, & nepote suo Amasia, euāgelista Matthæus à Christi genealogia secluſit. Post Azariam regnauit Athalia

Susach rex Aegypti spoliat Hierosolymam.

thalia vi. annis, & post illũ Ioas, qui bono vſ⁹ principio, ſed fine peſſimo, interfecit Zachariã, filiũ Ioiadę ſacerdotis, inter tẽplum & altare, & regnauit. xl. ánis. Et post Ioas, Amaſias, qui regnauit. xxix. ánis. Apud Aſſyrios autem circa hos dies, regnauit Sardanapalus, homo muliere corruptior. Sẽper enim inter fœminarũ cõtubernia verſabatur. Ad quẽ admitti cum quadã die præfectus eius Arbaſtus, præpoſit⁹ Medorũ obtinuiſſet: inuenit eum inter ſcortorũ greges, muliebri habitu, purpuram colo nẽtem, & inter virgines penſa diuidentẽ, cum & corporis mollitia, & oculorũ laſciuia, omnes ſecũ poſitas fœminas anteiret. Quo viſo, regreſſ⁹ ad ſocios, quod vidit refert, negatq; cõtinuo, illi ſe prorſus parere poſſe, qui ſe malit eſſe fœminã q̃ virũ. Et fit mox cõiuratio Medorũ aduerſ⁹ gentẽ Aſſyriorũ, & indicitur bellũ Sardanapalo. At ille, cum reſiſtere rebellibus gentib⁹ nõ potuiſſet, in regiã ſe recepit: vbi extructa, & accenſa pyra, ſe ſuaſq; diuitias igne cremauit, ſicq; defuncto Sardanapalo Aſſyriorum rege. xxxvi. tranſlatum eſt in Medos Aſſyriorum regnum, per Arbaſtum Medorum prẽfectum. Cucurritq; poſtmodum regnum Medorum per ſucceſſiones temporum, atque regum vſque ad Aſtyagẽ auunculum Cyri, per trecẽtos quinquaginta annos. Verum reges Medorum non cõputantur in numero regum illuſtrium, vſq; ad memoratum Cyrum, quamuis fuerint & Chaldæorũ virib⁹ præditi, & Babiloniæ nomine clari. Et hõc pariter eſt notandũ, quòd eodem tẽpore, quo apud Latinos regnauit rex Procas, Amulij & Numitoris, pater, auus autem Rheę Syluię, quæ mater Remi & Romuli fuit, illo etiam tempore tranſlatum eſt ad medos regnum Aſſyriorum per Arbaſtum predictum.

Sardanapalus.

Regnum Aſſyriorum tranſlatum ad Medos.

CIrca hos dies, Leyr rex Britonũ cum eſſet ſenio confectus, & filium nõ haberet tres filias, quas habuit, diuiſo regno, nobilib⁹ copulare maritis diſpoſuit. Sed vt ſciret quæ illarum potiore regni parte dignior eſſet, cõuenit ſingulas, ſciſcitãs ab eis, à qua fortiꝰ amaretur. Cui, cum duæ reſpondiſſent, q̃ patrem magis quam ſeipſas diligerent, tertia quæ iunior erat, ſororum adulationẽ intelligẽs, ait, Ego te ſemper vt patrẽ dilexi, & non aliter, & ſi a me magis extorquere deſideras, dico tibi, quia quãtum habes, tãtum vales, & ego te tantum diligo. Quo audito, rex cum indignatione reſpondit. Quoniã in tantum ſenectutẽ meam ſpreuiſti, quãto te plus cæteris dilexi, ego te diligere indignabor, nec vnquam partẽ in regno meo, cum ſororibus tuis habebis. His itaq; dictis, predictas duas puellas, ducib⁹ Cornubię & Albaniæ, cum medietate Britanniæ maritauit, ita

Cap. 7. Qualiter Leyr rex Britonum, filias ſuas probauerit.

die in Sebastia ciuitate ostenditur, honore satis dignum, & magna habitum veneratione. Ioacham vero regi Israel, successit Ioas filius eius xvj. annis. Post Ioas vero regnauit Ieroboam filius eius, xli. annis. Huius temporibus Oseæ, Amos, Ioël, & Ionas Prophetabant. Hieroboam regi successit Zacharias filius eius mensibus sex quē necauit Sellum seruus ipsius. Post Sellum, qui vno mense regnauit, suscepit regnum Manaen decem annis. Iste Manaen datis mille talentis argenti Phul regi Assyriorum, vt ab eo recederet, dono falsorum vitulorum, iram eius in se prouocauit. Post Manaen, regnauit Phaceias filius eius, duobus annis. Phaceię vero successit Phacee filius Romuliæ, sub quo prophetauit Naum, qui Phacee regnauit xx. annis. Iste verò non restitit Teglatphalasar, quin captiuaret duas tribus & dimidiam, & de Tribu Zabulon & Nephtalim equipollens dimidiæ tribui. Huic successit Osee, quē captiuauit Salmanassar rex Assyriorum, trāsferens Israelitas in Assyrios, in vrbibus videlicet Medorum, iuxta flumen Gozam. Sub eodem Osee, licet dedisset licentiam eundi ter in Hierusalem, captiuatæ sunt decē tribus à Salmanassar, inter quas Tobias, cuius historia nota est, captiuatus. Obsessa tribus annis Samaria, Cutheis, vel Iacobitis, vel Samaritanis impleta est, qui ob timorē leonum, lege recepta, non abiecerunt idola.

Tobias.

Cap. 6. De regno et regibus Iudę.

QVi contemporanei fuere regib⁹ Israel memorat⁹ tractaturi, à Roboam, filio Salomonis, sumam⁹ exordiū. Iste Roboā, cū diuisisset dom⁹ regnū, decē tribubus secutis Ieroboam, duas tātum cum Leuitica retinuit, & dictum est illud regnū Iuda: quia peccatis suis exigentibus, Susach rex Aegipti Hierosolimā veniens, tēplū domini spolianit. Hic etiam pro scutis aureis sublatis, scuta ærea substituit. Hac tēpestate prophetabāt Achias, Iehu, Amos, Ioel & Zacharias, & Helias translat⁹ à domino nusquā comparuit. Roboam autē qui xvij. annis regnauit, successit Abias tribus annis. Abiæ successit Asa. Iste Asa munitis Gabaa & Masphat ciuitatib⁹, de lapidib⁹ & lignis quæ colligerat Baasa in Rama, redargut⁹ est a Iehu, quod spē in Bēhadab posuisset, dolore pedū, quē propheræ intulerat, ponēdo eū in neruū, obijt. Regnauit aūt. li. annis. Huic successit Iosaphat. xxv. annis, & post Iosaphat regnauit Iorā. vij. annis. Quo regnāte, recessit Edom, ne esset sub Iuda, & cōstituit sibi regē. Post eum regnauit Ochozias vno anno, qui & Ozias & Azarias vocabatur. Quē Azariā, cū filio suo Ioas, & nepote suo Amasia, euāgelista Matthæus à Christi genealogia seclusit. Post Azariam regnauit Athalia

Susach rex Aegypti spoliat Hierosolymam.

thalia vi. annis,& post illũ Ioas,qui bono vsq; principio, sed fine pessimo,interfecit Zachariã, filiũ Ioiadę sacerdotis,inter tẽplum & altare,& regnauit.xl.ánis. Et post Ioas,Amasias, qui regnauit.xxix.ánis. Apud Assyrios autem circa hos dies,regnauit Sardanapalus,homo muliere corruptior.Sẽper enim inter fœminarũ cõtubernia versabatur.Ad quẽ admitti cum quadã die præfectus eius Arbastus,præpositq; Medorũ obtinuisset:inuenit eum inter scortorũ greges, muliebri habitu,purpuram colo nẽtem, & inter virgines pensa diuidentẽ,cum & corporis mollitia,& oculorũ lasciuia, omnes secũ positas fœminas anteiret.Quo viso,regressq; ad socios,quod vidit refert,negatq; cõtinuo,illi se prorsus parere posse, qui se malit esse fœminã q̃ virũ.Et fit mox cõiuratio Medorũ aduersq; gentẽ Assyriorũ,& indicitur bellũ Sardanapalo. At ille, cum resistere rebellibus gentibq; nõ potuisset,in regiã se recepit:vbi extructa,& accensa pyra,se suasq; diuitias igne cremauit,sicq; defuncto Sardanapalo Assyriorum rege.xxxvi. translatum est in Medos Assyriorum regnum, per Arbastum Medorum prẽfectum. Cucurritq; postmodum regnum Medorum per successiones temporum, atque regum vsque ad Astyagẽ auunculum Cyri,per trecẽtos quinquaginta annos. Verum reges Medorum non cõputantur in numero regum illustrium,vsq; ad memoratum Cyrum,quamuis fuerint & Chaldæorũ viribq; præditi,& Babiloniæ nomine clari.Et hõc pariter est notandũ,quòd eodem tẽpore, quo apud Latinos regnauit rex Procas,Amulij & Numitoris,pater,auus autem Rheę Syluię,quæ mater Remi & Romuli fuit,illo etiam tempore translatum est ad medos regnum Assyriorum per Arbastum predictum.

Sardanapalus.

Regnum Assyriorum translatum ad Medos.

CIrca hos dies,Leyr rex Britonũ cum esset senio confectus,& filium nõ haberet tres filias,quas habuit,diuiso regno, nobilibq; copulare maritis dispositi Sed vt sciret quæ illarum potiore regni parte dignior esset,cõuenit singulas,sciscitãs ab eis,à qua fortiq; amaretur.Cui,cum duæ respondissent, q̃ patrem magis quam seipsas diligerent,tertia quæ iunior erat,sororum adulationẽ intelligẽs,ait, Ego te semper vt patrẽ dilexi,& non aliter, & si a me magis extorquere desideras,dico tibi,quia quãtum habes,tãtum vales,& ego te tantum diligo.Quo audito,rex cum indignatione respondit. Quoniã in tantum senectutẽ meam spreuisti,quãto te plus cæteris dilexi, ego te diligere indignabor, nec vnquam partẽ in regno meo, cum sororibus tuis habebis.His itaq; dictis, predictas duas puellas,ducibq; Cornubię & Albaniæ,cum medietate Britanniæ maritauit, ita

Cap. 7. Qualiter Leyr rex Britonum, filias suas probauerit.

videlicet,vt post mortē eius,totiꝰ insulæ dominio fruerētur. Tandē cūm huius fama ad aures Aganippi Francorum regis, peruenisset: continuò nuncios suos ad regem præfatum direxit,rogans vt filiam suam iunioré,nomine Cordeillā,legitimo sibi matrimonio copularet.At rex in prēnominata indignatione adhuc ꝑseuerās, ita respōdit.Se illā libenter daturū,sed sine terra,pecunia,auro, vel argento, quod ita factum est.Deinde post aliquantulum temporis,cum Leyr rex cepit senio torpere,insurrexerūt in illum prædicti duces, quibꝰ Britanniam cum filiabꝰ diuiderat,& abstulerūt ei regnum, atq; regiam potestatē.Rex igitur ignarꝰ quid ageret, deliberauit tandem filias suas adire,quibꝰ regnū diuiserat,vt si fieri posset, sibi dum viueret,&.xl.militibꝰ suis stipēdia ministrarent. Quæ,cū indignatione verbū ex ore ipsius capiētes,dixerunt eum senem esse, delirum, & mendicū,nec tanta familia dignum.Sed si vellet, relictis cæteris cum solo milite remaneret. At rex,cum ad memoriā pristinæ dignitatis reductus fuisset,cum fletu rugitū emisit,dicens. O Cordeilla filia,q̄ vera sunt verba illa, quæ mihi respōdistiēscz,quantū habes,tantū vales, tātumq̄; te diligo.Dum habui,valui.Modo nō habeo, ideo non valeo.Vnde constat,quòd non me,sed mea munera dilexistis. Hæc & his similia sæpius in animo reuoluens, disposuit tandē filiā suā,quæ erat in partibus transmarinis adire,vt illiꝰ animū,cuius gratiam penitus nō demeruerat,miser deiectusq̄; probaret, Mare igitur cum festinatione ingrediens, fœlici cursu applicuit in partibus trāsmarinis.Veniēs itaq; Cariciā,vbi filia sua erat, direxit ad illam nuncium suum,qui ipsum ad tantā ꝓductū miseriā indicaret. Quo audito,cōmota est Cordeilla,& cum lachrymis quæsiuit,quot secū milites habuisset.Indicāte nuncio, ꝙ cum solo milite, & vno armigero aduēt asset.Præcepit illico,vt patrē suum ad aliā ciuitatem perduceret,ipsumq; ibi balnearet,& foueret,& regalibus vestiret indumētis.Iussit etiā,vt.xl.milites cum nobili apparatu retinēs, Aganippo regi Francorū sese adueniſſe nunciaret. Quo facto,indicauit ꝙ nunciū regi,& filiæ suæ,se a regno Britāniæ per generos suos fuisse expulsū,& ad ipsos veniſſe,vt auxilio eorum patriam suam recuperare quiuisset. At illi cum Cōsulibꝰ & proceribus,obuiā veniētes, honorificè illum susceperūt, legatos per vniuersam Gallā destinātes,præceperunt vt milites,& omnes qui possent ad bellū procedere,cum equis & armis quātotius cōuenirent,ad Britanniā ituri cum patre regine.Quo facto,duxit Leyr secū filiā suā,cum collecta multitudine bellatorum,pugnauitq̄; cum hostibꝰ, & victoria potitꝰ est.

Deinde,

Deinde, cum vtroſq; poteſtati ſuę ſubmiſiſſet, in tertio anno mortuus eſt. Mortuus eſt etiam Aganippus rex Francorum. Cordeillaergo filia regis gubernacula regni Britonum adepta, ſepeliuit patrem in quodã ſubterraneo ſpecu, quod ſub Sora fluuio intra Legeceſtriam, fieri pręceperat.

Cap. 8. De morte Cordeillæ.

CVm igitur Cordeilla regnum per quinquennium pacifice tractaſſet, ceperunt eam inquietare duo filij ſororum ſuarum, Margan⁹ & Cunedagius, de quibus ſororibus, illos genuerant Maglaurus & Henninus, duces Cornubiæ & Albaniæ, qui etiam iuuenes pręclarę probitatis famam habebant. Marganum autem genuit Maglaurus, Cunedagium verò Henninus. Hij itaq;, cum poſt obitum patrum in ducatibus eorundem ſucceſſiſſent, indignati ſunt Britanniam fœminę ſubditam eſſe. Collectis ergo exercitib⁹, in reginã ſurrexerunt, nec a feuitia ſua deſiſtere voluerũt, donec quibuſq; prouincijs vaſtatis, prælia cum ipſa cõmiſerunt. Eam quoq; ad vltimum captam, in carcerem poſuerunt, vbi ob amiſſionẽ regni, dolore obducta ſeſe interfecit. Exinde partiti ſunt iuuenes inſulã cuius pars illa quæ trans Humbrum extenditur verſus Kataneſiam, Margano ceſſit, alia vero quæ in aliã partẽ fluuij ad occaſum ſolis vergit, Cunedagio ſubmittitur. Emenſo deinde biennio, acceſſerunt quidam, quibus turbatio regni placebat, ad Marganum, animumq; illius ſeducentes, aiebant turpè & dedecus eſſe, ipſum cum primogenitus eſſet, totius inſulę non dominari. Cumq; his & alijs pluribus modis incitatus fuiſſet, duxit exercitum per prouincias Cunedagij ignemq; accumulare incepit. Ortã igitur diſcordiã, obuiauit ei Cunedagi⁹ cum omni multitudine ſua, factoq; congreſſu, cædem intulit non minimam, & Marganum in fugam perpulit. Deinde ſecutus eſt eum fugientem à prouincia in prouinciam, tandemq; interfecit eum in pago Kambrię, qui poſt interfectionem, de nomine ſuo Margan, hucuſq; à pagenſibus appellatus eſt. Potitus itaque victoria Cunedagius, monarchiam totius inſulæ adeptus eſt, eamq; triginta tribus annis glorioſè tractauit.

Cap. 9. De Roma & eius conditoribus.

EOdem tempore, condita eſt inclyta Roma à geminis fratribus, ſcilicet Remo & Romulo, cuius regni primordia, paucis expedire curabo ita tamen vt non modum propoſitæ breuitatis excedam.

Nota.

Ita quippe gens ipſa latè per orbem terrarum arma circumtulit, vt qui res, prout fuerunt, & vires eius legunt, non vnius gentis, ſed humani generis facta diſcant. Nam ad conſtruendum eius imperium, contendiſſe virtus, & fortuna videbantur.

De regibus Italiæ. Ianus. Saturnus. Iupiter.

PRimus in Italia, vt quibuſdam placet, regnauit Ianus. Deinde Saturnus, Iouem filium ſuum è Græcia fugiens in ciuitatem, quæ ex e-

ius nomine Saturnia dicta est, cuius ruinæ, hactenus cernuntur in finibus Tusciæ, haud procul ab vrbe. Hic Saturnus, quia in Italia latuit, ab eius latebris, Latium appellata est. Ipse autem rudes adhuc populos, domos ædificare, terras incolere, plantare vineas docuit, atque humanis moribus viuere, cum antea semiferi glandium tantummodò alimentis vitam sustentarent, & aut in speluncis, aut frondibus, virgultisque contextis casulis, habitarent. Ipse etiam eis, nummos æreos primus instituit, pro quibus meritis, ab indocili & rustica multitudine, deus est appellatus.

De Pico. POst Saturnum. in Italia regnauit Picus filius eius. De quo fabulose dicitur, quod à quadam famosissima maga, Circe nomine, ob contemptum eius amoris, in auem sui nominis, quæ pica dicitur, sit mutatus.

Faunus. Post Picum regnauit Faunus, filius eius, qui fuit pater Latini, cuius mater Carmeutis Nicostrata, creditur Latinas litteras reperisse, vnde quidam dixit.

Carmentis notulas inuenit callida nostras.

Latinus. Troia capta. Enæas. Quibus regnantibus. cl. anni referuntur euoluti. Regnante tamen Latino, qui Latinam linguam correxit, & Latinos de suo nomine appellauit, Troia à Græcis capta est, à natiuitate Abrahã octingentesimo quadragesimo tertio anno. Nini regis Assyriorum annis octingẽtis. xxxv. ante vrbẽ conditam, annis quadringentis quatuor, ante primam Olympiadem, annis quadringentis sex. Capta igitur Troia, vt supra dictum est, Aeneas Veneris, & Anchisę filius, in Italiam venit. Anno tertio post Troiæ excidium, cum Turno dimicauit, eumq; interfecit. Erat autem Turnus Dauni Tuscorum regis filius, cuius sponsam Lauiniam Latini regis filiam, in coniugium accepit, de cuius etiam nomine Lauinium oppidum, quod construxerat, appellauit. Regnauit igitur Aeneas super Latinos tribus annis, postq̃ regnum obtinuit. Post hunc regnauit in Italia Ascanius, qui & Iulus, eiusdem Aeneæ filius, & Syluium posthumum hæredẽ reliquit, fratrem scilicet suum, Aeneæ ex Lauinia filium, quem summa pietate educauit. Deinde Ascanius Iulium proceauit, à quo familia Iuliorum exorta est, paruulum, qui nec dum regendis ciuibus idoneus erat. Ascanius autem cum. xxxviii. annis regnasset, obijt, susceptiq; pro eo regnum Syluius Posthumus, & regnauit. xxix. annis. Qui ideo Posthumus est dictus, quia post mortẽ patris est editus, Siluius vero, quia rure & siluis fuerat educatus, a quo omnes Albanorum reges, Syluij vocati sunt. Post Syluium Posthumum, regnauit Aeneas Syluius, annis. xxxj. Post quẽ Latinus Syluius regnauit, annis. l. Tunc apud Hebræos Dauid regnauit. Latino Syluio successit Alba Syluius, annis. xxxix. Albæ Syluio successit Aegyptus

Ascanius. Syluius.

Enæas Syluius. Latinus Syluius. Alba Syluius.

gyptus siue Atis filius eius, annis xxiiij. Cui Capis Syluius, superioris regis filius, successit, & regnauit annis xxviij. qui Capuā in Campania condidit. Cui Carpentus Syluius Capis filius successit, annis xij. Cui Tyberinus Carpenti filius successit, annis ix. Ab huius nomine Tyberis fluuius dictus est, eò quod in eum decidens, extinctus est, qui prius Albula dicebatur. Post hunc Agrippa Syluius regnauit annis xl. Tunc Homerus in Grecia floruisse perhibetur. Huic successit Aremus Syluiꝰ, Agrippæ superioris filius, annis xix. Hic præsidium Albanorum inter montes, vbi nunc Roma est, construxit, qui ob impietatem, fulminis ictu interijt. Huic Auentinus Siluius successit, annis xxxvij. qui in eo monte qui nunc pars vrbis est, mortuus ac sepultꝰ, æternum loco vocabulum dedit. Cui Procas Syluius Auentini filius successit, & regnauit annis xxiij. & tunc Fidon Argiuus mensuras & pondera reperit, cum apud Hebræos Zacharias in Iudæa, & Ieroboā in Israel regnarent. Huic Procæ Syluio, successit Amulius eius natu maior filius, ānis xliij. Illi, Numitor Procæ regis iunior filiꝰ, qui à fratre Amulio, regno pulsꝰ, in agro suo vixit. Rhea Syluia, filia Numitoris, adimendi partus gratia, virgo Vestalis electa est. Quæ cum septimo patrui anno, geminos edidisset infantes, iuxta Legem, quam tunc habebant, in terra viua defossa est. Verum paruulos, prope ripam fluminis expositos Fastulus regij pastor armenti, ad Accam Laurentiam, vxorem suam detulit, quæ ob pulchritudinem & rapacitatem corporis quæstuosi, lupa à vicinis appellabatur. Vnde & ad nostram vsque memoriam cellulę meritricū, lupanaria dicuntur. Pueri verò cum adoleuissēt, collecta pastorum & latranum manu valida, interfecto apud Albam Amulio, auum suum Numitorem, in regnum restituunt.

Aegyptus.
Capis Syl.
Carpentus Syluius.
Tyburis fluuius.
Agrippa.
Homerus.
Aremus Syluius.
Auentinus.
Procas Syluius.
Pondetum & mensurarum inuentor.
Amulius.
Numitor.
Vnde Lupanar.

Romanum igitur imperium, quo, neque ab exordio vllum ferè minꝰ neq; incrementis toto orbe ampliushumana potest memoria recordari, à Romulo exordium habuit, qui Rheæ Syluiæ, vestalis virginis filiꝰ, & (quantum putatus est) Martis, cum Remo fratre, vno partu editus est. Romulus cum inter pastores latrocinaretur, decem & octo annos natus, vrbem exiguam in Palatino monte constituit, decimo Kalend. Maias, Olympiadis sextæ anno tertio, quadrigentesimo. xix, post Troyæ excidium siue vt placet Orosio, quadringētesimo quarto, ante sex annos, quam decem tribus Israel à Senacherib, rege Chaldæorum, tansferrentur in montes Medorum. Condita ergo ciuitate, quam ex suo nomine Romā vocauit, à qua & Romanis nomen inditum est, hæc ferè egit. Condito tēplo, quod Asylum appellauit, pollicitus est cunctis ad id confugientibus, impunitatem, quam ob causam multitudinem finitimorum, qui aliquam

De Remo & Romulo coditioribus

Quo tempore codita sit Roma.

Asylum.

apud ſuos ciues offenſam contraxerant, ad ſe confugientem, in ciuitatem recepit. Latini, deniq; Tuſcique paſtores, & trāſmarini Friges, qui ſub Aenea, Arcades, qui ſub Euandro duce influxerant, eò conuenere, & ita quaſi ex varijs elementis congregauit vnum corpus, vt vnum populum Romanum efficeret. Centum ex ſenioribus elegit, quorum conſilio omnia ageret, quos ſenatores propter ſenectutem, patres ob ſimilitudinem curę, nominauit. Mille etiam pugnatores delegit, quos à numero, milites appellauit. Tunc cum vxores ipſe, & populus ſuus non haberent, inuitauit ad ſpectaculum Ludorum, vicinas vrbi Romæ nationes, atq; earum virgines rapuit, anno quarto ab vrbe Roma cōdita. Tunc vna virginum pulcherrima, cunctorum acclamatione rapientium, Thalaſſo duci dono Romuli decernitur, vnde in nuptiarum ſolemnitatibus, Thalaſſo vulgo clamitant, quòd ſcz. talis nupta ſit, quæ Thalaſſum habere mereatur. Commotis bellis propter raptarum virginum iniuriam, Cecinenſes vicit, Antēnates, Cruſtuminos, Sabinos, Fidenates, Bizantes, quę omnia oppida vrbem cingunt. Tunc etiam virgo Tarpeia, Sabinorum clypeis in monte obruta eſt, qui ab eius nomine Tarpeius eſt appellatus, in quo poſtea Capitolium eſt conſtructum. Pepigere tamē Romani fœdus cum Sabinis quorum filias rapuerant, & firmas amicitias adeo, vt Sabinorum rex Tatius, pariter regnaret cum Romulo. Sabini quoq;, & Romani vnus populus efficiebantur, quo tempore, Romani ad confirmandam coniunctionem, nomina illorum præponebant ſuis nominibus, & intuicem Sabinis Romanorum: & ex illo tempore, conſuetudo tenuit, vt nemo Romanus ſit, abſq; prænomine. Propter hanc ſocietatem, cum Sabinorū more, Romulus haſtam ferret, quæ eorum lingua Quiris appellabatur, Quirinus eſt dictus. Romani vero ſiue à Quiritibus id eſt, haſtis, ſiue a Quirino, quirites, nominari cœperunt. Remus Romuli frater, deniq; à Fabio, duce Romuli, neſcio an fratris voluntate, raſtro paſtorali extinctus eſt. Cauſa eius interitus hæc fuit, quód ad tutelam nouæ vrbis vallum non poſſe ſufficere increpauerit, eiuſque anguſtias ſaltu tranſilierit. Romulus verò, cum apud paludem Capuę nuſquam comparuiſſet, anno regni ſui. xxxix. ad deos tranſiſſe creditus eſt, & Quirini nomine conſecratus. Deinde Romæ per quinos dies ſenatores imperauērunt, & his regnantibus, vnus annus completus eſt.

Vnde Senatores.

Vnde militū appellatio.

Sabini & Romani vnus populus efficiūtur.

Vnde Romani.

Remus interficitur.

Romulus deſpenit.

Cap. 10 Numa Pompilius Rex creatur, qui leges Romanis, et mores conſtitu-

POſt Romulum Numa Pompilius, rex apud Romanos creatus eſt, cū apud Hebræos Ezechias regnaret. Qui bellum nullum geſſit, ſed nō minus ciuitati, quam Romulus profuit. Nam (ſicut alter Moyſes) leges Romanis moreſque conſtituit, qui cōſuetudine prę̄liorum, iam latrones,

ac

ac ſemibarbari videbãtur. Et deſcripſit annum in decem menſes, pri⁹, ſine aliqua ſupputatione confuſum, & infinita Romę ſacra ac templa cõſtituit, vel, vt alijs placet, duos menſes anno addidit, Ianuarium & Februarium, cum antea decẽ tantum apud Romanos fuiſſent à Romulo inſtituti. Capitolium quoq; à fundamẽtis ædificauit, in religione ſacrorum præcipuus, qui ſacra & ceremonias, omnẽq; cultum deorum docuit. Pontifices, augures, cæteraq; ſacerdotia, & ſecreta quędam imperij pignora deſcripſit, Ianumq; bifrontem. Ille primus, focum Veſtę virginibus colẽdum tradidit, vt ad ſimulacrum, cuſtos imperij, cœleſtiũ ſiderũ flãma vigilaret. In tantũ enim vanitate eſt deceptus, vt plurima, diabolo dictante, cõſcriberet, quæ poſtea, ſi ad hominum notitiã peruenirẽt, nimium obeſſe cognouit, ſed quia ea incendere timuit, iuxta ſuum latẽter ſepulchrum, vbi neminẽ acceſſurum credidit, ſub humo abſcõdit. Decedẽte vero tẽpore quidam ruſtic⁹, Dum in eodẽ agriculturam exerceret loco, aratro eradente, hæc ſcripta reperit, Prætori obtulit, Prætorq; ſanatui. Senat⁹ autẽ, vt vidit, nimium deteſtat⁹, exhorruit, incẽdioq; tradens, concremauit, ne aliqua curioſitate, ad hominum notitiam tantum facinus, ſeu nefas diabolicum perueniret. Morbo deceſſit, imperij ſui anno. xlj. Numa vero regnante, Glaucus primus, ferri inter ſe glutinum excogitauit, quo tẽpore Eſaias & Oſee Prophetauerunt. Huic ſucceſſit Tullus Hoſtili⁹, qui omnẽ militarẽ diſciplinam, artẽq; bellandi inſtituit, primuſq; regum Romanorum, purpura & faſcibus vſus eſt, Manaſſe in Iudæa regnante. Vrbẽ autẽ amplicauit adiecto Cęlio monte. Cum. xxxij. annis regnaſſet, fulminis ictu percuſſus, cum domo ſua arſit. His tẽporib⁹, Bizantium ciuitas cõdita eſt, quæ poſtea Cõſtantinopolis eſt appellata. Poſt hunc Ancus Martius Numæ Pompilij ex filia nepos, ſuſcepit imperium, Ioſia regnãte apud Hebræos. Ab vrbe milliaria. xvj. in ipſo fluminis, mariſq; confinio Hoſtiam ciuitatẽ condidit, contra Latinos dimicauit, Auentinũ montẽ ciuitati adiecit, & Ianiculũ. Eo regnante, Epidaur⁹ condita eſt, quæ poſtea Dyrrachiũ eſt appellata. Morbo perijt, anno imperij ſui. xxiij. Poſt hũc regnauit Tarquini⁹ Priſcus. Hic numerũ ſenatorũ duplicauit, Sabinos vicit, & non parũ agrorum eis ſublatũ vrbis territorio copulauit, primuſq; triumphans Romã intrauit, muros fecit, atq; cloacas, Capitolium inchoauit, duodecim Tuſciæ populos ſubegit. Hic. xxxvij. anno imperij ſui, per Anci ſuperioris filiũ, occiſus eſt. Eo regnãte Ario Methymnæ⁹ à Delphine in Tænarũ dicitur tranſportat⁹. Tunc fuit Maſſilia cõdita. Eodemq; tẽpore Hieruſalem

Aquo menſium inuentio.

Tullus Hoſtilius.

Bizantium, alias, Conſtantinopolis.

Ancus Martius.

Tarquinius Priſcus.

lem à Nabugodonoſer rege ſubuerſa eſt. Poſt huuc Seruiꝰ Tullius regnauit annis xxxiiij. quo regnãte, Balthaſar imperabat Chaldæis, ſub quo Daniel ſcripturã miſticam in pariete legit & interpretatus eſt. Hic Seruius Tullius Sabinos ſurbegit, montes tres, ſcilicet Quirinalẽ, Viminalẽ, Eſquilinum vrbi adiecit. Primꝰ omnium, cenſum ordinauit. Sub eo tẽpore Romę cẽſu habito, inuẽta ſunt capita bellatorum octoginta ſeptem milla. Tandẽ idẽ Seruiꝰ Tullius occiſus eſt, ſcelere generi ſui Tarqninij Superbi, filij eius regis, cui ſucceſſerat ipſe, & filiæ, quam Tarquinius habebat vxorem. Poſt hunc Lucius Tarquinius ſuperbus, ſeptimꝰ atq; vltimꝰ regum, inuaſit imperium. Quo tẽpore ad relaxationẽ Cyri regis Perſarum, reuerſi ſunt Hieroſolymã Iudęi. xlii. m. cccc. Iſte primꝰ excogitauit diuerſa genera tormẽtorum, vĩcula, taureas, fuſtes, laminas, carceres, cõpedes, cathenas, exilia, metalla. Tẽplũ Ioui in Capitolio ędificauit, poſtea Ardeã ciuitatẽ oppugnans, imperium ꝑdidit, expulſꝰ à Romanis. Nã cum filius eius Tarquiniꝰ iunior, nobiliſſimã Romanæ ciuitatis matronã, nomine Lucretiã Collatini vxorẽ, & nobiliſſimi viri Bruti ꝓpinquam, violenter ſtupraſſet, illaq; de iniuria ſibi facta, Collatino marito, & patri ſuo, & Bruto propinquo, & cæteris amicis & parentibꝰ cõqueſta fuiſſet, eoſq; ad vindictã faciendã iuramẽto cõſtrinxiſſet, tandem fœditatem ſtupri in ſe commiſſam, in ſe vindicans, in conſpectu omnium ſeipſam peremit. Sicq; Romæ regnatum eſt per ſeptem reges, annis. cc. xliii.

Seruius Tullius.

Tarquinius Superbus.

Lucretia.

Cap. II. De Conſulibus.

HInc conſules cœpere, pro vno rege, duo, hac de cauſa creati, vt ſi vnus malus eſſe voluiſſet, eum alter habens poteſtatem ſimilem, coerceret, & placuit, ne imperium diutius quam annum habẽret, ne per diuturnitatẽ poteſtatis, inſolentiores redderẽtur. Fuerunt igitur primo anno conſules, Luciꝰ Iuniꝰ, & Brutꝰ, qui maximè egerat, vt Tarquinius pelleretur. Placuit ergo, ne quiſquã in vrbe remaneret, qui Tarquiniꝰ vocaretur. Anno nono poſt reges exactos, cũ gener Tarquinij iunioris, Porſẽna rex Tuſcię ad iniuriã ſoceri vindicandã, ingentẽ collegiſſet exercitum, noua Romæ dignitas creata eſt, quę Dictatura appellatur, maior quã cõſulatꝰ. Eodẽ an. etiã Magiſter equitũ factꝰ eſt primo, qui Dictatori obſequeretur. Nec quicquã ſublimiꝰ poteſt dici, quã Dictatura ãtiqua, huic imperij poteſtati, maximè quoq; cum Octauianꝰ Auguſtꝰ, & ante eum Caiꝰ Cæſar dictaturę nomine atq; honore, regnauerũt. Dictator autẽ Rome primus fuit Largꝰ, Magiſter equitum, primꝰ Spuriꝰ Caſſius. Sextodecimo

Dictator.

mo anno post reges exactos. Seditione populus Romæ fecit, tanquã à Senatu atq; Cõsulib⁹, opprimeretur. Tũ etiã ipse Spurius Cassius sibi Tribunos plebis, quasi proprios iudices & defẽsores creauit, per quos cõtra Senatũ & Cõsules tut⁹ esse posset. Eodẽ tẽpore, cõcedẽte Xerxe Persarũ rege, Nehemias Iudęam venit, muros vrbẽq; restituit. Anno. ccc. ii. ab vrbe cõdita, imperium cõsulare cessauit: & pro duob⁹ cõsulibus decẽ facti sunt, qui summã potestatẽ tenerẽt, ac decemuiri nominati sunt. Anno. ccc. xv. ab vrbe cõdita. Fidenates veniẽtes cõtra Romanos rebellauerũt. sed à Romanis victi defecerũt, ac deinde post. xx. annos iterũ veniẽtes rebellauerunt: sed Dictator Fũrius Camill⁹ missꝰ cõtra ipsos, vicit eos, & ciuitatẽ eorũ antiquissimam diu obsidens cepit, & postea cepit Falisc̃os non minus nobilem ciuitatem. Deinde Galli Senones Romam veniẽtes, eam ceperunt, nec quicquam defendi potuit præter Capitolium. Quod cum diu obsedissent, à Camillo, qui vicina ciuitate exulabat, Gallis supuentum est, & grauissimè victi sunt. Ita Camillus Romam ingressꝰ Romulus secundus est appellatus, quasi patrię liberator. Tunc Hester reg. clara habetur, & Plato philosophus floruit.

HEster regina, filia fratris Mardochæi, de stirpe Beniamin, captiua de Ierusalẽ in vrbẽ Susis trãslata, atq; ob aspectũ formę & pspicuã virginitatis excellentiã, regis Persarũ cõnubijs copulata est. Hæc vt populũ suum liberaret à periculo, morti se obtulit: amicũq; regis, aduersus populũ dei nefaria persuadenten, cruci tradendũ psuasit, quã Mardocheo parauerat: gentemq; liberã ab excidio eruit, atq; à seruitute eripuit. Iacet sepulta in Susis vrbe Medorũ, in qua etiã regnauit. Anno. ccc. lxv. ab vrbe condita, pro duobus Cõsulibus facti sunt tribuni militares, sub quibus res Romana crescere cœpit. Sequenti anno, in medio vrbis, inferna subito patuerũt, quod cũ diuti⁹ ita maneret & cunctis terrorem inferret, tãdem interpretãtib⁹ arusp̃icibus, q; viui hominis sepulturã expeteret, Marcus Curtius equũ cõscendens, se in id barathrũ armatus iniecit, sicq; concluſũ est. Interia Titus Quintius Dictator, aduersos Gallos, qui ad Italiã venerant, missus est. Galli autem, iiij. miliario ab vrbe, trans Anienem fluuiũ cõsederũt, vbi nobilissim⁹ de Senatorib⁹ iuuenis Lucius Mãlius, prouocantem Gallũ ad singulare certamen, pgressus occidit, & sublata torque aurea, collo q; suo imposita, in perpetuũ cognomen Torquati, & sibi & posteris, triumphaliter accepit. Tũc Galli fugati sunt, ac etiã mox victi per Caium Sulpitium. Alia vice, quidã ex Gallis, vnũ ex Romanis, qui esset optimus, prouocauit. Tunc se Marcus

Valerius

Valerius tribunus militū obtulit,& cū processisset armatus,coruus ei supra dextrum brachium sedit. Mox cōmissa cum Gallo pugna, idē coruus alis & vnguibus Galli oculos verberauit,ne rectè posset aspicere. Ita à Tribuno Valerio interfectus,non solum victoriam ei, sed etiā nomen dedit. Nam postea idē Coruinus est dict⁹, ac propter hoc meritum,annorum.xx.& trium cum esset.consul factus est. Tunc quidem nox dilatata est, & vsq; ad plurimā diei partem tendi visa est,tunc etiam saxa de nubibus ceciderunt. Eodemq; tempore magnus Alexander natus est. Iam Romani potētes esse cœperūt. Bellum enim in centesimo & tricesimo milliario ab vrbe,apud Sānites gerebatur,qui medij sunt inter Picenum, Campaniam, & Apuliā. Si ingentem illorū opulentiam quæras:aureis & argenteis armis,& discolori veste,vsq; ad ambitū,ornātur. Si insidiarum fallaciā:noueris,gentē illam saltibus ferę,& montiū fraude grassantem. Si rabiē ac furorem, sacrilegijs,humanisq; hostijs in exitium orbis agitatam. Si pertināciā. sexies rupto fœdere, ipsis hostibus animosiorem. Romani igitur aduersum Samnites, pro Campanis & Fidicinis,bellum susceperē. Omnium siquidem non modo Italiatantū, sed penè toto orbe terrarū pulcherrima est Campaniæ plaga. Luci⁹ Papyri⁹ cursor,cū honore dictatoris,ad illud bellū profect⁹ est. Qui cum Romā redere rapuerat,Fabio Maximo Magistro equitū, quē apud exercitū reliquit, præcepit ne se absēte pugnaret. Ille,occasione reperta,fœlicissimè dimicauit & Samnites deleuit,ob quā rem à Dictatore capite damnatus,quòd se vetāte pugnasset,ingēti fauore militū & populi liberatus est, tāta tunc Dictatori Papyrio seditione commota,vt penè ipse interficeretur. Postea Samnites, Romanos Tito Veturio,& Spurio Posthumio Cōsulib⁹, apud caudinas furculas angustijs locorū ingēti dedecore conclusos,vicerunt. Quorum dux Pōtius,in tantū vsus est victoriæ securitate,vt Herennium patrē cōsulendū putaret:vtrum clausos occideret,an parceret subiugatis. Vt viuos tamen dedecori seruaret,elegit. Nam vniuersū Romanū exercitum turpiter captū,armis etiāvestimentisq; nudatum,tantum singulis vilioribus operimentis ob verecundiā corporum tegendā concessis,sub iugo missum seruitioque subiectum longum agere pompæ ordinem coegerunt. Sexcentis autem equitibus Romanis in obsides receptis,oneratos ignominiā cæteros, vacuosque Cōsules remiserunt,sub tali conditione pacis, qualis facienda Samnitib⁹ placuit. Sed si fidem fœderis q̄ sibi Romani seruari à subiectis volunt

Nalerius Coruinus.

Saxa de nubibus.

Alexander magnus.

lunt,ipsi subiecti Samnitibus seruauissent: hodie aut omnio nõ essent,aut Samnio dominante seruirent. Posteriore autem anno, iubente Senatu,pax cum Sãnitibus firmata,soluta est,Luciusq; Papyrius Cõsul aduersus eos directus est:qui adeo tunc apud Romanos bellicosus habebatur,vt cum diceretur in Italiam trãsgredi Alexãder rex Epirotarum, germanus Olympiæ matris Alexãdri magni, Romani inter cæteros duces,huncpræcipuè eligerunt,qui Alexãdri impetum sustineret.Congressi itaque Samnites cum Papyrio superati sunt,quorum septem millibus subiugo missis, Papyrius de Sãnitibus triumphauit. Eodẽ tempore Appius Claudius censor aquã Claudiam induxit,& viam Appiã strauit.Circa hæc tẽpora Iaddus apud Hierosolymam pontifex extitit, cui⁹ frater Manasses,templũ in monte Garizi construxit.Samnites,reparato bello,Quintum Fabium Maximum vicerũt,tribus millibus hominum occisis. Postea cum pater eius Fabius Maximus, legatus datus fuisset,& Samnites vicit,& plurima ipsorum oppida cepit. Deinde, Publius Cornelius Rufinus,& Marcus Curius Dentatus,ambo Consules,contra Samnites missi,ingẽtib⁹ prælijs eos vicere,ita ruinas ipsas vrbium diruentes,vt hodie Samnium in ipso Samnio requiratur, nec inueniri facile possit,Tum bellum cum Samnitibus per annos.xl. nouem actum,sublatum est,neq; vllus hostis fuit intra Italiam, qui Romanã virtutem magis fatigauerit.Eodem tẽpore Tarẽtinis, qui iam in vltima Italia sunt,bellum à Romanis indictum est, quia legatis Romanorum iniuriam feciſſent.Hi Pyrrhum regem Epiri contra Romanos in auxilium popoſcerunt, qui ex genere Achillis originem trahebat.Iste mox ad Italiam venit. Tunc quoq; primum Romani cum transmarino hoste dimicauerunt. Missus est contra Pyrrhum, Consul Publius Valerius Leuinus,qui cum exploratores Pyrrhi cœpisset,iussit eos per castra duci, & ostendi omnem exercitum Romanorum, sicque eos dimitti, vt renuntiarent Pyrrho, quæ apud Romanos agerentur.Commissa mox pugna, cum iam Pyrrhus fugeret, Elephantorum auxilio Romanos vicit, quos incognitos Romani expauerunt, Sed nox prælio finem dedit: Leuinus tamen per noctem fugit.Pyrrhus vero Romanos mille octingentos cepit, & eos summo honore tractauit,occisos sepeliuit,quos cum aduerso vulnere,& truci vultu etiam mortuos iacere vidisset, tulisse ad cœlum manus dicitur, cum hac voce . Se totius orbis dominum esse potuisse,si tales sibi milites contigissent. Post id, Pyrrhus Romam

Pyrrus Epyrotarũ Rex.

P. Valerius Leuinus a Pyrrho victus.

Pyrrhus de Romanis.

Valerius tribunus militū obtulit,& cū processisset armatus,coruus ei supra dextrum brachium sedit. Mox cōmissa cum Gallo pugna, idē coruus alis & vnguibus Galli oculos verberauit,ne rectè posset aspicere. Ita à Tribuno Valerio interfectus,non solum victoriam ei, sed etiā nomen dedit. Nam postea idē Coruinus est dict⁹, ac propter hoc meritum,annorum.xx.& trium cum esset.consul factus est. Tunc quidem nox dilatata est, & vsq; ad plurimā diei partem tendi visa est,tunc etiam saxa de nubibus ceciderunt. Eodemq; tempore magnus Alexander natus est. Iam Romani potētes esse cœperūt. Bellum enim in centesimo & tricesimo milliario ab vrbe,apud Sānites gerebatur,qui mediȷ̄ sunt inter Picenum, Campaniam, & Apuliā. Si ingentem illorū opulentiam quæras:aureis & argenteis armis,& discolori veste,vsq; ad ambitū,ornātur. Si insidiarum fallaciā:noueris,gentē illam saltibus ferę,& montiū fraude grassantem. Si rabiē ac furorem, sacrilegiȷ̄s,humanisq; hostiȷ̄s in exitium orbis agitatam. Si pertināciā.sexies rupto fœdere, ipsis hostibus animosiorem. Romani igitur aduersum Samnites, pro Campanis & Fidicinis,bellum susceperē. Omnium siquidem non modo Italiatantū, sed penè toto orbe terrarū pulcherrima est Campaniæ plaga. Luci⁹ Papyri⁹ cursor,cū honore dictatoris,ad illud bellū profect⁹ est. Qui cum Romā redere rapuerat,Fabio Maximo Magistro equitū, quē apud exercitū reliquit, præcepit ne se absēte pugnaret. Ille,occasione reperta,fœlicissimè dimicauit & Samnites deleuit,ob quā rem à Dictatore capite damnatus,quòd se vetāte pugnasset, ingēti fauore militū & populi liberatus est, tāta tunc Dictatori Papyrio seditione commota,vt penè ipse interficeretur. Postea Samnites, Romanos Tito Veturio,& Spurio Posthumio Cōsulib⁹, apud caudinas furculas angustiȷ̄s locorū ingēti dedecore conclusos,vicerunt. Quorum dux Pōtius,in tantū vsus est victoriæ securitate,vt Herennium patrē cōsulendū putaret:vtrum clausos occideret,an parceret subiugatis. Vt viuos tamen dedecori seruaret,elegit. Nam vniuersū Romanū exercitum turpiter captū,armis etiāvestimentisq; nudatum,tantum singulis vilioribus operimentis ob verecundiā corporum tegendā concessis,sub iugo missum seruitioque subiectum longum agere pompæ ordinem coegerunt. Sexcentis autem equitibus Romanis in obsides receptis,oneratos ignominia cæteros, vacuosque Cōsules remiserunt,sub tali conditione pacis, qualis facienda Samnitib⁹ placuit. Sed si fidem fœderis q̄ sibi Romani seruari à subiectis volunt

Nalerius Coruinus.

Saxa de nubibus.

Alexander magnus.

lunt,ipſi ſubiecti Samnitibus ſeruauiſſent: hodie aut omnio nõ eſſent,aut Samnio dominante ſeruirent. Poſteriore autem anno, iubente Senatu,pax cum Sãnitibus firmata,ſoluta eſt,Luciuſq; Papyrius Cõſul aduerſus eos directus eſt:qui adeo tunc apud Romanos bellicoſus habebatur,vt cum diceretur in Italiam trãſgredi Alexãder rex Epirotarum, germanus Olympiæ matris Alexãdri magni, Romani inter cæteros duces,huncpræcipuè eligerunt,qui Alexãdri impetum ſuſtineret.Congreſſi itaque Samnites cum Papyrio ſuperati ſunt,quorum ſeptem millibus ſubiugo miſſis, Papyrius de Sãnitibus triumphauit. Eodẽ tempore Appius Claudius cenſor aquã Claudiam induxit,& viam Appiã ſtrauit.Circa hæc tẽpora Iaddus apud Hieroſolymam pontifex extitit, cui⁹ frater Manaſſes,templũ in monte Garizi conſtruxit.Samnites,reparato bello,Quintum Fabium Maximum vicerũt,tribus millibus hominum occiſis. Poſtea cum pater eius Fabius Maximus, legatus datus fuiſſet,& Samnites vicit,& plurima ipſorum oppida cepit. Deinde, Publius Cornelius Rufinus,& Marcus Curius Dentatus,ambo Conſules,contra Samnites miſſi,ingẽtib⁹ prælijs eos vicere,ita ruinas ipſas vrbium diruentes,vt hodie Samnium in ipſo Samnio requiratur, nec inueniri facile poſſit,Tum bellum cum Samnitibus per annos.xl. nouem actum,ſublatum eſt,neq; vllus hoſtis fuit intra Italiam, qui Romanã virtutem magis fatigauerit.Eodem tẽpore Tarẽtinis, qui iam in vltima Italia ſunt,bellum à Romanis indictum eſt, quia legatis Romanorum iniuriam feciſſent.Hi Pyrrhum regem Epiri contra Romanos in auxilium popoſcerunt, qui ex genere Achillis originem trahebat.Iſte mox ad Italiam venit . Tunc quoq; primum Romani cum tranſmarino hoſte dimicauerunt. Miſſus eſt contra Pyrrhum, Conſul Publius Valerius Leuinus,qui cum exploratores Pyrrhi cœpiſſet,iuſſit eos per caſtra duci, & oſtendi omnem exercitum Romanorum, ſicque eos dimitti, vt renuntiarent Pyrrho, quæ apud Romanos agerentur.Commiſſa mox pugna, cum iam Pyrrhus fugeret, Elephantorum auxilio Romanos vicit, quos incognitos Romani expauerunt, Sed nox prælio finem dedit: Leuinus tamen per noctem fugit.Pyrrhus vero Romanos mille octingentos cepit, & eos ſummo honore tractauit,occiſos ſepeliuit,quos cum aduerſo vulnere,& truci vultu etiam mortuos iacere vidiſſet, tuliſſe ad cœlum manus dicitur, cum hac voce . Se totius orbis dominum eſſe potuiſſe,ſi tales ſibi milites contigiſſent. Poſt id, Pyrrhus Romam

Pyrrus Epyrotarũ Rex.

P. Valerius Leuinus a Pyrrho victus.

Pyrrhus de Romanis.

perrexit,omnia ferro ignique vastauit, Campaniam populatus est, atque ad Prænestę venit decimò octauo milliario ab vrbe.Mox terrore exercitus,qui eum cum Consule sequebatur, in Campaniã se recepit.Legati ad Pyrrhum de redimendis captiuis missi,ab eo honorificè susceptí sunt,captiuosque sine precio Romanis misit,vnũ ex Legatis Romanorum Fabricium nomine,sic admiratus, cum eum pauperé cognouisset,vt.iiij.parte regni sui promissa sollicitare voluerit,vt ad se transiret.Contẽptusq; est Pyrrhus à Fabricio,ob quę, cum Pyrrhus Romanorũ ingẽti admiratione teneretur, legatũ misit,qui pacem æquis conditionibus peteret,præcipiuũ virũ, nomine Cyneam,ita vt Pyrrhus partẽ Italiæ, quam iam armis occupauerat, obtineret.Cyneas Legatus,postero die,q̃ ingressus fuerat Romam, equestrem ordinem,& Senatum propriis nominibus salutauit.Pax tamen quam offerebat displicuit,remandatumque est Pyrrho à senatu,eum cum Romanis pacem habere non posse, nisi ex Italia recessisset.Tunc Romani iusserũt captiuos omnes,quos Pyrrhus reddiderat,infames haberi, eo quòd armati capi voluissent, nec antea eos ad veterem statum suum posse reuerti,q̃ sibi spolia hostium occisorum bene nota retulissent.Ita Legat⁹ Pyrrhi reuersus est, à quo cum quæreret Pyrrhus,qualem Romam cõperisset, Cyneas Legat⁹ dixit,se regum patriã vidisse,scilicet tales illic ferè omnes esse, qualis vnus Pyrrhus rex apud Epirum & reliquã Græciam putaretur. Missi sunt iterum contra Pyrrhum,Publius Sulpici⁹,& Decius, Cõsules.Certamine cõmisso,Pyrrhus vulnerat⁹ est,elephãti interfecti, viginti millia hostiũ cæsa,& ex Romanis.v.millia, Pyrrhus Tarentum fugatus est.Interiecto anno,contra Pyrrhũ Fabrici⁹ missus est, qui prius inter legatos sollicitari non poterat,iiij. regni parte promissa,Tunc,cum vicina castra ipse & rex Pyrrhus haberem, medicus Pyrrhi,nocte ad eum venit,promittẽs veneno se Pyrrhum occisurũ,si sibi aliquid polliceretur,quẽ Fabricius vinctũ reduci iussit ad dominũ suum regẽ Pyrrhũ,eiq; dici quæ contra caput eius medic⁹ proditor spospõdisset.Tunc rex admiratus eum,fertur dixisse. Ille est Fabricius,qui difficilius ab honestate,quã sol a cursu suo, auerti potest.Tunc rex Pyrrhus ad Siciliã profectus est.Fabricius victis Tarentinis,triumphauit.Sed Pyrrhus ad patriã rediens, apud Argos ciuitatẽ Græciæ,est occisus.Apud Iudæos hoc tempore, põtifex maximus Simon Oniæ filius claruit,cui cognomentum Iustus fuit. Eo tẽpore pluribus in locis de fontibus cruor fluxit,& de nubibus in specie pluuiæ

Pyrrus fugatus,

Py-rhus de Fabricio.

Simon põt. max. Iudæorum.

Prodigia.

pluuiæ lac descendit. Anno quadringentesimo septuagesimo, vij. cum iam clarum vrbis Romæ nomen esset, arma tamen extra Italiã mota non fuerant. Vt igitur cognosceretur, quæ copiæ Romanorũ esset, census est habitus. Inuenta autẽ sunt ciuium capita, ducenta nonaginta duo millia, trecenta triginta quatuor, quanquam à condita vrbe nunquã bella cessassent. Contra Afros bellum susceptum est, & de illis in Sicilia primo, & secundo, triumphatũ est. Duillius etiã commisso prælio, ducem Carthaginensiũ vicit. xxxij. naues cepit. xiiij. mersit, septem millia hostium cepit, tria millia occidit, neque vlla victoria Romanis gratior fuit, quod inuicti terra, iam etiã mari plurimum possent. Inter hæc apud fluuium Bagradam Aulus Regulus, serpentem miræ magnitudinis occidit, cuius corium centum viginti pedum longitudinem habuit, Romãq; delatum, aliquandiu cunctis miraculum fuit. Hoc tẽpore, argẽteus nummus primum in vrbe Romæ signat' est. Eodem tempore Afri commisso prælio cũ Romanis, Marcum Regulum Romanorum ducem, quẽ bello cœperant, petiuerunt vt Romã pergeret, & pacem à Romanis obtineret, ac permutationẽ captiuorum faceret. Ille Romã cum venisset, inductus est in Senatum, sed nihil quasi Romanus agere voluit. Dixit enim se ex illa die, qua in potestatẽ Afrorum venisset, Romanũ esse desiisse, & vt dictum confirmaret, vxorem suam à complexu remouit, & senatui suasit, ne pax cum Afris fieret. Illos namque asseruit, tot casibus ita fractos, vt nullam spem recuperationis haberent, dixitq; non vtile esse Romanis, vt tot millia captiuorum, propter vnum se senem, & paucos alios, qui ex Romanis capti fuerant, redderentur, itaque obtinuit. Nam Afros pacem petentes, nullus Romanorum admisit. Nec post illam persuasionem, ad Carthaginenses à Romanis compulsus est ille redire, quoniam Romani nitebantur eum vi detinere. Sed quia ille Carthaginensibus iurauerat, iuramentum sponte compleuit. Regressus Regulus responsum Romanorum nunciauit, At Carthaginenses eum inauditis atque horrendis cruciatibus, necauerunt. Inclusum enim illum in angusto ligno vbi stare cogebatur, clauisque acutissimis vndique confixo, vt se in nullam eius patrem sine pœnis atrocissimis inclinaret, abscissis oculorum palpebris, per nimiam vigiliam necauerunt. Eodem tempore in Piceno flumine sanguis effluxit, & apud Tuscos, cœlum ardere visum est, & nocte luce multa fulgente, tres simul lunæ apparuerunt.

Census.

Serpens occesus ab Aulo Regulo 120. pedum lõgitudene.

Fides Reguli, & amor in patriam.

Crudelitas Carthaginensium in Regulum.

Prodigiæ.

Tres lunæ simul visæ.

Cap. 12. De regibus Iudææ, qui post Amasiam regnauerunt. Anarchia.

His itaque breuiter expeditis, ad Iudaicam historiam reflectendus est stylus. Post præfatum igitur Amasiã regem Iudæ, mãsit populus sine rege xiij. annis, quod probatur per libros regum, & p collationẽ annorũ regũ Iudæ & regum Israel. Deindẽ regnauit Ozias. lij. annis, & post eum Ioathã, xvj. annis. Hic ædificauit portam domus domini, quæ in actibus Apostolorum Speciosa vocatur, ab Hebræis porta Ioathã, ab alijs, Turris gregis. Hac etiam tempestate prophetauerunt in Iudęa, Osee, Amos, Esaias, & Ionas. Porro post Ioathan regnauit Achaz. xvj. annis. Post Achaz Ezechias. xxviij. annis. Cuius anno. vj. Salmanassar rex Assyriorũ descẽdens in Samariã, transtulit. x. tribus Israel, & fecit eos accolas in terra Assyriorũ, & eos, qui dicebantur Chusæi, introduxit pro eis in terrã ipsorũ. Qui vero seruire cœperunt ibi dijs alienis, immisit eis dñs leones, qui deuorarẽt eos. Quod cũ rex Salmanasser cõperisset, misit vnũ de sacerdotib⁹ captiuis, qui legis Israeliticæ doctrinis eos imbueret & ad cultũ dei terræ illi⁹, eos cõuerteret, si fortè ab eis hæc molestia, siue maledictio hac medela, recederet. At illi quidem pẽtateuchum Moysi recepũt, sed deos patrũ suorũ nõ deseruerũt: imo postmodũ in monte Garizim altare statuentes, tẽplũ, q̃ erat Hierosolymis, quò ire, & sua deo vota persoluere, lege præceptum erat, nunquã ingredi voluerunt. Et hos Samaritanos à Samaria legim⁹ appellatos, a quorum commercio Iudei prorsus abstinebant. Porrò anni quib⁹ diuisus est popul⁹ Israel à Iuda, & à domo Dauid, sunt trecẽti sexaginta. Super Iudã vero, post Ezechiam regnauit Manasses. lv. annis. Post Manassen Amõ duobus annis. Post Amon Iosias, xxxi. annis. Hic congressus est, cũ Nechao rege Aegypti, & occisus est in cãpo Mageddo. Hac vtiq; tẽpestate prophetauerunt in Iudæa Ieremias, Olda, & Sophonias. Sed & post Iosiã, regnauit in Iudæa Ioachaz tribus mensibus. Quibus nondũ expletis. Nechaus memoratus rex Aegypti veniens in Hierusalẽ, cœpit Ioachaz, & duxit eum in Aegyptũ, & posuit super regnũ eius Eliachim, quẽ vocauit Ioachim, siue Iechoniam, filium Iosiæ. Condemnauit autẽ Iudæam centum talẽtis argẽteis, & talẽto auri. Anno quoq; regni Eliachim. xj. Nabugodonosor rex Babilonis venit in Hierusalem, exigens ab eo tributum, quod Aegyptiorum regi soluere solitus erat; quod ille tribus annis reddere non erubuit. Tertio vero anno, audiens Aegyptios contra Babyloniam dimicaturos, soluere distulit. Vnde Nabugodonosor, sicut rebellem, eum interfecit, & tria millia virorum

Iuda

Iuda captos in Babyloniã duxit, inter quos erat propheta Ezechiel adhuc puer. Tunc etiã constituit eis regẽ Ioachim, qui & Iechonias nominatur. Quem Iechoniã, non multis diebus interiectis, Nabugodonosor, vndecimo videlicet anno regni, venientem sibi obuiã cũ matre, & cum quibusdã de populo, cepit, & duxit in Babyloniã, constituitq; pro eo sup Iudã & Hierusalẽ, Sedechiã patruum eius, quẽ & vocauit Mathanian. Sed & hic Sedechias nõ multo post, cõtra Nabuchodonosor rebellare cœpit, qui adiurauerat eum p dominũ, & contra munificũ largitorẽ hostiliter agebat. Et tunc secũdò reuersus est Nabuchodonosor, xj. videlicet anno regni Sedechiæ, & duxit illum in Babyloniam captiuum, & murum ciuitatis euertit & templũ exussit, & vniuersa vasa domus domini secũ asportauit, & posuit in tẽplo dei sui. Daniel quoq; & iij. pueri Ananias, Azarias, & Misael, qui erant de genere regio, captiui ducti sunt, quos sua liberalitate erudiri fecit Nabuchodonosor prouincialib⁹ literis, pariter & Chaldæis. Ignis etiã altaris holocaustomatũ sublatus est à sacerdotib⁹, & in profundo siccoq; puteo abscondit⁹, & diligenter ibi tutat⁹. Tunc & Ieremias propheta fecit comitari secũ tabernaculũ fœderis, & Arcã, & Altare incensi vsq; in montẽ Abarim vbi quondã ascenderat Moses, vt videret domini hæreditatẽ. Inuenitq; ibidem Ieremias spelunca, & intulit ea illuc, offerens sacrificium consummationis templi. Obstruxit deniq; ostium spelunc æ, & latent ibi hæc omnia vsq; in præsentẽ diem. In Arca autem continebantur vrna aurea habens manna, & virga Aarõ, quæ frõduerat, & tabulæ testamenti. Mãsit ergo regnũ Iudaicæ gentis, vsq; ad præsentem templi vastationem ac euersionem, annis nongentis quatuordecim &, vj. mensibus, decemq; diebus. Quam vastationem non tam sua præsentia legitur Nabugodonosor peregisse, quã p Nabuzardan principem militiæ suæ Ipse enim post regressionem regis in Aegyptũ, ab eo trãsmissus, templũ penitus euertit, & murũ ciuitatis subruit, & populũ qui ibidem remãserat, in Babyloniã captiuũ duxit. In eodem Sedechia, terminatũ est regnũ, in quo secundum Iosephum regnatum est annis quingentis & quatuordecim, & mensib⁹ septem, & diebus decem, secundum vero librum regum, nõ plenè quingenti. Ab ædificatione templi, fluxerãt anni. cccc. lxxx. & menses. vj. & dies. x. Ab egressu populi de Aegypto, mille & lxxij, & mẽses vj. & dies decem. Deinceps cura rerum gerendarum sub sacerdotibus fuit, in reditu à captiuitate, nisi quod circa tempora Christi,

Finis Regni Iudeorum.

pauci fuere reges, qui inferius post sacerdotes sunt annotati.

Cap. 13. De sacerdotibus quarte ætatis,

SAcerdotes in hac mundi ætate quarta, vt refert Egesippus, fuere sexdecim, Abiathar, Sadoch, Achimaas, Azarias, Eleezer, Oziel, Ioiada, Azarias, Amarias, Achitob, Sadoch, Sellum, Helchias, Azarias, Saraias, Iosedech. Isti non solum sacerdotes, sed principes sacerdotum dicebantur, per annos trecētos & xxx. Nam euersum est templum anno. cccc. atq; tricesimo, à conditione sua.

Cap. 14. De Sibilla priamidis filia nobili Prophetissa.

FVit etiam Sibilla Priamidis Regis filia, matre nomine Hecuba, vocata est autem Grece Tyburcina, Latine vero Albunea. Hæc circuiēs diuersas oriētis partes, predicauit in Asia, Macedonia, Herostaia, Pāphilia, Agalguldea, Cilicia, & Galacia. Cumq; hāc mūdi partē vaticinijs suis illustrasset, inde venit Ethiopiā, Gabaō, Babiloniam, Affricam, Libiam, Pentapolim, Maritimam, & Palestinā. Per omnes has prouincias (spiritu prophetiæ impleta) prophetauit & bonis bona: & malis mala, prout dominus ordinauerat. Scimº que, quod in preconijs suis vera annunciauit, & quæ in nouissimis erant ventura predixit. Audientes igitur Romani famam eius, nunciauerunt hec omnia imperatori. Mittens ergo Imperator, decernēte senatu, ad eam Legatos, cum magno honore vocatam, fecit eam adduci Romam. Factum est autem tunc temporis, quod centum viri ex Senatu Romano viderūt somnium admirabile, vnum & idem singuli, & simul vna nocte. Videbant autem in noctis visione nouem esse soles in celo, qui sigillatim diuersas in se figuras habebant. Primus erat splendens & fulgens super omnem terrā. Secundus splendidior & maior, egregiam habens claritatem. Tertius, sanguineo colore flammigerans, igneus & terribilis, ac demum satis splendidus. Quartus sanguine rubicundus, quatuor ex eo itenera erant versus meridiē radiantiantia. Quintus tenebrosus, & ianuas habens sicut in tonitruo tenebroso. Sextus tenebrosus, habens aculeum, sicut stimulum scorpionis. Septimus tenebrosus & terribilis & sanguineus, tetrum habens gladium. Octauus effusus, & sanguineum habens in medio colorem. Nonus tenebrosus, vnum habens tantum radium fulgentem. Cumq; Romam ingressa esset Sibilla, Romani eam videntes mirabantur nimiam pulchritudinem eius; erat enim facie uenusta, corpore elegans, gestu matura, affluens eloquentia, auditoribus suis dulce prebens eloquium cum discreto documento. Venientes autem viri, qui somnia viderant, (audita celebri fama eius) dicunt ad eam. Magistra & domina,

per

per magnam corporis tui pulchritudinem, & mentis tuæ ſapientiã, necnon et oris tui eloquentiã, quã nunquã in aliqua mulierum inuenim', te deprecamur, vt quoddã mirabile ſomniũ, quod nos omnes, ſcilicet centum, vna nocte vidimus ſigillatim, ediſſeras & manifeſtes, quidq; futurum premonſtret aperias. Reſpondens glorioſa virago, dixit ad eos: Non eſt equum in ſterquilineo & in loco diuerſis contaminationibus polluto, ſacramentum detegere. Erat enim poſtquam prædictũ ſomnium ſeriatim audierat, ſpiritum habens commotum, & præ nouitate ſtupefactum. Porro, venite & aſcendamus montem Auentinũ, & ibi prænunciabo quæ futura ſunt ciuitatibus Romanis. Et fecerunt ſicut dixit: et iterum ſciſcitabatur virago ab eis viſiones, ipſi vero recitantes, a prius dictis non exorbitarunt. At ipſa. Nouem ſoles, quos vidiſtis, diſſimilis vita erit in filijs hominum.

PRimus ſol prima generatio eſt, & erunt homines ſimplices, clari, amantes libertatem, veraces, manſueti, benigni, conſolatores pauperum, ſatis ſapientes. Secundus autem ſol, ſecunda generatio eſt, & erunt homines ſplendide viuentes, creſcentes, deum timentes, ſine malitia in terra conuerſantes. Tertius ſol tertia generatio eſt, et exurget gens contra gentem, & multæ pugnæ erunt in Roma. Quartus autẽ ſol quarta generatio eſt, & erunt homines, quod verum eſt, abnegantes, & in illis diebus exurget mulier de genere Hebræorum, nomine Maria, habens ſponſum nomine Ioſeph, & pariet, & erit virgo ante partum, virgo poſt partum. Qui ergo naſcetur ex ea, erit verus de⁹ & verus homo, prout prophetæ prædicauerunt: adimplebit legem Iudeorum irreprehenſibiliter, & adiunget ſua propria in ſimul, & regnabit in ſecula ſeculorum. Amen. Naſcente autem eo, exercitus Angelorum a dextris & a ſiniſtris erunt, dicentes, gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Eo autem baptizato in aqua a Iohanne præceſſore ſuo: veniet vox de ſurſum dicens, hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene cõplacui, ipſum audite. Erant autem ibi ex ſacerdotibus Iudeorũ audientes hec verba, & indignati dixerunt ad eam. Iſta terribilia ſunt, ſileat hæc regina: Reſpondens Sibilla, dixit: O Iudei neceſſe eſt ita fieri, ſed vos non credetis in eum. Nos inquiunt non credimus, quia verbum ſuum et teſtamentum ſẽpiternũ dedit ſanctis patribus noſtris, vt non auferat manum ſuam a nobis. Reſpondens eis iterum dixit, deus cœlr genitus eſt filius virginis, vt ſcriptũ

Cap. 15. Reuelatio ſomniorum Cẽtum Romanorum, quam Sibilla Regina manifeſtauit ſpiritu Prophetiæ.

eſt,qui ſimilis erit patri ſuo,& per ætatem vt infans creſcet,& inſurgent in eum Reges & principes terræ.In dieb⁹ illis erit Cæſari Auguſto Regnum,& regnabit in Roma, & ſubijciet ſibi omnem terram.Poſt hec conuenient ſacerdotes Hebræorum cõtra ipſum dominum & hominem,cuius nomen erit Ieſus,quia multa ſigna faciet inaudita,nec prius viſa,& comprehendent eum, & dabunt ei alapas manibus infeſtis, & in ſacro vultu expuent venenata ſputa: dabunt autem verbera ſuper ſanctum dorſum eius, et colaphos accipiens tacebit. Ad cibum autem fel dabunt, & ad ſitim acetum,& tandem ſuſpendent eum in ligno,& occident, & hec nihil valebunt eis:quia die tertia reſurget,& oſtendet ſe diſcipulis ſuis.& ipſis videntib⁹ aſcendet in cœlum, & regni eius non erit finis. Dixitq; principibus Romanorũ.Quintus Sol quinta generatio eſt, & eliget ſibi Dominus Ieſus duos Piſcatores de Galilea,& propria lege docebit eos, dicens. Ite,& doctrinam quam accepiſtis a me docete omnes gentes, & per.70. & duas linguas inſtruite omnes gentes.Sextus autem Sol eſt ſexta generatio, & expugnabunt hoſtes iſtam ciuitatem annos tres & menſes tres. Septimus autem Sol ſeptima generatio eſt,& exurgẽt homines,& multas facient pſecutiones in terra Hebræorum propter Dominum. Octauus autem Sol octaua generatio,& erit Roma in preda & deſertatione,& pugnantes vlulabunt in tribulationibus & doloribus,dicẽtes, putas ne viuemus ante partus fiet. Nonus Sol nona generatio:& exurgent principes Romani in perditionem multorum. Tunc exurgent duo reges de Syria, & exercitus eorum augebitur innumerabilis, ſicut arena maris, & obtinebunt Ciuitates & regiones & terras Iudeorum vſq; ad Macedoniam, & tunc erit multa effuſio ſanguinis.Omnes timebunt in aduentu eorum,& diſperdent Orientales.Et poſt hec ſurgent duo reges de Aegypto, & expugnabunt quatuor reges,& occident eos,& omnem exercitum eorum, & regnabunt annos tres & menſes ſex.Et poſt illos ſurget Rex per .C.nomine,potens in prælio & regnabit annis.30.& edificabit domino templum, & legem adimplebit, & faciet iuſtitiam in terra propter dominum.Et poſt eum ſurget alius,et regnabit paucis temporibus,& expugnabunt eum barbaræ gentes, & occident eum. Poſt hunc vero erit Rex per.B.nomine, & de.B.procedet Andon Rex,& de Andon procedet alius.A.& de A.egredietur tertius.A. & de hoc generabitur quartus.A.& erit bellicoſus nimis, & præliator

ator victorioſus. De ipſo autem generabitur Rex per. R. nomine, & de. R. naſcetur. L. & poteſtatem habebit ſuper decem & nouem reges. Et poſt hos ſurget Salicus rex de Francia, nomine per. R. Ipſe erit magnus & piiſſimus, potens & miſericors, & faciet iudicium & iuſticiam pauperibus: tanta namq; virtutis gratia erit in eo, vt per viam gradiens cacumina montium & arborum inclinentur ante eum, aqua etiam in occurſum eius tardabit, ſimilis autem imperio Romano ante eum non fuit rex, nec poſt eum futurus erit. Et veniet poſt eum Rex per. L. nomine, & poſt hunc regnabit. B. viginti & tres annos ſuper terram. Et de. B. egredietur. A. & ipſe erit fortis in prælio & bellicoſus, & dum multum ierit per aquã & terram, non dabitur in manus inimicorum, & morietur exul extra regnum, & anima eius in manu dei. Tunc exurget alius per. V. nomine, ex vna parte Salicus, & ex altera Rex, ex altera Lõgobardus, & ipſe poteſtatẽ habebit in terra, & contra pugnãtes inimicos morietur. Et in diebus illis erit vnus per O nomine, & ipſe potentiſſimus, & fortis, & bonus, & faciet iuſticiam pauperibus, & recte iudicabit. Et de ipſo O. procedet alius. O. potentiſſimꝰ, & erunt ſub eo pugnæ inter Paganos & Chriſtianos, & ſanguis eorum effundetur, & cor eius in manu dei, & regnabit annis ſeptem. Et ex ipſius muliere naſcetur alius rex per. O. nomine: hic erit ſanguinarius & facineroſus & fine fide & veritate, & p ipſum multa mala erunt, & multa effuſio ſanguinis, atq; deſtructæ ipſius poteſtate erunt vrbes. In aliis namque quam in ipſius regionibꝰ, tribulationes erunt multæ, & multa prælia. Tunc exurget gens contra gentem in Capadocia, & Pamphilia, captiuabunturq; gentes in ipſius tempore, eo quod non introierit per oſtium in ouile: hic namque regnabit per annos quatuor. Et poſt eum ſurget rex per. H nomine, & ſimiliter in diebus illis erunt multæ pugnæ: Syriam expugnabit & Pentapolim obtinebit captiuando eam, ipſe rex ex genere Longobardorum. Tunc exurget rex per. C. nomine, & expugnabit Longobardos & erunt prælia & pugnæ. Ipſe autem rex Salicus erit fortis et potens, ſed paucis tẽporibus durabit regnum eius. Tunc exurgent Agareni, & tyranni, & captiuabũt Tarẽtum, & Barro, & ciuitates depredabũtur, & volentes Romam venire ſeuient, nec erit qui reſiſtat eis, niſi deus deorum dominus dominantium. Tunc venientes Iudæi Perſidam, diſperdẽt illã, ita vt nõ recuperentur ciuitates quas depredabuntur: & accurrentes Perſi ponent tentoria iuxta foſſã verſus Orientẽ, & expugna-

expugnabũt Romam,& obtinebunt pacem pauliſper. Et intrabit belligerator rex Græcorum,& deſtruet tẽpla Idolorũ nomine Ierapolim,& venient Locuſtæ & Brucus,& cõmedẽt arbores,& fructus Capadociæ & Ciciliæ,& fame cruciabũtur,& poſtea nõ erit ampli⁹. Et tunc ſurget alius rex Salic⁹,vir fortis & belligerator, & indignabuntur contra eum multi vicini & potentes. Et in diebus illius tradet frater fratrem in morte,& pater filium:frater cum ſorore miſcebitur,& vna mulier conueniet alteri,pater & filij,& tota familia,deteſtanda operabuntur in terra, ſenes cum virginibus cubabunt, & & ſacerdotes mali cum deceptis puellis,epiſcopi malefactorum ſectatores erunt,& fiet effuſio ſanguinis in terra,& templa ſanctorum polluentur,& erunt in populo fornicationes immũdæ,& ſcelus Sodometicum:ita vt viſio eorum in cõtumelijs appareat, & erunt homines raptores,contumelioſi,odientes iuſticiam,& falſitatem amãtes,& iudices Romani immutabuntur: ſi hodie adiudicantur, alio die immutabuntur propter pecuniam accipiendam, & non iudicabunt rectum ſed falſum. Et erunt in diebus illis homines periuri,rapaces,& amantes munera falſitatis,& deſtruetur lex & veritas,& fient terræ motus per loca diuerſa, & Inſularum ciuitates & regiones demergentur, & erunt per loca peſtilentiæ hominum, & terra ab inimicis deſolabitur,& non prẽualebit eos conſolari vanitas eorum.Poſt hęc autem ſurget rex per.H.nomie, ſub cuius tempore bella erunt,& duobus annis regnabit. Et poſt hunc ſurget alius rex per.A.nomine,et veniens obtinebit regnum aliquanto tempore,et veniet Romam et captiuabit eam, et non mortificabitur anima eius in manus inimicorum ipſius. In diebus vitæ ſuæ erit bonus,& magnus,et faciet iuſticiam pauperibus et viuet longo tẽpore.Poſt hunc ſurget alius rex per.H.nomine, et de ipſo.H.procedent duodecim.L. et erit genere Longobardus et regnabit per centum annos.Et poſt eum ſurget rex alius per.H.nomine de Frãcia.Tunc initium dolorum erit,quale non fuit ab initio mundi,et erunt in diebus illis pugnæ et tribulationes multorum, effuſio ſanguinis,et terræ motus per ciuitates & regiones, & multæ captiuabuntnr,& non erit qui reſiſtat inimicis, quia tunc deus iraſcetur terræ.Roma erit in percuſſione & gladio,expugnabitur, & erit deprehẽſa in manu ipſius Regis.Et erunt homines rapaces,cupidi,tyrãni, odientes pauperes, oppremẽtes inſontes, & ſaluãtes nocuos, et erunt iniuſti,nequiſſimi,et damnatores,exterminijs captiuabuntur

tur,et non est in terra qui eis resistat, aut eruat eos propter malicias eorum et cupiditates.Et tunc exurget rex Græcorum cui nomen erit Constans, et ipse erit rex Græcorum & Romanorum. Hic erit statura grandis, aspectu decorus, vultu splendidus,per singula membrorum lineamenta decenter compositus,& ipsius regnum.112. annis terminabitur.In illius ergo diebus erunt multæ diuitiæ,& terra abundans dabit fructum suum, ita vt tritici modium denario vno vennudetur,modium vini denario vno,modium olei denario vno. Et ipse erit rex scripturam habens ante oculos suos. Rexq; Græcorũ & Romanorum omnia sibi vendicabit de regnis Christianorũ. Omnes ciuitates & insulas devastabit rebellium, & vniuersa templa Idolorum destruet,& omnes paganos ad baptismum conuocabit,& per omnia tẽpla crux Christi Iesu erigetur. Tunc nãq; peueniet Aegyptus Ethiopiam manus dare deo.Qui vero crucem Iesu Christi non adorauerint,gladio punientur.Et cum completi fuerint.170.anni,Iudei conuertentur ad Iesum,& erit omnibus sepulchrum eius gloriosum.In diebus illis saluabitur Iuda,& Israel habitabit confidenter.

Cap. 16. De Antichristo.

IN illo tempore surget princeps de tribu Dan, qui vocabitur Antichristus,hic erit filius perditionis,& magister erroris,plenitudo malitiæ,qui subuertet orbem,& faciet prodigia & signa magna per falsas simulationes,deludetq; multos per falsas simulationes, & artem magicam ita vt ignem de cœlo mittere videatur, & minuentur anni sicut menses,& menses sicut septimanæ,& dies sicut horæ.Et tunc ab aquilone spurcissimæ exurgẽt gentes (quas Alexander inclusit)Gog & Magog. Hij sunt.22.reges, quorum numerus sicut arena maris. Cum autẽ aduenerit rex Romanorum, conuocato exercitu debellabit eos,& prosternit vsq; ad interuecionẽ.Et postea veniet Hierusalem,& ibi depositio capitis diademite & omni habitu regali, relinquet deo patri regnũ,& Christo filio eius. Regnãte autẽ eo egredientur duo viri clarissimi Helias & Enoch ad anunciandum aduentũ domini Christi:& Antichristus occidet eos.& post tres dies a domino resuscitabuntur.Tunc erit persecutio magna, qualis nec fuit antea, nec postea subsequetur.Abbreuiabit dominꝰ dies illos propter electos,& in virtute domini occidetur Antichristus in monte Oliueti a Michaele Archangelo.Cum hæc Sibilla & alia multa prediceret futura Romanis,quibus etiam signis ad iudicandum venturus est dominus,vaticinando innotuit dicens.

Iuditij

De Iudicio.

Acrostichis. Augustinus de ciuitate dei. Lib. 18. Cap. 23.

Iudicij signum tellus sudore madescet.
E cœlo rex aduenier per secla futurus:
S cilicet vt carnem presens et iudicet orbem.
V nde Deum cernent incredulus atq; fidelis.
S ic animæ cum carne aderunt, quas iudicet ipse:
C um iacet incultus densis in vepribus orbis.
H as vret terras ignis, pontumq;, polumq;.
R eijcient similachra viri, cunctam quoque gazam.
I nquirens tetri portas confringet auerni.
S anctorum sed enim cunctæ lux libera carni
T radetur fontes æterna flamma cremabit.
O cculos actus retegens, tunc quisq; loquetur.
S ecreta atq; deus reserabit pectora luci.
T unc erit & luctus, stride bunt dentibus omnes.
H orrebit cœlum, lunaris splendor abibit.
E ripitur solis iubar, & chorus interit astris.
O btundet colles, valles extollet ab imo.
S ic erit in rebus nil vel sublime, vel altum.
I am montes campis æquantur, cærula ponti
O mnia cessabunt, tellus confracta peribit.
S icc essent fontes, torrebunt flumina flammis.
S ed tuba tunc sonitum tristem demittet ab alto
O rbe, gemens facinus miserum varioſque labores,
T artareumq; chaos monstrabit terra dehiscens.
E t coram hic domino reges sistentur ad vnum.
R ecidet è cœlis ignisque, & sulphuris amnis.

Hæc de Christi natiuitate, passione, resurrectione, acq; secundo aduentu in Græcis versibus dicta, sic in capitibus inueniuntur habere ιησους χριστος θεου υιος σωτηρ, quod in translatis in latinum apparet, nisi quod Græcarum literarum proprietas non adeo potuit obseruari.

Lactantius lib. 1. Cap. 6.

SIbillæ dicuntur generaliter omnes fœminæ vates ex lingua Græca: Nam σιος æolico sermone, deus βουλη Græci mentē vel cōsilium dicunt, quasi dei mentē. Proinde igitur quia diuinā voluntatē interpretari solebāt, Sibillæ dictæ sunt. Sicut autē omnes viros prophetantes prophetas ac vates dicimus, ita omnis fœmina prophetās Sibilla dicitur. Decem autem Sibillæ aptis autoribus fuisse traduntur.

tur. Quarum prima de Persis fuit. Secunda Libica. Tertia Delphica, in tẽplo Delphi Apollinis genita, quæ Romana bella vaticinata est. Quarta Cumæa in Italia. Quinta Erythrea, nomine Eriphila in Babilone orta, quæ Græcis ylion petẽtib⁹ vaticinata est perituram esse Troiam, & Homerum mendacia scripturum. Sexta Samia, quæ femonote dicta est. Septima Cumana nomine Almathea. Octaua, Hellespontica in agro Troiano nata, quæ scribitur Salonis & Cyri fuisse tẽporibus. Nona Phrygia, quæ vaticinata est Ancyrę. Decima Tyburtina nomine Albunea. Quarum omniũ carmina efferuntur, in quibus de Deo & Christo & gentibus scripsisse manifestissime comprobantur. Celebratior autem inter ceteras Erythrea quæ Græce Tyburtina dicta est (sicut prælibatum est) fuisse perhibetur. Quã eo tempore vaticinatam nõ nulli ferunt, quo Roma primo floruisse comprobatur, quum videlicet Achaz vel, sicut alij dicunt, quí ei successit Ezechias in Iudęa regnauit, hęc sane de Christo quædam manifesta conscripsit, vt prænotatum est. Cuius carmina vir clarissimus & famosus interpres Flaccianus, in quodã Græco codice ostendit, ita in capite habẽtia Ἰησοῦς Χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ. Quod est Latine Iesus Christus dei filius saluator, hiį autem versus, quorum primæ litęræ hunc sensum reddũt, sicut eos quidam latinis, (scilicet D. Aug.) & stãtibus versibus est interpretatus, prædicauit & ostendit. Præter tamen omnes istas ferunt quandam fuisse Sibillam, quæ ab omnib⁹ despectum & conculcatum lignum crucis diu in Hierusalem despicabiliter acceptum adorans venerata est.

Hic terminatur quarta ætas, habẽs secundum Hebræos annos. cccc. lxxiij. Secundum septuaginta interpretes. cccc. lxxxiiij. Incipit ætas quinta, nono videlicet anno regni Nabugodonosor regis Babylonis, qui vixit post hanc euersionem annis. xxv.

Descriptio Babyloniæ.

FActa, vt dictum est, tẽplí domini euersione, simul & populi Hebræorum in Babyloniã eductione, mãserunt ibi annis septuagin Cap. 1.

ta,poſt quos prophetauerat Ieremias, Iudæorum captiuitatem eſſe ſoluendam. Quo tempore, regnauerunt poſt Nabugodonoſor in regno Perſarum, quatuor reges, ſcilicet Euilmerodach, Laboſardach. Egeſar, & Balthaſar, nec fuit Iudæis ſpes vlla euadendi de Babylonia, quæ tunc cunctis vrbibus fortior, opulentior, atq; ſublimior erat. Huius enim ambitus circumueniebatur ſtadijs quadringẽtis & octoginta ſex. Erat etiam in campi planicie, & caſtrorum facie mœnibus paribus per quadrum diſpoſita. Murorum vero eius latitudo erat cubitorum quinquaginta, habens altitudinem quater tantam, à fronte quoq; murorum centum æreæ portæ. Per medium autem eius Euphrates fluuius tranſcurrebat, & extrinſecus per circuitũ foſſa late patens, vice amnis, circũfluebat. Arx autem, quæ intus imminebat, eſt illa turris, quæ poſt diluuium à Nemroth, gigante famoſiſſimo, cœpit ędificari, habens in altum quinq; millia paſſuum, & centum ſeptuaginta quatuor. Latitudo autem eius quatuor millia paſſuum tenere dinoſcitur. Erant præteria aliæ domus intra eandem vrbem, quater geminæ habitationis, nimia proceritate mirabiles, vnde de humana virtute deſtitui poſſe incredibile videbatur. Aduen erat illuc Crœſus rex Lydiorũ, famoſus opibus, vt auxiliaretur Babylonijs, cum alijs regibus & principibus multis. Et cum ſeptimum decimum Balthaſar regni ſui compleuiſſet annum, irritam putas pollicitationem Ieremiæ, qua prædixerat vſque ad annum ſeptuageſimum, captiuitatem Iudæorum eſſe ſoluendam, exhiberi fecit in menſa ſua, vaſa templi domini, & contra ius fasq; bibit in eis. Sed huius criminis pœnas Cyrus, nepos Aſtyagis regis, diuino admonitus oraculo luit. Nẽpe educat⁹ apud Perſas, cũ adoleuiſſet, cõgregata Perſarum valida manu, auunculo certamen indixit, et facta congreſſione, illius exercitum fudit, & ipſum Aſtyagem cepit. Sed nihil ei præter regnum abſtulit. Itaq; Cyrus iſte dignitatẽ Medorum ad Perſas tranſtulit, & Syriã, Scythiamq́ue ſibi ſubiugauit, quibus patratis Babyloniam obſedit. Sicq́ue Cyrus iſte ſecundũ vaticiniũ Eſaiæ prophetæ, qui dudum hæc figura prædixerat, regis & contritum exercitum effugauit, & vrbem intrauit. Quã poſtquã diſponere cœpit, laxata Hebræorum captiuitate, fermè quĩquaginta millia hominũ regredi ꝓmiſit in Iudeã, reddẽs eis vaſa tẽpli domini aurea & argẽteà, v. millia quadragĩta. Ioſedech quoq; de genere Aarõ ſacerdotẽ, qui fuerat cũ patrib⁹ abduct⁹, redire mandauit, vt ritus veteris ſolẽnitatiſꝑ aſſueti ſacerdotis ſciẽtiã reformaretur. At illi venientes

Babyloniæ deſcriptio.

Turris Babell.

Balthaſar.

Cyrus.

nientes in Hierusalē, cœperunt reædificare tēplum domini. Sed Samaritanis impedientibus, intermissum est opus, donec cōsumaretur sub Dario, anno secūdo regni eius. Et notandū est, quia illo eōdēq; tempore, quo à Cyro est Babilonia capta, Roma à pretextati regis Tarquinij superbissima dominatione liberata est. Porrò à rege Cyro potentissimo, superbia antiquæ Babyloniæ vindicata, ædificauit ibi hanc, quæ nunc incolitur Babyloniā, abominatus omnem illius veteris Babylonię superstitionem, sicque vetus Babylonia, secundum sancti prophetæ Esaiæ prophetiam, producta est in heremi vastitatem. Hac prætērea tempestate, floruerunt in Iudæa Aggæus, Zacharias, & Malachias prophetæ. Porro Cambyses Cyri prædicti regis filius, secundus Nabugodonosor appellatur. Sub hoc etiam factum esse putatur, quod Iudith historia continetur. Quo decedēte, regnauerūt Magi duo. viij. annis. Et his interēptis, Darius Antipastis filius, rex est constitutus, qui Cyri regis filiā in matrimoniū suscepit, & regalibus nuptijs sibi regnum firmauit, ita vt non tam in extraneum regnū translatū, quā in familiā Cyri videretur esse reuersum. Et huius Darij, sicut prēmissum est, anno. ij. completa est tēpli ædificatio, quadragesimo sexto videlicet anno postquā cœpit ædificari. Vnde Iudæi, euangelico sermone, domino dixisse referuntur quadraginta & sex annis ędificatū est tēplum istud. &c. Dario verò, Xerxes filius eius successit. Cuius imperij anno septimo, Esdras scriba legis dei, ascendit de Babylonia in Hierusalem, referens ad templū domini sacras pecunias argenti talēta sexcēta quinquaginta, & vasa argentea talentorum cētum, & vasa aurea talentorum viginti, & celebrauit solēnitatem scenopegiæ. Remeauit etiā Nehemias, ipsius regis pincerna, de Susis castro anno regni eiusdē vicesimo, qui muros vrbis reædificauit, cum summa solicitudine.

Noua Babylon, per Cyrum ædificata.
Aggæus.
Malachias.
Zacharias.
Cambyses.
Historia Iudith.
Magi. 2.
Darius.
Templi ædificatio.
Xerxes,
Esdras.
Nehemias.

HIs temporibus, Cunedagio, Britonum regi, Riuvallo filius eius successit, cuius tempore, tribus diebus pluuia sanguinea cecidit super terram. Huic successit Gurgustius filius eius, cui Sisillius, cui Iago Gurgustij nepos, cui Kimarus filius Sisillij, cui Gorbodego. Huic nati sunt duo filij, Ferrex scilicet, & Porrex, inter quos contentio facta est defuncto patre, quis eorum Britanniā potiretur. Sed Porrex fratri parans insidias, illum interfecit. Porro mater eorum cum huius rei certitudinem habuisset, propter mortem filij, ira vehementi incanduit. Nacta ergo tempus, quo Porrex sopitus fuerat, cum ancillis suis in multis eum fructis crudeliter mactauit.

Cap. 2
De regibus Britonum.
Pluuia sanguinea.

Exinde ciuilis discordia multo tempore populum afflixit & regnum quinque regibus est submissum, qui se mutuis cladibus infestabant. Succedente tandem tempore, suscitauit probitas iuuenem quẽdam, filium scilicet Clothonis regis Cornubiæ, qui Dunvvallo Molmutius vocabatur. Qui, vt regnum patris suscepisset, insurrexit in reges Loegriæ, Cambriæ, & Albaniæ. illosq; interfecit, & deinde solus regnauit. Hic leges Molmutinas statuit, quæ vsq; hodie inter Anglos celebrantur. Statuit præterea, vt tẽpla deorum, & ciuitates, talem haberent dignitatem, vt quicumque fugitiuus, siue reus ad ea confugeret, securus inter hostes sineretur abire. Statuit etiam, vt aratiuæ colonũ & viæ, quæ ad tẽpla prædicta, siue ad ciuitates ducebãt, eadem lege firmarentur. Deinde, cum quadraginta annis regnũ in pace tenuisset, defunctus est, & in vrbe Trinouantum, propè templum Cõcordiæ, quod ipse ad confirmationem legum cõstruxerat, est sepultus. Deinde duo filij eius, Belinus & Brennius, regnum inter se deuiserunt, ita scilicet, vt Belino Loegria, Cambria, & Cornubia, Brẽnio vero qui minor fuerat, Northũbria & Albania cesserũt.

Cap. 3. De regibus Persarum.

POst supradictum Darium Antipastis filiũ, regnauit in regione Persarum Xerxes rex potentissim⁹, & magnis opib⁹ affluentissimus. Iste in exercitu suo septuaginta millia armatorũ, & de auxiliaribus trecẽta millia Græciã expugnaturus, legitur habuisse. Naues etiã rostratas mille ducentas, & onerarias tria millia. Sed tanto agmini dux defuit. Nam semper in prælio postremus, & in fuga prim⁹ Xerxes apparuit, erat in periculis timidus, & vbi metus abesset inflatus, vnde ante experimentum belli, opibus magnis fretus, montes in planum æquabat, & maria pontibus onerabat, & immensas aquarũ voragines pmeabiles faciebat. Sed vbi ad angustias thermopylarũ peruenit, quà introitus in Græciã patet, turpiter deuictus est. Et cũ inde fuisset reuersus, terrestri naualique prælio superatus, etiã suis cõ tẽptui esse cœpit. Deficiẽte itaq; quotidie regis maiestate, Artabanus præfectus eius, in spem regni adductus, vesperi cum septẽ robustissimis filijs domum regiam ingressus, eum trucidauit, & regnũ eius sibi vendicauit. Artabano vero Artaxerxes Longiman⁹ successit. Hic imperij sui anno tertio, gentes Persis subiectas, cum satrapis & ducibus suis, per cẽtum & octoginta dies magnificis & accuratissimis epulis pauit. Regina quoque Vasti, vxor eius, mulierum conuiuium, splẽdide & opulentissimè celebrauit. Et dum rex reginæ pulchritudinem, inter suas delitias, suis conuiuis vellet ostendere, illam ad se

venire

venire præcepit. At illa fastu superbiæ tumens, ad eum venire contẽpsit. Qua de re rex ira commotus, illam deseruit, & Hester puellam Hebræam, quæ pulchritudine & gratia vultus omnes Babyloniæ puellas videbatur excellere, suo coniugio copulauit. Iste Artaxerces, totam Græciam bellis edomitam, & sibi vendicatam, discedere ab armis præcepit, denuncians pacis contradictorem morte puniendũ. Quod fecit, non vt genti pace cõsuleret, sed vt aliis bellis occupatus, ab eis quietus redderetur. Post hæc verò, bellum ciuile apud Persas exortũ est, cum[g] Artaxerxes & Cyrus fratres, de regno ambigerẽt. Sed cum e diuerso ambo fratres equis inuecti concurrentes dimicarent, Artaxerxes vulneratus est, sed equi velocitate morti exemptus, euasit. Cyrus vero, cohorte regia oppressus, finem certamnis fecit, & sic Artaxerxes regni sui potestatem fratricidio confirmauit. Hic etiã contra potentissimos Persarũ prefectos Pharnabazum, & Tysiphonem fœliciter dimicauit Aegiptum magno labore, suo subiecit imperio. Circa hos deniq; dies floruit Aristoteles philosoph[s]. Post Artaxerxem autẽ, regnauit Artaxerxes, qui cognominatus est Oethus.

*Huic succesit Darius Nothus, qui Longimani sororem duxerat vxorem.

[g] Hic fuit cognomẽto Mnemon, Darij filius, cui succesit in imperio.

Cap. 4. De discordia inter Belinũ & Brenniũ.

IN diebus illis, maxima orta est discordia, inter prædictos Britonum reges, Belinum & Brennium, eò q; vterq; totius insulæ monarchiã æstuabat habere. Belloq; hinc & inde indicto, tandẽ dispositis cæteruis, conueniunt pugnaturi. Cum igitur multum diei decertando consumpsissent: victoria Belino cessit, & exercitus Brẽnij maxima pars cæsa, & residuũ in fugam pulsũ est. At Brennius vix elapsus, ad Gallos anxius aufugit. Cumq; infortuniũ suum principibus regionis propalasset, petiuit auxilium, quo regnũ amissũ recuperare quiuisset. Porro cum sibi ab omnib[s] auxilium negaretur, venit tandem ad Seginum Ducem Allobrogum, & ab eo honorificè susceptus est. Moram autem faciens apud ipsum in tantã familiaritatem Ducis accessit, vt omnibus proceribus in curia præferretur. Erat enim in armis furens, in pace tranquill[s], in mẽbris bene dispositus, in consilio expeditus, in arte venandi siue aucupandi sufficiẽter edoctus. Videns autẽ Dux tot probitates in vno homine vigere, statuit in animo vt vnicã, quã habebat, filiã sibi matrimonio copularet. Nec mora, maritatur puella Brennio, principesq; patriæ subdũtur, soliũq; Ducat[s] largitur. Nec ann[s] post elapsi est, cũ suprema dies Ducis supueniẽs, ipsũ hac luce priuauit. Tunc Brenni[s] principib[s] patriæ thesaurũ Ducis affluẽter distribuẽs, gratiam omnium sibi prudẽter illexit, & quod ꝑ magno habebãt ꝑuinciales, in epulis

De probitate Brennij, et qualiter filiã ducis Allobrogum duxerat.

dis erat profusus. Omnibus itaq; in amicitiã attractis, indicauit qualiter à fratre suo Belino à Britannia eiectus fuisset. Quod cum Magnates calluissent, promiserunt se cum ipso ituros, quocunque illos cõducere affectasset. Nec mora, collecto grandi exercitu, mare ingressus est, secundisque ventis euectus, in Britanniã applicuit. Diuulgato ipsius igitur aduentu, Belinus frater eius, ascita totius regni iuuẽtute, obuiã perrexit, cum illo prælium cõmissurus. Sed cum hinc inde stãtes cohortes, fere cõmiscerí incepissent, accelerauit mater amborum, per dispositas turmas incedens, desiderans filium vídere, quem multo tempore non aspexit. Vt ergo ad illum, quo filius erat, peruenit locum, brachijs collo eius iniectis, desiderata oscula imprimebat. Deinde nudatis vberibus, sermonem in hunc modum cum singultu dissoluit. Memento fili charissime Brenni, memento vberum istorum, quę suxisti, memento matris tuæ, cuius viscera te, cum angustijs intolerabilibus in lucem perduxerunt. Anxietatum igitur, quas pro te passa sum, reminiscens, petitioni meæ adquiescens, fratri tuo veniam concede, iramque inceptam compesce. Super his igitur, & alijs innumerabiliqus allegationibus maternis, Brennius commotus, animũ sedauit, & illico galea deposita, vna cum matre ad fratrem perrexit. Quod Belinus intellígens, abiectis armis, in amplexus eiusdem cum osculo ruit, sicque amici affecti, in vrbem Trinouantum sese receperunt, vbi inito consilio quid agerent, statuerunt communem exercitum in partes Gallicanas conducere, vt finitimas regiones suæ subijcerent potestati. Deinde emenso anno trasfretauerunt ad Gallias, patriamque vastare ceperunt. Quod cum per nationes illas diuulgatum fuisset: cõuenerunt omnes Gallicani principes in occursũ, & prælium cõmiserunt. At Britones victoria potiti, Galli, vulneratis, cateruis fugerunt. Quos Britones & Allobroges insecuti ceperunt, & deditioni coegerunt. Munitis etiam castellis & vrbibus, Romam petierunt. Tanta enim militum multitudo comitabatur eos, quòd omnes prouincias, per quas transitum faciebant, tributum soluere cogebant. De istis patribus, historia Romanorum sic refert. Trecẽta millia Gallorum ad sedes nouas quærendas profecti, ducibus Belino & Brennio, Romam inuaserũt, ibique diu morati sunt. Sed mille libras auri, præmiũ discessionis à romanis suscipientes, mox diuersis agminibus, alij Græciam, alij Macedoniam, alij Thraciam petiuerũt & sua prole, velut quodam examine, totam Asiam replerunt. Tãtus deniq; terror Gallici nominis, & armorum, inuictaque fœlicitas erat in illis

Qualiter Brennius in Britaniam reuersus in fratrem suũ se vindicare voluerit.

Matris interuentu reconciliantur fratres.

Romana Historia.

in illis diebus, vt reges orientis sine mercenario illorum exercitu, vlla bella gerere nõ præsumerent, neque pulsi à regno ad alios, quàm ad Gallos confugerent. Nõ enim aliter maiestatem suam tutari, neque amissam recuperare se posse, nisi Gallica virtute, arbitrabantur. Itaq; in auxiliũ regis Bythiniæ euocati, regnum cũ eo, peracta victoria, diuiserunt, eamq; regionem Gallogræciam cognominauerunt. Id est Galatia.

ERant tunc Romæ, duo consules, Gabius & Porsenna, quorum cõsilio respublica regebatur. Qui vidẽtes, seuitiæ fratrũ, nemi nẽ posse resistere, assensu senatarũ venerũt ad illos, offerẽtes eis *dona plurima auri & argenti, anniscq; singulis tributũ soluere pmiserũt. Firmato itaq; fœdere, obsidibus sũptis, reges in Germaniã cohortes suas duxerũt. Illis vero recedẽtibus, piguit Romanos prædicti fœderis, & reuocata audacia, Germanis in auxilium processerũt. Quod cũ fratribus relatũ fuisset, inierũt cõsiliũ quomodo vtrumq; populũ debellare quiuissent. Habito igitur cõsilio, remansit Belinus in Germania, prcliũ aduersarijs illaturus. Brẽnius vero Romã adijt, vt ruptũ fœdus, in Romanos vindicaret. Diuisis itaq; in hũcmodũ agminib' Gabius & Porsenna cõsules, casu inopinato, obuiauerũt Belino, & prcliũ cõmittere satagebãt. Nec mora, Romani põd' prclij ferre diutius nõ valẽt es, cũ fuga cãpũ deseruerũt. Quos Belinus sine pietate insequens, trucidare nõ cessauit, donec superueniẽte nocte, stragem inceptam perficere non valebat. Dissipatis itaq; Romanis Belinus cũ victoia Romã adijt, vbi fratrem suum ciuitatẽ acriter inuadentẽ inuenit. Vt igitur cõmunem exercitũ confecerunt, vrbis mœnia prosternere nõ cessabãt. Et vt maiorẽ hostibus terrorem incuterent, ante portas ciuitatis obsides Romanorum, in patibulo suspenderunt. Gabius interim & Porsenna consules, resociatis agminibus, mãdauerunt Romanis, vt matutinali crepusculo de ciuitate exeuntes, hostes acriter inuaderẽt, & ipsi à tergo superuenientes stragẽm lirẽtur facere. Mane igitur factociues, à fronte & cõsules à tergo impetũ fecerunt in allobroges, & Britones ex improuiso, & ceciderunt vtrinque multa millia armatorũ. At fratres crebras irruptiones faciẽtes, hostes retrocedere coegere. Tandẽ interfecto Gabio, & capto Porsenna, fratribus victoria prouenit, & ciuitas cum cõciuiũ opibus eorũ vsibus cessit. Remãsit igitur Brennius in Italia, & populũ inaudita tyrannide fatigauit. De quo etiam Lucanus poẽta eximius sic dixit: *Tarpeiam cum fregerit arcem Brennius*, hoc est, Capitolium. Cuius actus cæteros, quia Romanæ illos declarãt historiæ, ne fasti-

Cap. 5. Gabius & Porsenna consules.

* bona.

Romani tributarij.

Romani fœdifragi.

Romani victi a Belino

Obsides Rom. suspensi.

dium legẽtib⁹ ingererẽ, prætermittere curaui. Belinus vero in Britanniam reuersus, cum tranquilitate patriam tractauit. Aedificauit autem vrbem, propè Sabrinum mare, super flumen Vscam Kaeruſc appellatã, quæ Demeciæ Metropolis fuit, quã multo poſt tempore Romani vrbem legionum dicebãt, eò q; ibidem Romanæ legiones hiemare ſolebant. Fecit etiam in vrbe Trinouantum portam miræ pulchritudinis, quæ vſq; hodie à pagenſibus Belingeſgate nuncupatur. Quo defuncto, ſucceſſit ei Gurgunt Barbituc filius eius, paternorum operum ſedulus imitator, ita quidem, quod omnes aduerſarios ſuos ad ſubiectionẽ debitã reuocauit. Inter plura etiã quæ laudabiliter fecit, in Daciã exercitum ducens, tributũ patri ſuo debitũ ſibi reddere coegit. Deinde poſt victoriã rediẽs, inuenit. xxx naues per Orcadũ inſulas veniẽtes, viris & mulierib⁹ plenas. Quorum cum aduentus cauſam inquiſiſſet, dux eorum Partholaim nomine, reſpondit ſeſe locum manſionis quærere, petens ab illo portionem regni Britanniæ, vbi ſub ipſo viuere potuiſſet. At rex volens eos audire, miſit cum eis homines ſuos ad inſulam Hiberniæ, quæ tunc omni incola carebat, eamq; illis conceſſit. Creuerũt itaq; ibidẽ, & inſulam vſq; hodie, iure hæreditario tenuerunt. Defuncto itaq; Gurgunt, & in vrbe Legionum ſepulto, Guithelinus filius eius regni diadema ſuſcepit. Erat autem ei mulier nobilis Martia nomine, omnibus artibus erudita, quæ etiam legẽ, quã Britones Martianã appellãt, inuenit. Hanc poſtea, rex Alfredus tranſferens in Saxonicã linguã, Marchenleage nuncupauit. Defuncto tandem Guithelino, Siſillius filius eius ſucceſſit, cui Kimarus primogenitus. Cui Elanius eiuſdem frater. Quo defuncto, ſucceſſit Morindus filius eius ex cõcubina generatus. Hic, nemini parcebat iratus, quin omnes ſibi aſtãtes interficeret. Sed belua quædã immaniſſima ex partibus Hybernici maris aduenies, huius certaminis pœnas luit. Nã cũ fama ad regẽ penetraſſet, q; inauditę feritatis monſtrũ incolas iuxta maritima deuoraret, acceſſit ipſe ad illũ, & ſolus cũ eo congreſſus eſt. Sed, cum omnino nihil profeciſſet, accelerauit monſtrũ illud, & apertis faucibus ipſũ, velut piſciculũ, deuorauit. Regnauit poſt illũ Gorbonian⁹ fili⁹ eius. Cui ſucceſſit Archigallo frater ſu⁹. Hic nobiles quoſque deprimere laborabat, & ignobiles exaltare. Magnates verò, à ſolio regni illũ deponẽtes, Elidurũ fratrẽ eius in regẽ erexerũt. Qui, cum emẽſo quinquẽnio, in Calatrio nemore veniẽs, fratri depoſito caſu obuiaſſet, motus ſuper eo, quãtocius acceſſit ad eũ, & iniectis

collo

collo ipſius brachijs,iterata oſcula imprimebat,ducens illum in ciuitatẽ Aldud,in regio thalamo occultauit. Deinde rex, ſeſe fingẽs infirmũ,ad omnes regni Britãniæ fines nũcios direxit,mãdãs ſubiectis ſibi principibus,vt ad ſe viſitandũ,quantocius properarẽt. Cumque cuncti ad regẽ conueniſſent,præcepit vt ſingillatim, & ſine tumultu thalamũ ingrederẽtur, quia ipſius infirmitas ſilẽtium exigebat. Creduli itaque magnates ſermonibus regis,vnusquiſque poſt alterum, thalamum ingreſſus eſt. Præceperat autẽ Elidurus miniſtris ſuis, capita ſingulis amputare,ne ſe iterũ Archigalloni fratri ſuo ſubmitterẽt. Ipſi vero,mediante timore,vnanimiter paruerũt. Fœdere itaq; cõfirmato,cœpit diadema de capite ſuo,& capiti fratris impoſuit. Ex quo facto, Elidur' Pius poſtea nomen ſortitus eſt,Archigallo ſecũdo,& cum iã.x.annis regnaſſet,defunctus eſt,& in vrbe Kaerleyr ſepultus. Erigitur iterum Elidurus in regẽ, & priſtinæ reſtituitur dignitati. Sed duo fratres eius,natu minores Vigenius & Peridur' collectis vndique armatis, inſurrexerunt in eum, & commiſſo prælio cœperunt illum,& intra vrbẽ Trinouantũ in carcere poſuerũt. Exinde diuiſo regno,tenuerunt illud ſeptem annis, & morte ſubita ſuperueniẽte,ambo perierũt. Elidurus igitur extractus de carcere,tertio ſublimatur in regnum. Et cum omne tempus ſuum in pietate,& iuſtitia compleuiſſet,ab hac luce migrans, exemplum pietatis ſuis ſucceſſoribus reliquit. Elidurus.

INteria vero memoratus Nehemias,ſcriba legis dei,cum reſtauraſſet ornatũ tẽpli domini,& ea quæ ad cultum religionis pertinebant,miſit nepotes ſacerdotũ illorũ,qui abſcõderant ſacrum ignem altaris holocauſtomatum in puteo ſicco, quemadmodum ſuperius continetur. At illi non inuenerunt ignem,ſed aquam craſſam,quam & hauſerunt,& illi attulerũt. Quam iuſſit Nehemias aſpergi ſuper ligna,& ſuper holocauſta,& accenſus eſt ignis ex aqua illa,ita vt omnes mirarentur. Ipſe autem Nehemias duodecim annis Ducatum præbuit ſacerdotij in Hieruſalem. Poſt reditum vero Iudaicæ plebis de Babylonia,per pontifices agebatur rerum ſumma. Itaq; tam ipſe quàm Ioſedech,qui iubente Cyro à Babylonia rediſſe dictus eſt,& quatuordecim viri,poſteri eorũ,repreſentauerunt principatũ ſacerdotij,per ordinem ſucceſſionis ſuæ, à reditu populi vſque ad Antiochum Eupatorem,annis trecentis tribus,quorum,eminentioris famæ fuere Ieſus ſacerdos magnus,Ioachim,Eliaſaph, Simon,Onias, & Gaddus. Cap. 6. Nehemias populo Iſrael duodecem annis ducatũ præbuit.

Porro

Cap. 7. De Alexandro magno, rege Macedonum.

PORro Gaddi temporibus, Philippus Amintæ filius, Alexandri magni pater, rex Macedonum. Athenienſes, Phocenſes, Theſſalosq; perdomuit, & Cappadociã ſibi ſubiugauit. Quo vita priuato, Alexander magnus ei ſucceſſit. Qui cũ viceſimũ ageret ætatis annum, regnum adorſus eſt expugnare Perſarum, habens in exercitu pedituum triginta millia, & equitum quatuor millia quingentos, & horum agminũ ordines nemo niſi ſexagenarius duxit, & ſi principes caſtrorum cerneres, ſenatum te cernere, non militiæ duces exiſtimares. Nemo denique illorum in prælio fugam, ſed victoriã cogitauit, nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed in lacertis fuit. Porro Darius rex, fiducia virium, non hoſtem à Perſarum finibus arcere, ſed intra regni ſinum recipere glorioſius ratus, flumen Euphratẽ, & montẽ Ciliciæ illis ſine impedimento tranſire permiſit, ac demum in cãpis Adraſti, dirigit aciem aduerſus eum. Habuit itaque Darius in ea cõgreſſione, ſexcenta millia hominũ. Sed tam numeroſus exercitus mox terga vertit, non minus ſuperatus Alexandri arte, quàm Macedonũ virtute. Magna cædes Perſarum in eo prælio fuit. De exercitu vero Alexãdri, [b] nouem centũ cecidere pedites, & centũ viginti equites. *Poſt hanc victoriam, maior pars Aſiæ ad Alexandrũ defecit.* Deinde plurima Alexander geſſit bella cum præfectis Darij, quos iam non tam armis, quàm nominis ſui terrore, ſuperauit. Iã enim milites Alexandri Perſicũ aurum, & totius orientis opes, quaſi ſuam prædam ducebant, nec belli periculorũque, ſed diuitiarũ acquirendarum meminerant.

[b] Vt videtur pro nongẽtis, aut nouies centum.

Cap. 8. De glorioſa victoria Alexandri, cõtra Darium regem Perſarum, & de numero interfectorũ. [a] Rex.

POſt hæc autem Darius, cum quadringẽtis millibus pedium. & centũ millibus equitũ in aciem procedit. Occurrit ei Alexander, & cõmittitur prælium ingentibus animis. In eo prælio vterque vulneratus eſt [a], & tã diu certamen anceps fuit, quoad aufugeret Darius. Exinde magna cædes Perſarũ ſecuta eſt. Cęſa ſunt enim ſexaginta vnum millia peditũ, & equitũ decẽ millia, capta vero quadraginta millia. Ex Macedonibus verò cecidere pedeſtres, centũ & triginta, & equites cẽtũ quinquaginta. In caſtris Perſarũ multũ auri & cæterarũ opum inuentum eſt, & inter caſtrorum captiuos, capta eſt Darij mater, & vxor, ſororq;, & duæ Darij filiæ, ob quarũ redẽptionẽ, Darius, oblata etiã regni ſui dimidia parte, non obtinuit illas. Alexander tamen haberi apud ſe vt reginas præcepit, filiaſque, non ſordidius matrimoniũ dignitate patris, ſperare iuſſit.

Poſt

POst hæc autem Darius, in gratiam victoris Alexandri, vincitur aureis chathenis à cognatis suis, & vinctus vitam finiuit. Cuius corpus Alexander, more regio, sepeliuit. Sicq; Persarum regnum cessit in potestatem Macedonum, postquam steterat per annos ducentos, & triginta vnum. Interea vero, Alexander Tyrum vrbem florentissimam expugnauit, & Alexandriam super amnē Thanaym ædificauit, & Indiam petiit, vt vltimo orientis oceani limbo imperij sui finem terminaret, vbi cum Porro ipsius gentis rege fortissimo, equo vectus, singulari certamine dimicauit. Sed occiso deiect' equo, concursu satellitum suorum, mortem euasit. Subactis denique omnibus orientis gentibus vsque ad flumen Indum & oceanum, statuit remeare retrorsum. Verum cum Darium regem annis tantum quinque superuixisset, & Babyloniam reuersus fuisset: suorum insidijs, in eadem vrbe, in ipso ætatis & victoriarum suarum flore, vitam veneno finiuit, vitæ videlicet suæ, anno tricesimo secundo, regni verò sui duodecimo.

Cap. 9. Vt regnum Persarum cessit Macedonibus.

QVo defuncto, illico translato vel dispersо in multis imperio, Ptolomæo prima Aegyptus, Africę, Arabiæq; pars sorte peruenit. Macedoniam autem Philippus, qui & Arridens dicebatur, frater Alexandri sortitus est. Porro Syriam & Babyloniam, & omnia regna orientis obtinuit Seleucus, & regnum Asiæ Antigonus. Deinde alij egregij quique viri, qui Magno militauerunt Alexandro, diuersas occupauere prouincias, & reges ex præfectis facti, magnas opes non sibi tantum parauerunt, verumetiam posteris reliquerunt. Hi tamen omnes, non multo post, mutuis se bellis & certaminibus consumpserunt. Horum tamen Seleucus Antiochiam, Laodiciam, Seleuciam, Apiam, Essem, Berceam, & Pellam vrbes inclytas condidit, & in easdem vrbes Iudæos transtulit. Huius præterea Seleuci filius fuit Antiochus Magnus.

Cap. 10. De diuisione regni Alexādri post mortē eius. *b* Minoris.

POrro Antiochus iste relaxauit sacerdotes, & scribas, & cantores templi domini à tributis, & regio vectigali, & ab omnibus alijs exactionibus. Verum iste Seleucus atq; Lysimachus attrociter inter se dimicauerunt. Vltimum hoc bellum Alexandri commilitonum fuit. Sed hijs ambobus occisis, Ptolomæus Lagi filius Hierosolymā & Iudęam dolo. xl. annis suam redegit in ditionem.

Cap. 11. De Antiocho Magno

POst hunc regnauit Ptolomæus Philadelphus. xxxviij. annis qui donaria multa Hierosolymis transmisit, & diuinas scripturas ex Hebraica in linguam Græcam, per septuaginta interpretes, transferri

Cāp. 12. De Ptolomeo Philadelphico, quo tēpore fuerit Iesus filius Syrach.

trãsferi curauit. Hoc tẽpore Argẽte⁹ nũm⁹ primo in vrbe eſt figurat⁹

Cap. 13. ET poſt hunc Ptolomæus Euergetes. xxvi. annis. ſub quo Ieſus filius Syrach ſapiẽtiæ librum compoſuit. Huius etiam Ptolomæi filiam, nomine Cleopatram, Antiochus Magn⁹ ſibi legitimo copulauit matrimonio, ſumens cum ea à præfato Ptolomæo partem Syriæ & Samariæ. Iudęam & Phinicen ſub nomine dotis. Porro Antiochus iſte genuit Seleucum, & fratrem eius Antiochum. Quorum Seleucus Heliodorum Hieroſolymam deſtinauit, vt ærarium templi domini confringeret, & extractam inde pecuniam ad eum deportaret. Sed cum Heliodorus cum ſuis ſatellitibus, mandatum eius perficere cupiens, ærarium fuiſſet ingreſſus, apparuit ei quidam equus terribilis, qui eum grauiter flagellauit, vnde infecto regreſſus negotio, ad eum remeauit. Ab hoc pinde Seleuco Parthi defecere, & Arſacem ſibi regẽ conſtituere. Poſt Seleuci deceſſum, adeptus eſt regnum eius Antiochus, frater eius. xxiiij. annis, qui Epiphanes, id eſt præclarus, appellatus eſt. Fuit tamen Seleuco filius nomine Demetrius. Verum, poſt Ptolomęum Euergetem, regnauit in Aegypto Ptolomæus Soter, & huic ſucceſſit Ptolomæus Epiphanes, Epiphanes quoq; reliquit filios duos, quorum vni Philometor, & alteri, nomen fuit Fiſcon.

Cap. 14. De Hannibale. HIs etiam temporibus, apud Carthaginem fuit Hannibal Amilcaris filius, Pœnorum & Africanorum imperator inſtitutus: fatale, non tam Romanis, quã ipſi Africæ malũ. Qui cum eſſet nouẽ annorum natus, iurauit, ſe Romanis nunquã futurum amicum. Et factus imperator, vt Romanorum peruaderet regnum, Pyrenæos montes tranſgreſſus, inter ferociſſimas Gallorum gentes, ferro viã aperuit, & à Pyrenço ad Alpes pertingens, cum Scipione, Romæ tunc conſule, conflixit, & ſuperauit. Idem apud Taximanum lacum Romanum conſulem Flaminium interfecit, & eius exercitum penitus deleuit.

Taximanũ lacum.

Cap. 15. Cannæ vic⁹ eſt Apuliæ. Terrentius Varro SEd & alia vice, apud Cannas, vicum Apuliæ. Lucius Aemilius Paulus, & cõſulares atq; prætorij viri viginti, ab eo ſunt interfecti & plurimi ſenatores capti & occiſi, viri quoq; nobiles trecẽti. Varro quoq; conſul, cum. l. fugit equitib⁹. In illa præterea pugna pedeſtrium virorũ, xl. millia, & equitum tria millia quingenti periere. Hannibal autẽ in teſtimoniũ victoriæ ſuæ, tres modios aureorũ anulorũ Carthaginẽ miſit, quos ex manib⁹ interfectorũ equitũ Romanorũ detraxerat. Itaq; penè oẽs Romanæ ſpei vires, in eo certãine pierũt, & adeo deſpauerũt Romani, vt de relinquẽda Italia, nouiſq; ſedib⁹ exquirendis

quirendis consilium ineundum putauerunt. Sed demum in Hispania duo germani Scipiones. Romanorum consules à ducibus Hannibalis interfecti sunt Sed horum nepos Scipio, qui cognominatus est Africanus, imperium in Hispania pro consulare sortit⁹, in vltionem patris & patrui animum intendit, & Pyrenæum trangressus Pœnorum ducem Hasdrubalem superauit bello & castris exuit, & omnem Hispaniam, à Pyrenæo vsque ad oceanum, in prouinciam redegit. Et tunc tandem Hannibal in Africam redire compulsus est, vt fessis Carthaginẽsibus subueniret, quem Scipio bello susceptum superauit. In ea pugna interfecti sunt Carthaginẽsium viginti millia quingenti, & octoginta Elephanti capti vel occisi.

DEmum quoque Carthago à Romanis deleta est, quæ triginta millia passuum muro amplexa, tota penè mari cingebatur, absque faucibus, quæ tribus millibus passuum aperiebantur. Porro hic locus murum viginti pedes latum habebat ex saxo quadrato, & altum cubitorum *quadraginta. Arx vero eiusdem vrbis, cui Byrse nomen erat, amplius quàm duo millia passuum tenebat. Ex vna parte murus cõmunis erat vrbi, & Byrse, imminẽs mari. Diruta & cõcremata est ipsa ciuitas, anno à conditione sua, septingẽtesimo, sicque tandem bellum Punicum est finitum.

Cap. 16. Carthaginis descriptio.

*Triginta.

INNumidia tunc amicus Romani populi Micipsa regnabat. Quo defuncto, regnauit Iugurtha, qui cõtra se bellum mouit Romanorum, propter necem Adherbalis & Hiẽpsalis liberorũ Micipsæ. Hac occasione primũ expugnata est Numidia à Metello Cõsule, & demũ à Mario domita. Sed & Mauritania, quã Bocchus rex tuebatur, à Romanis est subacta. Cantabri denique, Gallacij, & Lucitani Hispaniæ populi, vno penè prælio sunt superati. In Italia quoq; Epirotæ, qui in Illyrico, cum Pyrrho rege suo, contra Romanos conspiratuerant, primum pace molliti, demum vero cum Achiuis, & Thessalis edomiti, Romano subacti sunt iugo. Inde fortuna Romana, non contenta terminis Italiæ, cœpit se porrigere ad procul posita regna. Nam & ipso fermè tempore Attalus rex Asiæ humanis reb⁹ excedens, per testamentũ suum Romanos sui constituit hæredes regni.

Cap. 17. De expugnatione Numidiæ, id est Mauritaniæ, Iugurtha. Mauritania.

De Attalo Rege Asiæ

SEd, vt ad Hebraicam reuertar historiã, extinctis iam, varia sorte, Alexandri Magni ducibus, regnauit in Syria iam dictus Antiochus illustris, fili⁹ Antiochi regis, anno cẽtesimo tricesimo septimo regni Græcorũ. Onias in illis diebus, Hierosolymis, sũmus pontifex habebatur. Cui frater Iasõ eripere sacerdotiũ cupiens, cœpit Iudaicæ

Cap. 18. De Antiocho illustri rege Syriæ.

legis iura,non in occulto violare,sed palã omnibus destruere, quasi sacerdotium,quod affectabat,aliter,q̃ scelere cõsequi non valeret.

Cap. 19. De impietate Iasonis fratris Onię pontificis.

AVsus est enim sub ipsa templi arce gymnasium constructe, & optimos quosq; Epheborum in lupanarib⁹ ponere, eosq;,qui erant Hierosolymis,Antiochenos scribere.Sed hoc impij, & nõ sacerdotis,Iasonis nefarium & inauditum scelus vltio diuina consecuta est.In leges quippe diuinas impiè agere,nõ cedit impunè.Vnde post triennium ipse Iason,qui dei iura violauerat,& germanum ꝓprium captiuauerat,iussu regis Antiochi expulsus est in Ammonitidem regionem,& Menelaus quidã,de tribu Beniamin,sacerdotium obtinuit.Verum,huius Menelai actione, Onias pius pontifex, dolo peremptus est per quendam regis præfectũ Andronicũ. Et nõ multo post,Menela⁹ amot⁹ est à sacerdotio, succedẽte sibi fratre Lysimacho.Sed cũ,nec sic a malo desisteret:tãdẽ postmodũ deiect⁹ de turre quinquaginta cubitorum,infœlicem exhalauit animam.Lysimachus qnoque,iam multo tẽpli auro asportato, plebeio concursu, secus ærarium lapidatus interijt.Post hæc autem præfatus rex Antiochus ascendens Hierosolymam,intrauit in sanctuarium cum superbia,& tulit altare aureũ,& candelabrũ, & mensam propositionis,& velum,& cætera tẽpli ornamenta,& regressus est Antiochiã.Demũ verò,præcepit omnib⁹ regni sui gentib⁹,vt esset popul⁹ vnus,& prohibuit in templo domini fieri holocausta & sacrificium, præcepitq; Iudæis coinquinari escis immũdis,vt trãsgrederentur mãdata dei.

Cap. 20. De crudelitate Antiochi, & septẽ fratribus cũ matre sua interfectis.

IN illis diebus quidam Eleazarus,ætate prouectus,compellebatur carnem mãducare porcinam.At ille.Nõ est(inquit)dignum,Eleazarum nonagenariũ transire ad vitam alienagenarũ. Et amplectẽs potius gloriosã mortẽ, q̃ odibilem vitam, multis fatigatus supplicijs,decessit,iunioribus & vniuersæ gẽti suę magnũ virtutis & fortitudinis exẽplũ relinquẽs.Cõtigit etiã eodem tẽpore.vij. fratres cum matre,ad similẽ cibum flagtis cõpelli,in præsentia crudelissimi regis. Sed & hi magis elegerũt cruciatib⁹ interfici,quã cõtra ius & fas carnes porcinas mãducare.Ad vltimũ vero,passa est sancta & memorabilis mater eorũ,quæ,peuntes.vij. filios sub vni⁹ diei articulo,æquanimiter fuerit contẽplata.Sed & aliæ duæ mulieres delatæ sũt natos suos circumcidisse.Quas pueris ad colla sibi suspẽsis,cum publicè ꝓ ciuitatem circumdixissent,de muro præcipitauerunt. Præteria apud quẽcumque inueniebantur libri testamenti domini, & quicumque obseruabant legẽ Moysi,secundũ regis edictũ trucidabãtur. Qua

de

de cauſa,territa populi multitudo, reliquit legem domini, ſecundū regis Antiochi mandatum,& ſacrificabant idolis, & infringebant ſabbathum,& ædificabant ſibi aras & templa idolorum,ſecundum ritum gentium,nec ſe ſimpliciter Iudæum quiſquam fatebatur,ſed ſtudia Græcorum æmulabantur, & eis per omnia conſimiles fieri cupiebant,quos hoſtes & peremptores habuerant.

Cap 21. De Iuda Machabæo.

IN illis diebus,Iudas Machabæus ſeceſſerat in deſertum,& ibi inter feras vitā cū ſuis agebat, ne particeps eſſet coinquinationis & præuaricationis.Sed quamuis pauci numero forent hi, qui cum illo morabantur,ita tamen multitudinem gentium, & duces Antiochi regis,bellis contriuerunt creberrimis,vt & tēplum, quod erat Hieroſolymis, recuperarent, & leges, quæ abolitæ erant,eorum fœlici pertinacia reſtituerentur.Vnde manifeſtè claruit,quod nullæ eſſent hominum,aduerſus deum,vires.

Cap. 22. De infœlici morte præfati Antiochi.

INterea tamen, Antiochus rex, cum conceptam nequitiam, deo impediente perficere non valeret, ira tumēs Hieroſolymam properabat.Quò dum tēderet,cōtigit vt de curru corrueret,ſicq; grauicolliſione membrorum attritus, lecto decubuit, & miſerabili languore diu fatigatus,interiit.Reliquit tamen hæredem,paruulum filium Antiochum,quem Eupatorem appellauit.

Cap. 23. De Demetrio.

QVod audiens Demetrius Seleuci filius, cuius ſupra meminimus,à Roma,qua tenebatur obſes, latenter egreſſus, in Syriam venire curauit. Vbi ſecundo fauore populi ſuſceptus, mox exercitum congregauit, & poſtmodum pupillum Eupatorem, & tutorem eius Lyſiam comprehendens,patiter interfecit. Et cum ſediſſet ſuper ſedem patrum ſuorum,accellit ad eum ſceleratiſſimꝰ Alchimus,de genere Aaron, Oniæ videlicet ſummi pōtificis frater, ſed nihil dignum ſacerdotij in ſe retinens.Cum enim offenſionis tēpore,propter aſſentationem regis Antiochi, ſpōte coinquinatus fuiſſet,populo dei detrahere,& regē cœpit inflammare multis ſermonibus aduerſus Iudam Machabęum.Dicebat enim,hi,qui dicuntur Aſſidei Iudęorum,quibus præeſt Iudas Machabæus,bella nutriunt & ſeditiones mouent,nec patiuntur regnum eſſe quietum.Vnde ego defraudatus parentum gloria,dico autē ſummo ſacerdotio, veni huc quidem, primò vtilitatibus regis fidem ſeruans, ſecundò, etiam ciuibus conſulēs.Nam,prædictorum pranitate virorum, vniuerſum genꝰ noſtrum valde vexatur.Sed de his ſingulis, oro te rex, vt & regioni,& generi noſtro,ſecundū peruulgatā omnibꝰ humanitatem

Alchimus.

nitatem tuam, prospicere digneris. Tunc misit rex Hierosolymis Nicanorem principem Elephantorum, vt & Iudam Machabeum comprehenderet, & Alchimum constituerit sacerdotem. Alchimus autem fermè beluæ animum gerens, cum Hierosolymam venisset, & pretio sacerdotium comparauisset, ne quid ius & fas inuiolatum prætermitteret, iussit destrui muros domus sanctæ interioris, opera videlicet sanctorum prophetarum, expletis trecentis tribus annis ex quo remeauerat Iudæorum popul' ex Aegypto. Sed horum criminum pœnas miser, diu vitare non potuit. Subitò enim occlusum est os eius, & loqui non potuit, sed dissolutus paralysi miserabiliter expirauit, sicque deficientibus sacerdotibus de genere Aaron, & Iuda Machabæo, pro patriæ legibus decertante sorte bellica, iam defuncto, Ionathas frater eius adeptus est principatum Iudæorum, simulq; sacerdotium.

Cap. 24. De morte Demetrij.

INterea vero, regem Demetrium Alexãder Eupatoris filius interfecit. Genuerat tamen Demetrius filiũ, nomine Demetriũ, qui memoratum postmodũ interfecit Alexãdrũ, qui multis prælijs Parthos fudit, sed ab his tandem comprehensus, in Hircania expirauit. Verum rex Alexander filium suũ, non dum adultũ, Triphoni cuidã militi suo nutriendum tradiderat. At ille, sperans Demetriũ adolescentem esse defunctũ, occiso pupillo Anthinocor (sic enim puer nominabatur, quem Tripho tueri debebat) regnum Syriæ inuadit. Quo cum potiretur, Ionathã fratrem Iudæ, summum pontificem Iudæorum, dolo captũ interemit. Tripho quoq; nõ multo post, ab Antiocho, fratre Demetrij, qui in Asia educabatur, bello vincitur, & occiditur, rursusq; regnum Syriæ ad sobolẽ Demetrij reuertitur. Ionathæ vero, Simõ frater eius successit. Post Simonẽ autẽ peruenit sacerdotium ad filium eius Iohannẽ, qui aduersus Hircanos dimicans, Hircani nomen accepit. Hircano verò succesſit Aristobolus, qui fact' est rex & sacerdos, & Aristobolo succesſit pariter rex & sacerdos Alexander. Alexander quoque moriens reliquit superstites filios duos, Aristobolum scilicet, & Hircanum. Sed donec adolescerent pueri, Alexandram coniugem suã, temperamento regali præesse voluit, simul arbitrã statuens, cuinã potissimũ illorũ duorũ, summũ sacerdotiũ cõmitteret. Illa Hircanũ in sacerdotio substituit patri, ppter senioris ętatis prõgatiuã, Aristobolo fratri nihil publicorũ cõmittẽs officiorum. Post Alexandrę vero mortẽ, Aristobolus inuasit regnũ, ac demũ Hircan' sacerdotij dignitatẽ ei permisit. Postea vero idẽ Hircanus,

nus,excitatus ab Antipatro patre Herodis,primum ad Arabiæ regẽ se cõtulit,facti pœnitens,ac demũ Pompeio,Romanoũ duci, qui in Syriam Tygranẽ regem debellaturus aduenerat,querimoniã super fratre suo detulit. Qua occasione idem Pompeius,consul Romarũ vrbẽ Hierosolymã oppugnauit,& templũ polluit,& Aristobolũ põtificẽ vinctũ,cum liberis Romã misit,Hircano vero,pontificatũ reliquit,& memoratũ Antipatrũ procuratorẽ totiꝰ regni cõstituit. Sicq; deinceps gens Iudęorũ tributaria Romano facta est imperio, & ita(sicut dictũ est)Aristobolus & Hircanus fratres, de regno inter se dimicantes,primi occasionem tribuere Romanis,vt Iudæam inuaderent.In illis etiam diebus,tam supra nominatus Pompeius quàm Gabinius, Cõsules Romanorum, totam Syriam Romanis subactã, redegerũt in prouinciæ formã,& sic paulatim Oriẽs Romano subijci cœpit imperio.Interea tamẽ fit in vrbe Catalinæ coniuratio, quã scripsit Salustius.Verumcõsulis Ciceronis industria celeriter est sopita,pariter & extincta.Porro Gabinio,Crassus successit,& regi Syriæ Ptolomęo Alexandro,successit Ptolomęus Dionisius.

HIs quoq; dieb', post Elidurũ regẽ Britonum, regnauit Regin Gorboniani filius.Huic successit Margan' Archigallonis filius. Cui Ennian' frater eius, qui sexto anno regni sui depos[i]t' est propter tyrannidẽ,quam in populo suo exercuit,& in loco eius successit Idvvallo Vigenij fili',huic Kimer',Peredurij fili',cui Geronciius,cui Catellus,cui Coillus,cuit Porrex,cui Cherin.Huius tres filij, Fulgenius videlicet,| Eldadus & Andragius, post illum per ordinẽ regnauerunt.Exinde successit Vrian' Andragij filius. Cui Eliud,cui Eledauch',cui Clotenus,cui Gurguncius,cui Morianus, cui Bledudo, cui Caper',cui Oenus,cui Sisilli';cui Bledgaberd, cui Atchiual, cui Eldol,cui Rediõ,cui Rederchi', cui Samulius,cui Penissel, cui Pyr, cui Capoyr,cui Digneill',cui Heli.Hic quadraginta annis regnũ tractauit.Hic tres genera[u]it filios, videlicet Lud, Cassibellaunum, & Nennium, quorum primogenitus Lud,regnum post obitum patris susc[e]pit.Exinde,glorios[u]s ædificator vrbium exist[e]s,renouauit muros vrbis Trinouantũ, & innumerabilibus turrib' eam circumcinxit.Præcepit etiam ciuib',vt domos & ædificia sua in eadem cõstruerẽt,ita vt nõ esset in longe positis regnis ciuitas, quæ pulchriora palatia contineret.Fuit ipse bellicosus homo,& in dandis muneribus profusus.Et cum plures ciuitates possideret,hanc præ omnib' amabat,& in illa maiori tempore totius anni cõmanebat, vnde nominata

Cap. 25. De quibusdam regibus Britonum.

Cap. 1.

minata fuit postmodum Kaerlud, & deinde per corruptionem nominis Kaerlunden. Succedente quoque tempore, per commutationem linguarum, dicta fuit Lundone, & postea Lúdres, applicantib' alienigenis, qui patriã sibi submittebant. Defuncto tãdem illo, corpus eius reconditũ fuit in prædicta ciuitate, iuxta illã portã, quæ adhuc de nomine suo Portlud, Britanicè Saxonicè verò Ludesgate nuncupatur. Nati fuerunt ei duo filij, Androgeus & Tennanenus. Qui, cum propter ætatem regnum tractare nequiuissent, Cassibellaunus frater eius, loco illorum, sublimatur. Mox vt diademate insignitus fuit, cœpit ita largitate atq; probitate vigere, vt per remota regna fama illius diuulgaretur, vnde contigit, vt totius regni monarchia sibi, & non nepotibus, cederet. Cassibellaunus tamen, pietati indulgens, noluit iuuenes expertes esse regni, sed eis magnam partẽ distribuit. Vrbem etenim Trinouantum, cum ducatu Cantiæ, largitest Androgeo, Ducatum vero Cornubiæ Tennancio. Ipse autem diademate prælatus, illis & totius insulæ principibus, imperauit.

Cap. 26. Vt Iulius Cæsar venit in Britãniã.

COntigit interia vt Iulius Cæsar, subiugata Gallia, ad fines Rutenorum perueniret. Cumq; illinc Britanniam aspexisset: quæsiuit à circunstantibus, quę patria, & quę gens intra oceanum habitaret. Denique cum nomen insulę à referentibus didicisset, nuncios illico destinauit ad regem, cum minis exigens, vt sibi tributum, sicut ab alijs nationibus, annis singulis solueretur. Cassibellaunus vero rex Britonum, cum nunciorum aduentus causam cognouisset, cum indignatione respondit, sese tributum minimè redditurum. Maximè cum vna eademque nobilitatis vena, à Priamide & Aenea, Romanis & Britonibus sit communis, libertatem inquit, in tãtum nostra progenies consueuit habere, quòd seruitus quid sit, penitus ignorat. Et, si ipsi dij nobis eam conarentur eripere, omni nisu laboraremus resistere, etiam si pro illa mortem contingeret sustinere. Cumq; reuersis nuncijs Iulius Cęsar huiusmodi responsum audisset, nauigium furibundus parari iubet, vt quod Cassibellauno mandauerat, prosequatur effectu. Optato igitur instante ventorum flatu, in ostium Thamesis fluminis cum exercitu suo applicuit. Erat eo tempore Cassibellaunus rex, cum tota fortitudine regni, consilium quærens à suis, qualiter hostes longius arceret. Aderat ibidem cum eo Belinus princeps militiæ suæ, cum Androgeo duce Trinouantum, & Tennancio duce Cornubiæ. Affuerunt quoq; tres reges sibi subditi, Cridiosus, videlicet Albaniæ, & Guertha Venedocię, at

que

que Brinael Demeticę. Denique omnes in hoc conſenſerunt, vt antequam ciuitatem aliquam aut opidum cepiſſent, caſtra Cęſaris adeuntes, ipſum expellere conarentur. Concurrentibus igitur aduerſis cæterum, prælium diu & crudeliter commiſſerunt. Tandem cum caſus Nennio obtuliſſet aditum cum Cæſare congrediendi, irruens acriter in eum, totiſq; viribus nitens, illum ſuper Galeam percuſſit, admodum lætus ſe poſſe cum tanto viro, gladijs diſcurrentibus, prælium commiſcere. At Iulius prætenſo clypeo, ipſum viriliter cum enſe nudato, ſemel & ſecundò in caſſide percutiēs, lethaliter vulnerauit. Gladius vero Cæſaris, à caſſide Nennij labens in clypeum eius, viriliter impreſſus, remanſit. Nennius ergo gladium Cæſaris hoc modo adeptus, in hoſtes irruere non ceſſauit. Quemcumque cum ipſo attingebat, caput ei, aut membrorum aliquod amputabat. Illi tandem in hunc modum ſæuienti obuiauit Labienus Tribunus, atque ab illo interemptus eſt. Denique plurima diei parte emenſa, victoria Britonibus peruenit. Superueniente itaq; nocte, Cæſar agminibus laceratis naues conſcēdit, Galliamq; confuſus petiuit. Ab hac autem tergiuerſatione, Lucanus poëta eximius in laudem Britonum ſic ait.

*vtens.

Territa quæſitis oſtendit terga Britannis.

Nennius vero frater regis lethaliter (vt dictum eſt) vulneratus, poſt diem .xv. vitam finiuit. Exequias autem eius facientes, poſuerunt cum illo in ſarcophago gladium Cæſaris, cui nomen erat Crocea mors, quia nullus ab eo vulneratus viuus euadebat.

Gladij Cæſaris nomen

FVgato igitur in hunc modum Iulio Cęſare, nulla interim dies prętcribat, quin is fugam ſuam Britonumque victoriam condoleret. Emenſo deinde biennio, parat iterum oceanum transfretare, & ſeſe in Caſſibellaunum vindicare. Quod cum Caſſibellaunus per internuncios comperiſſet, in alueo Thameſis fluminis, quo ad vrbem Trinouantum Imperator nauigaturus erat, palos ferreos & craſſos ſubter amnem infixit, vt naues eius, ſi ſuperueniret, illiderentur. Iulius autem, cum quæq; ſibi neceſſaria parauiſſet, per Thameſim fluuium, ciuitatem Trinouantum adire diſpoſuit. Sed naues eius prædictis infixæ palis, grande periculum ſubitò incurrerunt. Vnde ad millia millites ſubmergebantur, dum naues perforatas fluuius ingrediēs abſorberet. Cæſar igitur huiuſmodi naufragium paſſus, cum ſuis, qui ex hoc periculo vix fuerant elapſi, magna difficultate terram nactus eſt. At Caſſibellaunus hoc viſo, impetum fecit in

Cap. 27. Vt Caſſibellaunus rex Iulium Cęſarem de Britania fugauit.

Romanos, qui viriliter Britonum irruptionibus reſtiterunt. Verùntamen in fluuio periclitati, maiorem patiuntur ſtragem, quam inferunt. Vnde ſupra modum debilitati, Britones triumphum reportarunt. Cęſar verò cum paucis ad naues fugiens, ventorum flatu celeriter euectꝰ ad Morinorum littora peruenit, ingreſſusque turrim quam antea conſtruxerat, quę Odrea dicebatur, maiorem ibidem armatorum copiam expectabat.

Cap. 28. Vt Caſsibellaunus ob victoriam iteratam ḋijs libamina obtulerit.

CAſſibellaunus itaq; ob iteratam lætus victoriam, ad vrbē Trinouantum cum vniuerſa multitudine regni reuerſus, debitos honores, & ſacrificia diſs ſuis impendere præcepit, qui ſibi, de tanto impatore, cōceſſere triūphum. Mox igitur, vt diis ſuis ſolēnitates debitas peregiſſent, epuliſq; & potibus ſeſe refeciſſent, reſiduum diei in ludis componendis perficere ſatagebant. Ludentibus itaque ipſis, maxima orta eſt diſcordia inter nepotem regis, & nepotem Androgei Ducis Trinouantū, ita quòd illis altercantibus, nepos regis capite eſt priuatus. Quo occiſo, perturbatur curia, & rumor infauſtꝰ ad Caſſibellaunum penetrauit. Commotus rex ſuper caſu nepotis ſui, Androgeo iratus mandauit, vt nepotem ſuum ſibi redderet paratum talem ſententiam ſubire, qualem proceres regni iudicarent. Androgeus verò regi mandauit, ſeſe habere curam de hominibus ſuis, & ibi diffiniri debere, ſi quis aduerſus aliquem ſuorum querimoniam haberet. Sicque cum indignatione illis ab inuicem recedentibus, Caſſibellaunus accellerauit prouincias Androgei deuaſtare, ignem accumelare, & ſiniſtra, quæcunque potuit, facere nō ceſſauit. Deniq;, cum rex, multoties ab Androgeo requiſitus, furorē nullatenus mitigare voluiſſet: Androgeus omni ſolatio deſtitutus, nuncios cum obſidibus ad Iulium Cæſarem deſtinauit, auxilium ipſius implorans, vt ipſius adiutus celſitudine, iniurijs Caſſibellauni reſiſtere quiuiſſet. Addidit etiam, quòd ſi per ipſiꝰ potentiā priſtinæ dignitati poſſet reſtitui, ipſe per eum tota Britannia potiretur. Sceuam Androgeus filium ſuum, cum triginta pueris nobilioribus regni, in argumentum ſecuritatis, perdendos ei tranſmiſit, ſi in aliquo contra eum, vicium incurreret falſitatis. Imperator autem, cum ſententiam huiuſmodi à nunciis ſibi referrentibus cognouiſſet, obſides honorificè cuſtodiri præcepit, ingentique fluctuans gaudio, cum tota multitudine ſua, naues celeriter conſcendit, flatuq; ventorū velociter euectus, in Rutupi portu, qui modo Sandvvicum dicitur, cum proſperitate applicuit. Inuenit ibidem Anadogeum Ducem

Trinouan-

Trinouantum, qui fidele sibi promittens obsequium, qualiter procedere debuit prudenter instruxit. Obsederat interea Cassibellaun' rex ciuitatem Trinouantum, sed cum aduentum Cæsaris caluisset, ipsi obuiare festinat. Vt igitur in quandam conuallem propè Doroberniam conuenerunt aduersæ cateruę, multum ibidem cruoris vtrobique diffundunt. Cumque multum diei in decertando consūpserant: ecce Androgeus ex quadam sylua, quæ propé erat, cum quinque millibus armatorum egrediens, exercitum Cassibellauni à tergo inuasit, &, licet cum labore, dispersit. At rex cum suis coactus in fugam, montem quendam occupauit arduum & abruptū, in summitate habens coriletum densissimum & saxosum, qui Britonibus ad tempus pro castro habebatur. Obsedit igitur Cæsar mō tem illum deficiente die, omnes exitus aduersariis præcludens. Emensa iam die secūda, cum Cæsar Britones ad deditionem cogere nequiret, decreuit ibidē eos fame fatigare, nisi Androgeus, in se reuersus, de gente propria pietatem haberet. Ipse namq; accedens ad Iulium, in hunc modum sermonem dissoluit. Ecce, satis vindicasti te in Cassibellaunum, & Britāniam tibi, meo auxilio, subiecisti. Noluerunt omnipotentes dij nostri, vt dominum meum morte turpissima condemnari, aut vinculis patiar irretiri. Habetō igitur misericordiam de illo, quia me viuente ipse perichitari non poterit. Cæsar ergo ad petitionem Androgei mitigat' talem concordiam inierit, quòd Cassibellaunus tria millia librarum argēti annis singulis, nomine tributi, sese de Britannia Cæsari redditurum promitteret. Deinde facti amici mutua dona, alter alteri, contulerunt. Cumq; postmodum anni septem præterissent, defunctus est Cassibellaunus, & in Eboraco sepultus. Successit ei Tennancius frater Androgei, quia Androgeus cum imperatore Romam profectus fuerat.

Cap. 29 Vt Iulius Cæsar, expletis negotijs, Romā redierit.

IVlius igitur, prælijs occidentalibus in decennio consumatis, Romam cōtra Pompeium properauit, solus ęstuans imperare. Nam, vt ait Lucanus,

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit.

Sed cum Pompeio simul & Romanis, ipsius aduētus esset promulgatus, timuerunt: vt non nisi dimisso exercitu veniret in vrbem. Quod Cæsar grauiter ferens, illuc hostiliter contendit. At Pompeius, & omnis Romanorum senatus tremefacti, Græciam adierunt. Tunc Cæsar vrbem ingrediens ex ærario publico pecuniam tulit, & suis

ſuis militibus erogauit. Tandem commiſſo prælio, Pompeium per Syriam in Aegyptum fugauit. Cæſa referuntur in illo prælio Pompeianorum militum xij. millia, &. xxxiiij. centuriones. Pompeius vero, ſtatim vt Egypti littus attigit. iuſſu Ptolomæi iuuenis, in gratiam Cæſaris occiſus eſt. Deinde Cæſar omnium Orietalium peruagat⁹ regna, quęq; ſibi obuia ſubiugauit. Inde reuerſus Romam, rerum ſummam ac poteſtatem ſolus ordinauit. Sed dum ibidem reipublicę ſtatum contra⁹ maiorũ conſuetudinẽ dementer inſtauraret, autoribus Bruto & Caſſio in curia xxiij. vulneribus cõfoſſus interijt, poſt annos tres, & menſes ſex, quàm cœperat imperare. In hac conſpiratione, ducentos ſexaginta viros fuiſſe conſcios, referunt.

d Romanorum.

10

Cap. 30. De imperio Auguſti Cæſaris ſecũdi.

SEcundus Romanorũ monarcha Octouianus Auguſtus exſtitit, quo nullus imparatorum, in bellis fœlicior, in pace moderatior fuit. Adoleſcentiã ſuam ciuilibus bellis implicãs, omnia quæ adortus eſt regna, ſine difficultate, Romano ſubiugauit imperio. Sed anteq̃ regni monarchiam obtinuiſſet, inter ipſum & Antonium ſocerum ſuum reſpublica diuiſa manebat. Tandem cum Antonius ſeſe propria manu interemerat, propter Cleopatram reginã ſuã, quæ magis Auguſto q̃ ſibi adhærere cupiebat, ſolus mũdi climata moderabatur. Extremi nãq; orbis principes, fama ſapientiæ & benignitatis ip ſi⁹ inuitati, ſub ipſo viuere, ac rerũ gerendarum curã peragere dulce habuerunt. Plus enim apud omnes fauore ſui nominis fecit Auguſtus, q̃ alius quiſquam imperatorum facere armorum robore potuiſſet. Herodes namq; rex Iudaicæ gentis, qui ab Antonio memorato diadema ſuſceperat, ſponte ſe illi contulit, & licet tremens acceſſiſſet ad eum, quoniã Antonio adhęſerat, tale fertur accepiſſe reſponſum. Dignus es plurimis imperare, & bonis moribus abũdere, quiin aduerſis poſitum non deſeris amicũ, Nobis autẽ indignum eſſe videtur, vt quẽ bello vicimus benignitate nõ vincamus. Et cum hęc dixiſſet Auguſtus, impoſuit coronã capiti eius, amplians illi Gadacon & Hipponem, Samariã & Ipenũ, turrimq; Stratonis, & maritimas ciuitates. Pacatis igitur omnibus regnis per orbem vniuerſũ, omniq; bellorum fragore ſedato, Romam rediit, & rempublicam ſecũdum leges Romanas, vnicuiq; ius ſuum tribuens, cum tranquillitate diſpoſuit.

20

Benignitas Octauiani.

30

Cap. 31. Generatio ſaluatoris in ætate quinta Iechonias.

LInea ſaluatoris noſtri in hac mũdi ætere quinta, à Salathiel, quẽ genuit Iechonias iunior poſt tranſmigrationem Babylonis, ſũpſit exordium. Nã maior Iechonias, de quo ſuperi⁹ dictũ eſt, cõſilio Ieremiæ tradidit ſe in manus Nabugodonoſor regis Babilonis cũ

quo

quo circiter decem millia Iudæorum transmigrauerunt, in quorum numero fuit Ezechiel cum Daniele, & tribus pueris. Salathiel autem genuit Zorobabel, Zorobabel genuit Abiud, cuius temporibus Esdras, bibliotheca reperta, redijt Ierusalem cum. m. dcc. Iudæis, & alienigenas mulieres à consortio Iudæorum eiecit. Eodem tempore Nehemias veniés in Hierusalem, muros cum sex portis in angustia construxit, & populum ab vsuris liberauit. Ignem nouum de stipitibus abscõditis à Ieremia suscepit, legẽte Esdra in Scænopegia, populum ad audiendum legem quater in die, & quater in nocte conuenire fecit, & ad celebrationem sabbathi populum induxit. Abiud autem genuit Eliachim, qui genuit Azor, qui genuit Achim. Achim genuit Eliud, qui genuit Eleazar. Iste Eleazar elephantum effodiens, cum eo cecidit. Eleazar genuit Mathan. Iste Mathan ex vxore Escha genuit Iacob. Defuncto vero Mathan, suscepit Mathat vel Melchi Eschã vxorem Mathan, & genuit ex ea Heli, qui fuit frater vterinus Iacob. Iacob autẽ genuit Ioseph virũ Marię. Ioseph filius fuit adoptiuus Heli, secundũ legẽ, & nõ secundũ naturã. Vnde legitur in Euangelio Lucæ Euangelistæ, vt putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli. Iste Ioseph habuit spõsã secundũ legẽ Iudæorũ, de familia & domo propria, nomine Mariã. De qua, angelo nunciãte, natus est ver⁹ rex & sacerdos Christ⁹ dei fili⁹, secundũ ordinẽ Melchisedech.

NVnc verò deficiente regno atq; legitimo sacerdotio Iudæorũ, Herodes vir alienigena Antipatris principis & Cypidis matris Arabiæ filij, à Senatu Romano susceperat regnũ Iudeorũ, & contra ius & fas Iudaicæ gentis, ignobiles quoq; extulit. Vestẽ summi põtificis occlusam retinens, nunquam eius vsum alicui concessit. Et vt suã sobolẽ regio Iudæorũ generi cõmisceret, abiecta Dosidе vxore quã pri⁹ acceperat, Mariagnẽ neptẽ regis Aristoboli, & filiã Hircani summi põtificis sibi copulauit. Et ne forte ab Israelitico semine argueretur extraneus, cõbussit oẽs libros, in quib⁹ nobilitas illius gentis in tẽplo seruabatur ascripta, vt deficiẽtibus ꝓbamẽtis ipse ad hãc pertinere videretur. Nouẽ legitur habuisse vxores, quarum duæ tãtũ sine liberis erant. Sed inter oẽs alias pollebat Mariagnes excellẽtissimi gratia decoris, vnde ⁵nec eã offẽsã habere volebat. Nam. v. ei genuerat filios, quorũ duo, Alexander & Aristobol⁹ facetiã virilis animi, omnib⁹ præ se ferebant. Et licet Herodes, Mariagnem in nullo mœstificare vellet: illa nõ curabat, parẽ viro refũdere gratiã, sed nacta occasione, quia Hircanũ auũ suũ, viri sui insidijs, cõpererat extinctum,

Cap. 33. Vt Herodes regnum & sacerdotium Iudæorum inuasit.

⁵ Nullo modo.

ctum,propter regni cupiditatem falso suspectũ,odio maximo virum mulier constringebat. Quod audiens Herodes, crimen huius in Mariagnem imponit,quòd scilicet suam imaginem in Aegyptum, *Amonio. *Antonio superi⁹ memorato,destinasset,& pulchritudinis suæ splẽdore perstrictum excitaret in se illius libidines, quem præruptum nouerat ad omnes amatorum cupiditates. Et si non multo post secuta sit facti penetentia,iussit eam Herodes occidi. Matri itaq; succedere filij memorati, maternæ necis vltores,si possent: asserentes quòd ad scelus parricidii,nulla digna causa potest prætendi. His nõ mediocriter mouebatur Herodes,ita quòd nullum seuitiæ genus prætermittendum putaret,nulli crederet, omnes suspectos haberet. Quod videns Antipater Herodis,& Dosidis supramemoratæ suæ vxoris filius,geminis fretus armis,adulandi scilicet arte, & simulandi versuria,ita germanos apud patrem cœpit vrgere, vt pater humanitatis immemor,apud vrbem Sebasten eis necem inferret. Antipatris tamen animus cruentus,non est expletus mortibus fratrum peremptorum,sed mens impia, cum non haberet fratres quos odisset, patrem latenter persequi cœpit. Quibus rex dreprehensis, repente illum decollari fecit. Veruntamen antequàm decollari fecit. Veruntamen antequam decolleratur,genuit Agrippam Herodem,de quo infra dicetur.

Cap. 33. De Zacharia & Elizabeth & natiuitate Iohannis Baptistæ.

FVit autem in diebus Herodis regis Iudeæ, efluxis annis regni eius vnde triginta,sacerdos nomine Zacharias,de vice Abię, & vxor eius Aaronica Elizabeth. Dauid enim rex, ampliare volés cultum domini.xxiiij.instituit summos sacerdotes, quorũ tamen vnus erat maior,qui dicebatur princeps sacerdotum. Statuit etiam.xvi. viros de Eleazar,&.viij.de Ithamar, & secundum sortem dedit vnicuiq; hebdomadam vicis suæ. Habuit autem Abias octauam hebdomadam,de cuius genere Zacharias,cum in die propitiationis incensum poneret,prædixit ei angelus filium nasciturum sibi de vxore. Qui considerans sterilitatem vxoris,& vtriusque senectutem,nõ credidit,& ob hoc obmutuit vsque in diem partus. Nomen quoq; pueri,& magnificentiam cum abstinentia,ei indicauit. Cõcepit autem Elizabeth,& occultabat se mensibus quinque.

Cap. 34. De aduentu angeli ad virginem Mariam.

MEnse autem sexto,missus est angelus Gabriel in Nazareth,ad Mariam desponsatam Ioseph. Cumque ea salutata, dixisset eam parituram Iesum filium altissimi,quæsisset; quomodo hoc fieret,cum se non cognituram virum,etiam animo vouisset,nisi deus

aliter

aliter disponeret: addidit angelus, non de viro, sed opere spiritus sancti concepturam eam, & concepisse cognatam suam Elizabeth, sibi indicauit. Permixtæ enim erant sacerdotalis tribus, & regia. Nã & Aaron vxorem habuit de Iuda Elizabeth, sororem Naason, & Ioiada põtifex Iochabeth filiam regis Ioram. Et ait Maria. Fiat mihi secundum verbum tuum. Et statim conceptus est Christus de virgine, plenus homo in anima & carne, ita quod lineamenta membrorum visib⁹ humanis discerni possent. Creditur autem conceptus fuisse. viij. Kalend. Aprił. & reuolutis. xxxij. annis, eadẽ die mortuus. Et notandum quòd duæ fuere sorores in Iudæa, Hymeria videlicet, & Anna, quarum prima, mater fuit Elizabeth, quæ genuit Ioannem, præcursorem domini. Secũda, tres habuit viros, Salome Ioachim, & Cleopham. Ex Salome genuit Mariam, Zebedæi vxorem, ex qua nati sunt Iacobus maior, & Ioannes Euangelista. De Cleopha genuit Mariam Alphæi. de qua nati sunt Iacobus minor, & Iudas siue Thadeus. Ex Ioachim genuit Mariam matrem domini. Et hoc ideo diximus, vt consanguinitatem inter Elizabeth & matrem domini ostenderemus, sicut ab angelo dictum est: Ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua. &c.

Cap. 35. Vt Ioseph Mariam dimittere cogitauerit.

ET continuò, post recessum angeli, exurgens Maria, abiit in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth, & mansit ibi mensibus tribus, ministrans cognatæ suæ, donec pareret. Et cum die octauo circumcideretur puer, Ioannesq; vocaretur, rediit Maria in domum suam in Nazareth. Cumque Ioseph vir suus cognosceret eam pregnantem, noluit eam traducere, sed occultè dimittere volebat. Tunc in somnis ab angelo monitus vt eam acciperet, indicauit ei puerum de spiritu sancto fuisse conceptum, & qui populum suum saluum faceret à peccatis eorum. Et accipens sponsam suàm, cum virgine virgo permansit, vt & viri solatio frueretur, & dei partus diabolo celaretur.

Cap. 36. De edicto Cæsaris.

TVnc exiit edictũ à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Voluit scire numerum regionum in orbe, quæ Romanæ subeerant ditioni. Numerum etiam ciuitatum in qualibet regione, numerum quoque capitum in qualibet ciuitate. Præcepit etiam, vt de suburbanis oppidis, vicis, & pagis, singuli cõueniẽtes in suã ciuitatẽ profiterentur, vnde trahebant originẽ, vnusquisq; nũmum pro capite suo deferret, qui decẽ nũmos appẽderet, & imaginẽ Cæsaris, & nominis inscriptionẽ haberet. Iudæa vero, quia in vmbilico terræ nostræ habitabilis esse videtur, prouisum est, vt ab ea inchoaretur.

Hęc descriptio prima facta est,a præside Syriæ Cyrino,vel quia prima fuit post præsulatū Cyriní, vel prima id est vniuersalis & maxima Augusti,quia nec ante,vel post,talis facta fuisse perhibetur. Ascēdit ergo Ioseph à Nazareth in Bethlehem, eò ꝙ esset de familia Dauid,vt profiteretur cum Maria vxore sua pregnante.Cum esset ibi,peperit suum filium primogenitum, nec ante vel post alium, & pannis inuolutum, in præsepio reclinauit inter bouem & asinum, quos Ioseph secum forte adduxerat,ad deferendum itineri suo necessaria.Et quia propter frequentiam diuitum, ob id ipsum conuenientium,non erat pauperibus locus in diuersorio,ideo reclinauerunt in præsepio, vt scriptura impleretur. Cognouit bos possessorē suum,& asinus præsepe domini sui.Et Abacuc:In medio duum animalium cognosceris.Vnctione itaque legitima cessāte, vt dictum est,secundum Danielis sermonem,imminebat expectatio gentium IESVS CHRISTVS dominus noster de regum atque pontificū genere,misericorditer carnem assumens.

De natiuitate domini,& saluatoris nostri,Iesu Christi.

Ex cōputatione domus Heliæ 3897.

ANNO igitur ab origine mundi quinquies.m.cc minus vno, imperij Augusti Cæsaris. xlii. regni vero Herodis regis Iudęæ.xxx. regnāte in Britānia Kimbelino Tennantij filio, Olympiadis autem centesimæ nonagesimę tertiæ anno.iii.indictione quarta,epactis existentibus.xi.concurrentibus.v.octauo Kalend.Ianuarij, natus est dominꝰ noster IESVS CHRISTVS,& dei filiꝰ in Bethlehem Iudæ,vt populum gentilem,& Iudaicum sanctificando, sibi connecteret & vniret.Natus est autem sua ordinatissima dispositione,nocte diei dominicæ,quia si tabulas computi retro percurras, inuenies huius anni concurrentē.v.regularem, Ianuarii.iii.Quibus iunctis,& sublatis.vii.vnus remanet.Itaque Kalend. Ianuarii in dominica inuenies quod concurrit.Nam eadem die,qua dixit,fiat lux & facta est lux, visitauit nos oriens ex alto,vt illuminaret sedētes in tenebris, & dirigeret in viā pacis. Inchoata est vero,secundū quosdam,sexta ætas,à natiuitate Christi, & secundnm Apostolum, qui ait.Cum venerit plenitudo temporis,&c.Secundum alios,á die,qua baptizatus est,propter vim regeneratiuam datam aquis. Secundū alios à passione,quia tunc aperta est porta, & inchoata est septima quiescentium gloria.Aduentum itaq; suum,ideo Christus, vsq; ad sextam distulit ætatem,vt nouæ legis plenitudinē, prolixitas tempo-

Sexta ætas mundi quando incoata.

ris

ris nõ auferreret. Nã si ante veniſſet, cuncta forsitã nouæ legis præcepta vetuſtas temporis deleuiſſet. Proinde decebat, vt qui ſexta die hominem fecerat, ſexta mundi ætate eum ad plenitudinem legis perduceret, & iam veteraſcentem, ſuo nouo aduentu reficeret.

VT paſtores, vno milliario à Bethlehem diſtantes, cuſtodiebant vigilias noctis, ſupra gregem ſuum, ecce, angelus domini ſtetit iuxta illos, annuntiãs natum ſaluatorem in Bethlehem, & in ſignum, puerum in præſepio poſitum indicauit. Mos enim antiquitus erat apud gentiles, in vtroq; ſolſtitio, vigilias noctis facere, ob veneratione ſolis, qui fortè & apud Iudæos, ex vſu cõhabitantium, inoleuerat. Et angelo recedente, apparuit multitudo ſpirituum, dicentium: Gloria in excelſis deo, &c. Meritò, in domini natiuitate, canticum pacis auditur ab angelis, quia eo naſcente, facta eſt pax inter deum & hominem, inter angelum & hominem, & inter Iudæum & gentilem. Tranſeuntes itaq; paſtores vſq; Bethlehem, inuenerunt paſtorem magnum in præſepio, narrantes ea, quæ audierant & viderant. Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Et licet CHRISTVS putaretur filius Ioſeph, eius tamen generatio ſic erat. Prima enim hominis conditio, de terra fuit, ſecunda, de latere viri, tertia, de viro & fœmina. Iſta, de fœmina & ſpiritu ſancto, ſine viro. Deinde octauo die circumciditur CHRISTVS, cuius præputium ab angelo, Carolo magno, dicitur delatum in templum domini in Hieruſalem, & ab eo tranſlatum Aquiſgranum, & poſt à Carolo Caluo poſitũ in eccleſia ſaluatoris apud Caroſium, & ibidem reuerenter obſeruatum. Et poſtquã impleti ſunt dies purgationis Mariæ, tulerunt IESVM in Hieruſalem parentes eius, & pro eo hoſtias dederũt, par turturum, & duos pullos columbarum, & inſuper redemerunt eum quinq; ſiclis argenti. Et erat in Hieruſalẽ ſenex Simeon, qui reſponſum acceperat à ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini, & venit in ſpiritu in templum, & Ieſum in vlnas ſuſcepit. Et eadẽ hora ſuperueniens Anna prophetiſſa, loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael.

De reuelatione paſtoribus facta.

Simeon.

Anna prophetiſſa.

CONfundantur itaque philoſophi gentilium, qui ſua ſagaci inueſtigatione, mundum & rerum cauſas ex quatuor elementis eſſe compoſitas æſtimare potuerunt & auctorẽ mundi in elementis quærentes, inuenire nunquam meruerunt. Thales namq; Mileſius, aſtrologiæ numeris comprehenſis, defectum ſolis & lunæ prædicere cœpit. Ipſe etiam aquam, rerum principium eſſe putauit. Anaxi-

Inuectio cõtra philoſophos gẽtiũ, qui rerum creatorem querentes, inuenire nõ potuerunt.

măder eius auditor,non ex humore,sed ex suis proprijs principiis, quascumq; res nasci asseruit,& principia docuit esse infinita. Et cum Thales in humore Anaximenes,in aëre,Stoicus in igne,Epicurus in atomis principium rerum esse dixissent:Plato laudatur,philosophiã primus in tres partes distribuisse, moralẽ scilicet quæ in actione seruatur,naturalem quæ contemplationi deputatur, & rationalẽ, qua verum à falso decernitur.Pythagoras vero philosophus,interrogatus quid profiteretur,philosophũ,id est amatorẽ scientię se esse,respondit.Nam sapiẽtẽ se ꝓfiteri,arrogantissimum sibi videbatur. Sed hi oẽs,quia sine fide quesierunt sapientiã,pierunt ꝓpter suã insipientiã.Nonne istis omnibus sapiẽtiores fuerũt, veteris & noui testamẽti patres sancti,qui linceis oculis ꝓspicui deum,sicuti est,inuenerunt,& illi qui in elemẽtis quæsierunt,nunquã inuenire potuerunt. Abel quoq; iustus,decimas dando,& primitias,deum sibi placabilẽ efficiens,coronã martyrij primꝰ omniũ est adeptus.Enoch septimus post Adã,placens deo in paradisum translatus est. Sed & Noë ꝑ fidẽ,se & filios suos,à periculo deluuij liberauit. Abrahã vero credidit deo, & reputatũ est ei ad iustitiã.Moyses credidit,& scripsit,trinitatẽ fecisse cœlũ & terrã,& oĩa quæ in eis sunt.Dauid sanctus,& eius filiꝰ Salomõ, necnõ Esaias,Hieremias,Ezechiel,& Daniel, & cęteri prophetę,deum verũ prędicauerunt,& coluerunt, asserẽtes naturas à se creatas subsistẽdi & mouendi initia finẽq; ab ipso traxisse, & rationalẽ animã,quæ animus dicitur,cunctis viuentibꝰ indidisse, humanũq; genꝰ in exordio & progressu fineq; moderasse. Deniq; spiritu dei perflati pronunciauerunt nobis,ꝙ autor rerũ & moderator,nullis vĩculis alligatꝰ,in nullas partes sectilis, nullis sit locis inclusus,ex nulla parte mutabilis,implẽs cœlum & terrã sua potentia, sed non propria indigente natura,& ꝙ ita administret oĩa quæ creauit, vt etiã ipsa proprios agere motus atq; exercere permittat.Deniq; inter sapientes mundi,qui stulti apud deum reputãtur,tanta inuenitur dissonantia,vt difficile aduertatur,cui opinioni, etiam diligẽs lector quiescat.Nostri vero,licet non fuerint contemporanei,aut condiscipuli,inter se tamen concordes,& in nullo dissonantes inueniuntur. Organa enim dei fuerunt, & ideo quasi vna & diuina harmonia initium vnum,progressum,& finem esse omnes cognouerunt.

De Magis, & stella, & veneratione dominica.

ANno diuinæ incarnationis secundo,tres astrologi, suæ artis peritia,siue inspiratione diuina,venerunt Hierosolymam,dicentes, Vbi est,qui natus est rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in oriente,

in oriente,& venimus cum muneribus,vt adorem⁹ eum. Quod audiens Herodes expauit,vtpote quem nulla prosapiæ regalis origo contingebat,& accitis legis doctoribus percontatus est ab eis, vbi IESVS nasceretur. At illi dixerunt ei. In Bethlehē Iudæ. Sic enim scriptum est in libro Micheæ prophetæ. Et tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux, qui regat populū meū Israel. Tunc Herodes clām vocatis Magis, diligēter didicit ab eis tēpus stellæ,quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehē,dixit. Ite,& interrogate diligenter de puero,& cum inueneritis,renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Hęc autē dolo dicebat,volens eum interficere, quasi ipse esset futurus rex de semine Dauid,qui regnum ei⁹ posset adipisci. Deniq; Magi peruenientes ad Christi cunabula,inuenerunt eum cum Maria matre ei⁹, & procidentes,adorauerunt eum, et apertis thesauris suis,obtulerūt ei munera,aurum,thus,& mirrhā. Deuotionis autem suæ officio sapienter expleto,ad Herodē redire neglexerūt. Vnde rex maiori suspitione perterritus,prauo vsus consilio,misit, & occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem,à bimatu & infra, sperans inter coætaneos pueros,puerum IESVM interficere. Nam ortā didicerat stellā die,qua natus est dominus,& secundū ortum stellæ, IESVM anniculum esse sciebat, & insuper aliquot dierum,& ideo à bimis & infra annis,vsque ad ætatis vnius noctis infantem, in pueros desęuijt. Sed Ioseph voce præmonitus angelica,tulit puerum & matrem ei⁹, & fugit in Aegyptum quarto nonas Februarij, & erat ibi vsque ad obitum Herodis. Vnde dicitur, quod sicut in exitu filiorū Israel de Aegypto,non fuit domus Aegypti,in qua deo procurante, non iaceret mortuus,ita non fuit modo templum in Aegypto,in quo non corruisset idolum.

*accersitis.

De diuersis opinionibus Magorum.

TRadunt quidam tertiadecima die à natiuitate,dominum fuisse adoratum à Magis,& stellam apparuisse eis multo tēpore antequam Christus nasceretur,& ita de longinquo venire potuerunt, vel fortè super dromedarios sedentes, longa terrarum spatia transmearunt. Sed huic sententiæ contrarium videtur, quod Iosephus refert. Dicit enim Herodem citatum fuisse,à Cæsare Augusto per epistolā,vt Romā iret,accusationi filiorum superi⁹ memoratorū responsurus,& Alexandrū filium suum secum Romā traxerit,& veneni sibi parati reum apud Cæsarem postulauerit. Qui cum iter faceret p Siciliā, audiēs naues Tharsenſiū transuexisse Magos,in spiritu vehemēti cōbussit naues Tharsis,vt psalmistę vaticiniū impleretur

In ſpiritu vehementi. &c. Cum vero coram Cæſare pater diſceptaſſet cum filiis, hac lege facta eſt reconciliatio, vt adoleſcentes patri obedirent in omnibus, & ipſe regnum dimitteret, cui vellet. Veniens autem Hieroſolymam, populum conuocauit, & concordiam à Cęſare factam exponens, hęredem ſe conſtitutum propoſuit. Tunc certius q̃ prius in regno confirmatus, iuſſit pueros occidi. Quorũ maxima pars tertio miliario à Bethleem, ad auſtrũ ſepulta eſt. Itẽ, Chriſoſtomus dicit ſtellã apparuiſſe per annum ante domini natiuitatẽ, credebatq́; Herodes tunc etiã dñm fuiſſe natũ & ſic putabat dominũ bimũ eſſe cum adiectione paucorũ dierũ, & ideò occidit pueros bimos, & deinceps vſq; ad v. annos, ſed nõ minores bimis, & exponit bimatũ infra, ſecũdũ rationẽ numeri. Sicut enim ratione tẽporis, iuniores bimis inferiores ſunt eis, quia poſt nati ſunt, ita ratione numeri, maiores bimis inferiores ſunt eis, quia poſt eos numerãtur. Cui aſſertioni videtur fidẽm facere, q̃ quædam oſſa innocentium habẽtur adeò grandia quod bimorum eſſe non poſſunt. Poteſt tamen ad hoc dici, q̃ longè maiores tunc homines erant quantitate q̃ modò. Hic quoque annus biſextilis erat, conſtans diebus ccc. lxvj. biſextilis inde dictus, quod ſextus Kalend. Martij bis pronunciatur.

Vt Herodes vxorem & filios interfecerit.

ANno diuinæ incarnationis tertio, per aſturiam Antipatris ſuperius memorati, iterum facti ſunt ſuſpecti Alexander, & Ariſtobolus Herodi. Ob hoc autem Auguſto ſcribens pater, filios in multis accuſauit. Miſit ergo Cæſar Saturninum & Piarium legatos cum reſcripto, vt coram his duobus coacto conſilio procerum, filios iudicaret, & de eis, ſi conuincere eos poſſet, faceret q̃ vellet. Auditis autem hinc & inde partibus, legati illos damnandos pronunciauerunt, non tamen morte. Tunc apud Sebaſten pater coniecit eos in vincula, complices vero eorum appoſuit torquere pater, vt confeſſione eorum certioraretur, ſi in animã ſuam aliquid machinarentur filij. Confeſſus autem eſt quidam, multa ſibi promiſſa ab Alexãdro, ſi patri venenum propinaret. Cõfeſſus eſt autem & tonſor de promiſſis ſibi muneribus, ſi dum patri pararet barbam, eum ingularet. Addiditq́; dixiſſe Alexandrum, non eſſe ſpem in ſene ponendam, qui canos tingebat, vt videretur adoleſcẽs. His mot⁹ Herodes, miſſis ſpiculatoribus, iuſſit filios occidi, & aſportari in Alexandriam, ibiq; ſepeliri cum Alexandro auo ſuo materno. Deinde condidit teſtamentum Herodes, & Antipatrum regẽ futurum inſtituit, & Herodem, qui cognominatus eſt Antipas, ſubſtituit Antipatro. Antipater vero

ter vero intollerabile odium populi excepit, cunctis scientibus, q̃ fratribus suis, conseruisq; calumnias ingessit. Ob hoc etiam pater eum, iam nõ recto oculo aspiciebat. Ad hæc etiam Antipater molestus erat patri, q̃ fratrem sibi substituerat, eò, q̃ ad filios ipsius Antipatris regnum transire noluisset. Alia quoq; maior causa inuidiæ in patrem orta est ei. Nam pupillos filiorum, quos occiderat, paterna dilectione fouebat, alijs nepotibus eos copulans matrimonio. Erant autẽ secundum Iosephum, paruuli relicti de Aristobolo, Herodes Agrippa, qui Iacobum cum gladio occidit, & Herodias, q̃ postabstulit Herodes Antipas fratri suo Philippo. Timuit ergo Antipater, ne ad pupillos fratrum suorum quandoque regnum reuocaret Herodes, quia eos ex matre contingebat. Commouit etiam Feroram furore in odium Herodis, adeò, vt Feroras secederet à patre, & habitaret in terra, quæ concessa ei fuerat trans Iordanem. Ipse vero Antipater, etiam patre volente, quibusdam excogitatis occasionibus, Romam properauit, efficacissimum venenum à quadam venefica Arabica comparãs. & apud vxorem Feroræ reponens, quod, interim dum ipse abesset, per ministrum, quẽ ipse cõduxerat, patri propinaretur. Dum autẽ Antipater Romæ esset, mortuꝰ est Feroras, accepitq; Herodes de veneno reposito apud vxorẽ Feroræ, per ancillam à domina sua iracundè recedẽtem. Itaq; euocata relicta fratris, afferre venenum iubet eam. Illa vero, quasi allatura, egressa de tecto, se præcipitẽ dedit. Sed semiuiua allata adregẽ, ait. Cum moreretur frater tuus, vir meus, ait mihi affer huc mulier venenum quod, reliquit nobis Antipater, meq; vidente in igne cõsume, ne ad inferos conscientiam, fratricidij vltricem, feram. Ego vero magnam eius partem in ignem fundens, modicum mihi propter dubios casus, quia te metuebam reseruaui. Cumq; pyxidem protulisset, expirauit. Acceptisq; pluribus argumentis alijs, q̃ Antipater in mortem patris grassaretur, Herodes eum maturè reuocauit, matremq; illius repudiauit. Cumq; filium de patricidio publicè accusasset, præsente Varo præside Syriæ, qui illis diebus Hierosolymã venerat, posuit eum in carcerem apud Iericonta. Cumq; complices filij quereret pater, vt eos cum filijs, exquisitis perimeret supplicijs, graui morbo impeditꝰ est. Eodẽ anno Ioannes euãgelista natꝰ est.

ANno diuinę incarnationis quarto, Cæser Augustus annum Imperij sui. xlv. agebat. Quo tempore duo sophistę erant in Hierusalem, quos non pauci adolescentum sectabantur, cum leges exponerent

De vltione diuina in Herodem

In spiritu vehementi. &c. Cum vero coram Cæsare pater disceptasset cum filiis, hac lege facta est reconciliatio, vt adolescentes patri obedirent in omnibus, & ipse regnum dimitteret, cui vellet. Veniens autem Hierosolymam, populum conuocauit, & concordiam à Cæsare factam exponens, hęredem se constitutum proposuit. Tunc certius q̃ prius in regno confirmatus, iussit pueros occidi. Quorũ maxima pars tertio milliario à Bethleem, ad austrũ sepulta est. Ite, Chrisostomus dicit stellã apparuisse per annum ante domini natiuitatẽ, credebatq; Herodes tunc etiã dñm fuisse natũ & sic putabat dominũ bimũ esse cum adiectione paucorũ dierũ, & ideo occidit pueros bimos, & deinceps vsq; ad v. annos, sed nõ minores bimis, & exponit bimatũ infra, secũdũ rationẽ numeri. Sicut enim ratione tẽporis, iuniores bimis inferiores sunt eis, quia post nati sunt, ita ratione numeri, maiores bimis inferiores sunt eis, quia post eos numerãtur. Cui assertioni videtur fidẽ facere, q̃ quædam ossa innocentium habẽtur adeò grandia, quod bimorum esse non possunt. Potest tamen ad hoc dici, q̃ longè maiores tunc homines erant quantitate q̃ modò. Hic quoque annus bisextilis erat, constans diebus ccc.lxvj. bisextilis inde dictus, quod sextus Kalend. Martij bis pronunciatur.

Vt Herodes vxorem & filios interfecerit.

ANno diuinæ incarnationis tertio, per astutiam Antipatris superius memorati, iterum facti sunt suspecti Alexander, & Aristobolus Herodi. Ob hoc autem Augusto scribens pater, filios in multis accusauit. Misit ergo Cæsar Saturninum & Piarium legatos cum rescripto, vt coram his duobus coacto consilio procerum, filios iudicaret, & de eis, si conuincere eos posset, faceret q̃ vellet. Auditis autem hinc & inde partibus, legati illos damnandos pronunciauerunt, non tamen morte. Tunc apud Sebasten pater coniecit eos in vincula, complices vero eorum apposuit torquere pater, vt confessione eorum certioraretur, si in animã suam aliquid machinarentur filij. Confessus autem est quidam, multa sibi promissa ab Alexãdro, si patri venenum propinaret. Cõfessus est autem & tonsor de promissis sibi muneribus, si dum patri pararet barbam, eum ingularet. Addiditq; dixisse Alexandrum, non esse spem in sene ponendam, qui canos tingebat, vt videretur adolescẽs. His mot⁹ Herodes, missis spiculatoribus, iussit filios occidi, & asportari in Alexandriam, ibi q; sepeliri cum Alexandro auo suo materno. Deinde condidit testamentum Herodes, & Antipatrum regẽ futurum instituit, & Herodem, qui cognominatus est Antipas, substituit Antipatro. Antipater vero

ter vero intollerabile odium populi excepit, cunctis scientibus, q̃ fratribus suis, conseruisq; calumnias ingessit. Ob hoc etiam pater eum, iam nō recto oculo aspiciebat. Adhæc etiam Antipater molestus erat patri, q̃ fratrem sibi substituerat, eò, q̃ ad filios ipsius Antipatris regnum transire noluisset. Alia quoq; maior causa inuidiæ in patrem orta est ei. Nam pupillos filiorum, quos occiderat, paterna dilectione fouebat, aliis nepotibus eos copulans matrimonio. Erant autē secundum Iosephum, paruuli relicti de Aristobolo, Herodes Agrippa, qui Iacobum cum gladio occidit, & Herodias, q̃ postabstulit Herodes Antipas fratri suo Philippo. Timuit ergo Antipater, ne ad pupillos fratrum suorum quandoque regnum reuocaret Herodes, quia eos ex matre contingebat. Commouit etiam Feroram furore in odium Herodis, adeò, vt Feroras secederet à patre, & habitaret in terra, quæ concessa ei fuerat trans Iordanem. Ipse vero Antipater, etiam patre volente, quibusdam excogitatis occasionibus, Romam properauit, efficacissimum venenum à quadam venefica Arabica comparās. & apud vxorem Feroræ reponens, q̃nod, interim dum ipse abesset, per ministrum, quē ipse cōduxerat, patri propinaretur. Dum autē Antipater Romæ esset, mortuꝰ est Feroras, accepitq; Herodes de veneno repositō apud vxorē Feroræ, per ancillam à domina sua iracundè recedētem. Itaq; euocata relicta fratris, afferre venenum iubet eam. Illa vero, quasi allatura, egressa de tecto, se præcipitē dedit. Sed semiuiua allata adregē, ait. Cum moreretur frater tuus, vir meus, ait mihi affer huc mulier venenum quod, reliquit nobis Antipater, meq; vidente in igne cōsume, ne ad inferos conscientiam, fratricidij vltricem, feram. Ego vero magnam eius partem in ignem fundens, modicum mihi propter dubios casus, quia te metuebam reseruaui. Cumq; pyxidem protulisset, expirauit. Acceptisq; pluribus argumentis alijs, q̃ Antipater in mortem patris grassaretur, Herodes eum maturè reuocauit, matremq; illius repudiauit. Cumq; filium de patricidio publicè accusasset, præsente Varo præside Syriæ, qui illis diebus Hierosolymā venerat, posuit eum in carcerem apud Iericonta. Cumq; complices filij quęreret pater, vt eos cum filijs, exquisitis perimeret supplicijs, graui morbo impeditꝰ est. Eodē anno Ioannes euāgelista natꝰ est.

De vltione diuina in Herodem

ANno diuinę incarnationis quarto, Cæser Augustus annum Imperij sui. xlv. agebat. Quo tempore duo sophistę erant in Hierusalem, quos non pauci adolescentum sectabantur, cum leges exponerent

nerent. His oportunum visum est, languente Herode, vt aquilam auream deiicerent, quam rex, super maximam portam templi, contra patrias leges, posuerat. Qua deiecta, rex cõmot⁹, animi magnitudine morbum superat, in concionem procedes, in omnes Hierosolymitas iniuriam hanc refundere nitebatur. Sed ad preces populi, in solos auctores vltus est. Illos ergo, qui in funibus demissis aquilam conciderant, viuos incendit cum duobus sophistis. Dehinc variis affligebatur languoribus. Nam febris non mediocris erat, prurigo intollerabilis in omni corporis superficie, assiduè colicis vexabatur tormentis, pedes intercutis vitio tumuerant, putredo testiculorum vermes generabat, creber anhelitus, interrupta suspiria, quæ ad vindictam dei ab omnibus referebãtur. Ipse Iordanẽ trãsiens apud Galiropen, aquis calidis vtebatur. Cumq; corpus eius oleo calidiori fouere medicis placuisset, in arcam plenam demersum ita dissolutum est, vt etiam lumina, quasi mortuus, resoluta torqueret. Tunc tamen ad clamorem astantium vix respicere visus est.

De filijs Kimbeleni, & accusatione Antipatri, filij Herodis.

ANno diuinæ incarnationis quinto, Kimbelinus rex, cum Britãniã x. annis tenuisset, genuit duos filios, Guiderium, scz, & Aruiragium, quorum primogenitus Guiderius, defuncto patre, vt inferius patet, regni gubernacula suscipiens, cum gaudio & pace subiectum sibi populum tractauit. Circa hos vtiq; dies Herodes legatos Romã mittens, in multis filium suum Antipatrũ accusauit.

Detestanda Herodis crudelitas.

ANno diuinæ incarnationis sexto, Herodes rediens Hiericho, cum audisset Iudæos, cum gaudio mortem suam expectare, ex omni Iudæa nobiliores collectos iuuenes cõcludi præcepit, in hippodromio, id est, in carcere circi, præcipiens Salome sorori suæ, vt cũ animã efflaret, statim illos occideret, ita vt omnis Iudæa tam in morte. q̃ in vita ipsius plangeret. Et hic annus bisextilis erat.

De morte Herodis miserrima.

ANno diuinæ incarnationis vii. nuntij, quos Herodes Romam miserat, reuertentes tulerunt epistolam à Cæsare, vt Antipatrũ in exilium daret, vel si mallet, morte damnaret. Quo nuncio audito paululum recreatus, cum pomum (quo libenter vescebatur) petisset, cultellum quoq; ad incidendum popposcisset, statimq; cum tussis violentia distenderetur, circumspiciens ne quis arbiter impediret, se percussurus, dexteram sustulit. Sed Asciabus consobrinus eius dexteram continuit, statimq; vlulatus, quasi rex mortuus esset, in regia domo exort⁹ est. Quo audito, Antipater exultãs, custodibus multa promittebat, vt eum soluerent. Quod cum accepisset Herodes grauius

uius tulit exultationem filij, q̃ mortem, & continuò missis satellitib⁹, occidit eum, sepelitiq; præcepit in Hircania. Statimq; mutans testamentum, Archelaum filium suum regni scripsit successorem, ita tamen vt ab Augusto susciperet diadema. Post mortẽ autẽ filij, qninq; diebus exactis, Herodes qui miserabiliter vixerat, miserabilius vitã finiuit, anno imperij Augusti. xlix. Sepeliuit autem eum Archelaus in Herodio, iuxta ipsius mandatum. Et sedens pro tribunali, dixit se etiam à regis nomine velle temperare, donec à Cęsare confirmata foret successio, promittens, q̃ patre melior, in omnibus appareret.

Regnum Iudæorum in tetrarchias diuiditur.

ORta est autem seditio in Iudæa, quæ in nouis regibus solet accidere. Quam cum Archelaus sedare non posset, missa grandi manu satellitum, circiter ix. m. occidit. Romãq; pfectus est, Phillippo fratre regni p̃curatore relicto. Profectus est etiam Herodes Antipas, vt de regno habendo, cum fratre disceptaret. Tandẽ, de consilio Senatus, Cæsar monarchiam Herodis distribuit: mediam partem, Iudæam scilicet, & Idumæam tradens Archelao. Mediam vero partẽ in duas secuit tetrarchias, cessitq; in partem Herodis regio trans flumẽ, & Galilæa. Ituria vero, & Trachonitis Phillippo destinata sunt. Sicque tres fratres remissi sunt in Iudæã; cum sedissent Romæ quatuor mensibus, rei euentum expectãtes. Archelaus vero in sibi subditos, crudelius patre desęuit.

Vt Iesus redijt de Aegypto.

ANno diuinæ incarnationis octauo, qui est annus Archelai secundus, Angelus dixit ad Ioseph, vt rediret cum matre & puero in terrã Israel. Cumq; audiret q̃ Archelaus pro patre regnaret in Iudæa, noluit illo ire, sed iuit in Galilæam, & mansit in Nazareth.

Trogus hucusque scripsit.

ANno diuinæ incarnationis nono, Cæsare Augusto imperij sui xli. agente annum, Trogus Pompeius chronica sua terminauit, in quibus quasi mundi præteriti cursum ad memoriam posterorum reduxit. Ita namq; Romanorum rẽpublicã, & arma, quæ gẽs illa latè p̃ orbem terrarum circumtulit, ab initio vsq; ad præsens tẽpus prosequitur, vt qui res eius legerit, ad constituendum Romanũ Imperium, virtutem & fortunam discat contemdisse.

De Archelao rege.

ANno diuinæ incarnationis decimo, Athenienses res nouas contra Romanos molientes, opprimuntur, magnatibus seditionis interfectis. Per idem tempus Archelaus in contumeliam generis sui, repudiauit Mariagnem, fratris sui filiam, quam pater ei dederat vxorem, duxitque Glasiram, filiam regis Capadociæ, fratris sui Alexandri quondam vxorem, & mortuo Alexandro,

Iubæ

Iubæ regi Lybiæ nuptam, mortuoq; Iuba, apud patrem modò in viduitate degẽtem. Quæ cum in Iudæam rediſſet, nupta Archelao, videre viſa eſt inſtantem ſibi Alexandrum, & dicere. Nonne tibi ſatis fuit licitum matrimonium, ſed rurſus reuerſa ad penates meos, fratri meo impudenter coniuncta es? Te ergo, licet inuitam, recuperabo. Quæ, expoſito hoc ſomnio, vix biduò ſuperuixit.

Caruinus orator obijt.

ANno diuinæ incarnationis vndecimo, qui eſt annus Imperij Auguſti Cæſaris. lii. regni vero Archelai regis Iudęæ gentis. v. Caruinus orator inedia confectus obiit.

Ieſus remanſit in Hieruſalem.

ANno diuinæ incarnationis duodecimo, puer Ieſus remanſit in Hieruſalem poſt parẽtes ſuos, & poſt triduum inuentus à parentibus ſuis, ſedens in medio doctorum, audiens & interrogans illos. Et mirabantur omnes ſuper prudentia & reſponſis illius.

Romani numerantur.

ANno diuinæ incarnationis. xiij. Auguſtus cum Tyberio filio ſuo cenſum Romæ agitans, inuenit hominum nonagies trecenta & ſeptuaginta millia.

Archelai ſomnium.

ANno diuinæ incarnationis. xiiij. qui eſt annus Imperij Auguſti Cæſaris. lv. Archelaus rex crebrò accuſatus, ad Cæſarem citatus acceſſit. Qui quinque diebus antequam vocaretur, nouem ariſtas plenas & maximas à bobus comedi ſomniauerat. Dumq; accitos vates conſuleret, Simon, Eſſeus genere, ariſtas annos, & boues rerũ mutationes interpretatus eſt, eò q; agros arando verterent & mutarent. Ideoq; eum nouem annis regnaturum. variaſq; antè expertum rerum mutationes, moriturum. Nono igitur principatus ſui anno, Romam veniẽs, à Cęſare damnatus, in exilium pellitur, apud Viennam ciuitatem Galliæ, quando ſolis eclipſis fuit.

De morte Auguſti Cęſaris.

ANno diuinæ incarnationis. xv. Cæſar Auguſtus, cum regnaſſet annis. lvii. menſibus ſex & diebus decem, Nolæ morbo percuſſus, vitam finiuit. Cum enim. xlii. anno regni eius, natus eſſet dominus, qui. xv. anno Tyberii Cæſaris fuit tricenarius, patet, Cæſarem mortuum, domino quintumdecimum agente annum. Mortuꝰ eſt autem anno vitæ ſuæ lxxvij. apud Acellam ciuitatem Campaniæ, & ſepultus in Martio campo, ſuper omnia gloriatus, vrbẽ, quam lateritiam inuenerat, ſe marmoream reliquiſſe.

Tyberius Claudius imperator,

ANno diuinæ incarnationis. xvi. Tyberius Claudius Iuliæ filiꝰ Auguſti Cęſaris priuignus, ad imperium ſublimatꝰ, imperauit annis. xxii. Iſte primum in magna modeſtia reipublicæ præfuit, ita vt quibuſdam ſibi ſuadentibus, ad augenda prouinciis tributa,

reſpon-

respõdit. Boni pastoris esse pecus tondere, & non deglubere. Tiberius Claudiꝰ Imperator.

ANno diuinæ incarnationis. xvii. Liuius Ortensis historiographus vitam finiuit. Quo etiam anno, secundum quosdam, Augustus Cæsar obiit. Nam dimidium annum, & dies qui secuti sunt pro anno integro, ponunt hi, qui hanc opinionem sequuntur.

ANno diuinæ incarnationis. xviii. qui est annus Tyberij Cæsaris secundus, Ouidius poeta eximius in exilio periit. Fuerat enim proscriptus ab Augusto Cæsare, & in Pontũ insulã missus, propter vxorem eius, de qua habebatur suspectus. Dictum est autem, quod de ea libros metricè composuerat, & ideo ab eodem est in exilium relegatus. Ouidius poeta eximius in exilio periit.

ANno diuinæ incarnationis. xix. Valerius historiographus, Romanorum dicta descripsit & facta. Eodem anno Germanicus Drusi filius Caligulæ pater, de Germanis, ad quos ab Augusto Cæsare missus fuerat triumphauit. Valerius historiographus.

ANno diuinæ incarnationis. xx. tredecim vrbes terremotu corruerunt, Ephesus, Magnesia, Sardis. Monestene, Hiero, Cæsarea Philadelphia, Thimolus, Themus, Cyme, Smyrna, Apollonia, Hircania. Terremotus.

ANno diuinæ incarnationis. xxi. Fenestella, historiarum scriptor, & carminum, septuagesimo ætatis suæ anno moritur, Cumisq; sepelitur indictione decima. Eodem anno, artifex quidam excogitauit vitri temperamentum, vt flexibile esset, & ductibile. Qui, dum admissus fuisset ad Tyberium Cæsarem, porrexit ei phiolam, qua ille indignatus, in pauimentum proiecit. Artifex autem sustulit phiolam de pauimento, quæ complicauerat se tãquam vas æneum, deinde martellum de sinu protulit, & phiolam correxit. Hoc facto, Cæsar dixit artifici. Num qui alius scit hanc artẽ vitrorum? Postq; ille iurans negauit alterum hoc scire, iussit illum decollari, ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnia metallorum pretia abstraherentur. Quia reuera, si vasa vitrea non frangerentur, meliora essent q̃ aurea vel argentea. Artificium vitri.

ANno diuinæ incarnationis. xxii. in Britãnia mortuo rege Kimbelino, cuius temporibus natus est dominus, successit Guiderius filius eius, qui Romanis tributum consuetum reddere contempsit, quod nullus antecessorum suorum, a tempore Iulii Cæsaris, ausus fuerat attentare. De morte Kimbelini regis Britonum.

ANno gratiæ. xxiii. Tyberius Cæsar multos reges ad se vocatos, nullum Nota proditionem.

nullum remisit, sed regnis eorum in prouincias redactis, vbi reges fuerant, procuratores constituit.

De venditione sacerdotij,

ANno gratiæ xxiiii missus est à Tyberio Cęsare, procurator Iudęæ, Valerius Graccus, qui quæstum pieratem putans, palam vēdebat sacerdotij Principatum. qui amouens Annā, Ismaelem pōtificem designauit.

Theatrum incenditur.

ANno gratiæ. xxv. qui est annus Tyberij Cæsaris nonus, Pompeij theatrum incenditur, quintadecima indictione.

ANno gratiæ xxvi. Graccus Iudæę procurator, Ismaelem sacerdotem amouens, Eleazarum Annæ filium subrogauit.

ANno gratię. xxvii. idem Procurator Eleazarum arcens, Simonem sacerdotem constituit.

ANno gratiæ. xxviij. amoto Simone, Iosippus qui & Caiphas, subrogatur. Quo facto, Valerius Romam reuertitur.

De ortu Pilati. Fuit quidam rex, nomine Tyrus, qui quandam puellam nomine Pilam, filiam cuiusdam molendinarij, nomine Atus, carnaliter cognouit, & de ea filium generauit. Pila autem ex nomine suo, & nomine patris sui, qui dicebatur Atus, vnum nomen composuit, & nato puero, imposuit nomen Pilatus. Cum autem Pilatus tres annos haberet, ipsū Pila ad regem transmisit. Habebat autem rex filū de regina coniuge sua, qui ferè Pilato coētaneus videbatur. Isti, dū annos discretionis attigissent, sepius luctamine, pugno, & funda adinuicē colludebant. Sed regis legitimus filius, vt & genere erat nobilior, sic in omni loco, Pilato inueniebatur strenuior, in omni genere certaminis aptior. Ob hoc Pilatus, inuidię liuore commotus, & felleo dolore stimulatus, fratrē suū latenter occidit. Quod rex audiēs, vehementer doluit, & concione conuocata, quid de scelerato & homicida faciendum sit, requisiuit. Quem omnes, reū esse mortis, vnanimiter acclamauerunt. Rex autē ad se reuersus iniquitatē iniquitati noluit duplicare, sed ipsū pro tributo, quod annuatim debebat Romanis, in obsidē misit, tū volēs innoxius esse ab occisione filij, tum à tributo Romanorum cupiens liberari.

De exilio Pilati in Pōto insula.

TVnc tēporis erat Romę filius regis Francorū, quē similiter rex Romā miserat pro tributis. Huic Pilatus associatus, cū se ab eo moribus & industria prędelli videret: eū, inuidię stimulis agitatus, occidit. Sed cū Romani, quid de eo faciēdū esset, inquirerēt, dixerunt. Hic si superuixerit, qui fratrē necauit, obsidē iugulauit, reipublicę plurimū vtilis erit, & colla ferociū hostiū, ferox ipse, domabit.

Dixerunt

Dixerunt igitur. Cum reus mortis habeatur, in Ponto insula gentibus illis, quæ nullum patiuntur iudicem, iudex præficiatur, si forte eius nequitia ipsorum contumaciæ dometur, si non, quod meruerit patiatur. Missus igitur Pilatus ad gentem ferocem, & suorum iudicum peremptricem, non inscius ad quos missus sit, & quàm pendula vitæ suæ sententia sit, eam rei consulens, vitam seruare voluit, & gentem nequam ipse muneribus & promissis, supplicio & præcio peniùs subiugauit.

Pilatus super Iudæam & Hierusalem principatum obtinuit sub Herode.

Herodes autem, hominis illius industriam & audaciam, eius versutiis longè cedens, ipse verbatus, cum ad se muneribus & internuncijs inuitauit, & super Iudæam & Hierusalem potestatem & vicem suam tradidit. Prædictus Pilatus, cum pecuniam innumerabilem congregasset, nesciente Herode Romam adijt, infinitam pecuniam Tyberio Imperatori obtulit, & ab eo sibi dari, quod ab Herode tenebat, muneribus impetrauit. Missus est ergo à Tyberio Pontius Pilatus Iudææ procurator, sub quo Herodes Antipas in honorem Tyberij Tyberiadem nominauit. Huiusce modi de causa factum est inimicitiæ Pilati & Herodis, quod, tempore passionis domini, cum sibi reconciliauit, eò quòd dominum ad se misit. Alia causa inimicitiæ assignatur in historijs scholasticis. Quidam enim se filium dei faciens, multos de Galilæis in Garizim duxit, vbi dixit se ascensurũ in cælum. At superueniens Pilatus, ipsum cum omnibus occidit, timens ne similiter Iudæos seduceret. Ob hoc factum sunt inimici, quia Herodes præsidebat Galilæis, & vtraque causa potuit esse vera.

Pilatus Iudææ procurator efficitur,

Anno gratiæ xxix. Sermus Plautus, corrupti filij reus, & conuictus in iudicio, semetipsum peremit.

Scelus,

ANno gratiæ xxx. Iohannes baptista in deserto, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, prædicauit baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, qui ad pœnitentiam baptizandos mouebat, & non nisi quos pœnitentes videbat, baptizabat.

De prædicatione Iohannis, & Baptismate.

EOdem anno, Iesus veniens à Galilæa in Iordanẽ ad eum, baptizatus est ab eo. Et ipse Iesus erat incipiẽs quasi xxx. annorum, id est, tricesimũ incepetat annũ, videlicet xiij. diebus illius anni peractis. Et secundum hoc vixit Iesus tantũ xxxij. annis & dimidio. Sed Iohannes Chrysostomus aliter sentit. Opinio etiam quorũdam est, eodem anno dominum Apostolos vocasse, euangelicam doctrinã inchoasse, ieiunasse, tentatum fuisse, primum & miraculum vini fecisse, quia legitur cum & discipulos eius inuitatos ad nuptias. Sed aliorũ

De Baptismo domini.

sententia probabilior est, quæ dicit. Hęc omnia illum ante incarcerationem Iohānis Baptistæ fecisse, sed tamē occultè, & post publicè, & hunc ordinem prosequimur sine præiuditio alterius opinionis.

De bina apostolorum vocatione.

LEgimus tamen in euangelio, dominum bis vocasse Apostolos. Primò scz, quando vidit Nathanaelem sub ficu, sed nō perfectè tunc secuti sunt eum, quia rediernnt ad artes pristinas. Secūdò quoq; vocauit, cum turbę irruerent in eum, & ipse vidit ibi duas naues stātes secus stagnum. Et tunc, relictis omnibus, secuti sunt eū perfectè.

Conuertit dominus aquam in vinum.

ANno gratiæ xxxi. dominus tertiadecima die, secundum prædictā opinionem, aquam in vinum conuertit, in nuptijs architriclini, matre hoc à filio impetrante. Eodē etiā anno Iohānes incarceratus legitur ab Herode. Hoc vtiq; anno, facta legitur secunda apostolorum vocatio, in qua duodecim elegit ad prædicandum fidem Euāgelij, & perhibendum testimonium veritati, inter quos vnū habuit, cuius malo benè vtens, sacramentum suæ passionis impleuit, & ecclesiæ suæ, ad tolerandum malorum iniurias, exemplum præbuit.

De ortu & origine Iudę proditoris, & qualiter adhęsit Pilato, & misera morte ipsius.

LEgitur in quadā historia, quōd quidā vir fuit in Hierusalem, nomine Rubē, qui alio nomine dictus est Simō, de tribu Iuda, vel secundum Hieronymū, de tribu Isachar, qui habuit vxorē, quę Cyborea nuncupata est. Quadam igitur nocte, cum sibi mutuò debitū exoluissent. Cyborea obdormiens somnium vidit, quod, perterita, cum gemitibus & susperijs viro suo retulit, dicens. Videbatur mihi, quòd filiū flagitiosum parerē, qui totī gētis nostrę perditionis causa existeret. Cui Rubē, nefariā, inquit, rē, nec relatu dignā pharis, & spiritu, vt puto, phytonico taperis. Cui illa. Si me concepisse sensero, & filium peperero, absq; dubio non spiritus phytonicus extitit, sed reuelatio certa fuit. Procedente igitur tempore, cum filium peperisset, parentes plurimum timuerunt, & quid de eo facerent, excogitare cœperunt. Cumq; filiū abhorrerent occidere, nec vellent destructionem sui generis enutrire, ipsum in fiscella positum, mari exponunt, quem iam marini fluctus ad insulam, quę Scarioth dicitur, pepulerunt. Ab illa igitur insula, Iudas Scariothes appellatur. Regina autem loci ipsius, carens liberis, ad litus maris, causa spaciandi processit, & fiscellam à maris fluctibus iactari videns, aperiri præcepit. Inuenienśque ibidem puerum elegantis formæ, suspirans ait. O si solatijs tantis subleuarer sobolis, ne regni mei successori priuarer. Puerum igitur secretò nutriri fecit, & se grauidā simulauit. Tandē se filium peperisse mentitur, & per totū regnū fama celebri diuulgatur

gatur.Principes pro ſuſcepta ſobole vehementer exultant, & ingẽti gaudio plebs lætatur.Ipſum igitur, ſecundum magnificẽtiam regiam,educari fecit.Non multum verò temporis poſt, regina de rege concepit,& ſuo patri filium parturiuit.Cum autem pueri aliquantulum iam creuiſſent, adinuicem ſæpius colludebant, & puerum regium Iudas crebris iniurijs moleſtabat,& ad fletum ſæpius prouocabat. Regina autem hoc moleſtè ferens,& Iudã ad ſe non pertinere ſciens,ipſum crebrius verberabat.Sed,nec ſic,à moleſtia pueri deſiſtebat.Tandem res panditur, & Iudas nõ verus reginæ filius ſed inuentus fuiſſe aperitur.Quod Iudas vt cõperit,vehemẽter erubuit, & fratrẽ ſuum putatiuum, filiũ regis,latéter occidit. Ob hoc capitalẽ ſẽtentiã timens,cum tributarijs in Hieruſalé aufugit,ſequè curiæ Pilati tunc præſidis mancipauit. Et quoniã res ſimiles ſibi inuicẽ ſunt habiles,Pilatus Iudam ſuis moribus inuenit cõgruere,& ideo cœpit ipſum valde charũ habere. Vniuerſę igitur curiæ Pilati Iudas præficitur,& ad eius nutum omnia diſponũtur.Quadã igitur dei.Pilatus de palatio ſuo in quoddã pomerium aſpiciés,illorum pomorum tãto deſiderio captus eſt,vt penè deficere videretur.Erat autẽ illud pomeriũ Rubẽ,patris Iudæ,ſed nec Iudas patrẽ nec Ruben filium agnoſcebat,quia & Rubẽ ipſum in marinis fluctibus periſſe putabat: & Iudas,quis pater aut quæ patria ſua fuerit, penitus ignorabat. Pilatus itaq;,accerſito Iuda,ait.Tãto illorum fructuum capt' ſum deſiderio, quòd,ſi his fruſtratus fuero ſpiritum exhalabo. Concitus igitur Iudas in pomeriũ inſilit;& velocius mala carpit.Interea Rubẽ venit,& Iudam mala carpentem inuenit.Fortiter igitur contẽdunt ambo,& iurgium ſuperaddunt. Poſt iurgia, ſurgunt ad verbera, & mutuis ſe iniurijs affecerũt.Tandem Iudas Ruben in ea parte, qua ceruix colli connectitur,lapide percuſſit,pariter & occidit.Poma igitur ſuſtulit,& Pilato quid acciderat enarrauit. Iã die inclinante, & nocte ſuperueniente,Ruben mortuus inuenitur,& ſubitanea morte præuẽtus fuiſſe putatur.Tunc Pilatus omnes facultates Rubẽ,Iudæ tradidit,& Cyboreã vxorẽ Ruben,in coniugẽ,Iudæ dedit,Quadã igitur diecũ Cyborea grauiter ſuſpiraret,et Iudas vir eiº,quid haberet,diligenter interrogauit,illa reſpondit.Heu,infœliciſſima ſum omniũ fœminarũ,quia infãtulũ meum marinis fluctibus immerſũ, & virum meũ morte prẽuentum inueni.Sed & dolori meo Pilatus addidit dolorem, qui me miſerimã nuptum tradidit, & in uitam ter in coniugium copulauit.Cumquè illa omnia de infantulo enarraſſet

rasset,& Iudas,illa quæ sibi acciderant,retulisset,inuentum est,q; Iudas matrem suam in vxorem duxerat, & quod patrem suum occiderat.Pœnitentia igitur ductus,suadente Cyborea, dominum nostrum IESVM CHRISTVM adiit,& suorum delictorum veniam implorauit,& CHRISTI discipulus est effectus,qui postea,intrante in illum satana,dominum suum vendidit & magistrum triginta argenteis,Iudæis scz,qui eum vinctum adduxerunt, & tradiderunt Pontio Pilato,sub quo passus est,crucifixus, mortuus,& sepultus.Et,sicut euangelica testatur historia,ipse Iudas videns,quod damnatus esset,proiecit argenteos in tẽplo, & abiens laqueo se suspendit,& suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius.Et exiuit diabolus cum anima illa sordida & immunda p̃ vetrẽ eius scz,sed nõ p̃ os eius,sicut introierat post buccellã, vt sic parceret ori,quo saluatorẽ osculatus fuerat. Nõ enim tã viliter debuit inquinari,quod tam glorioſum scz.os CHRISTI contigerat. Dignum enim erat,vt viscera,quæ proditionẽ conceperant, rupta caderent.Guttur vero quo vox p̃ditionis exierat,laqueo arctaretur. Sæpè etenim modus pœnæ exprimit modũ culpæ, vnde abciditur homini caput corporis,quia ipse sibi abscidit caput mentis,id est rationem.Sic & Iudas mortuus est in aëre,tanquam aëreis potestatibus sociãd⁹.Congruũ enim erat, vt separetur ab angelorũ & hominum regione,qui offensus fuerat vtrisq;, & ideo modus & locus pœnę congruit culpæ.

De transfiguratione domini.

ANno gratiæ,xxxii.principium fuit vicesimi iubilei, secundum Hebræos.Hoc qnoque anno,tranfiguratio domini facta creditur.viii.idus Augusti.quam prohibuit dominus reuelari, ne passio eius impediretur.Hoc etiam tempore,assumpsit domin⁹ noster IESVS CHRISTVS,lxxij.discipulos, qui illũ præcederẽt in õnẽ locum,quò erat ipse venturus,ex quibus putatur fuisse Matthias, qui prædicto Iudæ successit,Ioseph verò, qui vocabatur Iustus, Cleophas quoq;,qui frater esse Ioseph patris domini p̃hibetur,& Barnabas,cuius supra meminimus.Isti omnes missi sunt in præparationẽ euãgelii ante dñm,vt magister superueniẽs honoratior haberetur.

De passione domini.

ANno gratiæ.xxxiii.traditus est domin⁹ uoster IESVS CHRISTVS,à discipulo suo,& passus sub Pontio Pilato,vt prædictũ est, & viii.Kaléd.Apríl.crucifix⁹,luna xv.& tertia die resurrexit, mẽse qui apud Hebręos,Nisã appellatur.Ascendit in cœlũ.iij.Nonas Maij & idibus eiusdẽ,spirit⁹ sanct⁹ super a postolos descẽdit.De hac quoq; passione dominica Pilat⁹ Tyberio Cæsari scripsit in hunc modũ.

Pontius

POntius Pilatus,Claudio suo salutē. Nuper accidit, quod & ipse probaui,Iudęos,per inuidiā,se suosq; posteros crudeli dānatione,pimisse.Nā cum promissū haberēt patres eorū,qꝺ deus illis mitteret de cœlo sāctū suū,qui eorū meritò rex diceretur, & hunc se ꝑmiserit per virginē ad terrā missurū:iste,me præside, Hebręorū deꝰ cū veniſſet,& vidisset eū cęcos illūinasse,leꝑ sos mūdasse, paralyticos curasse,dęmones ab hōinibꝰ fugasse,mortuos suscitasse,vētis imperasse suꝑ mare ficcis pedibus ambulasse,& multa alia mirabilia feciſſe,cū omnis populꝰ Iudęorū hūc dei filium dicerēt,inuidiāꝰcōtra eum passi sunt principes sacerdotū,mihiq; eū tradiderūt,& alia ꝑ alijs mētiētes, dixerunt illū, Magū esse,& cōtra legē eorū agere.Ego aūt credidi ita esse,& flagellatū tradidi arbitrio eorū.At illi crucifixerunt eū,& sepulto ei custodes adhibuerunt.Ille vero, militibus meis custodiētibus eum,die tertia resurrexit. Sed in tantū exarsit nequitia eorū, vt darent eis pecuniā,dicentes.Dicite,quia discipuli eius corpus ipsius rapuerūt.Verūtamē milites,cū accepisset pecuniá,quod factū fuerat, tacere non potuerunt. Nā,& illū resurrexisse testati sunt,& à Iudæis se pecuniā accepisse,& ideo suggessi hoc, ne quis aliter referens mē tiatur,& existimet credēdum mēdaciis Iudæorū. Tunc Cæsar,cum suffragio magni fauoris,retulit epistolā ad senatū, postulás vt Christus deus haberetur.Sed senatꝰ cōsecrationē Christi recusauit,indignatione cōmotus,qꝺ,nō secundum morē,prius epistola sibi delata fuisset.Tunc senatus edicto constituit,Christianos ab vrbe esse exterminādos.Sed Cæsar suꝑ hoc indignatus,accusatoribus Christianorū mortē comminatus est.Ex illa deniq; die,cœpit immutari ladatissima Cæsaris prius modestia,in pœnā contradictoris senatus. Nam adeo crudeliter desæuit in Romanos,qꝺ vix aliquē eorum reliquit in columem.Sicq; contigit,vt qui Christo spreuerātduce saluari,à Cæsare proprio punirētur.Indignum enim erat,vt consecratio Christi humanis assertionibus indigeret.

Epistola pilati ad Claudium imperatorem.

circa.

Cesar æpistolam misit ad Senatum, vt Christus deꝰ haberetur.

INterea vero,Hierosolymis apostoli Matthiā apostolū ordinauerunt,&.vii.diaconos,quorū nomina sunt hæc,Stephanus,Phillippus,Prochorus,Nicanor,Timō,Parmenas,& Nicolaus aduena Antiochenus,à quo orta est hæresis Nicolaitarum. Hic cum ad prædicandū fuisset ꝑfectus,pulcherrimā ducebat secum vxorē. Sed, cum quadam die,à socijs de zelotypia increparetur,produxit eam in medium,vt si quis vellet,ea abuteretur. Vnde quidam hęreticiputant, vti posse legitimè promiscuis & illicitis carnalibus copulis,eius libi-

Matthias apostolus ordinatur.

dinis contemptum nequiter, pro ſua libidine explenda, ſuſcipiẽtes. Proinde, cum prædicatio verbi dei, procul per diuerſas prouincias, ſeſe diffunderet, Philippus deſcendens in Samariam, prædicauit ibi verbum dei. Erat tunc in ciuitate magus quidam nomine Simõ, populum ſeducens, qui virtus dei ab eis vocabatur, qui, videns ſigna quæ faciebat Philippus, credidit & baptiſat⁹ eſt ab eo. Sed cum poſt dies paucos Petrus & Ioannes aduenirent, & manus ſuper capita credentium impoſuiſſent, accipiebant ſpiritum ſanctum. Quod cernens Simõ, obtulit pecuniam, vt hanc poteſtatem acciperet. Cui Petrus: pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Quibus verbis Simon confuſus receſſit, verbi dei fulmen ferre non valens. Eodem tempore Iacobus, frater domini, Hieroſolymis patriarcha ab apoſtolis ordinatus eſt, qui fuit Alphæi, & Mariæ, ſororis matris domini, filius. Deinde Apoſtoli itu ri in orbem vniuerſum, vt prædicarent euangelium omni creaturæ, ſymbolum fidei compoſuerunt, vt ad diuerſas nationes profecturi, non diuerſum, ſed vnum omnes prædicarent. Et ſic Petrus inuaſit Pontum, Galatiam, Capadocia m, & Bithyniam. Andreas adiuit Achaiam, Thomas Indiam, Ioannes Aſiam, Matthæus Aethiopiã, omnes vnanimiter fidem Euangelij predicantes vbique, domino cooperante, & ſermonem eorum confirmante, ſequentibus ſignis.

De diuiſione apoſtilorum.

Stephanus lapidatur.

ANno gratiæ. xxxiiii. Stephanus diaconus & protomartyr, Hieroſolymis lapidatus eſt à Iudæis, & Saulus adoleſcens obſeruabat veſtimenta lapidantium Iudæorum. Petrus tenuit Cathedrã Antiochiæ ſeptem annis.

Paulus conuertitur ad fidem

ANno gratiæ. xxxv. Paulus apoſtolus ad fidem conuertitur, & apud Damaſcum ab Anania baptizatur, qui illico ingrediẽs ſynagogam, confundebant Iudæos, qui habitabãt Damaſci. Deinde a Hieruſalẽ vſq; ad illyricum, omnes prouincias ſua prædicatione impleuit.

Matthæus edidit euangilium.

ANno gratiæ. xxxvi. Matthæus apoſtolus euãgelium ſcripſit, & de apoſtolo euangeliſta factus eſt. Eodẽ anno Tyberius Claudius, cum imperaſſet annis. xxii. inſidijs Caligulæ extinctus eſt.

Caius imperator efficitur.

* Vndecim.

ANno gratiæ. xxxvii. Caius cognomento Caligula, imperium ſuſcipiens, imperauit annis tribus, menſibus decem, & diebus *duob⁹. Iſte quia in exercitu natus fuerat, cognomentum calceamẽti militaris, id eſt, caligulæ ſortitus eſt. Hic, imperii ſui primo anno, regnum Iudæorũ tradidit Herodi Agrippæ, Ariſtoboli filio, addẽs ci tetrar-

ei tetrarchias Philippi, Lysaniæ, & Herodis, qui Iohannem Baptistam decollauerat, & dominum Iesum alba veste indutum, remiserat ad Pilatum.

De impressione faciei saluatoris, quæ Veronica dicitur.

CVm Tyberius morbo lepræ graui teneretur, nunciatur eidem q; Hierosolymis medicus quidã esset, qui omnes morbos solo verbo curaret, nesciens quod eum Iudæi & Pilatus occidissẽt. Dixit itaq; Volusiano sibi priuato. Vade citius trans partes marinas, dicesq; Pilato, vt hunc medicum mihi mittat, qui me pristinæ sanitati restituat. Cum autem ille ad Pilatum veniisset, & mandatum imperatoris exposuissẽt eidem; territus Pilatus quatuordecim dierum inducias postulauit. Intra quod spacium, dum Volusianus quandam matronam, quæ fuit familiaris Iesu, nomine veronicam, vbi Christ⁹ Iesus inueniri posset, interrogasset, ait. Heu dominus meus, & deus meus erat, quem Pilatus per inuidiam traditum condẽnauit, & crucifigi præcepit. Tunc ille nimis dolens ait. Vehementer doleo, quia quod mihi dominus meus iusserat, explere non valeo. Cui Veronica. Dominus meus. cum prædicando circuiret, & ego eius præsentia nimis inuita carerem, volui mihi ipsius depingi imaginem, vt dum eius priuarer præsentia, mihi saltem præstaret solatium imaginis suæ figura. Cumq; linteum pictori deferrem pingendum domin⁹ mihi obuiauit, & quo tenderem requisiuit. Cui cum viæ causam aperuissem: à me petiit pannum, & ipsum mihi venerabili sua facie reddidit insignitũ. Huius ergo imaginis aspectũ, si dominus tu⁹ deuotè intueatur, continuo sanitatis beneficio potietur. Cui ille. Est ne huiusmodi imago, auro vel agento comparabilis? Cui illa, non. Særio affectu deuotionis tecum igitur proficiscar, & videndam Cæsari imaginem deferam, & reuertar. Venit igitur Volusianus cum Veronica Romam. Dixitq; Tyberio imperatori. Iesum à te prius desideratum Pilatus, & Iudæi morti tradiderunt, & per inuidiã cruci affixerunt. Venit igitur mecum matrona quædam, ipsius Iesu imaginem deferens, quam si deuotè prospexeris, sanitatis tuæ beneficium mox obtinebis. Cæsar igitur pannis sericis viam sterni fecit, & imaginem sibi presentari precepit. Qui mox, vt eam fuit intuitus, pristinam assecutus est sanitatem. Et hæc imago, vsque hodie, Romę in ecclesia apostolorum principis, populo demõstratur, quę & à portatrice, à quibusdam Veronica appellatur.

y Vernag!

Pilatus accusatur à Veronica, super tunica inconsuta,

ANno gratiæ. xxxviij. Pontius Pilatus iussu Cæsaris capitur, & Romam perducitur. Audiens Cæsar Pilatum Romam aduenisse, nimio furore replet⁹, eũ ad se adduci fecit. Pilat⁹ autẽ tunicã

domini inconſutilem detulit, quam indutam, corã imperatore portauit. Mox vt imperator eum vidit, omnem iram depoſuit, & ei protenus aſſurrexit, nec durè ſibi in aliquo loqui prævaluit, & qui in eius abſentia videbatur tam terribilis & ferus, nunc in eius preſẽtia inuenitur quodammodo manſuetus. Cumq; eum licentiaſſet, mox contra eum terribiliter excandeſcit, ſe miſerum clamitans, ꝙ ei furorem ſui prætoris minimè oſtẽdiſſet, ſtatimq; eum reuocari fecit, iurans & conteſtans ꝙ filius mortis eſt, nec fas ſit eum viuere ſup terram. Qui vt eum vidit, continuo eum ſalutauit, & omnem animi ferocitatem abiecit. Mirantur omnes, mirabatur & ipſe. ꝙ ſic contra Pilatum, dum abeſſet, excandeſceret, & dum præſens eſſet, nil ei aſperè loqui poſſet. Cumq; hoc tertio ageretur, ſuperuenit Veronica, dicens Cæſari. Domine Cæſar, domini mei Ieſu inconſutili tunica, qnam ei fecit propriis manibus glorioſiſſima mater ſua, iniquus iſte veſtitus, omnem hominẽ ad ſe plãtat. Tunc Cæſar ipſum illa tunica expoliari fecit, & contra eum ferocitatẽ animi mox reſumpſit. Cumq; de hoc imperator plurimum admiraretur: dictũ eſt ſibi, ꝙ illa tunica fuiſſet domini Ieſu.

De exilio & morte Pilati.

TVnc Imperator, ipſum in carcere recipi iuſſit, donec ſapiẽtium conſilio deliberaret, quid de eo fieri oporteret. Data eſt igitur in Pilatum ſententia, vt exilio relegaretur, & morte turpiſſima damnaretur. Pilatus vero à Cæſare, apud Viennam Galliæ vrbẽ, exilio relegatus, propria ſeipſum manu & cultello proprio interfecit, & tali morte vitam miſerã terminauit. Cognita Cæſar morte Pilati, dixit. Verè mortuus eſt morte turpiſſima, cui manus propria non pepercit. Mole igitur ingenti alligatur, & in Tyberim fluuium mergitur. Spiritus vero maligni, & ſordidi, maligno & ſordido corpore congaudẽtes, & nunc in aëre raptantes, mirabiles inundationes in aquis mouebant, fulgura, tempeſtates, tonitrua, & grandines in aëre terribiliter generabãt, ita vt cuncti timore horribili tenerentur. Quapter Romani, ipſum à Tyberis fluuio extrahentes, deriſionis cauſa Vigennam deportauerunt, & Rodano fluuio immerſerunt. Vigenna enim dicitur, quaſi via gehennæ, quia erat tunc locus maledictionis. Sed ibi nequam ſpiritus affuerunt, ibidem eadem operantes. Homines ergo illi, tantam infeſtationem demonum non ferentes, vas illud maledictionis à ſe remouerunt, & illud ſepeliendum, Loſaniæ ciuitatis territorio, commiſerunt. Hi, cum nimis præfatis infeſtationibus grauarentur, à ſe remouerunt, & in quodam

quodam puteo montibus circumsepto immersserunt, vbi ad huc, relatione quorundam, quædam diabolicæ machinationes ebullire videtur. In historiis scholasticis legitur, quòd Pilatus accusatus est apud Tyberium de violenta innocentium interfectione, & quia Iudæis reclamantibus, imagines gentilium in templo ponebat, & quia pecuniam repositam in Corbanã, in suos redigeret vsus, inde faciens aquæductum in domum suam, & pro his omnibus deportatur in exilium, Lugdunum, vnde oriundus fuerat, vt in opprobrium gentis suæ moreretur.

ANno gratiæ xxxix. Imperator Herodem à regno spoliatum, vna cum Herodiade adultera, æterno damnauit exilio, & puellam saltatricem terra deglutiuit viuam. Herodes cũ Herodiade ętĕrno damnatur exilio.

ANno gratiæ xl. Cæsar templum, quod erat Hierosolymis, iussit prophanari sacrificijs gentilium, Iouis statua ibi collocat, seq; vt dominum cœli & terrę coli & adorari præcepit. Deniq; omnibus odiosus effectus, à suis protectoribus occisus est. Reperti sunt in secretis eius libelli duo, in quibus continebantur electorum nomina virorum morti destinatorum conscripta. Inuentaque ibi est arca ingens variorum venenorum repleta. Sed successore ei⁹ Claudio iubente, traduntur in mare proiecta, non sine magno piscium exitio. Caius imperator pro deo se coli præcepit.

ANno gratię xli. Claudius Caligulę patruus, ad imperium sublimatus, imperauit annis tredecim, & mensibus octo. Claudius imperator, 4.

HVius regni exordio, Petrus, cum prius Antiochenam rexisset ecclesiam, Romam veniens, salutarem cunctis credentibus fidẽ fideli verbo docuit, ibique cathedram episcopalẽ. xxv. annis tenuit vsque ad vltimum videlicet Neronis annum. Petrus papa primus.

ANno gratię xlii. Marcus Euangelista euãgelium, quod, Petro narrante, conscripserat, primum Aquileię prędicauit, ibiq; ordinato Hermagora discipulo suo, ad Aegyptum peruenit. Marcus euãgeliũ scripsit.

ANno gratiæ. xliij. Herodes Agrippa voluit affligere quosdã de ecclesia. Occidit autem Iacobum, fratrem Iohannis, gladio. Videns autem quia placeret Iudæis de nece Iacobi, apprehendit Petrum apostolum & in carcere proiecit. Sed angelus domini, illum à compedibus soluens, illæsum abire fecit. Petrus à cõpedibus liberatur.

ANno gratiæ xliiij. Tyberius Claudius in Britanniam transuectus, quod ante Iulium Cæsarem, nec post, quisquam attentare ausus fuerat, in ciuitate Kaerperis, quæ nunc Porescestria appellatur, applicuit. Guiderius enim Britannorũ rex tributum, Romanis Claudi⁹ imperator Britanniam inuasit.

a multo

à multo tempore consuetum, reddere contempserat, vnde Claudius indignatus, illud repetere cogitauit. Sed Guiderius, cum aduentũ Claudii cognouisset, Romanorum exercitum petiuit, commissoq; prælio, Romanos ad naues fugere coegit. Quod videns Lælius Hamo, princeps militiæ imperatoris, armis proprijs abiectis arma cepit Britannica, & quasi contra suos pugnare cœpit. Hortatur Britones ad insequẽdum, festiuum promittens triumphum. Didicerat enim linguam eorum & mores, quia inter Britannicos obsides Romæ fuerat educatus. Deniq; paulatim accedens ad regem, ipsum nil tale præmeditantẽ mucrone peremit. Deinde inter hostes elapsus, sese cum nefanda victoria inter suos recepit. At Aruiragus frater regis, cum ipsum peremptum cognouisset, armis indutus regijs, quasi ipse Guiderius esset, Britones ad perfistẽdum suasit. Tandem Romani in duas partes dilapsi, campum hostibus turpiter dimiserunt. Aruiragus igitur hostes insequi non cessauit, donec super ripam maris illos occupans, Lælium Hamonẽ ex improuiso peremit. Portus autẽ ille ab illo tempore vsq; in hodiernum diem portus Hamonis, id est, Hãptonia nuncupatur. Claudius interea viribus resociatis, Kaerperis, id est, Porcestriam viriliter oppugnans, muros diruit, & ciues subegit. At Aruiragus hostiliter insequitur iam VVintoniam ingressum. Deinde ciuitatem obsidens, diuersis machinamẽtis illã opprimere nitebatur. Claudius vero, valuis apertis, ad præliãdum cum suis egressus est. Sed antequàm acies conuenissent, per internuncios, talem concordiam inierunt, quòd videlicet Claudius filiam suam Aruirago maritaret, & Aruiragus regnum Britanniæ à Romanis sub tributo teneret. Paruit Aruirag°, & cõsilio suorum Cęsari subiectionẽ fecit. Mox Claudi° ꝓpter filiã suã misit, & interim Orcadas insulas auxilio Aruiragi suæ potestati submisit. Emensa deinde hyeme, redierunt legati, cum filia nomine Gewisa, & Aruirago lege maritali copulata est. At Aruiragus in honorẽ Claudij, & tantarum nuptiarum memoriam, ædificauit vrbem, quæ de nomine eius Kaerglou, id est ciuitatas Claudii, & nunc Gloucestria nuncupatur. Deinde Claudio Romam reuerso, regimen prouincialium insularum Aruirago cessit. Eodem anno, Herodes Agrippa ab angelo percussus & toto tumens corpore miserabiliter animam eructauit. Cui successit Agrippa filius eius, & vsq; ad extremum templi excidium, perdurauit.

Guiderius rex occisus.

Aruiragus rex Britanniæ.

Mater domini assumpta est in cęlum.

ANNo gratiæ. xlv. qui est annus duodecimus post passionem domini, beata virgo Maria in cœlum ab angelis assumpta est,

anno

anno ætatis suę.liiij. Et illis duodecim annis, quibus post passionem domini superuixit, mansit in domo beati Iohannis Euangelistę, cui Christus eam cõmendauerat in cruce. Et eodẽ anno, inter Therã & Therasiã, insula de ꝓfundo emicuit, triginta stadiorũ spatio extẽta. Insula repẽtè emicans.

ANno gratiæ. xlvi. Marcus Euangelista, firmatis ecclesijs per Libyam, Marmoricam, Ammoniacam, Pentapolim, Alexandriã. ad vltimum tentus à paganis, Alexandriæ martyrium compleuit. Eodem anno, Paulus cum Barnaba, apostolatu susceptο, gentibus prædicauerunt. Marcus euãgelista martyrizatur.

ANno gratiæ. xlvij. procuratore Iudeæ Cumano, in Hierusolimis tanta seditio est exorta, in diebus Azymorũ: vt in portarum exitu populo coarctato, triginta millia Iudæorum cæde prostrata, & compressione suffocata referantur. Hierosolymis fit seditio.

ANno gratiæ. xlviij. descriptio Romæ facta est sub Claudio, & inuenta fuit ciuium Romanorum, sexagies nouies centena, & quadraginta quatuor millia. Populꝰ Romanus describitur.

ANno gratiæ. xlix. Claudius Imperator Iudæos tumultuantes à Roma expulit. De qua, Lucas Euangelista, in actibus Apostolorum refert. Iudæi à Roma expelluntur.

ANno gratiæ. l. Imperator decimum Imperij sui agebat annum. Cuius temporibus fames grauissima per Syriam facta est. Sed Christianorum necessitatibus, Helena Allabenorum regina, ad fidem Christi conuersa, frumenta largissimè ministrauit. Fames Syriã inuasit.

ANno gratiæ. li. tanta fames Romæ fuit: vt medio foro Imperator correptus, à populo conuitijs & panis fragminibus turpissimè infestaretur. Fames Romæ fuit.

ANno gratiæ. lij. Aruiragus, Britãnorum rex, in tantam prolapsus est superbiam, quòd Romanæ potestati noluit diutius subiectione teneri. Vespasianus igitur à Claudio missus, cum in Rutipi portu applicare incepisset, Aruiragus illi obuiã, ꝓhibuit nè portum ingrederetur. At Vespasianꝰ, retortis velis, in Totonesio littore applicuit, & ciuitatem, quę Britannicè Karpenhuelgoit, nunc aũt Exonia appellatur, obsedit, Elapsis inde septem diebus Aruiragus superuenit, pręliumq; cum Romanis commisit, & vtrorumq; exercitu valde lacerato, mediante Genisa, Claudij filia, duces amici facti sunt. Tunc Vespasianus Romã rediit, & Claudius in Britannia remansit. Cœpit deinde Senatum Aruiragus deligere tantamq; largitatẽ & probitatem habere, vt per totam Europam ipsius fama diuulgaretur. Aruiragus rex Romanis tributũ denegauit.

Vnde

Vnde Iuuenalis Imperatori, de Rombo capto, sit dixisse phibetur.

Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus.

Claudius Imperator veneno periit.

ANno gratiæ. liij. Claudius Imperator Britannicum filium suum exorem Romani faciens Imperij, Neronem, maritum Octauiæ, filiæ suæ, in Imperium adoptauit. Nec multo post, idem Claudius venenopenijt.

Nero Imperator quintus fuit.

ANno gratiæ liiij. Nero, quintus ab Augusto, Imperij dignitatem adeptus, imperauit annis. xiij. & mensibus octo. Hic Caij auunculi sui, erga omnia vitia & scelera, non solùm sectator, sed etiam in omnibus transgressor apparuit. Cuius Imperij anno primo post Marcum Euangelistam Anianus Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotiũ suscepit.

Festus Iudeæ procurator cõstituitur.

ANno gratiæ. lv. Festus, Iudeæ procurator à Nerone constitutus, Felicis successit. A quo etiam Paulus Apostolus Romam vinctus mittitur, & per biennium in libera custodia retinetur.

ANno gratiæ. lvi. Longius, quondam Pilati præsidis miles, in passione Christi miraculo ad fidem conuersus, & postea in Cæsarea Cappadociæ ab Apostolis instructus, ac Episcopus factus, hoc anno martyrio vitam finiuit.

Paulus in Hispaniam venit.

ANno gratiæ. lvij. Paulus ad Hispaniam dicitur peruenisse, & Arelatæ Trophium, Viennæ Crescẽtem, discipulos suos ad prædicandum reliquisse.

Festi obijt.

ANno gratiæ. lviij. Festo Iudeæ procuratori successit Albinus. Quo etiam tempore, Nero, in re militari omninò nihil ausus, Britanniam penè amisit.

Petrus Apostolus Linũ & Cletum presbyteros ordinauit.

ANno gratiæ lix. Petrus Apostolus ordinauit duos episcopos, Linum videlicet & Cletum, qui omne ministerium in vrbe Romana populo subministrarent, & infidelibus fidem Christi prædicare non cessarent.

Nero vxorẽ suam, & sororem patris sui, interfecit

ANno gratiæ lx. Nero Agrippinam vxorem suam, & sororem patris sui, interfecit, qui etiam tantæ luxuriæ fuit, vt frigidis & calidis lauaretur vnguentis, retibusque aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebat.

Nero matrẽ suam occidi & scindi iussit.

NEro, nefariæ mentis ductus vesania, matrem occidi & scindi iussit, vt videret qualiter in eius vtero fouebatur. Phisici verò sui, eum de matris arguentes proditione, dicebãt. Iura negãt, & fas prohibet, vt filius matrem necet, quæ ipsum cum tanto dolore peperit,

&

& cum tanto labore & sollicitudine enutriuit. Quibus ille. Faciatis ergo me puero impregnari, & postea parere, vt quantus dolor matri meæ fuerit possim scire. Hanc insuper voluntatem pariēdi conceperat, eò q̄, per vrbem transiens, quandam mulierem vociferentē audierat. Dicunt ei, non est possibile, quod naturæ est contrarium. Nec est scibile, quod rationi non est consētaneum. Dixit eis Nero. Nisi me feceritis puero impregnari, & parere, omnes vos crudeli morte faciam interire. Tunc illi, eum impotionantes, ranā sibi occultè ad bibēdum dederūt, & eam artificio suo in eius ventre excrescere fecerunt. Et subitò venter eius naturæ contraria non sustinens, intumuit, ita vt Nero se puero grauidum existimaret, faciebantq; eum seruare diætam, qualem nutriendæ ranæ nouerant conuenire, dicentes q̄, propter conceptum, talia eum obseruare oporteret. Tādem dolore nimio vexatus, medicis ait. Accelerate tempus partus, quia languore vix anhelitum habeo respirandi. Tunc ipsum ad vomitum impotionauerunt, & ranam visu terribilem, humoribus infectam, & sanguine edidit cruentatam. Respicienſq; Nero partum suum, ipsum abhorruit, & mirabatur adeò monstruosum. Dixerūt autem, q̄ tam deformem fœtum protulerit, ex eo, q̄ tempus partus noluerit expectare. Et ait. Fui ne talis de matris egressus latibulis? Et illi, etiam. Præcepit ergo, vt fœtus suus aleretur, & testitudini lapidū seruandus includeretur. Redeuntes igitur Romam, ranam in testudine latere inuenerunt, & ipsam extra ciuitatem proijcientes, cōbusserunt. Vnde & pars illa ciuitatis, vt aliqui dicunt, vbi rana latuerat, Lateranum à latente rana, nomen accepit. Hic, sicut habetur in chronicis, virum in vxorem duxit.

Lateranensis basilica.

ANno gratiæ. lxi. Statius Suesulli⁹ Tholosensis in Gallia rethoricam docuit, in illa arte in omnibus vir perfectus.

Statius rethoricā docuit.

ANno gratiæ. lxij. Iacobus, frater domini, qui Iust⁹ appellabatur, & Hierosolymitarum erat episcopus, à Iudæis lapidatus & pertica fullonis excerebratus est. In cuius sedem Simeon secund⁹ assumitur.

Iacobus Hierosolymis lapidatur.

ANno gratiæ. lxiij. Maria Magdalena migrauit ad dominū, quæ pedes saluatoris lachrymis rigauit, & capillis capitis sui siccauit.

Magdalena migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. lxiiij. Albino procuratori Iudeæ succeſſit Florus, cuius luxuriam & auaritiam Iudęi, cum cæteris flagitijs nō ferentes, contra Romanos rebellare cœperunt. Ad quos domandos

Iudęi contra Romanos rebellare cœperunt.

mittuntur à Nerone Veſpaſianus,& filius eius Titus, qui plurimas Iudęæ vrbes ceperunt,& funditus deſtruxerunt.

Perſius poeta obijt.

ANno gratiæ.lxv.Perſius poëta moritur,Lucretius à Nerone interimitur.Lucanum etiam præceptorem ſuum, in balneo ſanguine minutum,vita priuauit,eò q̃ in iuuentute flagellauerat eum, dicens ſe ipſius aſpectum ſuſtinere non poſſe.

De Simone mago,& paſſione Petri & pauli.

ANno gratiæ.lxvi.Simon Magus Romam veniens, ſuis magicis artibus populum dementari fecit, ita q̃ à nonnullis adoraretur vt deus.Sed dominus omnipotens,ſicut in actibus Apoſtolorum legitur,per Apoſtolum ſuum Petrum vanitates eius & inſanias detexit,adeò quidem q̃ alto corruẽs,fractis ceruicibus, expirauit. Tunc Nero confuſus,iuſſit apprehendere Petrum. Sed Petrus ab vrbe exire ad tempus cupiens,vbi ventum eſt ad portam, vidit ſibi occurrere Chriſtum,& adorans eum,ait.Domine quò vadis.At ille Venio Romam,iterum crucifigi. Intelligens Petrus q̃ in ſe dominus erat paſſurus,qui patitur in ſanctis,non corporis dolore ſed cõpaſſione miſericordiæ,redijt in vrbẽ, & mox à perſecutoribus captus cruci adductus eſt.Crucifixus eſt igitur capite deorſum,& Paulus,qui dudũ vinct⁹ tenebatur in vrbe,eadẽ die capite truncatus eſt.

Petrus & Paulus patiuntur.

De miſeranda Iudæorũ afflictione.

ANno gratiæ.lxvij. Nero vrbem Romæ iuſſit incendi. Et, vt ſimilitudinem ardentis Troiæ conſpiceret, q̃ ſex dies & ſex noctes ignis vehemens ipſius pauit aſpectum.Quem ex altiſſima turre proſpectans tragico habitu Iliadem lætus decantabat. Dum hæc Romæ agerentur, Veſpaſianus gentem Iudaicam miſerabili plaga afflixit.Iocapata enim ciuitate capta,cæſa ſunt in ea.xl.millia.Ioppẽ capta eſt,& in mari ſubmerſi ſunt ſine bello quatuor millia & quingenti.In Tarichia capta, interempti ſunt.vj.millia. dcc. & ſex millia iuuenum ad Neronẽ deſtinati,alios mille.cc.necauit.xxx.millia &. cccc. vendidit. In captione Gamale, quatuor millia perempti referuntur,quinque millia præcipitio perierunt,alia duo millia,quæ ſequebãtur Ioannem principem,in [b] Galgala interfecti ſunt,tria vero millia captiuitati adiudicati ſunt.Deinde Ierícho deſtructa eſt, & [g] xcij.millia.&.cc.perierunt.De hac ſubuerſione, contra improbos Iudæos, ita prophetauit Eſaias, dicens.Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate,ſemini nequam,filijs ſceleratis, dereliquerunt dominum,blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, alienati ſunt retrorſum. In hac clade Ioſephus hiſtoriographus, & dux belli Iudęorum, cum à Romanis eſſet interimendus, Veſpaſiano pronunciat de morte

b Giſcala.

g xii.

morte Neronis,& ipsum post eum imperatorem futurum, & sic ad tempus mortis euasit periculum.

Anno gratię.lxviij.Galba in Hispania imperator creat⁹, & Nero Romæ,ab omni populo,hostis publicus pronunciatus est. Quē, cum Nero imperatorē creatum ab exercitu Romano cognouisset: totus animo ac spe concidit, & ignominiosissimè ab vrbe fugiens, ad quartum lapidem sese ipse interfecit, atq; in eo Cæsaris omnis familia consumpta est.Galba vero Romam veniens, imperauit mēsibus sex,& diebus totidem. Mortuo Nerone, Galba succesſit imperator.

Anno gratiæ.lxix.Otho ex oppido Ferentano splendidis ortus parentibus,Romam venit, & in medio foro Galbam perimens imperium inuasit,& tribus mensibus imperauit. Vitellius interea,p Germanicas legiones in Gallia imperator creatus, versus Romam iter arripuit.Sed Otho illi obuians,cum eo dimicauit, illumq; ter in prælio vicit. In quarto autem prælio cum Otho suos vinci comperisset,seipsum interfecit. Sicque Vitellius Romam veniens, octo mensibus imperauit. Otho imperiū inuasit.

Anno gratiæ.lxx.cum Vitellius multa crudeliter ac nequiter Romæ ageret,minutissimorum ictuum punctionibus est excarnificatus,& ad vltimum in Tyberim mersus, communi caruit sepultura. Vespasianus itaque,cognita Neronis morte & Vitellij interfectione,multis Iudæorum vrbib⁹ captis, ad obsidionem vrbis Hierosolymorum se contulit.Vbi innumeram multitudinem Iudaicæ gentis ob diem festum ibidem congregatos obsederat. Ibiq; Tito filio suo procuratore constituto Romam venit. Electus enim à senatu, propter nobilitatem generis,& audaciam rei militaris,nec Romanis deesse voluit,nec Iudæis percere,quos filius infestauit. De morte turpissima Vitelij.

Anno gratiæ.lxxj. Vespasianus imperium adeptus, imperauit annis.ix.mensibus.xi.& diebus xxii. Titus vero filius eius interim magna ac diutina obsidione Iudæos præmebat. Nam cum apud eos corrupta esset legis iura,& violata religio,deseruit eos de⁹, quia nec solum illos vrgebant Romani,sed & ipsi inter se domesticis seditionibus laborabant. Sectabantur enim luxuriæ effusiones, vnguentorum odores, calamistris capillos crispabant, stibio oculos depingebant, & amictu muliebri induebantur, earumque molliciem affectabant, voces etiam effœminare, sexum mutare, fracto gressu incedere,comam pascere,vultum dealbare, genas punicare, barbam vellicare, & cum his omnibus sæuitiam intollerabilem, De imperio Vespasiani, & persecutione Iudaica.

exercere studebant. Versabatur inter eos dira seditio, pax sepulta erat, fides arebat, fameſq; pecuniæ regnabat, ita q̄ nihil sibi videbatur honestum, quod pecunia erat vacuum. Habebant huius turpitudinis fautores duos, quorum vnus erat Ioannes, vir leuis, populi lues, dolis nulli secundus, cui nunquam defuit affect⁹ nocendi, dolo existens callidus, doctus mendatijs, fallaciam virtutem esse credebat, charissimos circumueniebat. Alter vero Simon dicebatur, crudelitate non dispar, & ipse durus erat, & immitis, & qui nullo affectu ad pietatem flecteretur. Isti sub obtentu conseruandę libertatis, in nobiles sæuiebant. Aut enim falso crimine afflicti vincebantur, aut in carcere positi iugulabantur. Sacerdotes quoq; peregrini, qui sacerdotio interuentu pecunię fungebantur, ad omne nefas arbitrio iniquorum principum ignobile vulgus pertrahebant. Sed dum hæc à Iudæis agerentur, Romani muros Hierusalem machinis, cunctisq; bellicis instrumentis subuertere nituntur. Nec fuit intermissio vlla, nec vllæ dabantur induciæ. Iudęis desperatio audaciam dabat, Romanis gloriæ cupiditas virtutē augebat. Cæsi sunt mortales multi, dum propugnacula murorum crebris ictibus soluerentur. Fugientibus tandē Iudæis, Romani, non sine suorum lęsione ac sanguinis effusione, extremum ciuitatis intrauere murum. Tunc bellum rursus accenditur, quia adhuc muri duo vincendi restabant. Hortatur milites Titus, inclusi defensioni vacabant. Inuasit interea fames miserabilis obsessos, adeò, quod ciuitas plena cadauerum iacebat. Filij parentibus, & parentes filius, de ipsis faucibus cibum rapiebant, alij equorum cadauera, alij arborum cortices detrahebant. Matresq; assatis pueris vescebātur, plerisq; etiam vomitus & stercora aliorum esca fuere. Euoluto itaq; quadriēnio, postq̄ obsessa est ciuitas, Titus nō sine suorū sanguinis effusione muros ascēdit, & vrbis munitiones obtinuit, tēplum & sancta sanctorum polluit, vasa sacrā diripuit, aurū & argētū, & gēmas pretiosas suis militibus erogauit. Fessi deniq; tanta strage Romani, quærebant quibus captiua mancipia vēderentur, sed quia plurimi venales, & pauci inueniebantur emptores, triginta vno numismate vendebantur. Captiui vero nōnaginta & septem millia sunt abducti, quidam etiam eorum bestijs ad deuorādum sunt proiecti. Hoc templi supremum excidium, anno. m. c. ij. contigit à conditione sua. &. viij. die septimi mensis concremata est ciuitas, & tēplum funditus est euersū. Acta autem sunt hęc in paschali solennitate, quam phase appellabant Iudæi. Dignum enim e-

rat

rat,in eisdem diebus phase,illos interfici,in quibus mundi saluatorem & suum,si vellēt,dispicabiliter flagellatum, in ligno crucis suspenderunt.Hāc vtiq; subuersionem futuram ostendit dominus in euangelio,quando lachrymatus est sup ciuitatem Hierusalē dicēs: Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & ad terrā prosternēt te,& filios tuos,qui in te sunt, & non relinquēt in te lapidem super lapidem,eo p non cognouisti temp⁹ visitationis tuę.Eodem tempore,Petro Apostolo,in Cathedra Romana, Linus Papa secundus successit,& sedit vndecim annis,mensibus.iij.& dieb⁹.xij.

ANno gratiæ.lxxij. Iudæa à Tito capta, & Hierosolyma subuersa,facta est dispersio Iudæorum per orbē vniuersū. Quam dispersionem multa præcurrerunt signa. Nam super vrbem Hierusalem sydus,gladio simile,stare videbatur, & cometa anno vno perseuerauit.In pascha,orientalis porta tēpli obserata, quæ vix à.xx. hominibus claudebatur,nocte,vltro aperta est. Currus & acies armatæ,similiter visæ sunt per aëra ferri.In paschali solennitate, lumē nocte in templo,sicut in die,dimidia hora,refulsit. Bos ad hostiam adduct⁹,in medio templi agnū peperit.In pentecoste, vox audita est in templo:Migremus hinc, migremus hinc, migremus hinc, Iesus filius Aniani,vir plebeius,quatuor annis ante ⁵ bellū, ita clamabat: Vox ab oriente,vox ab occidēte,vox à quatuor ventis, vox in Hierosolyma & tēplo,vox in maritos nouos,nouasq; nuptas, & in omnem hunc populum.Verberatus etiam, nulli maledicens vel benedicens, per.vij.annos,& quinq; menses, indesinēter clamabat: Væ Hierosolymis.Nec voce raucus effectus est,nec clamare cessauit.In obsidione sup murū clamauit:Væ vrbi nefariæ,væ phano,væ tēplo, & cū addidisset,Væ etiā & mihi,lapis enormiter miss⁹ eum p̄emit.

Iudęorum dispersio.

⁵ templum.

ANno gratiæ,lxxiij.Aruiragus,Britonum rex,expletis vitæ suæ diebus,Claudio cęstrię sepultus est,Successit ei in regnū Marius filius suus,vir mitræ sapientiæ & prudentiæ,qui Romano populo in tantam amicitiam cecidit,vt tributum, quod exigebatur ab eo, sine contradictione impendere curaret.

De morte Aruiragi regis.

ANno gratiæ.lxxiiij.Colossus erigitur Romæ, habens altitudinis,pedes centum & septem.

Colossus Romę erigitur.

ANno gratiæ lxxv.Rex Pictorum,Rodoric⁹, de Scythia veniēs, in aquilonalem Britanniæ partem applicuit, ac prouinciam illam deuastare cepit.At Marius Britonum rex, illum hostiliter petēs interfecit.Deinde dedit populo deuicto, qui cū Roderico venerat,

De aduentu Pictorum in Britanniam

partem Albaniæ ad inhabitandum, quæ Cateneſia nuncupatur, terram deſertam, & omni habitatore vacuam.

Picti mulieres ſibi ex Hibernia aſſumunt.

ANno gratiæ.lxxvj. Picti, qui cum Roderico in Britanniam venerant, vxores non habentes, filias & cognatas Britonum petierunt ab eis. At illi, vt paſſi fuere repulſam, trāsfretauerunt in Hyberniam & ex illa patria mulieres reducētes, pueros ſuſceperunt, & ad ſimilitudinem ſuam, homines videlicet modicæ ſtaturæ, genuerunt.

Vnde Scoti.

ANno gratiæ.lxxvij. Ex Pictis & Hybernēſibus Scoti originem habuerunt, quaſi ex diuerſis nationibus compacti. Scot etenim illud dicitur, quod ex diuerſis rebus in vnum aceruum congregatur. Deinde verò terra illa, quæ prius Albania dicebatur, à Scotis, Scotia nuncupatur.

Defuncto rege Mario, Coillus ſucceſsit.

ANno gratiæ.lxxviij. Marius Britannorū rex, ab hoc ſeculo trāſiens, Coillum filium habuit ſucceſſorem. Hic ab infantia Romæ nutritus, à ſenatu multum dilectus eſt. Soluens enim tributum, quod petebatur ab eo, in pace & tranquilitate regnum ſuum moderabatur.

Ioannes euāgeliſta apud Epheſum claruit.

ANno gratiæ.lxxix. Ioannes euangeliſta in Epheſiorum eccleſia clarus habetur. Nam ſeptem ibidem eccleſijs, quarum nomina in Apocalypſi leguntur, conſtructis, miniſtros in eis idoneos ordinare curauit.

Veſpaſianus imperator obijt.

ANno gratiæ.lxxx. Veſpaſianus Romæ profluuio ventris interijt, anno vitæ ſuæ.lxx. Dicunt tamen alij, quod febre correptus, vitam finiuit.

Titus Veſpaſiano ſucceſsit.

ANno gratiæ.lxxxj. Titus Veſpaſiani filius, imperauit annis duobus, & totidem menſibus, vir omni genere virtutum mirabilis, adeò, vt amor & delitiæ humani generis diceretur. Hic in imperio tantæ bonitatis fuit, vt nullius omnino ſanguinem fuderit, ſed conuictos aduerſum ſe coniurationis dimitteret, atq; in eadem familiaritate qua ante habuerat, retineret.

Nota ſenſū Titi.

ANno gratiæ lxxxij. Titus imperij ſui annum agebat ſecundum. Hic amphitheatrum Romæ ædificauit, & in eius dedicatione quinque millia ferarum occidit. Iſte etiam in tantum facundiſſim⁹ extitit, vt cauſas Latinè ageret, poëmata, & tragœdias græcè componeret. Dixit ſimiliter ſeſe perdidiſſe diem, in qua nihil boni fecerit. Tandē cum ingenti omniū luctu in vrbe Roma defunctus eſt.

Cletus Papa tertius.

Eodem anno Cletus Papa tertius in cathedra Romana ſedit annis.xi. menſe vno, & diebus.xi.

Anno

ANno gratię. lxxxiij. Domitianus frater Titi iunior imperium sumens, imperauit annis xv. & mensibus vj. Is in tantam supbiam prolapsus est, vt deum sese ac dominum vocari & coli iusserit, secundusque post Neronem extitit, qui Christianos, ecclesiamq; Christi, datis edictis, crudelissime conuellere conatus sit. Domitianus imperator.

ANno gratiæ. lxxxiij. Ioannes Apostolus ad Pathmon insulā à Domitiano in exilium missus, Apocalypsim ibidē scripsit, quæ latinè, reuelatio dicitur, vel interpretatur. Ioannes apostolus in exilium pellitur.

ANno gratiæ. lxxxv. Domitianus imperator, Pantheon, id est tēplum in honorem omnium deorum, ædificauit. Pantheon constituitur.

ANno gratiæ. lxxxvj. apud Alexandriam, Aniano qui Marco successerat, Habilus successit.

ANno gratiæ. lxxxvij. Flauia Domicilla, Flauij Clementis consulis, ex sorore neptis, in insula Pontiana ob fidei testimonium exulat, & Quintilianus rhetor clarus habetur. Quintilianus rhetor clarct.

ANno gratiæ. lxxxviij. Domitianus mathematicos & philosophos ab vrbe Romana depulit.

ANno gratiæ. lxxxix. Domitianus Iudęos de semine Dauid, acerbitate tormētorum interfici pręcepit, ac si futurus esset rex, qui regnum eius posset adipisci. Domitianus Indæos persequitur.

ANno gratiæ. xc. Capitolium, forum Traiani, thermæ Traiani, ludus matutinus, Pātheon, Micha aureæ, Vespasiani templum Romæ fiunt. Nota opera Romæ.

ANno gratiæ. xcj. Domitianus imperator de Dacis & Germanicis laudabiliter triumphauit.

ANno gratiæ. xcij. Domitianus statuas aureas & argenteas sibi in capitolio poni iussit. Eodem anno Cletus Papa à Domitiano martyrio coronatus est. Cletus papa martyrizatur.

ANno gratiæ xciij. Clemens Papa quartus, sedit in cathedra Romana annis nouem, mensibus duobus, & diebus *decem. Clemens Papa 4. *nouem

ANno gratiæ. xciiij. Clemens Romanæ sedis episcopus, ad propagandum in Gallijs nouæ fidei fundamentum, industrios ac magnificos viros destinauit. Parisiensibus Dionysium, Siluanectensibus* Nicasium, Ebroicensibus Taurinum, Arelatensibus Trophimum, Narbonensibus Paulum, Tholosensibus Saturninum, Arumnis Astremonium, Lemouicensibus Martialē, Turonicis Gratianum, Cenomannicis Iulianum, Beluacensibus Lucianum, Ambianensibus Firminum, Lugdunensibus Photiuum, per Doctores mittuntur versus occidentem. *Regulum, Rotomagēsibus.

quos innumera multitudo hominum ab idolorum cultura receſſit.

Vt Ioannes, in feruentis olei dolium mittitur. Nota martyres.

ANno gratiæ.xcv. Ioannes Apoſtolus, à Domitiano Cæſare, in feruentis olei dolium miſſus perhibetur, à quo tam immunis exiuit à pœnis, quàm à corruptione carnis ſemper manſerat alienus.

ANno gratiæ.xcvj. Apolloni⁹ & Euphrates inſignes philoſophi habentur. Dionyſius atq; Nicaſi⁹ cum ſocijs ſuis martyrio coronantur. Domitianus omnes de genere Dauid, interfici præcepit.

Sãctus Dionyſius martytizatur.

ANno gratiæ.xcvij. paſſus eſt ſanctus Dionyſius, beati Clementis Papæ diſcipul⁹ cum ſocijs ſuis Ruſtico archiepiſcopo, & Eleutherio archidiacono, ſub Fecennio Siſinnio proconſule, ciuitate Pariſijs, vij. idus Octobris. Eodem tempore paſſus eſt beatus Nicaſius cum ſocijs ſuis, ſub eodem proconſule, in pago Rotomagenſi.

De morte Domitiani imperatoris.

ANno gratiæ.xcviij. Domitianus in vrbe Romana, in palatio, à ſenatu interfect⁹ eſt. Cuius cadauer populari ſandapila, p veſpiliones exportatum, atq; ignomioſe pollutũ eſt. At Nerua ſenex, imperium adeptus, imperauit anno.i. menſibus.iiii. & dieb⁹. viij. Hic primo edicto ſuo cunctos exules, quos Domitianus relegauit, reuocari præcepit. Vnde Ioannes Apoſtolus, hac indulgentia liberatus, Epheſum rediit. Et quia concuſſam, ſe abſente, per hæreticos vidit eccleſiæ fidem, Cherinti & Ebionis hæreſim, ibidem damnauit. Aſtruunt enim mundum ab angelis factum, & Ieſum hominẽ fuiſſe tantum, nec reſurrexiſſe. Refurrectionem quoq; mortuorum non credebant. Contra hanc hæreſim, à fratribus compulſus, Apoſtolus Euangelium ſcripſit, oſtendens in exordio eius, in principio fuiſſe verbum, & ipſum eſſe deum. per quem omnia facta ſunt. Nerua imperator afflictæ reipublicæ conſulere cupiens, Traianum virum ſapientiſſimum in filium ſibi, moriens, adoptauit.

Ioannes apoſtolus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ.xcix. Traianus, Romanum ſuſcipiens imperium, imperauit annis.xix. menſibus.vj. & diebus.xv. Huius temporibus, Ioannes Apoſtolus, cum eſſet annorum xcix. præſentibus ſuis diſcipulis, facta oratione, migrauit ad Chriſtum.

De triumphis Traiani imperatoris.

ANno gratiæ.c. Traianus, trans Danubium, multas gentes ſubegit, Germaniam quoq; trans Rhenũ in priſtinum ſtatũ reduxit.

Anno gratiæ.ci. Traianus Seleuciã & Cteſiphontẽ, ac Babyloniã occupauit, atque vſq; Indiæ fines, poſt Alexandrum, prim⁹ acceſſit.

Poſt Clemẽtem Anacletus ſucceſſit

ANno gratiæ cij Poſt obitum beati Clementis, Anacletus ſedit in cathedra Romana annis.ix. menſibus decem, & ceſſauit ſedes diebus.xiij.

Anno

ANno gratiæ. ciij. Traiano aduersum Christianos persecutionẽ mouente, Simon, Cleophæ filius, Hierosolymorum episcopus crucifigitur, cui successit Iustus. Simon martyrizatur.

ANno gratiæ ciiij. Sanctus Ignatius, Antiochiæ vrbis Episcop⁹, Romam perductus, bestiis traditur ad deuorandum. Kalend. Februarij. Ignatius martyrio coronatur.

ANno gratiæ. cv. Alexander Romanus episcopus, martyrio coronatur, & septem ab vrbe milliaria, via Numantina, vbi decollatus est, sepelitur. Alexander Papa martyrizatur.

ANno gratiæ. cvi. Zacharias senex, Viennensis ecclesiæ episcopus, martyrio coronatur. Cuius prędecessores fuere apostolorum discipuli, primus Crescens, deinde Martinus. Zacharias mratyrizatur.

ANno gratiæ. cvij. Plinius orator & historicus, qui inter cæteros iudices persecutor ecclesiæ datus fuerat, nemini mortem grauem intulit, sed rescriptis leuioribus illico temperauit edictum. Plinii pietas in Christianos.

ANno gratiæ. cviij. Romæ domus aurea, à Nerone condita, repentino conflagrauit incendio. Romę dom⁹ aurea incenditur.

ANno gratiæ. cix. Pantheon Romæ, quod Domitianus fecerat, admirantibus cunctis, fulmine concrematum est. Pantheon fulmine incenditur.

ANno gratiæ. cx. Antiochenam ciuitatem terremotus penè totã subruit, & alias per orbis partes, ciuitates multas. Terremotus

ANno gratiæ. cxi. post Anacletum, Romanæ sedis episcopum, Euaristus papa sextus successit, annis decem. Euaristus Papa. vi.

ANno gratiæ. cxij. Iudæi sub vno tẽpore, quasi effrænata rabie, per diuersas terrarum nationes exarserunt, & bella atrocissima gesserunt, donec digna cæde iussu Imperatoris, sternerentur. Iudæi bella excitant.

ANno gratiæ. cxiij. Verus Viennensis episcop⁹, qui vnus fuit ex discipulis & auditoribus apostolorum, fidei cõfessione & doctrina claruit. Verus Episcopus claret.

ANno gratiæ. cxiiij. Foca Cynopis ciuitatis episcopus, gloriosissimè martyrium duxit, cuius sacratissimæ reliquię translatę sunt in Galliæ ciuitatem Viennam, ibique in ecclesia sãctorum Apostolorum repositę. Phocæ martyrium.

ANno gratię. cxv. natus est Coillo, regi Britonum, vnicus filius, quem vocauit Lucium, qui factus est patri gaudium & exultatio, quia in senectute, & quasi ab hęrede destitutus, genuerat eum. Coillo regi natus est filius.

ANno gratię. cxvi. Iustus apud Alexandriam sacerdotio fungebatur.

Anno

De morte Traiani imperatoris.

ANno gratiæ.cxviij. Traianus apud Seleuciam Iſauriæ vrbẽ extinctus eſt,cuius exuſti corporis cineres Romani in columna marmorea condiderunt.

Adrianus imperator.

ANno gratiæ.cxviij. Aelius Adrianus,Romanum adeptus imperium,imperauit annis.xx.& vno.Erat enim cõſobrinæ Traiani filius,vir induſtrius & diſcretus,& qui de facili ad pietatem flecteretur.

De probitate imperatoris.

A nno gratiæ.cxix.Adrianus imperator iuſtiſſimis legibus rẽpublicã ordinauit,ita vt à ſenatu pater patriæ diceretur.Eruditus etiam lingua latina & græca,Athenis bibliothecam miri operis exſtruxit.

Papa anariſtus.

A nno gratiæ.cxx.poſt papam Euariſtum Alexander ſedit annis.viij.menſibus.v.& diebus.ij. Hic conſtituit verba domini ſuper panem & vinum in canone recitari,& aquam benedictam in habitaculis hominum ſpargi.

Adriani clementia in Chriſtianos.

ANno gratiæ.cxxi.Imperator Adrianus per Quadratum Apoſtolorum diſcipulum,& Ariſtidem Athenienſem, virum fide & ſapientia plenum,ac per Serenum legatum, libris de Chriſtiana religione compoſitis inſtructus eſt & eruditus. Vnde præcepit per epiſtolam, proconſuli Aſiæ deſtinatam,vt nemini liceret Chriſtianos ſine obiectu criminis,aut probatione damnare.

Imperator Iudæos rebelles edomuit.

A nno gratiæ.cxxii.Adrianus imperator Iudæos rebellantes & Paleſtinam prouinciam quõdam ſuam depopulantes,vltima cẽde perdomuit in vltionem Chriſtianorum.

Reædificatio Hieroſolimæ.

Anno gratiæ.cxxiij. Aelius Adrianus Hieroſolymam reædificauit,& illam de ſuo prænomine Aeliam vocari præcepit.Iuſſit etiã ne cui Iudæorum introeundi in illam eſſet licentia, Chriſtianis tantum ciuitate permiſſa.

De Lucio rege Britonum.

Anno gratiæ.cxxiiij Coillo Britonum rege defuncto, Lucius filius eius regni diademate inſignitus eſt. Hic omnes actus bonitatis patris ſui ſequens ab omnibus tanquam ipſe Coillus habebatur.

De epiſcopis Hieroſolimitanis.

ANno gratiæ.cxxv.primus ex gentibus Marcus Hieroſolymorum epiſcopus conſtituitur, ceſſantibus his qui à paſſione domini vſque in præſens tempus fuere. Nam primus omnium Hieroſolymorum epiſcopus Iacobus frater domini fuit.ij.Simon,filius Cleophæ.iij.Iuſtus.iiij.Zacheus.v.Tobias.vj.Beniamin.vij.Ioannes viij.Matthias.ix.Philippus.x.Seneca.xi.Iuſtus.xij Leui.xiij Effrem xiiij.Ioſeph.xv.& vltimus,Iudas.

Secundus diuinæ legis interpres. Aquila.

Anno gratiæ.cxxvi.Aquila orator, genere & natione Ponticus,

clarus

clarus habetur,qui poſt ſeptuaginta, ſecundus interpres diuinę legis extitit.

ANno gratiæ.cxxvij.Iuſtus Viennenſis eccleſiæ epiſcopus, illuſtriſſimus in Chriſti confeſſione refulſit. Iuſtus Viēnēſis epiſcopus claret

ANno gratiæ.cxxviij.Poſt Alexandrum Sixtus papa.viij. ſedit in cathedra Romana annis.x.menſibus.iij,& diebus viginti, & ceſſauit ſedes diebus duobus. Sixtus Papa Octauus.

ANno gratiæ cxxix.Publio Athenarum epiſcopo, & Apoſtolorum diſcipulo,martyrio ob fidem Chriſti coronato,Quadratꝰ, cuius ſupra meminimus,ſucceſſit,qui eccleſiam Chriſti grandi terrore diſperſam,ſua induſtria congregauit. Publius epiſcopus martiriſatur

ANno gratiæ.cxxx Baſilides hæreſiarcha eccleſiam Chriſti multa maculauit perfidia,à quo Baſilidiani ſunt appellati, qui ſectæ illius adhęſerunt.Hi inter cęteras blaſphemias,quas de Chriſto componunt,ipſum paſſum negant. Baſilides hęreticus. Baſiliani Chriſtum paſſum negant.

ANno gratiæ cxxxi.Cornelius Antiochię conſtituitur epiſcopus quartꝰ.Eodem tempore,paſſio beati Cuthdrati epiſcopi, & Apoſtolum diſcipuli celebratur. Qui perſecutione Adriani eccleſiā grandi terrore diſperſam,fide ſua & induſtria congregauit.

ANno gratiæ.cxxxij.Nicopolis & Cęſarea,terremotu corruerūt. Eodem tempore apud vrbem Tiburtinā,paſſa eſt ſancta Symphorioſa,cum.vij.filijs,quæ primo palmis cæſa,deinde crinibus ſuſpenſa,nouiſſimè in flumen pręcipitata eſt. Paſſa eſt Simphroſia martyr.

ANno gratię.cxxxiij.Hymenęus Alexandrinę eccleſię epiſcopus pręfuit.Eodem tempore,Romæ paſſio ſanctæ Sabinæ martyris ſub Adriano imperatore illuſtriſſimè celebratur, quæ gladio percuſſa,cum palma martyrij,ad cœleſtia conuolauit. Paſſio ſanctæ Sabinæ.

ANno gratiæ.cxxxiiij, Syluius Iulianus perpetuum compoſuit edictum.Adrianus,cum inſignes Athenis feciſſet ædes, bibliothecam mirandi operis extruxit.

ANno gratiæ.cxxxv.Iudæi in arma verſi, Paleſtinam depopulati ſunt.Eodem tempore depoſitio beati Ariſtidis celebratur, qui Adriano principi,de religione Chriſtiana libros offerens, quòd Ieſus ſolus eſſet Deus,eleganter perorauit.

ANno gratiæ.cxxxvj.Bellum Iudaicum,quod in Paleſtina gerebatur,finem accepit.

Anno

De morte Traiani imperatoris.

ANno gratiæ.cxviij. Traianus apud Seleuciam Iſauriæ vrbẽ extinctus eſt, cuius exuſti corporis cineres Romani in columna marmorea condiderunt.

Adrianus imperator.

ANno gratiæ.cxviij. Aelius Adrianus, Romanum adeptus imperium, imperauit annis.xx.& vno. Erat enim cõſobrinæ Traiani filius, vir induſtrius & diſcretus, & qui de facili ad pietatem flecteretur.

De probitate imperatoris.

A nno gratiæ.cxix. Adrianus imperator iuſtiſſimis legibus rẽpublicã ordinauit, ita vt à ſenatu pater patriæ diceretur. Eruditus etiam lingua latina & græca, Athenis bibliothecam miri operis exſtruxit.

Papa anariſtus.

A nno gratiæ.cxx. poſt papam Euariſtum Alexander ſedit annis.viij.menſibus.v.& diebus.ij. Hic conſtituit verba domini ſuper panem & vinum in canone recitari, & aquam benedictam in habitaculis hominum ſpargi.

Adriani clementia in Chriſtianos.

ANno gratiæ.cxxi. Imperator Adrianus per Quadratum Apoſtolorum diſcipulum, & Ariſtidem Athenienſem, virum fide & ſapientia plenum, ac per Serenum legatum, libris de Chriſtiana religione compoſitis inſtructus eſt & eruditus. Vnde præcepit per epiſtolam, proconſuli Aſiæ deſtinatam, vt nemini liceret Chriſtianos ſine obiectu criminis, aut probatione damnare.

Imperator Iudæos rebelles edomuit.

A nno gratiæ.cxxii. Adrianus imperator Iudæos rebellantes & Paleſtinam prouinciam quõdam ſuam depopulantes, vltima cæde perdomuit in vltionem Chriſtianorum.

Reædificatio Hieroſolimæ.

Anno gratiæ.cxxiij. Aelius Adrianus Hieroſolymam reædificauit, & illam de ſuo prænomine Aeliam vocari præcepit. Iuſſit etiã ne cui Iudæorum introeundi in illam eſſet licentia, Chriſtianis tantum ciuitate permiſſa.

De Lucio rege Britonum.

Anno gratiæ.cxxiiij. Coillo Britonum rege defuncto, Lucius filius eius regni diademate inſignitus eſt. Hic omnes actus bonitatis patris ſui ſequens ab omnibus tanquam ipſe Coillus habebatur.

De epiſcopis Hieroſolimitanis.

ANno gratiæ.cxxv. primus ex gentibus Marcus Hieroſolymorum epiſcopus conſtituitur, ceſſantibus his qui à paſſione domini vſque in præſens tempus fuere. Nam primus omnium Hieroſolymorum epiſcopus Iacobus frater domini fuit.ij. Simon, filius Cleophæ.iij. Iuſtus.iiij. Zacheus.v. Tobias.vj. Beniamin.vij. Ioannes viij. Matthias.ix. Philippus.x. Seneca.xi. Iuſtus.xij Leui.xiij Effrem xiiij. Ioſeph.xv.& vltimus Iudas.

Secundus diuinæ legis interpres. Aquila.

Anno gratiæ.cxxvi. Aquila orator, genere & natione Ponticus, clarus

clarus habetur,qui poſt ſeptuaginta, ſecundus interpres diuinę legis extitit.

Iuſtus Viennēſis epiſcopus claret

ANno gratiæ.cxxvij.Iuſtus Viennenſis eccleſiæ epiſcopus, illuſtriſſimus in Chriſti confeſſione refulſit.

Sixtus Papa Octauus.

ANno gratiæ.cxxviij.Poſt Alexandrum Sixtus papa.viij. ſedit in cathedra Romana annis.x.menſibus.iij,& diebus viginti, & ceſſauit ſedes diebus duobus.

Publius epiſcopus martiriſatur

ANno gratiæ cxxix.Publio Athenarum epiſcopo, & Apoſtolorum diſcipulo,martyrio ob fidem Chriſti coronato,Quadratꝰ, cuius ſupra meminimus,ſucceſſit,qui eccleſiam Chriſti grandi terrore diſperſam,ſua induſtria congregauit.

Baſilides hęreticus. Baſiliani Chriſtum paſſum negant.

ANno gratiæ.cxxx Baſilides hæreſiarcha eccleſiam Chriſti multa maculauit perfidia,à quo Baſilidiani ſunt appellati, qui ſectæ illius adhęſerunt.Hi inter cęteras blaſphemias,quas de Chriſto componunt,ipſum paſſum negant.

ANno gratiæ cxxxi Cornelius Antiochię conſtituitur epiſcopus quartꝰ.Eodem tempore,paſſio beati Cuthdrati epiſcopi, & Apoſtolum diſcipuli celebratur. Qui perſecutione Adriani eccleſiā grandi terrore diſperſam,fide ſua & induſtria congregauit.

Paſſa eſt Simphroſiia martyr.

ANno gratiæ.cxxxij.Nicopolis & Cęſarea,terremotu corruerūt. Eodem tempore apud vrbem Tiburtinā,paſſa eſt ſancta Symphorioſa,cum.vij.filijs,quæ primo palmis cæſa,deinde crinibus ſuſpenſa,nouiſſimè in flumen precipitata eſt.

Paſſio ſanctæ Sabinæ.

ANno gratię.cxxxiij.Hymenęus Alexandrinę eccleſię epiſcopus prefuit.Eodem tempore,Romæ paſſio ſanctæ Sabinæ martyris ſub Adriano imperatore illuſtriſſimè celebratur, quæ gladio percuſſa,cum palma martyrij,ad cœleſtia conuolauit.

ANno gratiæ.cxxxiiij, Syluius Iulianus perpetuum compoſuit edictum.Adrianus,cum inſignes Athenis feciſſet ædes, bibliothecam mirandi operis extruxit.

ANno gratiæ.cxxxv,Iudæi in arma verſi, Paleſtinam depopulati ſunt.Eodem tempore depoſitio beati Ariſtidis celebratur, qui Adriano principi,de religione Chriſtiana libros offerens, quòd Ieſus ſolus eſſet Deus,eleganter perorauit.

ANno gratiæ.cxxxvj.Bellum Iudaicum,quod in Paleſtina gerebatur,finem accepit.

Anno

Marcus primus ex gentibus Hierosolymorum episcopus.

ANno gratiæ.cxxxvij.Hierosolymis primus ex gentibus Marc⁹ constituitur episcop⁹,cessãtib⁹ his qui ex circumcisione fuerant.

Imperator Antoninus.

ANno gratiæ cxxxviij.Antoninus,cognomento Pius,imperator creatus,annis.xx.& non plenis.iij.mensib⁹,imperauit. Hic adeò tranquillè vixit,vt meritò pius & pater patriæ sit appellatus.

Theleſphorus, papa ,9.

ANno gratiæ.cxxxix.Theleſphorus Papa nonus ſedit in cathedra Romana annis.xi.menſibus.iii.& diebus,xx.& ceſſauit ſedes diebus.vij.

Nota pietatem.

ANno gratię.cxl Antoninus cũ filijs ſuis, Aurelio & Lucio,in omni regno Romano,cautionib⁹ incẽſis,cunctorũ debita relaxãt.

ANno gratiæ.cxli.Iuſtinus philoſophus librum de Chriſtiana religione compoſitum Antonino tradidit, eumq; benignum erga Chriſtianos fecit,qui nõ lõgè poſt ſuſcitata perſecutione,pro dente Creſcente Cinico,pro Chriſto ſanguinem fudit.

De hæreſi Valentiniana.

ANno gratię.cxlij.Hęreſis Valentiniana & Martionis, eccleſiã Chriſti fraudulẽter impugnat,cuius peſtis iuuentores ęonas,id eſt ſcelera quędã,in originem creatoris inducunt. Chriſtum quoq; de virgine corpus non aſſumpſiſſe,ſed per eam, quaſi per fiſtulam, tranſiſſe profitentur.

De Galeno medico.

ANno gratię.cxliij.Galenus inſignis medicus,& Pergami genitus,Romę clarus habetur.Eodem tempore ſub Antonino imperatore,ſanctus Alexander epiſcop⁹ martyrium ſumpſit, qui poſt multa tormentorum genera gladio occubuit.

Pius Papa decimus.

ANno gratię.cxliiij.Pius Romanę eccleſię ordinatur epiſcopus. Eodem tempore,apud Spoletum,ſancti Concordii preſbyteri paſſio celebratur,qui poſt varia tormenta, ad vltimum gladio percuſſus,martyrium compleuit.

Herus epiſcopus.

ANno gratię.cxlv.Antiochię cõſtituitur epiſcopus Herus.Sub eiſdem diebus ſanctus Pontianus,iubente Antonino imperatore,martyrij palmam poſt multarũ tribulationum ignes, ad martyrij gloriam laudabiliter peruenit.

ANno gratiæ cxlvi. Alexandrię epiſcopatum ſuſcepit Marcus. Per idem tempus apud Smirnam,ſanctus Polycarpus epiſcop⁹ temporibus Antonini igni traditus,& ad purum examinatus,à domino meruit coronari.

De hęretico Valentino.

ANno gratiæ cxlvii. Valẽtinus hæreticus agnoſcitur,& permanet vſq; ad Nicetum.Circa eoſdẽ dies beatus Philippus epiſcopus in

pus in vrbe Cortina,ſanctitate perfectus,obdormiuit in domino.

ANno gratiæ.cxlviij.Veſomedius Cretenſis,cytharedorum carminum muſicus poëta agnoſcitur.

ANno gratiæ.cxlix. Taurus Hyretius Platonicæ ſectæ philoſophus clarus habetur.Eodem tempore,apud Pergamum ſanctꝰ Papyrus epiſcopus efficitur martyr glorioſus. Sãctus Papyrus martyrizatur.

ANno gratiæ.cl.Higinus Papa ſedit in cathedra Romana annis quatuor.menſibus tribus,& diebꝰ ſex. Hic clerum compoſuit, & in ordinibus gradus diſtribuit. Higinus Papa ii.

ANno gratiæ.cli.Apollonius Stoicus,& Baſilides philoſophi illuſtres habentur.Sub eodem tẽpore,Maria virgo,iubente Antonino principe, per martyriꝝ palmã fœliciter migrauit ad dominũ.

ANno gratiæ.cliꝰ.Adrianus Nicomedienſis & Maximus Tyriũs agnoſcuntur.Per idem tempus ſancta Fœlicitas cum ſeptem filiis ſuis,iubente Antonino imperatore,decollata eſt pro Chriſto. Sancta Fœlicitas martyrizatur.

ANno gratiæ. cliij. Alexandrinę eccleſiæ Celadion Epiſcopus flõruit. Celadion epiſcopus.

ANno gratiæ.cliiij.Pius ſedit in cathedra Romana, annis.xi. mẽſibus tribus,& diebus.xxi.& ceſſauit ſedes diebus.xxij. Pius Papa.ii

ANno gratiæ clv.Hermes librum ſcripſit,qui dicitur paſtoris, in quo prẽceptum angeli continetur, vt paſcha ſemper die dominica celebretur. Paſcha quo die celebrandum.

ANno gratiæ.clvi.Polycarpꝰ auditor beati Ioannis,Romam veniens,multos ab hæretica labe compreſſit, qui Valẽtini & Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti.

ANno gratiæ.clvij.Iuſtus Viennenſium epiſcopus, & Lugdunẽſium Photinus,in eccleſia Chriſti,clari habentur.

ANno gratiæ.clviij.Antoninus cognomento Pius, ad duodecimum ab vrbe lapidem,morbo correptus,interiit.

ANno gratiæ.clix. Marcus Antoninus Verus Romanum aſſecutus imperiũ,imperauit annis.xix. & menſibus.xi. Hic aſciuit ſibi ad imperij partem, Aurelium Commodum propinquum ſuũ cum vſq; ad hoc tempus ſinguli Auguſti fuerunt. Antoninus imperator moritur.

ANno gratiæ.clx. Marcus Antoninus, & Aurelius Commodus bellum contra Parthos mirabili virtute & fœlicitate geſſerunt. Quo etiam tempore, perſecutio Chriſtianorum, quarta iam poſt Neronem vice,in Aſia,& per Gallias excitata eſt. Marcus Antoninus imperator.

Anno gratiæ, clxi. Pionius & Polycarpus, diſcipuli beati Ioannis

annis,& Smirneorum episcopi,illustre duxere martyrium.

In Gallijs plurimi moriuntur.

ANno gratiæ. clxij. In Gallijs plurimi pro Christo sanguinem glorioſe fuderunt. Inter quos Iustus Viennensis episcopus,lõgo tempore exilio maceratus,martyr efficitur glorioſus.

Cataphrygũ hæresis.

ANno gratiæ. clxiij. Cataphrygum hæresis exorta est, dicta à Phrigia prouincia,vbi illius authores extiterunt.

Anicetus Papa.13.

ANno gratiæ.clxiiij.Anicetus sedit in cathedra Romana, annis vndecim.Hic constituit,vt clerici comam non nutriant.

Photinus.

ANno gratiæ. clxv. Photinus Lugdunensis Episcopus, senex mirabilis,cum alijs.xl.&.viij. ex Lugdunensi & Viennensi vrbibus,martyrium suum impleuit.

Seuerinus.

ANno gratiæ clxvi. Seuerinus, Exuperius, & Fœlicianus, apud Viennam coronantur martyrio.

Mortalitas

ANno gratiæ clxvii. tanta lues in vltionem martyrum per Italiam diffusa est:vt passim villæ & agri, sine cultore & habitatore remanerent,nec etiam Gallia,ab hac peste,euasit illæsa.

Terremotus

ANno gratiæ.clxviij.terremotus,cum interitu ciuitatũ, & inundationes fluminum,per diuersas prouincias,crebrescebant.Agmina quoque locustarum agros penitus infestabant.

Aurelius Cõmodus.

ANno gratiæ.clxix.Aurelius Commodus, dum in vehiculo cum fratre sederet,morbo,quem Greci apoplexiam vocant,interijt. Quo defuncto,Marcus Antoninus reipublicę aliquantulum solus præfuit.

ANno gratiæ.clxx.Marcus Antoninus,Lucium Commodum filium suum assumpsit in regnum. Qui etiam leges seueriores nouis constitutionibus,temperauit.

ANno gratiæ.clxxi.Marcus cum filio suo,omnia simul fiscalium negotiorum calumniosa monumenta,in forum congesta, iussit incendi.

Mellitus.

ANno gratiæ.clxxij. Mellitus Asianus, Sardicensis Episcopus, Marco Antonino imperatori, pro Christianis, apologeticum tradidit.

Montani hæretici.

ANno gratiæ.clxxiij.Montani hæretici sunt exorti, dicti eo,q; tẽpore persecutionis in montibus latuerunt, qua occasione,se à corpore ecclesiæ catholicæ diuiserunt.

Marcꝰ Antoninus.

ANno gratiæ.clxxiiij.Marcus Antoninꝰ imperator, cum filio suo Lucio,Marcomannicum bellum fœliciter peregit. Sed postq; gentes barbaræ,Vandali scilicet,Sarmatę,& totum pene Germanicum

cum & Romanum exercitum circumcinxerant: quidâ milites christiani,qui cum imperatore erant,in magna constantia nomẽ Christi inuocantes,hostes perterritos in fugam coëgerunt. Quod imperator senatui literatoriè significans, victoriam suam Christo gaudenter attribuit.

ANno gratiæ.clxxv. Sother Papa post Anicetum, sedit in Cathedra Romana annis.ix. mensibus. iij. & diebus. xxi. & cessauit sedes diebus.xxii. Hic cõstituit,quod nulla monialis, sacra vasa vel pallam sacratam contingeret, vel incensum in thuribulo poneret. Sother Papa 14.

ANno gratiæ.clxxvi. Tatianus hæresiarcha,suo dogmate,ecclesiam Christi obfuscare conatur, à quo etiam Encratitæ exorti sunt,dicti,eò quod carnes abominantur. Hunc errorem Seuerianus auxit,à quo Seueriani. Tatianus hæresiarcha. Seuerianus hæreticus.

ANno gratiæ. clxxvii. Theophilus præsul sextus Antiochiæ ecclesiæ floruit,& Pinitus Cretensis,Gnosiæ vrbis episcopus. Theophilus. Pinitus.

ANno gratiæ.clxxviii. Marcus Aurelius Antoninꝰ imperator,in Pannonia constitutus,repentino morbo correptꝰ interijt. Quo defuncto,Lucius Antoninus Commodus filius eius,imperauit annis.xiij. Hic aduersum Germanos bellum fœliciter gessit. Marcus Antoninus imperator. Commodus imperotur.

ANno gratiæ clxxix. Lucius Antoninus, luxuria & indignitatis dedecore deprauatus,inter gladiatores sæpissimè armis in ludo depugnauit,& in amphitheatro,feris sese frequenter obiecit.

ANno gratiæ.clxxx. Capitolium Romæ fulmine proiectum est, ex quo,facta inflammatione, bibliothecam maiorum studio compositam,& ædes alias iuxta sitas,rapaci turbine concrematuit. Capitolium Romæ incenditur.

ANno gratiæ.clxxxi. Lucius imperator,senatores, & maximè illos,quos aduertit nobilitate & industria excellere,interfecit.

ANno gratiæ.clxxxij. Irenæus,episcopus Lugdũnensis, insignis habetur,& Dionysius discipulorũ Christi auditor, Corinthiorum ecclesiam tunc regebat. Ireneus episcopus.

ANno gratiæ.clxxxiij. imperator, Colossi capite sublato, suæ imagini,caput eius iussit apponi.

ANno gratiæ.clxxxiiij. Theodotion Ephesius,diuinę legis interpres tertius,clarus apparuit.

ANno gratiæ. clxxxv. Eleutherius Papa xv. sedit in Cathedra Romana annis. xv. mensibus. vi. & diebus. v. & cessauit sedes Britannia primõ fidem Christi susscepit.

diebus.vi.Eodem tempore,Lucius Britannorum rex, ad eundē papam epistolas direxit, petens ab eo vt Christianus efficeretur. Beatus vero pontifex comperta regis deuotione, misit ad illum doctores religiosos, Faganum & Deruuianum,qui regem ad Christum conuerterent,& lauacro salutari abluerent. Quod cum factum fuisset,concurrerunt ab baptismum nationes diuersæ, exēplum regis sequentes, ita vt in breui, nullus inueniretur infidelis. Beati igitur doctores,cum per totam Britanniam paganismum deleuissent,templa quæ in honorem plurimorum deorum fundata fuerāt,vni deo, eiusdemq; sanctis dedicauerunt,diuersisq; ordinatorum cœtib⁹ repleuerunt. Constitueruntq; in diuersis ciuitatibus regni.xxviij. Episcopos,qui tribus archiepiscopis & sedibus Metropolitanis submittebantur.Prima sedes Londini erat, cui submissa est Loegria & Cornubia,quas prouincias Sabrina à Kambria seiungit. Secunda apud Eboracum,cui submissa est Deira & Albania, quas magnum flumen Humbri,à Loegria secernit. Tertia in vrbe Legionum, cui subiacuit Kambria,id est, VVallia, quam Sabrina à Loegria secernit. Hanc vrbem super Oscam fluuium in Glamorgantia olim fuisse sitam,veteres muri & ædificia proteſtantur.

b. Vsh. de Brit. eccles. primordijs p. 95.

Fides Christi in Britannia confirmatur.

ANno gratiæ.clxxxvj. Beati Antistites Faganus & Deruuinian⁹ Romam reuersi,quę fecerant, impetrauerunt à Papa beatissimo confirmari. Quibus peractis, redierunt in Britanniam præfati doctores,cum alijs quam plurimis,quorum doctrina gens Britonū, in fide Christi,in breui fundata refulsit. Istorum autem nomina & actus in libro reperiuntur,quem Gildas historicus de victoria Aurelij Ambrosij conscripsit.

Lucius rex ecclesias Britanniæ libertatibus muniuit.

ANno gratiæ. clxxxvij. glorioſus Britonum rex Lucius,cum infra regnum suum,veræ fidei cultum,magnificatum esse vidisset,possessiones & territoria ecclesijs,& viris ecclesiasticis, abundāter conferens,chartis & munimentis omnia communiuit. Ecclesias verò cum suis cœmiterijs,ita constituit esse liberas,vt quicumq; malefactor ad illa confugeret,illæsus ab omnibus remaneret. Deinde in dilectione dei,& proximi fœliciter viuens,regnum suum in tranquillitate maxima moderabatur.

Eleutherij decretum.

ANno gratiæ.clxxxviij.Eleutherius,Romanę vrbis episcop⁹,cōstituit vt nulla esca à Christianis repudiaretur, quæ tamen rationalis & humana esset.

Anno

ANno gratiæ.clxxxix Egesippus, Hierosolymitanus episcopus. xix.& ecclesiasticę historiæ scriptor veracissimus,clarus habetur.

ANno gratiæ.cxc.Lucius Commod⁹ imperator,cunctis incõmodus, in domo vestali strangulatus interijt. Lucius Cõmodus imperator.

ANno gratiæ.cxcj.Helius Pertinax, imperator à senatu creatus, sex mensibus imperauit,quibus vix expletis, scelere Iuliani,in palatio cæsus est,qui post eum,septem mensibus imperauit. Hunc Seuerus,bello ciuili victum,interfecit. Helius Partinax imperator.

ANno gratiæ.cxcij.Seuerus genere Afer, Romanum consecut⁹ imperium,imperauit annis.xviij.Hic natura æquus, multis sæpè bellis laceratur. Fortissimè quidem rempublicam, sed laboriosissimè rexit. Seuerus imperator.

ANno gratiæ.cxciij. Seuerus,Pestenninum Nigrum,qui in Aegypto & Syria ad tyrannidem aspirauerat, apud[b] Cizecum vicit,& interfecit. [b] Azotum, siue Crecũ.

ANno gratiæ. cxciiij. Iudæos & Samaritas rebellare conantes, ferro Seuerus coercuit,Parthos,Arabes,Alabenosq; superauit.

ANno gratiæ.cxcv.post Neronem,Seuerus quintam persecutionem in Christianos excitauit, plurimiq; sanctorũ per diuersas prouincias,martyrio coronantur,inter quos, Leonides pater Origenis,& Clemens,Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, martyrium cõpleuerunt. Quinta persecutio Christianorum.

ANno gratiæ.cxcvi.Irenæus Lugdunensis,cum maxima multitudine diuersi sexus,& ætatis, martyrium pro Christo suscepit. Ireneus moritur.

ANno gratiæ.cxcvij.Claudi⁹ Albinus,qui sein Gallijs Cæsarem fecerat,apud Lugdunum interfectus est. Claudius Albinus.

ANno gratiæ.cxcviij.Victor,Romanæ sedis pontifex effect⁹.xvj. mansit in ea decem annis,mensibus duobus,& diebus decem & cessauit sedes diebus. vi. Hic constituit pascha à luna.xiiij. primi mensis,vsque in.xxi.celebrari. Victor Papa,16.

ANno gratiæ.cxcix. Apolonius,vir discretissim⁹, scribit aduersum Montanũ,Priscam & Maximillam hæreticos,qui spiritum sanctum non Apostolis,sed sibi traditum affirmarunt. Montanus, Prisca,& Maxilla hæretici.

ANno gratiæ.cc.Serapion,Antiochenę ecclesiæ episcopus, & Apolonius senator, martyres efficiuntur.

ANno gratiæ.cci.Inclytus Britannorum rex Lucius, in bonis actib⁹ assumpt⁹,Claudiocestriæ ab hac vita migrauit ad Christũ, & in ecclesia primæ sedis honorificè sepult⁹ est.Quo defũcto, dissi- Lucius rex Britãnorum obijt.

diũ inter Britones surrexit, quia absq; hærede decessit, & Romana potestas infirmata est. Mansit itaque Britannia in dissidio vsq; ad aduentum Seueri, qui eam postea Romanæ restituit dignitati.

ANno gratiæ.ccii. imperãte Seuero, Perpetua & Fœlicitas apud Carthaginem Africæ, in castris bestijs deputatæ sunt, p Christo, deuorandũ, nonas Martij, & cum eis Reuocatus, & Saturninus. Secundolus verò, diu in carcere positus, quieuit in Christo.

Panthenus. ANno gratiæ.cciij. Panthenus, Stoicæ sectæ philosophus, primus in Indiam à Demetrio Alexãdriæ episcopo ad docendũ missꝰ, opere & exemplo ecclesiam Christi instruxit.

Symmachus ANno gratiæ.cciiij. Symmachus, diuinæ legis interpres quartus, insignis habetur.

Seuerus in Britannia murum, à mari vsque ad mare, cõstruxit. ANno gratiæ.ccv. Seuerus imperator in partes Britannicas bellum transfert, vbi grauibus prælijs sæpè gestis, maximam insulæ partem sibi subiugauit. Partem vero quam ad tempus subiugare nequibat, trans Deiram coëgit in fugam, à quibus sæpius diris rebellionibus fatigatus, multos de suis militibus frequenter amisit. Decreuit igitur receptam insulæ partem, à gentibus indomitis, fossatis & muris distinguendam, vt hostes atrociss imos à se longius arceret. Constr uxit itaq; fossatum magnum, murumq; fortissimum, crebris turribus communitum, per centum trigina duo millia passuum, à mari vsque ad mare, & custodibus dispositis ad Eboracum contendit.

Seuerus in Britannia interfectus. ANno gratiæ.ccvi. Fulgentius, dux populi profugati, cum, muro sese suosq; præclusos cognouisset, transfretauit in Scythiam, vt Pictorum auxilio restitueretur pristinæ dignitati. Cumque ibi omnem patriæ iuuentutem collegisset, cum maximo nauigio reuersus est in Britanniam, atque Eboracum obsedit. Quod cum Seuero nuntiatum fuisset, illico cum suis obsidionem petiuit. Sed cum pugnam acrius confeciss ent, interfectus est Seuerus imperator, & Fulgentius lætaliter vulneratus. Reliquit verò Seuerus duos filios, Bassianum & Getam: ex quibus Britanni Bassianum elegerunt, quia matre Britannica natus fuerat: Romani verò Getam, quia ex vtraq; parte illos contingebat. Proinde fratres pugnam commiserunt, in qua Geta interficitur, & Bassianꝰ victoria potitur. Deinde cum omni celeritate Romam profectus est.

Bassianus Imperator. ANno gratiæ.ccvij. Bassianꝰ Aureliꝰ Antoninus Caracalla principatum adeptus, imperauit annis.vij. patre Seuero asperior in omnibus

omnibus apparens,Hic etiam libidine adeò feruebat, quod nouercam suam Iuliam,vxorem duxit.

ANno gratiæ,ccviij.Hiericho,quinta editio diuinæ legis reperta est,cuius author non apparet. Diuinæ legis quinta editio reperitur.

ANno gratiæ.ccix.Zephyrinus,Papa.xvij.sedit in cathedra Romana annis viij. mensibus. vi. & diebus. x. & cessauit sedes diebus sex. Zephyrinus Papa 17.

ANno gratiæ.ccx.imperante Bassiano,Symmachus hæresim suam diffudit, prædicando Christum de Ioseph semine fuisse natum,legemq; Moysaicam,Iudaico ritu,fore seruandam. Simmachi hæresis.

ANno gratiæ.ccxi.Alexander episcopus Cappadocẽsis,cum,desiderio sanctorum locorum visendi, Hierosolymam veniret, viuente adhuc Narsisso, eiusdem vrbis episcopo persenilis ætatis, domino per reuelationem idipsum monente, in loco Narsissi episcopus constituitur. Alexander Cappadocẽsis episcopus

ANno gratiæ.ccxij. Tertulianus Afer, Centurionis proconsularis filius,omnium ecclesiarum sermone celebratur. Qui postmodum in Montani dogma dilapsus, aduersum ecclesiam volumina scripsit. Tertulianꝰ.

ANno gratiæ.ccxiij. Bassianus imperator contra Parthos bellũ mouens,inter Edessam & Carras ab hostibus circumuentus, occisus est. Bassianus occiditur.

ANno gratiæ. ccxiiij. Macrinus præfectus imperium inuadens, vno anno imperauit. Emenso autem anno, à millitari tumultu interfectus est. Macrinus imperator.

ANno gratiæ.ccxv.Marcus Aurelius Antoninus adeptus imperium,tenuit quatuor annis.

ANno gratiæ.ccxvi.in Palestina Nicopolis,quæ priꝰ Emaus vocabatur,vrbs condita est.Hæc est Emaus,quam dominus,post resurrectionem suam, suo ingressu sanctificare dignatus est. Nicopolis, quæ prius Emaus vocabatur.

ANno gratiæ,ccxvij.Sabellius hæresiarcha apparet, qui vnam psonam,patris,& filij,& spiritus sancti,prędicandã esse astruxit. Sabellius hęreticus.

ANno gratię.ccxviij. Alexander,senatus ac militum voluntate, impator creatꝰ.xiij.annis digno æquitatis præconio imperauit. Alexander imperator.

ANno gratiæ.ccxix.Calixtus Papa.xviij. sedit in cathedra Romana,annis.v.mensibus duobus,& diebus totidem,& cessauit sedes,diebus.vi.Hic constituit ieiunium quatuor temporum fieri per annum,ad impetrandum aëris serenitatem,& frugum abundantiã. Calixtus Papa.18

Sexta diuinę legis editio reperitur.

ANno gratiæ.ccxx.ſexta ęditio diuinę legis Nicopoli reperta eſt, cuius author non apparet.

ANno gratię.ccxxi.Hyppolitus epiſcopus, qui multorum opuſculorum conditor extitit, temporum canonem conſcripſit, & hucuſque perduxit.

ANno gratiæ.ccxxij.Mammęa, imperatoris mater Chriſtianiſſima,Origenem preſbyterum audire curauit, eumque ab Antiochia accitum,ſummo honore habuit.

ANno gratiæ.ccxxiij.Alexander imperator, in Perſas expeditionem mouens,Xerxem regem eorum victor oppreſſit.

Vrbanus Papa.19.

ANno gratia.ccxxiiij.Vrbanus tenuit cathedram Romanam annis octo, & menſibus.x. & diebus.xi. & ceſſauit ſedes diebus.xix.Hic multos nobiles ad fidem Chriſti,ꝑ& martyrium roborauit.

Sancta Cecilia moritur.

ANno gratiæ.ccxxv.Almachius Romanę vrbis prefectꝰ, in Chriſtianos atrociter ſęuiens, beatam Ceciliam ad Martyrij palmã perduxit.Cuius miraculis & exẽplis,Tiburtius, Valerianꝰ & Maximus,martyrium laudabiliter compleuerunt.

ANno gratiæ.ccxxvi.Alexander imperator,Xerxem, regem Perſarum,glorioſiſſime vicit.

Vlpianus claret.

ANno gratiæ.ccxxvij.Vlpianus iuriſconſultus, aſſeſſor Alexandri,inſignis habetur. Eodem tempore, plurimorum martyrũ martyrium celebratur,quos Alexander imperator capitali ſententia damnauit.

ANno gratiæ.ccxxviij.Terminus preſbiter Antiochenus, Hyppolitus,Berillus,& Hoſtrenus,clari ſcriptores habentur.

Calepodius martyr.

ANno gratiæ.ccxxix.paſſus eſt beatus Calepodius preſbyter,ſub Alexandro imperatore,quem fecit gladio occidi,& corpus per ciuitatem trahi,atq; ad extremum,in Tyberim iactari.

Palmatius martyrizatur.

ANno gratiæ ccxxx.Zebennus,Antiochię epiſcopus,clarus habetur.Eodem tempore Palmatius conſul, cum vxore,& filijs, & ſocijs.xl.promiſcui ſexus,illuſtre martyrium duxit.

Origenes.

ANno gratiæ. ccxxxi. Origenes in Alexandria, cum ſe propter amorem regni cœleſtis caſtraſſet,& licenter cum viris & mulieribus habitaſſet,ab Alexandria Hieroſolymam venit, ob quam cauſam,per orbem vniuerſum legitur diffamatus, qui tam excellẽtis ingenij fuit,vt in omni doctrina cunctos ſui temporis doctores excelleret.In fine,preſbiter infatuatus,& deceptus,dixit,quòd filius

non

non potuit videre patrem,nec ſpiritus ſanctus filium.Animas quoq; in mundi principio,dixit peccaſſe,& per diuerſitates peccatorum, diuerſa tormẽta meruiſſe, & hac de cauſa mundum factum fuiſſe. Filium quoq; adhuc paſſurum, & dæmones, ſicut homines, redẽpturum.Ille cum bene dixit,nullus melius, cum male,nullus peius.

ANno gratiæ.ccxxxij.Pontianus ſedit in cathedra Romana,annis.v.menſibus.ij.& die bus.ij. Pontianus Papa.20.

ANno gratiç.ccxxxiij.Alexander imperator apud Magũtiacum, à tumultu militari interfectus eſt, poſtquàm annis tredecim imperaſſet. De morte Alexandri.

ANno gratiæ.ccxxxiiij Maximinus,nulla ſenat° voluntate, imperator ab excercitu,poſtquam bellum in Germania proſperè geſſerat,creatus,tribus annis imperauit. Maximinus imperator.

ANno gratiæ.ccxxxv.Maximinus imperator aduerſus eccleſiarum prælatos perſecutionẽ mouit, & maximè propter Mammæam Alexandri matrem, cui ſucceſſerat, & eius familiam Chriſtianiſſimam,vnde plurimi,per palmam martyrij, ad cœlica regna aduolarunt. Maximinus imperator aduerſus prælatos deſæuit.

ANno gratiæ. ccxxxvi. Pontianus, Romanæ ſedis Epiſcopus, martyrio coronatur,& in cœmiterio Calixti papæ,ſepultus eſt. Pontianus Papa.

ANno gratiæ. ccxxxvij. Antherius ſedit in cathedra Romana, menſe vno,& diebus.xv.quibus peractis,per martyrium, iubente Maximino,cœlum adijt.Sed paucis diebus elapſis,idẽ Maximinus à Pompeio interfectus eſt. Antherus Papa.21.

ANno gratiæ.ccxxxviij.Gordianus Romanum aſſecutus imperium,annis ſex imperauit. Nã Pompeĩ° interfector Maximini, & frater eius Albinus,qui imperium vſurpauerant, in palatio ſunt interfecti.Eodem anno Fabianus papa ſedit in cathedra Romana annis.xiiij.menſibus vndecim,& diebus totidem. Gordianus imperator. Fabianus Papa.

ANno gratiæ cxxxix.Lucianus Africanus,inter ſcriptores eccleſiaſticos,inſignis habetur. Qui etiam in philoſophicis ſtudijs, atq; omni Grẽcorum,doctrina inſtructiſſimus prædicatur. Lucianus.

ANno gratiæ.ccxl. Origenes in Cæſarea Paleſtinæ, Theodorũ cognomẽto Gregorium & Athenodorum, epiſcopos,diuina Philoſophia imbuit. Origenes.

ANno gratiæ.ccxli.Florentius Viennenſis epiſcopus,vita & doctrina claruit.Manſit autem vſque ad Galieni & Voluſiani imperium,exulq; martyrium complcuit. Florẽtinus

Ann

Fabianus Papa.

ANno gratiæ ccxlii. Fabianus Romanam rexit ecclesiam. In cuius promotione, spiritus sanctus in specie columbæ, sup caput ipsius descendit.

ANno gratiæ. ccxliii. Gordianus admodum puer, in orientem Parthicum profectus, suorum fraude, propè Circeam sup Euphratem est occisus.

Philippus imperator.

ANno gratiæ. ccxliiij. Philippus Imperator constitutus, imperauit septem annis, & Philippum filium suum, consortem imperij fecit.

Primus imperator Christianus.

ANno gratiæ. ccxlv. Imperator Philippus, omnium imperatorũ primus, efficitur Christianus, & vsque in finem Christianus permansit.

Multitudo librorum Origenis.

ANno gratiæ. ccxlvi. Origenes aduersus quendam Celsum, epicureum Philosophum, qui contra nos libros scripserat, octo voluminibus disputauit, & eiusdem libros Hieronymus quinque millia se legisse testatur.

Natiuitas Christi celebratur.

ANno gratiæ. ccxlvii. natiuitatis Christi annus, à Christianissimo imperatore Phillippo, celebratur.

ANno gratiæ. ccxlviii. post annum tertium imperij Philippi, millesimus, à conditione Romę, annus expletus est.

Vt nouum chrisma singulis annis conficiatur.

ANno gratiæ. ccxlix. Papa Fabianus constituit, vt singulis annis nouum chrisma conficiatur, vetus incendatur.

ANno gratiæ. ccl. Philippus, tã pater q̃ filius, licet in locis diuersis, ambo tamẽ à tumultu militari, & Decij fraude, sunt interfecti.

Decius imperator Christianos persequitur.

ANno gratiæ. ccli. Decius, ciuilis belli inuentor, anno vno, & mẽsibus tribus imperauit. Hic ob odium Philippi, cui successerat, ad persequendos, interficiendosq; Christianos, feralia disperfit odicta, & septimus post Neronẽ in Christicolas desæuit. Hac quoq; tempestate, in vrbe Romana passus est beatus Fabian⁹. Et apud Ephesum, septem sancti dormientes delituerunt in monte Cęlio. Hierosolymis passus est Alexander episcopus, Romæ Laurentius & Hippollitus.

Gallus & Volusianus imperatores

ANno gratiæ. cclij. Gallus, cum filio suo Volusiano, regnum adeptus, annis. xi. & mensibus. iiij. illud tenuit. Quo tempore, pestilentia ingens per omnes penè prouincias Romani imperij extẽditur, ob vltionem proculdubio, violati nominis Christiani. Eodẽ tempore Origenes presbyter supramemoratus, defunctus est. Cuius scripta, in locis quibusdam reperiuntur, hæretica prauitate vitiata. Astruxit

ta.Astruxit enim,q̄ omnes qui in peccatis,licet maximis,vitam finierunt,diabolumque,& omnes eius satellites,post longa tēpora purgandos,regno dei restitui, & rursus aliquos ad tormenta relabi,atque reuerti.Et has vices alternantes beatitudinum & miseriarum, omnes rationales creaturas,dicit semper fuisse,& semper fore. Hic mille,& eo amplius tractatus,& multos commentarios edidisse legitur,& seipsum castitatis gratia castrauit, licet nō secundū scientiam fecit.Fecit etiam istud, ac si nauis gubernator, tēpestatem futuram videns,gratia declinandæ tempestatis, nauis gubernaculum iratus frangat,ac nauem fluctibus immergat.Eodem tepore,Cyprianus,doctorum lumen Carthaginí clarus habebatur.Tunc Cornelius,Romanæ vrbis episcopus, tenuit cathedram annis duobus, & totidem mensibus,& diebus decem.Hic rogatus à quadam matrona Lucinía,corpora apostolorum Petri & Pauli, de catatumbis noctu leuauit,& Lucinia corpus beati Pauli posuit in prædio, in via Hostiensi,vbi decollatus fuit.Corpus beati Petri Corneli' Papa posuit iuxta locum,vbi crucifixus fuerat.Eodem anno, Gallus & Volusianus,dum contra Aemilianum,nouis rebus studentem, bellum ciuile moliuntur,occisi sunt.Aemilianus tamen tertio mēse suæ tyrannidis extinctus est.

Cornelius Papa.

ANno gratiæ.ccliij. Valerianus,cum filio suo Galieno,imperauit annis.xv.Hic ita primum sanctos venerabatur, vt eius domus ecclesia dei à fidelibus crederetur.

Valerianus cū filio suo Galieno imperauit.

ANno gratiæ.ccliiij.Lucius,Romanæ vrbis episcopus, tenuit cathedram annis tribus,& mensibus tribus,& diebus totidem.

Lucius Papa.

ANno gratiæ.cclv. Valerianus,in Christianos octaua persecutione mota,statim à Sapore rege Persarum captus,luminibusque orbatus, ignominiosissima apud Persas seruitute consenuit donec vixit.Galienus tam claro dei iudicio perterritus, pacem ecclesijs,tepida satisfactione,restituit.

De octaua ecclesiæ graui persecutione.

ANno gratiæ.cclvi.Cyprianus,Carthaginensis episcopus, martyrio coronatur.Cuius vitam,& passionis volumen, diaconus eius Pontianus scripsit,& fidelibus ad ædificationem reliquit.

Sanctus Cyprianus martyrizatur.

ANno gratiæ.cclvij.Stephanus sedit in cathedra Romana, annis quatuor,mensibus tribus,& diebus totidem.Hic constituit sacerdotes & Leuitas,vestibus sacris,in vsu quotidiano non vti, nisi in ecclesia tantum.

Stephanus Papa.

ANno gratiæ. cclviij. Germani, tota Italia hostiliter penetrata,

Rauennam

Rauennam vſque perueniunt.

ANno gratiæ.cclix. Græcia, Macedonia, Pontus, & Aſia, Gothorum inundatione delentur.

ANno gratiæ.cclx. Sixtus tenuit cathedram Romanã, annis duobus, menſibus vndecim, & diebus ſex, & tunc ceſſauit.

ANno gratiæ.cclxi. Poſthumus per cedes, dieb⁹.xxi. in Gallia tyrannidem inuaſit, ac per x annos, ingẽti virtute ac moderatione vſus, dominantes hoſtes expulit, qui tamen ſeditione militum interfectus eſt.

ANno gratiæ.cclxii. Victorinus, à Gallis imperator creatus, poſt paululum, apud Viennam occiſus eſt.

Gregorius Neocæſareæ epiſcopus.

ANno gratiæ.cclxiij. Dioniſius Papa, ſedit in cathedra Romana annis duobus, & menſibus totidem.

ANno gratiæ.cclxiiij. Gregorius Neocæſareæ Ponti epiſcop⁹, eccleſiam volens ædificare, à monte quodam impediebatur. Cũque locus non ſufficeret eccleſiæ conſtruendæ, montem precibus amouit, eccleſiamque fundauit.

ANno gratiæ.cclxv. Fœlix tenuit cathedram Romanam, annis.ij. menſibus.x. & diebus xxv. Per idem tempus, Lupicinius, Viennenſis eccleſiæ epiſcopus, clarè floruit.

Galienus imperator perimitur. Claudius imperator.

ANno gratiæ.cclxvi. Galienus imperator, cum tempublicam deſeruiſſet, & Mediolani libidini inſeruiret, interfectus eſt.

ANno gratiæ.cclxvii. Claudius, voluntate ſenatus imperio ſumpto, annis duobus præfuit.

Eutychianus Papa.

ANno gratiæ.cclxviij. Eutychianus Papa ſedit Romę, annis.viij. menſibus.x. & diebus.iii. & eſſauit ſedes diebus octo.

ANno gratiæ.cclxix. Claudius Gothos, iam annis.xv. Illyricum Macedoniamque vaſtãtes, bello adorſus, incredibili ſtrage deleuit. Cui à ſenatu, clypeus aureus in curia, & in capitolio ſtatua equeſtris aurea decreta eſt. Sed continuò apud Smyrnium morbo correptus interijt.

Diſputatio contra hæreſim.

ANno gratiæ.cclxx. Quintillus frater Claudij, vnicę moderationis vir, ab exercitu imperator electus.xvij. imperii ſui die interfectus eſt. Eodem tempore Madiõ, Antiochenæ eccleſiæ preſbyter, aduerſus Paulum Samoſatenum epiſcopum Antiochiæ, qui dogmatizabat Chriſtum communis naturę hominem fuiſſe tãtum, notarijs excipientibus, diſputauit.

Anno gratiæ.cclxxi. Aurelianus, imperium adeptus, annis quinque

que,& menſibus ſex tenuit,vir in excellentia militari excellens.

ANno gratiæ.cclxxij.Aurelian⁹, expeditione in Danubium ſuſcepta,Gothos magnis pręlijs profligauit.

ANno gratiæ.cclxxiij.Aurelianus vrbem Romanam muris firmioribus cinxit, atque eam inuincibilem fecit. Eodem anno Paulus ſuperius memoratus,de ſua hæreſi, apud Antiochiam conuincitur,& damnatur. Vrbs Romana muris cingitur.

ANno gratiæ.cclxxiiij.Aurelianus, cum perſecutione aduerſus Chriſtianos agi decerneret, fulmen ante eum magno pauore circumſtantium ruit,ac non multò poſt in itinere eſt occiſus. Aurelianus perimitur.

ANno gratiæ.cclxxv.Tacitus tenuit imperium menſib⁹ ſex, quo apud Pontum occiſo, Florianus obtinuit imperium diebus. lxxxviii.& apud Tharſum interfectus eſt. Per idem tempus Eutychianus Romæ epiſcopus,martyrio coronatus,in cœmiterio Calixti ſepelitur,qui manu propria.ccc.&.xlii.martyres ſepeliuerat. Eutychianus Papa moritur.

ANno gratiæ.cclxxvi.Caius Romanæ vrbis epiſcopus,ſedet annis vndecim,& menſibus quatuor. Quo etiam anno Probus imperium adeptus,annis ſex.& menſibus quator,illud tenuit. Caius Papa.

ANno gratiæ.cclxxvii.Anatholi⁹,Laodiciæ Syriæ epiſcopus,plurimo ſermone celebrater.Cuius ingenij magnitudo, de libro quem ſuper paſcha compoſuit,& decem libris arithmeticæ inſtitutionis,poteſt apertè cognoſci. Anatholius in ſcripturis claret.

ANno gratiæ. cclxxviii. Hæreſis inſana Manichęorum exoritur, cuius author Manes extitit.Hi duo principia eſſe docẽt, vnum boni & alterum mali, vnum lucis & alterum tenebrarum. Ex deo, quaſi ex fonte quodam,animas manare aſſerunt, vetus teſtamentũ reſpuunt,nouum ex parte recipiunt. Eodem tẽpore Simplides Viennenſis epiſcopus,vir miræ ſanctitatis,floruit. Hęreſis Manichæorum.

ANno gratiæ.cclxxix. Probus imperator Gallias à barbaris iamdudum occupatas,per multa & grauia prælia deletis tandẽ hoſtibus,ad perfectum liberauit. Probus imperator,Gallias liberat.

ANno gratiæ.cclxxx.Probus duo bella geſſit, vnum in oriente, quo Saturninum tyrannum ſubactum oppreſſit,& cepit.Aliud, quo Proculum & Bonoſum,apud Agrippinã, magnis prælijs ſuperatos interfecit.Archelaus,Meſopotamiæ epiſcopus, librum diſputationis ſuæ,q̃ habuit aduerſum Manichæum de Perſide, exeuntẽ Syro ſermone compoſuit,qui,tranſlatus,à multis Græcis habetur. Idem duo bella geſſit.

Anno gratiæ. cclxxxi. Probus Imperator, apud Syrmium militari

militari tumultu interfectus est. Cuius anno secundo, secundum Hæbræos initium fuit. lxxxvi. iubilæi. Continentur anni, quatuor millia. ccl.

Carus imperator.

ANno gratiæ. cclxxxii. Carus imperio potitus, imperauit annis. ij. cum filijs Carino & Numeriano.

ANno gratiæ. cclxxxiij. Phierius, presbyter Alexãdriæ, sub Theona episcopo, populum docuit, & sermones, diuersorumque tractatuum libros composuit. Inuenitque elegatiam expositionis, ita vt Origenes iunior vocaretur.

ANno gratiæ cclxxxiiij. Carus bello Persico, postquam duas nobilissimas vrbes, Cœlon, & Ctesiphontem cæpit, & de Persis triumphauit, super Tigridem in castris, fulmine percussus, interiit.

Diocletianus imperator. De insolentia cuiusdam iuuenis in Britannia.

ANno gratiæ. cclxxxx. Diocletianus Romanum adeptus imperium, annis. xx. illud tenuit, qui statim, vt potestatis copiã habuit, Aprum, interfectorem Numeriani, manu propria interfecit.

ANno gratiæ. cclxxxvi. erat in Britannia quidã iuuenis Carausius, ex infima gente procreatus, qui Romam profectus, petiuit licentiam à senatu, vt maritimam Britanniæ ab incursione barbarica nauigio tueretur. Tandem cum, falsis suis promissionibus, senatum illusisset, quæ petiit, impetrauit, & cum chartis sigillatis Britanniam petiuit. Mox ingressus mare cum socijs piratis, in cõprouincialibus insulis, prædia diripiebat, ciuitates & oppida, nulli parcendo, subuertebat. Confluebant ad eum, quicumque in aliena aspirabant, quos donarijs assiduis confœderare curauit. Timidum tamen habẽs, sibi malè conscius, animũ Britonibus dixit, quod si ipsũ regẽ facerent, exterminatis Romanis, totam insulam à gente barbarica liberaret. Annuentibus cunctis, regni diadema suscepit, & septem annis regnauit, tributumque consuetum Romano senatui reddere contempsit.

Caius Papa martyrizatur.

ANno gratiæ. cclxxxvii. Caius Romanæ vrbis episcopus, sub Diocletiano imperatore, martyrio coronatus est.

Marcellinus Papa.

ANno gratiæ. cclxxxviij. Marcellinus sedit in cathedra Romano, annis. vij. mensibus duobus, & diebus. xxv. & cessauit sedes, annis. vii. mensibus. vi. & diebus. x.

Diocletianus Maximianũ consortem imperij facit.

ANno gratiæ. cclxxxix. Diocletianus Carinum, quem Carus Cæsar in Dalmatia reliquerat, difficilimo bello, & maximo labore superauit.

ANno gratiæ. ccxc. cum in Gallia Amand' & Aelian' pernicioſos tumultus excitassent: Diocletian' Maximinianum, cognomẽto Herculeum,

Herculeum, Cęsarem imperij consortem fecit, misitque in Gallias, qui facilè agrestium hominum confusam manum, virtute compescuit militari.

ANno gratiæ.ccxci. per omnes ferè Romani imperij fines, subitarum fragores turbationum conerepuerunt. Vnde permot⁹ Diocletianus, Constātium, Maximianum, Galerium, & Maximinum ad diuersas destinauit prouincias, vt rempublicam manu militari tuerentur.

ANno gratiæ.ccxcij. Carausio contra Romanos in Britannia rebellante, senatus legauit Alectum, vt tyrannum interficeret, & Britanniam Romanæ restitueret dignitati. Qui appulsus in insulā, prælium commisit, & Carausium interfecit. Deinde cladem maximam Britonibus intulit, qui republica relicta, Carausij se commiserant iussioni. Sumpto itaque regni diademate, insulā tenuit per triennium. Alectus in Britanniam missus.

ANno gratiæ.ccxciij. Diocletianus, primus gemmas vestibus, & calciamētis inseri iussit, dū sola purpura retro prīcipes vterētur. Diocletiani vestes.

ANno gratiæ.ccxciiij. Asclepiodot⁹ Dux Cornubiæ, auxilio Britonum, inuasit Alectum, dum Londonijs dijs patrijs proposuisset offerre. Alectus verò, cum aduentum Asclepiodoti comperisset, relicto sacrificio, egressus est contra ipsum, & acerrimam ingerens pugnam ab Asclepiodoto in fugam coactus est, & totus eius exercitus dissipatus. Quibus fugientibus, multa millia & Alectum peremit. At Leuius Gallus, Alecti collega, residuos Romanos collegit in vrbe Londino, vt Asclepiodoto resisteret, aut necem imminentem euitaret. Britanni vtique ciuitatem acerrimè inuadentes, muros ciuitatis diruere satagebant. Factoque agmine dēso, inuaserunt Romanos, & vna die omnes interfecerunt, supra torrētem infra vrbem qui postea de nomine ducis, Britannicè Nantgallum, Saxonicè verò VValbroke dicebatur. Vnde walebroc dicitur.

ANno gratiæ.ccxcv. Asclepiodotus, annuente populo, Britanniç diadema suscepit, & cum recta iusticia illud.x. annis tractauit. Asclepiodotus Britanniæ diadema suscepit.

ANno gratiæ.ccxcvi. Constantius Herculei Maximiani priuignā accepit, scilicet Theodoram. Ex qua sex filios, frates Constantini, sustulit.

ANno gratiæ.ccxcvii. Constantius Cæsar in Gallia, primo prælio ab Alemannis exercitu suo profligato, vix ipse surreptus est. Sed secuta est secunda victoria, ita, vt paucis horis. lxx. milia Constantinus vicit.

Alemannorum cæsa referuntur.

Maximian⁹ Herculeus.

ANno gratiæ.ccxcviij. Achilleum contra Romanos in Aegypto rebellantem,& Quinquegentianos, Maximinianus Herculeus bello superauit.

Diocletian⁹ vicit Achilleum.

ANno gratiæ.ccxcix. Diocletianus Achilleum ,obsessum per octo menses,apud Alexandriam cepit,& interfecit.

ANno gratiæ.ccc. Galerius Maximianus, cum, duobus iam prælijs aduersum Narseum conflixisset, tertio conflictu victus est, amissisq; copijs armatorum,ad Diocletianum refugit.

Ambrosius docuit rhetoricam.

ANno gratiæ.ccci. Ambrosius apud Africam florentissimè rethoricam docuit,& aduersum gētes volumina celebria edidit.

ANno gratiæ.cccii. Marcellus sedit in cathedra Romana,annis. v.& mēsibus.vi.Per idem temp⁹ Coël⁹,Dux Kaercolun,id est, Colcestriæ,insurrexit in Asclepiodotum regem Britanniæ, & cōserto prælio ipsum interfecit,& eius regnum obtinuit. Romani vero, legauerunt Constantium senatorem,qui Hispaniam , aliasque terras quam plures ipsis subdiderat,vt Britanniam Romanæ redderet dignitati.Porrò Coël⁹ rex Britonum,cum aduentum ipsius cognouisset,timuit cum ipso præliari, quia fama ipsius sapientiæ & audaciæ illum fore inuincibilem asserebat.Vt igitur Constantius applicuisset in insulam,direxit Coël⁹ legatos ad illum,pacemque petijt,& subiectionem promisit.Cuius petitionibus adquiescens Constanti⁹, nihil præter solitū tributum ab ipso petebat.At pace firmata,et obsidibus datis,Coël⁹ elapso mense vitam finiuit. Deinde Constantius regni diadema adeptus. Helenā Coëli regis filiam,virginem valde speciosam,artibusque liberalibus, & instrumentis musicis ad perfectum eruditam,in societatem thori recepit. Caruit enim pater eius alia prole,quæ post illum regni solio potiretur,vnde eam ita eruditam esse procurauerat,vt cum honore & tranquillitate regnū post ipsum moderari quiuisset.Suscepit ex ea filium Constantius, & vocauit eum Constantinum.

Helena mater Cōstantina.

De magna persecutione Diocletiani & Maximiani.

ANno gratiæ. ccciij. qui est annus imperij Diocletiani.xxi.orta est persecutio Christianorum,post Neronem decima, qua ferè deleta est Christianitas,per orbem viuersum.Nam Diocletianus in oriente, Maximianus Herculeus in occidente, vastari ecclesias & Christianos interfeci, præceperunt. Proponitur etiam edictum, vt cunctæ per orbem terrarum ecclesiæ ad solum vsque complanarentur,scripturæ sacræ in medijs foris igni comburerentur, qui ecclesijs præerant in vinculis ponerentur, ac demum dijs immolare.exquisitis

sitis supplicijs cogerentur. Tunc quidam timore perterriti cædebãt, quidam verò diuina virtuti suffulti, ad superna tormentis conuolabant. Passa est, sub hac clade, legio sanctorum Thebeorum, continens milites sex millia sexcentos, & sexaginta sex, qui iubẽte Maximiano, pro fide Christi laudabiliter martyrium compleuerunt. Ex hac autem martyrium multitudine, nomina nobis sunt aliqua cõperta, scilicet Mauricij, Exuperij, Candidi, Victoris, Innocentij, atq; Vitalis. Sed cętera nomina, quę nobis sunt incognita, in libro vitæ cõtinentur ascripta. Apud Castrum Solodorum, passio Victoris, & Vrsæ celebratur. Martyrium etiam Gereonis, sociorumq; eius. ccc. & xxviij. apud Agrippinam Coloniam impletur. Hæc persecutio tã crudelis & cruẽta sęuiebat, vt intrà vnum mensem xvij. millia martyrum passi inueniantur. Nam & oceani limbum transgressa, Britannis lampades sanctorum martyrũm clarissimas accendit. Siquidem in ea passus est sanctus Albanus, de quo presbyter Fortunatus, in laudem martyrij, sic ait:

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Qui videlicet Albanus, cum perfidorum principum mandata aduersum Christianos desęuirent, clericum quendam persecutores fugientem hospitio recepit. Quem dum orationibus continuis, ac vigilijs studere conspiceret, subitò diuina respectus gratia, exemplũ fidei illius cœpit æmulari, ac salutaribus eius exhortationibus paulatim edoctus, relictis idolatriæ tenebris, corde integro efficitur christianus. Istius clerici nomen, licet Romanæ taceant historiæ, in historia Britonum tamen expressa continetur. Dicitur enim quòd Albanus, charitatis gratia feruens, confessorem suum Amphibalum à persecutoribus insectatum, in domo sua primum occuluit, & deinde, mutatis vestibus, sese discrimini mortis obtulit, imitãs in hoc Christum, animam suam pro ouibus ponentem.

De prædicatione sancti Amphibali, & conuersione Albani.

IGitur singulis diebus, cum iam in vesperam hora declinaret, magister & discipulus, hominum frequentiam deuitantes, ad domũ remotiorem, quæ tugurium vulgo solet appellari, se[d] proripuunt, noctem totam ibidem in dei laudibus transigentes. Et hęc faciebãt ne secretũ suum palam fieret infidelib[9], qui cultores Christianæ religionis, non in fide sequi, sed persequi fideles contẽdebant. Verum aliquanto tempore interiecto, gentilis quidã ad iudicẽ audacter ingressus, quod factum fuerat indicauit, nihil omninò reliquit intactum, quò facilius, vel obesset innocentibus, vel iudicem impelleret ad furorẽ. Quib[9] cognitis, iudex mox iracundiæ furore succẽsus, Al-

d Diuertũt.

banum, & magistrum illius ad suam præsentiam iussit euocari, vt cum ea, qua dignum erat, reuerentia, diis suis victimas immolarēt. Nolentes autem vi, & violentia comprehēdi, vinculis arctari, & aris deorum, victimæ modo, iugulandos imponi. Sed huiusmodi decretum Albanum non latuit, qui principis insidias modis omnib⁹ capiens præuenire, hortatur Amphibalum vt, vrbe secedens, sibi præcaueat, dans ei clamydem auro textam, quò tutior ab hostibus redderetur. Vestis enim huiusmodi tantæ, tunc temporis, apud omnes dignitatis, tantæque fuit reuerentiæ, vt illa indutus, hostium cuneos penetraret illæsus. Ipse verò magistri sui caracallam sibi retinuit, certissimè sciens, quòd non equis oculis eam sæuientes aspicerent inimici. Igitur Amphibalus, Albani adquiescens precibus, ante lucis exortum fugam arripuit, per viam tendens, quæ de ciuitate vergit ad Aquilonem. Albanus vero eum conducebat, quādiu ambobus visum est expedire. Cumque discederent ab inuicem, & vltimum sibi valefacerēt, quis eorum lachrymas, sine lachrimis, ad memoriam valeat reuocare? Itaq; in Valliam Amphibalus ad martyrium festinat, Albanus autē habitu magistri vestitus est, vt vel hoc modo gētilium animos in se solum facilius prouocaret. At vbi dies exortus est, equites efferatis animis in ædes Albani irruunt, & vniuersa perlustrantes, ipsum tandem in tugurio reperiunt in habitu peregrino, nudis pedibus ante crucem domini, quam sibi magister suus reliquerat, precibus incumbentem. Mox illum inhumanè rapientes, vinculis constrictum ad præsentiam iudicis pertraxerunt. Qui tunc, cum vniuersa ciuitate, aris assisteb at, vt diis suis hostias immolarēt. Albanus verò, vt se seruum crucis ostenderet, signū domínicum in manibus iugiter prę ferebat. Quem iudex vultu atrocissimo perspiciens, vt diis offerret libamina, imperauit. Cui beatus Albanus: Dijs vestris falsis nullo modo sacrífico, qui nec sibi, nec alijs aliquando profuerunt. Tunc, ex prę cepto iudicis, Albanus apprehensus extenditur ad flagella, sed inter verbera verba dei iugiter resonabant. Cumq; lictorum manus fatigarentur, & res effectum non haberet, sub custodía iudicis sex mensibus, & eo amplius iubetur detineri. Sed mox iniuriam martyris elementa testantur A tempore namq; comprehensionis illius vsq; in diē, quo carcere fuerat absoluendus. terram ros aut pluuia non infudit, sed in dies singulos tota regio sub sole ardentissimo torrebatur: non agri, non arbores, quicquam fructuum protulerunt, elemento contra impios

pios dimicante. Iudex autem, & ciues Verolani, plagam huiuſmodi non ferentes, Albano crimen imponunt, congregatiſq; in vnũ omnibus, ipſum ſibi præſentari fecerunt. Et dum ſtaret in medio multitudinis, omnes vnanimi conſenſu, in ſanctum dei mortis tulere ſentẽtiam. Ipſe crucem domini, quam manu tenebat, frequẽter deoſculans, & adorans, cauſam ſuam domino cõmendabat. Albanus igitur de iudicio ad ſupplicium trahebatur. Cumq; iter agentes, ad flumen rapidiſſimum peruenerunt, oratione ad deum emiſſa, inter vndas, viam populo patefecit. Tunc miles ille, qui trahebat Albanum ad ſupplicium, viſo miraculo, enſem proiicit, fatetur errorem, & à ſancto veniam deprecatur. His ita geſtis, inimici veritatis hominem arripiunt, dentes excutiunt, & omnia illius oſſa immiſericorditer confringunt, & ſi nihil in corpore remanſit illæſum, fides tamen, quæ feruebat in pectore, lædi non potuit. Tandem mõtis cacumen aſcendentes, inuenerunt illic turbam hominum ſine numero, qui ſub ſole ardenti ſiti æſtuantes extremum ſpiritum iam trahebant. Quorum miſeriis Albanus condolens, in montis cacumine fontem orando produxit. Extinxerunt ſitim homines infideles, ſed adhuc tamen humanum ſanguinem ſitiebant. Quid plura? Ex omni populo carnifex vnus eligitur, qui ſcelus præ omnibus perpetraret. Qui mox ſummis viribus enſem vibrans in ceruicem, vno ictu caput martyris amputauit: ſed oculis ferientis ſimul cum capite martyris in terram cadentibus, ipſe totus efficitur tenebroſus. Crux vero, quam vir ſanct⁹ iugiter in manibus ferre conſueuerat, fœlici iã cruore reſperſa, ſuper herbam decidit, eamq; quidam Chriſtianus occultè rapuit, & ignorantibus paganis abſcondit. Quo facto, miles ille, quem paulò ante ſemiuiuum pagani reliquerant, anniſu, quo poterat, montem manibus reptando conſcendit. Tunc iudex viri vulneribus inſultans, ait: Obſecra nunc Albanum, vt oſſa tua dignetur in ſtatum priſtinum reformare. Ego (inquit) credo, quòd beatus Alban⁹, ſuis ſanctis meritis, mihi poterit integram reddere ſanitatẽ, & ad clementiam perducere ſaluatoris. Tunc caput martyris reuerenter aſſumens, illudque corpori deuotus apponens, deſperatũ corporis robur recuperare cœpit, & ſanus effectus, Albani meritũ, chriſtique potentiam, omni populo audiente, nõ deſtitit prædicare. Deinde terram aperiens, humo corpus Albani operit, & tumulum de ſuper ipſe compoſuit. Quo viſo, miles ille, ab hoſtibus crucis, apprehendi iubetur, & nimis horrendo ſupplicio, ſanctum illius corpus

Albanus fõtem orando de monte produxit. *i* Librans.

discerpentes,ad vltimum,caput gladio amputarunt.Sicque miles ille,in fide Christi perseuerans,vnà cum beatissimo Albano, corona martyrij meruit sublimari.Nocte igitur insecuta, visa est columna lucis è tumulo beati martyris cœlos penetrare, per quam descendẽtes angeli,& ascendentes totam noctem in dei laudibus deducebant.Inter cætera verò,quæ canebant, vox ista frequentius est audita.Albanus vir egregius martyr extat glorioſus. Cumque ad hoc spectaculum subitò fieret concursus paganorum, vnus ex omnibus in hanc vocem prorupit.Hæc miranda, quæ vidimus,Christum dei filium,liquido constat,operari.Eamus,& inquiramus virũ dei,quia sicut nostis,Albanum prædicando conuertit ad Christum. Cumq; omnibus ista sententia placuisset,ad mille homines versus VVallia iter arripiunt,& virum dei Amphibalum ibidem inuenerunt,regionis illius hominibus,verbum vitæ prædicantem. Cui,aduentus sui causam exponentes,crucem, quã suo quondã Albano commendauerat,cruore respersam obtulerunt.At ille deo gratias agens, nouis auditoribus fecit de religione sermonem.Cui mox illi consentientes,signaculum,quod in Christo est,ab eius sacris manibus,alacriter susceperunt. Et cum dies aliquot præterijsset, fama facti Verolamiũ peruolauit.Ciues verò,nimio furore commoti, totis viribꝰ cum ingenti strepitu iter ineunt,ac si essent ad prælia processuri. Audiẽtes autem celebre nomen Amphibali,post dies aliquot ad eum, fama ducente,perueniunt,& in circuitu eius,quos quærebant, verbis illiꝰ inueniunt intendentes.At gẽtiles,diabolica inuecti furia, in sanctos dei gladijs sæuientibus irruunt, atque corporibus eorum minutim dilaceratis,beatas cœlo animas cum gaudio intulerunt.Sicque pater à filio,fratres à fratribus,ciues à ciuibus, trucidantur. Ex hoc sacro collegio,vnus omnino superfuit,qui,in via corporis infirmitate detentus,adesse non potuit.Sanctus Amphibalus,vallatus corporibus occisorum,beatas animas domino cõmendabat, in quem cruenti carnifeces,omnem iracundiam suam refundentes, & brachia loris diriſſimis constringentes,ante equos suos versus ciuitatem Verolamium,nudis incedere pedibus compulerunt.Sed quo magis Albano suo appropinquauit,eo amplius asperitas viarum, & laboris iniuria mitigatur.Et dum iter agitur,hominem langu dum, videntibus cunctis,vinctus Amphibalꝰ à vinculis infirmitatis absoluit. Denique cum sua iam possent mœnia cernere ciuitatis,paululum in loco deserto scuta reclinant,& hastas telluri defigunt. Cæteris quiescentibus,

centibus,ſolus Amphibalus requiem non habebat, ſed ſuos perſecutores, verbum ſalutis docuit, ꝙ verbum dei non potuit alligari. Nuntiatur interim in ciuitate ꝙ ciues in patriam remeaſſet, & quòd magiſtrum Albani ſecum reduxiſſent. Dictum eſt etiam ꝙ omnes, pro quibus iter tam laborioſum aſſumpſerant, in extremis finibus perierunt. Iudex autem,cum talia cognouiſſet,coram omni populo dixit. Egrediamur vniuerſi & inimico noſtro occurram⁹,vt qui dig noſcitur offendiſſe,ab omnibus ſibi vindictam ſentiat irrogari. Tũc alter alterum,vt velocius eat,hortatur,& in ſuum excitãt inimicum. Tendentes ergo per viam,quæ de ciuitate vertit ad Aquilonem,vrbẽ ferè vacuam reliquerunt. Et venientes ad virum dei, inuenerunt eum vinculis irretitum. Quem mox atrocius arripientes expoliauerunt,viſſeraque eius ferro patefacta,palo in terram cõfixo circumligantes,ſanctum dei in circuitu pali ambulare fecerunt. Vir dei Amphibalus inter tales,& tot anguſtias cõſtitutus, cum nulla daret doloris indicia, inimici crucis acriores effecti eum quaſi ad ſignum ſtatuunt,cultelliſque & lanceolis,quod reliquum erat corporis cõfodiunt,& confringunt. Tunc plurimi conſtantia beati martyris intuentes,& magis magiſque admirantes, Chriſtianę ſe fidei ſubderunt. excelſa voce deum deprecantes,vt meritis beati martyris, & interceſſione,æternæ vitæ participes fieri mererentur. Quo cognito, ſpiculatores mille viros morti tradiderunt, beato Amphibalo intuente, eorumque animas deo commendante. His ita geſtis feruent impij in necem innocentis, & vt beatum ſpiritum eijciant,ſaxorum grandine grauiter conquaſſant. Ille vero,in oratione perſiſtens,nec in partem alteram,vel ad horam declinauit. Sed cum tandem inuictum ſpiritum cœlo eſſet redditurus, duo angeli cœleſti fulgore radiantes,de ſupernis ad eum veniebant, qui beati viri animam nimio candore fulgentem,ſecum aſſumẽtes,in cœlum cum hymnis & laudibus detulerunt. Voxque de cœlo ad eum facta eſt,audientibus cunctis,in hunc modum: Amen dico tibi,quia hodie cum diſcipulo tuo Albano eris in paradiſo. Tunc quidam fidelis in Chriſto,beati martyris corpus clam auferens, ſub terra reuerenter occultauit. Eodem tempore paſſi ſunt in Britannia, Aaron & Iulius cum aliis plurib⁹ viris & fœminis,qui ad deſiderabile cœleſtis Hieruſalem gaudiũ per martyriũ conuolarunt,exiſtente tamẽ beato Albano Anglorũ prothomartyre, qui Britanniam primitiuo ſanguine purpurauit. Sub eadem autem clade paſſus eſt Pamphilus, cuius vitam Euſebius,Cæſarienſis epiſcopus,tribus libris comprehendit.

Anno

Imperatores purpuram deponunt.

ANno gratiæ.cccIIij. Diocleſianus Nicomediæ,Maximian' Herculeus Mediolani,purpuram depoſuerunt. Attamen cœpta ſemel perſecutio, vſque ad ſeptimum annum Conſtantini, feruere non ceſſauit.

Galerius imperator.

ANno gratiæ.cccv.Galerius, Romanum adeptus imperium,tribus annis imperauit. Eodem etiam anno, qui perſecutionis, eſt annus tertius, Conſtantius, vir ſummæ magnitudinis, Eboraci in Britannia diem clauſit extremum. Cuius filius Conſtantinus,Britanniæ regnum ſuſcipiens, in maxima tranquilitate & honore præeſſe ſtudebat.

Vndecima perſecutio in Chriſtianos.

ANno gratiæ. cccvi. Maximinus & Seuerus, à Galerio Maximiano Cæſares facti,perſecutiones in Chriſtianos accumulant. Paſſus eſt autem ea tempeſtate Petrus,Alexãdrię epiſcopus,& cum eo plures Aegyptij. Paſſus eſt etiã Lucianus, Antiochenæ eccleſiæ preſbyter,&Romæ,Timotheus.x.Kalend.Iulij.

Conſtantin' imperator.

ANno gratiæ cccvii.Conſtantinus,Conſtantii & Helenæ filius, in Britannia ex rege imperator creatus, annis viginti & menſibus decem imperauit.

Sanctus Nicolaus.

ANno gratiæ.cccviii.Nicolaus,vir ſanctitate & virtutibus inſignis,Mirrhæ metropolis epiſcopus conſecratur.

Euſebius Papa.

ANno gratiæ.cccix.Euſebius ſedit in cathedra Romana, annis.ij. & totidem menſibus. Eodem anno Galerius vitam finiuit,& Conſtantinus ſolus imperauit.

De Paſcaſio & Philea.

ANno gratiæ.cccx. Paſcaſi' in Viennenſi eccleſia floruit,& Phileas Aegyptius librum,de laude martyrij, elegantiſſimè compoſuit,& tandem per martyrium glorioſè vitam terminauit.

Melchiades Papa.

ANno gratiæ.cccxi. Melchiades ſedit in cathedra Romana, annis iii.menſibus.octo,& diebus totidem.

Conſtantinus Romam pergit.

ANno gratiæ.cccxii Maxentius,Herculei Maximiani filius, Romæ Auguſtus eſt appellatus, qui tyrãnidem in populo Romano exercens,quoſq; nobiliſſimos ſubuertere nitebatur. Incũbente ipſius ſæuitia,fugerunt exterminati ad Conſtantinum in Britanniam,& honorificè excipiebantur ab ipſo.Denique, cum multi ad ipſum confluxiſſent,incitauerunt eum in odium Maxentij, talia ſæpè referentes illi, tu ſolus de genere noſtro es,quod amiſimus expulſo Maxentio nobis reddere potes,Romanũq; imperium q; tibi debetur,nobis auxiliantibus,poteris obtinere. Eſt namq; tibi copia auri & argẽti,ac robuſtiſſimorũ militum maxima multitudo.His igitur,

& alijs

& alijs incitatus Constantinus stimulis, parauit nauigium, Romanorum consilio, in omnibus adquiescens.

ANno gratiæ.cccxiii. Constantinus, Romam veniens, tres auunculos Helenę matris suæ, Trahernium scilicet, Marium, & Leolinum, cum innumera militum multitudiue secum conduxit. Expulsoq; Maxentio tyrãno, proscriptos omnes, pristinæ restituit dignitati. Tres quoq; auunculos matris suæ in ordinem senatorium ꝓmouit, & deinceps monarchiam mundi cum trãquillitate tractauit. Eodem anno, cessante persecutione Christianorum, pax ecclesijs data est, quæ per decem annos præteritos durauerat, aut quiddam simile, vt Beda in historiarum libro.i.cap.vi. commemorat: dicens. Interea Diocletianus in oriente, Maximianus Herculeus in occidẽte, vastari ecclesias, affligi interficiq; Christianos, decimo post Neronem loco, pręceperunt. At vbi turbo persecutionis, elapsis decem annis, conquieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis syluis remotis, locis desertis, abditisue speluncis occulu erãt, sanctorũ ecclesias ad solũ vsq; destructas renouãt, Basilicas sanctorum martyrum fundant, construunt & perficiunt, ac veluti victricia signa propalant, dies festos celebrant, sacra conficiunt.

Cessãte persecutione, pax est ecclesiæ reddita.

Hoc denique tempore, basilica in honorem beati Albani construitur, Anglorum prothomartyris, Beda in historiarũ.lib.i. cap.vj. taliter referẽte. Passus est beatus Albanus, die.x. Kalend. Iuliarum iuxta ciuitatem Verolamium, quæ nunc à gente Anglorum VVarlamcestria, vel VVatlingecestria appellatur, vbi postea temporum, Christianorum serenitate, ecclesia est mirandi operis atq; eius martyrio condigna, fabricata. x. scilicet annis post passionẽ eius elapsis. In quo videlicet loco, vsq; in hodiernum diem, curatio infirmorum, & frequentium operatio virtutum non desinit celebrari. Quod autem ciuitas memorata, nomine censetur bifario, hæc ratio. Ab alueo enim, quæ VVarlame, dicitur, & ad orientalem ciuitatis plagam defluit, VVarlãcestria. A via autẽ regia, quæ VVatlingestrete nuncupatur, & ad partem ciuitatis iacet occidẽtalem, VVatlingecestria nominatur. Pax quoque in Britannorũ ecclesijs, vsque in tempora Arrianæ vesaniæ, permansit illibata.

ANno gratiæ.cccxiiij. Octauius, Geuisseorum rex, insurrexit in ꝓconsules Romanæ dignitatis, quibus regimen Britanniæ fuerat cõmissum, & ipsis interfectis solio regni sese insigniuit. Cumque id

De Octauio Geuisseorũ rege.

Constantino

Constãtino, Romæ nunciatum fuisset, misit Trahernium, auunculũ matris suæ, cum tribus legionibus, vt insulam Romanæ restitueret dignitati. Appulsus itaque Trahernius in insulam, ciuitatẽ Kaerperis, quæ nunc Porcestria dicitur, infra duos dies cepit. Quo diuulgato Octauius in manu forti venit sibi obuiam, & prelio commisso, Trahernium agminibus laceratis in fugam conuertit. At ille Albaniam petens, equoreo cursu prouincias cœpit deuastare. At Octauius, turmis resociatis, in prouincia, quę VVestmarlande dicitur dimicauit cum eo. Sed consternatus Octauius sine victoria diffugit, Traherniusq; insecutus eum, diadema illi cum regno eripuit. Porrò Octauius Norvvegiam petens, à rege Humberto, auxilium postulauit.

Sanctus Siluester Papa.

ANno gratię. cccxv. sanctus Siluester sedit in cathedra Romana, annis. xxiii. mensibus. x. & diebus xi. & cessauit sedes dieb⁹. xv. Describitur autem hic vir sanctus, aspectu fuisse angelicus, sermone nitidus, opere sanctus, consilio magnus, fide catholicus, spe pacientissimus, charitate diffusus, orphanorum & viduarum consolatio, monachorum & clericorum sustentatio, laicorum & pauperum defensio, matronarum & virginum subleuatio. Talibus igitur, ac tantis virtutibus decoratus, coram deo & hominibus honorabilis habebatur.

Octauius regnum amissum recuperat.

ANno gratię. cccxvi. Octauius supra memoratus, ppter amissum regnum anxius, familiaribus suis fecit edictũ, vt omni nisu Trahernium interficere conarẽtur. Denique dum quadam die Traherni⁹ ab vrbe Lõdonię recederet, Comes quidã sub municipio oppidi, in quadam conualle delitescens, ipsum interfecit. At Octauius in Britanniam reuersus, Romanis dissipatis, regnum occupauit, & illud annis multis pacificè gubernauit.

Fugit sãctus Siluester.

ANno gratię. cccxvii. sanctus Siluester, persecutionem Constantini imperatoris fugiens, in monte Seraphi delituit.

Pietas Constantini.

ANno gratię. cccxviii. Constantinus Augustus cum plurimam de Christianis stragem fecisset, Elephantino morbo grauiter est percussus. Cumq; consilium haberet vt balneum sibi faceret de sãguine innocentum puerorum, adducti sunt tria milia ad eum. At eorum matres, solutis crinibus, pectoribusque nudatis, coram eo prostratę, gemitum dantes, & vlulatum, horrorem illi nimium & suis magnatibus incusserunt, Tunc imperator, tale facinus abhorrens, iussit filios matribus reddi cum donis amplissimis, vt quę flentes venerant,

nerant,gaudentes reuerterentur. Hoc opus pietatis reſpiciens deus, nocte ſequenti miſit ad eum Apoſtulos Petrum & Paulum, qui talia ſibi referebant. Quoniam effuſionem innoxij ſanguinis horruiſti Conſtantine,miſſi ſumus à deo dare tibi ſalubre conſilium recuperandæ ſanitatis. Mitte igitur ad Silueſtrum, Romanæ ciuitatis epiſcopum. qui in monte Seraphi latitat, per quem, cum in vnum deum credideris,& in piſcina lauacro baptiſmali ablutus fueris, ab omni lepræ contagione mundaberis. Exurgens igitur imperator, Silueſtrum ad ſe venire fecit,& omnia,quę ſibi dicta & viſa fuerant, diligenter expoſuit. Tunc ſanctus Silueſter illum in fide roboratum baptizauit. Qui conſurgens à fonte, Chriſtum ſe vidiſſe confeſſus eſt,& à lepra perfectè mundatus,iuſſit imperiali edicto,deum verũ, vnum,omnipotentem,à tota vrbe coli, & huius præcepti contemptores puniri.

Cõſtãtinus iuſſit eccleſias cõſtrui.

ANno gratiæ.cccxix. Conſtantin⁹ imperator, iam perfect⁹ Chriſtianus,licentiam dedit liberè reſtaurare & fabricare in honorem Chriſti eccleſias,ac eiſdem per totum ferè Romanum imperium priuilegia dedit,vt populus Chriſtianus, ordinatis liberè epiſcopis & epiſcopatibus,viueret liber & indemnis.

De hereſi Arriana.

ANno gratiæ.cccxx. hæreſis Arriana exoritur,dicta ab Arrio,Alexandrino preſbytero, qui coæternum patri filium non agnoſcens,diuerſas in trinitate ſubſtantias aſtruxit,vnam maiorem alia aſſerens cõtra illud Dominicum: Ego & pater vnum ſumus. Ad damnationem iſtius & integrę fidei reformationem, ex orbe terrarum concilium à Conſtantino congregatur.cccxviii.epiſcoporũ.

Conſilium Arelatenſe.

ANno gratiæ.cccxxi. ſacratiſſimum Arelatenſe concilium ſexcentorum epiſcoporum colligitur, Mauritio eiuſdem ciuitatis tunc exiſtente epiſcopo.

De hæreſi Donatiſtarum.

ANno gratiæ.cccxxij. Donatiſtarum hæreſis in Africa exoritur, à Donato quodam initium habens, qui de Numidia veniens, totam penè Africam ſua perſuaſione decepit, aſſerens minorẽ patre filium,& minorem filio ſpiritum ſanctum, catholicoſque poſt lapſum baptizandos.

Cõſtãtinus multitudinẽ barbarorum vicit.

ANno gratiæ.cccxxiij. Gens multa barbarorum collecta eſt, ſup flumen Danubium,parata ad bellum contra Romanos, quod audiens Conſtantinus parauit exercitum, & profectus eſt obuiam eis. Nocte verò ſequente venit ad eum vir ſplendidiſſimus, dicens ei. Conſtantine,reſpice in cœlum,& vide. Intuens autem in cœlum,

vidit signum sanctæ crucis,& iussit antecedere se signum, confidēs in eo,quia in eo,splendido fulgore radiante,viderat inscriptum. In hoc signo vinces. Quo viso,crucem sibi consimilem fecit, pro vexillo imperiali,signo hostibus nimis terribili. Et superuenientes barbari ceciderunt in prælio, miserabiliter trucidati, & mortua est ex eis infinita multitudo. Deditq; dominus victoriam Constantino, p̄ virtutem sanctę crucis.

De inuētione sāctæ crucis.

ANno gratiæ.cccxxiiii. Helena Constantini mater, diuinis admonita visionibus Hierosolymam petijt, crucemq; dominicā diligenter quærens,pro vna,tres reperit. Sed perturbat reperti numeris lætitiam vniuscuiusq; crucis indiscreta proprietas. Deniq; ex trib⁹ inuētis crucibus, per quandā lāguidā, quę per verā crucē perfectè curabatur,indubitanter certificabatur. Clauos quoque,quibus dominicum corpus fuerat affixum, ad filiū materno affectu deferens,frenos inde cōponere iussit,quib⁹ in ancipiti bello vteretur, vt prophetiā adimpleretur. Et erit in die illa,q̄ in freno equi,sanctum domino vocabitur.

Claui quib⁹ transfixum est corpus dominicum.

Cōstātinus ecclesiā beati Petri fabri-cauit.

ANno gratiæ. cccxxv. Constantinus fecit baptisterium Romæ miro opere,iuxta Basilicam beati Ioannis baptistę, quæ appellatur Constantiniana,vbi prius baptizatus fuerat. Et Basilicam beato Petro de templo Apollinis,necnon & beato Paulo. Corpus quo que vtriusq; ære circumdedit quinq; pedum glorioso.

Fabricatur Romæ eccle sia,quæ Hie rusalem appellatur.

ANno gratiæ.cccxxvi. imperator iussit fieri Basilicam, in palatio Sorano,quæ appellatur Hierusalem, vbi partem sanctæ crucis deposuit,& Basilicam beatæ martyris Agnetis, rogatu Constantiæ filiæ suæ,vbi ipsa Constantia,soror Augusti,baptizata est.

Ecclesia sancti Laurētij.

ANno gratiæ.cccxxvii. idem imperator fecit basilicam in honorem sancti Laurentij martyris, via Tyburtina in agro Verano, vbi idem martyr sepultus fuit.

De crisma-tis consecra-tione.

ANno gratiæ. cccxxviii. sanctus Papa Siluester constituit,vt sanctum crisma,non à presbyteris,sed ab episcopis veneranter cōsecraretur.

Disceptatio sancti Silue-stri papę cō-tra Iudęos.

ANno gratiæ. cccxxix. congregati sunt coram Constantino,& Helena matre eius,sapientiores Iudæorum. cxx. vt disceptarēt contra Papam Siluestrum,asserentes fidem Christianorum esse inanem,& non à deo,sed ab hominibus ratione carentibus, inuentā. Quib⁹ sanct⁹ Siluester agmine fult⁹. xxiiij. episcoporum viriliter resistens,authoritatibus tam veteris, q̄ noui testamēti omnes cōfusos reddidit,

reddidit,& elingues.Quorum maxima pars, relicta Iudaismi cæcitate,ad fidem trinitatis quam infestabant,sunt conuersi.Per taurum quoq; ferocissimum,in pastura Iudæorum necatum, nec potentiũ resuscitare,sed postea p beatum Siluestrum suscitatum, multorum est fides Christianorum roborata.

A Nno gratiæ.cccxxx.imperator Constantinus fabricauit ecclesiam beato Petro & Paulo apostolis,via ‡Lauicana,iter.ij.lauros. Ecclesiæ fabricatæ, rMarcellino martyribus. ‡Labicana.

A Nno gratiæ.cccxxxi.imperator construxit Mausoleum, miro opere fabricatum,vbi postmodum matrem suã in Sarcophago preciosissimo sepeliuit. Mausolum.

A Nno gratiæ.cccxxxij.imperator fecit ecclesiam, in ciuitate Hostia, iuxta portam vrbis Romæ, in honorem beatorum Apostolorum Petri & Pauli,& S.Ioannis Baptistæ, & in ciuitate Albanensi,basilicam in honorem eiusdem sancti.

A Nno gratiæ,cccxxxiij.imperator Constãtinus construxit ecclesiam im vrbe Neapoli,miro opere,omnibus apostolis & martyribus,& in Drepana ciuitate Bithyniæ,fabricauit ecclesiam in honorem martyris Luciani. Vrbemque nouis ædificijs instaurans, ex vocabulo matris suæ,Helenopolim nuncupauit. Idẽ construxit ecclesiam

A Nno gratiæ cccxxxiiij. Romę ordinantur episcopi Marcus & Iulius.Romani Gothos in Sarmatarum regione vicerunt. Edicto Constantini gentilium templa subuersa sunt. Gentilium templa subuersa.

A Nno gratiæ.cccxxxv.imperator Constantinus vrbem sui, nominis titulo insignitã,in Thracia statuẽs,sedẽ Romani imperij, & caput Oriẽtis esse voluit,& caput mundi Romã,quã beatis Petro & Paulo sub testaméto tradidit.Nobiliores quoq; Romanorum,ac totum penè senatorum ordinem cum vxoribus & liberis, in secunda noua Roma,scilicet Constantinopoli,habitare constituit. Constantinus beato Petro & Paulo Romã reddidit.

A Nno grrtiæ.cccxxxvi.Reccius,Augustinensis episcopus, famæ habetur celeberrimæ, & Iuuenc° presbyter Hispan°, qui Hexametris versibus,quatuor libros euangeliorum composuit. Iuuencus presbiter.

A Nno gratiæ.cccxxxvii.imperator statuit,citra vllam hominum cædem,paganorum tẽpla claudi,aras q; deorũ omnes cõfringi. Imperator statuit, aras deorum confringi.

A Nno gratiæ.cccxxxviii.Firmianus, qui & Lactantius, Arnobij discipul°,Nicomediã,ad scribendum rethoricam se contulit. Firmianus rethoricam scripsit.

A Nno gratiæ.cccxxxix.Iacobus, Nizibenæ ciuitatis episcop° qui in Nicena Synodo,cum alijs episcopis, Arrianam hæresim dãnauit,insuper multorũ scriptor librorũ,in ecclesia clarissimè fulsit.

Mors sancti Siluestris,& imperatoris Constantini.

ANno gratiæ. cccxl. magnificus imperator Constantinus vitam laudabilem,glorioso fine,terminauit.Quo etiam anno sanct⁹ Syluester,viam vniuersę carnis ingressus, migrauit ad dominum. Dignum planè,& omnino conueniens,vt,qui simul circa incremẽtum ecclesiæ perseueranter laborauerant,simul reciperent promeritam pro labore retributionem.

De hæredibus Constãtini.

ANno gratiæ cccxli.Constantius,cum Constantino & Constãte fratribus,imperauit annis.xiiij.Eodem anno Marcus sedit in cathedra Romana,annis duobus,mensibus octo.& diebus viginti.

Sanctus Nicolaus obiit

ANno gratiæ.cccxlii.Iacobus Nizibenus episcop⁹, vir in scripturis humanis & diuinis eloquens,obijt. Eodem anno sanct⁹ Nicolaus,Mirreæ metropolis episcopus,migrauit ad Christum.

ANno gratiæ.cccxliii.Iulius sedit in cathedra Romana,annis.xj. mensibus.ij.& diebus septem.

Impietas Arriana sæuit.

ANno gratiæ.cccxliij impietas Arriana,exilijs.carcerib⁹, & varijs aflixictionum modis, primum Athanasium, Alexandrinę vrbis episcopum,postea alios præclaros episcopos persecuta est.

Maximinus episcopus.

ANno gratiæ cccxlv.Maximin⁹ Treuirorũ episcop⁹ claret.à quo Athanasius,dum à Constantino quæreretur ad pœnam,honorificè est susceptus,& protectus.

Synodus Arelatensis.

ANo gratiæ. cccxlvi. Nectarius, Viennensis ecclesiæ episcopus, in doctrina fidei extitit glorioſus,ille in Synodo Arelatẽsi primus interfuit,& patris,& filij,& spirit⁹ sancti vsiam, vni⁹ esse naturæ,& potestatis,deitatis,& virtutis docuit, & in ecclesia prędicauit.

Antonius heremita obijt.

ANno gratiæ,cccxlvii.Antonius monachus. cv. ętatis suæ anno, in hæremo migrauit ad dominum.

De reliquijs beati Timothei.

ANno gratiæ. cccxlviii. reliquiæ beati Timothei Constantinopolim referuntur.

De morte turpissima Arrij hereticj.

ANno gratiæ.cccxlix.dum Arrius hæreticus, Constantij fauore fretus,Constantinopolim ad ecclesiam pergeret,contra fideles Christi de fide dimicaturus,diuertens per forum Constanini vt ventrem purgaret, omnia viscera sua cum vita & hæresi, ibidem repentè reliquit.

Ossa sancti Andreæ,& sancti Lucę.

ANno gratiæ.cccl.Constantio Romam ingresso,ossa sancti Andreæ apostoli & Lucæ euangelistæ,Constantinopolim delata, ibidem honorificè deponuntur.

Hilarius per Arrianos exulat.

ANno gratiæ,ccli.Hilarius,Pictauiensis episcop⁹, qui pulsus ab Arrianis in Phrygiã exulauerat,cum apud Constãtinopolim,

Constan-

Constantio librum porrexit,ad Gallias repedauit.

ANno gratiæ.cccli. hæresis Anthropomorphitarum,in Syria & Macedonia nascitur,ab Anthropo quodã inducta, qui Iesum tantum humanam formam habere asserebat, & corporis partibus deum esse distinctum,quod catholicę fidei est contrarium. Eodem tempore,floruit Paphnutius episcopus,virtutibus clarus. Hæresis Anthropomorphitarum.

ANno gratiæ.ccclij. Donatus, artis grammaticæ scriptor & institutor,Romæ illustris habetur. iDonatus grãmaticus.

ANno gratiæ.ccclliij. Eusebius Cæsareæ Palestinæ, in scripturis diuinis studiosissim⁹,primum in hæresim Arrianam lapsus sed correctus moritur. Eusebius obijt.

ANno gratiæ.ccclv. Eustachius,Antiochiæ episcopus, aduersum Arriana dogmata opuscula componens,tandem exulauit. Eustachius episcopus.

ANno gratiæ.ccclvi. Eustachius,Antiochię episcopus,cum exularet,Liberius sedit in cathedra Romana annis decem.

ANno gratiæ.ccclvii. Marcellus, Ancyranus episcopus, contra Arrianos multa scribens, Sabellianæ hæreseos arguitur, sicut meminit Hilarius. Porrò ille defendit se non esse illius dogmatis, cuius accusatur.

ANno gratiæ.ccclviii. Basili⁹, Ancyranus episcopus Macedoniç, cum Eustachio Sebasteo,princeps fuit,& artis medicinę perit⁹

ANno gratię.ccclix. Lucifer, ᵇCarelanus episcopus, à Constãtio in exilium pellitur, eò quòd Nicenam fidem damnare nollet. Sed ab exilio reuersus hęreticis consensit,& à communione ecclesię recedens cum authore suo Lucifero,qui manè oriebatur,cadere non diffugit. ᵇCarelaten⁹

ANno gratię.ccclx. Eusebus, Vercellensis episcopus,à Constantio pro confessone fidei Catapolim exilio pellitur,vnde reuersus fraude Arrianorum interficitur. Persecutio Arriana fæuit.

ANno gratię.ccclxi. Hilarius,Pictauorum Aquitanię episcopus, procuratione Saturnini Arelatensis episcopi, de Synodo in Phrygiam sub Constantio pulsus in exilium.xii. libros aduersum Arrianos confecit.Et librum de synodis ad Galliarum episcopos, ab exilio reuersus,conscripsit.

ANno gratię.ccclxij. Constantius imperator, Liberiũ Romanę sedis episcopũ,ad persecutionẽ Arrianorũ, expulit in exilium, quò pergentem Fortunatius, Aquilensis episcopus, primus sollicitauit. Cõstantius in hæresim labitur.

tauit, & fregit, & ad subscriptionem hæreseos intrusit.

Serapiõ moritur.

ANno gratiæ. cccl xiii. Serapion, Thaneos episcopus, elegantis ingenij, sub Constantio, in confessione fidei præclar⁹, moritur.

Mortuo Cõstantio, successit Iulianus.

ANno gratiæ. cccl xiiij. Acarius, Neocæsareæ episcopus, in tantum sub Constantio claruit, vt Fœlicem Romæ episcopum pro Liberio consecraret, qui anno integro permansit. Eodem anno imperator Constantius periit, & Iulianus imperium adeptus, duobus annis, & octo mensibus imperauit. Hic ex clerico imperator effectus, in culturam lapsus est idolorum, martyriaq; inferens Christianis, callidis eos odijs transmisit ad superna. Inter alios verò, qui in toto orbe pro Christo passi inueniuntur, Ioannes & Paulus Romæ martyrium illustre duxerũt. Idẽ, in odium Christianorum, tẽplum Hierosolymis, Iudæis reparare permittit. Qui, cum ex diuersis prouincijs collecti, noua fundamenta construerent, subitò nocte orto terræmotu, saxa ab imo fundamenti concussa longè latèq; referuntur dispersa. Igneus etiam globus, ab interiore loco templi egressus, ædes plurimas eorum suo prostrauit incendio.

Ossa beatii Ioannis Baptistæ sparguntur.

ANno gratiæ. cccl xv. Pagani apud Sebasten, Palestinæ vrbem, sepulcrum beati Ioannis baptistæ inuadentes, ossa dispergunt, eadem rursus collecta, & cremantes latius per agros spargunt, sed dei prouidentia affuerunt quidam monachi ex Hierosolymis cum alijs mixti, qui omnia quę poterant ablata, prius ad patrẽ suum Philippum, deinde ad summum pontificem reuerenter detulerunt. Eodem tempore, apostata Iulianus ossa venerabilis Iacobi, Nizibeni episcopi, extra ciuitatem iubet efferri. Nec multò post, cum exercitum contra Persas ordinaret (incertum est à quo) perimitur, intestina sua per aëra proijciens, insano furore Christum dominum blasphemauit: Vicisti (inquiẽs) Galilæe, vicisti. Imponitur tamen hoc miraculum matri Saluatoris, quæ per beatum Mercurium, militem suum, hanc vindictam mirabiliter perpetrauit.

Liberius sedit in cathedra Romana.

ANno gratiæ. cccl xvi. Liberius, Romanæ vrbis episcopus, Fœlice defuncto, ab exilio reuersus, sedit iterum in cathedra Petri annis. v. Eodem anno Iouinianus imperium adept⁹, vno anno & octo mẽsib⁹ præfuit, & regnauit. Qui sese statim Christianum affirmãs paganis se præesse nolle asseruit. Quibus auditis totus exercit⁹, qui per Iulianum nomen Christi abiecerant, Christianos sese esse confessi sunt. Sed tanti imperatoris pia, lætaq; principia, mors immatura præuenit. Eodem tempore synodus Antiochiæ, à Mileto suisque

collecta

collecta est, in qua Macedonianum dogma prauè firmatum est. Dictum est autem à Macedonio, Constãtinopolitano episcopo, qui spiritum sanctum, deum esse negauit.

ANno gratiæ. cclxvii. Valentinianus, cum Valente fratre imperauit annis decem. Eodem tempore, Apollinaris, Laodicenus episcopus, multimoda nostrę religionis scripta composuit. Sed incautus postea à fide deuians, hæresim sui nominis instituit, dicens, Christum tantummodo corpus sine anima suscepisse. Valentinianus imperator.

ANno gratiæ. cclxviij. hæresis Photini & Eunomij agnoscitur. Fuit enim Photinus Siranæ vrbis episcopus, qui astruxit, Christum à Maria per Ioseph, nuptiali coitu, conceptum. De hæresi Photoni.

ANno gratiæ. cclxix. Gothi apud Histrum bifariè, inter Frigedernum & [d]Alaricum diuisi sunt. Sed Frigedernus, Alaricum Valentis auxilio superans, huius beneficii gratia, de catholico Arrianus cum omni gente Gothorum effectus est. Hoc tempore, Hilarius Pictauiensis scribit. d Ataricum

ANno gratiæ. cclxx. VVlfila Gothorum episcopus, Gothicas reperiens literas, vtrunq; testamentum in linguam propriam transtulit.

ANno gratiæ. cclxxi. Damasus sedit in cathedra Romana annis. xviii. mensibus duobus, & diebus decem, & cessauit sedes. *xxi. dieb. Damasus papa de adulterio accusatus per. xliii. episcopos purgatus est. Damasus Papa. *xxxi.

ANno gratiæ. cclxxij. Damasus Papa fecit Basilicã iuxta atrium in honore sancti Laurẽtij, & eam donis amplissimis decorauit. Fit Basilica sancti Laurentij martyris,

ANno gratiæ. cclxxiii. Valens ab Eudoxio Arrianorum episcopo baptizatus, Christianos persequitur.

ANno gratiæ. cclxxiiij. Damasus Papa construxit Basilicam Catatumbis, vbi iacuerunt corpora sanctorum Petri & Pauli, & plateam, vbi corpora sancta iacuerant, versibus decorauit.

ANno gratię. cclxxv. Octauius Britonum rex supra memoratus, confectus senio, diem clausit extremum. Qui vnicam tantum habens filiam, masculina prole carebat. Mansit itaque in dissidio aliquandiu Britannia, quia diuersi diuersa sentiebant, cui puellam cum regno maritarent. Octauius rex Britonũ obijt.

ANno gratię. cclxxvi. Damasus constituit dicere in ecclesia, in fine psalmorum, Gloria patri, & filio, & spiritui sancto. Damasus instituit dicere Gloria patri, in fine psalmi.

Anno gratię. cclxxvii. Gratianus Romanum adeptus imperi-

um,annis ſex imperauit.Eodem tempore,ſanctus Ambroſius conſecratus eſt epiſcopus Mediolanenſis, cuius induſtria omnis Italia in fide Chriſti robur ſuſcepit.

Monachi nolentes militare trucidantur.

ANno gratiæ.cccLxxviii. Valés cum Gratiano,lege data,vt monachi militarent.,nolentes fuſtibus iuſſit occidi.

Maximianus ſenator rex Britonū efficitur.

ANno gratiæ.cccLxxix.magnates Britanniæ, vt firma pace fruerentur,miſerunt legatos Romam,vt Maximinianum ſenatorē inuitarent ad coniugium filiæ Octauij regis ſuperius memorati. Erat enim patre Britannus a Leolino Conſtantini auunculo procreatus,matre vero natione Romanus,ex vtraque parte regalem originem ducens.Cumque nuntij Maximiano cauſam ſui aduentus intimaſſet,illicò adquieuit,quia ab imperatoribus Gratiano & Valētiniano plurimum infeſtabatur.Britanniamque petens,Francorum vrbes & mœnia ſubuertens,ſibique ſubijciens,auri ibidem & argēti copiam adquiſiuit.Sed cum tandem in portu Hamonis applicuiſſet,obuiauit ei Conanus nepos regis Octauij, cum tota iuuentute regni,præliari cupiens,qui omni niſu in regnum anhelabat. Porrò fauentibus Britannis,expulſo Conano,filiam regis Maximiano lege maritali copularunt.At Conanus vltra modum indignans,Scotiā petiuit,& exercitum colligere vacauit. Deinde,cum omni multitudine ſuæ gentis,Humbri flumen pertranſiens,quaſque prouincias cœpit depopulari.Porrò Maximianus ſuperueniens,illum bello ſuperauit,ſed tandem interuenientibus amicis,cōcordiā inierunt.

De primo rege Francorum.

ANno gratiæ.cccLxxx.Rebellātes Alemannos,Franci inter Danubium & Mæotides paludes, iuncti Romanis, ſuperauerunt.Vnde imperator Valentinianus,lingua [d]Achaica Francos, à feritate & duritia,atque audatia,prim⁹ voluit appellari.Qui poſt paululum,cum tributa Romanis negarent, & Romanorum imperium ferre non poſſent,egreſſi à Sicambria, peruenerūt in extremis partibus Rheni fluminis in Germanorum oppidis, qui ibi aliquot annis cum principibus ſuis Marcomiro,& Subnone reſederunt. Vbi primum regem Pharamundum ſibi ſtatuentes,legibus ſe ſubdunt, quas priores eorum Guiſonaſtus,& Salegaſtus inuenerunt.

[d] Athica.

Titus epiſcopus moritur.

ANno gratiæ,cccLxxxi. Titus, Hoſtienus epiſcopus, acerrimus contra Manichæos diſputator,moritur.Eodem tempore Athanaſius Alexandrinus epiſcopus multas Arrianorum perpeſſus inſidias,ſub principe Valentiniano moritur.Priamus rex frācorum primus,ſex annis regnauit.

Anno

ANno gratiæ.cccLxxxij.Theodosius,Romanum assecutus imperium,annis.xvj.imperauit. Cuius temporibus Gregorius Nazianzenus,vir eloquentissimus & præceptor Hieronymi, debitum naturę persoluit. Gregorius Nazianzenꝰ moritur.

ANno gratiæ.cccLxxxiij.Basilius Cæsariensis,& Effrem, Ediſſenæ ecclesiæ diaconus,moriuntur. Basilius.

ANno gratiæ cccLxxxiiij.Sanctus Martinus nascitur.Eodem anno Theodosius Alanos,Hunnos & Gothos,magnis multisque præliis deuicit.Et Maximus,Pictos & Scotos Britanniam incursantes superat. Sanctus Martinus.

ANno gratiæ.cccLxxxv.Arriani, Theodosij principis studium fidei non ferentes,post quadraginta annos ecclesias, quas vi tenuerant,reliquerunt.

ANno gratiæ.cccLxxxvi. Francorum rex Marcomirus, inter triginta quatuor dies obijt.Niceta,Viennensis episcopus, in doctrina præclarissimus,insignis habetur. Marcomirus rex Frãcorum.

ANno gratiæ.cccLxxxvii.Iustus,Lugdunensis episcopꝰ, qui postmodum relicta sede vitam Anachoreticam præelegit, in Aegypto moritur. Eodem anno,synodus.cl. patrum Constantinopolim congregatur aduersus Macedonium hæreticum,Damaso Romæ residente. Concilium Cõstatinopoli celebratum.

ANno gratiæ.cccLxxxviii.Siricius sedit in cathedra Romana,annis.xv.mensibus.xi.diebus.xvv.&cessauit sedes diebus viginti. Siriciꝰ papa

ANno gratiæ.cccLxxxix.Theodosius,Arcadium filium suum,cõsortem imperij sui fecit.Eodem tempore,mortuo Auxentio episcopo,sectæ Arrianæ prauitatis assertore,cum inter catholicos de electione tractaretur,& Ambrosius vir consularis ad populos sedandos aduenisset,subitò vox infantis insonuit, Ambrosium futurum episcopum. Moxq; Ambrosiꝰ, tunc catechumenus, capitur & baptizatur,& octaua die cum summa lætitia episcopus ordinatur. Et cum non multò post,idem Ambrosiꝰ verbum dei in ecclesia dei seminaret,Arrianorum quidam vidit angelum dei ad aurem stantis episcopi,indicantem ei quid populo nuntiare deberet.Quo viso miraculo,fidem,quam prius expugnauerat,cœpit defendere. Theodosius imperator filiũ suum consortẽ fecit imperij.

ANno gratiæ. cccxc. Maximus rex Britonum, propter auri & argenti copiam infinitam,& robustorum militum multitudinem,in tantam superbiam est elatus,quòd regno suo sibi nõ sufficiente,partes Gallicanas subuertere, sibique disponeret subiugare. Maximus rex Britonũ partes Gallicanas sibi subiugauit,

Parato

Parato itaq; nauigio Armoricarum regnum, quod postea, minor Britannia dicebatur, petiuit. Tantum igitur militum multitudinem secum adduxit, quòd vniuersam ferè Britãniam omni armata manu vacuam reliquit. Cum ergo velis secundis in regione præfata applicuisset, & depopulationi prouinciarum operam dedisset, obuiauit ei Vnibaldus, Dux illius regionis, cum .xv. millibus armatorum. Sed in primo congressu in fugam conuersus est, & maxima pars exercitus eius est interfecta. Vocauit igitur Maximus Conanum, cui, vt supra dictum est regnũ Britanniæ eripuerat, & dedit illi regnum Armoricanũ, & minorẽ Britanniã iussit appellari. At Conan⁹, inclinato capite gratias agens, ꝓmisit se fidelem in obsequio suo, dũ viuerent, permãsurum. Deinde conuocatis cateruis, ciuitates & oppida sibi viriliter subiugarunt. Obstantes verò, aut flammæ, & exterminio tradiderunt. Sicq; fugientib⁹ cunctis omnia Gallicana, infra annũ, in suã suscepit potestatẽ, pueris tamẽ parcẽs, atq; mulieribus. Porro quoscũq; in aliena aspirare callebat, sibi associãs, argẽto & auro distributo, spolijs suis & quęstibus gaudere liberè permittebat.

Maximianus.

Maximus rex Britãniã. cccxx. hominum millib⁹ euacuauit.

ANno gratiæ. cccxci. Maximus tyrannus regnum, quod ceperat, Britannico populo replere cupiens fecit edictum, vt centum millia hominum de Britannia ad eum conuenirent ad terram illam replendam sũpta de plebe, &. xxx. millia militum, quiepiscopos iam ordinatos tuerentur ab hostilibus irruptionibus. Cũque omnia ad votum compleuissent, distribuit singulis nationibus terras affluenter, & syluas cum fluminibus piscosis, quib⁹ illa regio abundabat. Conanumq; omni populo præficiens, regem illum ibidem constituit, patriamq;, minorẽ Britanniam, vt prænotatur, nuncupauit. Tunc Maximus, cum tota multitudine sua progrediens, interiorem Galliam adiuit, grauissimisque prælijs illatis, totam Germaniam sibi subiugauit. Thronum autem imperij sui apud Treueros statuens, in duos imperatores adeo debaccatus est, quòd Gratiano interempto, Valentinianum ex vrbe Roma fugauit.

Conan⁹ rex, vxores ad Britanniam adduxit.

ANno gratiæ. cccxcij. Conanus, Armoricanorum Britonum rex, volens commilitonibus suis de sua natione coniuges dare, ne cum Gallis commixtionem facerent, misit ad Dionotum regẽ Cornubiæ, cui Maximus Britanniam commendauerat dum absens fuerat, vt huius rei curam gereret, & puellas cum festinatione ad eum destinaret. Dionotus igitur viso Conani nuntio, collegit per diuersas prouincias filias nobilium, numero .xi. milia. de cęteris verò ex infima gente procreatis. lx. millia, quę omnes in vrbe Londinẽsi naues

si naues ingressæ sunt. Erant autem quędam ex eis quæ, castitatem nuptijs preferẽtes, maluissent vitam amittere, q̃ hoc modo maritis, etiam nobilibus copulari. Nauigio itaq; per Thamesim fluuium mare ingresso, subita tempestate exorta, omnes periclitari cœperũt, & in maiori parte sunt submersæ. Vndecim quoq; milia virginum, quæ apud Coloniam passæ leguntur, ab hac clade, inciderant in nephandum exercitum VVanníj regis Hunnorum, & Melgæ Ducis Pictorum, qui iussu Gratiani, Maritimas nationes, clade dirissima opprimebant. Isti puellis prædictis obuiantes, & earum pulchritudinem inspicientes, cum eis disponent lasciuire. Quod cum puellæ abnegassent, & paganos Christianissimè despicabiliter contempsissent, irruunt ambo in illas. Et sic cæsæ gladijs cruentatis, per martyrium castæ cohortes ad regna cœlestia conuolant. Tunc nephandi duces, cum didicissent Britanniæ insulam armato milite vacuatã iter illac arripiunt, & regnum inuadunt, quod rectore caruit ac defensore. Abduxerat enim secum Maximianus, vt prædictũ est, omnes milites & iuuenes bellicosos, imbelles & rusticos relinquens in regione. At duces prędicti, de vulgo stragem immanem facientes, vrbes & oppida vastare cæperunt. Cum igitur tãta calamitas Maximo nunciaretur, misit Gratianum senatorem cum duabus legionibus, qui hostes acerrima cæde affectos in Hyberniam fugauerunt. Maximo interea Romæ interfecto, Britones qui cum illo erant, ad conciues suos in minorem Britãniam aufugerunt. Gratianus igitur, cum necem Maximi cognouisset, diademate suscepto in regem sese promouit. Deinde tantam in Britones tyrannidem exercuit, quòd plebs congregata eundem trucidauit, quo peremptо, reuesi hostes præfati Britanniam oppressione dirissima, & diutina afflixerunt.

Maximus Romæ interfectus.

ANno gratiæ. cccxciii. floruerunt in ecclesia dei Gregori⁹ Nazianzenus, Gregorius Nissenus, Hilarius Pictauiensis, Martinus Turonensis, Ambrosius Mediolanensis, Hieronymus abbas Bethlehemensis, & Pachomius abbas Aegyptius.

ANno gratiæ. cccxciiii. Hieronymus chronica sua finit, Gennadius incipit. Eodem tempore, sanctus Patricius Scotus in Hyberniam venditur cum suis sororibus: vbi cum esset regis Porcarius, Angelico sepè fouebatur alloquio.

Hieronym⁹ chronica sua finit.

ANno gratiæ. cccxcv. Hieronymo sacras scripturas, vtriusq; testamenti, in latinam transferente linguam, editio septuaginta interpretum

terpretum vileſcere cœpit.

Abacuc & Michæa prophetæ.

ANno gratiæ.cccxcvi.corpora Abacuc & Micheæ prophetarum reuelantur.

ANno gratiæ.cccxcvij.corpora Nazarij & Celſi martyrum, Mediolani ab Ambroſio reperta,leuantur.

Arcadius imperator.

ANno gratiæ.cccxcvii.defuncto Theodoſio,imperatore magno Arcadius & Honorius filij eius, annis. xiiii. imperarunt. Qui monarchiam mundi inter ſe diuidentes,vnus Romæ, alter Conſtãtinopoli,imperij ſedes ſtatuerunt principales. Quorum tẽpore Donatus Epirenſis epiſcopus virtutibus refulſit,qui draconem immanem,in ore eius expuendo,necauit:quem, octo iuga boum ad locum incendij,ne aëra corrumperet,vix trahere potuerunt.

Ambroſius hymnos cõponit.

ANno gratiæ.cccxcix. Ambroſius hymnos in eccleſia primꝰ canendos inſtituit. Eodem tẽpore Arſenius ex ſenatore efficitur monachus. Per idẽ tẽpus gentium tẽpla,Theodoſio iubẽte, per orbem vniuerſum ſubuertuntur,ac pro eis Chriſti templa vbique cõſtruuntur.

Iſto anno S.Martinus obijt.

Mors Ruffini.

ANno gratiæ.cccc.Ruffinus Magiſter orientalis militiæ,imperij cupiditate fractus,ſtudioque principandi rebellans,à Stilicone, Magiſtro militiæ occidẽtalis, perimitur.De cuius interitu Claudianus poëta eximius,ſic ait.

Iam non ad culmina rerum
Iniuſtos creuiſſe quæror, tolluntur in altum,
Vt lapſu grauiore ruant.

Meſſalianorũ hæreſis in eccleſia oritur.

ANno gratiæ.ccccj.Meſſalianorũ hærſis eſt exorta: eorũ ſcilicet, qui ſola oratione dicunt dæmones ex hominibꝰ effugari poſſe.

Eunomius hæreticus.

ANno gratiæ.ccccij.fuit quidã hæreticus,Eunomius nomine, qui in merſione præſumpſit baptizare dicens non trinitate ſed in morte Chriſti baptizari oportere,& eos,qui in trinitate erant baptizati,rebaptizabat.

De morte ſancti Ambroſij.

ANno gratiæ.ccccciii.ſanctus Ambroſius laudabiliter vitam finiuit.Cuius acta & mores Paulus,Nolanus epiſcopus, ad Auguſtinum epiſcopum claro ſermone deſcribit. Eodem tempore in Italia Siſinnius & Alexander martyrio coronantur. Per idem tempus Stilico,pacem imperatorum perturbare volens,Alaricum, regẽ Gothorum,Magiſtrum militum ordinauit.

Hæreſis Pelagiana.

ANno gratiæ. ccccciiii. exorta eſt hæreſis Pelagiana, à Pelagio quodã natione Britannico inuẽta Hic docuit, hoĩes ſine gratia dei

dei ſuis meritis poſſe ſaluari, vnum quemque adiuſtitiam propria voluntate regi, infantes ſine peccato originali naſci, & tam inſontes eſſe vt fuit Adam ante præuaricationem, nec ideò baptizandos eſſe vt à peccato ſoluantur, ſed vt per adoptionem in regnum dei admittantur, qui etſi non baptizarentur, eſſe tamen eis extra regnum dei æternam & beatam vitam, Adam ſuo ſolo peccato læſum eſſe, eumq; non ex culpæ merito mortuum eſſe ſed conditione naturæ, qui moriturus fuiſſet etſi non peccaſſet. Dicebat etiã, orationes irritas eſſe quæ fiunt ab eccleſia ſiue pro fidelibus, ſiue pro infidelibus.

Anaſtaſius papa.

ANno gratiæ.ccccv. Anaſtaſius ſedit in cathedra Romana annis duobus, & diebus.xxvi. & ceſſauit ſedes dieb⁹.xxi. Sub eiſdem diebus Pachouius abbas.cx. vitæ agens annum, in virtutib⁹ finiuit.

Ioannes Chriſoſtomus floret.

ANno gratiæ.ccccvi. Ioannes Chryſoſtom⁹ in eccleſia dei præclarè refulſit. Eodem quoque tempore, Ioannes Conſtantinopolitanus, & Theophilus Alexandrinus epiſcopi floruerunt.

ANno gratiæ.ccccvij. natus eſt puer in caſtello Iudæ nomine Emaus, perfectus, ab vmbilico, & ſurſum diuiſus, ita vt haberet duo pectora cum brachijs, duo capita, & vtrumque corpus ſenſus proprios. Sed quando vnum edebat alterum non edebat, vno dormiente alterum vigilabat, & colludebant, & ferme vſque ad adoleſcentiam viuebant. Porrò poſtquam duobus annis vixiſſent, vnus mortuus eſt altero vſq; in tertium diem ſuperuiuente. Eodem anno, Innocentius primus ſedit in cathedra Romana annis.xv. menſibus duobus, & diebus.xx. & ceſſauit ſedes diebus.xv.

Innocentius papa prim⁹.

Dedicatio.

ANno gratiæ.ccccviij. Innocentius, Romanæ vrbis epiſcop⁹, dedicauit baſilicam beatiſſimorũ martyrum, Geruaſij & Prothaſij, ex deuotione cuiuſdã illuſtriſſimæ fœminæ, nomine Veſtina.

Inſtituitur oſculum in eccleſia.

ANno gratiæ.ccccix. Innocentius papa conſtituit pacis oſculum, ad miſſam dari, & oleum infirmorum ab epiſcopis conſecrari.

De ſancto Alexio.

ANno gratiæ.ccccx. S. Alexi⁹ Romæ declaratur, qui prima nuptiarum nocte ſponſam relinquens.xvij. annis pro Chriſto peregrinatus eſt.

S. Auguſtinus claret.

ANno gratiæ.ccccxi. ſanctus Auguſtinus, Hipponenſis epiſcop⁹, doctrina atq; ſanctitate, in eccleſia Chriſti, inſignis refulſit.

Honorius imperator.

ANno gratiæ.ccccxij. Arcadio imperatori, ſucceſſit Honorius, & viginti annis imperauit.

Hereſis Priſcillianiſtarum oritur.

ANno gratiæ.ccccxiij. exorta eſt hæreſis Priſcillianiſtarum, à Priſcillo quodã inuenta, qui aſtruxit fatalib⁹ ſtellis hoẽs colligatos,

& ipsum hominis corpus, secundum. xii. cœli signa compositum, constituens arietem in capite, taurum in ceruice, geminos in humeris, & cancrum in pectore. Sicque discurrens per singula membra vsque ad plantas, quas piscibus attribuit. Coniugium, & carnes despexit. Opificium quoq; humanæ carnis, non deo, sed angelis malis ascripsit.

Honorius Cõstãtium, principem militæ fecit.

ANno gratiæ. cccc xiiij. Honorius imperator Constantium comitem, Magistrum militiæ ordinauit, qui primum in Galliam p-fectus, Constantinum apud Arelatem cœpit, & interfecit.

Concilium apud Carthaginem.

ANno gratiæ. cccc xv. hæresis Pelagiana, cum ad audientiam Innocentij papæ peruenit, concilium apud Carthaginem. ccxxiiij. episcoporum congregari fecit, eamque conuicit & damnauit.

Orosius claret.

ANno gratiæ. cccc xvi. Orosius presbyter, & historiographus, qui missus est à beato Augustino ad sanctum Hieronymum, pro discenda animæ ratione, claret.

ANno gratiæ. cccc xvij. Constantius comes, apud Arelatem consistens, magna rerum gerendarum industria, Gothos, quib⁹ iam [b]Atavvlfus prœerat, Placidæ coniunx, Narbone expulit, atque abire in Hispaniam coegit.

[b] Atulfus

Lucianus claret.

ANno gratiæ. cccc xviij. Lucianus presbyter prœclar⁹ habetur, qui reuelationem beati Stephani protomartyris, ac sociorum eius græco sermone conscripsit, quam postmodum Auit⁹ presbyter, Hispanus, in latinum conuertit: quiq; reliquias beati Stephani, per Orosium, Occidẽtalibus destinauit.

Orationis virtus.

ANno gratiæ. cccc xix. Anianus Aurelianensis episcopus clarus habetur, qui orationibus suis ab Hunnis Aurelianenses liberauit.

Britanni Romanorũ Postulant auxilium.

ANno gratiæ. cccc xx. Scotorum, Pictorum, Norvvegensium infestinationem Britanni non ferentes, Romam mittunt auxiliũ flagitantes. Quibus statim missa legio, magnam barbarorum multitudinem strauit, eosque à Britanniæ finibus expulit. Deinde, ob arcendos hostes, murum inter duo maria statuit, qui absque magistro, magis cespite quàm lapide factus, nil Britannis operantibus profuit. Nam mox, vt discessere Romani, hostes præfati aduecti nauibus, obuia quæque sibi cædunt, vastant, deijciunt, & consumunt.

Anno

ANno gratiæ. cccc xxi. rex Francorum Pharamundus regnauit annis vndecim. Iterum Britanni petunt auxilium à Romanis, qui aduenientes, hostes ad mare propellunt, coniunctisq; sibi Britannis murum saxo solidum faciunt, & à mari vsque ad mare perducunt. Sed in littore meridiani maris crebras turres per interualla statuunt, terram muniunt, sociis valedicentes quasi vltra non redituri. Britãni iterum petunt auxiliũ Romanorum.

ANno gratiæ. cccc xxi. Zozimus sedit in cathedra Romana, annis tribus, mensibus octo, & diebus. xxv. & cessauit sedes dieb⁹. xj. Zozimus Papa.

ANno gratiæ. cccc xxiij. Hieronymus presbyter vitam in sanctitate finiuit pridie Kalend. Octobris, anno ætatis suæ. xci. Sanctus Hieronimus obiit.

ANno gratiæ. cccc xxiiij. Macharius monachus Aegyptius signis & virtutibus refulsit. Macharius monachus.

ANno gratiæ. cccc xxv. Bonifacius sedit in cathedra Romana, annis tribus, mẽsibus. viij. dieb⁹. xiij. & cessauit sedes diebus nouẽ. Bonifacius papa.

ANno gratiæ. cccc xxvj. Seuerus presbyter, cognomento Sulpitius, qui vitam beati Martini in libellum redegit, moritur. Hic in senectute sua à Pelagianis seductus est, sed agnoscens loquacitatis culpam, silentium vsque ad mortem tenuit, tacendo corrigẽs quod loquendo deliquit. De silentio Seueri presbyteri.

ANno gratiæ. cccc xxvij. Cœlestinus Papa sedit in cathedra Romana annis. vij. mense vno, diebus. ix. & cessauit sedes diebus xxi. Eodem anno, Theodosius iunior, imperium suscipiens, imperauit annis. xxvij. Cœstinus papa.

ANno gratiæ. cccc xxiij. Valentinianus iunior, Constantij filius, Rauennæ creatus est imperator, & Placida mater eius Augusta nuncupatur. Valentinian⁹ imperat.

ANno gratiæ. cccc xxix. Nestorius, Constantinopolitan⁹ episcopus, suæ perfidiæ hæresim detexit. Hic beatam virginem Mariam non dei sed hominis tantummodo asseruit genitricem, vt aliam personam carnis aliam faceret deitatis. Nec vnum Christum in verbo & in carne credidit, sed separatim, alterum de filium, alterum hominis prædicauit. Hæresis Nestoriana.

ANno gratiæ. cccc xxx. diabolus in specie Moysi, Iudæis in Creta apparens dum eos per mare, sicco pede, ad terram promissionis perducere promittit, plurimis exultauit necatis. Reliqui, qui saluati sunt. ad Christum conuertuntur. De fraude diaboli.

Anno gratiæ. cccc xxxi. effera gens VVandalorum, Alanorum,

 & Gothorum

& Gothorum, ab Hispanis ad Africam transiens, omnia fere, flamma, rapinis, similiter & Arriana impietate fœdauit. Sed beatus Augustinus, Hypponensis episcopus & omnium ecclesiarum doctor eximius, ne ciuitatis suæ ruinam videret, tertio obsidionis suæ mense migrauit ad dominum.

Clodoueus regnat in Gallia.

ANno gratiæ, cccexxxij. VVandali, Carthagine capta, Siciliã deleuerunt. Eodẽ tẽpore Clodoueus in Gallia regnauit, annis. xvij.

Scoti fidem suscipiunt.

ANno gratiæ. cccexxxiii. Scotis in Christum credentibus, ordinat⁹ à Papa Celestino Palladius prim⁹ episcop⁹, ibidẽ mittitur.

Romani desolatam Britanniã deserunt.

ANno gratiæ cccexxxiiij. recedentibus à Britannia Romanis, redeunt Scoti & Picti, cum Norvvegensibus & Dacis, qui totam ab Aquilone insilã, indigenis ferè vacuam muro tenus, quem Romani ad patriæ defensonem erexerant, capessunt. Quo facto, in uadunt hostes murum, compages eius dissoluunt, ac Britones in altis murorum propugnaculis, ad resistendum locatos, vncis ferreis in vallum prosternunt. Erant enim sine rectore, indocti ad pugnam, proni ad fugam. Vnde, qui ab hac calamitate euadere potuerunt, in nemorum densitatibus, in speluncis, & abditis terræ locis, latibula quæsierunt. Tandem ciuitatibus relictis, vt agni à lupis, plebs miseranda discerpitur. Quid plura? Miserunt iterum epistolam, lachrymosis erumnis refertam, ad Aetium, Romanæ potestatis consulem hæc inter alia continentẽ. Aetio ter consuli gemit⁹ Britonum salutẽ. Nos mare ad Barbaros, & Barbari ad mare propellũt. Inter hæc autẽ, duo funerum genera oriũtur. Aut enim submergimur, aut iugulamur. At cum Romani illis nunciassent, sese vlterius nolle tam laboriosis expensis pro eis fatigari, nuncij tristes recedunt, repulsam suis conciuibus nunciantes. Acta autem sunt hæc, anno r octauo imperij Theodosij iunioris. Cessauit autem hoc anno tributum Britãniæ, quod senatui Romano, à tempore Iulij Cæsaris, soluebatur.

r xxiij.

Britanni denicti, regem sibi de monori Britannia postulãtes acceperunt.

ANno gratiæ. cccexxxv. Guithelinus, Londinensis Archiepiscopus, scientia & virtutibus insignis habetur. Hic, cum calamitatẽ Britanniæ, abiectionemque Romanorum miseratus intellexisset, transfretauit in minorem Britanniã, quæ olim Armorica, siue Laecania, dicebatur, vt auxilium à suis confratribus postularet. Regnabat tunc in illa Aldroenus rex à Conano quartus, cui Maximus tyrannus regnũ illud dederat. Qui, viso tantæ reuerentiæ viro, illũ cũ honore suscepit. At archiepiscop⁹, aduent⁹ sui causã exponẽs, in fletũ prorupit & dixit. Satis tuæ nobilitati patet rex qualiter Maximus,

qui

qui hoc regnum vobis contulit,& insulam nostram suis militibus spoliauerit,qualiterque à viris & fœminis nobilioribus vacuam reliquerit,& quam miseriam nos nostríque conciues passi fuerimus, qui modo omnibus nationibus præda sumus & rapina.
Non solũ ab hoste deprimimur sed morimur fame, maximè cum omni genere pabuli, excepto artis venatoriæ solatio, careamus. Ab omni igitur alia spe repulsi,gratiam vestram adiuimus serenissime rex,implorantes vt præsidium adhibeas personaliter accedẽs: & regnum tibi debitum, expulsis barbaris, ad libitum disponas, populum regas, ac patriam,quæ olim regna longe remota sibi sub iecerat,ad pristinum statum reducas.Cumque hæc & alia Archiepiscopus diu allegasset,rex in hunc modum respondit: Olim tempus erat quo non negarem insulam Britanniæ recípere,sed qnoniã infortunia accesserunt,vilior mihi facta est & meis principibus odiosa.Veruntamen,eò quòd aui & ataui mei illam insulam tenuerunt,trado vobis Constantinum fratrem meum, & duo millia militum cum eo.Qui si deus permiserit,patriam ab hostibus liberabit, atque diademate ibidem insignitus,cum gloria & honore regnum possidebit.Vix finem loquendi fecit rex,cum Archiepiscopus vocato Cõstãtino,viro in militia approbato,ei in hæc verba arrisit, Christus vincit,Christus regnat,Christ° imperat. Assit igitur gratia Christi regi Britanniæ,qui est defensio nostra, vt insulam miserrimam ad pristímam reducat libertatem. Quid plura? Paratis in littore nauibus,eligitur ex diuersis regni partibus supradict° militum numerus.Qui mare ingressi, in Totonesio portu prosperè applicuerunt. Nec mora,confluxerunt vndíque Britones dispersi de latibulis & spelúncis,& cum hostibus congressi victoriam,per industriam noui regis & beati Guithelini meritum, sunt adepti. Deinde facta in Cicestría concione,erexerunt Constantinum in regem, eique coniugem dederunt ex nobili Romanorum prosapia ortam. Quæ industria beati Guithelini, Londinensis archiepiscopi, fuerat educata: ex qua tres filios inclytos, Constantem scilicet, Aurelium Ambrosium,atque Vterpendragon,processu temporis, generauit. Constantem primogenitum suum deo sacrificauit, tradens eum in ecclesia sancti Amphibali infra VVintoniam, vbi monachalem ordinem susceþit.Aurelium Ambrosium atq; Vterpendragon archiepiscopo Londinensi commisit educandos.

ANno gratiæ.ccccxxxvi. Sixtus sedit in cathedra Romana, annis octo, & diebus. xviii. qui basilicam sanctæ Mariæ matris Sixtus Papa.

dõini,quę ab ãtiquo Liberi patris delubrũ fuerat, miro ope refecit.

De sctõ Stephano.

ANno gratiæ.ccccxxxvij.Eudoxia,vxor Theodosij principis, ab Hierosolymis remeauit,secum beati protomartyris Stephani reliquias deferens,quę in basilica.S.Laurentij positę, piè à fidelibus venerantur.

ANno gratiæ.ccccxxxviii.Bleda & Attila fratres, multarum gẽtium reges, Illyricum, Thraciamq; depopulati sunt.

ANno gratiæ.ccccxxxix.Maximus,Taurinensis episcopus, vir in scripturis diuinis fulget eruditus.

Petronius Episcopus.

ANno gratiæ.ccccxl.Petronius,Bononiensis episcopus Italię, vir sanctitate vitæ,& monastico studio exercitatus,literisq; secularibus vber,obijt.

ANno gratiæ.ccccxli.Iulianus episcopus & Celestius,Pelagij sectatores,agnoscuntur.

ANno gratiæ.ccccxlii. Leporius presbyter Pelagianum dogma sequitur,præsumens de puritate vitæ suæ,quam arbitrio suo tãtum & conatu proprio,non dei,se ope obtinuisse credebat.Tamen tandem emendatus correctionis suæ librum, vera fide catholica, composuit.

Leo papa primus.

ANno gratiæ.ccccxliij. Leo primus sedit in cathedra Romana, annis.xxi.mense vno,diebus.ix.& cessauit sedes diebus.xxi.

ANno gratiæ.ccccxliiij.Victor Massilienſis rethor,qui librum in Genesim ad filij sui Aetherei personam commentatus est, in diuinis scripturis non satis eruditus,moritur.

Rex Britonũ Constãtinus interfectus est.

ANno gratiæ.ccccxlv.Constantinus Britannorum rex, quadam die dum venatum iret,à quodam picto, qui in eius obsequio fuerat,in virgulto densissimo,cum cultro interfectus est. Quo defuncto,orta est dessensio inter proceres quis eorum sublimaretur in regnum.Filij quoque regis defuncti,Aurelius Ambrosius, atq; Vterpendragon missi fuerant in minorem Britanniam ad educandũ. Qui,si præsentes fuissent,propter ætatem puerilẽ regnare non possent.Porrò Vortigernus consul Gevviseorum,qui omni nisu in regnum aspirabat,perrexit VVintoniam,& Constãtem monachum, Constãtini filium,de claustro extractum duxit Londonias, et eum, vix annuente populo eo q; monachus esset,in regẽ erexit. Guithelinus enim Londonienſis archiepiscopus tunc defunct⁹ fuerat, nec fuit alter,qui in regẽ illũ sublimare præsumpsisset. Sed ipse Vortigernus vices episcopi gerens,coronam capiti suo propriis manibus impressit.

Constans ex monacho rex.

impressit.Sublimatus igitur rex,omnia regni negotia Vortigerno disponenda commisit.At Vortigernus,astutus,castella & munitiones regni suis satellitibus tradens,quomodo regem traderet callidè cogitabat.Cœpit itaq; regis thesauros in custodia, & numerum militum ac seruientium diatim augmentabat.Deinde regẽ adiens, consilium dedit ei vt centum pictos,quos ad omnem proditionem & dolum promptos nouerat & paratos,in obsequio suo retineret: vt corpus suum diebus ac noctib⁹,ab incursione hostium,tueretur.

Nota proditionem magnam.

ANnuẽte rege,supradictus Pictorum numerus cum priuata regis familia est admissus.At Vortigernus,eos ita stipendijs ditabat militaribus,& cibarijs refecit delicatissimis, ꝙ quasi adorantes illum,per plateas dignum imperio clamitabãt. Cum igitur gratiam omnium se habere cognouisset Vortigernus,inebriauit eos quadã die,dicens cum lachrymis,se à Britannia recessurũ, cum nõ haberet de proprio vnde.l.militibus stipendia prouideret. Deinde, quasi tristis,recedens ad hospitium suum, ipsos potantes in aula reliquit. Quo audito murmurabant Picti adinuicem,dicentes, vt quid monachum istum non interficimus,vt Vortigernus solio regni potiatur?Surgentes igitur inebriati,impetum fecerunt in regem. Illoque perempto,Vortigerno caput regium detulerunt. Quod cum intellexisset Vortigernus, quasi contristatus,in fletum prorupit, vt proditionem factam sub lachrimarum velamine palliaret.At Vortigernus ciuibus Londonien sibus,vt hęc acciderant,conuocatis,Pictos illos iussit occidi,id est,decollari,vt propriam fraudem ab hoc scelere redderet excusatam.Tandem,cum neminem parem sibi conspexisset,imposuit capiti suo coronam Britaniæ,& supergressus est principes vniuersos.Sublimato igitur eo, cœpit lues omnium scelerum crescere,sæuiebat scurrilis nequitia,odium veritatis,contemptꝰ dei, litigium,contentio luxus,flagitium,vt vas omnium scelerum solus videretur Vortigernus,& quod maximè regiæ honestati contrariũ est,nobiles deprimens,& moribus & sanguine ignobiles extollens, deo & hominibus efficitur odiosus.

Vt sanctus Germanus in Britanniã venit.

ANno gratiæ.ccccxlvi.hæresis Pelagiana,per Agricolam Pelagij discipulum illata,fidem Britonum fœda peste maculauit.Verum Britanni,cum neq; suscipere dogma peruersũ,gratiam Christi blasphemando,vllatenus vellẽt,neque versutiam nefariæ persuasionis refutare,verbis certando,sufficerent inueniunt salubre consilium,vt à Gallicanis episcopis auxiliũ belli spiritualis inquirant. Quã-

obrem collecta ibidem magna synodo, quærebatur in commune, qui illuc in succursum fidei mitterentur. Tandem omnium iudicio, eligebantur apostoli sacerdotes. Germanus Altisiodorensis, & Lupus Trecasinæ ciuitatis episcopi, qui ad confirmandam fidem in Britanniam pergere maturarent. Qui cum prõpta deuotione preces, & præcepta sanctæ ecclesiæ suscepissent, intrauerunt oceanum, & licet cum labore & periculo, decursis in breui pelagi spaciis, optato littore quietè potiuntur. Collecta itaque apud Verolamium synodo, immensa multitudo virorum etiam cum coniugibus & liberis illuc excitata cõuenerat. Aderat populꝰ, exp[illegible]batur futurus iudex, astabant partes dispari conditione cõsimiles, in[illegible]liuina fides, hinc humana præsumptio, inde Christus, hinc Pelagius author pertersę prauitatis. Primò in loco, beatissimi sacerdotes copiã disputandi proponendique aduersariis præbuerunt, loquacitatisque garritum euomere permiserunt, qui sola nuditate verborum, diu & inaniter, audientium aures cum temporibus occuparunt. Deinde antistites venerandi torrentes eloquij, cum apostolicis & euangelicis imbribus, perfuderunt. Miscebatur sermo proprius cum diuino, & assertiones modestissimas lectionum testimonia sequebantur. Cõuincitur vanitas, perfidia confusa refutatur, ita, vt ad singulas verborum obiectiones erasse se, dum nequeunt respondere, confitentur. Populus arbiter vix manus continet, iudicium cum clamore cõtestando. Post diem illum, ita ex animis omnium prestigiosa illa superstitio deleta est, vt sacerdotum & ipsorum orthodoxorum doctrinam sitienti desiderio amplexarentur. Compressa itaque peruersitate damnabili, eiusq; authoribus confutatis, atque animis omnium fidei puritate cõpositis, & in vnitate solidatis, sacerdotes autẽtici beatum Albanum, authori deo per ipsum gratias acturi, petierunt: vt ipsi, cuius certaturi subsidium flagitauerant, gratiarum deuotas, effecti victores, persoluerent actiones. Ad martyris autem pueniens sepulchrum beatus Germanus, omnium Apostolorum diuersorumque martyrum secum reliquias habẽs, facta oratione, iussit reuelli sepulchrum, preciosa ibidem munera conditurus, arbitrãs oportunum, vt membra sanctorum ex diuersis regionibus collecta, quos pares meritis receperat cœlum, sepulchri quoque vnius teneret hospitium. Quibus honorificè depositis ac ordinatè sociatis, de loco ipso, vbi martyris effusus erat sanguis, massam pulueris secum portaturus abstulit, in qua apparebat cruor seruatus rubuisse, per

Troyes in Champagne.

Omnium apostolorum reliquiæ.

cædem

cædem martyris, pallente persecutore. Antistes verò omnibus ad votum fœliciter consummatis, & quæ prius dissipata fuerant, rite ordinatis, ad propria cum gaudio remeauit, dei ac beati Anglorũ protomartyris Albani, cui victoriam ascripsit, gratus acceptor beneficij magnalia prædicando. Et his ita gestis, innumera vtriusq; sexus multitudo ad dominum est conuersa.

Causam vocationis Anglorum.

ANno gratiæ. ccccxlvij. cum regis Vortigerni iniquitas, & animi leuitas, omnibus per circuitum nationibus esset diuulgata, insurrexerunt in eum Scoti à Circio, & Picti ab Aquilone, quorũ Vortigernus centum conciues interemerat, & regnum Britanniæ acerrima infestatione & labore continuo impugnabant. Nam ferro, flamma, prædis, & rapinis omnia consumentes, gentem peccatricẽ, quia regio fastui fauebat, contriuerant. & sic plebs simul cum rege contaminata communi percellitur vltione. Et quos de populo miserando hostilis irruptio non attigit, fames prævalida penitus consũpsit, vt sic, quasi inter duas molas, plebs contrita volueretur. Ingruente peste gladius grassabatur adeò quidem, vt nec viui sufficerent mortuos sepelire. Rex itaque, cum populo desolato & bellicis incursionibus fatigato, contra hostium irruptionem ignarus quid ageret, in desolationem inclinauit. Tandem omnibus placuit, vt gentẽ Saxonum, de partibus transmarinis, in auxilium conuocarent. Quod, diuino nutu dispositum constat esse, vt veniret cõtra improbos malum, sicut euidentius rerum exitus conprobauit. Mittuntur interea nuntij, vt, quod prælocutum est, compleatur.

Bellum non viribus, sed virtutibus obtentum.

ANno gratiæ. ccccxlviii. Picti cum Scotis aduersum Britones iunctis viribus bellum susceperunt. Cum verò Britanni partes suas fore impares hostibus iudicarent, sanctorum Antistitum, Germani & Lupi subsidium petierunt. Denique cum maior pars exercitus arma capere & bellum parare attentaret: Germanus se ducẽ prælij futurum pollicetur. Eligit expeditos, circumiecta percurrit, & e regione, qua hostium sperabatur aduentus, vallem circumdatam mediis montibus intuetur, quo in loco, ipse dux agminis nouum exercitum componit. Et iam aderat ferox hostiuum multitudo, quã appropinquare intuebantur in insidijs constituti. Tunc subitò Germanus signifer vniuersos admonet & prædicat, vt voci suæ vno clamore respondeant. Et sacerdotes, alleluya tertio repetitum, exclamabant. Sequitur vna vox omnium, & elatum clamorem, repercusso aere, montium concluſa multiplicant, hostile agmen terrore prosternitu

sternitur. & super se non solum rupes circumdatas, sed etiam ipsam cœli machinam ruere contremiscunt, trepidationique iniectæ vix sufficere pedum pernicitas credebatur. Passim fugiunt, arma proiiciunt, gaudétes vel nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiam timore præcipites flumen, quod transituri erant, submersos deuorauit. Vltionem suam innocens exercitus intuetur, & victoriæ concessæ otiosus spectator efficitur. Spolia colliguntur exposita, & cœlestis palmæ gaudia miles religiosus amplectitur. Triumphant pōtifices hostibus sine sanguine confusis, triumphāt victoria fide obtenta, non viribus. Composita itaque insula securitate mutuplici, superatisque hostibus inuisibilibus, vel carne conspicuis, ad propria iterum, à quo reuocabantur, reditum moliuntur maturare, quibus tranquillam nauigationem & merita propria, & intercessio beati martyris Albani parauerunt, quietosq; eos suorum desideriis fœlix carina restituit. Metoueus Rex Francorum, annis. x. tunc regnauit.

De aduentu Saxonum in Britanniam.

ANno gratiæ. cccxlix. gens Anglorum siue Saxonum, à rege Vortigerno inuitata, Britanniam tribus longis nauibus aduehitur: et in orientali parte insulæ locum manendi à rege, quasi pro patria pugnatura, suscepit. Susceperunt ergo locum donantib° Britannis, ea conditione, vt pro patriæ salute & pace contra aduersarios militarent, & ipsi Britanni ipsis militantibus debita stipendia prouiderent. Aduenerunt de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, & Iutis. De Iutarum origine sunt Cantuarij & VVictuarii. Hæc est ea gens quæ Vectā tenet innsulā & ea quæ vsque hodie, in prouincia occidentalium Saxonum, Iutarum natio nominatur, posita contra ipsam insulā Vectam. De Saxonibus vero ab ea regione, quæ nunc antiquorū Saxonū natio cognominatur, venere orientales Saxones, meridiani Saxones, & occidui Saxones. Porrò de Anglis, hoc est, de illa patria quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsq; hodie manere desertus inter prouincias Iutarum & Saxonū perhibetur, orientales Angli, mediterranei Angli, Merci cum Northamhumbrorum gente, quæ ad boream Humbri fluminis habitat, cæteriq; Anglorum populi sunt exorti. Duces eorū perhibentur fuisse duo fratres Hengistus & Horsus, qui fuerunt filij VVithgisij, cuius pater VVitha, cuius pater VVetha, cuius pater VVodé, de cuius stirpe multarū prouinciarū regium genus originē duxit. Cumque tandem in præsentia regis essent constituti, quæsiuit

Saxonū id est, VVestphalia.

ſiuit ab eis,quam fidem,quam religionem, patres eorum coluiſſẽt Cui Hengiſtus,deos patrios,ſcilicet,Saturnum, Iouem, atque cęteros,qui mundum gubernant,colimus, maximè autem Mercurium, quem lingua noſtra VVoden appellamus. Huic patres noſtri veteres dedicauerunt quartam feriam ſeptimanæ,quæ in hunc hodiernum diem VVodeneſday appellatur.Poſt illum colimus deam, inter cæteras potentiſſimam,vocabulo Fream, ex cui⁹ vocabulo Friday appellamus.Frea,vt volunt quidam, idem eſt quod Venus,& dicitur Frea, quaſi Froa à frodos,quod eſt ſpuma maris,de qua nata eſt Venus ſecundum fabulas, vnde idẽ dies appellatur dies Veneris.Ad hoc Vortigernus.De credulitate veſtra, potius incredulitas dici poteſt,vehementer doleo. De aduentu autem veſtro gaudeo,quia in tempore congruo vos neceſſitati meæ, ſiue deus, ſiue alius obtulit. Opprimunt enim me inimici mei vndique, & ſi laborem prælíorum meorum mecum communicaueritis, retinebo vos honorificè intra regnum meum,& diuerſis muneribus & agris ditabo. Paruerunt illicò barbari,& fœdere confirmato in curia eius remanſerunt.Eodem anno nunciatum eſt in Britannia, Pelagianam peruerſitatem iterato,paucis authoribus, de nouo pululaſſe. Iterum oritur hæreſis Pelagiana.
Rurſuſque ad beatum Germanum preces Britannorum deferuntur,vt cauſam dei,& belli ſpiritualis certamen aſſumere dignaretur. Quorum petitioni feſtinus obtemperans,adiuncto ſibi Seuero,tortius ſanctitatis viro,qui erat diſcípulus beatiſſimi patris Lupi,& tunc Treueris ordinatus epiſcopus mare conſcendit, & conſentientibus elementis,tranquillo nauigio littus attingit Britannorum. Prędicationis igitur antidoto vulnera ſanat incredulitatis,& apoſtema blaſphemiæ doctrínæ curat medicina, omniumque ſententia prauitatum,cum ſuis authoribus,condemnatur. Factumque eſt, vtín illis locís,multò,ex eo tẽpore,fides intemerata perduraret. Ita cõpoſitis omnibus,beati ſacerdotes ea,qua venerant,proſperitate redierunt.

ANno gratiæ. cccc l. poſt receſſum beatiſſimorum à Britannia pontificum,emergentes ex more Scoti cum Pictis, ex partibus Aquilonis exercitum nimimis grandem confecerunt, atq; aquilonares inſulæ partes cœperunt depopulare. Quod cum Vortigerno fuiſſet nunciatum,collegit milites, atque trans Humbrum obuiam perrexit,nec multum oportuit ciues pugnare.Nam Saxones,qui ad erant,tam viriliter prælíabantur,vt hoſtes,qui prius víncere ſolebãt, ſine morá in fugam propellerent.Vortigernus ergo, per eos victoria potitus, Vt Vortigernus rex ad bellum prouocatus auxilio Saxonum hoſtes vicit.

ria potitus,donaria ſua ipſius ampliauit, atque ducí eorum Hengiſto dedit agros plurimos in Lyndeſeia,quibus ſeſe ſuoſque ſuſtentaret commilitones.At Hengiſtus, cum eſſet vir aſtutus, comperta regis amicitia,ipſum in hunc ſermonē adiuit. Domine mi rex vndique inquietant te inimicí tui,atque minantur tibi, dícunt ſeſe cōducturos ex Armoricano tractu Aurelíum Ambroſium,vt te depoſito ipſum in regem promoueant. Si placet ergò mittamus in patriam noſtram,et inuitemus ex ea milites vt numerus noſter augetur.Rex igitur eius conſilio ac petitioni adquieſcens,præcepit Hengiſto in Germaniam mittere,vt milites ex ea inuitati feſtinum timiditati ſuæ conferrent auxilium.Nec mora, miſſa in Germaniam legatione, nuntíj reuertentes decem & octo naues electis militibus oneratas detulerunt.Adduxerunt etiam filiam Hengiſti, vocabulo Rouvven,cuius pulchritudine Vortigern' illectus, poſtulauit eam à patre ſuo.Hēgiſtus verò,cōperta animi regis leuitate,conceſſit ei filiam ſuam.Intrauit itaque Sathanas in cor eius,qui cum eſſet Chriſtianus cum pagana coire deſiderabat. Nupſit igitur eadem nocte rex paganæ,quæ vltra modum placuit ei. Vnde procerum & filiorum ſuorum incurrit inimicitiam. Genuerat primitus filios ex alia coniuge,quorum erant nomina Vortimerus,Catigernus,& Paſcētius.Genuerat etiam ex eadem coniuge filiam,quàm in ſocietatem chori ſuſcipiens,filiam ex ea procreauit, vnde à ſancto Germano & ab omni epiſcoporum conuentu eſt excommunicatus.

De tranſitu ſancti Germani.

EOdem anno,vt ſcripſit Sigiſbertus in chronicis ſuis,ſanct' Germanus ad Rauennam, pro pace Armoricanæ gentis perueniens,& reuerentia à Valentiniano & Placida matre eius ſuſceptus, migrauit ad Chriſtum.Cuius corpus honorifico agmine ſanctorū ac religioſorū virorum,comitātibus virtutum ſignis,Altiſiodoro eſt delatum.Quo tempore Seuerus preſbyter,vir miraculis præclarus, deſtructo idolorum templo,vbi error gentilis centum deos cultura inſaniſſima adorabat,eccleſiam beati protomartyris Stephani, vt †parabat conſecraretur præ forib' Viennæ †procurabat.Sed cum reditū beati Germani à Rauenna ſuſtineret,qui ſe ad dedicationem venturum prædixerat,contigit vt die dedicationis eiuſdem antequam officia inchoarentur,beati corpus confeſſoris Chriſti Germani, per Viennam deportatum, in eandem eccleſiam nouam repauſandi gratia portaretur,ſicque virí dei promiſſum conſtat eſſe impletum. Quæ miracula,quæ ve virtutum inſignia per beatum virum in Britannia

deus

deus operat⁹ est, liber de ipsi⁹ vita scripi⁹, legere volentib⁹, indicabit. Beda tamē in historia Anglorum refert, ipsum ab hoc seculo migrasse anno imperij Martiani sexto, qui est annꝰ post hunc octauꝰ.

ANno gratiæ. cccclı. Philippꝰ presbyter, auditor beati Hieronymi, qui de Iob simplici sermone libros edidit, diē clausit extremum. Phlippus presbyter obiit.

ANno gratiæ. cccclii. mortuo Theodosio imperatore, Martianus & Valentinianus, sex annis imperauerunt. Quorum initio, industria beati Leonis papæ, Chalcedonense concilium celebratur, vbi Eutiches, cum Dioscoro Alexandrino episcopo, conuincuntur publicè, & damnantur. Erat autem Eutiches abbas Constantinopolitanus, qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis, sed solam diuinam in eo asseruit esse naturam. De concilio Chalcedonensi.

ANno gratiæ. cccclıı. Hengistus, quum Vortigerno filiā suā copulasset, ipsum in hunc modum allocutus est, dicens: Audi consilium meum, & inuitemus huc filium meum Octam cum fratruele suo Abissa. Viri enim bellatores sunt. & tibi subdent regiones, quas des eis ad tenendum de te, quæ sunt in aquilonarib⁹ Britanniæ partibus iuxta murum, inter Deiram & Scotiam, qui detinebūt ibidem impetum barbarorum, & sic citra Humbrum in pace remanebis. Paruit Vortigernus, atq; illicò, missis legatis, venerunt vocati Octa Abissa, & Cerditius cum. ccc. nauibus armata manu repletis. Quos omnes Vortigernus benignè suscepit, desiderabilibusq; ditauit donatiuis. Quod cum vidissent Britones, timentes proditionem eorum, dixerunt regi vt ipsos ex finibus regni expelleret. Non enim debebāt pagani Christianis cōmunicare, quia hoc lex Christiana prohibebat. Imo etiam de coniugio regis detestando murmur resonabat procerum, & quæremonia. De quo quidam inuectiuè ait, metricè, & eleganter: Vortigernus propter Saxones misit.

Lex connectit eos, amor, & concordia lecti.
Sed lex qualis? amor qualis? concordia qualis?
Lex ex lex, amor odibilis, concordia discors.

Insuper tanta aduentantium multitudo superuenerat, vt indigenis terrori essent, quibus debuerant esse præsidio. At Vortigernus contempsit consilijs suorum adquiescere, quia super omnes gētes, propter coniugem suam, eos diligebat.

ANno gratiæ. cccclııı. Magnates, Britanniæ regem Vortigernum penitus deserentes, vnanimiter Vortimerum filium suum in regem sublimauerunt. Qui consilijs eorum, in omnibus, adquiescens Depoſito Votigerno rege, filius eius succes-

cœpit expellere barbaros, & insequens eos vsq; ad flumen Derevvent, vbi victoria potitus est, multos trucidauit. Fugit autem cum illis Vortigernus, qui propter vxorem suam quod potuit, quia vxorius erat, auxilium illis impendebat. Tunc Vortimerus victoriam adeptus, cœpit possessiones amissas ciuibus indigenis restituere, ipsosq; diligere, ecclesias destructas restaurare, atque viros ecclesiasticos, præcipuè religiosos, honorare.

Probitas regis Vortimeri.

ANno gratiæ. cccclv. qui est annus aduentus Anglorum in Britanniam septimus, gentes Anglorum cum Vortigerno, viribus resumptis, cœperunt iterum Vortimerum, regẽ Britonum, ad bellũ prouocare. Conuenientes autem hinc, & inde apud Aillesford cunei, acriter & diu pugnauerunt. Tandem pond⁹ prælij in Saxones est conuersum, qui & pugnam deseruerunt & campum. Britones verò viriliter insequentes, illorum innumeram multitudinem peremerunt, cæteris autem dispersis, Vortimerus cum victoria ad propria remeauit. Nec multò post Vortimerus, cum fratribus suis, Catigerno & Pascẽtio, & vniuersæ insulæ populo, Saxonibus bellũ indixit. Quibus congregatis, acies disposuerunt ad bellum. Horsus verò frater Hengisti, cui Vortigern⁹ Canciæ prouinciam contulerat & rex à suis conciuib⁹ dicebatur, percussit aciem Catigerni fratris Vortimeri regis tanto impetu, vt ad modum pulueris dispersa dissiparetur. Deinde Catigernum ab equo prostratum interfecit. Quod videns rex Vortimerus, frater eius irruit in eum, & illo interfecto reliquias cohortis suæ ad Hengistum fugauit, totumq; prælij pondus in Hengistum est conuersum. Et cum probitati Vortimeri resistere nequiuissent, tandem, non sine magno Britonum detrimento, terga verterunt. Nam qui nunquam fugerat ante, tunc fatigatus aufugit.

Horso defũcto Saxones Hẽgistũ regem fecerũt.

ANno gratiæ. cccclvj. Horso defuncto, Saxones Hengistum, fratrem eius, in regnum Cãciæ sublimauerunt. Quo etiam anno ter contra Britones pugnasse legitur. Sed probitati Vortimeri resistere non valens ad insulam Thanet confugit, vbi quotidie prælio nauali vexabatur. Tandem Saxones cimbas suas vix ingressi, relictis mulieribus & filijs, in Germaniam redierunt.

Miraculum.

ANno gratiæ. cccclvij. sanctus Mamertus, Viennensis episcopus, instante solennitate vigiliarum dominicæ resurrectionis, ædes publicas, in vrbe Viennensium, flammis terribilib⁹ crepusculo cõflagrare conspexit. Quid multa? Pleno timore populo ecclesia vacuatur, dũ similẽ casum in singulis domib⁹ singuli metuebãt. Perstitit tamen

tamen coram altari festiuis indutus vestimentis sanctus Mamertus, & calore fidei fucensus flumine lachrimarum flammæ compescuit potestatem. Desperatione igitur deposita, reditur ad ecclesiam, miraculum sancto viro ascribentibus vniuersis.

ANno gratiæ.cccclviij.sanctꝰ Ioannes baptista caput suum duobus monachis orientalibus, qui ob orationem venerant Hierosolymam,iuxta Herodis quōdam habitaculum reuelauit. Quod deinceps Edissam Phenicis vrbem perlatum, & digno honore conditum est. Vt caput. S. Iohānis baptistæ reuelatum fuerit.

ANno gratiæ.cccclix.defuncto imperatore Martiano,Leo maior cum Leone minore xvj.annis imperium tenuerunt. Quo etiã tempore,Alexandria & Aegyptus,errore Dioscori hæretici languẽtes,immundo repletæ sunt spiritu,caninaq́; rabie latrant.Francorum rex Hildericus regnauit annis.xxvj. Hæresis Dioscori pullulat.

ANno gratiæ.cccclx.Vortimerus rex Britonum & flos iuuenum defunctus est,cum quo simul spes & victoria Britannorum est extincta. Diabolus nāq; in cor nouercæ suæ Rovven ingressus est. Illi venenum per quendam familiarem suum, quo subita morte præuentus est, & in vrbe Trinouantum sepultus,propinauit. Quo defuncto misit Vortigernus,instinctu vxoris suæ, in Germaniam propter Hengistum,vt veniret in Britanniam priuatim & cum paucis,ne si aliter veniret,Britones communi impetu ei obuiarent. De morte Vortimeri regis.

ANno gratiæ.cccclxi.Hengistus, audito obitu Vortimeri, ᵇqua tuor millibus armatorum sibi sociatis,in Britanniam est reuersus.Sed cum tantę multitudinis aduentus Vortigerno principibusq́; regni nunnciatus fuisset,indignati sunt valde, & constituerunt cũ illis præliari. Quod cum Hengisto filia sua per internuncios clam indicasset,gentem patriæ,sub specie pacis,prodere cogitare, misitq́; legatos ad regem,dicens,se non tantam multitudinem conduxisse, vt vel sibi vel regno aliquam ingereret violentiam, sed æstimabat Vortimerum adhuc viuere,quem super omnia cupiebat expugnare.Sed quia nunc ipsum esse defunctum non hæsitabat,sese & populum suum dispositioni suæ committebat,vt quos optaret, in regno retineret,& residui in Germaniam vela retorquerent. Cumq́; talia regi nuntiarẽtur, necnon & dies & locus,vt hæc firmarentur,de cõmuni cõsen supræfigeretur,iussit rex ciues & Saxones, Kalẽd Maij. in pago Ambri cõuenire, vt ibidẽ prædicta firmarẽtur. Præcepit autem Hengistus cõmilitonibus suis,vt vnusquisq; lõgum cultrum infra Hengistus rediit in Britanniam, ᵇ tribus.

fra caligas haberet, & cum Britones ſecurius colloquium contractarent, vnuſquiſque paratus, facto ſigno **Nymet you Sexes**, aſtantem ſibi Britonem, cultro educto, cito iugularet. Quod ita factum eſt. Hengiſtus verò illicò Vortigernum per pallium detinuit. Cæteros autem aſtantes principes nihil talia præmeditantes, circiter quadringentos ſexaginta viros, barones inclytos, & conſules iugularunt. Aderat tunc conſul Claudioceſtrię, vocabulo Eldol, qui, viſa proditione, arripuit palum, quem fortè inuenerat, & quemcumque illo attingebat, confeſtim confractum ad Tartara dirigebat. Alij caput, alij brachia, alij ſcapulas, quamplurimis etiam crura elidens, terrorem non minimum hoſtibus inferebat: nec prius de eo loco receſſit, donec ſeptuaginta viros conſumpto palo interfeciſſet. Sed tandē cum tātæ multitudini reſiſtere nequiuiſſet, diuertit ſe ab illis, atq; ciuitatē ſuā petiuit. Multi hinc & inde ceciderunt. Sed victoriā Saxones habuerunt, quia Britones inermes reſiſtere nō potuerunt.

Vt Saxones eccleſias Britāniæ veſtauerunt,

ANno gratiæ.cccclxij. Saxones, Vortigerno regi mortem comminātes, ligauerunt eum, petieruntque ciuitates ſuas, atq; munitiones ſuas pro uita. Quibus illicò, quidquid affectauerant, cōceſſit, vt viuus abſcedere ſineretur. Quod, cum iuramento confirmatum fuiſſet, ſoluerunt eum, atq; vrbem Londinenſem primò adeuntes ceperunt. Deinde Eboracum & Lindocolinum, necnon & VVintoniam, quaſq; prouincias deuaſtantes. Ingraſſanteſq; ſubito ciues inuaſerunt, quaſi lupi oues, quas poſtores deſeruerunt. Eccleſias & eccleſiaſtica omnia ad ſolum vſq; deſtruebant, ſacerdotes iuxta altaria trucidabant, ſacras ſcripturas igne concremabant, ſuper ſanctorum martyrum ſepulturas cumulos terræ congerebant: viri religioſi, qui ab hac clade euadere potuerunt, ſpeluncas & nemora loca, atque deſerta mōtium & collium prærupta, ſanctorum ſecum reliquias portantes, petierunt. Cum ergò tantam cladem inſpexiſſet Vortigernus, inſcius quid contra nefandam gentem ageret, ſeceſſit in partes Cambriæ, & ſeſe in oppidum Genorium incluſit.

Acephalorū Hereſis.

ANno gratiæ.ccccl xiij. pullulauit hæreſis Acephalorum, Chalcedonenſi concilio repugnantium. Ideò Acephali, id eſt, ſine capite nominantur, quia qui prius illam hæreſim introduxit non invenitur. Hi in Chriſto duarum ſubſtātiarum proprietatem negāt, ſed vnam naturam in eius perſona eſſe contendunt.

Gens Britonū propter militare præſidiū miſit.

ANno gratiæ.ccccl xiiij. gens Britonum, in minorem Britanniam, nuncios ad Aurelium Ambroſium & Vterpēdragon fratrem eius,

eius qui præ timore Vortigerni illuc missi fuerant, ostium ante portas posuerunt, obnixus & instanter vt deinceps ex tractu Asteruca-
no ad illos venientes Saxones & rege Vortigerno expulsis Britā-
nię diadema susciperent. At illi iam adultę ętatis existentes, inter suū
prouidè cum nauibus & armatis militibus parauerunt. Quod vbi
Vortigerno regi nuntiatum fuisset, vocatis Magis suis, quæsiuit ab
illis quid sibi in tali euentu foret agendum. Qui respondentes, de-
derunt ei consilium vt turrim fortissimam ædificaret, quæ ipsum &
suos à mortis discrimine tueretur. Peragratis igitur quibusq; pro-
uincijs vt locum congruum inueniret, venit tandem ad montem,
Erir, vbi locum congruum, vt sibi videbatur, inuenit. Congregatis
itaq;, ex diuersis partibus cæmentariis, iussit construi turrim. At illis
à fundamento incipientibus, quicquid vna die operabantur, nocte
sequęti tellus absorbebat. Vortigernus verò à Magis causam quæ-
rens ruinæ, scisitabatur quidnam veller sibi tale portentum. Con-
suluerunt igitur Magi vt iuuenis sine patre quæreret, vt sanguine ip-
sius cæmentū & lapides aspergerentur, vt opus inceptū robur firmita-
tis obtineret. Nec mora, legati mittuntur ad diuersas prouincias, vt ta-
lē iuuenē inuenirēt. Venientes tandē ad vrbē, quæ postea Kaermer-
din fuit nuncupata, cōspexerunt duos iuuenes litigātes, quorū alter
socio improperabat, dicēs: Quid mecū cōtendis farere? Nunquid tu
sine patre natus meæ nobilitati parificari poteris, qui de regio gene-
re ortus, ex vtraq; generis mei parte, claris resplendeo? At nūntij verbū
huius audiētes, ceperunt iuuenē cum matre eius, & ad regē illicò pro-
duxerunt. Cumq; in præsentia regis essent cōstituti, cœpit diligēter
à matre infantis quærere, quo patre puerum generauit. Ad quem
illa. Viuit anima mea domine mi rex, quod cum essem in thalamo
regis Demeciæ, patris mei, apparuit mihi quidā in specie pulcherri-
mi iuuenis, & sæpissimè amplectens, oscula mihi multiplicauit. Et
cum mecum coisset, subitò euanescens recessit. Cumq; ad me sepi-
us redisset, grauidam me tandem reliquit, nec est alter qui iuuenē,
istum generaret. Tunc rex supra modum admirans vocauit iuuenē
quærens ab eo quo nomine vocaretur. Porrò, cum se Merlinū Am-
brosium vocari diceret, quæsiuit Merlin' à rege, vt quid ipse & ma-
ter eius ad illius præsentiam fuissent adducti. Cui rex. Magi
mei dedere consilium vt iuuenem sine patre perquirerem, cuius sā-
guine opus meum irroratum firmaretur. Cui Merlinus. Iube
Magos tuos coram me venire, & conuincam eos mendacium ad-

inuenisse. Nescientes enim quid sub fundamento sit, per mendacium vobis satisfacere cupiebat. Sed voca operarios tuos & iube terram fodere, & inuenies stagnum sub ea quod opus stare non permittit. Tunc Merlinus ad magos accedens ait, dicite mihi adhuc vilissimi adulatores quid sub stagno lateat. Illi nihil respondentes tacuerunt. At Merlinus conuersus ad regem dixit. Iube hauriri stagnum per riuulos, & in fundo inuenies duos lapides concauos & in illis duos dracones dormientes. Credulus autem rex super verbis illius iussit hauriri stagnum, & admirantibus cunctis reperit verum quod a Merlino dicebatur.

Victorinus circulū paschalem scripsit.

ANno gratiæ cccclxv. Hilarius sedit in cathedra Romana annis vi. mensibus tribus, & cessauit sedes dieb⁹ decem. Ad cui⁹ petitionem Victorinus paschalem circulum scripsit. Dxiij. annorum.

Incipit prophetia Merlini.

EOdem tempore, cum sedisset Vortigernus rex Britonum super ripam exhausti stagni, egressi sunt duo dracones, quorum vnus erat albus, alter vero rubeus. Cumq; alter alteri appropinquasset commiserunt dirum pugnam. Nam igneum fumum exhalantes præualebat albus, & tandem rubeum vsque ad extremitatem lacus fugabat. At ille, cum se expulsum doluisset, impetum fecit in album. ipsumq; retrorsum coegit. Ipsis ergo in hunc modum pugnantibus, præcepit rex Merlino Ambrosio dicere, quid præsium draconum portendebat. Mox ipse in fletum prorumpens, spiritum hausit prophetiæ, assumptaque parabola ait,

VÆ rubeo Draconi, nam exterminatio eius festinat. Cauernas ipsius occupabit albus draco qui Saxones quos inuitasti significat. Rubeus vero draco gentem significat Britanniæ, quæ ab albo opprimetur. Montes itaque eius vt valles æquabuntur, & flumina vallium sanguine manabunt. Cultus religionis delebitur, & ruina ecclesiarū patebit. Præualebit tandē oppressa, & sæuitiæ exterorū resistet. Aper etenim Cornubiæ succursum præstabit, & colla eorū sub pedib⁹ suis conculcabit. Insulæ oceani potestati ipsi⁹ subdetur, & Gallicanos late possidebit. Tremebit Romulea domus sæuitiã ipsi⁹, & exit⁹ eius dubius erit. In ore populorū celebrabitur, & act⁹ eius cibus erit narrantib⁹. Sex posteri eius sequetur sceptrū, sed post ipsos exurget Germanicus vermis, sublimabit illum æquoreus lup⁹, quē Africana littora comitabuntur. Delebitur iterum religio, & transmutatio primarū sedium fiet. Dignitas Londoniæ adornabit Doroberniam, & pastor Eboracensis Septimus in armorico regno frequentabitur.

b nemora.

frequentabitur. Menetia pullio vrbis legionum inducetur, & prædicatur Hyberniæ propter infantem in vtero crescentem obmutescet. Pluet sanguineus imber, & dira fames mortales afficiet. His superuenientibus dolebit rubeus, sed emenso labore vigebit. Tunc in fortunatis albi estimabitur, & ædificia horum eius diruentur. Septe septies geminati pesimentur, & vnus eorum sanctificabitur. Ventres matrum scindentur, & infantes abortiui eiurabunt. Erit ingens supplicium hominum, & indignæ res inquirentur. Qui facies hæc, æneum virum inducet, & per multa tempora super æneum equum portas Londoniæ seruabit. Exinde in proprios mores reuertetur rubeus draco, & in seipsum seuire laborabit. Superueniet itaque vitio tonantis, quia omnis ager colonos decipiet. Arripiet mortalitas populum, cunctasq; nationes euacuabit. Residui natale solum deserent, & exteras culturas seminabunt. Rex benedictus parabit nauigium, & in aula duodecimi inter bonos vel beatos annumerabitur. Erit miseranda regni desolatio, & areæ messium infructuosos saltus redibunt. Exurget iterum albus draco, & filiam Germaniæ inuitabit. Replebuntur iterum horti nostri alieno semine, & in extremitate stagni laguebit rubeus. Exinde coronabitur Germanicus vermis, & æneus princeps humiliabitur. Terminus illi positus est, quem transgredi nequibit. Centum namq; quinquaginta annis in inquietudine & subiectione manebit, ter centum vero insidebit. Tunc exurget in illum aquilo, & flores, quos Zephyrus procreauit, eripiet. Erit deauratio in templis, nec acumen gladiorum cessabit. Vix obtinebit cauernas suas Germanicus draco, quia vitio proditionis eius superueniet. Vigebit tandem pauliſper, sed decimatio Neustriæ nocebit. Populus namq; in ligneis equis, ferreis tonicis superueniet, qui de nequitia eius vindictam sumet. Restaurabit pristinis incolis mansiones, & ruina alienigenarum patebit. Germen albi draconis ex hortulis nostris abradetur, & reliquæ generationis eius decimabuntur. Iugum perpetuæ seruitutis ferent, matremque suam ligonib' & aratris vulnerabunt. Succedet duo dracones, quorum alter inuidiæ spiculo suffocabitur, alter vero sub vmbra nois redibit. Succedet leo iustitiæ, ad cuius rugitum Gallicanæ turres, & insulani dracones tremebunt. In dieb' eius aurum ex lilio & vrtica extorquebitur, & argentum ex vngulis mugientium manabit. Calamistrati varia vellera vestibunt & exterior habit' interiora signabit. Pedes latrantium truncabuntur, pacem habebunt feræ, humanitas supplicium delebit. Findetur for-

ma commertij, dimidium rotundum erit. Peribit miluorum rapacitas, & dentes luporum hebetabuntur. Catuli leonis in equoreos pisces transformabuntur, & aquila eius super montem Arannum nidificabit. Venedotia rubebit materno sanguine, & domus Corinei sex fratres interficiet. Nocturnis lachrimis madebit insula, vnde omnes ad omnia prouocabuntur. Vecordia neustria, namin te cerebrum leonis effundetur, dilacerati quemembris a nutriuo solo diminabitur. Nitentur posteri transuolare superna, sed fauor nouorum sublimabitur. Nocebit possidenti ex impijs pietas, donec sese genitore induerit. Apri igitur dentibus accinctus, cacumina montium & vmbram galeati transcendet. Indignabitur Albania, & conuocatis collaterabilibus, sanguinem effundere vacabit. Dabitur maxillis eius frenum, quod in Arctonetico sinu fabricabitur. Deaurabit illud aquila rupti fœderis, & tertia nidificatione gaudebit. Euigilabunt rugientes catuli, & postpositis nemoribus infra mœnia ciuitatum venabuntur. Stragem non minimam de obstantibus facient & linguas tauorum abscidere. Colla rugientium onerabunt cathenis, & auita tempora renouabunt. Exinde de primo in quartum, de quarto in tertium, de tertio in secundum rotabitur pollex in oleo. Sextus Hyberniæ metoria subuertet, & nemora in planiciem mutabit. Diuersas portiones in vnum reducet, & capite leonis coronabitur. Principium eius vago affectu succumbet, sed finis eius ad superos conuolabit. Renquabit namq; beatorum sedes per patrias, & pastores in congruis locis locabit. Duas vrbes duobus pallijs induet, & virginea munera virginibus donabit. Promerebitur inde fauorem tonantis, & inter beatos collocabitur. Egredietur ex eo litus penetrans omnia, quæ ruinæ propriæ gẽtis imminebit. Per illam enim amittet vtramque insulam Neustria, & pristina dignitate spoliabitur. Deinde reuertentur cues in insulam. Nam dissidium alienigenarum orietur. Niueus quoq; senex in niueo equo fluuium Peironis diuertet, & cum candida virga molendinum super ipsum metabitur. Cadvvaladrus Conanum vocabit, & Albaniam in societatem accipiet. Tunc erit strages alienigenarum, tunc flumina sanguine manabunt, tunc erumpent Armorici montes, & diademate Bruti coronabuntur. Replebitur Cambria lætitia, & robora Cornubiæ virescẽt, nomine Bruti vocabitur insula, & nuncupatio extraneorũ peribit. Ex Conano procedet aper bellicosus, qui infra Gallicana nemora acumen dentium suorum exercebit. Truncabit nãq; queq; maiora robora, minorib⁹ tutelã præstabit. Tremebunt

unt illũ Arabes, & Africani. Nam impetũ cursus sui in vlteriorem
Hispaniã protendet. Succedet hircus Veneriȷ castri, aurea habens
ornua & argenteã barbã, qui ex naribus suis tantã efflabit nebulã,
uòd tota superficies insulę obũbrabitur. Paxq; erit in tẽpore suo, &
bertate glebæ multiplicabuntur segetes. Mulieres incessu serpẽtes
ent, & omnis gress⁹ earũ superbia replebitur. Renouabũtur castra
eneris, nec cessabũt sagittæ Cupidinis vulnerare. Fons vertetur in
guinẽ, et duo reges duellũ ꝓpter Leenã de Vadobaculi cõmittẽt.
mnis humus luxuriabit, & humanitas fornicari nõ desinet. Om-
ia hæc tria sæcula videbunt, donec sepulti reges in vrbe Londinẽsi
palabuntur. Redibit iterũ fames, redibit mortalitas, & desolationẽ
biũ dolebunt ciues. Superueniet aper cõmertiȷ, qui dispersos gre-
es ad amissa pascua reuocabit. Pectus eius cibus erit egentibus, &
ngua eius sedabit sitientes. Ex ore eius ꝓcedent flumina, quæ arẽ-
s hominum fauces rigabunt. Exinde super Turrim Londinensem
ꝓcreabitur arbor, quæ tribus solũmodo ramis cõtenta, superficiem
otius insulę latitudine foliorũ obũbrabit. Hinc aduersarius Boreas
uperueniet, atq; iniquo flatu suo tertium illius ramũ eripiet. Duo
erò residui locũ exstirpati occupabunt, donec alter alterũ foliorũ
ultitudine adnihilabit. Deinde verò locũ duorũ obtinebit ipse, &
olucres exterarũ regionum sustentabit. Patrijs volatilibus nociuus
abebitur, nam timore vmbræ eius liberos volatus amittent. Succe-
et asinus nequitiæ, in fabricatores auri velox, sed in luporũ rapaci-
atẽ piger. In diebus illis ardebunt quercus per nemora, & in ramis
licũ nascentur glandes. Sabrinũ mare per septem ostia discurret, &
luuius Oscæ per septẽ menses feruebit. Pisces eius calore morien-
ur, & ex eis ꝓcreabuntur serpentes. Frigebunt Badonis balnea, &
alubres aquæ eorũ mortem generabunt. Londinũ necem viginti
milliũ virorũ lugebit, & Thamesis in sanguinem mutabitur. Cucul-
ati ad nuptias prouocabuntur, & clamor eorũ in montibus Alpiũ
audietur. Tres fontes in vrbe VVintoniæ erũpent, quorũ riuuli in-
sulã in tres portiones secabũt, qui bibet ex vno diuturniori vita fru-
etur, nec superueniente languore grauabitur. Qui bibet de altero,
indeficiente peribit fame, & in facie ipsius pallor & horror sedebit.
Qui bibet de tertio subita morte morietur, nec corpus illius poterit
subire sepulchrũ. Tantam ingluuiẽ vitare volentes, diuersis tegmẽ-
tis, eam occultare nitentur. Quæcunq; ergo moles superpositа fue-
rit, formã alteri⁹ corporis recipiet. Terra namq; in lapides, lapides in

lignum, lignum in cineres, cinis in aquam, si superiecta fuerit, ve-
tentur. Ad hæc, ex vrbe Canuti nemoris eliminabitur puella, vt me-
delæ curã adhibeat. Quæ, vt omnes arces inierit, solo anhelitu suo
fontes nociuos siccabit. Exinde, vt sese salubri liquore refecerit, ge-
stabit in manu sua dextra, nemus Calidonis, in sinistra verò, muro-
rum Londinensiũ ꝓpugnacula. Quocunq; incedit, passus sulphu-
reos facit, qui duplici flãma fumabũt. Fumus exortus excitabit Ru-
thenos, & cibũ sub marinis conficiet. Lachrymis miserandis mana-
bit ipsa, & clamore horrido replebit insulam. Interficiet eam cerua
decem ramorũ, quorũ quatuor aurea diamemata congestabunt, ser
verò residui, in cornua bubalorũ vertẽtur, quæ nefando sonitu tres
insulas Britanniæ cõmouebunt. Excitabitur Daneum nemus, & in
humanã vocem erumpens, clamabit: Accede Cambria, & iunge la-
teri tuo Cornubiã, & dic V Vintoniæ, absorbebit te tellus. Trans-
sedem pastoris vbi naues applicant, & cætera membra caput sequã-
tur. Festinat namq; dies, qua ciues ob scelera periurij peribunt. Cã-
dor lanarum nocuit, atque tincturæ ipsarum diuersitas. Væ perui
genti, quia vrbs inclyta propter eam ruet. Gaudebunt naues aug-
mentatione tanta, & vnum ex duobus fiet. Reædificabit eam hete-
cius oneratus pomis, ad quorum odorem diuersorum nemorum
conuolabunt aues. Adijciet palatium ingens, & sexcẽtis turribus il-
lud vallabit. In vnaquaq; statuet Decurio, qui leges subditis dabit.
Inuidebit ergò Londinũ, & muros suos tripliciter augebit. Circui-
bit eam vndique Thamesis fluuius, & rumor operis trãscendet Al-
pes. Occultabit infra illam hericius poma sua, & subterraneas vias
machinabitur. In tempore illo loquentur lapides, & mare quo ad
Galliam nauigatur, infra breue spacium contrahetur. In vtraque ri-
pa audietur homo ab homine, & solum insulæ dilatabitur. Reuela-
buntur secreta sub marmoribus, & Gallia præ timore tremiscet.
Post hæc, ex Calaterio nemore procedet ardea, quæ insulam per bi-
ennium circumuolabit. Nocturno clamore conuocabit volatilia, &
omne genus volucrum associabit sibi, in culturas mortalium irruẽt,
& omnia genera messium deuorabunt. Sequetur fames populum,
atque dira mortalitas famẽ. At cum calamitas tanta cessauerit, adi-
bit detestabilis ales vallem Galabes, atque eam in excelsum mon-
tem leuabit. In cacumine quoque ipsius plantabit quercum, atque
intra ramos nidificabit, tria oua procreabuntur in nido, ex quibus
vulpes, lupus, & vrsus egrediẽtur. Deuorabit vulpes matrem, & asi-
ninum

ninum caput geſtabit.Mõſtro igitur aſſumpto terrebit fratres ſuos, ipſoſque in Neuſtriam fugabit.At ipſi excitabunt aprum detõſum in illa,& nauigio reuecti cum vulpe congrediẽtur. Quæ,cum certamen inierit,finget ſe defunctam,& aprum in pietatem mouebit. Mox adibit ipſe cadauer,& dum ſupſtabit anhelabit in oculos eius & faciẽ.At ipſa nõ oblita preteriti doli mordebit ſiniſtrũ pedẽ eius, totumq; à corpore auellet.Saltu quoq; facto eripiet ei dexterã auré & caudã,& infra cauernas mõtium delitebit. Aper ergo illuſus requiret lupum & vrſum,vt ei amiſſa mẽbra reſtituãt. Qui vt cauſam inierint,promittẽt ei duos pedes & aures & caudã,& ex eis porcina membra component.Adquieſcet ipſe,promiſſamque reſtaurationem ſpectabit. Interim deſcendet vulpes de montibus & ſe in lupum mutabit,& quaſi colloquium habitura cum apro adibit illum callidè,ipſumque totum deuorabit.Exinde tranſuertet ſe in aprum, &,quaſi ſine membris,expectabit Germanos, ſed & ipſos poſtquã aduenerint ſubito dente interficiet, atq; capite leonis coronabitur. In diebus eius naſcetur ſerpens,qui neci mortalium immínebit,longitudine ſua circuibit Londoniam, & quoſque prętereuntes deuorabit.Bos montanus caput lupi aſſumet, denteſque ſuos in fabrica Sabrinæ dealbabit. Aſſociabit ſibi greges Albaniæ & Cãbriæ,qui Thameſim potando ſiccabunt. Vocabit aſinus hircum prolixæ barbæ,& formam ipſius mutabit.Indignabitur ergo montanus,vocatoq; lupo cornutus taurus in ipſos fiet. Vt autẽ ſæuitiæ indulſerit, deuorabit carnes eorũ & oſſa.Sed in cacumine Vriani cremabitur. Fauillæ rogi mutabuntur in cygnos,qui in ſicco ſicut in flumine natabunt.Deuorabũt piſces in piſcib⁹, & hoĩes in hominib⁹ cõglutiẽt. Superueniẽte verò ſenectute efficientur ſubmarini luces, atq; ſubmarinas inſidias machinabuntur. Submergent naualia, & argentum non minimum congregabunt. Fluctuabit iterum Thameſis, conuocatiſque fluminibus vltra metas aluei procedet, vrbes vicinas occultabit,oppoſitoſque monteſubuertet,adhibebit ſibi fontẽ Galabes dolo & nequitia repletum.Orientur ex eo ſeditiones,prouocantes Venedotos ad prælia. Conueniẽt nemorum robora,& cum ſaxis Gewiſeorum congredientur. Aduolabit coruus cum miluis,& corpora peremptorũ deuorabit. Super muros Claudioceſtriæ nidificabit bubo,& in nido ſuo procreabitur aſinus. Educabit illum ſerpens Maluerniæ,& in plures dolos commouebit. Sumpto diademate tranſcendet excelſa,& horrido racanatu populum patriæ

lum patriæ terrebit. In diebus eius titubabunt montes Pachacij,& prouinciæ nemoribus suis spoliabuntur.Superueniet namque vermis ignei anhelitus,qui emisso vapore cõburet arbores. Egredientur ex eo septem leones capitibus hircorum turpati:fœtore narium mulieres corrumpent,& proprias communes facient.Nesciet pater filium proprium,quia more pecudum lasciuient. Superueniet itaq; gigas nequitiæ,qui oculorũ acumine terrebit vniuersos.Exurget in illum draco VVigorniæ,& eum exterminare conabitur,facto autẽ congressu superabitur draco,et nequitia victoris opprimetur.Ascẽdet namque draconem, & exuta veste insidebit nudus. Feret illum ad sublimia draco,erectaq; cauda verberabit nudatum. Resumpto iterum vigore gigas,fauces illius cum gladio confringet. Implicabitur tandem sub cauda sua draco & venenatus interibit.Succedet post illum Totonesius aper,& dira tyrannide opprimet populum. Eliminabit Claudiocestria leonem,qui diuersis prælijs inquietabit serpẽtem.Conculcabit eum sub pedibus eius,apertisq; faucibus terrebit.Cum regno tandem litigabit leo,& terga nobilium transcendet.Superueniet taurus litigio,& leonem dextro pede percutiet.Expellet eum per regni diuersoria,sed cornua sua in muris Exonię cõfringet.Vindicabit leonem vulpes Kaerdubali, & totum suis dentibus consumet. Circumcinget eam Lindecolinus coluber,præsentiamq; suam draconibus multis horribili sibilo testabitur.Congredientur dracones,alter alterum dilaniabit.Opprimet alatus carentẽ alis & vngues venenatas in genas configet. Ad certamen conueniẽt alij,et alius alium interficiet.Succedet quintus interfectis,residuosq; diuersis machinationibus confringet. Transcendet dorsum vnius cum gladio,& cuput à corpore separabit.Exuta veste ascendet aliũ, et dexterã caudę læuamq; inijciet.Suparabit eum nudus,cum nihil indutus profecerit. Cæteros à dorso tormentabit, & in rotunditatẽ regni compellet.Superueniet leo rugiens immani ferocitate timendus. Ter quinq; portiones in vnum reducet, & solus possidebit populum.Splendebit gigas calore niueo, & candidum populum germinabit.Delitiæ principes eneruabunt,& subditi in beluas mutabũtur.Orietur in illis leo humano cruare turgidus, supponetur ei in segete falcifer,qui dum laborabit mente,opprimetur ab illo. Sedabit illos Eboracensis auriga, expulsóque domino in currum quem ducit ascendet. Abstracto gladio minabitur Orienti, & rotarum suarum vestigia replebit sanguine. Fiet deinde pisćs in æquore,

qui sibilo

qui ſibilo ſerpentis reuocatus coibit cum illo. Naſcentur inde tres tauri fulgurantes, qui conſumptis paſcuis conuertentur in arbores. Geſtabit primus flagellũ vipereum, & à poſt genito dorſum ſuum conuertet. Nitetur ipſe ei flagellum eripere, ſed ab vltimo corripietur. Auertent mutuò à ſeſe facies, donec venenatum cyphum proiecerint. Succedet ei colonus Albaniæ, cui à dorſo imminebit ſerpens. Vacabit ille tellurem ſubuertere, vt patriæ ſegetibus candeant. Laborabit ſerpens venenum diffundere, ne herbæ in meſſes proueniant. Læthali clade deficiet populus, & mœnia vrbium deſolabuntur. Dabitur in remedium vrbs claudij, quæ alumnam flagellantis interponet. Stateram namque medicinæ geſtabit, & in breui renouabitur inſula. Deinde duo conſequẽtur ſceptrum, quibus cornutus draco miniſtrabit. Aduenier alter in ferro, & volantem equitabit ſerpentem. Nudato corpore inſidebit dorſo, & dexteram caudæ iniſciet. Clamore ipſius excitabuntur maria, & timorem ſecundo iniſcient. Secundus itaque ſociabitur leoni, ſed exorta lite congreſſum facient. Mutuis cladibus ſuccumbent mutuò, ſed feritas belluæ prævalebit. Superueniet quidam in tympano & cythara, & demulcebit leonis feritatem. Pacificabuntur igitur nationes regni, & leonem ad ſtateram prouocabunt. Locata ſede appenſas ſtudebit, ſed palmas in Albaniam extendet. Triſtabuntur ergo aquilonis prouinciæ, & oſtia templorum reſerabunt. Signifer lupus conducet turmas, & Cornubiam cauda ſua circumcinget. Reſiſtet ei miles in curru, qui populum illum in aprum mutabit. Vaſtabit igitur aper prouincias, ſed in profundo Sabrinæ occultabit caput. Amplexabitur homo leonem in humo, & fulgor auri oculos intuentium exæcabit. Candebit argentum in circuitu, & diuerſa torcularia vexabit. Impoſito vino, inebriabuntur mortales, poſtpoſitoque cœlo in terram reſpicient. Ab eis vultus auertent ſyderum & ſolium curſum confundent. Arebunt ſegetes his indignantibus, & humor conuexi negabitur. Radices & rami vices mutabunt, nouitatque rei erit in miraculum. Splendor ſolis electro Mercurij languebit, & erit horror inſpicientibus. Mutabit clypeũ Sulbon Archadiæ, vocabit Venerem galea Martis. Galea Martis vmbram conficiet, tranſibit terminos furor Mercurij. Nudabit enſem Orion ferreus, vexabit nubes Phœbus æquoreus, exibit Iupiter licitas ſemitas, & Venus deferet ſtatutas lineas. Saturni ſyderis libido corrũet, & falce recurua mortales perimet. Bis ſenus numerus domorum ſyderum de-

flebit hospites ita transcurrere. Commutabunt Gemini complexus solitos, & vrnam in fontes prouocabunt. Pensa libræ ex obliquo pẽdebunt, donec Aries recurua cornua supponat. Cauda scorpionis procurabit fulgura, & Cancer cum sole litigabit. Ascendet Virgo dorsum Sagittarij, & flores virgineos obfuscabit. Currus lunæ turbabit zodiacum, & in fletum prorumpent Pleiades. Officia iam nulla redibunt, sed clausa ianua in crepidinib⁹ Adriãne delitebit. In ictu radij exurgent æquora, & puluis veterum renouabitur. Confligent venti diro sufflamine, & sonitum inter sydera conficient.

De reditu Aurelij in Britanniam

CVmque in hunc modum diu prophetasset Merlinus, quasi in extasim & summam admirationem commouit vniuersos, diuersis diuersa de eo sentientibus. Dicebant namque nonnulli illũ Pythonicum spiritum exhausisse, & more demonum obscurè & amphibologicè ænigmatizasse exemplo Balaam, alijs aliter affirmantibus. Vortigernus igitur exitum suum scire desiderans, rogauit iuuenem sibi dicere quod sciebat. Ad quem Merlinus: Ignem filiorum Constantini diffuge si vales. Nam gentem subiugabunt Saxonum, & teipsum infra oppidum Genorium inclusum comburent. Rubebunt sanguine Saxonum facies, & interfecto Hengisto Aurelius Ambrosius coronabitur. Nec mora, cum crastina dies illuxisset applicuit Aurelius Ambrosius cum fratre suo Vterpendragon, cum innumera manu armatorum. Conuenerunt itaque Britones vndique dispersi, & conuocato regni clero Aurelium in regem erexerunt. Sublimatus autem, ecclesias ad solum vsque destructas, vt potuit, reparare vacauit. Erat largus in muneribus dandis, sedulus in diuinis obsequijs, modestus, mendaces cum suis adulationibus postponens, pede fortis, equo fortior, & ad regendum militares exercitus peritus. Talibus insignitus virtutibus, celebris & famosus longinquis etiam regionibus habebatur.

Vortigern⁹ incẽdio periit.

ANno gratiæ. cccclxvi. cum Britanni regem Aurelium cohortarẽtur vt in Saxones impetum faceret, dissuasit rex. Nam prius voluit persequi Vortigernum, deinde exercitum in Cambriã dirigẽs, oppidum Genorium petiuit. Vt igitur ad illud peruenit, proditionis patri & fratri illatæ reminiscens, astãtibus ait: Respicite duces nobilissimi, huius turris mœnia Vortigernum protegere si possunt, qui fertilem patriam deuastauit, sacras ecclesias destruxit, & Christianitatem ferè à mari vsque ad mare deleuit, & quod magis dolendum censeo patrem meum & fratrem prodidit.

Nunc

Nunc ciues nobilissimi viriliter agite, & vindicate vos prius in illum, per quem hæc omnia acceſſerunt, & deinde arma vertamus in hoſtes. Nec mora diuerſis machinationibus adhibitis, mœnia diruere nituntur. Poſtremò cum cætera defeciſſent, adhibuerunt ignem, qui cum alimentum ſuſcepiſſet non ceſſauit donec turrim & Vortigernum combuſſit.

ANno gratiæ. cccclxvij. Theodorus epiſcopus ciuitatis, quæ à Cyro Perſarum rege condita, Cyriæ nomen accepit, vir in diuinis ſcripturis ad perfectum eruditus in eccleſia clariſſima columna refulſit. Sanctus Theodorus multis clarꝰ virtutibus, emicuit.

ANno gratiæ. cccclxviij. Clodoueus rex Francorum, miliario. x. ab vrbe Pictauis, Alaricum regem Gothorum interfecit. Cuius filius Almaricus euadens, in Hiſpaniam fugit. Alaricꝰ rex Gothorum interficitur.

ANno gratiæ. cccclxix. Clodoueus rex Tholoſam, Santonas omnemq; terram Aquitanicam ſubiugauit, et Gothos Arrianos inde expellens, Francos ibi catholicos habitare fecit. Clodoueus Aquitaniã ſubiugauit.

ANno gratiæ. cccclxx. Siluianus presbyter apud Maſſiliam, ſcripſit ad Claudianum presbyterum Viennenſem, librum vnum expoſitiõnis extremæ partis in eccleſiaſten. Siluianus claret.

ANno gratiæ. cccclxxi. Simplicius ſedit in cathedra Romana annis. xv. menſe vno, diebus. vi. Simpicius papa.

ANno gratiæ. cccclxxij. Hilarius Arelatenſis eccleſiæ præſul, vir elemoſinarius, & paupertatis amator, in ſcripturis diuinis doctor emicuit. Hilarius habetur inſignis.

ANno gratiæ. cccclxxiij. Aurelius Ambroſius, Hengiſtum & Oſricum filium ſuum cognomento Æſc in Caneia ad bellum prouocans, duodecim cuneos Britonum ordinauit in loco qui poſtea VVipedeflete dicebatur, vbi diu & acriter ex vtraq; parte pugnantes, ſanguinem non minimum perfuderunt, ſed victoria dubia & adeò lachrimabilis fuit, quòd multo poſtea tempore, nec Saxones fines Britonum nec Britanni Canciam intrare præſumerent. Saxones verò quendam principem magnum VViped appellatum, ibídem inter cæteros amittentes, locum belli ad memoriã ipſius VVipedeflete vocauerunt. Aurelius Ambroſius cum Hengiſto pugnauit.

ANno gratiæ. cccclxxiiij. Claudianus preſbiter Viennenſis, vir in rebus eccleſiaſticis ad diſputandum ſubtilis floruit. Claudianus claret.

ANno gratiæ. cccclxxv. Proſper Aquitanicæ regionis, aduerſum Eutychen dictauit epiſtolas de vera incarnatione Chriſti, & li- Proſper cõtra Eutychẽ epiſtolam ſcripſit.

bero arbitrio malè sentientem.

Miraculum laudabile,

Anno gratiæ. cccclxxvi. Hilarius vrbis Romæ episcopus, prohibuit ne clerici laicali habitu vterentur, presbyteris etiam concubinas suas interdixit. Eodem tempore, dum Clodoueus rex Francorum contra Alemannos cōfligeret, & eius grauiter exercitus læderetur, eleuatis in cœlum oculis, dixit: Domine Iesu Christe, quē vxor mea Chrothildis colit, tuam opem deuotus efflagito. Quod si mihi in hoc certamine victoriam dederis, de cætero credam in tuo nomine baptizatus. Quod cum dixisset Alemanni in fugam coacti sunt, & rex cum triumpho ad patriam remeauit. Tunc, accersito sancto Remigio, baptizatus est cum omni gente sua. Ad cuius consecrationem cum moram faceret minister sanctum chrisma ad manum episcopi baiulare, cumque comprimente turba nec adhuc veniret, molestè tulit illud episcopus, orauitque ne mora dispendium generaret. Et ecce chrismatica inunctio, in vasculo mirabili, de cœlis allata est ei angelico ministerio, quod vsque in præsentem diem in ecclesia Remensi reseruatur. Quo etiam miraculo abundāti, reges Francorum inungendi consecrantur.

Zeno imperator,

Anno gratiæ. cccclxxvij. Zeno Romanum suscipiens imperium, annis. xvij. regnauit. Eodem anno Ella dux & tres filij eius, Cymen, Plentingus, & Cissa, in Britanniā venientes, in loco qui postea à Cymene Cymenshoara, id est, portus Cymenis dicebatur, applicuerunt. Egredientibus autem illis innumera Britonum turba cōuolarunt, & bellum ilicò inierunt. Sed Britones campum deserentes, ad proximum nemus, quod Andredesvvold dicebatur fugati sunt. Saxones verò littora maris in Suthsexia occupantes, magismagisque sibi regionis illius spacia subiugarunt.

Materna pietas,

Anno gratiæ cccclxxviij. Zenone imperatore Leonem filium suū quærente interficere, mater eius pro eo alium ei similem obtulit, qui postea in clericatu vsq; ad Iustiniani tempora perdurauit.

Corp⁹ sancti Barnabæ repertū est.

Anno gratiæ. cccclxxix. corpus sancti Barnabæ apostoli, & euangelium Matthæi eius stylo conscriptum, ipso reuelante, repertum est.

Odoacer rex

Anno gratiæ. cccclxxx. Odoacer rex Gothorū Romam obtinuit, quam ex eo tempore reges eorum diutius tenuerunt.

Theodoric⁹ rex,

Anno gratiæ. cccclxxxi. Theodoricus rex Gothorum vtramque Macedeniam Thessaliamque depopulatus est, & Italiam infestus occupauit.

Anno

ANno gratiæ.cccclxxxij.Honoricus Arrianus,rex VVandalorum exulatis in Africa.† ccc. & tribus episcopis catholicis, ecclesias eorum clausit, plebemque variis affecit supplicijs, & innumeram multitudinem pro fide veritatis peremit. Manus linguasq; orthodoxorum præcidens multorum martyrum millia effecit. † cccxxxiiii

ANno gratiæ.cccclxxxiij. Clodoueus, rex Francorum,Regnacarium ppinquum suum,& fratrē eius Farronē cepit et interfecit. Clodoueus in cōsāguineos sæuit.

ANno gratiæ.cccclxxxiiij.Timotheus,extincto ab Alexandrinis Protherio,aut voluit aut passus est,ab vno episcopo,in loco occisi episcopi sese ordinari. Cupiditas Timothei.

ANno gratiæ.cccclxxxv. Britones,duce Aurelio Ambrosio, conuenerunt ad pugnam apud Mercredesburne contra Ellā et filios suos.& cum diu & acriter pugnam commisissent,Ella cum filijs suis,non sine dispendio Britonum,campum deseruit.Misit igitur Ella in patriam suam,maiorem quærens copiam armatorum. Bellum cōtra Ellam.

ANno gratiæ.cccclxxxvi. Fœlix sedit in cathedra Romana annis octo,mensibus.xi.diebus.xvij.& cessauit sedes diebus.v. Fœlix papā

ANno gratiæ.cccclxxxvij. Aurelius Ambrosius,maxima Britonū multitudine collecta,Saxones ad pugnam prouocare disposuit. Exercitum itaque suum versus aquilonem dirigens,Hengistum cū suis Saxonibus trans Humbrum inuenit. Hengistus verò cum aduentū ipsius cōperisset audacter ei obuiā ibat, & in cāpo qui Maisbely vocabatur,quò Aurelius erat trāsiturus subitum atq; furiuum impetum facere affectans,Britones non præmeditatos disposuit occupare.Quod tamē Aureliū non latuit, nec idcirco campum distulit adire,vbi dispositis militaribus vtrobiq; legionibus, congrediūtur acies, cruoremq; non minimum hinc & inde diffundentes,stragem maximam peregerunt.Hinc Britones,hinc Saxones, variis casibus vulnerati gladio consumuntur. Demum cum Hengistus socios suos succumbere vidit Britannosq; valere, confestim diffugit, atq; oppidum Kaerconan,quod nūc Cuningeburg appellatur,petiuit.Sciens verò quod omne tutamen suum in gladio & hasta consisteret, oppidū intrare noluit,quia illud Aurelio resistere non æstimauit.Insequitur eum Aurelius & quoscumq; in itinere reperiebat amputatis capitibus ad Tartara destinauit.Potitus itaque victoria Aurelius, deum cœli ex intimo cordis affectu glorificauit,qui sibi de hostibus concessit triumphare. Aurelius Saxones ad pugnā prouocans,gloriosam victoriam adeptus est.

Anno gratiæ. cccclxxxviij. Aurelius Ambrosius, cum per Britan- Aurelius fana destruēs, ecclesias dēstructas iubet restaurari.

Britanniam hostes quærendo trãsitum faceret, inuenit ecclesias ad solum vsque destructas, vnde vehementer condoluit. Accersitis itaque artificibus cęmentarijs & lignarijs, ædificia diuina reparare curauit Dispositis ergo in eis presbyteris, & clericis, diuinum obsequium ad statum debitum reuocauit. At vbi prophana deorum templa & idola inuenit, à memoria hominum de sub cœlo fundit' deleuit vniuersa. Iustitiam & pacem ecclesijs & viris ecclesiasticis obseruare studuit & præcepit, multa conferens eis, ex regia munificẽtia, cum redditibus amplis beneficia, & orare pro regno & ecclesiæ statu omnibus imperauit.

Aurelius Hengistum bello victũ cepit, & decapitari prę cipit.

ANno gratiæ. cccclxxxix. Aurelius Ambrosius, epistolas ad vniuersos Britanniæ fines dirigens, præcepit vt omnes qui potuerunt arma mouere ad eum quantotius conuenirent, & paganos exterminare à Britanniæ finibus non cessarent. Congregatis igitur omnib', promouit exercitum Aurelius versus Aquilonem, & Hẽgistum cum Saxonibus super flumen, quod Don appellatur, acieb' ad bellum instructis, inuenit. Quid multa? Concurrentibus hinc inde cateruis, acerrimam pugnam commisere, cruorem non minimũ diffundẽtes. Dumq; in hunc modum diutissimè decertassent, Dux Claudiocestriæ Eldol, cui ardens inerat desiderium cum Hengisto grediendi, cum phalange cui præerat, cuneos penetrans, cepit Hengistum per nasale cassidis, summisque vtens viribus ipsum infra conciues suos pertraxit. Desideriũ meum (inquit) hodie adimpleuit deus. Victoria enim nobis in manu dei est. Diffugerunt itaque Saxones quò impetus quemque ducebat, quos Aurelius insequens, viriliter trucidauit. Octa verò, filius Hengisti, cum maiori multitudine Eboracum adiuit, Eosa autem & alij multi vrbem Alclud petierunt. Vt igitur triumphauit Aurelius cepit vrbem Conani, & ibidem tribus diebus moratus est. Post hæc, conuocatis ducibus, præcepit decernere quid de Hengisto fieri debuisset. Surgens itaq; Eldadus, episcop' Claudiocestrensis, & frater Eldol Ducis, iussit omnes tacere, & ait frendens præ ira. Etsi omnes istum liberare vellẽt, ego eum in frustra concidã. Quid hæsitatis effœminati? Nonne Samuel propheta cum regem Amalech, in bello captum, mẽbratim concidisset, ait? Sicut fecisti matres sine liberis, sic faciam matrem tuam esse sine liberis hodie inter mulieres. Similiter facite de isto altero Agag, qui multas matres suis orbauit filijs. His dictis Eldol educto gladio duxit eum extra vrbem, & amputato capite ad Tartara

tara destinauit.Successit ei Osric filius eius,cognomẽto Aesc, super gentem Saxonum in Cancia,à quo reges Canciæ vsq; hodie Aesckynges vocantur.Dederat namque Vortigernus prouinciam illam Hengisto pro filia sua,vt superius est relatum: & sic eam annis viginti quatuor,quasi iure hæreditario,possidebat.

ANno gratiæ.cccxc.Aurelius Ambrosius exercitum suum duxit Eboracum, vt Octam filium Hengisti expugnaret. Cumq; ciuitatem obsedisse, timuit Octa vrbem contra multitudinem retinere.Communicato itaque salubri consilio,egressus est cum nobilibus qui secum erant,& se suosq; in hæc verba præsentauit. Victi sunt dij mei deumque tuum regnare non hæsito qui totnobiles ad te venire compellit.Accipe ergo nos,& nisi misericordiam adhibueris,habe nos ligatos & ad quodcunq; supplicium paratos.Motus igitur pietate Aurelius misericordiam habuit de eis. Exemplo etiam Octæ venit Eosa cæteriq;, qui diffugerant, misericordiã impetrantes.Dedit ergo eis regionem propè Scotiam, & fœdus cum eis cõfirmauit.Deinde porrexit ad monasteriũ Ambri, ppè †Kaerbaradot,quæ nũc Saresburia dicitur vbi principes defuncti iacebãt, quos Hengistus prodiderat,& pietate motus in lachrymas resolutus est.Deliberans ergo apud se vt locum,quo tot nobiles iacebant, memorabilem faceret,misit Merlinum vatem diligenter quærere, vt consilio ipsius,quod desiderabat,adimplere potuisset. Vt autem Merlinus ad regis præsentiam esset perduct⁹ exposuit ei de morte nobilium memoratorum quomodo prodiderant eos Saxones, & quod voluit locum honore debito venerari.Tunc Merlin⁹, aliquãtulum in extasi mentis positus,tandem respondit,dicens:Si voluerís domine mi rex opere perpetuo sepulturam eorum decorare,mitte pro chorea gigantum,quæ est in Killardo,monte Hyberniæ,vbi talis est lapidum structura, qualem nemo hui⁹ ætatis oculis prospexit. Grandes enim sunt & mirabiliter collocati,qui,si sic hoc loco disponantur,stabunt in æternum, memorabile funus prædictum repræsentantes.Ad hæc Aurelius in risu solutus Merlino respondit. Nũquid lapides Hyberniæ meliores sunt istius lapidibus regionis, vt ex tam longinquo in Britanniam veherentur? Ad quem Merlinus: Ne vanum rex moueas risum.Nam mystici sunt lapides, & ad diuersa medicamenta salubres. Gigantes eos olim asportauerunt ex vltimis finibus Africæ,vt illic balnea infra ipsos conficerẽt cum varijs infirmitatibus grauarentur.Lauabant namq; lapides varijs herbarum

Vt Occa misericordiã impetrauit.

†Kaercarec.

barum confectionibus & fundebant in balnea, quibus curabantur ægrotantes. Nec est lapis qui careat medicina. Cumque hæc audissent Britones, pro lapidibus mittere decreuerunt. Eligitur igitur Vterpendragon frater regis, cum quindecim milibus armatorũ, qui si ab aliquo impedirentur, prælio ereptos lapides asportarent. Eligitur etiam Merlinus, vt ipsius ingenio & consilio omnia consummarentur. Paratis igitur nauibus mare ingrediuntur, & velis prosperis in Hyberniam peruenerunt. Cumq; Gillomannius rex Hyberniæ aduentus eorum & causam cognouisset, astantibus s dixit. Armate vos viri, armate, quia dum mihi inerit non auferent à nobis etiam minimum choreæ lapillum. Nec mora congrediũtur partes, sed victoria cessit Britonibus. Deinde Killardum montem adeuntes, structuram lapidum in vanũ deponere nitebantur. Deficientibus autem cunctis subrisit Merlinus, suasque machinationes confitens, leuius quàm credi potest lapides deposuit, nauibúsque imponens, cum gaudio in Britanniam perduxit. Quod cum Aurelio indicaretur, venit cum episcopis & abbatibus & alijs magnatibus in montem Ambri, vbi die pentecostes coronam portauit, & duabus ecclesijs metropolitanis pastores instituit, concedens sedem Eboraci sancto Sampsoni viro illustri, Dubritio quoque vrbem Legionum. Cumque talia ibidem peregisset, præcepit Merlino lapides circa sepulturam nobilium erigere, qui præceptis eius obediens, eodem modo quo in Killardo monte positi fuerant, mirabiliter collocauit. Eodem anno, Idatius Libitanę Hispaniarũ vrbis episcopus, chronica sua à primo Theodosij consulatu inchoata hucusque perduxit. Gennadius etiam de viris illustribus librum suum hoc anno terminauit.

De sancto Patricio Hybernensi.

ANno gratiæ. cccc xci. Sanctus Patricius secundus Hyberniæ archiepiscopus, anno ætatis suę. cxxii. in domino quieuit. De cuius sanctitate & miraculis multa leguntur insignia. Nam per annos. xl. prædicabat virtutes apostolicas, dum cæcos illuminabat, surdos audire faciebat, dæmonia ab obsessis corporibus fugabat, incarceratos propriis sumptibus redemptos liberabat, mortuos nouem diuina virtute præditus suscitabat. Abgetoria quoque. cccxlv. & eo amplius scripsit, totidem episcopos ordinauit, presbyteros autẽ mille, necnon &. xij. mille hominum in regione Cõnacta ad fidẽ Christi conuertit. Reges autem. vij. qui erant filij Amolgith, in vno die baptizauit. xl. autem diebus totidemque noctibus in cacuminẽ collis

Hely

Hely ieiunauit, vbi tres petitiones pro his Hybernensibus qui fidem Christi susceperant fecit. Primò petijt vt vnusquisque susciperet pœnitentiam, licet in extremo statu vitæ. Secundò ne ab infidelibus consumeretur in æternum. Tertiò ne superuiuat aliquis Hybernensium in aduentu iudicis, quia delebitur per orationem sancti Patricij septem annis ante iudicium. In illo autem colliculo benedixit populum Hyberniæ, & ideo ascendit vt oraret pro eis, & videret fructum laboris sui. Venerũt etiam ad eum ibi aues multicoloris innumerabiles vt benediceret eas, quæ, ad interpretationem sancti, significant omnes sanctos vtriusque sexus Hybernensium peruenire ad eum in die iudicij ad patrem & magistrum suum, vt sequantur illum ante deum. Quatuor autem modis coæquantur Moyses et Patricius. Primò, angelo sibi colloquente in rubo igneo. Secundo, quod in monte. xl. diebus & noctibus ieiunauit. Tertiò, quod similes fuerunt ętate. cxxij. Quartò, quòd sepulchrum eius nõ inuenitur, sed in occulto humatus est nemine sciente. In pueritia aũt cum esset natione Hybernensis à patre suo, cum duabus sororib⁹ suis, in Scotiam venditus est cuidam homini, qui Cuulcu dicebatur, & porcarius eius erat. Denique. xvij. ætatis suæ anno à captiuitate ad patriam suam reuersus est, & nutu dei sacris litteris eruditus, atque tandem Romam veniens, ibidem tempus suum protrahebat donec eruditior haberetur. Sanctasque percurrens scripturas, diuina mysteria penetrauit. Dumq; ibidem moraretur, missus est Palladi⁹ episcopus à papa Cœlestino ad Scotos, ad Christum conuertendos. Qui primò verbum dei in Scotia prædicans, tandem Britanniam peruenit, et in terra Pictorum defunctus est. Audita verò morte Palladij, Patricius, Theodosio & Valentiniano imperantib⁹, à papa Celestino, ad partes occiduas missus est, vt vexillum sanctæ crucis gentibus prædicaret. Cumq; ad Britanniam peruenisset, prædicauit ibi verbum dei, & á gentibus incolis gratanter est susceptus. Deinde ad Scotos se conferens, prædicauit verbum dei, quod non potuit alligari. Tandem à Matthæo archiepiscopo ad episcopalem gradum promotus, hoc nomen Patricij in ordinatione suscepit, qui Nannus antea vocabatur. Ordinati sunt etiam cum eo Ansilus & Iserninus, & cæteri nonnulli ad ordines inferiores, vt sub ipso duce deo militarent. Tunc accepta benedictione in nomine sanctæ trinitatis, nauẽ ascendit, & perueniens ad Britanniæ insulam, prædicauit ibi multis diebus. Deinde ad Hyberniam succinctus ad euãgelium, cum thesauris

sauris spiritualibus transcendens baptizauit eos, multos deo lucrifaciens, & annis ibi octoginta euangelizans, vbi tandem ad culmen religionis prouectus, plenus dierum, & virtutum signis clarus multimodis, quieuit in Christo.

Ella rex Andredcestriam cepit

ANno gratiæ. cccclxciſ. Ella, qui regionem australium Saxonum, vt supra dictum est, occupauerat, venit ex partibus Germaniæ, militare adducens subsidium, cuius fretus auxilio Andredcestriã vrbem munitissimam obsedit. Quo audito conuenerunt vndique Britones ad modum examinis apum, & assilientibus Saxonibus, à tergo semper assistentes cum viris sagittarijs, hostes acriter infestabant. Dimissis ergo mœnibus, pagani gressus & arma dirigebant in eos. At Britones pedũ velocitete, & corporum agilitate illis præstantiores, syluas petebant, atque iterum ad mœnia tendẽtibus paganis, rursum à tergo infestabãt. Hac arte Saxones diutius fatigati, stragem non minimam sunt perpessi. Tunc Saxones exercitum in duas partes diuidentes partem vnam mœnibus ciuitatis, alteram ad debellandos Britones assignarunt. Ciues verò diuturna fame fatigati & macerati, cum iam pondus infestantiũ paganorum diutius ferre nequiuissent, omnes in ore gladij perrierunt, ciuitatemque hostes funditus deleuerunt. Locus autem ciuitatis vsq; hodie transeuntibus, ostenditur desolatus. Mansit ergo ibidem Ella, cum tribus filijs suis, & regionem illam quæ vsq; hodie anglicè Suthsexe, latinè autem regio Australium Saxonum dicitur, colere cœpit.

Anastasius imperator.

ANno gratię cccclxciij. Anastasius Romanum sumens imperium, annis. xxv. imperauit. Et sciendum est, quòd anno quo Zeno mortuus est, Anastasius imperare cœpit. Erant anni secũdum Romanos, ab Adam. v. millia. Dcccc.lxxxix. & secundum supputationem Alexandrinorum. v. millia. D cccc.lxxxiij.

Cerdic primus rex occidentaliũ Saxonum, venit in Britãniam.

ANno gratiæ. cccclxciiij. Gelasius sedit in cathedra Romana annis quatuor, mensibus octo, & diebus. xix. Eodem tẽpore Cerdicus & filius eius Kenricus, cum. v. nauibus in Britanniam applicuerunt in loco qui postea de nomine eius Cerdicshoara, id est, portus Cerdici dicebatur. Quo die cõuenit vniuersa multitudo regionis contra eos, & pugnam viriliter commiserunt. Saxones verò coram nauibus immobiliter stabant, donec noctis tenebræ litem diremerunt. Iuentis autẽ Saxonibus asperis, Britanni sese subtraxerunt, & pagani in terra hostili, non sine frequẽtibus bellis incolarũ, littora maris ibidem magis ac magis occupare cœperunt. Ab isto

Cerdico

quoque Cerdico reges occidentalium Saxonum origenem habuerunt.

ANno gratiæ.cccc.xcv. Anastasius imperator Acatium hæreticum reuocare cupiebat, sed Romani non consenserunt. Erat autem Constantinopolitanus episcopus, sed deo & sanctæ ecclesiæ effectus est odiosus. Acatius hæreticus.

ANno gratiæ. cccc.xcvi. Acatius hæreticus memoratus fulminis ictu periit. Per idem tempus Pascentius filius Vortigerni, qui in Germaniam, vt superius relatum est, diffugerat, in manu valida & armata, in aquilonari parte Britanniæ applicuit, vt sese patremque suum in Aurelium regem Britonum vindicaret. Cumque id regi nunciaretur, collegit exercitum et obuiam perrexit. Hi vltro ad prælium venientes pugnam commiserunt, sed Pascentius tandem victus est, & in fugam propulsus. Acatius Fulmine perit.

ANno gratiæ. cccc. xcvij. Pascentius memoratus, ad Gillomanniũ regem Hiberniæ se conferens, postulauit auxilium vt se in Aurelium vindicaret. Gillomannius verò, quia Aurelius Choream gigantum ab Hibernia violenter asportauerat, memor iniuriæ auxilium promisit. Paratis itaque nauibus, transfretantes in vrbe Mœnenia applicuerunt. Quo diuulgato Vther frater Aurelij, quia ipse infirmus iacebat, contra Gillomannium & Pascentium in Cambriam perrexit. Sed Pascentius antequam pugnam cum Vther fratre regis iniret, cum Aurelium VVintoniæ infirmari cognouisset, corrupit quendam Saxonem, Eopam nomine, donarijs multis, vt Aurelium regem veneno prodere procuraret. At proditor habitũ monachi suscipiens, versus VVintoniam iter arripuit. Postremò vrbem ingressus est, & se medicum fingens regijs ministris obsequiũ suum obtulit, qui nihil potius quàm medicum expectabant. Qui tandem ad regis præsentiam perductus venenum ei porrexit. Quo hausto, præcepit illi nephandus proditor vt dormiret, recepturus illico sanitatem. Nec mora, illabente per poros corporis & venas veneno, mors pariter subsecuta est. Deinde proditor ille, latenter elapsus, à curia recessit. Sed dum VVintoniæ ista gererentur, Gillomannius & Pascentius in Cambria contra Vther fratrem regis pugnã acerrimè commiserunt. Sed tandem conualuit Vther, & interfectis Gillomannio atque Pascentio victoriam reportauit. His ita gestis, apparuit stella miræ magnitudinis & claritatis, vno tantum radio contenta, ad cuius radium erat globus igneus in similitudinem draconis Demorte Aurelii regis Britanniæ

conis extensus, & ex ore eius duo radij procedebant, quorum vnus longitudinem suam vltra Gallicana climata extendere videbatur: alter verò versus mare Hibernicum vergens, in septem radios minores terminabatur. Hoc sydere viso, Vther nimio terrore percussus sapientes suos solicitabat, vt quid stella portenderet indicarent. Qui respondentes, dixerunt. Te quidem sydus & igneus draco sub sydere significat. Radius autē, qui versus Gallicanam plagam porrigitur, portendit filium tibi futurum potentissimum, qui plurima regna, quæ sydus contegit, possidebit. Alter verò radius filiam innuit, cuius filij & nepotes regnum Britanniæ succedenter possidebunt. Festina ergò dux nobilissime, festina. Defunctus est enim ille frater tuus rex Britonum inclytus, Aurelius Ambrosius, cum quo simul militia & gloria Britonum expirauit. Nec mora venerunt nuncij casum regis indicantes, & ipsum iam ab episcopis & abbatibus regni more regio sepultum infra Choream gigātum, quam ipse fieri imperauit.

De coronatione Vther pendragon.

ANno gratiæ. cccc.xc.viij. Anastasius sedit in cathedra Romana, anno vno, mensibus. xi. & diebus. xxiiij. Per idem tempus, Vther frater Aurelij regis Britonum defuncti, audito casu fratris, cum festinatione VVintoniam venit, & conuocato populo regni & clero Britanniæ diadema suscepit. Reminiscens itaque de sydere supradicto, iussit fabricari duos Dracones ex auro, ad similitudinem draconis quem in radio stellæ inspexerat, & vnum in ecclesia primæ sedis VVintoniæ obtulit, alterum verò sibi retinuit in prælio deferendum. Ab illo igitur tempore vocatus fuit Britannicè Vtherpendragon: Anglica verò lingua Uther Drake Heued: Latinè verò Vther caput Draconis. Vnde vsque hodie mos inoleuit regibus terræ huius, quòd pro vexillo Draconem in bellicis expeditionibus ante se statuerint deferendum. Sub hijs diebus, Octa filius Hengisti atque Eosa cognatus suus cum soluti essent à fœdere, quod cū Aurelio pepigerant, moliti sunt regi Vther bellum mouere, & suos fines dilatare. Maxima igitur Saxonum multitudine stipati Aquilonares Britanniæ prouincias innaserunt, & munitiones ab Albania vsque ad Eboracum penitùs destruxerunt. Postremò cum vrbem Alclud obsidere incepissent, superuenit Vther Pendragon cum tota fortitudine regionis, & cum illis pugnam commisit. Restiterunt viriliter Saxones et Britones in fugam propulerunt, insecutiq; sunt eos pagani vsque ad montem Danet. Dum sub sole dies emicuit

cuit occupauerunt montem Britones, illumque pro refugio habuerunt, quid agerent ignorantes. Tandem salubri consilio decreuerunt nocturnum in hostes impetum facere, atque ipsos soporatos & inermes occupare. Statuti itaque per turmas & armati, castra hostium petunt, eosque acreter inuadunt. Qui ita ex improuiso occupati inutiliter prælium reddiderunt, cum cæteri ex præmeditatione audaciam recepissent. Tandem sunt capti Octa atque Eosa, & Saxones penitus sunt dissipati. Deniq; omnibus pacificatis rex Londonias perrexit, Octam quoque & Eosam ibidem in carcere seruari fecit. Festo etiam Paschali imminente præcepit proceribus regni ibidem cõuenire, vt sumpto diademate, sanctum diem honore debito celebrarẽt. Paruerunt ilicò cuncti, & rex festiuitatem cum gaudio celebrauit. Aderat inter cæteros nobiles Gorlois Dux Cornubiæ cũ vxore sua Igerna, cuius pulchritudo omnes Britanniæ mulieres superabat. Hanc rex cum inspexisset, subitò incaluit amore illius, & illi soli nectaria pocula incessanter & aromatica cibaria dirigebat. Quod cum maritus eius comperisset, iratus valdè, sine licentia à curia recessit. Rex itaque valdè indignatus, Cornubiam cum festinatione petiuit, in vrbes eius & oppida ignem accumulans. Ad vltimum cum Dimilioch peruenisset, comitem obsessum ad prælium prouocauit. Comes verò inconsultè agens, oppidum egressus est. Sèd inter primos corruit lethaliter vulneratus, & socij eius penitus sunt dissipati. Rex verò, post mortem illius, vxorem eius duxit matrimonio sibi copulatam, genuitq; ex ea filiũ & filiam. Filius aũt Arthurus dicebatur, filia verò Anna. Sed Arthurus vt celebris haberetur mira probitate promeruit.

ANno gratiæ. cccxcix. mortuo papa Anastasio in sede apostolica duo consecrantur, Symmachus videlicet, atque Laurentius. Et cũ inde maxima dissentio Romæ haberetur, decreuit senatus Romanus vt ambo pergerent ad regem Italię Theodoricum. Quod cum factum fuisset, adiudicauit rex vt qui prius fuit ordinat⁹, & cui maior pars populi faueret, sedem apostolicam obtineret. Tunc Symmachus in sede confirmatus Laurentium in Miscena ecclesia episcopum ordinauit. Sed post annos tres, accusatus est Symmachus, & Laurentius reuocatus. Tunc Symmachus, synodo congregata centum & quindecim episcoporum, à crimine sibi obiecto, coram omnibus eleganter se purgando, suam manifestauit innocentiam. Et tunc iterum proiectus est Laurentius, Symmacho restituto.

De duobus apostolicis.

Symmacho autem de medio sublato, loco ipsius, decretū est Laurentium in sede apostolica subrogandum.

Constitutio noui episcopatus in Gallia. †Laudunēsi

ANno gratiæ. D. Clodoueus rex Francorum, ecclesiæ Remensi, ex regia sua munificentia innata, multa prædia contulit. Remigius, multa earum parte data ecclesiæ †Lugdunēsi, sedem episcopar' ibidem, vt ampliaretur dignitas & honor ecclesiasticus, constituit.

Vnde porte smuth nomē sortitur.

ANno gratię. D. i. Port & duo filij eius, Bleda & Magla, cum duabus nauibus applicuerunt in Britannia, in loco qui de nomine Port, Portesmuth nomen accepit. Porrò Ducem regionis illius expellentes, maris littora occuparunt, & locum tunc desertum inhabitare cœperunt.

Liberalium artium trāslatio.

ANno gratiæ. D. ij. Symmachus Patritius & gener eius Boëtius omnium liberalium artium libros de Græco in Latinum transtulerunt.

Condigna vltio trinitatis.

ANno gratiæ. Diij. in Africa Olympus quidam insaniissimus, dum in balneis sanctam trinitatē blasphemaret, ignito iaculo cœlitus superuenienti combustus est.

De batismo cuiusdam hæretici.

ANno gratiæ. Diiij. Constantinopolim dum Deuterus, Arrianus episcopus, quendam nomine Barbam baptizaret, insuper malè distinguens trinitatem diceret, baptizo te Barba in nomine patris, per filium, in spiritu sancto, aqua disparuit.

Alamundi regis sophisma.

ANno gratiæ. Dv. Alamundus rex Saracenorum, ab orthodoxis baptizatus, cum eum vellent Eutychiani seducere, refellit eos hac fabulosa inductione dicens, quòd literas acceperat de morte archāgeli Michaelis. Illis respondentibus hoc impossibile esse, eò, quod angeli impassibilis essent naturæ: Quomodo ergo (inquit) secundū vos nudus crucifixus Christus est, nisi duarū naturarum esset, quandoquidem nec angelus mortuus est.

De institutione dicendi, Gloria in excelsis, ad missas.

ANno gratiæ. Dvi. Symmachus papa instituit, omni die dominico vel martyrum natalitio, Gloria in excelsis ad missas canere, quē hymnū Thelesphorus papa nocte tantū natalis domini cantari instituit, & in eo ad Angelorum verba ea quæ sequuntur, adiecit.

Sanctus Sāson & sāct⁹ Dubritius floruerunt.

ANno gratiæ. Dvij. floruerunt in Britannia, sanctus Samson Eboracensis archiepiscopus, & sanctus Dubritius vrbis Legionum archiepiscopus.

Hormisda Papa.

ANno gratiæ. Dviij. Hormisda sedit in cathedra Romana annis ix. diebus septemdecim, & cessauit sedes diebus. vi. Eodem tempore, Cerdic' & filius eius Kenricus, Britones ad prælium prouocauerunt.

uocauerunt. Infirmabatur enim Vther rex Britonum, nec se potuit in latus aliud declinare. Vnde Ducem Nathanlioth, principem militiæ Britonū ordinauit. Conuenientibus autē Saxonibus & Britonibus pugnā acriter cōmiserunt. Saxones aciem Britonū perforatis Duce Nathanlioth peremerunt. Corruerunt etiā cum eo ex Britonibus quinque milia virorū, & Saxones cum victoria lætantes recesserūt.

ANno gratiæ. Dix. custodes carceris, quo Octa & Eosa nodiosam agebant vitam, donarijs corrupti, fugerunt cum eis in Germaniam, atque cum classe maxima in exitium Britanniæ redierunt. Octa & Eosa de carcere euaserunt,

Commisit itaque rex Vther exercitū Britanniæ Lotho cōsuli Leyli, viro strenuissimo. Cumq; in hostes progressum fecisset, multocies ab eis repulsus est, quia Britanni noluerūt ipsius consilijs obedire.

ANno gratiæ. Dx. Anastasius imperator Lodouico Francorum regi literas de consulatu misit, & coronam auream, & exilla die consul est appellatus.

ANno gratiæ. Dxi. videntes Saxones qui Britanniā inhabitabant, Vtherpendragon regem graui infirmitate depressum: conuenerunt omnes in vnū, vt oēs insulanos à finibus suis expellerent, & iunctis viribus fertilē patriā sibi in perpetuū sublugarēt. Perlustrātes itaq; quasq; prouincias, cum neminē sibi resistere cognouissent, totam ferè insulā à mari vsq; ad mare deuastare cœperūt. Nec Prælatis ecclesiarum vel rebus ecclesiasticis parcentes: Christianitatem penè totū in insula deleuerunt. Insulani autem regē infirmū deserentes, ad montium abrupta, & syluarum latibula confluxerunt, secundum illud antiquum prouerbium: Cui caput infirmum cætera membra dolent. Saxones ecclesias Britanniæ destruxerunt.

ANno gratiæ. Dxij. rex Britonum Vtherpēdragon de regni subuersione, & Ecclesiæ sanctæ oppressione procerumq; desolatione, nec non & populi dispersione vehementer cōmotus: cōuocatis omnibus regni sui magnatibus acriter eos de superbia, & segnitie increpauit. Conuitia etiā multa cū opprobrijs inferēs, iurauit quod ipsemet illos in hostes conduceret, vt animos omniū ad statū & audaciam pristinā reuocaret. Præcepit ergo feretrum sic fieri quo portaretur, cum alteri⁹ modi progressum infirmitas denegaret. Impositō itaq; rege in lectica, cum tota fortitudine regni Verolamiū perrexit, vbi iam nephandi Saxones vniuersam patriam affligebant. Cumq; edocti essent Octa & Eosa de aduentu Britonum, regemq; eorum in feretro aduenisse, dedignati sunt cum illo præliari quia Vther prouectus in lectica Saxones vicit.

in vehiculo veniebat. Receperunt itaque se intra urbem, valuasque præ indignatione patentes reliquerunt. At Vther iussit ocius urbem obsidere & mœnia vndique complanare, stragemque non minimã Saxonibus inferetes, mœnibus subuersis, iam essent ingressi nisi demum resistere perstitissent. Mane autem facto egressi sunt Saxones cæteris bellicis dispositis, Britones ad prælium prouocantes, restiterunt audacter Britones, inuadunt viriliter Saxones, & necem mutuam vtrobique conficiunt. Denique post multas cruentas congressiones, regi Britonum cessit victoria interfectisque Octa & Eosa, cæteri Britonibus terga dederunt. Exhilaratus igitur rex in tantam mentis alacritatem & lætitiam præ victoria est erectus, vt qui prius sine alteri⁹ adminiculo surgere nequiret, cui conamine iam resedit in loculo ac si pristinam sanitatẽ recepisset.

Iohannes papa.

ANno gratiæ. Dxiij. Iohannes sedit in cathedra Romana annis duobus, & mensibus. ix. Eodem anno, Virgo sancta Genouefa Parisiensis octogenaria transijt ad dominum.

ANno gratiæ Dxiiij. venerunt nepotes Cerdici, Scupha, & VVihgarus, cum duabus nauibus in Britanniam, & applicuerũt in occidentali parte Britanniæ, Venerunt ergo Duces Britonum contra eos ad prælium, sed fortitudo eorum ilico dissipata est. Facta est fortitudo Cerdici terribilis valde, nempe vniuersam insulam hostiliter pertransiens vix inuenit qui repugnaret. Vnde in dies singulos aucta est magnificentia Paganorum. Eodem anno, Ella quem omnes Saxones pro rege habuerunt defunctus est. Regnauitque pro eo Cissa filius eius. De cuius nomine Cicestria quam ipse fundauit, nomen sortita est.

De morte Ellæ regis Saxonum.

Fœlix papa.

ANno gratiç. Dxv. Fœlix sedit it cathedra Romana annis. iiij. mẽsibus. ij. & diebus. xiij. Hic clerum à populo in ecclesia segregauit, qui ante à permixti sedere consueuerant.

De morte Vtherpendragon, & opinione de fonte venenato.

ANno gratiæ. Dxvi. Cum rex Britonum Vtherpendragon apud Verolamium infirmitate grauatus iaceret: direxerunt Saxones maleficos vnanimi concensu in cultu pauperrimo, qui regẽ veneno perdere procurarent. Qui Verolamiũ vsq; superuenientes, quomodo regẽ perderent soliciti explorabant. Tandẽ inter cætera vnũ præelegerunt, quò propositũ suum ad effectũ perduceret. Erat aũt extra ciuitatem fons aquæ nitidissimę, de quo bibere cõsueuerat, quia potus alios sumere fastidiuit. Fontem itaq; aggressi proditores nephandi, ipsum vndiq; infecerunt veneno efficacissimo, adeò quòd

aqua

aqua diriuata, priusquam corrumperetur. Vnde autem potauerit, ex eo festinæ mortis succubuit, & præter illum homines nondum, donec comperta fraude cumulum terræ superposuerunt. Hic quoque consecratur esse ille, quem inuictus martyr Albanus, dum raheretur ad martyriũ, sitienti populo de terra arida produxit.

De coronatione Arthuri regis inclyti.

Defuncto autem rege, conuenerunt pontifices cum clero regni & populo, ipsumq; infra Choream gigantum more regio humauerunt. Quo facto, Dubritius vrbis Legionum archiepiscopus, sociatis sibi Episcopis & magnatibus, Arthurum filium eius inuenem xv. annorum, in regem magnificè erexerũ. Erat enim in audacia virtutis atque largitatis, vnde tantam gratiam promeruit, vt à cunctis & etiam ab hostibus commendaretur. Confluebat autem ad eum tanta militum fortitudo, tantaq; militantium multitudo, quòd sufficienter quæ illis ministraret stipendia distribuendo non haberet. Inuitauerant igitur eo tempore Saxones conciues suos ex Germania, & duce Colgrino subiugauerant sibi totam insulæ partem, quæ à flumine Humbri vsque ad mare Catanesium dilatatur. Quo audito Arthurus, tum subdita sibi gente, Eboracum petiuit, à Saxonibus iam subactum. Colgrinus autem aduentum Arthuri comperiens, cum multitudine maxima iuxta flumen Duglas obuiari perrexit. Et facto congressu, Arthurus Colgrinũ in fugam coegit, at fugientẽ insequutus eũ infra eboracũ obsedit. Baldulphus verò, frater Colgrini, circa maritima aduentum Saxonum expectans, proposuit nocturnam in Arthurum facere irruptionem. Sed Arthurus per exploratores præmonitus, misit Cadorem Ducem Cornubiæ, cũ equitibus sexcentis & tribus millibus peditum, ad viam quà hostes veniebant, qui inopinatum impetum facientes, pluribus interfectis & laceratis, cæteros in fugam compulerunt.

Arthurus propter militare subsidium misit vltra mare.

ANno gratiæ Dxvij. venit dux Cheldricus de Germania cum nauibus septingentis, & in Albaniam applicuit. Timuerunt itaque Britanni, contra tantam multitudinẽ dubium inire certamen. Vnde Arthurus obsidionem Eboraci relinquens, ad vrbem Londoniæ cum exercitu suo recessit. Deindeinde habita cum suis deliberatione, misit nuncios in minorem Britanniam, ad regem Hoëlum, qui ei calamitatem Britanniæ intimarent. Erat autem Hoëlus filius sororis Arthuri ex Dubritio, rege Armoricanorum Britonum, generatus. Vnde audito periculo, quod auunculo suo immineb at, copiosum iussit parari nauigium, collectisque quindecim millibus armatorum,

torum, proximo venientium flatu in portu Hamonis applicuit. Excepit illum Arthurus cum gaudio & honore debito. Eodem anno virgo de Brigida migrauit ad dominum.

De victoria Arthuri in nemore Calidonis.

ANno gratiæ. Dxviij. Bonifacius sedit in cathedra Romana annis duobus, & diebus septem. Per idem tempus Arthurus rex Britonum, collecto exercitu grandi, vrbem Kaerlindcoit, quæ nũc Lincolnia dicitur, petiuit, vbi inuentis Saxonibus stragem fecit ex eis inauditam. Ceciderunt namque ex illis vna die sex milia hominũ, qui partim fluminibus submersi, partim telis perforati, partim in fugiendo trucidati, vitas & animas miserabiliter exhalarunt. Arthurus vero fugientes insecutus non cessauit, donec ad nemus Calidonis pertinerunt, ibique ex fuga cõfluentes Arthuro resistere conati sunt, sese viriliter defendentes. Quod Arthurus intuens, iussit arbores circa partem illam nemoris incidi, & truncos ita in circuitu locari vt egressus eis penitus negaretur. Volebat namque eos ibidem tam diu obsidere, donec omnes inedia interirent. At Saxones quo vescerentur non habentes, eo pacto petierunt egressum vt saltem Germaniam nudis corporibus petere sinerentur. Tunc Arthurus inito cõsilio, petitioni eorũ adquieuit, & retinens eorũ opes, & spolia, reddendiq; vectigal & obsides, solumodo recessum concessit.

Iustinus imperator.

ANno gratiæ. Dxix. Iustinus, imperator Romanorum, imperauit annis octo. Hoc etiam anno Boetius, Papiæ exul, librum de consolatione philosophiæ edidit.

De admirãda inuictissimi regis Arthuri pugna contra Saxones.

ANno gratiæ. Dxx. peruenit Colgrimum, Baldulphum, & Cheldricum Saxones pactum cum Arthuro fecisse. Vnde in Britanniam reuertentes in Totonesio litore applicuerunt, & ad vltimum vrbem Badonis obsederunt. Rumore itaque diuulgato, Arthurus obsides eorum suspendi præcepit. Deinde obsidionem petens præcepit omnibus ad arma conuolare. Ipse loricam indutus galeam simulacro draconis insculptam capiti adaptauit. Humeris quoque suis clypeum vocabulo Pridwen appendit, in quo imago sanctæ dei genitricis picta, ipsam ad memoriam sepissime reuocabat. Accinctus etiam Caliburno gladio optimo, lancia nomine Iron, dexteram suam decorauit. Deinde cæteris dispositis audacter Paganos inuasit. Ipsi autem tota die viriliter resistentes, Britones assidue prosternebant. Vergente tandem ad occasum sole, Saxones proximum occupant montem, illũ pro castro habitum. At vbi sol diem reduxisset Arthurus cum exercitu suo montis cacumen

cumen ascendit. Sed in ascendendo multos suorum amisit. Saxones namq; ex superiori parte occurentes, facilius vulnera infligebant. Britanni tamen maxima probitate cacumen montis adepti, hostibus strages acerrimas ingerebant. Quibus Saxones pectora prætendentes, omni nisu resistere perstiterunt. Cumq; multum diei in certando consumpsissent: Arthurus tandem, abstracto Caliburno, nouum beatæ Mariæ virginis inuocauit, atque rapido impetu sese intra densas hostium acies immittens, quemcunq; attingebat sine ictus nugatoria iteratione perimebat. Nec cessauit impetum facere, donec octingentos. xl. viros solo gladio interfecit. Cæciderunt illic Colgrinus & Baldulphus frater eius, & cum eis multa milia Barbarorum. At Cheldricus, viso sociorum periculo, cum reliquis exercitus in fugam conuersus est. Iussitq; rex Cadorem Cornubiæ Ducem illos insequi. Qui postremo cum nihil uraminis accepissent, laceratis agminibus Thanet insulam petierunt. Insequitur eos ibidem Dux, nec quieuit donec perempto Cheldrico, cæteros in deditionem accepisset. Eodem anno Iohannes sedit in cathedra Romana annis duobus.

ANno gratiæ. Dxxii. Boëtius exilio fatigat', à Theodorico Gothorum rege perimitur. Eodem anno nũciatum est Arthuro, Scotos atque Pictos in vrbe Alclud Hoëlum regem obsedisse, vbi infirmatus iacebat. Quocirca properabat ei in auxilium aduenire, ne à barbaris quoquomodo † opprimeretur. Cuius aduentum cum hostes cognouissent, apud Mureif, fugam inierunt. Quos Arthurus insequens ibidem obsedit. Qui de nocte egredientes, stagnum Lumonoy intrauerunt. At Arthurus, nauibus collectis, insulam circuiit, ipsosque per dies. xv. tanta fame afflixit, vt ad milia morerentur. Quo facto, venerunt Episcopi illius regionis nudis pedibus ad regem cum lachrimis rogantes vt de populo misero misericordiam haberet, & patriæ portiunculã inhabitare permitteret sub iugo perpetuæ seruitutis. Commotus ergo rex super lachrimis Episcoporũ, & eis veniam concessit & annuit postulatis.

De quarta victoria regis Arthuri.

† Caperetur

ANno gratiæ. Dxxij. Agapitus sedit in cathedra Romana, mensibus. xi. Huic successit Siluerius anno vno. Per idem tempus, cum rex Arthurus ciuitatem Eboraci esset ingressus, instante natiuitatis domini die visa sacrarum ecclesiarum desolatione, vehementer cõdoluit, vbi conuocato clero & populo, Pirranno capellano suo archiepiscopatus sedem concessit. Ecclesias per totam Britanniam de-

Arthurus ecclesias renouat.

structas renouat, nobilesque regni à Saxonibus expulsos reuocat, terras eis & possessiones paternas affluenter subministrat.

Vt Arthurus vxorem duxerit.

Anno gratiæ. Dxxiij. cum rex Arthurus Britanniæ insulam ad statum pristinum reuocasset: vxorem duxit nomine Guenhumaram, ex nobili Romanorum genere procreatam. Hæc in thalamo Ducis Cornubiæ educata, totius insulæ mulieres pulchritudine superabat. Tunc inuitatis quibusq; magnificis ex regnis longè positis, tantam in domo sua cœpit habere facetiam, vt in induendo siue in arma ferendo, loquendo & se gerendo, longè manentes populos ad æmulationem sui prouocaret. Sicque fama largitatis atque probitatis illius, per diuersas regiones diuulgata, regibus transmarinis, his amorem accenderat, his timorē non minimū incusserat.

Vigilius Papa.

Anno gratiæ. Dxxiiij. Vigilius Papa sedit in cathedra Romana annis sedecim, & diebus. xxvi. & cessauit sedes mensibus tribus, & diebus quinque.

Authurus prouincias sibi conterminas subiugauit.

Anno gratiæ. Dxxv. rex Arthurus parata classe maxima, Hiberniæ insulam petiuit cui applicanti Gillamurius rex, cum populo patriæ obuiauit. Tandem Gillamurio capto, cæteri principes in deditionem sunt coacti. Deinde Holandiam, Guthlādiam, atque Orcadum insulas, ferrò flammáque consumens, has omnes regiones constituit sub tributo. Quo facto, Britanniam reuersus est.

De hæresi Acephalorum.

Anno gratiæ. Dxxvi. Acephalorum hæresis conuincitur & damnatur. Dicti Acephali, id est, sine capite. Nullus enim illius hæresis author inuenitur. Hi trium capitulorum Chalcedonensis concilij sunt impugnatores. Duarum substantiarum in Christo proprietatem negant, & vnā in eius persona naturā prędicant. Astruunt etiam Paulum Apostolum in suis epistolis præcepisse fœminas debere fieri diaconas, quia eas commemorat post diaconos.

Iustinianus imperator.

Anno gratiæ. Dxxvij. Iustinianus Romanum suscipiens imperiū annis. xxxviij. imperauit. Eodem anno venerunt de Germania pagani, & occupauerunt Estangliam, id est, regionem illam, quæ orientalium Anglorum regio dicitur, quorum quidam Merciam inuadentes, bella cum Britonibus plurima peregerunt. Sed, quoniam proceres eorum erant multi, nomine carent. Eodem anno, regnum orientalium Saxonum, quod modò Estsaxia dicitur, originē sumpsit, quod primus vt creditur, tenuit Erkenvvinus, qui fuit filius Offe, qui fuit Bredecani, qui fuit Sigeuulf, qui fuit Spetuæ, qui fuit Gesac, qui fuit Andesse qui fuit Saxuad, qui fuit VVoden.

Anno

ANno gratiæ. Dxxviij. Cerdic & filius eius Kenricus, cõgregatis ingentibus armatorum copijs apud Vectam insulam, stragem magnam hominum ibidem fecerunt apud VVihgaresbin, & insulam illam sibi subdiderunt.

ANno gratiæ. Dxxix. corpus Antonij monachi diuina reuelatione inuentum est, & ad Alexandriam est delatum. Corpꝰ sancti Antonii reuelatur.

ANno gratiæ. Dxxx. quidã orthodoxi episcopi in Affrica, linguis sibi præcisis a dictus à VVandalis, postmodum clarè loquẽdo, multis miraculo fuere simul & spectaculo. Quod miraculum vnus cõmunxit, qui in relationẽ versus diuino priuatus dono obmutuit. Miraculum

ANno gratiæ. Dxxxi. sanctus Vedastus primus Atrebatẽsis episcopus à sancto Remigio ordinatur.

ANno gratiæ. Dxxxij. abbas Dionysius cyclum suum ordiur, cyclorum quinquedecennouenalium. Et quia secundus annus operis huius concordare debet in ratione computi, primo anno natiuitatis Christi, debet tricesimus quintus annus cycli Dionysiscõcordare, in ratione cõputi, tricesimo tertio anno natiuitatis Christi, scilicet, vt quartadecima luna Aprilis occurrat. ix. Kal. Aprilis in quinta feria: passio Christi. viij. Kl. Aprilis in sexta feria: resurrectio. vi. Kl. Aprilis in die dominica. Sed quia non ita occurrit, sed luna Aprilis xiiij. occurrit eo anno. xij. Kl. Aprilis in prima feria, dominica vero dies Paschæ, in quinto Kl. Aprilis: ideo improbatur, quia repugnat euangelicæ veritati. Hoc quoque anno Iustinianus imperator libros legum Romanorum abbreuiauit in vno volumine, quod Iustinianum vocatur. De tabula Dyonisij abbatis.

ANno gratiæ. Dxxxiij. Cedricus primus rex Occidentaliũ Saxonũ obijt, & regnauit pro eo Kenricus filius eius. xxvi. annis. Eodem tempore, rex Arthurus, totam Europam subingare affectans, parato nauigio Norvvegiam adiuit. Quò cum peruenisset Sichelinum regem illius patriæ inuenit iam defunctum, qui moriens Lotho sororio Arthuri regnum assignauerat Norvvegensium. Erat enim nepos Sichelini, iuuenis miræ probitatis atque largitatis, vnde sibi in regnum succedere adoptauerat. Erat autem tunc VValuanus filius predicti Lothi, duodecim annorum iuuenis, Vigilio papæ traditus ad nutriendum, à quo etiam & militiæ cingulum accepit. Tãdem cum Arthurus Lothũ, subactis Norvvigensibus, in regnũ sublimasset, in Britanniam cum gaudio remeauit, Gallicanas partes adire desiderans, quas supra modum sibi subdere anhelabat. Cerdic primus rex occidentalium Saxonium obijt.

Anno

ANno gratiæ. Dxxxiiij. Theodoricus abbas, discipulus sancti Remigij, & Theodulphus abbas, ipsius Theodorici discipulus, in Gallia clarent.

ANno gratię. Dxxxv. in Gallia clarent fratres Vtherini, eadem die nati, eadem die pontifices consecrati, Medardus videlicet ad titulum Nouiomensem, Gildardus ad Rothomagensem, vno die absoluti à seculo ad Christum commigrantes.

De morte beati Benedicti.

ANno gratię. Dxxxvi. sanctus Benedictus secundum quosdam ab hoc seculo migrauit ad Christum. Rex quoque Arthurus, partes Gallicanas suæ ditioni subdere cupiēs, parato nauigio, Mordredo nepoti suo custodiam totius Britanniæ cum vxore sua commisit. Deinde mare cum prosperitate pertransiens † Estrusiam, quæ nunc Normannia dicitur, sine difficultate subegit. Deniq; vlterius procedens vniuersas Galliæ prouincias depopulans, Frollonem tribunum ad vltimum duello peremit, & ciuitatem Parisios sub sua iura recepit. Porro versus occidentem proficiscens, Andegauiam, Pictauiam, Gasconiam, & totam Aquitaniam suæ subiecit potestati.

† Neustriam

Arthurus Lucium Romanæ vrbis consulem interfecit.

ANno gratiæ. Dxxxvij. contigit miraculum, omnibus notissimū de Theophilo apostata, & beata Maria matre saluatoris. Hoc etiam tempore Arthurus rex Britonum, subiugatis Galliæ finibus, Augustodunum profectus est, vbi Lucium Romanæ vrbis Consulem qui Gallis in auxilium venerat, prope Lengrias, in valle quæ Seisias nuncupatur, cum omni Romana fortitudine interemit.

Miraculum

ANno gratiæ. Dxxxviij. in campania Italię, Benedictum iuniorem rex Totila pro Christo persequens, cum eum & cellam eius cōburere vellet nec valuisset, eum in clibanum ardentē proiecit. Qui inde die altera illæsus illæsisque vestibus exiuit.

Arthurus iter Romanum suscepit.

ANno gratiæ. Dxxxix. obscuratus est sol à mane vsque ad horam tertiam. Eodem tempore rex Arthurus, subactis circa Alpes quibusq; prouincijs, parauit iter vt Romanum populum expugnaret. Magnificatum est nomen eius in vniuersa terra valde. Vnde principes de partibus remotis, & nobiles ad eum venerunt sub ipso viuere & erudiri, & eius interesse facetijs delectantes. De eius magnificentia & probitate Merlinus vates Britonum prophetauit dicens. Prævalebit tandem oppressa Britannia, & seuiciæ exterorum resistet. Aper enim Cornubię succursum præstabit, et colla hostium sub pedibus suis conculcabit. Insulæ Occeani potestati ipsius subdētur, & Gallicanos saltus possidebit. Tremebit Romulea domus seuiciā ipsius,

ipsius,& exitus eius dubius erit.In ore populorum celebrabitur,& actus eius narrantibus erit cibus.

ANno gratiæ. Dxl. apud Byzantium magna mortalitas hominũ facta est. Qua de causa,iubẽte Iustiniano imperatore, cœpit celebrari solennitas sanctæ dei genitricis, quæ purificatio dicitur, die secunda mensis Februarij,& cessauit pestis. Per idem tempus Mordredus Arthuri nepos, cui idem Arthurus Britãniam commiserat, diademate illius sese fecerat insigniri, reginamque Guenhumaram in consortium thori susceperat, priorum nuptiarum iure violato. Confœderatusq; erat Saxonibus proditor ille, qui duce Cheldrico venerunt ex Germania cum nauibus. Dccc. militibus plenis, qui omnes Mordredo quasi domino seruiebant. Cumq; istius sceleris infamia ad aures Arthuri, qui iam versus Romam Alpes ascẽdere incepit,peruenissẽt,cũ regibus tantũ insulanis versus Britanniã remeauit,ira maxima & odio inextinguibili in Mordredũ accẽsus.

Iustinianus purificationem beatæ Mariæ cœlebrari constituit.

ANno gratiæ. Dxli. in Gallia cometa apparuit, ita quòd cœlũ ardere videbatur. Eodem etiam anno verus sanguis ex nubibus effluxit, & per idem tempus domus cuiusdã sanguine respersa apparuit, & subsecuta est dira hominum mortalitas. Eodem tempore rex nobilis Arthurus,cum summa festinatione Britanniam veniens, in Rutupi portu, qui modo Sandvvicum dicitur, applicare disposuit. Cui applicanti Mordredus maxima stipatus multitudine obuiam venit,stragemq; non minimã intulit applicantibus. Corruerunt illa die Anguselus rex Albaniæ, & VValvvanus nepos regis, cum alijs innumerabilibus. Sed tandem cum labore maximo, & bello ancipiti ac cruento Arthurus cũ suis applicuit. Deinde hostes acriter nimis inuadens,Mordredum & eius exercitum non mediocriter laceratum,in fugã coegit. Qui suis,vt potuit, resociatis VVintoniam ingressus est. Cumque ista Guenhumarę reginæ nunciarẽtur,ad vrbem Legionum festinanter aufugit, atque in monasterio Iulij martyris inter moniales habitum religionis suscepit. Arthurus furibundus VVintoniam properans, Mordredum infra eandẽ iam ingressum obsedit. Mane autem facto, agminibus dispositis,Mordredus ciuitatem egressus regem acriter inuasit Facta est autem ex obstantibus cædes non minima,sed Mordredus tandem campum deserens versus Cornubiam iter arripuit. Arthurus autem illum insecutus, super flumen Camblan Mordredum inuenit. At ille,vt erat omnium audacissimus & impijssimus, cateruis dispositis in regem &

Arthurus Mordredo interfecto, fuit ad dolorem multorũ lethaliter vulneratus.

gem; & eius exercitum rapidè irruit, mori potius affectans quàm amplius hostibus terga dare fugitiuus. Denique illis hinc indeque concurrentibus cruorem nõ minimum vtrobique diffundunt, gemitusque morientium viuentibus audaciam cõtulerunt. Postquàm autem multum diei consumpsissent, irruit tandem Arthurus, spiritu vectus leonino, in turmã vbi Mordredũ fore sciebat, & viam gladio faciens & dissipans, cædem impressit cruẽtissimam, densas acies dirimendo. Ingeminatur accrescens bellum, & ictuum tinnitibus aër coruscat. Cecidit igitur proditor ille Mordredº, & cum eo Saxones Cheldricº, Elaphius, Egbrithus & † Bruningus nec non & multa milia cum eis, atque fauente † deo victoria cessit Arthuro. Sed proh dolor lethaliter est vulneratus, qui illinc ad sananda vulnera sua in insulam Aualonis, quæ nunc Glasconia dicitur, est transuectus.

† Mergus.

† Marte.

De dubia morte nobilis regis Arthuri.

ANno gratiæ. Dxlj. rex Arthurus de vita desperatus, hostibus interfectis, Constantino cognato suo, filio Cadoris Ducis Cornubiæ, Britanniæ concessit diadema. Occultauit se rex moribundus ne casui tanto insultarent inimici, amiciq; molestarẽtur. Vnde quoniam de morte Arthuri vel eius sepultura nihil referunt historiæ, gens Britonum ipsum adhuc viuere præ magnitudine dilectionis contendunt. Eodem anno, Clothario rege Francorũ obsidente in Hispania ciuitatem Cæsaraugustam, ciues dominum exorantes, tunicam beati martyris Vincentij circumtulerunt. Quam rex ab eis pro munere accipiens, ad propria remeauit.

ANno gratiæ. Dxliij. duo filij Mordredi insurrexerunt in regem Britonum Constantinum, volentes patrem vindicare, qui Saxonibus confœderati prælia plurima commiserunt. Quos tandẽ Constantinus in fugam pulsos persequens, vnum VVintonæ, in ecclesia sancti Amphibali, ante altare trucidauit. Alterum verò Londoniæ, in quorundam fratrum cœnobio absconditum, crudeli morte damnauit.

Miraculum

ANno gratiæ. Dxliiij. Herculianus, Perusinus episcopus, à Totila rege Ostrogothorum, capite amputato, martyrizatur. Cuius caput, post mortem eius, corpori vnitum inuenitur. Eodem anno, VVithgarus Vectæ insulæ princeps obijt, & sepultus est in loco, qui de nomine ipsius **Weithgaresberie**, appellatur.

De Aurelio rege Britonum.

ANno gratiæ. Dxlv. sanctus Remigius, Remensis archiepiscopus, in domino quieuit. Per idem tempus rex Britonum Constantinus obijt, & infra Choream gygantum sepultus est. Cui successit

Aurelius

Aurelius Conan⁹ miræ probitatis inuenis, & ipſius nepos, per omnia diademate dign⁹ niſi ciuilis belli fuiſſet amator. Nempe auunculum, qui poſt Cõſtantinum regnare debuerat, incarcerauit, duobuſque filijs peremptis regnum obtinuit, & .xxx. annis regnauit.

ANno gratię Dxlvi. Vigilius papa, à Iuſtiniano imperatore, exilio pellitur, eo quòd Anthymum hæreticum ad ſuum epiſcopatum noluit reuocare. Vigilius papa, exilio pellitur.

ANno gratiæ. Dxlviij. Albunius rex Longobardorum Cunimundum, regem Gepidarum, bello peremit. Ex cuius capitis teſta cyphum ſibi ad bibendum parauit, filiamq; eius captiuam ſecum abducens matrimonio ſibi copulauit.

ANno gratiæ. Dxlviij. regnum Northanhumbrorum exordium ſumpſit. Cum enim proceres Anglorum magnis laboribus & continuis patriam illam ſubiugaſſent, Idam iuuenem nobiliſſimũ regem ſibi vnanimiter præfecerunt. Genuit autem Ida ex regina ſua ſex filios, Addã, Aethelricũ, Theodoricũ, Aethericum, Oſmerum, & Theofredum. Præterea, ex concubinis alios ſex filios generauit: Ogam, Alricum, Eccham, Osbaldum, Segorũ, & Segotherum. Iſti omnes venerunt in Britanniam cum nauibus. xl. & apud Flemesburg applicuerunt. Regnauit Ida annis duodecim, & caſtellum de Bebanburg conſtruxit, quod prius ligneis palis, poſtea muro circuiuit. Genealogiam autem eius ſequentia declarabunt. Regnum Nothanhũbrorum initiũ ſumpſit.

ANno gratiæ. Dxlix. Agericus Verdunenſis epiſcopus ſanctitate refulſit inſignis. Agericus claret.

Anno gratiæ. Dl. Sambucus arbor. in Italia, grana & fructus vitis portauit, & quædam alia prodigioſa & monſtruoſa apparuerunt.

ANno gratiæ. Dli. quinta ſynodus vniuerſalis Conſtantinopoli celebratur. In qua epiſtola, quæ Iba dicitur, erroris plena reprobatur, & Theodorus perſonam mediatoris dei & hominũ in duabus ſubſtantijs ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe conuincitur & damnatur. Eodem anno Iordanus epiſcopus hiſtoriã ſuam terminauit. Per idem tempus Iuſtinianus Auguſtus, ab Anthymo hæretico ſeductus, cœpit à fide catholica declinare. Miſit nãq; vxor eius Theodora ad papã Vigiliũ, mandans vt Anthymũ reuocaret. Fuerat enim Cõſtantinopolitan⁹ epiſcopus, & à papa Agapeto, eo quòd hęreticis fauebat, degradat⁹. Et quia papa Vigili⁹ illũ reuocare diſtulit, vi cõpulſus, ad ſe venire fecit. Quem cum maximis afficeret Quinta ſynodus celebratur.

iniurijs, fertur ei dixisse papa vigilius. Vt video non me fecerunt ad se venire Iustinianus & Theodora, sed Diocletianus & Eleutheria.

Pelagius papa.

ANno gratiæ. Dlij. post vigilium, Pelagius sedit in cathedra Romana annis qnatuor, mensibus. x. diebus. xviij. cessauitque sedes mensibus. vi. Eodem anno puer quidam in oriente, filius Iudæorũ, cum à coæuis suis, Christianorum filijs, ad hoc inductus fuisset vt in ecclesia matris domini, corpus Christi & sanguinem susciperet, propter hoc à patre suo in fornacem ardentem proiectus, illæsus inde à Christianis extractus est, asserens quòd mulier quæ in illa ecclesia puerum tenẽs depicta erat, pallio suo flammas à se efflauisset.

Sctũs Maurus claret.

ANno gratiæ. Dliij. sanct⁹ Maurus, beati Benedicti discipulus, virtutibus & miraculis præclarus habetur. Cuius aduentum cum vir nobilis, Florus nomine, ad partes Gallicanas cognouisset, venit ad eum, & locum ei oportunum ad coustruendum monasterium deuotus ostendit. Quod vir dei cum vix annuisset, artificibus congregatis, opus incepit & perfecit. Florus verò filium suum Bertulphum beato Mauro ad erudiendum tradidit, cuius exemplum nobiles multi secuti, locum illum memorabilem reddiderunt.

Asperitas hyemis.

ANno gratiæ. Dliij. hyems niue & glacie ita arctabatur, vt aues & feræ indomitæ manu capi potuissent.

Prodigiũ in aere visũ est

ANno gratiæ. Dlv. quasi species lãcearum, in aëre visæ sunt à septentrione vsque in occidentem.

Sanct⁹ Medardus obiit

ANno gratiæ. Dlvi. sanctus Medardus, Nouiomensis episcopus, virtutib⁹ insignis migrauit ad dominũ, & Suessionis est sepult⁹.

Sancta Radegundis claret.

ANno gratiæ. Dlvij. Radegundis regina, vxor Clotharij quondã regis Francorum, mutata veste sanctitatis nobilitate claret multiplici. His quoq; dieb⁹ sæpe fiebãt cõflict⁹ inter Britãnos & Anglos, atq; multis hinc indeq; peremptis, vicissim vincebant, & vincebantur.

Gregorius Romę insignis claruit

ANno gratiæ. Dlviij. Gregorius, filius Gordiani senatoris, Romæ adoleuit, qui de patrimonio proprio sex monasterijs in Sicilia fundatis, & septimo Romæ in domo sua, ex pretore vrbano factus est monachus, qui scientia, sapientia, doctrina, & sanctitate emicuit insignis.

Kenrico defuncto, Ceaulinus successit.

ANno gratiæ. Dlix. Kenric⁹ rex occidentalium Saxonum defunctus est, & regnauit pro eo Ceaulinus filius eius. xxx. annis.

Regnum Northanhumbriorũ diuisum est.

ANno gratiæ. Dlx. defuncto Ida rege Northanhumbrorum, regnum in duo regna est diuisum. Siquidem Ella filius Iffi, ducis strenuissimi, in Deira regnare incepit, & regno tale nomen dedit,

& annis

& annis.xxx.in eo regnauit.Adda verò, filius Idæ, in regno Bernicíorum patri succeſſit, & ſeptem annis regnauit. Iſte eſt Ella rex Deirorum,de quo in vita beati Gregorij papæ fit mentio,ſicut ſubſcripta docebunt.

Eodem anno, Iudæus quidam imaginem ſaluatoris de eccleſia furtim ſurripiens,clam illam in domum ſuam detulit, eamq; telo tranſfixit.Cumq; eam flammis comburere vellet,& ſeſe imaginis ſanguine cruentatum videret,præ ſtupore eam abſcondit. Quam Chriſtiani requirentes, & per veſtigia ſanguinis inuenientes, ſanguinolentam receperunt,Iudæumque lapidauerunt.Eodem anno, Aethelbertus, rex magnus Cantuariorum,ſecũdum quoſdam regnare incepit, quibus etiam Beda conſentit. Veruntamen aliorum ſententia apparet probilior. Miraculum imaginis.

ANno gratiæ.Dlxi. ſanctus Brendanus in Scotia claruit, qui Fortunatas inſulas ſeptennali nauigatione requirens, multa relatu digna vidit,à quo Machutus regulariter educatus, & ipſius nauigationis ſocius in Britannia miraculis,& ſanctitate refulſit.Qui à Britannis exacerbatus,eis maledicẽs ad Gallos tranſiit, vbi ſub Leontio epiſcopo Santonum multis virtutibus claruit. Britannos verò propter ſuam maledictionem varijs cladibus adductos, ſanauit data iterum benedictione, & abſoluit. Per idem tempus, Sampſon Dolenſis archiepiſcopus & ſucceſſor ſancti Sampſonis qui de Britania maiori ad minorem tranſiit, doctrina & ſanctitate refulſit. Sctus Brendanꝰ claruit

ANno gratiæ.D.lxii.in Gallia mons,ſuper Rodannum fluuium, multis diebus dans mugitum,tandem ab alio monte ſibi vicino diſcuſſus,cum eccleſiis, domibus, hominibus,& beſtijs, in flumen eſt precipitatus. Mugitum montis.

ANno gratiæ.D.lxiij. floruerunt Romæ Priſcianus Grammaticꝰ, & Arator ſubdiaconus, qui apoſtolorum actus verſibus hexametris peroravit.Floruit etiam Fortunatus,vir egregiꝰ, ingenio clarus,ſenſu celer,ore ſuauis, qui ab Italia Turonis veniens,actus beati Martini quatuor libris heroico metro digeſſit.Indeq; aſſumptus, Pictauorum eſt ordinatus epiſcopus.

ANno gratiæ.D.lxiiii.Lothario rege Francorum defuncto quatuor filij eius regnum inter ſe diuiſerunt, quorum primogenitꝰ Chilpericus regnauit annis viginti tribus. De quatuor filijs regis Franciæ.

ANno gratiæ. D.lxv. Iuſtinus iunior Romanũ adeptus imperiũ, annis duodecim imperauit. Quo etiã anno ſigna multa in ſole Iuſtinus imperator.

& luna apparuerunt.

Iohannes papa.

ANno gratiæ. Dlxvi. Iohannes sedit in cathedra Romana annis duodecim, mensibus vndecim, diebus, xxvii. & cessauit sedes mensibus. x. & diebus. iij. Eodem anno sanctus Columbanus, de Scotia veniés in Britanniam, clarus habetur. Eodem anno Aethelbertus Ermẽrici filius, regnum Cãcię susc ipiens. lvi. annis illud strenuissimè gubernauit. Hic regum Angliæ potentissimus, vsque ad confinium Humbri fluminis, quo meridiani & septẽtrionales populi dirimuntur, imperij sui fines extendens, omnium illarum prouinciarum gentibus nobilissimè imperauit.

Glappa rex

ANno gratiæ. Dlxvij. defuncto Adda rege Berniciorum, Glappa regnauit pro eo quinque annis. Eodẽ anno hastæ igneæ in aëre visæ sunt, protendentes irruptionem Longobardorum in Italiam.

ANno gratiæ. Dlxviij. Ceaulinus rex VVestsaxonum & Cutha frater eius, causis compellentibus, contra Aethelbertum regem Canciæ pugnauerunt. Vbi Aethelbertus duobus comitibus suis interfectis ipsemet in fugam conuersus est.

Theodualdus rex.

ANno graciæ. Dlxix defuncto Glappa rege Berniciorum, regnauit pro eo Theodvvaldus vno anno.

Fretheulfus rex.

ANno gratiæ. Dlxx. Fretheulfus regnauit in Bernitia septem annis. Eodem anno Armeniæ gentes fidem Christi susceperunt, & abbas VVandregisilus natus est.

De cyclo.

ANno gratiæ. Dlxxi. cõpletus est cyclus vnus sancti paschę annorũ quingentorum. xxij. ex quo dominus noster Iesus xps crucifixus est, indictione. vij. anno secundũ Grẽcos à conditione mundi quinquies millesimo. lxxv. Vffa in Estanglia tunc regnauit.

Gregorius Turonensis

ANno gratiæ. Dlxxij. Gregorius Turonensis episcopus ordinatus, sanctitatẽ refulsit insignis.

Miraculum

ANno gratię. Dlxxiij. Hispani & Galli de pascha cœlebrando dissentiunt. Hispanis. xij. Kl. Aprilis, Francis. xiiij. Kl. Maij pascha celebrantibus. Sed Francos rectè celebrasse per hoc diuinitus manifestatur, quòd fontes in Hispania, qui in sabbato sancto paschæ, ad baptizandum diuinitus repleri solent, non in Hispanorum sed in Francorum pascha repleti sunt.

Cyphũ de testa capitis

ANno graciæ. Dlxxiiij. Albinus rex Longobardorũ, patrem vxoris suæ regem Gepidarum Cunimundũ olim in bello peremerat, & ex testa capitis sui cyphũ sibi ad bibendũ parauerat. Cui vna dierum, cum porrigeret ad bibendũ, dicens, bibe cum patre tuo, illa

fœmineo

fœmineo accẽsa furore, illũ in lecto ab armigero suo iugulari fecit.

A Nno gratiæ. Dlxxv. Benedictus sedit in cathedra Romana, annis quatuor, mensibus vi. & diebus xvii. Ab isto papa Gregorius ad prædicandum Anglis abire permissus, sed post tumultuante populo retractus, Leuita septimus est ordinatus. Benedictus papa.

A Nno gratiæ. Dlxxvi. fame Romam vrgente; multi Romanorũ ad Longobardos confugiunt. Sed Tyberius postea imperator, missa ab Aegypto frumenti copia, Romam ab inedia liberauit. Fames.

A Nno gratiæ. Dlxxvij. Tyberius Romanum adeptus imperium, annis septem imperauit. Qui quoniam in pauperes liberalis fuit, deus ei multos thesauros inuenire cõcessit. Eodem anno defuncto rege Bernitiorum Fretheulpho, Theodoricus successit annis septem. Tiberi⁹ imperator.

A Nno gratiæ. Dlxxviij. sanctus Germanus Parisiensis episcopus suo obitu ecclesiã decorauit. Eodem anno defuncto rege Britonum Aurelio Conano, Vortiperius successit tribus annis. Qui Saxonibus infestus, multoties de eis laudabiliter triumphauit. Sãctus Germa⁹ obijt, Post Vffam regem orientalium Anglorum Titillus successit.

P Er idem tempus, post Vffam regem orientalium Anglorum, à quo reges illius prouinciæ Vffingi dicuntur Titillus filius eius, regnum suscepit. Erat autem Titillus pater Redvvaldi, qui à VVodeno decimus fuit.

A Nno gratiæ. Dlxxix. Pelagius sedit in cathedra Romana annis decem, mensibus octo, diebus decem, & cessauit sedes mensibus sex, & diebus viginti quinque. Pelagius papa.

A Nno gratiæ. Dlxxx. ignis per cœlum discurrere visus est. His verò diebus assiduæ fiebant inter britones & Saxones irruptiones. Ceaulin⁹ enim cepit Bedcanforde castellum, quod modò Bedford nuncupatur, cum aliis videlicet, Lienberi, Ailesberi, Bensintona, Henesham, Glouernia, Cirencestria, & Bathonia, & magnificatum est nomen eius vehementer. Ceaulinus, rex VVestsaxonum, multa Castra coepit,

A Nno gratiæ. Dlxxxi. papa Pelagius, decreuit nouem præfationes tantum ad missas debere cantari, cassatis cotidianis quæ dici solebant. Eodem anno, defuncto rege Britonum Vortiporio, successit Malgo, vir pulcherrimus, probitate præclarus, armis robustus, & supra modum largus. Sed Sodomitana peste dissolutus, deo et hominibus sese exhibuit odiosum. Hic etiã sex comprouinciales oceani insulas potenter subegit. Romę decretum est, vt nouem præfationes ad missas dicantur.

A Nno gratię. Dlxxxij. Gregorius doctor, à papa Pelagio Cõstantinopolim directus, libros moralium in Iob cõposuit, & ibidẽ Eutychium Gregarius doctor libros moralium composuit.

tychium Constantinopolitanum episcopum male de resurrectione mortuorum dogmatizãtem, qui corpus humanum in illa resurrectionis gloria impalpabile ventis aëreque subtilius esse venturũ, in imperatoris præsentia confutauit, & illo non multo post mortuo penitus extinxit.

ANno gratiæ. Dlxxxiij. Turonis de pane altaris fracto verus sanguis effluxit.

Mauricius imperator.

ANno gratiæ. Dlxxxiiij. Tiberio Cæsare in amentiam verso & mortuo, Mauritius annis xxij. imperauit. Eodẽ anno, rex VVestsaxonum Ceaulinus & frater eius Cuthvvinus bellum cum Britannis commiserunt apud Frithenleiam, vbi Cuthvvinus grauiter oppressus & peremptus est. Victi sunt igitur Angli & fugæ dati.

Regnum Merciorum initiũ sumpsit cuius rex primus Creodda fuit.

ANno gratiæ, Dlxxxv. regnum Merciorum initiũ sumpsit, quod primus omnium Creodda tenuit. Inchoata sunt ergo hoc tempore omnia Anglorum siue Saxonum regna, quæ octo numerantur. Regnum videlicet Canciæ, cuius caput est ciuitas Doroberniæ. Regnum Australium Saxonum, id est, Suthsex, cuius caput est ciuitas Cicestriæ. Regnum orientalium Saxonum, id est, Essex, cuius caput est ciuitas London. Regnum orientalium Anglorum, id est Estanglia, cuius caput est Norvvicum. Regnum vvest Saxonum siue Occidendalium Saxonum, cuius caput est ciuitas VVentana, quę modò VVintonia dicitur. Regnum Mercię siue Middelangliç cuius caput est Dorkacestria, nunc verò Lincolnia. Regnum Northanhumbrorum, cuius caput est Eboracum. Hoc regnum modò in duo diuiditur, sicut supra dictum est.

Britones patriam suam deserentes, in VValliã secesserunt.

ANno gratiæ. Dlxxxvi. Malgoni Britannorum regi Caretius, ciuilium amator bellorum, successit, deo & Britonibus inimicus. Cuius inconstantiam reges memorati, Anglorũ videlicet & Saxonum, comperientes, insurrexerunt vnaminiter in eum, & post prælia multa fugauerũt eum à ciuitate in ciuitatem, donec ad vltimum commisso prælio ipsum vltra Sabrinam in VValliam fugauerunt. Clerici verò & sacerdotes, mucronibus vndiq; micantibus, ac flammis in ecclesijs circumquaq; crepitantibus, omnes simul in exterminium pellebantur. Secesserunt itaque Britannorum reliquiæ in occidẽtalibus regni partibus, Cornubia videlicet atq; VVallia, maximam insulæ partem relinquentes. Vnde crebras & ferales irruptiones, sine intermissione, hostibus inferebant. Tunc archipræsules, Theonus Londonensis & Thadiocus Eboracensis, cum omnes

ecclesias

ecclesias sibi subditas solo tenus destructas vidissent, cum pluribus ordinatis, qui in tanto discrimine superfuerant, cum reliquijs sanctorum in Cambriam diffugerunt, timentes ne Barbarorum irruptione tot & tantorum sacra ossa veterum à memorijs hominum delerentur, si ipsa imminenti periculo minimè subtraxissent. Plures etiam, Armoricanam Britanniam petentes, totam ecclesiam duarũ prouinciarum, Loegriæ videlicet & Northanhumbriæ, à conuentibus suis viduatam deseruerunt & inanem. Quibusdam verò sanctorum corporibus, quæ in sepulturis iacebant reuerenter occultata, tumulos terræ superposuerũt, ne ab infidelibus despectui haberentur. Erant enim Anglorum siue Saxonum reges armis strenuissimi, pagani atrocissimi, qui nihil potius quàm Christum & Christianorum cultum subuertere studebant. Nàm si qua ecclesia, terra subiugata, illæsa seruabatur, hoc magis ad confusionem nominis Christi quàm ad gloriam faciebant. Nempe ex eis deorum suorum templa faciẽtes, prophanis suis sacrificijs sancta dei altaria polluerunt. Itaque Britanni regni diadema multis temporibus amittentes, videlicet vsq; ad tempora Cadvvallonis, quẽ Beda Cedvvallum vocat, illam patriæ partem, quæ eis remanserat, non vni regi sed tribus tyrannis subiectam, ciuilibus bellis sæpissimè infestare non cessabant. Residebant igitur miserrimæ Britannorum reliquiæ in tribus prouincijs, Cornubia videlicet quæ Cornuvvallia à quibusdam dicitur, eo quòd in mare sese quasi in cornu extendat, Demecia, quę Australis VVallia appellatur, Venedocia, quę North vvallia nuncupatur. His finibus quamuis eis inuitis contenti, à fide tamen Christi nunquam recesserunt. Sed in hoc tãtum reprehensibiles iudicantur, quòd semper gentem Anglorum, & etiam vsque in hodiernum diem, quasi per eos proprijs finibus proscripti, odio mortali perstringunt, nec illis libentius quam canibus communicare volunt. Sunt autem prouinciæ illorum inexpugnabiles, videlicet nemorum densitatibus constitæ, altis vallatæ paludibus, præruptis tumentes montibus. Vnde sæpissime quasi mures de cauernis erũpentes, gentem Anglorum nequiter infestant, nec aliud ab eis in bello, nisi capita solum pro redemptione requirũt. Hac deniq; tempestate, ecclesia beati martyris Albani, quæ post passionem suam miro tabulatu lapideo, atque eius martyrio condigna legitur fabricata, deiecta penitus cum alijs creditur & deleta, donec per ministerium Offæ regis, angelo sibi reuelante, corpus glorioſi confessoris

ac martyris inuentum est, & monasterium eius denuo fabritacum. Subiugata itaque Britannia ciuibusque proscriptis reges Anglorũ siue Saxonum terras vndiq; occupant, regna dilatant, & pro vniuscuiusque possibilitate, regnis suis limites ponũt. Regnabant autem his temporibus octo reges, quorum nomina hæc sunt. Athelbertus videlicet in Cãcia, Ciffa in Suthsaxia, Ceaulin' in VVestsaxia, Creodda in Mercia, Erkenvvinus in Estsaxia, Tytillus in Estanglia, Ella in Deira, Aethefridus in Bernitia. Hæc deniq; rẽgna, processu tẽporis ita distinguebantur. Reges autem Cantuariæ in sola Canciæ prouincia dominabantur. Reges Suthsexiæ, in illa tãrum prouincia dominabantur. Reges Estsexiæ, in illa prouincia & in Middelsexia dominabantur. Reges Estangliæ in Northfolke & Suthfolke dominabantur, necnon in prouincia Canterbrigensi, donec a rege Merciorum Offa mutilati sunt. Reges Merciorũ dominabãtur in prouincijs Glouernensi, VVygornien si, VVarvvicensi, Ceastrensi, Derebiensi, Lincolniensi, Leirceastrensi, Oxoniensi, Herefordensi, Staffordensi, Northampronensi, Bukinghamensi, Bedfordensi, Huntedunensi, Cantabrigensi, & Hertfordẽsi. Reges VVestsaxonum dominabantur in prouincijs Bercensi, Dorsetensi, Sutheriensi, VViltonensi, Saresberiensi, & Bathoniensi. Istis ergo prouincijs inter sex reges distributis, quandoque ad inuicem bella ciuilia & plusquam ciuilia commiserunt. Duo reges qui sunt in Northanhumbria, dominabantur à magno flumine Humbrivsq; ad mare Scotiæ. De his autem sufficienter superius dictum est. His ita dispositis, placuit dictis regibus Britanniam, & memoriam Britannorũ penitus delere. Vnde communiter statuerunt quatenus insula, non à Bruto Britannia, sed ad Anglis Anglia vocaretur. Eodem anno, Francorum Gunthrãnus in venando fessus, dum in gremio sui armigeri dormiret, iuxta riuum aquę vidit armiger ex ore regis paruulum animal exire. Cui volenti riuum transire, nec valenti, armiger gladio trans riuum posito, viam eundi & redeundi parauit. Quo iterum in os eius intrante, expergefactus rex & stupefactus dixit, se per somnium super pontem ferreum transisse, & sub mõte quodam multos thesauros vidisse, vbi cum secundum fidẽ somnij perrexisset, thesauros magnos inuenit: eosque acceptos ecclesię vsibus delegauit.

Anglia primum dicta.

Somniũ regis Francorum.

Sledda rex orientalium Saxonum.

ANno gratię. Dlxxxvij. Clotharius regnauit in Gallijs annis. xliij. Eodem anno, defuncto Erkenvvino rege orientalium Saxonũ,

Sledda

Sledda filius eius à VVodeno decimus regnauit pro eo.

ANno gratiæ. Dlxxxviij. Aethelfrid' rex Berniciorum Accam filiam Ellæ, regis Deirorum, coniugem accepit, & ex ea proceſſu temporis ſeptem filios generauit. Nomina autem filiorũ hæc ſunt, Eanfridus, Oſvvaldus, Oſvvinus, Oſſacus, Oſvvidus, Oſa, & Offa. Eodem anno, Creodda Merciorum rege mortuo, VVibba filius eius ſucceſſit tribus annis.

ANno gratiæ. Dlxxxix. Sledda rex orientalium Saxonum ex filia Ermenrici, regis olim Cantuariorum, genuit Sebertum, qui poſt patrem regnauit. Sledda rex.

ANno gratiæ. Dxc. defuncto Cyſſa rege Auſtraliũ Saxonũ, regnum illud ad regem occidentalium Saxonum Ceaulinum deuolutum eſt. Regni Auſtr. Saxonũ finis.

ANno gratiæ. Dxci. facto in Italia penè vltra fidem omnium diluuio, poſt multam rerum confuſionem, ſubſecuta eſt peſtis, quę inguinaria dicitur, quæ primum omnium papã Pelagium extinxit, ac demum populum ſtrage maxima deuaſtauit. Fungebatur autem eodem tempore beatus Gregorius vice archidiaconi in vrbe Roma, qui pro tanta ciuium clade iuſſit fieri ſeptiformem letaniam. Septiformis letania ideo dicitur, quia in loco primo fuit omnis clerus, in ſecundo omnes abbates cum ſuis monachis: in tertio omnes abbatiſſæ cum ſuis monialibus: in quarto omnes infantes: in quinto omnes laici: in ſexto vniuerſæ viduæ: in ſeptimo omnes coniugati. His omnibus vir dei ritè diſpoſitis, peſtem præfatam, iram dei mitigando, penitus ab vrbe deterſit: Deſeptiformi letania à beato Gregorio conſtituta. Diluuium, Inguinaria in Italia. Letania ſeptiformis.

ANno gratiæ. Dxcij. beatus Gregorius, populo acclamante cum clero, papa electus, licet multum renitens ſeipſum abſentando, tandem inuentus & inthronizatus eſt. Qui inter cætera pietatis opera, Traiani quondam imperatoris animam, quamuis pagani, à pœnis inferni ſuis precibus promeruit liberare. Antiphonarium cõpoſuit, kyrieleiſon cũ alleluia ad miſſas cantari inſtituit. Et in canone miſſæ tria verba vtiliter appoſuit, videlicet, dieſque noſtros in tua pace diſponas, atque ab eterna damnatione nos eripe, & in electorũ tuorum iubeas grege numerari. Gregorius Papa.

ANno gratiæ. Dxciij. Ceaulinus & frater eius Quichelinus, deceſſerunt & Ceolricus, Ceaulino, in regnum occidentaliũ Saxonum ſucceſſit, quinque annis. Eodem tempore, papa Gregorius orationem dominicam poſt canonem ſuper hoſtiam cenſuit recitari. Ceolricus, rex occidentaliumSaxonum.

Eodem

Eodem anno Ella rex Deirorum defuct' est. Quo mortuo, Aethelfridus rex Berniciorum, filium eius Eadvvinum regno expellens Deirorum, duo regna strenuissimè guberuauit. At Eadvvinus in exilium pulsus, exulauit cum Redvvaldo rege orietalium Anglorum, quousq; per illum regno suo restitutus est.

Tunica inconsutilis domini inuenitur.

ANno gratiæ. D. xciiii. tunica domini saluatoris, in ciuitate Zaphat non longè à Hierusalem, confessione Simeonis Iudæi inuēta, & ab episcopo Gregorio Antiocheno, & episcopis Thoma Hierosolomitano & Iohanne Constantinopolitana, Hierosolymis, in loco vbi crux Christi veneratur, posita est. Eodem anno VVibba rex Merciorum obijt, cui successit Cearlus, non filius, sed consanguineus eius, decem annis.

VVisigothorū rex, ab Arriana prauitate reuocatur.

ANno gratiæ. D. xcv. Ricardus rex VVisi Gothorum, synodo lx. duorum episcoporum, apud Tholetum congregata, ibique Arriana hereſi abdicata & anathematizata, totam gentē illam in catholica fide cōfirmat.

Sāctus Augustinus, à beato papa Gregorio in Britanniam missus, regē Athelbertū, & populum sibi subiectum, ad fidē Christi conuertit.

ANno gratiæ. Dxcvi. qui est annus centesimus. xlvij. ex quo Horsus & Hengistus fratres venerunt in Britanniam, vt eam subiugarent, missus est seruus dei Augustinus, à beato papa Gregorio, in Britanniam vt barbaræ genti Anglorum verbum dei prædicaret. Qui Pagana superstitione cœcati, totam Christianitatem deleuerant in illa parte Insulæ quam habebant. In parte verò Britonum adhuc fides Christi vigebat, quæ anno dominicæ incarnationis, c. lviij. habita, nunquam inter eos defecit. Est autem ad orientalem Canciæ plagam Thanatos insula, in qua vir dei Augustinus & socij eius applicuerunt, viri vt ferunt ferme. xl. Et mittens interpretes ad regem Aethelbertum, mādauit sese de Roma venisse, ac nunciū ferre optimum, quod sibi obtemperantibus æterna in cœlis gaudia promittebat. Hæc audiens rex post dies paucos venit ad insulam, & residens sub diuo, iussit Augustinum cum socijs eius, ad suum ibidem colloquium venire. At illi diuina virtute prædíti veniebant crucem pro vexillo ferentes, & imaginem domini saluatoris in tabula depictam, letaniasq; pro sua simul & eorum, propter quos aduenerant, salute decantantes. Cunq; ad iussionem regis residentes, verbum ei vitæ, vnà cum omnibus qui aderant prædicaret, respondit ille dicens. Pulcher quidem sunt ea quæ promittis, sed quia noua sunt & mihi incerta, non his modò possum assensum prębere, relictis eis quæ tanto tempore cum mea gente seruaui. Verum quia

de longè

de longè huc peregrini veniſtis, & ea quæ vos vera & optima credebatis nobis communicare deſideraſtis, nolumus vobis moleſti eſſe. Sed potius benigno vos hoſpitio recipere, & quæ victui veſtro ſunt neceſſaria miniſtrare, Nec prohibemus, qnin omnes quos poteritis fidei veſtræ religioni prædicãdo ſocietis. Dedit ergo eis mãſionem in ciuitate Dorobernẽſi, quæ imperij ſui erat caput, vbi cœperunt apoſtolicã primitiuę eccleſię vitam imitari, orationib' videlicet aſſiduis ac ieiunijs inhærendo, verbum vitæ prædicando, quos poterant lauacro ſalutis perfundebant. Nec mora crediderũt multi & baptizabantur, imitantes ſimplicitatem innocentis vitæ, ad dulcedinem doctrinæ cœleſtis. Erat autem prope ciuitatem ipſam ad orientem eccleſia, in honorem ſancti Martini antiquitus fabricata, in qua regina, filia regis Franciæ nomine Berta, orare conſueuerat, vbi primò & ipſi conuenire, & prędicare, miſſas celebare, & baptizare cœperunt. At vbi poſt paululum ipſe etiã rex inter alios delectatus vita ſanctorum mundiſſima, credens baptizatus eſt, cœperunt plures cotidie ad audiendum vitæ verbum confluere, ac relicto gentilitatis errore, vnitati eccleſiæ ſeſe credendo ſociare. Dedit etiam ipſis doctoribus locum ſedis congruum graduí eorũ, in Dorobernia ciuitate ſua metropoli, & neceſſarias in diuerſis rebus dedit manſiones. Interreà vir domini Auguſtinus venit Arelas, & ab archiepiſcopo eiuſdem ciuitatis archiepiſcopus ordinatus, in Britanniam reuerſus eſt.

Cœnobium beati Benedicti deſtruitur.

ANno gratiæ. Dxcvij. Cœnobiũ beati Benedicti, q̃ in Caſtro Caſſino idẽ pater fundauerat, à perfidis Longobardis deſtructũ eſt. Fugientes itaq; ex eodem loco monachi Romam petierunt, regulã quam idem ſanctus ediderat ſecum deferentes.

Sanctus Columbanus obiit.

ANno gratiæ Dxcviii. floruit in Galijs Gregorius, Turonicæ ciuitatis epiſcopus, qui ex Auernico territorio attulit reliquias ſancti Iuliani. Eodem anno ſanctus Columbanus doctor Stotorũ & pictorum obijt, qui poſteris ſuis multa ſanctitatis documenta reliquit.

ANno gratiæ. Dxcix. defuncto rege Redvvaldo orientalium Anglorum, Eorpenvvaldus regni gubernacula ſuſcepit.

ANno gratiæ. Dc. mortuo rege Francorum Childeberto, Theodebertus, & Theodoricus filij eius, ſubrogantur.

Beatus Gregorius Auguſtino palliũ miſit.

ANno gratiæ. Dci. beatus papa Gregorius, Auguſtino palliũ miſit, ad eccleſiam videlicet Londonienſem, quæ tempore Britonum

num metropolis erat, sicut Beda in historia Anglorum testatur.

Iohannes Constantinopolitanꝰ contẽdit de primatu.

ANno gratiæ. D cii. contentio inter Romanam ecclesiam & arrogantiam Iohannis episcopi Cõstantinopolitani, vniuersalis patriarchę sibi nomen vsurpantis, sub pape Pelagio cõcepta, & à Gregorio non leuiter agitata, non ante quiescere potuit, quàm ipse Iohannes subita morte occubuit.

Sãctus Augustinus Britonum episcopos ad cõsilium suum vocat.

ANno gratiæ. Dciij, rex Northanhumbrorum Aethelfridus contra Britannos apud Kaerlegion dimicãs, viros religiosos de Abbathia Bangoriẽsi maximam multitudinem interfecit Nempe vir domini Augustinus, auxilio regis Aethelberti vsus, conuocauit ad synodum suam episcopos & doctores proximæ Britonũ prouinciæ, in loco qui vsque hodie lingua Anglorum, Augustines ake, id est, robur siue quercus Augustini appellatur, in confinio occidentalium Saxonum & VVictiorum, cœpitq; eos fraterna admonitione suadere, vt pace catholica secum habita, communem euãgelizandi gentibus pro domino laborem susciperent, qui sanctum pascha & alia perplura vnitati ecclesiæ contraria faciebant. Qui cum longa disputatione habita, neq; precibus neq; hortamẽtis Augustini, assensum præbere voluissent, ait. Obsecramus fratres deum omnipotentem, vt ipse nobis, cœlestibus signis, insinuare dignetur, quæ sequenda traditio, quibus sit vijs ad ingressum regni cęlestis properandum. Adducatur aliquis æger, & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio omnibus sequenda tradatur. Quod cum aduersarij, licet inuiti, concederent, allatus est æger quidam oculorum luce priuatus. Qui cum oblatus Britonũ episcopis, nihil curationis eorum ministerio perciperet, tandem Augustinus genua sua ad patrem domini nostri Iesu Christi flexit, deprecans vt visum cœco restitueret, vt per illuminationem vniꝰ hominis corporalem, in plurimorum corda fidelium gratiam accenderet lucis spiritualis. Nec mora illuminatus est cœcus, ac verus summæ lucis præco prædicatur ab omnibus Augustinus. Tunc Britones confitentur intellexisse veram esse viam, quam predicauit Augustinus, at sese non posse, absq; suorum consensu, priscos abdicare mores, vnde vt secundò fieret synodus pluribus aduenientibus postulabant. Quod cum esset statutum, venerunt vt perhibent septem Britonum episcopi & plures viri doctissimi, maximè de nobilissimo eorum monasterio, quod lingua Anglorum Bangornebург dicitur, cui tempore illo abbas Dionotus præfuisse narratur. Qui ituri ad

Galfridus Britannicus ista scribit.

Dionotus abbas Bangor.

concilium

concilium præfatum venerunt primò ad quendam virum ſanctum ac prudentem, qui apud eos Anachoretanam ducebat vitam, conſulentes an ad prædicationem Auguſtini ſuas deſerere traditiones deberent. Qui reſpondit. Si homo dei eſt, ſequimini illum. Dixerunt. Et quomodò hoc poſſumus probare? Ait ille. Dominus (inquit) ait. Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Si ergo Auguſtinus ille mitis eſt & humilis corde, credibile eſt quia & ipſe iugum Chriſti portat & vobis portandum offerat. Si igitur immitis eſt ac ſuperbꝰ, conſtat quia non eſt à deo, neque vobis eſt eius ſermo curandus. Qui rurſus aiebant. Et vnde hoc dinoſcere valemus? Procurate (inquit) quòd ipſe prior cum ſuis ad locum ſynodi aduenìat, & ſi ipſe vobis appropinquantibus aſſurrexerit ſciatis quoniam Chriſti famulus eſt, & obtemperanter illum audite. Sin autem vos ſpreuerit, nec vobis aſſurgere voluerit cum ſitis numero plures, & ipſe ſpernatur à vobis. Factumque eſt vt venientibus illis Auguſtinus in ſella ſederet. Quod illi videntes mox in iram conuerſi ſunt, eumque ſuperbiæ notantes, cunctis quæ dicebat contradicere laborabant. Quibus Auguſtinus ait. Si in tribus ſaltē obtēperare mihi vultis, vt paſcha ſcilicet ſuo tempore celebretis, vt miniſterium baptizandi, quo deo renaſcimur, iuxta morem ſanctæ Romanæ eccleſię cōpleatis, vt gēti Anglorū verbū dei vna nobiſcū prędicetis, cætera quæ agitis, quamuis moribus noſtris ſunt contraria, æquanimiter tolerabimus. At illi nihil ſe horum facturos neque illum pro archiepiſcopo ſe habituros affirmabant, conferentes ad inuicem quia ſi nobis aſſurgere noluit, quanto magis ſi ei ſubdi cœperimus pro nihilo contemnet. Quibus vir domini Auguſtinus fertur minitans dixiſſe: quòd ſi pacem cum fratribus nolent habere, bellum ab hoſtibus forent accepturi. Et ſi nationi Anglorum viam vitæ prædicare noluerint, per horum manus vltionem eſſent mortis accepturi. Quod ita per omnia vt prædixerat diuino agente iudicio patratum eſt. Nec multo poſt Aethelfridus, Northanhumbrorum rex fortiſſimus & paganus ferociſſimus, collecto grandi exercitu in ciuitate Legionum, quæ à Britānis Caerlegion, id eſt, ciuitas Legionum fertur, eo quòd Romanæ legiones ibi perēdinare ſolebant, maximā ex ijs fecit ſtragem. Nam bellum contra Britannos commiſſurus, cum videret ſacerdotes eorum qui ad exorandū deū pro milite bellum agēte conuenerant, ſeorſum in tutiore loco conſiſtere: ſciſcitabatur qui eſſent, quidúe acturi illô conueníſſent.

erāt enim plurimi eorum de monasterio Bangor, in quo tantus fertur fuisse monachorum numerus, vt cum in septem essent portiones cum suis rectorib⁹ diuisi, nulla minus quàm. ccc. religiosos monachos continebat. Horum autem plurimi, triduano peracto ieiunio, cum alijs orandi gratia conuenerant habētes defensorem Brochimallum, qui eos precibus intentos à gladijs protegeret barbarorum. Quorum aduentus causam cum intellexisset Aethelfridus tyrannus, ait. Et si isti aduersum nos deum suum inuocant, profectò quamuis arma non ferant, contra nos pugnant, qui aduersis imprecationibus suis persequuntur. Itaque in hos primùm arma vertere iubet, & sic cæteras nephandæ militiæ copias, non sine exercitus sui damno, deleuit. Extinctos autem in illa pugna fertur, ex his qui ad orandum venerunt, viros circiter mille ducentos, & solummodò quinquaginta fuga elapsos. Brochimallus quoque ad primum hostium aduentum cum suis terga vertens, eos, quos defendere debuerat, inermes ac nudos glagijs ferientibus reliquit. Sicque completum est præsagium beati pontificis Augustini.

Monachi. 1200, occisi.

Sāctus Augustinus ordinauit Iustum primū Roffensem episcopum.

ANno gratiæ Dciij. beatus Augustinus donante rege Aethelberto, in ciuitate quæ à quodam primario nomine Rof, Rofeceſtria id est, ciuitas Rof dicebatur, ecclesiam sancti Andreæ apostoli construxit, eamque multis possessionibus & amplis dotauit, atque ibidem Iustum episcopum ordinauit.

Sanctus Augustin⁹ Mellitum ordinauit primū Londoniensem episcopum.

EOdem anno in ciuitate Londoniæ idem Augustinus Mellitum pontificem consecrauit. Sicque vrbis Londonienſis, quæ semper temporibus Britānorum archiepiscopum habuerat, dignitas nunc ad Doroborniam trāslata est, vt Merlini vaticinium impleretur dicentis. Delebitur religio in insula, & transmutatio primarum sediū fiet, dignitas Londoniæ adornabit Doroborniam. &c. Eodem anno Mellitus in prouinciam orientalium Saxonum ad prædicandū missus à beato Augustino, Sebertum regem cum tota gente sua ad fidem Conuertit. Erat autem idem Sebertus nepos Aethelberti magni regis Canciæ, ex sorore Ricula, atque sub potestate ipsius constitutus, qui omnibus, vsque terminum Humbri fluminis, Anglorum gentibus imparabat. Eodem anno imperator Mauritius, vir deum timens, in suis orationibus diuinam iugiter clementiam precabatur vt facinorum suorum in hoc seculo commissa luere posset. Quadam itaque nocte dum in strato suo quiescēret emissa est ad eum vox cœlitus dicens. Maurici trade te & vxorem tuam

Dorobernia sedes archiepiscopalis fit.

Somnium Mauricij imperatoris

Constantiam

Constantiam cum pueris Phocæ militi. Expergefactus autem quæsiuit à suis, si scirent militem inter agmina sua Phocam appellatum. At illi Scimus. Et ille. Cuius est qualitatis? Qui dixerunt. Iuuenis tumidus & temerarius. Tunc Augustus somnium suum referens, glorificabat magnificè deum pro huiusmodi visione. Post hæc autē in terra hostili positus, cum milites suos ferro & rapinis abstinere compelleret, nec eis consueta stipendia ministraret, Phocam rogare cœperunt vt imperij super eos regimen vsurparet. Quibus Phocas obediens, purpuram imperialem suscepit. Quod audiens Mauritij animo dissolutus, rebus q̄ aduersum se fluctibus cessit, & in quandam siluam mari contiguam fugit. In qua cum vxore & quinque filijs iussu Phocæ Augusti Cęsaris interemptus est. Phocas ergo Romanum inuadens imperium, annis viij. imperauit.

ANno gratiæ. Dcv. qui est annus imperij Phocæ secundus, beatus Gregorius ex hac vita migrauit ad dominum. Hic vir beatus adhuc viuens, cum quodam tempore per forum Traiani principis, quod ipse ædificijs pulcherrimis dudū venustarat procedens, iudicij eius quo viduam consolatus fuerat recordaretur, pro tanta imperatoris mansuetudine commotus ad sancti Petri apostoli basilicam festinus viator peruenit, vbi tam diu super infidelitate & errore clemētissimi principis fleuisse asseritur, quousq; nocte sequenti responsum accepisset se pro Traiano exauditum fuisse, ita vt pro nullo vlterius pagano preces effunderet. Sic itaque Traiani animā ab inferni cruciatibus crede liberatam: vt in inferno posita per dei misericordiam minimum inferni non sentiat cruciatum. Nempe vnus & idem Gehennæ ignis & si multos valet peccatores pariter detinere, per dei iustitiam non omnes potest æquali pœna punire. Nam secundum delicti modum animæ in Gehenna sentiunt cruciatum. Opus pietatis per quod Traianus deum & beatum patrem Gregorium commouit ad misericordiam hoc fuit. Quodum tempore Traiano ad belli ꝓpinctū vehemētissimè festinātē, vidua quædā fœminarū pauperrima ad eū lachrymis dissoluta accessit dicens. Fili' me', te imperātē, innocēs perēptus est, obsecro vt quia illū mihi reddere nō vales sanguinē ei' legaliter vindicare digneris. Cumq; Traian', si san' reuerteretur de prælio, hūc se vindicaturū ꝓmitteret, vidua dixit. Et si tu in prælio mortu' fueris, quis mihi iusticiā exhibebit? Traian' respōdit. Ille qui post me impabit. Et illa. Quid tibi ꝓderit si alter mihi iusticiā fecerit? Traian' respōdit. Vtiq; nihil. Et vidua.

Beatus Gregorius Traiani principis animam à pœnis infernalibus eripuit.

Nonne inquit tibi melius est, vt tu mihi iusticiam facias & pro hoc mercedem tuam recipias, quàm alteri hanc transmittas? Tunc Traianus ratione simul ac pietate commotus, equo descendit, nec antea discessit quàm iudicium viduæ & sententiam executioni demandaret. Pro hac autem mansuetudine & exhibitione iusticiæ à pœnis infernalibus per lachrymas beati patri Gregorij, quingẽtis post mortem & eo amplius elapsis annis, meruit liberari. Idem pater Gregorius, primus omnium, in principio epistolarum suarum ante salutem gratiam & benedictionem, sese seruum seruorũ dei pronuncians, omnibus successoribus suis formam humilitatis ostẽdit. Et post humilitatem vtilitatem subiuxit, cum dicit salutem, videlicet animæ & corporis, gratiam à deo & hominibus, benedictionem, quæ est in semine Abrahæ, quod est Christus, in quo benedicentur omnes gentes terrę. Et beatus pater Gregorius, licet vita & scientia fuerit præclarus, niultos tamen maximè post mortem habuit detractores, adeò vt proprer detestationem ipsius & memoriæ deletionẽ, omnes libri sui comburi deberent, nisi Petrus eius diaconus esset. Ipse enim dixit, se vidisse spiritum sanctum super eum sedentem in columbæ specie, dum ipsos libros conscripsisset.

Gregorius omniũ primus scripsit se seruũ seruorum dei. &c.

De cibis in lapides conuersis.

ANno gratiæ. Dcvi. Sabinianus sedit in cathedra Romana anno vno, mensibus quinque, & diebus. ix. Eodem tempore pauper quidam, cum à nautis eleemosynam peteret nec acciperet, dicente nauclero, nos nihil hic præter lapides habem⁹, subiecit pauper. Omnia ergo vertantur in lapides. Quo dicto, quicquid manducabile in naui erat in lapides conuersum est, colore & forma earundem permanente.

Ceulfus rex occidentaliũ Saxonum.

ANno gratiæ. Dcvij. Ceolrico rege occidentalium Saxonum defuncto, Ceulfus regnauit pro eo viginti quatuor annis. Per idem tẽpus cum papa Sabinianus liberalitatem beati Gregorij prædecessoris sui derogaret, et sub hoc obtentu manum egenis subtraheret, Gregorius eum, per visum, ter pro culpa tenaciæ huius derogationis increpatum, quod non respiceret pauperes, etiã quarto horribiliter increpans et comminans, in capite percussit, quo ille dolore vexatus paulo post obijt.

Bonifacius Papa.

ANno gratiæ. Dcviij. Bonifacius sedit in cathedra Romana mensibus. viij. & diebus. xxix. Eodem anno beatus Augustinus, Dorobernensis archiepiscopus prim⁹, diem clausit extremum septimo Kl. Iunij. Cui successit Laurentius natione Romanus, quem ipse

Lauretius Auguſt. ſucceſſor.

adhuc

adhuc viuens ordinauerat, ne ſtatus eccleſiæ tenerrimus ſine paſtore vacillaret Sepultus eſt autem iuxta eccleſiam apoſtolorum Petri & Pauli, quæ nec dum fuerat perfecta nec dedicata, in qua plorimorum archiepiſcoporum corpora tumulata leguntur.

Eccleſia Romana caput omnium eccleſiarũ efficitur.

ANno gratiæ. Dcix. Bonifacius quintus ſedit in cathedra Romana annis. vi. menſibus. viij. & diebus. xij. & ceſſauit ſedes menſibus. vij. & diebus. xxv. A quo rogatus Phocas imperator ſtatuit vt eccleſia Romana eſſet caput omnium eccleſiarum & magiſtra. Nam antea eccleſia Conſtantinopolitana primam ſeſe ſcribẽbat omnium eccleſiarum. Impetrauit etiam idem papa à præfato principe templũ Romæ quod antiquitus Pantheon vocabatur, eò quod in eodẽ quondã omnium non deorum ſed dæmonum cultus agebatur. Quo impetrato, excluſa inde diuerſa ſimulacrorũ multitudine, omnipotẽtis dei & ſanctæ Mariæ virginis omniũq; ſanctorũ eccleſiã cõſtruxit, vt ſicut ibi quondã omniũ dæmoniorũ cultus agebatur, ita deinceps ibidem omnium ſanctorum memoria haberetur.

ANno gratiæ. Dcx. defuncto Ceulfo rege occidentalium Saxonũ, regnauit pro eo Kinegilſus filius Ceolæ, xxx. & vno annis. Regnabat hoc tempore in Mercia Penda, in regno orientaliũ Anglorum Redvvaldus, in Cancia Aethelbertus in Eſtſaxia Sebertus, in Northanhũbria Aethelfridus ſuperbus & vanæ gloriæ cupidus.

De ſynodo in Italia.

ANno gratiæ. Dcxi. Bonifacius papa congregata ſynodo in Italia menſe Martio, tertia videlicet die menſis, multa ad vtilitatem eccleſiæ ſtatuit. Interfuit autem Mellitus Londonienſis epiſcopus ab archiepiſcopo Dorobernenſi Laurentio deſtinatus, vt decreta ſynodi Britanniam rediens eccleſijs Anglorum traderet, & ſummi pontificis authoritate executioni demanderet. Eodem tempore Ioannes Alexãdrinus epiſcopus floruit, qui ob eximiam in pauperes Chriſti liberalitatem nomen eleemoſynarij habere promeruit. Cõtigit autem vt quidam peregrinus videns tantam eius in pauperes compaſſionem, tentare eum volens acceſſit ad eum dum de conſuetudine infirmos viſitaret, & dixit: Miſerere mei quoniam miſer ego ſum & captiuus. Patriarcha verò diſpenſatori ſuo ait. Daei. vi. aureos. Quibus acceptis mutauit habitũ pauper, & aliunde veniens obuiam procidit in terram dicens: Miſerere mei quia inedia crucior nimis. Dicit denuò patriarcha: Da ei. vi. aureos. Quo facto, dixit miniſter in aurib⁹ patriarchæ. Domine ipſe iam bis accepit. Et tertio veniens eleemoſynam poſtulauit. Miniſter autem domino intimauit.

Tunc ait ille misericors. Da ei duodecim aureos, ne fortè Christus sit & tentet me.

De morte Phocæ imperatoris.

ANno gratiæ. Dcxij. Phocas imperator, dum crudeliter in suos sęueret domesticos, Heraclij, Africæ Patricij, iussu peremptus est: qui post necem ipsius sibi rempub. vendicauit.

De imperio Heraclij.

ANno gratiæ. Dcxiij. Heraclius Romano potitus imperio, annis xxx. & vno imperauit. Eodem anno apud vrbem Galliæ Mauriennam erat mulier quædam sancto Ioanni Baptistæ nimis deuota. Hæc in orandi constantia persistens, dari sibi à deo triennio oratione aliquid de membris eius expetebat. Spemque suam in deo ponens, iurauit se non prius manducaturam quàm acciperet quod petebat. Et sic. vij. diebus ieiunans. vij. die desuper altari pollicem miri candoris apparere videns, læta donum dei accepit. Ad quod adorandum tres episcopi venientes cùm de pollice partem elicere vellent, tres sanguinis guttas ex eo stillare in linteo suppositio stupuerunt, & singulas singuli se habere meruisse lætati sunt.

Deus dedit, papa efficitur.

ANno gratiæ. Dcxiiij. Deꝰ dedit sedit in cathedra Romana annis tribus, diebus. xx. & cessauit sedes mense vno, & diebus. vi. Hic constituit, vt si qui viri vel mulieres filios suos quocunque modo de sacro fonte susceperint, separentur, & si mulier compatrem suum in coniugium duxerit separẽtur. Mulier autem dotem recipiat, & post annum si vult alteri nubat. Eodem anno rex occidentalium Saxonũ Kinelgilus Quichelinum filium suum regni consortem susscepit.

Clodesuidæ velamen cęlitꝰ mittitur.

ANno gratiæ. Dcxv. Clodesuidæ Mathensi sponsum suũ fugienti velamen capitis per angelum à deo mittitur, & illa se & sua deo delegauit.

Aethelbertus rex Cãtuariorum obiit.

ANno gratiæ. Dcxvi. Aethelbertus rex Cantuariorum post regnũ temporale quod. l. &. vi. annis glorioſissimè tenuerat, æterna cœlestis regni gaudia conscendit. Defunctus autem post viginti et vnũ annos acceptæ fidei, in porticu sancti Martini intra ecclesiam apostolorum Petri & Pauli, quam ipse fundauerat, sepultus est. Anno itaque quo defunctus est Aethelbertus cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula susciperet, magno ibi tenellis ecclesię cremento detrimento fuit. Siquidem non solùm fidem Christi recipere noluit, sed & tali fornicatione pollutus est vt vxorem patris insanus haberet. Auxit autem procella huiuscemodi perturbationis etiam mors Seberti regis orientalium Saxonum, qui regna perennia petens tres filios, qui pagani permanserant, regni temporalis hæredes reliquit.

reliquit. Cœperunt illi mox idololatriæ, quam viuente patre aliquã-tulum intermisisse videbantur, palàm deseruire subiectisque populis idola colendi liberam dare licentiam. Qui cum viderent pontificem, celebratis in ecclesia missarum solemnijs, eucharistiam populo dare, dicebant ad eum barbarica inflati stultitia. Quare nobis non porrigis panem nitidum, quem & patri nostro Seberto dabas, & adhuc populo in ecclesia dare non desinis? Quibus Mellitus ipse respondit. Si vultis ablui illo fonte salutari quo pater vester ablutus est, potestis panis sancti fieri participes, sin autẽ, nullatenus valetis panem vitæ suscipere. Qui dixerunt: Si non vis assentire nobis in tam facili causa, iam non poteris in regno nostro demorari. Expulsus verò Mellitus venit in Cantiam, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum. Decretumq; est cõmuni consilio quia satius esset vt omnes ad patriam redeuntes libera mente ibi deo deseruirẽt, quàm inter rebelles fidei sine fructu residere. Discessere vtique primò Mellitus & Iustus ad partes Galliæ, ibi finem rerum expectare disponentes. Sed non multo post tẽpore, reges qui præconem veritatis à se expulerant, egressi in prælium contra gentem Gevvisseorum omnes pariter cum sua militia diuino iudicio corruerunt. Cum verò Laurentius archiepiscopus Mellitum Iustumque secuturus ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum apostolorum Petri & Pauli stratum præparari. In quo cum cum post multas preces ac lachrymas pro statu ecclesiæ ad deum fusas ad quiescẽdum membra posuisset atq; obdormisset, apparuit ei beatissimꝰ apostolorum princeps, & multo illum tempore secreto noctis silentio flagellis acrioribus afficiens, sciscitabatur apostolica districtione quare gregem, quem sibi ipse tradiderat relinqueret, vel cui pastorũ oues Christi in medio luporũ positas fugiens ipse dimitteret. An mei (inquit) oblitus es exempli, quo pro paruulis Christi, quos mihi in indiciũ suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremò mortem crucis ab infidelibus ipse cum Christo tandem coronandus pertuli? His beati apostoli flagellis simul & exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox mane facto venit ad regem, & erectis vestibus quantis esset verberibus laceratus ostendit. Rex autem multum miratus, requisiuit quis in regno suo tanto viro tales infligere plagas ausus fuisset. Tandem vt audiuit quia suæ causa salutis episcopꝰ ab apostolo Christi talia esset vulnera & torméta

perpessus, extimuit multum, atque anathematizato omni idolatriæ cultu, abdicatoque connubio non legitimo, suscepit fidem Christi & baptizatus, ecclesię rebus quantum valuit in omnibus consulere & fauere curauit. Verùm ipse cum omni gente sua, ex quo ad dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Misit etiam in Galliam, reuocauit Mellitum & Iustum episcopos, & eos ad suas ecclesias liberè redire præcepit. Sicque viso miraculo ad ecclesiæ redijt vnitatem.

De pugna inter regem Northanhũbrorum & oriẽtalium Anglorum.

ANno gratiæ. Dcxvij. Mellitus & Iustus episcopi in Britanniam reuersi, à rege Eadbaldo & tota eius gente cum honore recepti sunt. Eodem anno Redvvaldus rex orientalium Anglorum Aethelfridum regem Northanhumbrorum ad prælium prouocauit. Conuenerunt itaque agmina vtrorumque in regione Iutarum ad orientalem plagam amnis, qui Idle vocatur. Vnde exiuit prouerbium vsq; in hodiernũ diem, amnis idle Anglorũ sorduit cruore. Igitur Aethelfridus, ferus & indignans, & multum admirans quòd aliquis cum illo auderet congredi, audacter quidem sed inordinatè in hostes irruit, quamuis acies Redvvaldi eleganter ordinatæ intuentibus terrorem non minimum inferrent. Rex tamen Northãhumbrorum quasi præda inuenta, subitò proruens in cuneos conglomeratos, Reinerum principem militiæ regis Redvvaldi cum tota acie sua prostrauit, & ad inferos impetuosè direxit. Redvvaldus autem tanta clade minimè perterritus sed ad vindictam animatus, cuneos Aethelfridi laudabiliter penetrauit, atque cruore maximo hostium profuso, regem superbum interemit. Deinde hostes sine pietate insecutus, omnes eorum acies dissipando contriuit. In hac quoque pugna potissimum laudanda fuit probitas Eadvvini, qui de regno illo expulsus, apud Redvvaldum septẽdecim annis exulauerat. Regnauerat ergo Eadvvinus filius Ellæ super duo regna Deirorum & Berniciorum, qui postea Christianus effectus omnes reges, tam Anglorum quàm VVallienſium, in sua ditione recepit.

Amnis qui Idle dictus est.

Cosdroa Hierusalem destruxit.

ANno gratiæ. Dcxviij. rex Persarum Cosdroa cepit Damascum, & Hierusalem deuastauit, & loca sancta, quæ in ea erant conflagrauit, populorum multitudinem copiosam captiuauit. xc. milia interfecit, patriarcham eiusdem vrbis Zachariam expulit, preciosum crucis lignum in Persidem secum asportauit. Sepulchrum verò dominicum diuina virtute munitum, nunquam permissus est violare. Per idem tempus occupauit totam Aegiptum, & Alexandriam, Libyam,

biam,atque Carthaginem, vt vel sic Heraclium ad prælium prouocaret.Ad quem misit Heraclius,rogans vt incœptis desisteret,quod ille facere contemnens, nuntios imperatoris contumelijs affecit.

ANno gratiæ. Dcxix. Heraclius imperator filium Constantinum regio diademate insigniuit,& Augustum appellauit. Heraclius filium suum coronauit.

ANno gratiæ. Dcxx. Heraclius imperator anno imperij sui decimo,collecta armatorũ multitudine,aduersus Cosdroam mouit iter,ferens secum sanctæ dei genetricis iconem, quæ apud Bizantiũ est,non hominis manu sed diuino miraculo pictam. Cumque perueniſſet ad fines ciuitatis Gozorem, Cosdroa in fugam versus cõbussit omnia sata per quæ fugiebat, deinde constituit principes militiæ suæ plurimos,qui Heraclium debellarent, dum ipse de loco ad locum fugeret à facie imperatoris. Sed Heraclius iconis dei genitricis fultus auxilio, omnes aduersarios suos in bello peremit, aut turpiter in fugam coegit,Cosdroa tandem in fugiendo captus et in carcerẽ trusus,ad extremũ morte impiorũ defecit. Potitus victoria imperator militibus suis præmia,tantis condigna laboribus,erogauit.Et modicum recreatus, reuexit Hierusolimas dominicæ crucis lignum,plurimas deo pro tanto triumpho referens gratias,lachrymas profundendo deuotas. Heraclius imperator Cosdmã bel lo vicit, & lignum domini in Hierosolimas reportauit.

ANno gratiæ. Dcxxi. Bonifacius sext⁹, Romanæ ecclesiæ papa suæ promotionis annum agebat quartum, qui sedit annis quinque, diebus xiiij. & cessauit sedes mensibus sex. Eodem tempore Laurentius, Dorobernensis archiepiscopus secundus, diem clausit extremum,cui successit Mellitus Londinensis episcopus quinque annis,& Mellito Iustus,totidem annis. Post Mellitum Londini vacabat ecclesia multis annis. Post Iustũ verò, in Roffensi ecclesia,successit Romanus. Bonifacius papa.

ANno gratiæ Dcxxij. Cyrus Alexandrinus episcopus, & Sergius Constatinopolitanus patriarcha, Monothelitarum hæresim prędicabant Hac vtique tempestate Saraceni, qui & Turci dicuntur, Mahumet pseudopropheta eis ducatum præbente, à suis sedibus exierunt,& imperium Heraclij grauiter deuastare cœperunt. Porrò iste Mahumetes Saracenorũ & Arabum princeps, de genere Ismael fuit,filij Abrahæ,qui cum in primæua ætate sua esset mercator,pergebat frequenter cum camelis suis in Aegyptum & Palestinam, & conuersabatur cum Iudæis & Christianis, à quibus tam vetus quam nouum didicit testamẽtum, sed & Mag⁹ nequissimus effectus Mahumetes pseudopropheta.

effectus est. Et cum hac, illacq; discurreret, contigit, vt Corozoniam ingrederetur prouinciam, cuius prouinciæ domina Cadisan dicibatur. Quæ cum diuersas species quas, furto vel pręda raptas, secũ Mahumetes attulerat miraretur, cœpit ei prędata mulier familiarius adhęrere. Quam Mahumetes suis incantationibus perstrictam, cœpit paulatim astutus in errorem iuducere, dicens, quòd ipse esset Messias, quem esse vẽturum adhuc Iudæi expectant. Hac opinione non solum potens mulier decepta est sed omnes Iudæi, ad quos eius † furia pertingere poterat, ad eum cum Saracenis cateruatim confluebant, tanta rei nouitate perculsi. Qui cœpit nouas leges fingere & eis tradere, adhibens ipsis legibus testimonia de vtroq; testamento. Has leges Ismaelitæ appellant suas, eumq; suum legislatorum esse fatentur. Præfata quoq; mulier videns hominem Iudeorum & Saracenorum pariter conturbernio vallatum existimabat in eo diuinitatem latere. Et cum esset vidua, assumpsit eum sibi maritũ. Sicq; Mahumetes totius prouinciæ illius obtinuit principatum. Demum verò Arabes ei adhęrentes, regnum Persarum infestare cœperunt, ac demum orietis fines imperij, vsq; ad Alexandriã, super Heraclium inuaserunt. Post hęc autem Mahumetes cœpit cadere frequenter epileptica passione. Quod Cadisan vxor eius cernens oppidò tristabatur, eò quòd nupsisset impurissimo & epileptico viro. Quam ille placare desiderans, dixit, quia Gabriel angelus ad eum loqueretur, nec se eius splendorem posse sustinere, vtpote homo carnalis, & ideò se cadere & deficere asseruit. Credidit ergo mulier, & omnes Arabes, & Ismaelitæ, quòd ex ore archangeli leges susciperet, quas dabat illis, eo quòd Gabriel archangelus sepe mittatur ad homines. Prędicabat præterà voluptates & carnales delitias futuris pollicitis incertis non fore præponendas, lauteq; viuere summum bonum esse. Vnde credo, quòd si hodie viueret, multos inueniret discipulos. Tandem cum præfatam hominum numerositatem in suam hęresim intricasset, quadam hora vespertina, cum in palacio sederet vino inebriatus meracissimo, sed cuiusdam socij sui fraude venenato, cognouit q; consueta ægritudo illum inuaderet, exiuit festinãter dicens, se ad colloquiũ angeli fuisse vocatũ, prohibensne quis eum sequeretur, ne forte angelico splendore quẽ & ipse stando non potuit sustinere visione moreretur. Ille autem cumulum fimi, ne cadendo læderetur, ascendens illico corruit in aceruum, & huc atque illuc volutabatur stridens dentibus & spũmans.

† Fama.

Quod

Quod videns multitudo porcorū quæ aderat, concurrens illum ꝙ diſcerpens ſuffocauit. Vxor autem & familia eius audientes tumultum porcorum ſtupefacti exierūt, & corpus domini ſui in maxima parte à porcis corroſum inuenerunt. Sed quia ſuam infra tertiam diem prædicauerat reſurrectionem corpus ſuum diligenter reſeruarunt, ſed cum pertranſiſſent xxx. dies nec reſurrexit, complices ſui ne falſitatis redargueretur cū prædicādo ſepè præbuerant teſtimonium, illorum et ſemieſum illū corpuſculū occultauerunt in tūba quadam pretioſa. Verumtamen reliquias porcorum colligentes in locello aureo & argenteo fabrefacto honorifice poſuerunt, narrātes quòd angeli dei vix corpus in terra relinquentes, animam cœleſtibus delicijs cum gaudio intulerunt. Docuit præterea quòd hi, qui inimicos occidunt vel ab inimicis occiduntur, paradiſum ingrediātur & ibi eſſe carnalis cibi & pōtus refectionem, ibiq; exiſtere fluuium uini lactis & mellis, & commixtionem mulierum carnalem non præſentium ſed aliarum, & affluentem voluptatem. Hic in regno Saracenorum quatuor prætores ſtatuit, quos admiratos vocauit, libellum autem legem ſuam continentem Protoſymbolū appellari fecit. Eodem anno, Honorius papa. lxviij. ſedit in cathedra Romana, annis. xij. mēſibus vndecim. diebus. xvij. & ceſſauit ſedes, menſibus ſeptem, & diebus octodecim.

Mahumetes à porcis corroſus.

ANno gratiæ. Dcxxiij. ſanctus Roman⁹ Rothomagenſis archiepiſcopus, ſanctitate & virtutibus inſignis habetur. Eodem tempore, poſt Sexredū et Sivvardū fratres, regnauit apud oriētales Saxones Sigebert⁹ cognomēto Paru⁹ Sivvardi ſcilicet filius, qui cū fratre Seberto, à Kinegilſo rege occidētaliū Saxonū, & Quichelino filio ei⁹ interfecti ſunt iuſto dei iudicio. Nā patre mortuo ad cultū idolorum reuerſi, Mellitum Londonienſem epiſcopū expulerunt, nec de eorum exercitu vel vnus euaſit qui euentum nunciaret.

Defunctis orientalium Anglorum regibus, Sexredo & Sivvardo Sigebert⁹ cognomento Paruus ſucceſſit

ANno gratiæ. Dcxxiiij. defuncto rege orientalium Anglorū Redvvaldo Eorpenvvaldus regni gubernacula ſuſcepit, & bonum principium laudabili fine concluſit.

Defuncto orientalium rege Anglorum Redwaldo Eorpenwaldus ſucceſit.

ANno gratiæ. Dcxxv. Paulinus à Iuſto archiepiſcopo ordinatur archiepiſcopus Eboracenſis. Contigit autem quòd Northāhumbrorum rex Eadvvinus, miſſis †procis, Ethelburgam filiam Cātuariorum regis Aethelberti iam defuncti peteret in vxorē. Cui à fratre puellæ, tunc rege, reſponſum eſt, non eſſe licitum Chriſtianam virginē pagano coniungere, ne veri dei cultus prophanaretur conſortio hōis infidelis. Cumq; nuncij Eadvvino regi talia referrent, reſpondit,

Paulinus à Iuſto ordinatur archiepiſcop⁹ † Procenb⁹.

respondit, quod si religio puellæ à viris prudentibus examinata sanctior atq; deo dignior posset inueniri, non abnegauit quin eam susciperet ratione prȩmissa. Nec mora mittitur puella, et cũ illa Paulinus ne paganorum societate posset polui, qui eam cotidiana exhortatione & sacramentorum cœlestium celebratione firmaret. Cum autem illuc peruenisset, concessit rex vt fidem cultumq; religionis, Christiano more, omnes qui cum illa venerũt videlicet viri ac fœminæ siue sacerdotes obseruarent. Sicq; Paulinus cum præfata virgine ad regem Eadvvinum quasi comes copulæ carnalis aduenit, sed ipse potius toto animo intendebat vt gentem, quam adibat, ad cognitionem veritatis vocaret.

ANno gratiæ, Dcxxvi. venit quidam sicarius nomine Eumerus, missus a rege occidẽtalium Saxonum Quichelino qui cum patre Kinigilso regnauit, vt regẽ Eadvvinum interficeret. Qui domini sui legationem simulans irruit in regem cum bipenni toxicata, iuxta amnem Dorovventanum, volens eum saltẽ veneno perdere si bipennis defecisset. Quod vidẽs Lilla quidam minister regis, & ictu sese interponens transfixus est, atq; eodem ictu rex aliquantulum vulneratus. Interfecto etiam mox equite quodã, ipse tandem gladijs cæsus & minutim in frustra concisus est. Rex autẽ tali euentu plurimum perturbatus est, sed filia, quam regina eius nocte sequenti peperit, dolorem aliquantulum mitigauit. Cumq; rex dijs suis gratias egisset increpauit eum Paulinus, dicens, quòd precibus suis sine dolere regina peperisset. Quibus verbis delectatus rex, promisit se deo Paulini crediturum si illi victoriam de Quichelino conferret, & in pignus implendæ promissionis filiã suam baptizari præcepit. Quæ cum triginta de familia eius baptizata, Eanfleda appellata est. Deinde collecto exercitu rex venit cõtra Quichelinum, ac bello inito vniuersos quos in necem suam conspirasse didicerat, aut trucidauit aut in deditionem recepit. Quichelinum verò in loco qui lingua Anglorũ **Quichelines haune** vsq; hodie dicitur, interemit, & in testimonium victoriæ loco nomen dedit, & sic cum triumpho ad patriam remeauit.

De reuelatione facta Paulino archiepiscopo per quam rex Eadvvinus fidem Christi suscepit.

ANno gratiæ. Dcxxvii. facta est Paulino archiepiscopo quędam reuelatio inspiratione diuina, vt creditur, quæ regem Eadvvinũ ad credendum stimulabat hoc modo. Cùm Aethelfrido illum olim persequente, qui ante eum regnauit, profugus apud regem orientalium Anglorum Redvvaldum moraretur, cognouit per quendam

dam amicum ſuum Redvvaldum muneribus Aethelfridi eſſe corruptum,vt Eadvvinum aut interficeret aut inimico traderet iugulandum.Eadvvinus amico reſpondit.Quò nunc fugiam,qui tot annis per omnes Britanniæ fines diſcurrens hoſtium inſidias euitaui? Si mori oportet, malo vt me hic interimat quàm ignobilior. Dumque mentis angoribus in hunc modum tortus nocte ſequenti in ſtrato quieſceret, vidit hominem ſibi ignotum penitus aſtantem & dicentẽ ſibi. Quid dares homini qui te ab hac mœſtitudine abſolueret, & Redvvaldo regi vt te diligeret ſuaderet? Qui cum reſponderet omnia quę poſſem,adiecit ille. Quid ſi quis te regem futurum potentiorem prioribus,extinctis hoſtibus, verè promitteret? Reſpõdente Eadvvino,vt prius addidit iterũ. Quid ſi quis tibi meliorem vitæ viam oſtenderet quàm aliquis parentum tuorum habuerit,nunquid illi obtemperares? Promittente hoc ſibi firmiſſimè Eadvvino,ſubdidit ille,imponens manus capiti eius. Cum ergo hoc ſignum tibi euenerit, memento iſtius temporis & ſermonis, quo dicto diſparuit repente,vt intelligeret non hominem eſſe ſed ſpiritum. At vbi mane iuuenis regius ſolus ſederet, præfatus amicus venit ad eum, & ait. Surge hilarus mutatum eſt cor regis. Nam cõſilio reginæ fidem tibi ſeruare diſpoſuit. Quid plura? Redvvaldus, vt ſupra dictum eſt,regi Aethelfrido bellum mouit, & Eadvvinum in regnum reſtituit. Cumq; Paulinus à ſpiritu ſancto edoctus,hoc oraculum regi intuliſſet,manus capiti eius imponens,regem ad pedes eius procidere volentem erexit,& exhortans eum ad fidem quod petijt impetrauit. Rex igitur die ſancto paſchæ & multi cum eo in eccleſia ſancti Petri,quam ipſe de ligno cõſtruxerat,à Paulino baptizatus,idola & eorum aras penitus deſtruxit. Deinde in ciuitate Eboraci ſedem epiſcopalem Paulino conſtituens,eccleſiam ibi lapideam fabricauit, in qua baptizati ſunt liberi eius, cum maxima multitudine hominum,ita quòd in breui in toto regno eius nullus eſt inuentus infidelis.

Honorius Lindiſſę primus eſt epiſcopus ordinatus.

ANno gratiæ.Dcxxviij.Paulinus archiepiſcopus prouinciam Lindiſſæ regionis, quæ eſt ad meridianam plagam Humbri fluminis, ad fidem Chriſti conuertit, atque prius Bleccam illius ciuitatis præfectum cum omni domo ſua baptizauit.In qua ciuitate eccleſiã fabricauit & in ea Honorium epiſcopum conſecrauit.

ANno gratiæ.Dcxxix.commiſſum eſt bellum inter Pendã regem Merciorum & Kinigilſum regem occidentalium Saxonum apud Cirenceſtriam. Sed poſt multam ſtragem vtrinque illatam

 induciati

inducíati receſſerunt.

De pace tẽpore regis Eadvvini.

ANno gratiæ. Dcxxx. rex Eadvvinus ínter cætera vtiliratis, quę gẽti ſuæ procurauit remedia, lucidos fontes iuxta vias ob refrigerium viantium per calamos æreos conduxit. Vexilla ante ſe deferri præcepit, pacem talem in Britannia temporibus ſuis ſtatuit, vt mulier onuſta auro cum puero paruulo, vbicumq; vellet, ire poſſet indemnis. Tunc Iuſto archiepiſcopo defuncto Honorius ſucceſſit.

Heraclius in hæreſim labitur.

ANno gratiæ. Dcxxxi. Sergius patriarcha Conſtantinopolitanus & Cyrus Alexandriæ Epiſcopus Heraclium in hæreſim monothelitarum inuoluunt, vnam operationem ín Chriſto prædicãt, credentium eccleſiam perturbant. Vnde imperator illis fauens odium ſubiectorum incurrit, ab omnibus vicinis vndique infeſtatur, & qui oẽs vincere ſolebat, ab omnib⁹ vincitur diuina id iuſtitia permittẽte

ANno gratiæ. Dcxxxij. rex orientalium Anglorum Eorpenvvaldus hortatu regis Eadvvini fidem Chriſti ſuſcepit. Verùm poſtquam cum omni gente ſua per Fœlicem epiſcopum credidit, non multum vixit, quía a viro gentili nomine Regberto occiſus eſt. Exinde tribus annis prouincia illa in errore permanſit. Fuit autẽ Fœlix epiſcopus memoratus natione Burgundus, quem ad illam prouinciam Honorius Cantuarienſis archiepoſcopus tandem miſerat ad prędicandum, accepitq; ſedem epiſcopatus in ciuitate Dommoc vbi cũ. xvij. annis pontificale officiũ cõpleuiſſet, in pace vitã finiuit.

De pugna inter regem Northanhũ brorũ Eadvvinum & Cadvvalinũ regem Britonum.

ANno gratiæ. Dcxxxiij. orta eſt diſcordia inter regem Eadvvinũ & Cadvvalinum regem Britonum. Conuenerunt ad prælium, & facto congreſſu Cadvvalinus multa milia ſuorũ amiſit, & in fugam conuerſus eſt. Potitus itaque victoria Eadvvinus, duxit exercitum ſuum per prouincias Britonum, & tria eorum regna Demeciæ, videlicet, Venedociæ & Mœneuiæ, combuſtis vrbibus, & colonis deſtructis, omnes illorum prouincias in ſua iura recepit. Cadvvalin' autem qui in Hyberniam aufugerat, reſociatis cateruis ſuis, conabatur ſemper in patriã reuerti, nec poterat, quia quãdocũq; in portu aliquo applicare incipiebat, obuiauit illi Eadvvinus & introitũ denegabat. Habuit namq; Eadvvinus aſtrologũ quendã nomine Pellitũ qui indicabat ei oĩa quę fiebãt. Cadvvalin' verò in deſperationẽ verſus, adiuit regem Salomonẽ in minorem Britanniam & ab illo reuerẽter receptus eſt. Et cũ cauſam aduent' eius cognouiſſet, auxilium & conſiliũ ei promiſit. Tunc Cadvvalinus Salomoni de aſtrologo Eadvvini omnia referens, dedit conſiliũ vt aliquis vir prudens

& audax

& audax in habitu peregrino mitteretur, qui Magum illum interficere attentaret. Placuit Cadvvalino consiliū & illicò nepoti suo nomine Brieno hoc onus imposuit. Qui præceptis domini obediens, iussa implere maturauit. Deniq; habitū peregrini suscipiens, baculum ferreum præacutum fabricauit, peram ad latus sinistrum appēdit, & Britanniam veniens, versus Eboracū, vbi Eadvvinum sciebat, properauit. Vt igitur ciuitatem ingressus est associauit se pauperib', qui ante ianuam regis eleemosynam expectabant. Eunte autem eo & redeunte, egressa est soror eius ab aula habens peluim in manu, vt aquam reginæ vsibus apportaret. Rapuerat namque eam Eadvvinus in vrbe VVigornia dum post fugam Cadvvalini per prouincias Britonum desæuiret. Quæ fratrē inter pauperes cognoscēs, timuit ne ab aliquo cognitus ab hostibus caperetur. Indicauit ergo fratri breuiter statum curiæ & Magum quem quærebat, qui tunc fortè inter pauperes deambulabat. Porrò Brienus sororē recognoscens præcepit, vt nocte sequenti furtim egrediēs veniret ad eum ad quoddam vetus templum extra vrbem, vbi ipse aduentum eius expectaret. Deinde ad pauperes rediēs venit ad locum vbi Pellitus illos collocabat. Nec mora, burdonem erexit, quē sub pectore Magi infigens illum peremit. Et baculum in terrā proijciens, inter cæteros delituit, & nulli astantium suspect' ad præfata latibula peruenit. Soror autem eius noctè clam egredi volens, non potuit. Turbabatur enim tota curia pro morte Pelliti, vnde vigiles circa curiam rex poni præcepit. At Brienus nemorum densitates penetrans, ad Exoniam peruenit, vbi conuocatis Britonibus quæ fecerat narrauit. At illi ciuitatem munientes, aduentum Cadvvalini cum lætitia expectabant. His itaq; per totā Britanniā diuulgatis, Penda rex Merciorum cum maxima multitudine Saxonū venit Exoniā, & Brienum obsedit.

De morte regis Eadvvini & desolatione Northānhūbrorum.

ANno gratiæ. Dcxxxiiij. cum rex Britonū Cadvvalinus quæ facta fuerant de Pellito cognouisset, applicuit in insulam cum .x. millibus militum, & celeriter Exoniam petiuit, consertoque prælio Penda de tali impetu non pręmunitus continuò captus est, & eius exercitus dissipatus. At Penda cum aliam euadendi viam non haberet Cadvvalino fidelitatē iurauit, & obsides de subiectiōe inuenit, atq; conuocatis Britonibus Cadvvalin' cum rege Merciorū Northanhumbriā petiuit patriamq; regis Eadvvini deuastare cœpit. Quod cum Eadvvino nunciatū fuisset in campo qui Heethfeld appellatur, obuiam veniens cum Britonibus bellum commisit. Et cōserto præ-

lio Eadvvinus interfectus est, & eius exercitus crudeliter laceratus. Cecidit autem Eadvvinus & filius eius Offridus cum Godbaldo rege Orchadum quarta die iduum Octobris. Allatum est autem caput Eadvvini ad Eboracum & in ecclesia beati Petri quàm ipse fundauerat recondituꝫ est. Facta est autem strages maxima in ecclesia & gente Northanhumbrorum. Siquidem Penda rex Merciorum idolis deditus & Christiani nominis penitus ignarus nulli parcebat, qui omnes Christi fideles hostes publicos reputabat. Cadvvalin' verò, quamuis nomen haberet & professionem Christiani, adeò barbarus erat, vt nec sexui quidem muliebri, aut innocuę paruulorum parceret ætati, quin vniuersos atrocitate ferina morti contraderet per tormẽta. Nam multo tempore eorũ prouincias debacchando peruagatus, omne genus Anglorũ Britanniæ finibus proscribere laborabat. Perturbatis igitur Northanhumbrorum ecclesijs Paulinus archiepiscopus, assumpta secum regina Aethelburga, nauigio redijt in Cantiam, atque ab Honorio archiepiscopo & rege Eadbaldo decenter susceptus est. Habuit autem secum Vffream filium & Eanfledam filiam Eadvvini, & Iffũ filium Osredi, filij eius, ac vasa præciosa regis plurima, crucem magnam auream atque calicem aureum, quæ omnia in ecclesia Dorobernensi seruata, multo post tempore ostendebantur. Quo in tempore Rossensis ecclesia, pastorem non habẽs, curam illius egit Paulinus, inuitatione antistitis Honorij & regis Eadbaldi, ac tenuit vsque dum ipse ad cœlestia, regna conscendit. Vbi etiam moriens palliũ, quod à Romano pontifice susceperat, reliquit. Defuncto itaque Eadvvino successit ei in regno Deirorum Osric' cognatus eius. Regnum verò Berniciorũ Eanfridus filius Aethelfridi regis suscepit. Hi autem iuuenes tempore regis Eadvvini apud Scotos & Pictos exulantes baptizati sunt, sed statim reges effecti ad idola conuersi sunt. Nec mora, vtrumq; iuuenẽ Cadvvalin' rex Britonum peremit. Et primò quidem Osricũ dum se in oppidũ temere recepisset, Cadvvalin' subitò erumpens illum interfecit. Deinde cum anno integro prouincias Northanhumbrorum tragica cæde dilaceraret, tandem Eãfridum incõsultè ad se venientem cum militibus .xij. postulandæ pacis gratia, simili sorte damnauit.

Osvvaldus super duo regna consecratur.

ANno gratiæ. Dcxxxv. Osvvaldus regnum Northanhumbrorum integrum suscipiens .ix. annis tenuit. Qui mox vt fidem augeret in regno suo, misit in Scotiã vbi exulauerat & accepit põtificẽ Aidanum ma-

num magnæ religionis virum. Veniente igitur episcopo rex Osvvaldus sedem episcopalem in insula Lindisfarnensi concessit. Vbi igitur fides cœpit dilatari, contigit vt euangelizante Aidano qui Anglicum perfectè non nouerat, ipse rex (vt is Ducibus & ministris interpres existeret. Longo enim exilij sui tempore linguam Scotorũ plenè didicerat, inde contigit vt in breui adeò fides crescerent vt in regione illa incredulus nullus inueniretur. Erat autem Osvvaldus filius regis Aethelfridi, & frater Eanfridi. Vnde dum regna susciperet laudabilem in eis vitam peregit. Hoc quoque anno missus est Penda rex Merciorum à Cadvvalino rege Britonum, cum maxima copia armatorum, in regionem Northanhumbrorum, vt interficeret regem Osvvaldum. At Osvvaldus dum à Penda in loco Heafenfild, id est, cœlestis campus, imperetur, signum victoriæ cruce manibus suis erexit, ac foueæ impositam cespitibus firmauit. Commilitonibus autem indixit vt suprema voce omnes hæc verba ad deũ clamarent. Flectamus genua ad deum vniuersi, ipsumq; in cõmune deprecemur vt nos ab exercitu superbi regis Britanni & eiusdem nephandi ducis Pendæ defendat. Scit enim ipse quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscipimus. Fecerunt ergo omnes vt iusserat, & sic in hostes progressi iuxta suæ fidei meritũ victoria potiti sunt, ac locus ille in quo crucem erexit miraculis plenus in magna veneratione hucusque habetur. Eodem anno iussu Honorij papæ, Birinus in regionem occidentalium Saxonum veniens, per Asterium Genuensem pontificem est episcopus ordinatus, vt populo illi gratiã fidei prædicaret. Euangelizante autẽ illo ibi, rex eiusdẽ prouinciæ Kinigilsus cum omni gente sua credens baptizatus est. Contigit eo tempore regem Osvvaldum affuisse, eumq; de lauacro excuntem suscepisse, qui eius filiam erat in coniugem accepturus. Donauerũt ergo ambo reges ciuitatem Dorkacestriæ ad faciẽdum sedem episcopalem, vbi constructis ecclesijs ac dedicatis, diuini cultus propagines ad fructum in eis perducere laborabat.

Sigebertus regnum suscepit.

Anno gratiæ. Dcxxxvi. Sigebertus vir per omnia Christianissimus ac doctissimus regnum orientalium Anglorũ suscepit. Hic viuente adhuc fratre Eorpenvvaldo, dum exularet in Gallia, imbutus est fidei sacramentis. Quorũ participẽ, vt regnare incœpit, totam suam prouinciam efficere curauit, scholasq; literarum per loca instituit vt literarum dulcedinem homines expererentur agrestes. Tãdem seculo renunciãs ac monachum induens, Egrico cognato suo

thronum regni reliquit.

Seuerinus papa.

ANno gratiæ. Dcxxxvij. Seuerinus sedit in cathedra Romana annis duobus, mensibus quatuor, & diebus xxix. Per idem tempus floruit in Gallia Audoënus Dagoberti regis referendarius, ideò dictus, quia per eum publicæ conscriptiones annulo seu sigillo regis ad illum relatæ confirmabantur.

Laudo floruit.

ANno gratiæ. Dcxxxviii. Sanctus Laudo floruit, qui Lambertum post episcopum & martyrem à puero imbuens, in viam veritatis induxit.

Iohannes papa.

ANno gratiæ. Dcxxxix. Iohannes sedit in cathedra Romana, anno vno, mensibus octo, diebus xix. & cessauit sedes mense vno, & diebus. xiij.

Eadbaldus rex obiit.

ANno gratiæ. Dcxl. Theodorus sedit in cathedra Romana annis sex, mensibus quinque, diebus. viij. & cessauit sedes diebus. lij. Eodem anno Eadbaldus rex Cantuariorum, tandem ex hac vita transiens, duos filios Ermenredum, & Erconbertum regni temporalis reliquit hæredes, sed iunior Erconbertus calidè regnum fratri surripiens, illum regno priuauit. Qui suscepto regno xxiij. annis & aliquot mensibus laudabiliter præfuit. Nam primus regum Angliæ in toto regno suo idola destruit simul & ieiunium. xl. dierum obseruari præcepit. Quæ ne facilè à quopiã possent cõtemni, in transgressores condignas punitiones fieri iussit. Habuit autem reginam nomine Sexburgam, Annæ regis orientalium Anglorum filiam, ex qua Egbertum filium & Ercõgodam filiam genera uit. Natiq; sunt eiã Ermẽredo, processu tẽporis, filij Aethelbertus & Aethelred⁹, de quib⁹ suo loco dicetur. Ercongoda verò memorata in Brigẽsi monasterio Francorum habitum religionis suscipiens ac deo ibidem seruiẽs, magnarum fuit virgo virtutum. Nam eo tempore, necdum multis in regione Anglorum monasterijs constructis, multi de Britannia monasticæ conuersationis gratia, Galliarũ monasteria adire solebant. Huius autem virginis deo dicatæ multa quidem, ab incolis loci illius, solent opera virtutum & signa miraculorum referri. Verum nobis de transitu illius tantum, quo cœlestia regna petijt, aliquid breuiter dicere sufficiat. Imminente ergo suę vocationis die, vidit cateruã hominum albatorũ suum intrare monasteriũ, hosque interrogatos quid quęrerent aut quid vellent, dictũ est respondisse, quòd ob hoc illuc fuerant destinati, vt aureũ illud numisma, quod eò de Cancia venerat, secũ assumerent. Ipsa aũt nocte, in cui⁹ vltima

parte,

parte, id est, incipiente aurora, præsentis mundi tenebras transiens supernam migrauit ad lucem. Siquidē multi de fratribus eiusdē monasterij, qui alijs erant in ędibus, iam manifestō se concentus angelorum psallentium referebant audisse. Sed & sonitum quasi plurimæ multitudinis monasterium ingrędientium audierunt. Vnde mox egressi dinoscere quid esset cupiētes, viderunt lucem cœlitus emissam fuisse permaximam, quæ sanctam illam animā, carnis vinculis absolutam, ad æterna patriæ cœlestis gaudia deducebat.

ANno gratiæ, Dcxli. Heraclius Augustus defunctus est. Post cuius obitum Heraclius Constantinus, filius eius, imperauit mensibus quatuor. Quibus vix expletis veneno propinatus est à nouerca sua Martina.

ANno gratiæ. Dcxlij. Heraclonas Heraclij filius cum matre sua Martina imperauit mensibus sex. Quibus emēsis, repulsi sunt à senatu, propter venenum quod Heraclio propinauerūt, ac lingua Martinæ præcisa, Heraclonę naso, missi sunt ad Constantem filium Heraclij iunioris.

ANno gratiæ. Dcxliij. rex occidentalium Saxonū Kinigilsus cum regnasset annis xxxij. ex hoc sęculo migrauit, & regnauit pro eo Kinivvalcus filius eius xxx. & vno annis.

Mortuo Kinigilso succesſit Kivvalcus.

ANno gratiæ. Dcxliiij. sanctus Osvvaldus, cum omnes Britanniæ gentes, Anglos videlicet, Scotos, Pictos, & Britannos, in sua potestate recepisset, semper tamen humilitem seruauit, benignus peregrinis apparens, pauperibus pater, diuitibus terribilis, æquitatem obseruans in omnibus. Hic cū die sancto paschæ ad prædium cum Aidano episcopo sederet, discoque argenteo cum regalibus epulis appositō, iam esset manus ad panis benedictionem missurus, intrauit subito minister, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata, & indicauit regi quia multitudo pauperum aduenięs vndecūque per plateas sederet, a rege postulans aliquid eleemosynæ sibi dari. Qui mox dapes sibi appositas eis deferri, & patinam minutim cōfringi & eis distribui præcepit. Quo regiæ pietatis facto Aidanus delectatus apprehendit dexteram eius, & ait. Nunquam hæc man' putrescat. Quod ita euenit. Nam cum in pugna, in qua occisus est, manus illa cū brachio præcideretur, contigit hactenus vt incorupta permaneat, & in vrbe regia quæ Burgum appellatur loculo inclusa argēteo & deaurato, in ecclesia beati Petri manus cum brachio seruentur, & à populo deuotè venerētur. Erat autem nepos Eadvvini

De sanctitate Osvvaldi regis & obitu.

regis ex sorore Accha, dignus tanto prædecessore hæres & religionis & regni. Sed bonitati illius inuidit inimicus, dum consCadvvalini vt illum perimeret stimulauit. Siquidē anno ætatis suæ xxxviij. mensis Augusti die quinto, regni sui anno ix. occisus est, graui prælio commisso a pagano rege Merciorum Penda, iniquo in loco qui lingua Anglorum Maselfeld appellatur. Quo in loco, vbi pro patria pugnans martyrio coronatus est, infirmorum curatio celebrari non desinit. Eodem tempore Kinivvalcus sedē episcopalē in VVintonia fundauit, in qua etiā Hedda pontifex primus ex Anglis fuit. Nempè, postquàm Birinus Dorkacestrensis antistes ad Christum migrauerat, & in sua ecclesia sepultus fuerat, processu tēporis subacta ciuitate illa a regibus Merciorum, translata est sedes ad VVintoniam. Corpus verò beati Birini ab episcopo præfato ibidem translatum est & in ecclesia primæ sedis honorificè collocatum. Eodem anno Constans Heraclij Constantini filius, Romano potitus imperio annis xxvi. imperauit. Hic etiam in hæresim Monothelitarum incidit sicut auus eius Heraclius Augustus. Isti autem vnā in Christo esse naturam prædicant contra fidem Orthodoxam. Nam filius dei de suæ diuinitatis essentia dicit, ego & pater vnum sumus & de humanitatis substantia idem aliàs dicit, pater maior me est. De his quoque inferius prolixius dicetur.

Osvvaldo succesit in regnum Berniciorū Osvvius frater ei⁹, in regno Deirorum Osvvin⁹ filius Osrici.

ANno gratiæ. Dcxlv. Osvvaldo successit in regnum Berniciorum Osvvius frater eius regnans cū labore, annis xxviij. Quo etiam tempore Osvvinus filius Osrici regis regnum Deirorum suscipiēs, viij. annis regnauit. Hic in regno constitutus omnibus se amabilem exhibuit. Erat enim aspectu angelicus, statura procerus, affectu iocundus, ciuilis moribus, manu largus, in mensa sobrius, in lecto pudicus, moribus ornatus, atque in supremo regni fastigio sublimatus humilitatem, quæ custos virtutum dicitur, studuit possidere. Sicque a magnis reuerebatur vt dominus, minimis arridebat vt socius, vnde omnes sub ipso viuere dulce habuerunt. Eodem anno Honorio Cantuariensis archiepiscopo Deus dedit successit. Eodem anno Penda rex Merciorum Kinivvalcum regem occidentalium Saxonum, quia sororem eius repudiauerat, bello inuasit & regno priuauit. Eodē anno Clodoueus regnauit in Francia atque regnū tenuit annis .xvij. Sigiberto fratre eius regnante in Austria.

ANno gratiæ. Dcxlvj. Kinivvalcus rex occidentalium Saxonum recuperato regno, Cuthredo filio Quinchelini cognato suo

multas

multas contulit mansiones. Eodem anno sanctus Paulinus Roffensis episcopus pro temporali vita commutauit æternam, cuius sanctitatem Bedā multipliciter commendat.

ANno gratiæ, Dcxlvii. sanctus Furseus in Hybernia insignis habetur. Qui peregrinationem pro Christo aggressus, ad Gallias vsque peruenit, & à Clodoueo rege honorifice susceptus Latiniacum cœnobium fundauit. Quem non multo post fratres sui Foillanus & Vlcanus pari peregrinandi voto secuti, per Gallias claruerūt. Ex quibus Foillanus dono Geretrudis virginis Fossence monasterium postea fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quiescit. Eodē tempore Ithamarus post Paulinū Roffensem ecclesiam regendam suscepit. De sancto Furseo.

ANno gratiæ, Dcxlviij. Martinus sedit in cathedra Romana, annis sex, mense vno, diebus, xxvi. & cessauit sedes diebus. xxviij. Martinus papa.

ANno gratiæ. Dcxlix. rex Osvvi⁹ Sigebertū regē orientaliū Saxonum, cum frequenter ad eum in prouinciam Northanhumbrorum veniret, hortabatur vt fidem Christi susciperet. Tandem amicorum auxiliante consensu, a Finano episcopo baptizatus est. Igitur æternū regni iam ciuis effectus, ad patriam reuersus a rege Osvvio postulauit vt aliquos sibi doctores daret, qui gentem suam ad fidem conuerterent. At ille mittens ad prouinciam mediterraniorū Anglorum ad se virum dei Ceddā vocauit, & dato illi socio presbytero quodam, misit eos ad Saxones orientales vt verbum fidei illis prædicarent. Vbi cum omnia perambulantes multam deo ecclesiā congregassent, cōtigit eundem Ceddā redire domū vt Finani episcopi colloquium haberet. Qui vbi prosperatum opus euangelij cōperit, fecit eum episcopum in gentem prædictam, qui accepto episcopatus gradu ad prouinciam rediit orientalium Saxonū, vbi per loca fabricauit ecclesias, presbyteros & diaconos ordinauit. Qui ministerio baptizandi incepto in ciuitatibus, quæ Ithancestria & Tileburgh appellantur, officium illud impleuerunt, quarum prior est in ripa Pentæ amnis, secunda super ripam fluminis Thamesis. Nec multo post idem rex a propinquis suis interfectus est eo quòd inimicis suis parcere solebat, & iniurias sibi illatas pœnitentib⁹ placida mente dimitteret. Successit autem Sigeberto in regnū orientalium Saxonū Suithelinus filius Sexbaldi, qui baptizatus est ab episcopo Cedda in prouincia orientalium Anglorum in vico regio, qui Rendlesham appellatur. Suscepitque eum de fonte Ethel- Rex Sigeberto orientaliū Saxonum fidē Christi suscepit.

vvaldus

Ethelvvaldus rex illius gentis, frater Annæ regis eorundem.

Aegelbert⁹ Dorkacestrensis cõsecratur episcopus.

ANno gratiæ, Dcl. post Birinum primus episcopus Dorkacestrensis successit Aegelbert⁹. His etiam diebus defuncto Fœlice orientalium Anglorũ episcopo, post. xvi. annos accepti episcopatus, Honorius loco eius ordinauit Thomam diaconum eius de prouincia Giruiorum. Quo post quinque annos ab hac vita subtracto, Bonifacius loco eius successit. Per idem tempus Peada à patre Penda in regem Merciorum erectus, & regis nomine per omnia dignus, venit ad regem Northanhumbrorum Osvviũ, postulans filiam eius Elfledam sibi coniugem dari. Quod impetrare non potuit nisi fidẽ Christi cum gẽte, cui præerat, acciperet. At ille audita prædicatione veritatis, ac promissione regni cælestis, persuasus ab Alfrido filio Osvvij amico suo, cuius sororem habuit coniugem nomine Kiniburgam, a Finano episcopo baptizatus est, cum tota familia sua, in vico regio, qui vocatur ad Murum. Et acceptis quatuor presbyteris ad gentem suam conuertendam ad fidem, cum gaudio ad propria remeauit. Venientes autem in prouinciam memorati sacerdotes verbum dei prædicabant, quibus turba hominum obtemperantes, abrenunciata idolorum sorde, fidei fonte sunt renati. Nec prohibuit Penda, licet paganus esset atrocissimus, in sua, hoc est, in Merciorum gente verbum dei prædicari, dicens esse miseros & cõtemnendos, qui deo suo, in quem crederent, contemnerent obedire.

De passione sancti Osvvini.

ANno gratiæ. Dclj. Emergentibus dissensionum causis inter reges Deirorum & Berniciorum Osvviũ scilicet et Osvvinum, cõgregauerunt exercitum vtrique pro viribus ad certamen. Sed cum essent prælium commissuri, in loco, qui **Wilfaresdune** appellatur: videns Osvvinus se imparem viribus inimici, remisit excercitum quem regebat, ac omnibus domum redire præcepit, diuertens ipse cum vno solo milite Tonhero nomine, in domo comitis Hũvvaldi sibi amicissimi, vt credebat. Sed longè aliter erat. Nam ab eodem comite prodit⁹, misit Osvvius præpositũ suum nomine Aethelvvinum vt regem perimeret. Cuius aduẽtum cum Osvvinus cognouisset, exiuit continuò occurrens gladijs iniquorum, in quem lictores irruentes, vnà cum milite suo in loco qui dicitur **Jugetlingum** morte omnibus detestanda peremerunt. Sic itaque Osvvinus exẽplum saluatoris insecutus, dum ad passionem properans à Iudęis quæreretur vt crucifigeretur, ipse quem quærerent percunctatur. Respondentibus illis quòd Iesum quærerent Nazarenum, ait: Si

me

me quæritis ſinite hos abire, diſcipulos innuere volens. Solus enim ſufficiebat ad redemptionem mundi. Hoc exemplo, vt dictum eſt, animatus Oſvvinus martyr dei glorioſus, cum ab amico ſicut ſaluator à diſcipulo traderetur, pro patria & gente propria ſeſe morti obtulit, memoriter ad mentem reducens ſententiam ſaluatoris, qui dicit. Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Vnde dubium non eſt, quin bona vita talem finem præceſſerit, præcipuè cum nemo repentè efficiatur ſummus. Erat enim à primeua ætate, vt ſuperius relatum eſt, Chriſtianæ religionis cultor veraciſſimus, ſtatura procerus, virtute ſtrenuus, vultu angelicus, ciuilis moribus, conſilio magnus, affectu iocundus, manu largus, in menſa ſobrius, in lecto pudicus, affabilis omnibus, experientia piiſſimus, atque inter pauperes & diuites adeò medius, vt pauperes illum quaſi parem aſpicerẽt, ac diuites vt dominum & ſuperiorem haberent. Vnde contigit vt ob regalis animi ciuilitatem, omnes ad illum cõcurrerent ac diligerent, vt regio ſchemate eruditi, in faciebus aliorum doctiores apparerent. De humilitate quoque ipſius, quæ cuſtos virtutum dicitur, non eſt tacendum, quia vniuerſitati ſuæ poſteritatis potiſſimum reliquit exemplum: Donauerat namque Aidano epiſcopo equum precioſum & optimum, in quo ille, quamuis pedes incedere ſolitus, vel amnium fluenta tranſire, vel viam neceſſitate cogente expedire poſſet. Nec multo poſt, cum pauper quidam epiſcopo occurreret eleemoſynam petẽs, deſiliens ille præcepit equum, vt orat regaliter ſtratus, pauperi dari. Erat autẽ cultor pauperum, ac velut pater miſerorum. Hoc cum regi eſſet relatum, dicebat epiſcopo, Vt quid domine mi equum regium, quem te conueniebat proprium habere, pauperi dare voluiſti? Nunquid non habuimus equos viliores, vel alias ſpecies quę pauperib⁹ ſufficerent, & ſi non eis dares equuum quem tibi ſpecialiter poſſidendũ elegi? Cui epiſcop⁹. Quid loqueris (inquit) o rex? Num tibi carior eſt ille filius equæ quàm ille filius dei? Tunc repentè rex pœnitens de verbo quod dixerat, cõtinuò ſurgens corruit ad pedes epiſcopi, poſtulans vt offenſam ſibi dimitteret, tali cõditione vt de cætero quãtum voluerit de ſubſtantia ſua filijs dei tribuat. Quod videns epiſcopus, continuo ſurgens leuauit eum, promittẽs ſe multum illi fore placatum, dummodò reſidens triſtitiam deponat. Cumque iubente epiſcopo, rex lætitiã ſuſciperet, contriſtatus eſt pontifex vehementer, atq; profuſis vbertim lachrymis, domeſticis ſuis patria lingua dixit.

Nunquid

Nũquid enim antè hac humilem vidi regem? Non enim digna est hæc regio talem habere rectorem. In charitate deniq; dei & proximi perfectus enituit, dum in dei dilectione adeò proximos dilexit, vt genti proprię & quod pluris est, alieno sanguini parcens, propriũ sanguinem profundere curaret. Tot igitur talibusq; virtutibus vndique circumuallatus, digna deo hostia effectus ad martyrium properabat. Passus est autem beatissimus rex & martyr Osvvinus. xiii. die Kalendarum Septembrium, anno regni eius nono, in loco qui dicitur **Jugetlingum**, corpusq; eius ad ecclesiam dei genitricis quæ in ostio Tynæ fluminis ad aquilonem sita est delatum, & sub diuo sepultum est. Rudis enim natio gentium erat illis in locis, vbi corpus martyris in Sarcophago lapideo in abdito sinu terræ reconditũ est, quandoque in lucem per dei gratiam proferendum. Successit ei in regnum Deirorum Oidvvald' fili' Osvvaldi regis, quem regina Eanfleda regis Eadvvini filia generauit. Post mortem Osvvini. xij. diebus euolutis, Aidanus episcopus, ab hoc sæculo sublatus, perpetua laborum suorum à deo præmia recepit. Successit ei in episcopatum Lindisfarnensem Finanus natione Scotus, sed paruo tempore in episcopatu permansit.

De monacho qui inuitus trahebatur ad bellum.

ANno gratiæ. Dclij. Egricus rex orientalium Anglorum à Penda rege Merciorum bello exacerbatus, dum sese hostibus inferiorẽ conspiceret rogauit prędecessorem suum Sigebertũ monachum, de quo superius commemorauimus, vt ad confirmandum exercitum secum veniret ad bellum. Illo verò nolente ac contradicente, inuito eo de monasterio illũ extrahentes duxerunt ad certamen, sperantes milites fugã non posse meditari presente rege quõdã strenuissimo ac rebus bellicis erudito. Sed ipse professionis suæ non immemor quòd sibi pugnare nõ licuit, vna cum rege Egrico occisus est, & totus eorum cæsus vel dispersus exercitus. Successit ei Anna fili' Eni de regio genere, vir optimus, de quo in sequentibus dicetur.

Martinus papa hæresim Monothelitarum damnauit.

ANno gratiæ. Dcliij. Martinus papa Romæ celebrauit concilium centum & quinque episcoporum: vbi damnauit hæresim Monothelitarum & eius sectatorem Paulum Constantinopoleos falsi nominis patriarcham. Qua re cognita Constans Augustus Martinum papam Constantinopolim euocauit, & inde cum exilio relegauit apud Chersonesum. Multos etiam Orthodoxorum verberib' & exilijs damnauit, eò quòd hæresi suæ nullatenus acquiescere vellent. Eodem tempore Honorio Dorobernensi archiepiscopo

Deus

Deus dedit successit.

ANno gratiæ. Dcliiij. Penda rex Merciorum, qui totus in arma furens, nullas nisi sanguine fuso gaudet habere vias, Annam regem orientalium Anglorum virum benè religiosum bello inuasit, & in momento contriuit & eius exercitum totum, cui Aethelherus frater eius in regnum successit. Eodem anno defuncto rege Cantuariorum Erconberto, successit ei in regnum filius eius Egbertus ix. annis. Hic in palatio suo duos filios Ermenredi patrui sui educauerat Aethelbertum scilicet, & Aethelredum, qui post sacri baptismatis regenerationem in innocentia & castitate voluntaria permanentes, morum honestatem humilitatis custodia munierunt. Erat autem in domo regis memorati minister quidam, diaboli membrum, Thuner nomine, quod latinè tonitrum sonat, qui puerorū laudabilibus inuidens incrementis, eorum innocentiam, erga regē, quotidiano labore adulator sedulus denigrabat. Video (inquit) te o rex, tales cum diligentia nutrire, qui regnum tuum aliquando tibi auferre præsument. Vnde consilium vtile tibi crederem, aut eos in longinquum dirigi exilium aut mihi tradi finas ad perdēdum. Rege itaq; hoc dissimulante & illo sæpius vt id fieret instigante, dum rex tepidè prohibuit, audaciæ temeritatem vt perderentur insontes induxit. Quid plura? Armatur turbo nōie Thuner rabie diabolica, & in regis absentia innocentes præfatos ignominiosè iugulauit & in aula regia sub regali cathedra indecenter sanctorū corpora sepeliuit. Reuerso itaq; rege intempestæ noctis quiete, colūna lucis cœlitus emissa, regias ædes inestimabili claritate repleuit. Quam ministri de regis familia intuentes & præstupore in terrā corruentes, in amentiam ferè conuersi sunt. Cumq; rex ad tumultum satellitū euigilasset & causam tumultus penitus ignorasset, de cōsuetudine surrexit vt matitūnas audiret. Et egressus à domo vidit orbē noui splēdoris radijs choruscantem. Et recordatus est rex de confabulatione quam cum ministro sceleris habuerat de perdendis pueris, & contristatus est valdè. Et accito ad se iniquitatis authore requirit ab eo vbi essent cognati sui, qui sibi astare diebus singulis consueuerant, quos die præterita sibi astare nō viderat. At ille, more Cain, regi respōdens ait: Nescio. Nunquid custos puerorū ego sum? Ad quē rex: Serue nequā, tu mihi semper de eis siniſtra prędicasti, vnde nequissime te oportet vbi sint indicare. Cumq; superbo mentis supercilio nephandus ille euentum rei regi indicasset, iratus est vehementer.

Miraculum

In se reuersus, totius crimen sceleris in seipsum refundebat, & supra modum confusus residuum noctis in lachrymis deducebat. Tandem cum dies terris illuxisset archiepiscopum Adeodatum & magnates quos habere potuit conuocari præcepit, & rem per ordinem referens qualiter columna lucis cœlitus super sanctorum corpora emissa descenderat. Archiepiscopus dedit consilium vt corpora innocentum ad ecclesiam metropolitanam portarentur, & ibi sepulturæ more regio traderentur. Et simul ad locum venientes, sub regis cathedra sanctas reliquias indecenter positas repererunt. Gerebantur autem hæc in villa regia, quæ Eastreia dicebatur. Collocatis igitur sanctorum reliquijs, vt dicebat, ad portandum in feretris, iussit archiepiscopus vt ad ecclesiam Christi Cantuariæ portarentur, sed in vanum, quia de loco moueri non poterãt, licet multo conamine attentarent. Mutato itaque consilio, vt ad beati Augustini veherentur basilicam, nihil similiter profecerunt. Tandem prouisum est, vt portarentur ad VVærinense monasterium famosissimũ, qui mutato proposito, vehicula adeò leui conamine subleuabant ac si nihil oneris habuissent. Quo cum peruenissent, exequijs ab archiepiscopo ritè peractis, sanctorum corpora iuxta maius altare tradũt sepulturæ. Quo in loco ad laudem dei & eorum gloriam multa miraculorum insignia operantur diuina clementia. Contigit eo tempore sororem regis Ermenburgam, vt dimisso marito suo, Pendæ regis Merciorum filio, eius cum consensu, castam eligeret ducere vitam. Quæ cùm familia sua ad fratrem veniisset, & suum propositum ei indicasset, dedit illi locum præfatæ visionis declaratum vbi monasterio in honorem martyrum fabricato, dilecta deo Ermenburga. lxx. sibi monialibus sociatis deo dignum bonæ conuersationis fructum offerens, tandem in domino quieuit. Hoc etiam tempore Botulphus apud Hiccanhoe ecclesiam construxit.

De morte Peadæ regis Merciorum

ANno gratiæ. Dclv. Penda rex Merciorum iubente Cadvvalino Britonum rege, innumerabili exercitu collecto Northanhumbriam petiuit. At Osvvi° necessitate compulsus promisit ei donaria multa & ornamenta regalia vt, rebus bellicis prætermissis, amicabiliter ad propria rediret. Cumque ille, nec præcio, nec precibus adquiescere vellet rex ad diuinum confugit auxilium, vt ab impietate barbarica posset liberari, votoque sese obligans ait: Si paganus nescit nostra accipere donaria, offeramus ei, qui nouit, domino deo nostro. Vouit ergo, quia si victor existeret, filiam suam

domino

domino sacra virginitate dicaret, simul & xij. mansiones prædiorũ ad construendã monasteria donaret. Et sic parvo stipatus agmine se certamini dedit, denique fertur paganum triginta maiorem exercitum habuisse. Nam ducibus xxx. ad bellum diligenter instructis Osvvius solus cum filio Aelfrido Christo duce occurrens, illos fugauit & in sequendo peremit. Cecidit inter cæteros Penda rex nequissimus qui tot nobiles vita temporali priuauit. Cecidit rex Aethelher° frater Annæ regis de quo supra meminimus, author ipse belli, qui perditis militibus noluit solus perire. Et quia prope fluuium, qui VVinvved dicitur, pugnatum est, qui tunc per inundantia pluuiarum omnes metas suas transierat, contigit vt multo plures aqua fugientes quam bellantes perderet ensis. Vnde exiuit prouerbium, In VVinvved amne vindicata est cædes Annæ, cædes regum Sigeberti & Egrici, cædes Osvvaldi & Eadvvini. Tunc rex Osvvius iuxta quod domino vouerat pro collata sibi victoria grãtias deo referens dedit filiam suam, quæ vix vnius anni ætatem impleuerat perpetua ei virginitate consecrandam in monasterio, quod Hertesei, id est, insula cerui nuncupatur, cui tunc Hilda præfuit abbatissa. Quæ eo parata possessione decẽ familiarum in loco, qui Streneshalh appellatur, monasterium ibi construxit. Hoc autem bellum rex Osvvius ad magnam vtriusque populi vtilitatem confecit, dum suam gentem ab hostili paganorum depopulatione liberauit, & ipsam gentem Merciorum, deiecto capite perfido, qui omnes peremerat, ad Christianæ fidei gratiam conuertit. Successit autem Aethelhero in regno orientalium Anglorum frater eius Aethelvvaldus, continuatisque successionibus tandem regnum eiusdem Aethelheri filijs Eadvvolfo & Eadvvaldo peruenit.

De primis episcopus Lichfeldensibus.

ANno gratiæ. Dclvi. Osvvius rex donauit Peadæ filio Pendæ eò quòd cognatus eius esset, regnum Australium Merciorum, qui fluuio Trente sunt discreti ab aquilonaribus Mercijs de se tenendum. Qui primum habuit episcopum in prouincia Merciorum, simul & Lindissarorum ac mediteraneorũ Anglorũ, nomine Dinã. Hic apud mediteraneos Anglos defunctus ac sepult° est. Secundus eiusdem prouinciæ episcopus Coellac' fuit, qui relicto episcopatus officio ad Scotiã rediit. Tertius Tunher' exitit de natione Anglorum, sed à Scotis doctus & ordinat' abbas erat in monasterio quod dicitur Ingethingum, vbi Osvvinus rex & martyr occisus est.

De morte Peadæ regis Merciorum cui succesit VVlfherus.

ANno gratiæ. Dclvij. Peada filius Pendæ multum nepharie̅ peremptus est proditione (vt dicū) vxoris suæ in ipso tempore festi paschalis. Cui successit frater eius VVlfherus. xvij. annis hæres paterne virtutis. Qui statim sublimatus in regem, aduersus regem Osvviū rebellauit auxilio fultus inimici, & Eabbi, & Edberti ducum, eiectisque à regno Merciorum ministris Osvvij, fines suos simul & libertatem receperunt. Habuit post Tunherū episcopos Iarumā, Ceaddam, & VVinfridum, qui per ordinem in Mercia officio episcopali fungebantur.

Bellum commissum cōtra Britānos

ANno gratiæ. Dclvij. Kinevvalcus rex occidentalium Saxonum, rebellauit contra Britannos apud Pennum. Sed Britones primū Anglos aliquantulum repulerunt. Tum Britones postmodum fatigati, more niuis liquefacta est fortitudo eorum, & fugati sunt à Penno vsque Pendredam, & facta est super progeniem Bruti plaga insanabilis in die illa.

Eugenius papa.

ANno gratiæ. Dclix. Eugenius sedit in cathedra Romana annis duobus, mensibus nouem, diebus viginti duo, & cessauit sedes mensibus duobus.

Miraculum

ANno gratiæ. Dclx. Clodoueus rex Francorum corpus beati Dionysij discooperiens cupidè & minus religiosè os brachij fregit & rapuit, sed mox in amentiam incidit æternam.

ANno gratiæ. Dclxi. Kinivvalcus rex VVestsaxonum rebellauit contra VVlfherum regem Merciorum. Sed ipse paterna virtute & fortuna vsus prævaluit, rege quoque VVestsaxonum fugato terram eius spoliauit. Tandem ad insulam Vectam perueniens bello eam obtinuit. Hoc etiam tempore Aethelvvaldus rex australium Saxonum, anno regni sui † xiij. à præfato VVlfhero subiugatus fidē Christi suscepit, & ab eodem rege de sacro fonte susceptus est. Quo facto, misit Eopam presbyterum ad Vectam insulam, qui populum illum prædicando ad fidem conuerteret veritatis. Fuit eo tempore in prouincia Northanhumbrorum clericus quidam VVlfridus nomine, Aelfridi filij Osvvij regis propter doctrinam Christianæ eruditionis multum amicus, qui de Roma rediēs, apud Dalfinum archiepiscopū Lugduni multū temporis implēs, ab ipso susceperat tonsuræ ecclesiasticæ coronā. Dedit ergo ei Aelfrid' monasteriū. xl. familiarum, in Ripun. quem videlicet locum paulo ante dederat episcopis, qui pascha domini iuxta consuetudinem Scotorum celebrabant. Sed quia illi postmodum, data sibi optione,

† iiij.

loco

loco potius cedere volebant quàm suam consuetudinem mutare, dedit illi locum qui digniorem vitam habuit & doctrinam. Venit eo tempore Aegelbertus occidentalium Saxonum episcopus, cuius supra meminimus, Aelfridi amicus ad prouinciam Northanhumbrorum, qui ad petitionem Aelfridi præfati ad monasterium iam dictum VVilfridum presbyterum ordinauit, vbi in bona vitæ conuersatione degens, ea quæ discipulis suis sequenda tradidit, ipse summopere adimplere curauit. Aegelbertus episcopus regem Kinivval cum & regnum Angliæ relinquens in gallia episcopatum suscepit, & in loco eius VVina episcopatum suscepit.

ANno gratiæ. Dclxij. Vitalianus sedit in cathedra Romana, annis duodecim, mensibus sex, & cessauit sedes mensibus duobus, & diebus tresdecim. Vitalianus papa.

ANno gratiæ. Dclxiij. Clotharius regnauit in Francia quatuor annis. Eodem tempore in Anglia magna fit disceptatio de obseruatione paschæ inter Anglos & Scotos. Conuenerunt namq; apud Strenesh alh rex Osvvi' & filius eius Aelfridus; Colmannus etiam Scotus, Lindisfarnensis episcopus, cum clericis suis de Scotia. Cedda quoque episcopus cum Hilda abbatissa qui partes Scotorum fouebant. Ex altera verò parte VVilfridus presbiter cum monachis & clericis, qui de celebratione paschæ aliter quàm Scoti sentiebant. Consideribus cunctis ostendit rex Osvvi', quòd oportet eos qui vni deo seruiunt, vnam viuendi regulam tenere, nec in sacramentorũ cœlestium celebratione discrepare, qui vnum omnes in cœlis regnum expectant. Sed communiter quærerent, quæ verior esset traditio, & hanc omnes fideliter sequerentur. Tunc Colmanus pascha (inquit) hoc, quod agere soleo à maioribus meis accepi, qui me hùc episcopum miserunt, quodq; omnes patres nostri deo dilecti eodẽ modo celebrasse noscuntur. Quod ne cui † reprobandũ esse videatur, ipsum est, quod beatus euangelista Iohannes in omnibus ecclesijs, quibus præerat, legitur celebrasse. Cumque hæc & huiusmodi diu allegasset, VVilfridus presbyter, rege iubente vt diceret, ita exorsus, ait: Pascha quod facimus, Romani, Itali, Galli, Græci, ac vniuersalis ecclesia per orbem vsquequaque diffusa, communiter obseruat præter Pictos, Scotos, & Britannos, qui cõtra totũ orbẽ stulto labore contendunt. Cum enim Petro apostolorũ principi dominus diceret, tu es Petrus & super hanc petrã ædificabo ecclesiã meam & portæ inferorũ nõ præualebũt aduersus eã, & tibi dabo claues regni

† Nefandum

cœlorũ Præferiéne Colmane patres nostros Pictos & Scotos principi apostolorum pares, cui dominus regimen generalis ecclesię cõcessit? Audiens autem istã, rex ait: Veráne sunt Colmanne quæ dicit VVilfridus? At ille. Vera domine rex. Si vterque vestrum in hoc consentitis, quòd hæc principaliter Petro dicta sunt, ego vobis dico, quia hic est hostiarius cui contradicere nolo. Sed in quantum valeo illius obedire statutis cupio, ne forte veniẽte me ad fores regni cœlestis nõ sit qui reseret, auerso illo qui claues tenere probatur. Hæc rege dicente eleuatis in cœlum manibus, fauerunt assidentes, & abdicata minus perfecta institutione ad ea sese, quæ meliora nouerãt, contulerunt.

Tuda Lindefarnensis episcopus ordinatur.

ANno gratiæ. Dclxiiij Erconbertus rex obijt & Egbertus filius ei' in regnum Cantiæ successit. Eodem anno Colmannus episcop' Lindisfarnensis cum suis ad Scotiam reuersus est, cuius loco Tuda episcopus ordinatur. Eodẽ anno Eclipsis solis facta est mense Maio & secuta est mortalitas inaudita. Deus dedit archiepiscopus Cantuariensis obijt, & cessauit sedes Dorobernensis quatuor annis. Eodem anno Alfridus, Osvvij regis filius, misit VVilfridum episcopũ ad Gallias vt ibidem ordinaretur archiepiscopus Ebor. Qui veniẽs ad Egelbertum, qui relicta Britannia Parisijs erat episcopus, ab ipso consecratus est. Quo ibidem demorante, rex Osvvius misit Ceddã presbyterum ad antistitem occidentalium Saxonum, VVinã appellatum, qui illum episcopum consecrauit, licet contra statuta canonũ, quia viuente adhuc VVilfrido non debuit alius subrogari. Sed error iste postea correctus est, vt infra dicetur.

ANno gratiæ. Dclxv. Mortalitas adeò inualuit in Anglia vt homines gregatim ad maris loca prærupta venientes, sese in eo præcipites darent, præferentes cita morte præueniri quàm longo tabis cruciatu perire.

De episcopatu pecunia adquisito.

ANno gratiæ. Dclxvi. VVina episcopus VVintoniæ à rege Kenvvalco de præsulatu pulsus, à VVlfhero Merciorũ rege episcopatum London. magno emptum precio adquisiuit. Vnde post mortem in episcoporum serie London. non meruit recenseri.

ANno gratiæ. Dclxvij. Constans imperator volens in vrbe Romana caput imperij constituere, resistitur ei à Constantinopolitanis, sicque eius propositum penitus eneruatur. Deinde Romam veniens, obtulit sancto Petro palliũ auro contextũ. Quẽ papa Vitilianus cum honore suscipiens, ad limina sancti Petri in magna populi

puli frequentia perduxit. Et cū in vrbe per dies .xij. resedisset, magna tactus cupidate, omnia ornamentorum genera ex ære et marmore, quibus decorabatur vrbs, in Tiberim deuexit, vt ea Constantinopolim afferret. Inter quæ basilicam beatæ dei genetricis Mariæ & omnium martyrum, quæ Pantheon antiquitus vocabatur, æreis tegulis discooperuit, & Constantinopolim remeauit.

ANno gratiæ. Dclxviij. papa Vitalianus ad ecclesiam Cantuariensem Theodorum ordinauit episcopum. Qui post biennium in Britanniam veniens, Ceddam virum sanctum & modestum, qué non rite ad Ebor. archiepiscopatum promotum cognouerat, degradauit, & VValfridum iniustè expulsum reuocauit. Cedda verò humiliter cedens, Licheffeldensem episcopatum regēdum suscepit.

Theodorus archiepiscopus ordinatur.

ANno gratiæ. Dclxix. Constans imperator in balneo multum nephariè à suis interficitur. Post cuius decessum, milites Mizentium quendam Armenium assumentes, imperatorem feceruut. Sed post dies paucos Constantin' Constantis defuncti filius suis superueniens Mizentium præfatum, cum interfectoribus patris, morte pessima condemnauit. Circa hos denique dies Mahumetes pseudopropheta, de quo superius relatum est, obiit, & sepultus est in inferno.

Constans imperator a suis interfectus.

ANno gratiæ. Dclxx. Deus dedit sedi in cathedra Romana annis iiij. mensibus. ij. diebus quinque, & cessauit sedes mensib' quatuor, & diebus .xv. Eodem anno Constantinus Cōstantis filius Romanum adeptus imperium, annis .xvij. imperauit. Hic restaurauit ecclesias quæ dirutę fuerant a temporibus Heraclij proaui sui. Monothelitarum hæresim cum suis fautoribus subuertere laborauit. Eodem anno Osvvius Northanhumbrorum rex magnificus obiit morbo cōfectus & senio, & sepultus est in eccsia apud Strenesshalc, vbi fuerat ante rex Edvvinus sepultus. Regnauit autem pro eo filius eius Egfridus .xv. annis. Fuit autem Osvvius filius Aethelfridi, qui fuit Aethelrici, qui fuit Idæ primi regis Northanhumbrorum ex Anglis.

Constantinus imperium adeptus est.

ANno gratiæ. Dclxxi. maxima auium pugna fuit in Anglia ita vt multa milia inuenirentur occisa, & extraneæ aues fugam facere viderentur.

Pugna auiū

ANno gratiæ. Dclxxij. rex occidentalium Saxonum Kinivvalcus cum regnasset triginta & vno annis, defunctus est, & regnauit pro eo vxor eius Sexburga anno vno. Sed indignātib' regni magnatibus,

Defuncto rege Kinivvalco vxor eius successit

natibus expulsa est à regno, nolétibus sub sexu fœmineo militare.

Theodorus Cantiæ archiepiscop⁹ concilíũ cõgregauit.

ANno gratię. Dclxxiij. regnante in Cancia Lothario, in VVestsaxia Ealcvvino, Theodorus Canciæ archiepiscopus collegit conciliũ apud Hertfort præsentibus episcopis Angliæ ac regibus & magnatibus vniuersis. Affuit archiepiscopus Ebor. VVilfridus, episcopus Bosa orientalium Anglorum, Leutherius occidentalum Saxonum, Putta Roffensis, & VVinfridus Merciorum. Confidentibus cũctis, proposuit Theodorus coram omnibus capitula numero decẽ, quorum

1. Primum fuit, vt diem sanctum paschę obseruarent in cõmune, dominica proxima post quartamdecimam lunam mensis primi.
2. Secundum, vt nullus episcoporum alterius parochiam inuadat.
3. Tertium, vt monasteria à deo consecrata nulli episcoporum liceat
4. inquietare, nec de rebus eorum aliquid vsurpare. Quartum, vt monachi non migrent de loco ad locum, sed in ea permaneant obedi-
5. entia quam suæ conuersionis tempore promiserunt. Quintum, vt nullus clericus suum episcopum relinquat, aut alicui veniens absq;
6. literis sui præsulis admittatur. Sextum, vt episcopi & clerici peregrini nullum officium peragant, absque permissione episcopi in cuius
7. parochia hospitantur. Septimum, vt bis in anno synodus congregetur, vel saltem semel in anno, quia diuersæ causę & occupationes
8. multos impediunt. Octauum, vt nullus episcoporum se præferat alteri per ambitionem, sed omnes agnoscant tempus & ordinem suæ
9. consecrationis. Nonum, vt plures episcopi crescente numero fide-
10. lium augerentur. Decimum, vt nulli liceat nisi legitimũ habere connubium, nullus faciat incestum, nullus coniugem relinquat nisi causa fornicationis. His itaque annuentibus episcopis vniuersis, vnusquisq; ea quæ definita sunt propriæ man⁹ subscriptione cõfirmauit.

Bosa episcopo degradato Acca & Bedvvinus subrogãtur.

ANno gratiæ. Dclxxiiij. amoto Bosa episcopo adhuc superstite, sed graui tamen infirmitate prohibito de episcopatus administratione, duo sunt ordinati pro eo, Acca, videlicet, & Bedvvinus, ex quo prouincia illa duos episcopos ex illo tempore habere consueuit. Habuerũt autem sedes, vnus apud Dommoc, alter apud Helmham. Nec multò post Theodorus archiepiscop⁹ pro inobedięntia VVinfridi Merciorum episcopi offensus, deposuit eum, & loco eius ordinauit episcopum Sexulfum qui erat constructor & abbas monasterij, quod dicitur Medeshamstede, in regione Giruiorum. Depositus verò VVinfridus rediit ad monasterium suum, quod dicitur Adbarune, vbi in optima conuersatione vitam finiuit.

Anno

ANno gratię.Dclxxv.regnantibus in regione orientalium Saxonũ Sebba,filio Sevvardi,et Sigehero,filio Sigeberti parui,Theodorus Canciæ archiepiſcopus, Erkenvvaldum in ciuitate London. epiſcopum ordinauit.Hic ſanè priuſquam epiſcopus factus fuiſſet, duo monaſteria præclara,vnum ſibi & alterum Ethelburgæ ſorori ſuæ conſtruxerat, quid vtrumq; regularibus inſtituerat diſciplinis, ſuum Certeſey,ſororis autem Berkingum appellatur. Erkenvvaldus verò cum tempore quodam æger pedibus lectica parochiam circueret,ad oram amnis rapaciſſimi fortè peruenit, vbi cum ſocij hæſitarent quòd infirmus nec equo nec pedibus tranſire flumen poſſet,gurges repentè diſparuit. Qui ſtatim vt epiſcopus cum ſuis alueum tranſmeaſſet, reuerſus eſt ad naturam.Eiuſdem etiam lecticæ attactus imbecilles multos et febricitantes curauit.Tandem vir domini Erkenvvaldus, poſt vitæ præſentis decurſum defunctus, in eccleſia beati Pauli London.ſepultus eſt, vbi vſque in hodiernum diẽ, ſuis ſupplicibus, à languoribus diuerſis celerem confert ſanitatem. Succeſſores autem eius hi fuerunt, VValderus,Iugvvald⁹, Egulfus, VVigerus,Eadbrith⁹,Eadgarus,Kinivvalcus,Eadbaldus,Edbertus, Oſmundus,Ethelnoth⁹,Celbertus,Revvlfus,Suthulfus,Eadſtanus, VVlfius,Ethelvvardus,Eſtanus. Sederunt autem hij omnes in cathedra London.vſque in tempora Eadvvardi ſenioris regis Anglorum,quorum omnium adeò abſoleuit memoria,vt nec eorum acta vel etiam mauſolea ſciantur.

De ſancto Irkenvvaldo epiſcopo London.

ANno gratię.Dclxxvi.rex Britonum Cadvvalin⁹ ſenio & infirmitate coactus,completis in regno annis.xlviij.defunctus eſt. Cui⁹ corpus Britones balſamo cum aromatibus conditum, in quadam imagine ænea ad modum ſtaturæ ſuæ mira arte fuſa ſuper portam London. occidentalem in equo æneo, in ſignum ſuæ tyrannidis, quam in gentem Anglorum exercuerat,ſtatuerunt. Sed & eccleſiã ſub ipſa porta in honore ſancti Martini fabricauerunt, in qua pro ipſo & fidelibus defunctis obſequia æternaliter celebrarentur diuina.Succeſſit ei in regnũ Cadvvalladrus filius eius,quem Beda Cadvvallam iuuenem vocat, cuius mater ſoror Pendæ regis Merciorũ erat, quam Cadvvalin⁹,poſt factam cum fratre cõcordiam,in ſocietatem thori ſuſcepit, & ex illa Cadvvalladrum generauit. Eodem tempore obijt VVlfherus rex Merciorum cuius regina Ermenhilda regis Erconberti Cantuariæ, ſanctæq; Sexburgæ reginæ Annæ regis orientalium Anglorum filiæ,ſororis videlicet,ſanctæ Aethelfridæ

De morte Cadvvalini regis Britonum.

fridæ extitit filia, peperat ei ſanctã VVereburgam, magnarum virginem virtutũ. Quæ patre defuncto ſæculo renunciauit, & matertеræ matris ſuæ, ſcilicet Aetelfridæ, monaſteriũ intrauit. Cuius ſanctitatem cum comperiſſet Aethelredus patruus eius, qui poſt eum regnauit, quibuſdam monaſteriis deo deuotarum virginum abbatiſſæ iure præfecit. Cum quibus regulariter viuens, vſque ad finem vitæ Chriſto regi militauit. Ac in vno tandem monaſteriorum ſuorum quod Trikingeham appellatur, à ſæculo migrauit. Cuius corp' ad monaſterium Mihealbrig vocabulo, eſt, vt ipſa viuens præceperat, delatum, & honorificè tumulatum. Monaſterium autem illud, vſque ad tempus quo gens nefanda Danorum cæde crudeli prouincias Anglorum vaſtauerunt, integrum permanſit. Habuit præterea VVlfher' rex germanos fatres Aethelredum, Peadam, de quo ſuperi' relatum eſt, & Mervvaldũ qui in occidentali Merciorũ plaga regnauit. Iſtius regina, ſancta Ermenburga, Ermenredi fratris Erconberti regis Canciæ filia, tres ei filias generauit, ſanctam videlicet Milburgam, ſanctam Mildritham, ſanctamque Mildgytham. Peperit inſuper ei filium nomine Mereſinum eximiæ puerum ſanctitatis. Succeſſit VVlſhero frater eius Aethelredus, qui regis Northanhumbrorum Egfridi ſororem Oſtricam in coniugem accipiens, Ceolredum ex ea filiũ ſuſcepit. Eodem anno Eaſevvinus rex occidentalium Saxonum deceſſit, qui fuit Kenſij, qui fuit Kenferthi, qui fuit Cuthgiſi, qui fuit Ceulfi, qui fuit Kenrici. Succeſſit autẽ Eaſevvino Kentvvinus decẽ annis, qui fuit Kinegilſi, qui fuit Ceulfi

Don⁹ papa.

ANno gratiæ. Dclxxvij. Donus ſedit in cathedra Romana anno vno, menſibus. v. diebus x. & ceſſauit ſedes menſibus. x. et diebus xv. Hoc tempore floruit ſancta Aetheldreda in inſula Elienſi. Sub his quoque diebus, cometa per tres menſes apparuit, & vnoquoq; die, mane velut Sol reſplenduit.

VVilfridus ab epiſcopatu pellitur.

ANno gratiæ. Dclxxviij. orta eſt diſſentio inter regem Northanhumbrorum Egfridum, & venerabilem archiepiſcopum VVilfridum. Expulſus autem vir ſanctus, tres in eius loco ſunt epiſcopi ſubrogati, Boſa videlicet, qui Deiorum, & Eatta qui Berniciorum prouinciam gubernarent, Hic in ciuitate Ebor. ille in Haguſtaldẽſi eccleſia ſedem habentes ambo de Monachorum collegio ſunt aſciti. Cum quibus & Eadhedus in prouinciam Lindiſſarorum, quam nuper rex Egfridus, VVlfhero Merciorum rege fugato & in bello ſuperato, obtinuerat, epiſcopus ordinatur. Et hunc quidem primum

epiſcopum

episcopum illa accepit prouincia, secundum Aethelvvinum, tertium Eadgarum, quartum Kinibertum, quem in præsenti habet. Habebat enim ante Eadhedum præsulem Sexulfum, qui etiam Merciorum ac Meditarraneorum Anglorum simul episcopus fuit. Vnde expulsus de Lindissa, in illarum prouinciarum regimine permãsit. Ordinati sunt autem episcopi præfati à Theodoro archiepiscopo, qui & post tres annos abcessionis VVilfridi, duos addidit episcopos ad ecclesiam Hagustaldensem Tunbertum, remeante Eata ad Lindissarnensem, & Trunvvinum ad prouinciam Pictorum, quæ tunc temporis Anglorum erat imperio subiugata. Eodem anno Agatho sedit in cathedra Romana annis duobus, mensibus. vi. diebus. iij. & cessauit sedes anno vno, mensibus. vi. & diebus quinq; Pulsus autem VVilfridus ab episcopatu Romam perexit, & coram papa Agathone causam suæ expulsionis allegare disposuit. Sed vbi nauem conscendit, fauonio flante, in Frisiam prouectus est, vbi gentibus regionis illius verbum fidei prædicando, regem Aldegilsum & populum eius lauacro abluit salutari. Ibi ergo hyemem cum noua dei plebe peragens, Romam tandem peruenit, ac vbi coram Agathone eius causa ventilata fuit, episcopis plurimis præsentibus, omnium iudicio absque crimine fuisse accusatus pronunciatur, & episcopatu dignissimus. Quo tempore cum papa synodum Romæ cxxv. episcoporum congregasset, aduersus eos qui hæresim Monothelitarum dogmatizabant, vocari iussit & VVilfridum, atque inter episcopos considentem fidem suam simul & prouincię vnde venerat, dicere præcepit. Qui cum in fide catholicus cum suis inuctus fuisset, de rebus sibi impositis absolutus est. Reuersusque Britanniam, prouinciam australium Saxonum ab idolatriæ tenebris ad fidem Christi conuertit. Ad Vectam quoque insulam verbi dei ministros direxit, atque secũdo anno Ealfridi, qui post Egfridum in Northanhumbria regnauit, sedem suam ipso rege donante recepit. Ingresso tempore quodam, cum Parochias visitaret, villã VVilfrido, quæ Tundanfre appellatur, occurrit ei mulierũ plurima multitudo, pueros illi offerens confirmandos. Immiscuit autem se multitudini paupercula mulier filium gerens exanimem, quem ad cõfirmandum episcopo porrexit, credens hoc commento se posse filium recipere sanum. Sed antistes cum puerũ detexisset, vt exequeretur officium, animam priuatum aduertit. Tunc mulier fraude deprehensa, ad preces conuersa exoransque per deum & eius matrẽ

vt motus

vt motus pietate puerum exanimem excitaret, vestigiísque eius aduoluta, se non recessuram à pedibus quos tenebat dixit, donec filiũ sanum recepisset. Fluctuabat interim sanctissimi hominis sententia, an temère insuetum miraculum attentaret, an durus despiceret orbatæ lachrymas mulieris. Sed vicit pietas pectus virtutis. Orationi se dedit, dexteramque cadaueri apponens, ad corpusculum animam reuocauit. Exclamat mulier propter gaudium, sed cohibita est ab episcopo vt taceret.

De sancta Aetheldreda

ANno gratiæ. Dclxxix. Egfridus rex Northanhumbrorum & rex Aethelredus Merciorum, iuxta flumen Trente, grauissimè pugnauerunt, vbi frater regis Egfridi Esevvinus, iuuenis vtriq; prouinciæ multum amabilis peremptus est. Nam & sororem eius, Ostricã nomine, Aethelredus rex Merciorum habuit vxorem. Cum bellum inter reges acerrimè fuisset accensum Theodorus antistes diuino fultus auxilio incendium certaminis penitus extinxit, data pecunia multa pro morte fratris regi Egfrido. Eodẽ tempore virgo sancta Aetheldreda ex hoc seculo transiens pro temporali vita cõmutauit æternam. Erat autem Annæ regis orientalium Anglorum filia, proles tanto patre digna, quam prius duxerat Tonbertus australium princeps Giruiorum. Sed eo defuncto, virgo incorrupta permansit. Deinde regi Northanhumbrorum Egfrido copulata parentũ violentia, custos tamẽ, duobus nupta viris, integerrimæ virginitatis perseuerauit. Virginitatis enim ipsius vir dei VVilfridus erat testis, qui Bedæ venerabili, super hac re sciscitanti, dixit, Egfridum sibi terras & pecuniam magnam promisisse, si Aetheldredæ persuadere posset eius connubio assentire. Sed diuini signũ miraculi eiusdem virginis caro sepulta, carniq; castissimæ vestis circumamicta dum corrumpi non poterat, indicia fuere, quòd à virili contactu incorrupta decessit. Cum enim annis. xij. præfato regi cohabitasset, nec ad cõsensum emolliri potuisset, vix a rege virgo sacratiss. ma impetrauit vt apud Coludesburch sanctimonialis efficeretur, benedicente eam sancto VVilfrido, vbi Ebba amita viri sui Egfridi erat abbatissa. Anno aũt elapso facta est abbatissa in insula Heliẽsi virgo, virginũ mater monitis & exẽplis. Vbi cũ septẽ annis laudabiliter deo deseruiẽs vixisset, pro vita caduca cõmutauit æternã. Quo in loco ad gloriam dei & laudem virginis crebra non desinunt miracula celebrari.

De sancta Hilda abbatissa.

ANno gratiæ. Dclxxx. Hilda abbatissa, cum in habitu sanctæ religionis apud Strenesheal. xxxiij. annis vitam duxisset, de mundo migrauit

migrauit ad dominum. Hæc autem virgo beatissima, cum esset de stirpe regis Eadvvini generosa, & ad prædicationem beati Paulini ad fidem conuersa, postea relicto habitu seculari proposuit transferre se ad monasterium Calæ, vbi soror ipsius Hereſvvitha mater Aeldulphi, regis orietalium Anglorum, deo fœliciter militabat. Sed retenta est à præsule Aidano & facta abbatissa ad Hertesey, & post in monasterio Strenesh alh appellato, quod ipsa fundauerat, vbi clericos suos adeò moribus ecclesiasticis instruebat, vt quinq; ex eis ad episcopalem ascenderent dignitatẽ, Bosa videlicet & VVilfridus in Ebor. Hedda in ecclesia Dorkacestrensi, Iohannes in Hagustaldesi, Ostfort in prouincia VVicciorũ, cui tunc præfuit rex Osric⁹. Tadfridus etiam de eius monasterio electus est, sed matura morte præuentus. Viderat quoq; mater eiusdem Hildę somnium, quòd videlicet quærens vitium suum non inueniret, sed sub veste sua monile preciosum inuenit, quod omnes fines Britanniæ illustrabat. Hilda tandem sanctissima languens annis sex, vt eius anima carnis molestia examinaretur, & virtus in infirmitate perficeretur, anno febriũ septimo de morte transiuit ad vitam. In ipsa autem hora, qua decessit, monialis quædam animam eius vidit ab angelis in cælum deferri, vbi cum Christo gaudijs perfruitur sempiternis. Eodem anno Theodorus Cantuar. archiepiscopus concilium congregauit in loco qui Hathfelde appellatur, anno regni regis Aethelredi Mercensium sexto, regnante in regno orietalium Anglorum Ealdulfo, qui post Aethelvvaldum regnauit, regnantibus etiam in Northanhumbria Egfrido, & in regno occidentalium Saxonum Kentvvino, præsidente archiepiscopo Cantuariensi Theodoro cum suis suffraganeis episcopis aliisque multis. Propositis igitur sanctis euangelijs, tradidit symbolum Theodorus, omnibus assidentibus sanctorum patrum, in hunc modum literis expressum. Suscipimus sanctos & vniuersales quinque synodos sanctorum patrum orthodoxorum, id est, Nicenam contra Arrium & eius dogmata, Constantinopolitanam contra vesaniam Macedonij & Eudoxij, & eorum dogmata, Ephesinam contra Nestorium & eius dogmata, Chalcedonensem contra Eutychen, & Nestorium, & eorum dogmata, Constantinopolitanã secundam contra Theodorum, & Iben, & Cyrillum, & eorum dogmata. Addimus etiam & sextam synodum, tempore Martini papæ, Romæ congregatam contra hæresim Monothelitarum, imperante Constantino imperatore Christianissimo.

Suscipim' & glorificam' deū omnipotentē, sicut illi glorificauerūt, nihil addentes nihil subtrahētes. Dānamus quos illi dānauerunt, & suscipimus quos ipsi susceperūt, quę omnia tenēda subscribim' sicut sancti prophetæ & apostoli de deo senserunt, & scripserunt. Amen.

ANno gratiæ. Dclxxxi. monasterium apud Iarevve fundatum est. Per idem tēpus abbas monasterij Floriacensis, nomine Nūmolus, reuelatione diuina prēmonitus, misit monachum suū Aigulfum ad montem Cassinum, vt inde sibi deferret sanctissimi corpus Benedicti. Nam cœnobium, quod ibidem quondam construxerat idem Benedictus, à Longobardis fuerat deuastatum, & in solitudinem redactum, ibi tamen sancti corpus Benedicti, cum corpore sororis suæ Scholasticæ sepultū in loculo vno tenebatur: contigit etiā vt de Cenomannica vrbe quidā eodē tempore proficiscerentur ad locum memoratum, pro deferendo sanctæ Scholasticæ corpusculo. Sed postquam ad Floriacum deuenerūt cœnobium, beato semper adhæserunt Aigulfo, donec ad sancti Petri limina peruenerūt. Quò cum peruenissent, mox beatus Aigulfus eorum deseruit consortiū, montemque Cassinum solus petijt, vbi etiam pernoctare decreuit. Et ecce intempestæ noctis silentio, ipsum sancti patris Benedicti sepulcrum ita cœlitus vidit illustrari, ac si densis lapidibus vndiq; vallaretur. Sed nocte transacta, splendor ille disparuit. Tunc præfatus Aigulfus eò reuerenter accessit, & effracto à latere sepulchro, illud euacuat, & quicquid ibi reperit, vnius sportulæ sinu, quam ad hoc præparauerat incluſit. Quib' patratis dum ad propria remearet Aigulfus, socijs suis in itinere ostendit, & cum eis ad Floriacum monasterium pariter remeauit. Sed antequam ad illud pertingeret, deuenit ad locum quem Nouum vicum appellāt, qui miliario vno distat à monasterio sæpefato. Ibiq; prædictus abbas Nummolus cum frequenti turba eis reuerenter occurrit, & tam sacra pignora cū honore suscepit. Et assumens sportulam supra memoratam, posuit in ecclesia principis apostolorum Petri, extraxitq; ossa sanctissima quę ibi confusè iacebant inclusa. Demum verò ea digēs, singillatim abinuicem seperauit, à maioribus secernens minora. Quod cum factū fuisset, ecce duorū cadauera mortuorū ad sepeliendū ferebantur, quorū vnum masculini & alterū erat sexus fœminini. Mira res. Nā cum super masculi corpus maiora fuissent ossa superposita, continuò, per meritum beati Benedicti, mortuo est reddita vita. Tunc cum ossa minora, super cadauer puellæ fuissent adhibita, cō-

tinuò

tinuò puella reuixit. Aderat huic spectaculo non minima hominum multitudo. Astabant & ciues Cenomannici, qui socij itineris extiterant & laboris. Illi verò multa prece ossa sanctæ Scholasticę sibi dari postulantes, impetrabant, ne duo magna luminaria vno clauderentur in loculo, cum singula singulis sufficere valuissent. Cenomannici igitur remeantes ad vrbem, corpus præfatum secum detulerunt cum gaudio, & iuxta mœnia Cenomannicæ ciuitatis, in ecclesia noua, pro eius honore fabricata, reuerenter est collocatum, vbi sub regulari disciplina, sanctæ deuotionis fœminæ sunt aggregatæ. His ita gestis, venerabilis pater Nummolus, cum nocte quadam sub nudo cœlo dominum precaretur, vt sibi cœlitus ostenderet quo in loco corpus beatissimi recōderet Benedicti, ecce subitò lux emissa de cœlo, sicut fulgur ei apparens, locum vbi reponi deberet manifestissimè denotauit. Quo lætificatus indicio, in loco quem illi deus reuelauerat illud tumulauit. Locus autem beatæ dei genitricis erat oraculum, non multum à præfata sancti Petri basilica separatum. Translatum est autem corpus sanctissimum, à transitu eius cxxxviij. anno. Vbi quicumque pia deuotione pijssimi patris nomen inuocauerit, mercedem suæ deuotionis optatam recipiet. Theodoricus regnauit in Francia annis quatuordecim.

ANno gratiæ Dclxxxij. Kentvvinus occidentalium Saxonum rex, Britones bello aggressus est, eosque malè resistentes, victoriosus ac vehemens, cæde & incendijs vsque ad mare fugauit.

Sanctus Cuthbertus episcopus est ordinatus.

ANno gratię. Dclxxxiij. Sanctus Cuthbertus Lindisfarnensis episcopus cōsecratus est, Eodem tempore, defuncto Sigehero orientalium Saxonum rege, Sebba eius in regno socius, solus regnare incepit.

Egfridꝰ rex gentem Hyberniæ afflixit.

ANno gratiæ. Dclxxxiiij. Leo sedit in cathedra Romana, mensibus. x. & diebus. xvij. Eodem anno Benedictus papa successit ei mensibus duobus, & tribus diebus. Eodē anno Egfridus rex Northanhumbrorum, misso in Hiberniam exercitu, Berto duce, gētem vastauit innoxiam & Anglorum nationi semper amicissimam, ita, vt ne quid ecclesijs aut monasterijs manus deferret hostilis. At illi in quantum valuere, vim vi repellere satagebant, inuocantes diuinæ pietatis auxilium, & se cœlitus vindicari continuis imprecationibus flagitabant. Contigit ergo, vt hi qui merito suæ impietatis maledicebantur, ocius, domino vindice, sui reatus pœnam luerent, sicut sequens annus declarabit.

Interfecto rege Egfrido succesit Aelfridus frater eius.

ANno gratię. Dclxxxv. Iohannes sedit in cathedra Romana anno vno. Eodem anno rex Egfridus Northanhumbrorum, cum temerè exercitum ad vastandas Pictorum prouincias duxisset, multum prohibentibus amicis, ac maximè beatæ memoriæ Cuthberto, qui nuper fuerat episcopus ordinatus, simulantibus fugam hostibus, introductus est in angustas montium inaccessorum latebras, atque cum maxima parte copiarum, quas secum adduxerat, est extinctus. Successit ei frater eius Aelfridus licet non de legitimo matrimonio susceptus, & in scripturis vir doctissim⁹, qui regni statum, in magna parte inclinatum, laudabiliter reparauit. Fuit Egfridus filius Osvvij & Eanfledæ filiæ regis Eadvvini. Osvvius verò filius Aethelfridi, qui fuit Aethelrici, qui fuit Idæ, primi regis Northamhumbrorum ex Anglis. Contigit autem in bello quōdam inter Egfridum & regem Merciorum Aethelredum, vt supra dictum est, actum admirabile miraculum, quod si referatur multorum saluti arbitror fore proficuum. Occisus est enim in illa pugna inter alios de militia memorati Egfridi, iuuenis quidam, Iunna vocabulo. Qui cum die illo, quo occisus est, nocte sequẽti inter cadauera occisorum similis mortuo iaceret: tandem resumpto spiritu reuixit & residens sua vulnera, pro vt potuit, alligauit. Dein modicum requiescens leuauit, & abire cœpit. Sed inter eundem captus est, & vinculis mancipatus à quodam consule regis Aethelredi. Miles autem ille vinctus, fratrem habuit benè religiosum, Tunnam vocatum, qui cum fratrem cæsum in bello cognouisset, venit vt quæreret si fratris corpus inuenire valuisset. Inuentumque alium fratri simillimum, credidit fratrem esse, quem ad monasterium suum deferens, honorificè sepeliuit. Pro cuius animæ absolutione sæpius missas celebrari fecit. Tempore verò, quo frater pro fratre missas celebrari fecit, soluebantur vincula fratris viuentis nec aliquo potuit retineri. Consul igitur videns eum impossibile vinculis cohiberi, adductum Lōdonias cuidam vendidit Fresoni. Freso quoque idem comperiens, accepit ab eo redemptionem, quam dederat pro eo, & militem abire permisit. Cumque ad patriam suam veniens, fratri & comprouinciabilibus rem gestam retulisset: multi accensi sunt ad offerendas victimas deo sæpius, eleemosynas quoque & orationes agendas pro ereptione eorum, qui de sæculo migrauerunt. Hoc antem miraculum quia in veritate verum esse cōperi, historiæ nostræ credidi inserendum.

Anno

ANno gratiæ. Dclxxxvi. Conon sedit Romæ mensibus vndecim. Eodem anno defuncto Eata episcopo Iohannes vir sanctus Hagustaldensis ecclesiæ præsulatum suscepit. Eodem anno Lotharius rex Kentensis diem clausit extremum, viij. idus Febru. Vulneratus enim fuerat in pugna australium Saxonum, quam contra eum Eadricus filius Egberti fratris sui aggregauerat, & inter medendum defunctus est. Post eum autem idem Eadric' anno & dimidio regnauit. Eodem tempore, cum vir domini Cuthbert' annis duobus Lindisfarnensem rexisset ecclesiam, sciens in spiritu dei quo plenus erat, diem sui transitus appropinquare, abiecit pondus curæ pastoralis, atque ad relictæ heremiticæ conuersationis agonem remeare curauit, vt inolita sibi solicitudinis mundanæ spineta, liberior priscæ compunctionis flamma consumeret. Qui cum duos fermè menses in magna repetitę suæ quietis exultatione transigeret, multoque consuetæ districtionis rigore corpus mentemque constringeret, arreptus infirmitate subita, temporalis igne doloris, ad perpetuæ cœpit beatitudinis gaudia præparari. Et tribus septimanis continua infirmitate decoctus, sic ad extrema peruenit. Exitumq; suum dominici corporis ac sanguinis perceptione communiens, eleuatis oculis ac manibus in cœlum, animam suam deo commendans, spiritum emisit. Deinde ad insulam Lindisfarnensem nauigio delat', corpore incorruptibili sepulchro lapideo in basilica beati Petri ad dexteram altaris quasi dormiens positus requiescit. Sed nec eo defuncto ac tumulato, signa virtutum cessare, quæ viuens exercuerat, potuerunt. Nam puer quidam in territorio Lindisfarnensi à dæmone atrocissimo vexabatur, qui nec per exorcismi gratiam poterat vllo modo curari. Impositus autem carro deducitur ad monasterium, vt per beati viri merita ibi sanaretur. Tunc presbyter quidam diuino edoct' spiritu, modicam tollens humi partem, vbi aquã nouerat fuisse effusam, qua corpus beati patris defunctum lotum fuerat, in aquam mittens, ori patientis infudit. Qui continuò vt aquam attigit, furere cessauit, placido sopore noctem trãsegit, et mane facto per virtutem beati patris Cuthberti liberatum se esse cognouit. Denique transactis à sepultura eius. xi. annis, immisit deus in cordibus fratrum, vt corpore iam, vt credebant, in puluerẽ redacto, ossa more mortuorum iam arefacta & desiccata in leui locello reconderent. Dum id Eadberto antistiti suo referrent, eorum cõsilium approbauit. Iussit ergo vt in die depositionis hoc facerent. Qui aperientes

Defuncto Eata episcopo Iohãnes Hagustaldensis ecclesiæ præsulatum suscepit.

sepulchrum inuenerunt totum corpus quasi adhuc viueret integrũ & integris artuum cum compagibus indissolutũ, multo domienti similius quàm mortuo, ita quidem quod omnia eius indumenta, quibus vt pontificem decebat indutus fuerat, integerríma sint inuenta. Hac præterea tempestate luna eclipsim passa est indictione viij. Sol quoque defecit hora diei quasi decima. v. nonas Maias. Et eodem anno subsecuta est grauissima pestis tribus mensibus, Iulio, videlicet, Augusto & Septembri. Fuitque Romæ mortalitas maxima. Hæc denique pestilentia Ticinum adeò depopulata est, vt ciuibus per iuga montium fugientibus, intra præfatam vrbem herbæ nascerentur & fruteta. Vbi etiam duo angeli visibiliter apparuerũt pergentes per ciuitatem, bonus scilicet & malignus. Qui quotiens cum venabulo, quod manu ferebat, ostium cuiuscumque domus iussu boni angeli percussisset, tot de eadem domo sequenti die hominum cadauera trahebãtur. Tunc quibusdam viris de ciuitate per reuelationem dictum est, quòd nõ prius pestis ipsa quiesceret, quàm in basilica beati Petri apostoli, quæ ad vincula dicitur, sancti Sebastiani martyris altare construeretur. Delatis itaque ab vrbe Roma martyris reliquijs, mox, vt in dicta basilica ipsius altare constructũ est, pestis illa quieuit. Per idem tempus defuncto rege occidẽtalium Saxonum Kentvvino, Cedvvalla rex Britonum, regnum occupans, ibidem duobus annis regnauit. De hoc Cedvvalla inuenitur dissonantia inter historiam Britonum & chronica Anglorum. Asserunt enim Angli Cedvvallam filium fuisse Kiniberti, de genere Ceaulini. Britones econtra dicunt illum fuisse filium Cadvvalini, regis Britannici, qui reges Anglorum Eadvvinum & sanctum Osvvaldum peremit.

Iustinianus imperator.

ANno gratiæ. Dclxxxvij. Sergius sedit Romæ annis. xiij. mensibus viij. diebus. xxiiij. & cessauit sedes mense vno, & diebus. xx. Eodem anno mortuo viro catholico imperatore Cõstantino, filius eius Iustinianus decem annis imperauit. Sub his quoque diebus Dorobernencis rex Eadricus defunctus est. Post cuius obitum regnum illud extranei inuaserũt. Cedvvalla enim rex, et frater eius Mollo prouincian illam ingressi, nullo obsistente eam deprædati ac depopulati sunt. Quæ sæuicia per triennĩ durauit, donec Mollo præfatus, inanis gloriæ cupidus, immatura morte præuentus vitam terminauit. Eodem anno Cedvvalla rex præfatus Vectam insulam subiugauit, regemque Ethelvvaldum australium Saxonum, qui tunc in-

sulanis

sulanis prefuit, crudeli morte peremit, ac prouinciam illam sæua depopulatione contriuit. Sed mox à ducibus Aethelvvaldi, Berthuno & Auduno expulsus, regnum prædictis ducibus reliquit, quod illi deinceps multo tempore tenuerunt. Fuit autem Cedvvalla, vt supra dictum secundum chronica Anglorum filius Kiniberti, qui fuit Ceaddę, qui fuit Cuthæ, qui fuit Ceaulini. Sed sub silętio prætereũdum non esse reor, de duobus filijs Arvvaldi, Vectæ insulæ subreguli, qualiter sunt dei gratia, martyrio coronati. Siquidem imminentibus insulæ hostibus, ad proximam Iutorum prouinciam per fugam elapsi sunt. Sed ibidem delati, iubente Cedvvalla, sunt perempti. Quod cum audisset abbas de Redford, non longè monasterium habens, venit ad regem, postulauitque ab eo vt si pueros perdire vellet, prius liceret eos fidei imbui sacramentis. Quod cum rex annuisset & fonti salutari essent abluti, instante carnifice mortem lęti subierunt temporalem, per quam se ad vitam perpetuam indubitanter transituros sciebant.

Cedvvalla regnum relinquẽs, propter deũ, Romam baptizand⁹ venit.

ANno gratiæ. Dc.lxxxviij. Cedvvalla miseratione tactus diuina, imperium propter deum relinquens temporale, Romam venit. Hoc sibi glorię singularis adipisci desiderans, vt ad limina apostolorum Petri & Pauli baptismatis fonte ablueretur, in quo didicerat generi humano vitę cœlestis patere introitum. Sperabat etiam quod baptizatus, & mox carne solutus, ad æterna gaudia iam mundus trasiret. Quod vtrumque, vt mente conceperat, domino iuuante, compleuit.

Defuncto Cedvvalla rege, Ina succęssit.

ANno gratiæ. Dclxxxix. Cedvvalla rex Romam veniens, Sergio pontificatum agente, baptizatus est die sancto sabbati paschalis, & in albis adhuc positus, languore correptus. xij. Kalend. Maiarum die carne solutus, & beatorum in cœlis regno est sociatus. Cui etiã, tempore baptismatis, papa memoratus Petri nomẽ imposuit, vt rex qui pio ductus amore ad limina Petri à finibus terræ venerat, nomine quoque ipsius consortio iungeretur. Qui iubente pontifice in eius ecclesia sepultus, epitaphium in monumento ipsius hoc modo scriptum est.

Culmen, opes, sobolem, pollentia regna, triumphos,
Eximios proceres, mœnia, castra, lares,
Quæq; patrum virtus & quæ congesserat ipse,
Cedwalla armipotens liquit amore dei.

Succęssit autem Cedvvallæ in regnum occidentalium Saxonum,

Ina de ſtirpe regia.xxxvij.annis,qui fuit filius Kenredi, qui fuit Ceolvvaldi,qui fuit frater Kinivvaldi, qui fuerunt Cuthvvini, qui fuit Ceaulini,& ſic aſcendendo vſq; ad VVodenū. Eodem anno Gaufridus Monimutenſis poſtea epiſcopus ſancti Aſaph hiſtoriam Britonum,quam ab excidio Troiæ inchoauit, terminauit hoc modo. Expulſis ab inſula à Saxonibus Britannis, VValliam petierunt,vbi à Britannica nobilitate degenerati, non Britones ſed VVallenſes appellati ſunt,nomē à VVallone duce eorum, ſiue à Galaes regina, ſiue à barbarie traxerunt.Reges autem eorum,qui ab illo tempore in VValliа ſucceſſerunt, Caradoco Lancarbanenſi contemporaneo meo ad ſcribendum committo. Reges verò Saxonum VVilhelmo Malmesberienſi,& Henrico Huntendunenſi; quibus de regibus Britonum tacere iubeo,cum non habeant librum Britānici ſermonis, quem VValterus Oxenfordenſis archidiaconus de Britannia minori aduexit, quem de hiſtoria eorum veraciter editum, in honorem principum prædictorum, hoc modo in Latinum ſermonem tranſferre curaui.

Theodorus archiepiſcopus Cātuarienſis obiit.

ANno gratiæ. Dcxc. Theodorus beatæ memoriæ,Cantuarienſis archiepiſcopus, plenus dierum defunctus eſt, poſtquam manſit in epiſcopatu annis,xxii.ſepultuſq; eſt in eccleſia beati Petri, in qua omnium epiſcoporum Dorobernenſium corpora ſunt ſepulta. Cuius epitaphium monumenti huius habetur.

Hic ſacer in tumba pauſat,cum corpore præſul,
Tunc quem Theodorum lingua Pelaſga vocat.
Alma nouæ ſcandit fœlix conſortia vitæ,
Cuibus angelicis iunctus in arce poli.

Eodem tempore Aelfvvaldo oriētalium Anglorum regi, Beorna ſucceſſit in regnum.

De rege Pipino.

ANno gratiæ.Dcxci. Pipinus rex Francorum Neuſtriam ſubiugauit,& ſanctum Lambertum in eccleſia Traiectenſium epiſcopū ordinauit.Per idem tempus VVillebrordus cum ſocijs. xij. ab Anglia veniens in Galliam,ſanctitate enituit inſignis.

Brithvvaldꝰ Cantua. archiepiſcopꝰ conſecratur.

ANno gratiæ. Dcxcij. Theodoro Dorobernenſi archiepiſcopo Brithvvaldus qui erat abbas in monaſterio, quod Raculfe nuncupatur,ſucceſſit. Electus eſt autem die prima menſis Iulij, regnantibus in Cancia VVithredo & Sivvardo fratribus, qui religione ſimul & induſtria,gentem ſuam ab extranea inuaſione eiecerunt. [illegible] ſynodum in villa Douernenſium in honorē ſancti Martini

fabricauc

fabricauerunt eccleſiam in loco eis aſſignato à ſancto præfato, in qua monachos regulariter viuentes imponentes, multis eos rebus ſimul ac terris diuites effecerunt. Regnauerunt autem xxxiiij. & ſemis annos. Eodem anno VVilfridus Ebor. archiepiſciſcopus erga regem Aelfridum accuſat⁹, ab eodem rege & epiſcopis plurimis ab epiſcopatu pulſus eſt. Venienſque Romam cum præſentibus accuſatoribus, vt locum ſe deſendendi acciperet, conſidentibus epiſcopis pluribus, in præſentia domini papæ omnium iudicio probatum eſt, accuſatores eius nonnullas contra eum falſas calumnias machinaſſe. Scriptumque eſt regi Northanhumbrorum Aelfrido, vt eum in præſulatum ſuum recipi faceret, eo quòd iniuſtè fuerit condemnatus. Qui, cum Britāniam rediens in partes Galliarum deueniſſet, tactus eſt infirmitate repentina, vt nec equo vehi poſſet, ſed manibus miniſtrorum in grabato portaretur. Sicque in Meldum ciuitatem Galliæ delatus, quatuor diebus cum noctib⁹ quaſi mortuus decumbebat. Cumque ita ſine cibo & potu, ſine voce & auditu, quatriduo vexaretur, quinta illuceſcente die, quaſi de graui ſomno exurgens reſedit, modicumque ſuſpirans, vbi eſſet Eatta presbyter requiſiuit. Qui cum ſtatim vocatus intraſſet, ita eum alloqui adorſus eſt. Viſio mihi modò tremenda apparuit, quam te audire ac ſilentio tegere volo, donec probem quid de me fieri velit deus. Aſtitit mihi quidam candido præclarus habitu, dicens, ſe Michaelem eſſe archangelum, & ob hoc (inquit) miſſus ſum, vt te à morte reuocem ad vitam. Donauit enim tibi de⁹ vitam, per interceſſionem lachrymarū diſcipulorū tuorum, & per orationem ſuę genetricis. Sed paratus eſto, quia poſt quadriennium reuertens viſitabo te. Ad patriā autem perueniens, poſſeſſionum ablatarum portionem recipies, atque pace tranquilla vitā terminabis. Conualuit igitur epiſcop⁹ gaudentibus cunctis, cœptoque itinere Britanniam peruenit. Lectis autem epiſtolis, quas à papa aduexerat, Brithvvoldus Canciæ archiepiſcopus, & Aethelredus quondam rex, tunc autem abbas, libentiſſimè fauerunt, ſed Aelfridus rex Northanhnmbrorum cum ſuſcipere contempſit. Aelfrido verò non longo poſt tēpore defuncto, Oſredus, qui poſt eum regnauit ſynodo iuxta flumen Nid collecta, poſt aliquantum vtriuſque partis conflictum, cunctis tandem fauētibus, in præſulatum ſuæ eccleſiæ eſt receptus. Sicque annis quatuor, ſicut ei ab angelo prædictum fuerat, in pace vitam ducens, quieuit in domino. Defunctus eſt autem. iiij. Idus Octobris in monaſterio ſuo,

suo, quod habebat sub regimine Cuthbaldi abbatis in Imdalum prouincia. Sed ministerio fratrum prolatus in primum suum monasterium in Ripun, in ecclesia beati Petri apostoli iuxta altare ad austrum est sepultus.

ANno gratiæ. Dcxciij. Ina rex occidentalium Saxonum, castrorũ aciebus terribiliter ordinatis, cõbustionem Mollonis cognati sui vindicare disposuit. Rex verò Canciæ VVithredus humiliter obuiã veniens, magnam pecuniæ summã pro nece iuuenis dedit, & sic.

Lis finita fuit, pax confirmata reuixit.

Eodem anno Brithvvaldus Canciæ archiepiscopus à Godvvino, Galliarum archiepiscopo, consecratus est. Post Godmundum Rossensis ecclesiæ prẽsulem, Tobiam episcopum consecrauit, virum scilicet Latina lingua, & Græca multipliciter eruditum.

Rex Clodoueus.

ANno gratiæ. Dcxciiij. Clodoueus rex in Francia quatuor annis regnauit. Quo etiam tempore, sanctitas & innocẽtia beati Leodegarij, Heducensis episcopi, per dei omnipotentis gratiam claresscere cœpit. Hic autem à ministro iniquitatis Ebroino, qui monachali habitu deposito, sub rege quondam Francorũ Theodorico principabatur, crudelitate pessima (eò quòd familiaris prędecessori esset) dicti regis post multa fecit suppliciorum genera decollari. Sed viuẽte adhuc Ebroino, virum sanctum misericors dominus plurimorũ miraculorum gratia decorauit.

Pars dominicæ crucis Romę inuenitur.

ANno gratiæ. Dcxcv. Sergius papa inuenit, in sacrario beati Petri Romæ, magnam dominicæ crucis portionem, quę annuatim solet in die exaltationis eiusdem viuificæ crucis, ab omni populo Romano deosculari, & in reuerentia venerari. Eodem anno Hevvaldus albus, & Hebaldus niger, presbyteri, à Britannia in regionem Frisonum, prædicandi gratia venientes, martyrio ibidem coronantur, & iussu Pipini regis in Agrippinensi Colonia tumulantur. Sol defecit hora diei tertia.

Regina Ostrica occisa est.

ANno gratiæ. Dcxcvi. Mercij, qui dicuntur Suthumbri, id est, illa pars Merciorum, quæ est à parte Boreali Trente fluminis, scelus nequissimum commiserunt. Reginam namque Ostricam, vxorẽ Aethelredi regis sui, & Egfridi regis Northanhũbrorũ filiã, crudeliter peremerunt. Eodem anno Eadbertus, successor sancti Cuthberti, cum post annos vndecim corpus eiusdem sancti transferret, & super pauimentum locaret, tam corpus quam lintheamina integra sunt reperta. Per idem tempus Leo patritius Iustinianum imperio priuauit,

priuauit,eumq; naſo & lingua truncatum,in exilium relegauit.

ANno gratiæ.Dcxcvij.Leo Romanum adeptus imperium, annis duobus regnauit.Eodem tempore VVillebrordus natione Britannus,à Sergio papa prædicatum genti Friſonum mittitur, & ex dono Pipini regis ſedem epiſcopalem apud Vltraiectum ſuſcepit. Leo imperator.

ANno gratiæ.Dcxcviij.Hildebertus,Francorum rex creatus.xviij annis regnauit.Eodem anno ſanctus Lambertus martyrio coronatur & Traiecti tumulatur.Pipinum enim principē increpare auſus eſt quod adulteram legitimæ vxori ſuperduxerat,à Dodono fratre ipſius martyrizatur,& Traiecti (vt dictū eſt) ſepelitur.Per idē tempus Abſimarus,qui & Tyberius,Leone ab imperio pulſo,naſoque abſciſo carcerali cuſtodiæ deputatur. Sanctus Lãbertus martyrio coronatur.

ANno gratiæ.Dcxcix.Abſimarus,qui & Tyberius,Romanū adeptus imperium,imperauit annis.vij Eodem anno Dodo interfector ſancti Lamberti,peſſimo languore cruciatus,à vermibus cōſumitur,& ob intoleranciam fetoris in Moſam fluuium demergitur,omneſque huius culpę complices infrà annum diuinitus puniūtur.Percuſſor verò ſancti martyris fratri ſuo congreſſus,alter ab altero trucidatur.

HIs diebus,quidam paterfamilias in regione Northanhumbrorum,graui corporis infirmitate tactus,primo noctis tẽpore defunctꝰ eſt.Sed diluculo reuiuiſcens,ac repentè reſidens,omnes,qui corpori flentes aderant,timore nimio percuſſos in fugam conuertit.Vxor tamen,quæ amplius amabat,quamuis multum perterrita, remanſit,quam ille conſolatus,noli inquit timere quia iam verè reſurrexi à morte qua tenebar,& apud homines iterum viuere ſum permiſſus.Statimque ſurgens abiit ad villulæ oratorium,& vſque diem in oratione perſiſtens,mox omnem ſubſtantiam,quam poſſederat,in tres portiones diuiſit.E quibus vnam coniugi,alteram filijs tradidit,tertiam ſibi retinens,pauperibus ſtatim diſtribuit.Nec multo poſt in monaſterio,quod Mailros appellatur,accepta tonſura curis ſæculi penitus eſt abſolutꝰ,vbi monaſterium ingreſſus eſt abbati & fratribus horrendas quas viderat viſiones retulit,in hũc modum. Quidam aſpectu lucidus,& indumento clarus,me ducebat. Incedebamus autem tacentes,vt videbatur mihi contra ſolis ortum ſolſtitialem,donec deuenimus ad vallem immenſæ latitudinis,infinitæ longitudinis ac nimiæ profunditatis. Quæ ad læuã nobis ſita, vnum latus flammis feruentibus nimium terribile,alterum latus De mortuo reſuſcitato à pœnis purgatorii.

furenti

furenti grandine, ac frigore nimium, omnia perflante ac vexante, non minus intollerabile referebat. Vtrumque autem erat animabus hominum plenum, quæ viciſſim hinc inde videbantur, quaſi tempeſtatis impetu, iactari. Cumque vim feruoris vniuerſi tolerare non poſſent, proſiliebant miſerę in medium frigiditatis infeſtæ. Et cum neque ibi quicquam requiei inuenire potuiſſent, reſiliebant rurſum in medium vrendæ flammarum inextinguibilium, infœlici viciſſitudine ſine vlla quietis intercapedine, fuitque ſpirituum deformium innumerabilis multitudo. Et cœpi cogitare quòd eſſet infernus locus ille, de cuius tormentis intolerabilibus ſæpius narrari audiui. Reſpondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, non hoc inquiens ſuſpiceris. Sed cum me hoc ſpectaculo tam horrendo perterritum in vlteriora produceret, vidi ſubitò ante nos loca incipere obſcurari & omnia tenebris adimpleri. Quas cum intraremus in tantum pauliſper condenſatæ ſunt, vt nihil præter illas aſpicerem, excepta duntaxat ſpecie & veſte eius qui me præcedebat. Et cum progrederemur ſola ſub nocte per vmbras, ecce ſubitò apparet ante nos crebri teterrimarum globi flammarum, quaſi de puteo magno aſcendentes, & rurſum in eundem decidentes. Quo cum perducti fuiſſem, ductor meus repente diſparuit, ac me ſolum in medio tenebrarum, & horrendæ viſionis reliquit. At cum idem globi ignium, ſine intermiſſione, modò alta peterent, modò ad ima baratri redirent, cernо omnia, quæ aſcendebant, faſtigia flammarum plena eſſe ſpiritibus hominum, qui inſtar fauillarum cum fumo aſcendentiū, nunc ad ſublimiora proijcerentur, nunc retractis ignium vaporibus, in profundum laberentur. Sed & fœtor incomparabilis cum eiſdem vaporibus ebulliens, omnia illa tenebrarum loca corrumpebat. Et cum ibidem diutius conſiſterem pauidus, & quid agerem incertus, audio ſubitò poſt tergum ſonitum miſerimi fletus, & cachinnum inſultantium dæmoniorum, qui clarior effectus ad me vſque peruenit, vbi turbam ſpirituum malignorū conſideraui, quæ animas hominum mœrentes & eiulantes, ipſa multum exultans, illas in medias tenebras detruſit. Factumque eſt, vt fletum hominum riſumque dæmoniorum clarè diſcernere nequirem, ſonum tamen promiſcui ſexus in auribus haberem. Aſcenderunt quidam ſpiritū obſcurorum de abyſſo illa flammiuoma, & accurrentes circumdederunt me, atque oculis flammantibus, & de ore ac naribus ignem fœtidum efflantes angebant, forcipibuſque igneis, quos tenebāt in manibus,

manibus, me comprehendere conabantur, nec tamen me attentare contingere, tametsi terrere præsumebant. Cumque hostibus undique præclusus, ac tenebris huc atque illuc oculos circumferre, si forte aliquid, quo saluarer aduenire, apparuit retro via, qua venerã, quasi fulgor micantis stellæ inter tenebras, qui paulatim crescens & ad me festinans, vbi approquinquauit, dispersi sunt omnes spiritus infesti, qui me forcipibus rapere contendebant. Ille autem qui aduenies illos fugauit, ipse erat qui me antea deducebat. Qui mox iter ad dexteram versus, quasi contra ortum solis brumalem ducere me incœpit, & sine mora tenebris exemtum, in auras serenæ lucis induxit. Cumque me ibi duceret, vidi ante nos murum permaximum, cuius altitudinis siue longitudinis nullus esse terminus videbatur. Cœpi autem mirari quare accederemus ad murum, cum in eo ianua nulla vel fenestra siue ascensus alicui appareret. Cum ergo peruenissemus ad murum, statim quo ordine nescio, fuim' in summitate eius, & erat ibi campus latissimus ac letissimus, tantaque fragantia vernantium flosculorum plenus, vt omnem mox fœtorem tenebrosi fornacis, qui me peruaserat, effugaret odoris huius suauitas admirãda. Tanta autem lux cuncta illa perlustrauerat loca, vt omni splendore diei siue solis meridiani radijs præclarior videretur. Erant nãque in hoc campo innumera hominum albatorum conuenticula, sedesque plurimæ lætantium animarum. Cumque inter choros fœlicium incolarum medios me duceret, cogitaui quod esset regnum cœlorum, sed ille cogitatui meo respondens, non hoc ait suspiceris. Cumque procedentes transissemus has mansiones spirituũ bonorum vel beatorum, aspicio ante nos multo maiorẽ luminis gloriã quam prius, in qua etiam voces cantantiũ dulcissimas audiui, sed & fragrantia miri odoris tãta effundebatur de loco, vt is, quem antea degustans quasi maximum rebar, iam mihi odor permodicus videretur. Sic quoque lux illa campi florentis eximia, in comparatione eius lucis, quæ nunc apparuit, tenuissima videbatur & parua. In huius amœnitatem loci cum nos intraturos sperarem, ductor meus repente substitit, & sine mora gressum retorquens, ipsa me, qua venimus, via reduxit. Tunc qui me ducebat, mihi dixit. Scis quæ sunt ista omnia quæ vidisti? Respondi ego. Non. Et ait. Valles illa, quam aspexisti flammis feruentibus, & frigoribus horrenda rigidis, ipse est locus, in quo examinandæ sunt animæ illorum, qui differunt confiteri, & emendare scelera quæ fecerunt, sed in

ipso tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt, & sic de corpore exeuntes, omnes in die iudicij cælorū peruenient ad regnum. Multos etiā preces viuentiū, & eleemosynæ, ieunia, & maximè missarum celebratio adiuuant, vt ante diem iudicij liberentur. Porro puteus ille flammiuomus ac fœtidus, quem vidisti, ipsum est os gehennæ, in quod, quisquis ille iudex non liberabitur in æternum. Locus verò floridus, quem vidisti, in quo pulcherrimam iuuenturem iocundari ac fulgere conspexisti, ipse est in quo recipiuntur animæ eorum, qui in bonis operibus de corpore exeunt, nec tamen tantæ sunt perfectionis, vt statim regnum cælorum ingredi mereantur. Qui tamen omnes, in die iudicij, ad visionem dei & gaudia regni cœlestis intrabunt. At quicunq; in omni verbo, opere, & cogitatione perfecti sunt, mox de corpore egressi regnum ingrediūtur cælorum. Ad cuius vicinia pertinet locus ille, vbi sonum cantilenæ dulcis odore suauitatis ac splendore lucis audisti. Tu autem, quia nunc ad corpus reuerti, & rursum inter homines viuere debes, si actus tuos curiosius discutere, & mores sermonesque tuos in rectitudine ac simplicitate seruare studueris, accipies & ipse post mortem locū mansionis inter hæc, quæ vidisti, agmina lętabunda spirituum bonorum. Nam ego, cum ad tempus recessissem à te, ad hoc feci, vt quid de te fieri deberet agnoscerem. Hæc mihi cum dixisset, multū detestatus sum ad corpus reuerti, delectatus suauitate ac decore loci quem videram, simul & consortio eorum quos aspexi. Sed inter hæc, quo ordine nescio, repentè me inter homines viuere cerno. Deniq; in vicinia cellæ illius, vt prædictum est, in flumine quod prętерfluebat solebat crebro, ob magnum castigandi corporis affectū, ingredi, ac sæpius in eo crescentibus vndis immergi, sicque ibidem, quamdiu sustinere potuit, psalmis precibusque insistere, & fixus ibi manere, ascendente aqua vsq; ad lumbos, & quandoq; vsq; ad collum, & inde egressus vestimēta sua numquā deponere curabat, donec calefacta de suo corpore siccarentur. Tempore vero hyemali, defluentibus circa eum glacierum crustis, dixerunt qui videbant. Mirum est frater† Drichelme, quod tantam frigoris asperitatē tolerare potes. Respondit ille simpliciter. Frigidiora ego vidi. Et cum dicerent mirum quod tam austeram tenere continentiā velis, respondebat. Austeriora ego vidi. Sic vsq; ad diem vocationis suę, infatigabili cœlestium bonorum desiderio, corpus senile inter quotidiana ieiunia domabat, multisq; saluti fuit, tam opere quam exemplo.

†Dritheline

Anno

ANno gratiæ. Dcc. Brithricus comes Northanhumbrorum, volens vindicare dominum suum regem Egfridum, terram Pictorum hostiliter inuasit. Sed sicut dominus suus, maledicta Hybernensium sentiens corruit: ita iste à Pictorum populo interfect' est. Per idem tempus Romani Syriam peruagantes. cc. saracenorum milia peremerunt. Brithricus comitur.

ANno gratiæ. Dcci. floruit vir bonus, & literatus Adamanus presbyter, & abbas monachorum, qui erant in insula Hij. Hic missus ad Aelfridum regem gratia legationis, cum videret ritus ecclesiasticæ institutionis, & obseruantiæ festi paschalis, continuò trahitur ad consensum. Qui cum domum rediisset, curauit suos qui erant in insula Hij, ad callem perducere veritatis, nec valuit. Nauigansque in Hyberniam, penè omnes ad legitimum paschæ tempus obseruandum induxit. Scripsit idem vir domini librum de loco dominicæ natiuitatis, passionis, & ascensionis, situmque terræ sanctæ mirabiliter descripsit. Floruit abbas Adamanus.

ANno gratiæ. Dccij. Iohannes sedit Romę annis tribus, mensibus duobus, & diebus tredecim, & cessauit sedes mense vno & diebus tredecim. Iohannes papa.

ANno gratiæ. Dcciij. sanctus Benedictus abbas Anglicus, post vitam laudabilem, glorioso fine in domino quieuit. Hic vir dei, de stirpe nobili gentis Anglorum progenitus est, & in adolescentia militię rudimentis addictus. Denique cum esset minister Osvvij regis, & possessionem non modicam, ipso donante, percepisset, caduca mundi omnia pro Christo spernens, Romam adijt, vt ibidem ecclesiastica informatus disciplina militiam assumeret spiritualem, qua sibi prodisset & alijs, vtilisque minister in dominicæ posset cultura venęæ reperiri. Inde verò rediens apud Lirinensem insulam, se monachorum cœtui coniunxit, tonsuram accepit, vbi per biennium regulariter institutus, ad limina sanctorum apostolorum, Petri & Pauli, iterum repedauit. Quo tempore, cum papa Vitalianus Theodorum, Cantuariæ archiepiscopum in Britanniam destinauit, ipse simul aduenies multas secum reliquias sanctorum reportauit. Qui postea regi Northanhumbrorum Egfrido coniunctus, confestim rex ei terram. lx. familiarum, ad construendum apostolorum principi Petro monasterium, contulit, ad ostium VViræ fluminis, anno gratiæ. Dclxxiiij. indictione secunda. Sed & aliud monasterium ad honorem doctoris gentium Pauli, in G.rvvi non De sancto Benedicto, abbate Anglico.

longè ab altero fabricatur, & a rege præfato prædijs lx. familiarum acceptis, multipliciter illud ditare curauit. Hæc autem monasteria religiosis implens monachis, Ceolfridum in vno, Easterwinum in altero præpositos ordinauit. Hoc ideò fecit, vt tã in eĩ absentia quã in præsentia, regularis semper custodia seruaretur. Huic deniq; famulo dei Benedicto Beda venerabilis, & doctor Anglorum, traditur nutriendus, sub quo etiam ad ordinem sacerdotis legitur fuisse promotus. Quinquies Romã petisse asseritur, qui semper rediens diuinorum locupletat' commodorũ, subiectos instituere opere pariter & exemplo curauit. Tandem post vitam laudabilem victor victoriorum Benedictus, confessor Christi pijssimus, carnis infirmitate victus, pridie idus Ianuarij spiritum reddidit creatori. Successit ei in onere & honore vir sanctus, & eiusdem discipulus, Ceolfridus, sub quo Beda Christi famulus, ad vniuersalis vtilitatem ecclesiæ, de scripturis sanctis laborem inchoatum laudabiliter adimpleuit.

Hedda VVintoñ. episcopus obiit.

ANno gratiæ. Dcciiij. Hedda episcopus VVintonensis, qui Leutherio successerat, ad extrema peruenit. In loco autem, quo defunctus est, ob meritum sanctitatis eĩ multa sunt patrata miracula. Nam homines prouinciæ illius puluerem inde ablatum in aquam mittere solebant propter languentes, cuius gestu siue aspersione tam homines quam iumenta gauisi sunt sese sanitatem recepisse. Quo defuncto, episcopat' in duas parochias diuisus est, vna, id est, VVintonensis data Danielì, quã vsq; in tempora Bedæ rexit, altera, id est, Sireburnensis collata est Aldelmo, quam tenuit quatuor annis. Remanserunt autẽ episcopo VVintonensi duæ prouinciæ tantum, Hamptonensis scilicet, & Sutheriensis; alteri verò prouinciæ, VViltunensis, Dorsetensis, Berrucensis, Somersetensis, Deuoniensis, Cornubiensis. Sireburna autem viculus adeò exilis est, quòd mirũ videtur per tot sæcula ibidem episcopatum durasse.

Offa rex orientalium Saxonum Romæ monachus efficitur.

ANno gratiæ. Dccv. Aethelredus rex Merciorum, postquam annis xxx. strenuissimè regnum tenuisset monachus effectus, apud Bardoneiam defunctus est, & ibidẽ sepultus. Habuit rex duas sorores virgines sanctissimas, Kinesdridã & Kinesvvithã, ambas ab infantia deo dicatas, quę nobile virginitatis propositum nobilius perduxerunt ad senium. Sed iunior, non sua solius salute contenta, Offam, sponsum suum, cœlesti regno restituit. Regnauit aũt Offa in regno orientaliũ Saxonum, post Sigehardum & Seofridum paucis annis, adolescẽs iocũdi vultus, ætate floridꝰ, apud ciues suos maximæ dilectionis

dilectionis qui Kineſvvithæ præfatæ hortatu, cui⁹ nuptias illa ſpræuerat, cœleſtes ſuſpirare doctus amores, Romam perexit. Ibique monachus effectus, cœlica regna deuotus conſcendit. Harum ſanctarum virginum reliquiæ apud Medeſhamſtede, quæ villa modo Burgum ſancti Petri dicitur, à populo fœliciter venerantur. Eodem anno rex Northanhumbrorum Aelfridus obijt, cui ſucceſſit filius eius Oſredus. xi. annis. Aethelredo autem in regno Merciorũ Kinredus ſucceſſit. v. annis. Eodẽ tẽpore Iohannes ſedit Romę anno. i.

ANno gratiæ. Dccvi. Siſinnius ſedit in cathedra Romana diebus xx. Eodem anno Iuſtinianus exul, auxilio regis Bulgariæ Trehelbi, imperio reſtitutus, imperauit annis. vi. Qui imperium adept⁹ omnes, qui ante eum expulſãt, interfecit, & Abſimarum Tyberiũ iugulari præcepit. Sed & Gallinicum patriarcham erutis oculis Romam deſtinauit, ciuium Romanorum innumerabilem multitudinem ſtrauit, Cherſonam vbi exilium ſubijt euertere fecit, inauditam crudelitatem in hoſtes exercens. Siſinnius papa.

ANno gratiæ. Dccvij. Conſtantinus ſedit Romæ annis. vij. diebus xv. & ceſſauit ſedes diebus. xl. Per idem tempus, miles quidam erat de familia Kinredi regis Mercíorum, palam vitijs ſeruiens, cũ ſedulò admoneret eum rex vt ageret pœnitentiam, ille monita ſalutis parui pendens flagitioſam vitam corrigere prorogabat. Qui inter hæc tactus infirmitate decidit in lectum, atque acri cœpit dolore fatigari. Ad quem ingreſſus rex hortabatur multum, vt antequã moreretur ageret pœnitentiam commiſſorum. At ille reſpondit, ſe peccata nolle confiteri antequam ab infirmitate conualeſceret, ne ſibi ſodales exprobrarent quòd metu mortis hoc faceret. Cumque morbo ingraueſcente, rex denuo ad eum exhortandũ intraret, cœpit ille miſerabili voce clamare. Quid huc veniſti? Non aliquid vtilitatis aut ſalutis potes vltrà cõferre. Ad quem rex. Noli (inquit) ita loqui, vide vt ſanũ ſapias. Non (inquit) inſanio, ſed peſſimã conſcientiam præ oculis habeo. Nam paulo antequã venires, intrauerunt domũ hanc duo iuuenes, & reſiderunt iuxta me, vn⁹ ad caput, alter ad pedes, protulitq; vnus libellũ perpulchũ ſed valdè modicũ ad legendum, in quo omnia quæ hacten⁹ bona fecerim, ſcripta reperi. Qui codicem reſpicientes nihil dicebant. Ac ſubitò ſuperuenit exercitus malignorum ſpirituum teterrimorum, qui domum hanc exterius obſedit & intus maxima ex parte reſidens impleuit. Tunc vnus eorum teterrimus, qui maior videbatur, proferens codicem horridæ Conſtantinus papa.

visionis, & enormis magnitudinis, ponderisque importabilis, iussit vnum ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quem cum legissem, inueni omnia scelera, non solũ quæ opere vel verbo, sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccaui, manifestissimè tetricis in eo literis esse conscripta. Dicebantque ad illos, qui mihi assederant, viros præclaros & albatos. Quid hic sedetis, scientes certissimè quòd noster est iste. Responderunt. Verum dicitis. Accipite & in cumulum damnationis vestræ adducite. Surgentes autem duo nequissimi spiritus, habentes furcas in manibus percusserunt me, vnus in capite & alius in pede, qui modò cum cruciatu magno interiora mea omnia irrepunt, itaque mox vt ad inuicem peruenerint, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus pertrahent ad infernum. Sic loquebatur miser desperans, & cõtinuò mors misera subsecuta est. De quo cõstat quòd non pro se ista crimina, cui minime profuerũt, sed pro aliis ostensa, vt eius interitũ cognoscentes pœnitentiã non differrent, ne improuiso mortis articulo præuenti impœnitentes perirent.

Mors Egfridi regis vindicata est.

ANno gratiæ. Dccviij. Ina rex occidentalium Saxonum, pugnauit contra Gerentem regem VVallensium. Cuius initio pugnæ Dux Higebaldus peremptus est. Tandem verò rex VVallensis fugiens, arma & spolia insequentibus cum Anglis reliquit. Per idem tempus Offerus Consul Northanhumbrorum contra Pictos dimicans, eorumque maximam multitudinem sternens, Egfridi regis vltor fuit.

Aldelmus episcopus obiit.

ANno gratiæ. Dccix. Aldelmus Scireburnẽsis antistes diem clausit extremum. Hic vir sanctus, cum adhuc esset presbyter, & abbas monasterij, quod Maildulphi vrbẽ appellant scripsit iubente synodo, suæ genti librum egregium, contra errorem Britonum, quo eos ad catholicam paschæ celebrationem perduxit. Scripsit etiam & librum de virginitate eximium, & alia multa, vt vir vndecũque doctissimus atque tam liberalium quàm ecclesiasticarum rerum eruditione mirandus. Quo defuncto, pontificatum pro eo suscepit Fortherus, vir & ipse in scripturis sanctis laudabiliter eruditus.

Rex Kinredus monachũ induit.

ANno gratiæ. Dccx. Kinredus qui regno Merciorum nobilissimè aliquanto tempore præfuerat, multo nobilius sceptra regni reliquit. Nam pontificatum Romæ agente Constantino, limina apostolorum deuotus petens, monachum ibidem induit, vbi in precibus, ieiunijs, & eleemosynis vsq; ad diem vocationis suæ permãsit.

Successit

Successit ei in regnum Ceolredus filius Aethelredi qui ante Kinredum illud regnum tenebat. Venit autem Romam cum illo Offa, rex orientalium Saxonum, de quo supra memoratum est. Qui pari ductus deuotione mentis, vxorem, agros, cognatos, & patriã propter Christum reliquit, vt in hac vita centuplum, & in futuro vitam possideret æternam. Successit ei in regnum Selredus, Segeberti boni filius, triginta octo annis.

ANno gratiæ. Dccxi. in prouincia australium Saxonum, synodali decreto statutum est, vt qui eatenus ad ciuitatis Ventanæ, cui tũc Daniel præerat, parochiam pertinebant, & ipsa sedem episcopalem ac proprium haberet episcopum. Consecratus est autem eis primus antistes Eadbert⁹, qui erat abbas monasterij beatæ memoriæ VVilfridi episcopi, quod Selesceia appellatur, vbi idem dei famulus exiliũ per quinquennium passus à rege eiusdem prouinciæ terram octoginta familiarum impetrauit, in qua socios exules recipere posset, & vitæ eis subsidia ministrare. Est enim locus ille vndique mari circũdatus, præterquam ab occidente, vnde habuit ingressum quasi ad iactum fundæ. Hunc autem locum cum accepisset VVilfridus, fundauit ibi monasterium, ac regulari vita, maximè ex eis quos secum adduxerat, instituit, quod multo post tempore successores eius tenuerunt. Et quoniam illi rex præfatus Aethelvvaldus omnes facultates, cum agris & hominibus donauit, vniuersos ibi inuentos baptismatis vnda regeneratos in fide Christi roborauit. Erant autẽ numero inter seruos, & ancillas quasi ducenti quinquaginta, quos omnes sicut à seruitute diabolica, ita etiam libertati donando, iugo humanæ seruitutis absoluit. Reuocato autem VVilfrido ad prouinciam Northanhũbrorum, primò Cedvvalla rex occidentaliũ Saxonum, ac deinde successor eius Ina, regibus illius prouinciæ subactis & interfectis, regnum illud tenuerunt. Vnde factum est vt toto illo tempore gens illa proprium episcopum non haberet, sed episcopo Ventanæ ciuitatis, vt prædictum est, subiaceret. Post Eadbertum verò primum illius regionis episcopum, Cella pontificatus officium suscepit. Ipso autem ex hac luce subtracto vsque ad obitum Bedæ sedes illa vacauit. Hoc etiam anno magnus VVilfridus, post annos xl. & quinque accepti episcopatus, diem clausit extremum, sicut supra dictum est. Cui successit ad episcopatũ Hagustaldẽsem Eatta presbyter suus. De cuius industria Beda presbyter in historiarum libro multa scribens, eius sanctitatẽ multipliciter commendat.

De primo Seleseiensi episcopo.

visionis,& enormis magnitudinis,ponderisque importabilis, iussit vnus ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quem cum legissem,inueni omnia scelera, non solũ quæ opere vel verbo,sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccaui, manifestissimè tetricis in eo literis esse conscripta. Dicebantque ad illos, qui mihi assederant, viros præclaros & albatos. Quid hic sedetis, scientes certissimè quòd noster est iste. Responderunt. Verum dicitis. Accipite & in cumulum damnationis vestræ adducite. Surgentes autem duo nequissimi spiritus,habentes furcas in manibus percusserunt me,vnus in capite & alius in pede,qui modò cum cruciatu magno interiora mea omnia irrepunt,itaque mox vt ad inuicem peruenerint, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus pertrahent ad infernum. Sic loquebatur miser desperans, & cõtinuò mors misera subsecuta est. De quo cõstat quòd non pro se ista crimina,cui minime profuerũt, sed pro aliis ostensa, vt eius interitũ cognoscentes pœnitentiã non differrent, ne improuiso mortis articulo præuenti impœnitentes perirent.

Mors Egfridi regis vindicata est.

ANno gratiæ Dccviij. Ina rex occidentalium Saxonum, pugnauit contra Gerentem regem VVallensium. Cuius initio pugnæ Dux Higebaldus peremptus est. Tandem verò rex VVallensis fugiens,arma & spolia insequentibus cum Anglis reliquit. Per idem tempus Offerus Consul Northanhumbrorum contra Pictos dimicans, eorumque maximam multitudinem sternens, Egfridi regis vltor fuit.

Aldelmus episcopus obiit.

ANno gratiæ. Dccix. Aldelmus Scireburnẽsis antistes diem clausit extremum. Hic vir sanctus,cum adhuc esset presbyter, & abbas monasterij, quod Maildulphi vrbẽ appellant scripsit iubente synodo,suæ genti librum egregium,contra errorem Britonum,quo eos ad catholicam paschæ celebrationem perduxit. Scripsit etiam & librum de virginitate eximium, & alia multa, vt vir vndecũque doctissimus atque tam liberalium quàm ecclesiasticarum rerum eruditione mirandus. Quo defuncto,pontificatum pro eo suscepit Fortherus,vir & ipse in scripturis sanctis laudabiliter eruditus.

Rex Kinredus monachũ induit.

ANno gratiæ. Dccx. Kinredus qui regno Merciorum nobilissimè aliquanto tempore præfuerat,multo nobilius sceptra regni reliquit. Nam pontificatum Romæ agente Constantino, limina apostolorum deuotus petens,monachum ibidem induit, vbi in precibus,ieiunijs,& eleemosynis vsq; ad diem vocationis suæ permãsit.

Successit

Successit ei in regnum Ceolredus filius Aethelredi qui ante Kinredum illud regnum tenebat. Venit autem Romam cum illo Offa, rex orientalium Saxonum, de quo supra memoratum est. Qui pari ductus deuotione mentis, vxorem, agros, cognatos, & patriã propter Christum reliquit, vt in hac vita centuplum, & in futuro vitam possideret æternam. Successit ei in regnum Selredus, Segeberti boni filius, triginta octo annis.

ANno gratiæ. Dccxi. in prouincia australium Saxonum, synodali decreto statutum est, vt qui eatenus ad ciuitatis Ventanæ, cui tũc Daniel præerat, parochiam pertinebant, & ipsa sedem episcopalem ac proprium haberet episcopum. Consecratus est autem eis primus antistes Eadbert', qui erat abbas monasterij beatæ memoriæ VVilfridi episcopi, quod Seleseia appellatur, vbi idem dei famulus exiliũ per quinquennium passus à rege eiusdem prouinciæ terram octoginta familiarum impetrauit, in qua socios exules recipere posset, & vitæ eis subsidia ministrare. Est enim locus ille vndique mari circũdatus, præterquam ab occidente, vnde habuit ingressum quasi ad iactum fundæ. Hunc autem locum cum accepisset VVilfridus, fundauit ibi monasterium, ac regulari vita, maxime ex eis quos secum adduxerat, instituit, quod multo post tempore successores eius tenuerunt. Et quoniam illi rex præfatus Aethelvvaldus omnes facultates, cum agris & hominibus donauit, vniuersos ibi inuentos baptismatis vnda regeneratos in fide Christi roborauit. Erant autẽ numero inter seruos, & ancillas quasi ducenti quinquaginta, quos omnes sicut à seruitute diabolica, ita etiam libertati donando, iugo humanæ seruitutis absoluit. Reuocato autem VVilfrido ad prouinciam Northanhũbrorum, primò Cedvvalla rex occidentaliũ Saxonum, ac deinde successor eius Ina, regibus illius prouinciæ subactis & interfectis, regnum illud tenuerunt. Vnde factum est vt toto illo tempore gens illa proprium episcopum non haberet, sed episcopo Ventanæ ciuitatis, vt prædictum est, subiaceret. Post Eadbertum verò primum illius regionis episcopum, Cella pontificatus officium suscepit. Ipso autem ex hac luce subtracto vsque ad obitum Bedæ sedes illa vacauit. Hoc etiam anno magnus VVilfridus, post annos xl. & quinque accepti episcopatus, diem clausit extremum, sicut supra dictum est. Cui successit ad episcopatũ Hagustaldẽsem Eatta presbyter suus. De cuius industria Beda presbyter in historiarum libro multa scribens, eius sanctitatẽ multipliciter commendat.

De primo Seleseiensi episcopo.

e primis
piſcopis
Vigorniē
us.

ANno gratiæ. Dccxij, floruit Egvvinus VVicciorũ præſul tertius. Fuit autem eiuſdem prouinciæ epiſcopus primus nomine Boſelus, ſecundus Oſtfortus. Egvvinus verò in ordine tertius, cum rege Merciorum Kinredo & orientalium Anglorum rege Offa Romã veniens, monaſterio quod in VVigornienſi territorio conſtruxerat, vt ab improborum irruptione ſecurius illud redderet, à papa Conſtantino libertatis priuilegium impetrauit. Succeſſerunt autem ei in epiſcopatu VVigornienſi VVilfridus, Mildredus, VVerenerdus, Tilher', Hereferth', Debertus, Herebert', Alvvinus, Hereferth', Aethelhunus, VVilferthus, Kinevvold', Dunſtan', Oſvvald', Eldulfus, quorũ tres vltimi archiepiſcopi Cantuar. fuerunt. Per idem tempus Iuſtinian' imperator à Philippico hæretico interfectus eſt apud Conſtãtinopolim, et Tyberius filius eius cum eo. Iuſtinianus enim erat, qui nimiam in ciues illos tyrannidem exercuerat, iubés vrbem eorum arari & in pauimentum illidi, eò quòd ad eius depoſitionem conſpirauerant, vt ſuperius relatum eſt.

ANno gratiæ. Dccxiij. Philipicus Romanum inuadens imperium apud Cherſoneſum purpuram accepit, anniſque duobus imperauit. Hic cum eſſet hæreticus, Cyrum Conſtantinopolitanum epiſcopum exilio relegauit, & poſuit in ſede illa quendam ſuæ opinionis pſeudomonachum nomine Iohannem. Ipſe verò Philippicus Romæ Conſtantino papæ literas prauidogmatis deſtinauit, quas vir ſanctus conſilio Romani populi reſpuens, præcepit ne eius nomen in chartis poneretur, aut penſura ſolidorum reciperetur, aut ad miſſarum ſolemnia recitaretur.

De ſancto Guthlaco.

ANno gratiæ. Dccxiiij. ſanctus Guthlacus heremita apud Croſland in palude diem clauſit extremum. Hic de ſtirpe non ignobili originem ducens, vtriuſque parentis ſtemate præclarus refulſit. Quẽ dum tempore Aethelredi regis Merciorum mater grauida mundo profundit, manus quædam rubei nitoris effulgens, ad crucem, quæ ante oſtium domus puerperę ſtabat, porrecta ab æthere videbatur. Cuius miraculi magnitudo, mediterraneorum terminos Merciorũ in momento repleuit. Baptizatus eſt infans, & Guthlacus parentum ſtudio eſt vocatus. Cum autem adoleſcentię vires & ætas ſuccreuiſſent, aggregatis ſibi ſatellitum turmis, ad arma ſeſe conuertit. Hoc tamen ex innata ſibi bonitate ſemper vendicabat, quòd de rapinis vndecunque collectis, tertiam partem illis qui eas ante poſſederant, remittebat. Octo igitur annorum curriculis in hac ferocitate decurſis, nocte

sis, nocte quadam in se reuersus reuocauit ad memoriam, quam inanis sit huius mundi gloria, & futura damnatio perennis & incerta. Mane itaque facto, parentes complicesque prædones relinquens, ad monasterium in Rependum tunc famosum peruenit. Ibique tonsuram & habitum clericalem suscipiens, pœnitentiam decreuit agere delictorum. Deinde sacris literis & monasticis institutus disciplinis, singulorum virtutes solus studuit æmulari. Lectis autem virtutibus monachorum, qui vitam elegerant solitariam, hęremum concupiuit, iterque arripuit vt locum idoneum inueniret. Tandem ad paludem magnam, quæ ad plagam orientalem Merciorum sita est perueniens, quæ sit qualitas regionis illius diligenter inquirit. Tunc dicit ei quidam, in illa palude vastā insulam esse remotiorem, quam multi inhabitare tentauerant, sed propter hæremi monstra ab omnibus fere relictam. Hoc audito, vir dei hunc sibi locum postulat indicari. At ille scafulam accipiens piscatoriam, sanctū dei virum ad locum vsque perduxit. Hæc insula Croyland appellatur, quam nullus antea inhabitare ausus fuerat propter dæmonum ibi demorantium terribiles fantasias. Ibi vir sanctus solus habitare cœpit, sancti Bartholomæi specialiter protectione confisus. Igitur aliquandiu ibi conuersatus ad sodales rediit, ex quibus, duobus secum pueris acceptis, ad insulam iterum repedauit, vbi spiritualia fiducialiter arma arripiens, viriliter domino militauit. Erat autem in hac insula cumulus agresti gleba congestus, in cuius latere quasi cisterna videbatur inesse, vbi tugurio dei seruus composito habitare incipiens, nec lineo nec laneo indutus vestimento, pellibus tantummodo vtebatur. Abstinentia tanta in eo fuit, vt post solis occasum sola panis hordeacei particula & aquæ poculo vteretur. Quadam verò die cum studio consuetæ meditationis intenderet, duo dęmones in habitu humano subitò astiterunt, qui cum sic familiariter alloquuntur. Nos experti sumus fidei tuę fortitudinem, & patientiam inuincibilem, & ideò te inquietare cessauimus, insuper etiam de antiquorum conuersatione hæremitarum te volumus erudire. Moyses & Helyas, alisque patres antiqui, deo per multam abstinētiam placuerunt. Quamobrē ieiunium, non biduo tantum, vel triduo seruandum est, sed integra potius septimana, vt sicut deus sex diebus mundum formauit, & septimo requieuit: sic homo, sex diebus ieiunans, debeat spiritum reformare, septimo comedēs requiem carni dare. Hoc vir dei audito, sic respondit. Conuertantur retrorsum,

qui

qui quærunt animam meã vt auferunt eam. Et mox, more quotidiano particulã hordeacei panis accepit. Maligni autem spiritus recedentes, loca illa mœstis quæstionibus impleuerũt. Post hæc breui tẽpore interiecto, dum vir beatus, vt solebat, orationibus intempesta nocte vigil incumberet, teterrimi spiritus totam cellulam impleuerunt. Nec mora, virũ dei eiiciunt ligatũ de cella, & cœnosis laticibus atræ paludis immergunt. Deinde subleuatum per loca asperrima, dilaceratis ferè membrorum compagibus trahunt. Tandem pauliſper eum sistant, imperantes vt ab illa habitatione discedat. At ille respondit. Dominus à dextris est mihi, ne commouear. Iterum assumentes eum, flagellis veluti ferreis verberare cœperũt, verberatũque ac tormentis multipliciter afflictum subuehunt in aërem, vbi ex multitudine spirituum immundorum cælum nigrescere videbatur. Qui simul iuncti famulum Christi ad tartari fauces vsque perducunt. Ille inferni tormenta perspiciens, pœnas omnes, quas passus fuerat, oblitus est, ex comparatione maiorum. Tunc incipiunt sancto insultare dicentes. Ecce potestatẽ habemus, te detrudere in has pœnas, vt hic pro peccatis tuis perpetuò puniaris. Ad quos sic ait. Væ vobis filii tenebrarum. Si hanc habetis potestatem, quid moramini? Illis autem veluti ad hoc se præparãtibus, ecce sanctus Bartholomeus cum immẽso splendore superuenit, imperatque dæmonibus, vt dei seruum habitationi suæ incunctanter restituant. At illi præceptum apostoli, dicto citius, compleuerunt. Dum verò in aëre portaretur, vox quasi psallentium est audita. Ibunt sancti de virtute in virtutem, videbitur deus deorum in Syon. Contigit in diebus Ceolredi regis Merciorum, tempore gallicini, quod beato Guthlaco visum est se vulgi tumultuantis audire clamores. Tunc vir dei cellam egressus, vulgus Britannicè loquens tectis cognoscit accedere, statimque domum suam videt ardere. Cumque tecto subuenire festinat, lacertis intercipitur, & in aërem subleuatur. Tandem hostis insidias esse compertus, cœpit hunc psalmi versiculum decãtare. Dominꝰ mihi adiutor est, & ego despiciam inimicos meos. Alio quoque tempore orationibus insistens nocturnis, ingenti sonitu insulam tremere sentiebat. Et mox audiuit strepitum, quasi currentium armentorum. Nec mora, vndique variorum figuras mõstrorum introire conspexit, ferarum videlicet, serpentium, bestiarũ. His igitur circa Christi militem horribiliter perstrepentibus ait. Miserrime Sathana, quid vires alienas simulare conaris? In nomine

Iesu

Iesu Christi principio ibi vt desistas. Et post hæc verba, statim vniuersa fantasma disparuit. Episcopus quidam Hebba nomine, veniens ad colloquium sancti viri, habens in comitatu virum quendam librarium nomine VVilfridum. Hic audiens ministros dei beati Cudbercti virtutes miraculaque colloquentes, ad quosdam, in cuius potestate hæc fuerat, dubitantes, ait, quod si videret eum, sciret discernere vtrum vanus dei cultor esset, an sanctitatis speciem simularet. Præfatus igitur episcopus viri dei sermonibus recreatus, cum diligenter cœpit hortari, vt per eum ordinem sacerdotis acciperet. Qui celeri ad pedes episcopi se præcepto ipsius obedire promisit. Episcopus igitur gaudens cōsecrata prius ecclesia, ipsum ad sacerdotij gradum beatus promouit. Illo quidem die contra solitum, rogatu pontificis coactus est ad cœnam cum cæteris residere. Tunc aspiciens præfatum VVilfridum, ait ad eum. O frater VVilfride, quid tibi nunc videtur de illo dicendum, de quo heri te iudicaturū certissimè promisisti? Ille nimis admirans surrexit, & ad pedes eius veniam humiliter flagitans se prostrauit. Huius sancti viri virtutes si omnes vellem explicare verbis, ita esset ac si marisarenam inciperem numerare. Vicesimo autem & quinto ætatis suæ anno solitariā aggressus vitam, annis xv. in eā permānsit. Defunctus itaque, in omni sanctitate perfectus, in suo oratorio, in honorem beati Bartholomæi dedicato, sepultura accepit. Quo in loco omnes, qui eum pio affectu deposcunt, diuinæ miserationis indulgentiā consequuntur.

De papa Gregorio & Anastasio imperatore.

ANno gratiæ. Dccxv. Gregorius sedit in cathedra Romana annis xv. mensibus viij. diebus xxij. & cessauit sedes diebus xxxv. Eodem anno insurrexit Anastasius contra Philippicum imperatorem, & illum oculis priuauit, eiusque impērium occupans, tribus annis imperauit.

De pugna inter reges Inā et Ceolredum.

ANno gratiæ. Dccxvi. Ina rex occidentalium Saxonū contra Ceolredum regem Merciorum, apud monumbirth pugnauit, quorum victoria in dubio remansit.

Theodorus imperator.

ANno gratiæ. Dccxvij. Theodorus adeptus Romanum imperiū vno anno imperauit. Eodem anno Osredus rex Northanhumbrorum iuxta mare pugnans, belli infortunio, interemptus est. Cui succedens Kenredus duobus annis regnauit.

Vituperabile factum.

ANno gratiæ. Dccxviij. Rabbodus dux Frisonum prædicatione beati VVilfranni episcopi inductus vt baptizaretur cum pedem vnum lauacro intinxisset, alterum retrahens pedem, interrogauit vtrum

vtrum plures essent antecessorum suorum in paradiso an in inferno? Audiens autem quòd in infernō, pedem retraxit, dicens: Satius est (inquit) vt plures sequar, quàm pauciores. Eodem anno Leo imperator creatus imperauit annis xxxiij.

De morte Ceolredi regis.

ANno gratiæ. Dccxix. defuncto rege Merciorum Ceolredo, & apud Lichefeld sepulto, successit ei Aethelbald in Mercia, vir fortis & potēs, qui victoriosissimè xl. & vno annis regnauit. Quo etiā anno rex Northanhumbrorum Kenredus vita decedens, Osrico regni gubernacula reliquit, regnumque annis xx. tenuit. Fuit autē rex Aethelbaldus filius Alvvij, qui fuit Eoppæ, qui fuit VVibbę. &c.

Ingilsus frater Inæ regis moritur.

ANno gratiæ. Dccxx. Ingilsus frater Inæ regis diem clausit extremum. Quo vtique tempore Cuthburga, soror Inæ regis & Kinebūrgæ, apud VVinburnā abbatiam cōstruxit. Hæc Cuthburga data fuit in coniugem Egfrido regi Northanhumbrorum, sed eo viuente separata est.

De morte sancti Iohānis Beuerlacensis episcopi.

ANno gratiæ. Dccxxi. sanctus Iohannes Beuerlacensis archiepiscopus in domino quieuit. Hic vir sanctus, eximiarum patrator virtutum Bedam habet præconem in gestis Anglorum. Sed de hoc viro sanctissimo huiusque illud clarum habetur, quòd habitatores Beuerlaci in loco, quo iacet, pro spectaculo solent tauros ferocissimos exhibere, qui nodissimis astricti vinculis, magno virorum fortium sudore adducuntur. Sed statim cum cœmiterium fuerint ingressi, ita omni ferocitate sopita conquiescunt vt oues simplicitate putares. Laxatis igitur nodis, dimittuntur per atrium ludere, qui antè quicquid obstabat eis, cornibus & pedibus impetere solebant. Successit ei VVilfridus secundus, presbyter eius qui tempora Bedæ transcendit.

Ina rex VVestsaxonum regem Eadbertum interfecit.

ANno gratiæ. Dccxxij. Ina rex occidentalium Saxonum, exercitū grandem in Southsexiam promouit, & in eodem prælio Eadbertum quem priùs fugauerat à castro, quod Tantona dicitur, interfecit, eò quòd Ina cōstruxerat castellum prædictum. Eodem anno defuncto VVithredo, Cantuariorum rege, tres filios regni sui reliquit hæredes. Quorum Aethelbertus primogenitus regnum suscipiens annis xvij. regnauit. Sub eisdem diebus defuncto Tobia Rossensi episcopo Eadulfus successit.

De degradatione Ricoberti Remēsis episcopi.

ANno gratiæ. Dccxxiij. Ricobertus Remensis episcopus, à Carolo rege Francorum deponitur ab episcopatu, eò quòd illi hostiliter contra Reginfredum cunti portas vrbis Remensis noluit aperire.

Eutherius

Eucheri' quoq; Arelatensis eadem ratione ab episcopatu eiect' est.

De stulto consilio cuiusdam Iudæi malefici

ANno gratiæ.Dccxxiiij. Iudæus quidã maleficus promittens cuidam nobili quadraginta annis principaturum, suadet vt in toto regno suo dei sanctorumque imagines edicat deponi. Qui spe diu regnandi edictum proponit, sed ilico expirauit.

Quo tempore Beda historiam Anglorum inchoauit.

ANno gratiæ.Dccxxv.Beda presbyter venerabilis Anglorum historiam inchoauit, qui laudabiliter inchoatam, & fœlicitier consummatam, regi Ceolvvlfo præsentauit.

Imagines venerari prohibentur.

ANno gratiæ. Dccxxvi. Leo imperator, imagines Christi & sanctorum eius in frustra comminui præcepit, quem papa Gregorius literis suis multum redarguit, sed in vanum.

Ina rex Romam petiit

ANno gratiæ, Dccxxvij. Ina rex fœlix & potens, Aethelhardo cognato suo regnum suum relinquens, Romam petijt, vt pro regno temporali commutaret æternum. Quò cum peruenisset, fecit in ciuitate domum, consensu & voluntate Gregorij papæ, quam scholam Anglorum appellari fecit. Ad quam reges Angliæ, & genus regium cum episcopis, presbyteris, & clericis, in doctrina & fide catholica eruidendi venirent, ne quid in ecclesia Anglicana sinistrum, aut catholicæ vnitati contrarium doceretur, & sic, in fide stabili roborati, ad propria remearent. Erant enim doctrina, & scholæ Anglorum, à temporibus sancti Augustini, per Romanos pontifices interdictæ propter assiduas hæreses quæ in aduentu Anglorum in Britannia emerserant, dum pagani Christianis permixti sanctæ conuersationis gratiam corruperant fidei Christianæ. Fecit propterea, iuxta domum præfatam, ecclesiam in honorem beatæ virginis Mariæ fabricari, in qua Anglis Romam aduenientibus, diuina celebrarentur misteria, & in qua possent, si quem ex Anglis Romæ mori contingeret, sepeliri. Et hæc omnia vt perpetuæ firmitatis robur obtinerent, statutum est, generali decreto, per totum regnum occidentalium Saxonum, in quo prædictus Ina regnabat, vt singulis annis de singulis familijs denarius vnus qui anglicè **Romescot** appellatur, beato Petro & ecclesiæ Romanæ mitteretur, vt Angli ibidem commorantes vitale subsidium inde haberent. Hæc autem ecclesia, de qua iam dictum est, in chronicis Anglorũ sepe cõbusta legitur, & iterum reparata. Hic etiã ille est Ina, qui Glastoniæ abbatiam constructam iam dudũ destructam, quam etiã multis possessionibus ditatam, priuilegiorum suorum munimine roborauit. Huius regis germanus frater Ingilsus, & sorores sancta

Cuthburga & ſancta Quenburga, regina quoque eius Sexburga vocabatur. Succeſſit ei in regnum Aethelhardus, cognatus ſuus, de ſtirpe Cerdici regis oriūdus, qui poſt illum .xiiij. annis regnauit. Eodem anno idem Aethelhardus pugnauit contra iuuenem Oſvvaldum, de regia ſtirpe regum VVeſtſaxonum, regnum ſibi ſubiugare conantem. Sed cum viribus regis ſe imparem cognouiſſet, iuuenis ille per fugam elapſus, Aethelhardo regnū in pace reliquit.

De quodam fratre malè defuncto.

ANno gratiæ. Dccxxviij. papa Gregorius cum Leonem imperatorem incorrigibilem aduertiſſet, Romam, Italiam, Hiſpaniam ab eius iure ſubtraxit, & vectigalia ipſi reddi interdixit. Eodem tempore frater quidam quem nominare ſuperſedeo, in nobili monaſterio poſitus, ignobiliter inter fratres vixit. Corripiebatur quidem ſedulò à fratribus ac maioribus loci, atque ad vitam caſtigatiorem monebatur conuerti. Et quamuis eos audire noluiſſet, tolerabatur tamen ab eis ob neceſſitatem operum ipſius, vt qui in arte fabrili fuerat ſingularis. Seruiebat enim multum ebrietati, ac cæteris vitæ remiſſioris illecebris, dum magis in officina ſua die noctuque reſidere, quàm ad pſallendum vel orandum in eccleſia, aut vitæ verbum vellet audire. Tandem languore graui percuſſus, atque ad extrema perductus, fratres vocauit, & narrauit quod videret infernum apertum, & Sathan in profundis tartari demerſum. Caipham quoque cum cæteris, qui occiderant dominum, iuxta eum flammis vltricibus contraditum, in quorum uicinia (inquit) heu mihi miſero locum aſpicio æternæ damnationis eſſe paratum. Audientes autem hæc fratres, cœperunt diligenter exhortari, vt vel tunc adhuc in carne poſitus ad pœnitentiam rediret. Reſpondit ille deſperans. Non eſt mihi modò tempus vitam mutandi, cum ipſe viderim iudicium meum iam eſſe completum. Et talia dicens, ſine viatico deceſſit. Hoc quoque factum longè lateque diffamatum, multos ad agendam, & non differendam, ſcelerum ſuorum pœnitentiam prouocauit.

De ſtellis circa ſolem apparētib⁹.

ANno gratiæ. Dccxxix. apparuerunt circa ſolem duæ ſtellæ horribiles, quarum vna ſolem præcedebat orientem, & altera ſequebatur occidentem, quaſi orienti ſimul & occidenti diræ cladis præſagæ, vel certè vna diei altera noctis præcurrebat exortum, vt vtroque tempore mala mortalibus imminere ſignificarent. Portabant autem faſcem ignis contra aquilonem, ad occidētem accliuem, apparebantque menſe Ianuario, & ferè per dies. xv. permanebant. Quo tempore grauiſſima paganorum lues Gallias & Hiſpaniam, miſe-

miserabili cæde vastabant, sed & ipsi non multo post, in eadem prouincia, dignas suæ perfidiæ pœnas miserabiliter luebant.

ANno gratiæ. Dccxxx. Gregorius papa sedit Romæ annis. x. Eodem anno rex Northanhumbrorum Osricus Ceolvvlfo regnū suum, quod. xv. annis tenuerat, reliquit. Fuit autem Ceolvvlfus filius Cuthæ, qui fuit Cuthvvini, qui fuit Lethevvoldi, qui fuit Egvvaldi, qui fuit Aldelmi, qui fuit Ogę, qui fuit Idæ. Hic rex verè beatus, & literarum scientia sufficienter instructus, quantum sibi in vita profuerit finis eius euidenter ostendit. Gregorius papa.

ANno gratiæ. Dccxxxi. Brithvvaldus Cantuarienſis archiepiscopus, diem clausit extremum, Tadvvino episcopatum relinquens. Brithvvald archiepiscopus.

ANno gratiæ. Dccxxxij. consecratus est Tadvvinus Dorobernensis archiepiscopus, in ciuitate sua, à viris venerabilibus Daniele Ventano, Ingoldo Londoniensi, Alvvino Lichefeldensi, & Ealdulfo Roffensi episcopis, die decima Iunij mensis, vir in censura ecclesiastica insignis. De consecratione Tadvvini Cantuar. archiepiscopi.

ANno gratię. Dccxxxiij. Tadvvinus archiepiscopus, accepto pallio, ordinauit duos episcopos. Quo etiam anno Ceolvvlfus rex captus, attonsus & remissus est in regnum. Ceolvvlfus redit in regnum.

ANno gratiæ. Dccxxxiiij. Aethelbaldus rex Merciorum, exercitu congregato castellum de Somertone obsidione vallauit. Et cū non esset, qui inclusis ferret auxilium, dictus rex castellum in ius suum recepit. Qui deinceps, super omnes prouincias Angliæ vsque ad flumen Humbri, omnibus sibi regibus subiectis, regnauit. Eodem anno eclipsis solis facta est. xix. Kal. Septembris, circa horam diei tertiam, ita vt pène totus orbis solis esse coopertus, quasi scuto nigerrimo, videretur. De obsidione castri Somertonensis

EOdem anno Beda vir venerabilis, & mente semper cœlestis, cæli palacia conscendit. Qui diuina virtute prędituſ, sua & aliorum vicia compescens, dignus est vt in æterna memoria habeatur. Erat enim presbyter venerabilis, in monasterio principis apostolorum Petri, quod est in ostio fluminis ostio, Gerevvi nuncupato, educatus. Vbi sub reuerendissimo abbate Benedicto, ac deinde Ceolfrido, omne tempus vitæ suæ peregit, ac vir dei, ter beatus omnē dans operā in scripturis sanctis ac meditationū studijs, semper aut discere, aut scribere dulce habuit, aut docere. Nonodecimo verò vitæ suæ anno diaconatus, tricesimo quoq; gradum presbyteratus suscepit. Cōmēdatio vitæ venerabilis Bedæ,

Ex quo tempore vsque ad annum ætatis suæ lx. ex opusculis sanctorum patrum, ad vtilitatem ecclesię, in triginta sex voluminibus, septuaginta octo libros, quos ipse in historia Anglorũ enumerat, stylo ad purum purgato componens, promeruit vt ab vniuersali ecclesia doctor Anglorum & pater venerabilis nomine censeatur. Cumque historiam regum Angliæ & aliarum gesta rerum inter libros suos, magno studio elaboratos, vltimum edidisset in vocem orationis prorupit dicẽs. Te deprecor bone Iesu, vt cui propicius donasti verba tuæ scientiæ dulciter haurire, dona etiam benignus aliquando ad fontem omnis scientiæ peruenire, & semper ante tuã faciem comparere. Præterea omnes, ad quos hæc historia peruenire potuerit, nostræ nationis legentes siue audientes suppliciter deprecor, vt pro meis infirmitatibus & mentis & corporis apud supernam clementiam sæpius interuenire meminerint, & hanc mihi quique in suis prouincijs suæ remunerationis vicem rependant, vt apud omnes fructum piæ intercessionis inueniam. Amen.

Quod Sergius papa eundem Bedam vt Romam veniret inuitauit

HVius præterea viri venerabilis apud Romanum pontificem adeò celebris erat fama, vt ad quasdã enodandas sacræ scripturæ quæstiones eius auxilio Romana sublimitas indigeret. Quòd autem Romæ fuerit, solidè non affirmo. Sed tamen illum illuc inuitatum non dubito, quod hæc epistola clarum faciet, quam olim Sergius papa, Ceolfrido abbati, in hæc verba direxit. Sergius episcopus seruus seruorum dei Ceolfrido religioso abbati salutem, & apostolicam benedictionem. Quibus verbis ac modis, clementiam dei nostri, atque inenarrabilem prouidentiam possumus effari, & dignas gratiarum actiones pro vniuersis eius beneficijs circa nos persoluere, qui in tenebris & vmbra mortis positos ad lumen scientiæ perducit. Hortamur itaque deo dilectam religiositatis tuæ bonitatem, vt quia exortis quibusdam ecclesiasticarum causarum capitulis, non sine examinatione longius innotescendis opus nobis fuit, ad conferendum arte literaturæ imbutum, sicut decet deuotum auxiliatorem sanctæ matris & vniuersalis ecclesiæ, imò obedientem deuotionem huic nostræ hortationi non desistas accommodare, sed absque aliqua retentione religiosum dei famulum Bedam venerabilem, monasterij tui presbyterum, ad limina apostolorum principum, dominorum meorum Petri & Pauli, amatorum tuorum ac protectorum, ad nostræ mediocritatis conspectum non moreris dirigere, quem, fauente domino, sanctis tuis precipibus, non

diffidas

diſſidas proſperè ad te redire, peracta premiſſorum capitulorum, cum auxilio dei, deſiderata ſolemnitate. Enim vero vt confidimus, etiam cūctis tibi credis profuturum, quicquid eccleſiæ generali claruerit per eius præſentiam impertitum.

TEmpore verò, quo Beda venerabilis, & vir deo dignus, ex hac luce migrauit, ante diem dominicæ reſurrectionis, duabus hebdomadibus, crebriſſimi doloris anhelitus vexabatur. Et ſic lætus, & gaudens atque omnipotenti deo, die noctuque, gratias agens, immo horis omnibus vſque ad diem dominicæ aſcentionis, id eſt, vij. Kal. Junij, quotidie diſcipulis ſuis lectiones ex diuinis ſcripturis diſtribuens, quicquid reliqui erat diei, in pſalmorum concentu & orationibus tranſigebat. Noctem verò totam in lætitia, & exultatione, ſimul cum gratiarū actione peruigil ducebat, niſi viciſſim ſomnus permodicus impediret. Tertia autem feria, ante aſcentionē dominicam, coepit vehementius ægrotare in anhelitu, atq; tumor modicus in pedibus apparebat, vicinæ mortis præſagus & index. Tunc accita congregatione diuinitus eſt cum oſculo pacis, atque viatico reuerenter, & cum lachrymis ſumpto, memoriam ſuæ animæ à ſingulis implorabat. Nonnullis verò de fratribus familiariorem declarans amicitiam, xeniola quædam ſecretus eſt largitus. Die quoque dominicæ aſcentionis, cum iam exitus animæ de corpore imminere, contra oratorium, in quo orare conſueuerat, cilicio ſub ſe poſito decumbens, integro vultu & ſenſu, ſicq; dicens, ſpiritū ſancti gratiā inuitabat. O rex gloriæ, domine virtutū, qui triumphator hodie ſuper omnes cœlos aſcendiſti, ne deſeras nos orphanos, ſed mitte promiſſum patris in nos ſpiritum veritatis. Et hac oratione completa ſpiritum exhalauit. Exeunte autem anima, talem odorem ſenſerunt, qualem nec thymiama ſpirat, nec pretioſa balſama ſumminiſtrant. Sepultus eſt autem nunc in eodem monaſterio, ſed modo, cum beato Cuthberto Dunelmenſi epiſcopo requieſcit, in loculo ex auro & argento fabrefacto.

De morte & ſepultura beati Bedæ presbyteri.

TEmpore quoque, quo deiſamulus Beda ex hac luce migrauit, hi reges in Anglia floruerūt. In Cātia regnauit Aethelbert' in VVeſſexia Aethelhard', in Eſtſaxia Selred', in Mercia Aethelbaldus, in Eaſtāglia Aethelred', qui de regina Leofronia ſactū genuit Aethelbertū. In prouincia Northanhūbrorū regnauit Ceolvvlfus. Sub iſtis quoq; regibus hi fuerunt epiſcopi, in Cancia Tadvvin', in Roffenſi ciuitate Ealdulfus, in London. Ingold', in Eaſtanglia duo, Eadbert'

De ſtatu Anglię, tempore, quo Beda presbyter deceſsit.

Helmhamensis, & Acthelaqus Dompucensis, in Mercia apud Licheſeld Alvvinus, in prouincia VVicciorum VVilfridus, qui ſede habuit apud VVingorniam ſuper gentem Merciorum, qui vltra Sabrinam habitant, VVaſtold, qui ſedem habuit apud Hereford. In prouincia Lindiſfarorum Kinebertus, in VVintonia Daniel, in prouincia Northanhumbrorum uiij ſunt epiſcopi, in Eboraco VVilfridus, in Lindiſfarnia Aethelwaldus, in Hagulſtalde Acca, in VViterna Aethelmus. Eodem anno Tadvvinus Cantuariæ archiepiſcopus defunctus eſt. Eodem anno luna quaſi ſanguineo rubore perfuſa videbatur hora noctis tertia pridie Kal. Febr. Eodem anno Acca ab epiſcopatu Hagulſtaldeñ fugato, poſt biennium ſucceſſit ei Frithebertus vij. idus Septembris.

De morte & ſepultura beati Bedæ presbyteri

Nothelmus Cantuar. archiepiſcop⁹ ordinatur.

ANno gratiæ. Dccxxxv. Nothelmus ordinatus eſt Cantuarienſis archiepiſcopus, de quo Beda, in prologo hiſtoriæ Anglorum teſtatur quod multum ſibi profuit, ad geſta Anglorum compaginanda, allatas ſibi epiſtolas exemplo Romano, quæ peteranti illi erant neceſſariæ, dum adhuc pubesceret in urbe Londoniensi.

Nothelmus pallũ cepit.

ANno gratiæ Dccxxxvj. Nothelmus Cantuarienſis archiepiſcopus accepto à papa pallio, in epiſcopatu ſuo confirmatus eſt.

Alvvinus obiit.

ANno gratiæ Dccxxxvij. Alvvinus epiſcopus Licheſeldenſis ad extrema peruenit dierum ſuorum terminum. Cuius loco duo epiſcopi conſecrati ſunt, ſcilicet VVitta in Licheſeld, & Tota in Leycestria primus.

Multi omnia pro Xpo relinquẽtes Romã profecti ſunt.

ANno gratiæ Dccxxxviij. Forthere Sidemannus epiſcopus, cũ regina occidentalium Saxonum, relictis poſſeſſionibus ſplendidis, Romam profecti ſunt. Multa etiam in illis diebus reges, epiſcopi, nobiles, & ignobiles, clerici & laici, cum mulieribus hæc fecerunt. Eodem anno Aethelwaldus Lindiſfarnenſis antiſtes, humanæ naturæ debitum ſoluit. Cui ſucceſſit Kinebertus in onere & honore. Tunc Frethebertus ordinatus eſt Hagulſtaldenſis antiſtes. Per idem tempus Selredus orientalium Saxonum rex, tum regno quam vita priuatus eſt, cui Swithredus ſucceſſit.

De morte Aethelhardi regis.

ANno gratiæ Dccxxxix. Aethelhardus rex occidentalium Saxonũ defunctus eſt, & pro illo frater eius Cuthredus xv. annis regnauit. Hoc etiã anno, Ceolwulfus Northanhumbrorum rex nobiliſſimus, vt quibuſdam placuit, ex hac vita migrauit ad Chriſtum. Succeſſit ei in regnũ Eadbertus, cognatus ſuus xxj. anno, qui fuit frater, qui fuit Ethelwoldi, qui fuit Ceolwulfi. Eodem anno Nothelmus Cantuarienſis

tuariensis archiepiscopus, & Ealdulphus præsul Roffensis vita decesserunt.

A Nno gratiæ.Dccxl. Cuthbertus.xi. Dorobernensis archiepiscopus legitur cõsecratus. Qui accepto pallio, Dumi ad Roffensem ecclesiam episcopum ordinauit.

A Nno gratiæ.Dccxli.Aethelbaldus, Merciorũ rex superbus Cuthredum regem VVestsaxonum nunc bellis, nunc seditionibus affligebat. Et quandoque inter se pacem statuentes, breui eam tempore obseruabant. De rege Aethelbaldo Merciorum.

10 A Nno gratiæ.Dccxlij. Zacharias papa, Gregorio defuncto, sedit in cathedra Romana annis nouem, mensibus tribus. Eodem anno Constantinus imperator factus, imperauit annis.xxxv. Zacharias papa.

A Nno gratiæ.Dccxliij.viri fuerũt in aere ictus igne, quales nunquã mortales illius ætui viderunt. Kal. Ianuarij. Eodem anno VVilfridus iunior, Ebor. archiepiscopus obijt, cui successit Egbertus, in diuina scientia vir ad plenum eruditus.

A Nno gratiæ.Dccxliij. Cuthredus rex VVestsaxonum, & Aethelbaldus rex Merciorum, tunc pacificati, cõiunctis viribus, pugnauerunt contra Britones vndique congregatos. Cumque reges 20 fortissimi, in hostes catcruatim irruentes, illos grauiter sternendo affligerent, compulsi sunt VVallenses in fugam, terga dantes percutientibus & spolia insequentibus, regesque cum victoria ad propria sunt reuersi. Reges Angliæ contra Britones pugnauerũt

A Nno gratiæ.Dccxlv. Egbertus Ebor. archiepiscopus, pallio, quod à tempore Paulini, primi Ebor. archiepiscopi, ab octo episcopis fuerat pretermissum, laudabiliter reuocauit. Egbertus Ebor. archiepiscopꝰ pallium recuperauit.

A Nno gratiæ.Dccxlvi. Daniel episcopus VVintoniensis, anno episcopatus sui.xliij. diem clausit extremum, cui Humfridꝰ successit. Per idem tempus, imperator Constantinus magicis artibus, et cruetis sacrificijs, atque luxurijs semper operam impendens, multos mo- 30 nachos, & clericos pro fide recta lapidari fecit. Habebat autem sibi consentaneum in omnibus, propter amorem terrenæ dignitatis, Anastasium Constantinopolitanũ falsi nominis patriarcham. Vnde cœlitus venit indignatio in ciues eiusdem vrbis, admonens impium imperatorem vt se abinsania, qua flagrabat, coiberet, sed ille inemendatus permansit. Venit itaque mors pestilens, incipiens à Sicilia & Calabria, vsque in vrbem Regium, & ita deuastauit eam, vt etiam in pluribus ædificijs non inueniretur habitator. Sed & De crudelitate imperatoris.

Anastasius nimia passione fatigatus, quasi stercora ventris euomeret, tandem miserabiliter obijt.

Stellę de cælo cadere videntur.

ANno gratiæ. Dccxlvij. Stellæ de cælo cadentes apparuerunt, ita vt omnes hæc videntes, consummationē sæculi instare putarent.

Miraculum de sancto Benedicto.

ANno gratiæ. Dccxlviij. monachi cœnobij Cassiensis literas, ad instantiam Caroli magni, à papa Zacharia impetrauerunt ad Pipinum regem Francorum, quatenus beatissimi corpus Benedicti, quod monachi Floriacenses furto abstulerant, ad proprium remittant locum, vt prædicti serui dei de restituto sibi patre suo gaudeāt, & ipsi inde à deo mercedem obtineant. Cumque pius rex Pipinus hanc epistolam intellexisset: Remigium Rothomagensem archiepiscopum cum tribus episcopis Floriacum, potēter direxit, vt maximam partem corporis sancti Benedicti Cassiensibus monachis redderent, ita quòd Floriacum monasterium non omnino priuarent. Sed res cum Floriacensibus innotuit fratribus, triduanum celebrātes ieiunium ante eius sepulchrum cum lachrymis orabant, dicentes. O vnica post deum spes nostra, pater Benedicte, suscipe quæsumus lachrymas nostras vt maneas nobiscum in loco isto, quem dudum tibi dignanter elegisti, si autem mole peccatorum nostrorum exacerbatus nobiscum remanere nolueris, nos deuotissimos coniuratores habebis. Et cum iam in his lachrymis, & singultibus totū expleuissent triduum, ecce episcopi memorati assunt, & mādata regis implere conantur. Cumque abbas Medo, qui tunc monasteriū illud regebat, episcoporum aduentum & causam cognouisset, conuocatis ad se fratribus congregationis, intra vicinam beati Petri basilicam se cum eis recluſit, vbi solo tenus prostrati & lachrymis perfusi orationi vacabant. Episcopi verò templum sanctę dei genetricis ingressi, antequam ad tumbam beati Benedicti veniissent, tanta formidine & cœcitate percussi sunt, vt nec inuicem se recognoscere potuissent. Cum itaque diuina vltione se excœcatos esse sensissent, cœperunt palpitādo per ecclesiam pergere, quoad ad funes cāpanarum errabundi peruenissent. Quos vi magna trahentes, sic sibi auxilium aduocare studuerunt. Hæc audientes abbas & fratres, qui in oratione decumbebant, intrauerūt ecclesiam, atque episcopos inuenerūt, etiā nihil videntes. Quibus cum dicerent, quid agitis o pōtifices? Illi respondentes dixerunt. Nos huc temeratiē venimus, vt beatum patrem Benedictum ad vindictam prouocaremus. Ve nobis quia peccauimus. Sed vos serui dei, orate pro nobis omnipotentem deum,

tem deum vt aperiat oculos noſtros, noſq; vobis promittimus, nũquam deinceps talia præſumpturos. Ad hæc fratres pro eis cum lachrymis profuſi, ſolotenus nonnulli orabãt attentius, vt diuina pietas lumen eis reddere dignaretur. Et cum orarent, aperti ſunt oculi eorum, & cum tremore epiſcopi memorati ad propria ſunt reuerſi. Eodem anno Cuthbertus Cantuarienſis archiepiſcopus & rex Merciorum Aethelbaldus concilium tenuerunt.

ANno gratię. Dccxlix. Eadbertus rex Cantuarienſis, poſtquam vi. annis tenuerat gubernaculum regni diem clauſit extremũ, cui ſucceſſit Aethelbertus quatuordecem annis. Eodem tempore Kinericus filius Cuthredi regis occidentalium Saxonum occiſus eſt. Eodem anno Ethelvvoldus, rex orientalium Anglorum, defunctus eſt, cuius regnum Beorna & Aethelbertus inter ſe diuiſerunt. Eadbertus rex Cantuarienſis obiit.

ANno gratiæ. Dccl. Eadbertus, rex Northanhumbrorũ, Kinevvlfum epiſcopum ad vrbem Bebbam, quæ nunc Bamburc Gallicè appellatur, captiuum adduxit, & baſilicam beati Petri in Lindeſfarna obſidere præcepit.

ANno gratiæ. Dccli. Cuthredus rex VVeſtſaxonum pugnauit cõtra Aethelhunum, Ducem audaciſſimũ, qui in dominum ſuũ ſeditionem mouens, licet numero militum domino impar, grauiſſimo tamen Marte perſtitit in campo. Sed rex tãdem de prælio, cum victoria receſſit, ducemque grauiter vulneratum reliquit. Eodem anno, papa Stephanus ſedit in cathedra Romana, annis. v. & diebus xxvij. Hic vltimo anno pontificatus ſui Romanum imperiũ à Græcis tranſtulit in Germanos in perſonam magni regis Caroli filij Pipini regis Franciæ, in iuuenili ætate conſtituti.

ANno gratiæ. Dcclij. Cuthredus rex occidentalium Saxonum, cũ regis Merciorum Aethelbaldi ſuperbas exactiones & inſolentias ferre non poſſet, occurrit ei hoſtiliter apud Beorford, vbi prælium grauiſſimum dicti reges commiſerunt. Aethelbaldus verò præcedente Aethelhuno cũ vexillo eius, in quo erat aureus draco depictus, acriter ſeuit in hoſtes, ſed vexillifer regis Cuthredi in hoſtilem vexilliferum lanceam dirigens, perforauit eum, vnde clamore elato, pars Cuthredi valdè confortata eſt. Tonitruum ergo belli & ſonitus ictuum, clamoreſque hinc indeque cadentium, terribiliter perſonarunt. Spes eſt mutuò victoriæ certa, memoria fugæ nulla. Sed deus tandem, qui ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam, Aethelbaldum in fugam compulit, & læta Cuthredo victoria prouenit. Eo- De pugna regum Cuthredi & Aethelbaldi.

nit. Eodem anno eclipsis lunæ post noctem mediam facta est, pridie Kal. Augusti.

Sanctus Bonifacius episcopus.

ANno gratiæ. Dccliij. sanctus Bonifacius Moguntinę vrbis episcopus, cum aliis quinquaginta tribus, in Frisia martyrio coronatur.

S. VVinfridus martyrizatur.

ANno gratiæ. Dccliij. Sanctus Bonifacius qui & VVinfridus dicitur, Francorum archiepiscopus, per martyrium decessit.

ANno gratiæ. Dcclv. Cuthredus rex occidentalium Saxonum, & rex Aethelbaldus Merciorum, in loco qui Sachēda dicitur, grauiter pugnauerunt. Sed Aethelbaldus, per fugam non declinans ruinam, occubuit interfectus. Aethelbaldo autem regi Merciorum, Beorredus successit. Post mortem quoque Aethelbaldi regis, qui annis xli. regnauit, regnum VVestsaxonum valde roboratum est.

De morte Cuthredi regis.

ANno gratiæ. Dcclvi. Paulus papa sedit in cathedra Romana. x. annis. Quo etiam anno Cuthredus rex potentissimus, tot prosperitatibus & victorijs potitus, mortis inclemētia vitam finiuit. Cui successit in regnum Sigebertus cognatus eius, sed breui tempore illud tenuit. Nam ex prædecessoris sui euentibus insolens & tumefactus, etiam suis domesticis intollerabilis fuit, Cum autem modis omnibus male tractaret eos, legesque antecessorum suorum propter commodum suum, vel depraueret, vel mutaret, Cumbra consul nobilissimus, regi totius populi querimonias intimauit, quem quia regem suasit vt lenius populum sibi commissum regeret, & inhumanitate deposita deo & hominibus amabilis appareret, mox impia nece illum iussit occidi, populoque postmodum, sęuior existens, tyrannidem augmētauit. Quo facto, conuenerunt proceres regni cum populo vniuerso, & prouida omnium deliberatione expulsus est à regno, & Kineulfus iuuenis de stirpe regia electus est & in regem promotus. Sigebertus verò rex, depositus, in siluam quæ Andredesvvald dicitur fugiens, se abscōdit, vbi Anstan portarius Cūbræ consulis nequiter, vt dixim⁹, interfecti regem absconditū apud Prinetesflade inuenit, & in vindictā domini sui peremit. Eodē anno defuncto Humfrido VVinton. pontifice, Kinehardus successit.

ANno gratiæ. Dcclvij. Eadbertus rex Northanhumbrorum spōte Osulfo filio suo regnum reliquit, quod ille anno vno tenens amisit. Occisus est enim nequiter à propria gēte, nono Kal. Augusti. Eadbertus verò rex habitum, & tonsuram monachi suscepit. Iste est octauus ex regibus Anglorum, qui pro regno temporali cōmutauerunt æternum, vt octo beatitudinum iucunditatem, quæ volū-

tariæ pau-

tariæ paupertati debetur, pro lucro haberent in cælis. Osulfo quoq; filio eius succeſſit in regnum Northanhumbrorum, Aethelvvaldus Mollo, vi. annis.

ANno gratiæ. Dcclviij. gens de regno Merciorum, contra regem suum Beornredũ insurgens, pro eo quòd populum, non æquis legibus, sed per tyrannidem gubernaret, cõuenerunt in vnum omnes tam nobiles quam ignobiles, & Offa duce, adoleſcẽte ſtrenuiſſimo, ipſum à regno expulerunt. Quo facto, vnanimi omnium cõſenſu prædictum Offam in regem, tam clerus quàm populus coronarunt. Erat enim idem Offa de ſtirpe regum oriundus, filius videlicet Thinferthi, qui fuit Eadulfi, qui fuit Osulfi, qui fuit Eoppæ, qui fuit VVibbç, qui fuit Creoddç, qui fuit Kinevvoldi, qui fuit Cnebbç, qui fuit Ithel, qui fuit Eomeri, qui fuit Angelthean, qui fuit Offæ, qui fuit VVeremundi, qui fuit VVithleig, qui fuit VVagon, qui fuit Frethegeath, qui fuit VVodeni. Iſti dedicauerũt antiqui quartã feriam, quæ Wodnesday appellatur. Cuius vxor Frea fuit, cui dedicauerunt antiqui ſextam feriam quæ Fryday nuncupatur. VVoden verò fuit filius Frethevvold, qui fuit Freolaf, qui fuit Frithevvlf, qui fuit Godvvlf, qui fuit Getæ. Hunc dudum pagani, pro deo venerabantur. cuius Sedulius, poeta eximius, in paſchali carmine mentionem faciens, ita exorſus eſt.

De Offa rege Merciorũ ſtrenuiſſimo.

Cum ſua gentiles ſtudeant figmenta poetæ
Grandiſonis pompare modis, tragicoque boatu,
Ridiculoue Getæ ſeu qualibet arte canendi. &c.

Geta autem fuit filius Cethvvæ, qui Beau, qui fuit Selduæ, qui fuit Heremod, qui fuit Itermod, qui fuit Hathræ, qui fuit VValæ, qui fuit Bedvvi, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit Matuſalæ, qui fuit Enoch, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainam, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, quem plaſmauit dominus de limo terræ. Offa igitur rex omnibus Angliæ regibus terrori erat, & timori. Vicit namque in prælio regem Cantuarienſem, regem occidentalium Saxonum, regem Northanhumbrorum, regem auſtralium Saxonum, regem orientalium Anglorum, & ſicut inferius dicetur prolixius, cæteris regibus ſubiugatis vel tributarijs effectis, Merciorum regnum non mediocriter dilatauit.

ANno gratiç. Dcclix. Aethelvvaldus Mollo, rex Northanhumbrorum, geſſit bellum contra grauiſſimũ Ducem Oſvvinum, quẽ rex prædictus interfecit, & cum victoria receſſit. Ipſo quoque anno Vnvviſt,

Aethelvvaldus rex ducem Oſvvinum interfecit.

Vnnuſt rex Pictorum defunctus eſt.

Eclipſis lunæ facta eſt.

ANno gratiæ.Dcclx.eclipſis lunæ facta eſt circa horam noctis mediam Kal.Auguſti. Eodem anno defuncto Cuthberto Cantuariēſi archiepiſcopo, Bregvvinus ſucceſſit, vir prudens & in literali ſcientia eruditus.

De capite ſ. Io.baptiſtæ.

ANno gratiæ. Dcclxi. caput ſancti Iohannis baptiſtæ in Aedeſſam ciuitatem tranſfertur.

ANno gratiæ.Dcclxij.Aethelbertus rex Dorobetnenſis,ex hac luce tranſiens,Eadbertum regni hæredem reliquit. Eodem anno Aethelbaldus rex Northanhūbrorū Aetheldredā reginā ſuſcepit.

Bregvvinus archiepiſcopus obiit.

ANno gratiæ. Dcclxiij.defuncto Bregvvino Cantuarienſi archiepiſcopo, Iambertus ſucceſſit. Eodem anno Frethevvoldus candidæ cacæ antiſtes ex hoc ſæculo migrauit, cui Pethvvinus ſucceſſit.

De epiſcopis Lindiſſæ regionis.

ANno gratiæ.Dcclxiiij.defuncto Hemeli Lichefeldenſi epiſcopo Cuthfridus ſucceſſit.Eodem anno Ealdulfus in Lindiſſa antiſtes diem clauſit extremum,cui Ceolvvlfus ſucceſſit.Hi autem epiſcopi vbi ſedem haberēt cathedralem penitus ignoramus. Quòd autem ibi,id eſt,in Lindiſſa regione quæ inter Lincolniam,& flumen Hūbri ſita eſt, plures fuiſſent epiſcopi certum habemus, quorum primum vt Beda venerabilis in hiſtoria teſtatur Anglorum, Paulinus, primus Ebor.antiſtes,ibidem epiſcopum ordinauit. Adrianus ſedem Romanam ſuſcepit.

Oſvvinus dux occiditur.

ANno gratiæ. Dcclxv. Aethelvvaldus Mollo,rex Northanhumbrorum cum Oſvvinum *Ducem* fortiſſimum,ſibi rebellantem peremiſſet, non multo poſt idem ex hac vita deceſſit, cui Ealredus trinepos Idæ regis ſucceſſit,viij.annis.

Offa rex Merciorum apud Lichefeld nouum archiepiſcopum conſtituit.

EOdem anno Offa rex Merciorum potentiſſimus, contractis inimicicijs cū Cantuaritis ,Iambertum Cantuariēſem archiepiſcopum primatu conatus eſt ſpoliare,ſimul ac regnum Merciorum archiepiſcopatu inſignire affectans. Miſit igitur ad papam Adrianum nuntios exigens ab eo,vt pallio Ealdulfum Lichefeldenſem epiſcopum, contra morem veterum inſigniret, atque omnes regni ſui epiſcopos ei ſubiugaret.Nam veri ſimilibus apoſtolicam ſedem argumentis tam diu fatigauerat,ſicut pro varijs occupationibus de facili Romani pontifices trahuntur ad conſenſum, obtinuit quod petebat,vt videlicet omnes prouinciæ Merciorum ſubijcerentur epiſcopo ſupradicto,quorum nomina hæc fuerunt. Denebertus VVigornienſis epiſcopus,VVerebertus Legeoceſtrēſis,Eadulfus Sinaceſtrenſis,

ceſtrenſis, VVlvvardus Herefordenſis: epiſcopi orientalium Anglorum, Halardus Helmhanenſis, & Tidferthus Dõmucenſis. Remanſerunt autem archiepiſcopo Cantuarienſi, epiſcopus Londonienſis, VVintonenſis, Roſſenſis, Scireburnenſis. Stetit autem hæc regis violentia toto Iamberti præſulatus tempore, quamuis idem archiepiſcop⁹ nihil, vel ſumptibus, vel laboribus omiſiſſet, quõ non amitteret priſtinam dignitatem. Conſtantinus papa ſedit anno vno, menſe vno, qui à laico ſubito factus eſt preſbyter, & tyrannicus papatus inuaſor, ſed zelo fidelium ab eccleſia, turbatis oculis, priuatur.

Ealdulfus archiepiſcopus palliũ ſuſcepit.

ANno gratię. Dcclxvi. Ealdulfus Lichefeldẽſis archiepiſcopus pallium ſuſcepit, & Frethebertus Haguſtadenſis epiſcopus obijt.

Egbertus Ebor. archiepiſc. obiit.

ANno gratiæ. Dcclxvij. Egberto Ebor. archiepiſcopo defuncto, Eanbaldus ſucceſſit. Iſte eſt Eanbaldus, qui cum Aethelhardo Cantuarienſi archiepiſcopo, inuaſionem quam Offa rex Merciorum, ſuper eccleſiam Cantuarienſem fecerat ad nihilum redegit. Eodem anno Frithberto Haguſtaldenſis epiſcopo, Alemundus ſucceſſit.

De epiſcop⁹ Legeceſtrenſibus.

ANno gratiæ. Dcclxviij. Stephanus papa ſedit Romæ tribus annis. Eodem anno VVerebertus Legeceſtrenſis epiſcopus quartus, diem clauſit extremum, cui Vnvvona ſucceſſit. Eſt enim Legeceſtria ciuitas antiqua à rege Britonum Leyr nuncupata. Huius autem epiſcopus primus ex Anglis fuit nomine Totta, ſecundus Eadbertus, tertius VVerebertus, quartus Vnvvona, qui cum Offa, rege Merciorum, & Hunberto Lichefeldenſi archiepiſcopo, quem quidam Berthun, ſillaba tranſpoſita, appellant, inuẽtionẽ beati protomartyris Albani, cũ cæteris epiſcopis legitur affuiſſe. Sed hæc infra.

ANno gratiæ. Dcclxix. Cataracta ciuitas igne cremata eſt à Beornredo tyranno rege Merciorum depoſito. Sed ipſe infœlix eodem anno, iuſto dei iudicio, incendio periit.

Carolus rex Francorum Saxones bello ſtrauit.

ANno gratiæ. Dcclxx. Carolus rex Francorum, collecta manu valida, Saxonum gentem bello aggreſſus eſt, multiſque ex principibus ſuis ibidem interfectis, cum victoria tamen reuerſus eſt. Eodem anno ſtellæ de cælo cadere terribiliter viſæ ſunt.

ANno gratiæ. Dcclxxi. Offa rex Merciorum, Anglorum gentem armis ſubegit. Quo etiam anno Carolus rex Francorum, ſubita morte præuentus expirauit, cui Carolus frater eius, cum dimidium patris antea obtinuiſſet principatum, totius regni monarchia

ad populorum acclamationem adeptus est.

Adrianus papa.

ANno gratiæ. Dcclxxij. defuncto papa Stephano, Adrianus primus succeſſit ei, annis.xxiij.menſibus.x.& diebus.xviij.

ANno gratiæ. Dcclxxiij. Ealdredus rex Northanhumbrorum ex hac vita tranſiens, Aethelredum habuit ſucceſſorem. Eodem anno Offa, rex Merciorum, contra Kentenſes pugnauit apud Ottanforde. Sed tandem horrenda clade hinc inde peracta, belli tamen ſucceſſibus Offa clarus refulſit, & cum triumpho receſſit. Eodem anno Adrianus papa ad tuendas res eccleſiæ Carolum Romam acciuit. Quo pergens Papiam obſedit, ibique relicto exercitu Romã peruenit, ſanctamq; ibidem reſurrectionem peregit, poſtea rediens Papiam cepit, iterumq; Romam redit° ſynodũ cõſtituit cũ Adriano papa, aliiſq;. cliij. religioſis epiſcopis & abbatibus, in qua Adrianus papa cum vniuerſali ſynodo dedit ei ius eligendi pontificem, & ordinandi apoſtolicam ſedem, dignitatem quoq; principatus, inſuper archiepiſcopos & epiſcopos per ſingulas prouincias ab eo inueſtitu ram accipere definiuit, & vt niſi à rege laudetur & inueſtiatur epiſcop° à nemine cõſecretur, omneſq; huic decreto rebelles anathematizauit, & niſi recipiſcerent bona eorũ publicari. Hæc ex Sigeberto.

Carolus Ticinum vrbẽ recepit.

ANno gratiæ. Dcclxxiiij. Carolus rex Francorum potentiſſimus, nobiliſſimam Longobardorum vrbem Ticinum obſidione vallauit, quam cum rege Deſiderio cœpit, & Italiam totam ſuo imperio ſubiugauit.

De confœderatione inter Carolum & Offam regem.

ANno gratiæ. Dcclxxv. Offa rex Merciorum, vndique vicinos reges amicos ſibi conſilians, ne hoſtes ei forent extranei, qui in regibus propinquis tot patrauit offenſas, Carolum magnum, regem Francorum, frequentibus xenijs amicum facere curauit. Inimici autem antea erant ad inuicem, ita vt in alterutris regnis etiam negotiatorum commeatus vtrobique prohiberentur. Sed ex literis Caroli magni, regis Francorum, inter eum & Offam firmũ amicitiæ fœdus fuiſſe conpactum oſtenditur euidenter. Carolus dei gratia, rex Francorum, & Longobardorum, & patricius Romanorũ, viro venerando, & fratri chariſſimo Offæ regi Merciorũ ſalutem. Primo, gratias agimus omnipotenti deo de catholicæ fidei ſinceritate, quã in veſtris laudabiliter paginis, reperimus exaratam. De peregrinis verò, qui pro amore dei, & ſalute animarum ſuarum, beatorum apoſtolorum limina adire deſiderant, cum pace ſine omni perturbatione vadant. Sed ſi aliqui non religioni ſeruientes, ſed lucra

ſectantes

sectantes inueniantur inter eos, locis oportunis statuta soluant telonea. Negotiatores quoque volumus, vt ex mandato nostro patrocinium habeant in regno nostro legitime. Et si in aliquo loco iniusta affligantur oppressione, reclament se ad nos vel nostros iudices, & plenam inde iubebimus iusticiam fieri. Cognoscat quoque dilectio vestra, aliquam benignitatem de dalmaticis nostris vel palliis, ad singulas sedes episcopales regni vestri, vel regis Aethelredi direximus, exposcentes ea ex elemosyna domini papæ Adriani, deprecantes, vt pro eo intercedi iubeatis. Sed & de thesauro humanarum rerum, quem dominus Iesus nobis gratuita pietate concessit, aliquid per metropolitanas ciuitates direximus. Vestræ quoque dilectioni, vnum baltheum, et vnum gladium Haniscum, & duo pallia serica direximus destinanda: valete.

A Carolo dona data sunt Offæ, mucro, zona,
Cingat vt imbelles clemens, feriatq; rebelles.
Pallia donantur, velut his secreta tegantur.
Tiro mucrone sed & vtens munere Zonæ
Indomitos premit, pronos sibi nectit & vnit.
Palliat arcana, ne signent pallia vana.

Quid signent Caroli dona.

ANno gratiæ. Dcclxxvi. visa sunt in cœlo rubea signa, post occasum solis, & horrenda. Et serpentes visi sunt in Suthsexia, cum admiratione magna, ac si scaterent de terra.

De signis cœlestibus.

ANno gratiæ. Dcclxxvij. mortuo imperatore Constantino, Leo Zaccarus, Romanũ adeptus imperium, imperauit annis quinq;.

Leo Zaccarus imperator.

ANno gratiæ. Dcclxxviij. Pethvvinus VViternæ, idem Candidæ casæ episcopus, xiij. episcopatus sui anno diem clausit extremum cui Aethelbertus successit. Eodem anno Aethelvvald & Herebertus, Duces de regno Northanhumbrorum contra regem suum rebellantes, occiderunt Ealdulfum principem exercitus regis Ethelredi, apud Kingestune, & postea idem ipsi, Duces regis Kineulfum & Eggen, ingenti prælio peremerunt. Rex autem Aethelredus fugit a facie eorum, & constituerunt regem Alfvvoldum qui pro eo decem annis regnauit.

ANno gratiæ. Dcclxxix. Offa rex Merciorum strenuissimus, pugnauit contra Kineulfum regem occidentalium Saxonum, in obsidione castri de Bensintona. Sed Kineolfus Martis casu minorat', à loco per fugam recessit, & inuictus rex Merciorum Offa castrum in suam recepit potestatem.

De Offa rege.

Offa restauratus, regali stirpe creatus,
Erigitur: spernit quæ degenerantia cernit.
Fit miles. *Armis donatur. Cato, Mars, Paris hic reputatur.*
Sapiens. *Quo floret tuta duce Marcia lege statuta.*
Bellicosus. *Ense superborum vires reprimens, dominatur.*
Pulcher, *Hunc rex Francorum Carolus timet & veneratur.*
Communi voto cum clero Marcia toto
Offæ concedit sese, cui mitis obedit,
Ergo coronatur: ex tunc rex iure vocatur.

ANno gratiæ. Dcclxxx. Aethelredus rex Northanhumbrorum depositus primo in vrbem Bebbam, & post ad regem Pictorum nomine Kynothum decessit, vbi & finem vitæ terminauit.

Bellum inter Northanhumbros exortum est. ANno gratiæ. Dcclxxxi. principes Northanhumbriæ quendam consulem, & iusticiarium suum, plus æquo sæuientem, in suis propriis ædificijs combusserunt. Quo etiam anno defuncto Kineulfo Lindisfarnensi antistite, Higbaldus successit.

Hirenes cũ filio imperauit. ANno gratiæ. Dcclxxxij. Hirenes cum filio Constantino, imperiũ Romanum, decem annis gubernauit. Eodem anno Constantinopoli quidam laminam auream inuenit, & in ea virum iacentem cum hac scriptura. Christus nascitur ex Maria virgine & credo in eum, sub Cõstantino et Hirene imperatoribꝰ, ô sol, iterũ me videbis.

ANno gratiæ. Dcclxxxiij. Alfwoldus rex Northanhumbrorum, misit Romam propter pallium, & dedit illud archiepiscopo. Quo etiam anno, defuncto Alcmundo Hagustaldensi episcopo, Tilbertus successit.

VVilbert⁹ Sireburnẽsis episc. obiit. ANno gratiæ. Dcclxxxiiij. VVilbertus Scyrebũrnensis antistes obiit, & Castanus successit.

ANno gratiæ. Dcclxxxv. VVithichindus & Albion, Duces Saxoniæ, infideles, Carolo reconciliati baptizantur.

Kineulfus rex interficitur. ANno gratiæ. Dcclxxxvi. Kineulfus rex occidentalium Saxonum, cum regnasset. xxvi. annis, & contra Britones & alios multos prælia plurima laudabiliter commisisset, exulauit tandem iuuenem quendam, nomine Kinehardum, fratrem Sigeberti regis, quem Kineulfus à regno, vt superius relatum est, priuauerat, habens illum suspectum ne aspiraret ad regnum, vel denique necem fratris sui in ipsum vindicaret. Kinehardus vero tempori cedendum credens, dissimulans animo, quasi volens aufugit. Sed mox cum furtiuis prædonum conuenticulis, nemorosa petens abdita, in insidijs,

insidijs, multis expectabat dieb' propter prouerbium quod dicitur.

Quod non longa mora dare solet, dat breuis hora. Interea dū rex Kineulfus alienis amorib' seruiens in villa, quę Meritona dicitur, furtiuę veneri indulgeret, & hoc à Kinehardo supradicto compertum fuisset, cum suis complicibus domum foris obsedit. Sed rex qui cum paruo comitatu, & quasi solus aduenerat, vt se ab hostibus vndique vallatum comperisset, ostia domus occludit, sperans latrones vel terrere imperio, vel mulcere alloquio. Sed frustrà. Nam cum à multitudine rex circumuentus fuisset, dum cedere hostibus damnum gloriæ suæ arbitraretur, defensioni vacans, ipsum Kinehardum crudeliter vulnerauit. Hoc autem viso, Kinehardus cum suis in regem irruens, ipsum interfecit. Pauci quoque ex clientela regis, qui aderant, dum non manus dare, sed dominum suum vindicare intendunt omnes fuerunt pariter detruncati. Continuò fama dilabitur ad principes perempti regis, qui non longè excubias agebant; inter quos Osricus maior cæteris socios hortabatur, ne tantam ignominiam inultam dimitterent. Strictis ensibus irruunt in hostes. Kinehardus hoc videns, cognationem prætendit, multa pollicetur, sed vbi nihil proficit, suos ad resistendum accendit. Tandem regijs ministris iusta proueniente victoria, Kinehardum cum suis omnibus peremerunt. Corpus verò regis VVintoniæ sepultum est, Kinehardi autem apud Rependuns, quod tunc nobile cœnobium erat & famosum.

A Nno gratiæ. Dcclxxxvij. defuncto rege occidentalium Saxonū Kineulfo Brithricus filius eius successit in regnum. xvi. annis. Quo vtique anno, defuncto Celdulfo, Dorkacestrensi episcopo, Aldulfus successit. Brithricus rex VVestsaxonū constituitur.

A Nno gratiæ. Dcclxxxviij. sanguis de cælo in terram profluxit, & regina Ricdritha diem clausit extremum. Sanguis de cœlo pluit.

A Nno gratiæ. Dcclxxxix. Adrianus papa, legatos misit in Britanniam, ad fidem, quam Augustinus prædicauerat, renouandam. Ipsi verò à regibus cum clero & populo, honorificè susceptí super stabile fidæi fundamentum pulchrè ædificauerunt, Christi gratia cooperante. Tenuerunt autem cōcilium apud **Chalchuthe** vbi Iambertus archiepiscopus Cantuariensis, partem sui episcopatus archiepiscopo Lichefeldensi resignauit. In illo quoque concilio Offa, rex Merciorum potentissimus, in regem fecit solemniter coronari Egfridum, filium suum primogenitū, qui deinceps cum patre, iuuenis Adrianus papa.

pissimus, & animo nobilissimus, vsque ad finem vitæ eius regnauit. Eodem anno rex Northanhũbrorũ Alfvvaldus, conspiratione facta ab ei⁹ patricio, Sigan nomine, miserabili morte occisus est iuxta Murum. Cuius corpus in ecclesia Hagustaldẽsi sepultum est. In loco autem quo rex præfatus interfectus fuit, à plurimis visa est cœlitus lux emissa, cuius rei nouitate, à fidelibus loci illius, ecclesia cõstructa est, & in honorem dei ibidem & regis Osvvaldi consecrata est. Successit ei in regnum Ostredus filius Alcredi, trinepos Idæ regis, vno anno.

Crux apparuit in vestibus hominum.

ANno gratiæ. Dccxc. Apparuit signum crucis in vestimentis hominum, quod dictu & auditu mirabile fuit. Illud enim factum credimus ad præmonitionem gentium regionis, vt plagam Danorum, quæ proximè secuta est, possent euitare.

Rex Brithricus filiã Offæ regis vxorem duxit.

ANno gratiæ. Dccxci. rex occidentalium Saxonum Brithricus, vt ampliorem gratiam apud propinquos inueniret, filiam Offæ regis Merciorum, eo tempore potentissimi, in coniungium accepit. Cuius affinitate fultus Egbertum solum regalis prosapiæ superstitem, quem regni sui vtilitatibus futurum metuebat, hostem in Frãciam fugauit. Quo expulso rex securo vacabat ocio, cum gens Danorum piratica rapina viuere assueta, tribus aduecta nauibus, pacẽ prouinciæ perturbauit. Istos quoque quasi exploratores aduenisse suspicandum est, vt vbertatem patriæ explorarent, sicut postea Danorum multitudo superueniens, quæ totam Britanniam repleuit, luce clarius demõstrauit. Tunc verò furtiuè appulsi, regiam villam, quæ propè erat, aggressi villicum regis, qui eis ad pugnam occurrit, peremerunt. Hic primus ex Angligena natione interfectus est, sed multa postmodum ex eis millium millia corruerunt. Tandẽ à multitudine populorum occurrenti, excussa Danorum præda, ad naues fugere compulerunt.

Rex Ostred⁹ à regno suo fugatur.

ANno gratiæ. Dccxcij. rex Ostredus, dolo suorum, à regno fugatus est cum anno vno regnasset, & Aethelred⁹ filius Mollonis, in regno suo substitutus. Hoc quoque anno, qui quartus est postquam Ostredus primo rex fuerat, cùm viribus congregatis rediret vt Aethelredum, per quem expulsus fuerat à regno, expelleret, inter eundum captus est apud Tynemutham & occisus. Eodem anno congregata est synodus in loco qui Finchale dicitur, præsidente archiepiscopo, cum suis suffraganeis episcopis, & alijs multis.

Anno

ANno gratiæ. Dccxciij. Constantinus Romanum adeptus imperium, vij. annis imperauit. Eodem anno Carolus rex Francorum misit librum synodalem ad Britanniam, in quo veræ fidei multa reperta sunt obuiantia, & eò maximè quod penè omnium orientalium doctorum vnanimi assertione est diffinitum, Imagines adorare debere, quod omnino ecclesia catholica execratur. Cõtra quod Albinus scripsit epistolam, ex authoritate diuinarum scripturarum mirabiliter dictatam, illamque cum eodem synodali libro, in persona episcoporum ac principum idem Albinus ad regem attulit Gallicanum. Eodem anno Aethelredus rex Northanhumbrorum Aelfledam regis Offæ filiam vxorem accepit.

Constantinus imperator.

EOdem tempore rex orietalium Anglorum Aethelbertus, filius regis Aethelredi, à finibus regni sui, matre multum inhibente, egressus, venit ad Offam regem Merciorum potentissimum, petẽs ab eo vt filiam suam ei daret matrimonio copulandam. Offa verò rex nobilissimus, & genere clarissimus, cum dicti regis aduentus causam cognouisset, suscepit illum cum maximo honore in palatio regio, & tam ipsi regi quàm commilitonibus, qui cum illo aduenerant, omne quod potuit humanitatis obsequium exhibebat. Offa quoque rex cum reginam suam Quendritham conueniret, & consilium suum quæreret de præmissis, illa hortatu diabolico succensa, viro suo fertur respondisse. Ecce (inquit) tradidit deus hodie vobis inimicum vestrum, cui' regnum tam diuturno adoptastis desiderio, vt illo latenter extincto, regnum eius in ius vestrum & successorum vestrorum transeat in æternum. Cui rex mente nimium perturbatus ex mulieris persuasione, cum indignatione ipsam increpando, respondit. Quasi vna (inquit) de stultis mulieribus locuta es. Absit à me, absit tam destabile factum, quo perpetrato, mihi meisque successoribus foret opprobrium sempiternum. Et his dictis, rex iratus ab illa recessit. Interea, mentis perturbatione paulatim deposita, reges ambo consiederunt ad mensam, vbi regalibus esculentis refecti, in tympanis & choreis, & cytharis diem totam cum ingenti lætitia expleuerunt. Sed regina interim malefica, à fœdo proposito non recedens, iussit in dolo thalamum, more regio, palleis sericis & aulæis adornari, in quo rex Aethtlbertus nocturnum caperet somnum. Iuxta quoque stratum regium præparari fecit sedile cultu nobilissimo extructum, & cortinis vndique circumdatum, sub quo etiam, malefica illa, fossam parari fecit profundam, vt nephandum propo-

De sancto Aethelberto martyre.

 situm

situm perduceret ad effectū. Rex verò Aethelbertus, cum post læ-
tum diem membra sopori dare proposuisset, adductus in thalamū
memoratum in sedili præfato residens, cum ipsa sella in fossæ pro-
funditatem subitò precipitatus, a lectorib', quos regina abscōderat,
suffocat' est. Nam ilico cum rex in foueā curruisset, proiecerunt su-
per eum nefandi proditores puluinaria, cum vestibus & cortinis, ne
clamans audiretur, & sic rex & martyr, innocenter extinctus, acce-
pit coronam vitæ, quam repromisit deus diligentibus se. Hoc tandē
detestabile factum, quod regina malefica, in prōcum filiæ operata
fuerat, cum ad commilitones occisi regis peruenissent, ante lucem re- 10
cesserunt ab aula, ne de ipsis simile fieret iudicium metuentes. Of-
fa quoq; rex magnificus, cum de commisso facinore certitudinem
comperisset, sese lugens in quodam cœnaculo recludens, per tres
dies cibum non gustauit. Sed tamen licet, á morte regis haberetur
immunis, missa expeditione non modica, regnum orientalium An-
glorum suo imperio copulauit, Sanctus autem Aethelbertus, dum
inhonestè tumulatus, omnibus latebat incognitus, donec corpus e-
ius, cœlesti lumine declaratum, a fidelibus inuentum, & apud He-
refordensem delatum ciuitatem, nunc sedem episcopalem miracu-
lis exornat, et virtutibus illustrat. 20

De morte Iamberti Cantuarien sis archiepis copis.

ANno gratiæ. Dccxciiij. Iambertus Cantuariensis archiepiscopus,
cum. xxvij. annis. sedem laboriosè nimis tenuisset, diem clausit
extremum. Quo apud factum Augustinum in capitulo sepulto. A-
thelardus, VVentanæ ciuitatis episcopus. xiij, annis successit. Eodem
anno Eanbaldus, Ebor. archiepiscopus, Baldulfum, apud VViter-
ne, quę latinè Candida casa dicitur, episcopum consecrauit.

De inuentione sancti Albani pro tomartyris

EOdem anno Offa rex Merciorum potentissimus, cum in vrbe
Bathonia residens, post diei laborem, noctis quietē in strato re-
gio caperet, angelo nunciāte, diuino admonitus est oraculo, vt san-
ctum dei Albanum de terra leuaret, Anglorum protomartyrem si- 30
ue Britonum, quod solum verum est, quia certum est eum Briton-
nem, non Anglicum extitisse, vnde malè dicitur, Anglorum proto
martyrem. Et etiam eidem regi Offæ iussum est, vt reliquias san-
cti Albani, in scrinio dignius collocaret. Rex verò diuinis illico stu
dens obtemperare præceptis, accito Humberto Merciorum archie-
piscopo, cuius sedes apud Lichefelde nuper ab eodem rege fuerat
constituta, diuinam ei voluntatem indicat de premissis. Tunc archi-
episcopus memoratus, assumptis continuò secum, Ceolvvlfo Lin-
desiensi,

desiensi, & Vnvvona Legeoceſtrensi episcopis, suis suffraganeis, cum innumera vtriusque sexus & diuersæ ætatis multitudine, regi die sibi statuta apud Verolamium occurrerunt. Rex verò dum illuc iter expediret lucis radium, in modum ingentis faculæ cœlitus emissum, super locum sepulchri, quasi fulminatæ, cõspexit. Hoc quo que diuino ab omnibus miraculo conspicato, tali iudicio exstiterũt de visionis veritate certiores effecti. Tunc populo in ieiunijs, eleemosynis & orationibus sanctificato, antistites sacerdotalibus adornati infulis, affore sibi beati martyris auxilium flagitabant. Fuerat namque locus, & memoria martyris, post aduenrum sancti Germani Altissiodorensis episcopi, qui cum beato Lupo, Trecasinæ vrbis episcopo, ad extirpandã hęresim Pelagianam in Britanniam venerãt, annis circiter. cccxliii. omnino deleta, Siquidem gens pagana Saxonũ, Iutorum, & Anglorũ, Britonibus expulsis, Britanniã subiugarant, vt superius constat prolixius exaratum, mox agros depopulantes, ignem in ciuitates & oppida accumulantes, sacras ecclesias solo tenus complanantes, sacerdotes detruncantes, cunctam penè superficiem insulę, à mari vsq; ad mare, immisericorditer deleuerũt. Hac itaq; tempestate, ecclesia beati Anglorum protomartyris Albani, quam Beda in Anglorum historia, post passionem eiusdem martyris, miro tabulatu lapideo scripsit fuisse cõstructam, inter cæteras regionis ecclesias funditus est subuersa. Vnde & sepulchrum eus, quod in aduentu sancti Germani, & ante à passione martyris vsq; ad illius patriæ desolationem, omnibus notum, & propter miraculorum frequentiam, ab omnibus fuerat adoratũ, tempore, quo Offæ regi Anglicano extitit ministerio reuelatum. erat incognitum vniuersis. Facta igitur, vt diximus, oratione à clero, & populo cũ eleemosyna, & ieienio, terrã percutiũt, & passim martyris sepulturã offedũt. Nec fuit necesse locum diu quærere, quem diuina clementia dignata est cœlesti lumine reuelare. Martyris igitur corpus, astante Offa rege strenuissimo, in theca lignea, in qua prius a Christi fidelibus, propter barbarorum sæuitiam, fuerat tempore discriminis occultatum, reperierunt cum ipsis sacris omnium apostolorum diuersorumq; martyrum reliquijs, quas ibi dudum sanctus deposuerat Germanus. Mouit hæc inuentio tam clerum quam populum vniuersum ad lachrymas, & ob hoc maximè, quod fidem fecit dictis sanctorum patrum, de reliquijs simul cum corpore repertis, quas legimus, ad solatium martyris, eius sacro corpori fuisse coniuctas.

Quid

Quid ergo? Thesaurum diu sub cespite abscondium archiepiscopus cum suis episcopis, de sepulchro leuantes cum timore sancto, præcedente solemni processione in hymnis, & laudum præconijs, transtulerunt in quandam ecclesiam, olim extra vrbem Verolamiũ in honorem sancti protomartyris cõsecratam, vbi in loculo, ex auro & argento, simul & lapidibus pretiosis fabrefacto, pia patris pignora reponuntur. Quo in loco, vsque in hodiernum diem diuina non desinunt celebrari miracula, sed multis cernentibus, surdis ibi restituuntur auditus, claudis gressus, cæcis visus, & omnibus cum fiducia beati martyris auxilium implorantibus, à deo mentis & corporis impertitur desiderata salus. Acta autem sunt hæc à passione eius anno quingentesimo. vij. ab aduentu Anglorum in Britanniam cccxliij. indictione prima kal. Augusti.

Rex Offa Romã pergens pratũ à peregrinis emit.

His ita gestis ibidem, conuocat rex prouinciale concilium, & cum archiepiscopo Humberto, suisque suffraganeis, & primatibus vniuersis, cum quibus tractat de conuentu monachorum, in loco illo congregando atque cœnobio priuilegiando, vbi protomartyris regni sui reliquias inuenit, & quem locum suo sanguine consecrauit. Placuit omnibus regis propositum, eique episcoporum laudat consilium, vt auctoritate Romani pontificis canonizetur, simul & priuilegietur monasterium in honorem martyris, nouiter construendum. Et hæc omnia, vt digniorem sortirentur effectum, consulitur, vt per legatos à latere destinatos, aut in propria persona rex ipse super his, cum curia tractet Romana. Rex verò suorum adquiescens consilio, laboriosum arripuit iter, vt sicut beatus Alban' protomartyr refulsit Anglorum, ita monasterium eius omnib' regni cœnobijs, possessionibus simul & libertatibus, præferretur. Igitur rex mare ingressus ad portum in Flandria desideratum applicuit. Veniéfque ad quoddam oppidum Monasteriolum nuncupatum, hospitandi gratia illuc diuertit, vbi iumentis suis pabula non inueniens, miratur valdè, quoniam locus ille pratorum copia aspicitur abundare. Quærit ergo rex cuius sunt prata illa. Sed responsum accepit, quòd dominos plures haberent. Iubet autem rex, vt omnes compareant in conspectu eius, & de pratis distrahendis admoneant venientes. Indignatur non modicum, qui hoc audiunt, asserentes sufficienter pratorum dominos in rebus temporalibus abundare. Cũque tandem nobiles illi ad regis præsentiam perducti fuissent, conuenit eos de pratis distrahendis. Quos cum audisset in omnimodis

abundare

abundare diuitijs, non sic (inquit rex) abundatis, quin possitis ampli⁹ abundare. Nos prata vestra comparabimus, non secundum eorum æstimationem, sed iuxta vestram voluntatem. Nec erit vlla difficultas de precio, licet nulla propitiatio sit in distrahendo. His auditis, omnes cupiditate victi, à rege pro sua voluntate, precium pro pratis acceperunt. Quo facto, rex prata illa cõsecrat, & transeuntibus peregrinis omnibus regali munificentia confirmat, quatenus peregrini in illis locis, pro tempore, vel herbam vel fœnum imperpetuum habeant sine precio, vnde iumenta sua sustineant, ex regis beneficio.

Offa rex R. mam peruniens cœnobium beati Albani construi prouocauit.

Inumerata denique pro distractione pratorum pecunia, à loco rex progreditur, & Romam tandem perueniens, optata apostolorum limina conterit, & diuersorum loca sanctorum pia deuotione percurrit. Deinde Adriano summo pontifici sui causam aduentus denuncians, & de loco simul & beato Albano canonizãdo, cœnobioque construendo, deuotè preces porrigens, petitioni suæ Romanam de facili curiam inclinauit, & ex hoc præcipuè, quòd martyris inuentio cœlitus sit edocta. De monasterio fundãdo, & ab omni episcoporum subiectioni emancipando curiam consulit, cui Romanus pontifex taliter respondit. O fili charissime Offa, rex Anglorum potentissime, deuotionem tuam circa regni tui protomartyrẽ non mediocriter commendamus, & monasterio cõstruendo, illudque priuilegiando petitioni tuæ gratanter assensum præbemus, iniungentes tibi in tuorum remissionem peccatorum, vt rediens ad terram tuam, ex consilio episcoporum & optimatum tuorum, quas volueris possessiones siue libertates beati Albani monasterio conferas, & tuo priuilegio inde facto nos originale tuum priuilegio nostro roborabimus consequenter. Et monasterium illud in specialem Romanæ ecclesiæ filiam adoptauimus, & nostro illud apostolatui subijciemus, nullo episcopo siue archiepiscopo mediante. His igitur auditis, rex quid dignè tantæ largitati rependere valeat secũ pertractat. Tandem diuina regem inspirante gratia venit salubre consiliũ, & in die crastina scholã Anglorũ, quæ tunc Romæ floruit, ingress⁹, dedit ibi ad sustẽtationẽ gentis regni sui illuc veniẽtis, singulos argẽteos de familijs singulis, omnib⁹ in posterũ dieb⁹, singulis annis, quibus videlicet forstantũ contulit extra domos in pascuis, vt xxx. argenteorũ pretiũ non excederet. Et hoc tali largitate obtinuit, vt de regno Angliæ nullus, publicè penitẽs, p̃ exeutione sibi iniũctæ pœnitentiæ subiret exilium. Celebrata igitur donatione prædicta,

& sus-

† Confessione. & susceptâ† confirmatione à papa, & peccatorum remissione, simul cum summi pontificis benedictione, ad propria rex magnificus remeauit. Tunc congregato apud Verolamium episcoporum, & optimatum suorum concilio, vnanimi omnium consensu, & voluntate beato Albano amplas contulit terras, & possessiones innumeras, quas multiplici libertatum priuilegio insigniuit. Monachorum verò conuentum, ex domibus benè religiosis ad tumbā martyris congregauit, & abbatem eis nomine VVillegodum præfecit, cui cum ipso monasterio, omnia iura regalia concessit. Dominabatur Offa rex magn°, in. xx. & tribus prouincijs, quas Angli sciras appellant, id est, in Herefordensi, cuius episcopus sedem habet in eadē vrbe. In prouincijs VVigornien si, & Glouernensi, quarum episcopus sedem habet in VVigornia. In VVarevvicensi, Cestrensi, Stafordensi, Scrobesberiensi, & Derebiensi, quarum episcopus sedem habet in Lichefeld. In Legeceſtrensi, cuius episcopus in eadem vrbe sedem habet. In Lincolnensi cuius episcopus sedem habet in Lyndeseia. In Northamptonensi, Oxoniensi, Buckinghamensi, Huntedunensi, Cantabrigēsi & dimidia Hertfordensi, quarum episcopus apud Dorkaceſtriā sedem habet. In prouincijs Essexiæ, & Middelsexiæ, & dimidia Herefordensi, quarum antistes sedem habet in vrbe London. In Norfolc. & Suffolc. duo sunt episcopi, vnus Helmhamensis, & alter Dommucensis. Dominabatur etiam Snotingensi prouinciæ, cuius Christianitas ad archiepiscopum Eboracensem spectat. Ex hijs omnibus prouincijs, dedit rex prefatus denarium beati Petri (vt prædictum est) quod Anglicè Romescot appellatur.

De possessionibus de Offa monasterio sancti Albani collatis. DEdit præterea Offa, rex potentissimus, beato protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ viginti ferme miliaria à Verolamio distat, & monellawe nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut vsque hodie scripta regis testantur, quæ in præfata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate priuilegiata refulget, vt ab apostolica consuetudine, & reditu, qui Romscot dicitur, cum neque rex, neque archiepiscopus vel episcopus, abbas vel prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quieta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ, abbas vel archidiaconus monachus sub ipso constitutus, ius pōtificale exercet, ita vt nulli archiepiscopo, vel episcopo, aut legato, nisi sumno tantum pontifici, subiectionem impendat. Hoc quoque

sciendum

sciendum est, quod Offa rex magnificus, tempore quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pontifici reditum statuum, id est, Romscot de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetrauit, vt ecclesia beati Albani Anglorum protomartyris, eundem Romscot ab omni Herefordensi prouincia, in qua sita est ecclesia sæpedicta, fideliter colligeret, & collectum in vsus proprios retineret. Vnde & ipsa ecclesia, sicut a rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit pontificalia ornamenta. Et hæc de sancto Albano ad tempus dicta sufficiunt.

10 ANno gratiæ. Dccxcv. defuncto Humberto Lichefeldensi archiepiscopo, Higbertus successit. Eodem anno miseram Anglorum gentem, dira prodigia terruerunt. Nam fulmina abhominanda, & dracones per aëra horridè ardentes volitare videbantur, quæ signa famem validam, & hominum stragem non modicam figurabat venturam. Siquidem superuenientes Dani cum Norvvegiensibus gentem Northanhumbrorum & Lindisfarnensium miserabiliter perimentes, ecclesias Christi cum suis habitatoribus destruxerunt. Lindisfarnensis itaque insula, octo vel amplius se miliarijs extendes nobile habet monasterium, in quo pater eximius antistes Cuthbertus positus erat, cum alijs præsulibus, qui eius successores sanctissimi extiterunt. Lindis verò riuulus est, qui excurrit in mare duorum pedum habens latitudinem, quandoq; minor fuerit & videri potest, sed quando æstus maior fuerit, tunc nequit Lindis videri.

De signis cœlestibus quę famem & mortalitatem præcurrerunt.

ANno gratiæ. Dccxcvi. Constantinus imperator multos sibi subiectos oculis priuauit, papam Stephanum, quem per annos. xl. carcere inclusum tenuerat, crudeli morte damnauit. Et omnes sibi suspectos vel subiectos, super lignum sanctę crucis iurare fecit, quòd nullam dei aut sanctorum imaginem venerarentur, neque dei genetricem inuocarent. Eos autem qui vigilias dei agebant, qui religiosè viuebant, condemnans, patrimonijs priuabat, & modis omnibus cruciabat. Qui reuerentiores erāt, eorum barbis cera, & pice illitis ampurebat. Monachos vt vxores, monachas, vt viros ducerent cogebat. Quod multi respuentes, ad palmam martyrij peruenerūt, nec sub alicuius gentilis persecutione, plures quàm sub hac martyrizati leguntur. Hoc quoque anno Sigar dux, qui beatum regem Alfvvoldum indignè peremerat, digno perijt cruciatu.

De persecutione Constantini imperatoris.

ANno gratiæ. Dccxcvij. defuncto papa Adriano, Leo successit annis. xx. mēsibus. v. diebus. xvi. & cessauit sedes tribus diebꝰ. Eodē

Leo papa.

anno, tres circa solem, significantes fortasse multorũ regum & nobilium mortem qui illo anno ex hoc sæculo tranierunt. Nam eodẽ anno rex Northanhumbrorum Ethelredus, relicta propria vxore, nouam duxit. Vnde à propria gẽte interfectus est. Cui Osredus successit in regnum. Sed xxv. regni sui die defuncto, Eanculfus successit in regnum, & x. annis regnauit. Hoc quoque anno Eanbaldus Ebor. archiepiscopus decessit, & alter Eanbaldꝰ successit. His etiam diebus defuncto Ethelberto Cantuar. rege, Eadbertus successit. Per idẽ tẽpus post Iambertũ Cantuar. archiepisc. Aethelhardꝰ archiepiscopatũ regendũ suscepit. Offæ regi Merciorum. iij. Kal. Augusti, defuncto filius eius Egbertus in regni gloriam successit, & centum quadraginta vno diebus regnauit. Eodem anno vitam finiuit. Cui vir magnificus & sancta sobole fœlix Kenulphus successit, qui in pace, iusticia, & pietate regni rexit gubernacula. Mortuo autem Egfredo rege Cantiæ regnauit Eadbertus, qui & Pren, tribus annis, & captus & abductus est à Kenulpho.

Epistola Caroli magni regis Franc. necnon & Imperatoris Roma. missa Offæ regi Merciorum

CArolus gratia dei rex Francorum & Longobardorum, & patricius Romanorum viro venerando, & fratri charissimo Offæ regi Merciorum salutem. Primo gratias agimus omnipotenti deo, de catholicę fidei sinceritate, quam in vestris laudabiliter paginis reperimus exaratã. De peregrinis verò qui pro amore dei & salute animarum suarũ, beatorum apostolorũ limina desiderant adire, nostra pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui nõ religioni seruientes, sed lucra sectantes inueniãtur inter eos, locis oportunis statuta soluant thelonea. Negotiatores quoq; volumus vt ex mandato nostro patrocinium habeãt in regno nostro legitime, & si in aliquo loco iniusta affligantur oppressione, reclament se ad nos vel nostros iudices & plenam iubebimus inde iusticiam fieri. Cognoscat quoq; dilectio vestra quòd aliquam benignitatẽ de dalmaticis nostris vel pallijs ad singulas sedes episcopales regni vestri, vel Ethelredi direximus in Elimosinã domini apostoli Adriani. Deprecãtes vt pro eo intercedi iubeatis, nullam habentes dubitationẽ beatam illius animam in requie esse. Sed vt fidem & dilectionẽ ostendamus tam cũ nobis charissimum, sed etiam de thesauro humanarũ rerũ quẽ deus Iesus nobis gratuita pietate concessit, aliquid per metropolitonas ciuitates direximus, vestræq; dilectioni vnũ baltheũ & vnũ gladiũ hunisçum, & duo pallia serica duximus destinanda: Vale.

Eodem anno Offa rex Merciorum magnificus, constructo ferè nobilissi-

nobilissimo, post inuetionem beati Albani monasterio, in villa quæ Offæleia nuncupatur, iuxta multorum opinonem diem clausit extremum. Cuius corpus apud villam de Bedfordia delatum, in capella quadam extra vrbem, supra ripam Vscæ fluminis sita, more regio dicitur fuisse sepultum. Refert autè vsque in hodiernum diè, omnium ferè comprouincialium relatio, quòd capella præfata, longo vsu, & violentia illius fluminis sit subuersa, atque eius rapacitate, cum ipso regis sepulchro, in flumen præcipitata. Vnde & vsque in præsens sepulcrum illud, ab hominibus loci illius, æstiuo tempore ibidem balneantibus, quandoque in aquæ profunditate videtur esse conspicuum, & quandoque licet diligentissimè quæratur, ac si res fatalis esset, non inuenitur. Successit autem Offæ regi strenuissimo in regnum Egfridus filius eius, qui patre viuente ei corregnauerat annis. viij. Egfridus igitur iuuenis egregius, & animi nobilitate præditus protinus cum fuisset in regno confirmatus, pia patris imitatus vestigia, ecclesiæ beati Albani Anglorum protomartyris terras multas, & possessiones deuotus contulit, illasque cum alijs omnibus quas pater eius ecclesiæ præfatæ contulerat, cum omnibus libertatibus regijs quas liberiores habet, vel alicui ecclesiæ conferre potest, suo priuilegio confirmauit. Et eius donatio, vt perpetuæ firmitatis robur obtineret, iuxta morem ecclesiæ Romanæ, omnium episcoporum, comitum, & baronum totius imperij sui suscriptionem, & signum crucis apposuit. Et præterea patris, in omnibus, cupiditatem declinans, quæcumque ille ad exaltationem regni sui, ex diuersorum possessionibus monasterium attenuauerat, ille prona deuotione restituit, & suo priuilegio, cunctis id petentibus roborauit. Ad petitionem quoque Ethelhardi Cantuariensis archiepiscopi emollitus, dignitates, ab archiepiscopo Iamberto (vt prædictum est) amissas, libenter restituisset, nisi mors immatura illū de medio sustulisset. Nam centesima, & quadragesima prima die post exitum patris sui defunctus est, omnibus regni sui nationibus causam præbuit magni doloris. Vnde nec arbitrandum reor, quòd iuuenis adò nobilis mortuus sit propter peccata sua, sed quia pater eius, pro regni sui confirmatione, sanguinem multum effudit. Successit ei in regnum Merciorum Kenulfus, vir magnificus, Cuthberti filius, & trinepos VVibbæ regis. xxiiij. annis. Huic regina sua Alfritha genuit Kenelmum, postea sanctum, & filias Quendridam, & Burgenildam.

De morte & sepultura Offæ regis.

Eodem anno supradicto rege Merciorum Kinulfo regni dia-

Qualiter Aethelhardus Cãtuar. archiepiscopus dignitatem reuocauit amissam

demate insignito, in palatio religiosus extitit, in bello, vt leo, victorioſus. Accedentes ad eum Aethelhardus Cantuarienſis, & Eanbaldus Eboracencis arciepiſcopi, ſuper amiſſa Cantuarienſis eccleſiæ dignate regem conuenerunt. Qui ab ipſis quãtum nefas in mutilatione Cantuarienſis dioceſis, anteceſſor eius Offa rex commiſiſſet edoctus, antiquitatis morem deuotiſſimè reparauit. Miſſis igitur ad Leonem papam, Adriani ſucceſſorem, ſua & omnium Anglorum pontificum epiſtolis, ipſo archiepiſcopo Aethelhardo legationem generaliter fungente, quod petijt impetrauit. Vnde profectò ad laudem archipræſulis illius, & gloriam excellentius prædicatur, ipſum priſtinam reuocaſſe dignitatem, quàm adquiſitam cuſtodire. Eodem anno Mildredo VVigornienſi antiſtite defuncto VVeremundus ſucceſſit. Quo vtique anno Eanbaldus Ebor. archiepiſcopus accepto pallio, poſt Aethelbertum antiſtitem ordinauit Eadredum, adiuncto ſibi Higbaldo epiſcopo, ad pontificatus honorem. †iiij. Kal. Nouemb. in loco qui VVudaforda nuncupatur.

†iiij.

De munificentia Kinulfi regis Merciorum.

ANno gratiæ. Dccxcviij. Kinulfus rex Merciorum, Canciæ prouinciam hoſtiliter perluſtrans, prædatus eſt, regemque eorum Eadbertum cognonomine Pren, viribus ſibi imparem comprehendit, & vinctum ſecum cum victoria reduxit. Sed nõ multo poſt, quum apud VVinchelcumbã eccleſiam, quam fundauerat fecit dedicari, ipſa conſecrationis die, regem captiuum ante altare manumittens libertate donauit. Aderat ibi Cuthredus quem Kinulfus rex præfecerat Cantuaritis, loco Eadberti ſupradicti. Baſilica plauſibus reſonabat, platea diſcurſibus fremebat, quòd illuc in conuentu xiij. epiſcoporũ, et decem Ducũ nullus largitatis paſſus eſt repulſam, dũ ſinguli refectis marſupijs, hinc abibãt. Nã præter illa xenia, quæ optimates ſuſceperant, inæſtimabilis precij & numeri, in vtẽſilibus, veſtib⁹, equis electiſſimis, omnib⁹ qui agros nõ habebant librã argẽti, presbyteris marcam auri, monachis ſolidũ vnũ, & poſtremo multa vniuerſo populo erogauit. Monaſterium quoq; tam magnis ampliauit redditibus, quòd hoc tempore incredibile videatur. Eodem anno Eanbaldus Ebor. archiepiſcopus apud **Finchale** ſynodũ congregauit. Per idem tempus, rex Northanhumbrorum Eardulfus, in loco qui **Billingeho** dicitur, præliũ commiſit cõtra VVadum Ducẽ, & alios quoſdam conſpiratores ſuos. Sed demum multis hinc inde interfectis, rex regaliter victoriam obtinuit, ex hoſtibus ſupradictis. Hirenes ſola imperauit annis tribus.

Anno

LEoni adhuc adulescentulo de lasciuia penitenti, dum oraret ante altare beatæ virginis, apparuit eadem dicens. Leo corrige excessus tuos & te proueham ad summum gradum. Ille huius vocis memor de rhetorica se transtulit ad theologiam, mutatus penitus in alterum virum, chastus est, & modestus, diligens, & peritus. Et factus est peritissimus rhetor & theologus. Vacante igitur sede apostolica sublimatus est in eadem. Et cum primo celebraret solemniter, facta est ei oblatio non modica. Inter offerentes igitur, quædam mulier, ad quam aliquando habuit accessum, vt dicebatur, manum ipsius Leonis suauiter comprimens, & comprimendo deosculans, incentiuum libidinis in papa excitauit. Ille præmissarū solemnia seipsum redarguens, in conclaui sedens manum suam subito amputauit, iuxta illud euangelium, si pes tuus vel manus scandalizaret te, abscide & proice à te. &c. cum igitur vocaretur sepè ad ministerium suum sepè se excusaret, nec darentur amplius indutiæ à fratribus nescientibus eum mancum. Diuertit se papa in locum secretiorem, & se prosternens in oratione deuota ante altare beatæ virginis, dixit. O clementissima virgo, prompuisti hactenus & sublimasti, respice nunc in me miserum, qui cepi vltionem de meo transgressu ne confundar, sed nunc confer consolationem ne conquerendo dicam, eleuando allisisti me. Beata igitur mater misericordiæ manum truncato brachio nouam restituit. Papa igitur qui adhuc manum priorem, quam absciderat, reseruauerat, fratribus conuocatis seriatim quæ acciderant explicauit, ne laus beatæ virginis occultaretur. Et ostendit illis, imo omni ecclesiæ, manum quam prius absciderat, & causam non celauit. Et qualiter in oratione prostrato apparuit illi beata virgo & manum mancho restituit. Et statutum est tunc quod numquam extunc manus Papę ab offerentibus deoscularetur sed pes. Cum antè fuerat consuetudo quòd manus, non pes, deoscularetur. In huius miraculi memoriam reseruatur adhuc manus abscissa in thesauro lateranensi, quam dominus custodit incorruptam ad laudem matris suæ.

De sancto Leone papa mirabile.

ANno gratiæ. Dccxcix. Romani inter se dissentientes, Leonem papam, virum sanctum, & omni laude dignissimū apprehendentes, ligauerunt, linguam amputauerunt, oculos eruerunt, atq; demum à sede Romana expulerunt, eumque semiuiuum relinquentes, interlictorum blasphemias turpe facinus commiserunt. Sed miserator & misericors dominus, qui sperantes in se non relinquit, linguam

ei & oculos mirabiliter restituens, ad pristinam dignitatem, melius quàm prius fecerat, videntem ac verbum fidei prædicantem reuocauit.

De persectione Danorum.

ANno gratiæ. Dccc. exercitus paganorum nefandissimus, ecclesias de Hercenes, & de Tynemutha crudeliter spoliauit, & cum spoliis ad naues cucurrit. Eodem anno Eadredus, Hagustaldesis antistes obijt, & in loco eius Eadbertus successit. Quo etiam anno, Alemundus filius Ealdredi regis, à tutoribus Eardulfi, regis Northãhumbrorum, apprehensus est, eiusque iussione cum suis profugis interfectus. Eodem tempore x. Kal. Ianuarij, ventus ingens ab Africa veniens, suo flatu horrido, vrbes & arbores radicitus euulsit, mare, vltra terminos suos exiens, multam pecorum stragem in locis diuersis fecit. Eodem anno rex Francorum Carolus, rex eximiæ virtutis cum innumera armatorum copia, Romuleam ingressus vrbem, loca sancta frequenti visitatione percurrit. Ibique per menses aliquot demoratus, ecclesiam Petri & Pauli apostolorũ Christi, donis eam regalibus exornauit, in auro videlicet & argento, & lapidibus pretiosis. Leonem quoque papam venerabilem, variis munificentijs honorauit, eiusque aduersarijs dispersis quosdam interfecit, & quosdam in exilium relegauit, nonnullos etiam patibulo suspendi præcepit.

Carol⁹ Magnus impat.

ANno gratiæ. Decc. Carolus rex magnus, cum in vrbe Roma, plurima quæ ad honorem dei & vtilitatem populi spectabant, disposuisset, in die dominicæ natiuitatis, cum Ducibus, magistratibus & militibus, & turba magna nimis, basilicam principis apostolorũ Petri ingreditur. Vbi à domino papa Leone purpura regali induitur, corona aurea capiti eius imponitur, & regale sceptrum ei in manibus datur. Hanc dignitatem ipsa die tantus imperator & magnificentiam promeruit: vt imperator totius orbis vocaretur, & esset. Ipso quoque tempore directi sunt Græcorũ legati, cum xenijs impreciabilibus, ab vrbe Constantinopolitana, ad Carolum, rogantes instantius vt illud imperium suscipere dignaretur. Istis autem legatis adhuc præsentibus ab Hierosolymis directi sunt nuntij, à populis Christianis, clericis videlicet, & laicis, ad Carolum nuper imperatorem creatum, vexillum argenteum regi inter alia munera ferentes, cum claubus locorum sanctissimorum dominicæ resurrectionis, et aliorum multorum, obnixius flagitantes, vt eorum defensor et gubernator esse dignaretur. Annuit imperator pijssim' omnibus

nibus ad se confugientibus, quod petebant, & nõ solum se fore paratum ad deuincendos crucis inimicos in terrã, verum etiam & in mari, si necessitas compulisset. Intellexit enim beatas esse respub. vel si sapientiæ studiosi eas regerent, vel si earum rectores studere sapientiæ voluissent. Deinde ad vrbem Rauennam perueniens, de rebus prædictis cum optimatibus suis diligenter tractauit.

ANno gratiæ Dcccij. Brithricus, rex occidentalium Saxonum, veneno periit in hunc modum. Habuit rex iste, vt superius relatum est, reginam nomine Eadburgam, Offæ regis Merciorum filiam, quæ multis suffulta honoribus, miris se ambitionibus extollebat. Nam materna tyrannide incitata, omnes de regno nobiles ordinatos & viros religiosos, ad regem accusare, & execrari consuecuit, vnde & principib⁹, Ducibusque perosa extitit, cum magnatibus et, populis vniuersis. Siquidem malefica illa, ita regem instruxit blanditijs, vt illos quos accusabat, aut vita, aut regno priuabat. Et si hoc à rege impetrare non potuit, veneno eos clam perdere consuecuit. Erat autem eodem tempore adolescens quidam genere præclarus, ac regi valde familiaris, & amantissimus, quem cum malefica regina accusare non valuit, veneno illum extinxit. De quo veneno cum rex ignoranter gustasset animam subitò exhalauit, nec tamen illa regi dare proposuerat poculum mortis, sed adolescenti. Verumtamen ambo biberunt, & potu venenifero perierunt. Rege itaque in hunc modum perempto, mulier nequissima timore perterrita fugiens cum thesauris impreciabilibus, mare transijt, & Carolũ Francorum regem adiens multa ei xenia præsentauit. Cui cum astaret inter mulieres nequissima, licet pulchritudine pulcherrima, sic rex eam allocutus ait. Elige Eadburga quem volueris, vel me, vel filium meum, qui mihi astat in solario, in societatẽ accipere coniugalem. At illa sine deliberatione, & freno soluto pudicitiæ, respondens ait. Si mihi optio daretur vel libertas eligendi, filiũ tuum, quàm te magis eligerem, quia iunior esse videtur. Tunc rex intelligẽs illam explendæ libidinis cupiditate ductam, eleganter respondit. Si me (inquit) elegisses, filium meum haberes, & quia illum elegisti, nec me nec illum habebis. Contulit tamen illi rex propter improbitatẽ eius, & nimiam pulchritudinem nobile monasterium fœminarum, in quo illa habitu deposito seculari, sub specie hipocrisis, indumento monalium assumpto, abbatissæ vice annis paucissimis fungebatur. Nam paruo post tempore, dum quæ sancta erãt execraretur, à quo-

Qualiter rex Brithricus veneno periit

dam propriæ gentis ignobili viro, dicitur constuprata. Mulierem quoque in adulterio deprehensam rex à sancto monasterio expelli præcepit, quæ deinceps miserime in paupertate tempora vitæ suæ vituperabiliter ad finem vsque perduxit. Defuncto itaque rege Brithrico, successit ei Egbertus in regnum. xxxvi. annis, qui ex regali illius gentis prosapia originem ducens, multa potenter regna suo adiecit imperio. Eodem anno defuncto Eadberto Londonienſi episcopo, Eadgarus successit.

Higbaldus episcopus defunctus est

ANno gratiæ. Dccciij. defuncto Higbaldo Lindisfarnensi episcopo Egbertus successit. Iste Higbaldus supradictæ Danorum depopulationi interfuit in prouincia Northanhumbrorum.

ANno gratię. Dcccciiij. Beorntedus, Roffensis antistes, diem clausit extremum, cui successit Puthricus in episcopatum.

ANno gratiæ. Dcccv. Aethelhardus Cantuariensis archiepiscopus diem clausit extremum, qui (vt prædictum est) Cantuariensis ecclesiæ dignitatem amissam, potenter reuocauit. Cui successit VVilfredus annis viginti octo.

ANno gratię. Dcccvi. VVilfridus prædictus Cantuariensis archiepiscopus, accepto pallio, in dignitate sua confirmatus est.

ANno gratiæ. Dcccvii. Cuthredus rex Cantuariensis diem clausit extremum, cui Baldredus in regnum successit.

ANno gratiæ. Dcccviij. Eardulfo, Northanhumbrorum rege à regno fugato, Alfvvoldus ei duob⁹ annis successit. Fugauerat autem illum idem Alfvvoldus, & regnum eius occupauit.

Rex Egbertus Cornubiam subiugauit,

ANno gratiæ. Dcccix. Egbertus rex occidentalium Saxonum ad illam regionem, quæ Cornubia dicitur, hostiliter accedens, subiugauit eā sibi & suo adiecit regno, multis hinc & inde interfectis.

ANno gratiæ. Dcccx. defuncto rege Northanhumbrorum Alfvvoldo, Eandred⁹ regnauit pro eo. xxxij. annis. Eodem tempore rex Egbertus aquilonares Britānos subiugauit, & tributarios fecit.

Rex Egbertus VValliam spoliat

ANno gratiæ. Dcccxi. rex Egbertus, sicut anno præterito aquilonares VVallenses compulerat ad soluendum tributum: ita & hoc anno omnes eorum fines peruagando penetrans, ab aquilone vsq; ad meridiem igne accumulato spoliauit, & sic ad propria remeauit.

Corpus S. Amandi de terra leuatur.

ANno gratiæ. Dcccxij. apud cœnobium Elnonense in Gallia sanctus Amandus de terra leuatur. Cuius corpore inuento integro post annos. cliij. cum eius capilli & vngues præciderentur, qui excreuisse videbantur, & ex illius ore dentes forcipe extraherentur, sanguis inde

guis inde profluxit,qui adhuc mirabili gratia reseruatur.

ANno gratiæ,Dcccxiij. Carolus rex Francorum, & patricius Romanorum,per Gallias concilia celebrari edicit,vnum Maguntię, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelati, in quibus quædam capitula sacræ scripturæ,vniuersali ecclesiæ necessaria,instituta referuntur.

ANno gratiæ.Dcccxiiij. Carolus Magnus rex Francorum, & imperator Romanorum diem clausit extremum,postquam imperasset annis quadraginta & quinque. Cui successit filius eius Ludouicus. Eodem anno VVilfridus Cantuariensis archiepiscopus, & VVibertus Scireburnensis episcopus,Romam pro negotijs Anglicanæ ecclesiæ profecti sunt. De morte Caroli imperatoris.

POst exiguum verò tempus Caroli regis mors ita mihi demonstratur. Cum igitur apud Mennã in ecclesia ante altare die quadam raptus in extasi precibus insisterem, psalmumque,deus in adiutorium meum intende cantarem.Teterrimorum agmina innumerabilia militum ante me præterire, ac versus Lothogaringiã tendere agnoui:qui cum omnes pertransirent, intuitus sum quendam illorum Ethiopi consimilem,retrò lento gradu alios insequentem, cui dixi,quo tenditis ? Aquisgranum inquit, ad Caroli mortem tẽdimus,vt eius spiritum ad tartara rapiamus. Cui dixi, adiuro te per nomen domini nostri Iesu Christi,vt peracto itinere tuę dispositionis,ad me reuerti non renuas. Tuuc modicum commorati, vix expleto psalmo,eodem ordine ad me redierunt.Et dixi nouissimo,cui primum loquutus fueram, quid egistis ? Et demon,librauimus facta Caroli,sed Galetianus(inquit) sine capite,tot & tantas lapides, ligna innumerabilia basilicarum suarum in statera suspẽdit, quòd magis appenderunt bona quàm eius mala, & idcirco eius animam à nobis abstulit,& his dictis Demon euanuit. Itaque ego intellexi eadem die Carolum ex hac luce migrasse, & subsidijs beati Iacobi (cuius ecclesias multas ædificauerat)ad superna regna merito transuectum.Hæc Turpinus archiepiscopus Remensis. Hispanicus Iacobꝰ decapitatus,sic Polychronicon,lib.5. cap.26. In historia sua de Carolo Magno. cap.35.

ANno gratiæ.Dcccxv.Ludouicus rex Francorum, à papa Leone, imperialem consecrationem Romæ consetutus est. Ludouicus imperator.

ANno gratiæ.Dcccxvi.sancto Leone papa defuncto, sedit post eũ in cathedra Romana,Stephanus anno vno.

ANno gratiæ.Dcccxvij.defuncto papa Stephano,Paschalis successit ei in cathedra Romana,& sedit annis septem, & diebus.xvij. Paschalis papa.

Eodem

Eodem anno schola Anglorum Romæ igne combusta est.

ANno gratiæ.Dcccxviij. Seloamir Abroditarum rex, ab imperatore Ludouico de regno pulsus,ad Danos transiuit.

ANno gratiæ.Dcccxix.Bernardus rex Italiæ, conspirationis contra imperatorem factæ accusatur,& reus læsæ maiestatis addictus prius regno,postea oculis,ac deinde vita priuatur.

Concilium celebratur.

ANno gratiæ. Dcccxx. per dispositionem Ludouici imperatoris, habito Aquisgrani generali episcoporum conuentu, & abbatũ, quædam capitula, ad vsus monachorum & monialium necessaria statuũtur. Kenulphꝰ pater Kenelmi,fundauit abbatiã de VVinchelcomba sufficienter ad.cc.sustentandos monachos.

Dẽ passione sancti Kenelmi regis & martyris.

ANno gratiæ. Dcccxxi. Kenulfo rege Merciorum defuncto, corpus eius apud VVinchelcombã sepulturam accepit. Successit ei in regnum Kenelmus filius eius,quem pater eius septennem Quẽdridæ sorori suæ commendauerat nutriendum. Hæc autem falsa regnandi cupiditate seducta,fratruelem de medio tollendum satelliti cuidam,qui alumnus illius fuerat, commendauit. Is insontem puerum,quasi venatum ducens, inter fruteta occultauit, capite obtrũcato. Et mirũ dictu,quòd res tã cœlatè in Anglia ꝑpetrata,Romę innotuit diuinitus reuelata. Siquidẽ super altare beati Petri apostolorũ principis charta quædã perferente candida columba cadens, necis sancti Kenelmi regis & martyris, & sepulchralis loci,per ordinem index fuit. Quæ scædula, quoniam Anglicis, & aureis literis fuerat exarata,à Romanis & alijs qui aderant clericis,papa iubente, frustra legi tentatur.Sed salubriter angelus illis astitit, qui latinæ linguæ schædulam inuoluens, fecit vt Romani pontificis epistola regibus Anglis compatriotam martyrem indicaret. Habebatur autem inter cætera contentum in charta. **In clent kau bathe kenelin kyne-bearne lith vnder thorne heaued by reaued** Quod latinè sonat, **In clent kou bath,** id est,in pastura vaccarum,Kenelmus regis filius iacet sub spina,capite priuatus,iuxta caput.Igitur (vt dictum est) corpore beati martyris regibus Angliæ mirabiliter patefacto, frequẽti cœtu clericorum & magnatum, puerile corpus de spelunca leuatũ, apud VVinchelcumbam vehebatur. Paricida, siue potius fatricida fœmina nitebatur,clericorum cãtu ac laicorum, alacri plausu,propter tanti martyris inuentionem commota, è fenestra cœnaculi, in quo stabat caput extulit,& fortè psalmum, Deus laudem meam ne tacueris decantabãt, quem à fine,nescio quo præstigio,retrogradè dicens,

dicens, nitebatur cantantium lætitiam infirmare. Cumq; illa à fine vsque ad hunc versum, Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud dominum, peruenisset: ambo eius oculi à sedibus suis eiecti continuò super ipsam, quam legebat paginam, corruerunt. Adhuc autem psalterium illud, argento fabrefactum & lapsorum luminum cruore madefactum, huius correptionis præbet indicium. De huius quoq; sancti martyrio quidam sic ait.

Inclenc, sub spina, iacet in conualle bouina,
Vertice priuatus, Kenelmus rege creatus.

Successit autem sancto Kenelmo, Ceolulfus patruus suus in regnũ Merciorum duobus annis, licet in breui à regno priuatus.

ANno gratiæ. Dcccxxij. tellus in Saxonia, in modum aggeris, spacio vnius leucæ multis mirantibus intumuit.

ANno gratiæ. Dcccxxiij. Ceolulfus de regno Merciorum expulsus, Bernulfum habuit successorem quatuor annis.

ANno gratiæ. Dcccxxiiij. puella quædam duodenis, post sacram diei paschæ communionem, primum per. x. menses pane, ac deinde cibo & potu per triennium abstinuit, & deinceps ad communem hominum vitam rediit. Eugenius sedit Romæ.

ANno gratiæ. Dcccxxv. Egbertus rex occidentalium Saxonum, pugnauit contra Bernulfum regem Merciorum apud Ellendunam partes suas hostiliter petentem, vbi maximo gentis vtriusq; regum peracto exitio, Egbertus funestus victor ad propria remeauit.

ANno gratiæ. Dcccxxvi. Bernulfus Merciorum rex prædictus ab orientalibus Anglis interfectus est, eo quòd regnũ illud, vt suum à tempore Offæ regis inuadere, & sibi vendicare tentaret. Eodem anno corpora sanctorum Marcellini, & Petri martyrum, ab vrbe Roma sublata, & in Franciam translata, multis ibidem signis claruerunt. Ludicanus regi Bernulfo successit.

ANno gratiæ. Dcccxxvij. Eugenio papæ successit Valentinus diebus quadraginta. Egbertus rex occidentalium Saxonum, misit Ethelulfum filium suũ cum Ethelstano Scireburnensi episcopo & consule VVyhardo in Canciam, cum multitudine graui pugnatorum, qui regem Baldredum vltrà fluuium Thamesim fugantes, regnum Canciæ, cum Suthsexia Egberto regi subdiderunt. Hoc etiam anno orientales Angli regem Egbertum in patronum, & dominum susceperunt. Egbertus denique vnus ex octo regibus

fuit, qui

fuit, qui totum insulam hanc, ab Humbro flumine, ad australem plagam vsque ad mare Gallicum subiugatam possedit. Gregorius sedit in cathedra Romana annis. xvi.

ANno gratiæ. Dccc. xxviii. Ludicano, rege Merciorum, à rege Egberto interfecto VVilafus successit ei in regnum. Qui continuò à rege Egberto expulsus, annis tribus exulauit. Quo etiam tẽpore, idem Egbertus Svvithredum regẽ orientaliũ Saxonum, debellauit, & à regno fugauit. Svvithredo quoque fugato, regnum illud reges VVestsaxonum tenuerunt. Eodem anno in Vasconia annona de cælo pluit frumento simili, sed grana habuit breuiora, & rotunda. Hoc etiam anno defuncto Egberto, Lindisfarnensi episcopo, Eardulfus successit,

ANno gratiæ, Dccc. xxix. cum Egbertus rex occidentalium Saxonum, omnia australia Angliæ regna obtinuisset, exercitum grãdem in Northanhumbriam ducẽs, prouinciam illam graui depopulatione contriuit, regemque Eandredum statuit sub tributo. Hoc anno qui est ann' ab initio mundi quadrimillesimus septingintesimus, octogesimus octauus finitur nonus annus magnus ab initio mundi, qui est annorum quingentorum triginta duorum.

ANno gratiæ. Dccc. xxx. rex Egbertus potentissimus, exercitum ducens in VValliã copiosum, VVallenses omnes, cum regibus suis, suæ ditione spontanea voluntate subiecit. Eodem anno, idem rex Egbertus misericordia motus, VVilafo regi Merciorum concessit, vt regnum suum de eo teneret sub tributo,

ANno gratiæ. Dccc. xxxi. apud Constantinopolim Theophilus imperat. Eodem anno VVlfius Ebor. archiepiscop', naturæ debitum soluit, & VVymundus successit.

ANno gratiæ Dccc. xxxii. defuncto VVilfrido Cantuar. archiepiscopo, successit Ceolnothus, & anno sequenti pallium suscepit.

Vt Dani insulam ouim deprædauerunt.

ANno gratiæ. Dcccxxxiii, exercitus Danorum, infidelium piratarum, postquam apud Dunemutham victi, & fugati fuerunt, Seapeiam, id est, ouium insulam, deprædati sunt. Applicuerunt enim ibidem pagani illi cum nauibus. xxxv. & spoliata insula illa, nauigauerunt, & applicuerunt in loco, qui Carrum nũcupatur, prædis ibidem & spoliis vacantes, nulli sexui pepercerunt.

Vt Dani regem Egbertum de prælio fugauerunt.

ANno gratiæ. Dcccxxxiiii. rex Egbertus, ingenti exercitu congregato, contra prædictos paganos vexilla direxit, & arma. Sed Danipost

ni post nimiam hinc inde illatam stragem, alea belli præualuerunt. Ceciderunt itaque inter cæteros Herefridus VVintonienſis, & Sigelmus Scireburnenſis episcopi, cum Ducibus Dudda, & Osmūdo. Succeſſit autem Herefrido Eadmūdus, & Sigelmo Aethelvvaldus.

ANno gratiæ. Dcccxxxv. VVallenſes cum Danis iunctis viribus, igne & ferro regnum Egberti inuadentes, caſtella eius & municipia diruere ſatagebant. Quo audito, rex Egbert⁹ cum exercitu copioſo hoſtibus occurrens, maximam ex obſtantibus ſtragem fecit, & tandem Danos, cum VVallēſibus, damnoſam inire fugam cōēgit, patriamq; ab hoſtium irruptione liberauit. Qualiter rex Egbertus Danos in fugā compulerit.

ANno gratiæ. Dcccxxxvi. idē rex Egbertus, nouū Danorū aduēntantem exercitū, contritione graui conterens in fugam cōuertit. Rex Egbertus iterum Danos ſuperauit.

ANno gratiæ. Dcccxxxvij. Gregorius papa nouæ vrbis fabricā nuper conſummatā, à ſemetipſo Leoniā appellauit, qui Leo quartus anteà fuerat nuncupatus. Eodē anno rex occidentaliū Saxonum Egbertus, expletis in regno annis. xxxvij. & menſibus. vij. ex hoc ſeculo tranſiens, apud VVintoniā ſepulturā accepit. Cui ſuccedēs Aethelulfus filius eius, quē quidā Eadulfum appellant. xx. annis, & quinq; mēſibus imperauit. Iſte Aethelulfus de regina ſua quatuor filios inclytos genetauit, quorū primus dictus eſt Eadbaldus, ſecund⁹ Aethelbertus, tertius Aethelredus, quartus Aelfredus, qui omnes poſt patrem per ordinem regnauerunt. Quintum habuit filium nomine Aethelſtanū, non de matrimonio generatū, cui pater Aethelulfus, omnia regna, quæ eius genitor Egbertus potenter acquiſierat, cōtulit, occidentalium Saxonum ſolummodo ipſe contentus regno. Obitus Egberti regis. Aethelulfus fit rex.

ANno gratiæ. Dcccxxxviij. applicuerunt Dani in portu Hamonis, cum nauibus. xxxiij. magna Comite ſuperbia. Quos Comes, VVlfvvardus prælio commiſſo, multis ex eis millibus interfectis, turpiter abire coēgit. Sed non multo poſt eodem anno, idē pagani in oſtium Portus appulſi, patriam depopulari cōtendunt. Rumore itaque diuulgato, Dux Aethelhelmus, cum Dorſetēſibus occurrens, ipſos diu conuertit in fugam, ſed tandem inconſultè viri⁹ vtens, dum nimis cū ſuis inordinatè proceſſit ab ipſis interfectus eſt. Dani venerunt in Angliam.

NVnc igitur cum ad plagam maximam, & horribilē peruenimus, quæ peccatis exigentibus per Danos, Angligenis nationibus illata eſt, libet eiuſdem cladis cauſam, ad cautelā futurorum breuiter legentibus intimare. In Anglorum quidem eccleſia primitiua, religio clariſſimè reſplenduit, ita vt reges & reginæ, Principes ac Du- De cauſa Danicæ afflictionis.

ces, Comites & Barones, ecclesiarumq; rectores, cœlestis regni desiderio succensi monachatum, spōtaneum exilium, vitam solitariam, vt præmonstrauimus, certatim appetentes, relictis omnibus, dominum sequerentur. Processu verò temporis, adeò in eis omnis virtus emarcuit, vt nulla gens proditione vel fraude eis consimilis videretur. Nec erat eis, inuisum aliquid nisi pietas & iusticia, nec honor nisi bella plus quàm ciuilia, & sanguinis innocentium effusio. Misit ergo eis deus omnipotens gentes paganas, crudelissimas, velut apum examina, quæ ne quidem sexui muliebri, aut paruulorum parceret ætati, Danos scilicet, & Norvvegēses, Gothos, & Svvathedos, V Vandalos, & Fresos, qui ab exordio regis Aethelulfi supradicti vsque ad Normannorum aduentum, per annos fermè ccxxx. terram hanc peccatricem, à mari vsque ad mare, & ab homine vsque ad pecus deleuerunt. Siquidem Angliam crebrò & vndique inuadentes, nō eam subiugare ac possidere, sed prædari ac perdere satagebant. Qui si aliquando vincerentur, nihil proficiebant Angli, cum alibi classis maior & exercitus, ex improuisò, & subitò aduenirent. Nimirum dum modò reges Anglorum in plagam regni orientalem contra illos tenderent pugnaturi, antequam turmis appropinquassent hostium, nūcius aduolabat dicens, quò nam rex iter sumis? Ecce nunc classis paganorum innumerabilis, ex australi parte regni littora occupans, vrbes & villas prædans, ferro quæque sibi obuia, & incendio conflagrauit. Nec minus ideo rumor huiusmodi ab Oriente vel Occidente aut Aquilone superueniens omnē indigenis spem salutis ademit. Sicq; tot malis rumoribꝰ & finistris nūcijs reges cum subiectis cordibus desecantes, contra hostiles incursiones dubium certamen inibant. Vnde contigit, vt quandoque ciues, quandoque vincerentur hostes.

ANno gratiæ. Dcccxxxix. Herebertus Comes, pugnauit contra paganos apud Mersvvarum, vbi Danis irruentibus, & suis bellatoribus fugientibus, idem Comes occubuit.

ANno gratiæ. Dcccxl. defuncto rege Northanhumbrorum Eandredo, Aethelredus, filius eius, septem annis successit.

ANno gratiæ. Dcccxli paganorum exercitus, per orientales partes Angliæ, id est, per Cantiam, & Estangliam hostiliter perrexit, vbi turbam innnumerabilem interfecit. Eodem quoque tempore Lindissæ regionem idem pagani depopulati sunt. Eodem anno mortuo Ludouico pio rege Francorum, & patritio Romanorum, Lotharius successit annis quindecim.

Anno

ANno gratiæ.Dcccxlij.exercitus Danorum nefandissimus,terrã Angliæ profundius ingredientes,circa Doroberniam, & Rossecestriam,ac Londoniarum ciuitatem multitudinem hominũ maximam vtriusque sexus peremerunt. Theodulphus Aurelianũ episcopus, apud Ludouicum imperatorem Caroli magni filium felonio à quibusdam suis emulis accusatus, ab eodem est Andegauis carcerali custodiæ mancipatus. Cumq; in dominica ramis palmarũ iuxta domum, in qua custodiebatur,processio transiret, ille fenestra aperta,factoq; silentio, hos pulcherimos versus à se editos.s. Gloria laus,& honor, imperatore præsente cantauit. Cui in tantũ placuerũt quòd mox illũ à vinculis absoluit, et episcopatũ ei restituit. Atq; eos hac die in fine processionis cantari instituit in ingressu ecclesiæ.

ANno gratiæ.Dcccxliij. Lotharius rex Francorum, & imperator Romanorum, in Saxoniam pergens, valedissimam libertorum conspirationem,dominos suos opprimere volentium, fortiter compescuit,authoribus factionis capitaliter damnatis.

ANno gratiæ.Dcccxliiij. Sergius, qui & Pelagius dictus, sedit in cathedra Romana annis tribus. Eodem anno rex VVestsaxonũ Aethelulfus,apud Carrum,contra gentem Danicam pugnauit,sed Dani victoriam sunt adepti. Eodem anno rex Northanhumbrorũ Aethelredus à regno fugat' est, cui Readvvlfus successit in regnum qui confestim diademate insignitus, cum paganis commisso prælio,apud Aluetheleie,ipse & consul Aelfredus ceciderunt cum parte maxima subditorum,& tunc iterum Aethelredus regnauit. Sergius papa creatur.

ANno gratiæ.Dcccxlv. Dux Earnulfus cum Somersetensibus, & Dux Ofricus cum Dorsetensibus,& Alstano Scireburnensi episcopo,ad Pedredesmutham, contra Danos pugnantes, maxima ex hostibus strage facta, victoria potiti sunt. Eodem anno defuncto Egfredo Lindisfarnensi episcopo.Eanbertus successit.

ANno gratiæ.Dcccxlvi. Aethelstanus episcopus, & consul Alcherus, apud Sandvvicum contra paganorum immensum exercitum,prælium conserentes.ix. puppes maximas occupantes, cæteras in fugam compulerunt.

ANno gratiæ.Dcccxlvij. Leo papa sedit in cathedra Romana annis.viij.mensibus.iij.diebus.vi. & cessauit sedes mensibus duobus.Eodem anno defuncto Eadberto VVigornensi episcopo, Alhunus succcessit. Leo papa.

De eclipsi solis.

ANno gratiæ. Dccc.xlviij. Aethelredo rege Northanhumbrorum interfecto Osbertus successit pro eo annis xvij. Eodem anno facta est eclipsis solis, hora decima sexta Kal. Octobr.

De natiuitate Aelfredi postea regis.

ANno gratiæ. Dccc.lix. natus est Aethelulfo regi occidentalium Saxonum filius in prouincia Berrocscire in villa regia, quæ Vanating appellatur, quem in sacra baptismatis regeneratione vocauit Aelfredum. Mater verò eius Osburga dicebatur, fœmina satis religiosa, nobili genere & ingenio, quæ filia erat Aslati famosi pincernæ regis Aethelulfi. Oriundus enim erat ex Gothis, & Iuthis, de semine duorum fratrum Stuphi scilicet & VVithgari. Hi potestate accepta, ab auunculo suo rege VVestsaxonum, & Kenrico consobrino eorum, primo Vectæ insulæ paucos Britones, quos eiusdem insulæ accolas inuenerunt, in loco qui VVithgaresburh, id est, burgum VVithgari dicitur, peremerunt, atque deinceps insulam illam, vt supra dictum est, occupatam possederunt. Eodem anno in vigilia Pentecostes Berthferus regis Merciorum filius, scilicet Bertulfi cognatum suum sanctum VVistanum iniustè peremit. Erat autem nepos duorum regum de regno Merciorū. Corpus verò defuncti ad monasterium tunc temporis famosissimum, quod Repēduna dicebatur delatum, & in mausoleo aui sui, regis VVilafi dicitur tumulatum. Sed illius martyrio cœlestia non defuere miracula. Nam de loco vbi innocenter occisus est, columna lucis vsq; ad cœlum porrecta, omnibus loci illius incolis, per dies xxx. stabat conspicua.

ANno gratiæ. Dccl. Franci à Boëmannis graui prælio macerantur, cui bello spiritus malignus se præfuisse, per os cuiusdā arreptitij publicè protestatus est, & per se suosq; socios, spiritus scilicet superbiæ & discordiæ, egisse, vt Francigenæ hostibus terga darent.

ANno gratiæ. Dcccli. magnus paganorum exercitus, cum nauibus. cccl. in ostium Thamesis fluminis veniens Doroberniam, id est Cantuariam depopulatus est, & regem Merciorum Bertulfum, qui contra paganos ad pugnam venerat, propulerūt in fugam. Post hoc autem audaciores effecti, cū omni multitudine sua, in Sutherie conuenerunt. Quod à rege VVestsaxonum Aethelulfo cum fuisset compertum, magno exercitu congregato, cum filio suo Aethelbaldo, in loco qui Aclē dicitur, cōserto prælio, paganos superauit, & eos inaudita cæde macerauit.

ANno gratiæ. Dcccliij. Merciorum rex Bertulfus ab hac vita transiens Burhredum. xxij. annis habuit successorū. Hic anno regni sui primo

sui primo, filiam regis occidentalium Saxonum Ethelulfi, vxorem accipiens, in regno confirmatus est. Celebratæ quoque sunt nuptiæ in villa regia, quæ Chippenham appellatur, vbi puella Aethelsvvitha reginæ nomen promeruit.

De quadam muliere sortilega.

CIrca dies istos, mulier quædam malefica, in villa, quæ Berkeleia dicitur, degens, gulæ amatrix ac petulantiæ, flagitijs modum vsque in senium & augurijs non ponens, vsque ad mortem impudica permansit. Hæc die quadam cum sederet ad prandium, corniculam quam pro delicijs pascebat, nescio quid garrire cœpit. Quo audito, mulieris cultellus de manu excidit, simul et facies pallescere cœpit. Et emisso rugitu, hodie (inquit) accipiam grande incommodum, hodieque ad sulcum vltimum, meum peruenit aratrum. Quo dicto, nuncius doloris intrauit. Mulierem verò percunctata ad quid veniret, affero (inquit) tibi filij tui obitum, & totius familiæ eius ex subita ruina interitum. Hoc quoque dolore mulier permota, lecto protinus decubuit, grauiter infirmata. Sentiensque morbum subrepere ad vitalia, liberos quos habuit superstites, monachum videlicet & monacham per epistolam inuitauit. Aduenientes autem voce singultienti alloquitur. Ego (inquit) ô pueri, meo miserabili fato, dæmoniacis semper artibus inseruiui. Ego omnium vitiorum sentina, ego illecebrarum omnium fui magistra. Erat tamen mihi inter hæc mala, spes vestræ religionis, quæ meam solidaret animam desperatam, vos expectabam propugnatores contra dæmones, iutores contra sæuissimos hostes. Nunc igitur quoniam ad finem vitæ perueni, rogo vos per materna vbera, vt mea tentetis alleuiare torméta. Insuite me defunctam corio ceruino, ac deinde in sarcophago lapideo supponite, operculumque ferro & plumbo cõstringite, ac demum lapidé tribus cathenis ferreis & fortissimis circundantes, clericos quinquaginta psalmorũ cantores, & tot per tres dies presbyteros missarum celebratores applicate, qui feroces leniant aduersariorum incursus. Ira si tribus noctibus secura iacuero, quarto die me infodite humo. Factumq; est, vt præceperat illis. Sed proh dolor, nil preces, nil lachrymæ, nil demũ valuere cathenæ. Primis enim duabus noctibus, cum chori psallentiũ corpori assistebãt, aduenientes dæmones ostium ecclesiæ confregerunt ingenti obice clausum, extremasque cathenas negotio leui dirumpũt. Media autẽ, quæ fortior erat, illibata manebat. Tertia autem nocte, circa Gallicinium, strepitu hostium aduentantium, omne monasterium

visum est à fundamento moueri. Vnus ergo dæmonum, & vultu cęteris terribilior, & statura eminentior, ianuas ecclesiæ impetu violento concussas in frgmenta dejecit. Diriguerunt clerici cum laicis, metu steterunt omnium capilli, & psalmorum concentus defecit. Dæmon ergo gestu vt videbatur arroganti ad sepulchrum accedes, & nomen mulieris modicum ingeminans, surgere imperauit. Qua respondente, quòd nequiret pro vinculis: iam malo tuo (inquit) solueris. Et protinus cathenam, quæ cæterorum ferociam dæmonum deluserat, velut stuppeum vinculum rumpebat. Operculum etiam sepulchri pede depellens, mulierem palam omnibus ab ecclesia extraxit, vbi pro foribus niger equus superbè hinniens videbatur vncis ferreis, & clauis vndique confixus, super quē misera mulier proiecta, ab oculis assistentium euanuit. Audiebantur tamen clamores per quatuor ferè miliaria horribiles, auxilium postulantes. Ista itaq; quæ retuli incredibilia non erunt, si legatur beati Gregorij dialog', in quo refert, hominem in ecclesia sepultum à dæmonibus foras eiectum. Et apud Francos Carolus Martellus insignis vir fortitudinis, qui Saracenos, Gallias ingressos, Hispaniam redire cōpulit, exactis vitæ suę diebus, in ecclesia beati Dyonisij legitur fuisse sepultus. Sed quia patrimonia, cum decimis omnium ferè ecclesiarum Galliæ, pro stipendio commilitonum suorum mutilauerat, miserabiliter à malignis spiritibus de sepulchro corporaliter auulsus, vsque in hodiernum diem nusquam comparuit.

VVallenses ab Anglis bello vincuntur.

ANno gratiæ Decclvij. rex VVestsaxonum Ethelulfus, & rex Merciorum Beornredus, mediterraneos Britones bello vicerunt, & suæ dictioni submiserunt.

Rex Aethelulfus decimam partē regni sui deo & sanctis eius dedit.

ANno gratiæ Decclvij. defuncto VVymundo Ebor. archiepiscopo, VVlferus successit. Eodem anno Eanbertus Lindisfarnensis antistes diem clausit extremum, & Eardulfus successit. Eodem anno magnificus rex Aethelulfus, decimam regni sui partem deo et beatæ Mariæ, & omnibus sanctis contulit, liberam ab omnibus seruicijs secularibus, exactionibus, & tributis. Quam donationem, & chartæ suæ confirmationem hic ponere libet, vt ipsius deuotio omnibus innotescat. Regnante in perpetuum domino nostro Iesu Christo, in nostris temporibus bellorum incendia, & direptiones opum nostrarum, & vastantium crudelissimas hostium barbarorū, paganarumque gentium multiplices tribulationes, affligentium vsque ad internectionem cernimus tempora incumbere periculosa.

Quam-

Quamobrem ego Aethelulfus rex occidentalium Saxonum, cum consilio episcoporum ac principum meorum, consilium salubre, atque vniforme remediũ affirmaui, vt aliquã portionẽ terræ meę, deo & beatæ Mariæ, & omnibus sanctis, iure perpetuo possidendam cõcedam, decimam scilicet partem terræ meæ, vt sit tuta muneribus, & libera ab omnibus seruitijs secularibus, nec non regalibus tributis maioribꝰ & minoribus, siue taxationibꝰ, ꝙ nos vvitereden appellamus. Sitque omniũ rerum libera pro remissione animarum, & peccatorum meorum, ad seruiendum soli deo sine expeditione, & põtis constructione, arcis munitione, vt eo diligentius, pro nobis preces ad deum sine cessatione fundant, quo eorum seruitutem in aliquo leuigamus. Placuit autem episcopis ecclesiæ Scireburnensis Alstano, & VVinton Swithuno cum suis abbatibus, & dei seruis, viris scilicet & fœminis religiosis, quibus supradicta collata sunt beneficia, consilia inire, vt omnes fratres & sorores, omni hebdomada die Mercurij, hoc est, wodnesday, in vnaquaque ecclesia cantent psalmos l. & vnusquisque presbyter duas missas, vnam pro rege, & aliam pro Ducibus eius in hunc modum consentientibus, pro salute & refrigerio delictorum suorum. Postquam autem defuncti fuerimus, pro rege defuncto singulariter, & pro Ducibꝰ communiter. Et hoc sit firmiter constitutũ omnibus diebus Christianitatis, sicut libertas constituta est, quamdiu fides crescit in gente Anglorum. Scripta est autem hæc donationis charta, anno gratiæ. Dcccl v. indictione quarta, quinto nonas Nouembr. in vrbe VVẽtana, ante maius altare beati Petri apostoli.

HIs ita gestis, rex magnificus occidentaliũ Saxonum Aethelulfus, cum honore maximo Romam profectꝰ, duxit secum Aelfredũ filium suum iuniorem, quem cæteris omnibus plus dilexit, vt à papa Leone moribus pariter, & religione informaretur ibidem. Vbi cum anno integro rex cum filio demoratus fuisset, fecit filium suum ibi à papa in regem coronari, atque post dies paucos, ad patriã rediens, duxit Indethã Caroli regis Francorũ filiã secum in Angliã, sibi matrimonio copulatam. Sed interea dum rex moram faceret in partibus transmarinis, exorta est contra regem prædictum magnatum quorundam conspiratio, ita quòd facta coniuratione ab Aethelbaldo filio regis primogenito, & Scireburnensi episcopo Alstano, cum Eandulfo Sumersetẽsis pagi Comite, quod à Roma repatrias nunquam reciperetur in regnum. Causa autem bifaria erat, vna quòd

filium iuniorem Aelfredum, quasi aliis a sorte regni exclusis, in regem Romæ fecerat coronari. Alia verò quòd spretis omnibus Angliæ mulieribus, filiam regis Francorum alienigenam, sibi per coniugium copulauit. Præterea audierunt conspiratores prędicti, quòd contra morem & statuta regum VVestsaxonum, Iudetham regis Francorum filiam, quam nuper desponsauerat, reginam appellabat, & in mensa ad latus suum conuiuari faciebat. Gens vero VVestsaxonum non permittit reginam iuxta regem sedere: nec etiam reginam, sed regis coniugem nominari. Hæc autem infamia ab Eadburga Offæ regis filia, eiusdem gentis regina exorta est, quę virum suum Brithricum veneno perdidit, & iuxta regem sedens, omnes regni nobiles accusare solebat, et quos accusare non potuit, potu eos venenifero necare cõsueuit. Itaque pro reginæ maleficio, sicut superius prolixè tractatum est, omnes coniurauerant, quòd numquam regem super se regnare permitterent, qui in prædictis culpabilis inueniretur. Reuertente tandem à Roma Aethelulfo rege pacifico, prædictus filius eius Aethelbaldus, cum suis complicibus, conceptã nequitiam ad effectum perducere attentauit. Sed deus omnipotens id fieri non permisit. Nam ne fortè plusquam ciuile bellũ, inter patrem & filium conualesceret, in effabili regis clementia omniũ conspiratio nobilium & episcoporum cessauit, diuidentis cum filio suo regnum VVestsaxonum, antea indiuisum, ità vt pars regni orientalis in sortem filij cederet, & occidentalis patri remaneret. Et cum tota regni nobilitas, pro rege decertare, & filium à iure regni depellere vellent, si pater id fieri permisisset, ipse mentis nobilitate ab auaritiæ sese vitio excludens, filij sui concupiscentiæ satisfecit, sicq; vbi pater iusto dei iudicio regnare debuerat, illic filius pertinax, & iniquus regnauit.

Eadmundus in regem cõsecratus est.

ANno gratiæ. Dcccl v. Leone papa defuncto, successit ei Benedictus annis duobus, mensibus. vi. & diebus. x. Eodem anno rex Eadmund' ex prosapia antiquorũ Saxonũ originẽ ducens, prouincię orientalium Anglorum culmen regiminis suscepit, anno à natiuitate sua. xiij. die dominicæ natiuitatis. viij. Kal. Ianuarij. Iste adolescens pijssimus ab omnibus regionis illius magnatibus, & populis rex electus, & ad regimen multum renitens compulsus, ab Humberto Helmhamensi episcopo, in villa regia, quę Bures nũcupatur munus consecrationis suscepit.

Anno gratiæ. Dccclvi. defuncto Lotharío rege Francorum, & patricio

patricio Romanorum Ludouicus succeſſit, & imperauit annis. xxj.

ANno gratiæ. Dccclvij. Aethelulfus rex VVeſtſaxonum pacificus, inter alia bona præſentis vitæ ſtudia, de ſuo tranſitu ad viam vniuerſitatis cogitans, ne filij eius poſt obitum ſuum inter ſe diſceptarent, hæreditariam ſcribere imperauit epiſtolam, in qua & regni inter filios Aethelbaldum & Aethelbertum, & inter filiam, & propinquos ac regni ſui nobiles, ſummam pecuniarum, quæ poſt ſe ſupereſſet, diuiſionem ordinabiliter mandare literis procurauit. Rex Aethelulfus diem clauſit extremum.

Pro vtilitate animæ ſuæ & ſalute, per omne regnum ſuum, ſemper in decem hydis vel manſionibus pauperem vnum indigenam, vel peregrinum, cibo, potu, & operimento, ſucceſſoribus ſuis, vſque in finē ſeculi poſt ſe paſcere præcepit, ita tamen vt ſi terra illa pecoribus abundaret, & ab hominibus coleretur. Romæ autem ſingulis annis ccc. denariorum mancuſas portari præcepit, qui taliter diuiderentur ibidem, centum mancuſas ſcilicet, in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis, ſpecialiter ad emendum oleum, quo implerentur omnia luminaria eccleſiæ apoſtolicæ in veſpera paſchæ, & tantundē in gallicātu, & centum ibidem mancuſas in honorem ſancti Pauli eiſdem de cauſis, centum præterea mancuſas, vniuerſali papæ præcepit exhiberi ad ſuas elemoſynas ampliandas. Iſte autem rex, deo deuotus, ante obitum Egberti regis patris ſui, VVentanæ vrbis fuerat epiſcopus ordinatus, ſed patre defuncto, licet multū repugnans, rex creatus eſt, cum non eſſet alius de regio genere, qui regnare debuiſſet. Tandem cum rex Aethelulfus illuſtris regnum VVeſtſaxonum annis. xvij. diligentiſſimè gubernaſſet, viam vniuerſæ carnis ingreſſus, Aethelberto, filiorum ſecundo, regnū Cantiæ cum Suthſexia, & Eſtſexia conceſſit, & filius eius primogenitus, Aethelbald⁹, in VVeſtſaxia pro patre regnauit. Rex verò Aethelulf⁹ apud VVintoniā ſepulturam cum honore regio, in eccleſia cathedrali, ſuſcepit. Aethelbaldus protinus cum fuiſſet in regem promotus contra dei præceptum, & Chriſtiani nominis dignitatem, necnon & contra omnium paganorum morem, thorum patris defuncti aſcēdens, Iudetham regis Françorum filiam in matrimonio ducens, effrenis duobus ac dimidio poſt patrem annis, occidentalium Saxonū apicem crudeliter gubernauit. Eodem anno defuncto Cedda Herefordenſi epiſcopo Albertus ſucceſſit.

ANno gratiæ. Dccclviij. defuncto papa Benedicto, Nicolaus ſedit in cathedra Romana annis. ix. menſibus duobus, & diebus viginti.

ginti. Eodem anno Aethelvvaldus Lichefeldensis episcopus obijt, cui Hunbertus successit.

ANno gratiæ. Dcccl ix. rex VVestsaxonum Aethelbaldus, ab errore supradicto recipiscens, dimissa Iudetha nouerca sua, cuius thorum fœdauerat, peracta pœnitentia, tempore, quo superuixit, regnum cum pace & iustitia temperauit.

Corpus Innocentii papæ in Saxoniam transfertur.

ANno gratiæ. Dcccl x. Dux Saxonum Leuculfus, corpus beati papę Innocentij, à Roma in Saxoniam transuexit.

Rex Aethelbaldus obiit

ANno gratiæ. Dcccl xi. rex VVestsaxonum Aethelbaldus, anno regni sui, v. morte est immatura præreptus, & apud Scireburniã, regio schemate sepultus. Successit ei in regnum frater eius Aethelbertus, qui VVestsaxoniam, Cãtian, Estsaxiam, & Suthsexiam, sub suo dominio mancipauit. In diebus autem illius, magna Danorum multitudo per occeanum aduenies, Ventam ciuitatem hostiliter spoliauit. Quibus cum ingenti præda ad naues reuertentibus, comes Hamtunensis Osricus, & Comes Berrucensis Aethelulf, viriliter occurrentes, multos ex eis trucidabant, cæteris per fugam elapsis. Eodem anno defuncto Rethuno Legeceastrensi pontifice, Aldredus in episcopatum successit.

De sancto Svvithuno episcopo.

ANno gratiæ. Dcccl xij. sanctus Svvithunus Ventanæ ciuitatis episcopus migrauit ad dominum. Hic vir sanctus, dum adhuc viueret, multarum esset possessor virtutum, præcipuè tamen clemẽtia, & humilitate pollebat. Contigit autem tempore quodam, hunc dei famulum, ad pontem Ventanæ vrbis, cum operarijs forte sedere, vt suæ instantia præsentiæ desidiam laborantium prouocaret. Et ecce per pontem commeabat in vrbem fœmina causa commercij, ferens oua, ad quam prosilientes vndique operantes, vt mos est hominibus illius generis accessu petulanti, omnia ad vnum oua cõfringunt. Cumque factum vituperabile, muliere conquerente, ad aures pij pontificis peruolasset, & illius pauperculæ fœminæ damnũ suspirasset, motus clementia mentis, signum crucis super oua confracta faciens, omnium fracturam consolodauit ouorum. De humilitate quoque beati viri hoc memoria dignum est, quòd quotiescumque nouam ecclesiæ fabricam, dedicare debebat, eò quamuis iter longum esset, non equo, vel vehiculo, sed pede impiger contẽdebat. Et ne id ab imperitis ridiculo haberetur, vel à superbis pro iactantiæ vitio notaretur, visibus hominũ abductus, nocturnus viator iter facere consueuit. Solitariæ sanctitatis amator, nulla pompa

bona

bona sua prostituenda putabat. Tandem verò vitæ præsenti valefacturus, pontificali districtione præcepit domesticis, vt extra ecclesiã cadauer suum humarent, vbi & prætereuntium pedibus, & stillicidijs ex alto rorantibus foret obnoxium. Successit ei in episcopatu Ealferthus, in rebus ecclesiasticis sufficienter eruditus, qui vices antecessoris aliquanto tempore prudenter exegit.

Dani hyemauerunt in Thaneta insula.

ANno gratiæ. Dcccclxiij. pagani hyemauerunt in Thaneta insula, firmumque pacis fœdus cum Cantuariensibus pepigerunt. Sed more vulpino de nocte erumpentes ex castris, totam orientalẽ Cantiæ plagam depopulati sunt, & ad naues cum spoliis reuertuntur.

ANno gratiæ. Dcccclxiiij. Humbertus Licheseldẽsis episcopus diẽ clausit extremum, cui Kineferthus in episcopatum successit.

De sancto Eusebio & Pontiano.

ANno gratiæ. Dcccclxv. corpora sanctorum Eusebij & Pontiani, dono Nicolai papæ ad Gallias translata, & in monasterijs voto religiosorum sancto Petro collatis, honorificè tumulantur.

Rex Aethelbertus defunctus est.

ANno gratiæ. Dcccclxvi. defuncto rege VVestsaxonum Aethelberto, frater eius Aethelredus regnauit pro eo quinque annis. Quo etiam tempore, magna Danorum classis in Angliam veniens, in regione orientalium Anglorum hyemauit; vbi & maxima pars eorum qui pedites erant equestres effecti sunt.

Adrianus papa.

ANno gratiæ. Dcccclxvij. Adrianus papa, post Nicolaum, sedit in cathedra Romana annis quatuor. Eodem anno Danorum nefandus exercitus, in die omnium sanctorum, ab orientalibus Anglis ad Ebor. ciuitatem migrauit. Quo etiam tempore, maxima inter Northanhumbros discordia excitata, populus regem suum legitimum, Osbertum à regno expellentes, tyrannum quendam nomine Ellã, non de prosapia regali genitum, super regni apicem extulerunt. Sed consilio diuino, aduenientibus Danis, Osbertus & Ella, pacem fecerunt inter se, pro vtilitate communi. Qui deinde iunctis viribus copiosis, vrbem adeunt Ebor. Quibus aduentantibus pagani fugam cõfestim arripiunt infrà vrbis mœnia, se defendere decernentes. Quos reges Christiani insequentes, & acerrimum in hostes impetum facientes, vrbis mœnia subuerterunt. Tandem ingressi ciuitatem, pugnam contra paganos, sibi nimis damnosam, commiserunt. Nam in illa pugna ceciderunt reges Osbertus & Ella, & cum eis. viij. Consules, in die palmarum, cum turbarũ multitudine copiosa. Deinde nefandissimi victores Dani, totam Northanhumbrorum prouinciam vsq; ad ostium Tynæ fluminis depopulantes,

patriam

ginti. Eodem anno Aethelvvaldus Lichefeldensis episcopus obijt, cui Hunbertus successit.

ANno gratiæ. Dcclix. rex VVestsaxonum Aethelbaldus, ab errore supradicto recipiscens, dimissa Iudetha nouerca sua, cuius thorum fœdauerat, peracta pœnitentia, tempore, quo superuixit, regnum cum pace & iustitia temperauit.

Corpus Innocentii papæ in Saxoniam transfertur.

ANno gratiæ. Dcclx. Dux Saxonum Leuculfus, corpus beati papę Innocentj, à Roma in Saxoniam transuexit.

Rex Aethelbaldus obiit

ANno gratiæ. Dcclxi. rex VVestsaxonum Aethelbaldus, anno regni sui, v. morte est immatura præreptus, & apud Scireburniã, regio schemate sepultus. Successit ei in regnum frater eius Aethelbertus, qui VVestsaxoniam, Cãtian, Estsaxiam, & Suthsexiam, sub suo dominio mancipauit. In diebus autem illius, magna Danorum multitudo per occeanum aduenies, Ventam ciuitatem hostiliter spoliauit. Quibus cum ingenti præda ad naues reuertentibus, comes Hamtunensis Osricus, & Comes Berrucensis Aethelulf, viriliter occurrentes, multos ex eis trucidabant, cæteris per fugam elapsis, Eodem anno defuncto Rethuno Legeceastrensi pontifice, Aldredus in episcopatum successit.

De sancto Svvithuno episcopo.

ANno gratiæ. Dcclxij. sanctus Svvithunus Ventanæ ciuitatis episcopus migrauit ad dominum. Hic vir sanctus, dum adhuc viueret, multarum esset possessor virtutum, præcipuè tamen clemẽtia, & humilitate pollebat. Contigit autem tempore quodam, hunc dei famulum, ad pontem Ventanæ vrbis, cum operarijs forte sedere, vt suæ instantia præsentiæ desidiam laborantium prouocaret. Et ecce per pontem commeabat in vrbem fœmina causa commercij, ferens oua, ad quam prosilientes vndique operantes, vt mos est hominibus illius generis accessu petulanti, omnia ad vnum oua cõfringunt. Cumque factum vituperabile, muliere conquerente, ad aures pij pontificis peruolasset, & illius pauperculæ fœminæ damnũ suspirasset, motus clementia mentis, signum crucis super oua confracta faciens, omnium fracturam consolodauit ouorum. De humilitate quoque beati viri hoc memoria dignum est, quòd quotiescumque nouam ecclesiæ fabricam, dedicare debebat, eò quamuis iter longum esset, non equo, vel vehiculo, sed pede impiger contẽdebat. Et ne id ab imperitis ridiculo haberetur, vel à superbis pro iactantiæ vitio notaretur, visibus hominũ abductus, nocturnus viator iter facere consueuit. Solitariæ sanctitatis amator, nulla pompa

bona

bona sua prostituenda putabat. Tandem verò vitæ præsenti valefacturus, pontificali districtione præcepit domesticis, vt extra ecclesiã cadauer suum humarent, vbi & prætereuntium pedibus, & stillicidijs ex alto rorantibus foret obnoxium. Successit ei in episcopatu Ealferthus, in rebus ecclesiasticis sufficienter eruditus, qui vices antecessoris aliquanto tempore prudenter exegit.

ANno gratiæ. Dcccclxiij. pagani hyemauerunt in Thaneta insula, firmumque pacis fœdus cum Cantuariensibus pepigerunt. Sed more vulpino de nocte erumpentes ex castris, totam orientalẽ Cantiæ plagam depopulati sunt, & ad naues cum spolijs reuertuntur. Dani hyemauerunt in Thaneta insula.

ANno gratiæ. Dcccclxiiij. Humbertus Licheseldẽsis episcopus diẽ clausit extremum, cui Kineferthus in episcopatum successit.

ANno gratiæ. Dcccclxv. corpora sanctorum Eusebij & Pontiani, dono Nicolai papæ ad Gallias translata, & in monasterijs votoreligiosorum sancto Petro collatis, honorificè tumulantur. De sancto Eusebio & Pontiano.

ANno gratiæ. Dcccclxvi. defuncto rege VVestsaxonum Aethelberto, frater eius Aethelredus regnauit pro eo quinque annis. Quo etiam tempore, magna Danorum classis in Angliam veniens, in regione orientalium Anglorum hyemauit; vbi & maxima pars eorum qui pedites erant equestres effecti sunt. Rex Aethelbertus defunctus est.

ANno gratiæ. Dcccclxvij. Adrianus papa, post Nicolaum, sedit in cathedra Romana annis quatuor. Eodem anno Danorum nefandus exercitus, in die omnium sanctorum, ab oriẽtalibus Anglis ad Ebor. ciuitatem migrauit. Quo etiam tempore, maxima inter Northanhumbros discordia excitata, populus regem suum legitimum, Osbertum à regno expellentes, tyrannum quendam nomine Ellã, non de prosapia regali genitum, super regni apicem extulerunt. Sed consilio diuino, aduenientibus Danis, Osbertus & Ella, pacem fecerunt inter se, pro vtilitate communi. Qui deinde iunctis viribus copiosis, vrbem adeunt Ebor. Quibus aduentantibus pagani fugam cõfestim arripiunt infrà vrbis mœnia, se defendere decernentes. Quos reges Christiani insequentes, & acerrimum in hostes impetum facientes, vrbis mœnia subuerterunt. Tandem ingressi ciuitatem, pugnam contra paganos, sibi nimis damnosam, commiserunt. Nam in illa pugna ceciderunt reges Osbertus & Ella, & cum eis. viij. Consules, in die palmarum, cum turbarũ multitudine copiosa. Deinde nefandissimi victores Dani, totam Northanhumbrorum prouinciam vsq; ad ostium Tynæ fluminis depopulantes, Adrianus papa.

patriam

patriam ſibi, victis hoſtibus, ſubdiderunt. Tunc regibus Northanhumbrorum interfectis, Egbertus quidam genere Anglic', ſub Danorum poteſtate regnum adeptus, illud ſex annis guberuauit. Eodē anno Alfſtanus Scireburnenſis antiſtes, diem claulit extremū. Qui temporibus regum occidentalium Saxonum, Egberti & filij eius Aethelulfi, magnæ in regno potentiæ, & ingentis conſilij fuit, dum prædicto regi Egberto Cantuaritas, & Anglos orientales bellicis laboribus ſubiugauit. Contra Danos quoque, qui tunc primo inſulam infeſtabant, regis Aethelulfi ſæuitiam exacuit, ipſe ex fiſco pecuniam accipiens, ipſe exercitum componens, Martijs fœlix euentibus, contra hoſtes bella plurima conſtanter peregit. Potentiā quoque ipſius, ex hoc quilibet cognoſcere poterit, quòd regem Aethelulfum à Roma reuertentem à regno arcuerit, ſtatuto filio eius Aethelbaldo rege pro eo, donec patrem cum filio in ſortem regni regredi pateretur. Reliquit autem eccleſiam ſuam, quam annis rexerat quinquaginta, prædiuitem in prædijs vndecumque adquiſitis. Et cum eſſet cupiditate præferuidus, erat tamē liberalitate præcipu'. Sepultus eſt apud Scireburnam, in eccleſia cathedrali.

Rex Aelfredus vxorem duxit.

ANno gratiæ. Decclxviij. Aelfredus, frater Aethelredi regis, iuuenis admirandæ probitatis, vxorem duxit de regali genere Merciorum, filiam ſcilicet Aethelredi Comitis Gannorum, qui cognominabatur Mythel, quod latinè grādis ſonat. Mater verò eius Eadburga dicebatur, de nobili genere regum prædictorum. Puella verò, quam deſponſauerat, Alfvvitha dicebatur. Eodem anno ſæpedictus Danorum exercitus Northanhumbros deſerens, Snotingehā adijt, & ibidem hyemauit. Snotingeham autē Britannicè Tingnobant dicitur, latinè verò domus ſpeluncarum. Eurhredus quoque rex Merciorum, audito eorum aduentu, nuncios ad regem occidētalium Saxonum Aethelredum, & ad fratrem eius Aelfredum, direxit, ſupplicìter auxilium poſtulantes, quo poſſent deo & hominibus paganorum inuiſum exercitum expugnare. Qui protinus vndique immenſo exercitu congregato, Merciorum regem aduenit, & vſque ad Snotingeham bellum quærentes vnanimiter perueneruntt. Cumque pagini arcis tuitione muniti, prælium conſerere denegarent, & Chriſtiani muros confringere non ſufficerent, pace inter Mercios & Paganos ad tempus compoſita, ſinguli ad propria ſunt reuerſi. Eodem tempore, oratorium ſancti Andreæ apoſtoli, Kimeſiæ ab Alvvino VVigor. epiſcopo conſtructum, &

dedicatum

dedicatum est. Tunc Cometa apparuit manifestè.

ANno gratiæ Dcclxix. præfatus paganorum exercitus, ad Northanhumbros denuò transiens, Eboracum petijt ciuitatem, & ibi dem hyemauit.

ANno gratię Dcclxx. applicuerunt in Scotia Danorum innumera multitudo, quorũ duces fuerunt Hinguar & Hubba, diræ peruersitatis homines, & fortitudinis inauditæ. Qui totius fines Anglię in externum iugum adducere conantes, pueros & senes quosq; sibi obuios iugulabant, matronasq; sanctimoniales, seu virgines ludibrio tradendas mandabant. Cumq; per omnes regnorũ fines tanta tyrannorum immanitas disseminata fuisset: Ebba sancta Collinghamensis cœnobij abbatissa, metuens ne & ipsa, cui solicitudo regiminis & cura pastoralis cõmissa fuerat, cum sibi subiectis virginib⁹ ludibrio traderetur paganorum, vt pudicitiã amitteret virginale, conuocatis sororibus in capitulũ vniuersis, in hanc vocem prorupit dicens. Aduenerunt nuper (inquit) ad partes nostras pagani nequissimi, & totius humanitatis ignari, qui loca regionis hui⁹ singula perlustrantes, nec sexui muliebri, nec paruulorũ quidẽ parcentes ætati. Ecclesias & personas ecclesiasticas destruũt, fœminas sanctimoniales prostituunt, & obuia sibi quæq; conterendo consumunt. Itaq; si consilijs meis adquiescere decreueritis, spem certam de clemẽtia diuina concipio, quod & barbarorum rabiem effugere valebimus, & perpetuæ virginitatis pudicitiam custodire. Cui cum vniuersa virginum congregatio, certis promissionibus spospodisset, sese maternis velle in omnibus obtemperare præceptis, illa admirandæ animositatis abbatissa, palam cunctis sororibus exemplum castitatis præbẽs, non solum sanctimonialibus illis proficuum, verumetiam omnibus succedentibus, & successuris virginibus æternaliter amplectendum, arepta nouacula nasum propriũ cum labro superiori ad dẽtes vsq; præcidens, horrendũ de se spectaculũ astãtibus præbuit vniuersis. Quod factũ memorabile, cũ cõgregatio tota vidẽs admiraretur, simili de se opere à singulis perpetrato, materna sunt vestigia insecutæ. Et his ita gestis, cũ mane crastinũ illuxisset, superuenerũt tyranni nequissimi, vt fœminas sanctas & deo deuotas ludibrio traderẽt, simul & ipsum monasteriũ spoliatũ ignibus cõcremarent. Sed conspicientes abbatissam illã, & sorores singulas tam enormiter mutulatas, & in suo sanguine, à planta pedis, vsq; ad verticem tabefactas, cũ festinatione recesserunt de loco illo, dum nimis longũ sibi videretur;

De admirabili facto sanctæ Ebbę abbatissę

vel ibidem etiam per breue temporis ſpacium demorari. Sed inde recedentes duces prædicti, præceperunt ſatellitibus ſuis nefandis, vt iniecto igne, monaſterium cum omnibus officinis, & ipſis ſanctimonialibus concremarent. Sicque executione completa à miniſtris iniquitatis, ſancta abbatiſſa & omnes cum illa virgines ſanctiſſimæ ad martyrij gloriam peruenerunt.

De multorum deſolatione cœnobiorum.

THis ita geſtis, velificauerunt infideles nequiſſimi per maris littus ſurſum, quæque ſibi obuia igne depopulantes, & ferro. In hac quoque perſecutione diabolica, deſtructa referuntur nobiliſſima monaſteria, in margine maris ſita, id eſt, cœnobium Lindiſfarnenſe monachorum, in quo tunc ſedes erat cathedralis, quam beatus antiſtes Cuthbertus ſacra ſui corporis præſentia decorauit. Cœnobium etiam Tynemuenſe ſanctimonialū, Gyrvvienſe monachorum & VViremuthēſe, in quibus Beda presbyter legitur educatus. Streneſhalenſe ſanctimonialium, quod Hilda abbatiſſa beatiſſima fundauit & multas in eo virgines congregauit. Et ſic nefandi duces, per pagum Eboracenſem tranſitum facientes, eccleſias, ciuitates, & villas combuſſerunt, homines cuiuſcunque ſexus & ætatis, cum ſpoliis, & iumentis funditus deleuerunt. Deinde ſurſum per flumen Humbri nauigantes, conſimili ibidem rabie ſæuiebant. Indeque progreſſi, cuncta cœnobia in paludibus ſita monachorum ac virginum, interfectis habitatoribus deſtruxerunt. Horū autē nomina cœnobiorū ſunt, Croulādia, Thorneia, Rameſeia, Hamſtede, quod nunc burgū ſancti Petri dicitur, cum inſula Eliēſi, & cœnobio olim famoſiſſimo fœminarū, in quo ſancta virgo & regina Aetheldreda abbatiſſæ officiū multis annis laudabiliter adimpleuit.

De cauſa martyrii beati Eadmundi regis.

NVnc ergo quoniam in perſecutione iſta, glorioſus rex, & martyr Eadmūdus gladiis iniquorū Hinguaris & Hubbæ fratrum interfectus occubuit, dignum eſt hoc in loco, referre tanti cauſam martyrij, & vnde duces prædicti occaſionem nacti fuerunt regē piiſſimum nece adeò crudeliſſima condemnare. Erat igitur in diebus non longè præteritis, in regno Danorum vir quidam de ſtirpe regia illius gentis progenitus, nomine Lothbrocus. Hic cum duos filios, Hinguarē ſcilicet & Hubbam, ex vxore genuiſſet, quadam die cum accipitre ſolus breuem nauiculam ingreſſus, vt in inſulis maris & terræ vicinis, anates & auiculas alias aucuparetur: ſubita tempeſtate ſuborta, intra maris latitudinem raptus, diebus aliquot cum noctibus, huc illucque deiectus grauiter vexabatur.

Qui tan-

Qui tandem plurima maris pericula perpessus, in Angliam proiectus est, & in prouincia orientalium Anglorum, quæ Northfolke ab incolis dicitur, apud Redham villã applicuit. Qui fortè ab hominib⁹ regionis, cum accipitre solus inuentus, regi Estanglorum Eadmundo pro miraculo præsentatur. Et ab ipso rege propter elegantissimam corporis formam, cum honore receptus, aliquandiu in curia eius remansit. Et quoniam lingua Danorum Anglicanæ loquelæ vicina est, Lothbrocus regi narrare cœpit, quo casu in Angliam proiectus fuisset. Placuerunt itaque Lothbroco, in rege Eadmundo morum plenitudo, & militiæ disciplina quamplurimum, simul & curialitas astantium ministrorum, quos regalis industria in omni rerum ornatu & schemate verborum pleniter informauit. Ad hanc quoque Lothbrocus morum disciplinam prouocatus, rogabat regẽ propensius, vt sibi liceret in eius curia demorari, vt regijs posset plenius instrui disciplinis, Cumque rex Eadmundus petitionem eius clementer exaudisset, iunxit se Lothbrocus venatori regis nomine Berno, vt artem venatoriam, in qua fuerat eruditus ad plenum cum ipso frequentaret. Erat enim tam in aucupatione, quàm in venatorio exercitio gratiosus, vnde in auibus simul ac bestijs capiendis, pro voto sibi omnia succedebant. Capiebat quicquid volebat, & mensam regis delicatissimis ferculis persæpe ditabat. Et cum fuisset à regẽ, pro vt eius gentilitas permisit, dilect⁹, cœpit venator regis, ei grauiter inuidere, pro eo quòd in artibus prædictis ipsum in omnibus superabat. Et mortali inuidia contrà Lothbrocum succensus, quadam die dum venatum pariter irent, furtiuo impetu in eum facto, ipsum nequiter interfecit, & in densitate nemoris interfectum abscondit. Quo facto, recessit venator nequissim⁹, & canes cornicando ad se vocauit. Nutrierat autem Lothbrocus leporarium quendã, in curia regis Eadmundi, qui ipsum vt fieri solet, multum dilexit, & venatore cum ceteris canibus recedente, ille solus cum corpore domini sui remansit. In crastino quoq; cum rex sederet ad mẽsam, & inter cæteros cõmilitones Lothbrocũ nõn vidisset, quæsiuit propensius à ministris, quid de illo actum fuisset. Cui respondens venator Bernus, dixit, quòd die hesterna, cũ de venatu domũ rediret, ipse remansit in sylua post eum, & quòd eũ postea non viderit profitetur. Sed vix verba compleuerat, & ecce leporarius, quẽ nutriuerat Lothbrocus regiam domũ ingressus omnibus, & maximè regi adulantẽ cauda applaudere satagebat. Quẽ rex cum vidisset, astantibus dixit.

Ecce (inquit) canis Lothbroci aduenies, dominum ſuum venientem præuenit. Et præ gaudio rex canem diligenter pauit, ſperãs per eum, eius dominum aduenturum, ſed proh nihil expectabat. Nam ilico cum leporarius ſatiat⁹ fuiſſet, reuerſus eſt ad dominum ſuum, & iuxta corpus eius conſuetas excubias celebrauit. Qui iterum poſt triduum, fame illum compellente, ad menſam regis ingreſſus denuò vt reficeretur, rex vehementer admirans iuſſit inſequi veſtigia canis ſi recederet ab aula, & diligenter quò pergeret explorare. Factum eſt à miniſtris, vt eis à rege fuerat imperatum. Et canem recedentem ſubſequẽtes, ad Lothbroci corpus exanime ſunt perducti. Cumque regi declarata hæc fuiſſent, perturbatus eſt vehementer, & iuſſit vt corpus ſepulturæ honeſtius traderetur.

Depopulata Eſtanglia, ſtrages hominũ ſit ſecuta.

TVnc rex Eadmundus, diligenti de morte Lothbroci facta inquiſitione, Bernum venatorem de opere nefando conuicit. Et iuſſit à militibus de curia ſua adiudicari, ac legis peritis, quid de homicida foret agendum. Ac omnes pariter in hoc conſenſerunt, vt venator in illa nauicula, in qua ſæpedictus Lothbrocus in Angliam applicuit, poneretur, & in medio maris ſolus ſine omni inſtrumento nauali dimiſſus, probetur, ſi illum deus velit à periculo liberare. Itaque venator, iuxta quod ſentẽtiatum fuerat, in profunditatem maris dimiſſus, poſt dies paucos in Daniam eſt proiectus. Qui cum à portuum cuſtodibus inuentus fuiſſet, cognouerunt nauiculam Dani, quòd in illa dominus illorum Lothbrocus conſueuerat aucupari, & perduxerunt eum ad Hinguarẽ & Hubbam filios Dani, in Anglia interfecti, viros potentes & crudeles, qui continuò adhibitis tortoribus, exegerunt à Berno, quid de patre eorum, qui in illa nauicula ab eis fuerat ſubtractus, actum fuiſſet. Bernus quoque grauiter, & diu diuerſis afflictus tormentis, fingens mendacium, dixit, quòd pater eorum, cum caſu applicuiſſet in Angliam, à rege Eſtanglorum Eadmundo inuentus, ipſo iubente fuerat interfectus. At illi prorumpentes in fletum amariſſimum, de morte patris ſui inconſolabiliter perturbati, iurauerunt per omnipotẽtes deos ſuos, quòd mortem illam non relinquerent impunitam. Bernum quoque venatorem, qui in nauicula patris ſui aduenerat, conſtituerunt ductorem ſuum, vt ſe in regem Eadmundum vindicarent. Ac deinde congregato exercitu copioſo, cum .xx. millib⁹ armatorum mare ingreſſi verſus regionẽ orientalium Saxonũ, vela direxerunt & arma, vt ſe in regem Eadmundũ de morte illa penitus inſontem vltũ irẽt.

Verum

Veruntamen ventis in contrarium classem impellentibus, in Scotia apud Bertric super Tueddam compulsi sunt applicare, vbi præscriptam depopulationem inchoantes, sequendo vbique, tandem ad Estangliam peruenerũt. Et apud villam, quæ Thedforde dicitur, castrametati, quoscumque inuenerunt ibi viros ac mulieres, in ore gladij peremerunt. Denique cum ibidem tyrannus Hinguar nequissimus, ex multitudine interfectorum, suam aliquantulũ rabiem exaturasset, quosdam plebeios aduocat, quos gladio suo iudicabat indignos, atque vbi rex eorum tunc temporis vitam duceret, solicitus inuestigat. Fama namque ad eum peruenerat, quòd pijssimus rex Eadmundus viribus & armis esset strenuus, ac in omni corporis dimensione simul & proceritate incomparabilis. Quocirca festinabat, quos circumquaq; reperit, neci tradere, ne multo stipatus militum agmine ad patriæ defensionem sufficere potuisset. Morabatur autem eo tẽpore gloriosus rex, & futurus martyr, Eadmũdus in villa regia, quę Hegleſduna dicebatur, à qua & ſylua, quę vicina est, eodem nomine appellatur, vt à vulgo acceperat prędo nequissimus. Vnde accito ad se dolosè de commilitionibus vno, eum direxit ad regem mandans, vt cum eo thesauros diuidat & paternas diuitias, sub ipso regnaturus. Sed nimis fraudulẽter Hinguar thesauros exigebat, qui clementissimi regis caput potius quàm pecunias sitiebat. Miles igitur, cùm volatu citissimo ad regem Eadmundum peruenisset, in hunc modum ora laxauit.

De nuncio Hinguaris ad regem Eadmundum misso.

DOminus meus vbique metuendus Hinguar, rex Danorum inuictissimus, ad hanc patriam hyematurus aduenit. Cuius potentiæ si aspernator extiteris, & vita indignus & regno iudicaberis. Et sic omnia quæ sibi imposita fuerat, vt prædiximus, cùm regi per ordinem retulisset, pijssimus rex Eadmũdus alto cordis dolore ingemuit, & aduocato Humberto Helmhamensi episcopo, consilium quæsiuit ab ipso dicens. O serue dei viui Humberte, & dimidium animæ meæ, ecce aduentus barbarorum imminet inimicorũ, qui dulcem patriam, cum suis habitatorib⁹, iam pro parte desolaram, quod residuum est à nostrorum memoria successorum funditus delere conantur. Sed ecce me occũbente, vtinam subiectus mihi populus viuus euadere posset. Nam ego pro amore regni temporalis, vel lucro præsentis vitæ, non me subijciam tyranno gentili, cum pro gente moriens & patria miles, possem fieri signifer regis æterni. Cui antistes. Quos rex (inquit) mihi dilectissime optas patriæ su-

perſtites habere, niſi fugæ præſidio præcauerit is, aderunt confeſtim proditores nefandi, qui te cum tibi ſubiectis auferre de medio conabuntur. At rex clementiſſimus: Hoc eſt (inquit) quod votis omnibus antepono, ne ſuperſim meis fidelibus & chariſſimis amicis, quos furtiuè pirata perdidit truculentus. Et quidem ſuggeris vt gloriæ noſtræ crimen inferam, qui nunquam militiæ probra hucuſque ſuſtinui. Eſt mihi quoque ſuper hoc arbiter rex cœleſtis, quòd nullus me barbarorum metus à charitate Chriſti ſiue viuum, ſiue mortuum ſeparabit. Tunc conuerſus ad nuncium beatiſſimus rex Eadmundus, qui ab Hinguari impijſſimo fuerat deſtinatus, madefactus (inquit) cruore meorũ mortis ſupplicio dign⁹ exiſteres. Sed Chriſti mei exemplum imitatus, ſi ita contigerit, pro ipſo libenter mori minimè pertimeſco. Rediens ergo ad dominum tuum feſtinus, mea illi reſponſa perferto. Theſauros quoque noſtros, quos nobis contulit diuina clemẽtia ſiue diuitias, ſi potẽter ſurripias, me tamen tuæ infidelitati non ſubijcies. Honeſtum eſt enim, perpetuam defendere libertatem, ſimulque fidei puritatem, pro quib⁹ etiam, ſi neceſſe eſt, occumbere non inutile reputamus. Igitur, vt cœpit tua ſuperba feritas, poſt famulos rege mugula, quoniam hæc videns rex regum, me in cælum tranſferet æternaliter regnaturum.

De prælio inter regem Eadmundũ & Hinguarẽ commiſſo.

REcedente itaque nuncio truculento, rex Eadmundus iuſſit commilitones ad arma contiolare, aſſerens, dignum pro fide pariter pugnare & patria, ne deſertores militiæ ſe eſſe, & delatores populi probarentur. Igitur ad inſtantiam Humberti epiſcopi, ac nobilium viirorum, & comilitonum ſuorum, animatus beatiſſimus rex Eadmundus, cum toto exercitu, quem habere potuit, audacter proceſſit in hoſtes, & non longè ab vrbe, quę Thedforde appellatur, contra aduerſarios ſibi obuiam venientes graue certamen, ac nimis vtrobique damnoſum commiſit. Nempè cum à mane diei vſque ad veſperam mutua ſe nece proſtrauiſſent, & pro nimia interfectorum multitudine ac ſanguine loca certaminis rubuiſſent, piiſſimus rex Eadmundus, non ſolum ex ſtrage commilitonum ſuorum pro patria gente & fide Ieſu Chriſti decertantium, quos iam martyrio coronatos agnouit, condolebat, verum etiam pro nece barbarorum infidelium ad inferni barathrum detruſorum nimis amarè lugebat. Recedentibus itaque primitus de loco funeris paganis, beatiſſimus confeſſor Chriſti, rex Eadmundus, cum reliquijs commilitonũ ſuorum, qui ſuperſtites erant, ad Hegelesdune villam regiam profectus,

immuta-

immutabiliter ſtatuit in animo ſuo, ſe nunquam de cætero contra barbaros pugnaturum, Sed hoc ſolummodo dixit, ſibi fore neceſſum, vt ſolus moreretur pro populo, & non tota gens periret.

De paſſione beati Eadmundi regis & martyris.

HInguar igitur, cum de ſtrage, ſuis illata, inconſolabiliter anxiaretur, venit ad eũ apud Thedforde Hubba frater eius, qui iam Merciam totam depopulauerat, cum x. millibus armatorum, & ſic iunctis viribus, vt ſe vindicarent in ſanctum regẽ Eadmundum, caſtra mouentes ad Hegleſdunam villam, vbi rex beatiſſimus Eadmundus tunc erat, celeriter peruenerunt. Tunc tyrannus Hinguar iuſſit, circumcingi regem cum turba, ne quidem vnus ex omnibus elaberetur viuus. Sanctus itaque rex Eadmũdus, cum ſe ab hoſtibus vndique vallatum cognoſceret, de conſilio Humberti Helmhamenſis epiſcopi confugit ad eccleſiã, vt ſe membrũ Chriſti oſtenderet, & armis temporalibus proiectis, cœleſtia induit, humiliter patrem & filium cum ſancto ſpiritu deprecans, vt ſibi in paſſione conſtantiam largiretur. Igitur à miniſtris iniquitatis clementiſſimus rex Eadmũdus ab eccleſia truculenter extrahitur, loris diriſſimis coarctatus, & ſicut Chriſtus ante Pilatum præſidem, ita ducitur Eadmundus ante iniquum ducem, cupiens eius ſequi veſtigia, qui pro nobis immolatus eſt hoſtia. Quo iubente, ad arborem quandam, quę non multum aberat, religatus diutiſſimè flagellatur, multiſque modis illuditur. Sed inuictus athleta Chriſti Eadmũdus inter flagella Chriſtum ſemper inuocando flebilibus vocibus, tortores ſuos compulit in furorem. Et ad ipſum tunc arcubus, quaſi ad ſignum, ludendo, totum corpus eius telis confodiunt & ſagittis. Nec erat locus in corpore martyris vacuus, cui nouum poſſet imprimi vulnus. Nam ſicut hericius in cute denſis armatur ſpinis, ita corpus inuicti regis ſpiculis configitur ſagittarum. Cumque, nec ſic Hinguar carnifex truculentus ſanctum martyrem Eadmundum à fide Chriſti, & confeſſione trinitatis potuit ſeparare, vt ſuis iniquis perſuaſionibus præberet aſſenſum, protinus lictori mãdat, vt enſe cruento martyris caput præcidat. At lictor ſanctum de ſtipite truculenter auulſum, inter verba orationis, & confeſſionis Chriſti nominis, vnico ictu ipſum decapitando. xij. Kalen. Decemb. gratiſſimum deo holocauſtum, igne paſſionis examinatum, cum palma victorię, & corona iuſtitiæ tranſmiſit ad cælum. Corpus verò martyris miniſtri diaboli, capite truncatum, relinquentes, & in ſyluam cui Hegleſdune nomen eſt, aſportantes, inter denſa veprium fruteta proiecerunt. Adhuc enim laborabãt

laniſtæ iniqui, ne à Chriſtianis, quos paucos ſuperſtites reliquerant, corpus martyris ſepulturæ, vt decebat, cum capite traderetur. Didicerant namque Hinguar & Hubba, piratæ nequiſſimi, in ſylua iam dicta olim de medio ſublatum fuiſſe Lothbrocum patrem ſuum. Vnde falſa ſuggeſtione Berni venatoris, beato regi & martyri Eadmundo talionem reddere cupientes, in ſylua eadem caput eius ignominioſe proiecerunt, auibuſque cæli tradentes & beſtijs deuorandum. Paſſus eſt autem cum ſanctiſſimo rege Eadmundo comes eius indiuiduus Humbertus, Helmhamenſis antiſtes, qui regē eundem in regni faſtigium ſublimauerat, & conſtantia inuicti regis ad martyrium animatus, cum ipſo eſt regni cœleſtis poſſeſſor effectus. Sicque rege beatiſſimo ad cœleſtia tranſlato, pagani nimium gloriantes hyemauerunt in regione illa, expulſis paucis indigenis, qui ſuperſtites cladi præcedenti fuerunt. Eodem anno Ceolnothus, Cantuarienſis archiepcopus, diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Aethelredus vir venerandus, & in rebus diuinis ſufficienter eruditus.

De inuentione capitis beati Eadmundi.

CVm igitur poſt martyrium beatiſſimi regis Eadmundi, fratres Hinguar & Hubba, deo odibiles, hyemale tempus in regione Eſtanglorum, prædis vacantes & rapinis, iam pro parte expleuerāt, venit ibidem ad eos Gytro quidam de regibus Danorum potentiſſimus, vt cum prædictis fratribus hyemaret. Superueniente itaque tempore vernali, omnes pagani ab Eſtanglia pariter receſſerunt. Quo audito, Chriſtiani vndecumque de latibulis erumpentes ſummopere ſatagebant, vt caput beati regis Eadmundi inuentū, reliquo corpori vniretur, & ſepulturæ corpus integrum, more regio, traderetur. Cumque omnes pari affectu ad id concurrerent, & ſyluas perluſtrando caput martyris diligenter quæreret, res contigit dictu mirabilis, & ſæculis inaudita. Nam cum caput quærendo inter ſyluas, & veprium denſitates, ſocij ad ſocios mutuis clamoribus patria lingua, vbi es, vbi es, interrogaret, caput martyris eadem lingua reſpondens dixit, her, her, her, quod latinè dicitur, hîc, hîc, hîc. Nec ceſſauit eadem repetendo clamare, quouſque ſingulos ad ſe perduxit. Vbi cum capite lupus, ingens & viſu horribilis, repertus eſt, qui caput ſacrum inter brachia complectens, beato martyri excubias impendebat. Aſſumentes itaque homines caput intrepidi, profuſis deo laudibus, ad ſuum corpus detulerunt, ſubſequente lupo illos vſque ad locum ſepulturę. Tunc caput corpori coniungentes in mauſoleo competenti, illa pariter conduſerunt. Quo facto, lupus dilectæ ſolitudinis

tudinis ſecreta petiuit. Cõſtructa eſt autem in eodem loco, pauperrimo opere, à fidelibus eccleſiola, vbi poſtea, per multa annorũ curricula corpus ſanctiſſimum requieuit. Paſſus eſt autem beatiſſimus rex & martyr Eadmundus, anno gratiæ Dcccl xx. anno ætatis ſuæ xxix. regni verò ſui anno. xvi. die. xij. Kalen. Decemb. feria ſecunda, indictione tertia, luna exiſtente viceſima ſecunda.

Vt corp° beati Eadmũdi inuentũ fuerit incorruptum.

ELapſo deinde multorum interuallo annorũ, ſedatis penitus belorũ incendijs, cœpit fideliũ pietas reſpirare, qui in loco, vbi corp° martyris requieuit, Hoxon nunc ab incolis nuncupato, viſis creberrimis miraculorũ ſignis, in villa regia, quæ lingua Anglorum Beodricheſvvorth, latinè verò Beodrici curtis ſiue habitatio nominatur, baſilicam permaximam conſtruxerunt, & ad illam ſanctum martyrem in magno tripudio tranſtulerunt. Sed mirum dictu contigit. Nam cum corpus martyris præcioſiſſimum ob ſpatium diuturni temporis putrefactum ab omnibus putaretur, ita integrum repertũ eſt & illæſum, vt non ſolum caput corpori redintegratum & compaginatum, ſed omnino nihil in eo vulneris, nihil apparuerit cicatricis, Sicq; deo dignus martyr Eadmundus, viuenti ſimillimus, ad locum memoratũ eſt tranſlatus, apparente in collo eius ſigno martyrij per gyrum, quaſi filo coccineo, ſicut teſtari ſolita fuit quædam beatæ recordationis fœmina, Oſvven vocata, quæ ad ſacrum martyris ſepulchrum, ieiunijs ſæpe vacans & orationibus, per multa annorum curricula, reuulſo beati martyris mauſolæo, in cœna dominica, eius attondendo capillos, & vngues præcidendo. Quæ omnia diligenter colligens, & in capſella recondens, ſuper altare illius eccleſiæ ponere cõſueuit, vbi vſque in hodiernum diem, veneratione debita conſeruantur.

De tranſlatione epiſcopatus Dommocenſis vſq; ad Helmham.

EOdem anno obijt VVeremundus Dõmocenſis epiſcopus, poſt quem tranſlata eſt ſedes illa apud Helmham, & pro duobus epiſcopis, quorum vnus ſedem habuit apud Dommoc, & alter apud Helmham, vnus eſt ordinatus epiſcopus nomine VVilredus, qui in eodem loco hos habuit ſucceſſores, Athulfum, Aelfricum, Theodredum, Aethelſtanum, Algarum, Alvvinum, Aelfricũ. Item Aelfricum, Stigandum, Aethelmum, Herſtanum.

Danorum exercitus Eſtangliam deſerens, VVeſtſaxoniã inuaſit.

ANno gratiæ. Dcccl xxi. ſupradictus paganorum exercitus orientales Anglos deſerens, & regnũ occidentaliũ Saxonum adiẽs, venit ad villã regiã, quæ **Radingum** dicitur, ad meridiẽ Thameſis fluminis ſitam, in pago videlicet Berrocenſi. Poſt quorũ aduentũ, die. iij.

duo

duo Comites eorũ cum multitudine copiosa armatorum exierũt ad prędãdũ, aliis interim vallũ facientib⁹ inter duo flumina, Thamesim scilicet, et Kenetã, à parte dextera eiusdẽ villę Quib⁹ Eadulf⁹ Comes Berrucensis cum suis, in loco qui **Anglefeld**, id est çampus Anglorũ, dicitur, obuiauit, vbi acriter ex vtraque parte pugnauerunt, donec Comes vnus paganorum, cum maiori parte sui exercitus delet⁹, reliquis causam præbuit fugiendi. Sicque Christianis victoria potitis, post dies quatuor, Aethelredus rex, & frater eius Aelfredus, exercitu congregato, ad **Radingum** venerunt, cædendo, & prosternendo quoscumque ex paganis extra arcem inuenerunt. Tandem pagani ro ex omnibus portis erumpentes, totis viribus prælium cõmiserunt, vbi diu & acriter præliantes, Comitem Eadulfum peremerunt, & Christianos in fugam coëgerunt. Ex quo casu Christiani plurimum perturbati, conuenerunt iterum post quatuor dies ad pugnam, in loco qui **Aesseldune**, id est mons fraxini, dicitur, cum tota fortitudine quam habere potuerunt. Sed pagani in duas turmas se diuidentes, in vna duos reges Bascaium & Haldenum, in altera verò omnes Cõsules cum suis subditis ordinarunt. Quod cernentes Christiani, & ipsi se similiter in duas acies statuerunt, vnam regi Aethelredo, & alteram Aelfredo fratri suo committentes. Erat autẽ rex Aethel- 20 redus in tentorio missam audiens, vbi cum sæpius à suis inuitaretur ad certamen, constanter affirmauit se non recessurum priusquam presbyter missam compleuisset. Quæ fides, Christiani regis, multũ sibi profuit die illa. Erat autem in loco certaminis arbor quædã admodum breuis, circa quam hostiles acies cum ingenti strepitu concurrerunt. Cum autem diutius animosè nimis hinc inde pugnaretur, pagani diuino iudicio Christianorum impetum ferre non valẽtes, suorum maxima parte interfecta, ignominiosam arripuere fugam. Quo in loco duo reges paganorum Bascaius & Haldenus, multaque cum eis millia interempti, descendunt ad inferos ignibus 30 perpetuis cruciandi. Ex altera verò parte, vbi cõsules fuerunt, & Duces contra quos pugnabat Aelfredus, frater regis, ceciderunt Cõsules Sidrac senex, & Sidrac iuuenis, Osbernus, Franeus, & Haroldus, cum aliis innumeris, & totus paganorum exercitus, cùm nocte sequente & die in fugam conuersus, per totam Aesseldunæ planiq iiii. c em contritus est & dispersus. Conuenerunt iterũ post dies. T.xiiij. rex Aethelredus, & eius frater Aelfredus, contra paganos pugnaturi, iunctis viribus, ad Basingum. Quibus diu & acriter decertan-

tibus,

bus, pagani victoriam sunt adepti. Item duobus mensibus euolutis, rex Aethelredus & frater eius Aelfredus, apud Meretonam, cū nefandis infidelibus diu pugnantes vicerunt, & paganos in fugam compulerunt. Sed illis demum reuertentibus contra Christianos, cum victoria recesserunt. In hac quoque pugna Hamundus Scireburnensis episcopus, martyrio coronatus est, cui successit Aethelhegus in episcopatum, vir in rebus ecclesiasticis eruditus.

De coronatione & genealogia Aelfredi regis.

EOdem anno rex occidentalium Saxonum, Aethelredus. ix. Kalen. Maij, diem clausit extremum. Quo, more regio, apud VVinburnam sepulto, Aelfredus frater eius, qui prius Romæ à papa Leone coronam susceperat & regiam vnctionem, totius regni illius, cū summa omnium accolarum lætitia, gubernacula suscepit. Huius igitur regis genealogiam veteres ascendendo texentes, ad Christum vsque perduxerunt. Erat autem rex Aelfredus Aethelulfi Magni regis occidentalium Saxonum filius, qui fuit Egberti, qui fuit Alcumundi, qui fuit Eafæ, qui fuit Eoppę, qui fuit Ingilsi, qui fuit frater Inæ. Qui ambo fuerunt filij Kenredi, qui fuit Ceolvvaldi, qui fuit Cuthvvini, qui fuit Ceaulini, qui fuit Kenrici, qui fuit Cerdici. Iste primus ex Anglis in regno occidentalium Saxonum regnauit. Cerdicus fuit filius Elesæ, qui fuit Gevvisæ reginæ, de qua quidam Britonum generis sibi nobilitatem vsurpant. Gevvisa filia fuit Gevvij, qui fuit VVingij, qui fuit Freavvini, qui fuit Frethegari, qui fuit Brendei, qui fuit Beldagi, qui fuit VVodeni. Huic veteres quartam feriam dedicauerūt, quam de nomine eius Wodenesdæg, id est, diem VVodeni nuncupabant. VVodenus fuit filius Frethevvold, qui fuit Freolaf, qui fuit Frethevvlf, qui fuit Finni, qui fuit Godulfi, qui fuit Getæ. Hunc veteres olim gentiles prō deo venerabantur, cuius Sedulius, poëta eximius, in paschali carmine mentionem faciens, ait:

Cum sua gentiles studeant figmenta poetæ
Grandisonis pompare modis tragicoque boatu,
Ridiculoue Getæ, seu qualibet arte canendi,

Geta igitur fuit filius Teathvvij, qui fuit Beau, qui fuit Selduæ, qui fuit Seaf. Iste vt ferunt, in quandam insulam Germaniæ, Scandalin nomine, de qua Iordanus Gothorum historiographus loquitur, fuit appulsus, in naui sine remige puerulus, posito ad caput eius frumenti manipulo, quem patria lingua Seaf dicimus, Gallicè verò Garbam, dormiens inuentus est. Hac ergo de causa Seaf appellatus est,

latus est, & ab hominibus regionis pro miraculo exceptus, & sedulò est nutritꝰ. Qui adulta ætate regnauit in oppido, quod tunc Slafvvic, nunc verò Haithebi appellatur. Est autem regio illa vetus Anglia nuncupata, vnde Angli in Britanniam venerunt, inter Gothos & Saxones constituta. Seaf quoque fuit filius Heremod, qui fuit Itermod, qui fuit Hathræ, qui fuit VValæ, qui fuit Bedvvij, qui fuit Sem, qui fuit Noæ, qui fuit Lamec, qui fuit Matusalę, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malalehel, qui fuit Cainan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit dei.

De annis puerilibus Aelfredi regis.

AElfredus igitur in annis puerilibus, ingenti patris sui & matris amore, super omnes fratres suos, & quod potissimũ erat, ab omnibus in regno multum diligebatur, vnde & in regia semper curia inseperabiliter nutriebatur. Erat enim cunctis fratribus suis, forma decentior, vultu serenior. Quócirca verbis, & moribus gratiosior apparebat. Veruntamen parentum ac magistrorum suorum incuria, vsque ad annum ætatis suæ duodecimum illiteratus permansit. Saxonica tamen poëmata die noctuque solers auditor, & recitator docilis, memoriter retinebat. In arte venatoria, aucupatoria, inque omnium peritia, & fœlicitate incomparabilis, sicut & in alijs donis fuit. Cum verò mater eius die quadã, sibi, & fratribus suis quendam Saxonicum metricæ artis librum, quem manu tenebat, ostenderet, ait illis. Quis vestrum citius discere poterit codicem istum, dabo ei illum. Tunc Aelfredus principalis literæ libri illius pulchritudine illectus, matri respõdit. Veréne (inquit) dabis librum illi ex nobis, qui citius illum intelligere, & eotam te poterit recitare? Et illa, dabo (inquit). Tunc ille librum tollens, magistrum adijt, legit, & ad matrem rediẽs, illum memoriter recitauit. Deinde, vsu assiduo sine intermissione, psalmos Dauidicos, & orationes in vno libello conscriptos, & in sinu suo, gratia deuotionis, impositos, inseperabiliter circumducens, assiduè ruminabat. Audierat namque à magistro, quòd rex illiteratus sit quasi asinus coronatus. Sed cum in flore iuuentutis cõstitutus, cerneret legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & illum ducentem captiuum in legem peccati, sæpissimè in gallicantu, & horis matutinalibus, clam de strato surgens, ecclesias & sanctorum reliquias, orandi gratia, visitabat, ibique diu in oratione prostratus, dei misericordiam implorabat, vt mentem eius in amorẽ suæ dilectionis, per aliquam corporis infirmitatem, quam sustinere posset, corroboraret, non tamen ita, vt in rebus humanis indignus vel inu-

vel inutilis appareret. Cumque hæc diutius in magna mentis deuotione, à domino postulasset, post aliquãtulum temporis interstitiũ, dei munere, fici dolorem incurrit. In quo diu & ægre per multos laborans annos, de vita etiam desperabat.

Quomodo rex Aelfredus ab vna ægritudine, in aliam incident grauiorem.

Vodam verò tempore, cùm instinctu diuino Cornubiam gratia venandi veniret, & ad ecclesiam quandam orandi causa diuertisset, in qua sanctus Guerijr, sanctusque Neothus degebant, diu tacita in oratione prostratus, dei clementiam precabatur, quatenus molestias infestãtis incomodi qualicũq; infirmitate leuiori permutaret, ita tamen quòd illa in corpore exterius non appareret, ne ab hominib⁹ despectior haberetur. Finita quoq; oratione, cœptum iter arripuit, & non multo post tẽpore, vt fuerat deprecatus, ab illo dolere penitus est absolutus, & ad perfectũ diuina largitate curatus. Sed illa infirmitate remota, alia multo molestior, affect⁹ scilicet nuptiarum illũ inuasit, quæ à .xx. ætatis suæ anno vsq; ad quadragesimũ quintũ, ipsum incessabiliter fatigauit. In hoc quoq; tentationũ turbine, nati sunt ei filij & filiæ de supradicta regina sua, nomine Alsvvitha, qui hoc ordine generantur. Primogenita eius filia, Aelfleda dicebatur, quæ aduenìente matrimonij tẽpore Aethelredo Merciorum Comiti copulatur. Deinde natus est filius, nomine Eadvvard⁹, eidẽ regi, qui post patrẽ Angliæ monarchiã gubernauit. Tertio loco nata est ei filia, vocabulo Aethelgina, quæ monasticæ disciplinæ regulis consecrata, habitũ religionis suscepit. Eadvvardus & † Ethelvvardus, semper in curia regis educati, psalmos & libros Saxonicos studiosè docebantur. Ethelvvardus omnibus iunior, cum alijs nobilibus regionis, literali scientiæ applicatus est diligenti cura parentis, vt antequam aptas humanis rebus & artibus vires haberet, liberalibus studijs traderetur.

† Aelfredus

De moribus & sapientia Magni regis Aelfredi.

Rex denique Aelfredus, inter bellorum discrimina, & frequentia præsentis vitæ impedimenta, inter continuas corporis infirmitates, & paganorum infestationes, cœpit regni negotia disponere, omnem venandi artem exercere, aurifices suos & artifices, falconarios & accipitrarios erudire. Aedificia supra omnem antecessorum suorum conatum, venerabiliora ac nobiliora, nouo suo ingenio, construere satagebat. Missam quotidiè cum horis diurnis curabat audire, psalmos & orationes amare, elemosynas dare. Francigenæ, & alij multi ex regionibus longè positis, sponte sese suo dominio subdiderunt, eo quòd omnibus esset amabilis & affabilis, iucundus, & in rerum disciplina perscrutator incomparabilis, aduenas omnes &

peregrinos, nobiles & ignobiles, ſicut propriam gentem, iuxta ſingulorum dignitatem, honorabat, regebat, & pecunijs ſimul & poſſeſſionibus ampliabat. Comites verò, & barones, ac milites, miniſtros, & familiares, admirabili charitate diligebat: filios eorum, qui in regio nutriebantur palatio, non minori quã proprios dilectione applectens, moribus informare, literis imbuere non deſinebat. Et hæc de moribus eius dicta ſufficiant.

De bellis laborioſis Aelfredi regis.

NVnc autem laborioſa regis bella expedire cupientes, hoc primò dicendum eſt, quòd expleto menſe, ex quo regnare cœpit, in monte VViltun appellato, qui eſt in meridiana ripa fluminis Guilonis, de quo, prouincia illa Guiltoſcira nuncupatur, cum paucis & nimis inæquali numero bellatorum contra paganos dimicauit. Nã anno præterito, nouem attriti prælijs nobiles regionis illius in Auſtrali parte Thameſis fluminis fuerũt, exceptis equitationibus multis, quas proceres cum populis ſibi ſubiectis fecerant neceſſitate cõpulſi. Vnde ipſis nimis debilitatis, Dani victoria potiuntur. Sed poſt hanc victoriam, pagani ad vrbem Londini profecti, hiemauerunt ibidem. Cum quibus etiam rex Merciorum Burhredus amicabiliter componens, pecunia indutias impetrauit.

Herifredus VVygor. epiſcopus libros dialogorũ tranſtulit.

ANno gratiæ. Dcccl xxij. gens Northanhumbrorum regem ſuum Egbertum, & archiepiſcopum Vlferum expulerunt à regno. Qui expulſi, regem Merciorum Burhredum petierunt, & ab ipſo honorificè ſunt recepti. Eodem anno Kinebertus Lichfeldenſis epiſcopus diem clauſit extremum, cui Tunbertus ſucceſſit. Quo etiam anno Alvvino VVigornienſi epiſcopo Herefridus ſucceſſit, qui. viij. idus Iunij ab Aethelredo Dorobernenſi archiepiſcopo munus conſecrationis ſuſcepit. Hic ad petitionem regis Aelfredi, libros dialogorum beati papæ Gregorij, in linguam Saxonicam tranſtulit eleganter. Eundem poſtea epiſcopum rex Aelfredus, & Plegmũdum Cantuarienſem archiepiſcopum, Aethelſtanum Hereforden-ſem, & VVerebertum Legeceſtrenſem antiſtites, viros optimè literatos, ad ſe vocans, multis eos donarijs honorauit, vt eum in diſcẽda literarum ſcientia adiuuarent. Legatos prætereà ad Gallias direxit, & inde ſanctũ Grimbaldũ ſacerdotẽ & monachũ, ac virum in diſciplinis eccleſiaſticis eruditũ, nec non Iohannẽ presbyterũ & monachũ, bonis moribus adornatũ, ex vltimis etiã VVallanorũ finibus, de monaſterio ſancti Dauid, Aſſerum ad ſuum acciuit conſortium, vt horum omnium ſapientia & doctrina, regis deſiderium

creſcere-

creſceretur, qui & in breui ita profecerunt quòd librorum omniũ perfectam haberet notitiam.

ANno gratiæ.Dcccl xxiij.Iohannes ſedit in cathedra Romana,annis.x.& diebus duobus.Eodem anno, ſæpedict⁹ paganorum exercitus,Londoniam deſerens,ad Northanhumbros perrexit. Qua regione hoſtiliter perluſtrata, in Lindeſeia, in villa quæ Torkeſeia dicitur,hyemauit.Cùm quibus tunc Merciorum gentes, dato munere,pacificatæ ſunt.Eodem anno rex Egbertus Northanhumbrorum diem clauſit extremum, & Ricſius ſucceſſit ei in regnum tribus annis. Quo vtique anno, VVlfherus Ebor.archiepiſcopus, ad ſedem ſuam reuocatus eſt. Eodem anno depoſito Ealdredo Legeceſtrenſi epiſcopo,Ceolredus ſucceſſit.

Paganorum exercitus ad Northanhũbriã trãſiit.

ANno gratiæ. Dcccl xxiiij. nefandus Danorum exercitus Lindeſeiam relinquens,Merciam adijt, & in villa,quæ Rependune dicitur,hyemauit. Burthredum quoq; regem Merciorum,anno regni ſui.xxij.expulerunt à regnò. Qui Romam poſt dies paucos profectus,obijt ibidem,& iuxta ſcholam Anglorum,in eccleſia beatæ Mariæ regio more ſepulturam accepit. Poſt cuius expulſionem, Dani regnum Merciorum ſuo dominio ſubdiderunt. Quod cum cuidam inſipienti miniſtro homine Ceolvvlfo,eo pacto cuſtodiendum tradiderunt, vt quandocumque vellent,illud ſibi pacificè reſignaret. Et ſub hac conditione obſidibus datis, fidelitatem paganis iurauit.

Rex Burhredus Romã profectus, obiit ibidẽ.

ANno gratiæ.Dcccl xxv.deo inuiſus paganorum aceruus Rependune deſerens,nuper multiplicat⁹,in duas ſe turmas diuiſit. Cuius pars vna cum rege Haldeno Northanhumbrorum petens regionem,iuxta flumen Tyne hyemauit,totamque prouinciam illam ſuo deſiderio ſubiecit. Pictos verò, necnon & VVallenſes,diriſſimis afflictionibus fatigauit. Tunc Eadulfus Lindiſſarnenſis epiſcopus & abbas Eadredus, corpus beati Cuthberti pontificis de inſula Lindiſſarnenſi tollentes,per. vij. annos profugi vagabantur. Altera autẽ pars exercitus,cum Gytrone,Oſketello,et Hamundo regibus Danorum ad Grantbrigge ſe conferens hyemauit ibidem.Eodem anno,in æſtate, rex Aelfredus parato nauigio,mare concendit,vbi ſeptem naues nuper aduentantes deprehendens, vnam retinuit,& cæteras in fugam conuertit.

Corpus ſancti Cuthberti ab inſula Lindisfarn. remotũ eſt.

ANno gratiæ.Dcccl xxvi. nefandus infidelium cuneus,nocte Grantbrigge relinquens ad regionẽ VVeſtſaxonũ venit, & VVarhã

De Treugis inter regem Aelfredum & Danos.

occupatum castrum intrauit, est ibi monasterium sanctimonialium fœminarum, inter duo flumina, Frane & Trente, in pago Dorsetensi, situ tutissimo collocatum, quod non nisi ab occidente contiguam habet terram. Cum autem rex Aelfredus aduentum eorum cognouisset, ilico obuiam veniens, cum ipsis disposuit præliari. At pagani bellum conserere metuentes, elegerunt, datis obsidibus, dilationem quærere, quousque fortiori militia stipati, æquali possent lance pondus certaminis sustinere. Iurauerũt insuper quod de regno VVestsaxonum forent continuò recessuri. Sed more solita fallacia nitentes, dirupto fœdere, nocte quadam furtiuum impetum facientes, vniuersos regis equites peremerunt. Quo facto ad ciuitatem Exoniam diuerterunt. Tunc rex Aelfredus exercitu congregato insecutus est eos. Sed quia iam ciuitatem ingressi fuerant, permisit illos ibidem hyemare. Eodem anno, rex Danorum Haldenus Northanhumbriam occupãs, sibi eam suisque ministris distribuit, illamque ab exercitu suo coli fecit. Tunc rex eiusdẽ prouinciæ, † Ricsius nomine, tactus dolore cordis intrinsecus, diem clausit extremum, cui successit Egbertus.

† Ricsig.

De noua Danorum multiplicatione.

ANno gratię. Dccclxxvij. nefandus paganorum acertuus, instante tempore autumnali, partim in Exonia resedit, & pars eius Merciam prædatura recessit. Crescebat insuper diebus singulis peruersorum numerus, adeò quidem, vt si. xxx. ex eis millia vna die necarentur, alij succedebant numero duplicato. Tunc rex Aelfredus iussit cyulas & galeas, id est, longas naues fabricari per regnum, vt nauali prælio hostibus aduentantibus obuiaret, impositisque piratis in illis, vias maris custodiendas commisit. Ipse verò Exoniam, vbi pagani hyemabant hostiliter properans, illis inclusis, ciuitatem obsedit. Nauis quoque suis mandauit, vt in parte freti, vitale hostibus subsidium denegarent. Cumque nautæ ex præcepto regis illuc summoperè properarent, occurrerunt. cxx. naues armatorum militum oneratæ, quæ omnes in auxilium suorum conciuium aduenerunt. Quas cum paganis militibus ministri regis cognouissent repletas, ad arma prosiliunt, & viriliter barbaras nationes inuadunt. Pagani quoque, qui iam ferè per mensem inter fluctus pelagi naufragium pertulissent, inutiliter prælium reddiderunt, vnde in momento agminibus eorum laceratis, in loco qui † Swanewic dicitur, vndis submersi omnes pariter perierunt.

† Swvanewvic.

Anno

ANno gratiæ. Dcccl xxviij. exercitus paganorum, qui in Exonia hyeniauerat, vrbem deserens, Chippenham villam regiam, in VVilte fire sitam adijt, & ibidem hyemauit. Porrò Gytro rex Danorum, cum fortitudine inuincibili perlustratis iam vniuersis Angliæ finibus, loca sacra vbicũque depopulans, quicquid in auro vel argento rapere potuit, militibus erogauit. Tandem cum fama regis Aelfredi peruenisset ad eum, quòd ipse solus in regno Angliæ præ cæteris regibus sapientia, prudentia, & diuitijs præpolleret, prophanus ille ad nationes illas vexilla direxit & arma. Ignem quoque in villis & ciuitatibus accumulando, ferro quæq; sibi obuia mactãdo & macerando, & vt maiorem habitatoribus inuteret formidinem, non sexui quidem muliebri nec paruulorum parcebat ætati. Auxit autem huius persecutionis procellam, iniquitas detestanda Hinguaris, Hubbæ & Haldeni, qui cum viginti tribus nauibus ex Demetica regione, in qua hyemauerant, egressi, vt lupi rapaces, post multas ibidem strages illatas, post cœnobiorum combustiones, ad Deuoniam nauigarunt. Quo in loco, ab exercitu regis Aelfredi idẽ Hinguar cũ Hubba & Haldeno, & viris mille. cc. perepti sunt ante arcem Kynwit, ibique sanguinem beati regis & martyris Eadmundi, quem effuderant prædicti iniquitatis ministri, Christiani Aelfredi regis milites vindicarunt. Sed tamen maxima pars eorum per fugam elapsi ad Gytronem regem paganorũ se contulerunt. Qui simul iunctis viribus conglobati, omnem VVestsaxoniam à mari vsque ad mare depopulantes, & terram illam quasi locustæ operientes, patriam totam, cum non essent defensores, sibimet subdiderunt. In hoc quoque persecutionis turbine constituti fideles Christi episcopi, cum sanctorum reliquijs, & ecclesiarum thesauris, populisq; regionis, trans mare fugerunt, & pars regem Aelfredum secuta in syluis locisq; desertis in illo se mortis discrimine absconderunt. At rex Aelfredus tactus dolore cordis intrinsecus, quid ageret, quo se verteret ignorabat. Occupauerat rex iniquus Gytro loca quæq; munita. Vnde rex Aelfredus spem boni melioris non habens, cessit ad præsens, vt quem res exitum foret habitura probaret.

De VVestsaxoniæ depopulatione.

ESt locus in vltimis Anglorum finibus ad occidentẽ Aethelingeie, id est, nobilium insula appellatus, paludib⁹ vndeq; circumseptus, & ita inaccessus, vt non nisi nauigio queat adiri. Habet aluetum insula permaximum, quod ceruos & capras, & illius generis bestias continet multas. Terram solidam, vix duorum iugerũ

De exilio regis Aelfredi apud Ethelingeie.

habet latam, quantulamcunque planitiem in medio retentã. Hanc rex Aelfredus, paucis commilitonibus quos habebat præ dolore relictis, vt hostes lateret, solus petiuit, vbi cuiusdam ignoti tugurium prospiciens ad illud diuertit, hospitium petijt & accepit, vbi per dies aliquot hospes & egenus, illique & eius vxori subditus, rebusque contentus minimis habitabat. Rex autem interrogatus quis esset, aut quid in loco desorto quæreret, respondit se regis esse ministrum & cum eo in prælio victum, & sic insequentes aduersarios fugientem illuc peruenisse. Subulcus igitur verbis illius credulus, motus pietate, cura diligenti ei vitæ necessaria ministrauit. Contigit autem subulcum, de more, die quadam porcos ad solita cogere pascua, & regem solum cum subulci vxore domi residere. Cumque mulier illa panes subcinericeos in igne ad coquendum posuisset, & aliis intenta negotijs panes adustos conspexit, mox indignata regem increpauit, dicens.

Vrere quos cernis panes, girare moraris,
Cum nimium gaudes hos manducare calentes.

At rex demisso vultu, mulieris lacessitus conuicijs, non solùm panes gitauit, verùm etiam bene coctos, & integros mulieri resignauit. Cum autem rex Aelfredus cum subulco solus demoratꝰ fuisset, conuenerunt ad eum ibi multi ex commilitonibus eius, vbi, rege dictante, firmitatem quandam turribus & propugnaculis munitam constituentes, assiduas in hostes arruptiones fecerunt.

Vt rex Aelfredꝰ à sãcto Neotho, sanctoq; Cuthberto, confortatus fuerit.

COntigit eodẽ tempore regem Aelfredum, sanctum Neothum, qui tunc apud Hamstoke solitariam agebat vitam, ædificationis gratia visitare. Quem vir dei Neothus inter alia familiaritatis colloquia, acriter de suis pranis actibus increpauit, pœnas ignis æterni apposuit, potentes potenter tormenta passuros ostendit, & præter hæc omnia fere, quæ ei affutura erant, præsago spiritu reuelauit. Ab aduersarijs rex (inquit) multa pateris, sed adhuc multa maiora patieris. Nam regno, quo tumes, quo immoderatam de bacchando tyrannidem exerces, vndecunque diuinæ maiestatis intuitum, vbi humilis apparere deberes, & non facis, à gentibus Christum ignorantibus infestabitis, & vix ab illis euadens profugus latitabis, sicq; per dies aliquot peccatis exigentibus permanebis. Sed tamen apud deum precibus obtinui, quòd si te à tuis sæuis retraxeris actibus, & libidinis incendijs, adhuc misericordiæ suæ vultum super te prætendet, sceptroque pristino & prosperitati restituet. Rex quoque, cum à famulo dei

mulo dei hæc exhortationis verba humiliter intellexisset, atq; morum emendationem certis spōsionibus promisisset, accepta viri dei benedictione ad insulam de qua egressus fuerat est reuersus. Nocte igitur superueniente, cum dormiret in strato suo, astitit ei in visione noctis sanctus Cuthbertus, qui sibi sui regni restitutionē certā repromisit. Ipse quoque rex, aperto viri dei consortatus oraculo, cum mane surrexisset pollicitus est deo se in loco ipso monasterium cōstructurum, qui semper deinceps hostibus inuincibilis & terribilis appareret. Nam eadem hora conuenerunt ad regem omnes milites eius, cum Sumersetensibus, & VViltonensibus apud Ethelingeie, quorum fretus auxilio, paganos infatigabiliter debellauit. Eandem rex Aelfredus, instante sancta solemnitate Pentecostes, ab insula erumpens, ad Petram Egberti, quæ est in orientali parte syluæ, quæ Selwde dicitur, equitauit. Ibique confluebant ad eum omnes, qui in illis finibus remanserant, immenso gaudio repleti, quòd regem incolumem recepissent. Mane autem hastas mouentes, quorum emenso itinere dierum, ad locum qui Ethendune dicitur peruenerunt.

Gytro, rex paganus fidem Christi suscepit.

INuenerunt autem ibi Gytronem paganorum regem, & exercitum eius vniuersum, contra quem atrociter & satis animosè decertantes, diuina cooperante clementia, victoriam reportauerunt, atq; hostes de loco certaminis fugientes, sine pietati insecuti, arcem quādam, quæ propè erat, ingredi compulerunt, vbi quæcunque extra arcem inuenire poterant, in equis & armentis rapientes, hominesq; perimentes, arcem inclusis hostibus obsederunt. Vbi cum per dies xv. obsidio ageretur, pagani fame simul & cuadendi desperatione attriti, pacem tali conditione petierunt, vt regni & regis infestationē perpetuò abiurarent. Cum quibus etiam Gytro rex eorum in arcto constitutus, fidem Christi se susceptarum promisit, quæ omnia vt promiserat fideliter adimpleuit. Nam post dies xv. idem rex paganus cū xxx. electissimis de exercitu suo viris, nō longè ab Ethelingeie, in loco qui patria lingua Alre dicitur, baptizatus est, & ab Aelfredo rege de fonte leuatus. A quo etiam in filium adoptionis admissus, patrinusque eius effectus, ipsum mutato nomine Aethelstanum vocauit. Cuius chrismatis depositio octauo die, in villa regia facta est, quæ Wedmor, nuncupatur, & rex nuper baptizatus, cum aliis qui cū ipso fidem Christi susceperant xii. diebus cū rege Aelfredo in magna lætitia remanserunt. Quibus rex in recessu suo multa donaria,

& preciosa cõferens, principi eorum Aethelstano Estagliam, in qua sanctus regnauerat Eadmundus, de se tenendam concessit.

Vt Gytro rex Estangliam inhabitauerit.

ANno gratiæ. Dcccl xxix. nefandus paganorum aceruus, Cirencestriam relinquens, ad Anglos orientales perrexit, vbi Gytro rex nuper baptizatus regionem illam inter suos diuidens, inhabitare cœpit. Quo etiam tempore, rex Aelfredus Scaftoniam, quondã vrbem nobilem, quæ modo vicus est, ædificauit, vbi postea Algina regina Eadmundi regis, qui pronepos fuit istius Aelfredi, sanctimonialibus cœnobium construxit. Eodem anno Ludouicus Francorũ regnum regendum suscepit. Eodem anno Carolus Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xij. Per idem tempus defuncto Dunberto, VVentanæ vrbis episcopo, Denevvlfus ei in episcopatum successit. Hic est subulcus ille, vt fama refert, quem rex Aelfred', paganorum violentiæ cedens, in Ethelingeia porcos pascentem inuenit, & cum ipso vt supra retulimus aliquandiu hospitatus est. Cuius rex ingenio singulari compertο, statim vt regno restitutus est, literis illum tradidit informandum. Quem postmodum perfectius institutum, VVyntonensem fecit præsulem consecrari.

Vt eclipsis lunæ fuerit facta tertio idus Octob.

ANno gratiæ. Dcccl xxx. magnus paganorum exercitus de partib' aduenies Gallicanis, in fluuium Thamesim venit, & apud Fulenham hyemauit. Eodem anno facta est eclipsis Lunæ post mediam noctem, tertio idus Octobris.

De multorũ depoculatione cœnobiorum in Gallia.

ANno gratiæ. Dcccl xxxi. plurima in regno Francorum monasteria à paganis demolita sunt, & concussa. Vnde fratres Floriacensis cœnobij, beati Benedicti abbatis reliquias de sepulchro extrahentes, hostes fugiendo hac illacque discurrebant. Eodem quoq; anno rex Aelfredus multos paganorum populos nauali prælio vicit & interfecit, & nonnullos ad subiectionem coegit.

Vt sedes episcopalis à Lindisfarna in Cestriam translata sit.

ANno gratiæ. Dcccl xxxij. sanctus Cuthbertus Eadredo abbati in visione nocturna assistens, præcepit vt diceret episcopo regionis, quatenus Cuthredum filium Hardecnuti, quẽ Dani cuidam viduæ in seruum vendiderant apud Wintigeham, dato precio redimerent, & redemptum sibi in regem promouerent. Quo facto, anno regis Aelfredi xiij. ipso in regem coronato, sedes episcopalis, quæ prius in Lindisfarnensi fuerat insula, apud Cestriã transferetur, quę antiquitus Cunegecestria dicebatur. Nam & idem sanctus per abbatẽ prędictum mandauerat, vt quicũque ad eius corpus fugeret in articulo necessitatis, pacem per mensem haberet. Hanc quoque legem tam

rex

rex Aelfredus, quàm rex Cuthredus cenſuerat perpetuò conſeruã-dam. Ad hoc inſuper in augmentum prioris ſedis epiſcopatus, totã terrã inter flumina Tyne & Teyſe, præfati reges cõceſſerunt ſancto Cuthberto iure perpetuo poſſidendam, & illius inſtitutionis violatores pœnis infernalibus addixerunt. Eodem tempore, epiſcopatus Haguſtaldenſis eccleſiæ ceſſauit propter inſolentias paganorum.

ANno gratię. Dcccl xxxiij. Marinus ſedit in cathedra Romana anno vno, & menſibus quinque. Hic ſcholam Anglorum Romæ Aelfredo rege deprecante, à tributo liberam fecit. Qui etiam regi præfato donaria tranſmittens plurima, dedit ei inter cætera portionem non modicã illius crucis ſalutiferæ, in qua dei filius pro ſalute mundi pependit. Eodem anno, defuncto Aſſero Scireburnenſi antiſtite, Suithelmus ſucceſſit. Hic regis Aelfredi elemoſinam, ad ſanctum apoſtolum Thomam, in Indiam deferens, indeque proſperè rediens, multos regi precioſos lapides reportauit.

Vt Marinꝰ papa reliquias miſerit Aelfredo regi.

EOdem anno venit in Angliam magiſter Iohannes, natione Scotus, vir perſpicacis ingenij, & facundiæ ſingularis. Hic dudum relicta patria, ad partes Gallicanas tranſiens, Carolum caluum adijt, atque in magna ab eo dignatione ſuſceptus, indiuiduus comes ei fuerat, & menſæ & cubiculi. Huius autem ingenij & ſcientiæ magnitudo, ac leporis exempla, vſque hodie manent. Aſſederat namque ad menſam ante regem ex oppoſito die quadam, vbi conſumptis ferculis, poculiſque diſcurrentibus, Carolus fronte hilarior eſt effectus. Rex denique cum magiſtrum Iohannem vidiſſet quiddam egiſſe, quod comitatem Gallicanam offendere videretur, increpauit eum ſatis vrbanè dicens: Iohannes, quid diſtat inter Scotum & Sotum. Ille reſpondit, & dixit regi, menſa tantum. Sicque magiſter Iohannes ſolenne conuicium rétulit in authorem. Quid hoc reſponſo facetius? Interogauerat namque de morum differenti ſtudio, & reſpondit Iohannes de loci diſtante ſpacio. Nec verò rex verbis eius commotus eſt, ſed potius ipſum, cum aſſeſſoribꝰ ſuis, commouit ad cachinnum. Item alia vice, cum regi conuiuanti miniſter quidã patinam obtuliſſet, quę duos piſces pręgrãdes adiecto minuſculo vno continebat, dedit ille magiſtro Iohanni, vt duobus clericis ad menſem recumbentibus, diſtribueret competenter. Erant enim piſces immenſæ magnitudinis, & ipſe magiſter Iohannes corporis perexilis. Tunc ille qui ſemper honeſti aliquid cõminiſcebatur vnde lætitiam conuiuantiaum excitaret, retentis ſibi duobus piſcibus maioribus,

De magiſtro Iohannes Scoto.

ioribus, vnum minorem duobus clericis dedit. Arguente rege magistrum Iohannem, quòd non æque pisces distribuisset, respondit. Bene (inquit) & æque distribui. Nam hic est vnus paruus, de se dicens, & duos grandes, pisces tangens. Item conuersus ad clericos ait. Hic sunt duo magni, clericos innuens, & vnus paruus, piscem intelligens. Iste igitur Iohannes, rogatu eiusdã regis, Hierarchiam Dionysij Ariopagitæ de Græco in latinum transtulit, quo fit vt vix intelligatur latina litera, cùm volubilitate magis Græca, quàm positione construitur latina. Composuit etiam librum, quem periphysicon meriſmatos, id est de naturæ diuisione intitulauit, propter perplexitatem quarundam questionum soluendarum benè vtilem, si tamẽ ignoscatur ei in quibusdam; in quibus à Latinorum tramite deuiauit, dum in Græcos acriter oculos intendit, vnde & hæreticus à quibusdam putatus est. Scripsit enim cõtra eum quidam Florus, qui & eius scripta deprauando damnauit. Sunt enim reuera in libro periphysicon perplurima, quæ nisi diligenter discutiantur, à fide catholica aliena iudicãtur. Huius autem opinionis particeps esse dinoscitur pontifex Romanus, qui in epistola ad Carolum missa dixit. Relatum est apostolatui nostro, quòd opus Dionysij Ariopagitę, quod de diuinis nominibus & de cœlestibus ordinibus Græco descripsit eloquio, quidam vir Iohannes, genere Scotus, nuper transtulit in latinum. Quod iuxta morem ecclesiæ nobis mitti, & nostro iudicio debuit approbari, præsertim cum idem Iohannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. Propter hanc ergo infamiam idem Iohannes Franciam relinquens, regem Aelfredum petiuit, cuius munificentia illectus & magisterio, vt ex scriptis eiusdem regis intelligitur, Meldunì magister resedit. Vbi post aliquot annos à pueris, quos docebat, graphijs perforatus, animam exhalauit torméto graui & acerbo. Iacuit autem aliquandiu in humili sepultura, in beati Laurentij basilica corpus eius collocatum. Sed vbi diuinitus cecidit super eius sepulturam radius ignis cœlestis, monachi de talibus animarum reuelationibus, in maiorem eum transtulerunt ecclesiam, & ad sinistram altaris partem honorabiliter locauerunt. Eodem anno Marino papæ successit Adrianus anno vno, & mensibus tribus.

Vt rex Aelfredus multos ex hostibus interfecit.

ANno gratiæ. Dcccl xxxiiij. nephandus exercitus paganorum in duas f. turmas diuidens, vna in Franciam secessit, altera verò in Cantiam rediens, Roffensium ciuitatem obsedit. Sed ciuibus viriliter re-

liter repugnantibus Aelfredus superueniens, obsidionem dissoluit, & paganos ad naues redire coëgit. Vbi multis ex eis interfectis, spolia eorum inter suos commilitones distribuit. Quo etiam anno classis valida ab Aelfredo rege in Eastãgliã directa, inuenit in ostio Sturæ fluminis. xvi. naues piratarum. Quas classis præfata acriter inuadens, naues cum spolijs compræhendit, prædonibus omnibus interfectis. Sed qui ex Danis ad naues fugere potuerunt, iterum cum Anglis conserto nauali prælio, vbi Merci somno dormiebant, occisa est ex eis inermis multitudo, & Dani victores ex hostibus recesserunt.

Visio Caroli Imperatoris de purgatorio.

ANo gratiæ. Dcccxxxv. Stephanus sedit in cathedra Romana, annis quinque, & diebus. viij. Eodem anno Carolus, Ludouici filius, monarchiam imperij Romanorũ, & regni Francorum adept⁹, admirabilem, quam vidit, visionem, conuocatis episcopis & regni nobilibus, in hunc modum detexit. In nomine dei, summi regis omnium regum, ego Carolus rex Francorum, & patricius Romanorum, sacra nocte dominicæ diei, post nocturnum officium celebratum, dum irem cubitum, & vellem dormitionis capere somnum, venit vox ad me terribiliter dicens. Carole exiet à te modò spiritus tuus, in hora non modica. Et statim raptus fui in spiritu, & qui me sustulit in spiritu, fuit candidissimus, tenuitq; in manu sua glomus lineum, clarissimi iubar luminis emittens, sicut solent cometæ facere quum apparent, cœpitque illum dissoluere, & dixit ad me. Aspice filum glomeris micãtis, ac liga, & noda firmiter in pollice dexteræ manus tuæ, quia per illum duceris in Laberintheas infernorũ pœnas. Et hoc dicto, præcessit me velociter, distorquens filum luciflui glomeris, & duxit me in profundissimas valles, & igneas quæ erant plenæ puteis ardentibus pice, & sulphure, plumboque, cera, & adipe. Ibi inueni pontifices patris mei, & auunculorum meorum quos cum pauens interrogarem, propter quid paterentur tam graui atormenta, responderunt mihi. Fuimus episcopi patris tui, & auunculorum tuorum, & cum debuimus illos, & populos illorum, de pace & concordia admonere, & præcare, seminauimus discordias inter eos, & malorum fuimus incensores, vnde nunc incendimur in istis tartareis supplicijs, & nos, & alij homicidiorum, & rapinarum amatores. Huc etiam tui episcopi, & satellites venient, qui similiter facere nunc amant. Et dum hæc tremebundus ascultarem, ecce nigerrimi dæmones, cum vncis igneis aduolantes, volebant apprehendere

prehendere filum glomeris quod tenebam, & ad ſe trahere, ſed reuerberantibus radijs illius glomeris, filum cõtingere non valebant. Deinde poſt tergum meum currentes, voluerunt me aduncinare, & in ipſos ſulphuris puteos præcipitare. Sed ductor meus qui glomus portabat, proiecit ſuper ſcapulas meas filum glomeris, & duplicauit illum, traxítque poſt ſe vehementer, ſicque aſcendimus ſuper montes altiſſimos & igneos, de quibus oriebantur flumina feruentia, & paludes, & omnia genera metallorum bullientia. Vbi reperi innumeras animas hominum, & principum patris mei, & fratrum meorum, præcipitatas, alias vſq; ad capillos, alias vſq; ad mẽtum, alias vſque ad vmbilicum, atque eiulando clamauerunt ad me dicentes, dum vximus, amauimus tecum & cum patre tuo, & cum fratribus tuis, & cum auunculis tuis facere prælia, & homicidia, & rapinas pro cupiditate terrena, & ideò in iſta bullientia flumina, & metallorum diuerſorum genera, ſuſtinemus tormenta. Et cum ad hæc timidus intenderem, audiui retro me animas clamare. Potentes potenter tormenta patientur, & reſpexi, & vidi ſuper ripas fluminis bullientis fornaces piceas, & ſulphureas plenas magnis draconibus & ſcorpionibus, & ſerpẽtibus diuerſi generis, & ibi vidi aliquos principes patris mei, & meos, & fratrum meorum, necnon & auunculorum meorum, dicentes mihi. Heu nobis Carole, heu nobis. Vides quàm grauia habemus tormenta, propter noſtram malitiam, & ſuperbiam, & mala conſilia, quæ regibus noſtris, & tibi dedimus, propter cupiditatem. Cumque hæc dolendo congemiſcerem, cucurrerũt ad me dęmones apertis et plenis faucibus igne, & ſulphure, & pice volentes me inglutire. At ductor meus triplicauit ſuper me filum, à cuius radijs claritatis ſuperata ſunt ignea ora eorum. Et protexit me validius, & deſcendimus in vnam vallem, quæ erat in vna parte tenebroſa ardens, velut clibanus ignis, ex alia vero parte, tam amœniſſima, & ſplẽdidiſſima, vt nulla ratione dicere valeam. Vertíque me contra tenebroſam & flammiuomam partem, vídeque ibi aliquos reges mei generis in magnis ſupplicijs. Et tunc nimia perturbatus anguſtia, putaui me ſtatim in ipſis demergi ſupplicijs, à gigantibus nigerrimis, qui ipſam vallem cunctis ignium generibus inflammabant. Et valdè tremens glomeris filo illuminante oculos meos, vidi à latere vallis pauliſper albeſcere lumen, ibique duo fontes fuere, quorum vnus nimium calidus erat, & alter clarus

& tepi-

& tepidus, & duo dolia ibi erant. Cumque illuc irem, filo glomeris regente greſſus meos, intuitus ſuper vnum vbi erat feruens aqua, vidi ibi genitorem meum Ludiuicum ſtare vſque ad femora, dolore nimis aggrauatus, & languore percuſſus, & dixit ad me. Domine mi Carole, noli timere, ſcio quia reuertetur rurſus ſpiritus tuus ad corpus tuum, & permiſit te deus huc venire, vt videres propter quæ peccata ego, & omnes quos vidiſti, talia ſupplicia toleramus. Vno enim die ſum in iſto feruentis doliȷ balneo, & altero die tranſmittor in iſtud ſuauiſſimum aquæ dolium, & hoc fit ſancti Petri ſanctique Remigiȷ precibus, quorum patrocinijs hactenus regale genus noſtrum regnauit. Et ſi citò mihi ſubueneris tu, & mei fideles epiſcopi & abbates, & omnis ordo eccleſiaſticus, miſſis, oblationibus, pſalmodijs, vigilijs, & elemoſynis, velociter liberatus ero de iſto dolio aquæ bullientis. Nam frater meus Lotharius, & eius filius Ludouicus, ſancti Petri, ſanctique Remigiȷ precibus exempti ſunt ab iſtis pœnis, & iam ducti ſunt in gaudium paradyſi. Et dixit ad me. Reſpice ſiniſtrorſum. Cumq; reſpexiſſem, vidi ibi duo dolia altiſſima bullientia. Iſta (inquit) ſunt tibi præparata, niſi te emendaueris, & pœnitentiam egeris de tuis nephandis delictis. Et tunc cœpi grauiter horrere, Cumque cerneret ductor meus in tanto pauore eſſe ſpiritum meum, dixit ad me. Sequere me ad dexteram luculentiſſimæ vallis paradyſi. Et dum graderemur, contemplatus ſum, in ingenti claritate, cum glorioſis regibus ſedere Lotharium auunculum meum, ſuper lapidem topazium miræ magnitudinis, diademate precioſo coronatum. Videns me cominus accerſiuit, blanda voce dicens. Carole ſucceſſor meus, nunc tertius in imperio Romanorum, veni ad me. Scio quòd per pœnalem locum veniſti, vbi eſt pater tuus, frater meus, poſitus in pœnis ſibi deſtinatis. Sed per miſericordiam dei citiſſimè liberabitur ab eis, ſicut & nos liberati ſumus, meritis beati Petri, ſanctique Remigiȷ precibus, cui dominus magnum apoſtolatum dedit ſuper reges, & ſuper gentes Francorum. Qui niſi quiſquilijs noſtræ propaginis ſuffragatus fuerit & iuuerit, iam deficiet noſtra genealogia regnando & imperando. Vnde ſcito quoniam tolletur ocius poteſtas imperiȷ de manu tua, & poſtea breuiſſimo tempore in ſæculo viues. Tunc conuerſus contra me Ludouicus, dixit mihi. Imperium quod hactenus tenuiſti iure hæreditario, debet recipere

Ludouicus, filius filij tui. Et his dictis viſum eſt mihi affore infantulum præſentem, & intuens eum Lotharius, auus eius, dixit mihi. Redde illi poteſtatem imperij, per illud filum glomeris, quod in manu tenes. Diſnodans ergò filum de pollice dexteræ manus meæ, donaui illi omnem monarchiam imperij per ipſum filum. Et ſtatim ipſum glomus fulgidum ſicut iubar ſolis coadunatum eſt totum in manu illius. Sicque poſt mirabile factum hoc, reuerſus eſt ſpiritus meus in corpus meum, valde feſſus, & contriſtatus. Poſt hanc quoque viſionem idem Carolus, vix annis duobus imperio functus, ſucceſſit ei Ludouicus ille, qui poſtea filiam Eadvvardi regis anglorum duxit vxorem. Sed hæc infra. Eodem anno Eſne Herefordẽſi epiſcopo Ceolmundus ſucceſſit.

Vt rex Aelfredus monarchiam Angliæ adeptus fuerit.

ANno gratiæ. Dccclxxxvi. rex Aelfredus, poſt incendia vrbium, & ſtrages multimodas populorum, ciuitatem London. quæ caput regni fuit, obſidione vallauit, vbi omnes Anglorum nationes, ad ipſum confluentes, ſubiectionem fecerunt. Nam prius diſperſi fuerant per loca deſerta, & nemoroſa propter frequentes Danorum irruptiones, & ſine omni defenſore volubiles vſquequaque & inſtabiles vagabantur. Fœdere itaque homagijs confirmato & iuramentis, rex eorum fultus auxilio, inſultus acerrimos contra ciuitatẽ ordinauit, erectiſque machinis in gyrum, mœnia diſſoluere laborauit. Ciues verò metuentes contendere contra regem, apertis valuis ciuitatis, ipſum honorificè ſuſceperunt. Tunc rex ciuitate reſtaurata, mœnijſque reparatis tradidit eam ſub cuſtodia Aethelredi comitis Merciorum, qui regis filiam nomine Aelfledam habuit vxorem, & erat de regio ſemine illius gentis. Rex itaq; Aelfredus omni deinceps tempore vitæ ſuæ monarchiam totius regni Angliæ adeptus eſt, præter illas regionis partes, quas ſibi ſubiugauerat barbarica gens Danorum. Occupauerant enim Northanhumbriam totam, cum Eſtanglia, & alijs regionibus plurimis, ex quibus Aelfredo regi grauiſſimas irruptiones & aſſiduas intulerunt.

Recapitulatio regnorũ & regum Angliæ.

NVnc ergo quum ad regem Monarcham tractãdo peruenimus, libet omnium regum Angliæ, qui hucuſque regnauerunt, & nomina & regna diſtinguendo recapitulare, vt ſucceſſiones ſingulorum per ordinem repetentes, lectoribus gratiores exiſtamus, & hiſtoriæ ſeries clarius illuceſcat. VVoden' igitur ex antiquorum proſapia Germanorum originem ducens, poſt mortem inter deos trãſlatus eſt. Quem veteres pro deo colentes, dedicauerunt ei quartam

feriam,

ſeriam, quam de nomine eius wodenesday, id eſt, diem VVodeni nuncuparunt. Hic habuit vxorem nomine Fream, cui ſimiliter veteres ſextam feriam conſecrantes, freday, id eſt, diem Freæ appellarunt. Genuit autem VVoden' ex vxore Frea, ſeptem filios inclytos, ex quorum ſucceſſione ſeptem reges traxerunt originem, qui in Britannia potenter, expulſis Britannis, poſtea regnauerunt. Ex filio VVodeni primogenito, nomine VVecta, reges Cantuariorum. Ex ſecundo Frethegeath, reges Merciorum. Ex tertio Baldao, reges VVeſtſaxonum. Ex quarto Beldago, reges Northanhũbrorum ſiue Berniciorum. Ex quinto VVegdago, reges Deirorũ. Ex ſexto Kaſero, reges orientalium Anglorum. Ex ſeptimo Saxuad, reges orientalium Saxonum originem habere dicuntur. Octauus verò, id eſt, rex auſtralium Saxonum, ex eadem gente, ſed non ex eadem ſtirpe originem ſumpſit.

De regibus Cantiæ.

Hengistus.
Osricus Aesc.
Octa.
Ermenricus,
Aethelbertus, *primus Christia.*
Eadbaldus.
Erconbertus.
Egbertus.
Lotharius.
Eadricus.
VVithred⁹ & Sivvardus
Aethelbertus.
Eadbertus.
Aethelbertus.
Eadbert⁹ Pren.
Cuthredus.
Baldredus.
Aethelstanus.

Ab Aetelstano transllatum est regnum Cantiæ ad reges VVestsaxonum.

De regibus Merciorum.

Creodda.
VVibba.
Cearlus.
Penda.
Peada.
primus Christian.
VVlfherus.
Aethelfredus.
Kinredus.
Ceolredus.
Aethelbaldus.
Beornredus.
Offa Magnus.
Egfridus.
Kenulphus.
Kenelmus.
Ceolulphus.
Bernulphus.
Ludicanus.
VViglafus.
Bertulphus.
Burhredus.

A Burhredo trãslatum est regnũ Merciorum ad reges VVestsaxonum.

De regibus VVest Saxonum.

Cerdicus.
Kenricus.
Ceaulinus.
Ceolricus.
Ceolulfus.
Kinegilsus & Quichelinus
Kinevvalcus.
Sexburga.
Eascvvinus.
Kentvvinus.
Cedvvalla.
Ina.
Aethelhardus.
Cuthredus.
Sigebertus.
Kineulfus.
Brithricus.
Egbertus.
Aethelulfus.
Athelbaldus.
Aethelbertus.
Aethelredus.
Aelfridus.

Iste Ælfridus primus monarcha fuit regni Angliæ, cuius successio regni ad regem Gulielmum, qui Angliam subiugauit, se extendit.

De reg. Nort.

Ida.
Adda.
Glappa.
Theodvvald⁹.
Fretheulphus.
Theodoricus.
Aethelfridus.
Eadvvinus, rex *Deir. pri. Christ.*
Eanfridus.
Osvvaldus.
Osvvius.
Aelfridus.
Egfridus.
Ealfridus.
Osredus.
Kenredus.
Osricus.
Ceolvvlfus.
Eadbertus.
Osulfus.
Aethel. Mollo.
Ealdredus.
Aethelredus.
Alfvvoldus.
Osredus.
Aethelred⁹, ite.
Osredus.
Eardulfus.
Alfvvoldus.
Eandredus.
Aethelredus.
Readvvlfus.
Osbertus.
Ella.
Egbertus.
Ricsius.
Egbertus.
Cuthredus.

De regibus Deirorum.	De regibus Orientalium Anglorum	De regibus Orientalium Saxonum.	De regibus Auſtralium Saxonum.
Ella. *Iſte Ella regnauit in Deira dum octo reges collaterales regnabant in Bernicia.*	Vffa.	Erkenvvinus.	
Aethelfridus,	Titillus.	Sledda.	Ella.
Eadvvinus.	Redvvaldus.	Sebertus.	Ciſſa.
Oſricus.	VVibertus.	Sexredus & Sivvardus.	Aethelvvald⁹.
Oſvvinus.	Eorpenvvaldus.	Sigebert⁹ Paru⁹.	Berthunus.
Ab Oſwino tranſlatum eſt regnum Deirorum ad Oſwium regem Berniciorũ, & factũ eſt vnum regnum Northanhumbrorum: cuius fines ab Humbro flumine, ad Aquilonem, ſe extendunt vſque ad mare Scoticũ. Et hoc tandẽ regnũ ad reges VVeſtſaxonum tranſlatum eſt.	Sigebertus.	Suithelinus.	Aldhunus.
	Egricus.	Sigeherus & Sebba.	*Ab Aldhuno trãſſatũ eſt regnum Auſtralium Saxonum ad reges VVeſtſaxonum;*
	Anna.	Sigehardus & Seofridus.	
	Aethelherus.	Offa.	
	Aethelvvaldus.	Selredus.	
	Ealdulfus.	Suithredus.	
	Ealfvvaldus.	*A Suithredo tranſlatum eſt regnũ Orientalium Saxonum ad reges VVeſtſaxonum.*	
	Beorna.		
	Aethelredus.		
	Aethelbertus.		
	Eadmundus.		
	Gytro Danus		
	A Gytrone Dano tranſlatum eſt regnum Oriẽtalium Anglorum ad reges VVeſtſaxonum.		

ANno gratiæ. Dcccl xxxvij. Haſteinus ſiue Haſtingus, natione Danus, Angliam hoſtiliter peruagatus, cum exercitu infidelium belatorum potentiſſimo partes petens Gallicanas, Vermundenſem applicuit ad portum, vbi ex nauibus exilientes increduli, totum tradunt ignibus Comitatum. Sancti quoque Quintini martyris cœnobium conburentes, de populo cædem nephariã commiſerunt. Nouiomẽſis epiſcopus, Emmo nomine, eorũ enſibus obtruncatur, ſitq; ibi cædes in populo proprio, orbato paſtore. Exinde apud Gemeticum claſſem dirigentes, cœnobium nongentorum adurũt monachorũ. Ab hinc cum nauibus non modicis Rothomagenſem aduentes vrbem, ipſa cremata & ſpoliata, neci populum tradiderunt.

De regionũ depopulatione tranſmarinarum.

Inde vero Galliæ interiora petentes, à Genuabenſi vrbe, per tranſuerſum Lutetiam cuncta vſque Pariſios barbarica feritate conſumunt. Deinde ſtationem nauium ſuarum in inſula quadam ſancti Florentij cœnobio vicina componentes, totam circum circa prouinciam deleuerunt. Vrbem quoque Nameticam incendio tradentes, Andegauenſemque regionem perluſtrantes, cunctaque cædibus polluentes, cum omnibus Pictauenſium caſtellis & vrbibus populantur. Turonorum nouiſſimè adeunt ciuitatem, quam innocentium cædibus commaculantes, ad vltimum eam ignibus tradiderunt. Indeque ſuperiora Ligeris nauibus expetentes, Aurelianis peruenerunt, quam rebus omnibus depopulatam, tandem vrbem combuſtione conſumunt. Quid Aquitanicæ gentis afflictionem referam, cum in ipſis, non oppidum, non vicus, non denique ciuitas, aut caſtellum, libertatem obtinuerunt, quod non horum ferali rabie conciderit paganorum? Teſtantur hæc Pictaui, hæc Sanctones, hæc Engoliſmum, hæc Petragoricum, hæc Lemouices, hæc Auernus, hæc Auaricum, caput Aquitanicæ regionis.

Qualiter predo Haſtingus vrbem Limis ſubiugauerit.

His igitur atque huiuſmodi miſerijs, vt prælibauimus, Gallijs contritis, Haſtein', prædo nequiſſimus, ad vrbem Limis natiuibus deuectus deliberauit eam irruptione ſubita obtinere. Sed ciues tanta claſſe paganorum perterriti, propugnacula murorum clypeis muniunt & iaculis, atque ſemetipſos, ad reſiſtendum hortantur. Quorũ audaciam Haſtingus vt comperit, omni niſu, quo pacto eam poſſet obtinere, tentauit. Denique epiſcopo ciuitatis & Comiti per miniſtros ſuos mandauit, ſe lætali preſſum languore, & ſe ab eis Chriſtianum fieri humiliter ſupplicauit. His epiſcopus & Comes auditis, gaudio magno exhilarati pacem firmant cum pacis inimico, & fit vtrique populo communis vrbis ingreſſus. Tandem iniquus ille Haſtingus ad eccleſiam fertur, ſacro fonte immergitur, quem in ſui perniciem epiſcopus & Comes de lauacro ſuſceperunt; indeq; miniſtrorum manibus ad naues refertur ſancto chriſmate delibutus. Poſt hæc, intempeſtæ noctis medio loricatus in feretro collocatur, innuens ſocijs vt ſuas ſub tunicis veſtirent loricas. Deinde cum luctu ſimulato commilitonum ad eccleſiam de naui effertur, ſacris antiſtes indumentis ornatur, ſacroſanctam pro defuncto hoſtiam mactaturus. Sed ecce, Haſtingus perditionis filius, de feretro repente proſiliens, epiſcopum & Comitem gladio detruncauit: dehinc lupina rabie cum ſuis graſſatur in plebe. His in hunc modum à

dum à funeſto perpetratis, iugulantur iuuenes, trucidantur ſenes, depopulatur ciuitas, à fundamentis mœnia ſubuertuntur. Peracta igitur vrbis ſubuerſione, Haſtingus Carolum regem Francorum adijt, & pacem ab eo poſtulans impetrauit, deditque illi pro ſtipendio vrbem Carnotenſem, & ſic Gallia à tumultuum fragoribus aliquandiu reſpirauit. Hæc autem ideò hoc in loco recitaui, ne quis ſolam Angliam crederet hac Danica perſecutione fatigari.

De fundatione cœnobiorum, & elemoſynis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dccclxxxviij. Aethelinus Vintonienſis epiſcopus, regis Aelfredi & VVeſtſaxonũ elemoſynas Romã deportauit. Quo vtiq; tẽpore duo monaſteria fundauit, vnũ monachorũ apud Ethelingeiam, id eſt, nobilium inſulam, vbi idem rex quondam cum ſubulco exulauit, quo in loco Iohannem presbyterum abbatem ordinauit. Aliud quoque monaſterium, ad orientalem plagam Schaftesburie, habitationem ſanctimonialium fabricari præcepit, in quo filiam propriam nomine Algiuam abbatiſſam conſtituit, virginem domino conſecratam. Et hæc monaſteria diuitijs & poſſeſſionibus abundanter ditauit. Denique conſilio diuinitus ordinato, omnes cenſus ſuos bifariè diuidere fecit, quarum primam partem in tres portiones diſtribuit. Harum autem portionem vnam ſuis bellatoribus, qui in tribus turmis diuidebantur aſſignauit, ita vt prima cohors, quæ equeſtris erat, menſe vno in curia regis miniſtraret, dum aliæ duæ bellicis expeditionibus inſudarent. Sicque menſe finito, illis de prælio redeuntibus, noui bellatores illis ſuccedebant, & ſic omni tempore vitæ ſuæ, has viciſſitudines obſeruabat. Secundam vero partem operarijs multis, quos in omni opere terreno eruditos habebat, diſtribuit. Tertiam autem aduenis, qui ex diuerſis nationibus ad eum confluebant, impendit. Secundam denique partem, quæ ex annuo ad eum cenſu ſpectabat, in tres diuidens portiones, primam pauperibus, ſecundam cœnobijs, quæ fundauerat, tertiam ſcholæ, quam ex multis Galliæ aliiſque regionibus remotis congregauerat, clericis & doctoribus, ſecundum ſingulorum ſufficientiam deputauit. Ex cera quoque, ad pondus ſeptuaginta duorum denariorum, ſex candelas æquales fieri præcepit, ita vt ſingulæ duodecim vncias longitudinis haberent, quæ per viginti quatuor horas, die noctuque ſine defectu, coram plurimorum ſanctorum reliquijs arderent. In exequendis iudicijs adeo diſcretus erat indigator, vt quæ in abſentia eius fiebãt,

ſi eſſent iuſta vel iniuſta inquireret. & ſi aliquam iniquitatem intelligere poſſet, iudices interrogabat, vtrum per ignorantiam vel maliuolentiam, aut amore vel odio, timore vel fauore, vel pro pecuniæ cupiditate ita iudicaſſent. Et ſi confiterentur ſe talia iudicaſſe, eo quòd rectius iudicare neſciebãt, tunc diſcretè ac moderatè illorum redarguens inperitiam, aiebat. Miror ſanè veſtram inſolentiam, cũ dei dono, ac noſtro, ſapientium grandum & miniſterium vſurpaſtis, & ſapientiæ ſtudium neglexiſtis, aut terrenarum miniſteria rerum dimittatis, aut ſapientiæ multo deuotius, quam hactenus feciſtis, inſiſtere ſtudiatis. His iudices auditis perterriti, ac velut p maxima vindicta correcti, ad æquitatis diſcendæ ſtudium totis viribus ſe vertere nitebantur, ita vt illiteratos literis ſtudere faceret, & torpentes reduceret ad ſapientiæ diſciplinam. Vnde & ipſi ſenes ad literalem ſcientiam ſuſpirantes, fœlices arbitrabantur illius temporis iuuenes, qui liberalibus artibus poterant eruditi, & ſe infœlices qui indocti remanſerunt eatenus iudicabant.

De elemoſinis Magni regis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dcclxxxix. defuncto Aethelredo Dorobernenſi archiepiſcopo, Plegmundus ſucceſſit. Eodem anno rex Aelfredus præcepit omnibus Angliæ epiſcopis & viris religioſis, fidelium elemoſynas colligere, collectaſque Romam, atque Hieroſolymam deſtinare. Rex quoque de theſauro ſuo non modicam portionem, fidelium elemoſynis vnitam, ad loca præſcripta tranſmiſit.

De obitu Aethelſuithę ſororis regis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dcccxc. Gytro Danus, rex orientalium Anglorum, diem clauſit extremum, qui regnum illud, Aelfredo rege donante, acceperat, cum ab eo Chriſtianitatem accepit. Eodem anno ſoror regis Aelfredi, Aethelſuitha, Burhredi regis Merciorum quõdam regina, apud Ticinum in habitu religionis defuncta eſt, & ibidem honorificè ſepulta.

Miraculũ.

ANno gratiæ. Dcccxci. Arnulfus tutor Ludouici Romanum adeptus imperium annis. xij. imperauit. Eodem anno tres homines de Hybernia ad regem Aelfredũ venientes, ſolitariam pro Chriſto vitam ducere cupiebant. Conſtruxerant namque ſibi, ex tribus coriis bouinis & dimidio, nauicolam quandam breuiſſimam ſine omni nauis inſtrumento, qui adiuncto ſibi vnius ſeptimanæ victu, clam mare ſunt ingreſſi, quocumque fortuna concederet, ire diſponentes. Qui domino ducente ſeptima ſuæ ingreſſionis die, in Cornubia applicantes, pro miraculo & nouitate inaudita regi præſentantur. Nomina autem eorum fuerunt Dubſlane, Manchetus & Manſlu-

Manſlinum. Eodem anno circa tempus rogationum cometa apparuit, quæ Anglice Gerede ſterre nuncupatur.

De armillis aureis in biuiis ſuſpenſis.

ANno gratiæ Dcccxcij. magnum examen paganorum ex Galliis aduenientes, cū equis & nauibus.ccl. Cantiā tranſuectum in oſtio Limenij fluminis, quod de ſilua magna, Andredeſwald appellata, decurrit, applicuit, & quatuor miliarijs ſurſum naues direxit, vbi quandam arcem à paucis accolis inhabitatam diruentes, aliam ſibi firmiorem, in loco qui Appeltre dicitur, conſtruxerunt. Nec multo poſt Haſtingus ex eiſdem partibus, cum nauibus.lxxx. oſtium Thamefis fluminis intrans, munitionem ſibi in villa regia, quæ Middeltona dicitur, magnis ſumptibus conſummauit. Sed cum vndique regi Aelfredo hoſtium incurſiones imminerent, & vt quidam aſſerunt, leges inter arma ſileant: ipſe tamen inter ſtridores buccinarum, & fragores bellorum, & armorum fremitus leges tulit, & obſeruandas tradidit, quibus ſui & diuino cultui, & diſciplinæ aſſuefcerent militari. Et quia barbarorum occaſione etiam indigenæ ad rapinas anhelauerant, ità vt vix vlli tutus eſſet locus, vel ſine armorum præſidio cōmeatus, centurias quas hundredos, & decimas quas tithingas appellant, inſtituit, vt omnis Angligena legaliter viuens, & centuriam haberet & decimam. Quod ſi quis alicuius delicti argueretur incommodo, ſtatim exigeretur ex centuria, & qui eum vadaretur, & decima. Qui verò huiuſmodi vadem non haberet, legum ſeueritatem ſubiret. Et ſi quis ante vadationem, vel poſt aufugeret, omnes ex cēturia eius & decima, regis mulctam incurrent. Hoc quoque commēto pacem infudit prouincijs, vt etiam per publicos aggeres, vbi ſemitæ finduntur in quadrum, armillas iuberet aureas appendi, vt viantium auiditatem irritarent, cum non eſſet qui eas abriperet.

De clementia regis Aelfredi, & falſitate Danorum.

ANno gratiæ. Dcccxciij. pagani qui Northanhumbriam, & qui Eaſtangliam incoluerunt, pacem cum Aelfredo rege iuramentis & obſidibus ſtatuerunt. Sed, rupto fœdere, quandocumque exercitus paganorum, in Cantia reſidens, prædandi cauſa de ſuis munitionibus exiuit, ipſi cum illis, vel per ſe vbicumq; potuerunt, prædas agere non ceſſabant. Quo cognito, rex Aelfredus cum exercitu ſuo Cantiam proficiſcens, inter duos paganorum exercitus caſtrametatus eſt, vt ſi fortè campum aliquem prędæ cauſa, vel prælij peterent, ipſe cum eis certamen iniret. At illi nunc equeſtres, nunc pedites latrocinando, illas partes frequentabant, vbi regis exercitum abeſſe

abesse sciebant. Quibus tamen rex subitis sæpe incursionibus obuians, cædes infert assiduas. Vnde Cantiam relinquentes, ad Hasteinum cõciuem suum, qui apud Middeltonam hyemauerat, confugerunt. Quos rex viriliter insecutus, non cessauit donec ipsos cum Hasteino Dano crudelissimo, in municipium, quod idem Hasteinus nuper ibidem construxerat, violenter intrusit. Quò rex cum peruenisset, municipium obsidione vallauit, erectisq; in gyrũ machinis, illud subiugare vacauit. Hasteinus vero Danus omnem spem resistendi amittens, cogitauit quo ordine regem clementissimum deciperet suis artibus fraudulentis. Et nuncios ad regem dirigens, promisit iuramentis & datis obsidibus, quod ab eius & regni Angliæ inquietatione cessaret in posterum, si pacificè recedere sineretur. Et ad maiorem insuper securitatem, misit regi duos filios suos, pueros, vt si veller, fidei illos & baptismatis imbueret sacramẽtis. Tunc rex pijssimus, qui semper paganorum animas potius liberare quàm interficere sitiebat, eius petitionibus adquieuit. Et pueris sacro fonte renatis, Hasteinum patrem eorũ, cum omnibus alijs infidelibus, pacificè, iuxta quod pactum fuerat, abire permisit.

Quomodo rex Aelfredus Danicũ regẽ de prælio fugauerit.

ANno gratiæ. Dcccxciiij. rex Aelfredus, cum ingenti exercitu, contra paganos processit, quos supra in ostio Ligei fluminis applicuisse diximus, qui iam cuneis diuisis conabãtur omnes regionis illius prouincias subiugare. Quò rex cum peruenisset, misit se cum exercitu suo inter duos cuneos paganorum, vt si forte loca nemorosa deserentes, planitiem aliquam petere decreuissent, ipse contra eos arma moueret. Sed barbari iam fame & longa fatigati inedia, dum nihil proficerent, sed potius deficerent, disposuerunt conciues suos, qui nuper in Eastsexia applicuerant adire, vt fortiori milite stipati, irruptiones Christianorum possent facilius sustinere. Cumque furtim castra mouentes, ad Farnam villam peruenissent, Thamesim fluuium transire cupientes, à regia ibidem fortitudine sunt præuenti. Commissoque cum illis graui prælio, pagani in fugam sunt conuersi, quos fugientes Christiani, sine pietate prosternunt, atque ex obstantibus maxima strage illata, regem eorum crudeliter vulnerarunt. Quem vix commilitones, in equo positum, sine vado & põte trans Thamesiem fluuium, multis ex eis submersis, duxerunt. Vbi tandem inter Thamisim & Coleneã, quandã breuissimam nacti insulam, pro oppido illam aliquamdiu habuerunt. Christiani verò naues ibidem non habentes obsidionem facere nequiue-

nequiuerunt, maximè tum ſibi victualia deficerent, & terminum ſuæ ſtationis compleuiſſent. Illis itaq; recedentibus, rex Aelfredus cum exercitus ſui medietate illuc properabat. Sed antequam iter ex pleuiſſet inceptum, nunciatur ei paganos, qui Northanhumbriam & Eaſtanglhã incolebant, quoſdam Exoniam, quoſdam ex eis arcẽ quandam in Deuonia ſitam obſediſſe. Nec mora rex Aelfredus omnem, quem habere poterat, exercitum reducens, Exoniam adiuit, paucis tamen ad debellandum hoſtes, quos inſequebatur relictis. Pagani verò interim rege eorum conualeſcente, ad conciues ſuos in Eaſtſexiã profecti, inuenerunt Haſteinũ proditorem nequiſſimũ, qui iam contra pactum, quod cum Aelfredo rege pepigerat, apud **Beamfleotam** oppidum, foſſatis altis & ſpatioſis firmatum, inhabitabat, à quo etiam aſſiduas agens irruptiones, omnem patriam deuaſtauit. Sed etiam pagani, qui apud **Appeltre** (vt prædictum eſt) reſederant, ad Haſteinũ venientes ibidem magnum cõfecerunt exercitum bellatorum. Tunc illi quos rex Aelfredus ad illos expugnãdum dimiſerat, iunctis ſibi ciuibus Londonienſibus, alijſque viris bellicoſis, qui ex finibus Northanhumbrorum & Eaſtanglorum ad mandatum regis aduenerant, ad Beamfleotam hoſtiliter accedẽtes, Haſteinũ in oppido non inuenerũt. Sed tamen contra ſocios eius, qui ex oppido aduerſus eos exierãt, grauiſſimo prælio commiſſo, in prima congreſſione in fugam eos compellunt, oppidum inuadẽtes deſtruunt, vxorẽ Haſteini, cum duobus filijs eius, vinculis cõſtringunt, naues quaſdam incendũt, quaſdam ad vrbem Roffenſem adducunt, vxorẽ Haſteini cum ſuis filijs ad vrbem Londonias tranſmittunt. Et hijs ita geſtis, rex Aelfredus paganis, pro quibus Exoniã ierat, leui negotio ſuperatis, dilaceratis, & ad naues fugatis, reuerſus eſt ad London ciuitatem, vbi Comes Aethelredus vxorẽ Haſteini, cum duobus filijs, regi præſentauit, petens adiudicari quid de vxore eiuſdem proditoris & filijs foret agendum, qui pactum, quod cum rege pepigerat, violauit. Tunc cum ab omnibus iudicatum fuiſſet ipſos morte turpiſſima eſſe dignos, rex noluit eis quicquam mali facere, eo quòd idem rex vnum ex pueris ſuis, vt ſuperius relatum eſt, de ſacro fonte ſuſceperat, & alium Comes Aethelredus. Sed tàm matrem quàm pueros, liberos abire permiſit.

De gratũ quadam perſecutione, qua Dani cõtriti ſunt,

ANno gratiæ. Dcccxcv. Formoſus papa ſedit in cathedra Romana annis iij. & mẽſibus ſex. Eodẽ anno Vlfero archiepiſcopo Ebor. defuncto Aethelbaldus ſucceſſit. Eodem tẽpore Haſteinus iniquus, &

quus & cæteri pagani, quos exercitus regis Aelfredi de Beamfleote fugauerat, diſpoſuerunt tranſire ad conciues ſuos, qui in occiduis partibus Angliç habitabant. Arrepto igitur clam itinere per prouinciam Merciorum, ad villam quandam ſuper flumen Sabrinę ſitam, Buttingedune appellatam, peruenerunt, vbi à cõfratribus ſuis reuerenter ſunt recepti, atque in oppidum, quod ibidem conſtruxerant, introducti. Cumque hoc regi Aelfredo nunciatum fuiſſet, congregauit exercitum quaſi inuincibilem, & veniens ad oppidum præfatum, quod Sabrinæ fluctibus erat vndique perfuſum, paganos tam nauali quam terreſtri exercitu circumcinxit. At hoſtes poſt diutinã obſidionem, victu ſibi deficiente, equos ſuos nouiſſimè deuorabãt. Tandem omnibus conſumptis, ab oppido neceſſitate compulſi exierunt contra exercitum, qui erat in orientali parte fluminis, pugnaturi, vbi ex parte regis, in prima congreſſione cecidit Ordein' miniſter eiuſdẽ regis, & multi alij cum eo, ſed Chriſtiani demum pręualentes, in fugam aduerſarios compulerunt. Quos fideles ſine pietate inſequentes, multos in undis submergebant, & nonnullos gladijs detruncabant. Et qui ex hac clade euadere potuerunt, fugiendo ad Legeceſtriam, quæ Anglicè Wirhale dicitur peruenerunt. Vbi in quodam municipio ex conciuibus ſuis plurimos reperientes, in eorum conſortium ſunt admiſſi. Quò rex cum peruenisſet, non potuit ibi obſidionem tenere, vnde omnia, quæ extra oppidum in frugibus ſiuè victualibus reperit, igne concremauit.

De altercatione inter Anglos facta & Danos.

ANno gratiæ. Dcccxcvi. nefandus paganorum exercitus Legeceſtriam deſerens, Northanhumbriam petiuit, vbi nauibus adquiſitis, per mare ſurſum nauigare cœperunt. Tãdem in oſtio Ligëi fluminis, non longè ab vrbe Londoniarum applicantes, prædis, & rapinis, extractis ad terram nauibus, inſtiterunt. Quod ciues Londoniarum cum cognouiſſent, cõiunctis ſibi prouinciabilibus populis, ad locum venientes præfatum, inuenerũt hoſtes quoddam ſibi municipium conſtruxiſſe. Illis autem hinc & inde hoſtiliter concurrẽtibus, ciues Londonienſes compulſi ſunt in fugam, quatuor ex regis militibus interfectis. O quam crebris vexationibus, quam grauibus laboribus, quam diris modis, quam lamentabilibus, non ſolum à Danis, qui partes Angliæ tunc temporis occupauerant, verumetiam ab hijs Sathanæ filijs tota vexata eſt Anglia. Sed non multo poſt ſuperueniente rege Aelfredo, compulſi ſunt pagani locum deſerere, & noctu recedentes per prouinciam Merciorum, non ceſſabant,

donec

donec ad villã ſuper Sabrinã, quæ Quantebrige dicitur, peruenerũt. Illis autem recedentibus, iuſſit rex naues eorũ igne concremari.

ANno gratiæ. Dcccxcvij. Bonifacius ſedit in Cathedra Romana, anno vno, & diebus ſexdecim. Eodem anno rex Aelfredus cuſtodes regni conſtituit, contra Danorum irruptiones, in Cantia Ceolmundum Primicerium, in vrbe Roffenſi Suithulfum epiſcopum, in Eaſtſexia Comitem Brithulfum, in vrbe Londiniarum Comitem Aethelredum, in Dorkaceſtria Halardum epiſcopum, in Suthſexia Eadulfum, in VVintonia Berthulfum epiſcopũ, & in locis diuerſis alios multos, quos lõgum eſſet per ordinem recitare. Quo etiam tempore fecit rex Aelfredus longas naues, quas cyulas, ſiue galeas appellãt, fabricari, in quibus armatis impoſitis, iuſſit maris ſemitas obſeruare, vt tam nauali quam terreſtri prælio, regni ſui tranquillitati, & ſubiectis ſibi populis prouideret.

Vt rex Aelfredus cuſtodes in regno conſtituerit.

CIrca dies iſtos, Rollo quidam natione Danus, maxima ſtipatus militia, in Angliam veniens, locorum depopulationi vacabat. Eſt autem Dania ſiue Danemarchia inſula maris, rerum & maximè hominum fertilitate fœcunda, cuius reges antiquitus ſancita lege ſtatuerunt, vt dum nimis inſula eſſet hominibus repleta, viri audaciores de proprijs migrare ſedibus cogerentur. Ex hac deníque expulſorum ſorte, Rollo ſupradict⁹ fuiſſe aſſeritur, vir ſtrenuus & potens, quem pater, retento primogenito filio vt ſibi ſuccederet, Rollonem à ſe tranſmiſit, vt hæreditatem armis quocumq; ſors concederet, obtineret. Illo igitur (vt prædictum eſt) in Angliam appulſo, indigenæ ſtatim prælium cum ipſo commiſerunt. Sed multis ſuorũ interfectis, cæteri de loco certaminis aufugerunt. Rollo igitur cum poſt maris pericula, ob ſui ſuorumq; recreationẽ, in Anglia hyemaret, viſum eſt ſibi de nocte dormiẽti ſupra ſe, & exercitũ ſuum, examen apum volitare, & cum ſtridore auſtralem petere regionẽ, perq; maris mediũ ad terrã volando peruenire. Vbi etiã gregatim in frõdibus arborũ diuerſarum inſidentes, omnemq; mox regionẽ perluſtrantes, cœperunt in locis diuerſis variorũ flores colorum, in locum vnum cõgregare. Euigilans itaq; Rollo, primò viſionem ſecum pertractat, eiuſq; interpretationem, diligenter examinans, requiẽ ſui laboris ſuorumque in eiſdem partibus, vbi apes viderat deſcẽdiſſe, coniectat. Mare igitur ipſe & eius commilitones ingrediuntur, flanteque ad votum vento, emenſis fluctibus pelagi, Gemeticum veniunt, vbi quandã virginem ſacram, nomine Ameltrudem, quam

De Rollone primo Normannorum Duce et eius viſione.

ab Anglia asportauerant, in capella sancti Vedasti super altare relinquunt. Quorum aduentum Franco Rothomagensis archiepiscopus cognoscens, & de possibilitate resistendi diffidens, decreuit vtilius fore pacem ab eis quærere, quàm illos ad arma in sui perniciem prouocare. Qui festinus viator ad illos veniens, pacem petens impetrauit, eamque fœdere fidelissimo confirmauit. Suscepto itaq; Rollo regionis dominio, Rothomagum adijt, & turpiter destructæ ciuitatis eleganter mœnia reparauit, circumiacentes regiones occupauit, castella in locis congruis firmauit, & terram totam, quæ tunc Neustria, modo verò Normãnia ab ipsis Norẽsibus dicitur, sub sua potestate recepit. Ex hoc quoq; Rollone, inclitu Normannorũ Duces originem traxerunt, sicut suo loco sequens historia declarabit.

De strage ab Anglis illata Danis.

ANno gratiæ. Dcccxcviij. Stephanus sedit in cathedra Romana, anno vno. Eodem anno defuncto Eastano London. episcopo, Theodredus successit. Eodem tempore pagani cum sex galeis, in ostium fluminis, cui Uthermare nomen est applicantes, prædis ibidem vacabant & rapinis. Quod regi Aelfredo cum nunciatum fuisset, prædonibus festinanter occurrit, eorumque laceratis agminibus, prædam excussit, & eos ad naues fugere coegit. Quos rex cum suis viriliter insecutus, sexies xx. ex eis interfecit, vbi etiam ex familia regis lxij. milites ceciderunt. Paganis igitur ad mare fugientibus, vẽtis in contrariũ fugientiũ piratarum, spirantibus, fractis nauibus naufragium pertulerunt. Quos ministri regis cõprehẽdentes, & vinculis arctioribus cõstrin gẽtes, ipso rege iubẽte, omnes patibulo suspẽderunt. Deinde omne tẽpus, quo rex superuixit, regnũ in pace tractans, totus conuersabatur in restaurationibus ecclesiarum, in largitione elemosynarum, in compositione legũ, quibus miluorum rapacitas reprimeretur, & simplex fidelium deuotio firmaretur.

Regnum VVestsaxonum sine episcopali cura fit.

ANno gratiæ. Dccc.xcix. Romanus sedit in cathedra Romana, mẽsibus. iij. & diebus. xxij. Cui succẽdens Theodorus, sedit in cathedra Romana, diebus. xxvi. Successit ei eodem anno Iohannes, duobus annis, & diebus. xv. Eodem anno defuncto Aethelvvaldo Scireburnensi episcopo, remansit prouincia occidentalium Saxonũ sine episcopis & cura pastorali, vi hostilitatis, septem annis.

De morte regis Aelfredi & successione Eadvvardi.

ANno gratiæ. Dccc. Carolus regnum Francorum suscipiens regnauit, annis. xxvij. Eodem anno clementissimus rex Anglorum Aelfredus postquam xxix. annis, & mensibus. vi. regnum tenuisset v. Kal. Nouebr. quarta feria, indictione quinta, pro regno tẽporali commuta-

commutauit æternum. Sepultus est autem VVintoniæ, in nouo monasterio, quod ipse fundauerat, & stola beatæ immortalitatis indutus, vbi generalem expectat resurrectionem, tunc ibidem denuo coronandus.

ANno gratiæ. Dcccci. Eadvvardus Aelfredi regis primogenitus, literarum cultu patre inferior, sed potentia pariter & dignitate glorioſior, regni Angliæ diademate est insignitus. Cumque in regio esset fastigio sublimatus, Aethelvvaldus Clito, patruelis eius filius, qui se, rege, genere non credebat inferiorem, nec potentia minorem, omni nisu aspirabat ad regnum, & villas regias Oxeleiam, & VVinburnam nuncupatas inuadens, valuis obseratis, sese in eis cum suis temere intromisit. Hoc autem in loco, vt supra dictum est, sancta Cuthburga, Inæ regis germana, monasteriũ virginum deo deuotarum construxit, quarum idem Aethelvvaldus vnam abusiuè rapiens, eam sibi matrimonio copulauit. Tunc rex Eadvvardus, rei cognita veritate de temeritate Aethelvvaldi, exercitum ingentem collegit, & veniens Bathoniam, non longè à VVinburna castrametatus est. Quod cum Aethelvvaldus cognouisset, de nocte fugam iniit, Northanhumbriam petiit, Danosque qui ibi degebant supplicite exposcit, vt se commilitionem recipientes, vnum ex suo collegio, ad regem Eadvvardum expugnandum, esse velint, qui mox in regia dignitate est ab omnibus constitutus. Rex verò Eadvvardus de eius fuga commotus, vbi cognouit se ipsum tunc cõprehendere non posse, sanctimonialem illam, quã rapuerat, iubet ad suum monasterium reduci. Aethelvvaldus parato nauigio transfretauit ad Gallias, vt fortiori rediens militia stipatus, regem inquietaret

De raptu cuiusdam sanctimonialis.

INtereà rex fines regni sui latius quàm pater eius dilatauit, ciuitates, & oppida ædificauit, nonnullas destructas reparauit. Ex cõcubina nomine Egvvina filium suum primogenitum Aethelstanũ suscepit. Ex secũda, regina sua, nomine Aelfleda, Ealfelmi Comitis filia, duos filios Aethelvvardũ & Eadvvinũ genera uit. Peperitq; ei insuper sex filias, quarum Eadfleda sanctimonialis, cum sorore Aethelhilda apud VViltoniam requiescit. Cęteræ verò quatuor nuptijs traditæ referuntur, quarũ prima, id est, Eadgina Othoni Romanorũ imperatori copulata est. Alteram, id est, Eadhildam Carolus rex Frãcorum, tertiam Sitricius rex Northanhumbrorum, id est, sanctam Edgitham, quartam, id est, Algiuam Hugo filius Ducis Roberti habuerunt sibi matrimonio copulatas. Ex coniuge quoque Edgitha,

De filiis & filiabus regis Eadvvardi.

idem rex genuit Eadmundum & Eadredum. Fundatum est cenobium Cluniacum à Guilihelmo Pio Duce aquitaniæ.

ANno gratiæ. Dcccccij. Aethelvvaldus Clito supradictus, de partibus rediens transmarinis, congregauit exercitum copiosum ex paganis, qui in Northanhumbria, & in Eastanglia aliisque locis diuersis habitabant cum illis, & quos de finibus aduexerat transmarinis, & Merciam hostiliter ingressus, ferro & flammis quæquæ sibi obuia consumpsit. Tandem cum præda maxima inoffensus cum redire disposuisset ad propria, rex Eadvvardus multo militum stipatus collegio superueniens, Aethelvvaldum versus Eastangliam fugientem insequitur. Et inter duo fossata sancti Eadmundi, illum cum suis omnibus ad campestre prælium præparatum inueniens, facta suis exhortatione, irruit viriliter in ipsos. Sed in prima congressione ceciderunt, in parte regis Sigulfus, & Sichelmus primates, Eadvvaldus & Kenulfus abbates, Sibertus & Eadbaldus proceres, & cum illis multi nobiles corruerunt. In parte verò aduersariorum, ceciderunt Isopus Hold, & Osketellus hold, Brithricus & Synothus Comites, rex Eanich, & Clito Aethelvvaldus, & multa millia cæterorum. Rex verò Eadvvardus, cum fortiores hostium suorum peremptos cognouisset, sese de loco certaminis sapienter subtraxit. Nec multo post rex Eadvvardus pacem cõposuit cũ paganis in loco, qui Ittingeford nuncupatur. Et his ita gestis, rex quosdã sibi per Angliã rebelles, & maximè ciues Lõdonienses & Oxonienses, ad debitam subiectionem reuocauit. Eodem anno Benedictus papa creatus, sedit anno vno & mensibus sex.

Ludouicus imperator efficitur.

ANno gratiæ. Dcccciij. Ludouicus Romanum adeptus imperium annis. x. imperauit. Quo etiam anno, defuncto papa Benedicto successit Leo, & sedit in cathedra Romana diebus quadraginta, cui succedens Christoferus post sex menses, diem clausit extremum.

S. Grimbaldus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. Dcccciiij. sanctus presbyter Grimbaldus, vir magnę sanctitatis, & vnus magistrorum Aelfredi regis, gaudia concendit regni cœlestis. Eodem anno religiosa Christi famula regina, mater Eadvvardi regis, quæ monasterium VVintoniæ construxerat sanctimonialium, ex hac luce migrauit.

De concilio in regione VVestfaxonum celebrato.

ANno gratiæ. Dcccccv. Sergius papa sedit in cathedra Romana, annis septem, & diebus. xvi. Eodem anno rex Magnificus Eadvvardus & Plegmundus Cantuar. archiepiscop' collegerũt conciliũ grande episcoporum, abbatum, & fidelium populorũ in prouincia

Gevvi-

Gevviseorum, id est, in illa parte Angliæ, quæ in plaga australi sita est fluminis Thamesis. Fuerat autem regio illa, iam per septennium, propter hostilem incursionem, episcoporum solicitudine & cura pastorali destituta. Vnde in concilio, hoc salubriter constitutum est, vt pro duobus episcopis, quorum vnum apud VVintoniã, & alter apud Scireburniam sedes habuerunt, quinque crearentur antistites, ne grex domini, absque cura pastorali, luporum incursionibus quateretur. Canonica igitur electione celebrata, in sede VVintonienſi constituerunt Frithstanum, & in Scireburnenſi Aethelinũ, in VVellenſi Eadulfum, in Cridienſi VVerstanum, in Cornubienſi Herstanum. Electi sunt præterea duo episcopi, videlicet ad sedem Dorkaceſtrenſem Kenulfus, & australibus Saxonibus, quorum antistites sedem habent apud Ciceſtriam, ordinatus est Berthegus. Hi omnes vna die apud Cantuariã ab archiepiscopo Plegmundo munus consecrationis adepti sunt. Et non multo post facta parochiarum distributione, remãserunt episcopo VVintonienſi prouinciæ, scilicet Hãtonenſis, Sutherenſis cum insula Vecta; Scireburnenſis verò habebat Somersetam, VVellenſis, Dorsetam, & prouinciam Berrocenſem, Cridienſis habebat prouinciam Deuonienſem, Cornubienſis Cornubienſem. Post paucos verò annos, in pago VViltoniẽsi proprius factus est episcopus, qui in Ramesberia sedẽ habuit. De episcopis, qui istis quinque prẹsulibus succeſſerunt, suo loco dicetur. Sed hoc non est tacendum, quòd multis mirum videtur, in viculis supradictis, & tam exiguis sedes pontificales tanto tempore perduraſſe Cornubienſes sanè pontifices, apud sanctũ Patrocum de Bodvvini, iuxta VVallenſes aquilonares super flumen Heilemuthe sedes habuerunt.

ANno gratiæ. Dcccc vi. Cometa apparuit ferè per dimidium anni circulum, significans fortaſsè nimiam sanguinis effusionem, & occisionem, quæ paulo post in prælio inter Danos & Anglos damnosè commiſsa est, in quo vtriusque gentis tot nobiles corruerunt. De Cometę significatione.

ANno gratiæ. Dcccc vij. rex magnificus Eadvvardus, congregato exercitu copioso, subiugauit sibi Eaſtſexiam, Eastangliam, Merciam, Northanhumbriam cum multis alijs prouincijs, quas Dani multo tempore poſſederant, & omnes ex eorum dominio potenter extorsit. Scotorum etiam, Cumbrorum, & Galvvalenſium, omniumque occidentalium Britonum fines, & eorum reges in deditionem accepit, & sic cum gloria & honore ad propria remeauit. Rex Eadvvardus plures regiones sibi subiugauit.

Ciuitas Legeceſtrenſis reſtauratur.

ANno gratiæ. Dcccvij. ciuitas Legeceſtrenſis, quæ Danorum incurſione deſtructa fuerat, ſolicitudine Aethelredi Ducis Merciorum & Elfledæ vxoris eius, reſtaurata eſt.

Vt rex Eadvvardus Norenſes domuerit.

ANno gratiæ. Dcccix. rex Eadvvardus miſit expeditionem militarem in Northanhumbriam contra Danos ibidem rebellantes, quos per dies fere quadraginta crudeliter perſequentes regij milites, multos ex eis peremerunt, & nonnullos captos turpiter abduxerunt.

Miraculum de camiſia ſanctæ Mariæ.

ANno gratiæ. Dcccx. ſancti Oſvvaldi, regis & martyris, oſſa de Bardeneia reuerenter ſunt in Merciam tranſportata. Eodem tẽ- 10
pore Rollo Normannorum princeps, Carnotenſem vrbem hoſtiliter aggreſſus, furtiuo eam diſpoſuit impetu ſubiugare. Quam cum crebris inſultibus ſubuertere niteretur, ciues ad eius defenſionem, murorum propugnacula aſcenderunt. Sed cum tandem ne deficerent deſperarent, ſaluberrimo vſi conſilio, ſupparum, id eſt, camiſiã dei genitricis, quã Carolus Magnus, de Hieroſolimis veniens, ibidẽ in monaſterio eiuſdem virginis poſuerat, in editiori murorum ciuitatis loco, pro vexillo ſtatuentes, Rollonem & eius cõmilitones ad cachinnũ commouerũt. Sed vt virtus dei genetricis incredulorum temeritatẽ effrænaret, ſubitò terror ipſum Rollonem cũ ſuis omni- 20
qus occupauit, vt omnibus, quæ in obſidione habebant, feſtinanter relictis, ſpem in ſola fuga conciperent euadendi. Quos cum ciues fugientes conſpexerunt, inſecuti ſunt eos in ore gladij, & multa ex eis millia proſternẽtes, ipſum Rollonem ad Rothomagenſem ciuitatem, laceratis agminibus, fugere compulerunt.

Duo reges perierunt.

ANno gratiæ. Dccccxi. Anaſtaſius ſedit in cathedra Romana annis duobus, & totidem menſibus. Eodem anno Dani Merciam hoſtiliter ingreſſi, prædas ibidem egerunt & rapinas. Quod cum regi Eadvvardo nũciatum fuiſſet, cum ſtrepitu militari prædonibus obuiauit, & in **vvodenſfelde**, id eſt, in campo VVodeni duos paga- 30
norum reges, Eovvils, & Haldeinum, cum duobus comitibus Scufam & Other, & nouem eorum proceribus, commiſſo prælio, interemit.

De ædificatione Burgi Hertfordẽſi.

ANno gratiæ. Dccccxij. eximiæ probitatis Merciorum ſubregulus Aethelredus, diem clauſit extremum. Poſt cuius obitum vxor eius Elfleda, Aelfredi regis filia, prouinciam Merciorum totam præter Lõdoniarum ciuitatem, & Oxoniam, quas rex Eadvvardus, eius frater germanus, ſibi retinuit, multo tempore ſereniſſimè gubernauit. Eo-

uit. Eodem vtique anno rex Eadvvard' fecit ędificare Burgũ Hertfordiæ inter tria flumina, id est, Memaran, † Benefuthe & Ligeã, & in Eastsexia Burgum, quod VVitham nuncupatur, circa festum sancti Martini.

† Fleeam.

EOdem anno Rollo Normanniæ dux, & occupator, mente nimis elatus, Parisiacam petens hostiliter ciuitatem, prædis vndequaq; collectis, eam disposuit obsidione vallare. Sed cum tandem situm loci, & mœnia ciuitatis quasi inexpugnabilia iudicaret, Baiocatensem diuertit ad vrbem. Quam omni defensore vacuam reperiens, vrbem cœpit, & spolia suis commilitonibus distribuit, eius habitatoribus interfectis. In hac vrbe quandam puellam genere nobilissimam, nomine Popam, filiam scilicet Berengarij Ducis, illustris viri, rapiens, non multo post eam sibi matrimonio copulauit. Ex illa quoque filium nomine VVilhelmũ genuit, & filiam Gerloc, puellam valde decoram. Deinde Lutetiam Ebroicamque vrbes expugnans, ciues peremit, & maximam inde prędam reportauit. Sicque ad Francorum infestationem prorumpens, ecclesias Christi succendit, populum trucidauit, mulieres captiuas abduxit. His denique Franci calamitatibus oppressi, questuosis clamoribus Carolum regem adeunt, vnanimiter conquerentes, populum Christianum ob eius inertiam paganorum incursionibus deperisse. Quorum rex querimonijs vehementer permotus, Franconem, Rothomagensem archiepiscopum, misit ad Rollonem, mandans quòd si Christianus efficeretur, terram maritimam ab Epte flumine vsque ad Britanniæ limites, cum Gilla filia sua, sei illi fore daturum. Archiepiscopus quoque legatione susceptа, pagano Duci per ordinẽ pandit cuncta. Cuius verba Rollo consilio suorũ gratanter excipiens, die statuto ad sanctum Clerum conueniunt, rex scilicet Francorum, cum Duce Roberto, trans Eptem fluuium. Rollo verò circavallat' cuneis bellatorum, vbi nuncijs alternatim discurrentibus pax firmatur inter eos, Rollone regi fidelitatem faciente, & rege illi filiam cum terra prætitulata concedente. Superaddidit etiam ei Britanniam totam, cuius principes Berengarius & Alanus Rolloni sacramenta fidelitatis fecerunt. His igitur nobiliter executis, hortantur astantes Francigenæ Rollonem, vt pedem regis pro tanto oscularetur dono. At Rollo genua flectere dedignatus, pedem regis apprehensum truculenter traxit ad os suum, ipso rege in terram resupinato. Sed Frãcigenę factum reprehendentes, Normannos ad risum mouerunt. Videbatur enim

De baptismate Rollonis primi Ducis Normanniæ.

tur enim Rolloni indignum, vt terram, quam armis potenter ſubegerat, dono cuiuſlibet poſſideret. Pacto itaque tandem in hunc modum firmato, rex Francorum ad ſua regreditur, & Rollo cum Duce Roberto Rothomagum regrediens, baptizatus eſt cum ſuis omnibus, à Francone archiepiſcopo Rothomagenſi. Quem Dux Robertus de fonte ſacro ſuſcipiens, ei impoſuit nomen ſuum, anno ab incarnatione. Dcccc xiij. Sicque magnificus Dux Robertus præparato nuptiarum apparatu magno, regis filiam in coniugium & ſocietatem thori, Chriſtiano more, ſuſcepit. Sed illa deinceps poſt annos paucos immatura morte ſine liberis præuenta, Dux Robertus repudiatam Popam ſibi repetens copulauit.

De genealogia Ducum Normaniæ.

QVoniam igitur ex hoc magnifico Duce Roberto inclyti Duces & reges traxerunt originem, dignum videtur ad hiſtoriæ claritatem, vt eius genealogiam breui epilogio perſtringamus. Iaphet, terti⁹ Noę filius, filium genuit, quem Magog appellauit, cuius Gothica progenies de ſimilitudine vltimæ ſyllabę, paterni nominis vocabulum trahens, duos ex ſe Gothorum populos armis robuſtiſſimos produxit. Ex quibus vnus Scythiam vlteriorem inuadens occupauit, & contra reges Aegyptos bella diutiſſimè attentauit. Quorum vxores poſtmodum Amazones vocatæ, diuturnam virorum ſuorum ibidem moram moleſtè ferentes, eorum repudiata copula, arma capeſſunt, duas reginas cæteris audaciores ſibi prærogantes Quæ dextris mamillis ob telorum iactus aduſtis, totam Aſiam aggreſſæ ſunt, & per centum fere annorum curricula grauiſſimo eam dominationis iugo domuerunt. Alter Gothorum populus, ex Scanza inſula, cum ſuo rege Berig nomine egreſſus, mox nauibus egreſſi vt terram attigerunt, Scanzã loco nomẽ dederunt, ob memoriam terræ de qua receſſerũt. Indeq; remotius exeũtes, Germanicos ſinus, & paludes Mæotides inuaſerũt, plurimas regiones circũquaq; occupantes. Quarum Dania & Norvvegia, multos poſtea reges inclytos habuerunt & potentes. Iſti Martem deum apud ſe exortum prędicant, quẽ humani ſanguinis effuſione placare curabant. Iactant etiã Troianos ex ſua ſtirpe proceſſiſſe, Antenoremque ab vrbis excidio aufugiſſe, ob proditionem ab eo perpetratam, & in Germaniam applicuiſſe. Qui poſtmodũ in Dania ſiue Danemarchia regnans, de nomine ſuo prouincię nomen dedit, His quoq; de cauſis, ex Gothis originẽ habere noſcuntur Dani, qui tantis poſt ibidem adoleuerunt incrementis, vt dum inſulæ nimis eſſent hominibus repletæ, ſancita

à regibus

à regibus lege, viri audaciores de propriis migrare sedibus cogebantur, vt sibi suisque successoribus adquirerent hereditates, & mãsiones æternas.

De ædificatione duorũ castrorum.

ANno gratiæ. Dcccxiij. Conradus Romanum adeptus imperium, imparauit annis septem. Eodem tempore Aelfleda Merciorum domina, cum exercitu magno apud **Strengate** veniens, ædificauit ibi arcem munitam, & in plaga occidentali Sabrinæ fluminis, in loco qui **Bricges** dicitur, aliam restaurauit.

De strage Danorum.

ANno gratiæ Dccccxiiij. Aelfleda, Merciorum domina, Burgum **Thamewoorth** appellatum restaurauit. Deinde ad Stanfordiam progrediens in aquilonari plaga, fluminis **Nenioland** turrem restauraurit. Eodem anno facta est Danorum strages maxima, in finibus †Luitoniæ & prouincia Herefordẽsi. Laudo sedit in chathedra Romana mensibus sex.

†Lincolniæ

De Danorũ grau depopulatione.

ANno gratiæ. Dccccxv. Iohannes sedit in cathedra Romana annis iiij. mensibus duobus, & diebus tribus. Eodem anno defuncto Plegmundo Cantuar. archiepiscopo, Aethelmus VVellensis antistes, ad sedem Cantuariensem translatus est, & loco eius VVlfhelmus in ecclesia VVellensi est episcopus ordinatus. Quo etiam anno VVerfertho VVicciorũ antistite viam vniuersę carnis ingresso, Aethelhunus abbas Berkeleię loco ipsius successit. Eodem tẽpore Aelfleda, Merciorum domina, **Fadelbyri** & **Maerham** villas cõstruxit. Eodem anno pagani australium Britonum fines inuadentes, omnia ibidem ferro & flamma consumunt, episcopum quoque Camelec in **Irchenefeld** captum, ad naues abducunt, sed nõ multo pòst rex Eadvvardus ipsum redemit pro. xl. libris sterlingorum. Deinde ijdem pagani prouincias Herefordensem, VVigorniẽsem, & Gloucrnensem aggressi, prouinciales illos ad prælium prouocarunt. Factoque conflictu grauissimo, ceciderunt in parte Danorum, Other Frater regis Danorum, & Dux Rohaldus, cum exercitus eorum maxima parte. Eodem anno rex Eadvvardus cognomento Senior, **Bukingeham** perrexit, vbi ex vtraque parte **Use** fluminis munitiones ędificari fecit. Eodem anno defuncto Cuthardo Lindisfarnensi antiste, Milredus successit.

De ædificatione trium villarum.

ANno gratiæ. Dccccxvi. Laudo sedit in cathedra Romana anno vno. Quo vtique anno matrona Aelfleda, Merciorum domina, tres villas Cherenburch, VVeadburch, & Runcofam construxit.

Maldona constituitur.

Anno gratiæ. Dccccxvij. Iohannes papa creatus est. Eodem anno rex Ead-

rex Eadvvardus apud Maldonam, Burgum, & arcem ædificauit, & ea sub militum custodia deputauit.

De altercatione inter Anglos & Danos.

ANno gratię. Dccccxviij. rex Eadvvardus Toueceſtriam & VVigingemere villas condidit, & eas armata manu repleuit. Sed pagani apud Toueceſtriam hoſtiliter venientes, illam expugnare conantur. Illi ē contrario qui intus erant, cum populis prouincialibus, ſeſe uiriliter defendentes, omnes in fugam compulerunt. Qui in prouinciam Bukinghamhenſem irruentes, homines capiunt, de armentis prędam agunt, multoſque plebeios, inter ſyluam Bernwode & villam Chelberi peremerunt. Deinde multo conatu conglobati, plures Anglorum prouincias inuadunt, & graui eas depopulatione conterentes, innumeras in locis diuerſis prædas agunt. Sed rex Eadvvardus, multitudine armatorum collecta, paganos hoſtiliter inuaſit, illiſque in fugam conuerſis, inſequitur eos fugientes rex Eadvvardus, atque in fugiendo Togleas Ducem eorum cum filio ſuo Mannano, & fratrem eius interemit, & maximam fortitudinem illorum cepit, & vinculis mancipauit, & inde paganorum paulatim, vires decreſcere cœperunt. Eodem anno Ealfleda Merciorum domina Doroberniam hoſtiliter petens, obſedit & obtinuit, Danoſq; qui in ea erant, pro parte neci tradidit. Quo etiam tempore rex Eadvvardus obſeſſam Colceſtriam cœpit, & paganos omnes præter paucos, qui per fugam elapſi ſunt, immiſericorditer trucidauit. Deinde rex ad Maldonam à paganis obſeſſam tranſiens, ipſos inde fugauit, & ex fugientibus inimicis multa millia interfecit. Tunc rex ad Huntendunam progrediens, villam & caſtellum reſtaurauit, & manum armatam ibidem reliquit, & paucis interiectis diebus Colceſtriæ muros reparauit, & viros in ea bellicoſos poſuit, & certum eis ſtipendum aſſignauit. Tunc Dani in locis multis per Angliam cō ſtituti, videntes regis potentiam & ſapientiam, læto ſe animo ſubdiderunt, & illum in patronum & dominum elegerunt. Eodem anno, defuncto VVerſtano Scireburnēſi epiſcopo, Aethelbaldus ſucceſſit.

De obitu Aelfledæ Merciorum dominæ.

ANno gratiæ. Dccccxix. Aelfleda Merciorum domina, & ſoror regis Eadvvardi, inſigniſque prudētiæ matrona viij. anno, ex quo ſola regnum Merciorum ſtrenuo iuſtoq; rexerat moderamine. xix. Kalend. Iulij, diem clauſit extremum. Cuius corpus apud Glouerniā delatum eſt, & in eccleſia beati Petri apoſtoli honorifice tumulatū. Reliquit vnicam filiam nomine Algiuam ex Aethelredo Merciorū ſubregulo

subregulo legitimè susceptam, regni sui hæredem. De cuius partu, quo se sensit grauiter læsam, nimis perterrita per annos fere xl. quibus superuixit, à viri thoro sese & cõmixtione carnali subtraxit, dedignans vltenius, animi nobilitate ducta, laborioso partus iterum experiri dolores.

ANno gratiæ Dcccxx. Henricus Romanum adeptus imperium imperauit annis xviij. Eodem anno rex Eadvvardus, Burgis de Tealvvella & Manecestria restauratis, & militibus munitis, cœpit Algiuam siue Alvvinam nepteu suam, & eam in VVestsaxiam ad duci præcepit. Eodem anno defuncto Aethelstano VViltonensi episcopo, Odo successit. Hic ex Danica gente extitit oriundus & aliquanto tempore sub Eadvvardo rege militans, post, officium clericatus adeptus & attonsus, crescentibus meritis ad honorem pontificatus est sublimatus.

De ædificatione plurimorum Burgorum.

ANno gratiæ Dcccxxi. rex Eadvvardus ad villam de Notingham veniens, in australi plaga Trentæ fluminis, villam contra Burgum quod in altera ripa amnis erat, ædificauit, & inter villas firmum pontem fieri mandauit. Indeque ad Bedecanvvellam transitum faciens, non longe ab ea Burgum constituxit, & in eo milites ordinauit. Quo vtique anno rex Scotorum, Reginaldus rex Northanhumbrorum ex natione Danorum, Dux Galvvalensium, ad regem Eadvvardum venientes, subiectionem fecerũt, & cum eo fœdus firmissimum pepigerunt.

Vt rex Scotorum Eadvvardo regi pacificatus fuerit.

ANno gratiæ Dcccxxij. Aethelvvardus, Eadvvardi regis frater germanus defunctus est, & VVintoniæ sepultus. Eodem anno VVigornensium episcopo Ethelhuno defuncto, VVilfenthus successit.

De morte fratris Eadvvardi regis

ANno gratiæ Dcccxxiij. Languis domini venit in Angliam. vi. idus Nouembr. qui fluxit de imagine Christi, cum secundò in imagine sua Iudæis pateretur prior.

De corpore domini.

ANno gratiæ Dcccxxiiij. rex Anglorum Eadvvardus, cognomẽto Senior, qui cunctis Britanniam incolentibus Anglorum, VValanorum, Scotorum, Cumbrorum, Galvvalensium, Danorum populis potenter præfuit, post multas res egregiè gestas, anno regni sui xxiiij. in villa regia, Farendona nuncupata, diem clausit extremum, & VVintoniæ in nouo monasterio more regio est sepultus. Aethelstanus quoque filius eius primogenitus apud Kingestonam, regiã villam, rex creatus, ab Aethelmo Dorobernensi archiepiscopo consecratur. Iste vero regis temporibus in VVestsaxonię finibus insignis

De morte regis Eadvvardi, & successione Aethelstani filii eius.

ſignis puer oritur Dunſtanus. Eodem anno defuncto Aethelmo Dorobernenſi archiepiſcopo, VVlfhelmus ſucceſſit VVellēſis antiſtes,& VVlfhelmo ad VVellēſem eccleſiam ſucceſſit Aelfegus.

Vt Aethelſtanus ſororem ſuā maritauerit.

ANno gratiæ.Dcccxxv.Aethelſtanus,rex Anglorum,Eadgytham ſororem ſuam, Sithrico Danica natione progenito,Northanhũbrorum regi, matrimonio honorificè copulauit. Qui ob amorem virginis paganiſmum relinquens, fidem Chriſti ſuſcepit, ſed non multò poſt beatam virginem repudians,ac Chriſtianitatē abiſciens, idolorum culturam reſtaurauit,& poſt modicum temporis apoſtatæ vitā mirabiliter terminauit. Sancta itaq; puella, virginitate ſibi reſeruata,apud Pollesberiā in ieiunijs & vigilijs, in orationibus, & in elemoſynarum ſtudijs, vſq; ad finem vitæ ſuæ bonis pollens operibus perſeuerauit. Tranſijt autē poſt laudabilis vitę curſũ, ex hoc mũdo idibus Iulij,vbi vſq; hodie diuina miracula nõ deſinũt celebrari.

De igneis radijs in aēre.

ANno gratiæ. Dcccxxvi. ignei per totam Angliam viſi ſunt radij in aquilonari plaga cæli,portendentes mortem turpiſſimā regis Sithrici ſupradicti,qui non multo poſt malè periit.Cuius regnũ Aethelſtanus,expulſo Cuthfertho filio eius,ſuo copulauit imperio,deinde omnes Anglię regulos, Hunvvalſcelicet regē Britonũ, Conſtātinum regem Scotorum, VVlferthũ regem VVentorum prælio vicit & fugauit. Ealdredum quoq; filium Eadulfi de caſtello Bebbanberih exturbauit.Et hi omnes,cum prouincialibus aliſs, videtes ſe eius ſtrenuitati non poſſe reſiſtere,conuenerunt,petentes pacē ab eo,atq; idolattię renunciantes, fœdus cũ ipſo firmiſſimũ pepigerũt.

Soror regis Aethelſtani copulatur Comiti Hugoni.

ANno gratiæ.Dcccxxvij.Hugo filius Roberti Comitis,ſororem regis Aethelſtani duxit vxorem. Quo vtique anno, Tiltredus Lindiſſarnenſis epiſcopus obijt,& VVithredus ſucceſſit.

De amicitia inter regem & Ducem Normāniæ.

ANno gratiæ.Dcccxxviij.Leo ſedit in cathedra Romana,menſibus ſex, & diebus.xv. Eodem anno defuncto Tunfrido Licheſeldenſi præſule Ella ſucceſſit. Eodem tempore tanta inter regem Aethelſtanum exorta eſt amicitia, & Ducem Normanniæ Robertum, quòd vterque in rebus dominaretur alterius, & in rebus bellicis mutuis congauderent auxilijs.

Miraculum de medone.

ANno gratiæ. Dcccxxix. rex Aethelſtanus reliquias ſanctorum regni ſui,orationis gratia petere decernens, Glaſtoniæ cœnobiũ in primis petiuit deuotus. Erat autem ibi quædam nobilis matrona nomine Aelfleda, neptis eiuſdem regis, quæ marito defuncto vidualem ducere vitam exoptans, ad occidentalem cœnobij plagã,

elegerat

elegerat mansionem. Hæc fœmina religiosa, regi Aethelstano, prædium studiosè parauit, quem gratia orationis Glastoniam ventuti præsciuit. Præcursores vero regiæ administrationis, scientes quòd rex nepti suæ, ad se diuertendi causa, hospitandi licentiã concessisset, die præcedenti venerunt ad videndum, si omnia necessaria præparata fuissent. Et omnibus diligenter inspectis, dixerunt ad illam: Vniuersæ administrationis sufficientiam habes, si tibi medonis copia non deesset, quem rex super omnes liquores potare affectat. Et illa. Non patiatur mater domini mei Iesu Christi, vt in mensa regis medo deficiat, & dei genitricis ecclesiam intrans, deum & eius matrem se rogatura prostrauit. Quid ergo? Venit rex multo stipatus militum comitatu, & post missarum celebrationes, inuitatus ad prædium introiuit. Sed, in primo propinatu, vasculum illud exhausere auidi potatores ad vnius palmulæ mensuram, & post deo augente, & beata fœmina promerente, nihil minuens tota die propinantibus substitit pincernis, ita vt, cunctis mirantibus, sufficeret vniuersis. Quod miraculum, cum rex relatu ministrorum cognouisset, mente immutatus ait ad suos, Peccauimus nimis, hanc dei famulam superfluitate maxima aggrauantes, & surgens, salutata nepte, perrexit viam sanctam. Eodem anno Stephanus papa creatus, sedit annis duobus, & mense vno in cathedra Romana.

ANno gratiæ. Dccccxxx. defũcto VVilfertho VVigorniẽsi antistite, Kinãvvoldus in episcopatu successit.

ANno gratiæ. Dccccxxxi. Eadulfus Cridiensis episcopus, diẽ clausit extremum, cui Aethelgarus successit. Hi quoq; præsules Deuonienſi prouinciæ præsunt. Iohannes papa sedit annis. iiij. De obitu Eadulfi episcopi.

ANno gratiæ. Dccccxxxij. eximiæ vir sanctitatis Frithstan' VVintonienſis episcopus, ordinato pro se in episcopatu Birstano viro religioso, in vrbe VVintonienſi pauperem vitam transegit. Hic præsul sanctissimus, quotidie pro defunctorum requie missam celebrauit, & psalmos pro animarum salute assiduè decantauit. Quadam denique nocte, cum de consuetudine cantando cœmiteria circuiret, & psalmos recitaret, & expletis omnibus, requiescãt in pace, subiungeret, subitò voces, quasi infiniti exercitus, audiuit respondẽtium de sepulchris, Amen.

ANno gratiæ. Dccccxxxiij. rex Anglorum Aethelstanus, quia rex Scotorũ fœdus, quod cũ illo pepigerat, violauerat, cũ classica manu peruahida, & equestri exercitu non modico ad Scotiam perrexit, Rex Aethelstanus regnum Scotorum deuastat.

eamque ex maxima parte depopulatur. Vnde rex Scotorum Constantinus, vi compulsus, filium suum obsidem, cum dignis muneribus illi tradit, paceque redintegrata rex ad propria remeauit. Eodē anno sanctus Frithstanus decessit.

Rex Aethelstanus fratrē suum submergi præcepit.

ANno gratiæ. Dcccc xxxiiij. rex Aethelstanus fratrem suum Eadvvinū iussit in mare submergi, cuius factionis causa hęc fuisse asseritur. Erat in quadam villa VVestsaxoniæ opilionis filia, elegantis speciei puella, cui dormienti visum est lunam de suo ventre splendere, & hoc lumine totam Angliam illustrari. Quod cum cuidam matronæ, quæ pueros regis nutrire consueuerat, retulisset, puellam recepit in domum suam, & filiæ loco eam suscipiens, cibis delicatis nutriuit, & vestibus eam cultioribus vestiens, gestu & moribus informauit. Et non multo post, Eadvvardus Aelfredi regis filius, casu per villam trasiens, ad domum diuertit, credens famæ suæ detrimētum inferre si nutricem, quæ ipsum educauerat, videre fastidiret, vbi visæ puellæ captus amore, nocte dormiuit cum ea, vnoque complexu reddidit grauidam. Tempore verò partus, peperit ipsi filium, quem propter fidem somnij vocauit Aethelstanum. Itaque rege Eadvvardo (vt supra dictum est) defuncto, filius eius Aethelvvardus, ex legitima coniuge generatus, patrem cita morte secutus est. Tunc Aethelstanus omnium fauore, licet ex concubina susceptus, in regem electus, spreto Eadvvino, nōdum ad regnandū propter teneros annos idoneo, in Kingstona, villa regia, ipsum (vt prædictū est) cōsecrauerunt. Cōsecratus aūt Aethelstanus, fratrem suum Eadvvinū, quē de legitimo matrimonio cognouit generatum, nigerrimo perstrinxit odio, metuens ne per ipsum quandoque à regni solio priuaretur. Hac igitur occasione ductus rex, fratrem suum Eadvvinum solum cum armigero, in nauicula vetustate confracta, in maris medio, sine remige & remigio, dimissum miserabiliter Neptuno commisit, vbi adolescens ille inter fluctus maris vitæ pertæsus, voluntario præcipitio vndis sese submersit. Armiger verò nō pedibus modò, sed a manib' remigando, corpus domini sui à Doroberniain [illegible] ad tarrā perduxit, & honorificè sepeliuit. Aethelstanus rex, postquam ira deferbuit, tam enorme factam abhorrens, septenni pœnitentia accepta, fratricidium deflenit, pincernamque suum, qui ei tale dederat consilium, crudeli morte damnauit. Eodem anno, sanctus Birstanus VVintonien sis episcopus, ad regna migrauit cœlestia, cui successit Aelfeg', vir religione insignis.

Quo

Quo vtique anno, defuncto VVlfhelmo Dorobernensi archiepiscopo, Odo VVellensis antistes successit, Odoni vero ad VVellensem ecclesiam successit Osulfus.

ANno gratiæ. Dcccxxxv. Leo papa sedit annis tribus, mensibus sex, diebus decem. Eodem anno, Robertus Dux Normannorũ primus, in senectute bona, ex hac luce trãsiens, Guilhelmum filium suum, iuuenem elegantissimum, sibi constituit successorem. De morte Roberti primi, Ducis Normannorum.

ANno gratiæ. Dcccxxxvi. Comes Hugo mittit nuncios in Angliam, pro accersendo Ludouico Caroli regis filio ad apicem regni Francorum, quem rex Aethelstanus, auunculus eius, accepto à legatis Franciæ iuramento, cum quibusdam episcopis in Franciam mittit, cui Comes Hugo, cum alijs proceribus obuiam profecti, in ipsis littoris arenis sese Ludouico committunt, & inde Laudunum ductus, coronatur ibidem ab Arthaldo archiepiscopo, præsentibus † xxx. episcopis, & principibus regni. Ludouicus Franciæ diadema suscepit. † xx.

ANno gratiæ. Dcccxxxvij. Hybernensium, multarumque insularum rex † Analafus, paganus, à Scotorum rege Constantino inuitatus, ostium Humbri fluminis cum valida classe ingreditur. Cui rex Anglorum Aethelstanus, & frater eius Eadmundus cum exercitu occurrentes, in loco, qui Brunenburh nuncupatur, à diei principio, vsque in vesperam prælio protracto, quinque regulos, & septem Duces ex aduersarijs peremerunt, tantumque sanguinem ibidem fuderunt, quantum in nullo Angliæ prælio fusum eatenus audierunt. Reges verò Analafum & Constantinum ad naues fugere compellentes, cum glorioso triumpho ad propria remearunt. Rex Aethelstanus multos hostes prostrauit. † Aulafus.

ANno gratiæ. Dcccxxxviij. Otho Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xxxvi. Qui continuò ad imperium promotus, Eadgiuam, Aethelstani regis sororem, in coniugium suscepit. Otho imperator sororẽ regis Aethelstani duxit.

ANno gratiæ. Dcccxxxix. Stephanus sedit in cathedra Romana annis tribus, mensibus quatuor, & diebus. xv. Per idem tempus rex Anglorum Aethelstanus, pro anima fratris sui Eadvvini, quem prauo vsus consilio in mari fecerat submergi, duo cœnobia, Middeltunense, & Michelenense construi præcepit, & ea prædijs multis, & possessionibus ampliauit. Rex Aethelstanus duo cœnobia cõstruxit.

ANno gratiæ. Dcccxl. Aethelstanus rex Anglorũ magnific' anno regni sui. xvi. apud Glouerniã diẽ clausit extremũ. vi. kal. Noueb. Successit ei in regnũ frater ei' et heres legitim' Eadmũd', fratre apud Malmesbiriã De morte Aethelstani regis anglorum.

Malmesberiam translato, & ibidem honorifice tumulato, vbi idem rex adhuc viuens sepulturam elegit. Cum verò nouo Eadmundus regalibus insignibus esset sublimatus, beatum Dunstanum, quem ad huc fratre superstite probabilis vitæ, & linguæ notitiam expertæ, suis consilijs interesse præcepit, vt inter palatinos regios, principesque communi electus. Cuius nonnulli militum & clerorum, bonæ conuersationis constantiam intuentes, dicebant quia bonus esset, alij autem non, sed seductis turbas. Vnde quidam eius bonitati, & prudentiæ inuidentes, deprauare cum coperunt in oculis regis, quibus ille fauore, non rem bene examinans, præbens, iussit illum omnifa- 10
tim honore, & cancellarij dignitate priuari, & seruicium sibi, vbi vellet, alibi adipisci. Rex verò die crastina ibat cum suis, vt fastidium venando subleuaret. Protenus cum in sylua corniculantium strepitus resonabat venatorum, latratusq; fosciorum, multi ceruorum fugâ leuiter inierunt. Ex quibus, rex solus cum caterua insequentium canum, vnum miræ magnitudinis insequi cœpit, quem tam per dies, sa locorum deuia canum agilitate fatigatum, ad quoddam præcisi montis præcipitium impellens vnà cum canibus, eorum se præcipitem dare coëgit. Qui omnes pariter ex alto defendentes contriti, in mortem subitò corruerunt. Rex autem cernuum, & canes 20
cum magno volantis equi cursu insectans, vise præcipitio, equum retinere laborauit. Sed quoniam effrænis, colliq; contumacis erat, & rigore ceruicis ipsum omnino refrænare non valuit, omnis spe salutis ablata, in voluntate dei omnipotentis suam animam commendabat. Gratias tibi (inquit) ago domine Iesu Christe, quod me non memini, in his diebus aliquem læsisse, nisi solum Dunstanum. Et hoc prompta deuotione, concesso mihi spatio, sibi me reconcilians, emendabo. Ad hoc dictum, beati viri meritis, restitit equus in vltimo præcipitij loco, & rex in se reductus, pro restitutione vitæ suæ deo gratias referebat. Et veniens domum misit sibi beatum Dunstanum præsentari, & cum coram rego adductus fuisset, protenus conscensis equis viam quę ducit ad Glastoniam recto tramite tenuerunt. Quò cum peruenissent, & cœnobium ingressi fuissent, apprehensa dextera Dunstani manu, osculatus est eam, ducensque ad sedem cathedralem, consentientibus monachis, illum in eam ponens, dixit. Esto sedis huius & ecclesię fidelissimus abbas, & si quid tibi defuerit ad sanctæ religionis supplementum, ego illud regia largitate supplebo. Sicque licet multum beatus Dunstanus

Eadmundus rex.

renitens,

renitens, ad officium regiminis à deo vocatus, omnibus se studuit, siluo rigore religionis, amabilem exhibere.

Eodem anno, Rex Eadmundus & rex Norvvegiæ Analafus regnum diuiserunt.

Eodem quoque tempore, Analafus, genere Norvvigiensis, qui tempore regis Aethelstani de regno Northanhumbrorum eiectus fuerat, hoc anno, maximo comitatus nauigio, Eboracum petiuit. Deinde australes Angliæ partes hostiliter adiens, subitò sibi regnum Angliæ subiugare disposuit. Cumque hæc regi Eadmundo nunciata fuissent, venit ei obuiam cum exercitu copioso, & apud Legeceſtria duo reges hostiliter concurrentes, plurima diei parte, damnosum nimis hinc inde prælium commiserunt. Sed duo archiepiscopi, Odo Cantu. & VVlstanus Ebor. viso vtrinq; periculo & regni exterminio, talem inter eos concordiam compoſuerunt, vt Analafus totam Angliæ insulam ad borealem plagam stratæ regiæ, quæ Watlinge dicitur, possideret, Eadmundus verò ad australē eiusdem callis partem, toto regno pacificè frueretur. Et qui inter eos vitam duceret lōgiorem, regnum totum post mortem alterius occuparet. Deinde Analafus Aldithiam, Ormi Comitis filiam, suscepit vxorem, cuius consilio & auxilio fultus, præfatam victoriam est adeptus. Eodē anno defuncto Aelfredo Scireburnensi episcopo, Vlsius successit.

ANno gratiæ. Dcccxli. Analafus rex nuper creatus, dum vastaret ecclesiam sancti Petri, & Tinningham igne cremaret, mox dei iudicio correptus, vitam miserabiliter terminauit, & rex Eadmundus Northanhumbriam petens hostiliter, Analafum, filium Sihrici, & Reginaldum filium Cuthredi regis, inde potenter expellens, monarchiam totius Angliæ iterum subiugauit.

ANno gratiæ. Dcccxlij. rex Eadmūdus Lincolniam, Notinghā, Derebi, Legeceſtriam, & Stanfordiam de manibus Danorum eripiens, cum Mercia tota, omnia sub sua potestate redegit.

Miraculum de sancto Dunstano.

ANno gratiæ. Dcccxliij. cùm magnifico regi Eadmundo, regina sua Algiua filium peperisset Eadgarum, sanctus Dunstanus audiuit voces psallentium, & dicentium in sublime. Pax Anglorum ecclesiæ, exorti nunc pueri, nostrique tempore Dunstani. Eodem anno rex Eadmundus regem Analafum de lauacro sanctæ regenerationis suscepit, eumque regijs muneribus honorauit. Reginaldum quoque Northanhumbrorum regulum, dum ab episcopo confirmaretur, tenuit, sibique in filium adoptauit. Martinus papa sedit annis tribus, mensibus vi. & diebus xiiij.

De morte Gulielmi Ducis Normannorum.

ANno gratiæ. Dcccxliiij. Gulielmus Dux Normannorum secundus, proditione Arnulfi Comitis Flaundrēsis interfectus est. Nam cum idem Gulielmus vnum ex castris præfati Comitis occupasset, Arnulfus, simulata fide, illum ad colloquium euocatum, dum in naui de pace tractarent, per Balzonem ducem obtruncauit. Cui successit filius eius Richardus, Dux tertius Normannorum.

Rex Eadmundus beato Eadmundo multas contulit mansiones.

ANno gratiæ. Dcccxlv. rex Eadmundus, beato martyri Eadmundo dedit Beatrichewrth, villam regiam, in qua vsque hodie corpus eiusdem martyris requiescit. Deditque eidem martyri circa illū locum terram nō modicam, quam subscriptione episcoporum, Comitum, & Baronum pia deuotione roborauit.

Vt rex Eadmundus cūbriam regi Scotorum dederit.

ANno gratiæ. Dcccxlvi. Agapetus sedit Romæ, annis. x. mensibus vi. diebus. x. Eodem anno rex Eadmundus, adiutorio Leolini regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus spoliauit, ac duobus filijs Dummaili eiusdem prouinciæ regis, oculorū luce priuatis, regnum illud Malcolmo Scotorum regi, de se tenendum cōcessit, vt aquilonares Angliæ partes, terra mariq;, ab hostium aduentantium incursione tueretur.

De morte Eadmundi regis.

EOdem anno rex pijssimus Anglorum, Eadmundus, dum in festo sancti Augustini Anglorum apostoli, omnes regni proceres ad magnum conuiuium in villa regia, quæ Pucheleberth dicitur, inuitasset, sicut mos erat Anglis singulis facere annis, ob veneratione beati Augustini, per quem fidei lumen Angli sunt adepti, congregatis omnibus & ad prandium regis cōsidentibus, cœperunt epulari & gaudere, ipso rege ad hoc plurimum annitente. Tandem cū rex caput erigeret, vt videret discumbentes, inter cæteros latrunculū quēdam nomine Leof, quem ante paucos annos propter latrocinium eliminauerat, in aula stare conspexit. Quod rex nimis moleste ferēs, innuit pincernæ suo, vt furem illum de palatio quātoties amoueret. Sed cum nequissimus ille propter pincernam exire noluisset, rex nimia succensus ira, de mensa subitò exiliuit, atque latronem per capillos arripiens in pauimentum proiecit. At proditor ille, cum se læsum regemque in se iacentem sensisset, extracto ocius cultello, quē occultè ferebat, regē, proh dolor, iugulauit. Videntes regis milites & ministri dominū suum mortuū, & sanguine tabefactum, irruerunt omnes in latronem illum, atque corpus eius totum & ossa in frustra minutissima conciderunt. Sicque clarum regalis conuiuij principium, ne bulosus rerum gestarum exitus terminauit.

Defuncto

Defuncto itaque Eadmundo, & apud Glastoniam sepulto, Eadredus frater eius, in Kingstona, villa regia, regni diadema à beato Odone archiepiscopo Cantuar. suscepit. xvij. Kalend. Septembris. Reliquit quoque duos filios hæredes legitimos, Eadvvinum & Eadgarum, qui repugnante illegitima ætate patri succedere non valebant. Hic vt suus germanus prius egerat rex Eadmundus, Northanhumbriam totam in sui dominium redactam, à rege Scotorum fidelitatem accepit, & insuper Eboracensi ecclesiæ metropolitanæ, duo signa non modica, deuotus donauit. Denique cum à rege Cumbrorum iuramentum fidelitatis accepisset, & partes illas in securitate posuisset, versus austrum cum suis contendit. Hic autem rex nobilis non dispar prædecessoribus suis, beatum Dunstanum tanto charitatis ardore dilexit, vt omnes thesauros suos sub eius custodia commendaret. Beatus interea Aelfegus, Ventanæ vrbis episcopus, qui eundem Dunstanum monachatus & presbyteratus ordine decorauerat, ab hoc seculo migrauit. Cui rex volens subrogare Dunstanum per reginam, scilicet matrem suam, super his illum cõuenit. Ad hæc ille. Rogo (inquit) domina de precibus huiusmodi cessare, sciens me diebus regis, filij tui, pontificem non futurum. Dixit autẽ hæc vir dei, regem diligens, cuius consilijs sacerdotij causa noluit deesse. Sed sequenti nocte visum est, se Romam adisse, & adoratis apostolis illicò domum rediisse. Cumque ad Montem gaudij appliciuisset, ecce sanctus Petrus cum apostolis Paulo & Andrea occurrit, singuli singulos gladios manu tenentes, & ei protensis manibus offerẽtes. In gladio sancti Petri scriptum fuit, in principio erat verbũ, & gladij sanctorum Pauli & Andreę propriis nominibus erant inscripti. Tunc ei sanctus Petrus apostolus blandè cecinit modulando. Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiẽ animabus vestris. Deinde illum arguendo, virgam, quam tenebat, leuauit, & leui ictu in palma percutiendo dixit. Hoc habeas commonitoriũ de vlterius non recusando iugum domini. Ad hæc euigilans vir dei, regi mane visionem retulit admiranti. Cui rex. Cum gladij (inquit) quos ex apostolica largitate suscepisti, armaturam designant spiritus sancti, scias pro certo per gladium Petri, verbo dei inscriptum, archiepiscopatus dignitate cœlitus te donandum, per gladium Pauli, simplicem episcopatum, & per gladium Andreæ, alium præsulatũ iure te regiminis possessurum. Nam postea iuxta somnij interpretationem Cantuar. texit ecclesiã, in nomine sanctæ trinitatis dedi-

De coronatione piissimi regis Eadredi.

catam, Londoniensem, in nomine Pauli, & Roffensem in beati Andreæ nomine consecratam.

Miracula de sancto Aelfego episcopo.

ANno gratiæ. Dcccxlvij. post sanctum Aelfegum Vvinton præsulem, Aelfinus successit. De beato quoq; Aelfego legitur, quòd in die cinerum, cum de more pœnitentes ecclesiæ liminibus remoueret, hortatus est eos, vt tempore quadragesimali, ieiunio, & castitati vacantes, diebus illis vxorum etiam debitis abstinerent. Quorum vnus, cæteris episcopi iussionibus reuerenter obtemperantibus, ioculari cœpit, dicens, se abstinere non posse à Venere, à cibo, pariter & coniugio. Cui episcopus. Contristas me miser oppido, nesciens quid tibi pariat dies ventura. Et sic homo ille recedens, duram beati Aelfegi prophetiam nebulo experitur, dum postera luce in cubiculo sit repertus exanimis, incertum vtrum à diabulo suffocatus. Alio quoque tempore, dum sacros ordines celebrasset, tres monachos ad ordinem promouit presbyteratus. Completis itaque ordinibus, præsul sanctæ recordationis astantibus dixit. Hodie tribus monachis manus impositi, quorum duo pontificalis ordinis gratiam obtinebunt, vnus in ciuitate Vvigorniæ, ac deinde in Cæsa, & alter meam sedem quandoque adimplebit. Tertius voluptatum petulantia abcensus, exitum miserabilem sortietur. Quam vtique sancti præsulis prophetiã, vt prædixerat, rerum exitus comprobauit. Eodem anno gens Northanhumbrorum, Eadredo regi fidẽ infringentes, Eilricum quendam Danica stirpe progenitum, super se regem statuerunt.

Vt rex Eadredus hostes suos potenter subiecit,

ANno gratiæ. Dcccclviij. rex Eadredus pro infidelitate Northãhumbrensium illam prouinciam deuastauit. In qua & monasterium in Ripun, à sancto Vvilfredo olim constructum, est ignibus concrematũ. Sed (rege recedente) exercitus de Eboraco erumpens, in extrema parte exercitus regis multam stragem fecit. Hoc autem cognito à rege, redire disposuit, & omnes hostes suos vsque ad vnũ delere. Sed gens Northanhumbrorum valde perterrita, Eilricum, quem sibi regem constituerat, abiicientes, Eadredi regis iniurias honoribus, & detrimenta muneribus exoluerunt.

De hæresi Anthropomorphitarũ

ANno gratiæ. Dcccclix. in Italia exorta est hæresis Anthropomorphitarum, qui corpoream deum habere formam contẽdunt, cõtra quam Richerius, Veronensium episcopus, eis & verbis reclamabat & scriptis.

Anno

ANno gratiæ. DCCCCL. rex Eldredus in quadã solitudine qua Steinmor dicitur, cum filio suo Henrico, & fratre Reginaldo, prodi-
tione Osulfi Comitis, à Macone consule fraudulenter interempti sunt, ac deinceps in partibus illis rex Eadredus regnauit. De morte Eldredi regis.

ANno gratiæ. DCCCLI. rex Eadredus VVlstanum Eboracensem archiepiscopum, in vvindahabirnia, in arctam potuit custodiã, quia frequenter apud eum accusabatur certis de causis, vt qui cives Thedfordenses plures occidi iussit, in vltionem abbatis Aldelmi, minusve ab eis interfecti. Vt rex Eadredus archiepiscopum incarcerauit

ANno gratiæ. DCCCLII. Algaro Credensi pontifice defuncto, Aelfvvoldus, consilio beati Dunstani, post eum successit. Vt mortuo Algaro episcopo Aelfvvoldus ei successerit.

ANno gratiæ. DCCCLIII. VVlstano Ebor. archiepiscopo de custodia soluto, apud Dorkacestriam episcopali restituitur dignitati. Vt VVlstanus de carcere soluitur

ANno gratiæ. DCCCLIIII. Odgarus vir bonus, & in rebus diuinis ad plenum eruditus, factus est archiepiscopus Ebor.

ANno gratiæ. DCCCLV. rex Anglorum potentissimus Eadredus, anno regni sui x. cum grauiter ægrotare cepisset, missa celeri legatione, beatum Dunstanum confessionis gratia accersiuit. Quo festinè ad palatium tendente, vox desuper clarè sonuit, ipso audiente, Rex Eadredus iam in pace quieuit. Ad quam vocem equus, cui insedit, pondus angelicæ vocis ferre non valens, absque vlla sessoris læsione, mortuus in terram corruit. Demique cum veniisset ad regem beatus Dunstanus, reperit regem sub eodem tempore defunctum, quo illi angelus in itinere nunciauit. Regis autem corpus VVintoniam delatum est, & à beato Dunstano in veteri monasterio traditur sepulturæ. Successit ei in regnum Eadvvius Eadmundi regis filius, & sanctæ Algiuæ reginæ, & apud Kingstonã ab Odone Cantuar. archiepiscopo regiam vnctionem suscepit. Huic quedam mulier innupta, licet natione præcelsa, cum adulta filia per nefandum familiaritatis lenocinium adhærebat, vt sese, vel filã suam, sub cõiugali titulo sociaret. Quas ille, vt aiunt, alternatim, quod dicere nefas, turpi palpatu & absque pudore libidinosè tractauit. In die enim qua in regem consecratus est, confestim post regiam vnctionem, de mensa subitò prosiliuit princeps, & læta relinquit conuiuia, vt lasciuus voluptatem lenocinij vinolentus compleret. Displicuit factum optimatibus, & beatum abbatem Dunstanum miserunt ad regem reducendum, vt in regali conuiuio fieret iucundus assessor. Qui iuxta principum iussa, adiuncto sibi Cynesio episcopo, cognato suo

De morte regis Eadredi.

thalamum

thalamum ingressus inuenerunt coronam regiam, splendore decoram, procul à capite in terram vsque, negligenter auulsam, regemq; inter vtrasque in luti volutabro voluantem. Dunstanus igitur tam enormi facto permotus, regi inquit, vestri principes, nos ad te rogando direxerunt, vt redeas ad tuæ sedis dignum triclinium, & simul cum eis iucundus exilias, & mulierum pariter ineptias increpans, & manum regis dum surgere nolle arripiens, ad regale conuiuium furibundum reduxit. Tunc meretrix illa, Algiua nuncupata, contra virum dei feruenti furore cõsurgens dixit, illum nimis fuisse temerarium, dum ad regis secreta non vocatus intrauit. Sicque benedictum Dunstanum mulier nequissima persequi non cessauit, donec regis animum cõtra venerabilem abbatem in odium mortale conuertit.

De exilio sancti Dunstani.

ANno gratiæ. Dccccl vi. Iohannes papa creatus, sedit in cathedra Romana annis vij. Algiua supradicta, mulierum nequissima, ex Eadvvij regis consensu omnem substantiam monasterij viri dei Dunstani diripiens, vrgente eiusdem regis imperio, tandem ipsum à regno proscripsit. Qui Gallicanas secedens in partes, exilium coactus petiuit. Sed mulier virum dei desideras præuenire, misit lictores, vt fertur, qui ipsum si inuenirentur lumine oculorum priuarent, sed eo non inuento, confusi ad propria remearunt.

De expulsioni Eadvvii.

ANno gratiæ. Dccccl vij. rex Eadvvius, quoniam in regimine sibi cõmisso insipienter egit, à Mercensibus populis, & Norensibus est penitus derelictus. Nempè sapientes quosque regni, & nobiles odio vanitatis disperdens, ignaros nihilominus, & iniquos studio dilectionis fouebat. Quo vnanimi omnium conspiratione deiecto, elegerunt, deo dictante, fratrem eius Eadgarum in regem & annuente populo, res regni publica dispertita inter fratres, Thamesis fluui' regnum dsterminaret amborum. Tunc Eadgarus beatum Dunstanum ab exilio reductum, in omni honore restituit pristinæ dignitati. Excurso dehinc breui temporis interuallo, Kinevvoldus VVigornienſis ecclesię episcopus defungitur, & beatus Dunstanus, licet multum renitens, electus, ab Odone Cantuarienſi archiepiscopo consecratur.

De archiepiscopo per Simoniam promoto.

ANno gratiæ. Dccccl viij. defuncto Brithelmo London. episcopo, rex Eadgarus, in loco eius beatum substituit Dunstanum. Qui protinus apud VVestmonasterium constructo ad duodecim monachos cœnibio, in loco vbi quõdam Mellitus episcopus beato Petro ec-

tro ecclesiam fabricauerat, sanctum VVlsium ibidem cõstituit abbatem. Eodem anno sanctus Odo, Cantuar. archiepiscopus, regem Eadvvium & Aelgiuam ab inuicem separauit, vel causa consanguinitatis, vel quia illam, vt adulteram, adamauit. Quo etiam anno idem Odo Dorobernensis archiepiscopus, vir ingenio clarus, virtute laudabilis, & spiritu prophetiæ pollens, humanis rebus exemptus, in paradisum est angelorum manibus deportatus. Quo ad cœlestia translato, Ealfsinus Ventanæ vrbis episcopus, datis muneribus profusis per internuncios regem Eadgarum circũuenire studens, cum Simone mago thronum Cantuariensis ecclesiæ, pecuniæ interuentu, concendit. Qui primo introitus die abstinere non potuit, quin furias mente diu conceptas euomeret, ad tumultum sancti Odonis accedens, illudque pede conculcans, dixit. Pessime senex, nuncanimam licet serò emisisti, & meliori locum faciens recessisti. Nunc verò quod diu concupiueram teneo, te inuito, & inde tibi malas gratias ago. Et sic fatus, cum rabidus ille sopori membra dedisset sequenti nocte, vidit beati Odonis effigiẽ sibi astare, & improperare conuicium, atque velox illi exitium cõminari. Sed Ealfsinus somnij vanitatem esse, quod viderat, existimans, non minus ad obtinendum pallium Romam properabat, vbi cum per Alpes viam expediret inceptam, nihil aliud remedij habere potuit, dum niuali tempore esset cõgelatus, nisi vt exenteratorum equorum adhuc calentibus extis pedes immergeret, quibus sancti viri conculcauerat sepulturam. Sed nec sic algore deficiente, sed potius inualescente, vitam flagitiosam morte misera terminauit.

De morte Eadvvii regis, & successione Eadgari.

ANno gratiæ. Dcccclix. rex Eadvvius, postquam annis quatuor libidinosè, simul & tyrannicè regnum depressisset Anglorum, iusto dei iudicio defunctus, VVintoniæ in nouo monasterio sepulturam suscepit. Cuius regnum frater eius Eadgarus, ab omni populo electus, suscipiens, diuisa regna in vnum compaginauit. Quo etiam anno Brithelmus VVellensis antistes ad summum sanctæ Dorobernensis ecclesiæ sacerdotium est electus. Erat autem nimis modestus, humilis & benignus, adio quidem, vt tumidos quosque, & rebelles sub correctionis verbere non vt debuit, cohiberet. Sed cum hoc à rege compertum fuisset, iussit eum ad relictam redire dignitatem, cuius loco omnium iudicio beatus Dunstanus archipõtifex subrogatur. A quo nimirum, cum cæteris optimatibus, & ipse rex Eadgarus decenter instructus, improborum passim temeritatẽ coercuit,

coercuit, rebelles sub asperitatis correctione redarguit, iustos & modestos dilexit, desolatas dei ecclesias renouans ditauit. abiectis à cœnobijs clericorum secularium venereis, ad laudem summi creatoris & gloriam, monachorum & sanctimonialium cateruas aggregans, plusquam .xl. monasteria construi præcepit. Hos omnes, vt fratres honorabat, & vt filios charissimos diligebat, admonens pastores, quos ipsis præposuit, vt illos regulariter viuere exhortarentur, quatenus Christo & sanctis eius omnibus complacerent. Erat enim vir dei Dunstanus mira in omnibus ratione discretus, prudentiamque, fortitudinem, iustiam, & temperantiam, quoad vixit, deo auxiliante veraciter custodiuit. Eodem anno, Leofvvino Lindissæ regionis antistite defuncto, Ailnothus successit, & illi Asevvinus, cuius instantia sanctus Osvvaldus, VVigornienſis postea episcopus, Ramesei cœnobium consecrauit.

Vt sanctus Dunstanus palliuꝫ accepit.

ANno gratiæ. Dccccl x, sanctus Dunstanus Romam profectus, à papa Iohanne pallium susceꝑit, & per viam pacis ad propria remeauit. Paucis exinde mẽsibus interiectis, annuit rex Eadgarus, eius suggestione, vt beatus Osvvaldus admitteretur ad VVigornienſis ecclesiæ præsulatum, vbi per beatum Dunstanum episcopus consecratus, multis in ea virtutum signis claruit. Circa eosdem dies, defuncto Guthardo Selescienſi episcopo, Aelfredus successit.

De fundatione cœnobii de Thãstoke.

ANno gratiæ. Dccccl xi. Ordgarus Comes, cœnobiũ apud Thamstoke in Deuonia construxit, & illum religiosis monachis repleuit. Erat autẽ Comes Ordgarus pater Aelfdrithæ, reginæ regis Eadgari, ex qua genuit Aethelredum postea regem Anglorum, sicut sequens historia latius declarabit.

S. VVibert⁹ decessit.

ANno gratiæ. Dccccl xij. sanctus VVibertus, Gemblacenſis cœnobij fundator, migrauit ad Christum.

In veteri monnsterio VVintoniꝫ pro clericis monachi substituuntur.

ANno gratiæ. Dccccl xiij. defuncto Brithelmo VVintonienſi episcopo, sanctus Aethelvvoldus, abbas cœnobij Abendonienſis, & à sancto Dunstano nutritus, & moribus informatus, ei in episcopatu successit. Eodem anno iussu regis Eadgari, expulsis clericis seculariter viuentibus, vetus monasterium monachis religiosis, & regulariter conuersantibus, in eorum loco substituit. Rex Eadgarus, cognomento Pacificus, duas fertur successiuè habuisse reginas. Exprima, Aelfleda scilicet candida, cognomento Aeneda, Ordmari Ducis filia, Eadvvardum genuit postea regem & martyrem. Post cuius decessum accepit Aelfdrithã, Ordgari Comitis filiam Aethelvvoldi

Comitis

Ducis orientalium Anglorum relictam, ex qua genuit duos filios, Eadmundum scilicet, & Aethelredum. De VVlfrida concubina, quam certum est sanctimonialem tunc non fuisse, sed timore regis puellam paruulam se velasse, genuit sanctam Edithan. Benedictus papa sedit mensibus duobus, & diebus .v. Leo papa sedit annis vno, & mensibus quatuor.

ANno gratiæ. Dcccclxiiij. rex Eadgarus Pacificus, in nouo monasterio apud Vvincon. & in Middeltona monachos collocauit, & illis Aethelgarum, istis vero Kinevvardum abbates præfecit. De restauratione cœnobiorum.

ANno gratiæ. Dcccclxv. Iohannes sedit in cathedra Romana annis .vij. & mensibus .xi. Peridem tempus S. Aethelvvoldus VVetanæ vrbis episcopus, cum nocte quadam, ad maius ecclesiæ suæ altare ante sanctorum reliquias staret in oratione, tres sibi personæ reuerendæ apparuerunt, quarum illa, quæ media videbatur, has voces euidenter expressit. Ego sum (inquit) Birstanus, huius vrbis quondã episcopus, & partem ostendens dextram, hic (inquit) est Birinus huius ecclesiæ prædicator, & pontifex primus, & sinistram ostendens, hic est (ait) sanctus Svvithunus spiritualis huius ecclesiæ & ciuitatis patronus. Noueris quoq; quòd sicut me cum eis vides in tua præsentia, ita rum eis in cœlo nõ dispari fruor gloria. Cur ergo defraudor mortalium honoribus cum ea in terris, qui magnificor cœlestiũ consortio spirituum in cœlis. Et his dictis, in aërem est eleuatus cũ socijs, preciosam sui memoriam cum prouincialibus relinquens in terris. De apparitione trium pontificum.

ANno gratiæ. Dccclxvi. Danis cum Popone clerico, in conuiuio de cultura dei altercãtibus & deorum, Danis asserentibus Iesum Christum deum esse, sed maiores esse deos, et illos esse antiquiores, Popone ê contrario affirmante Iesum Christum solum verum deũ esse, vnum in substantiã, & trinum in personis, rex Danorum Haraldus dixit clerico, vt fidem propositam veritatis testimonio comprobaret. Et cum id clericus coram populo se probaturum affirmaret: ferrum ingentis ponderis valde ignitum, in manibus eius ferendum ponunt. Quod cum clericus vsque ad placitum coram omnibus tulisset absque vlla læsionæ, rex penitus abiectis idolis, se suosq; ad colendum verum & solum deum conuertit. Clericus vero ad episcopatum promotus est. Vt rex Haraldus baptizatus fuerit.

ANno gratiæ. Dccclxvij. rex Eadgarus in monasterio Rumeseige, quod auus suus, rex Eadvvardus constructum erat, sanctimoniales cõgregauit, sanctamque Mervvinnam, in eo abbatissam ordinauit Vt rex Eadgarus apud Rumeseigiã sanctimoniales miserat.

Rex Eadgarus apud Exoniam monachos ordinauit.

ANno gratiæ. Dlxviij. rex Eadgarus in Exonia monachos congregans, virum religiosum Sidemannum illis vice abbatis præfecit. Eodem anno mortuo Lindisfarnæ regionis episcopo, Aelffius vir in rebus ecclesiasticis eruditus successit. Eodem anno fundatum est nobili cœnobiũ Rameſiæ à Comite Aethelwino, quod in posterũ in spiritualibus & temporalibus fœlix suscepit incrementum.

Vt apud VVigorniã pro clericis monachi sunt constituti.

ANno gratiæ. Dcccclx. x. rex Eadgarus Pacifius, episcopis per Angliam constitutis præcepit, vt in maioribus cœnobijs, & ecclesijs cathedralibus, expulsis clericis, monachos subrogarent. Vnde sanctus Oswaldus, ex clericis VVigornienſibus monachos faciens, habitum religionis assumere coegit. Renuentes quidem ab omni beneficio spoliauit.

De translatione reliquiarum S. Swithuni.

ANno gratiæ. Dcccclxx. sancti Swithuni reliquiæ venerandæ, peractis à sepultura eius centum, & decem annis, idibus Iulij sublatæ sunt de sepulchro, & à beato Aethelwoldo eiusdem ecclesiæ episcopo, sicut ei fuerat diuinitus imperatum, in basilicam apostolorum Petri & pauli honorificè sunt translatæ. Quo vtique anno, mortuo Aelfredo Seleſienſi pontifice, successit Eadelmus.

De morte duorum Ducum nobilium.

ANno gratiæ. Dcccclxxi. Eadmundus filius regis Eadgari, Aelfegus Dux Southamtoniæ, & Ordgarus Dux Deuoniæ, socer regis diem clausere supremũ. Benedictus papa sedit in cathedra Romana anno vno, & mensibus sex.

De dedicatione noui cœnobii VVentanæ vrbis.

ANno gratiæ. Dcccclxxij. rex Eadgarus noui monasterij fabricam vrbis VVentanæ, à patre suo Eadmundo inchoatam, & à se perfectam dedicari fecit. Eodem anno, mortuo Osketello, Ebor. archiepiscopo, sanctus Oswaldus, ecclesiæ VVigornienſis episcopus, pro eo archiepiscopus consecratur.

Rex Eadgarus coronã portauit.

ANno gratiæ. Dcccclxxiij. rex Anglorum Eadgarus Pacificus, anno ætatis suæ. xxx. die Pentecostes, præsentibus præsulibus, Dũstano & Oswaldo, cæteriſque totius Angliæ pontificibus, ac magnatibus vniuersis, apud Ihemanecestre, quæ latinè Bathonia dicitur, coronam portauit, & ibidem cum gloria & honorè regaliter consecratur, datis singulis donarijs consuetis, quæ in regum coronationibus dari magnatibus consueſcunt.

Vt rex Eadgarus à subregulis suis fidelitatem accepit.

ANno gratiæ. Dcccclxxiiij. Otho secundus Romanum adeptus imperium, annis. x. imperauit. Eodem anno, Donus papa sedit Romæ anno vno, & mensibus sex. Per idem tempus applicuerunt in insulam Thanet, mercatores ab Eboraco venientes, qui continuò ab insula-

ab insulanis illis capti sunt, & bonis omnibus spoliati. Vnde rex Eadgarus ira cõmotus, in raptores illos ita desęuit, quòd omnes à rebus habitis spoliauit, nonnullos verò vita priuauit. Sub his quoque diebus, reuelatum est cœlitus corpus Aelgiuæ matris Eadgari regis, in loco qui Septonia nuncupatur. Eodem anno rex Pacificus Eadgarus, ad vrbem Legionum veniens, ab octo subregulis suis, Kinedo scilicet rege Scotorum, Malcolmo Cumbrorum, Macone rege Monæ & plurimarum insularum, Dusnal rege Demetiæ, Sifertho, & Hovvel regibus VValliæ, Iacobo rege Galvvalliæ, & Iukil VVestimariæ iuramentum fidelitatis accepit. Et in crastino cum illis nauẽ ascendens, subregulis ad remos locatis ipse gubernaculum arripuit, nauiculamque per cursum fluminis peritè dirigens multis admirantibus, simili nauigio sequẽtibus magnatibus vniuersis, à palatio vsque ad monasterium sancti Iohannis Baptistæ nauigauit, vbi diuinis expletis ministerijs, eadem pompa ad palatium remeauit, quod dum intraret, optimatibus dixisse fertur, tũc demum quẽque suorum successorum, se posse gloriari regem fore Anglorum, cum tot regibus sibi obsequentibus, talium pompa potiretur honorum. Eodem anno terræ motus magnus totam Angliã concussit.

De prudentia Eadgari regis. †3600.

ANno gratiæ. Dcccclxxv. rex Eadgarus Pacificus, regni sui prospiciens vtilitati pariter & quieti, † quatuor millia octingentas sibi robustas congregauit naues. Equibus mille ducentas in plaga Angliæ orientali, mille, cc. in occidentali, mille. cc. in australi, mille. cc. in septentrionali pelago constituit, vt ad defensionem regni sui contra exteras nationes bellorum discrimina sustinerent. Habebat autem præterea, omni tempore vitæ suæ, consuetudinem per omnes regni prouincias transire, vt quomodò legum iura, & suorum statuta decretorum, à principibus obseruarentur, & ne pauperes à potentibus præiudicium passi opprimerentur, diligenter inuestigare solebat, in vno fortitudini, in altero iusticiæ studens, & reipublicæ regnique vtilitati consulens in vtroque. Hinc hostibus circumquaque timor, & amor omnium erga eum excreuerat subditorum. Deinde per totam Angliam, nouam fieri præcepit monetam, quia vetus vicio tonsorum adeo erat corrupta, vt vix nummus obulum appenderet in statera. Eodem quoque tempore, Aelfius episcopus, & Comes Eadulfus Kinedum regem Scotorum, ad regem Eadgarum conduxerunt. Quem cum perduxissent ad regem, multa donaria à regia largitate susçepit, inter quæ, contulit ei centũ

vncias auri puriſſimi, cum multis ſericis ornamentis, & annulis, cũ lapidibus præcioſis. Dedit præterea eidem regi terram totam, quæ Laudian patria lingua nuncupatur, hac conditione, vt annis ſingulis in feſtiuitatibus præcipuis, quando rex & eius ſucceſſores diadema portarent, venirent ad curiam, & cum cæteris regni principibus feſtum cũ lætitia celebrarent. Dedit inſuper ei rex manſiones in itinere plurimas, vt ipſe & eius ſucceſſores ad feſtum veniẽtes, ac denuo reuertentes, hoſpitari valuiſſent, quæ vſque in tempora regis Henrici ſecundi in poteſtate regum Scotiæ remanſerunt.

De morte Eadgari regis & ſucceſsiõe Eadvvardi.

EOdem anno flos & decus regum, gloria & honor Anglorũ, rex Pacificus Eadgarus, cuius largitas & magnificentia totã iam Europam repleuerat, anno ætatis ſuæ. xxxii. regni verò. xvi. ex hac vita tranſiens, pro regno terreno commutauit ęternum. Cuius corpus Glaſtoniam delatum eſt, & ibidem more regio tumulatum. Quo defuncto (vt dictum eſt) de rege eligendo magna inter regni principes diſſenſio eſt exorta. Quidam enim filium regis primogenitũ Edvvardum, quidam verò fratrem ſuum Aethelredum, de ſecunda vxore generatum, vnanimiter elegerunt. Quam ob cauſam duo archipræſules, Dunſtanus Cantuar. & Oſvvaldus Eboracenſis, cum epiſcopis, abbatibus, & Ducibus in vnum conuenientes, Eadvvardum, vt pater eius moriens dictauerat, elegerunt, electum conſecrauerunt, & in regem, quibuſdam murmurantibus, inunxerunt. Nam nouerca eius Aelfdritha, filium Aethelredum, vix ſeptennem puerulum, promouere conabatur, vt potius ſub eius nomine regnare videretur. Sicque poſt deceſſum regis Pacifici, regni ſtatus perturbatus eſt, & in execrationem commutatus. Nam principes plurimi & optimates, abbates cum monachis de monaſterijs, in quibus rex Eadgarus eos locauerat, expulerunt, & clericos, vt prius, loco eorum cum vxoribus induxerunt. Nam vnus eorum Aelferius nomine, omnia pene monaſteria, quæ reuerendiſſimus Aethelvvoldus in prouincia Merciorum conſtruxerat, magna vſus inſolentia, ſubuertit: Sed ſuper his quæſtionibus ad beatum Dunſtanum delatis, ſynodum apud VVinton. congregauit, & in medio partium conflictu diſputationis, imago dominica, quæ altercatibus aſtabat in eccleſia, expreſſè locuta, ita allegat, quòd clericos omnes & eorum fautores confuſos reddidit & elingues. Sed adhuc animis exactorum crudelium non ſedatis, alia ſynodus Calnæ conſtituitur, vbi cum in cœnaculo, abſente rege propter imbecillem

ætatem,

ætatem consistentibus totius regni senatoribus, magno conflictu hinc inde allegantium res ageretur, & Dunstanum quasi ecclesiæ murum multorum iacula conuiciorum impeterent, nec vincerent, solarium subitò totum, in quo consistebant, cum axibus dissoluitur & trabibus, omnibusque in terram truculenter elisis, solus Dunstanus stans super vnam, quæ superstes erat, trabem, absque læsione euasit. Cæteri omnes partis aduersę, vel exanimati sunt, vel lāguore perpetuo sunt detenti. Hoc miraculum contulit pacem beato Dunstano & monachis ab impetu clericorum & aliorum: gratia hæc, & his similia, operante diuina.

ANno gratiæ. Dccccl xxvi. Cometa apparuit, & dira fames subsecuta est. Eodem anno Benedictus sedit in cathedra Romana, annis. ix. & mensibus. vi. Eodē anno defuncto Algaro, Cridiensi episcopo, Aelvvoldus successit. Cometa apparuit, & fames secuta est.

ANno gratiæ. Dccccl xxvij. Aelfdritha, Eadvvardi, noui regis nouerca, filium suum omni nisu in regem promouere studens, Eadvvardum verbis adulatorijs circumuenire laborauit. Ille verò paternæ religionis & pietatis vestigia imitatus, regis solommodo sibi nomen retinens, Aethelredo fratri & matri eius, omnia regni negotia ordinare permisit. De benignitate regis Eadvvardi.

ANno gratiæ. Dccccl xxviij. cum rex Eadvvardus die quadam in venatione lassus, & siti nimis affectus, potum solus quæreret, commilionibus suis & ministris, canes quocumque casus ducebat, insequētib⁹, audito quod nouerca eius, & frater in villa quadā, quæ Corfesgate dicitur habitarent, concito æquitatu illuc pertendit, nihil sinistrum propter innocentiam suspicans, sed aliorum corda, ex sui pectoris moderamine, ponderabat. At nouerca eius, blandis eū sermonibus veniētē allicens, sibi fecit intendere, & post oscula sibi porrecto poculo, regem illud auidè hauriētem, per lictoris manus sica transfodit. Rex verò, cum se lætaliter vulneratum cognouit, equum calcaribus vrgere cœpit, vt rediret ad suos, exundante iugiter cruore, vnde suæ mortis indicia se quærentibus ministris dedit. Tunc Aelfdritha, mulier illa nequissima, eiusque filius Aethelredus, corpus sancti Eadvvardi regis & martyris, sine honore apud Warham sepeliri iusserunt, publicam lætitiam agentes & festiuam, ac si cum corpore, pariter & memoriam sepelissent. Inuidebant enim mortuo ecclesiasticam cōsedere sepulturam, cui viuenti decus regiū auferebant. Sed affuit diuinę miserationis cōsensus, qui innocenter De passione sancti Eadvvardi martyris.

center cæsum miraculorum gratia sublimauit. Nam adeo cœlestia ibidem visa sunt delapsa fuisse luminaria, vt etiam cum ipsis luminum radijs, claudis restituerentur gressus, cœcis visus, mutis loquela, & cuiuscumque infirmitatis liuore detenti, optatæ sanitatis præmia consequuntur. Fit concursus populorum totius regni ad martyris sepulturã, & inter alios, eius interfectrix iter illuc arripuit. Iamque equum ascensum cum stimulis vrgeret, qui antea ventis promptius auras ipsas præcurreret, & dominã ardẽter & quasi effrænus portare assueisceret, tunc dei nutu stabat immobilis, præcipuè cum ministri, hinc verberibus, illinc clamoribus, equum vndique stimulis excitarent. Inanis labor assumitur, dum equo mutato casus idem subsequitur. Tunc Aelfdritha, viso dei miraculo, mirè pœnituit, adeo vt multis annis carnem suam in delicijs nutritam, apud VVarevvellã cilicio domaret, solo prostrata somnum caperet, & cruciatus, quoscumque potuit, corpori applicauit. Aelferius quoque, ille de quo supra meminimus, quòd monachorum monasteria destruxisset de culpa anxiè pœnitens, sacrum regis corpus de loco ignobili transferens, apud Septoniam digno honore locauit. Sed nec sic dignam vltionem effugiens, post annum corpus eius totum vermibus dicitur esse consumptum. Splendidum quoque beatissimi regis martyrium clarè rutilat per infinita sæcula sæculorum, Amen.

De coronatione regis Aethelredi.

ANno gratiæ. Dccccl xxix. Aethelredus, frater sancti Eadvvardi regis & martyris, & Aelfdrithæ filius, iuuenis egregius, decorus aspectu, pulcher in vultu, procerus corporis statu, à sanctis præsulibus Dunstano Cantuariensi, & Osvvaldo Eboracensi, et decem episcopis die dominica. viij Kalendas Maij, in Kingstona regni diadema suscepit. In qua coronatione prædixit ei beatus Dunstanus, spiritu prophetiæ plenus, ea quæ de ipso ventura erant, & quòd multas tribulationes esset in regno passurus, his verbis. Quoniam aspirasti ad regnum per mortem fratris tui, quem occidit mater tua, propterea audi verbum domini. Hæc dicit dominus. Non deficiet gladius de domo tua, sæuiens in te omnibus diebus vitæ tuæ, interficiens de semine tuo, quousque regnum tuum transferatur in regnum alienũ, cuius ritum, & linguam gens, cui præsides, non nouit, nec expiabitur nisi longa vindicta peccatum tuum, & peccatum matris tuæ, & peccatum virorum illorum, qui interfuere consilio eius nequam. Post hanc beati Dunstani viri dei, prophetiam, nubes per totã Angliam nunc sanguinea, nunc ignea visa est, dehinc in radios diuersos, &

sos, & varios mutata colores, circa auroram disparuit. Item de isto Aethelredo dicit Gulihelmus Malmesberiēsis sic. Cū pusiolus iste in fontem baptismi mergeretur, circumstantibus episcopis alui profluuio sacramenta interpollauit. Quare Dunstanus turbatus, per dominum inquit & matrem eius, ignauus homo erit. Cum itaque decennis puer, Eadvvardum fratrem necatum conclamatum audiret fletu suo furentem genitricem adeo irritauit, vt quia flagellum ad manum non habebat, acceptis candelis innocentem verberauit. Quapropter tota vita ita candelas exhoruit in posterum, vt nunquam ante se pateretur inferri lumen earum. Eodem anno Dux Merciorum Aelferius, cum multitudine populi Wearham, vt supra dictum est, venit, corpus pretiosi regis & martyris Eadvvardi de tumulo leuari fecit. Quod cum esset nudatum, sanum & incolume repertum est ab omni contagione vulneris, lotumque deinde, ac nouis vestibus indutum, apud Septoniam est honorificè tumulatum.

De Danica persecutione.

ANno gratiæ. Dccccl xxx. Suthamtonia à piratis depopulata, ciues eius ferè omnes, vel occisi, vel captiui sunt abducti. Indeque recedentes Teneth insulam deuastant, & post vrbem Legionum grauiter infestant.

De natiuitate Eadmūdi Ironside.

ANno gratiæ. Dccccl xxxi. rex Aethelredus, cuiusdam Ducis filiam accipiens vxorē, genuit ex ea filium, quem vocauit Eadmundū. Quo vtique anno monasterium sancti Petroci in Cornubia à Danois deuastatur piratis, qui & in Deuonia, & Cornubia frequentes agebant rapinas.

De Danorū persecutiōe.

ANno gratiæ. Dccccl xxxiij. tres piratarū naues in prouincia Dorsetensium applicantes, Portlandiam totam vastauerunt, & ad naues refugerunt.

De concupiscentia regis Aethelredi.

ANno gratiæ. Dccccl xxxiij. surrexit inter regem Aethelredum & Roffensem episcopum contentio, sed qua de causa habetur incertum. Quo circa rex contra Roffensium ciuitatem obsidionem componens, eam debellare disposuit, Mandauit regi beatus Dunstanus, vt desisteret ab inceptis, ne sanctum Andream, illius ciuitatis patronum, iritaret, sed nec propter beati viri admonitionem rex discedere voluit, priusquam ab episcopo centum libras accepit. Miratus sanctus Dunstanus regis cupiditatem, hæc per suos verba regi nunciauit. Quia prætulisti argentum deo, pecuniam apostolo, cupiditatem mihi, violenter venient super te mala, quæ locutus est dominus, sed hæc, me viuente, non fient. Iam vero post beati viri obi-

tum, vt ipse prædixerat, Danis omnes portus regni infestantibus, Dum nesciretur vbi eis occurri deberet, decretum est à viris prudẽtibus, vt vincerentur argento, qui non poterant ferro. Itaque decem millia librarum soluta, Danorum auaritiam expleuerunt, vt beati Dunstani vaticinium impleretur.

S. Aethelvvoldus VVintõn. episcopus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. Dccccl xxxiiij. Iohannes sedit in cathedra Romana, mensibus nouem, cui succedens alius Iohannes, sedit. ix. annis. Quo etiam anno Otho tertius Romanum adeptus imperium, annis decem, & nouem imperauit. Et licet isti tres Othones per successionem generis regnauerint: tamen postea fuit institutum, vt per officiales Imperij Imperator eligeretur: qui sunt septem, videlicet primò tres cancellarij isti: Moguntinensis, cancelarius Germaniæ. Treuerensis, cancellarius Galliæ: Colonienſis, Italiæ cancellarius. Marchio Brandenburgensis, camerarius est: Palatinus dapifer: Dux Saxonię, ensem portat. Rex Bohemus, pincernam agit. Vnde versus,

Moguntinensis, Treuerensis, Colonensis:
Quilibet Imperij sit cancellarius horum:
Et Palatinus, dapifer: Dux, portitor ensis.
Marchio, præpositus camerę: pincerna, Boëmus:
Hi statuunt dominum cunctis per secula summum.

Hec in chron. Martini, tempore Othon. Imperator. Eodem anno sanctus Aethelvvoldus, VVintoniẽsis præsul, migrauit ad dominũ, cui Aelfegus abbas Bathonienſis, vir literatus & moribus ornatus, successit.

ANno gratiæ. Dccccl xxxv. defuncto Kinevvaldo VVellensi episcopo, Sigarus abbas reuerendissimus successit. Quo etiam anno Dux Merciorum Aelfricus, Ducis Aelferi filius, à regno expellitur.

De tributo Danis soluto.

ANno gratiæ. Dccccl xxxvi. rex Anglorum Aethelredus, qui prohibente beato Dunstano centum libras ab episcopo Roffensi extorserat, pro pace breuissima pensionem. xvi. millium librarum persoluere compulsus est.

De afflictione gentis Anglorum.

ANno gratiæ. Dccccl xxxvij. duæ pestes Anglorum gentem, febris scilicet hominum, & mortalitas animalium afflixerunt, & clade pertãlida tam populum afficiendo, quam iumenta cõsumendo, per omnes fines regni grauiter contriuerunt.

De morte s. Dunstani Cantuar. epiſc.

ANno gratiæ. Dccccl xxxviij. beatissimus confessor domini, & archipræsul Dunstanus, laudabilis vitæ cursum, fœlici exitu terminauit. xiiij. Kal. Iunij. Sabbato. Cuius miraculorum gloria, in vtero matris suæ

exordium habuisse, leguntur. Denique sanctitatis eius futurę rerum author deus, iucundo prodigio præueniens, matri Dunstanum in vtero gestanti filij nondum nati, quid esset futurus, ostendit. Nam in die purificationis beatæ virginis Mariæ, & dum esset in ecclesia, præsenti populo ciuitatis cum candelis accensis, præsbytero ad officium altaris solemniter sacris ornamentis adornato, omnium repentè luminaria, seu casus, siue dei nutus extinxit. Omnibus igitur stupefactis, matris Dunstani cæreus subitò lumen accepit, cæterisq; communicato lumine, hilaritatem restituit. Eius processu temporis, cythara paxillo suspensa, sine humano tactu, Gaudent in cælis, antiphonæ melodiam suauiter resonabat. Ille quoque quascunque diaboli fraudes diuino spiritu præuidens, diabolum in specie mulieris pulcherrimæ ad se venientem, & in spiritu fornicationis illum tentare volętem, ignitis forcipibus per nasum arripuit, & illum tam diu tenuit, donec in diuersas, & terribiles valdè transmutatus formas, quòd diabolus esset euidenter ostendit. Qui tandem dimissus, aerę corrumpendo turbauit, quod assistentibus fœda vestigia discedens reliquit. Defuncto igitur beatissimo patre Dunstano, successit ei Aethelgarus, qui prius in Nouo monasterio abbas à beato Aethelvvoldo VVinton. creatus, postea apud Seleśiã pontificatus honorę suscepit, cui ad Selesiensem ecclesiam Ordbrihtus successit.

ANno gratiæ. Dcccclxxxix. defuncto Aethelgaro Cantuar. archiepiscopo, successit ei Aelfricus, qui prius abbas Abbendonensis erat. De quo dicunt quidam, ipsum apud Cantuariam perturbatis clericis monachos posuisse, verisimile non videtur. Constat enim monachos in ecclesia sancti saluatoris fuisse à tępore Laurentij archiepiscopi, qui primus beato Augustino successit.

ANno gratiæ. Dcccxc. Mildredo, Lindisfarnensi antistite, ex hac luce subtracto, Aldhunus ei successit. Eodem tempore, Aelfrico Cantuar. archiepiscopo, Siricius successit, qui VViltonensis præsul antè erat. Eodem tempore suborta est discordia inter regem Anglorum Aethelredum & Richardum Ducem Normannorum, hac de causa. Habuit rex Aethelredus Emmam filiam prædicti Ducis, sibi matrimonio copulatam, quę regi duos filios Aelfredum genetauit & Eadvvardum. Huic vxori suę rex adeo protervus erat, vt vix eam in cubiculo admittere dignaretur. Illa autem alti sanguinis progenie ducens originem, in maritum tumebat, famamque viri sui apud patrem suum non mediocriter denigrabat. Vnde idem

De discordia orta inter regem Aethelredū & Richardū Ducem Normanniæ.

Dux

Dux quoſcumque homines, clericos ſiue laicos, de regno Anglorũ, qui per terram ſuam tranſitum faciebant, capiens, quoſdam interfecit, & non nullos ſub carcerali cuſtodia deputauit. Hoc quoque diſſidium, cum à papa Iohanne fuiſſet compertum, miſit in Angliam Leonem Treuerenſem epiſcopum, qui pacem firmam inter eos reformauit, & potentes iam dictos ad vnitatem reduxit.

De tributo Danis ſoluto.

ANno gratiæ. Dcccxci. Dani Gippeſuicum deprædantes, Ducem orientalium Saxonum Brithnothum, apud Meldonam interemerunt. Quo audito, datum eſt eis tributum, decem millia librarũ per conſilium Siricij Cantuar. archiepiſcopi, & aliorum nobilium regni, vt à crebris rapinis, crematìonibus, & hominum cædibus, quę circa maritima agebant, ceſſarent.

Sanctus Oſvvaldus archiepiſcopus obiit.

ANno gratiæ. Dcccxcij. ſanctus Oſvvaldus, Eboracenſis archiepiſcopus, pridie Kal. Martij, ex hac vita tranſiens, regni cœleſtis gaudia conſcendit, & VVigorniæ in eccleſia beatæ virginis Mariæ, quam ipſe fundauerat, ſepultus, Medeſhamenſem abbatem, Aelduphum habuit ſucceſſorem. Eodem anno ex præcepto regis Aethelredi, multæ naues militibus electis munitæ, Aelfricum, Theodredum, Aelſtanum, & Eſevvinum Duces illis præficiens, præſepit vt irruptionibus reſiſtere laborarent. Verùm Dux Aelfricus nuncium ad hoſtes mittens, rogauit vt ab inſidijs ſibi paratis præcauerent. Sed cum tandem inter partes aduerſas, nauale prælium debuit committi, ipſe Dux proditor Aelfricus, clam ad Danicam profugit claſſem. Sed inſtante neceſſitate, fœdam cum eis iniit fugam. Quos fugientes regis ſatellites inſecuti, vnam nauem ex Danica claſſe ceperunt, & omni ipſa multitudine cæſa, ſpoliauerunt. Sed alijs Danorum piratis fugientibus, naues Londonienſes occurrerunt, & cõmiſſo cum eis prælio, multa Danorum millia peremerunt. Inſuper & Aelfrici Ducis nauem, cum militibus & armis, ipſo vix elapſo, ceperunt.

De Danorũ perfecutiõe.

ANno gratiæ. Dcccxciij. prædictus paganorum acerruus Baanburgam fregit, & ſpoliauit, Northanhumbriam, & Lindeſeiam deuaſtauit. Contra quos, cum prouinciales prælium eſſent commiſſuri, duces exercitus Frana, & Frithegiſtus, ſimul & Godvvin, quia ex Danica progenie nati fuerunt, ſuis inſidias parãtes, authores fugæ primitus extiterunt. Hoc quoque anno, iuſſu regis Aethelredi, Algarus prædicti Aelfrici proditoris filius, luminibus eſt priuatus.

Anno

ANno gratiæ. Dccccxciiij. Suanus rex Danorum, & Aulafus rex Norvvegenſium, in die natiuitatis beatæ Mariæ, cum cogonibus. xciiij. Londonias aduehuntur. Quam mox acriter inuadentes, eam ſubiugare diſponunt. Sed à ciuibus, cum magno ſuorum detrimẽto repulſi, ad Eaſtſexiæ, Cantiæ, Suthſexiæ, Suthamtoniæ prouincias furorem ſuum conuertentes, eas ſpoliauerunt, & cæſis populis grauiter contriuerunt. Tunc rex Aethelredus, cõſilio ſuorum, dedit eis penſionem de tota Anglia collectam. xvi. millium libratũ, vt à rapinis, & cædibus hominum innocentium ceſſarent. Tunc rex Aethelredus Aelfegum VVinton. epiſcopum, & Ducem Aethelvvoldum ad regem Aulafum deſtinauit, quem ad villam regiam, vbi rex Aethelredus tunc erat, pacificè perducentes, & ad eus petitionem ſacro fonte intingentes, ab epiſcopo confirmari fecerunt. Quem rex in filium adoptionis ſuſcipiens, regijs eum muneribus honorauit, & deinde æſtate ſuperueniente ad ſuam patriam pacificè remeauit. De graui tributo Danis ſolato.

ANno gratiæ. Dccccxcv. corpus ſancti Cuthberti pontificis, ſicut oraculo cœleſti fuerat præoſtenſum, in Dunelmium tranſlatum eſt, vbi ſedes epiſcopalis eſt deinceps conſtituta. Tempore enim, quo Lindiſfarnenſis eccleſia ab Hinguare & Hubba deuaſtata eſt, Eardulphus tunc illius eccleſiæ antiſtes, cum rebus, quæ in eccleſia erant, & etiam corpus beati Cuthberti incorruptum tollens, per aliquot annos in ſedibus vagabatur incertis, donec in loco qui Cuneceſtre dicitur, epiſcopalis fuerat cathedra collocata. Acta autẽ ſunt hæc tempore magni regis Aelfredi, vt ſuperius eſt ſtylo exaratum. Corpus S. pontificis Cuthberti tranſlatũ eſt

ANno gratiæ. Dccccxcvi. Gregorius ſedit in cathedra Romana annis duobus. Eodem anno Dux Normãnorum Richardus diem clauſit extremum, quo apud Fiſcamium ſepulto, ſucceſſit Richard' filius eius, qui ſecundus dicebatur. Richardus Dux Normannorum obijt.

ANno gratiæ. Dccccxcvij. defuncto Sigaro VVellenſi epiſcopo, Aelfvvinus ſucceſſit. Eodem anno, ſeptentrionalis VVallia, Dorſetenſis, Deuonienſis, Cornubienſis prouinciæ, nullo obſtante, à Danis igne, & ferro, cum cædibus hominum, & rapinis deſolatæ ſunt, & cœnobiũ, quod Thauiſtoke dicitur, eſt ignibus concrematũ. De depopulatione Danorum.

ANno gratiæ. Dccccxcviij. Iohannes ſedit in cathedra Romana, menſibus decem. Eodem anno ſucceſſit ei Silueſter, qui & Gerebertus, annis quatuor & menſe vno. Iſte Gerebertus ex Gallia natus, apud Floriacum à puero monachus adoleuit. Qui vel tædio, vel cupiditate De Gereberto apoſtata.

cupiditate ductus, de nocte fugiens ad Hispaniam, vt astrologiam
discere, contendit. Quo cum peruenisset, iunxit se Gerebertus cui-
dam illius artis perito, qui libros ei astronomicos præbuit ad scribe-
dum. Erat autem inter cæteros codex vnus totius artis conscius, qui
nullo modo elicere poterat de manibus magistri. Ardebat è contra
Gerebertus in concupiscentia libri, vnde ad preces conuersus, vbi
nihil profecit, donaria multa offert, & plurima pollicetur. Sed om-
nibus à magistro promissionibus contemptis, Gerebertus noctur-
nas parat insidias, vt saltem furto codicem surripiat. Itaque magistrũ
conuiuantem, etiam filia eius, quam amabat Gerebertus, patrem
vino inebriatum lecto componit, volumenque sub ceruicali ster-
tentis positum Gerebertus arripuit & fugit. Magister somno excus-
sus, iudicio stellarum, qua erat arte peritus, insequitur fugientem. Ge-
rebertus quoque ex stellarum inspectione magistrum se insequen-
tem comperiens, sub ponte ligneo, qui prope erat, se abscondit pen-
dulus, & pontem amplectens vt nec aquam tangeret neq; terram.
Ita quærentis auiditate frustrata, magister domum reuertitur confu-
sus. Tunc Gerebertus iter expediens, venit ad mare, vbi per incan-
tationes diabolo aduocato, homagium ei fecit, vt se à magistro in-
sequente rutum vltra pelagus supportaret. Quod factum est. Igi-
tur Gerebertus Galliam repatrians, publicas ingressus est scholas,
vbi multos prædictæ scientiæ habuit discipulos. Fertur de hoc
Gereberto quòd fuderit sibi statuæ caput, certa inspectatione side-
rum, cum omnes videlicet planetæ exordia cursus sui meditarẽ-
tur. Et hoc caput, non nisi interrogatum loqueretur, sed verum vel
negatiuè vel affirmatiuè pronunciaret. Vt verbi gratia, cum diceret
Gerebertus, ero apostolicatus? Respondit statua, etiam. Morior ante-
quam missam cãtem in Hierusalem? Non. Hic illum ambiguo de-
ceptum ferunt, vt nihil ante mortem cogitaret pœnitentiæ, qui con-
fidebat de longo tempore vitæ. Nec præuidit quòd est Romæ ec-
clesia Hierusalem vocata, vbi cantat missam papa, cum prætitulatur
statio ad Hierusalem. Vbi cum missam cantasset Gerebertus, lecto
statim infirmatus decubuit, & statua consulta, deceptionem suam
& mortem cognouit. Licet autem sceleratissimus esset, de miseri-
cordia dei non disperans, reuelando coram omnibus peccatum, mẽ
bra omnia, quibus obsequium diabolo præstiterat, præcidi iussit.
Habeat (inquit) membrorum officium, qui eorum quæsiuit homa-
gium. Nam animus meus numquã illum maleficiũ, imò sacrilegiũ,

adamauit,

adamauit, & deinde truncum mortuum super bigam iussit poni, vt vbicumque animalia perducerent & subsisterent, ibi sepeliretur. Quod factum est. Sepultus est in Lateranensi ecclesia, & in signum misericordiæ consecutæ, sepulchrum ipsius tam ex tumultu ossium, quàm ex sudore, præsagium est morituri papæ, sicut in eodem sepulchro est literis exaratum.

De thesauro Octauiani.

IN diebus huius Gereberti fuit prope Romam in campo Martio statuâ quædam ænea. Cuius dextra manus digitum habens extentum, quem indicem dicimus, & scriptum in capite, hic percute. Hoc, illius temporis homines, ita intelligendum putauerunt, quod in statua thesaurum inuenirent, multi eam innocentē securium ictibus inaniter laniabant. Sed illorum Gerebertus errorem aliter exponens, in meridie, sole in cœtro existente notauit quo se vmbra extenderet, & ibi palum fixit. Mox nocte superueniente, solo cubiculario lucernam portante comitatus, eò contendit. Ibi terram solitis incantationibus aperiens, latum ingredientibus introitum patefecit. Conspexerunt ingens palatium aureos habens parietes, aurea lacunaria, aurea vniuersa, vident milites aureos aureis tesseris, quasi animum oblectantes. Regem quoque conspiciantur metalleum cum regina discumbentem, apposita fercula, ministros astantes, pateras multi precij & ponderis, vbi naturam vincebat opus. In interiori parte domus, lapis carbunculus tenebras noctis fugauit. In contrario angulo stabat puer arcum tenens extento neruo, & intenta sagitta, ita quòd in omnibus nostrum tentationibus intuitum nihil erat, quod impune posset tangi, & si posset videri. Continuò enim, vt quis manum ad contigendum aptaret, videbantur omnes imagines illæ prosilire, & impetum facere in præsumptorem. Quo timore pressus Gerebertus, à rebus abstinuit concupitis. Sed cubicularius cultellum artificiosè nimis operatum, quem mensæ vidit superpositum arripuit, arbitratus in tanta copia parium latrocinium posse latere. Verùm mox omnibus imaginibus cum fremitu exurgentibus, puer emissa sagitta in carbunculum, tenebras induxit, & nisi ille monitu domini sui cultellum reiscere accelerasset, graues ambo pœnas pertulissent. Sic, non faciata Gereberti cupidine, reuersi sunt confusi, gressus eorum lucerna dirigente.

De Cantiæ depopulatione.

ANno gratiæ. Dcccxcix. paganorum exercitus nefandus occidentalem Cantiæ plagam ferme totam demolitus fuit. Vnde ad Roffensium vrbem deuecti, eam obsidione vallauerunt.

Contra quos Canturienſes deſtinati, aſperum cum eis cõflictum inierunt. Sed hinc inde multis interfectis, Dani tandem victoriam reportarunt. Contra quos rex Aethelredus exercitum dirigẽs, parum vel nihil profecit.

Rex Aethelredus Monã inſulam ſubiugauit.

ANno gratiæ. M. claſſis Danorum præfata Normanniam hoſtiliter petiuit. Quo audito, Aethelredus rex Anglorũ interim Monam inſulam ſibi potenter ſubiugauit.

De perſecutione Daniſca, & inuentione ſancti Iuonis.

ANno gratiæ. Mi. memoratus paganorum exercitus, de Normannia rediens, Exonienſem vrbem obſedit. Sed ciuibus viriliter reſiſtentibus, receſſerunt. Contra quos Deuonienſes, Sumerſetenſes, Dorſetenſes congregati, in loco qui Penho dicitur, certamen cum hoſtibus commiſerunt. Vbi Dani, multa Anglis illata ſtrage, victoriam habuerunt. Inde pagani ad Vectam inſulam curſum dirigentes, illam totam cum vicinis prouincijs, nullo obſiſtente, rebus omnibus ſpoliauerunt. Eodem anno inuentum eſt non procul à cœnobio Rameſie corpus ſancti Iuonis epiſcopi & confeſſoris, octauo Kalen. Maij. Cuius inuentionem cum non reuerenter acceptaſſet abbas Rameſ. grauiter punitus eſt.

Rex Aethelredus Danis tributum dedit.

ANno gratiæ. Mij. rex Aethelredus conſilio primatum ſuorum, Danis pro bono pacis tributum. xxiiij. millium librarum ſoluit. Eodẽ anno Aeldulphus Ebor. archiepiſcopus ſancti Oſwaldi archipræſulis reliquias de ſepulchro leuauit, &. xvij. Kalend. Maij, in theca, quam parauerat, honorificè collocauit. Nec multo poſt idem archiepiſcopus, ex hac luce tranſlatus, Vlſtanum VVigornienſem antiſtitem habuit ſucceſſorem, Vlſtano ad VVigornienſem eccleſiam ſucceſſit Leoffius.

Deſcriptio Eadrici proditoris.

ANno gratiæ. Miij. rex Anglorum Aethelredus, Ducatum Merciorum Eadrico cuidam proditori, cognomento Streonæ, dedit, cui non nobilitas ſed opes, regis gratiam emerunt. Erat autẽ iniquus ille, fæx hominum, dedecus Anglorũ, bilinguis, verſutus, ſcerci diſſeminator, diſſimulare doctus, fingere parat', ſæpe ad hoſtes miſſus, vt pacis mediator, pugnã accẽdit. Sed de his omnibus infrà dicetur. Hoc etiã anno, VVilliticus vir magnæ ſanctitatis & authoritatis ſibi prouidens futura perpendendo, nobile cœnobiũ de Buttuna ſuper fluuiũ de Trent. fũdaſſe perhibetur, & multis poſſeſſiõib' ampliaſſe.

Dani ſine cõtradictione prædas agunt.

ANno gratiæ. Miiij. Iohannes ſedit in cathedra Romana annis v. Quo vtiq; anno Dani exarſerunt crudelitate inaudita, Angliã totam, ſicut locuſtæ cooperientes, omnia ſpoliantes, homines neci tradentes,

tradentes, nec fuit inuentus quisquam qui hostibus obuiaret.

ANno gratiæ. Mv. tanta famis miseria Angliam inuasit, quantam nullus hominum meminit inuasisse. Eodem anno Henricus Romanum adeptus imperium, imperauit annis xxij. Fames Angliam inuasit.

ANno gratiæ. Mvi. defuncto Siricio Cantuar. archiepiscopo, Aelphegus V Vintonien. episcopus successit, & Aelphego Aelfsius. Eodé anno, Dux perfidus Eadricus Ducem nobilem Aethelstanū, apud Salosbesberiam ad magnum, quod præpauerat, conuiuium inuitauit, ad quod cum inuitatus venisset, quarta conuiuij die ipsum in syluam venatum duxit, vbi cunctis circa venationem occupatis, quidam carnifex, nomine Godvvinus, quem Eadricus antè donarijs corruperat, ex insidijs subitò prosiliens, Ducem Aethelstanum nefariè nimis peremit. In cuius rei vltionem, duo filij eius, iussu regis Aethelredi, excecati sunt. Proditio in conuiuio.

ANno gratiæ. Mvij. Suanus rex Danorum, vir potens & crudelis, cum magna classe venit in Angliam, quem vbique comitabantur prædatio, combustio, & occisio. Infrenduit Anglia tota, velut arundinetum, Zephiro vibrante, collisum. Vnde rex Aethelredus confusione magna consternatus, pecunia pacem ad tempus, quam armis non potuit, adquisiuit. Rex Aethelredus pecunia pacem obtinuit.

ANno grati. Mviij. rex Anglorum Aethelredus, per totam Angliã iussit parari ex. ccc. & decem hidis, nauem vnam, & ex octo hidis galeam vnam, & loricam. Eodem tempore frater perfidi Ducis Eadrici Brithricus, homo lubricus & superbus, Vlnothum regis ministrum iniustè accusauit. Qui, ne caperetur, fugam iniit, & viginti nauibus adquisitis piraticam vitam egit, regemque se insequentem multo tempore vexauit. Rex Aethelredus naues fecit fabricari.

ANno gratiæ. Mix. Sergius sedit in cathedra Romana, annis duobus, & mensibus. ix. Eodem anno defuncto Brithrico, Sireburnensi episcopo, Aelmarus successit.

ANno gratiæ. Mx. nouus Danorum exercitus apud Gippesvvicum veniens, in die dominicæ ascensionis prædis ibidem vacabat, & rapinis. Congregati sunt contra eum ad pugnam, Dux Aethelstanus, sorori' regis, Osvvi' & Eadvvi', & Vlfcrus Consules, & multi cum eis bellatores. Sed Anglis fugã non meditãtibus, Turketillus patre Danus, fugam primus incepit. Vnde Dani victoriã adepti, Eastangliã, & Grantebruge, cũ ipsis paludibus peruagãtes, rapinis quæq; sibi obuia & incẽdijs deuastabant. Deinde versus occidentẽ De victoria proditione obtenta.

diuertentes, prouincias Huntendunensem, Bedefordensem, Bukingehamensem, Oxoniensem depopulatione misera cõtriuerunt.

De passione sancti Aelphegi archiepiscopi & martyris.

ANno gratiæ. Mxi. cum iam dicti iniquitatis ministri præscripta depopulationem compleuissent: Cãtuariam obsidione vallauerunt. Vicesimo autem die obsidionis, per insidias Almari, eiusdem prouinciæ archidiaconi, quem archiepiscopus Aelphegus, prius, ne morte traderetur, eripuerat, pars ciuitatis incenditur, deinde tota capitur, homines iugulantur, alij flammis deuorantur, alij de muris præcipites dãtur, plures per veréda suspensi deficiunt, paruuli à maternis vberibus auulsi, aut lanceis in altum proiecti excipiuntur, aut minutim in frusta concidũtur, matronę per plateas cruribus distractę, demum ignibus iniectæ, moriuntur. Inter hæc Aelphegus ciuitatis archiepiscopus capitur, vincitur, trahitur, & varijs supplicijs cruciatur. Almarus abbas sancti Augustini abire permittitur. Godwinus Rossensis episcop⁹, & Leofrona sanctę Mildredę abbatissa, cum monachis vtriusq; sexus turba innumera capiuntur. Exinde ecclesia Christi spoliata comburitur, grex monachorum, turba virorum & mulierum necnon paruulorum decimatur, nouem trucidantur, vitæ decimus reseruatur, quatuor monachis & viris octingentis decimatorum summa completur. Populo itaque cæso, vrbe spoliata, & tota contremata, archipræsul Aelphegus vinctus extrahitur, impellitur, sauciatur, ad classem perducitur, in carcerem retruditur, & per menses septem ibi torquetur, vt se ad redimendum lacessitus iniurijs cogeretur. Sed inter hæc omnia, in populum infidelem ira diuinæ clementiæ ita desæuit, vt ex eis ad duo millia per interaneorum dirissimos cruciatus prostraret. Sed cum nec sic proditores nefandi ad pœnitentiam fuissent prouocati, Danus quidam, Thrum nomine, cum videret sanctum archiepiscopum tantis affligi torm.entis, & quasi mori non posse, impia pietate commotus, securim capiti eius infixit, & ab archiepiscopo constanter Christum confitente martyrem glorioſum efficiens, animam exultantem ad cælos transmisit. In loco quoque passionis, lignum aridum cruore eius respersum, cum sub vnius noctis termino reuiruit, & frondes cum foljs emisit, infideles, viso miraculo, perterriti sunt, & corpus sanctissimum certatim deosculantes, Londonias illud vehi permittunt, vbi honestæ traditur sepulturæ. Deinde decurso decem annorum spatio, idem corpus ab omni corruptionis labe immune leuatum. Cantuariã defertur decentius collocandum, vbi vsq; in præsens

tempus

tempus recens duret ſanguis, & corporis integritas illibata. Poſt hęc, inualeſcente per totam Angliam generali perſecutionis rabie, perfidus Dux Eadricus, & omnes cuiuſcumque ordinis & dignitatis primates, ante Paſchalem ſolennitatem apud vrbem London. congregati, tam diu ibidem cum rege fecerunt moram, quouſque Danis tributum. xlviij. millium librarum eo pacto perſoluiſſent, vt Dani omnes qui in regno erant, pacificam haberent cum Anglis vbiq; cohabitationem, & eſſet vtriuſque populi quaſi cor vnum & anima vna. Hac quoque conuentione vtrobique obſidibus confirmata & iuramentis, rex Danorum Suanus reuerſus eſt in terram ſuã, & ſic rabies perſecutionis aliquandiu in Anglia reſpirauit.

De chorea quadam nephanda per inobedientiam facta.

ANno gratiæ. Mxij. cum in villa quadã Saxonię nomen Colevviz, in qua eſt eccleſia beati Magni martyris, in vigilia dominicæ natiuitatis parochia conueniſſet, vt obſequijs intereſſet diuinis, presbyter, nomine Robertus, de more primam miſſam ſolemniter inchoauit. Et ecce. † xij. viri cum tribus fœminis in cœmiterio choreas ducentes, & ſeculares cantilenas perſtrepentes, adeo presbyterum impediebant, vt ipſe cantantium tumultus, inter ſacroſancta miſſarum ſolemnia altius reſonaret. Cantus eorum talis erat. Equitabat homo per ſyluam frondoſam, ducebat ſibi Meſvvinden formoſam, quid ſtamus, cur non imus? Denique cum à Roberto presbytero mandatũ haberent, vt tacerent, & ipſi ſilere contemſiſſent, imprecatus eſt presbyter, iratus dicens. Placeat deo & ſancto Magno, vt ita cantantes permaneatis vſque ad annum euolutum. Quid ergo? Verba ſacerdotis pondus adeo habuerunt, vt † Azo eiuſdem preſbyteri filius, ſororem ſuam, quæ Aua dicebatur, cum aliſs cantantem, per brachium arripiens vt eam abſtraheret, cum recedere non potuit, brachium à corpore auulſit, ſed inde gutta ſanguinis nõ exiuit. Ipſa itaque per totum annum cum cæteris permanſit, & choreas ducens cantauit. Pluuia ſuper illos non cecidit, non frigus, non calor, non fames, non ſitis, nec laſſitudo illos affecit. Indumenta eorum, vel calciamenta non ſunt attrita, ſed quaſi vecordes iugiter cantauerunt. Prius ad genua, ac demum vſque ad femora in terram dimerſi fuerunt. Fabrica quaſi tecti domicilij aliquando erigebatur, nutu dei, ſuper eos vt pluuias arceret, ſed fruſtrà. Tandem euoluto anno, Herebertus Colonienſis archiepiſcopus, à nodo, quo manus eorum ligabantur, eos abſoluit, & ante altare ſancti martyris

† xv.

† Ioannes.

Magni reconciliauit. Filia presbyteri, cum alijs duobus, continuò ſpiritum exhalauit. Cæteri tribus diebus & noctibus dormierunt, aliqui poſtea obierunt, quidam verò pœnam, membrorum ſuorum tremore, prodiderunt. Legant hoc illi, qui per votum ad obedientiam ſunt connexi, vt quantum ſit inobedientię vitium cognoſcant.

Aliud exemplum inobedientiæ.

IMperator Henricus, dominica, quæ quinquageſima dicitur, venatum pergens, ad oram ſyluæ cuiuſdam ſolus, diſperſis ſociijs, deuenit. Iuxta quam ſyluam eccleſiam contemplatus, eò contendit, militemque ſe eſſe mentiens, miſſam ſimpliciter a presbytero rogauit. Erat autem presbyter ille prędclarus religione, ſed adeo deformis corpore, vt monſtrum potius quàm homo videretur. Quem cum imperator diligenter inſpexiſſet, cœpit vehementer admirari quare deus, à quo formoſa cuncta procedunt, ſineret conficere ſua ſacramenta hominem tam deformẽ. Sed mox cum miſſa inchoata, aduerſum illum tractus peruentum fuiſſet, quod à puero cantabatur, Scitote quoniam dominus ipſe eſt deus: ſacerdos puerum increpans, quòd negligenter cantaret, excelſa voce dixit. Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Quo dicto repercuſſus imperator, & presbyterũ prophetam eſſe exiſtimãs, illum, multum renitentem, in Colonienſem ſublimauit archiepiſcopum. Qui ſuſceptum archiepiſcopatum religione, ſimul & dignis moribus ſedem exornauit. Nam in monaſterio ſanctimonialium vrbis illius erat puella quædam, parentum ſtudio, potius quam propria deuotione conuerſa, quæ geſtu ſeculari, & alloquio dulci, multos ad ſe amatores inuitabat. Quorum vnus, quem opum congeries, & alta progenies ad libidinem accenderant, puellam abductam loco iuſtę coniugis tenuit & amauit. Prętęrijt multum temporis. Sed tandem res geſta archiepiſcopo nunciatur Hereberto. Sed cum de mãdato eius, ouis ouili reſtituta fuiſſet, non multò poſt in abſentia archiepiſcopi, de monaſterio abripitur à iuuene ſupradicto. Tunc in illum excommunicationis ſententia promulgatur, ita vt nullus conciuium ſuorum cum eo loqui, vel cum eo audeat conuiuari. Quam iuuenis ſententiam parui pendes, ad prædia ſua remotiora receſſit, vbi, cum excommunicata amica ſua, vitam flagitioſam peregit. Sed cum deus tandem archiepiſcopũ ad ſe vocare dignatus eſt, & graui dolore detentus lecto decumberet, conuenerunt vndique compatriotæ, vt extrema beati viri benedictione fruerentur. Solus ille libidinoſus venire non præſumens,

ſubornauit

subornauit alios qui pro se loquerentur, vt mereretur absolui. Sed cum nomen iuuenis archiepiscopus audiuit, ingemuit, & hec verba subiecit. Si miser ille maledictam mulierem deseruerit, sit absolutus. Si obstinatus perstiterit, sit anno sequenti, hac eadem die & hora, qua ego decedam, ante deum paratus de commissis reddere rationem. Videbitis autem me, quando signum ad sextam horam pulsauerit, de corpore migrare. Nec fides defuit verbis viri dei, & ille hora, qua prædixerat, defunctus est, & miser ille iuuenis, anno euoluto, eadem die & hora cum amica sua percussus fulmine expirauit. Eodem anno, papa Benedictus sedit in cathedra Romana annis. xij. Eodem anno, Liuingus, qui & Aethelstanus, VVellensis episcopus, archiepiscopatum Cantuar. suscepit, & loco eius Aethelvvinus VVellensis episcopus consecretur.

Vt Dania per totam Angliam perimuntur

HOc quoque anno, Huna quidam, regis Angliæ Aethelredi militiæ princeps, vir strenuus & bellicosus, qui sub rege regni negotia disponenda susceperat, videns Danorum insolentiam, qui iam post pacem factam, per totam Angliam adeo superbiendo inualuerant, quòd vxores virorum nobilium, & filias vi opprimere, & vbique ludibrio tradere præsumpserunt, acceßit perturbatus ad regem & querelam super his disposuit luctuosam. Tunc rex, non mediocriter commotus, eiusdem Hunæ consilio misit literas in omnes regni fines, mandans nationibus singulis & vniuersis, vt sub vna die, in festo scilicet sancti Britij episcopi, omnes Dani per Angliam constituti, furtiuo impetu morti traderentur, vt simul, & semel ab oppressione Danica omne genus liberaretur Anglorum. Sicque Dani, qui firmo fœdere paulo ante vtrinque iurato, cum Anglis pacificè habitare debuerant, opprobriosè nimis sunt perempti, mulieres cum liberis ad domorum postes allisæ miserabiliter animas effuderunt. Cum igitur huius decreti sententia, apud vrbem Lõdoniarum absque misericordia exequeretur, fugerunt multi Danorum ad quã dam ecclesiam in ciuitate, vbi omnes sine pietate, ipsis astantes altaribus, sunt perempti. Sed quidã iuuenes ex natione Danica, ad nauem quandam fugientes, Daniam petierunt, & regi Suano cruenta suæ gentis nunciantes exitia, ipsum ad lachrymas commouerunt, vocatisque cunctis regni principibus, ille omnem rei gestæ seriem eis exponens, quid agendum consulerent, diligenter inquirit. Qui omnes, quasi vno ore conclamantes, decreuerunt propinquorum suorum & amicorum sanguinem fore vlciscendum. Auxit præte-

reà huius persecutionis rabiem, mors Gunnildis, sororis Suani regis, quæ nuper in Anglia fuit interfecta, in hunc modum. Erat Gunnildis præfata Palingo Comiti, nobili viro, lege coniugali copulata, quæ prioribus annis, cum viro Angliam ingressa, fidem Christi & sacramentum baptismatis ibidem suscepit. Hæc virago prudentissima, pacis inter Anglos & Danos mediatrix existens, sese obsidem cum viro & vnico, quem habebat filio, regi Aethelredo ad pacis securitatem dedit. Hæc, à rege cum esset Eadrico Duci nequissimo ad custodiendum commissa, post dies paucos in eius præsentia virum suum cum filio suo, quatuor fecit lanceis proditor ille Eadricus iugulari, qui & illam nouissimè decapitari præcepit. Mulier verò, mortem forti animo perferens, nec moritura expalluit, nec mortua consumpto sanguine vultus sui serenitatem amisit. Veruntamen moriens fiducialiter pronunciauit, quòd sui sanguinis effusio, magno toti Angliæ fieret detrimento. His igitur de causis rex Suanus, vir crudelis, ad sanguinis effusionem pronus, ad vindictam animatus, cunctos suæ ditionis bellatores inuitari fecit, missisque cum literis ad exteras regiones veredarijs, milites bellatores, lucri cupidos, & animis leues, ad hanc expeditionem venire mandauit.

De sancto Ælphego Archiepiscopo Cantuar. & martyre.

In psis quoque temporibus sanctus Aelphegus, monachus mirificæ sanctitatis, procurante Ventanę ciuitatis episcopo Aethelvvoldo, & sic volente Eadgaro rege, monachorum amatore, & cœnobiorũ fundatore, factus est abbas Derheorst. Rege autem Eadgaro defuncto, & filio eius Eadvvardo surbstituto, sed cito fraudulenter interfecto, successit Aethelredus in regno, qui beato Aelphego donauit monasterium in ciuitate, quę Bathonia dicitur, vbi prefuit abbas ordeni monachorum. Postea vero procurante sancto VVlstano archipræsule Cantuar. Beatus Aelphegus creatus est episcopus VVinton. qui postea beato Dunstano ad dominum migrate consecratus est in archiepiscopum Cantuar. vbi cum sex annis fœliciter rexisset dei ecclesiam, à Danis, eum incessanter prosequentibus, occisus est. Excerebrauit enim cũ vnus cũ securi Danica, Sabbato Paschali ebdomade adueſperascente, corpus autẽ ipsius in ecclesia Cantuar. veneranter tumulatur, & ipsius reuerentia deo gloriosius impenditur ministerium.

Rex Danorum Suanus Angliam subiugat.

Anno gratiæ. Mxiij. Suanus tyrannus, rex Danorum, cum classe valida mense Iulio mare ingressus, ad Sandvvici portum in Anglia applicuit. Vbi paucis commoratus diebus, Eastanglia circũnauigata,

nauigata, Humbri fluminis ostium intrauit, à quo flumen Trent ingrediens, ad Gaynesburh villam nauigauit, & ibidem nauium suarum stationem composuit. Ibi Cnutoni filio suo classem commendans, ipse ad prouinciarum depopulationē de nauibus exiuit. Cui continuò Northanhumbrenses, Lindeseienses, Sisburgenses primitus subiectionem fecerunt, & mox, cum non haberent defensorē, omnis populus, qui erat à parte aquilonari stratæ publicæ, quæ Watlingstrete dicitur, ad deditionem compulsi, manus dederunt, & fidelitatem, datis obsidibus, iurauerunt. Deinde versus austrum expeditionē mouens, suis omnibus edictum proposuit, vt agros fructiferos deuastarent, villas cremarent, lucos & pomaria succiderent, ecclesias spoliarent, quicquid masculini sexus ad manus veniret, iugularent, fœminas ad suam explendam libidinem reseruarent, sicq; ministris vbique ferina rabie debaccantibus, Oxoniam tandē peruenit. Qua ciuitate leui conamine subiugata, fidelitatem & obsides inde recepit. Et inde VVintoniam transiens, eam subiugauit, & securitatem à ciuibus & prouincialibus, præstito iuramento, extorsit. Tunc cum gloria magna ad vrbem Londoniarum castra dirigens, multis modis veleam violenter capere, vel dolo studuit expugnare. Sed in primo aduentu suo multi suorum in Thamesi flumine submersi perierunt, quia nimia temeritate præuēri, nec pontem, nec vadum quærere voluerunt. Rex Aethelredus, qui in ciuitate tunc erat, aliud non habens refugium, cum ciuibus vrbis mœnia viriliter defendens, omnem spem Suano ciuitatem obtinendi ademit. Qui festinanter indè recedens, prius ad VVallingefordiam, deinde ad Bathoniam canina rabie sæuiendo, & obuia sibi quæque conterendo properans, exercitum suum refrigerando, aliquandiu ibidem resedit. Vbi Comes Deuonienſis Almarus, & omnes occidentalis regni potentes, cum ministris regis, eius tyrannidem metuentes, venerunt ad eum, & datis obsidibus pacem ab eo petierunt. Omnibus igitur pro velle dispositis, cum neminem resistere cognouisset, regē se iussit Anglorum appellari, dum non fuit alius, qui pro iure regni decertare, vel se regem confiteri ausus fuisset. Inter hæc omnia, rex Anglorum Aethelredus iacebat in vrbe Londoniarum, inertia torpens, timidus & suspitiosus, nulli se committere ausus, de morte fratris sui Eadwardi conscientiam habens cauteriatam, ne citius diuinam sentiat vltionem. Exercitum congregare, vel contra hostes ducere non audebat, metuens ne nobiles regni, quos iniustè exhæredauerat,

dauerat, in campo eum relinquentes, hostibus traderent ad damnandum. Hæc misera conditio misero regi fuit.

Rex Aethelred ad Normanniam fugit.

TAndem rex, tot perturbationibus confossus, recessit clanculum à ciuitate Londoniarum, & prius ad Suthamtoniam, ac postea ad Vectam insulam nauigauit, & inde reginam suam Emmam in Normanniam, ad Ducem Richardum fratrem suum, cum filijs suis Aelfredo & Eadvvardo, & eorũ magistris Aelfhuno †Dunelmensi episcopo, & abbate Midelhamensi Aelffio dirigens cum honore & reuerentia ab ipso Duce sunt recepti. Eadricus quoque, regis Aethelredi consanguineus, cum militib' septies viginti cum regina, vt custos eius transfretauit, vbi cum ipsa duobus annis residẽs, ei magnificè ministrauit. Sicq; illis mense Augusti mare transeuntibus, Aethelredus cum classe sua in insula Vecta remansit, vsque ad natale domini, si bona de eis nuncia audierit, reginam & filios continuò secuturus. Vnde, mox vt à partibus transmarinis audiuit Richardum Ducem sororem & filios eius cum magna hilaritate suscepisse: rex Aethelredus mense Ianuario in Normanniam transiens, miserias suas sedulitate & consolatione Ducis magnifici subleuauit.

†Londinẽsi.

De morte miserrima Suani regis.

ANno gratiæ. M xiiij. Suanus tyrannus, vt prædiximus, Angliam cædibus & rapinis vrgebat, prouincialium prius substantiam rapiendo, & nobiles postea proscribẽdo. Sicque opes, tam priuatæ quam publicæ, ad naues cum obsidibus deportantur, quò euidenter apparet Suanum naturalem non esse dominum sed tyrannum. Hæsitabat populus quid faceret, quia si bella quæreret, non habebat ductorem, si subiectionem eligeret, rectorem tyrannum haberet. Sed necessitatem habentibus propicia diuinitas, non permisit diu Angliam in tot calamitatibus fluctuãtem. Siquidem idem tyrannus hoc anno, in purificatione videlicet beatæ Mariæ virginis, vt quidam scripserunt, incertum quo mortis genere, vitam fugitiosam terminauit. Scribitur autem in libello miraculorum sancti Eadmundi regis & martyris, quòd idem Suanus, dum importabile tributũ de burgo, vbi dicti martyris corpus requiescit, & terris eius vbicunque constitutis exigeret, & ipsum martyrem Ailsanctiuirum habere affirmaret, quodque monasterium eius cum ipsis monachis se crematurum comminando proponeret, ab eodem martyre sit peremptus, & diro mortis cruciatu, iiij. Non. Febr. ad Tartara transmissus. Quo defuncto, omnes Danorum nationes Cnutonem filiũ

eius

eius in regem & dominum elegerunt. Erat autem tunc temporis Cnutonis in Lindesia, vbi pater eius cum classe & obsidibus eum dimiserat, vbi tam milites bellatores quàm equos emissarios expectabat, vt iunctis viribus, in gentem Anglorum suæ virus malitiæ effunderet, & se deserentes graui contritione puniret.

HIs igitur in parte Danorum ita gestis, gens Anglorum ad regē Aethelredum festinanter in Normanniam nuncios pari cōsensu direxerunt, mādantes se nullum plus amare quàm dominum suum naturalem, si mitius, quam prius fecerat, eos tractare vellet. Quibus auditis, rex filium suum Eadvvardum cum legatis ad eos dimisit, omnes amicabiliter salutauit, promittens si in aliquo deliquit, se pro omnium arbitrio correcturum. Rex igitur Aethelredus, tempore vernali in Angliam rediens, gratanter acceptus, ab omnibus honoratur, quorum omnium gratuito consensu, copioso exercitu congregato, contra Cnutonem, qui, foederatis sibi Lindesiensibus, iam castra mouerat ad prædandum, Sed rex Aethelredus superueniens, Cnutonem in fugam compulit, & Lindesiam totam depopulans, quos reperit incolas incunctanter peremit. Cnuto quoq; fuga præsidio elapsus cum classe sua ad Sandvvici portum, ventis impellentibus, applicuit, vbi in contumeliam gentis Anglorum obsides omnes, qui patri suo de regno Anglorum dati fuerant, truncatis manibus, auribus præcisis, naribusque amputatis abire permisit, & Danemarchiam profectus numerum bellatorum suorum multiplicare curauit. Eodem anno. iij. Kalend. Octob. mare, litus proprium egrediens, villas in Anglia multas, inestimabilemque populum hinc inde submersit.

Rex Aethelredus in Angliā veniens honorificè suscipitur.

ANno gratiæ. Mxv. magnum apud Oxoniam colloquium Anglorum pariter & Danorum congregatum est. Vbi rex Anglorum consilio iniqui Ducis Eadrici, multos Danorum nobiles interfici mandauit, quasi de regia proditione notatos, quorum clientes, dum necem dominorum suorum vindicare conarētur, armatorum præsidio repulsi, & grauiter insecuti, turrem ecclesiæ sanctæ virginis Fridesvvithæ compulsi sunt introire. Vnde dum eisci nequirent, incendio sunt combusti. Sed mox, rege iubente, ecclesia reconciliata, & reædificata est. Inter alios interfecti fuerunt Sigeferth', & Morchar' Comites Northanhumbrorū, filij Cargrini, quos iniquus Dux Eadricus ad conuiuium inuitatos, & in crastinum suum dolo susceptos necari fecit. Deinde rex Aldgitham, Sigeferthi Comitis vxorē, apud Malmes-

Multi nobiles Danorū apud Oxoniam puniti.

Malmesberiam adduci, & ibi custodiri præcepit, sicut fœminã spectabilis nobilitatis. Quæ cum ibidem custodiretur, venit illuc filius regis Eadmundus, quem gens Anglorum propter magni roboris mentis, simul & corporis strenuitatem, Irenside, id est, latus ferreum, nuncupabant, & contra patris conscientiam, illam in vxorem accepit, & inter assumptionem, & natiuitatem beatæ Mariæ, in Northanhumbriam cum vxore sua proficiscens, terram totam, quæ fuit Segeferthi, & Morcheri Comitum inuasit, atque illorum sibi populum subiugauit. Erat autem Eadmundus iste, non ex Emma regina, sed ex quadam ignobili fœmina generatus, qui vtique matris suæ ignobilitatem generis, mentis ingenuitate & corporis strenuitate redintegrando redemit.

De aduentu Cnutonis in Angliam.

EOdem tempore, Cnuto rex Danorum, compositis in Dania rebus suis, & amicitia cum regibus finitimis fœderata, eo animo venit in Angliam, vt aut vinceret, aut morti victus succumberet. Itaque ad Sandvvicum portum, cum valida classe appulsus, & inde in VVestsaxoniam profectus, omnia cædibus fœdabat, & rapinis, & quoniam rex Ethelredus apud Corsham tũc egrotabat, Eadmundus filius regis ei occurrere tentauit. Sed cum hostiliter acies conuenire debuissent: modis omnibus Dux & proditor Eadricus, Eadmundo parabat insidias, quibus illum dolo necaret. Quo cognito, Eadmundus de prælio recedens, hostibus suis locum ad tempus cõcessit. Nec multo post idem Eadricus, vt se proditorem ostenderet, de classe regia .xl. naues alliciens, Cnutonem adiuit, & suo se dominio mancipauit. Omnis VVestsaxonia idem faciens, datis obsidibus, exercitui Danorum equos & arma parauit. Mercij quoque sese ad resistendum offerebant. Sed regis ignauia negotium belli dilationem accepit. Eodem anno, defuncto Aethelvvoldo, VVinton. episcopo, Aelfsius successit.

Cnuto multas Anglorum prouincias spoliauit.

ANno gratiæ. Mxvi. rex Danorum Cnuto & Dux iniquus Eadricus, cum multo æquitatu, apud Brickelade flumen Thamesim transeuntes, ante Epiphaniam domini Merciam hostiliter intrauerunt, & multas in VVarevvicensi prouincia villas incendentes, & spolia rapientes, quoscunque inuenerunt homines, peremerunt. Quod vt audiuit Clito Eadmundus, exercitum congregauit. Sed quoniam Mercenses sine rege Aethelredo, & ciuibus London. congredi noluerunt, expeditione dimissa, vnusquisque ad propria remeauit. Tunc Cnuto ad ciuitatem London. exercitum suum deducens,

cens, illam obsidione vallauit. Sed cum vrbem quasi inexpugnabilem reperisset, obsidione dimissa, Merciam iterum inuadens, illam spoliare vacauit. Contra quem Eadmundus exercitum constituens, patri, qui tunc London. perendinauit, nuncios dirigens, rogauit vt, viribus collectis, contra Cnutonem venire maturaret. Qui cum conatu valido ad filium veniens, cùm prælium contra Cnutonem essent cõmissuri, intimatum est regi quòd, nisi cautius sibi prouideret, ipse à gente propria hostibus traderetur. Quo audito, rex London. rediit, & Eadmundus filius eius Northanhumbriã petiuit. Quò cũ peruenissent cum Vthredo Comite, Staffordensem, Schrobesburiensem, & alias quam plures prouincias depopulatus est, eò quòd nollent contra Danos cum eis ad certamen venire. Cnuto quoque interim multas depopulans prouincias, tandem Northanhumbriam deuastauit. Quod cum auditum fuisset ab Vthredo Comite, qui cũ Eadmundo erat, in Northanhumbriam reuersus est, & obsides pro bono pacis Cnutoni dedit. Sed non multo post, idem Vthredus & Turkeullus, Comites Northanhumbrorum, Cnutone iubente, à Turebrando viro Danico sunt peremti. Vnde Cnuto pro Vthredo Egricum Comitem statuit. Quo audito Eadmundus, regis filius, Londonias ad patrem suum venit, & Cnuto alacer in austrum tendens, ante paschalem solennitatem ad naues rediit, & multa spolia secum & rapinas portauit.

CIrca hos denique dies, rex Anglorum Aethelredus, post magnos labores, & multas huius vitæ tribulationes. ix. Kalen. Maij, diem clausit extremum, & in ecclesia sancti Pauli Londoniarum sepultus est. Post cuius mortem maxima pars regni, tam clericorum quàm laicorum, in vnum congregati, pari consensu Cnutonem in regem elegerunt, & ad eum apud Suthamtoniam venientes, pacem cum eo pepigerunt, & fidelitatem iurauerunt. Soli ciues London. & pars nobiliũ, qui tunc tẽporis ibidẽ pmanebant, Eadmundum filium regis, Ferreum latus, in regẽ vnanimiter exclamauerũt. Qui in regali culmine sublimatus, V Vestsaxoniam intrepidus adijt, & ab omni populo grataner susceptus, prouinciã illam suæ ditioni subegit. Quibus auditis, magna pars populi totius regni, illi se voluntariè subdiderunt. Cnuto interim cum tota classe sua London. veniens circa rogationes, in plaga australi Thamesis fluminis scrobem profundam fodit, & naues suas in partem pontis occidentalem in altum traxit. Deinde vrbem alto & lato cingẽs fossato, obsidionẽ parauit, egressum &

De morte Aethelredi regis, & coronatione Eadmundi filij eius.

ſum, & ingreſſum ciuibus denegans, frequenti vrbem inſultu in-
uaſit, & expugnare laborauit. Sed à ciuibus, mœnia fortiter defen-
dentibus, repulſus, obſidionem confuſus dimiſit. Qui inde ad Dor-
ſetam exercitum dirigens, eam ſubiugare vacauit. Eadmundus ve-
rò cum exercitu, quem habere poterat, Cnutoni occurrens, in loco
qui Pennũ dicitur iuxta Gillingham, v. Id' Iunij, cũ eo congrediens
ipſum cum ſuis omnibus in fugam conuertit.

De ſecunda victoria regis Eadmũdi.

POſt hanc victoriam media æſtate tranſacta, maiori, quàm prius
fecerat, exercitu congregato, fortiter ſtatuit confligere cũ Cnu-
tone. Cui in prouincia VVigornienſi, in loco, qui †Sterneſtan dici-
tur occurrens, quemque de exercitu prudẽter inſtruxit, omnes hor-
tatur vt meminerint, ſe pro patria & liberis, pro coniugibus & hæ-
reditatibus decertare, & ſic optimis ſermonibus bellicis animos om
nium accendebat. Deinde tubicines ſtrepere, & paulatim cohortes
incedere iubebat. Concurrentibus tandem aciebus maximo cla-
more, lanceis prius & poſt gladijs rem egerunt. Intereà rex Ead-
mundus, in prima acie ſtans, obuia ſibi quæq; proſternebat, hoſtes
aſſiduè feriebat, & ſtrenui militis boniq; regis officium viriliter ex-
ercebat. Sed quia iniquus Dux Eadricus, Almarus, & Algarus Co-
mites, qui ei præſidio fore debuerant, cum innumera multitudine
populorũ in parte Danorum pugnabant, exercitus eius nimis fue-
rat infirmat'. Attamen prima die belli, id eſt. vij. Kal. Iulij, tam aſpe-
rum tamq; cruentum extitit prælium, vt vterq; exercitus præ laſſitu-
dine diutius pugnare non valeret, ſole iam in occidente, voluntate
ſpontanea ſe ab inuicẽ diuiſernnt. Sed die poſtera, rex Eadmundus
Danos omnes protriuiſſet: ſi iniqui Ducis Eadrici inſidiæ nõ fuiſſẽt.
Siquidẽ cum vtrinq; vehementer pugnaretur, & Anglos fortiores
eſſe conſpiceret, cuiuſdam viri, regi Eadmũdo ſimilimi, capite am-
putato, & in altum eleuato, exclamauit dicens, Vos Angli, amiſſo ca-
pite, fruſtrà pugnatis, præcipites fugite, en regis Eadmundi caput hic
teneo manibus, fugite, fugite quantotius. Quod, vt Angli audierũt,
inconſtantiores in prælio extiterunt. Sed illico quòd rex viueret
comperto, animos extulerunt Angli, & in Danos acrius incedebãt,
multos ex eis proſternentes, & ſummis viribus certantes, ad crepuſ-
culum vſque noctis atrociter perſtiterunt, quo aduenient degreſſi
ſunt, vt pridiè, ſpontanea voluntate. At vbi plurimũ noctis proceſſit
Cnuto ſuos ſub ſilentio ê caſtris abire præcepit, & verſus Lõdonias
iter arripiens, ad naues ſuas veniens, vrbẽ iterũ London. obſedit.

Mane

MAne autem facto, cum rex Eadmundus Danos comperit aufugisse in VVestsaxoniam, reuertitur, maiorem exercitum collecturus. Cuius strenuitatem iniquus Dux Eadricus comperiens, venit ad eum fraudulenter, vt eum proderet instinctu Cnutonis, & pace inter eos firmata, regi fidelitatem promisit. Itaque rex Eadmundus vice tertia exercitu congregato, ciues Londonienses obsessos liberauit, & Danos ad naues fugauit, & apud Breanfordiam Thamesim flumen transiens, cum Danis quartò prælium cõmisit, & illis turpiter de campo fugatis, victoriam sibi in hasta & gladio comparauit, & festiuum belli decus obtinuit. Cnuto verò ad naues fugiens, Cantiam prædaturus exiuit. Contra quem rex Eadmundus exercitum ducens, iuxta Octãford cum hostibus prælium commisit. At illi impetum non ferentes, terga dederunt, & in Shepeiam insulam fugam fecerunt. Tunc rex Eadmundus in VVestsaxiam proficiscens, Cnutonis progressum grauiter exploranit. Et Cnuto Merciam prædaturus ascendens, exercitui suo peiora prioribus facere præcepit. At rex Eadmundus apud Assendunam hostibus audacter occurrens, triplicibus infidijs acies instruxit, turmas circuiuit, monet vt memores pristinæ virtutis & victoriæ, sese, regnumque suum ab auaritia barbarorum defendant. Nam cum illis leuiter certamen affirmat inire posse, quos anteà sæpe vicerunt. Cnuto intereà suos in æquam quandam planitiem ducit, & Eadmundus, signo suis dato, subitò hostes inuasit, summis vtrinque viribus dimicatur, corruunt ex vtraque parte multi, sed Angli tamen, Martis alea, prævalebant. Apparuit autem ibi virtus regis Eadmundi, qui, cum Danos solito acrius pugnare videret, relicto regio loco, qui ex more erat inter draconem & standardum, cucurrit in aciem primam, gladium terribiliter vibrans, ad modum fulminis aciem fidit, abrumpensque mediam pertransit, atque sequentibus conterendam dedit. Inde in aciem Cnutonis aduolans clamorem acierum excitauit horrendum. Fit ibi inter partes conflictus grauissimus. Sed cum proditor Dux Eadricus acies Danorum videret inclinatas: cum cuneo, cui præerat, ad Cnutonem confugit, vt prius inter eos fuerat prælocutum. Vnde Dani fortiores effecti, nimiam ex Anglis stragem fecerunt. Corruerunt enim ex parte Anglorum Duces nobiles, Aelfricus & Godvvinus, Vlkerellus & filius eius Aethelvvoldus, & Dei amicus Aethelvvinus, Eadnothus quoque Dorkacestrensis episcopus, & abbas Vlfius,

Rex Eadmundus Cnutonem in prælio tertio vicit.

cum totius ferè Angliæ nobilitate, qui numquam antea, in vno prælio, tantam cladem ab hostibus acceperunt. Factum est autem bellum hoc in festo sancti Lucæ euangelistæ. Cnuto quoque in sua parte, in eadem die Ducum, nobiliumque virorum irreparabile sustinuit detrimentum.

De singulari certamine inter Eadmundum & Cnutonem.

POst hoc lamentabile prælium, in quo tot nobiles corruerunt, interiectis paucis diebus, insecutus est rex Eadmundus Cnutonem, in Glouernienſi prouincia iam prædas agentem. Conuenerunt itaque ad certamen in loco, qui Dierhurſte dicitur, dicti reges. Vbi Eadmundus in occidentali parte fluminis Sabrinæ cum suis, & Cnuto in orientali parte cum suis constituti, sese viriliter præparauerant ad pugnam, & cum acies hinc inde dispositæ erant ad occurrendum, iniquus Dux Eadricus, magnatibus conuocatis, in hanc vocem prorupit, dicens. O insensati nobiles, & armis potentes, cur toties morimur in bello pro regibus nostris, cum ipsi nobis morientibus, nec regnum obtineant, nec auariciæ suæ finem imponant. Pugnent consulo, pugnent singulariter, qui singulariter regnare contendunt. Quæ est ista regnandi libido, quòd Anglia modò duobus non sufficit, quæ olim octo regibus satis fuit? Itaque vel soli componant, vel soli pro regno decertent. Placuit autem hæc sententia omnibus, & ad reges procerum delatum arbitrium, illi consentiendo approbabant. Est autem insula in ipsius fluminis medio posita, quæ olim Oleneige appellatur, ad quã reges trãsuecti, splẽdidissimis proteguntur armis, vbi vroque spectante populo, certamen ineunt singulare. At vbi hastarum robur tam virtute impungentium regum, quam fortissimorum obiectu clipeorum deperit, eductis ensibus sese cominus ferientes, acriterque ac diu cum gladijs rẽ agẽtes, virtus Eadmundũ, fortuna Cnutonẽ protexit. Circa capita galeata enses tinniũt, quorũ collisione scintillæ prorũpunt. Vbi verò illud robustissimũ pectus Eadmũdi, ex ipso bellandi motu ira succenditur, & sanguine incalescẽte factus robustior, dextrã eleuat, ensem vibrat, & tanta vehementia in caput obstantis ictus ingeminat, vt fulminare potius quã percutere videretur. Sẽtiens ergo Cnuto sibi vires deficere, seq; tales impetus sustinere non posse, cogitat de pace iuuenẽ conuenire. Sed vt erat astutus, timens, ne si defectus sui innotescerent iuueni, pacis verbum non audiret, totũ intra se suũ recolligens spiritum, mirabili virtute irruit in Eadmũdum. Et mox se paululum subtrahens, rogat iuuenem sustinere modicum, & sibi

præstare

præstare auditum. Ille vt erat suauis animo, dimisso clipeo in terrã, ad verba Cnutonis intendit. Hactenus (inquit) regni tui cupidus, virorum fortissime, quem nõ solum regno Anglorum, sed vniuerso orbi iudico præferendum, nunc cupidior tui sum quàm regni. Mihi Dania seruit, mihi Norvvegia succumbit, mihi rex Suenorũ manus dedit. Quocirca licet me victorem vbique futurum fortuna promiserit: ita tamen tua me mirabilis probitas illexit ad gratiam, vt supra modum te & amicum cupiam, & regnorum consortem exoptem. Vtinam & tu mei cupidus sis, vt ego tecum in Anglia, & tu in Dania mecum regnes. Quid plura? Annuit clementissimus rex Eadmundus, & cedit verbis, qui flecti non potuit armis. Depositis igitur hinc inde armis splẽdidissimis, in oscula ruunt, vtroq; exercitu exultãte. Deinde in signũ pacis vestes mutãtes & arma, fit Eadmũd' Cnuto & Cnuto Edmũd'. Diuiditur inter duos regnũ, sed corona Eadmũdo remãsit, cũ Eastsexia & Eastãglia, & ciuitate London. & terra tota ad australẽ plagam Thamesis fluminis, Cnutone aquilonares partes Angliæ obtinente. Stetit autem pax firmissima inter eos, vsque ad mortem magnifici regis Eadmundi. Habuit quoque rex Eadmundus duos filios, Eadvvardum & Eadvvinum ex vxore Aldgiua, fœmina genere præclara, de quibus inferius suo loco dicetur.

De morte dolenda regis Eadmũdi.

IGitur rex Anglorũ Eadmũd', cognomẽto Ferreũ latus, dũ iustis in regno mansuetus & pius, ac terribilis appareret iniustis: inuidit eius prosperitati proditor, & iniquus Dux Merciorum Eadricus, & qualiter regem perderet, immutabiliter cogitauit. Tandem regẽ apud Oxoniam pernoctante, dum ad domum secretiorem, ad exquisita naturę diuerteret, filius dicti Eadrici, patris instinctu, in fouea delitescens secretaria, in nocte sancti Andreæ apostoli, eundem regem cultello bis acuto inter cælanda percussit, & eo lætaliter vulnerato, inter viscera fugiens ferrum reliquit. Sepultus est autem apud Glastoniam iuxta auum suum Eadgarum regem pacificum, planxitque eum vniuersa Anglia nimis, quia ipso Duce sperabat se posse ab oppressione Danica respirare.

Dè coronatione regis Cnutonis, & morte Eadrici.

ANno gratiæ. Mxvij. defuncto rege Anglorum Eadmundo, Cnuto rex totum Angliæ regnum inuadens, viginti annos regnauit. Qui primis regni diebus, Angliã in quatuor diuidens portiones, VVestsaxoniam sibi, Merciam Eadrico, Angliam Orientalem Turkillo, Iricio Northanhumbriam delegauit. Audiens autem

iniquus Dux Eadricus sese à Ducatu Mercíorum spoliatum, quòd multas tenuerit annis, regem super hoc nimis aspere increpans, improperabat ei beneficia à se sibi collata non pauca, inter quæ duo protulit, vndè ipsum ad iram commouit, dicens. Eadmundū (inquit) pro te primum deseruí, & post, illum ob tui fidelitatē extinxi. Quo dicto, Cnutonis facies immutata, rubore furorem expressit, & continuò prolata sententia dixit. Meritò & tu morieris, cum sis læsæ maiestatis reus in deum & in me, qui proprium dominum, & fratrem mihi occideris fœderatum. Sanguis eius super caput tuum, eo quòd misisti manum in Christum domini. Et mox nè tumultus fieret in populo, ibidē faucibus suffocatus, & in Thamesim flumē per fenestram præcipitatus, proditionis suæ meruit subire talionem. De morte quoque huius proditoris Eadrici, alij aliter scribentes dixerunt, quòd dolo eius interfecto Eadmundo, ipse ad Cnutonem veniens, salutauit eum, dicens, Aue rex solus. Cumque ad interrogationem regis, quare sic eum salutasset, & remgestā de morte Eadmundi Cnutoni denudasset, respondit ei dicens. Ego te hodie ob tanti obsequij meritum, cunctis regni proceribus reddam cellíore. Iussit ergo eum decapitari, & caput in stipite fixum super Turrem London. auibus apponi. Sed siue sic, siue aliter vitam finierit proditor Eadricus, non multum ad rem pertinet, quia hoc liquidò constat, quòd ille, qui multos circumuenerat, tandem est iusto dei iudicio circumuentus.

Rex Cnuto nobiles Anglíæ exulauit.

His itaque gestis, statuit Cnutò mirabiliter in animo suo, omne genus gentis regni Anglorum perdere, vel exilio perenni eliminare. Vnde ab Eadvvino, fratre regis Eadmundi ex matre, initium sumens, lictori cuidam, nomine Aethelvvardo, illum tradidit ad necandum. Sed vir ille, iuuenem diligens, in quadam abbatia illum abscondit, & ad tempus à mortis periculo liberauit. Filios quoque regis Eadmundi, Eadvvinum, & Eadvvardum, ad regem Suenorū perimendos destinauit. Sed licet ei confœderatus fuisset, precibus Cnotonis adquiescere recusauit. Nam pueros ad Salomonē, Hungarorum regem, nutriendos & vitæ reseruandos transmisit. Vbi aliquandiu honorificè conuersati, Eadvvardus accepit in vxorem reginæ sorem, nomine Agatham, ex qua processu temporis, duos filios Eadmundum & Eadgarum generauit. Genuit insuper ex ea duas filias, Margaretam scilicet, & Christinam, de quibus in seqentibus suo loco dicetur. Filij quoq; Aethelredi regis, quos ex Emma

regina

regina genuerat Aelfredus & Eadwardus, audientes regis Cnutonis feuiciam, turas lacebras in Normannia fecerunt, vt sic salē mortis periculum euitarent. Alios verò, quoscunque de regio semine generatos audiuit, idem Cnuto in exilium mittens, regnum Angliæ filijs suis iure hereditario reseruare curauit. Habuit namque, ex Algiua regina sua, Aelfelmi Comitis filia, duos filios, Suanum videlicet, & Haroldum, licet fama referat Cnutonem minimè ipsos genera sse. Eodem anno defuncto Vlfrano Vigornensi episcopo, Leofsius, abbas Thornensis, episcopatum suscepit.

ANno gratiæ Mxviij. defuncta vxore Cnutonis regis Algiua, idē rex misit in Normanniam ad Ducem Richardum, propter Emmam sororem eius, regis scilicet Aethelredi relictam. Quæ mense Iulio in Angliam veniens Cnutoni regi, lege coniugali, copulata est. Cuius consilio Cnuto visis, classem Danicam & milites stipendiarios remisit ad natale solum, datis eisdem, ex tota Anglia, octoginta duobus millibus librarum argenti. Rex Cnuto Emmam accepit vxorē.

ANno gratiæ. Mxix. rex Anglorum & Danorum Cnuto, in Daniam transiens, ibidem hyemauit. Eodem anno, defuncto Ealmaro Selesiensi episcopo, Aethelricus successit. Rex Cnutō in Dania hyemauit.

ANno gratiæ. Mxx. rex Anglorum & Danorum Cnuto, dispositis in Dania rebus necessarijs, in solennitate paschali in Angliam rediit, & apud Orenceſtriam concilio congregato, Aethelvvardum Ducem ibi exlegauit. Eodem anno defuncto Liuingo Cantuar. archiepiscopo, Aethelnothus successit. Eodem anno, postquam sedes Dunelmēsis tribus annis post mortem præsulis, Aldhuni destituta fuerat solatio pastorali, facto tandem conuentu episcoporum, vt de electione episcopi tractarent: superuenit religiosus quidam presbyter, nomine Eadmundus, & ioco dixit. Quare me episcopum nō elegitis? Cuius iocum non iocosè acceperunt qui aderant, sed illū communiter eligentes, triduano indicto ieiunio, voluntatem super hoc sancti Cuthberti episcopi requirebant. Celebrante itaque missam, ad caput sancti, presbytero, in medio canone quasi de ipsius patris sepulchro vox audita est, quæ tribus vicibus Eadmundum episcopum nominauit. De Eadmūdo iocosē in episcopum promoto.

EOdem anno, rex Anglorum & Danorum Cnuto, constructo regali monasterio, cum competentibus officinis in loco, qui Bedericheſvvrthe nuncupatur, vbi beatissimus rex & martyr Eadmundus, incorrupto corpore, diem beatæ resurrectionis expectat, consi- Rex Anglorum Cnuto constructo cœnobio s. Eadmundi conuentum monachorū constituit in eo.

lio Emmæ reginæ, & episcoporum simul & baronum Angliæ, monachos in eo constituit, præficiens eis abbatem, nomine Vvidonē, virum humilem, modestum, mansuetum, & pium. Presbyteros autē qui ibidem inordinatè vixerant, aut in eodem loco ad culmen religionis promouit, aut rebus aliis illis collatis, ex quibus solito abundantius victum haberent & vestitum, alia loca ruinata fecit. Cœnobium quoque beati regis & martyris Eadmundi tot prædijs & bonis alijs ampliauit, vt omnibus ferè Angliæ monasterijs, in rebus tēporalibus merito præferatur. Hoc etiam anno, loca omnia, in quibus pugnauerat, & præcipuè Assedunam ecclesijs insigniuit, ministros in eis constituens, qui prō ibidem occisorum salute officia celebrarent diuina.

De vindicta mortis S. Aelphegi.

ANno gratiæ. Mxxij. rex Cnuto Turkillum, & Iricium Danos nobiles ab Anglia, captatis occasionibus exulauit. Qui Daniam, natale solum, petentes, statim vt litus Daniæ attigerunt, Turkillus, qui incentor necis beati Alphegi fuerat, oppressus est à Ducibus regionis. Eodem anno defuncto Algaro Helmhamensi episcopo, Ealvvinus successit.

Leges regis Eadvvardi tenende cōstituuntur,

ANno gratiæ. Mxxij. Angli & Dani in colloquio apud Oxoniam celebrato, de legibus regis Eadvvardi primi tenendis concordes effecti sunt. Vnde eisdem legibus, iubente rege Cnutone, ab Anglica lingua, in Latinam translatis, tam in Dania quàm in Anglia, propter earum æquitatem à rege prefato obseruari iubentur. Quo vtique anno, Dux Normannorū Richardus, qui dicebatur secundus obijt. Cui successit Richard' fili' eius, qui tertius vocabatur, anno vno.

Corp⁹ beati Aelphegi ad Doroberniam transfertur.

ANno gratiæ. Mxxiij. Iohannes sedit in cathedra Romana, annis ix. & totidem mensibus. Eodem anno, rex Anglorum & Danorum Cnuto, corpus beati Aelphegi archiepiscopi Londin. apud sanctum Paulum tumulatum, propriis manibus inde leuauit, & ad ecclesiam Cantuariensem transferri, & ibidem illud debita fecit veneratione sepeliri. Ita etiam omnia, quę ipse, vel antecessores sui deliquerant, corrigere satagebat, vt prioris iniustitiæ nævum, tam apud deum, quàm apud homines abstergere curaret. Anglos quoq; omnes, hortatu Emmæ reginæ, sibi reconciliare studens, multa eis donaria contulit, & insuper bonas leges omnibus, & placentes promisit. Eodem anno, Robertus Ducatum Normanniæ suscepit.

De probitate gētis Anglorum.

ANno gratiæ. Mxxiiij. rex fortunatus Cnuto, exercitum Anglorū & Danorum in Suenos ducens, in primo conflictu multos suorum ami-

rum amisit.Sed cum die crastina,cum hostibus congredi denuò debuissent,Comes Anglorum Godvvin', & Anglicanæ militiæ princeps,rege nescio,de nocte hostes non præmeditatos, cum solis Anglorum cuneis audacter inuasit,in fugam improuidos conuertit, & ex eis innumera multitudine perempta, reges gentis illius Vlfum & Eiglafum ad deditionem pacis adduxit. Rex verò,cum summo mane Anglos affugisse,vel ad hostes perfide transisse putaret,dum acies Danorum ordinatas in hostes dirigere affectaret,non inuenit in castris,nisi sanguinem,& cadauera occisorum. Quam ob causam deinceps Anglos summo honore habens,cum læta victoria ad Angliam nauigauit. Eodem anno, defuncto Vlstano, Ebor. archiepiscopo,Aelfricus successit.

ANno gratiæ. Mxxv. Conradus Romanum adeptus imperium xv.annis imperauit,Eodem anno Eadmundus vir religiosus, de quo supra diximus,Dunelmensis, siue Lindisfarnensis,est pontifex consecratus.Per idem tempus, rex Cnuto vetus monasteriũ VVintonienſis ciuitatis tanta munificentia decorauit, vt aurum & argentum,splendorque gemmarum animos intuentium terreat aduenarum. Hoc autem fecet rex hortatu Emmæ reginæ, quæ in talibus thesaurorum dilapidatrix erat sua prodiga largitate.

De largitate regis Cnutonis,

ANno gratiæ.Mxxvi.rex Cnuto Anglorum & Danorum magnificus,super tumbam regis Eadmundi,in ecclesia Glastonienſi, vbi idem rex quiescit,facta pro anima eius oratione,pallium obtulit varijs coloribus,& pauonum figuris contextum. Hoc autem feciſſe creditur,ne in mortem eius,cui in certamine singulari confœderatus fuerat,consensisse videretur.

De munificẽtia eiusdẽ.

ANno gratiæ.Mxxvij.cum regi Cnutoni fuisset nunciatum, quòd Norvvegenses regem suum Olauum propter sui simplicitatem nimis vilipenderent, magnam auri & argenti copiam magnatibus regionis illius transmisit, rogans omnes propensius, vt abiecto Olauo, ipsum susciperent in regem. Qui cùm dona,quæ eis transmiserat,auidis manibus suscepissent,nunciauerunt ei,vt omni ambiguitate remota,veniret ad eos,quia ad illum suscipiendum omnes inueniret paratos.

Rex Cnuto Norenſes in sui fauorem illexit.

ANno gratiæ. Mxxviij. rex Anglorum & Danorum, Cnutò cum nauibus quinquaginta ad Norvvegiam deuectus, regẽ Olauum à regno expulit,& illud sibi magnatibus annuentibus, subiugauit. Eodem anno,natus est Marianus Scotus, qui tandem adultus & liberalibus

Rex Cnuto Norvvegiã subiugauit.

beralibus ſtudijs imbutus, ſtudio ſuo & labore chronicorum digeſſit librum, ab imperatore Octauiano vſque ad annum dominicę incarnationis. Mcxxxi. Hic inter omnes hiſtoriographos geſta regum Angliæ prolixius ſcribens, ſeruatis annis dominicis, vſque ad Henricum ſeniorem, Anglorum regem, perduxit.

Rex Cnuto Haconē ab Anglia exulauit.

ANno gratiæ. Mxxix. rex Anglorum & Danorum, & Norvvegēſium Cnuto, ad Angliam rediens, Haconem, Danicum Comitem, quaſi legationis cauſa in exilium miſit. Habuit enim in vxorem Gunildam matronam nobilem, ſororis ſuæ, & Victigerni, VVindorum regis filiam, vnde metuebat, ab illo vel à vita priuari, vel à regno expelli. Aethelredus habuit in vxorem filiā Ricardi primi, Ducis Normannorum, & hæc filia, videlicet Emma, de Richardo primo, & Robertus primus, pater Gulihelmi de Richardo ſecūdo, Duce Normannorum. Aethelredus de vxore Emma habuit Aelfredum & Eadvvardum tertium.

De natiuitate Ducis Normannorum Guliehelmi.

ANno gratiæ. Mxxx. Robertus, Richardi ſecundi, Ducis Normānorum, alter filius, & frater Richardi tertij, poſtquam annis ſeptem Normanniæ Ducatum potenter rexerat, Hieroſolimam, gratia peregrinationis deuotè petiuit. Reliquit autem filium ſeptennē ex Herletta concubina ſuſceptum, cuius ſpecioſitatem, in chorea ſaltantis, caſu conſpiciens, nocte illa carnaliter eam cognouit. Quam deinceps vnicè diligens, vxoris loco eam aliquādiu adamauit. Puer ſiquidam ex ea natus, Gulihelmus eſt appellatus. Cuius magnitudinem futuram matris ſomnium portendebat, dum inteſtina ſua per totam Normanniam & Angliam dilatari viderat, & extendi. Ipſo quoque momento, quo, partu laxato, ad vitam puer effuſus eſt, terram attigit, & ambas manus iunco, quo pauimentum domus tegebatur, impleuit. Oſteſo igitur obſtetricibus ſomnio ſupradicto, læto plauſu omnes regem futurum puerum conclamabant. Dux igitur Robertus, Hieroſolymam profecturus, apud Fiſchamium proceres ad colloquium vocauit, ibique Gulihelmum, filium ſuum, hęredem ſibi conſtituens, fecit omnes ei fidelitatem iurare. Comes Gilbertus, tutor pueri conſtituitur, & tutela tutoris Henrico, regi Francorum, eo pacto conceditur, vt ſi pater termino præfixo non redierit Gulihelmo ducatus Normanniæ libera diſpoſitione concedatur. Eodem anno, Hacon, Comes ſupradictus, in mari periit, vel, vt alij dicunt, in Orcadum inſula eſt occciſus. Eodem anno ſanctus Olauus rex, doctor, predicator, & apoſtolus Noricorum, in Norvvegia, Haraldi regis Nori-

gis Noricorum filius in Norvvegia perimitur, à Noricis percussus nimis truculenter quadam securi, quia gens illa non gladijs sed securibus vtitur. Indignabatur enim gens illa pagana & cruentissima quòd primas leges & superstitiosas idem sanctus rex Olauus prædicando, docendo, euangelizando, statuendo euacuaret.

ANno gratiæ. Mxxxi. Robertus Normannorum Dux, peregrinatione Hierosolymitana laudabiliter cõpleta, dum repatriaret, circa Alpes diem clausit extremum. Cui succedens Gulihelmus, filius eius in omnes aduersarios suos, qui illum pueritiæ tate despexerunt, ita desæuit adultus, vt non solum propria ad pristinum reduceret statum, verùm etiam ex damnis alienis sua comoda fieri procurauit. Eodem anno, rex Anglorum & Danorum Cnuto potentissimus, cum honore maximo Romam profectus, ingentia dona sancto Petro apostolorum principi, in auro, argento, pannis sericis, & lapidibus preciosis obtulit: & à papa Iohanne, vt schola Anglorum à tributo esset libera, impetrauit. In eundo & redeundo largas pauperibus elemosynas erogabat. Hic multas in itinere clausuras, vbi telonia à peregrinis extorquebantur, ingenti dato precio, deleuit. Ante sepulchrum quoque apostolorum principis Petri, deo suæ vitę morumq; emendationem deuouit, sicut in epistola, quam à Roma rediens per Liuingum virum prudentẽ, & postea à Cridiensis ecclesiæ pontificem, aliosque legatos, magnatibus Angliæ miserat, euidenter expressit. Inter cætera denique Aegelnotho, Cantuar. archiepiscopo, & Aelfrico Ebor. archiepiscopo, omnibusque episcopis, & primatibus Angliæ nunciauit, quòd fuit Romæ in magna solennitate paschali, coram domino papa Iohanne, & Conrado imperatore, præsentibus regibus cunctis, & principibus gentium, à monte Gargano, vsque ad istud proximum mare, qui omnes illum honorificè susceperunt, & magnis donarijs honorauerunt. Inter quos quoque idem imperator, multa ei contulit, tàm in vasis aureis quàm in vestibus valdè præciosis. Conquestus est coram domino papa, quòd ab archiepiscopis terrarum suarum, dum pro pallio obtinendo Romam miserunt, immensitas pecuniæ extorquebatur, vnde papa nimis confusus, ne id de cætero fieret interdixit. Præcepit etiam episcopis supradictis, per eandem epistolam, vt antequam Angliam rediret, omnia debita ad ecclesiam catholicam pertinentia, elemosina scilicet pro aratris, decimæ minutæ de animalium nutrimentis, & de hortis primitiæ seminum, quod Anglicè Chircheſcot dicitur, decimæ

Mortuo Duce Roberto, Gulihelmus successit filius eius.

decimæ garbarũ, cum denarijs ſancti Petri, quod Anglicè, Romeſcot dicitur, fideliter redderentur. Vicecomitibus præterea regni Angliæ & præpoſitis diſtrictè mandauit, vt nulli hominum vim inferant, ſed tam nobilibus quàm ſeruis recta iuditia faciant, nec propter pecuniam fiſco reponendam in aliquo à iuſtitia deuient, dum non habeat neceſſitatem de peccato pecuniam adaugere.

De dedicatione cœnobij beati Eadmundi.

ANno gratiæ. Mxxxij. archiepiſcopus Agelnothus, cœnobium ſancti Eadmundi in Bedericheſworth honorificè conſtructum, in venerationem dei genitricis, ſanctique prefati. xv. Kalend. Nouembris dedicauit.

Rex Cnuto à Romana reuertitur curia.

ANno gratiæ. Mxxxiij. defuncto Leofſio, Vigornienſi epiſcopo, Brithegus ſedem epiſcopalem ſuſcepit.

ITem Benedictus, ſicut dicit Martinus, electus eſt de papatu: & factus eſt alius papa, Sabinenſis epiſcopus, qui infrà vocatus eſt Sylueſter. Et iſte quoquè electus eſt: & Benedictus ille recuperauit papatum. Iſte etiam iterum eſt electus: & datus eſt papatus Iohanni archidiacono ſancti Iohannis ante portam Latinam, qui Gregorius ſextus infrà dictus eſt. Et hic habito papatu, quum eſſet rudis literarum, alterum papam, ad vices eccleſiaſtici officij exequendas, ſecum conſecrari fecit. Quod quum multis non placeret, tertius ſuperinducitur: qui ſolus vices duorum impleret. Vno igitur contra duos, & duobus de papatu altercantibus contra vnum: & mortuo Gregorio, Henricus Imperator contra duos Romam accedit. Et eis canonica & imperiali cenſura depoſitis, Sindegerum Babenbergẽſem epiſcopum (qui infrà Clemens ſecundus, dictus eſt) in papatu per vim ſubſtituit. A quo Henricus Imperator coronatur: Romanis ſibi promittentibus & iurantibus, ſe ſine ipſius conſenſu, nunquam Romanum potificem electuros. Iſte Benedictus, qui fuit nepos ſuperioris Benedicti, apparuit iuxta Molendinum cuidam, in ſpecie cuiuſdam monſtruoſi animalis: cuius caput & cauda, aſini erat: reliquum corpus ſicut vrſus. Quumque inſpector territus fugeret, clamans monſtrum poſt ipſum, dixit, Noli me expaueſcere: ſcito, me fuiſſe hominem, ſicut tu es. Sed ſic me repræſento, ſicut olim, infælix papa exiſtens, beſtialiter vixi. Hæc Martinus.

Eodem anno, Cnuto rex potentiſſimus, à Roma rediens, contra Scotos rebellantes hoſtilem expeditionem duxit, & Malcolmum regẽ, cum duobus alijs regib', leui negotio ſuperauit. Idem quoq; rex Cnuto abbatiam ſancti Benedicti de vlmo fundauit, ibidemq; monachos

monachos sub regula sancti Benedicti, quàm mirificè commendauit, deo militare constituit. Idemque viam in Marisco inter Rames. & Burgum, quod Kingesdelfe dicitur, vt periculum magnorũ stagnorum vitaretur, eruderauit. Insuper grat' deo pro oblata victoria, multa religiosis in libertatibus & possessionibus contulit donatiua, & roborauit duratiua. Pauperibusque multa præcepit beneficia liberaliter erogari.

ANno gratiæ. Mxxxiiij. Benedictus sedit in cathedra Romana, annis. xiiij. Eodem anno, defuncto Eadrico Dorkacestrensi episcopo, Eadnothus successit. Benedictus Papa creatur.

ANno gratiæ. Mxxxv. rex Anglorum & Danorum & Norvvegẽsium Cnuto, Svvanum filium suum ex Elgiua super Norvvegenses regem constituit, atque filium suum Hardecnutum, ex Emma Normannica susceptum, regem Danorum coronari fecit. Rex Cnuto filios suos coronauit.

DEinde in Angliã rediens, pridie idus Nouembr. apud Septoniã diem clausit extremũ. De quo non arbitror esse tacendũ, quòd cum eleganter floreret in regnis potẽter adquisitis, regalem cathedram in litore maris ascendentis statui fecit, & in ea residens cõminando dixit: Tu meæ ditionis es, & terra in qua sedeo, mea est, nec est in ea quisquam, qui impunè meo resistere imperio ausus existat. Impero nunc tibi, ne in terram meã ascendas, nec vestes meas regales madefacere præsumas. Sed mare de more ascendens, nec præceptis eius obtẽperans, pedes regis & crura, sine reuerẽtia madefecit. Rex igitur ferè nimis tardè exiliẽs, ait: Sciant omnes habitatores orbis, vanã esse, & friuolã regũ potentiã, nec regis nomine quempiam fore dignũ, præter eum, cuius nutu cælum, terra, & mare, cũ omnib' quæ in eis sunt, legibus obediunt sempiternis. Rex quoq; deinceps, nunquã coronã portauit. Sed coronam suam super caput imaginis crucifixi imponens, magnum regibus futuris præbuit humilitatis exemplum. Sepultus est autem apud VVinton. in veteri monasterio, more regio, cuius anima gloria perfruatur sempiterna. De morte Cnutonis regis Anglorum.

DEfuncto autem Cnutone rege potentissimo, conuenerunt apud Oxoniam ad colloquium, proceres regni, vt de nouo rege creando tractarent ibidem. Vbi Consul Leofricus & omnes Danorum principes cum London. elegerunt Haraldum, filium Cnutonis ex concubina Algiua generatum. Sed Godvvinus, Comes Cantiæ, cum principibus VVestsaxoniæ contradicentes, maluerunt Hardecnutum filium Cnutonis ex Emma regina, vel vnum ex filijs De coronatione Haraldi filij Cnutonis.

regis Aethelredi, & eiusdem Emmæ qui in Normannia morabantur. Sed quoniam Hardecnutus erat tunc in Dacia, Aelfredus & Eadvvardus, filij regis Aethelredi, absentes in Normannia, præualuit pars Haraldi & regni Angliæ diademate insignitus, VVintoniam festinauit, & gazarum opumque thesauros, quos rex Cnuto Emmæ reginæ reliquerat, tyrannicè rapiens, eandem Emmam, vt nouercam suam, ab Anglia exulauit. Quæ ad Baldevvinum Flandriæ Comitem diuertens, accepit ab eo castellum de Brigges, vt ibi moraretur. Gulielm' namq; Normannorũ Dux, adhuc sub tutorib' in custodia cõstitutus, ducatus sui liberam non habuit potestatem.

Dicit Gulihelmus Malmesber. istum Haraldum filium cuiusdã sutoris fuisse, & Aelfginam reginam illum, rege nescente in filium sibi adoptasse, & quasi regis filium fecisse nutriri.

Aelfredus, Aethelredi regis filius, in Angliam veniens, oculorũ luce priuatus est.

ANno gratiæ. Mxxxvi. Aelfredus, Aethelredi regis primogenitus, adhuc in Normannia degens, audita morte Cnutonis, cum nauibus. xxv. electis, militibus plenis, venit in Angliã, vt paternum regnum, de iure sibi debitum, vel pacificè, vel si necessitas cogeret, armatorũ præsidio obtineret. Qui ad Sãdvvici portũ cum suis applicans, Doroberniam vsq; peruenit. Cumque Comes Cantiæ Godvvinus, eius aduentum cognouisset, venit obuiam ei, & illum in fide sua suscipiens, Iudæ proditoris vicem in ipso & in suis commilitibus sequenti nocte compleuit. Nam post data pacis oscula, & læta conuinia, intempestæ noctis silentio, cùm Aelfredus & eius socij sopori membra dedissent, capti sunt omnes inermes in cubilibus suis, nihil mali suspicantes, à multitudine irruentium armatorum, & manibus eorum post terga ligatis, compulsi sunt per ordinem, vnusquisque iuxta alium, considere. Vbi ita sedentes nouem semper decapiti sunt, & decimus dimissus, & ad tempus vitę reseruatus. Facta autem sunt hæc apud Gildefordę, villam regiam. Sed vbi Godvvino proditori visum est, plus quam sit vtile, adhuc viuos superesse, iussit iterum decimari, & sic pauciss imi superstites remanserũt. Aelfredum verò iuuenem, per omnia dignum regio honore, ligatum ad vrbem Londonienſen transmisit, ad regen Haraldum, vt vberiorem gratiam apud eum inueniret, cum paucis suorum, qui indecimati remanserant. Sed continuò, vt rex iuuenem Aelfredum vidit, ipsum ad Elienſem insulam adductum oculis priuari fecit. Milites autem nimis pernitiosè peremit, & Aelfredus iuuenis egregius, spiritum exhalauit, vbi & sepulturam accepit.

Anno

ANno gratiæ. Mxxxvij. corpus Pallantis filij Euandri, de quo Virgilius refert, Romæ repertum est illibatum, ingenti admiratione omnium intuentium, quod per tot ſecula incorruptionem reſeruauit. Apertio vulneris, quod in medio pectoris Turnus fecerat, quatuor pedum & ſemiſſis habens longitudinẽ. Repertum fuit & epitaphium huiuſmodi ſuperſcriptum. Corpus Pallantis filij Euandri Romæ inueniatur.

Filius Euandri Pallas, quem lancea Turni
Militis occidit, more ſuo iacet hic.

Ardens lucerna ad caput eius inuẽta eſt, arte mathematica compoſita, ita, vt nullius flatus violentia, nullius liquoris aſperſione valeret extingui. Quod cum multi mirarẽtur, quidam ſubtilius habens ingenium, ſtylo, ſubtus flammam, fecit foramen, vnde introducto aëre, ignis ardere ceſſauit. Corpus ſanè muro appoſitum, longitudine ſui murorum altitudinem vicit. Sed procedentibus diebus, ſtillicidijs torantibus, & corpus madefacientibus, communem mortalium corruptionem cognouit, neruis fluentibus, & cute ſoluta.

ANno gratiæ. Mxxxviij. Agelnothus. Cãtuar. archiepiſc. diẽ clauſit extremũ. iiij. Kal. Nouẽbr. cui ſucceſſit Eadſius. Defuncti ſunt etiam hoc anno, Aethelricus, Seleſeienſis, Aelfricus, Helmhamenſis & Brithegus VVigornienſis epiſcopi. Quibus ſucceſſerunt, ad Seleſeienſem eccleſiam Grinketello, ad Helmhamenſem Stigãdus, ad VVigornienſem Liuingus, Cridienſis antiſtes. Sed Stigãdus poſtea iectus, & Grinketello, Seleſeienſis epiſcopus, ære dato non modico, electus, duos habuit epiſcopatus, Seleſeienſem, & Helmhamẽſem. Deniq; tamẽ Grinketello iectus eſt, & Stigãdus recept'. Tũc Stigãdus fratri ſuo Aegelmaro, Helmhamẽſem epiſcopatum precio adquiſiuit. Atq; idẽ Stigandus, vt auaritiæ proprię ſatiffaceret, Cantuarienſem, & VVintonienſem, data pecunia, thronos aſcẽdit, vix annuens, vt in epiſcupatu Seleſeienſi prius ordinaretur antiſtes. De morte plurimorũ epiſcoporũ.

ANno gratiæ. Mxxxix. defuncto Brithmaro, Lichefeldenſi epiſcopo, Vlſius ſucceſſit. Quo etiam anno Hardecnutus, rex Danorum, ad Emmam reginam, matrem ſuam in Flandriam deuectus, cun ipſa apud Brigges moram fecit. Hardecnuto rex Danorũ in Flandriã venit.

ANno gratiæ. Mxl. Henricus, Romanorũ adeptus imperiũ. xvi. annis magnificè imperauit. Eodẽ anno, rex Anglorũ Haraldus, cũ regnaſſet. iiij. annis, apud Oxoniã defunct' eſt, & apud VVeſtmon. ſepultus. Tũc proceres, tã Anglorũ quàm Danorũ, in vnam cõcordantes ſententiam, miſerunt legatos ad Brigges in Flandriam, ad Dẽ morte Haraldi regis, & coronatiõe Hardecnutonis.

regem Danię Hardecnutonē, qui cū matre ſua ibidē morabatur, rogātes, vt ad Angliam veniret regni diadema ſuſcepturus. Qui conſilijs magnatum ilico adquieſcens, æſtate media venit in Angliam, & gratanter ab omnibus ſuſceptus, ab Eadſio Cantuar. archiepiſcopo, in regem eſt conſecratus. Qui mox in regno confirmatus, iniuriarum, quæ ſibi & ſuæ matri, à ſuo prædeceſſore Haroldo rege, illatæ fuerant, non immemor, Aelfricum Ebor. archiepiſcopum, Comitem Godvvinum, Eadricum diſpenſatorem, & Trondum carnificem Londonias miſit, ipſius regis corpus effodere, & in Thameſim flumen decapitatū proijcere præcepit. Quod cum proiectū fuiſſet in flumen, breui poſt tempore, à quodam piſcatore repertū eſt, & à gente Danica London. in cœmiterrio Danorum ſepultū. Et his ita geſtis, vnicuique remigi ſuæ claſſis octo marcas, & ſingulis rectoribus decem marcas, de tota Anglia pendi præcepit. Vnde cunctis, qui eius prius aduentum optauerant, exoſus effectus eſt. Ad hæc etiam, pro nece Aelfredi fratris ſui, contra Godvvinum Comitem proditorem, & Liuingum epiſcopum V Vigornienſem, accuſantibus illos Aelfrico Ebor. archiepiſcopo conſtanter, & alijs multis, ex ira vehememti exarſit. Quocirca idem rex Liuingum degradauit, & Aelfrico epiſcopatum conceſſit. Godvvinus quoque, pro morte fratris ſui Aelfredi, & amicitia regis obtinenda, dedit ei nauem auream, cum roſtro aureo fabricatam, & armamentis, aureis inſtructam, armis decoris, & octoginta militibus aureis decoratam. Horum autem militum quilibet, in brachijs ſuis, duas habebat armillas aureas. xvi. vncias appendentes, loricam auream trilicem, caſſidem in capite auream, gladium aureis ſcapulis, renibus accinctum, ſecurim Danicā ex auro fabricatam, in ſiniſtro humero pendentē, in manu ſiniſtra clypeum, cum vmbonibus aureis & clauis, in dextera lanceam auream, quæ lingua Anglorum Hategar nuncupatur. Inſuper hæc omnia, cum principibus fermè totius regni, & dignioribus regi iurauit, non ingenio ſui conſilij, aut voluntate fuiſſe, quòd frater eius fuerat excœcat', ſed regem Haraldum, quod factū fuerat, præcepiſſe.

Rex Eadvvardus in Angliam ad regē venit.

ANno gratiæ. Mxli. rex Anglorum Hardecnuto, miniſtros ſuos per omnes fines regni deſtinauit, vt tributum quod indixerat nulli parcentes colligerent, & piratis ſuis indo omnia neceſſaria miniſtrarent. Ex quibus duos, Facderū & Turſtinum, V. Vigornienſes prouinciales cum ciuibus, eò quòd in eos nimis crudeliter

deſæuiſ-

desæuissent in quodam monasterij solario, quò pacis gratia confugerãt, peremerunt. Vnde rex nimia commotus ira, in vltionem tãtæ transgressionis, Comites & armatos milites illo transmittens, præcepit vt homines interficerent, ciuitatem spoliarent incenderent & totam prouinciam deuastarent. Quod cum factum fuisset, iuxta quod sibi fuerat imperatum, cum præda maxima ad regem sunt conuersi, & sic eius ira quieuit. Eodem anno Eadvvardus, regis Aethelredi filius, de Normannia veniens in Angliam, à rege fratre suo gratanter susceptus, cum gloria & honore in curia eius remansit.

Hardecnuto sororem suã dedit Henrico imperatori.

Eodem tempus rex Anglorum Hardecnuto, Gunildam, sororem suam ex Cnutone rege & Emma regina generatam, ingentis pulchritudinis puellam, Henrico imperatori Romano destinauit matrimonio copulandam. Erat autem haec virgo temporibus Cnutonis regis, propter eius decorem incomparabilem à multis viris nobilibus petita, sed non impetrata. Vnde nunc adeò celebris fuit illa nuptialis pompa, quòd rex frater eius & oēs ferè habitatores regni, thesauros auri & argenti, cum pallijs, gemmis & equis pretiosis ita effuderunt, quòd vsque in hodiernum diem in conuiuijs, & tabernis histriones & tibicines, instrumentis & cantibus hanc pompam dignè efferre non sufficiunt nuptialem. Steterit autem inter eos multo tempore fœdus coniugalis amoris. Sed nouissimè, à discordiæ seminatoribus, Gunilda est apud imperatorem, de crimine adulterij, accusata. Oportebat ergo iuxta consuetudinem regionis, vt Gunilda per duellum, contra accusatorem, gygantææ immensitatis hominem, famam suæ puritatis redimeret. Sed ex omnibus militibus vel ministris, nec vnus fuit inuentus, qui cum illa ab Anglia venerant, qui auderet cum delatore congredi, propter horrendã corporis eius deformitatem. Cumque Gunildæ angustiæ essent vndique, puer quidam, quem ab Anglia secum duxerat, & in cius thalamo educatus fuerat, qui nanus erat, & propter corporis paruitatem, Mimecan dicebatur, duellum pro domina, quam per mendacium nouerat accusatam, suscepit & conserto prælio cum gigante, per miraculum dei succiso delatoris poplite, ipsum enerauit. Quo ruente in terram, Mimecanus caput eius abscidit, & illud suæ dominæ præsentauit. Tunc imperatrix, ex insperato gaudens effecta triumpho, imperatori repudium fecit, nec vltra, minis aut blandicijs vinci potuit, vt thorum eius ascendere consentiret.

HEnricus imperator, patre Conrado adhuc viuente, à clerico quodam fistulam argeteam eo pacto susceperat, vt cum foret imperator, illi episcopatum conferret. Henricus iste, tandem adultus, & post patrem imperator creatus, repetenti clerico promissum, episcopatū libenter donauit. Sed non multo post, praui infirmitate correptus lecto decubuit, & crescente ægritudine per triduum sine sensu & voce ita mutus, & quasi è corpore raptus, iacebat: vt in solo pectore vix vitalis spiritus palpitaret. Nec aliud vitæ erat indicium, quàm quòd manu ad nares apposita, sentiebatur anhelitus perexilis. Tunc præsentes episcopi, & amici, triduano indicto ieiunio, lachrymis & votis diuinam pro salute imperatoris clementiam implorabant. Quibus, vt creditur, remedijs conualescens, accito episcopo, quem Simoniacè, pro fistula argentea episcopum fecerat, illum per decretum concilij degradauit. Confessus est enim, audientibus cunctis, quòd toto triduo, quo examinis iacuerat, inter dæmones constitutus, illos adeò sibi sensit infestos, quòd flammas igneas per fistulam in os eius iaculantes, corpus eius totum, tam intus, quàm exterius incendebant. Flamma autem illum adeò exurebat, quòd terrenus ignis, in comparatione ignis illius, tepidus, & quasi nihil calere putaretur. Sed inter hæc incendia, feruentissimum habuit quemdam iuuenem, quasi assatum igne, dictus imperator, qui calicem aureum manibus miræ magnitudinis aqua plenum portauit. Cuius solicitudine, & laticis aspersione extinctis ardoribus, ad pristinam rediit sanitatem. Cum autem dictus imperator de iuuene assato, qui sibi refrigerium præstiterat, miraretur quis esset, reduxit ad memoriam, quoddam cænobium beati martyris Laurentij, olim à paganis destructum, quod ipse reædificauerat, & monachis impositis, multa prædia, & ornamenta contulerat, & inter alia beneficia, calicem aureum, gemmis decoratum, quem ob honorē martyris ecclesiæ contulerat, nunc in ardoribus positus retognouit, dum iuuenis assatus, ibi refrigerium ministrauit.

De morte regis Hardecnutonis, & de coronatione regis Edvvardi.iij

ANno gratiæ. Mxlij. rex Anglorum Hardecnuto, dum conuiuio nuptiarum, in quo Osgodus Clappa, vir magnæ potentiæ filiam suam Giuam viro cuidā Danico, nomine Cnutoni apud Lambeiā copulare matrimonio, lætus, sospes, & hilaris, cum sponsa prædicta & quibusdam alijs bibens staret, inter bibendum in terram corruit, & sic repentè mutus permanēs idem rex. vi. Idus Iunij, spiritum exhalauit. Deinde VVintoniam delatus, iuxta Cnutonem patrem

suum,

suum, sepulturam accepit. Cuius frater Eadvvardus, annuente clero & populo, Londonijs in regem eligitur, & ab archiepiscopis Cantuariensi Eadsio & Ebor. Aelfrico, cũ sibi subiectis episcopis, prima die paschæ, in regem apud VVintoniam consecratur. Erat autem rex Eadvvardus, filius Aethelredi, qui fuit Eadgari, qui fuit Eadmũdi, qui fuit Eadvvardi, qui fuit Aelfredi Magni regis, cuius genealogia superius ad Adam vsque perducitur. Rex vero Eadvvardus, statim vt in regẽ fuerat coronatus, Emmæ reginæ, matri suæ, quæ tunc apud VVintoniam degebat, quicquid habuit in auro & argento, & rebus pretiosis ei abstulit, eò quòd antequam rex esset, nihil illi dederat, quod petebat. Sed tamen præcepit, sufficienter, si necessaria, ministrari, & illam mandauit ibidem quietè demorari. Et nota quòd alter Eadvvardus frater Aethelredi fuit ille Eadvvardus martyr, patruus fuit istius Eadvvardi.

ANno gratiæ. Mxliij. Eadsius Cantuar. archiepiscopus, graui infirmitate detentus episcopatum dimisit, & in loco eius Stvvardus est archiepiscopus consecratus. Eodem anno, † Helstanus Ramesciensis abbas, in vigilia sancti Michaelis, intrà ecclesiam, ad horã vespertinalem, ab homine quodam extraneo, cultello confossus expirauit, cui Aelfvvinus ad abbatiam successit.

Eadsius archiepiscopatum Cãtuarien. dimisit †Aethelstanus.

ANno gratiæ. Mxliiij. rex Eadvvardus in patrocinium regni sui, filiam Godvvini, potentissimi Consulis, nomine Aeditham, vxorem duxit. Quo etiam anno, defuncto Aelfrico, Helmhamensi episcopo, Stigandus, regis capellanus, successit.

Rex Eadvvardꝰ vxorem duxit.

ANno gratiæ. Mxlv. Brithvvoldus, Ramesburiensis episcopus, obiit, & Hermannus regis capellanus successit. Eodem anno, rex Eadvvardus ad portum Sandvvic classem numerosam congregauit contra regem Noricorum, ad Angliam venire disponentem. Sed bellum à Svano Danorum rege sibi illatum, aduentum illius impediuit.

Rex Eadvvardꝰ classem inaniter congregauit

ANno gratiæ. Mxlvi. Siluester sedit in cathedra Romana diebus lvi. Cui eodem anno, Gregorius succedens, sedit annis duobus. Eodem anno, Liuingus, qui VVigornensem, Cridiensem, & Cornubiensem habuit episcopatum, obiit. Post cuius decessum Leofticus, regis Cancellarius, Cridiensem, & Cornubiensem obtinuit episcopatus, VVigornensem verò pontificatum Aeldredus suscepit.

Siluester papa.

ANno gratiæ. Mxlvij. defuncto Grunkercle, Selesiensi pontifice, Hecca, regis capellanus, successit. Quo vtiq; anno, mortuo Ealf-

Stigandus ij episcopatus obtinuit.

 vvino,

vvino, VVintoniæ episcopo, Stigandus, Heliensis præsul in eius
locum sublimatus est.

Clemens papa. Anno gratiæ MXLVIII. Clemens sedit in cathedra Romana men-
ses nouem, & dies viii. Eodem anno defuncto Eadmundo,
Dunelmensi episcopo, Eadredus successit.

De sortilegio hoc tempore detecto. Anno gratiæ MXLIX. Damasus sedit in cathedra Romana, diebus
viginti sex. Cui eodem anno Leo succedens sedit annis quinq;
mensibus duobus, & diebus sex. Huius papæ temporibus misit rex
Eadwardus legatos ad eundem apostolicam, vt à voto quod vouerat absolueretur. Vouerat enim ire Romam, si regna paterna eum
adipisci contingeret. Quem papa à voto penitus absoluens ei re-
scripsit, sub nomine sanctæ obedientiæ & penitentiæ hmiter iniun-
gendo, vt expensas quas ad iter parauerat pauperibus erogaret, &
cœnobium monachorum in honorem sancti Petri apostolorum
principis, aut nouum construeret, aut vetustum emendaret, & suffi-
cientia victualium fratribus de suis redditibus constitueret. Cui
loco quicquid conferret, vel collatum esset, vel ab aliis conferendū
fuisset, vt ratum esse apostolica authoritate præcepit, & quæcun-
que priuilegia ibi instituere voluisset ad honorem dei pertinentia,
concessit & robustissima authoritate confirmauit, & in fractores
eorum eterna maledictione damnauit. Reuertentibus itaque in
Angliam legatis, reuelauit beatus Petrus cuidam probabilis vitæ mo-
nacho incluso, nomine Vlfino, voluntatem suam esse vt restitueretur
locus qui dicebatur VVestmonasterium. Cumq; visionem regi suisq;
retulisset. Rex totius regni consilio, locum predictum restituit, &
possessionibus, redditibus, & libertatibus largissimis ampliauit. Eodē
anno detectum est Romæ sortilegium diabolicum, & nostris sæ-
culis inauditum. Erant enim in strata publica, qua Romam itur, duæ
aniculæ, in vno commorantes tugurio, & vno imbutæ maleficio,
quæ hospitem, si aliquando solus superueniebat, in equum vel por-
cum, vel in aliud quodlibet animal transformare solebant, & mer-
catoribus animalia transformata vendentes, nummos inde acce-
ptos in ebrietate simul, & crapula consumebant. Quæ casu, iuuenem
quendam, qui artem saltandi nouerat, & victum moribus histrio-
num quærebat, hospitio receperunt. Quem nocte illa in asinum
transformātes, magnum ex eo lucrum habebant. Non enim, asinus
affectus, iuuenis amiserat intelligentiam, etiamsi amiserat loquelā.
Nam quicquid præcipiebatur, ioculando & saltando impleuit asi-
nus. Ac-

asinus. Accurrente itaque vulgi multitudine ad ludum asini, non nisi dato pretio asinum ludentem videre maleficę mulieres sinebāt. Rumore igitur tandem per prouinciam disseminato, accessit diues quidam ad maleficas mulieres illas, & non modico precio collato, asinum in suos vsus conuertit. Sed diues cum asino recedens, à muliere ammonitus est, vt si diuturnum vellet habere ludum, ab aquæ ingressu asinum arceret. Custos ergo asini à diuite constituitur, qui illum diligenter seruaret. Diues autem, cum gaudium habere voluisset, ludus asini lætificabat conuiuas. Sed cum tempus plurimum præteriisset, versus est in fastidium ludus asini, & cœpit à custode suo negligentius custodiri. Qua propter die quadam, abrupto, quo ligatus erat, loro, fugit, & in proximum lacum se proiecit, & diutius in aqua volutatus, pristinam, sibi hominis formam restituit. Custos autem eius illum insecutus, viso homine, sciscitabatur an asinū fugientem vidisset. Ille refert se asinum fuisse, sed modò se formam hominis suscepisse. Et omnem illi casum exponens, ea quæ de ipso facta fuerant, per ordinem recitauit. Miratus famulus, ad dominum rem detulit, & dominus ad papam Leonem. Et mulieres conuictæ, papæ suum cōfitentur delictum. Sed papam super hoc dubitantem, Petrus Damianus certificauit, producto exemplo de Simone Mago qui Faustianum in Simonis figura videri, & à filijs suis horreri fecit.

Sicut dicit Augustinus de quodam viro, nomine Prestantio, à filio Prestantij se audisse, quòd venenum in caseo sumpserit. Vnde in lecto quasi dormiens multis diebus iacuerit, vbi euigilans caballum se factum esse dixit, & annonam sicut caballus, portasse se retulit. Narrat idem Augustinus dum esset in Italia, de quibusdā mulieribus se audisse, quæ viatoribus in caseo dabant diabolica machinamenta, per quę in iumenta videbantur conuerti. Qui, peractis operibus sibi tunc impositis in humanam formam redibant & mētem rationabilē testati sunt se iterum habuisse. Item à Macario heremita scriptum inuenitur, quòd puella à venificis in equam mutata, & ab amicis ipsius, Macario presentata, non visa Macario equa, sed puella, amicis verò suis omnibus videbatur iumentū, vbi vir dei ad dominum precibus fusis, & puellam fecit omnibus apparere verè feminam, vnde apparet demones humanas formas immutare in bestias non posse sed oculos hominum suis machinationibus falsitare, ita vt aliud sit corpus & aliud videatur.

Anno

Quibusdam episcopis defunctis, alij in loco eorũ succedunt.

ANno gratiæ. Ml. defuncti sunt episcopi, Eadnothus, Dorkacestrẽsis, Stvvardus, vicarius Eadsij, Cantuar. archiepiscopi, & post ipsum idem Eadsius diem clausit extremum. Eadsio succedit Robertus London. episcopus, & Roberto ad ecclesiam Lõdonien sem succedit Gulihelmus, ad Dorkacestrensem Vlfo regis capellanus.

De quodam sacerdote indignè missam celebrante.

ANno gratię. Ml. rex Eadvvardus à vectigali gratissimo Anglos absoluit, quod, patre viuente, Danicis stipendiarijs triginta octo millium librarum solui consueuit. Eodem anno, defuncto Aelfrico Ebor. archiepiscopo, Kinsius, regis capellanus, succedit. Per idem tempus, Gulihelmus, dux Normannorum veniens in Angliam, ab Eadvvardo rege honorificè susceptus est, quem multis donatũ muneribus ad propria remisit. Hoc quoque anno, conuenerunt multi nobiles gentis Northanhumbriæ, prope ciuitatem Lindissarnæ, ad ecclesiam quandam, vbi erant placitaturi, & rogauerunt presbyterũ, vt charitatiuè eis missam celebraret. At presbyter, qui nocte illa cum concubina dormierat, ad sacrum officium accedere formidabat. Sed illis vehementer presbyterum rogantibus vt missam cantaret, precibus eorum tandem victus, cum timore iam diuina mysteria poscentibus celebrauit. Sed hora, qua sacrosanctum mysteriũ sumere debuit, calicem diligenter inspexit, & ecce particulam, quæ iuxta morem missa fuerat in calicem, ita in nigerrimam formam vidit mutatam, quòd piscis colorem, potius quàm panis & vini, in calice videret. Presbyter continuò reatum suum intelligens, & multum tremens, quid de hoc, quod vidit in calice, deberet facere, hæsitabat. Nam illud velut mortem sumere abhorrẽs, in terram fundere volebat. Sed quoniam consecratum erat, id facere metuebat. Timẽs ergo quòd quicquid faceret, omnipotentis dei iudicium effugere non valeret, cum tremore magno illud sumpsit. Sed tantæ amaritudinis erat, vt nil ad gustandum amarius videretur. Et missa vix completa, ad episcopum venire festinabat, & ei rem gestam per ordinem declarabat. Cui episcopus, indicta pœnitentia præcepit, vt sinceram deinceps, & castam deo vitam offerre studeret. Quod ille fideliter promittens, quoad vixit, promissum impleuit.

CIrca eosdem dies, Comes Bononiæ, Eustachius, qui Godam regis Eadvvardi sororem vxorem habuit, apud Douer iam, cum suis applicuit. Vbi milites eius, cum stolidè nimis & superbè, hospitia quærerent, vnum de Burgo hominẽ peremerunt. Quod videns quidam Burgensis, illum militem interfecit. Ob quam rem Comes

& eius

& eius commilitones in iram conuersi, viros & mulieres plurimos occiderunt, pueros suorum & equorum pedibus contriuerunt. Sed vbi Burgenses, ad obsistendum conuolarunt, hostes turpem inierunt fugam. Sed in fugiendo ex eis. xviij. interfectis, cæteri ad regē Eadvvardum, qui tunc Glouerniæ erat, confugerunt. Comes Godvvinus, de hominibus suis, de Burgo Douerensi interfectis nimis iratus, de toto honore comitatus sui, scilicet de Cantia, Suthsaxonia, & VVestsaxonia, & filius eius primogenitus Svvanus, de honore suo, id est, Oxoniensi, Glouerniensi, & Herefordensi, Somersetensi, & Berocēsi prouincijs, Haraldus filius eius, de honore suo id est, Eastsexia, Eastanglia, Cantebrigia & Huntendunensi, ingentem exercitum collegerunt. Hoc rex Eadvvardus cum cognouisset, collegit & ipse exercitum copiosum, paratus cum hostibus, si necesse fuerit, decertare. Godvvinus interea, cum exercitu suo in prouinciam veniens Glouernienſem, missis ad regem legatis, Comitem Eustachium, cum socijs suis, sub denuntiatione belli sibi reddi mādauit. Cui rex militaribus copijs sufficienter instructus, significauit, quod Eustachium Comitem ad eum non mitteret. Præcipiens insuper, vt qui exercitum contra ipsum collegerat, & sine eius licentia pacem regni perturbauerat, veniret ad eum die statuta, super hac iniuria sibi responsurus, & iuri pariturus. Godvvinus verò, sicut contra regem prælium committere non audebat, ita ad curiam eius venire iuri pariturus nolebat, vnde rex communi curiæ suæ iudicio, ipsum Godvvinum & eius quinque filios ab Anglia exlegauit. Qui mox, cum cōiuge sua Giua, & Tosto, filius eius, cum Iuditha vxore sua, filia Baldvvini, Comitis Flandrēsis, & alij duo filij eius Svvanus & Gurth, nauem cum thesauris multis ascendentes, in Flandriam ad prædictum Comitem cursum direxerunt. Porrò filij eius Haraldus & Leofvvinus, Bristoliam adeūtes, in Hyberniam sunt transuecti. Reginam quoque Editham, rex propter patrem eius repudiauit, & cum vna pedissequa, ad Redvvellam, sine honore destinauit, & abbatissæ custodiendam commendauit.

De morte Emmæ reginæ.

ANno gratiæ. Mlij. Marianus Scotus, scriptor chronicorum veracissimus, sæculum reliquit. Eodem anno Emma regina, vxor regum Aethelredi & Cnutonis, obijt, & VVinton. sepulta est. Per idē tempus rex VValensium Griffinus, Herefordensem depopulans prouinciam, multos rebellantes prouinciales interfecit. Nec multò post Comes Haraldus & frater eius Leofvvinus, ab Hybernia venientes

nientes in VVestsaxoniam, multas rapuerunt prædas, quibusdam obstantibus interfectis. Godvvinus verò in Cantia, Suthsexia, & regionibus illis piraticam agens rapinam, ad Vectam insulam tandē peruenit, vbi filij eius Haraldus & Leofvvinus, venientes ad eum, studiosius machinabantur vt sese in regem Eadvvardum vindicarent. Attraxerunt ergo in fauorem sui prouinciales innumeros viros bellatores, & immensō exercitu congregato, in die exaltationis sanctę crucis, classem versus vrbē London. dirigentes, ad Suthwerk prope ciuitatem castrametati sunt. Rex Eadvvardus, qui tunc Londonijs erat, ingentem armatorum copiam, & classem nō modicam congregauerat, vt per aquam Godvvinum & filios eius insequeretur & terram. Sed Angli, quorum filij, nepotes, consanguinei, & amici, cum Godvvino erant, noluerunt contra eos decertare. Vnde sapientes quinque ex vtraque parte, inter regem & Godvvinum Ducem de pace redintegranda studiosius tractauerunt. Mane autem facto, rex habito cum primatibus consilio, honorem pristinum restituit Godvvino & filijs eius omnibus, præter Suanum. Ille enim pœnitentia ductus, eò quòd Beornum, regis consobrinum necauerat, vnde de Flandria nudis pedibus Hierusalem petens, in reditu suo, in itinere defunctus est, ex nimio frigore in firmitate contracta. Filiam quoque Ducis Editham reginam, rex dignanter recepit, & eam pristinæ restituit dignitati. Acta itaque concordia, & pace firmata, rex omni populo bonas leges, & rectam iustitiam promisit, & Normannos, qui sibi contra Anglos iniqua dederant cōsilia, ad natale solum remisit. Inter quos Robertus, Cantuar. archiepiscopus, & Gulihelm' præsul Lōdon. cū Vlfone, antistite Dorkacestrensi, & suis Normannis, vix euadentes, mare transierunt. Sed non multo post, Gulihelmus, propter bonitatem suam reuocatus, in suum restituitur præsulatum. Stigandus, qui quondam Helmhamensi episcopatu dimisso, sublimiorem gradum meditatus, VVintoniensem inuaserat episcopatum, nunc regis Eadvvardi simplicitatem circumueniens, viuente Roberto, Cantuariensem obtinuit dignitatem. Osbernus verò, & Hugo, Normanni genæ, sua castella relinquentes, & Scotorum regem adeuntes, ab ipso recepti sunt.

Rhes' frater Griffini regis perimitur.

ANno gratiæ. Mliij. frater Griffini, regis VValensiū, Rhes' nomine, in loco, qui Bulenduna dicitur, occisus est, & caput eius regi Eadvvardo in vigilia epiphaniæ, apud Glouerniam præsentatur.

Anno

ANno gratiæ. Mliiij. rex Anglorum Eadvvardus, Paschalem solennitatem celebrauit apud VVinton. Rege igitur in hac solennitate ad mensam sedēte, cum pincerna eius cyphum regium, vino plenum mensa tenus gestaret, pedem vnum ad domus pauimentū offendit. Sed altero sese pede recolligens, casum euasit. Quod videns Comes Godvvinus, ac gener regis, qui de more regi prandenti assidebat, ait, Hic frater fratri auxilium fecit. Ad quem rex ironicè loquens, respondit dicens. Frater meus mihi modò posset auxiliari, nisi fuissent insidiæ Godvvini. Quod verbum regis nimis molestè ferens, respondit. Scio rex (inquit) scio, quia de morte fratris tui Aelfredi, me habes suspectum. Sed deus qui verax, & iustus est, hanc, quam teneo, panis buccellam, nō permittat guttur meum, sine suffocatione, transire, si vnquam frater tuus, per me, vel per cōsilium meum morti propior, & à vita remotior fuit. Et hoc dicto, rex buccellam benedixit, quam in os eius mittens Godvvinus, sibi male conscius, ab illa suffocatur. Quem rex exanimem videns, & pallentem, extrahite (inquit) hunc canem, hunc proditorem, & in quadriuio illum sepelite. Indignus enim est, vt Christianam se habere gaudeat sepulturam. Quod videntes filij eius, qui affuerunt, extraxerunt patrem de mensa, rege ignorante, & in veteri monasterio eiusdem ciuitatis sepelierunt eum. Tunc rex Eadvvardus dedit Ducatum Haraldo, filio suo. Eodem anno, ex præcepto regis Eadvvardi, strenuus Dux Northanhumbrorum Sivvardus, exercitum grandem in Scotiam ducēs, regem Machbotum de regno suo fugauit, multis Scotorum millibus interfectis, cum Normānis omnibus, de quibus superius fecimus mentionem. Rex igitur Eadvvardus, regnum Scotiæ dedit Malcolmo, filio regis Cumbrorum, de se tenendum.

De morte turpissima Godvvini proditoris.

ANno gratiæ. Mlv. Victor sedit in cathedra Romana, annis duobus, mēsibus. iij. & diebus. xiij. Eodē anno nobilis Dux Northanhumbrorum Sivvardus obijt, cuius Ducatum, rex Eadvvardus Tostoni, fratri Ducis Haraldi, cōcessit. Nec multò post, rex Eadvvardus in concilio apud Lon. habito, Algarum Comitem ab Anglia exulauit. Qui mox Hybernia petens. xviij. piraticis nauibus adquisitis, iuncto sibi Griffino VVallensium rege, regnum Angliæ depopulaturus intrauit. Tandem ille Algarus & Griffinus, Herefordensem prouinciam, cum fuissent hostiliter ingressi, obuiauit illis Dux Ranulphus, Eadvvardi regis sororis filius, cum exercitu copioso.

Rex Eadvvardus Algarum exulauit.

Sed in primo conflictu, comes Ranulphus fugam capessit cum suis. Quod videntes Algarus & Griffinus, insecuti sunt hostes fugientes, & quingentos ex eis peremerunt, & victoria potiti, Herefordensem ingressi sunt ciuitatem, vbi septem canonicis, qui valuas principales basilicæ defendebant, peremptis, ecclesiam combusserunt, cum rebus & ornamẽtis. Et ciuibus nonnullis interfectis, & captiuatis, ciuitateque cremata, prædæ vbertate ditati recesserunt. Hoc factum cum regi Eadvvardo innotuit, apud Glouerniam magnum exercitum congregauit. Cui Haraldum Ducem strenuum præficiens, ipse Algarum & Griffinum ardenter insequitur, ac fines VVallensium audacter ingressus, castrametat' est in Snáudunam. Griffinus verò, & Algarus scientes Haraldum virum esse strenuum & bellicosum, fugerunt à facie eius, illi resistere non audentes. Ille autem post grauem regionis desolationem, apud Herefordiam diuertens, vallo eam lato & alto cinxit, portisq; ac seris muniuit. Sed tandem nunciis, inter Haraldum & eius aduersarios discurrentibus firmam ad inuicem concordiam pepigerunt. Algarus verò ad regẽ veniens, Comitatum suum, ipso concedente, recepit. Eodem anno, Hermannus, VViltoniẽsis præsul iratus, eò quòd sedẽ episcopalem ad Saresburiam, de Ramesberiatrãsferre rex concedere noluit, episcopatum dimisit, atque mari transfretato, apud sanctum Bertinum monachalem habitum suscepit, & tribus annis in ipso monasterio habitauit. Ille autem Hermannus, vltimus VViltonienſis prouinciæ fuit. Nam primus eiusdem regionis præsul, extitit Aethelstanus, secundus Odo, post Cantuar. archiepiscopus, tertius Osulfus, quartus Algarus, quintus Aelfstanus, sextus Siricius, septimus Aelfricus, octauus Brithvvaldus. Hic à tempore regis Aethelredi vsque ad Eadvvardum vltimum durauit. De hoc quoque Brithvvaldo legitur, quòd temporibus regis Cnutonis, frequenter cogitaret de regia stirpe gentis Anglorum, iam penè delera, si esset de cætero redintegranda. Sed cum nocte quadam ista meditantem sopor irrepsisset, in superna raptus, vidit apostolorum principem, beatum Petrum, Eadvvardum, filium regis Aethelredi tunc in Normannia exulantem, manu tenere, & eum in regem consecrare, & cœlibem vitam eum ducturum, & annis xxiiij. regnaturum, ostendit. Eidem quoque Brithvvaldo, quærenti de regum successione, dicitur esse responsum regnum Anglorum dei est, & ipse sibi reges prouidebit. Huic autẽ, vt dictum est, Hermannus, vltimus VViltonensis antistes succedens,

succedens, illum postea episcoparum cum Scirburnensi præsulatu coniungens, apud Saresbiriam sedem constituit cathedralem.

ANno gratiæ M.lvi. Aethelstanus, Herefordensis antistes, diem clausit extremum. Cui successit Leouegarus, Ducis Haraldi capellanus, ecclesiarum amator, pauperum recreator, viduarum & orphanorum defensor, oppressorum subuector, virginitatis possessor. Hunc quoque dei famulum, in omni religione perfectum, Griffinus rex VValensium, Herefordensi ciuitate expugnata, vita priuauit. Huic successit VValterus, qui vsque ad tempora regis Guilhelmi duxit. Eodem anno, Aegelricus, Dunelmensis præsul, episcopatu sponte relicto, ad monasterium, quod Burgum dicitur, secedens, monachum ibidem induit, & annis duodecim illic laudabiliter vixit. Leouegarus episcopus perimitur.

ANno gratiæ M.lvii. Henricus Romanum adeptus imperium annis .l. imperauit. Eodem anno, rex Anglorum Eadvvardus, cum in diebus suis processisset, Aelfredum, VVigornensem episcopum, ad regem Hungarum transmittens, reuocauit inde filium fratris sui regis Eadmundi, scilicet Eadvvardum, cum tota familia sua, vt vel ipse, vel filij eius sibi succederent in regnum. Venit igitur Eadvvardus, cum filio suo Eadgaro, & filiabus Margareta, & Christiana. Sed paruo post aduentum suum in Angliam idem Eadvvardus viuens tempore, in vrbe Londoniarum vitã terminauit, relictis sub custodia regis Eadgaro filio cum filiabus prædictis. Eodem anno, laudabilis vir memoriæ, Comes Leofricus, pridie Kal. Septemb. diem clausit extremum, & apud Conuentriam honorificè sepultus est in monasterio, quod ipse, & vxor eius, dei cultrix, sanctæque virginis Mariæ amatrix, deuota nobilis Comitissa Godiua, à fundamentis, de suo patrimonio construxerunt. Et monachis impositis, terris sufficienter & varijs ornamentis adeò illud ditauerunt, quòd in tota Anglia, tanta auri & argenti copia, gemmarumque, prætiosarum, in nullo inueniretur monasterio, quanta tunc temporis habebatur in illo. VVigornensem, Henesham ensem, VVenelocensem, & Leouensem ecclesias, cum cœnobijs alijs, & præcipuè sancti Iohannis Baptistæ, sanctæque VVereburgæ virginis, in Legecestria sita, & ecclesiam sanctæ Mariæ de Stovve, quam præsul Dorkacestrensis construxerat, Eadmotus, terris ædificijs, & varijs ornamẽtis magnificè ditauerunt. Hæc autem Comitissa religiosè villam Conuentrensem à graui seruitute ac turpi liberare affectans, sæpius Rex Eadvvardus reuocauit nepotẽ suum.

Comitem virum suum magnis precibus rogauit, vt sanctæ trinitatis, sanctæque genetricis dei intuitu, illã à prædicta absolueret seruitute. Cumque Comes illam increparet, quòd rem sibi damnosam inaniter postularet, prohibuit constanter, ne ipsum super hac re de cetero conueniret; Illa contrariò, pertinaua muliebri ducta, virum indesinenter de petitione præmissa exasperans, tale responsum extorsit ab eo. Ascende (inquit) equum tuum nuda, & transi per mercatum villæ, ab initio vsque ad finem, populo congregato, & cum redieris, quod postulas, impetrabis. Cui Comitissa respondens, ait. Et si nolim hoc velle, licentiam mihi dabis? Ad quam Comes, dabo, inquit. Tunc Godiua Comitissa, deo dilecta, die quadam, vt prædictum est, nuda equum ascendens, crines capitis & tricas dissoluens, corpus suum totum, præter crura candidissima inde velauit, & itinere completo, à nemine visa, ad visum gaudens hoc pro miraculo habentem, reuersa est. Comes verò Leofricus, Conuentrensem à præfata seruitute liberans ciuitatem, chartam suam inde factã sigilli sui munimine roborauit.

De casu admirabili qui Romæ accidit.

ANno gratiæ M.lviij. Stephanus sedit in cathedra Romana, mensibus nouem. Cui succedens anno eodem Benedictus, nouem mensibus, vt prædecessor suus, cathedram gubernauit. Eodem tempore, ciuis quidam Romanus, ætate iuuenis, dignitate senatoria clarus, generosam sibi quandam virginem matrimonio copulauit, ob cuius honorem, suis sodalibus, diebus multis, nuptiarum conuiuia celebrauit. Cumque die quadam in campum processissent, vt fessos dulcis stomachos ludendo solidarent, pilam posuerunt, & multum diei tempus ludentes consumunt. Sed ne iocando iuuenis annulum amitteret nuptialem, in digito extento cuiusdam statuæ æneæ, quæ properat, illum clam sodalibus collocauit, & ad ludum conuersus, incalescentibus præ nimio cursu visceribus, primitus se à ludo subtraxit, & veniens ad statuam, vt annulum repeteret, digitum, in quo illum posuerat, ad volam vsque reflexum, & annulum inuenit in digito arctissimè constrictum. Qui aliquandiu inaniter luctans, vt digitum frangeret, vel quocunque modo annulum extorqueret, cum se nihil proficere cognouit, tacitè, ne res sodalibus innotesceret, perturbatus discessit. Et nocte sequenti, cum famulis ad statuam rediens, digitum inuenit extentum, & annulum admirabatur sublatum. Damno itaq; dissimulato, cùm nocte sequente se iuxta nouam nuptam collocasset, quidam nebulo-

nebulosum sensit, & densum inter se & illam volutari, quod sentiri potuit, sed non videri. Hoc quoque obstaculo ab vxoris amplexu prohibitus, vocem sibi dicentem audiuit, mecum concumbe; quia hodie me disponsasti. Ego sum Venus, cuius digito annulum posuisti. Habeo illum, nec reddam. Elapsum est autem multum tempus, vt quacunque hora ille vellet in vxoris gremio recubare, illud idem sensit & audiuit. In alijs quidem rebus, iuuenis valens erat & strenuus, tam in foro quàm in exercitu militari. Tandem de consilio vxoris, res vtrorumque parentibus est detecta. Illi autem habito super hoc casu consilio, Palumbo cuidam, presbytero suburbano, rem gestam exponunt. Erat ille nicromanticis artibus instructus, vt magicas excitaret figuras, dæmones prouocaret, & eos ad opus quodlibet agendum stimularet. Pacti sunt autem presbytero, auri & argenti magnum aceruum, ita quòd annulum, si esset possibile, reuocaret. At presbyter, epistolã mechanica arte compositam inueni baiulans, dixit. Vade (inquit) illa noctis hora ad Compitum, vbi se findit in quadrium, & stans ibi tacitæ rei ẽuẽtum diligenter explora. Transient enim ibi figuræ hominum vtriusque sexus, omnis ætatis, gradus omnis, & conditionis. Quorum quidam equites, quidam pedites, quidam erunt vultus in terram dimittentes, quidam tumido supercilio caput efferentes. Nulli respondebis, & si loquantur tibi. Nam quicquid ad letitiam pertinet, vel tristitiam, in illorum vultibus, & vestibus incunctanter videbis. Sequetur illam multitudinem, quidam reliquis statura formosior, & corpore maior, in curru sedens, cui tacitus epistolam ad legendum tradens, fiet continuò, quod volueris, si constanter tantummodo perseueraueris. Adolescens igitur satis animosè quæcunque sibi indicta fuerant, aggreditur, & stans intrepidus ad quadriuium, dictorum fidem iussu presbyteri explorat. Inter cæteros transeuntes, vidit mulierem ornatu meretricio, mulam inequitantem, crinibus solutis humeros velantem, in manibus virgam tenebat auream, qua equitaturam regebat, quæ præ vestium subtilitate pœnè nuda, gestus exercuit impudicos. Quid plura? Vltimus ille, qui dominus videbatur, oculos terribiles in iuuenem retorquens, à superbo axe currus, smaragdis & vnionibus composito, aduentus eius causas exquirit. At iuuenis nihil respõdens, protensa manu epistolam porrexit. Dæmon verò notũ sigillũ non ausus contemnere, scriptum relegit. Moxque brachijs in cælum, expansis, ait.

Dominus(inquit)omnipotēs,quàm diu patieris nequitias Palumbi presbyteri.Nec mora,satellites à latere suo misit,qui annulum à venere extorquerent.Illa diu tergiuersata, vix tandem annulum resignauit.Itaque iuuenis voti compos effectus, sine obstaculo potitus est amoribus vxoris,diu suspiratis.Sed Palumbus presbyter,vbi dęmonis quærelas ad dominum de se audiuit, finem dierum sibi imminere cognouit. Quocirca omnibus membris suis cultro truncatis,mirabili pœnitentia defunctus est, confessus papæ, coram populo,flagitia inaudita.

De pactis inter Haraldum, & Ducem Gulihelmum.

ANno gratię.Mlix.cū Dux Harald' in prędio iuris sui,scilicet apud Boseham perendinaret, die quadam nauem ingressus piscatoriam,vt animum suum oblectaret,intrauit.Cumque ludo longiori in altum mare progrederetur, aduersa subitò tempestate suborta, ipse cum sodalibus in Pontinum compellitur pagum, qui ab hominibus regionis captus, & vinculis constrictus,subque custodia carcerali detrusus, imponunt ei, ipsum illuc explorandi gratia aduenisse.Haraldus,astuto pectore,qualiter liberaretur excogitans, nūcium promissis ingentibus adductum, ad Ducem Normannicum Gulihelmum trāsmisit,mandans ei se à rege Eadvvardo, ad ipsum destinatum,vt ardua sibi quædam negotia reuelaret.Addidit etiam se à Godvvino Comite Pontini,in vinculis detineri,quò minus exequatur mandata. Ita Haraldus, Gulihelmo mandante, liberatus ab ipso Godvvino in Normanniam est adductus. Quem Dux Gulihelmus honorificè suscipiens, in alimentis, & vestibus ipsum ciuiliter decorauit. Tunc Haraldus,vt apud Ducem Gulihelmum vberiorē gratiam inueniret, castellū Doroberniæ, quod ad ius suum spectabat, & post mortem regis Eadvvardi, regnum Angliæ sacramento firmauit. Quare,& filiæ eiusdem Ducis adhuc paruulæ desponsione,& totius patrimonij amplitudine donatus, familiaris apud Gulihelmum habebatur. Tradūt autem aliter alij, quòd videlicet Haraldus,à rege Eadvvardo, fuerit ad hoc in Normanniam missus,vt Ducem Gulihelmum in Angliam cōduceret, quem idem rex Eadvvardus hæredem sibi constituere cogitauit.

Nicolaus papa eligitur.

ANno gratię.Mlx.Nicolaus sedit in cathedra Romana annis duobus, & mensibus sex. Eodem anno Kinsius, Ebor. archiepiscopus humanæ naturæ debitum soluit, cui successit Aeldredus, VVigornien sis antistes, & Herefordensis præsulatus, qui propter suam industriam ei commissus fuerat, VValtero datur Lotharingo.

Edithæ

Editheæ reginæ capellano. Eodem anno, defuncto Duduc VVellensi pontifice, Gisa, regis capellanus successit.

ANno gratiæ. Mlxi. Aeldredus Ebor. archiepiscopus, cũ Tostone Comite Romam perexit, & à papa Nicolao pallium susceptt. Vbi etiam consecrati sunt, Gisa, VVellensis antistes, & VValterus Herefordensis. Aelfredus Ebor. archiepisc. suscepit pallium.

ANno gratiæ Mlxij. Vlstanus prior ecclesiæ VVigorniẽsis, vir eximiæ religionis, ad eiusdẽ ecclesiæ præsulatũ canonicè est electus, & pontifex, acclamante populo cõsecrat'. Cõsecratus est autem ab Aeldredo, Ebor. archiepiscopo, quia archiepiscopo Cantuar. Stigãdo officium tunc episcopale fuerat interdictum, pro eo, quòd viuẽte Roberto illius ecclesiæ archiepiscopo, illum archiepiscopatum occupare præsumpsit. Per idem tempus in confinio minoris Britanniæ, & Normanniæ, natum est portentum, in quo, in vna, vel potius duabus mulieribus, duo erant capita, & quatuor brachia, & cætera omnia gemina, vsque ad vmbilicum. Inferius verò, duo erãt crura, duo pedes, & cætera omnia singula. Ridebat, commedebat; loquebatur vna: flebat, esuriebat, tacebat altera. Ore gemino manducabat, sed vno meatu expellebatur. Tandem vna defuncta, altera superuixit, portabat ferè per triennium viua mortuam, donec mole ponderis, & fetore cadaueris ipsa defecit. S. Vlstanus episcopus consecratur.

ANno gratiæ. Mlxiij. Dux VVestsaxonum Haraldus, iussu regis Eadvvardi, hostiliter VValliam profectus est, vt regem Griffinũ inquietaret. At Griffinus, eius aduentu præcognito, naues ascendit, & fugiẽs vix euasit. Haraldus verò, cum illum cõperit aufugisse, recessit & maiorẽ exercitũ congreganit. Cui frater eius Tosto, ex mãdato regis occurrens, iunctis viribus, per terram simul & mare regionem illam depopulare cœperunt. Vnde VVallenses necessitate compulsi, obsides illi dederunt, & tributum se regi Eadvvardo reddituros deinceps promiserunt, regemque suum Griffinum exulatũ expulerunt. Haraldus VValliam depopulatur.

ANno gratiæ. Mlxiiij. gens VVallanorum, nonas Augusti, interfecto rege suo Griffino, caput eius Duci Haraldo misit, quod mox Haraldus ad regem Eadvvardum transmittens, alium VVallensibus regem præfecit. Qui Eadvvardo regi fidelitatem præstito faciens iuramento, omnia, quæ regibus Anglorum solui consueuerant, ipse fideliter se pensurum spospondit. VVallẽses regẽ suum peremerunt

De inuentione sancti Osvvini regis & martyris.

ANno gratiæ. Mlxv. Inuenta sunt ossa sanctissima sancti Osvvini regis & martyris, in hũc modum. Post passionem verò regis Osvvini præclarissimi, sicut in tractatu de eius passione constat superiꝰ luculenter expressum, corpus ipsius ad monasterium beatæ dei genitricis Mariæ, in ostio Tinæ fluminis ad aquilonem situm, delatũ est, & in eo, regio more, sepultum. Vbi propter miraculorum eius frequentiam, per innumera annorum curricula à populo regionis locus sepulturæ illius in tanta reuerentia est habitus, vt regem penes eos sepultum, dominum & patronum in terris, & defensorem reputarent in cælis. Vnde processu temporis ad maiorem martyris gloriam virgines sanctimoniales, de cœnobio sanctæ Hildæ abbatissæ, ad corpus eius introductæ, vsque ad persecutionem Danicam, rabie Hinguaris & Hubbæ fratrũ, excitatam, in ecclesia beatæ dei genitricis, in supremo regionis culmine permanserunt. In hac persecutionis rabie, cœnobium illud creditur, cum cæteris regionis cœnobijs, demolitum, sacris virginibus per martyrium ad cœlestia regna translatis. Post hæc autem per multa tempora, sub potestate Danorum infidelium, regione illa deuoluta, sancti martyris memoria penitus à mentibus prouincialium est deleta. Tandem paulatim redeunte fidelium deuotione, & fidei crescente puritate, episcopus loci, in ecclesia dei genetricis presbyteros statuit, & clericos qui prouincialibus parochianis diuina ministeria celebrarent. Iacuit interea martyr beatissimus, cespite abiectiori tumulatus, vsque in tẽpora Aegelvvini, Dunelmẽsis præsulis, & Tostonis Northãhũbrorum Comitis, qui post Siwardum, non hæreditaria successione, sed regis Eadvvardi donatione, obtinuit Comitatũ. Placuit igitur diuinæ pietati, prædicto pontifice viuente, beati martyris reliquias in lucem, ad totius ecclesiæ prouẽtum, efferre, vt lucerna diu sub modio constituta, super candelabrum accensa, infidelitatis tenebras illustraret. Erat autem ædituus quidam prædictæ ecclesiæ, in qua corpus beati martyris humatum fuerat, nomine Eadmundus, vir quidem religiosus, & beato martyri deuotus, qui licet non corpori alicuius monasterij, titulo professionis, esset astrictus, habitu tamen religionis fuerat insignitus. Hic nocte quadam, cum post nocturnas vigilias in ecclesia membra sopori dedisset, astitit ei vir quidam statura procerus, & cœlesti fulgore præclarus, qui viri nomen exprimẽs ait: Frater Eadmunde, frater Eadmunde, ego sum rex Osvvinus, qui in hac ecclesia iaceo, omnibus incognitus. Surgens ergo dic pontifici

Aegelvvino

Aegelvvino, vt in huius pauimento oratorij corpus meum quærat, & inuentum decentius solito in eodem oratorio componere non omittat. Expergefactus itaque Eadmundus, & de visione lætificatus, summo diluculo pontificem adijt, & seriem visionis illi reuerenter expressit. Pontifex autem, his auditis, incessabili gaudio exultauit, & gratanter ad locum veniens, populum multum de partibus remotis ibidem congregatum inuenit, & ad præsulis mandatum, facta ab omnibus oratione, oratorij pauimentum fodere incipientes, multo dici spatio euoluto, nihil quærendo proficiunt. Porrò confusus Eadmundus de injuria sancti, accepto ligone, in loco, vbi omnes diu foderant, animosè terram percussit, & ictu iterato laminam sepulturæ offendit. Et lapide reuulso, pretiosas reliquias gaudens inuenit. Leuatur igitur à præsule corpus sanctissimum, & eiusdē præsulis manibus lotum, & syndone munda inuolutum, in loco eminentiori ecclesiæ honorificè collocatur. Lotura quoque sanctissimi corporis in angulo oratorij episcopo iubente, effusa, multis postea non solum hominibus, sed etiam animalibus profuit ad sanitatem, cuius puluis in aqua fusus, & potatus, à variis languoribus liberatos, priſtinæ restituit sanitati. Acta autem sunt hæc à passionis eius anno octocxiiij. quinto idus Martij.

De quod in miraculo capillorum s. Osvvini.

FVditha Comitissa, vxor Testonis, quæ ab episcopo ad hanc inuentionē pergenti, aliquā sibi de sanctis reliquijs portiunculam dari postulauerat, ex capillis sanctimartyris penitus incorruptis, ex dono ipsius, magnam partem accepit. Quæ quosdam, sancta deuotione inducta, voluit incredulos in fide confirmare. Iussit ergo ignem copiosum in medio aulæ accendi, & pilis fiducialiter injectis, ipsi lesionem non sentientes, incendij debachamis in maiorem formositatem sunt conuersi. Tunc Comitissa, rei nouitatem admirans, capillos sancti martyris ab incendio sublatos, honore condigno, episcopo dictāte, recondidit, & catholicum, qui ad hoc spectaculum conuenerat, populum, in beati martyris deuotione confirmatum, abire permisit.

Quomodo VVallenses quosdam regis ministros peremerunt.

EOdem anno Dux Haraldus, in terra VVallensium magnum ædificium constituens, multa, quæ ad eius restaurationem pertinent, hoc animo ibidem parauit, vt rex Eadvvardus tempore venationis, illuc diuerteret spatiatum aliquandiu commorādo. Sed Cradocus, Griffini filius, quē anno præterito expulit Haraldus exulem, illuc hostiliter accedens, operarios cum magistris, & milites cum ministris

ministris interfecit, asportans omnia, labore magno congregata.

De nequitia filiorũ God vvini proditoris.

Contigit autem eodem anno, in præsentia regis Eadvvardi, apud VVindesoram, quòd Tosto Comes Northanhumbrorum inuidia ductus, Haraldum fratrem suum, vina regi propinantem, per capillos arreptum, cunctis de familia regis admirantibus, truculenter excussit, & nimis cum inhoneste tractauit. At Haraldus ad vindictam prouocatus, inter brachia astrictum, in æditum leuans, prostratum allisit pauimento. Quo viso, milites vndique prosilientes, & litem inter fratres contestatam potenter dirimentes, bellatores animosos ab inuicem diuiserunt. Rex autem perniciem eorundem fratrum, iam appropinquare, & iram dei vltricem, & lethale dissidiũ non esse differendum prædixit. Tantę nanque iniquitatis omnes filij Godvvini proditoris erant, quòd si alicuius villam præclaram cõspicerent, dominum illius de nocte procurarent interfici, progenieque deleri, vt defuncti possessionem obtinerent. Qui tamen mollitis, & mellitis sermocinationibus, cum tamen essent iacula regis, nimis credulis, circumuenerunt simplicitatem, post multa enormia flagitia, quòd ipsos regni iusticiarios constituerat, regni rectores, & dispositores. Tosto autem, post altercationem cum fratre suo Haraldo factam, à curia regis furibundus recessit, & veniens ad Herefordensem ciuitatem, vbi frater suus Haraldus magnum regi conuiuium parauerat, omnes ministros eius detruncauit, & in vasis singulis, vini scilicet, & medonis, & ceruisiæ, & aliorum poculorum, crus vel brachium, vel aliquod frustum, vel membrum de corporibus truncatis immersit, mandans regi, vt ad firmam suam veniens, carnes inueniret salsuginatas ad sufficientiam, delicias autem procuraret. Rex autem hanc subsannationem audiens, ob scelus adeò detestandum maledicendo, iussit eum exulare.

Quomodo Norenses Comitẽ suũ Tostonẽ ab Anglia fugauerunt.

EOdem tempore Northanhumbrienses, v. nonas Octobris in simul conglobati, ad Ebor. venientes, Comitem suum Tostonẽ fugauerunt, & familiam eius totam, tam Danos quam Anglos, perimentes, thesauros & arma, & omnia, quæ illius erant, rapuerunt. Quo expulso constituerunt Comitem illius prouincię, Morcherum filium Algari Consulis, regi nunciantes, quòd ipsum in comitatu cõfirmaret. Quod cum rex Eadvvardus annuisset, Tosto mox cum vxore sua in Flandriam diuertit ad Comitem Baldevvinum, & apud sanctum Audomarum hyemem transegit.

Anno

ANno gratię. Mlxvi. rex Anglorum Eadvvardus, in natiuitate domini, curiam suam apud VVestmonasterium tenuit, & ecclesiā, quam extra vrbem London. à fundamentis cōstruxerat, in die sanctorum innocentium, in honorem sancti Petri apostolorum principis, cum gloria magna dedicari fecit. Sed inter huiusmodi dedicationis festiua solennia, & ante, idem rex graui infirmitate detentus fuerat. Ingruente morbo, lecto decubuit, in quo, cum eliinguis, & quasi exanimis per biduum iacuisset, die tertia velut à morte resuscitatus, grauiter, & profundè suspirans, ait, assumpta parabola in hunc modum. Deus omnipotens, si nō est illusio fantastica, sed visio vera, quam vidi, concede mihi facultatem, eam astantibus exponendi, vel si ê contrario sit falsa, mihi rogo facultatem subtrahas referendi. Sed mox oratione finita, expeditè satis, & articulatim aperteque loquēs, dixit. Duos (inquit) modo monachos vidi mihi assistere, quos adolescēs olim in Normannia viderā religiosissimè vixisse, & Christianissimè cognoui obisse. Hi se dei nuntios esse, & ad me missos asserentes, talia subiunxerunt. Quoniam primores Angliæ, Duces, episcopi & abbates, non sunt ministri dei, sed diaboli, tradidit deus hoc regnum vno anno, & die vno, in manu inimici, dæmonesque terram hanc totam peruagabunt. Cumque ego hoc me ostensurum populo dicerem, vt peccatores facta confessione, & satisfactione cōdigna resipiscerent, & miserationem consequerentur, more Niniuitarum: neutrum erit (inquiunt) quia nec ipsi pœnitebunt, nec miserebitur eis deus. Et ego, quando (inquam) tantarum calamitatū poterit sperari remissio? Ad hoc, illi respōderunt. De hoc ita erit quasi arbor viridis, si succidatur in medio, & pars abscissa longius deportetur à stipite, cum sine quolibet auxilio iterum connexa trunco, ceperit florere, & fructū producere, tunc poterit sperari taliū remissio malorum. Huius itaque vaticinij veritatem experti sunt Angli, quòd videlicet Anglia, alienigenarum fuerit habitatio, & exterorū dominatio, quia paulo post nullus Anglus, vel Dux, vel pontifex, vel abbas fuit, nec etiam vlla spes erat huius miseriæ finiendæ.

De dedicatione VVestmonasteriensis ecclesiæ.

PAcificus igitur rex Eadvvardus Anglorum decus, regis Aethelredi filius, post quam xxiiij. annis regnasset, quarta indictione, & in vigilia epiphaniæ domini, feria quinta pro regno temporali cōmutauit æternum. Defunctus autem rex beatissimus, in crastino sepultus est London. in ecclesia, quam ipse nouo compositionis genere cōstruxerat, à qua multi post, ecclesias construentes, exemplū adepti,

De morte regis Eadvvardi tertij, & virtutibus eius.

adepti, opus illud expensis æmulantur sumptuosus. In hoc denique rege linea regũ Angliæ defecit, quæ à Cerdico primo VVestsaxonum rege ex Anglis, quingentis & septuaginta vno annis, nõ legitur interrupta, præter per paucos Danos, qui, peccatis exigentibus gentis Anglorũ, aliquandiu regnauerunt. Nunc ergò quoniã superius de huius beatissimi ac pacifici regis & confessoris Eadvvardi secularibus curis, & bellorum occupationibus sufficienter continetur expressum, condignum nihilominus tamen videtur, vt de eius sanctitate & virtutibus, vel pauca dicamus. Nam adhuc in mortali corpore constitutus, cum secretorum cœlestium indagator esset solertissimus, nonnulla ei rex regũ, per prophetiæ spiritũ memoria digna reuelauit arcana. Nempe cum quodã tempore, apud VVestmon. in die Paschæ, regali more curiã tenuisset, rex sedens ad mensam, vocẽ subito in risum exaltans nimis asperè, omniũ in se oculos conuiuantiũ prouocauit. Mirãtibus autẽ cunctis, quòd sine causa, vt putabant, risisset, cum rex post prandiũ in thalamũ diuertãs inter põtifices & magnates consedisset, Dux Haraldus regi dixit. Rem insolitã, domine rex, vidimus hodie, vnde omnes mirati sumus, quia te nunq̃ conspeximus, tam apertè ridentẽ, nec subfuit causa, vt credimus, risus motiua. Cui rex. Mira vidi, & ideò nõ sine causa in risum resoluebar. Tunc assidentes proceres, tantum virum de vanitate risisse minimè suspicantes, cœperunt suppliciter eum rogare, vt occasionẽ tantæ lætitiæ illis exponere dignaretur. Et cum multis precib' ab illis coactus fuisset, ait. Plusquam anni ducẽti sunt euoluti, ex quo septem dormientes in spelunca Cœlij montis apud Ephesum, supra dextera latera quieuerunt. Sed nunc postq̃ ad mensam sedimus, supra sinistra latera conuersi, vsq; ad lxx. annos iacebunt. Hæc aũt audientes, qui affuerunt, interrogabant, quid hæc conuersio significabat. Et ille. Ista nimirum cõuersio dirũ mortalibus omen portendit. Nam bella, & oppressiones gentiũ, genus humanũ intolerabiliter torquebũt, & multorũ mutationes regnorũ erunt, & pagani à Christianis, Christi virtute, conterentur. His & multis alijs auditis, proceres præfati cum admiratione à rege recedentes, legatos ad huius rei veritatem indagandã mittere decreuerunt. Haraldus verò Dux misit militẽ, episcopus quidã, qui affuit, clericũ, abbas verò monachum, cum regijs mũneribus, & literis regio sigillo munitis ad Michaelem Constantinopolitanũ imperatorẽ, postulantes, vt regis Anglorum Eadvvardi legatis septẽ iuberet dormientes ostendi. Impetor autem

tor autem legatos Angliæ, de partibus tam remotis venientes, benignè suscipiens, prædictos septem dormientes eis monstrari fecit, qui omnia de sanctis dormientibus indicia, quæ rex Eadvvardus in Anglia prædixerat, inuenientes, oblatis muneribus, & deo gratias agentes, ad propria remearunt.

De corporis mundicia regis Eadvvardi.

HOc autem de rege sanctissimo non est tacendum, quòd nec propriam læserit aliquando carnis munditiam, nec alicuius mulieris pudicitiam. Habuit tamen reginam, Godvvini Comitis, vt supradictum est, filiam, nomine Editham, in cuius pectore omnium liberalium artium repositum est magisterium. Sed modicum in rebus secularibus exercebat, vel ostendebat ingenium. Hanc quoque rex, vt cõiugem, tali arte tractauit, quòd nec thoro remouit, nec eam virili more cognouit. Quod vtrum patris illius, qui proditor erat conuictus, & familię eius odio, quod prudẽter pro tempore dissimulabat, an amore castitatis id fecerit, incertum est aliquibus, qui in dubijs sinistra interpretantur. Veruntamen etiam benevoli, & veritatis vt videtur, non dissoni, dicere præsumũt, quòd rex religiosus, degenere proditoris, hæredes, qui sibi succederent, corrupto sẽmine regio, noluerit procreare.

De coronatione Haraldi regis Angliæ, & quadam eius victoria.

DEfuncto Eadvvardo, Anglorũ rege sanctissimo, in quo linea regum Angliæ defecit, fluctuabant proceres regni, quem sibi regẽ præficerent & rectorem. Quidam enim Gulielmo Normannorũ Duci, quidam Comiti Haraldo, Godvvini filio, alij autem fauebant Eadgaro filio Eadvvardi. Eadmundus verò, Latus ferreum, rex naturalis de stirpe regum, genuit Eadvvardum. Eadvvardus Edgarũ, cui de iure debebatur regnum Anglorum. Sed Haraldus, vir callidus & astutus, intelligens, quia nocuit sæpè differre paratis, in die Epiphaniæ, qua rex Eadvvardus sepultus est, extorta fide à maioribus, capiti proprio imposuit diadema. Post cuius promotionẽ, frater eius Tosto, à Flandria veniens cum nauibus quadraginta, in ostio Humbri fluminis applicuit, vbi piraticam exercens rapinã, ab Eadvvino & Morcaro fratribus de prouincia pulsus, in Scotiam vela direxit. Qui ibidẽ regi Noricorum Haraldo in obuiam veniẽs, fœdus per fidem cum eo pepigit. Venit ad hoc in Angliam trecentis coggonibus aduectus, vt eam subijcere conaretur. Tandẽ in Northanhumbria, rerum depopulationi insistens, Morcarum Comitem cum hominib' regionis bello victum, infrà Eboracũ intrusit. Quo diuulgato, rex Anglorũ Haraldus, cunctis viribus collectis, illuc cum

festinatione concendit. Cumque ad villam, quæ Stanford dicitur, peruenisset, inuenit ibi aduersarios prædictos. Vbi, licet difficile creditur, vnus solus Noricus in ingressu pontis stans, multis interemptis ex Anglis, omnes à transitu repercussit. Qui inuitatus ad deditionē, irridebat Anglos, dicens, eos imbelles & imbecillis animi esse viros, qui vni nequiuerunt resistere bellatori. Nemine igitur propius audente accedere, eò quòd cunctis videretur inconsultum comminus congredi cum illo, vnus tandem de familia regis in illum spiculum dirigens perforauit, & mortuus in flumen corruens, victoriam Anglis concessit. Et continuò exercitus Anglorū libero transitu transuectus, à tergo cędit Noricos fugientes. Denique Noricorum rege Haraldo, & Tostone, fratre regis Anglorū, cum multis aliis interfectis: rex Anglorū omnem prædam, & manubias in proprios vsus, nemini quicquam communicando conuertit. Vnde commilitones eius plurimum indignantes, & auaritiam principis detestantes, ab eius clientela vnanimiter recesserunt.

Dux Normannorum Gulihelmus, Haraldum de pacto arguit.

Ex igitur Anglorum Haraldus, de tam triumphali euentu in superbiā elatus, iam factus de rege tyrannus, nihil de pacto inter se & Ducem Gulihelmum Normannicum olim sacramētis firmato, cogitabat. Auxit autem securitatem eius, mors filiæ Ducis Gulihelmi, quam infrà nubiles annos desponderat, addito eò, quòd idem Gulihelmus Ducum conterminorum bellis fuerat implicatus, vnde minas eius nunquam ad factum eruptuas sperabat. Sacramentum verò, quod in necessitate fecerat, asseruit non esse tenēdum, cum regnum non posset, Eadwardo adhuc rege viuente, nec dare, nec ipse, illud cuiquam concedere, inconsulto. Sed aliud Haraldus, & aliud Gulihelmus cogitauit. Nam protinus, cum Haraldū cognouit diademate redimitum, per nuncios illum leniter de rupto fœdere, increpauit, affirmans comminādo ante annum sese debitum exacturum. Haraldus ē contra, per eosdem legatos, cum prædictas Gulihelmo Ducis remandasset excusationes, legati inaniter reuertentes ad propria, Ducem Normannicum conueniunt, in hæc verba. Mādat vobis rex Anglorum Haraldus, quòd veraciter necessitate cōpulsus, quando filiam vestram despōsauerat in Normannia, regnū tibi iurauerat Anglicanum, sed, contra hæc asseruit, coactū iusiurādum non esse obseruandum. Nam si votum vel iusiurādum, quod in domo patris, parentibus inconsultis, puella de corpore suo scienter fecit, reuocatur in irritum: multo magis iuramentum, quod ipse

sub virga

ſub virga regis poſitus, ipſo neſciente, coactus fecerat, debet, vt aſſerit, irritari. Affirmat præterea, nimis præſumptuoſum fuiſſe, quòd abſque generali conſenſu regni hereditatem vobis iurauerat alienãdam. Addidit etiam iniuſtũ eſſe petere, vt à regno diſcedat, quod tanto principum fauore ſuſceperat gubernandum.

De aduentu Gulihelmi Ducis Normannorum in Angliã.

HIs Gulihelmus auditis aſſertionibus, vehementer cœpit indignari, & ne iuſtam bellandi cauſam temeritas deformaret, ad papam Alexandrum nuncios deſtinauit, vt ſuſceptum negotium authoritate apoſtolica firmaretur. Vnde papa, conſideratis vtrinq; litigantium cauſis, vexillum Gulihelmo, in omen regni, tranſmiſit. Quo ille accepto, apud Liſſebonam conuentũ procerũ congregans, ſuper dicto negotio ſingulorum ſentẽtias requiſiuit. Cumque omnes progreſſum eius magnis promiſſionibus animaſſent, ita ab inuicem diſceſſerunt, vt menſe Auguſto ad portum ſancti Valerici, cum equis, & armis conuenirent, mare illico tranſmeaturi. Congregatis igitur ad terminum præfixum vniuerſis, fœlix aura, quæ illos in Angliam tranſferret, defecit. Dux itaq; corpus ſancti Valerici, pro vento deprecando foras portari iuſſit, & ſub dio reponi, & ſine mora ventus optatus ſinuauit vela. Tunc omnes naues ingreſſi poſt prãdium, curſu rapido Haſtingas applicuerunt. Dux vero Gulihelmus in egreſſu nauis, pede lapſus, illud in omen malum & ſiniſtrum euentum, pallens eſt interpretatus. Sed quidam de militibus collateralibus, qui Ducem à caſu erexit, adhuc limũ in manu tenentẽ, caſum in meliorem interpretationem cõmutauit dicens: Dux fœliciſſime Angliam iam tenẽs ſubaratus. Ecce terra in manu tua eſt. Accingere erectus in ſpem bonam, rex future. Mox autem vt applicuit Dux, omnem exercitũ à præda cohibuit, dicens: Rebus, quæ ſuæ erant in breui futuræ, eſſe parcendum, adeoq; ſeſe per dies quindecim continuos quietè agebat, vt nihil minus, quam bellum cogitare videretur, ſed caſtellum ibidem protinus conſtruxit.

Qualiter rex Haraldꝰ audito Ducis Gulihelmi aduentu, cõtra eum ad prelium veꝛnerit.

HAraldus interea, de pugna Noricorum reuerſus, cum aduentum Gulihelmi cognouiſſet, ratiſſimo ſtipatus milite Haſtingas pertendit. Nam præter ſtipendiarios milites, & conductitios ex comprouincialibus, admodum habebat paucos, vt leui negotio belli, poſſet à ſuperuenientibus ſuperari. Præmiſit tamen nuncios Haraldus, qui vires hoſtium, & numerum eſtimarẽt. Quos inter caſtra Dux Gulihelmus cõprehenſos, circũduci, vt acies bene prouiderent imperauit, & largis dapibus refectos, incolumes

†Confidentiam.

domino suo iubebat remitti. Redeuntibus autem illis, percuntatur Haraldus quid secum reportent. At illi magnificam Ducis constantiam diutinè professi, fortiùs affirmabãt, omnes de exercitu illo presbyteros videri, eò quòd faciam totã, cum vtroq; labio rasam haberent, vndè Angli, nisi presbiteri consuetudinem nõ habebant. Rex facultatẽ referentium subridens nũciorũ, dixit, nõ esse presbyteros effeminatos, sed milites animis validos, & armis inuictos. Ad hoc frater regis, Gurtha nomine, vir vltra ætatem ingentis sciẽtiæ & virtutis, rapuit sermonem ex ore eius, dicens. Cum tantã prædices fortitudiné Normannorũ, inconsultum æstimo cum ipsis cõfligere, quib' inferior merito & robore habearis. Nec enim contradicere vales, quin Duci Gulihelmo sacramentũ feceris, voluntariè vel inuitus. Vnde consultus ages, si in instanti necessitate te subtrahas, ne si periurus decertans, vel fugam, vel mortẽ incurras. Sed nos omnino à iuramento expediti, nostrũ suscipiemus bellũ, pro patria pugnaturi. Si nobis pugnantibus solis, causa tua in melius prosperabitur, dũ nos fugiẽtes restituere, vel mortuos valeas vindicare. Noluit aũt Haraldi temeritas, auré placidã prebere monenti, ingloriũ existimans, & vitæ præteritæ opprobrium, cuiquam hosti se dare fugitiuum.

Monachus ad regẽ Haraldum missus, tria proponebat eidem.

C Vm hæc dicti fratres ad inuicẽ sermocinarentur, supervenit monachus quidã, à Gulihelmo Duce transmissus, ex parte eius Haraldo tria propositurus. Dixit igitur ei, vt vel à regno iuxta suum sacramentũ discederet, vel sub eò regnaturus régnũ teneret, vel denique, spectante amborũ exercitu, solus soli rem gladio singulari duello, dirimendo terminaret. Hæc audiens Haraldus, legatũ Gulihelmi, nec bono vultu respicere, nec placido sermone voluit admittere sed illũ indignãter abigens, hoc solũ precabatur, vt inter se & Gulihelmũ domin' iudicaret. Ad hæc monach' audacter respondẽs, postulauit, quod si ius Gulihelmi negare velit, iudicio sedis apostolicæ, vel prælio, si maluerit, hoc Gulihelm' se asserit probaturũ. Haraldus quoq; contra omnes assertiones, solo quod supradictũ est, responso contentus, Normannorũ animos exacuit ad pugnandum.

De bello apud Hastingum cõmisso, & victoria Gulihelmi Ducis Normannorum.

D Eunde partes aduersæ acies disponunt. Sed Angli, qui noctẽ totã insomnẽ fatigati transegerãt, mane adhuc in seipsis penè deficiẽtes, contra hostes incunctãter procedunt, pedites omnes cum bipẽnibus, cõserta ante se scutorũ protectione, cuneum impenetrabilem ordinauerunt, quod professo illis, ea die saluti fuisset cõsultum, & euentum, nisi Normanni, more suo, fuga simulata, cõsertas acies dissoluissent.

ſoluiſſent. Rex Haraldus pedes iuxta vexillum ſtabat cum fratribus ſuis, vt in cõmune coæquato periculo nemo de fuga cogitaret. E cõtra gens Normannorum, nocte tota, vel quietu, vel peccatorum confeſſioni, vel apparatibus armorum, & ſummo mane dominici corporis viatico ſumendo intendentes, animas ad cœleſtia, corpora in hoſtes exacuendo erexerũt, audacter hoſtes expectantes. Pedibus igitur cum arcubus, & ſagittis, clauis, & ſecuribus, Guilhelm⁹ primam aciem cõmuniuit. Equites verò, ſecundũ militarẽ diſciplinam, in diuerſis cornubus diuidendo, retrorſum cõſtituit eleganter. Igitur geſtu erectus, vultu ſerenus, ſermone iucundus Dux, ſuos animando parti ſuæ vtpote iuſtiori, deum affuturũ, dominũ ſcilicet exercituum, indubitãter pollicetur. Exclamatur, ad arma. Moxq; Dux arma depoſcit imperteritus, & ecce armiger, præ tumultu animum habens cõmotum, inuerſam illi tradit & induit loricã. Dux in riſum reſolut⁹, iocoſè exclamat, verſa ſunt aliqua penes nos, fortitudo Ducatus mei in regnũ cõmutatur. Tunc Rollãdi cantu inchoato, vexillis erectis & euolutis, tubis cum licuis perſtrepentibus, inuocatoq; de cœleſtibus auxilio, præliũ cõmiſerunt vtrobiq;. Bellatum eſt acriter hinc indeq; compari diu certamine, neutris cedentibus, pendete victoria tẽpore diuturniori. Quo cõperto, videſ Guilhelmus robuſtiſſimam in aduerſa parte inuictorũ conſtantiã, & quamuis paucorum denſitatẽ acierũ ordinatã, conuertit ad prudentiæ argumenta, cùm non prẽualuerunt impetus fortitudinis. Innuit igitur ſuis cautè, prout prælocutum fuerat, Dux belliger Guilhelmus, vt ficta fuga, Parthorum more, ſe campo ſubtraherent. Quo commento, exercitus Anglorum ilico, quaſi aræna ſine calce, diſſolutus, velut à tergo hoſtes cæſurus fugientes, ſibi exitiũ incautè maturauit. Normanni enim, cõuerſis agminibus, acies ſuas ordinatè roſarerunt, & Anglos proteruius irruentes, quantocius in fugã propellunt. Angli demum, cumulo quodã occupato, Normãnos calore ſuccenſos acriter ad ſuperiora, anhelantes, in vallem deijciunt, & leui niſu à cliuo molares magnos ſuper eos rotantes, & miſſilia contorquentes, multos ex eis perimunt, varijs modis proſternentes. Item Angli foſſatum quoddã prærumptũ, nota ſibi tranſitu, occupantes, tot ibi Normannos cõtriuerunt, vt cadauera mortuorum animis viuentiũ admiratione generarũ. Fluctuauit diu hæc alternata viciſſitudo, modò iſtis modò illis vincentibus, quandiu Haraldi ſpiritus inuincibilis corpori ſtrenuo iungebatur. Nec contentus, vt ſolo ſermone alios hortaretur et

animaret, quin militis officium, ſedulis & crebris aſſultib⁹, exequeretur in corpore proprio, & cominus venientes, ſine ictus nugatoria iteratione, læthaliter trucidauit, vt nullus ad eum impunè accederet, quin ſtatim irremediabiliter equitē, vel ſaltē equum, vel vtroſq; animo debacchāti in duo ſeperaret. Contra Gulihelmus imperterritus animo inſuperabili, ſuo exēplo euidenti cohortādo, in primos ſe ingerēdo, in ancipiti ſemper certamine inter robuſtiores bellator ſuā impiger exercebat audaciā, & multorū Anglorū cruore planitiē cū cliuo cruentauit, & conſertas acies, quaſi prora nauis fluctus procelloſos, penetrando, viam ſuis ferro aperuit, nec tamen ſine labore periculoſo. Hinc contigit, vt, dum inter conſertiſſimas turbas hoſtium, vbique frenduit, hic & ibi fulgurauit, nunc hos nunc illos præcipites dedit, tres equos electiſſimos, eodē die ſub ſe confoſſos amiſit & eneruatos. Et quamuis familiari ſuſurro à cuſtodibus ſuí corporis increparetur, perſtitit tamē magnanimi Ducis vigor indefeſſus, increpans deſolantiū imbecillitatē, & perterritorum puſillanimitatē, effœminatos, & imbelles, eminentē victoriā ſine moræ diſpendio, incunctanter promittendo, ſeq; ſuamq; poſteritatē impreciabilibus ſpoliis, redditibus, & theſauris, cum gloria ditari pollicetur. Et ecce clamore reſumpto, animis reparatis, in acies conglomerantur, choruſcat armorum collidentium tinnitus, hinnitus equorū, fragor haſtarum, vmbonū repercuſſio, gemitus vulneratorum, clamores morientium, aēra vſq; ad nubes repleuerunt. Puluis verò, & aſcendens fumus anhelantium, ſudor & ſanguis oculorum acies obtundebat, quibuſq; aër caligare videbatur, donec Haraldus ictu vnius ſagittarum, quarū multitudo ad inſtar hybernæ grandinis volando perſtrepuit, cerebro perforato occubuit, & effuſa medulla capitali, expirauit. Vnus autem irruentiū Normānorū, in odiū execrabile, femur regis abſcidit, adhuc palpitantis, vnde à Gulihelmo turpitudinis redargutus, quòd rem feciſſet deteſtandā, viliſſimè pulſus, & quaſi ab hominabilis aufugatus eſt. Poſt ruinā aūt illam, verſo pondere prælij in Anglos, imminens audacia Normannos erexit, Anglos iam acephalos ſtupor depreſſit. Et vidētes quòd iam pro capite res agebatur, & eos ſors belli iam contriuerat, de ſe cruentam hoſtibus reliquerunt victoriā. Vulgus verò infugam conuerſum, diuerſa quæſiuit receptacula, & latibulorū refugia. Sed generoſi, malentes mori, quàm probroſè fugere, videntes exhęredationem ſuam imminere, & iugum intollerabile, donec nox certamen dirimeret, multis animas

mas præ fatigatione exhalãtibus, in certamine immota pectora præbentes, perstiterunt. Fuga autem Anglorum ignobiliũ vsq; ad noctem perdurauit, quousq; plenum ab hostibus triumphum (vt prædictum est) Normannis superuenions nox restaurauit. In hac procul dubio pugna Guilhelmum Ducem man' diuina, plusq̃ humana, sicut idem postmodũ, vt sapiens, sæpe confessus est, protexit. Dũ verò inter imbres taculorum, tot sagittis ille percussus, hostes sui de corpore eius vel minimam stillam sanguinis elicere non potuerũt. Dux igitur Guilhelmus, omnibus benè, sicut domino exercituum placuit, completis, hostes detruncatos sepeliri permisit. Si quis illud opus charitatis, exequi procurare dignarent. Suos aũt, quos fors belli peremerat, longè honestius, cũ solẽnitate exequiarũ solenni tradi fecit sepulturæ. Corpus aũt regis Haraldi matri petenti sine precio misit, licet illa multũ per nuncios obtulisset. Quod acceptum, apud waltham sepeliuit in ecclesia, quam ipse ex proprio construxerat, in honorem sanctę crucis & canonicis secularibus deputauit. Vnde recessurus, & inde ad bellum profecturus, cum orasset ante crucẽ, vt refertur, crux ei quasi vltimũ vale dicens, inclinauit, & in hoc gestu vsq; hodie perseuerat. Hanc aũt regni subuersionem, & sanguinis redundantẽ effusionẽ, cometa ingens, & sanguinea atq; crinita, in exordio illius anni apparẽs, minaci fulgore præsignauit. vndè quidã.

Anno milleno sexageno quoque seno,
Anglorum metæ flammas sensêre Cometæ.

Est autem illa, siue stilla, siue prognostica, & prodigialis in aëre flãma, semper exitij futuri prænũcia. Vnde Claudian', vbi loquitur de tribus deabus, raptũ proserpinę procurãtibus, dicit in medio versus.

Diuino semita gressu
Claruit, anguruit qualis laturus iniquum,
Præpes sanguineo dilabitur igne Cometes,
Prodigiale rubens, non illum nauita tutò,
Non impunè vident populi, sed crine minaci
Nunciat, aut ratibus ventos, aut vrbibus hostes.

Facta est autem hæc congressio, tam lęthalis, tam amara, tot generosorum sanguine cruẽtata, pridie idus Octobr. die scilicet sancti Calixti papæ, citra Hastingas paruo distante itinere. Quarta igitur, quintáue nocte post bellum, dum iaceret Dux dormiens in lecto, post multimodam fatigatus sollicitudinem, alto somnó soporatus, audiuit vocem dicentẽ sibi. Vicisti Guilhelme, insuper & possedisti.

Regna-

Regnabis ergo tu, progenies q; tua libere, centum quinquaginta annis. Quod Dux memoriter annotauit, & diuinæ omnia, quæ circa eum erant, dispositioni cõmendauit. Fundata est igitur ibidẽ dom⁹ religiosorum, vbi cædes ac stragos crebrior fuit occisorum, pro eorundem animabus, deum imperpetuum deprecatura, q̃ Dux & alij deuoti deo nobiles, possessionibus ampliarunt, & religionis custodia munierunt. Quæ propter bellum ibidem consummatum, nomine Belli vsq; hodie, intitulatur. Domin⁹ autem papa, simulq; fratres cardinales vniuersi, cum tota curia Romana, regem Haraldum semper exosum habentes, pro eò quòd sibimet diadema regni, fine eorum conuenientia, & ecclesiastica solennitate, consensuq; prælatorum, præsumpserat, iniuriam dissimularunt. Et videntes, quo fine ausa præsumptio terminaretur, cum fortuna aduersa sunt aduersati, potentioriq; manu atque victrici, more cupidorũ, vel potius arundinis exagitatæ ventorum turbine, quantocius inclinarunt. Rex aũt Haraldus, in multis patrisans, temerarius fuit, & indiscretus, in præsumptione ancipiti nimis suæ inuictæ confidens fortitudini, laudis cupidus & thesauri, promissorum immemor arridẽte prosperitate. Vnde ipsis Anglis, quibus præerat, etiam consanguineis se præbuerat odiosum, victoriamq; cum illi dominus exercituum & deus vltionum concesserat, nõ deo sed sibi, suęq; ascripsit strenuitati. Quod recenti experientia fuerat cõprobatũ, cum à Noricis deuictis superbus, spolijsque omnium retentis, quæ alijs promissa debebantur, ad Normanuorum prælia præcipitanter & inconsultè festinauit. Vnde Ducis Gulihelmi, magnanimi in negotijs bellicis peragẽdis, & circumspecti, fidelis in pollicitis, in pace socialis & iucundi, in cõuiuijs dapsilis & serení, omnibus ferè, tam Anglis quàm cõterminis, maximè a mẽ Noricis acceptabatur. Recipiẽtes eum beniuolè dicebat: Benedictus qui venit in nomine domini, rex pacific⁹ bellator victorioſus, pater & protector desolatorum. Cum igitur ordinatissima dispositione dei, qui regna disponit & dissipat, consilia principum cõcedens, impertitur cui vult & quam diu, nec est qui dicere queat, cur hoc facis, trãsferatur regnum Anglorum, ad dominiũ Normãnorũ. Libri nostri continuationẽ, in secundam partem resecamus.

FINITVR LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNdus, de coronatione regis Gulihelmi Primi, conquæstoris.

ANNO gratiæ.Mlvij. Dux Normannorum Gulihelmus, vrbem Londoniarum adiēs, in magna exultatione à clero & populo suscept', & ab ōmnibus rex acclamatus, dominicę natiuitatis die ab Aeldredo, Eboracensi archiepiscopo, regni Anglię accepit diadema. Renuit enim hoc manus cō secrationis à Stigando, Cantuariensi archiepiscopo, suscepere, eō quōd non legitimè occupauerat illius excellentiam dignitatis, licet de iure antiquo ad illam ecclesiam illa solennitas spectare comprobetur. Deinde homagijs à magnatibus, cum iuramento fidelitatis, obsidibusque receptis, in regno cōfirmatus, omnibus, qui ad regnum aspirauerant, factus est terrori. Ciuitatibus quoque dispositis, & castellis, propriisq; ministris impositis, ad Normanniam cum obsidibus Angliæ, & thesauris impretiabilibus nauigauit. Quibus incarceratis, & sub salua custodia deputatis, ad Angliam denuò remeauit, vbi cum cōmilitonibus suis Northmannis, qui in bello Hastingensi patriam secum subiugauerant, terras Anglorum & possessiones, ipsis expulsis successiuè, manu distribuit affluenti, & modicum illud, quod eis remanserat, factus iam de rege tyrannus, sub iugo detrusit perpetuæ seruitutis. Et cum se viderat in sublimi eleuatum, & in fastu regni confirmatum, in alium virum est subitò transmutatus, nobiles terræ, quos auitus sanguis ab antiquo sublimauerat, proh dolor, conculcando. Vnde nobiliores de regno indignati, quidam ad regem Scotorum Malcolmum confugerunt, alijque malentes vitam infœlicem terminare, quàm seruitutem insolitam subire, loca deserta & nemorosa petentes, ibique vitam feralem ducentes, Normannis cessisse pœnitentes, & dolore vehementi corde intrinsecus tacti, sed serò, quæ pōterant, occultas insidias & damna parauerunt. Videntes ergo partem suam infirmiorem, & seruire renuentes, recesserunt ab Anglia Comites generosi, Eadvvinus & Morcarus fratres, & nobiliores quique, cum episcopis & clericis, & alijs multis, quos longum esset exprimere nominatim.

Qui omnes ad regem Scotorum Malcolmum fugientes, ab ipso honorificè sunt recepti. Tunc etiam Eadgarus Aetheling, de regno Anglorum hæres legitimus, cernens res patriæ vndique distrahi & perturbari, ascensa naui, cum Agatha matre sua, & sororibus Margareta, & Christina in Hungariam, vbi natus fuerat, reuerti conabatur. Sed, tempestate suborta, compulsus est in Scotiam applicare. Hac quoque occasione actum est, vt Margareta regi Malcolmo nupta traderetur. Cuius vitam laudabilem, & mortem pretiosam, specialiter liber inde æditus insinuat euidenter. Soror autem eius Christina sanctimonialis, benedicetur cœlesti sponso perpetuò copulata. Nati sunt deniq; reginæ Margaretæ sex filij, & duę filiæ, quorum tres, Eadgarus scilicet, Alexander & Dauid, iuxta generis sui nobilitatem, reges fuerunt: ex quibus regum Angliæ nobilitas, à proprijs per Normãnos expulsa finibus, ad reges deuoluta est Scotorum.

Quare rex Gulihelmus Primus, non fuit coronatus à Cantuariæ archiepiscopo.

COnsecratus est rex Gulihelmus, & coronatus die natiuitatis dominicæ, feria secunda, vt dictum est, ab Aeldredo, Eboracensi archiepiscopo, quia Stigandus Cantuariæ archiepiscopus, tanquam schismaticus, ab Alexandro papa suspensus erat. Eo tempore excitat prępotẽs minister Eadricus, cognomento Siluaticus, filius Aelfrici, fratris Eadrici Streonæ. Cuius terrã quia se dedere regi dedignabatur, Herefordenses castellani, & Ricardus filius Scrobbi, frequenter vastauerunt, sed quotiescunque super eum irruerant, multos ẽ suis militibus & scutarijs perdiderũt. Idcirco accitis sibi in auxilium regibus VVallanorum Bleothino videlicet & Rivvathlo, idem vir Eadricus circa assumptionem beatæ Marę Herefordensem prouinciam vsque ad pontem amnis Vagæ deuastauit, & ingentẽ prędam inde abduxit.

Abbatia de bello constructur.

REx Gulihelmus, exultans de victoria, dedit laudem deo. Eodem anno, idem rex construxit abbatiam, quam appellauit pro bello ibi commisso, Bellum, in qua, in pertuum, deo gloria, & laus, & gratiarum actio pro victoria obtenta soluerẽtur, necnon & pro ibidem mortuis exequiæ à sanctis monachis ibi cõstitutis, cũ salutarib' hostijs, deo redderentur, ipsamq; ecclesiam possessionibus, & libertatibus dotatam & ditatam commisit patronatui, & tutelæ regum, qui

post

poſt eum forent in Anglia regnaturi.

Duciſſa conſecratur in reginam.

ANno gratiæ.Mlxviij.Matildis vxor regis Gulihelmi conſecratur in reginam die Pentecoſtes ab Aeldredo,Ebor.archiepiſcopo.x. Kalend.Aprilis.Hoc etiam anno,natus eſt regi Gulihelmo filius in Anglia,& vocatus eſt Henricus. Nam primogenitus eius Gulihelmus Rufus & Robertus, in Normannia nati ſunt, antequam pater eorum Angliam ſibi ſubiugauerat.

Duo filij Suani venerunt in Angliam,vt eam expugnarent.

ANno gratiæ. Mlxix. inter duo feſta beatæ Mariæ in autumno, venerunt duo filij Suani de Dania cum trecentis nauibus in Angliam, vt ipſam hoſtiliter expugnarent,& Gulihelmum regem caperent,vel ab Anglia effugarent. Quorum aduentus, cum diuulgatus eſſet,exierunt illis obuiam Comites, & Barones, & nobiles terræ,oppreſſi à Normannorum importabili ſuperbia, & fœdus ferientes cum ipſo,additi ſunt exercitui Danorum, vt regem Gulihelmum confunderent. Sed rex Gulihelmus prudentiſſimus,videns periculum ſibi immínere, humiliauit ſe illis, compeſcens elationem ſuorum Normannorum, & ſic reuocatis multis Anglorum nobilibus, fœdere cautius cum omnibus confirmato, Eboracum, vbi fuit Danorum receptaculum, potenter cum ibi inuentis expugnauit,& multa milia hominum ibidem interfecit.

Quomodo rex Gulihelmus,iam ſecurus,factus eſt de rege tyrannus.

ANno gratiæ. Mlxx. pridie nonas Aprilis, rex Gulihelmus, iam factus ſecurior, in multis promiſſa violauit. Momaſteria verò totius Angliæ perſcrutari fecit, & pecuniam, ſimul cum chartis, in quarum libertatibus nobiles Angliæ confidebant, & quas rex in arcto poſitus obſeruaturum ſe iurauerat, ab eccleſijs, vbi in ſecuro depoſitæ iacuerant, auferri præcepit violenter, & in ærarium ſuum deferri. Concilium quoque magnum in octauis Paſchæ, apud VVintoniam celebrauit eccleſia tota Anglicana, rege procurante, vbi multa regnum contingentia mutata ſunt. Ibi etiam Stigandus, archiepiſcopus, degradatus eſt ignominioſè, & Ailmarus frater eius epiſcopus Eaſtangliæ, plures quoque epiſcopi & abbates ibidem depoſiti ſunt. Solus verò inter omnes

Angliæ prælatos, Aegelvvinus, Dunelmenſis epiſcopus, videns fratrum iniuſtas oppreſſiones, condolens & zelum dei habens, exulauit ſpontaneus ab Anglia, volens oppreſſores vinculo excommunicationis innodare. Stigando vero ſucceſſit Lanfrancus monachus, vir eleganter literatus, & moribus multimodis ornatus, qui inter cætera magnifica opera, librum compoſuit de ſacramento altaris, fidem roborando catholicam. Ailmaro ſucceſſit Arfaſtus, regis capellanus: hic tranſtulit ſedem ad Theofordiam.

Angli à Normannis expulſi, iniurioſè & malitioſè tractantur.

ANno gratiæ. Mlxxi. Lanfrancus, Cadomenſis abbas, in archiepiſcopum Cantuarienſem conſecratus eſt, octauo Kalend. Maij. Ipſe quoque archiepiſcopus Lanfrancus, monachorum ordinem ſecundum regulam beati Benedicti, in multis cœnobijs Angliæ cõſtituit. Primò verò, in eccleſia Cantuarienſi, poſtea in eccleſia ſancti Albani, Anglorum protomartyris, vbi etiam decedente Frederico abbate, ſubſtituit nepotem ſuum Paulum, qui fretus adminiculo auunculi ſui eccleſiam reſtauratit, & ordinem penè lapſum reformauit. Hoc quoque tempore, cum Angli nimis iniurioſè tractarentur à Normannis, in Elienſia arundineta, & ad inſulam Thorneie fugientes, ibidem caſtra refugij facientes, Herevvardum in armis ſtrenuiſſimum, ducem ſibi præfecerunt. Sed rex Gulihelmus, aliquos promiſſis alliciens, alios terroribus exaſperans, alios donis corrumpens, demum omnes copioſo exercitu circumuallans, ad ſuã coëgit ditionem remeare.

Rex Gulihelmus cœpit homagium à rege Scotorum.

ANno gratiæ. Mlxxij. generale concilium regni Angliæ, de primatu Dorobernenſis eccleſiæ ſuper Eboracenſem, celebratum eſt, ſexto idus Aprilis. Et tandem decretum eſt, quòd præponi habet Cantuar, & ei ſubijci per omnia Eboracenſis. Rex etiam Gulihelmus Scotiam adijt, & hoſtiliter inuaſit, credens aliquos ibidem de hoſtibus ſuis indomitis & profugis penes regẽ, vel ſuos delituiſſe. Sed cum nullum ibidẽ reperiſſet, accepto regis Scotorũ homagio, ad propria remeauit. Eodem anno gratiæ. Mlxxij. rex Gulihelmus cum grandi exercitu Scotiam ingreſſus eſt, & obuiauit ei pacifice Malcolmus rex Scotorum apud Barvvicũ, & homo ſuus deuenit.

Hijs

Hijs temporibus regebat Comitatum Carleoli Comes Ranulphus de Micenis, qui efficax auxilium prebuit regi Gulielmo in conquestu suo Angliæ. Hic vrbem Karleoli cepit ædificare, & ciues eiusdem plurimis priuilegijs munire. Sed rediens rex Gulielmus à Scotia per Cumbriam, videns eam regale municipium, abstulit illud à Ranulpho Comite, & dedit illi pro eo Comitatum Cestriæ, multis honoribus priuilegiatū. Carleolū verò præcepit rex Gulielmus muris propugnaculisque muniri firmissimis. Rex verò Gulielmus Conquestor in redeundo de Scotia apud Dunelmum nouum ibidem construxit castellum contra irruptiones Scotorum.

Rex Gulielmus Normanniam, sibi rebellem, subingauit.

ANno gratiæ. Mlxxij. pridie Kalend. Aprilis obijt Alexander papa, cui successit Hildebrandus, qui Gregorius vocatus est. Eodem anno, inuaserunt monachi sancti Audoeni Iohannem archiepiscopum Rothomagensem, missam celebrantem in festiuitate eiusdem sancti, cum armata manu virorum. Vbi iudicatum est in concilio in eadem ciuitate congregato, præsidente rege Anglorum Gulielmo, monachos huius criminis reos per abbatias carceribus intrudi. Rex etiam Gulielmus, eodem anno, Anglorum fretus auxilio, Normanniam, iam sibi rebellem, dominio suo potenter mancipauit. Deinde omnibus pacificatis, & bene dispositis, Anglis quoque in plenitudinem dilectionis receptis, in Angliam est reuersus.

Sacerdotes Symoniaci, nec non & vxorati à papa Gregorio excommunicantur. Vlstanus in episcopatum suum restituitur.

ANno gratiæ. Mlxxiiij. Gregorius, qui & Hildebrandus dicebatur, celebrata Synodo, Symoniacos anathematizauit. Sacerdotes vxoratos à diuino officio amouit, nouo exemplo, & vt multis visum est, inconsiderato præiudicio, contra sanctorum patrum sententiam. Beatus Vlstanus, per Lanfrancum archiepiscopum, iniustè depositus, miraculosè restituitur. Cùm baculum pastoralem sepulchro beati Eadvvardi infixissent, nullus præter eum à lapide euellere poterat. Papa verò, vt validius vxoratos sacerdotes puniret, & punitos reuocaret ab amplexibus illicitis, laicis interdixit ne missas eorū audirent, decimas etiam presbiteris debitas igne iussit concremari. Eodem anno, venerunt ex Dania, in manu forti & hostili, Cnuto filius Suani, & Hacon Comes cum nauibus magnis ducentis, sed citò frustratus est conatus eorum per circumspectam prudentiam inuictissimi regis Gulielmi.

Obijt Aeditha regina Anglorum. Rex maledixit Roberto filio suo cognomento Cortehose.

ANno gratiæ.Mlxxv. obijt Aeditha regina, nonas Aprilis. Eodem anno, rex Gulihelmus, Radulpho Cõsuli filiam Gulihelmi, filij Osberti, nuptui tradidit, & Cõsulatum de Northfolk & Suthfolk. Iste Radulphus erat de genere Britonum, ex parte matris, & pater suus Anglicus fuit. Natus fuit in Northfolk, ibiq; habuit nuptias suas, quæ multis hominibus damno fuerunt. In quibus fuerunt Rogerius Consul, & V.Waltheof⁹ Consul & episcopi, & abbates, & consuluerunt expellere regem Gulihelmum de regno suo. Quod citò regi innotuit, qui fuit in Normannia, & postea venit rex in Angliam, & cœpit V.Waltheofum & Rogerium cognatum suum, & misit eos in carcerem. Sed & de cæteris, qui fuerunt ad nuptias, † fecit postea iudicium. Eodem quoque anno, idem rex Gulihelmus, die Paschæ, in ecclesia de Feschamp filiam suam Ceciliam, deo consecrandam obtulit cum deuota solennitate. Rex etiam Gulihelmus maledixit Roberto filio suo, quia multoties eundem ad iram prouocauerat, & à conspectu suo, præsentem in suæ mentis amaritudine abegit. Ipse autem Robertus, quantum inualuit paterna maledictio, in fine vitæ suæ manifestè expertus est, cum excæcatus, & incurrens fraternam cum odio persecutionem, in carcere lamentabiliter diem clausit extremum.

† iu breui fecit vltionē.

Generalis terræmotus in Anglia.

ANno gratiæ.Mlxxvi. sexto Kal. Aprilis terra tremuit, & factus est generalis terræmotus in Anglia, & gelu magnum, glacieſq; validissima, à Kal. Nouembr. vsq; ad medium Aprilis, V.Waltheof⁹ Dux decollatus est. Et hic est annus tertius decimus primi decemnouenalis cycli, repetito anno magno Dionysij, duobus annis à passione domini reuolutis.

Ordo monasticus in Anglia reuiguit per exemplum, & doctrinam Lanfranci archiepiscopi.

ANno gratiæ.Mlxxvij. dominica palmarum, sexto decimo Kalen. Maij, circa horam sextam, sereno cælo, apparuit stella. † Lauzo prior sancti Pancratij, venit in Angliam, & Paulus monachus Cadomensis, nepos Lanfranci archiepiscopi, creatus est abbas sancti Albani. Per ipsum etiam totus ordo monasticus in Anglia refloruit, coadiuuante Lanfranco. Ipse etiam Paulus abbas possessionibus multis & libertatibus ecclesiam suam ampliauit.

† Laudo.

Impera-

Imperator propter inobeditiam excommunicatur.

ANno gratiæ Mlxxviij. schisma magnum inter dominum papam Gregorium, & Henricum imperatorem ortum est. Tãdem imperator excommunicatur. In fine tamen Suæuiam deuastat. Rex Gulihelmus curiam suam apud Glouerniam tenens, tribus capellanis suis, scilicet Mauritio Londoniensem, Gulihelmo Norwicensem, Roberto Cicestrensem contulit præsulatum. Eodemque anno obijt Guiscardus, magnanimus Dux Apuliæ, & succesſerunt ei duo filij eius, Rogerius scilicet, & Beamundus. Hoc etiam anno mota est guerra naualis precipuè funesta nimis inter Venetos & Barenses, pro corpore sancti Nicholai. Eodem anno Gulihelmus Comes VVarenniæ, qui venit in Angliã cũ Gulihelmo Bastardo fundauit prioratum sancti Pancratij de Lewes.

VVallia capitur ab Anglis, & Antiochia a Paganis.

ANno gratiæ Mlxxix. obijt Iohannes, Rothomagensis archiepiscopus, cui succesſit Gulihelmus, qui fuit abbas Cadomensis. Incipitur renouari ecclesia episcopatus VVintoniæ. Ventus validissimus nocte natalis domini, ædificia solida concussit. Eodemque anno, rex Anglorum Gulihelmus in VValliam copiosum duxit exercitum, & eam sibi subiugauit, & ab eiusdem regulis homagia per fideles obsides susceptit. Eodem anno, Antiochia capitur à paganis, cum adiacente prouincia, quę extitit Christiana à tempore sancti Petri, sine exturbatione. Eodem anno rex Scotorum Malcolmus post Assumptionem beatæ Mariæ, iterum infantens, totam Northumbriam vsque Tinã deuastauit. Rex Angliæ hoc audito misit Robertum filium suum cum exercitu in Scotiam qui infecto negocio rediens super flumen Tinę nouum castellum fabricauit, & ad patrem est reuersus. Eodem quoque anno, rex misit fratrem suum Odonẽ Baiocensem episcopum, cum multa militaria manu vt Northumbriam vastaret, cuius populus cõtra regem insurrexerunt, & VValcherum episcopum Dunelmensem, virum vtiq; innocentem, occiderant apud Gatesheuede.

Falsus rex occiditur ab imperatore.

ANno gratiæ. Mlxxx. Hildebrandus papa, qui & Gregorius dictus est, quasi sibi diuinitus reuelatum, prædixit falsum regẽ hoc anno moriturum. Verum quidem prædixit, sed fefellit eum de falso rege opinio & coniectura, secundum velle suum interpretata super imperatore Henrico. Imperator vero cõtra Saxones graui præ-

lio congreditur, vbi falsum regem, scilicet Rodulphum, cum multis Saxonijs principibus interfecit. Eodem anno nouum exstitit Athetheus a Gulielmo rege comitus.

Gulielmus Rothomagensis archiepiscopus concilium celebrauit, apud Lisseb. In Anglia terremotus factus est, cum mugitu terribili.

ANno gratiæ Mlxxxi. Gulielmus, Rothomagensis archiepiscopus, tenuit concilium apud Lisseb., præsente rege Gulielmo, cum principibus & episcopis multis. Eodem anno, factus est terræmotus magnus, cum terræ rugitu terribili in tota Anglia, contra eius solitum cursum naturæ, quod creditur euenisse in triste præsagium mutationum decretorum legum, & præceptorum in prædicto concilio.

Marianus historiographus, vir quidem magnæ authoritatis, à natiuitate Christi, huc vsque chronica scripsit.

ANno gratiæ Mlxxxij. Marianus Scotus, sancti Bedæ fere aliter cõsanguineus, ipsius sancti libros omnes cum alijs multis perscrutans, similis illi in moribus, & scientia esse nitebatur. Iste Marianus, à natiuitate Christi chronica sua incipiés, vera, & plenaria vsque ad hunc annum perduxit, multùm laborans, vt errorem de annis domini corrigeret. Super hoc enim, multorum opinio, animos lectorũ reddebat suspensos.

Matildis regina mortua est, & rex Gulielmus tyrannior factus est.

ANno gratiæ Mlxxxiij, idibus Aprilis obijt Matildis regina, senior vxor Gulielmi regis, filia Baldewini Comitis Flandriæ, & sepulta est Cadomi in monasterio sanctæ Mariæ, quod ipsa à fundamentis construxerat, & nobiliter dotauerat. Eodem anno, rex Gulielmus, misit iusticiarium per totam Angliam, per Comitatus, & inquirere fecit, & diligẽter perscrutari, quot iugera, & virgatæ terræ, quidque vni militi sufficere posset. Fecitque inquirere de vrbibus, & villis, & viculis ad quid in solidum ascenderent. Inquisiuit etiam, quot animalia possent sufficere ad vnius hydæ culturam, & de fluminibus, paludibus, siluis, quem censum redderẽt per annum, & quot milites essent in vnoquoque Comitatu, vt sciret, quo numero virorum posset, si tanta necessitas emergeret, cõfidere. Quæ omnia, in scripta redacta, & ad VVestmonasterium relata, in thesaurum regium deferebantur reseruanda. Deinde senior, factus auarior & de rege tyrannior, de vnoquoque aratro, id est, hyda terræ totius regni, sex solidos extorsit truculenter. Eodem anno Mauricius

ricius episcopus London. templum maximum quod nec dum perfectum est incepit. Hoc anno concessæ sunt libertates ecclesiæ Dunelmensis à Thomæ archiepiscopo Eborac.

VValtheofus fortissimus perimitur, Imperator Henricus, respirat.

ANno gratiæ. Mlxxxiiij. VValtheofus decolatus est, Comes amplę sapię, neruosus lacertis, robust⁹ pectore, & procerus toto corpore, filius Sivvardi, Comitis magnificentissimi, quem †Droggere Danico vocabulo, id est, fortem cognominabant. Hic Crolandiæ sepultus est. Eodem quoque anno, Romani Henricum imperatorem receperunt, & à papatu abdicatur, eorum iudicio, Hildebrandus. VVibertus, Rauennensis vrbis episcopus, in sedem apostolicam inthronizatur, & Clemens nominatur, ac iustè omnes Hildebrandū fuisse depositum conclamant, tanquam læsæ maiestatis reum, qui contra imperatorem Henricum, alium ordinauit. Eodem verò anno, Cassinensium abbas Desiderius, contra Clementem, papa efficitur, sed citò post moritur morbo dissenterico resolutus. Eodem itaque anno, rex Anglorum Gulihelmus, in festo Pentecostes, apud VVestmonasterium, Henricum filium suum iuniorem insigniuit nimis pompose cingulo militari. Deinde cœpit homagia hominū totius Angliæ, & iuramentum fidelitatis, cuiuscumque essent feodi vel tenementi, & extortis magnis pecuniæ copijs, de quibuscumque aliquam poterat inuenire causam, talem, vel qualē. Deinde in Normanniam transfretauit. Iam igitur, peccatis exigentibus, emarcuit oppressa anglorum antiqua nobilitas, & diatim corda nobilium, noua, iuxta beati Eadvvardi vaticinium, trahunt lamentabilia ab alto suspiria.

†Digtra.

Gulihelmus rex prosperatur in vijs suis, duo cœnobia fundauit.

ANno gratiæ. Mlxxxv. rex Gulihelmus, cum iam penè omnē Anglæ nobilitatem exinaniasset, omnem induit tyrannidem, factus est ferus & inhumanus, feras solas dilexit, pro quibus homines mutilauit, exhæredauit, incarcerauit, trucidauit. Normanniam quoq; suppeditauit, Cinomanniam expugnauit & adquisiuit, Britāniam Armoricam sibi subiugauit, Scotiam Angliæ inclinauit. Prædonum verò & latronum spoliator fuit sagacissimus, & eorum damnator immiseralibis. Vnde per totam Angliam ire poterant mercatores, peregrini, & viatores, indemnes, etiamsi aureis thesauris onerati viderentur, cum antecedentibus temporibus, quælibet silua lupis & vespilionibus abundauerat. Nobiles enim & generosi Anglici expulsi à

pulsi à propriis, & erubescentes mendicare, vel fodere nescientes, cum filijs & fratribus suis in siluis latuerunt, solis prædis & rapinis, cùm defuerunt venationes vel alia victualia, inhiantes. Eodem tẽpore, rex Gulihelmus, Remigio cuidam, de Fescampo monacho, contulit episcopatum de Worcestre, cuius edoctus rex monitis salutaribus, pro transgressionibus suis expiandis, duo cœnobia fundauit, vnum in honorem sancti Martini in Anglia, vbi bellum consertum fuit, quod & sic ideo nuncupauit, vt prædictum est. Aliud verò monasterium in Normannia apud Cadomum cõstruxit, in honorẽ sancti Stephani prothomartyris, & consecrari iussit. Ex regina verò Matilde, liberos plures suscepit, Robertum scilicet, & Richardum, Gulihelmum, & Henricum, ex quibus postea propagata est linea regum Angliæ.

Gulihelmus Conquestor { Robertus Curthose; Gulihelm⁹ Rufus, rex; Richardus.; Henric⁹ Clericus, rex; Adela.; & quatuor aliæ filiæ. } { Matildis mater istorũ, & regina, erat filia Baldvvini, Comitis Fland.; Stephanus Blesensis, eius fili⁹, & postea rex; }

Rex Gulihelmus duo monasteria, quæ fundauit, ampliat, scilicet, sancti Martini in Anglia, & sancti Stephani in Normannia.

ANno gratiæ. Mlxxxvi. rex Gulihelmus cœnobium secundum, in Normannia fundatum, & iam perfectum, possessionibus & libertatibus ampliauit. Primogenitus regis Gulihelmi, Robertus, adhuc patre viuente, Normanniam sibi negari molestè ferens, in Italiam abijt, ira succẽsus, vt filiã Bonefacij Marchionis sumpta in matrimonio, patri validius aduersaretur, sed hac spe frustratus, Philippũ regem Francorum, contra patrem excitauit. Quarè paterna benedictione, & hæreditate cassatus, regno Angliæ post mortem caruit, Ducatu Normanniæ vix retento. Rex Gulihelmus optimam habuit consuetudinem, per quam dicitur diuinam in tyrannide vltionem euasisse. Missas & horas diuini obsequij diligenter, & cum matura simplicitate exaudiuit, nec se tolerauit, etiam pro vrgẽtissimis & arduis negotijs, impediri, interim genua flectere & deuotè orare non cessauit.

Gulihelmus rex moritur, substantiam suam mirabiliter diuidit. Robertus primogenitus reijcitur, Gulihelmus succedit.

Anno

ANno gratiæ.Mlxxxvij. contigit magnum infortunium in Anglia. Gens enim tanta infirmitate occupata est & pestilentia, vt qui febres euaderet,fame moreretur.Immisit etiam tempestates,& tonitrua,& fulgura, quibus multi homines perierunt,nec animalibus,nec pecoribus pepercit,deus. Sed & domesticæ aues Angliæ, pauones,gallinæ,anseres à domibus se extrahentes,siluestres omnes efficiuntur.Hoc anno,fuit rex Gulihelmus in Francia depredauitq; regnũ regis Philippi, & multos ex suis neci dedit. Combussit quoq; castrum nobile,nomine Mathaunte,& omnes ecclesias,quę ibi inerant,plebemque multam, & duos anachoritas sanctos igni tradidit,quo facto abijt in Normanniã,& perendinauit ibidẽ. Rex verò Gulihelmus, extremo vitæ suæ tempore, in Normannia habitans, contractis amicitijs cum rege Francorum Philippo, aliquantisper conticuit.Cuius abutens patientia Philippus rex, fertur dixisse. Rex Anglię Gulihelmus iacet Rothomagi,more absolutarum partu fœminarum cubile fouens. Quo perstrictus rex Gulihelmus conuitio,respondit,Cum ad missam,post partum iero, centum milia candelas illi illuminabo.Nec multò post,mense Augusto,copioso exercitu cõgregato.Franciam ingreditur,omnia proterit, cuncta populatur.Postremò Medantum ciuitatem iniectis ignibus, concremauit,quo succenso exhilaratus,dum suos audacius incitat,vt igni adijciant pabula,propius flammas accedens, foci calore & autumnalis æstus inæqualitate morbum nactus est, quo affectus receptui suis cecinit,& Rothomagum est regressus. Quinto verò Kalend.Aprilis,rex Gulihelmus, cum sensisset, diem mortis imminere, fratrem suum Odonem, & omnes quos in Anglia vel Normannia custodiæ mancipauerat,relaxauit, pro eo quòd si quis tempore suo, ceruum vel aprum caperet,oculis priuabatur, grauem egit pœnitentiã. Pacis & iustitiæ inuiolabilis conseruator extitit, ita vt puella auro onusta,regnum Angliæ pertransiret impunè.Rex Gulihelmus mirabiliter terram suam sic diuisit.Roberto primogenito suo inuitus,& coactus Normanniam. Gulihelmo secundo filio suo, Angliæ monarchiam,& Henrico, possessiones maternas & thesauri copiam delegauit.Rex igitur Gulihelmus, postq̃.xx.annis,mensibus.x. & xxviij.diebus genti Anglorũ præfuit.v. idus Septembr.regnũ cum vita reliquit. Corpus eius apud Cadomum delatum est, & ibidem sepultum. Gulihelmus filius regis Gulihelmi, Angliam festinatò adijt, & quinto Kalend. Octobris die dominica, apud VVestmonasterium,

nasterium à Lanfranco, Cantuar. archiepiscopo, consecratus est in regem. Hic abbatiam sancti Martini de Bello ampliauit, dilexit, & collocata à patre suo, confirmauit, & tumbam eius, & diem anniuersarij sui veneratus est. Quod tamen Robertus obstinatus facere contempsit, & alij filij sui, ipsius exemplo. Intererant exequijs assiduè tres, qui sui fuerant capellani, quibus præsulatus dignitatem ide rex conulterat, Mauricius, scilicet London. Gulihelmus Norvvicensis, & Robertus Cicestrensis episcopi.

De Sacramento altaris.

EOdem tempore, Berengarius Turonensis, in hæreticam prolapsus prauitatem, omnes Gallos, Italos & Anglos, suis iam penè corruperat prauitatibus, noua & inaudita ac falla asserens super sacramento altaris, & transubstantiatione, tam panis in carnem, quã vini in sanguinem. Sed Lanfranci prudentia, omnes versutias aduersariorum detegens, catholicam circa illa omnia confirmauit veritatem. Paulus quoquè, de quo superius fecimus mentionem, ecclesiasticam non est passus tituba re veritatem. Et sic stetit irrefragabiliter religio circa sacramentum altaris Christiana. Venetijs meditantibus auferre corpus sancti Nicolai à Mirrea Liciæ à Turcis desolata, præoccupauerunt eos Barenses ciues, numero.xl. septem, ab Antiochia Mirream venientes, Qui à quatuor tamen monachis, ibi inuentis extorserunt ostendi tumbam sancti, qua effracta, ossa sancti Nicolai in olei liquore natantia, integro numero, extraxerunt, & Barim cum gloria detulerunt. Facta est autem hæc translatio, anno Dccxlv. à depositione sancti Nicolai. Eodem tempore, Mediolani, dum Patritiæ dignitatis viri de republica tractantes, sub vna residerent turri, auribus omnium vox insonuit, vnum ex illis nomine vocans, & festinatò exirè rogans. Quo tardante, persona quædam apparuit, quæ vocatum virum, vt egrediretur, prece obtinuit. Exeunte illo, turris repentè cecidit, & omnes, qui ibidem aderant, casu miserabili oppressit.

Mortuo Gulihelmo rege Anglorum, magno conquisitore, succedit Gulihelmus Rufus, secundogenitus regis, in regnum.

ANno gratiæ Mlxxxviij. multi magnatum Angliæ, contemnentes seruire iuniori, & relinquere Robertum primogenitum, dixerũt seruire iuniori indignũ fore nimis, tam strenuo milite relicto, tamq; nobili. Sed regis prudentia, omnes nõ valens simul flectere, singulos cautius emolliuit, & primò libertates pro suo arbitrio promittẽs,

denuo,

denuo,quæ ſua erant,non ſegniter reuocauit,callidè promittēs,ſubdole reſeruauit in fine,quod deum non latuit. Victor papa ſedit annū i.menſes.iiij. & dies.

Coronatio Gulihelmi Rufi.

COronatus eſt igitur Londonijs nouus rex,Gulihelmus dictus,& exiſtens Rufus. Affuerunt aūt Lanfrancus archiepiſcopus Cant. qui eum conſecrauerat in regē, & Thomas Ebor. & Mauriti⁹ London. & VValkelmus VVinton.& & Galfridus Ciceſtrenſis, & Vlnoth⁹ VVigorniē. & Gulihelmus Theofordenſis,& Robertus Ceſtriæ,& Gulihelmus Dunelmenſis,epiſcopi,& Odo Baiocenſis,iuſticiarius totius Angliæ, & Remigius epiſcopus Lincol. Cuius epiſcopatus.Remigio procurante , trāſlatus eſt,ſecundū ſitū,vſq; ad locum,vbi nunc eſt ſedes.Cum aūt epiſcopatus ille maximus ſit,durās à Thameſi vſq; ad Humbrū, diſplicebat ei, quòd in vrbe modica, & in termino epiſcopatus,ſita fuit ſedes, cum clarior Lincolnia ſitu, & ædificijs emineret. Mercatis igitur prædijs, in vertice vrbis iuxta caſtrū ædificata eſt eccleſia & canonici in territorio ordinati. A diuerticulo materię reuertētes,materiā ordiamur.Plaga tetigerat Anglos,iā ad Normānos in parte reuertitur. Omnes namq; nobiliores regni,quos Gulihelmus Magn⁹ promouerat, ſuperbi effecti,indignātes quia regnaret ſuper eos iunior, ſpreto Roberto primogenito, nobili,& magnanimo,nō ſine periurio bella mouerunt in Gulihelmum.Sed infra tertium annū,omnes cōfuſi ſunt, & poſſeſſiones eorum fidelioribus diſtributæ.

Obijt Lanfrancus nobilis antiſtes Cantuarienſis eccleſiæ.

ANno gratiæ.Mlxxxix. ix.Kalend.Aprilis obijt Lāfrancus archiepiſcopus Cantuarię,qui in Cāntuaria maiorem eccleſiam, cū officinis renouauit.Dignitates multas eidem eccleſiæ adquiſiuit, maneria reſtaurauit,xenodochia duo ſtabiliuit, hæreſes condemnans fidem roborauit,ordinē monaſticum miniſterio Pauli , nepotis ſui, quē ſecum duxit monachū à Normannia,& in abbatē ſancti Albani ſtabiliuit, elegāter informauit, eccleſiam apud Roffam reformauit,libros quos rudis ſimplicitas Anglicana corruperat, ab antiquo diligenter ſanè correxit, quorum corroboratione ſe gaudet eccleſia communiri. Rex Gulihelmus , contra fratrem ſuum Robertum, Normannorum Ducem,bella mouere cœpit. Eodem anno,terræmotus fact⁹ eſt,& monachi de Bermundeſia, vocante Lanfranco, venerunt in Angliam. Iſte Remigius erat monachus Fiſcami , qui

etiam fecit ex nouo cenobium monachorum apud ſanctam Mariam de Stoke, alterum apud Harden.

Rex Gulihelmus contra fratrem ſuum Robertum bella mouet.

ANno gratiæ. Mxc. rex Gulihelmus, contra fratrem ſuum Robertum primogenitum, arma mouens, caſtra ſancti Valerici, & Albemarliæ cœpit. Nitebatur enim vlciſci iniurias, quas fecerat fratri ſuo iuniori, à quo magnam pecuniæ partem ſubdolè adquiſierat, vendendo ei terræ ſuæ partem, & poſtea auferendo, & in alijs fraudibus fraternam ſimplicitatem circumueniendo, tum vitium aſtutia. Erat enim idem Robertus, corpore integer, & fortis, audax & imperterritus, neruis connexus, oſſibus congeſtus, corpore procerus, facie virilis, ſed mente inſatiabili auarus, & aſtatus, & patri licet magnanimo ex ſuperbia inobediens, deo indeuotus, fratri ſuo regi Gulihelmo infidelis. Tandem tamen, & ſi inuitus, illi fidelis. Neceſſitate enim compulſus, petijt amicos magnos, vt placabilem ſibi red derent fratrem ſuum, & ipſum illi ſub aliqua forma reconciliatum. Eodem anno, fundata eſt eccleſia beatæ Mariæ de Caſtilacra à Gulihelmo Comite VVarenniæ.

Rex Scotorum Malcolmus fecit homagium regi Gulihelmo, Rex infirmatus promiſit bona, ſed non reddidit.

ANno gratiç. M.xci. ventus vehemens, & damnoſus percuſſit Lõdoniam, turres & edificia, cum arboribus fructiferis, concutiens. Remigius epiſcopus Lincolnienſis, cum eccleſiam iam perfectam magnificè dedicare diſponeret, paratis neceſſarijs ad talem ſolennitatem, die proxima antecedente obijt. Thomas Ebor. archiepiſcopus reſiſtendo contradicebat, affirmans eam in ſua parichia eſſe cõſtructam. Vnde pro appellatione pendente, & morte importuna epiſcopi, dilata eſt dedicatio, Eodem anno, Mechis corpus beati Clementis, primi epiſcopi ab apoſtolis ordinati, inuentum eſt. In contermino autem huius anni, & conſequentis, concordiam iniit rex Gulihelmus cum fratre ſuo Roberto, precibus multorum inſtigatus, eo tamen pacto, vt caſtra illa, quç rex à fratre adquiſierat, regi remanerent. Rex autem adiuuaret eum ad omnia, quæ pater ſuus ei legauerat conquirenda, & ê conuerſo. Statuerũt etiam irrefragabiliter, ſi quis eorum moreretur prior altero ſine filio, quòd alter fieret hæres illius. Hoc pactum iurauerunt prælecti nobiliores vice regis, & totidem vice Comitis.

Rex Scotorum Malcolmus, dum diſcurrens per confinia Angliæ prædas

prædas ageret: rege autem cum Roberto fratre suo illuc cum exercitu properante, Malcolmus perterritus occurrit pacificus, & homagio facto, iurauit ei fidelitatem. In confinio autem huius & præteriti anni, vtrumq; cõtingenti, instaurata est monachis ecclesia sancti Osvvini de Tynemuthe, & informati regulari vita sãcti Benedicti, sub Paulo abbate sancti Albani. Rex Gulihelmus postea grauiter infirmat', promisit bonas leges positurũ, & pacem habere cum ecclesia. Sed cum sanus factus est, pœnituit hoc promisisse, & grauius solito ecclesiam, & regnũ oppressit, ita quòd fingẽs falsam causam, ab vna ecclesia, scilicet Lincoln. quingenta millia marcarum extorsit. Hic verò Anselmum statuit archiepiscopum Cantuariensem Sed postea enormiter persequẽs eum, vsq; ad exiliũ lacessiuit. Exulans igitur, moram fecit Anselmus ibidem, donec videret in visione nocturna, quòd omnes sancti Angliæ conquererentur altissimo super tyrãnide regis Gulihelmi, ecclesias suas destruentis. Et ait deus. Accedat Anglorum protomartyr Albanus. Et tradidit ei vnã sagittam ignitam, dicens. Ecce mors illius, de quo querimoniã coram me reponitis. Et beatus Albanus ipsam accipiens, dixit. Et ego trado eã spiritui nequam, vltori peccatorũ, & proiecit eam in terrã volantem per aërem, ad instar Cometę. Et mox intellexit Anselmus archiepiscopus, in spiritu, quòd rex, sagitta illa sagittatus, interijt illa nocte. Et summo diluculo missa celebrata, iussit vestimenta, cum libris & alijs rebus vehendis disponi, & iter arripuit statim ad ecclesiam suam. Et cum appropinquasset, audiuit quòd eadem nocte rex Gulhelmus sagittatus expirasset. Et hoc inferius suo loco dicetur. Eodem anno domin' Herebertus abbas de Ramisia suscepit episcopatũ Theofordensem.

Rex Scotorum Malcolmus perimitur. Videns hæc, & alia mala, sancta Margareta, vxor eius expirauit.

ANno gratiæ. Mxcij. rex Scotorum Malcolm', in Angliam prędatum veniens, interceptus est, & subitò interfectus. Quod vt audiuit regina, deo dilecta Margareta, ex eo tempore tabuit præ dolore, & vitam citò post, in lachrymis & orationibus, terminauit. Duplici enim dolore flagellauit eam dominus. Eadvvard' enim filius Malcolmi & ipsius reginæ, & hæres Scotiæ si viueret, simul cum patre Malcolmo interemptus est. Tunc Scoti elegerunt Dunevval, fratrẽ Malcolmi, in regem, sed Dunceanus filius Malcolmi, qui obses fuerat in curia regis Gulihelmi, auxilio ei' superueniẽs, auunculũ suum

fugauit,& poſt patrem regnauit.Eodem anno,Iohannes,VVellenſis epiſcopus,natione Turonicus,tranſtulit in Bathoniam,ſui cathedram præſulatus. Rex Gulihelm⁹ Cancellario ſuo Roberto Bloëto, Lincolnienſem contulit præſulatum. Rex Gulihelmus ciuitatem Carleolenſem reſtaurauit, Danica perſecutione diu dirutam, & ex auſtralibus finibus Angliæ,illuc habitatores tranſmiſit. Hoc etiam anno,inundatio pluuiarum diffuſa eſt,qua maior non erat præuiſa. Rex Gulihelmus grauiter, tam regnum quàm clerum varijs opprimit exactionibus,& exagitat ſeruitutibus, pro quibus multorũ oppreſſorum incurrit maledictionem. Quidam actus iſtius anni finaliter attingunt partem ſequentis.

Gelu,& nix,qualia nunquam antea viſa ſunt.

ANno gratiæ.Mxciij.poſt pluuiarum maximas inundationes, flumina etiã magna ita ſpiſſo gelu,& diutino conſtricta ſunt,quòd hominibus & onuſtis, bigis & plauſtris facta ſunt tranſmeabilia. Tandem nix reſoluta ſtirijs, & fruſtris natantibus, vix pontem vnũ in tota patria reliquit integrum.Hoc quoque anno, Suho Beluacẽſis præpoſitus,à papa Vrbano conſecratus eſt in epiſcopum Carnotenſem.Hoc etiam continuato priori anno,rex Gulihelmus Dorobernenſem in pace dimiſit præſulatũ Anſelmo, cuius ordinatio pridie nonas Decembris fuit.

Tranſfertur ſedes epiſcopalis à Theoford vſque ad Norvvicum.

ANno gratiæ.Mxciiij. quinto ídus Aprilis, epiſcopatus de Theoford,tranſlatus eſt ad Norvvicũ, ab Hereberto Loſenga. Obiit Aelvvinus,fundator de Bermundeſeie. Hic Herebertus prædictus, ex abbate Rameſienſi, empto præſulatu,factus eſt epiſcopus Theofordenſis. Sed poſtmodum pœnitentia ductus, Romam profectus eſt,& Simoniacum baculum,& annulũ papæ reſignauit. Veruntamen apoſtolicę ſedis indulgẽtia ꝓpiciante,reſtitutus eſt.Eodẽ anno Rex Gulihelmus,miſit Henricũ fratrem ſuum in Normanniam,cũ pecunia multa,vt eam expugnaret. Comes Northãhumbriæ, in ſuperbiam elatus, pro eoquòd regem Scotorum vicerat,vt prædictũ eſt, curiam regis adire repudiabat. Promouit ergo exercitum in Northanhumbriam contra Robertum, & in nouo caſtello omnes potentiores de familia Comitis cepit,& vinculis mãcipauit. Redditum eſt regi caſtellum de Bamburg, & omnes fautores Comitis male tractati ſunt.Nam Gulihelmus de Anco,oculis priuatus eſt,& Odo,conſul Cãpanienſis,& alij plures exhereditati ſunt.Eodẽ anno impiger

impiger rex Gulihelmus in VValliam duxit exercitum, eò quòd anno ptæterito, VVallenſes multos Normannorum occiderant, & eorum firmitates confregerunt, caſtellum de monte Gomerico confregerunt, & eius habitatores necauerunt. Rex igitur Gulihelmus, omnes fines VValliæ hoſtiliter perluſtrans, cum in montium latibulis, & ſiluarum denſitatibus ipſos perſequi non valeret, firmatis in confinio caſtris, ad propria remeauit. Eodem tempore ſtellæ de cælo cadere videbantur.

Surgit in eccleſia monſtrum genitore Loſingâ,
Symonidum ſecta, canonum virtute reſecta,
Petre nimis tardas, nam Symon ad ardua tentat:
Si præſens eſſes, non Simon ad alta volaret.
Proh dolor, ecclesiæ nummis venduntur & ere.
Filius eſt Præſul, pater Abbas, Simon vterque,
Quid non ſperemus ſi nummos poſſideamus?
Omnia nummus habet, quid vult facit, addit & aufert:
Res nimis iniuſta, nummis fit præſul & abba.

In præterito anno, rex Gulihelmus adiit in Normanniam, & miſit in Angliam, iuſſitque venire ad ſe viginti millia Anglorũ. Sed poſtquam venerũt ad mare, iuſſit redire, & mittere regi pecuniam, quã deferebant, ſcilicet vnuſquiſque .xx. ſolidos.

Obijt ſanctus Vlſtanus, & celebratum eſt concilium magnum.

ANno gratiæ. Mxcv. octauo Kalend. Aprilis, obiit vir vitæ venerabilis, Vlſtanus VVigornienſis epiſcopus, cuius tranſitus Roberto Herefordenſi epiſcopo in viſione apparuit, illeque ad ipſum tumulandum VVigorniam properauit. Sanctus autem ille Vlſtanus, cuius ſanctitati beatus Eadvvardus rex, etiam mortuus, vt prædictũ eſt, teſtimonium perhibuit, ita miraculorum ſignis poſtea chorũſcauit, vt viderentur tempora apoſtolorum renouari. Eodem quoque anno, ſcilicet dominicæ incarnationis. Mxcv. celebratum eſt magnum cõcilium ſub papa Vrbano, apud Clarum montem, ciuitatem Aluerniæ. Vbi ipſe dominus papa, ſermonẽ faciens populo ſu per negotio terræ ſanctæ, tam ſanctum, tam efficacem, quòd multos principes prçclaros, ad arripiendũ iter Hieruſolomitanũ, & ad repẽdendum Chriſto, pro ipſo ſcilicet moriẽdo, viciſſitudinẽ animaret. Exiit igitur ſermo, nec vacuus, & cruce ſignati ſunt nobiles nõnulli, quos longũ eſſet enumeraro!! Inter quos Robertus, Dux Normãnorum, cruce ſignatus, iter ſanctũ accepturus, poſuit Normanniam

in vadimonium fratri ſuo Gulihelmo pro decẽ.M.librarum argenti. Iuit autem cum eo Robertus, Dux Flandrię, & Enſtachius, Comes Boloniæ. Iuerunt & ex alia parte, Dux Godefridus, & Conſul de Monte Baldvvinus, & alius Baldvvinus, reges Hieruſalem futuri. Iuerunt quoque ex tertia parte, Comes de ſancto Aegidio Reimundus, & epiſcopi Podienſis Aethelmarus armis claris, moribus autem clariot, & Hoſtienſis, qui primares extiterunt huius dei exercitus. Hugo quoque Magnus, frater regis Francorum, Stephanus Comes Bleſenſis, Boamundus nepos Tancredi, & alij quos hæc pagina non ſufficit numerare. Petrus verò hæremita, primus iter arripuit Hieroſolimitanum cum innumerabili exercitu. Sed triginta milibus trucidatis, antequam Hieruſalem perueniret, iacturam incurrebat irreſtaurabilem. Primum bellũ Chriſtianorũ, fuit ad pontem Pharphax fluminis.ix.Kalend Martij.Secundum apud Niceam, quã & ceperunt.xiij. Kalend. Iulij, ceperunt & Laodiciam. Cum verò eſſent pluſq̃. ccc. armatorũ milia tãta eis ſupetebat copia, vt aries vno numo bos vix.xij. nummis venderentur. Quum igitur poſt.vij.hebdomadas, & iij. dies, ab inde Antiochiam tenderent diuiſo exercitu, vnum eorum exercitum.cccIx. circundederunt equitu, & Arabes quorum non erat nummus. Mittitur ergo ad aliũ exercitum, bellum ergo geritur horrendum, in quo Chriſtiani vehementer attriti ſunt. Quibus iam fugã meditantibus occurrit Robertus Dux Normanniæ, clamans. Quò milites, quo fugitis? equi eorum ſunt noſtris velociores, fuga nobis non eſt, melius eſt enim bene mori quàm male euadere, me ſequemini: ô virum magnæ & admirandæ probitatis. Vix dixerat, & in quendam paganorum regem lanciæ direxerat aciem, qui lignum & corpus & es. Strauitque ſecundum & tertium, et multos non reſurrecturos, igitur Tancred', Boamundus, Richardus de Principatu, Robertus de Anſa non ſegnius indulgent ictibus. Cum eccè Hugo Magnus & Anſelmus de Ribemonte, cum magna caterua alium præuolantes exercitum defeſſos paganos, recentes fundunt. Viſis igitur ex inſpirato tot hoſtibus, pagani fugę indulgẽt, Chriſticolę verò victoria potiti ſunt, licet damnoſa, primo die Iulij. Deinde venerunt ad Eracleam, inde ad Tharſum, quę ſubdita eſt Baldvvino Comiti mirifico. Athenę verò & Mamiſtra Tancredo. Dux Normannię, quandam ciuitatem Simeoni, Reimundus & Boamũdus aliam Petro de Alpibus cõmiſerunt. Tandem venientes ad pontem Ferreum, Antiochiam, quę caput

put est Siriæ, obsiderunt. xij. Kalend. Nouēb. In Februario, cōgregato mirabili exercitu paganorū ad pontē Ferreū apud castellū Areth, nostri sex acies in eos direxerunt, sed maxima vis paganorū eos tā acriter inuasit, vt paulatim iam cederent. Ac Boamūdus bellorū arbiter, Robertus etiam filius Gerardi signifer, velut leones proruunt in hostes. Dux igitur Normannorum gladio caput cuiusdam magni viri, & dentes & collum, & humores vsque in pectora diffidit. Dux Godefrid⁹ quendā per mediū secauit. Cum igitur pars in terrā cecidisset, partem domini ferebat equus inter paganos. Quo monstrato, perteriti simul fugientes, in iram damnationis abierunt. Alexius tunc temporis Græcis imperabat, vir quidem subdolus, & nostratibus, semper parans cum insidijs nocumenta. Hoc anno fundata est ecclesia sancti Iohannis Baptistæ Colcestriæ, ab Eudone Dapifero.

Perrexit Dux Robertus Hierusalem, Normannia ponitur in vademonium.

ANno gratiæ. Mxcvi. adhuc seminante verbum domini papa Vrbano, & multis alijs scientia, & moribus, & eloquentia, præclaris theologis & prælatis, prosperatum est negotium crucis efficaciter. Nec adhuc soluto concilio, concessa est à papa, cui concessa est potestas à domino, vice beati Petri, ligandi, atque soluēdi super teram, generalis indulgentia peccatorum, se cruce signaturis, & iam signatis. Hoc anno perrexit, Dux Robertus Hierusalem. Et eodem anno, fuit interfectio Iudæorum Rothom. Stellæ visæ sunt labi de cælo. Rex Gulihelmus cepit sibi Normanniam in tutelam. Comes Tholosanus cum suis comitiuis legionibus iter arripuit Hierosolimitanū. Eo quoq; anno, obsessa est Nicea ciuitas à nostris Christianis.

Dux Godefridus iter arripuit Hierosolimitanum, Antiochia obsidetur.

ANno gratię. Mxcvij. nonis Aprilis, apud **Finchamstede in Berrsire**, quoddam stagnum fluxit sanguine. Dux Lotharingiæ, Godfridus, iter arripuit Hierosolimitanum, nostroque exercitui adiungitur, pugnaque maxima commissa est inter Christianos & Turcas, vt liberaretur ciuitas Nicea, in vallum à nostris obsessa. Solimannus dominus ciuitatis, & circumiacentis amplæ & optimæ patriæ, cū suis paganis, quorum dominus & dux fuit, vincitur. Nicea ciuitas glorioſa capitur, mense Iulio, vigesima die mensis. Eodem anno, obsessa est Antiochia, ciuitas nobilissima. Capta est circumiacens

patria,cum pluribus viculis & caſtellis,Antiochiæ pertinentibus, cũ quodam fortiſſimo,vicino ciuitati. Ipſo quoque anno, Anſelmus Cantuar.archiepiſcopus conſecrauit Londoniæ Samſonem in epiſcopum VVigornienſem.Eodem quoque anno, Richardus præficitur abbas ſancti Albani.Hoc anno fundata eſt eccleſia ſanctæ Trinitatis Norvvicencis.

Antiochia capta eſt à Chriſtianis.

ANno gratiæ. Mxcviij. menſe Iunio, tertia die menſis, Antiochia capta eſt à Chriſtianis,nono obſidionis menſe.Iterum obſidentur Chriſtiani in ipſa ciuitate à Corbaranno,Perſarum príncipe, ſuperueniente cum innumerabili paganorum multitudine. Inuenta eſt in ciuitatate eccleſia ſancti Petri, vbi ſncathedrabatur lancea ſaluatoris. Exeunt de ciuitate, præfertur lancea, committitur bellum, quo nunquam maius viſum fuit, inter Chriſtianos & Saracenos,cõ ceſſit diuinitus victoria Chriſtianis,fugit Corbarannus,& confuſus eſt totus eius exercitus,in quo fuerunt reges quam plures, & principes paganorum. Facta eſt hæc congreſſio victorioſa, & plena omni gaudio,menſe Iunio,vigeſima die menſis. Hoc anno,Ciſterciéſe cænobium eſt inceptum à fratribus, quærentibus manſionem oportunam.Vox igitur deſuper audita eſt, in lingua illius patriæ. Ci eſtauus, id eſt, hic ſtate, ibi manſerunt, & eccleſiam cum ædificijs conſtruxerunt, quæ in temporalibus & ſpiritualibus fœlix diatim ſuſcepit incrementum.

Obſeſſa eſt ciuitas Hieruſalem ſancta à Chriſtianis.

ANno gratiæ.Mxcix. obſeſſa eſt Hieruſalem ciuitatum ſanctiſſima à Chriſtianis.Hoc quoque anno,mare erupit,& tot mala fecit,quot nullus antea vidit,vel audiuit.Eccleſia magna cœnobij Ciſtercienſis cum clauſtro eſt incepta, conuocatis pluribus fratribus. Obijt epiſcop' Podienſis Aethelmarus, in armis ſpiritualibus & materialibus ſtrenuus,& in negotijs diſciplinæ militaris, peritiſſimus. In cuius obitu magna exercitus ſpes & conſolatio expirauit.Quarto idus Aprilis,capta eſt Hieruſalem à Chriſtianis. Numerus verò Chriſtianorum, qui eam obſederunt, quadraginta milia peditum expeditiſſimorum, equitum mille quingenti, exceptis aduentantibus quotidiè.In vrbe,Turcarum fortium & ad vnguem armatorũ, quadraginta millia. Obtulerunt igitur Chriſtiani Roberto Duci Normannorum,regnum Hieruſalem,quod quia repudiauit,offenſus eſt in eum deus,nec proſperum deinceps quid ei contigit. Tunc

Principes

Principes nostri communi assensu, inuocata sancti spiritus gratia, regem & patriarcham constituerunt, scilicet Ducem Godfridum regem, & Arnulphum episcopum Maturanensem de Calabria patriarcham. Eodem tempore, rex Gulihelmus tenuit curiam suam in noua aula apud VVestmon. quam ipse construxit.

Rex Gulihelmus moritur sagittatus, & coronatur eius frater Henricus.

ANno gratiæ. Mc. Gulihelmus Anglorum rex, dum in noua foresta venaretur in die sancti Petri ad vincula, à VValtero Tirello incauto, sagitta percussus, diem clausu extremum. Sed pridiè quam excederetē vita, vidit per somniū, se ieobotomi ictu sanguinem emittere, radium cruoris vsque in cœlum protēsum, lucem obnubilare, diem interpellare. Ita, inclamata sancta Maria somno excussus, lumen inferri præcepit, & cubicularios à se discedere vetuit. Cum iam aurora diem inuehere meditaretur, monachus quidam retulit Roberto, filio Hamonis, somnium quod eadem nocte viderat de rege. Scilicet quòd in quādam ecclesiam rex venerat superbo gestu, vt solebat, circumstantes despiciens. Tunc crucifixum mordicus apprehendens, brachia illi corrosit, cura penè truncatuerit. Crucifixū diu toleraſſe; sed tandem pede ita regem depulisse, vt supinus caderet. Ex ore iacentis iam effusam flammam exisse, vt fumi magnitudo etiam sydera obnubilaret. Hoc somnium Robertus non negligendum arbitratus, regi confestim retulit. At ille cachinnos ingeminans, multum postea motus, diu cunctatus est, an in siluam, sicut intenderat, iret, suadentibus amicis, ne suo dispendio veritatem somniorum experiretur. Itaque antemnbum à venatu abstinuit, sed mox post cibum in saltum cōtendit. Quem VValterus Trellus ēt sagitta, ceruum intendens percutere, percussit insciis in corde, sicut supradictum est. Qui corruit, nec verbum edidit, sed vitam crudelē misero fine terminauit, sepultusque est apud VVinton. Quod Anselmus Cantuariensis antistes cognoscens in spiritu, repatriare, vt prædictū est, maturauit. Exulauerat enim, fugiēs regis persecutionē. Habebat autem rex die qua obiit in proprio, rchiepiscopatum Cantuar. episcopatū VVinton. & Salisberiensem, & nouem abbatias firmis datas. Mira res. Quicquid deo deumq; diligentibus displicebat sibi placebat: Quo modò sequenti die sepulto apud VVinton. in ecclesia sancti Petri, ibidem in regem est electus frater eius ille Henricus, cui omnipotens deus tria munera dedit, sapientiam, victoriam, & diuitias, quibus ad omnia prosperans, omnes suos antecessores

cessoris præcessit.

Coronatio regis Henrici Primi.

IGitur post mortem regis Gulihelmi Rufi, electus est Henricus frater eius, & consecratus est rex Anglorum apud VVestmonasterium à Mauritio Londoniensi episcopo, Anselmo adhuc absente nonas Augusti. Cum quo Thomas Ebor. archiepiscopus, coronam capiti regis imposuit. Hoc anno, euenerunt multa aduersa. Diabolus quoque visibiliter apparuit in saltibus & deuijs, transeuntes alloquutus est. Præterea in pago Berocensi, in villa de Hamstede sanguis manauit de terra continuis diebus quindecim. De fonte enim tam vberè emanauit, vt stagnum horribile faceret. Anselmus rediens de exilio, desponsauit Matildem, filiam Malcolmi regis Scotiæ, Henrico regi Anglorum, ex qua genuit Gulihelmum, & filiam vnam nomine Matildem, honestè matrem repræsentantem. Virginem autem hanc quinquennem, imperator Henricus petijt, & accepit. In hac autem coronatione, non est derogatum ecclesiæ, vel antistiti Cantuar. quia London. episcopus, archiepiscopi Cantuar. imò totius Angliæ decanus, vices eius in hoc officio exequebatur, & hoc charta ipsius testificatur. Hoc anno, reuersus est à terra sancta Dux Robertus Normanniæ, cognomento Corthuse, & cum eo Comes Flādrensis Robertus. Dux tamen Robertus, non dum in Angliam venit. Rex Henricus, vt dictum est, in regem coronatus, dedit episcopatum VVinton. Gulihelmo Giffardo. Anselm', archiepiscop' Cantuariensis, amicissimus regis factus est. Obijt Vrbanus papa, succedit Paschalis. Coronatur Baldewinus rex in Hierusalem, quia id remuit Robertur Dux Normanniæ.

Rex Henricus, & Dux Robertus Normanniæ, fœdus inierunt.

ANno gratiæ Mc. Anselmus Cantuar. archiepiscopus, monens regem Henricum de aduentu Ducis Roberti Normanni, & de versuto proposito suo, vt rex naualem expeditionem mitteret contra eum suasit. Sed amici vtriusque fœdus inter eos statuerunt, sic, quòd rex, propter manifestum ius quod habuit ad regnum possidēdum, Roberto singulis annis tria millia marcarum argenti daret ab Anglia, & quis eorum diutius viueret, hæres esset alterius, si absque filio moreretur. Hoc autem per. xij. magnates iuratum fuit vtrinq;. Dux Robertus perendinauit cum rege, fratre suo, vsque ad festum sancti Michaelis, & postea ad propria remeauit. Eodem anno, rex Henricus dedit episcopatum Herefordensem †Kemelino, sine electione

†Reinelmo.

ctione facta, contra noui concilij decreta, ipsumque publicè inuestiuit, quod & contra iuramentum suum fecit. Iurauerat enim solenniter, se primo libertatem ecclesiæ seruare illibatam, & bonas leges regni, quæ statutæ erant & obseruatæ tępore sancti Eadvvardi.

Concilium magnum celebratur ab Anselmo archiepiscopo.

ANno gratiæ. Mcij. rex Anglorum Henricus obsedit castellum de Arundel, quod erat iuris Roberti de Beleasmo, contra regem illud retinẽtis, & demum rex illud obtinuit, & Robertũ ab Anglia relegauit. Eodem anno, Anselmus Cantuar. antistes, concilium tenuit London. in ecclesiâ sancti Pauli, præsente rege, & suffraganeis episcopis circa festum sancti Michaelis, in quo concilio sacerdotes concubinarios excomunicauit, nisi eas ex tunc abiurarent. Deinde factꝰ securior de amicitia regis tàm Henrici quàm Malcolmi regis Scotiæ, cogitauit ecclesiã quodã rigidiore modo gubernare, et euellere germina viciorũ. De nouo enim, id é, postq̃ redierat ab exilio, Matildé filiã dicti Malcolmi & s. Margaretæ, vt prætactum est, regi Henrico matrimonio copulauerat, quod vtrique regũ, & vtriq; regnorũ fuit, propter reginæ bonitatem, beneplacitum. Anselmus igitur de dei, & dictorum regum consisus fauore, quæ Romæ decreta in concilio generali acceperat de inuesturis ecclesiarũ, plano sermone descripsit. Quod, videlicet nullus ecclesiæ prælatus, episcopus, vel abbas, vel clericus, inuesturas alicuiꝰ ecclesiasticæ dignitatis de manu suscipiat laicorum. Vnde idem archiepiscopus, asserens hoc animabus expedire, degradauit abbates & priores quosdam, qui de manu laicorũ, & data pecunia, prælatias obtinuerãt, scilicet Richardum Eliensem, Aldvvinum Rameſiensem, Burgensem, & multos alios, tam priores abbatem non habentes, quàm ipsos abbates. Et quoniam ad voluntatem regis quosdam episcopos, qui institutiones à rege susceperant, noluit consecrare, vel cum eisdem communicare, rex versus in arcum prauum, contra eum ira incanduit vehementi. Præcepitq; rex Girardo, Ebor. archiepiscopo, vt eos consecraret. Sed Gulihelmꝰ Giffardꝰ, timens sancti Anselmi rigorẽ, spreuit consecrationẽ Ebor. archiepiscopi. Quare regis iniusto iudicio à regno est eliminatus. Kemelinus verò Herefordensis episcopus, suæ timens conscientiæ, eò quòd à rege institutionem acceperat, Anselmo suum resignauit præsulatũ. Hoc etiam anno, Rogerus ad episcopatum Sarisburiensem est electus, idibus Aprilis.

Facta est hominum mortalitas, & Cæsarea ciuitas capitur.

Anno

ANno gratiæ. Mciij. facta est hominum, & animalium pestifera, & damnosa nimis mortalitas. Eo anno, Cæsarea ciuitas, in terra sancta nominatissima & opulentissima, ditioni Christianæ dedita est, & archiepiscopus in ea constitutus est, nomine Baldvvinus, in qua Magnus pater noster, sanctus Basilius, populo dei præfuit, archiepiscopus glorioſus. In ipsa etiam ciuitate nobile deorum tẽplum statim à Christianis dirutum est. Strages quoque infidelium maxima facta est. Assignata est regimini & donationi cuiusdam principum Christianorum, sub rege tamen Hierusalem. Caliphus autem Paganorum dignissimus, misit ad liberationem ciuitatis infinitam multitudinem Turcarum, ad vnguem armatorum, sub duce potentissimo. Cui occurrens rex Hierusalem, Baldvvinus, inuocato dei adiutorio, omnes in ore gladij trucidauit. Ceciderunt que in illo cõflictu glorioso, ex hostibus quinq; millia armatorum equitum, ex nostris autem equites. lxx. & ducenti pedites. Ciuitas quoq; ad laudem domini, est à dominio paganorum liberata.

Quatuor circuli apparuerunt circa solem.

ANno gratiæ. Mciiij. decimo quinto Kalend. Maij, quatuor circuli circa solem visi sunt albi, picti, & mirabiliter implicati. Cometa apparuit mense Februar. Eodẽ anno, discordia orta est inter regem Henricum, & Robertum Ducem Normanniæ, fratres. Non modica subsecuta est, eo anno, rerum depopulatio. Rex Henricus, Anselmi, viri iusti) substãtiam, & possessiones infiscari præcepit, nec eum potuit ratio, vel regis Scotiæ, vel reginæ intercessio, cohibere. Anselmus verò Lugduni exul commoratur. Achon redditur regi Baldvvino.

Dux Robertus venit in Angliam, vt reconcilietur fratri suo, sed frustra.

ANno gratiæ. Mcv. idibus Aprilis, rex Henricus Boiacas incendit. Robertus Dux Normannorum venit ad regem fratrem, apud Northampton, suppliciter petens, vt ablata sibi restitueret. Sed deus non fauit concordiæ eorum. Negauit enim rex postulata. Quare Dux iratus recessit comminando. Rex autem ipsum acriter insecutus, in castro Tenarchebraia eum obsedit, & in arcto nimis tenuit. Sed per posticum nocte elapsus, exercitum conflauit contra fratrem suum, copiosum.

Dux Robertus capitur, & incarceratur simul cum consule de Mortoil.

ANno gratiæ. Mcvi. octauo Kalend. Maij, Henricus rex anglorũ, dum obsedit Tenarchebraiã, Dux Robertus contra regem venit cum

nit cum exercitu ſuo, conſerto, in vigilia ſancti Marci, & commiſſo ancipiti nimis prælio, Dux licet multo ſtipatus milite, & in armis leo inuincibilis, &, quaſi alter Mars, peritus in diſciplina militari, tamen non valens amplius ferre pondera belli, quod ex magna parte in eũ erat congeſtum, captus eſt, & cuſtodię carcerali in Anglia mancipatus, & Comes Moritoniæ, & multi aliį nobiles cum ipſo. viij. Kalen. Maij, hoc anno impleta eſt prophetia quam rex fratri eius pridie q̃ moreretur, dixerat filio ſuo Henrico. Quinque mille libras de theſauro tibi dabo, pacificè patere. Tempore tuo totum honorem quẽ ego nactus ſum habebis, & fratribus tuis diuitiįs & poteſtate præualebis. Rex aũt memor fraternitatis, eundem Ducẽ Robertũ in libera carceris cuſtodia, ſine ciborũ penuria, cum luminis beneficio, & precioſarum veſtium ornatu, ſaluo tamen fecit reſeruari. Liceret etiam ei ad ſcaccos, & aleas ludere. Robas etiam regis, ſicut ipſe rex accipiebat, pomaria vicina, & ſaltus, ac loca delectabilia perambulãdo, ex regis licentia, viſitauit. Et cum vna dierum ſic euagabatur, arrepto equo ſubitò, non id verentibus cuſtodibus, inſiluit, & fugã iniįt repentinam. Et ecce cuſtodes, eleuato ad ſidera clamore, rapido curſu inſecuti ſunt, & quodam lutoſo prato, vbi equus ſuus immerſus fuit vſque ad ventrem, comprẹhenderunt, & in arcto cuſtodierunt, donec id regi nunciaretur. Tunc rex iuſſit eum, clam oculorum lumine priuari, ſaluis tamẽ orbiculis eorundem. Et tunc Dux tabuit in ſemetipſo præ dolore, & maledicens diei natiuitatis, infœlicis vitæ moram longam non protraxit. Eodem anno, in huius rei ſignum, viſæ ſunt duæ lunæ in cælo, vna in Oriente, & altera in Occidente, & Cometa quaſi vno cubito diſtans a ſole, circa horam tertiam. In iſto tempore, conſtitutus eſt ordo canonicorum, in eccleſia ſanctæ Mariæ de Suthwerk iuxta London.

Concilium magnum celebratur ſub Anſelmo, Cantuar. archiepiſcopo.

ANno gratiæ. Mcvij. decimo octauo Kalend. Maij, Normannus prior fundauit eccleſiam Chriſti Londoniįs, in religione canonicorum regularium quæ eccleſia ſanctæ Trinitatis vocatur. Henricus, filius imperatoris, Hẽrico patri ſuo ſucceſſit, qui poſtea duxit Matildem, vix quinquẽnem, Henrici regis Anglorum filiam. Obiįt Mauricius epiſcopus Londonienſis eccleſiæ. Rex autem Henricus, pro eo quòd inimicos ſuos ſuppeditauit, reddidit gratias deo, & apud Beccum veniens, Anſelmũ archiepiſcopum Cantuar. ibidẽ inuenit, & cum eo cõcordatus eſt. Eodemq; anno, factum eſt conciliũ magnum London. in palatio regis, præſidente Anſelmo, cui annuit

rex,& ſtatuit, vt ab eo tempore in reliquum, nũquam per donationem baculi paſtoralis vel annuli, quiſquam de epiſcopatu vel abbatia per regem, vel quamlibet laicam perſonam inueſtiretur in Anglia. Concedente etiam archiepiſcopo, vt nullus ad prælationẽ electus,pro homagio,quod regi faceret, conſecratione ſuſcepti honoris priuaretur. Conſecrati ſunt epiſcopi, Gulihelmus VVinton. †Boamũd⁹. Rogerus Sarisbur. † Kenelmus Hereford.Gulihelm⁹ Exonienſis,et Vrbanus Bangor, ab Anſelmo Cantuar.archiepiſcopo, apud Doroberniam,die dominica. iij. ídus Auguſti. Mauritio ſucceſſit Richardus de Beaumes. Obijt rex Scotorum Eadgarus, cui ſucceſſit Alexander frater eius.

Obijt Gerardus Ebor.archiepiſcopus,cui ſucceſsit Thomas.

ANno gratiæ.Mcviij.nonis Aprilis, obijt Philippus rex Francorũ, cui ſucceſſit Ludouicus filius eius.Obijt etiam Gerardus,Ebor. archiepiſiopus,cui ſucceſſit Thomas. Eodem anno,Richardus de Beaumes,Londonienſis electus, conſecratur ab Anſelmo, Cantuar. archiepiſc,apud Pagehã, multis ſuffraganeis epiſcopis præſentibus.

Obijt Anſelmus Cantuarienſis archiepiſcopus.

ANno gratiæ. Mcix. miſſi ſunt ab Henrico imperatote Romano, nuncij mole corporis,& cultus ſplendoribus excellentes,filiã regis Anglorũ Henrici in domini ſui coniugiũ poſtulantes, à quibus rex Henricus accepit ſacramenta.Eodem anno,ſeptimo Kal. Maij, obijt nobilis Cantuar.antiſtes Anſelmus. Rex Henricus abbatiam Elienſem,in epiſcopalem ſedem commutauit, Herueumq; ibidem fecit epiſcopum ordinari.Eodem anno,conuenerunt,rege iubente, London. in eccleſia beati Pauli, Richardus London. Gulihelmus VVinton.Radulphus Roffenſis,Herebertus Norvvicenſis,Radulphus Ciceſtrenſis, Ranulphus Dunelmenſis, & Herueus Bangor. epiſcopi.v.Kalend.Iulij,ad conſecrationẽ Thomæ Ebor.electi. Vbi eccleſiæ Cantuar. & archiepiſcopis eius,catholicè ordinatis,facta canonica obediẽtia,conſecratus eſt,& hoc anno fuit dies Paſchæ,dies ſcilicet ſancti Marci euangeliſtæ. Obijt Hugo Cluniacenſis, & ſucceſſit Poncius.

Tranſlatus eſt ſanctus Oſvvinus rex, & martyr apud Tynemutham.

ANno gratiæ.Mcx.quarto ídus Aprilis, rex Henricus dedit filiam ſuam Matildẽ Henrico imperatori Alemanniæ. Luna verò viſa eſt,quaſi extincta.Trãſlatus eſt ſanct⁹ rex,& martyr Oſvvinus apud Tynemutham. Eodem anno, ſanct⁹ Godricus vitã inchoauit hæremiticam,

miticam,qui,illa per annos.lx.laudabiliter continuata, fœliciter migrauit ad dominum.Hoc etiam anno,Cometa apparuit more insolito.Nam cum ab Oriente surgens in firmamentum ascendisset,nō progredi,sed regredi videbatur. Eodem tempore rex Hierusalem Baldevvinus,Beritum,ciuitatem Phenicis regionis maritimam, potenter subiugatam,catholicæ fidei mancipauit.

Henricus rex Theutonicorum tenuit papam in custodia.

ANno gratiæ. Mcxi. quarto nonas Aprilis, mortalitas animalium nimia incepit,fames maxima in Normānia.Henricus rex Theutonicus,Paschalem papam in custodiam posuit. Rex Anglorum Henricus, pergens in Normanniam, contra Comitem Andegauēsem, qui Cœnomanniam eo tenebat inuito, guerram contra eum ferro simul & incendio constanter exercuit.

Orta est contentio inter papam & imperatorem.

ANno gratiæ. Mcxij.mortalitas hominū maxima fuit. Hoc quoq; anno,orta est contentio magna inter papam Paschalem & imperatorem Henricum. Imperator voluit vti priuilegio antecessorū suorum, habito annis. ccc. sub pontificibus Romanis. lx. qui licitè dederant episcopatus, & abbatias, per baculum pastoralem, & annulum,quod iniustum censebat papa, ê contrario imperator, & sic aduersabantur proteruè, Tandem facta est pax inter eos,scilicet vt episcopi deinceps, & abbates institutionem accipiant ab imperatore,& suis successoribus per †baculum & annulum,& post faciant papæ vel episcopo,canonicam obedientiam,& consecrationem accipiant consuetam. Acta verò sunt hæc antè altare apostolorum Petri & Pauli,in conspectu omnium astantium, & sic dominus papa dedit imperatori absoluto corpus Christi. Obijt autem eodem anno Taneredus vir illustris, in actibus Hierosolimitanis magnificus. Fuit princeps Antiochiæ & Comes Ediſſanus. Cui successit Rogerus,filius Richardi,vir nobilis,ea conditione, vt quandocunq; Boamundus Iunior Antiochiam reposceret, illi sine cōtradictione resignaret.

† Virgam

Rex Henricus dedit archiepiscopatum Cant.Richardo London.episcopo.

ANno gratiæ. Mcxiij. octauo idus Aprilis, rex Anglorum Henricus duxit exercitum in VValliam,& VVallenses subditi sunt ei ad libitum.Rex Hēricus dedit archiepiscopatū Cantuar. Richardo London. episcopo, & illum per baculum & annulum inuestiuit. Obijt Thomas Eboracen.archiepiscopus, cui Thurstanus successit.

Orta est etiam inter Richardum Cantuar. & Thurstanum Eboracensem archiepiscopos magna dissensio, eò quòd Eborcẽsis subjsci noluit archiepiscopo Cantuar. sicut eius antecessores facere solebãt. Causa autem sæpe coram rege, & domino papa ventilata est, licet nondum fine debito terminata. Eodem anno, mense Maio, Cometa ingens apparuit, & post paululum terræmotus, partem vibis Manistre prostrauit, non longè ab Anthiochia, cum duobus castellis, Triphalet & Mariscum. Rex Hierusalem Baldevvinus & Meduchus Persarum princeps, in quodã congressu bellico dum decertassent, victus Baldevvinus vix fuga elapsus est. Ceciderunt in illo belli discrimine de Christianis equites xxx. pedites verò mille quingentũ. Sed de se cruentam hostibus victoriam reddiderunt.

Iuratur fidelitas Gulihelmo, filio regis Henrici.

ANno gratię. Mcxiiij. rex Anglorum Henricus fecit omnes suæ potestatis magnates fidelitatem iurare Gulihelmo filio suo, qué peperit ei Matildis regina. Eodem anno, mense Decembri, cælũ repentè rubens apparuit, ac si arderet, luna patiente eclipsim. Quarto Kalend. Aprilis Thamisis exiccata est, & mare per duodecim miliaria. ij. diebus. Radulphus episcopus Roffensis, ad archiepiscopatum Cantuar. vi. Kalend. Maij, eligitur. Cometa apparuit mense Maij.

Consecratur Radulphus in archiepis. Cantuar. Idem alios episc, consecrauit.

ANno gratiæ. Mcxv. obijt Maria Comitissa Boloniæ. Consecrat' est Radulphus, Cantuar. archiepis. ab Anselmo dñi papę legato, v. kal. Iulij, & palliũ ab eodẽ suscepit. Eodẽ die, idẽ archiepisc. Cant. Theulfum V Vigorn. & Bernardũ Meneuẽsem antistites consecrauit. Obijt Lofftan Domesman, & iacet apud Bermudesie.

Dedicatur magnificè ecclesia sancti Albani, Anglorum prothomartyris.

ANno gratię. Mcxvi. vrbs Rothomagẽlis penè tota est combusta. Eodem anno, præsente rege Henrico, & regina, Robertoq; Lincolnienſi episcopo, cum multis alijs episcopis, die sanctorũ innocentium, dedicata est magnificè ecclesia sãcti Albani, Anglorum prothomartyris, à venerabili viro, G. Rothomagẽsi archiepiscopo, sub abbate eiusdem loci Richardo. Rex autem, & regina cum archiepiscoporum, episcoporum, Comitũ, baronum, et aliorũ nobiliũ multitudine ibidem natalitios dies, cum omni hilaritate & gaudio, cum prędicto abbate cõtinuè celebrarunt. Eodẽ anno, mota est discordia inter reges Franciæ & Angliæ, per Theobaldũ, Comitẽ Blesentiũ. Ipso etiã anno, pro necessitate regij stat', Anglia fuit varijs exactionibus

nibus depressa,& multiformiter bonis suis,nō sine peccato,spoliata.

Variæ fiunt,& terribiles aëris commotiones.

ANno gratiæ.Mcxvij.Kalend.Nouemb.nimia choruscatio, tonitrus, & grando genus humanum perterruit. Terra mota est, & luna versa in sanguinem.iij.idus Decemb. Vtrunque media nocte contigit. Robertus primus prior,cum paucis fratribus,locum Mertoniæ primò inhabitare cœpit. Eodem anno, venerabilis vitæ vir Iuo, Carnotensis antistes, in sacris scripturis ad plenum eruditus, doctor egregius,diem clausit extremum.

Obijt Paschalis papa.

ANno gratiæ.Mcxviij. obierunt Baldevvinus rex Hierusalē,Matildis secunda,bona regina Anglorū,& Paschalis papa,cui succes sit Gelasius. Hic incepit ordo tēplariorū sic. Quidā viri nobiles de equestri ordine,timentes deum,in manus patriarchæ Hierosolimitani,Christi se seruitio mancipantes in castitate, & obedientia, propriæ voluntati renunciantes,viuere professi sunt.

Succesit Kalixtus,Lodoyvicus rex Francorū,& Henricus rex conflixerūt.

ANno gratiæ.Mcxix.iij.Kalend.Aprilis, obijt Gelasius papa apud Cluniacum.Cui successit Calixtus.iij.idus Ianuarij. Obijt Petrus,prior primus Beremūdes. Eodem anno, commissum est campestre prælium inter Ludouicum regem Francorum,& Henricum regem Anglorū,in quo conflictu grauissimo,rex Henricus bis percussus est in capite,vt quamuis benè munirentur lorica & galea,tamē pōdere ictus validissimi ita attonitus est,vt cum difficultate diuturna sanatus sit. Tandem illi cessit victoria,& percussorem suum prostratum cepit,& captū carceri mancipauit. Eodem anno,Richardus de Albineto, nobilis abbas sancti Albani, diē clausit extremū, cuius actus laudabiles,speciales exigerent tractat⁹. Obijt Herebertus Norvvicensis antistes,vita & morte præclarus. Eo anno, papa Calixtus venit in Normanniam ad regem Henricum, & collocuti sunt diu apud Gisortium rex maximus & summus sacerdos.

Gulihelmus & Richardus,filj regis Henrici,& filia eius ac neptis submersi sunt

ANno gratiæ.Mcxx,decimo quarto Kalend. Aprilis, bis venit lumen ad sepulchrum domini.Eodem anno,rex Henricus,omnibus domitis, & cūctis in Normānia pro voto dispositis, ne læta impermixta tristibus in hoc mundo eueniant, cum gaudenter in Angliam velificarent filij eius, Gulihelmus & Richardus, & filia eius, ac neptis,Richardus quoque,Consul Cestrensis,dapiferi,camerarij,

pincernæ regis, ac multi proceres cum eis, in mari naufragium pertulerunt, & .vij. Kalend. Decembris miseri, nec tamen miserabiles, submersi perierunt. In vita enim eorum in libidinem fluxerunt enormem. Vnde creditur, eos enormiter in mari tranquillissimo vitam in puncto terminasse. Hoc anno incipit ordo Præmonstratésis.

Aethelicia desponsata est Henrico regi Angliæ.

ANno gratiæ. Mcxxi. rex Henricus duxit Aetheliciam. iiij. idus Aprilis, filiam ducis Louaniæ, causa pulchritudinis, & excellentis decoris sui. Quę à Radulpho Cãtuar. archiepisc. solẽniter in reginã est consecrata London. in die Pentecostes, cũq; rege resedit ad mẽsam magnificè coronata. Inde autem, cum rex ad VValliam tenderet, cum exercitu copioso, VVallenses ei suppliciter obuiantes, concordati sunt cum ipso, iuxta magnificentiam suæ voluntatis. Eodẽ anno Ebrardus episcopus Norvvic. consecratus est. Eodem anno papa Calixtus, Mauricium quẽdam, quem Henricus imperator antipapam constituerat, cepit, & eundem monachum ordinauit. Luna hoc anno obtenebrata est. Apud Radingum monachi ordinẽ monasticum incœperunt obseruare, sub regula sancti Benedicti.

Obijt archiepiscopus Cantuar. Radulphus, cui succesit Gulihelmus.

ANno gratiæ. Mcxxij. Radulphus Cantuariensis archiepiscopus, & Iohannes Bathoniensis antistes humanæ naturæ debita persoluerunt. Radulpho verò succesit Gulihelmus de Curboile, in archiepiscopatum Cantuar. Eodem tempore, Balac Admiralis cœpit Iocelinum, Comitẽ Edessarum, & eius consanguineũ Galerannũ.

Normannia inexpugnabilibus castris roboratur.

ANno. Mcxxiij. decimo sept. Kalend. Maij, Hugo, prior de sancto Paneratio, efficitur abbas de Radingo. Sol similis factus est nouæ lunæ. Eodem tempore, rex Anglorum Henricus, ad natale domini, curiam suam tenuit apud Wunestable, ducens secum, vt moris est, suum cancellariũ, scilicet Arnulphũ, cui nimis cura fuit substãtias hominum diripere. Ipse verò obiit de equo corruens miserè vitam terminauit. Eo tempore, Robertus Lincoln. obijt, cui succesit Alexander. Firmatur turris Rothomagensis, & muro cingitur, roboratur turris Cadomensis. Rex autem Henricus dedit archiepiscopatum Cantuar. Gulhelmo de Curboilo, priori de Chicche, & episcopatum Bathon. Godfrido, capellano reginæ. Castra etiam de Archis, de Gisortio, de Falesia, de Argentonio, de Damfronte, de Oximo, de Ambrecas, de VVauerla, de VVira, et turris Vernonis à

rege

rege Henrico inexpugnabiliter communita fuerunt. Castrũ quoq; Roberti de Mellẽto, qui à rege seditiosè recesserat, capitur ab eodẽ Henrico. Rex quoque Hierusalem, Baldevvinus captꝰ est à Balaco, principe Turcarum. Eo tempore cœpit ecclesia sancti Bartholomæi ædificari in suburbio London. à †Rachero, quondam primo priore eiusdem ecclesiæ. †Rahero.

Tyrus Syriæ metropolis Christianis est restituta.

ANno gratiæ. Mcxxiiij. octauo idus Aprilis, obijt Calixtus papa, successit Honorius. Sol visus est similis nouæ lunæ. Iusticia de monetarijs fit apud VVinton. Robertus de Mellento, Comes, associatis sibi Hugone de Mõteforti, sororio suo, & Hugone de Mõteforti, Geruasij filio, hostiliter Normanniam intrauit. Gulihelmus verò de Tankaruilla, contra eos decertans, cepit eos, & captos regi Henrico præsentauit. Eodem anno, defuncti sunt Theulphus VVigorn, & Arnulfus Roffensis, episcopi. Eodemque anno, Tyrus, Syriæ metropolis, à Michaele Duce Venetię obsidione vallata est, tam per mare quàm per terras, adiuuantibus principibus Hierosolimarum Ducem vnanimiter. v. Kalend. †Martij: & tertio Kalend. Iulij capta est, & Christianitati fœliciter restituta. Rex quoq; Baldevvinus, qui captiuus tenebatur à Balaco principe Turcarum, datis obsidibus, à vinculis liberatus est, & ad propria remeauit. Eodem anno rex fecit omnes milites Angliæ comas abscidere ad morem Francorum, qui antè longas vt mulieres habebant. †Maij.

Celebratur concilium London. sub Iohanne cardinali.

ANno gratiæ. Mcxxv. quarto Kalẽd. Aprilis, Iohannes de Cremona cardinalis, cõcilium celebrauit apud London. Hoc quoq; anno, fuit fames valida. Obijt Gilbertus fundator Mertoniæ. Dictus Iohannes, qui in concilio omnes cõcubinarios sacerdotes maximè damnauerat, in eodem vicio deprehẽsus, vicium excusauit, eò quòd fuit, vt dixit, non sacerdos, sed correptor sacerdotum. Rex quoque Henricus dedit Simoni, clerico reginæ, VVigornien sem. Iohanni archidiacono Cantuar. Roffensem, Sigefredo abbati Glastonien si Ciceſtrensem præsulatum. Eodem anno, obijt rex Scotorum Alexãder, cui successit frater eius Dauid, vir magnæ sanctitatis, & munificentiæ. Rex quoque Hierusalem Baldevvinus, contra Turcas dimicans, de grauissimo prælio fœliciter triumphauit.

Obijt Henricus, Romanorum imperator, Comes Flandriæ exhæredatur.

ANno gratiæ. Mcxxvi. tertio idus Aprilis, obijt Henricus imperator, cui succedens Lotharius, annis duodecim postea imperauit. Tunc imperatrix Matildis, ad patrem suum regem Henricũ reuersa, habitauit cum regina in thalamo suo. Diligebat enim eam rex valdè, quia vnicam illam habebat hæredem. Et circa festum sancti Michaelis, rediens in Angliam, duxit secum filiam suam tanto viro viduatam. Et continuò, iussu regis, omnes Angliæ & Normanniæ optimates illi adiurati sunt, & primus omnium Comes Bononiæ Stephanus, ex Adala sorore regis, & Blesentiæ Comite generatus.

Imperatrix Matildis nupsit G. Comiti Andegauiæ.

ANno gratiæ. Mcxxvij. tertio nonas Aprilis, Galfridus Plantagenet Comes Andegauiæ, duxit Matildem imperatricem. Obijt Richardus Lond. episcopus, cui successit Gilbertus vniuersalis. Eodem anno, Comes Andegauiæ, sine spe reuertendi, Hierusolimam adijt. Rex autem Henricus, cùm curiam suam ad natale domini apud VVindesoram solenniter teneret, ibique Thurstanus Ebor. in præiudicium Gulihelmi Cantuar. archiepiscopi, regi coronam præsumpsit imponere, communi iudicio repulsus est, & baculus suæ crucis, quem in capella regis temeratiè exaltauerat, iectus est. Eodẽ anno rex Henricus fecit omnes milites Angliæ crines suos ad iustũ modum abscindere, qui prius lõgitudine capillorum cum fœminis certabant.

Obijt Gulihelmus Comes Flandriæ. Rex Francorum Ludouicus cessit regi Henrico.

ANno gratiæ. Mcxxviij. Gulihelmus, Comes Flandriæ, filius Roberti, Comitis Norman. post superatam penè Flandrensium ineffabilem nequitiam, dum quoddam castrum in terra *Ducis* Louanien. obsedisset, in dextra manu lancea percussus, vi. Kalend. Augusti, occubuit. Eodem anno, rex Anglorum Henricus, hostiliter in manu forti perrexit in Franciam, eò quòd rex Francorum Ludouicus tuebatur Comitem Flandriæ, nepotem regis, & hostem. Coegit autem regem in breui auxilium Comiti denegare. Eodem anno, Ranulphus Dunelmensis, & Gulihelmus VVintonien. episcopi, obierunt.

Obijt Honorius papa, successit Innocentius primus, obijt etiam rex Francorum.

ANno gratiæ. Mcxxix. obijt Honorius papa, successit Innocẽtius primus. Obijt quoque Gulihelmus episcopus VVinton. successit Hen-

sit Henricus abbas Glaston, qui fuit nepos Henrici regis. Eodem anno Philippus filius regis Franciæ, qui nuper patre defuncto, diademate fuerat insignitus, dum equum ludes agitaret, obuium fortè porcum inuenit. Cumque pedes equi currentis offenderet, cecidit rex nouus in terram, & fractis ceruicibus expirauit. Ecce quanta celsitudo, quam cito & quam leuiter adnihilata est. Sol in tenebras, & dies versus est in noctem per horam fere dimidiam, & stellæ apparuerunt.

Frater Philippi Francorum regis coronatur, Ludouicus.

ANno gratiæ. Mcxxx. dedicatur ecclesia Christi Cantuar. Hugo abbas Radingen. ad archiepiscopatum Rothomagensem eligitur. Obijt Algodus, primus prior sanctæ Mariæ de Suthwerke, successit Algarus. Innocentius papa ad partes Cisalpinas se trastulit, expulsus ab æmuli sui parentibus. Qui veniens in Galliam, apud Carnotum à rege Henrico honorificè susceptus est, & iterum in Rothomago, vbi ab omnibus est papa acclamatus, regeque Henrico procurante, Ludouicum fratrem Philippi regis Franciæ, iam defuncti, Rhemis coronauit in regem.

Obijt Innocentius primus, succedit secundus. Obijt Boamundus princeps Antiochiæ.

ANno gratiæ. Mcxxxi. synod' generalis habita est Rhemis. Obijt Innocētius papa. Dedicatur ecclesia Cluniacēsis ab eodē papa. Eodem anno, Rodoan Halapiæ princeps fines Antiochiæ hostiliter ingressus, Boamundum Antiochiæ principem, sibi occurrētem, vt ipsum reprimeret, gladio confossum peremit. Rex Hierusalem Baldevvinus, miles egregi°, cum senuisset, vocatis ad se genero suo, & filia, & filio eorum, nomine Baldevvino, regni curam, & plenā tradidit potestatem. Quibus dispositis, deo spiritum reddidit.

Natus est Henricus, constituitur episcopatus Carleoli.

ANno gratiæ. Mcxxxij. tertio idus Aprilis, Londoniarum ciuitas penè tota combusta est. Rex Henricus nouum fecit episcopatū, apud Carleolum, in limbo Angliæ, & Galvvalliæ, & posuit ibi primum episcopum, nomine Aethelulphum sancti Osvvaldi priorem, cui peccata sua solebat confiteri. Eodem anno, natus est Galfrido, Comiti Andegauensi, ex filia regis Henrici filius, & vocatus est Henricus. Eodem tempore, obijt Cestrensis episcopus.

Post natiuitatem Henrici, tenebræ horribiles factæ sunt in Anglia.

Anno gratię. Mcxxxiij. interfecti sunt omnes milites de templo.

Nato quoque

Nato quoque Henrico, primogenito Galfridi Plantagenet, & Matildis imperatricis, tenebræ factæ sunt in Anglia, & terra mota est, & sol similis est lunæ, id est, eclipsis terribilis. Rex Henricus, extremò transfretauit, & manum sancti Iacobi misit Radingum. Matildis imperatrix peperit alterum filium, quẽ vocauit Galfridum. Vnde rex Henricus, in Normanniam transiens, moratus est ibi præ gaudio nepotum. Eodemque tempore, defuncti sunt Landauensis, & Londonienſis episcopi, transalpinantes. Defuncto Herueo, Elienſi episcopo, rex dedit episcopatum Nigello, & Dunelmensem Galfrido cancellario.

Obijt Robertus Cortheuse, Dux Normannorum in carcere.

ANno gratiæ. Mcxxxiiij. obijt Robertus Curtheuse, frater regis, in custodia, qua tenebatur, tædio vitæ, & oculorum lumine priuatus. Nimis enim eum absorbuit tristitia, vnde mortuus est. Contigit quòd rex, vt de more consueuit, robam ei misit ex scarleto. Sed rex prius induit capam, & inuenit caputium arctum, & ait. Tolle, detur hæc capa fratri meo, quia habet caput minus meo. Et cùm daretur illi secundum præceptum regis, minister incautus, cum interogaretur, si aliquis prius induisset, ait, etiam, & acta retulit. Et ait Robertus. Nunc nimis miseram vitam protelaui, ex quo rex iniuriosus mihi abiecto, veteres pãniculos transmisit, nec voluit ex eo tempore cibum sumere, & tabescens in semetipso mente & corpore, expirauit, & apud Glouerniam accepit sepulturam.

Obijt Henricus rex Anglorum. Coronatur Stephanus.

ANno gratiæ. Mcxxxv. obijt Henricus rex Anglorũ, cũ regnasset xxxv. annis ac. iij. mẽsib⁹. iiij. nonas Decẽb. apud sanctũ Dionysiũ in silua leonũ. Comedit enim carnes murenarũ die antecedenti, cõtra consiliũ medicorũ suorum. Henricus Huntendonensis archiediaconus, hoc anno cronica sua terminat. Hic vt parua tangamus. Monasterium Rading. monasterium canonicorum apud Cirencestr. monasterium de Prato apud Rothom. monasterium de Mortuo mari, & multa alia præclara & laude digna, quę plenius in libro de vita eius prænotantur, de dominio suo fecit. Quam irrestaurabilem Angliæ ruinam præsignat ventus vehementissimus in vigilia apostolorũ Simonis & Iudę, qui turres, ędificia, arbores horribiliter subuertit. Stephan⁹ verò nepos regis ex parte sororis, Comes Bolo niæ, à Gulihelmo Cantuar. archiepisc. confecratus est in regem. xi. Kal. Ianuarij London. apud VVestmon. scilicet. xxij. die post morte auunculi

auunculi sui. Eodem anno, ecclesia sancti Pauli combusta est igne, qui accensus fuit ad pontem London,& perrexit ad ecclesiam Danorum.Ad hanc dictam coronationem præsentes fuerunt tres episcopi,cum archiepiscopo. Rex autem coronatus statim, thesaurum, quem auunculus suus congesserat,occupauit,scilicet centum millia libras, exceptis vasis aureis & argenteis, & gemmis impreciabilibus.Die autem,quo Stephanus applicuit,contra naturam in hieme horrendum tonitruum cum fulgure horribili per totam Angliam auditum est,ita vt totus mundus solui putaretur.Corpus regium de Normannia ad Radingum allatum est, & aromatibus conditum, & post tres menses solenniter in eadem ecclesia,quam ipse à fundamentis construxerat, venerabilem sepulturam, quam viuus †posuit, præsente rege Stephano cum multis magnatibus,accepit. †præordinauerat.

Obijt Gulihelmus Cantuariensis archiepiscopus.

ANno gratiæ. Mcxxxvi. obijt Gulihelmus Cantuar. archiepiscopus. Henricus episcopus abstulit manum sancti Iacobi, de Radingo.Eodem anno,post Pascha, Comes Glouernię Robertus venit in Angliam,cuius prudentiam & potentiam rex Stephanus maximè verebatur.Post eius aduentum,episcopi iurauerunt fidelitatē regi,& rex iurauit libertates ecclesiasticas, & bonas leges se inuiolabiliter obseruaturum, & inde chartam suam confecit, & Comes Robertus similiter homagium sibi fecit sub conditione, scilicet, si dignitatem suam sibi integrè conseruaret.

Obijt Ludouicus rex Francorum,Rex Stephanus transfretauit.

ANno gratię.Mcxxxvij.obijt Ludouicus Crassus, rex Francorum, cui successit Ludouicus filius eius, qui accepit filiam Gulihelmi, Ducis Aquitaniæ,Alienoram, plus corporis quàm animæ dotribus redimitam,in vxorem. Rex Stephanus in principio quadragesimæ mare transiuit,& Comes die Paschæ consequentis transfretauit,qui fœlicius nauigauit,quàm applicuit, quia rex per insidias ipsum capi procurauit.Sed ab ipsis,qui insidiarum procuratores fuerūt,præmunitus euasit.Rex tamen adhuc dolum habēs in corde,se ipsi hilarem ostendebat,quod bene constitit Comiti.

Conradus imperator succedit Lothario.

ANno gratiæ.Mcxxxviij.Conradus in imperio succedit Lothario. Theobaldus in Cantuariensem episcopatum eligitur,coram Alberico legato.Hoc anno, Comes Robertus reddidit homagiū suū per internuncios regi,existenti in Anglia, & hoc multis rationibus,

quia

quia rex nõ ſeruauit ſibi iuramentum factum, nec etiam ſorori ſuæ: quo facto rex priuauit eum omnibus bonis ſuis in Anglia. Eodem anno, rex Anglorum Stephanus, in ipſis diebus natalicijs, Bedfordenſe caſtrum obſedit, dicens nulla hora pacem eſſe hoſtibus concedendam antequam caſtrum redderetur. Rex Scotorũ in Northã humbriam exercitũ ducens, tam ipſe quàm ſui, rem nimis execrabilẽ peregerunt. In vltionẽ enim imperatricis, cui idem rex fidelitatem iurauerat, mulieres grauidas findebãt, fœtus anticipatos extrahebant, paruulos ſuper lancearum acumina proijciebant, presbyteros ſuper altaria trucidabant. Rex igitur Anglorum illuc properabat, ſed antequam illuc peruenijſſet rex Scotorum in ſua ſe recepit.

Concilium celebratur Piſis ſub papa Innocentio.

ANno gratię Mcxxxix. Matildis imperatrix venit in Angliam, & Robert' Comes Glouerniæ, frater eius, cum ea, cum magna fortitudine infeſto ſancti Michaelis. Henricus VVinton. epiſcopus, frater regis Stephani, apoſtolicæ ſedis tunc legatus, indignãs quòd rex prælatos, & eorum poſſeſſiones indignè tractaret, condoluit, & remedium procurauit. Eo tempore, concilium celebratur Piſis à papa Innocentio. Rex Stephanus in curia ſua contra regium decus, plures captos ad redditionem caſtellorum coëgit, inter quos Rogerium Salisburienſem epiſcopum, ad caſtri redditionem de Scireburn. & de Diuiſes, & de Malmesber. violenter coëgit. Procurantibus igitur archiepiſcopo Theobaldo, & Henrico epiſcopo VVinton. fratre regis & alijs epiſcopis, & prælatis, concilium apud VVinton. celebratur. iiij. kal. Septembr. ad quod regẽ vocari fecerũt. Qui Comitẽ Albericũ de Veer, in cauſarũ varietatibus exercitatum; miſit ad conciliũ, de captione dictorũ epiſcoporũ, ſuper qua impetitus erat, ſe ſic de iure facere poſſe allegantẽ, & factum regis defendentem. Quinto kal. Septembr. ſolutũ eſt concilium. Eodem anno, obijt Rogerius, Sarum epiſcopus. Rex quoq; Stephanus perſecutus eſt Elienſem epiſcopum, Nigellum.

Albericus Comes de Veer occiditur in ciuitate Londoniarum.

ANno gratiæ. Mcxl. idibus Maij, Albericus de Veer, in London. occiditur. Obijt Aldevvinus, fundator Maluerniæ. Rex Anglorũ Stephanus, infrà dies natalitios, vrbem Lincoln. obſedit, cuius firmitates Ranulphus, Comes Ceſtriæ, receperat paulo ante, qui regem Stephanum detinuit ab ingreſſu ciuitatis vſque ad purificationem beatæ Mariæ, & ibidem commiſſa eſt pugna cum rege grauiſſima, &

ma,& per multas deceptiones capt' est.iiij. Nonas Februar.In quadrageſima.xiij.Kalen. Aprilis eclipſis facta eſt horribilis nimis per totam Angliam,vt diceretur ſignum eſſe.Sequenti hebdomada.vij Kalend.Aprilis,Radulphus,filius Huberti,immanis,ac barbarus,& ad furta belli peridoneus, caſtrum de Diuiſes clanculum intercepit,qui iactare non dubitauit,ſe totam regionem,à VVinton, vſque London. per idem caſtrum occupaturum, & ad tuitionem ſui pro militibus Flandriæ miſſurum.Sed citò poſt,per Iohannem, magnæ verſutię virum,qui apud caſtrum de Marleburgo habitabat, captus fuit,& vinculis innodatus, eò quòd caſtrũ de Diuiſes dominæ ſuæ, imperatrici reddere recuſabat, & more latronum ſuſpẽſus. Eodem anno, in Pentecoſte inductum eſt colloquium inter imperatricem & regem,ad pacem reformandam.Sed cum venerunt illuc, ſcilicet iuxta Bathoniã; Comite Roberto,fratre ſuo, ex parte imperatricis, ex parte verò regis, legato, & archiepiſcopo conuenientibus, nihil tandem profecerunt.

Ciuitas Londonia reddita eſt imperatrici.

ANno gratiæ.Mcxli.hoc anno,rex Stephan' in bello captus eſt.iiij. Nonas Feb.p Gulielmũ de Kahaynes apud Lincoln.& deſtructa VVinton.xviij.kal.Octobr.Ducitur ad imperatricẽ,et in turri de Briſtolia in cuſtodia ponitur. Ciuitas Lõdon. reddita ẽ imperatrici, ſed citò poſt fugata eſt inde, ſcilicet.viij. Kalen. Iulij. Poſtea ſtatim, in eadẽ æſtate, obſeſſa eſt turris London. à Londonienſibus, q̃ Gulielmus de Mandeuilla tenebat,& firmauerat.Obſedit etiã imperatrix,turrim VVinton.epiſcopi,cũ auunculo ſuo,rege Scotorũ, Dauid & fratre ſuo Roberto. Sed Gulielm' Iprenſis cum Lõdon.fecerunt illã inde recedere. Captus eſt Robertus Comes Glouerniæ in feſto exaltationis ſanctæ crucis.Sed pro eius liberatione,rex liberatus eſt in feſto omniũ ſanctorũ,& regno reſtitutus. Eodẽ anno, obiit Hugo de ſancto Victore.iiij.idus Febr.Per illud tẽpus Valerannus,Comes de Mellento,qui omnibus Normanniæ præerat proceribus,cum Comite Galfrido Andegauenſi concordiã fecit, & dedit caſtellũ Montiſortis, & Faleſiæ. & ſic ſubdiderunt ſe ei omnes viri potentes circa fluuiũ Sequanã, vſq; ad Ripam Riſle,& fidelitatẽ ei fecerunt.Eodẽ anno, obiit Gilbertus epiſcopus London.qui Vniuerſalis dicebatur, cui ſucceſſit Robertus de ſigillo in epiſcopatum.

Rex Stephanus obſedit imperatricem,quæ tamen euaſit.Captus eſt Robertus epiſcopus London.Rex Stephanus cepit Gulielmum de Mandeuilla.

Anno gratiæ. Mcxliij. rex Stephanus obſedit imperatricem apud

Oxoniam diu, ſed tandem euaſit. Captus eſt Robertus Londoniẽ-
ſis epiſcopus apud Fullẽham, à Galfrido de Mandeuilla .ix. Kalen.
Iulij. Gulihelmus Lincoln. epiſcopus, & ſedis apoſtolicæ legatus, in
media quadrageſima concilium celebrauit, rege, & epiſcopis mul-
tis præſentibus. Nullus honor, vel reuerentia ferebatur eccleſiæ dei,
vel ordinatis, ſed æquè clerici & laici capiebantur, incarcerabantur,
truncabantur. Sed ſtatutum eſt ibi, ſi quis eccleſiam, vel cœmiteriũ
violauerit, vel in monaſticum virum manus iniecerit violentas, à
nullo abſoluatur, niſi à papa. Eodem tempore, rex Stephanus cepit
Gulihelmum de Mandeuilla apud ſanctum Albanum, vbi reddidit
regi turrim London. cum caſtris de VValedeno & Pleiſeto. Eodem
anno, obijt Fulco rex Hieruſolimitanus, eoque anno, defuncto pa-
pa Innocẽtio, Cœleſtinus ſucceſſit, qui, cum ſediſſet in cathedra Ro-
mana menſibus .v. diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Lucius mẽ-
ſibus .xi. & diebus .xiij. Obijt Gulihelmus VVintoniẽſis epiſcopus,
ſucceſſit Henricus. Huic verò Henrico, Lucius papa pallium miſit,
volens apud VVintoniam nouum conſtituere archiepiſcopatum,
& ſeptem ei epiſcopos aſſignare.

Obijt Lucius, ſucceſsit Eugenius. Rex Stephanus obſedit Lincolnienſis.

ANno gratiæ. Mcxliij. defuncto papa Lucio, ſedit Eugenius in ca-
thedra Romana, annis octo, menſibus .iiij. & diebus .xiij. Eodem
anno, rex Anglorum Stephanus Linconln. obſedit, & cum cõſtrue-
ret vnum municipium contra caſtellum, quod tenebat Comes Ce-
ſtrenſis, Ranulphus: operarij regis octoginta ab ipſo Comite inter-
fecti ſunt, & ſic, re imperfecta, receſſit rex. Eodemq; anno, Rober-
tus Marmion, vir quidem bellicoſus, qui monachos de Couentria à
ſuo monaſterio expulerat, & de illa eccleſia caſtellum fecerat, dum
vna dierum contra hoſtes ſuos decertarot, inter eos ante ipſum mo-
naſterium, excõmunicatus, peremptus eſt. Eodem tempore, Galfri-
dus de Mandeuilla, qui idem ſeelus perpetrauerat in eccleſia Ra-
meſienſi, ante ipſam eccleſiã, inter conſertas ſuorũ acies, à quodam
pedite viliſſimo, ſol' ſagitta percuſſus, occubuit interfect'. Amulph'
etiam, eiuſdem Comitis filius, qui poſt mortem patris eccleſiam il-
lam pro caſtello tenebat, à rege captus eſt, & proſcriptus.

Rex Stephanus Comitem Glouernienſem, & multos alios fugauit.

ANno gratiæ. Mcxliij. rex Anglorum Stephanus, Comitem Glo-
uerniẽ, cum multis alijs inimicorũ ſuorum à conſtructione Flan-
drenſis caſtri fugauit, & municipiũ illud in ſua poteſtate ſuſcepit.

Obijt

Obijt Galfridus de †Mandeuilla.xviij. Kalend. Octobris. Galfridus,Comes Andegauiæ,cepit Normanniam. Eodem anno,Alexãder,Lincoln.episcopus,iterum Romam pergens, munificentissimè se,vt prius,habuit.Itaque honorificè susceptus est à papa,redienſque sequenti anno,cum summa ipsius papæ,& totius curiæ gratia,ecclesiam suam,quæ combustione deturpata fuerat, sic reformando restaurauit,vt damnum in igne,postea minimè dãnosum videretur. †Magnuilla.

Capitur Ranulphus,Comes Cestriæ,à rege Stephano Anglorum.

ANno gratiæ. Mcxlv. rex Anglorum Stephanus cepit Ranulphũ, Comitem Cestriæ,apud Northamtonã,ad eum pacificè venientem,& eundem in carcere detrusum detinuit, quousque redderet ei castrum Lincoln.cum cæteris,quæ suæ ditionis erant, & sic lætus, & iactans de victoria,licet turpi,coronam portauit apud Lincoln.Hoc anno,quidam puer apud Norvvicum crucifixus est à Iudæis.

Conradus imperator,& rex Francorum Ludouicus,iter arripuerunt Hierosolymitanum.

ANno gratiæ. M. cxlvi. Conradus imperator, & Ludouicus rex Francorum,& plures alij nobiles magnates crucesignati sunt,vt euntes in Hierusalem saluatoris vestigia adorarent.Gulihelmus de sancta Barbara,decanus Ebor. factus est episcopus Dunelmensis. Eodem anno, obijt reuerendæ memoriæ Galfridus, abbas sancti Albani. Defuncti quoque sunt pontifices, †Ascelinus Roffensis, Rogerius Cestrensis,& Robertus Herefordensis.Ascelino successit VValterus, archidiaconus Cantuariensis. Rogerio, VValterus, prior Dorobernensis, Roberto, Gilbertus, abbas Glouernensis. Eodem anno,post Thurstanum, Ebor.archiepiscopum,Henricus, Cisterciensis monachus,illum obtinuit præsulatum. Similiter eodem anno,Cometa in Occidente,circumquaq; mirabiliter radians, apparuit. †Alcelmus.

Proficiscuntur Hierusalem imperator Alemanniæ,& rex Franciæ.

ANno gratiæ. Mcxlvij.motio imperatoris & regis, & multorum iter agentium in Hierusalem.Imperator Conradus,hyeme trãsacta,cum suis portum attigit Aconẽsem.Et inde veniens Hierusalẽ cum summo gaudio susceptus est. Quo vtique tempore,rex Francorum cum.lxx.millibus loricatorũ militum subsecutus est. Sed ob iter præsturas,iacturas,& ruinas irrestaurabiles passus, damna Frãciæ inaudita deplorauit.Obsessa est ciuitas Damasci,sed frustra.Eodem anno,,Robertus archidiaconus Leicestriæ, post Alexandrum

creatus est Lincoln. antistes, per manum Theobaldi archiepiscopi Cantuar. Post ieiunium mensis Septemb. episcopus est consecratus.

Reuertuntur imperator, & rex Franciæ, & rex Norandinus debacchatur.

ANno gratiæ. Mcxlviij. post discessum imperatoris, & regis Frãcorum de partibus terræ sanctæ, Norandinus, Sanguinei filius, princeps Turcarum potentissim⁹, fines Antiochenos ingressus, Nepam castrum obsidione vallauit, contra quem Reimundus, Antiochenus princeps, exercitum ducēs inconsultè nimis, prælio inequali decertauit. Vnde contigit, quòd ipse, cum alijs quibusdam viris nobilibus occubuit. Norandinus nullo obstante progressus, Hareng castrum obsidens occupauit, & sic liberè in partibus illis vniuersa depopulando percurrit, donec rex Hierusolimarum superueniens, impetus eius potenter refrænaret. Henricus primogenitus, à rege Scotorũ Dauid armis decoratur in Pentecoste. Item trãslatio sancti Erkenvvaldi episcopi, xviij. Kalend. Decembr. fit. Præterea concilĩ in vrbe Remẽsi, præsidente papa Eugenio, celebratur. Eodem anno Gilebertus episcopus efficitur Heretordensis.

Galfridus Dux Normanniæ, reddidit Henrico filio suo, Normanniam.

ANno gratiæ. Mcxlix. Galfrid⁹, Dux Normãnorum reddidit Hẽrico filio suo Normanniam, hæreditatem suam ex parte matris suæ, cõtra prohibitionem regis Francorũ. Vnde discordia orta est inter ipsum regem & Ducem. Rex enim reuersus est hoc anno inglorius à terra sancta, similiter & imperator Alemanniæ. Dux Galfridus castellũ Vinstabel obsedit & fecit ibi tria castella lapidia & durauit illa obsidio per tres annos. Ebrardus episcopus Norvvic. obijt. Iste Ebrardus episcopus diuisit archidiaconatum Suffolke in duos. Hoc etiam anno, gelare cœpit. iiij. idus Decembr. & durauit vsque ad. xi. Kal. Martij, & Thamesis sic congelatus est, vt pede & equo, & quadrigis etiã oneratis, transmeabilis redderetur.

Rex Francorum cepit homagium Ducis Henrici pro Normannia.

ANno gratię Mcl. rex Francorum Ludouicus, & Eustachius, filius regis Stephani, cum militia copiosa venerũt ante turrem de Archis ob discordiam memoratam, vbi etiam affuit Dux Normanniæ Henricus, & pater eius, Comes Andegauensis, Galfridus, cum ingenti exercitu Andegauensium, Britonum, & Normannorum, sed videntes vtriusq; partis principes, quòd legiones illę nequibant sine magna sanguinis effusione hostiliter conuenire, cœperunt de pace tractare, & interuenientibus vtrorumque amicis, rex Francorum

cepit

cepit homagium Ducis Henrici de Normannia, & sic pacificè recesserunt. Dux igitur Hēricus, dum tractaret cum optimatibus suis de itinere suo in Angliam, pater eius apud Castrum Beri grauiter infirmatus. viij. idus Septembr. ab hac vita migrauit, & sic Henricus filius eius, factus est Comes Andegauensium, & Dux Normannorum. Eodem anno, Robertus de Gorham, creatus est in abbatem sancti Albani, Radulpho cedente præ langore. Celebratum est diuortium inter Ludouicum regem Francorū, & Alienoram reginā. Erant enim consanguinei, in quarto gradu. Rex Stephanus firmauit castellum apud Radingum. xiij. Kalen. Febr. Eodem anno Gulihelmus Turbus consecratus est in episcopatum Norvvic.

Dux Normannorum Henricus, duxit Alienorum, relictam Ludouici.

ANno gratiæ Mcli. obijt Comes Theobald⁹ de Bleis frater regis Stephani. Henricus Dux Norman. duxit Alienorā, quondā reginā, relictā Ludouici. Obijt Adelicia regina, vxor regis Stephani. Dirutū est castellū de Radingo. Eodē anno, Iohannes, monachus Sagiensis, factus est secundus antistes Monæ insulę, quæ est inter Angliā & Hyberniam. Primus ibi fuit †Reimūdus, monachus Sauīnensis. Eodem etiam anno, obijt Gulihelmus, episcopus Dunelmensis, & Galfridus Arthurus factus est episcopus sancti Asaphi in Northvvallia, qui historiam Britonum, de lingua Britannica, transtulit in latinum. Eodē anno Gratianus monachus de Guisa ciuitate Thusciæ natus, decreta composuit secundum Hu. ij. q. vi. C. forma.

† VVimundus.

Obijt Eugenius papa, succedit Anastasius, sanctus Bernardus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. Mclij. Comites & barones Angliæ fecerunt ligantiam, & fidelitatem Eustachio, filio regis Stephani. Obijt Matildis regina, mater Eustachij. sexto nonas Maij, Richardus de †Beuuais, nepos alterius Richardi, factus est episcopus London. in initio Octobr. Eodē anno, Bernardus abbas Clareuallensis migrauit ad dominum. Obierunt aūt Eugenius papa, cui successit Anastasius, & Dauid rex Scotorum, cui successit Malcolm⁹, nepos eius, in regnū. Illo quoq; anno, natus est Duci Henrico filius ex Alienora vxore sua, & vocatus est Gulihtlmus, quod est consuetum nomē Ducibus Aquitanię, & Comitib⁹ Andegauiæ. Obijt Eustachi⁹, fili⁹ regis Stephani. Et facta est pax inter regē Stephanū & Henr. Ducē Norman. Eodem anno Barnardus abbas Clareuallensis, migrauit ad dominum.

† Bellesmenis.

Rex Anglorum Stephanus,& Dux Normannorum Henricus, concordati ſunt.

ANno gratiæ.Mcliij iuſtitia de cælò proſpexit:& diligentia Theobaldi,archiepiſcopi Cantuar.& epiſcoporum regni, rex Anglorum Stephanus,& Dux Normannorũ Henricus,apud Walingford, talem concordiam inierunt. Rex Stephanus, omni hærede viduatus,præter ſolummodo Ducem Henricum, recognouit in conuentu epiſcoporum,& aliorum de regno optimatum,quòd Dux Henricus ius hæreditarium in regnum Angliæ habebat,& Dux benignè conceſſit,vt rex Stephanus tota vita ſua, ſuum regnum pacificè poſſideret.Ita tamen confirmatum eſt pactum,quòd ipſe rex,& epiſcopi tunc præſentes,cum cæteris regni optimatibus iurarẽt,quòd Dux Henricus, poſt mortem regis, ſi illum ſuperuiueret, regnum ſine aliqua contradictione obtineret. Super iſta pace inuiolabiliter obſeruanda, confecta eſt ſolennis charta, & in loco ſecuriſſimo reſeruata.Hoc anno floruit Petrus Lõgobardus,qui ſententiarũ librũ compoſuit.Obijt Eugenius papa ſucceſſit Anaſtaſius ſenex.

Defuncto Anaſtaſio papa,ſucceſsit Nicolaus.

ANno gratiæ. Mcliiij. Dux Normannorum Henricus tranſfretauit in Normanniam et reuocauit in ius proprium dominica ſua, quæ pater ſuus illi dederat,& inde profectus in Aquitaniam rebellionem quorundam baronum ſuorum potenter repreſſit. Eodem anno,defuncto papa Anaſtaſio,ſucceſſit Nicolaus, Albanẽſis epiſcopus, & vocat⁹ eſt Adrianus. iiij. vir quidẽ iuſtus & religioſus, natione Anglicus,de territorio quidem ſancti Albani, à viris nobilibus ducens originem.Hic eccleſiam ſancti Albani inſigniuit priuilegijs,vt ſicut beatus Albanus protomartyr eſt Angliæ, ita & eius abbas inter omnes Angliæ abbates primus ſit ordine & dignitate. Eodem tempore,facta eſt concordia inter regem Francorum Ludouicum, & Ducem Normannorum Henricum, hoc modo. Rex reddidit Duci Vernolium, & Nouum Mercatum; & Dux dedit ei duo millia marcarũ argenti, pro reſtaurandis damnis,quæ rex perpeſſus fuerat. Eodẽ anno, ſanctus anachorita VVilfricus de Heſelberga,cuius vita & tranſitus, ſpeciales exigeret tractatus, migrauit ad dominum.Eodem tempore,rex Anglorum Stephanus, miles egregius,& mente pijſſimus. viij.Kalend.Nouembrium,diem clauſit extremum. Cuius corpus in monaſterio de Feuerſham,quod ipſe à fundamẽtis cõſtruxerat,traditur veneranter ſepulturę. Quo audito,Hen-

dito, Henricus Dux Normanniæ venit Barbeflieth, & ibidem per vnum menſem ventum expectauit, & ſeptimo idus Decembris, in Angliam veniens, xiiij. Kalend. Ianuarij, die dominica ante natale domini, apud VVeſtmonaſterium, in regem vnctus eſt a Thebaldo Cantuarienſi archiepiſcopo. Eodem anno Reginaldus efficitur abbas de Radingo.

Fredericus creatus eſt in imperatorem.

ANno gratiæ. M. clv. electus, & cõſecratus eſt in imperatorem Fredericus. Henricus rex iunior natus eſt London. pridiæ Kalend. martij. Manus quoque ſancti Iacobi reſtituta eſt Radingo. Per idẽ tempus, rex Anglorum Henricus nuntios ſolennes Romam mittens rogauit papam Adrianum, adhuc nouum, cuius gratiam confidenter obtinere ſperauit, vtpote Anglum, vt liceret ei Hyberniam hoſtiliter intrare, & eam ſibi ſubiugare, atque homines illos beſtiales ad fidem Chriſti decentius reuocare, eccleſiæque Romanæ fidelius inclinare. Quod papa regi gratãter annuit, & eidem, ſuper hoc, priuilegium deſtinauit. Eodem anno, defuncto Roberto, Exoniẽſi epiſcopo, ſucceſſit Robertus decanus Sarum. Et eodem anno, rex Anglorum Henricus exhæredauit Gulihelmum Peuerel cauſa veneficij, quod Ranulpho, Comiti Ceſtrenſi, fuerat propinatum. In cuius peſtis conſortio plures conſciſ, & conſentientes fuiſſe perhibentur. Circa eoſdem dies, Hugo de Mortuo mari, vir arrogãtiſſimus, caſtella ſua contra regem muniuit, Glouerniã, VVigorniam, & Briges, ſed rex aduenies omnia complanauit. Eodem tempore, Ludouicus, rex Francorum, duxit filiam Aldefonſi, regis Hiſpaniæ. Eo tempore, Thomas natione London. futurus archiepiſcopus & martyr, primum, quod habuerat beneficiũ, percepit à domo ſancti Albani, ſcilicet eccleſiam de †Bradefeld, nec multo poſt tranſtulit ſe ad famulatum Theobaldi Cantuar. archiepiſcopi, quo procurante, citò deinde vocatus eſt ad archidiaconatum Cantuar. Hoc anno floruit Petrus dictus Comeſtor in Francia qui vtriuſque teſtamẽti hiſtoriam, quę dicitur ſcolaſtica, compoſuit.

†Branfeld.

Tunica domini inconſutilis, inuenta eſt in Francia.

ANno gratię. Mcxlvi. in Francia, diuina reuelatione, inuenta eſt tunica inconſutilis Chriſti, quam, ſicut literæ cum ipſa repertæ indicabant, mater eius fecerat ei, & creuit ipſo creſcente. Eodem anno, rex Henricus in Normanniam tranſiens, cepit cùm moroſa, & ſumptuoſa obſidione caſtella ſibi rebellia, Chynonẽ ſcilicet, & alia.

Eodem anno, rex Siciliæ Gulihelmus ciuitatem Baruth funditus euertit, Græcos superauit, ciuitates & castella sibi ablata in ius suum potenter reuocauit, consecrationes episcoporum regni sui ei concedendo. Tunc temporis, Alienora, regina Anglorum, peperit regi filiam, quam Matildem nuncupauit. In guerra quoque, quæ fuit inter regem Henricum & Galfridū fratrem suum, idē Henricus prædicto. G. tria castella eripuit violenter, Mirabellum & Losdunum, cum dicto Chynone. Gulihelmus quoque primogenitus regis Hērici obijt, & sepultus est apud Radingum.

Rex Henricus domat VValliam, regem Scotorum repulit.

ANno gratiæ. Mclvij. rex Henricus in VValliam duxit exercitum suum, & VValliam sibi potenter subiugauit, & apud Snaudunū Cenum ad deditionē coegit. Rex quoque in Normanniam transfretauit. Sed cum audisset quòd rex Scotorum Malcolmus, fines suos hostiliter transgressus, aliena sibi temerè occupauit, redijt, & ipsum Malcolmum potenter repulit. Tunc rex Scotorum reddidit ei ciuitatem Carleolum, castellum quoque de Banburg, & Nouum castrum super Tinam fluuium, & totum comitatum Laudonensem, & rex Henricus reddidit ei Comitatum de Huntingduno. Tūc quoque temporis, Gulihelmus, dictus filius regis, nothus regis Stephani, Comes Moretonij, & VVarennię, reddidit regi Peuensie, & Norvvicum, & omnes munitiones suos in Anglia, & Normannia, quæ ex dono regis Stephani possederat. Et rex Henricus dedit ei, quicquid pater eius, rex Stephanus habuit, die, qua rex Hēricus primus mortuus fuit, & viuus. Et eodē tempore, Hugo Bigot° castella sua regi resignauit. Eodē anno mēse Septēbri, nat° est Henrico regi, ex Alienora regina sua, fili° apud Oxoniā, & vocatus est Richardus.

Noua moneta facta est in Anglia. Rex quoque Anglorum Henricus, venit Parisios.

ANno gratiæ. Mclviij. Henricus rex apud VVigorniam coronatur, & post diuinorum celebrationem, coronam super altare posuit, nec vlterius coronatus est. Noua moneta facta est in Anglia. Obijt Galfridus, frater regis Hērici. Reginaldo abbati de Radingo, ob regis odium cedenti, successit Rogerius. Eodem anno, Thomas regis cancellarius, in apparatu magno, venit Parisios, Margaretam, regis Francorū filiā, Henrico filio regis in coniugē accepturus. Rex mare transiuit, & inuitatus Parisios venit, idemq; rex Nameticam ciuitatem in ius suum recepit.

Schisma

Schiſma ortum eſt inter Alexandrum & Octouianum.

ANno gratiæ. Mclix rex Anglorum Henricus, duxit exercitū verſus Tholoſam, & cepit caſtella fortia vicina ei, rege Francorum interim in vrbe iugiter commorante. Sed rex Anglorum ipſam ciuitatem hoſtiliter non obſedit, ob reuerentiam regis Francorum, cuius ſororem Conſtantiam, Comes Tholoſanus duxerat in vxorem, & ex ea liberos ſuſceperat, qua de cauſa reges inimici facti ſunt adinuicem. Eodem anno, defuncto papa Adriano ſchiſma ortū eſt, inter duos, Alexandrū & Octouianum. Nam imperator, cum clero ſuo, receperat Octauianū, alij nequaquam. Succeſſit tandem Alexāder. Adhuc creuerunt inimicitiæ inter reges Francorū & Anglorū.

Theobaldus archiepiſcopus Cantuar. obijt, iuratur fidelitas Henrico iuniori.

ANno gratię. Mclx. rex Anglorum Hēricus à Tholoſa reuerſus, Margaretam filiam regis Francorum, quam in ſua cuſtodia habebat, Henrico filio ſuo deſponſari fecit, & caſtellū de Giſorzio, diu deſideratum, recepit. Quod, vt audiuit rex Francorū, Caluum Mōtem firmauit. Sex rex Anglorum feſtinus aduenies, rege Francorū cum ſuis fugato, caſtrum, & incluſos, cepit. Et capti ſunt deintus milites. lv. & ſic celebratum eſt matrimonium inter filium regis Anglorum ſeptennem, & filiam regis Francorum triennem, authoritate Henrici Piſani, & Gulihelmi Papienſis, presbyterorum, cardinalium, ſedis apoſtolicæ legatorum. iiij. nonarum Nouembr. apud Burgum. Eodem anno, Theobaldus, Catuar, archiepiſcopus, diem clauſit extremum. Ipſoque tempore Maria, abbatiſſa de Rūmeſia, filia regis Stephani, nupſit Mathæo, Comiti Boloniæ, ex qua duas ſuſtulit filias, propter quod peccatum Thomas regis cācellarius, qui contrarius fuit huic contractui illicito ad inſtar beati Iohannis Baptiſtæ, multas paſſus eſt ab eodē Comite inſidias, & perſecutiones.

Henricus filius regis Henrici primi, deſponſauit filiam regis Franciæ.
Eligitur Thomas in archiepiſcopum Cantuariæ.

ANno gratiæ. Mclxi. Henricus, filius regis Henrici, deſponſauit filiam regis Francorum, & pax facta eſt inter eos. Cantuaria ferè tota combuſta eſt. Eodemque anno, audito de morte Theobaldi Cantuar. archiepiſcopi, rex procurare cœpit omni diligentia, vt Thomas cancellarius, ipſi in archiepiſcopatum ſuccederet, & miſit Richardum de Luci in Angliam cum literis ſuis ad hoc procurādum cum ipſo Thoma cancellario, quod efficaciter grato fini mancipatum eſt.

tum est. Eodem anno, Bartholomæus, vir religiosus, & in theologiæ scripturis bene eruditus, in Exonienſem episcopum consecratus est. Eodemque anno, apud VVestmonasterium Thomas, regis cãcellarius, electus est in archiepiscopum Cantuar. Facta itaque electione sabbato, in Pentecoste, presbyter ordinatus est à VValtero, Roffensi episcopo, in ecclesia Cantuariensi. Ipso quoque tempore sopita est discordia inter ecclesiam Lincolnienſem, & cœnobium sancti Albani, in præsentia regis Hẽrici, & archiepiscoporũ, Thomę Cantuariensis, & Rogerij Eboracensis, & aliorum quàm plurimorum episcoporũ, & magnatũ terræ. Eodemq; anno, rex Hierusalem, Baldevvinus obijt, cui succeſſit frater eius Almaricus. Eo anno, præparato campestri prælio, & statim sopito, facti sunt amici reges Frãcorum, & Anglorum.

Consecratur Thomas, in archiepiscopum Cantuar. Obijt Richardus episcopus Londonienſis.

ANno gratiæ. clxij. Thomas, cancellarius, & Cantuariensis archidiaconus, consecratus est archiepiscopus Cantuariensis. iij. nonarum Iunij, dominica prima post Pentecosten. Ludouicus rex Frãcorum, & Henricus rex Anglorum, armatorum copijs vndique cõgregatis, cum iam campestre prælium inter eos immineret prope Ferceuallem, amici subito effecti sunt. Eodem anno, Alienora Angliæ regina, apud Rotomagum filiam peperit, & ei nomen suum imposuit. Hoc etiam anno, Richardus Lõdon. episcopus, viam vniuersæ carnis ingressus est. Per idem verò tempus, rex Henricus fecit iurari fidelitatem Henrico filio suo, pulcherrimæ indolis iuueni, & inter omnes magnates regni, Thomas cãcellarius, qui citò postea factus archiepiscopus, primus fidelitatem iurauit, salua fide regis, quàm diu viueret. Thomas resignauit sigillum regium, quod rex nimis molestè tulit. Thomas quoque archiepiscopus, vitam curialẽ in sanctissimam subito mutauit conuersationem. Ioachim abbas floruit.

Concilium Turonis celebratur sub papa Alexandro.

ANno gratiæ. Mclxiij, rex Henricus auertit cor suum, & dilectionem suam à Thoma Cantuar. archiepiscopo, & ex illo tempore insidias parauit ei, & impedimẽta. Gilbertus Folioth, Herefordensis, translatus est in London. Eodem anno, Robertus de Monteforti, cum Hẽrico de Essexia duello decertauit super appellatione de proditione. Eodem anno, papa Alexander Turonis concilium celebrauit

celebrauit in ecclesia sancti Mauricij. Intererat Cantuar. archiepiscopus, & alij prælati Angliæ multi. Tempore illo, rex Scotorũ Malcolmus, & Rhesus princeps Demeciæ, id est, Australiũ VVallensiũ, & alij multi magnates, fecerunt homagium regi Henrico, apud Woodestok. Ipso quoq; tempore, Rogerius, Comes Clarensis, à Thoma Cantuar. archiepiscopo, apud VVestmonasterium vocatus est ad faciendum ei homagium de castello de Tunbrige. Quod, cum audisset rex, prohibuit fraudulèter hoc fieri, & hoc fuit primum indicium odij regij manifestum.

Facta est recordatio libertatum regis apud Clarendunam, cui non consentit Thomas archiepiscopus.

ANno gratiæ. M clxiiij. apud Clarendunã coram rege, & magnatibus regni facta est recordatio regiarum libertatum, & consuetudinum, cui quia Thomas Cantuar. archiepiscopus assensum non præbuit, recessit cum magna indignatione regis. Dedicata est ecclesia de Radingo, translatumq; est corpus sancti Eadvvardi de terra in feretrum à beato Thoma Cantuar. archiepiscopo. Eodem anno, multas passus est iniurias apud Northamtonã idem archiepiscop⁹. Recessit de nocte, & exilium subijt, & multa pericula perpessus in terra, mare in fragili cymba euasit. Comes Flãdriæ, & Comes Bononiæ, parauerãt eidem, machinante rege, insidias. Sed, deo protegente, omnes euasit.

Strages & captiuitas Christianorum facta est in terra sancta.

ANno gratiæ. Mclxv. terræmotus factus est. vij. Kalend. Februar. in Ely, & Northfolk, & Suthfolk, ita quòd stantes prostrauit, campanas pulsauit. Rex in VVallam expeditionem fecit. Regina Alienora, peperit filiam, quam vocauit Iohannam, post quam, peperit filium, quem vocauit Iohannem. Eodem anno, Godefrid⁹ de sancto Asapho, in ecclesia sancti Albani, Anglorum protomartyris, ad maius altare, in cœna domini chrisma confecit, & oleum sanctum, fultus authoritate priuilegiorum ipsius ecclesiæ, in præsentia Roberti abbatis. Eodemque anno, Noradinus quidam, Turcarum princeps potentissimus, in finibus Antiochenis Hareng castrum obsedit. Quo audito, Boamũdus princeps Antiochenus, cũ suis adiutoribus vicinis, scilicet Tripolitano Comite Reimũdo, Salamãno Siciliæ præsule, & Charos Armeniorum principe, obsidionem potenter, & ipsum Noradinum cum suis in fugam propellunt. Quem cum fugientem temerè insequerentur, reuersus est cõtra eos insequentes, & ipsos

& ipsos omnes memoratos cepit, & vinculis strictos apud Alapiã custodiæ mancipauit, ipsum castrum, quod reliquerat, sibi leui negotio subiugauit.

Excommunicantur à beato Thoma, omnes obseruatores regiarum consuetudinũ.

ANno gratiæ. Mclxvi. Alienora regina Angliç, in fine anni peperit Iohannem. Rex quoque Henricus transfretauit in Normanniam. Cantuar. archiepiscopus, Thomas excõmunicauit omnes obseruatores cõsuetudinũ, & libertatum regiarum apud Clarendunã recitatarum, quas potius execrabiles abusiones, quàm vsus, vel libertates appellauit, & quosdam regis super hec fautores, tam clericos quam laicos nominatim excommunicauit. Eodem tempore, rex citò post procurauit amotionem Thomæ archiepiscopi à Pontiniaco. Nam cognouit locũ & mansionẽ illã placere ei, & hoc per capitulũ Cistercienſe, & citò post ab Anglia totum genus suum, non tantum à London. sed à regno suo immisericorditer proscripsit. Per idem tempus, ad subuentionem terræ sanctæ, de vnaquaque carrucata terræ totius Angliæ quatuor denarij concessi sunt & collecti. Obijt Robertus, abbas sancti Albani', cùm ecclesiam suam. xxiiij. annis rexisset. Episcopi Angliæ facti sunt regis fautores, & beati Thomæ in causa sua persecutores. Rex Francorum Ludouicus, solus factus est consolator beati Thomæ. Quapropter reges occulto odio sese detrahebant.

Alexander papa, & rex Francorũ Ludouic⁹, facti sunt cõsolatores beati Thomæ.

ANno gratiæ. Mclxvij. Alexãder papa, cognita causæ iustitia beati Thomæ, factus est eius consolator & adiutor, exul coexulis. Exulauit enim vterque pro libertate ecclesiæ. Eodem anno, obijt Robertus Lincoln. Discordantibus regibus Francorum & Anglorum, Caluus mons, Gisortium, & alia castra, & munitiones cum villis & ciuitatibus à Normãnis occupata & succensa sunt. Obijt quoque Matildis imperatrix. Matildis filia regis Hẽrico nupsit Henrico Duci Saxonum. Tunc verò temporis, exulante beato Thoma archiepiscopo, maneria sua, siluæ, viuaria, homines, & aliæ possessiones infiscantur & destruuntur, quorum custodiæ præficitur Ranulphus de Broko, vir doctus pecuniam emungendi, seminantibus discordiam Gilberto episcopo London, & alijs multis episcopis, Roberto quoque de Broko, clerico, qui sub Ranulpho archiepiscopatum custodiebat. Eodẽ anno, Simon prior ecclesiæ sancti Albani in abbatẽ eiusdẽ ecclesiæ electus, die Ascensionis à London. episcopo solenniter

lenniter est consecratus. Obijt Comes Patricius in Aquitania. Obijt Robertus, secundus prior VVintonienſis.

Rex Henricus Ichiſma procurauit, in odium beati Thomæ martyris.

ANno gratiæ. Mclxviij. rex Henricus, cuius ira in odium versa est contra beatum Thomam, & contra papam, qui partem beati Thomæ fouit, misit ad imperatorem Fredericum, significans ei, quòd adiutor eius foret ad eijciẽdum de dignitate papatus Alexãdrum, eò quod aduersarius suus factus fuit, & quia proditoris sui, ac fugitiui Thomæ, qui quandoque fuerat Cantuar. archiepiscopus, causam contra regem fouit. Et fecit rex abiurari in anglia obediẽtiam debitam papę Alexandro, à puero duodeno ad hominem senem. Misit etiam ad regem Francorum Ludouicum, petens instanter, ne inimicum suum, ac proditorem Thomam, fugitiuum foueret. Sed cum inhonesta (vt ei videbatur) petentem non exaudiuit pius rex Ludouicus. Eodem anno obijt Richardus prior Norvvic.

Alienora regis Henrici filia, nupsit regi Castiliæ Aldefonso.

ANno gratiæ. Mclxix. Alienora filia regis Anglorum, nupsit Aldefonso regi Castiliæ. Archiepiscopus Thomas excommunicauit Gilbertum Londonienſem episcopum. Rex autem, consolator vanus, eum exhilarat, grauiter comminando beato Thomæ. Eodem anno, missi sunt à latere domini papæ duo legati, scilicet Vinianus & Gratianus, vt pacem componerent inter regem Henricum & archiepiscopum Thomam. Sed infecto negotio principali, tantummodò rapinis intendebant, & sic redierunt, inani labore cõsumpto.

Coronatur in regem Henricus Iunior & beatus Thomas martyrizatur.

ANno gratiæ. Mclxx. Henricus, primogenitus Henrici regis, coronatus est in regem apud VVestmonasterium, in die sancti Basilij, à Rogerio Ebor. archiepiscopo, contra consuetudinem & libertatem ecclesiæ Cantuar. Vnde archiepiscopum Ebor. qui filium regis coronare præsumpsit, suspendit, & quosdam episcopos, qui illi solennitati intererãt, & multos alios excommunicauit. Ipse verò, archiepisc. Ebor. & episcopi trãstretauerũt, & venerũt ad regẽ in Normanniã, grauem de beato Thoma querimoniã reponentes. Vnde rex, supra modum cõmotus, cõquestus est grauiter de ipso Thoma archiepiscopo, audiẽtibus quibusdã suis familiaribus. Ipsi verò, hoc audito, festinanter accelerarunt ad vindictã, & venientes Cantuar.

ipſum archiepiſcopum in eccleſia ſua irreuerenter excerebrarunt. Erant autem quatuor milites, ad opus militare, ſcilicet ad effuſionē ſanguinis, nimis ſtrenui, Reginaldus filius Vrſi, Hugo de Moreuilla, Gulihelm' de Traci, Richardus Brito. Martyr igitur occubuit.iiij. Kal. Ianuar. Omnes aūt milites illi, mortui ſunt infrā.iiij. annos, in pœnitentia tamen. Robertus verò de Brok, clericus Ranulphi de Brok, qui epiſcopatum tenuit, excōmunicatus, dum prandēret, canes tacta, licet eſurientes, noluerunt cōmedere, cum ex aliorū manibus porrecta auidè raperent. Eodem anno, oſſa Gigantis in Anglia detecta ſunt, cuius corporis longitudo. l. pedum erat.

Obijt Henricus VVinton. epiſcopus. S. Godricus migrauit ad dominum.

ANno gratię. Mclxxi. obijt Henricus VVinton. epiſcopus. Rex Henricus tranſfretauit in Hyberniā. Vbi archiepiſcopi & epiſcopi ipſum in regem, & dominū ceperunt, & ei fidelitatem iurauerunt, regulus qui Monoculus dicebatur, ei homagium iurauit. Rex Henricus reconciliatus eſt eccleſiæ Cantuar. In nocte natalis domini tempeſtas valida perhorruit. Gilbertus epiſcopus London. & alij excōmunicati abſoluti ſunt. Rex glorioſè de cōmiſſo peccato pœnitentiā egit. Creuerunt miracula de ſancto Thoma Cantuar. archiepiſcopo, in toto terrarū orbe. Glorioſus vir, vitæ venerabilis, Godricus de Finchale, hæremita, agonem curſus ſui in hoc mundo conſummans, brauiū gloriæ recepturus in cœlo, ex hac luce migrauit ad dominū, cuius vita & mors tractatus exigunt ſpeciales. Eodē anno, in feſto ſancti Nicolai apud Albamarliā, Rogerius Ebor. archiepiſcopus, præſtito iuramēto, quòd ante coronationē noui regis literas prohibitionis à domino papa nequaquā ſuſceperat, & quòd ſe regi de conſuetudinibus regni obſeruandis, non obligauerat, quòdq; mortem beati Thomæ archiepiſcopi, nēc verbo nec ſcripto, nec facto ſcienter procurauerat, ad officij ſui plenitudinē miſericorditer eſt reſtitutus. Eodem anno combuſta eſt eccleſia Norvvic.

Henricus rex Iunior, mouit guerram contra patrem ſuum Henricum.

ANno gratiæ. Mclxxij. in nocte natalis domini, tonitruum in Anglia, in Hybernia, & in toto regno Francorum auditum eſt, ſubitum, & horribile, vt manifeſtè videretur ſanguis beati Thomę mugiendo clamare ad dominū. Eodem anno, auerſum eſt cor Henrici iunioris ab amore patris ſui, ita, vt eidem guerram moueret, vt rex in ſignum tanti peccati ſui, quod nondum expiauit, ſua ſibi ſentiret viſcera repugnare. Gilbertus quoq; London. epiſcopus ſe, iuramēto præſtito

præsulto, de morte beati Thomæ purgatus, suo officio restituitur.

Festum sancti Thomæ celebratur, ipso canonizato.

ANno gratiæ. Mclxxiij. festum beati Thomæ celebratur authoritate apostolica, per totam Angliam, ita scilicet, quòd præter solēne seruitium, quod fit de natali, cantatur de ipso seruitium speciale, & dicatur collecta specialis. Rex poenitentiam aggrauat, Thomam specialius inuocat. Capti sunt rebelles regi, rex Scotiæ, Comes Leicestriæ, & rex iunior patri pacificatur. Rex venit Cantuar. & in capitulo absoluitur à conuentu Cantuar. Resignat etiam illas cōsuetudines super maius altare, pro quib⁹ beatus Thomas decertauit vsq; ad mortē. Gulihelm⁹ abbas de Radingo assumptus est in archiepiscopū Burdegalensem. Cui successit Ioseph⁹. Eodē quoq; anno, propter contumatiā Comitis Roberti, contra regē recalcitrantis, obsessa est, & per regē Henricū subuersa nobilis ciuitas Leicestrię & murus, qui videbatur indissolubilis, funditus in circuitu dirutus. Rex quoq; Iohanni, cognomēto Sine terra, filio suo vix septēni, filiā Huberti Comitis de Moriana promogenitā, q̄ ex relicta Hērici Ducis susceperat, matrimonialiter copulauit. Eodē anno, Rogerius, abbas Beccen. electus est in archiepisc. Cātuar. sed abbas nimis religiosus, penitus cōtradixit. Eligitur igitur Richardus in loco eius, prior Doueriæ, & eiusdem ecclesię monachus. Illo etiā anno, Radulphus de V-Varneuilla, sacrista Rothomagensis, & thesaurarius Ebor. constitutus est Angliæ cācellarius. Maria, soror beati Thomę, facta est abbatissa Berkingensis, moribus suis exigentibus, & rege sic iubente.

Rex Henricus, inuocato beati Thomæ auxilio, omnes hostes suos superat.

ANno gratiæ. Mclxxiiij. Rogerius de Molbraio à fidelitate regis senioris recedens, in insula Auxholm, castellum, ab antiquo dirutū, reparauit. Ad quē multitudo Lincol. nauigio trāsuecta castellū obsedit, & constabularium, & milites omnes ad deditionem coēgit, & castellum subuertit. Eodem tempore, pridie Kalend. Maij, rex Anglorum, cum audisset militiam Richardi filij sui vrbem Santonicā occupasse, sumptis secum Pictauiensibus, ad eius liberationē processit. Rex cepit in maiori ecclesia Lincolniensi. lx. milites, cū balistarijs & alijs quàm plurimis hostibus suis, qui de ecclesia castellum fecerant, & eam commessationibus, & alijs immundicijs polluerant. Rex inuocans auxilium beati Thomę martyris, contulit ecclesiæ Cant. ad luminaria inueniēda, annui cēsus. xl. libras. Ipsa die S. Syluestri, scilicet sabbati, tradidit deus regē Scotię Gulihelmum in

manus ſuas,apud Richemund caſtellum vinculis mancipandum.Ipſa eadem die,rex Henricus iunior,nauibus quas congregauerat ad tranſfretandum in Angliam,ope fretus Comitis Flandrenſis,& eorum ſtipatus,& confidens agminibus,vt eam ſibi ſubiugaret,diſſipatis penitus,& præualida tempeſtate ſubitò exorta, ferè ſubmerſis,in Galliam turpiter redire cogebatur. Ipſo anno,Richardus cõſecrãtus eſt in archiepiſcopum Cantuar.Romę ab Alexandro papa. Et Richardus VVinton. epiſcopus, cum Elienſi, Herefordenſi, & Ciceſtrenſi electis,ab eodem archiepiſcopo conſecrãtur. Galfridus verò Nothus,Lincoln.electus,quia electio eius nondum fuerat confirmata,tranſfretauit in propria perſona tranſalpinaturus.

Rex Scotorum Gulihelmus,facta pace,deuenit homo regis Henrici.

ANno gratiæ.Mclxxv. ciuitas Rothomagenſis obſeſſa eſt. Ipſo anno,pax facta eſt inter regem & filios ſuos. Rex Scotorũ Gulihelmus,cum rege Anglorum pacem fecit in hunc mundum.Deuenit homo ligius regis Anglorũ de regno Scotiæ, & omnibus terris ſuis,& homagium ei fecit,vt domino ſuo ſpeciali. Et ſimiliter omnes epiſcopi,cum Comitibus & baronibus Scotiæ. Iurauerunt prę terea,quòd nullum fugitiuum regis Anglorum vnquã receptabũt. Concilĩ generale habitum eſt apud VVeſtmon.xv.Kal.Iulij,præſidente Richardo Cantuar.archiepiſcopo, & apoſtolicæ ſedis legato.Rogerius Ebor.archiepiſcopus conſilio non interfuit. Obiit Reginaldus,Comes Cornubiæ.Hugo Petroleonis, ſancti angeli diaconus cardinalis,venit legat' in Angliã. & prę ſtitit authoritatẽ tradendi clericos ante iudicẽ ſeculare,p̃ foriſfacto foreſtæ,& laico feodo,in fauorẽ regis.Eodẽ anno.Gulihel.Turbes epũs Norvvic.obiit.

Iohanna filia regis Henrici,nupſit regi Siculo.

ANno gratiæ.Mclxxvi.Richardus Cantuar.archiepiſcop',in diocæſi ſua,quæ ab antiquis temporibus vno tantum fuerit archidiacono contenta, tres archidiaconos cõſtituit, ſcilicet Sauaricũ, Nicolaum & Herebertũ. Eodẽ anno,Iohannes,decanus Sarũ,conſecrat' eſt antiſtes Norvvicenſis.Nec multo poſt, rex fecit complanari caſtella de Legeoc.de Huntindun. VValtun, Grobi, Stedefberie, de Haye, de Threſte, & alia quàm plurima in vltionem iniuriarum, quas ipſi frequenter regi intulerant domini caſtellorum. Deinde idem rex per conſilium, & aſſenſum filij, conſtituit iuſticiarios per ſex partes regni,in qualibet parte ſex,qui iurauerunt,quòd †quilibet ius ſuum illeſum conſeruarent.Eodemq; anno,Iohanna filia regis,

†Cuilibet.

Siculo

Siculo regi nuptura .v. idus Nouembr. apud sanctũ Aegidiũ marito suo tradita est. Hugo quoque Petroleonis, legationis suæ cancellato cursu, transfretauit. Rex quoq;, Henricus secundus, dedit filiam suam iuniorem regi Apuliæ, &. vi. Kal. Septembris, transfretauit. Obijt Richardus, Comes de Strigoil. Comes Guilhelmus de Arundel, obijt. iiij. idus Octobris, apud Wauerle, & sepultus est apud Wymundham, vnde patronus fuisse dinoscitur. xiiij. Kal. Nouembris, VValterus prior VVinton. factus est abbas VVestmonaster. Eodẽ anno, amoti sunt canonici seculares de Waltham, & introducti regulares, in fine tamen anni, nec ipso anno completum est negotiũ. Obijt tertius prior de Merton.

Fredericus venit ad pedes papæ Alexandri, satisfacturus.

ANno gratię. Mclxxvij. restaurata est regularib' canonicis ecclesia de VValtham, & in ea regula beatissimi Augustini, doctoris magni; honestissimè conseruata. Quæ quidẽ ecclesia de Waltham, ex tunc tã in tẽporalibus quàm spiritualib'; fœlix euidenter susceptit incrementum. Hoc aũt negotium infrà vnum annum fœliciter est consummatum. Initium tamen habuit in vigilia Pentecostes. Philippus Comes Flandriæ, & Philippus de Magna villa, profecti sunt Hierusalem. Fredericus imperator venit ad pedes Alexandri papæ satisfaciens de transgressionibus, & sic finitum est schisma. Eodem anno, ventus vehementissimus arbores radicitus, ædificia funditus prosternens, intulit multis damna vix restaurabilia. Eo etiam anno, rex Anglorum terris suis pro voluntate dispositis. xv. Kal. Septemb. in Normanniam transfretauit, & confestim inter regem Francię, & ipsum, habito colloquio, hoc modo concordiam inierunt. Ego Ludouicus rex Franciæ, & ego Henricus rex Angliæ, volumus ad omnium notitiam peruenire, nos, deo inspirante, promisisse, & iuramento confirmasse, quòd simul ibimus in seruitio crucifixi, & ituri Hierusolimam, suscepimus signum sanctæ crucis, & amodo volumus esse amici adinuicem, ita scilicet, quòd vterque nostrum alteri vitam & honorem fideliter conseruabit.

Rex gratanter visitat sepulchrum beati Thomæ martyris.

ANno gratiæ. Mclxxviij. nix maxima valles impleuit, dumos, & arbores absorbuit. Qua liquescente, armenta & aliqui homines inuoluti fluctibus perierunt. Vij. idus Ianuarij sol passus est eclipsim. Rex quoq; Anglorum Henricus, Galfridum filium suum. vii. idus Augusti apud Wodestok cingulo decorauit militari. Idem quoque

rex,cum omnia pro voto compleuisset, recognoscens beneficium beati Thomæ martyris sepulcrum humiliter & gratanter adijt,gratias eidem exhibiturus. Et extunc præparauit se vterque regum, in thesauris,armis & alijs necessarijs, ad iter Hierosolimitanũ magnificè arripiendum,ita scilicet, quòd concussus est totus Oriens præ timore.Eodẽ anno,Richardus de Lucio,Angliæ iusticiarius.iij.idus Iunij,fundamenta iecit ad construendam ecclesiam conuentualem in honorem beati Thomæ martyris, in loco, qui vocatur Mestwd, in territorio Roffensi.Eodemque anno,beatus Albanus visibiliter exiens ab ecclesia, venit ad quendam virum, vicum sancti Albani inhabitantem,& dixit ei:Sequere me.Qui videns illum splendidũ, ad instar solis,timuit,& obediens secutus eum eũtem per viam, quæ ducit versꝰ Aquilonem & claruit strata ex eo, & ait vir martyri. Domine quis es? Ait ille. Ego sum protomartyr Angliæ Albanus, & duco te ad sepulturam sancti Amphibali, cuius doctrina conuersus sum ad dominum, & martyr effectus, vt ossa eius reuerenter inueniantur,& à terra leuentur.Locus sepulturæ eius,ferè tribus miliaribus distat ab ecclesia mea. Et colloquebãtur, sicut solet amicus cum amico,& locum docuit,& vir locum signauit diligenter, & impressit in animo per quandam lapidum ordinatam positionem. Quo facto,martyr reduxit virum, & cum venissent ante fores ecclesiæ, monuit eum martyr, vt omnia referret abbati,& conuentui,& vale dicto recessit martyr,& intrauit ecclesiam suam.Vir autem Robertus,(hoc enim erat nomen ei) se in domum suum recepit. Vt hæc omnia vera,non autem fantastica,credantur, facti sequentis docuit euidentia. Nam postquam viri discreti, abbas & conuentus super his certificarentur,ad locum dictum venientes,inuenerunt beatum martyrem Amphibalũ,cum socijs,vbi miracula deus inaudita celebrauit.Quorum vnum duximus huic opusculo inserendum.Mortuus quidam quattiduanus,ita scilicet quòd à die mortis.iiij.dies haberet & dimidium, ibidem resuscitatus, omnes videntes ad gloriã dei,& laudem martyrum iuuantium ibi efficaciter procurauit.

Ludouicus,rex Francorum venit in Angliam,vt adoraret S.Thomam.

ANno gratiæ.Mclxxix.Ludouicus rex Francorum, licet senex, & corpore iam debilis,fide tamẽ alacer & deuotione, venit in Angliam,nec impediuit eum transfretatio, licet illud super omnia abhorruisset, vt sanctum martyrem,beatum Thomam,ad sepulchrũ ei' in ecclesia Cãtuar.facta oratione,venerãter adoraret,vt ipse iam dei amicus

† oblatione.

dei amicus euidenter effectus, pro rege & regno Francorum deum exoraret, quia quem Anglia persequens expulit, meruit fœliciter exulem recipere, protegere, & consolari. Et quia Christianissimus rex, Ludouicꝰ, magnalia dei audiuit, in beato Amphibalo martyre & socijs suis nuper inuentis celebrari, proposuit illuc ire, sed concilium suorum non permisit eum à terra sua tantùm elongari. Super quo dolens, sed contradicere nolens, misit illuc quasi vice vicaria capellanum dona eximia pro oblatione deferentem, & sic ad quædam alia sancta loca, per Angliam constituta. Consummato igitur voto peregrinationis suę ad votum, rex ad propria inter Douerum & Wintsand, nauigãdo sine aliquo impedimento, remeauit. Et quia in mari nimis timidus erat, & timuit pericula, dicens esse plusquam humanum transfretare, petijt beatum Thomam, vt in illo transitu nullus pateretur ex illo tempore naufragium. In qua oratione creditur vsque hodie pius rex efficacem fauorem obtinuisse. Hæc facta sunt in initio Septembris. Et in his omnibus se fauorabilem & sociabilem, vt decuit, se exhibuit rex Henricus. Philippus filius regis Francorum coronatur. Alexander papa celebratuit concilij Romæ media quadragesima cum. cccx. episcopis in patriarchio Lateranensi. Rogerius V Vigor. episcopus obijt. Quidam puer martyrizatur apud Wenlok. Scripsit etiam illis diebus abbas Ioachim libellum super Apocalipsim. Cuius scripta, quia miraculosè factus est subitò de simplici, & ferè laico altilogus theologus, multum inter magnos recitabantur, & authentica habebantur. Sed quia videretur quaternitatem innuere, potius quam trinitatem, ecclesia scripta sua reprobauit. Cuius rei mentionem fecit papa Innocentius in concilio ab ipso celebrato, & in principio suorum decretalium.

Obijt Lodouicus rex Francorum, Philippus amicissimus factus est regi Henrico.

ANno gratiæ. Mclxxx. obijt piæ memoriæ Ludouicus, rex Francorum. xiiij. Kalend. Octobris; cui successit filius eius Philippus. Moneta in Anglia renouatur. Obijt Iohannes episcopus Cicestrię. Rex Philippus Francorum supposuit dispositioni regis Henrici, quasi fidelis sui, totum regnum suum; quia ipsum fidelissimum, & prudentissimum regem sciebat, & facti sunt amicissimi, sine aliqua mala suspitione, & præteritorum recordatione, hæc charta testificante. Ego Philippus rex Francorum, &c. Ipsó quoque tempore, Richardus Comes Pictauiensis, famosus etiam probitate militari,

terras Galfridi de Luniaco crudeliter exterminans, vix ecclesiarum pepercit sanctitati. Consummata verò ad votum guerra sua, venit in Angliam, & à patre suo propter famam suam, quæ iam Cisalpinas partes illustrauerat, honorificè nimis susceptus est.

Obijt papa Alexander, succesit Lucius, presbyter Iohannes scripsit papæ, & papa ei.

ANno gratiæ. Mclxxxi. Rogerius Ebor. archiepiscopus viam vniuersæ carnis est ingressus. xij. Kalend. Decembris. Eodem tempore scripsit papa Alexander Iohanni presbitero, regi Indorum, epistolam eleganter vt vnirentur, effecti per omnia concordes in fide catholica. Quod & idem Iohannes anteà postulauerat per epistolam suam, & per nuncium suum proprium, scilicet Philippū medicum. In quo arduo negotio, res finem fœlicem sortita fuisset, nisi fama, imò potius infamia Romanæ auaritiæ, totum mundum, vsque ad fines orbis terrarum maculasset, vnde refriguit prædicti principis deuotio, nolentis subiectionem deuotissimam subire ecclesiæ Romanæ. Eodem anno, obijt papa Alexander, cui successit Lucius. Venit rex de Normānia. Eclipsis solis facta ē in vigilia exaltationis sanctæ crucis hora tertia. Anno quoque eodem Baldewinus, abbas Fordensis, Cisterciensis ordinis, successit Rogerio episcopo ad ecclesiam VVigornensem. Obijt Comes Cestriæ.

Henricus rex pro expiatione mortis sancti Thomæ. xlij. millia marcarum argenti, & quingentas marcas auri legat terræ sanctæ.

ANno gratiæ. Mclxxxij. Dux Saxonū, cum Ducissa, venit in Normanniam. Galfridus Lincoln. electus, & regis Anglorum filius, cùm eius electio esset à papa confirmata, postq̄ per septēnium eidē ecclesiæ pacificè præfuisset, præsente rege & episcopis regni, in Epiphania domini apud Marleburgū electioni renunciauit, nemine compellente. Eodem tempore rex Henricus apud VValtham, in præsentia procerum regni, ad subuentionem terræ sanctæ. xlij. millia marcarum argenti, & quingētas marcas auri liberabiliter assignauit. Hoc enim pro morte beati Thom, quam super omnia pro seipso, & posteritate sua formidauit, in confessione secreta irrefragabiliter promisit. Eodemque anno, VValterus de Constantijs, archidiaconus Oxonien sis, consecratus est episcopus Lincoln. à Richardo Cantuar. archiepiscopo, Andegauis, in ecclesia sancti Laudi. Galfridus filius regis, prior electus, qui ex superbia generis, ministerio episcopali minimè se dignatus est inclinare, ex tunc deo, & homini-

hominibus extitit reprobus & detestabilis, iuxta sententiam diuinam: Qui me erubescit coram hominibus.&c. Eodē anno, VValterus Roffensis episcopus, viam vniuersæ carnis ingressus est.

Obijt iunior rex Henricus, VValterus de Constantijs in sede collocatur.

ANno gratiæ. Mclxxxiij. obijt delectabilis indolis, rex Henricus iunior, filius regis Henrici secundi, in die sancti Barnabę apostoli, qui primò Cenomannijs est sepultus, deinde Rotomag. VValterus de Constantijs episcopus Lincolnienſis in Angliam veniens, in sede sua collocatur. Eodem anno Girardus cognomento Puella, cōsecratus est episcopus Couentrensis; qui cum sancto Thoma martyre multos passus labores, per eiusdem orationes, omnibus superatis, dignè sedem ascendit pontificalem.

Obijt Richardus Cantuariensis archiepiscopus, Saraceni Hispaniam inuadunt.

ANno gratiæ. Mclxxxiiij. obijt Richardus Cantuar. archiepiscopus apud Hallingū, quæ est villa Roffensis episcopi. Obijt etiam Iocelinus episcopus Sarum. Eodē anno, rex Henricus duxit in Angliam Ducem Saxoniæ cum familia sua, & infrà paucos dies Ducissa apud VVinton, peperit filium, quē vocauit Gulihelmum. Eodem anno, Baldevvinus episcop' VVigorn. electus est in archiepiscopū Cantuar. & VValterus episcopus Lincoln. electus est in archiepiscopum Rothomagensem. Eodem tempore, Philippus archiepiscopus Coloniæ, & Philippus Comes Flandriæ, venerunt in Angliam vota orationum beato Thomæ soluturi, crebrescentibus famosis miraculis in veneratione eiusdem. Perfecta magnatum peregrinatione, rex magnatibus ciuiliter occurrit, & duxit eos London. cum ipso per aliquot dies conuiuaturos. In quorum aduentu, præcepto regis, tota ciuitas splenduit mirabiliter varijs ornamentis redimita. Anno quoque eodem, multitudo Saracenorum in partibus Hispaniæ Christianos hostiliter inuasura applicuit, Ducem ac regem habens maximum, regem Macemuth, & cum multa irrestaurabilia damna Christianis intulissent, rex miraculosè à deo, quasi vindice, percussus, horribiliter interijt, quo viso, omnes dei inimici exterriti fugerunt. Regnauit autem diebus sub eisdem in Hierusalem Baldevvinus, Almarici quondam regis filius, qui elephantino morbo percussus, iam lumen amiserat oculorum. Conuocatis igitur regni proceribus, Guidonem de Liziniaco, Comitem Ioppensem, & Ascalonitanum, regni constituit procuratorem. Eodem tempore, Saladinus,

dinus, Soldanus Damasci, subiugatis sibi omnibus regibus Saracenis, ex finibus ferè totius Orientis, ità vt diceretur rex regum, & dominus dominantiũ, minabatur ore altisono, vt omnem sibi Christianitatem subiugaret, & ad hoc, quàsi vir in bellicis negotijs expertissimus, multa machinamenta præparauerat. Mortuo itaque, eo tempore, rege Hierosolimarũ Baldevvino, regnauit pro eo Baldevvinus, puer quinque annorum, nepos eius, ex sorore sua Sibilla & Guilhelmo Marchione Montis ferrati genitus, qui statim coronatus in regem, Reimundo Comiti Tripolitano committitur nutriendus. Eodem anno, rex Henricus quod olim mente conceperat, totũ Hibernorũ dominium in Iohannem, minorem filiũ suum, effectũ transferre procurat, qui cuncta terræ quoque illius homagia patris assensu dudum susceperat. Iohannem, Dublinensem archiepiscopum circa Kalend. Augusti, tanquam aduentum filij, præcursorem in Hiberniam transmisit.

Patriarcha Hierusalem, & magister hospitalis veniunt in Angliam.

ANno gratiæ. Mclxxxv. Erach' patriarcha sanctæ Resurrectionis, & dominus Rogerius, magister hospitalis, venerunt ad regem Anglorum Henricum, apud Radingum. Qui cum sui itineris causam exposuissent, regem & omnes audientes pro terræ sanctæ inaudita desolatione ad lachrymas commouerunt. Deferebant etiam ad regem memorabilia suæ petitionis signa, natiuitatis Christi, passionis, resurrectionis, Turris Dauid, & sancti Sepulchri claues. Intimabant etiam lachrimabiliter Saladini propositum temerarium & prophanum, ostendentes insuper literas papales omnium istorum seriem, cum testimonio multiplici, continentes. Rex autem, inito consilio, respondit, quòd oblatum sibi regnum Hierusolimarum accipere & adire, & regnum Anglorum deserere, & hostibus vicinis exponere, non fuit, vt credidit, deo acceptũ, cum sit deo tam gratum, tam deuotũ hoc, vt illud. Patriarcha verò spe frustratus, ad propria remeauit. Quo cognito Saladinus fines Christianorũ sibi conterminos miserabiliter cœpit deuastare. Obiit Lucius papa, successit Vrbanus. Terræmot' factus est magnus apud Lincoln. xvij. kal. Maij. Iohannes, iunior filius regis Henrici, factus est miles à patre, & in Hyberniam missus est. Baldevvinus V. Vigorn. episcopus, factus est Cantuar. archiepiscopus. Iohannes, præcentor Exoniensis, eiusdẽ ecclesiæ electus est antistes. Circa eotdem dies obiit Baldevvinus puer, rex Hierosolimarum, nec erat qui succederet tunc in regno

propter

preter Sibillam, ſororem regis Baldevvini leproſi, & regis Baldevvini pueri matrem. Vnde maior creuit regni deſolatio, & Saladini contra Chriſtianos audacia.

Obijt Galfridus, Comes Bsitanniæ: Hugo Cartuſianus monachus fit epiſcopus Lincolniæ.

ANno gratię. Mclxxxvi. Baldevvinus, Cantuar. archiepiſcopus, pallium cum legatione in prouincia ſibi ſubdita, ab eccleſia Romana ſuſcepit. Eodem anno, Gulihelm⁹ de Veer, in feſto. S. Laurentij, Herefordenſis creatus eſt antiſtes. Eodem anno, Galfridus Comes Britanniæ, filius regis Angliæ, diem clauſit extremum. xiiij. Kalend. Septembr. & ſepult⁹ eſt Pariſijs in eccleſia beatæ Mariæ, infrà chorum canonicorum. Reliquit autem duas filias, quas genuerat ex Cō ſtantia vxore ſua, filia ſcilicet Conani comitis Britanniæ. Quæ etiā tempore, quo vir eius obijt, grauida fuit. Quæ poſtea filium pariens Arthurum eum vocauit. Eodem anno, Hugo genere Burgundus prior, Cartuſienſis ordinis, vocatus eſt ad epiſcoparum Lincolniæ. Gulihelmus de Northale, conſecratus eſt epiſcop⁹ VVigorn. & Iohannes, Exonienſis conſecratus eſt antiſtes. Per idem tempus horribilia ſigna appartierunt, terræ motus ſcilicet generalis, imago pueri Ieſu, fracta ſanguine manauit, Saladinus vehementius diatim terrā ſanctam depopulatur.

Terra ſancta cedit exterminio. Crux ſancta amittitur.

ANno gratiæ. Mclxxxvij. Saladinus Parthos, Bedevvinos, Turcas, Arabes, Medos, Cordinos conuocat & Aegiptios, quorum ſtipatus agminibus, nobilia iam caſtra inuadit & occupat, Magiſtrum militiæ templi, cum ſuorum fratrum exercitu, perimit. Iterum conſtituto alio templi præceptore, ſiue Magiſtro, & volenti fratres captos & cæſos, ſimul cum Guidone regni procuratore liberare: Comiti Tripolitano, & multis alijs nobilibus occurrit Saladinus intrepidus, quem cum noſtri in ore gladij alacriter exceperunt, fit conflictus acerrimus, & pugnatum eſt vtrobique viriliter. Noſtri tamē incautē inter prērupta, & ſcopulorum anguſtias intercepti ſunt. Vnde licet laudabiliter decertaſſent, tamen prævaluit pars aduerſa. Aiunt autem quod Comes Tripolitanus, corruptus muneribus, vexillum regium, quod infœliciter portauit, proditioſe cadere permiſit. In illo conflictu captus eſt dominus Guido, vices regis gerens cum cruce ſancta, & omnis multitudo Chriſtianorum fugit miſerabiliter diſſipata, cuius maior pars cecidit trucidata. Facta eſt autem hęc miſera

miſera belli congreſſio. iiij. &. v. Nonarum Iulij, infrà octauas apoſtolorum Petri & Pauli. Euaſit tamen ab hac clade Theodoricus, nouus magiſter templi, qui tamē ipſa die. cc. &. xxx. de fratribus ſuis præſellentioribus amiſit. Comes Tripolitanus integer, & illæſus euaſit, quare plus ſuſpectus fuit. Capti ſunt inſuper cum cruce, eiuſdē baiulatores, epiſcopus Aconenſis & præcentor ſepulchri dominici, iſte cæſus, ille captus, & citò poſt in prælio preſſus. Exinde Saladinus ſumptis audaciæ cornibus, Achon inuaſit, & cepit, deinde Galilæam, demum ſanctam ciuitatem Hieruſalem. Eodem anno, mortuo papa Vrbano, ſucceſſit Gregorius. Qui cum ſediſſet duobus mē ſibus, defunctus eſt, & Clemens tertius. xiij. Kalend. Ianuar. ſubrogatur. Et tunc temporis Gilbertus London. epiſcopus naturæ debitum perſoluit. Eodemq; anno, Richardus Comes Pictauiēſis, cum audiſſet calamitatem terræ ſanctæ, præcipuè de cruce capta, animo nimis conſternatus eſt, qui non expectata alicuius prædicatione, vel patris ſui conſilio, primus inter omnes proceres tranſmarinos, ſignaculum crucis deuotè ſuſcepit de manu archiepiſcopi Turonenſis, murmurans, & obiurgans, quòd pater ſuus oblatum ſanctum regnum ad defendendum abnuens, collum ſuum de ſub iugo domini turpiter excuſſit. Ipſo anno, mater eccleſia Ciceſtriæ, & tota ciuitas combuſta eſt. xiij. Kalendas Nouembris. Hugo quoque de †Minant. †Mihaute factus eſt epiſcopus Ceſtriæ. Ciues captę ciuitatis Hieruſalem, pro vita tamem continuanda, Saladino cenſum capitis perſoluerunt, vir Biſancios. x. mulier. v. puer. i. numerus. xiiij. mil. hominū, vtriuſque ſexus. Anno ipſo, obijt Richardus VVinton. epiſcopus. xi. Kalend. Ianuarij. Et circa tempora illa, multi exemplo Richardi Comitis Pictauienſis, ad crucis ſignaculum, in vltionem tantæ iniuriæ crucifixi conuolarunt.

Cruce ſignantur, Imperator Fredericus, reges quoque Francorum & Anglorum.

ANno gratiæ. Mclxxxviij. Fredericus Romanorum imperator, ad prædicationem Henrici Albanenſis epiſcopi & apoſtolicæ ſedis legati, à papa Clemente ad hoc miſſi, crucem ſuſcepit. Eodem anno, rex Francorum Philippus, & rex Anglorū Henricus, in Normannia pro ſubuentione terræ ſanctę ad colloquium venientes, inter Tripam & Gyſorſium, poſt longos tractatus, præſente Comite Flandrię Philippo, in hoc pariter conſenſerunt, vt ſumpto crucis ſignaculo, iter Hieroſolimitanū ſocialiter expedirent. Rex igitur Anglorum

glorum primo crucē susceperit, de manibus archiepiscoporū Remēsis, & Gulihelmi Tirensis. Deinde rex Francorū, & Philipp' Comes Flandriæ, & alij multi Comites, & barones, & magnates quàm plurimi, archiepiscopi & episcopi, & populus, cuius non erat numerus. Circa dies illos Fredericus imperator scripsit Saladino epistolam elegantem, cōminatoriam tamen, & ipse consimilē nihil veritus rescripsit. Continebatur autem in epistola diffidatio, & indictio belli. Anno ipso, Guido, rex Hierosolimorū, cum apud Damascū per annum detentus fuisset in vinculis, in carcere Saladini, abiurans regnū Hierusalem, vix viuus dimissus est. Obijt eo tempore, Reimundus, Comes Tripolitanus, qui moriturus præ mentis alienatione, viaticū salutare non accepit. Rex verò solutus à vinculo, quasi à graui somno excitatus, Guido probissimus, sine quo nullus alius dissipati regni habenas assūpsit regendas, fracto turpi iuramento, resumpto spiritu, accingitur ad certamē, & quasi in tempestate valida, nauis iam penè submersæ assumens sibi gubernaculum, dispersos conuocat, & associatis sibi templarijs & hospitalarijs, Venetis, Genuensibus, & qui iam venerunt, nobilibus peregrinis, cum spe bona aduentantiū Achon obsedit, ad cuius liberationem Saladinus venit inperterritus properanter, & cùm acerrimus conflictus per triduum cōtinuaretur, ecce aspiciunt classem Danorum & Frisonum innumerabilē portum sine offendiculo intrare, quo viso, statim Saladinus, vrbē relinquens desolatam, fugit. Erat tamē robur ciuitatis, quasi inexpugnabile, & munitio virorum, ex parte Saladini, ad nouem millia armatorum. Eodem tempore, inimicus humani generis diabolus, huius magni negotij, iam strenuè incepti, videns prosperitatem, & inuidens, seminauit discordiam: & guerram damnosam nimis, & hostilem generauit inter regem Francorum & Comitem Pictauēsem Richardum, nec non, & regem Anglorum, vsque adeo, vt stragem, & incendia ad inuicē exercerent, & irā & odium generaret. Tandē in Normanniam ad colloquiū venientes, post multos tractatus viā pacis non inuenientes, magis, quam prius discordes, recesserunt. Iste Henricus genuit filios & filias, scilicet Gulihelmum qui puer obijt, Henricum Iuniorem regem, Richardum regem. Matildā. Galfridum Alienorum Iohannam. Iohannem regem.

Comite Richardo adhaerente regi Francorum, rex Henricus, tristitia absorptus, obijt.

Anno gratiæ, Mclxxxix. fames maxima, & mortalitas, gen' humanū

horribiliter coegit contabescere. Guerra aggrauata est inter reges Anglorum & Francorū diutius, & iam ex toto corde cœpit Richardus, Comes Pictauensis, adhærere regi Francorum Philippo, contra patrē suum. Vnde magis amaricatur cor ipsius. Recesserunt etiam multi à rege Henrico, & adhæserunt Comiti Richardo, primi Britones. Clemens papa misit Iohannē de Agnania cardinalē, cum plena potestate ad lites regias & discordias dirimendas, quod aliquātulū, sed non ad plenū perfecit. Ad cumulū miseriarū contigit, quòd †Saladinus, fœdere inito cū imperatore Cōstantinopolitano, tradidit omnes ecclesias terræ sanctę, quas suæ ditioni subiugauerat, ipsi imperatori & suis prælatis, vt in eis obseruarētur rit' Græcorū. Insuper idē Saladinus misit Cōstantinopolim quosdā ritus suæ legis, ibi obseruādos. Richard' Comes Pictauien. in irā vehemētiorē, ascēdēs, in patris contumeliā, regi Francorū homagiū fecit. Circa dies illos Fredericus imperator, in festo sancti Georgij, loca dominicæ passionis visitaturus, peregrinationis iter arripuit satis magnificè apud Remisburgum, transitū per Hungariā & Bulgariam, vt proposuit, habiturus. Eodem anno, Galfridus Elienſis episcopus. xij. Kal. Septēbr. obijt intestatus. Eodem anno, rex Anglorum Henricus, in abissum tristitiæ absorpt', maledicēs diei, in qua nat' fuerat, & genituræ suę, apud Chinonem, pridie Nonas Iulij, diem clausit extremum, & sepultus est apud fontem Ebraudi, postquam regnauerat, annis xxxiij. mensibus. vij. & diebus. v.

†Saladinus

Has terras habuit iste rex Henricus in manu propria scilicet. Andegauiæ & Cinomanniæ Comitatus ex successione patris, ex successioneque matris Angliam, Hiberniam, & Normanniæ Ducatum. Ex parte verò vxoris Aquitanniæ Ducatum. Et notandum est quòd Senescallus Franciæ, ad Andegauiensem Comitatum pertinet, Hæc Treuetis.

Coronatio regis Richardi apud VVestmon.

IN magna mentis amaritudine mortuo, pijssimo Henrico Anglorum rege, Richardus Comes Pictauensis, filius eius successit eidem in regno, & coronatus est apud VVestmonasterium eodem anno, à Baldevvino Cantuar. archiepiscopo. viij. Nonas Septembris præsentibus VValtero de Constantijs Rothomagensi, Iohāne Comin Dublinensi, & Treuerensium archiepiscopis. Nocte sequenti, facta est strages Iudæorum Londoniæ. Postea verò statim electi sunt in episcopos, Godefridus de Luci, in VVinton. Richardus thesaurarius,

rarius,in London.Hubertus VValterus,in Sareſburienſẽ Gulihelmus de Longo campo, in Elienſem. Obiit quoq; Gulihelmus de Mandeuilla.Nonis Martij auditus eſt tonitruus,nimis horibilis.Eodem anno,cõmiſſum eſt bellum acerrimũ inter Saladinũ, & Chriſtianos,in quo conflictu cruentiſſimo, ceciderunt filius Saladini cũ ſuis aciebus,frater etiam eiuſdem Saladini læthaliter vulneratus eſt. Septẽ quoq; acies infidelium diſſipatæ ſunt.Magiſter verò templi, & quamplures Chriſtiani peremti ſunt.Cõſtantinopolitanus verò imperator verſus in tarctum, nõ eſt adhuc ad cor reuerſus. Eodem anno Kal. Nouembr,Godefridꝰ de Luci VVintõ & Hubertus VValterus Sareſb. electi, apud VVeſtmon. in capella ſanctæ Catherinæ, per manus Baldevvini Cãtuar. archiepiſcopi,munus conſecrationis ſuſceperunt. Iohannes Agnaniæ Cardinalis menſe Nouembri applicuit in Anglia apud Douerum,per quem reformata eſt pax inter archiepiſcopum & conuentum, de capella de Hakeuna. Sic diruta eſt capella.Rogerius prior qui contra voluntatem cõuentus ab archiepiſcopo creatus, ſtatim depoſitus eſt, & rex dedit,ad petitionem archiepiſcopi, priori depoſito abbatiam de Eueſham. Temperata eſt poſteà ſententia de capella præfata,ſupplicãte archiepiſc. ꝙ facta parua,nõ habebit baptiſteriũ,vel cemiteriũ,nec adminiſtrationẽ,niſi de vno ſeculari presbytero tantũ.Rex Scotorũ fecit homagiũ regi Richardo,de iure ſuo in Anglia.Et rex Richardꝰ dedit ei caſtella de Beruico,& de Rokeſburgo.Et pro hac redẽtione caſtrorũ,& quieta clamatione fidelitatis,& ligãtiæ de regno Scotiæ,& chartę ſuę confirmatione,dedit regi Anglorũ.x. millia marcarũ argenti. Eodẽ tẽpore,rex Richardꝰ dedit Iohãni,fratri ſuo,Comitatũ de Somerſet, & de Dorſeto.Dedit etiã Alienoræ,matri ſuæ,dotem conſuetam, & præter hoc terras multas, & amplos honores,quintaq; die Decẽbr. tranſfretauit in Normanniam. Archiepiſcopus Baldevvinus ſuppoſuit interdicto terras Iohannis Comitis, fratris regis,quia filiam Comitis Glouerniæ, tertio gradu conſanguinitatis eum contingentẽ, duxerat in vxorem.Eodemque tempore,decima pars rerum mobilium cõceſſa eſt,& collecta per Angliã, ad ſubuentionẽ terræ ſanctę, nimis periclitantis. Illiſque diebus prid. Kal.Ianuar. Richardus Lõdon,& Gulihelmus Elienſis, apud Lambeth munus conſecrationis acceperunt,ab archiepiſcopo Baldevvino.

tarctum.

Richardus dei gratia,rex Angliæ,Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, Comitibus,& Baronibus,Iuſticiarijs,& vicecomitibus, & omnibus

miniſtris & fidelibus ſuis totius Angliæ ſalutē. Sciatis nos chariſſimo conſanguineo noſtro Gulihelmo, eadem gratia regi Scotorū, reddidiſſe caſtella ſua Rokeſburgū & Beruicum, tanq̄ eius propria, iure hæreditario ab eo & hęredibus ſuis imppetuū poſſidēda. Præterea quietauimus ei omnes conuentiones & pactiones, quas bonæ memoriæ pater noſter Henricus rex Anglię, per nouas chartas, & per captionem ſuam extorſit, ita videlicet, vt nobis faciat integrè & plenariè, quod rex Scotorum Malcolmus, frater eius, anteceſſoribus noſtris de iure fecit, & de iure facere debuit, & nos faciemus ei quicquid anteceſſores noſtri predicto Malcolmo de iure fecerunt, & facere debuerunt, ſcilicet in cōductu veniendo ad curiam, & rediendo à curia, & in morando in curia, & in procurationibus, & in omnib⁹ libertatibus & dignitatibus & honoribus, eidē iure debitis, ſecundum quod recognoſcetur à quatuor proceribus noſtris, ab ipſo Gulihelmo rege electis, & à quatuor proceribus illius à nobis electis, ſi aūt fines ſiue Marchias regni Scotię aliquis noſtrorum hominū, poſtquā prædictus Gulihelmus rex à patre noſtro captus fuit, vſurpauerit abſq; iudicio, volumus vt integrè reſtituantur, & ad eum ſtatū reducantur, quo erant ante eius captionē, præterea de terris ſuis quas habet in Anglia, ſeu dominicis, ſeu feodis, ſcilicet in Comitatu Huntēdune, & in omnibus alijs, & in ea libertate poſſideat. & hęredes eius imperpetuū, qua Malcolmus poſſedit, ſeu poſſidere debuit, niſi prædictus Malcolmus vel hæredes ſui aliquid poſtea infeodauerint, ita tamē quod ſiqua poſtea infeodata ſunt ipſorū feodorum ſeruitia, ad eum vel hæredes eius pertineant. Et ſi quid pater noſter prædicto Gulihelmo regi Scotiæ donauerit, ratū & firmū habere volumus. Reddimus etiam ei ligantias hominum ſuorum, & omnes chartas, quas domin⁹ rex, pater noſter, de eo habuit p captionē ſuā, & ſi quæ aliæ factæ per obliuionē retentæ aut inuētæ fuerint, eas penitus viribus carere præcipimus. Ipſe autē legius homo noſter deuenit de omnibus terris, de quib⁹ anteceſſores ſui homines anteceſſorum noſtrorum fuerunt, & fidelitatem iuratit nobis, & hæredibus noſtris. His teſtibus. Baldevvino Cantuar. archiepiſcopo, & VValtero Rothomag. archiepiſcopo. &c.

Baldevvinus archiepiſc. Cantuar. celebrato concilio apud VVeſtmonaſterium iter arripuit Hieroſolimam.

ANno gratiæ. Mcxc. Baldevvinus Cantuar. archiepiſcopus, celebrauit concilium apud VVeſtmonaſterium. xi. Kalend. Martij.

Ibique

Ibiq; vale dicens fratribus, iter arripuit Hierosolimitanū, nō rediturus, quia obijt in terra sancta. Rex Anglorum Richardus, & rex Francorum Philippus, post natiuitatem sancti Iohannis, iter aggressi sunt eundi Hierosolimam. Gulihelmus Elienſis episcopus legationem adeptus est, & concilium celebrauit apud VVestmonasterium. Obijt VValterus abbas de VVestmon. & Gulihelmus VVigorn. episcopus. Eodem anno, obijt Fredericus imperator Alemanniæ. Obierunt etiam Ranulphus de Glanuilla, & Baldevvinus Cantuar. archiepiscopus. Apud Ebor. facta est occisio Iudæorum miserabilis. Obsessa est Acon circumquaq; Christianorū legionibus, & arctatur nimis. Capella sancti Thomæ martyris, ibidē ædificatur. Elienſis episcopus constituitur per literas regis, summus iusticiarius, & quasi procurator Angliæ. Rex Arthurum sibi hæredem constituit. Rex Richardus, & rex Francorum conueniunt apud Vizeliacum, vbi requieſcit corpus beate Mariæ Magdalenæ, in octauis sancti Iohannis Baptistæ, vbi rex Anglorum accepit peram, & baculum, in ecclesia sancti Dionysij. Deinde reges concordes, & amici, & in sancto charitatis vinculo confœderati, versus mare transfretaturi profecti sunt. Diuisi autem sunt exercitus propter victualium caristiam. Apud Messanam orta est discordia, inter reges Anglorum & Francorum. Eodem die pax, sed ficta, inter reges facta est, quæ postea nunquam redintegrari potuit. Circa illos dies, annuente rege Richardo, liberata est ecclesia Normānica à longo seruitutis iugo, quo premebatur, quòd scilicet, nulla occasione, à secularibus capientur clerici potestatibus, sicut consueuerant, nisi pro homicidio, furto, incendio, vel huiusmodi enormi flagitio. Elienſis episcopus, se supra se gerens, multum thesaurum in turri London. circumcingenda muro mirabili, quam etiam credebat Thamesi ambire, cōsumpsit, & regem de magna pecuniæ parte multipliciter damnificauit. Idcirco in fine à sublimi in profundum confusionis est præcipitatus.

Capta est Acon. Cīprus subiugatur regi Richardo. Obijt Clemens papa, succesit Cœlestinus.

ANno gratiæ. Mcxci. rex Anglorum Richardus, & Francorum rex Philippus profecti sunt à Messana ante dominicā Palmarū, & post. xi. Kalend. Maij, applicuit, rex Francorum ad Acon, & rex Anglorum. iiij. Nonarū Iunij. Acon aūt capta est. iiij. idus Iulij, & ibi inter reges iterum susc itata est discordia. Hoc etiam anno, Galfridus Ebor. archiepiscopus Turonis consecratus, in Angliam veniens,

Doroberniæ applicuit. Qui comperiens sibi insidias parari à complicibus cancellarij, in ecclesia se recepit; qui demde à latellitibus eiusdem cancellarij extractus, in castellum Doroberniæ ductus est, & per aliquot dies detentus, donec à Iohanne Comite, fratre suo, & iusticiarijs terræ liberatus est. Circa idem tempus prædictus cancellarius, sublimitate, quam prius habuit, priuatus, Doroberniam venit, qui dolose transfretare cupiens, muliebri habitu se irreuerenter occultauit, quod quidam comperientes, eum deprehenderunt, & contumelijs merito affecerunt, & huius factum iusticiarijs nunciauerũt, nec mora, postea transfretauit. Reginaldus Bathoniensis episcopus, 10
electꝰ est in archiepiscopũ Cantuar. à monachis ecclesiæ, sed in breui postea in fata decessit. Hoc etiã anno, Robertꝰ filius Gulihelmi, filij Radulphi, senescalli Normanniæ, factus est episcopus VVigorniæ. Obijt Clemẽs papa, cui successit Cœlestinus, à quo Henricus imperator coronatur in vigilia sancti Iohãnis Baptistæ. Gulihelmus Postard de priore VVestmon. factus est abbas eiusdem loci. Hugo de Minaunt, episcopus Cestriæ, expulit monachos de ecclesia Couentrẽsi, instituens ibidem clericos seculares. Rex Richardus Ciprum sibi subiugauit, vbi Berengariam, filiam regis Nauariæ Rothom. duxit 20
in vxorem. Apud Glastoniam inuenta sunt ossa Arthuri, regis famosissimi, qui locus olim insula Auallonis Britannicè, id est, insula pomorum, dicebatur. Eodem anno, rex Richardus pro infinita pecunia reliquias sanctorum, quas Saladinus rapuerat in terra sancta, redemit, vt haberet in cælo intercessores quorum reliquias redemerat de manibus infidelium. In vigilia sancti Iohannis Baptistæ, die dominica, facta est eclipsis solis circa diei horam sextam, & perdurauit vsque ad octauam. Eodem tempore, facta est London. in capitulo sancti Pauli iuratio, de fidelitate obseruanda regi Richardo. Rex enim cancellarium habuit suspectum. Gulihelmus Rothom. archiepiscopus, constituitur per literas regis Richardi, summus An- 30
gliæ procurator, & dispositor, & iectus est turpiter cancellarius.

Rex Richardus capitur à Duce Austriæ, & venditur imperatori.

ANno gratiæ. Mcxcij. rex Richardus reuersus à terra sancta, à Duce Austriæ captus est in villa, quæ Gynaciam dicitur, in Austria, & Henrico imperatori traditus. Obijt episcopus VVigorn. Sauaricus consecratur in episcopum Bathon. Eodem anno, assumpti sunt calices, & thesauri ecclesiarũ, & quarta pars reddituum totius Angliæ, ad regis redemptionem. Rex Francorum venit Parisios de peregrino-

regrinatione sua, vbi solenniter à clero & populo cum processione receptus est. Eodem anno, post Paschalem festiuitatem, Henricus imperator, in multis, regem Richardum accusauit. In primis, quòd per eius auxilium & consilium, regnum Siciliæ & Apuliæ, quod sibi iure hæreditario debebatur, defuncto rege Guilhelmo, amiserit, pro quo adipiscendo exercitum permaximum, data pecunia infinita, conduxerat, cum idem rex sibi auxilium fore præstiturum fideliter spospondisset, vt à Tancredo regnum illud obtineret. Deinde caussatur de rege Cypri, qui ei affinitate coniunctus fuerat, quòd eum iniustè ab imperio eiecerat, & carcerali custodiæ deputauit, & terram eius cum thesauris violenter inuasit, & insulam cuidam alieno vendiderat. Postmodum verò ipsum accusauit de morte Marchisij de Monte Ferrato, hæredis sui, quòd videlicet per eius proditionem ab Assessinis peremptus sit, quos etiam miserat ad perimendum dominum suum regem Franciæ, cui nullam etiam fidelitatem, vt debuerat, seruauit in communi eorum peregrinatione, sicut iuramenti sacramento inter vtrosque fuerat confirmatum. Deinde conqueritur, quod signum Ducis Austriæ cõsanguinei sui in terra sancta deo militantis, ob eius contemptum in cloacam deiecerit, & Teutonicos suos verbis & factis dehonestauerat. Super his autem omnibus rex Richardus eleganter respondet, destinteque, & per ordinem, quòd omnibus audientibus sufficienter videretur excusatus. Insuper misit imperialem legationem ad Veterem de Monte, rogans ipsum, & Assessinos suos, vt per eius epistolã supra dicto crimine, ei imposito, suam purgarent innocentiam, quod factum est anno sequenti. Serena in omnibus facta est fama regis, in omnibus accusationibus prætaxatis. Et ex tunc cœpit imperator mitius agere cum ipso, & taxata est redemptio eius ad cẽtum quadraginta millia marcarum argenti ad põdus Coloniç. Vnde calices Angliç, & quarta pars reddituum, vt prætactum est, ad eiusdem regis liberationem cesserunt in alienam possessionem. Vnde Anglia ruinam incurrit, & damnum irrestaurabile. Sed pro redemptione tanti regis, leue fidelibus regni, & amicis regis videbatur. Comes verò Iohannes, frater regis Richardi, credens regem Richardum nunquam liberari, imò potius pecuniam totam redemptionis cum redimendo ipso rege perdi, fœdus amicitiæ cum rege Francorum firmauit, in perniciem regis. Scitit enim quòd odio eum habuit, disposuitque coronari, sed Anglorum virtute fuit præpeditus. Rex Francorum inuasit Normanniã,

& castra eius violenter expugnata occupauit. Giſorſium tamẽ, ſola proditione. Per idem tempus, rex Francorum filiam regis † Daniæ deſponſauit, & ſtatim repudiauit. †Daciæ.

Admonentur à papa imperator & Dux, vt dimittatur rex Richardus, ſed fruſtra.

ANno gratię. Mcxciij. ſufficienter purgata eſt fama ſuper inuentis accuſationibus, obiectis regi Richardo, lecta epiſtola, quam iam tranſmiſerat Vetus de Monte imperatori & Duci Auſtriæ. Ammoniti ſunt à domino papa, vt in pace dimitteretur rex Richardus, tam Dux quàm imperator. Sed noluerunt vllo modo tam opimam prędam amittere. Per idem tempus mortuo Saladino, & ſepulto in inferno, ſucceſſit ei frater eius Safadinus. Rex Francorum expedienter guerram ſuam in Normannia continuauit. Videntes autem amici regis, & fideles regni, quòd mora traheret periculũ, redemptionem ſoluere maturabant, rege enim in auguſtia mentis poſito, cui compaciebantur, Comes ſibi regnum vſurpabat. Rex Francorũ Normanniam occupare ſibi conabatur. Vndique pericula imminebant. Rex Francorum reginam ſuam repudiatam cuſtodiæ quaſi carcerali mancipauit. Omnia comercia rerum venalium per totum regnum Angliæ, præcepto regis Richardi, conſtituta ſunt vnius põderis & menſuræ.

Liberatur rex Richardus. Redemptus venit in Angliam. Vadit ad ſanctum Thomam.

ANno gratiæ. Mcxciiij. rex Richardus, iam maxima parte ſuæ redemptionis perſoluta, obſidibuſque datis pro parte perſoluenda, die purificationis beatæ Mariæ ab omni cuſtodia imperatoris, cui Dux Auſtriæ eum vendiderat, permiſſus eſt ad propria remeare. Rex autem, cum in Angliam veneret, beati Thomæ ſepulchrum adoraturus adijt, poſtea ad ſanctum Eadmundum, deinde ad ſanctum Albanum Angliæ prothomartyrem, inde progrediens apud Nottingham, omnes, quos Comes frater eius corruperat, edomuit. Caſtrum recepit, & cum eis, quos cepit, miſericorditer egit. Eodem anno omnes eccleſiæ Angliæ taxatæ ſunt & carucæ. Subactis igitur in breui omnibus aduerſarijs ſuis in Anglia, conſilio procerum ſuorum, in octauis Paſchæ, licet renitens apud VVinton. coronam portauit, Huberto archiepiſcopo miſſam celebrante, & Gulihelmo rege pijſſimo Scotorum præſente. Qui quidem rex Scotorum Gulihelmus, in die prædicta coronationis regis Richardi, vnum trium

gladiorum

gladiorum de thesauro rege subtractorum, vt debitum seruitium, gerebat ante regem, Comites verò, Hamelinus de VVarrenna à dextro latere regis Scotorum, & Ranulphus Cestriæ à sinistro, duos alios gladios hinc inde gestabant. Deinde in festo sanctorum Nerei & Achillei, apud Wortelmuthe, nauem ascēdens, in Normanniā applicuit, & apud Bruis nocte illa quiescens, post laborem dormiuit, vbi Comes Iohannes, optimo vsus consilio, regi supplex occurrit, & se ad pedes eius humiliter cum militibus multis prosternens, miserationem fratris profusis lachrymis implorauit. At rex, in pace pijssimus, prostratum lachrymans erexit, & in gratiam fraternitatis suscepit, & statim Vernolium ab obsidione liberauit, & totam patriā ab oppressione Francorum sedauit. Et statim post, fugato rege Frācorum à finibus Turoniæ, quadrigas eius, & clitellas sub captione concluſit, sicque in Pictauiam subitò transiens, omnes ibi aduersarios suos redire coegit, ita vt à castello Vernolj vsque ad Crucem Caroli non erat, qui ei resisteret. Circa hos dies, rex francorum nuntios quatuor misit ad regem Anglorum, verbis vtens pacificis in dolo, vt cessantibus vtrobique sumptibus, & laboribus inutilibus, sub certamene quinque virorum, ab vtroque regno electorum, dirimerentur amborum quæstiones. Placuit prouisio ista regi Angloruṁ, dummodo rex Francorum quintus inter suos, & rex Angliæ quintus inter suos in certamine appareret, quod rex Francorum recusauit. Eodē anno, Robertus Comes Leicestr. à rege Frācorum capitur. Henricus Marescallus, frater VValteri Marescalli senioris, fit episcopus Exon. Eodem anno, rex Richardus in Angliam transiens statuit per locā certa torneamenta fieri, vt Anglici, qui robusti sunt, ad bellum per exercitationem agiliores fierent. His etiam diebus Alexius quidam, Manuelis filius, innumerabili armatorum multitudine congregata, Cursak imperatorem Constantinopolitanum hostiliter aggressum cepit, & excoecauit, atque tandem ementulatum perpetuo carceri condemnauit, eiusque imperium occupauit.

Dux Austriæ obijt excōmunicatus, Rex de Marok Hispaniam inuadit.

ANno gratiæ. Mcxcv. Hubertus Cantuar. archiepiscopus, pridie Kalend. Maij, suscepit simul cum archiepiscopatu legationem totius Angliæ, VValliæ, & Scotiæ, & etiam Ebor. ecclesiæ. Prior hospitalis Hierusalem, factus est episcopus de Bangor. xvi. Kal. Maij. Eodem anno, Dux Austriæ, qui regem Richardum ceperat, dei iudicio percussus, obijt excommunicatus, eò quòd sæpe ab ecclesia

Romana

Romana admonitus, noluit regem Richardum liberum dimittere. Obierũt Hugo de Puſac Dunelm. & Hẽricus VVigorn. Meſſes præ nimia inundationũ abundantia perierunt. Imperator Hẽricus regnum Apuliæ & Siciliæ ſibi ſubiugauit mortuo Tancredo, qui Gulihelmo regi iniuſtè ſucceſſerat. Duxerat enim ſororem regis Gulihelmi, cui regnum illud, mortuo fratre, iuſtius ſucceſſerat. Eodem anno, rex de Marrok erumpens in Hiſpaniam, ſtragem exercuit in Chriſtianos inopinatam. Eodemque anno, Garinus, abbas eccleſiæ ſancti Albani. iij. Kalend. Maij, diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Iohannes, eiuſdem eccleſiæ monachus. xiij. Kalend. Auguſti. Tunc etiam temporis, admonitus eſt rex Francorum frequenter, vt reginam ſuam, modo quo deceret, tractaret. Ammonuit etiam dominꝰ papa Cœleſtinus, omnes Angliæ prælatos, ſuper promotione terræ ſanctæ, vt populis prædicantes, crucem fidelibus imponerent.

Pœnituit imperrotem Henricũ de redemptione accepta, ſed & non reſpicitur.

ANno gratiæ. Mcxcvi. Iohannes de Conſtantijs, Rothomagenſis decanus, conſecratur in epiſcopum VVigorn. xiij. Kalend. Nouembris, Gulihelmus filius Osberti, cognomento *A la barbe*, dum cauſam pauperum nitebatur defendere Londonijs, perimitur. Rex Anglorum Richardus, firmauit caſtellum nouum de Audeli contra voluntatem VValteri Rothomagenſis archiepiſcopi, & quoniam rex ſæpe admonitus noluit ab incepto deſiſtere, dictus archiepiſcopus Normanniam totam ſub interdicto concluſit, & ſic curiã Romanam adijt. Imperator Henricus de diuina vltione perterritus legauit capitulo Ciſtercienſium redemptionem regis Richardi, ad thuribula argentea facienda. Abbates verò illam ſub tali forma recipere noluerunt. Temporibus illis, quidã monachus de Euesham, ductus in mentis exceſſum, vidit mirabilia, quæ ſpeciales exigerent tractatus. Philippus Pictauienſis confecratur in epiſcopum Dunelmenſem. Obijt prædictus imperator, qui regem Richardum emptũ vendidit, & idcirco vinculo anathematis obligatus, ſi clam pœnitentiã egerit, abſolutꝰ neſcitur. Rex Anglorum Richardꝰ fuit ad natale apud Pictauiam, & deinde, in feſto ſancti Hilarij conuenerunt ad colloquium Philippus rex Francorum, & Richardus rex Anglorum apud Louiers, vbi inter eos conuenit in hunc modũ. Rex Francorum quietum clamauit regi Richardo & hæredibus ſuis Iſſodũ, cum pertinẽtijs ſuis, & ius totum, quod habuit in Berri, & Aluernia & Gauſconia, & reddidit ei quietè caſtrum de Archis, & Comitatũ de Albe-

de Albemaarle, & alia castella multa, quæ occupauerat post reditū suum de peregrinatione terræ sanctæ. Et rex Anglorum, Richardus quietum clamauit regi Francorum Gyzorsium, & totum Normānicum vigesimum. Ex hæc omnia vt rata haberentur, fideiussores adinuicem inuenerūt, & pœnam .xv. millium marcarum statuerunt. Processu autem temporis, pœnituit regem Francorum tale fecisse commercium. Cum rex Richardus hæc omnia prædicta in pace possederet, magnum cogens exercitum, fœdere regis Francorum rupto, Albemarlam obsidione vallauit. Quo facto, rex Anglorum precepit seisiari in manu sua omnes res & possessiones abbatum, de maiori monasterio de Cluniaco, de sancto Dionysio, & de Charitate, qui fideiussores erant regis Frācorum super pactione prædicta, quæ talis fuit, quòd si transgrederetur rex Francorum, soluerent ipsi prædictam pecuniam. Cepit interim rex Francorum castellum de Albemarla per insultum, & subuertit illud, postea multa alia. Eode anno, captus est quidam potens, regi Francorum familiarissimus, Hugo de Caluo monte. Illis quoque diebus, Comes Iohannes, & Marchadius, non procul à ciuitate Beluacensi, ceperunt Philippum eiusdem ciuitatis episcopum, bene armatū, & Guilhelmum de Morlau, cum filio suo, cum multis alijs militibus, & plebe innumera, & veniens Marchadeus manè ante lectū regis Richardi, dixit idiomate Normannico *Sus Richard fus, ie te aymene le cantatur debaluais.* Episcopus totus armatus præsentat' est regi Richardo, & sic ex precepto regis fuit episcopus in carcere detentus in armis, pro quo cū dominus papa scriberet, vt liber dimitteretur, multum increpās regem Richardum, quòd episcopum filium suum charissimum sic cepit, & detinuit, rex missa lorica episcopi, in qua captus fuit, domino papæ scribenti pro filio suo, dixit in epistola sua. Vide pater si tunica filij tui sit an non. Et desinente papa petere amplius pro eo, per redemptionem postea liberatus est episcopus.

Relaxatur interdictum in Normannia. Fulco prædicator clarnit.

ANno gratiæ. Mcxcvij. rex Anglorum Ricardus, pro sententia interdicti relaxanda, quam Rothomagensis archiepiscopus tulerat pro castello de Audeli, milit ad Romanam curiam cancellarium suum, Guilhelmum Eliensem episcopum, Dunelmensem, & Luxoniensem episcopos, vt causam suam defenderent cōtra archiepiscopum. Guilhelmus verò Eliensis, obitus diem clausit extremum versus curiam, & sepultus est in abbatia de Pymi, ordinis Cistercien sis

iij. Kal-

iij. Kalend. Februarij. Socij autem eius episcopi, Romã peruenientes concordiam inter regem & archiepiscopum ambobus indemnem procurarunt, quę per chartam est confirmata. Tunc autem temporis intimatum est regi Richardo, quòd naues ex Anglia conuenire cõsueuerant ad sanctum Valericum, deferentes inimicis victualia, cum opus haberent, in suum magnum detrimentum. In cuius iniuriæ vltionem villam combussit, monachos dispersit, feretrumque sancti Valerici cum reliquijs in Normanniam transuexit. In portu autem illo naues frumento onustas inuenit, quarum nautas suspendi præcepit, nauibusque combustis, victualia suis militibus erogauit. Ipso quoque tempore, munificentia regis Richardi multos de potentioribus Franciæ allexit, præcipuè, Comitem Flandriæ Baldevvinum, Campanos, Britones, & multos nobiles Francigenarum, qui, relicto rege Francorum, regi Richardo adhæserunt. Illis quoq; diebus, surrexit quidam alter propheta in Francia, prædicator efficacissimus, scilicet magister Fulco, pro quo dominus miracula manifestè dignatus est operari. Iste Fulco quadam die accessit ad regẽ Richardum Angliæ, & ait illi, dico tibi ex parte omnipotentis dei, vt tres filias tuas, quas habes pessimas, citius marites, ne aliquid deterius tibi cõtingat, cui fertur regem respondisse, hypocritica mentitus es, quia filiam non habeo vllam. Ad quod Fulco, certe nõ mẽtior, quia vt dixi tres habes filias pessimas, quarũ vna est superbia, altera cupiditas, tertia luxuria, conuocatis igitur ad se Commitibus, & multis alijs, qui aderant. Ait rex, audite vniuersi commotionem huius hypocritæ, qui me dicit habere tres filias pessimas, scilicet superbiam, cupiditatem, & luxuriam, & præcepit vt eas maritem, do igitur superbiam meam, superbię templariorũ, & cupiditatẽ meam monachis de ordine Cistertiensi, & luxuriam meam prælatis ecclesiarum. Hic summopere conabatur vsuram exturpare, quæ, ab viris Italiæ iam deriuata, illis temporibus Franciam nimis maculauerat. Hic etiam Fulco, quendam religiosum, ac facundum prædicatorem misit in Angliam, abbatem scilicet de Flai, ordinis Cistercien sis ad comertia, quæ dominicis diebus fieri tunc solebant deponenda. Eo quoque tempore, Robertus de Salopesbirie consecratus est in episcopum de Bangor. Interea Comes Flandrensis, castellum de Arraz obsidione vallauit, quod cum rex Francorum liberare vellet, Comes ei aquæ ductibus adeo itinera intercluſit, quòd necessariò oportuit regem Frãcorum voluntati Comitis obtemperare. Mensuræ om-

ſuræ omnes & modij, legalis & vnius per regnum ponderis & menſuræ fiunt.

Otho coronatur in regem Alemanniæ honorificè.

ANno gratiæ. Mcxcviij. Otho, nepos regis Richardi, Aquiſgrani in regem Alemanniæ honorificè coronatur, procurante eodem rege Richardo, qui ſtatim filiam Ducis Louaniæ in vxorem ducens, in die coronationis ſuæ ſedit ſimul cum ea in cathedra ad mẽſam, ſed nondum coronata. Eodem anno, defuncto papa Cœleſtino, ſucceſſit Innocentius Tertius, in die cathedræ ſancti Petri papa conſecratus, & in Petri cathedra collocatus, vtinam Petri veſtigia ſecutus. Eius fauore exortum eſt in Italia nouum genus ordinis prædicatorum, qui Iacobitæ voluerunt appellari, quia vitam apoſtolicã videbantur imitari. Eodem tẽpore, Hugo † Ceſtrenſis epiſcopus, in morte, mentis conpunctione, & de cõmiſſis pœnitentia ductus, apud Beccumberwel in trãſmarinis partibus naturę debitũ perſoluit. Eodẽ anno, expulſis clericis, reuocatus eſt in locũ debitũ, & priſtinũ, cõuentus Couẽtrenſis, dominica, qua cantatur lætare Hieruſalẽ. Euſtachius decanus Sarum epiſcopatus Elienſis munus & cõſecrationis ſuſcepit per manum Huberti Cantuar. archiepiſcopi, apud VVeſtmonaſterium, poſt quem, & Galfridus Ceſtrenſis electus eſt, xi. Kal. Iulij. Quo tempore pluit ſanguis, ſuper ædificantes turrim de Audeli. Circa dies illos orta eſt diſſenſio inter archiepiſcopum, & monachos Cantuar. propter eccleſiam, quam idem archiepiſcopus apud Lambethe de nouo conſtruxerat. Timuerunt enim monachi, ne ſicut comminatum fuerat, archiepiſcopus ſedem illuc cathedralem tranſferret. Vnde Romam profecti, Innocentio papæ conqueſti, impetrarunt, vt archiepiſcopus à iuſtitiaria deponeretur. Inde enim cornua ſumpſit & audaciam recalcitrandi. Non enim reuera decebat archiepiſcopum talibus implicare ſe negotijs ſecularibus, & cauſis, vbi periculum ſanguinis verſabatur, intereſſe. Amoto igitur archiepiſcopo per eccleſiam Romanam à iuſtitiaria, rex in loco eius Galfridum, filium Petri ſubrogauit. Illis quoq; diebus, rex Francorum Philippus, & rex Anglorum Richardus congreſſi ſunt, inter Gaynes & Vernonem, in quo rex Francorum impotens ſuſtinere pondus belli, & ſui ſibi per fugam conſulentes; Vernonem pro refugio petierunt. Sed antequan poſſent ingredi caſtellum, rex Richardus illos inſecutus in ore gladij, cepit ex eis viginti milites, & ſeruientes.ccbs.

† Couentrẽ-ſis.

Eodemque tempore Richardus London. episcopus, debitum naturæ persoluit. Eiusdemque anni curiculo, rex Richardus, omnibus viribus congregatis, cepit per insultum tria castella super regem Francorum, scilicet Sirefontanum, Buriz & castrum de Curceles, laudabili fultus Anglorum auxilio. Rex verò Francorum, aucto exercitu suo. cccc. militibus, &. M. seruientibus, & cum communijs suis de Mantua, & alijs locis, exiens profectus est ad succurrendum castro de Curceles, quod nondum credidit esse captum, quod cum sciret rex Richardus, venit obuiam ei, & inter Curceles & Gysorsium, acerrimum, & cruentum nimis commissum est campestre prælium inter eos. Cuius prælij pondus rex Francorum ferre non valens, coactus cum suis ad Gysorsium castellum aufugit, & cum fugiendo glomeratim pontem de Gysorsio ascendissent, confractus est pons præ multitudine transeuntium, & ipse rex Francorum armatus, insidens equo, ab alto in flumen de Aetho, cum alijs inmuneris militibus cecidit, vbi rex ascendens ab vnda rapida, & profunda, à limo extractus est, & vix à mortis discrimine liberatus. Pars autem posterior exercitus fugientis, vt rex liberius à limo profundo extraheretur, reuersa est contra regem Richardum, electissima scilicet pars gentis Francigenæ, quæ se periculo mortis, pro ereptione domini sui, exposuit. Ibi igitur prælium iam renouatum est cruentissimum, ibique armorum tinnitus, & lancearum fragor personuit, tandem prævalente parte regis Richardi, capti sunt tres electi milites regis Franciæ, scilicet Matthæus de monte Moretino, Alanus de †Russi, & Fulco de †Gyreual, præter quos capti sunt milites in ipso conflictu nobiles centum, & seruientes, cc. pedites verò innumerabiles. Super hac autem glorioſa victoria, misit rex Richardus epistolam consolatoriam prælatis & amicis suis in Anglia commorantibus. Videns ergo rex Francorum vires regis Anglorum diatim excrescere, supplicauit papæ, vt ipse pacem procuraret. Papa igitur legatum cum epistola specialissima regi Anglorum Richardo destinauit, orans affectuosè, vt precibus suis esset fauorabilis in pacis compositione. Rex igitur Richardus, qui promotionem Othonis nepotis sui acceptauit, vt in regem Almanniæ coronaretur, ad quod, vt fauorem haberet domini Innocentij papæ & etiam ad promotionem imperialis dignitatis, adquieuit precibus supplicatis. Reges igitur in vnũ conuenientes treugas tali pactione iurauerunt quinquennes, quòd homines vtriusque regis & mercatores, per terras alterutras ire & redire,

†Busci. †Gilerual.

redire, emere & vendere possent sine impedimento. Quo facto, rex Anglorũ abbatẽ Cistercienſem & Reimundũ monachũ ſancti Albani, qui eodẽ tempore pro negotijs eccleſiæ ſuæ ad regẽ tranſmiſſus fuerat ad curiam regis in Normanniã, Romã miſit, vt ibidẽ negotia prælocuta perducerent ad effectum, &, ad hæc negotia perficienda cepit rex de vnaquaq; carucata terræ totius Angliæ. v. ſolidos de auxilio. Eodẽ anno, fuit tonitruus & choruſcatio, & pluuia, qualis nunquam antea videbatur. Euſtachius conſecratus eſt epiſcopus Eliẽſis. Obijt Hugo Ceſtren. in habitu monachali apud Beccũ. Obierunt Iohannes V Vigornienſis, & Petrus de ſancto Dauid.

Rex Richardus, ſpiculo baliſtæ ſauciatus, moritur, cui ſuccedit Iohannes frater eius.

ANno gratiæ. Mcxcix Hubertus Cantuar. archiepiſcopts, eccleſiã de Lambeth, quam Baldevvinus prædeceſſor ſuus in honorem beati Thomæ martyris fundauerat, & ipſe ferè cõſummauerat, procurãtibus monachis Cantuar. in quorũ detrimentũ fundabatur, authoritate ſummi pontificis ſic imperãtis, ad ſui & multorũ ignominiam complanauit. Eodem tempore ſtatutis, vt dictum eſt, treugis inter regem Richardum & regẽ Frãcorum, rex Richardus in quoſdam barones Pictauię ſibi rebelles formidabile vexillum direxit, & dum caſtrum Chalucis obſidione vallaſſet. vij. Kalen. Aprilis, quodã baliſtę ſpiculo vulneratus eſt, & vulnere male cuſtodito, cœpit mortis imminentis ſentire periculum. Caſtrum tamen violenter occupauit, & authorem mortis liberum, pro amore dei, abire permiſit. Moriturus igitur, corp⁹ ſuum apud fontem Ebraudi, ſecus pedes patris ſui, cuius proditorem ſe cõfitebatur, ſepeliri iubens, eccleſię Rothomagenſi cor ſuum inexpugnabile, propter præcipuam dilectionem, quam aduerſus Normannos gerebat, legauit. Apud caſtrum verò prędictum, viſcera ſua in eccleſia recondi iubens, ſtercora ſua Pictauienſibus, propter ſuæ proditionis notam, reliquit.

Coronatio regis Iohannis, fratris regis Richirdi.

IOhannes igitur frater regis Richardi, iam defuncti, Comes Moretoniſ, in partibus tranſmarinis exiſtens, pacẽ ſuã in Anglia nunciauit. Ducatum Normanniæ ſuſcepit & homagia nobilium. Multi tamen magnates Arthuro, quaſi naturali domino, adhæſerunt. Et hoc fuit ſeminariũ odij. Eodem anno, Gulihelmus genere Normãnus, & eccleſiæ ſancti Pauli London. canonicus, apud VVeſtmonaſterium, per manus Huberti Cantuar. archiepiſcopi, in epiſcopum

London. consecratus est. x. Kalend. Iunij. Per idē tempus, Dux Normanniæ Iohannes, in Angliam transfretauit. viij. Kalen. Iunij, & in crastino in vigilia ascensionis domini. London. venit, vbi congregatis Angliæ nobilibus, ab Huberto Cantuar. archiepiscopo apud VVestmonasterium coronatus est, die ascentionis domini. Qui statim postea transfretauit cum maxima hominum multitudine. Timebat enim Arthurum, cui multi magnates adhæserunt, commorantem sub protectione regis Francorum. Preter enim regem, qui eum fouebat, adhæserunt ei magnates Audegauiæ, Cœnomanniæ & Turoniæ, quasi ligio domino, dicentes cōsuetudinem, ius, & iudicium esse, vt Arthur', filius fratris senioris, in patrimonio sibi debito succedat, quod, videlicet, Galfridus, pater eiusdem Arthuri, esset habiturus, si regem Richardum superuixisset. Idcirco Constantia, mater Arthuri, ipsum regi Francorū commendauit custodiendū, qui ipsum diligenter propter insidias, Parisijs educauit. Eodē tempore, cassata electione Philippi, Ducis Suauię, & aliorū omniū, Otho rex Alemannorū, ab Innocentio papa, & Romanis omnibus elect' est, & ad Romanum imperium admissus. Confirmata autem à domino papa electione, Philippus, qui factus est æmulus eius, Dux scilicet Suauiæ, excommunicatus est, & omnes eius fautores, nolentes ab Othonis persecutione desistere, & acclamatū est per totam vrbē: viuat Otho imperator. Illis quoq; diebus propter captionem fratris Petri de Duai, Cambracensis electi, interdicta est Francia.

Repudiata Havvisia, rex Iohannes duxit Isabellā, filiam Comitis Engolismi.

Anno gratiæ. Mcc. rex Iohannes Isabellam filiam Comitis Engolismi duxit in vxorem, & dominica proxima ante festum sancti Dionysij consecrata est in reginam ab Huberto Cantuar. archiepiscopo, quia celebratum fuit diuortium, inter ipsum & Havvisiam, Comitis Glouerniæ filiam, eò quòd contingebant se in tertio consanguinitatis gradu. Veruntamen Hugo, cognomento Brūnus, ipsam Isabellam in suam susceperat vxorem. Eodem anno obijt Gulielmus Postard, abbas VVestmon. cui successit Radulph' de Arundel, obijt Hugo Lincolniensis episcopus Kalendis decembris, qui vixit in episcopatu quatuordecim annis. Pax facta est inter Iohannem regem Angliæ & Philippum regem Francorum. Gylo de Brause, consecratur in episcopum Herefordensem. viij. Kalendas Octobris, apud VVestmonasterium. Ludouicus, filius Philippi regis Francorum, duxit in vxorem Blanchiam, filiam regis

Hispaniæ,

Hiſpaniæ,neptem regis Iohannis. Maugerius factus eſt epiſcopus VVigorn.Iohannes de Grai, Norvvicenſis, & Aegidius verò Herefordenſis. Eodem anno, ante natiuitatem dominicam apparuerunt de nocte quinque lunæ in cælo, circa primam vigiliam noctis, prima in Aquilone,ſecunda in Meridie, tertia in Occidente,quarta in Oriente,quinta in medio illarum. Eodem tempore, claruit beatus Hugo,Lincolnienſis epiſcopus,ſignis & virtutibus, quarum tamen manifeſtiſſima fuit, quòd dum corpus eius à London. vſque Lincoln.portaretur,non erat hora, licet tempus aliquando procello-
10 loſum fuerit,in qua in aliquo cereorum,qui circa feretrum portabãtur,non eſſet ignis & lux accenſa.Item,eodem tempore,fecit dominus miracula in conſpectu populi, prædicante abbate de Flay, de quo ſuperius fecimus mentionem.

Rex Iohannes venit Pariſios,& hoſpitabatur in palàcio regis Francorum.

ANno gratiæ.Mcci. Innocentius papa cruceſignatus mandat generaliter peregrinari.Rex Iohannes Anglorum celebrauit natale domini apud **Guildeford**, vbi multa militibus ſuis feſtiua diſtribuit indumenta.Hubertus verò Cantuar.archiepiſcopus,quaſi cum rege à pari contendens,eodem modo fecit apud Cantuar. vnde rex
20 non minimam concepit indignationem. Deinde rex Cantuariam profectus,ibidem die Paſchæ cum regina ſua coronã portauit.Gulihelmus de Bleis,factus eſt epiſcopus Lincolnienſis. Iſto quoque anno,ſanctus Vlſtanus,& ſancta Modvvenna crebris miraculis claruerunt. Innocentius papa, cum ab ordine Ciſtercientium pecuniam ad iter cruceſignatorum violenter exigeret, à beata Maria eiuſdem ordinis aduocata nimis acriter correptus,ab hac quieuit exactione. Eodemque anno, celebrata apud **Portesmue** ſolennitate Pentecoſtes, rex cum regina ſua in craſtino naues aſcenderunt, & licet cum labore,in Normannia applicuerunt. Deinde ad colloquiũ
30 conuenerunt reges prope inſulam de Audeli, & pacificè conuenit inter eoſdem, & poſt triduum rex Iohannes ad petitionem regis Francorũ,venit Pariſios,& ibi in palatio regis hoſpitatus eſt, rege Francorum ſeſe alias recipiente. Hoc anno, horrendæ tempeſtates, & damnoſæ,terrores mortalibs incuſſerunt.Eodem anno Sirardus prior Norvvic.obiit. Eodemque tempore, ad inſtantiam Innocentij papæ, data eſt.xl.pars reddituum omniũ eccleſiarum, in ſubſidiũ terræ ſanctæ contra Saracenos, qui tunc inualuerunt. Eodem anno obiit Hugo de Neuilla,qui leonem vicit,& interfecit.

Inimici facti sunt iterum reges pro Arthuro.

ANno gratię. Mccij. rex Anglorum Iohannes, celebrauit natale domini, apud Argentomium in Normannia, & in quadragesima sequente, habitum est colloquium inter reges Franciæ & Angliæ, vbi rex Franciæ contra regem Anglorum mortali armatus odio, præcepit indignanter, quatenus incontinenti redderet Arthuro Comiti vniuersas terras, quas tenebat, & iniuste retinebat, scilicet Normanniam, Turonicam, Andegauiam, & Pictauiam, multaque alia exegit ab eo, quæ rex Anglorum se minimè facturum respondit. Itaque cum colloquium successus non haberet, die sequenti, rex 10
Francorum subitò irruit in castellum de Butauant, cum impetu militari, & illud solo tenus subuertit, inde progrediens, castra & villa cepit hostiliter, & subuertit. Castellum verò de Radeponto per dies octo obsedit. Sed rege Anglorum superueniente, confusus recessit, & ad Gurnaũ conuertẽs, post dies paucos villam intrauit, & eam sibi subiugauit. Reuersusque Parisios, Arthurum sub tutoribus deputauit, tradens ei milites. cc. de regno Francorum electos, vt irent in Pictauiam, & illam sibi subiugarent. Qui audientes quòd regina Alienora apud Mirabellum commoraretur, castrum illud obsidione vallauerunt, & illud ad deditionem compulerunt, tantùm turri 20
resistente, in qua regina se receperat cum paucis armatis. Obsidione igitur per girum facta, venerunt ibi in auxilium Arthuri omnes Pictauiæ primates, scilicet Comes de Marchia, Hugo, cognomento Brunus, qui regi Anglorum publicus fuit inimicus, propter Isabellam reginam, quam idem Comes per verba de præsenti, in suam receperat, antequam regi Anglorum desponsaretur, & sic grandem exercitum confecerunt, & turrim instanter crebris assultibus infestauerunt. Regina in arcto posita, regi Iohãni hoc significauit, in Normannia tunc commoranti, rogans celerem succursum & efficacem. Quo audito, rex Iohannes cum maxima festinatione ad Mirabel- 30
lum castrum in manu potentissima peruolauit, cui Francigenæ audacter, cum Pictauiensibus obuiantes, conflictum inimicissimum inchoarunt. Sed Franci repulsi, castrum intrare coacti sunt, & insequens rex in castro pugnam cruentissimam continuauit, & laudabili Anglorum adiutus robore, victoria gaudebat desiderata. Capti sunt igitur ibidem de regno Francorum milites. cc. & cum ipso Arthuro omnes nobiles Pictauienses, & Andegauenses, ita quòd nec vnus euasit. Quos statim misit in Angliam & in Normanniã,

vinculis

vinculis mancipatos. Arthurum apud Faleſiam miſit, diligenter cuſtodiendum. Rex verò Francorum, qui turrim de Archis acriter obſeſſam impugnauit, inclusis viriliter reſiſtentibus, cum hos rumores audiſſet, confuſus ab obſidione receſſit. Rex igitur Iohannes, iubés Arthurum ante ſe adduci, ſciſcitabatur ab eo, ſi vellet ipſi, quaſi auunculo & domino, in bono amore & pace adhærere, cui procaciter & ſuperbè reſpondet, exigens tam regnum Angliæ quam alias terras ſuas. Rex eundem Arthurum duci præcepit apud Rothomagum feſtinanter, & ſub cuſtodia arctiſſima diligenter cuſtodiri, vbi cito poſt euanuit. Eodem anno, rex Iohannes, veniens in Angliam, apud Cantuar. coronatus eſt per manum Huberti Cantuar. archiepiſcopi. xviij. Kalend. Maij, & ilico in Normanniam tranſfretauit, quò cum peruenisſet, increbuit opinio per totum regnum Francorum de morte Arthuri, & per omnes nationes tranſmarinas, adeo quidem, quòd rex Iohannes ſuſpectus habebatur ab omnibus, quaſi illum manu propria peremiſſet. Vnde multi animos à rege ſemper deiderceps auertentes, ipſum vſque ad mortem perſecuti ſunt odio inexorabili. Ipſeque rex Francorum, ipſum regem Iohannem proditionis appellauit (ſuper quo à baronibus apud regem Franciæ, cuius Vaſallus erat, quum comparere nollet poſt multas citationes, per iudicium parium exhæredatus eſt) & poſteà manifeſtè accuſatum infamauit. Eodem anno obijt Guilhelmus de Stuteuil. & Guilhelmus de Oxon. prior de Suthvverk. Cui ſucceſſit Richardus de ſancta Aetheldreda.

Rex Francorum cepit nobilia caſtra Normanniæ, torpente rege Iohanne.

ANno gratiæ. Mcciij. Iohannes rex Anglorum celebrauit natale domini apud Cadomum in Normania, vbi poſtpoſitis curis bellicis, horas nocturnas in poculis expédit, & ſomnos matutinales vſq; ad prandia protrahendo, rumores portantibus, quod rex Francorũ non dormitando pigritauit, imò quotidiè, nunc hoc nunc illud caſtrum ſibi occupauit, reſpondit cachinnando, quod vna die omnia amiſſa recuperaret. Hugo de Gurnai, videns deſidiam regis torpentis incorrigibilem, reddidit regi Francorum caſtellum de Monte forti, & tandem omnibus à rege deſide recedentibus, amiſſum eſt Rothomagum. Videns tandem rex Iohannes, effœminatus & fluẽs in libidinem, defectum ſuum, & ſe omni militari ſubſidio, & refugio in Normannia deſtitutum, naues celeriter concendens apud Portesmue in Anglia applicuit, & in ſuos deſæuiens, occaſiones ca-

uillatorias fingens, quòd in partibus transmarinis eum destitutum militia deseruerũt, extorsit ab eis infinitã pecuniã. Eodẽ anno, magister Gulihelmus de Bleis, ecclesiæ Lincoln. præcentor, & canonicus eiusdẽ ecclesiæ, episcopus est consecratus die sancti Bartholomæi, apud VVestmonasterium, à Gulihelmo London. episcopo, archiepiscopo Cantuar. graui infirmitate detento, Eodem tempore, oleũ cœpit emanare miraculosè à quadã imagine beatæ Mariæ de Sardenai, non longè à ciuitate Damasci, quod miraculum etiam multos Saracenos ad fidem catholicam vocauit, & multis languidis contulit sospitatem. Soldanus etiam quidam, scilicet Damascenorũ, penitus cœcus effectus, inuocato beatæ virginis Marię auxilio, infusione olei illius, visus sui claritatem suscepit. Qui sexaginta metretas olei annui reddit' dedit, ad lumen inueniendũ ante altare beatæ virginis, vt lumen redderet pro lumine, & quia primùm ex quo lumen recepit, lampadẽ vidit lumine choruscantẽ, et ex illo tempore, scilicet ad natale sequens, cœpit vberius oleum à prædicta imagine stillatim eliquare, & oleum illud in anno consequenti in carnem solidari.

Clarescit miraculum de oleo imaginis sanctæ Mariæ de Sardenai.

ANno gratiæ. Mcciiij. rex Iohannes natale domini celebrauit apud Cantuar. Huberto archiepiscopo illi necessaria ministrante. Deinde in crastino circumcisionis conuenerunt ad colloquium apud Oxon. rex, & magnates Angliæ, vbi concessa sunt regi auxiliaria militaria, de quolibet scuto duæ mareæ & dimidia, nec etiam episcopi, vel abbates, siue ecclesiæ personæ, sine promissione recesserunt. Eodem anno, miraculis crebescentibus de oleo emanante de imagine beatæ Mariæ de Sardenai, vnde prædictum est, in carnẽ solidato, & exinde Soldano Damascenorum curato, fama celebris in Oriente fidem catholicam solidauit. Illis quoque diebus, obsesso castro de Rupe Audeliaci ferè per annum, nec sæpe petitum à rege Iohãne venit obsessis auxilium, Rogerius, Cestrensis cõstabularius, qui inter obsessos præcipuus habebatur, vir audacissimus, & armipotens, cœpit victualibus deficientibus, fame contabescere, similiter & alij milites præclari. Qui cum cõperissent effœminati reguli Iohannis desidiam fallacem, maluerunt armis detruncari, quàm fame turpiter interire. Irruperunt de castro, & se in medios hostes dederunt, equos optimos incidẽtes, & hinc inde hostibus, ensibus fulminantibus trucidatis, multos Francorum peremerunt. Tandem irruente conglobata militum multitudine, capti sunt, multa cæde cruentati,

entati, & sic cessit castrum de Rupe Audeliaci in regis Francorum potestatem pridie Nonas Martij. Quod videntes alij castrorum & ciuitatum custodes ex parte regis Iohannis in Normannia, significarunt ei in qua angustia essent cõstituti, & nisi celerius & efficaci[us] haberent auxilium, se ad regem Francorum, vellent, nollent, transituros. Quibus respondit. Consulat sibi quilibet sicut sibi viderit melius expedire. Interim fluxit rex Iohannes miser, sed nulli miserabilis, in delicijs gulæ & luxuriæ, cum petulante regina sua, in cuius iacens gremio, omnia credebat cum ipsa possidere, confidens de pecunia, quam se iurauit ab Anglia extorsurum. Eodemque anno, Kalend. Aprilis, in prima noctis vigilia, tantus rubor apparuit in cælo versus Orientem & Aquilonem, vt videretur succendi firmamẽtum, in quo tamen rubore vehementissimo, stellæ, quod terribilius & mirabilius fuit, micantes apparuerunt. Durauit autem hæc visio, vsque ad nostis medium. Eodem tempore, Godefridus VVinton. episcopus, diem clausit extremum, cui successit Petrus de Rupibus, qui procurante rege Iohanne, Romam profectus est, vbi xenijs liberaliter collatis ad summum VVinton. ecclesię meruit prouehi sacerdotium, & ibidem consecrari. Eodem etiam anno, fuit vltimum Paschа die sancti Marci Euangelistæ. Hoc etiam anno, facta est eclipsis lunæ, post mediam noctem, per longum tempus. xvi. Kal. Maij. Adquisito castro de Rupe Audeliaci, rex Frãcorum citò cepit Vallem Rodali, & alia multa. Rothomagumque, quæ pro pecunia non modica data pro inducijs à rege Francorum ei concessis, adhuc pẽdebat, licet partum ante hoc, quidam ipsam ciuitatem ipsi certissimè promitterent, penitus in regis Frãcorum cessit ditionem circa Omnium sanctorum festiuitatem. Quod audiens rex Iohãnes, cachinnando cominabatur, iurans per pedes dei, quod sterlingi Anglorũ omnia restaurarent. Simon de VVelles fact[us] est episcopus Cestren. Baldevvinus, Comes Flandriæ, factus est imperator Constantinopolitanus. Obijt Alienora regina Angliæ. Abbatia Belli loci regis, fundatur à rege Iohanne.

De errore monachorum Cantuar. super electione archiepiscopi.

ANno gratiæ. Mccv. rediit à partibus transmarinis Petrus de Rupibus, natione Pictauiensis, in negotijs plus bellicis quàm scholasticis expeditus, à domino papa Innocentio. vij. Kalend. Octobr. consecratus. Obijt Hubertus Cantuar. archiepiscopus, iij. † Kalend. Iulij, & Sauaricus Bathon. episcopus. vi. idus Augusti. † Idus. Monachi verò

verò Cantuar. timentes ne rex more ſuo electionem ſuam impediret, rege non inquiſito, Reginaldum ſuppriorem ſuum in archiepiſcopum elegerunt, & de nocte media, hymno, Te deũ laudamus, cãtato, prius ſuper maius altare ac deinde in archiepiſcopali cathedra poſuerunt, quod clam ideo factum eſt, quia verebantur monachi, quòd ſi electio, ſine regis conſenſu facta, ipſi regi innoteſceret, proceſſum negotij iratus impediret. Vnde nocte eadem, idem ſuprior præſtita cautione iuratoria, quòd ſine licentia & literis conuentus ſpecialibus, ſe electum non gereret, vel literas conuentus de rato, quas habebat, alicui promulgaret, aſſumptis ſecum de cõuentu quibuſdam monachis curiam Romanam adeunt, quod factũ eſt, vt electio regem lateret, donec probarent, ſi rem inchoatam perducere poſſent ad effectum, regis ſuper omnia timentes cauillationes. Sed electus præfatus ſtatim, vt in Flandriã applicuiſſet, oblitus, quod fecerat, iuramenti, ſe Cantuar. electum clara voce fatebatur, & propter hoc ſe Romanam curiam adire, vt ibi electio confirmaretur, & hoc fecit conſilio ſecum exiſtentium, credentium hoc prodeſſe cauſæ ſuæ. Inſuper literas ſuas omnibus oſtendit manifeſtas. Tandem Romam perueniens, electionem ſuam domino papæ, & eius cardinalibus ilico publicauit, literas ſuas de rato palã omnibus oſtendens, conſtanterque à domino papa exegit. Papa verò reſpondit, & dixit, ſe velle deliberare & expectare, donec ſuper hoc plenius certificaretur. Monachi verò hæc audientes, qui Cantuar. erant, de ſuppriore, quòd violato ſcilicet iuramento ſecreta eorum impudenter detexerat, irati nimis, continuò quoſdam de conuẽtu monachos ad regem miſerunt requirentes ab eo licentiam eligendi. Quibus rex annuit, & ſecretius eos alloquens, oſtendit eis epiſcopum Norvvicenſem ſibi magna familiaritate coniunctum fore, &, vt ipſum in archiepiſcopum eligerent, imperium, promiſſa, preces, confundit in vnum. Conuenientes igitur in capitulum, Iohannem de Grai, epiſcopum Norvvicenſem in archiepiſcopum elegerunt, qui tunc pro negotijs regis apud Ebor. erat. Vocatus igitur, venit ad regem feſtinanter, ſimulque cum ipſo venit rex pompoſè nimis Cantuar. Prior verò Cantuar. in præſentia regis, & totius popularis multitudinis, in ipſa metropolitana eccleſia, electionem factam ſolenniter & ritè de Iohanne de Grai palã pronunciauit, & aſſumentes eũ monachi, cum hymno, Te deum laudamus, ad maius altare portauerunt, tandem in cathedra archiepiſcopali collocantes. Quo facto, rex, videntibus cunctis,

cunctis, misit electum illum in possessionem rerum omnium ad archiepiscopatum pertinetium. Sicque in hac duplici electione, factus est nouissimus error, peior priore, quod fuit seminarium multarum in Anglia tribulationum & scandalorum, quæ nunquam posteà sedabantur penitus extirpata. Hoc anno confirmatus est ordo prædicatorum.

Nobile castrum Montis Albani à Iohanne rege capitur.

ANno gratiæ. Mccvi. rex Iohannes celebrauit diem dominicæ natiuitatis apud Oxoniam, quo etiam tempore, idem rex misit ad curiam Romanã quosdam Cantuar. ecclesiæ monachos, inter quos præcipuus erat magister Elias de Brandefeld, quibus de fisco rex expensas ministrauit copiosas, vt electionem de episcopo Norvvic. factam impetrarent à domino papa confirmari. Miserunt etiam eodem tempore episcopi, Cantuar. ecclesiæ suffraganei, procuratores ad curiam, grauem coram papa querimoniam reponẽtes, quòd monachi Cantuar. sine illis electionem de archiepiscopo temere celebrare præsumpsissent, cum ipsi vnà cum ipsis, de iure communi, & consuetudine antiqua, electioni interesse debuissent. Allegarunt etiam procuratores memorati, super præmissis, decreta, & exempla, quosdam testes producentes, & literas testimoniales exhibẽtes, quibus ostendere nitebãtur, quòd ipsi suffraganei, vnà cum monachis, tres metropolitanos elegerant. Monachi verò ê contrario asserebãt, quòd priuilegio speciali Romanorum pontificum, & de consuetudine approbata & antiqua, sine ipsis electos facere consueuerant, quod etiam per testes idoneos docere promiserunt. Auditis, hinc, inde allegationibus, testibusque admissis, diligenterque examinatis, præfixus est dies à domino papa partibus. xij. Kalend. Ianuarij, ad pronunciandum, vt tunc venirent, quod ius dictauerit, reportaturi. Tandem super hoc data est sententia definitiua à domino papa Innocentio pro monachis, & priuilegialiter in perpetuum confirmata. Eodem anno, rex Iohannes transfretans grandem exercitum secum ducens. vi. Idus Iulij applicuit ad Rupellam, cui obuiantes incolæ partium illarum, gaudentes adhæserunt ei. Securius igitur inde progrediens ad Montem Albani, castellum nobilissimum, in quo tota militaris nobilitas illius regionis, & præcipuè regis Francorum tenebatur inclusa, peruenit. Illudq; protinus cuneis militaribus circumcinxit, acerrimo assaltu & continuo illud inquietans. Anglorũque vigilanti probitate, captum est illud castellum inexpugnabile, quod

quod ſeptenni obſidione Carolus Magnus non poſſet ſibi ſubijcere, vt geſta ſcribentes aſſeuerant. Captum autē eſt caſtrum die ſancti Petri ad vincula. xv. die poſtquam rex Iohannes illuc aduenerat. Eodem anno Iohannes Ferentinus, apoſtolicæ ſedis legatus, veniens in Angliam, eamque perluſtrās, magnam pecuniæ ſummam abraſit, & tandem, ne nil aliud egiſſe videretur, apud Radingum in craſtino ſancti Lucæ Euangeliſtæ concilium celebrauit, Quo peracto, clitellis refertis, & ſarcinulis cautè amotis, repatriauit. Eodem tempore, viri religioſi & diſcreti, ac ſolennes de partibus tranſmarinis, inter reges pro pace reformanda diſcurrentes ſolicitè, in feſto Omnium ſanctorum biennales inducias impetrarūt. Rex Iohannes reuerſus in Angliam apud Portesmue applicuit, pridie idus Decembris, quo etiam anno, Gulihelmus Lincoln. epiſcopus, viam vniuerſæ carnis eſt ingreſſus. Iocelinus VVellenſis, creatus eſt epiſcopus Bathon. & per miniſterium Gulihelmi London. epiſcopi, munus conſecrationis ſuſcepit. Obijt Henricus Mareſcallus, epiſcopus Exon. cui ſucceſſit Simon de Apulia, decanus Ebor. Ipſo anno, obijt regina Francorum, mater regis Philippi. Eodemque anno, vir quidam ſimplex, & rectus in epiſcopatu Lincoln. degens, vidit viſiones mirabiles, ductus per ſanctum Iulianum, quæ tractatus exigerent ſpeciales.

Otho imperator venit in Angliam, Minorum incipit ordo.

Anno gratiæ. Mccvij. rex Iohannes natale domini celebrauit apud VVintoniam, præſentibus regni magnatibus. Deinde in purificatione beatæ Mariæ, tantum de rapina cogitans, & ponens ſpem & brachium in pecuniæ theſauris, cepit per totam Angliam tertiam decimam partem ex omnib⁹ mobilibus, & rebus alijs, tàm de laicis, quàm viris alijs eccleſiaſticis, & prælatis, cunctis murmuratibus, & contradicere non audientibus, imprecantibus tamen, & optantibus, vt talis rapina nequaquam bonos euentus ſortiretur. Quę oratio à domino eſt audita, ſicut ſequens narratio declarabit. Solus Galfridus archiepiſcopus Ebor. non conſentiens, ſed planè contradicens, clanculo receſſit ab Anglia, & in receſſu ſuo, omnes, ſpecialiter in archiepiſcopatu ſuo, hanc rapinam facientes, & in genere vniuerſos eccleſiæ, ſiue rerum eccleſiaſticarum inuaſores, anathematis ſentētia innodauit. Eadem tempeſtate, circa medium noctis, vētus vehemens repentinus ſuperuenięs, ædificia diruit, arbores proſtrauit, hæc funditus, illa radicitus, greges ouium, & boum armenta

exaggeratis

exaggeratis† millibus sexto Kalen. Febr. coegit interire. Eodē anno imperator Otho venit in Angliam, in cuius aduentu tota ciuitas London. induit solennitatē, pallijs, & ornamentis alijs circumornata. Et habito colloquio cum rege auunculo suo, redijt in terram suam clitellis suis repletis. v. millibus marcarū argenti. Sub his diebus prædicatores, qui appellati sunt Minores, fauente papa Innocētio emergentes, terram repleuerunt, habitantes in vrbibus & ciuitatibus, deni & septeni, nihil omnino possidentes, de euangelio viuentes, in victu & vestitu veram ac spontaneam paupertatē prætēdentes, nudis pedibus incedentes, cincti funiculis nodosis, maximum humilitatis exemplum omnibus præbuerunt. Multis tamen prælatorū timorem magnum incusserunt, quia illorum prædicationibus, & cōfessionibus clandestinis primò, deindē manifestis receptionibus, illorum authoritatē inceperunt enervare. Eodem tempore, decertantibus partibus pro duplici electione monachorū Cantuariensium, videns dominus papa eos non posse consentire in vnum, vel alium electū, cassauit vtrumq;, consulens & persuadens diligēter, vt eligerent magistrum Stephanū de Langtona, natione Anglicum, virum profundi pectoris, elegantem corpore, moribus præelectū, aptum et sufficientem, in quātum hominis est, vniuersalem ecclesiam gubernandi, asserens ipsius promotionem, tam ipsi regi quàm vniuersę ecclesiæ Anglicanæ plurimū profecturā. Monachi verò ad hæc respōdentes, asserebant sibi non licere præter cōsensum regiū, & sui conuentus, canonicam electionem celebrare. Et papa quasi rapiens verbum ex ore ipsorum, dixit. Sciatis quòd vos plenariam habetis protestatem in ecclesia Cantuar. qui potiores eligemini de conuentu, nec etiam super electionibus apud sedem apostolicam celebratis, solet assensus principum expectari. Vnde vobis, qui tot, & tales estis, quòd plenè sufficitis ad istam electionem, in virtute obedientiæ, & sub pœna anathematis præcipimus, vt illum in archiepiscopum eligatis, quem nos damus vobis in pastorem animarum vestrarum. Monachi verò in arcto constituti, excommunicationis sententiam metuentes, licet inuiti & cum murmure, assensum talem qualem præbuerunt. Solus tamen ex omnibus magister Helias de Brantefeld, qui pro parte regis & episcopi Norvvic. aduenerat, noluit cōsentire. Cæteri autem omnes cum hymno, Te deum laudamus, electum memoratum ad altare detulerūt. Qui deinde, xv. Kalen. Iulij, in ciuitate Viterbij, ab ipso papa, munus consecrationis suscepit.

† minibus.

His ita gestis, papa regi Anglorum Iohanni, elegantissimam, sicut monachis promiserat, epistolam direxit, vt ipse, natione Anglicũ, scientia & moribus incomparabilẽ magistrum Stephanũ de Lãgtona, rite electum, & iam consecratũ susciperet in Cantuar. archiepiscopum. Hæc autem postquam ad notitiam regis Iohannis peruenerunt, præcepit, vt omnes monachi, quasi rẽi læsæ maiestatis, à monasterio Cantuar. eijcerentur, & eiecti à terra sua violenter expellerentur. Circa illos dies obijt Simon. Ciceſtrẽsis episcopus. Eiectis monachis Cantuar. die sancti Svvithuni, & bonis eorum confiscatis. Eodemq; anno, die sancti Remigij, Isabella regina Anglorũ peperit Iohanni regi primogenitum filium, & vocatus est nomine aui sui Henricus.

Interdicitur tota Anglia & VVallia.

ANno gratiæ. Mccviij. rex Iohannes celebrauit natale domini apud VVindesorã, ac deinde sol passus est eclipsim imminente Martio. Tota Anglia & VVallia generali interdicto, nullo tuente priuilegio, subijciuntur in vigilia Annũciationis beatæ Mariæ, executoribus huius rei existentibus, Gulihelmo Lõdon. Eadvvar. Elien. Maugerio VVigorn. episcopis. Philippus Dunelmen. & Galfridꝰ de Muschãp Ceſtren. & Gulihel. de VVarenna obierũt. Eodẽ anno Isabella regina peperit regi Iohanni filiũ, qui vocatus est Richardus, ita quòd cõpleto tẽpore puerperij natꝰ est in vigilia epiphaniæ, anno proximo sequẽti, & hic casus multas facit in historijs cõtradictiones. Ceſtrẽsi verò episcopo, succeſſit Gulihel. de Cornehull archidiaconus Huntend. Dunelmensi, Richar. de Mariſco. Philip. Dux Suauiç, qui contra Othonẽ de imperio contendebat, occiditur. Rex omnia bona clericorũ ob causam interdicti præcepit confiscari. Albi monachi in principio interdicti cessantes, postea, ad mandatũ abbatis sui principalis, diuina celebrare præsumpserunt. Sed hæc præsumptio cum ad summi pontificis notitiã peruenisset, ad sui maiorẽ confusionem denuo sunt suspensi. Eisdemq; temporibus, rex Iohannes timens ne papa manum aggrauaret. s. vt ipsum nominatim excommunicaret, absoluens omnes tenentes de eo ab eiusdem fidelitate, fecit omnes suspectos iurare ei fidelitatem, accipiens ab eisdem obsides speciales: nobiliores tamẽ ipsi regi, obsides exigenti, in faciẽ denegarunt, dicentes. Quomodo filios & charos nostros, ipsum genere nõ attingentes, seruaret illæsos, qui nepotẽ propriũ, eo genere mortis, quod murdra dicitur, nequiter propria manu trucidauit.

Rex

Rex verò interim nunc hunc, nunc illum, de magnatibus regni, vel pecunia iniustè mulctauit, vel libertatibus, aut possessionibus spoliauit, nonnullos vxoribus suis zelotipauit, filias defloraui, ita quòd manifestè tam deo, quam hominibus exosus videretur & detestabilis. Insuper vt appareret eius insatiabilis auaritia, & gulæ inextinguibilis, sicut & corporis, libido, capturam huium prohibuit, & nobilium arctauit venationes, vnde non tantum amorem omniũ amisit, imò odium incurrit inexorabile, etiam exosum eum habuit vxor propria, quã de adulterio adulter defamauit, & suspectos eidé familiares ignominiosè necauit, & in arcta custodia ipsam iussit custodiri, & inter cætera ipsius flagitia, apud Notingham quàm plures obsides pueros innocentes, alter Herodes, patibulo fecit suspendi. Vnde tam Anglici, quàm alieni de subiugo intolerabili talis tyranni cupientes iam excurrere, cœperunt districtè cogitare, ad cuius principis sinum aliquod refugium possent inuenire.

Imminente guerra inijt fœdus rex Scotorum Gulihelmus cum rege Iohanne.

Anno gratiæ. Mccix. amotum est Scaccarium à VVestmonasterio vsque Northamptonã per regem, in odium London. vsque ad natale. Et qua diebus natalitijs, quos in confinio anni præteriti & futuri, scriptores ponunt, natus est regi Iohanni filius, quem vocauit Richardum, aliqui hoc anno, aliqui anno præterito natum fuisse contendunt. Matris tamen eius vsq; ad vigiliam Epiphaniæ durauerunt in puerperio crepundia. Hoc etiam anno, electus est episc. Lincoln. Hugo de VVelles, archidiaconus VVellensis regisq; cancellarius. Circa illos dies, rex Iohãnes, Anglorũ magno exercitu cõgregato, versus Scotiam vexilla direxit, & arma. Veniẽs autẽ in Prouinciam Northãhumbrorum ad castellum, quod Northam dicitur, acies ibi contra regem Scotorum instruxit ad pugnam. Quod cum regi Scotorum Gulihelmo nunciatum fuisset, timuit valde impetũ ipsius, quem pronum ad omne genus sceleris, & seuitiæ cognouit. Veniens ei obuiam, vtpote vir pius, iustè de pace tractare disposuit. Sed rex Anglorum, in furoremẽ versus, imperauit illi, acriter increpando quòd fugitiuos suos, & hostes publicos in regno suo receptauerat, eisq;, in sui præiudicium, auxilium præstiterat, & fauorem. Sed cum hæc, & alia multa, cauillando, rex Anglorum, præfato regi Scotiæ imposuisset, tandem, procuratoribus vtrorumque elaborantibus, talem concordiam inierunt, quòd videlicet rex Scotorum daret regi Anglorum pro bono pacis. xi. M. marcarum argenti.

Et insuper, ad maiorem securitatem, tradidit ei duas filias suas in obsidatum, vt sic inter eos pax certior redderetur. Eodemque anno, Henricus Dux Saxonum, frater Othonis, venit in Angliam. Eodēque anno, Otho filius Ducis Saxoniæ, & nepos regis Angliæ, à papa Innocentio tertio in imperatorem Romanorum consecratus est iiij. Nonas Octobris. Ipso etiam anno, contempta scholarum vniuersitatis Oxoniæ reuerentia, fecit rex suspendi duos scholares apud Oxoniam, vnde dispersa & conturbata est scholarium vniuersitas. Sub eisdem diebus, rex Iohannes, propter enormes tàm militiæ quàm ecclesiæ fatigationes, quas iam per biennium infatigabiliter exercuerat, nominatim est excommunicatus. Illisque temporibus, magister Alexander, vir corpore elegantissimus, facie venerabilis, literarum plenitudine imbutus, ita vt Parisijs celebris haberetur magister, & rector, & lector in theologia, seductus tamē ambitione, regem Iohannem in errore suo tueri præsumpsit, & fouere, vnde in finem à summo honore in summam confusionem viliter præcipitatus est. Circa quoq; eadē tempora, Hugo Lincoln. electus, in partibus transmarinis, in episcopum Lincoln. à Rothomagensi archiepiscopo consecrationis munus accepit, VValtero de Grai cōmissum est sigillum regium, & factus est cancellarius. Iudæi quoq; ad grauissimam redemptionem compulsi sunt.

Excommunicatur Otho nouus imperator.

ANno gratiæ. Mccx. rex Iohannes fuit ad natale apud VVindesore, præsentibus Angliæ magnatibus, & communicantibus ei, non obstante sententia, qua fuerat innodatus. Deinde, iubente rege, capti sunt Iudei per totam Angliam vtriusque sexus, & incarcerati, pœnisque grauissimis afflicti, vt de pecunia sua regis facerent voluntatem. Per idem tempus, papa Innocentius excommunicauit, & excommunicatum denunciauit imperatorē Othonem, atq; multos, tam Alemanniæ quam imperij Romani magnates, ab eius fidelitate absoluit. Vnde à multis instabulis, & mutabilis diiudicabatur, eò quòd eodem tempore eleuās allisit eum. Pax, quę nūciata erat inter reges Anglorū & Scotorum, scripto mediante solenni, cōfirmata est. Rex transfretauit in Hyberniam, circa festum sancti Iohannis Baptistę, cum maximo exercitu. Ex qua Hugonē de Lasci expulit, & omnem Hyberniam in deditionem accepit. In reditu autē suo, ingratus deo & hominibus, grauissimū tallagiū imposuit super omnes abbatias, maximè tamē domos Cistercienſis ordinis oppressit.

Huic

Huic autem nequissimo consilio fauorem præbuerunt assidentes, & recipientes extortam pecuniam, scilicet Gulihelmus de Brevver, Robertus de Tunham, Reginald⁹ de Cornhulle, Richard⁹ de Marisco apud sanctam Brigidam London. VValterus de Grai, electus est in episcopum Cestriç. & Henricus archidiaconus Staffordiæ in Exon. Multi Iudæorum præ maxima afflictione fugerunt ab Anglia. Eodem quoque tempore, Matildis, fœmina nobilissima, vxor Gulihelmi de Brausa, & filius eius Gulihelmus, & hæres Gulihelmi, apud VVindeleshores, iubente rege Anglorum Iohanne, fame miserabiliter perierunt. Gulihelmus maritus eius, fugiens apud Scorham, & ibidem mutatis vestibus, quasi mendicus, clandestinè transfretauit, & non multo post Parisijs obijt.

Pandulphus papæ subdiaconus, & Durandus, sine spe pacis reuertuntur. Absoluuntur omnes pertinētes coronæ Angliæ à fidelitate regis Iohānis.

ANno gratiæ. Mccxi. Gulihelmus de Brausa ejectus est ab Anglia extorris, & multas passus tribulationes, & quasi dolore tabescēs, obijt Parisijs, & sepultus est apud sanctum Victorem in vigilia sancti Laurentij. Pandulphus domini papæ subdiaconus, & Durandus hospitalarius, venerunt in Angliam pro pace componēda inter regem & sacerdotium. Sed nihil proficientes, reuersi sunt. Rex Iohannes in expeditionem vadens in VValliam, coegit Leolinum, principem Northvvalliæ ad deditionem, violētet intrans illum locum, situaliter munitissimum, qui Snaudune dicitur, sabbato ante festum sancti Laurentij. Eodem quoque anno, obierunt milites præclari, Robertus de Tunham, & Rogerius cōstabularius Cestriæ. Rex quoque Francorum, Reginaldum, Comitem Bononiæ, extorrem à sua expulit regione, qui in Angliam veniens, honorificè à rege Anglorum est susceptus, à quo trecentas libratas terræ suscipiens, fecit eidem regi homagium & fidelitatem. Ipso quoque tempore, Innocentius papa, cum rex Angliæ Iohannes, nuntijs eius sibi monita salubria prædicantibus, adquiescere contempsit, & nihil nisi subsannationes derisorias reportassent, contumatiam suam admirans, & detestans induratam, reges & omnes alios, tam pauperes, quam diuites, tam indigenas quam conterminos, ad coronam spectantes, vniuersaliter à regis Iohannis fidelitate absoluit, & subiectione sequestrauit, districtè & sub pœna excommunicationis prohibens vniuersis & singulis, quatenus ipsum in mensa, consilio, & colloquio, arctius euitarent. Habuit autem rex Iohannes fautores,

& consiliatores præcipuos in hoc errore & pertinatia, Gulihelmum fratrem suum, Comitē Sarum, Albericū de Veer, Comitem Oxon, Galfridum, filium Petri, iusticiarum Angliæ, tres episcopos curiales, Philippum Dunelmen. Petrum VVinton. & Iohannem Norvvic. Richardū de Mariſco regis cancellariū, Hugonē de Neuilla, prothoforestariū, Gulihelmum de VVrotham, custodē Portuum, Robertum de Veteri ponte, & Iuonem fratrem eius, Briēnium de Insula, Galfridum de Luci, Hugonem de Bailoil, & Bernardum fratrē eius, Gulihelmum de Canteleu, & Gulihelmum filium eius. Fulconem de Canteleu, Reginaldum de Cornhulle, Vicecomitem Cantiæ, Robertum de Braibroc, & Henricum filium eius, Philippū de Hulecotes, Iohānem de Baſſingborne, Philippum Marcum, castellanum de Notingeham, Petrum de Malo lacu, Robertū de Gangi, Girardum de Athia, Hingelramum nepotē eius, Fulconē, & Gulihelmum Brivver, Petrum filium Huberti, Thomam Baſſet, Fulconem de Breance, natione Normannum, & alios quàm plures, quos longum esset enumerare. Qui regi in omnibus placere cupientes, consiliū, non pro ratione, sed impetu volūtatis, perniti osum dedere.

Rex Iohannes abiudicatur à regno, prophetat Petrus, redeunt episcopi.

ANno gratiæ. Mccxij. rex Iohannes fuit ad natale domini apud VVindesore, & in quadragesima proxima sequente, die dominica, qua cantatur lætare Hierusalem, idem rex Alexandrum, filium regis Gulihelmi, Scotiæ hæredem legitimum, Londini militari cingulo decorauit. Eodem anno, Maugerius VVigorn. episcopus, ob libertatem ecclesiæ Anglicanæ, & executionem iustitiæ, exul de regno Angliæ apud Pontiniacum diem clausit extremum. Galfridus quoq; archiepiscopus Ebor. & Baldevvinus Comes de Alba marla, & Bonus abbas sancti Edmundi, ipso anno, debita naturę persoluerunt. Hoc anno, combusta est ecclesia beatæ Mariæ de Suthwerk inter tres columnas ecclesiæ, & capella super pontem London. & omnia ædificia, quę super ipsum pontem stabant, & pons nimis deterrioratus est, & maxima pars de Suthwerk combusta est, & ex illo igne Thamesim trāsiliente combusta est maxima pars London. scilicet tam ciuitatis quam suburbij, cum viris & mulieribus, & paruulis bene ad tria milia, exceptis hijs, quos ignis ex toto cōbussit, in
tv. nocte Trāslationis sancti Benedicti abbatis, scilicet .vi. idus Iulij. Eodem anno, rege volente in expeditionem ire, & inuadere VVallēses, subitò diffamatum est, apud Cestriam Comites & barones conspirasse

ſpiraſſe in eum. Vnde quaſi attonitus reuerſus eſt, & ei ſuper hoc nimis commoto, quidam inficientes, ſe excuſabant. Robertus tamen filius VValteri, & Euſtachius de Veſci, & Galfridus Ridel, cedentes temporis maliciæ, cum quibuſdam aliis exulabant, quidam verò in Francia, & quidam in Scotia. Exulante etiam Gulihelmo de Nectona, clerico, Galfridus de Norvvico apud Notingeham incarceratur. Tãdem apud Briſtoliam excogitata pœnæ nouitate, obijt miſerabiliter interfectus. Prædictorum autem Roberti & Euſtachij, & quorundam aliorum baronum & militum, & etiam epiſcoporum, & clericorum poſſeſſiones ſunt infiſcatæ, domus captæ, & dirutæ munitiones, & ipſos vtlagari præcepit. Et ex illo tempore, vocatis & retentis alienigenis, ſuorum naturalium baronum merito incurrit odium inexorabile. Eodem anno, rex Iohannes, ab omnibus religioſis domibus & clericis, chartas exegit, quibus coacti, teſtificati ſunt ſe gratis contuliſſe ei omnia, quęcumque violenter, & nequiter extorſerat. Ipſorum quoque dierum curriculo abiudicatus eſt à regno rex Iohannes, & verificatum eſt onoma, quod ei quandoque in opprobrium aptabatur, vt diceretur Iohannes Extorris. Sub eiſdem quoque diebus, quidam vir ſimplex & rectus, ſpiritu prophetiæ tactus, quod ſenſerat de eodẽ rege Iohanne, manifeſtauit coram cunctis. Hic vir hæremita fuit, & Petrus nuncupatus, qui, eò quòd multis futura prædixerat, Sapiens dicebatur. Hic inter alia, quæ prædixit, aſſerebat in edito manifeſtè, quòd Iohannes non foret rex die aſcentionis proximo ſequenti, nec deinceps. Sed die illa, corona Angliæ ad alium transferretur. Vacillabant corda multorum, ſed in die prædicta, quando rex factus eſt Romani pontificis tributarius, declaratum eſt verbum propheticum. His itaque diebus, dominus papa Innocentius remiſit à latere ſuo Pãdulphum, ſubdiaconum ſuum, in partes Ciſmontanas, formam pacis lugubrem Angliæ deferentẽ, cui ſi rex aſſentire vellet, gratiam apoſtolicam poſſet inuenire, quia abiudicatus fuit à regno, & imminebat ei periculum vndique, meritis eiuſdem exigentibus. Pugnabant enim cõtra eum viſcera ſua, & ſibi ipſi factus vecors & rebellis, inſomnis & tabeſcens, vix ſeipſum miſer, nec miſerabilis, capiebat. Eodem anno obijt Henricus filius Alvvini Maior Londonſarum.

Rex Francorum præparat ſe ad expugnandam Angliam. Obijt Galfridus Ebor. archiepiſcopus.

Anno gratiæ. Mccxiij. rex Iohannes ad natale tenuit curiam ſuã

apud VVestmonasterium, cum pauciſſimo militum comitatu. Quo etiam tempore, Galfridus Ebor. archiepiſcopus, poſtquam per ſeptennium pro libertate eccleſię, & executione iuſticiæ exilium paſſus eſt, diem clauſit extremum. Rex verò Iohannes in arcto conſtitutus culpam ſuam in ipſos, qui furorem ſuum voluerunt cohibere, cupiens refundere, nunc hos nũc illos, de ſuis nobilibus proditionis arguebat, vocando eos zelotipos, quorum vxores, vt iactitabat, oppreſſerat & miſeros, quorum filias defloraverat. Inter cæteros verò Robertum, filium VValteri, minis, & conuicijs magis cœpit deturpare. Eius quoque ſternere caſtrum London. conſtructum, ſcilicet Caſtrũ Bainardi, die Lunæ, in craſtino ſancti Hilarij, per manus inimicorum London. Eodem verò anno, menſe Ianuario, redierunt à curia Romana Stephanus Cantuar. archiepiſcopus, Gulihelmus London. & E. Elienſis epiſcopi, & habito in tranſmarinis partibus conſilio, regi Francorum & epiſcopis Gallicanis cum clero, pariter & populo ſententiam, quæ in regem Anglorum Romæ pro contumacia lata fuerat, ſolenniter promulgarunt. Deinde ex parte domini papæ, tam regi Francorum, quàm cæteris vniuerſis, in remiſſionẽ omnium peccatorum iniunxerunt, vt omnes pariter ad Angliam hoſtiliter accedentes, Iohannem regem à regni ſolio deponerent, & alium, qui dignus eſt, apoſtolica authoritate, ſubrogarent.

Tunc rex Francorum rem diu deſideratam intelligens, accinxit ſe viriliter ad pugnam, & omnes ſuæ ditionis homines, Duces videlicet, Comites & barones, milites & ſeruientes, cum equis & armis, iuſſit in octauis Paſchæ ſub nomine çuluertagij, apud Rothomagum ita potenter conuenire, ne crimine læſæ maieſtatis, damnum incurrere viderentur. Fecit præterea, omnes naues ſuæ poteſtatis, & alias multas, quas colligere poterat, frumento, vino, carne, & diuerſis armis optimè munire, vt omnibus rebus neceſſarijs, tam copioſus exercitus abundaret. Rex verò Iohannes ſuper his omnibus certificatus, fecit in menſe Martij naues de omnibus portibus Angliæ optimè munitas congregari, vt in manu robuſta poſſet volentibus Angliam inuadere audacter reſiſtere. Similiter de tota Anglia & Hybernia, & locis finitimis exercitum copioſiſſimum congregauit. Et dum aduentum regis Francorum ſuper maritima expectaret, venit ad ipſum regem Iohannem Pandulphus de tranſmarinis partibus, imminentia ſibi pericula nunciando, affirmans quoque quòd niſi ſub alis domini papæ poteter protegatur, omnia ſe amiſſurum.

surum. Et cum modum rex protectionis ab eodem P. didicisset, iurauit rex, tactis sacrosanctis euangelijs, in præsentia P. se iudicio ecclesiæ pariturum. xvi. Comitibus, & multis de potentioribus baronibus simul cum eo iurantibus in animam ipsius regis, ita scilicet, quòd si forte peniteret, ab eisdem hæc obseruare cogeretur. Resignauit igitur coronam Angliæ Innocentio papæ, & ei fecit homagium, & fecit de liberima regione ancillam, vt princeps prouinciarum fieret sub tributo, chartam inde conficiens, omnibus eã audientibus lugubrem & detestabilem. Vniuersitati vestræ notum facimus, quòd cum dominum, & matrem sanctã ecclesiam in multis offẽderimus, & propter hoc ipsum diuina misericordia indigere noscamur, nec quid dignè offerre possumus pro satisfactione, deo & ecclesiæ debita facienda, nisi nosmetipsos, & regna nostra velimus humiliari, pro illo, qui se humiliauit pro nobis vsque ad mortem, gratia ipsa sancta inspirante, ad optimum consilium baronum meorum, offerimus, & liberè concedimus deo & sanctis apostolis eius. Petro & Paulo, & sanctæ Romanæ ecclesiæ, matri nostræ, ac domino papæ nostro, Innocentio tertio, & successoribus eius, omne ius patronatus, quod habemus in ecclesijs Anglicanis, totumque regnum Angliæ, & regnum Hybemiæ, cum omni iure, & pertinẽtijs suis pro remissione peccatorum nostrorum, & totius generis nostri, tam viuis quã defunctis. Et amodo, illa à deo, & ecclesia Romana, tanquam feodatius, recipientes, & tenentes in præsentia prudentis viri Pandulphi, domini papæ subdiaconi, & familiaris, fidelitatem exinde domino papę Innocentio, eiusque successoribus catholicis, & ecclesiæ Romanæ, secundum subscriptam formam, facientes, & homagium legium, in præsentia domini papæ, si coram eo esse possemus, eadem faceremus. Successores nostros, & hæredes de vxore nostra in perpetuum obligantes, vt simili modo summo pontifici, qui pro tempore præfuerit ecclesiæ, sine contradictione dictam fidelitatem præstent, & homagium recognoscant, & nos insuper vacãtium ecclesiarum custodiam perpetuò amittamus. Ad indicium autem huius nostræ perpetuæ oblationis, & concessionis, volumus & stabilimus, vt de propris & specialibus redditibus prædictorum regnorum nostrorum, pro omni cõsuetudine, quam pro ipsis facere debemus, saluo per omnia denario sancti Petri, scilicet mille mareas sterlingorũ ecclesia Romana percipiat annuatim, scilicet in festo sancti Michaelis quingentas mareas, & in Pascha quingentas

gentas marcas, ſeptingentas marcas pro regno Angliæ, &. ccc, pro regno Hyberniæ, ſaluis nobis, & hærdib⁹ noſtrjs, iuſticiis, & libertatibus, & regalibus noſtris'. Quæ omnia, ſicut prædicta ſunt, rata eſſe volentes, & perpetua, atque firma, obligamus nos, & ſucceſſores noſtros contra non venire. Et ſi nos, vel aliquis ſucceſſorum noſtrorum hoc attentare præſumpſerit, quicunque fuerit ille, niſi ammonit' reſipiſcerit, cadat à iure regni. Et vt charta obligationis, & cõceſſionis noſtræ ſemper firma permaneat, ab hac hora, in antea fidelis ero deo, & beato Petro, & eccleſiæ Romanæ, & domino papæ innocentio, eiuſque ſucceſſoribus catholicè intrantibus. Patrimoniũ verò beati Petri, & ſpecialiter regni Angliæ & regni Hyberniæ, ero adiutor ad tenendum & defendẽdum contra omnes homines pro poſſe meo, ſicut me deus adiuuat, & hæc ſancta euangelia. Teſte meipſo apud domum militiæ templi. Rex igitur Francorum, variis ſermoſinationibus nũciorum papæ deluſus, iam protecto rege Anglorum Iohanne ſub clypeo Romanæ curiæ, deſtitit ab incepto, amiſſis circiter. xl. millibus librarum argenti, cum magna verecundia recepta. Die verò iouis proxima poſt feſtum ſancti Michaelis, Nicolaus, Tuſculanus epiſcopus, legatus in Angliam acceſſit apud VVeſtmonaſterium, moram ibi faciens per. xviij. dies, vbi diligentem tractatum habuit cum cõuentu ipſius eccleſiæ de reformatione ſpiritualium & temporalium. Idem verò apud Eueſham in feſto ſancti Edmundi accedens, Rogerium ipſius eccleſiæ abbatem, manifeſtis ex cauſis depoſuit, ſubſtituens ibi Radulphum priorẽ VVigorn. Obiit Galfridus filius Petri, iuſticiarius Angliæ pridie idus Octobris. Henricus London. archidiaconus Staffordiæ, factus eſt archiepiſcopus Dublinenſis. Obiit Robertus de Salopesbiria, epiſcopus de Bangor, & ſepultus eſt in medio foro Salopesberiç, quoniam ita deſiderauit. Per idem tempus, motio magna fit contra hæreticos Albingenſes ſub Duce Simone de Monteforti, in qua etiam guerra occiſus eſt rex Arragonum. Rex verò Iohannes, qui de rege iam faſtus eſt regulus, imò papæ tributarius, vel feodarius, non intelligens Petri prophetiam, de quo ſermo præhabitus eſt, iuſſit eundem Petrum cum filio ſuo iniuſtè ſuſpendi patibulo.

Epus Bangor

Rege Iohanne facto Romæ tributario, relaxatur generale interdictum.

ANno gratiæ. Mccxiij. rex Anglorum Iohannes, tenuit ad natale domini curiam ſuam apud VVindeſorã, vbi multa magnatum ſuorum multitudini feſtiua diſtribuit indumenta. Et eo ipſo tẽpore per dictum

per dictum legatum depositus est Radulphus de Arundel, abbas VVestmonast. per N. abbatē de VValthā missum ex pte legati apud VVestmonast. ad executionem depositionis faciēdam, in crastino sancti Vincentij, facto sigillo ipsius in capitulo, & substitutus est loco ipsius Gulihelmus de Humec, ptior Frontoniæ, monachus Cadomensis, & dominica sanctæ Trinitatis suscepit benedictionem à Gulihelmo London. episcopo. Die sancti Vrbani. viij. Kalend. Iunij, formata est pax, sed nondum perfecta, inter dominum papam Innocentium & regem Iohannem, & iurata à multis Comitibus, & Baronibus, terræ hoc modo, quòd idem rex in bona pace reciperet dominum Stephanum Cantuar. archiepiscopum, & cæteros episcopos Angliæ, & restitueret eis ablata omnia, & satisfaceret sanctæ ecclesiæ in omnibus, & quòd rex & hæredes sui darent singulis annis ecclesiæ Romanæ mille marcas sterlingorum, scilicet pro regno Angliæ septingentas marcas, & pro Hybernia. ccc. Eodem anno, applicuit dominus Stephan' Cantuar. archiepiscopus, apud Doueriam, & cum eo. Gulihelmus London. E. Eliensis, & Hugo Lincoln. episcopi. Die vero Iouis, in crastino sanctorū Processi, & Martiniani, relaxatur generale interdictum Anglicanę ecclesiæ, assistentibus ex parte domini papæ, prædicto Nicolao legato, & Pandulpho ipsius subdiacono, cum ipso archiepiscopo, & alijs episcopis, & prædictis Comitibus, & baronibus iuratis ex parte regis & regni, apud sanctum Paulum London. Eodem anno, in vigilia purificationis, rex Iohannes iter arripuit in Pictauiam, & die Iouis proxima post festum apostolorum Simonis & Iudæ, in reditu suo inde, accessit apud VVestmonasterium, & ibi à clero & populo, præsentibus memoratis, legato. N. & S. archiepiscopo, & ferè omnibus Angliæ episcopis, honorificè susceptus est. Eodem tempore, obijt Iohannes, abbas sancti Albani, die sancti Kenelmi regis & martyris. Sciendum quoque, quòd interdictum, vnde sermo prolixior prælibatus est, durauit sex annis, xiiij. septimanis, & duobus diebus. Tertio Nonarum Octobris, consecrati sunt apud Cantuar. Simon decanus Ebor. in episcopum Exon. & VValter' de Grai in VVigorn. Obierunt quoque Gilbertus de Glanuilla, episcopus Roffensis. viij. Kalendas Iulij, & Iohannes de Grai episcopus Norvvic. Hoc etiam anno, ante purificationem beatæ Mariæ, Comes Flandriæ cum quibusdam magnatibus transmarinis applicuerunt in Angliam, faciētes ligātiam, & homagium regi Iohanni in ciuitate Cantuar. Postea

Interdictū

cum

cum Gulihelmo, Comite Sarum, reuertentes, magnum exercitum de conducticijs ſtipendarijs, diſtribuentes regium theſaurũ prodigaliter, conflauerunt, propoſitũ habentes, vt regẽ Francorũ Philippum, die dominica, non conſuetũ tali die arma portare, ſubitò inuaderent, & confunderent. Habuerũt etiã ſpem magnã, & confidentiã de conſilio, & auxilio Othonis imperatoris, qui certamen quaſi excerto gladio expectabat. Exclamato igitur ſigno, Regales, regales, & ex alia parte, Mõtis gaudiũ, mõtis gaudiũ, cõmiſſum eſt bellũ de Boumes in Flandria, & decertatũ eſt hoſtiliter vtrobiq;. In quo cõflictu, rex Francorũ ab equo ſuo proſtrat' eſt, & ab hoſtibus vndiq; impetitus, fruſtratim detruncaretur, niſi quidã miles Normannicus, qui eum corpore proprio protexit, & pro eo & ſuper eum, multis confoſſus lanceis, concidit. Ipſo etiam die euiſcerati, & eneruati ſunt ſub eodem rege tres equi probatiſſimi. Triumphum inopinabilem tamen de inimicis ſuis ea die, deo propiciante, reportauit. Vnde ſuper hoc pius rex ſcribens vniuerſitati Pariſiẽſi ait. Laudate deũ chariſſimi, quia nunquã tam grauem afflictum euaſimus. Primo igitur fugiẽte à bello Hugone de Boſuos, qui Dux omniũ videbatur eſſe, capti ſunt multi magnates, tam de imperio quà de regno Angliæ, Imperator autem Otho cum ſuis, qui aderant, paucis, elapſus eſt, vt nunquam poſtea eſt fama ſua redintegrata. Ad maiorem confuſionem regis Iohannis Anglorum, amotus eſt idem rex à caſtro, quod Rupes monachorum dicitur, quod obſederat cum magno exercitu in partibus verſus Pictauiam, per aduentũ Ludouici filij regis Frãcorum, ita quòd audito rumore de captione magnatum ſuorum apud Boiues, & impotentia reſiſtendi ex alia parte, comperijt deum & homines, ſibi eſſe vndiq; offenſos & exoſos. Fugit igitur turpiter, & ignominioſè à prædicta obſidione, & niſi datis. xi. millib' marcarum argenti pro treugis tricennalibus citius in Angliam, procurante Roberto de Curci, tunc in Francia legato, receſſiſſet: profectò probroſè captus extitiſſet. Vnde Franci in eundem. R. legatũ, verbis & contumelijs, quaſi Anglum Anglicus ſponte liberaſſet, inſurrexerunt. Rex igitur in Angliam confuſus & inglorius. xiiij. Kalen. Nouemb. venit. Eodem anno, Iohãni abbati eccleſiæ ſancti Albani ſucceſſit Gulihelmus de Trumpington monachus, aſſumptus de gremio ipſius eccleſiæ, vir omni prædítus honeſtate. Die ſancti Andreæ ab Euſtachio Elienſi epiſcopo pontificialiter munus benedictionis in eccleſia ſancti Albani ſuſcepit.

Rex

Rex Iohannes in se reuersus, præ confusione cruce signatur, & multi nobiles cum eo.

ANno gratiæ. Mccxv. rex Iohannes tenuit curiam suam ad natale domini apud VVigorn. vix per spacium vnius diei. Deinde Lõdon. cùm festinanter veniſſet, magnates Angliæ instanter ea, quæ rex in bona fide, humiliterq; promiserat, postulabant. Sed rex quærens cauillationes, & asserens rem esse arduam, quam petebant, & magna indigere deliberatione, inducias vsque ad clausum Paschæ subdolè rogauit, & assecutus est. Interim vt sub alis domini sui pæ tutius protegeretur, & cõtra suos durius armaretur, crucem suscepit & cum eo multi magnates. iiij. nonas Martij. Eodem anno, Eustachius Elienſis episcopus apud Radingum viam vniuersæ carnis est ingressus. Ipso anno, maximus tractatus habebatur inter regem & barones, de pace regni inter Stanes & VVindsoram, in prato, quod dicitur Runemed, quod interpretatur pratum consilij, eò quòd ab antiquis temporibus ibi de pace regni sæpius consilia tractabantur, domino Stephano Cantuar. archiepiscopo, cum quibusdam episcopis, existente mediatore. Primus autem dies memorati tractatus fuit dies Martis ante festum sancti Iohannis Baptistæ. Item super eodem tractatu dies Mercurij post festum sancti Bartholomæi, & continuatus & protelatus est tractatus, rege tamen absente. Exigentibus igitur baronibus, quæ promissa fuerant, rex subsannans respondit. Quare non exigunt isti regnum? Eodem anno, die sancti Martini celebratum est Romæ generale concilium sub papa Innocentio tertio, præsentibus primatibus archiepiscopis, lxi. episcopis verò. cccc xij. abbatibus verò, & prioribus. Dccc. In quo concilio, dictus papa Ludouicum regis Francorum primogenitum, & omnes Comites & barones Angliæ, cum complicibus suis conspirantes, & insurgentes in regem Angliæ, Romanæ ecclesiæ vassallum, die sancti Andreæ apostoli solenniter excommunicauit. Crescebat iam guerra in Anglia de die in diem, baronibus hostiliter totam patriam Northampton, cum ipsa villa prius occupantibus, excepto castro, quod se viriliter defendebat. Ipsi vero machinis carentes necessarijs, infecto negotio, recesserunt. Rex enim clanculo, antequam hæc euenirent, futura perpendens, castra sua communierat. Barones verò inde venerunt London. &. xvi. Kalend. Iunij, ciuitatem ingredientes, nullo contradicente, occuparunt. Ciues enim regem Iohannẽ pro multis iniustis exactionibus, quibus

eos inceſſanter fatigauerat, odio habuerunt. Habito igitur ibi colloquio, miſerunt quoſdam de ſocijs ſuis, barones & ciues, vltra mare ad Ludouicum, quem in regem elegerant, ſignificantes ei, vt feſtinanter in Angliam veniret, regnum ſine cõtradictionis difficultate ilicò recepturus. Et ne ſuper hoc dubitaret, chartas patentes appenſis nobilium ſigillis, cum obſidibus, tàm regi Francorum, quàm filio ſuo quinquaginta tranſmiſerunt. Eodemque anno, poſt feſtum ſancti Michaelis, rex Iohannes caſtrum Roffenſe obſedit, in quo erant quidam barones ſtrenuiſſimi, videlicet Gulihelm' de Albineto cũ multis alijs. Quibus, Robertus, filius VValteri, qui London. cum vniuerſo exercitu deſes, & otioſus iacebat, tenebatur ſuccurrere, ſed noluit. Vnde caſtrum memoratum miſerabiliter captum eſt, & nobiles capti, & apud Corf in carcerem detruſi ad voluntatem regis, & vix viui ſunt redempti. Rex exinde tyrannus effectus, & propriſ regni exterminator, alienigenas, videlicet Sauaricum de Malleone, cum ſuis flexibilibus Pictauienſibus, & Girardũ de Sotingin, cum ſuis volubilibus Flandrenſibus, & VValterum cognomento Buc, cum ſuo grege fœtidiſſimo ad ſtipendia conuocauit. Ex tunc igitur exoritur regni perturbatio inaudita, & tam immanis, vt filij in patres, & patres in filios inſurgere hoſtiliter viderentur. Stipatus igitur agmine deteſtabili alienigenarum, cuius dux & præceptor Falcaſius de Breaute, vir quidem ignobilis, et genitura baſtardus, neuter genere conſtitutus eſt. Rex Iohannes furia inuectus, partes Angliæ Aquilonares cœpit deuaſtare, caſtra baronum vel diruere, vel ſibi mancipare, Aulas & municipia immiſericorditer, quæ baronũ fuerant, concremare, incolas excogitatis tormentis, vt pecuniam extorqueret, exagitare, ita vt videretur dominus furore iraſci populo ſuo, & hæreditatem ſuam abominari. Vbique luctus, vbique miſeria. Factus eſt ſacerdos, vt populus, & ſceptra eccleſiæ prophanantur. Proſcribuntur epiſcopi, effugientibus paſtoribus gregum agmina diſperguntur. Eodem tempore quia fuit correptor, & in quo potuit, corrector regis Iohannis ſemper tamen recalcitrantis, ab officio ſuſpenſus eſt Stephan' Cant. archiepiſ. quaſi eſſet fautor aduerſariorũ vaſſali dñi papæ. ſ. regis Iohannis, p oĩa deſipientis. In concilio etiã generali ſuſpenſionẽ prænotatã dominus papa cõfirmauit. Tãdem vix, multis tamen elaborantibus, meruit idem archiepiſcop' abſolutionis beneficium obtinere. His diebus captum eſt caſtrum de Bedford, & datum Falcaſio, cui etiam contulerat rex vxorem nobilẽ,

Marga-

Margaretam de Reparijs cum possessionibus eam contingentibus. Cepit etiam idem Fulcasius municipium Guilhelmi Manduyt de Hammesiape. Captum est etiam municipium de Conebrige. Eodē que anno, consecrati sunt in episcopos Guilhelm⁹ de Cornhulle, die conuersationis sancti Pauli in Cestren. & magister Benedictus, præcentor sancti Pauli London. viij. Kal. Martij, in Roffensem, magister Richardus, decanus Sarum, in Cicestrensem. Interea electus est in archiepiscopum Ebor. magister Simon de Langton, vir quidem parum habens gratiæ popularis, vinam dei. Sed, procurante rege, cito cassatus est. Poterat enim rex, iam factus tributarius papæ, difficilia impetrare. Timebat autem rex, ne si Stephanus Cantuar. archiepiscopus, in Australibus, & frater eius Simon Ebor. archiepiscopus factus, in septentrionalibus dominarentur, quasi maximi prælati in Anglia: omnia ad votū eorum disponerentur, & alter alterius auxilio fulciretur. Per idem tempus, quædam pars baronum, qui Londonijs remanserant, equitationem facientes, deprædati prouinciam Cantabrigiensem, munitione sine difficultate domino suo mancipauerunt, & .xxv. seruientes in ea inuentos, vinculis constrictos, secum London. captos adduxerunt. Inde peragrantes circumiacentes prouinciales, de Northfolk & Southfolk, agricolas spoliarunt, & ciuitatum ciues, vix parcentes ecclesijs, appropriarunt. Villas quoque de Gernemue, de VVich, & de Gypeswich, & partes finitimas ad grauissimam redemptionem compulerunt. Tandem per Colcestriam redeuntes, ibidem simili rabie impudenter in incolas sæuierunt. Obsidentur quoque, & capiuntur ab eisdem castra de Herford, de Berkhamstede, & alia sibi vicina viriliter occuparunt. Eodem tempore, procurantibus amicis, & etiam alienigenis, timentibus similiter illaqueari, dimissus est à carcere vir nobilis, Guilhelmus de Albineto, facto prius fine pro redemptione sua, sex millibus marcarum, infrà breuem terminum persoluendarum. In cuius negotij executione, vxor eius Agatha supra sexum muliebrem elaborans, pecuniam prætaxatam, licet cum magna difficultate, adquisiuit, & maritum suum laudabiliter liberauit.

Barones morantur desides London. Applicuit Ludouicus filius regis Francorum.

ANno gratiæ. Mccxvi. qui est annus regni regis Iohannis. xviij. idem rex Iohannes fuit in die natiuitatis domini, apud castrum de Notingeham. In crastino vero, misit nuncios ad castrum de

eos inceſſanter fatigauerat, odio habuerunt. Habito igitur ibi colloquio, miſerunt quoſdam de ſocijs ſuis, barones & clues, vltra mare ad Ludouicum, quem in regem elegerant, ſignificantes ei, vt feſtinanter in Angliam veniret, regnum ſine cõtradictionis difficultate ilicò recepturus. Et ne ſuper hoc dubitaret, chartas patentes appenſis nobilium ſigillis, cum obſidibus, tàm regi Francorum, quàm filio ſuo quinquaginta tranſmiſerunt. Eodemque anno, poſt feſtum ſancti Michaelis, rex Iohannes caſtrum Roffenſe obſedit, in quo erant quidam barones ſtrenuiſſimi, videlicet Gulihelm⁹ de Albineto cũ multis alijs. Quibus, Robertus, filius VValteri, qui London. cum vniuerſo exercitu deſes, & otioſus iacebat, tenebatur ſuccurrere, ſed noluit. Vnde caſtrum memoratum miſerabiliter captum eſt, & nobiles capti, & apud Corf in carcerem detruſi ad voluntatem regis, & vix viui ſunt redempti. Rex exinde tyrannus effectus, & propriſ regni exterminator, alienigenas, videlicet Sauaricum de Malleone, cum ſuis flexibilibus Pictauienſibus, & Girardũ de Sotingin, cum ſuis volubilibus Flandrenſibus, & VValterum cognomento Buc, cum ſuo grege fœtidiſſimo ad ſtipendia conuocauit. Ex tunc igitur exoritur regni perturbatio inaudita, & tam immanis, vt filij in patres, & patres in filios inſurgere hoſtiliter viderentur. Stipatus igitur agmine deteſtabili alienigenarum, cuius dux & præceptor Falcaſius de Breaute, vir quidem ignobilis, et genitura baſtardus, neuter genere conſtitutus eſt. Rex Iohannes furia inuectus, partes Angliæ Aquilonares cœpit deuaſtare, caſtra baronum vel diruere, vel ſibi mancipare, Aulas & municipia immiſericorditer, quæ baronũ fuerant, concremare, incolas excogitatis tormentis, vt pecuniam extorqueret, exagitare, ita vt videretur dominus furore iraſci populo ſuo, & hæreditatem ſuam abominari. Vbique luctus, vbique miſeria. Factus eſt ſacerdos, vt populus, & ſceptra eccleſiæ prophanantur. Proſcribuntur epiſcopi, effugientibus paſtoribus gregum agmina diſperguntur. Eodem tempore quia fuit correptor, & in quo potuit, corrector regis Iohannis ſemper tamen recalcitrantis, ab officio ſuſpenſus eſt Stephan⁹ Cant. archiepiſ. quaſi eſſet fautor aduerſariorũ vaſſali dñi papæ. ſ. regis Iohannis, p oĩa deſipientis. In concilio etiã generali ſuſpenſionẽ prænotatã dominus papa cõfirmauit. Tãdem vix, multis tamen elaborantibus, meruit idem archiepiſcop⁹ abſolutionis beneficium obtinere. His diebus captum eſt caſtrum de Bedford, & datum Falcaſio, cui etiam contulerat rex vxorem nobilẽ,

Marga-

Margaretam de Riparijs cum possessionibus eam contingentibus. Cepit etiam idem Fulcasius municipium Guilielmi Manduyt de Hammesape. Captum est etiam municipium de Couebridge. Eodē que anno, consecrati sunt in episcopos Guidelm⁹ de Cornhulle, die conuersationis sancti Pauli in Cestren. & magister Benedictus, præcentor sancti Pauli London. viij. Kal. Martij, in Rossensem, magister Richardus, decanus Sarum, in Cicestrensem. Interea electus est in archiepiscopum Ebor. magister Simon de Langton, vir quidem parum habens gratiæ popularis, vrinam dei. Sed, procurante rege, cito cassatus est. Poterat enim rex, iam factus tributarius papæ, difficilia impetrare. Timebat autem rex, ne si Stephanus Cantuar. archiepiscopus, in Australibus, & frater eius Simon Ebor. archiepiscopus factus, in septentrionalibus dominarentur, quasi maximi prælati in Anglia: omnia ad voluntatem eorum disponerentur, & alter alterius auxilio fulciretur. Per idem tempus, quædam pars baronum, qui Londonijs remanserant, equitationem facientes, deprædati prouinciam Cantabrigiensem, munitione sine difficultate dominio suo mancipauerunt, & .xxv. seruientes in ea inuentos, vinculis constrictos, secum London. captos adduxerunt. Inde peragrantes circumiacentes prouinciales, de Northfolk & Suthfolk, agricolas spoliarunt, & tantum ciues, vix parcentes ecclesijs, appropriarunt. Villas quoque de Gernemue, de VVich, & de Gypeswich, & partes finitimas ad grauissimam redemptionem compulerunt. Tandem per Colcestriam redeuntes, ibidem simili rabie impudenter in incolas sæuierunt. Obsidentur quoque, & capiuntur ab eisdem castra de Herford, de Berkhamstede, & alia sibi vicina viriliter occuparunt. Eodem tempore, procurantibus amicis, & etiam alienigenis, timentibus similiter illaqueari, dimissus est à carcere vir nobilis, Guilielmus de Albineto, facto prius fine pro redemptione sua, sex millibus marcarum, infrà breuem terminum persoluendarum. In cuius negotij executione, vxor eius Agatha supra sexum muliebrem elaborans, pecuniam prætaxatam, licet cum magna difficultate, adquisiuit, & maritum suum laudabiliter liberauit.

Barones morantur de fide London Applicuit Ludouicus filius regis Francorum.

ANno gratiæ. Mccxvi. qui est annus regni regis Iohannis. xviij. idem rex Iohannes fuit in die natiuitatis domini, apud castrum de Notingeham. In crastino vero, misit nuncios ad castrum de

Bealuero, postulãs illud sibi statim reddi. Quòd si aliquãtulũ moræ fieret, Gulihelmus de Albineto, cuius castrum erat, qui in carcere regis detinebatur, nunq̃ exinde pransur', fame moreretur. Quo cognito, ilico castellani, ipsi obuiã euntes, claues castri ipsi reddiderunt, saluis personis, & eorum armis, & possessionibus. Interea afflicta est Anglia afflictione magna, dum nobilium mulieres ludibrio traderentur, domus comburerentur, syluæ succiderentur, terræ alienis donarentur, pecunia à quouis, tormentis exquisitis, extorqueretur. Interea barones desides London. iacebant nihil agentes, præterquam aliquando in loca finitima greges, & armenta pauperum, & eorum dominos præda miserabiliter abducentes. Illis autem pigritantibus, rex non cessauit quotidiè eorum castra & municipia, homines & possessiones, in suam redigere potestatem. Similiter, & satellites sui, diuersis partibus constituti, omnium baronum possessiones exterminio tradiderunt. Rex verò Aquilonaribus partibus Angliæ vastatis, & sibi subiugatis, se in terram regis Scotiæ, qui fautor baronum exstitit, subito inferens, castrum de Bervis, & quædã aliã, quæ credebantur inexpugnabilia, violenter in suam redegit potestatem. Multam etiam ibidem stragem, & exterminium exercuisset, nisi eundem necessitas maxima, dilationem non capiens, reuocasset, sicut cõsequenter declarabitur. Et dum talia agerentur, ad instantiam regis, qui quasi ad dominum suum papam nuncios crebrò destinauit: ipse summus pontifex, vt vassallum suum nouum, nouus dominus protegeret viriliter & efficaciter, barones Angliæ, quos prius excommunicauit in genere, iam iteratò excommunicauit nominatim, & in specie. Circa quoque illos dies, depopulata est Elienſis insula per Falcasium, qui etiam ecclesiam ipsam cathedralem, equum insidens, euaginato gladio irreuerenter intrauit, extrahensque inde nobiles viros & matronas, nec non et clericos, ipsumque dominum Stephanum Ridel, virum claressimæ famæ, honestum, & dapsilem ad grauissimam compulit redemptionem. Barones autem, iam in arcto constituti, postquam cognouerunt, quòd dominum papam pro subiectione regni, & vassallagio regis inclinati validum haberent persecutorem, quem prius habuerunt defensorem: Ludouicum, primogenitum Philippi regis Francorum, sibi in regem electum diutim expectarunt. Cui obsides cum chartis, & alijs obligationum generibus de fidelitate, & ligantia transmissis, solennibus legationibus destinarunt, qui, parandis

præparatis,

præparatis aduentum maturauit. Rex verò Iohānes, audiens de aduentu Ludouici in Angliam, Cantuariam aduolauit. Et interim applicuit Gualo legatus, missus à domino papa Innocentio tertio ad tuitionem regis Iohannis. Qui transitu facto per regem Francorum Philippum, ex parte domini papæ omnibus modis dissuaserat ne filium suum Ludouicum in succursum excommunicatorū transmitteret, ne ecclesia Romana patrimonio suo priuaretur. Quod cùm intellexisset rex Philippus, hoc de regno Anglię dictum fuisse. ita mox respondit. Regnum Angliæ patrimonium Petri, vel ecclesiæ Romanæ nunquam fuit, nec est, nec erit. Rex enim Iohannes multis retroactis diebus, volens fratrem suum, regem Richardum à regno Angliæ iniustè priuare, & inde de proditione accusatus, & coram eo conuictus, damnatus fuit per iudicium in curia ipsius regis, quam sententiam pronunciauit Hugo de Pusatz, episcopus Dunelm. & ita nunquā fuit verus rex. Item si aliquando fuit rex, & etiam verus rex, postea forisfecit regnum per necem Arthuri, de quo facto damnatus fuit in curia nostra. Itē nullus rex, vel princeps potest dare regnū suum sine assensu baronū suorū, qui regnum tenentur defendere. Et si papa hunc erroré tueri, allectus nouæ dominationis libidine, cōtumaciter decreuerit, exemplū omnibus regnis dabit pernitiosum. Ad quod verbū omnes circūstantes Frācię magnates, quasi vno ore clamare cæperunt, quòd pro isto articulo starét vsque ad morté, ne videlicet rex, vel princeps per impetum propriæ volūtatis posset regnū dare, vel tributariū facere, vnde nobiles regni efficerentur serui. Acta sunt hæc apud Lugdunū, die. xv. post Pascha. Die verò crastina venit Ludouicus ad colloquiū, & ait corā rege patre suo, &. G. legato, & omnibus eis assistentibus. Domine mi rex, si vester legius homo fum de tenemento, quod mihi dedisti, in tantum vobis teneor. De regno Angliæ, quid ad vos aliquid cōstituere? Me subijcio iudicio pariū meorum, si debetis me cogere, ne prosequar ius meum, & præcipuè tale, quod ad te non pertinet, vel non potestis iusticiam mihi exhibere, quia pro hæreditate vxoris meæ, scilicet neptis Iohānis regis, vsq; ad morté, si necessitas exegerit, decertabo. Quod audies legatus, rogauit regē, vt ei concederet salvum conductum per terā suam, quod rex benignè cōcessit. Dissimulatis igitur rege Philippo, Ludouicus iter suū versus mare, vt in Angliam transiret, & legatum præueniret, maturauit. Ascensurus igitur nauem, inuenit in portu de Calis classem nobilissimam

& copiosam, scilicet sexcentas naues, & quater viginti coggas bene paratas, quas Eustachius, dictus Monachus in aduentum eius ibidem congregauerat. Et intrantes naues Ludouicus & omnes sui, prospero cursu vsque in Taneth insulam peruenerunt, & in loco, qui Stanhoze dicitur applicuerunt. xij. Kalend. Iunij. Erat rex Iohānes tunc cum exercitu apud Doueriam, sed stipatus alienigenis stipendiarijs, qui plus Ludouicum quam regem Angliæ Iohānem diligebant, non est ausus Ludouico hostiliter occurrere, ne fortè in necessitate ipsum regem Iohannem derelinquentes, se ad Ludouicum transferrent. Vnde prælegit ad tempus recedere, quàm dubiū certamen inire. Transtulit igitur se vsque ad Cantuar. fugiendo, & castrum Doueriæ sub custodia Huberti de Burgo, fiducialiter commissum dereliquit. Et citò post applicuit Gualo legatus ad tuitionē regis Iohannis, & regni, contra Ludouicum & eius fautores. Rex verò Iohannes fugit vsque VVintoniam, ac Ludouicus, cum neminem sibi resistere cognouisset, apud Sandvvicum naues exiens, totam illam prouinciam, præter Doueriam sibi continuò subiugauit, & versus London. properans, castrum Roffense in suam recepit potestatem, & iiij. Nonarum Iunij perueniens London, primò ad sanctum Paulum orans, post in publico, à clero & populo, cum magno gaudio est susceptus, vbi omnium baronum cepit fidelitatē, & homagia. Postea in breui scilicet xviij. Kalend. Iulij, redita est ei ciuitas VVinton. & in crastino sancti Iohannis castrum ciuitatis cum castro episcopi, & vi. idus Iulij, castra de Odiham, de Farnham, de Guileford, de Rigate. Obsessum est castrum de VVindsore à comitibus & baronibus, Francis & Anglis, sed inde recedentes, nihil profecerunt. Ludouicus obsedit castrum de Douere, diu & acriter, sed nihil proficiens, confusus recessit. Castrum verò de Cantebruge, cum .xx. seruientibus in eodem inuentis, à baronibus captum est. Eodem tempore, Gualo legatus exegit procurationes per totā Angliam ab ecclesijs cathedralibus & religiosorum, capiens pro singulis procurationibus .l. solidos. Omnia etiam beneficia clericorum pariter, & virorum religiosorum, qui Ludouico adhæserunt, vel baronibus, in clericorum suorum vsus conuertit. Interim rex Iohannes, accensus furore iracūdiæ, prouincias de Southfolk & Northfolk, misera afflictione contriuit. Deinde versus aquilonem iter arripiēs, apud Bellestrem bigas suas, & quasdam clitellas, quas terra absorbuit, irrestaurabiliter amisit. Quo audito, dolens inconsolabiliter,

& profunda

& profunda geminans suspiria apud Sutnesheued abbatiam ordinis Cistercienſis pernoctauit, vbi, ſecundum conſuetudinem ſuam, perſicis cum muſto, & pomatio ingurgitatus, & dolore iacturæ recentis abſorptus, incidit in magnam ægretudinem. In craſtino verò ne hoſtes ſui inſultarent, morbum diſſimulans, mannum ſuum vix aſcendit, & citò poſt, facta lectica equeſtri, deſcendit de paleſrido, & ipſam intrauit, & ſic vſque ad caſtrum de Leadford peruenit, vbi pernoctans morbum ſenſit multum ingraueſcentem. In craſtino autem vix ad caſtrum de Neuvverke transuectus peruenit, vbi lecto mortiferæ ægritudinis decũbens, vocato ad ſe abbate de Croxeſtune in arte medicinæ erudito, confeſſionis, & euchariſtiam ab eodem ſuſcepit. Henricum verò primogenitum ſuum regni cõſtituit hæredem, corpus ſuum delegans eccleſiæ VVigorn, ſub protectione ſancti VIſtani. Deinde cum ſumma mentis amaritudine, maledicens, & non valedicens omnibus baronibus ſuis, pauper, & omni theſauro deſtitutus, nec etiam tantillum terræ in pace retinẽs, vt vere Iohannes Exterris diceretur, ex hac vita miſerrimè in nocte, quæ diem ſancti Lucæ Euangeliſtæ proximè ſequitur, tranſmigrauit. Et quia iſte Iohannes, ſe multis exoſum præbuit, cùm propter mortem nepotis ſui Arthuri, tùm propter ſuam incõtinentiam, qua fœdus lecti matrimonialis dirupit, tùm propter ſuam tyrannidem, tùm propter tributum, quo ſub perpetua ſeruitute regnum Angliæ compediuit, tùm propter guerram, quam ſua merita prouocauerunt, vix alicuius meruit lamentatione deplorari. Iſtæ ſunt terræ, quas rex Iohannes amiſit, ſcilicet pro angariis, & oppreſſionibus, multimodis fornicationibus, & variis iniuriis, quę committere non eſſauit. Prima fuit Ducatus Normanniæ, Comitatus Boloſm, Comitat' Cenomanniæ, Andegauia, Pictauia, Lemonica, Aluernia, Angolisma. Hæc autem omnia quandoquidem regis Iohannis erant, Deinde Angliam & Hyberniam, tributo ſuppoſuit, qui nihil horum recõuauit vſque ad diem mortis ſuæ.

Iſte Iohannes habuit filios & filias ſubſcriptos, Henricum, Richardum Comitem Cornubiæ, Edmundum, Iſabellam, Alienoram, Iohannam.

Coronatio regis Henrici tertij.

DEfuncto verò Iohanne, rege Anglorũ, conuenerunt apud Gloſterniam legatus Gualo, & multi magnatum Angliæ. Et quoniã VVeſtmonaſt. vbi locus eſt ex conſuetudine regiæ cõſecrationi deputatus,

putatus, tunc ab inimicis suis fuit obsessum, cogente necessitate, ibidē est ante maius altare in ecclesia conuentuali Henricus Iohannis primogenitus in regem inunctus, & solenniter coronatus. Et quia se iam exosum, & superbum Ludouicus omnibus Anglis exhibuerat, & munitiones eorum, ac terras, spretis Anglis & fœdere, quod cum eis firmauerat, contulerat: omnes nobiles terræ in breui ipsi iuueni regi Henrico, qui nihil culpæ versus eos meruerat, reuertentes fideliter adhęserunt. Cesserunt igitur in ditionem suam, capta per barones, castra de Hereford, de Berchamstede, & alia multa, & viriliter se habentes barones, meruerunt à legato absolui, & regis noui dilectionem. Eodem tempore, dum Papa Innocentius processionem faceret solennem Romæ, & illa effigies dominici vultus, quæ Veronica nuncupatur, populo aspicienda veneranter deportaretur, ipse papa ipsam loco solitò aptauit, sed in crastino inuenta est auersa, stans modo indebito, ita scilicet quod frons deorsum, barba versus humum verteretur. Quo audito, dominus papa timens valdè hoc apparuisse in triste præsagium, composuit & constituit vnam collectā in honorem Veronicæ dicendam, & dicētibus veniam decem dierum concessit. Ipsis quoque diebus expirauerunt treugæ acceptæ in terra sancta inter Christianos & infideles.

Commisso prælio prius apud Lincoln. postea in mari deuictis Francis, Angli gloriosè triumpharunt. Innocentius papa tertius moritur.

ANno gratiæ. Mccxvij. rex Henricus, filius regis Iohannis, ad natale domini apud Bristowe solennitatem natiuitatis dominicæ celebrauit. Baronū aūt reliquiæ, qui Lōdon. cōmorabatur, successiuè ad ipsū reuertebātur. Detegebatur aūt quoddā iniquissimū ꝓpositū Francorū, per quendā eorū, in proximo moriturū, videlicet vicecomitem Ac Melun. Qui postquā mortem irremediabiliter sensit appropinquare, timens de periculo animæ suæ, cōfessus est, quod propositum fuit Ludouici, & suorum Francorum, & mutuo iuramento cum fidei interpositione confirmato, subiugata Anglia, omnes Anglos irreuocabiliter exules exterminare. Præterea sententia excommunicationis, quā Angli præ omnibus nationibus formidant, ipsos barones ad proprium dominum naturalem, spretō Ludouico diutim reuocauit. Ludouicus relicta obsidione castri Douerensis, vt vires per adiutorium patris sui à Francia recolligeret, transfretauit & citò rediens iterum, idem castrum obsedit. Præparauit autem se maxima transmarinorum multitudo, vt in adiutorium Ludouici

prope-

properarent. Eodem tempore Falcasius deprædatus villam sancti Albani, & quosdam nobiles ibidem, quasi in tuto refugio latitãtes, etiam ab ecclesia violenter extraxit, & ipsam ecclesiam homicidio maculauit. Sed postea ipse martyr, beatus Albanus, adeò truculenter ipsum Falcasium toruo oculo aspiciens acriter intrepauit, vt ferè mente alienatus est, & id idem eadem nocte legatus per visionem aspexit, & id Falcasio retulit. Vnde idem Falcasius cum summa humilitate & timore ad ecclesiam beati martyris rediens, nudus pedes, & veste spoliatus, in capitulum intrauit, ab ipso abbate & singulis fratribus de suo transgressu cum lachrymis postulans indulgentiam, palamq; enarrauit quomodo acriter ab ipso martyre Albano correptus est, et etiam à quodam immani saxo ab ecclesiæ turri ad instar fulguris irruente obrutus corruit, ferè exanimatus, &, vt ei visum fuit, vsque ad portas inferi detrusus. Et sic à singulis corporalem suscepit disciplinam, & meruit ab abbate & fratribus obtinere indulgentiam postulatam. Eodem anno, barones residui, qui adhuc Ludouico adhæserant, cum multitudine Francorum apud Lincoln. xiij. Kalendas Iunij, scilicet in sabbato, in vigilia sanctæ Trinitatis, properanter illuc aduenientes, conuenerant ad occupandũ ciuitatem cum castro, sed à fidelibus regis capti sunt, & Comes Perticensis interemptus. Quod audiens Ludouicus recessit ab obsidione castri Douerensis, & veniens London. expectabat Francorum optatũ succursum & aduentum. Sed domino pro rege Henrico innocente propicio dimicante nauali bello in mari, non procul à Douera Frãcigenæ, sub infinita multitudine, interempto Eustachio pirata, cognométo Monacho, expugnati, & dissipati, vulnerati, capti, submersi sunt, & nonnulli trucidati. Quod audiens Ludouicus, duplici contritione contritus doluit inconsolabiliter. Et quia infirmati sunt gressus eius, rogauit humiliter ea, quæ pacis sunt. Conuenientibus igitur in vnum Gualone legato cum episcopis, & clero, & populo, & Gulihelmo Marescallo, rectore regis & regni tunc existente, de pace tractatum diligentem habuerunt, in quadam insula satis vicina villæ de Kinston, & formata & facta est pax, inter regem & Ludouicum, in vigilia exaltationis sanctę Crucis, ipso prius à sententia excommunicationis, qua, vt supra plenius dicitur, fuerat innodatus, solenniter absoluto. Eodem anno, papa Innocentius, postquã sedisset in cathedra annis xviij. mensibus. v. & diebus quatuor. xvij. Kalendas Augusti, humanæ naturæ debita persoluit. Cui successit

Honorius,

Honorius.iij.qui Cintius antea dicebatur,sessur' in cathedra annis x.mensibus.vij. & diebus. xix.sicut sequens narratio declarabit. A quo etiam approbatum est, confirmatum, & diligenter prosecutũ, propositum negotij crucis, sicut in consilio Innocentij papæ fuit prætractatum. Cum autem forma pacis ad Ludouicum peruenisset audienda,& inspicienda,placuit timens multum deteriora. Partium igitur omnibus nobilibus conuocatis, iurauit primò Ludouicus & omnes complices sui,tactis sacrosanctis euangelijs,quòd starent iudicio ecclesiæ,recederetque cum suis omnibus de regno Angliæ nõ rediturus,vel aliquam calumniam contra barones Angliç,quos fallacia mendacij deceperat,impositurus. Induceret quoque patrem suum,quantum posset, & sciret,sine simultate, vt iura regi Henrico sua omnia restitueret. Et si quandoque ad regnum Franciæ tenendum perueniret,ipse eadem sine difficultate resignaret. Iurauit postea rex Angliæ Henricus, cum legato & Marescallo, & Magnatibus ibidem congregatis,quòd redderẽt baronibus Angliæ, & omnibus alijs de regno, omnia iura,& hæreditates suas,cum omnibus libertatibus antepetitis, pro quib' fuit guerra mota. Prisones,castra, debita redemptionum,obligationes, iuramentorum fidei interpositum,obsides & consimilia, vtrobique sine plica fraudis, plenè, & planè dimitterentur. Excipiebantur tamen quidam obstinati ab hac pace, de quibus non multum curauit Ludouicus, quia ipsi ad hæc sua opprobria impellentes,persuaserunt semper,& fouerunt,vtpote Simon de Langeton, & Geruasius de Hobruge cum multis alijs, qui postea transalpinantes,ex beneficio domini papæ vix meruerũt ecclesiæ & regno Angliæ,restitutis beneficijs, quibus per legatum spoliabantur,reconciliari. Quibus peractis,Ludouicus,vt dictum est, absolutus, acceptis mutuo à ciuibus London. ad viatica.v. millibus librarum,ad Galliam irreuocabiliter properauit.

Moritur Saphadinus,capta turri cum catena, obsidetur Damiata ciuitas nobilis.

ANno gratiæ. Mccxviij. rex Henricus fuit ad natale, apud Northampton, Falcasio regi necessaria ministrante. Mense verò Maij, rex Iohãnes Hierusalem,cum patriarcha, & episcopis,incolis Bethleem & Acon, & alijs prelatis, Duce quoque Austriæ, magistris templi & hospitalis,& domus sanctæ Mariæ Teutonicorum,& Christianorum multitudine ab Acon vsque Damiatam prosperè nauigarunt,& statim obsessa est turris quædam cum catena,quæ videbatur totius

totius ciuitatis, non longè inde remotæ, robur & defensio. Et tunc fuit eclipsis lunæ generalis, & non diu protracta obsidione, capta est à Christianis turris cum catena. Destruũtur muri Hierusalem à Saracenis, ad reuocandum Christianos, ne obsideretur Damiata. Aduenit Pelagius Albanensis episcopus, apostolicæ sedis legatus, potius ad desolationem Christianorum, quàm consolationem, sicut finalis rei euentus posteà declarauit. Aduenit etiam magister Robertus de †Corsim, cardinalis, et magister Thomas de Nouin, theologi & prædicatores excellentissimi. Romanorum quoque multitudo, qui in primo certamine terga fugæ dantes, pernitiosum Christianis exemplum, sicut postea dicetur, præbuerunt. Venerũt etiam de regno Angliæ viri nobiles, & nomen natissimi, illustris Comes Cestriæ Ranulphus, cum Comitibus Saero VVinton. & Gulihelmo Arũdello, & inclitis baronibus, Roberto filio VValteri, Iohãne cõstabulario Cestriæ, Gulihel. de Harecourt, Oliuerio filio regis Angliç, cũ sequela sua nõ modica, ad obsidionẽ Damiatæ. Nocte verò sancti Andreæ, incomparabilis & inaudita tempestas, tonitrus, choruscationes, venti, & pluuiæ totum ferè mundum per partes scilicet, Orientales & Occidentales, terribiliter cõcussit, & tam mare quàm Nilum ita coẽgit subitò intumescere, quòd tam incolæ, quàm Christiani damna incurrebant irrestaurabilia. Eodemque anno, dedicata est ecclesia sanctæ Mariæ VVigorn. & corpus glorioſi episcopi, & confessoris Vlstani, præsentibus magnatibus regni, tam militũ, quàm prælatorum, translatum est, vno eodemque die. viij. idus Iunij, litera dominicali. G. videlicet die Iouis, in septimana Pẽtecostes, præsidente ecclesiæ Siluestro episcopo, aliquando eiusdem ecclesiæ monacho & priore, magnificè hæc omnia procurante, & consummante. Et cum sanctus ille celebrius honoraretur, locis plurimis diuisæ sunt, & prælatis collatæ plures eiusdem reliquiæ, de quibus vna costa data fuit abbati Gulihelmo sancti Albani, quæ gaudẽter susceptæ à cõuentu, cum processione solenni, in capis choralibus festiuis, citò post in auro collocata est artificiosè, & constitutum est vtrũque festum eius, scilicet depositionis, & translationis, solenniter celebrandum. Circa eosdẽ dies, clitellis auro & argento refertis, Gualo legatus Romam, postquam electionem Richardi de Marisco plenius procurauerat, & de multis Anglorum ad libitum redditibus disposuerat: remeauit. Ipse verò electus ix. Kalendas Augusti, munus consecrationis suscepit. Pandulphus electus est in episcopum Norvvi-

† Curtun.

Norvvicenſem, qui recedente Gualone legato, ſucceſſit in legationem eidem, & die lunæ poſt feſtum ſancti Andreæ, venit London. apud ſanctum Paulum. Eodem tempore facta eſt obſidio plena ciuitatis Damiatæ, compoſitis tentorijs, foſſatis, & ſtationibus. Ipſis quoque diebus, obijt piæ memoriæ Siluester epiſcopus VVigorn. apud Rames. poſtquam omnia de patrono ſuo ſancto Vlſtano ſolenniter, præter feretrum, ſecundum deſiderium ſuum diu præconceptum, conſummauerat, cui ſucceſſit Gulihelmus de Bleis archidiaconus de Buckingham, & conſecratus eſt apud VVeſtmonaſterium dominica die, in craſtino ſanctæ Fidis virginis, & circa dies illos, poſt captam turrim, & obſidionem Damiatæ perfectè præparatam, Saphadinus dierum malorum inueteratus, fratruelumque ſuorum exhæreditator, ac regni Aſiæ vſurpatur nequiſſimus, dolore cordis affectus intrinſecus, mortuus eſt, & ſepultus in Inferno. Cui ſucceſſit filius eius Coradinus, paternæ nequitiæ imitator indefeſſus. Rex Henricus proprium ſigillum ſibi fecit fabricari. Eodem anno Ranulphus prior Norvvicenſis factus eſt epiſcopus Ciceſtrenſis.

Obijt Gulihelmus, magnus Mareſcallus, protrahitur obſidio Damiatæ, affliguntur Chriſtiani, perſtant tamen, offertur Hieruſalem, cum regno, Chriſtianis.

ANno gratiæ. Mccxix. qui eſt annus regni regis Hérici tertij quartus, fecit idem rex ad natale domini apud VVinton. ſolennitatē magnam, quo etiam tempore Gulihelmꝰ Senior Mareſcallus, regis & regni rector principalis, diem clauſit extremum, & Lōdon. apud Nouum templum, in medio eccleſiæ tumulatus eſt, die Aſcentionis dominicæ, videlicet. xvij. Kalend. Aprilis, poſt cuius mortem memoratus rex in cuſtodia Petri VVinton. epiſcopi remanſit inſtruēdus. Eodem tempore, obſidio facta circa Damiatam, & continuata, nunc his, nunc illis, ſecundum Martios euentus prælij, contulit, vel intulit pericula cum iacturis. Tandem die ſancti Leonardi plus miraculo, quàm hominum adminiculo, capta eſt vrbs Damiatæ, & cultui Chriſtiano penitus reſtituta. Ipſis quoq; diebus, Ludouic' inſtinctu patris ſui ad partes ſe conferens, Tholoſanas, ipſam vrbem obſidione vallauit. Sed cum ibidem morā inaniter protraxiſſet & ibidem Simon de Monte forti Comes, egregiuſque bellator, ictu, lapidis petrarij obrutus occubuiſſet, & frater eiuſdē Comitis ſimili modo occubuiſſet & infortunio: Ludouicus cum exercitu ſuo fame tabefacto,

befacto, inglorius & confusus ad Gallias remeauit. Eodem anno, obijt Hugo de Mapenore, episcopus Herefordensis circiter Pascha, cui successit Hugo Folioth, & consecratus est Cantuar. circiter festũ Omnium sanctorum. Multa eodem anno concilia, & deliberationes habentur apud VVestmonasterium inter barones, adhuc præ hostilitate nondum penitus prætermita, dissidẽtes, & inter Leolinum Northvvalliæ principem, & quosdam Angliæ magnates. Sed Leolinus semper illæsus per suas versutias permansit, Ipsis quoque tẽporibus, cœpit violentior prædicatio instantissimè fideles multos ad susceptionem crucis, contra Albingenses, communiter inuitare.

Translatus est beatus Thomas Cantuar. archiepiscopus, per Stephanum archiepiscopum. Canonizatus est beatus Hugo Lincoln. episcopus.

ANno gratiæ. Mccxx. rex Henricus tertius, fuit ad Natale apud Marlebergam, adhuc sub custodia episcopi VVintoniẽsis, Petri custoditus: Quo etiam anno, scilicet consecrationis eius in regem quinto, coronatus est apud VVestmonaster. die Pentecostes, à Stephano Cantuariensi archiepiscopo, decimo sexto Kalendas Iunij, præsentibus domino Pandulpho legato, & episcopis alijs, prælatis, Comitibus, baronibus & maioribus Angliæ, à quo archiepiscopo prædicatur ibidem crucis signatio. Deinde in festo sancti Barnabæ, conuenerunt ad colloquium apud Ebor. rex Anglorum Hẽricus, & rex Scotorum Alexãder, vbi inter eos tractatum est de matrimonio contrahendo, inter eundem Alexandrum regem Scotiæ, & dominam Iohannam, sororem Henrici regis Angliæ, atque ibi fœdere confirmato, rex Scotorum ad propria remeauit. Eodem tempore, canonizatus est Romæ beatus Hugo Lincolnienſis, episcopus, & collegio sanctorum meritò connumeratus, cuius festum celebratur quintodecimo Kalendas Decembris. Translatio quoque beati Thomæ Cantuar. archiepiscopi, & martyris, sub Stephano glorioſæ memoriæ, eiusdem martyris successore in archipresulatu quarto, magnificè in octauis apostolorum Petri et Pauli celebratur. Sabbato autem sancto, vigilia scilicet Pentecostes, inceptum est nouum opus capellæ beatæ Marię virginis apud VVestmonasterium, rege Henrico tertio existente ad hoc persuasore, fundatore, & primi lapidis in fundamẽto operis posítore. Hoc anno, obierũt Hẽric' dẽ Boun, Comes Herefordiæ, & Saerus de Quenci, Comes VVinton. in itinere peregrinationis suæ versus Hierusalẽ. Dominica ante

festū .S. Barnabæ apostoli, viz. vij. Id' Iunij, dedicatur ecclesia S. Laurentij de Morduna, à Iohāne Arefertensi episcopo honorificè, sub magistro Thomæ de Essex, tum eiusdē ecclesiæ rectore. Hoc etiam anno, imminente tempore Aduentus dominici, orta est contentio grauissima inter episcopum Dunelmen. Richardum, & monachos, eò quòd esset substantiæ ecclesiasticæ indiscretus & prodigus dilapidator. Vnde sub appellatione se protegens episcopus, plus solito profusis opibus, Romam adijt, vbi ecclesiam suam plusquā triginta millibus marcarum onerauit. Prioratus verò, & episcopatus hac cōtinuata cōtrouersia, damna incurrit impreciabilia. Hoc etiam anno, itineratio iusticiariorum domini regis per totam Angliā. Hoc etiam anno consecratus est in episcopum Eliensem, Iohannes abbas de Fontibus, vir simplex & iustus, ac recedens à malo, apud VVestmonasterium, in crastino sanctarum Perpetuę & Fœlicitatis, dominica, qua cantatur, Lętare Hierusalem. Tunc etiam temporis, VVallenses metas terminorum suorum transgredientes, finitimis inter Angliam & VValliam constitutis, præcipuè Gulihelmo de Brausa, damna cum iniurijs frequenter irrogarunt. Hoc anno Fredericus Secūdus coronatus est Imperator Romæ, in basilica sancti Petri ab Hugolino episcopo Cardinali Ostiense, & Veliterno legato apostolicæ sedis & Honorij. iij. papæ, decimo Kal. Decem. Et depositus est anno Imperij sui quagrageſimo primo, per papam Innocētium. iiij. in Consilio Lugdinensi.

Eustachius de Faucunbridge, fit episcopus London. Pandulphus legatus Romam reuertitur.

ANno gratiæ. Mccxxi. rex Henricus tertius, ad natale domini fuit apud Oxoniam, vbi festa natalitia solenniter cum suis magnatibus celebrauit. Eodem tempore, Gulihelmus de sancta Maria, ecclesiæ London. episcopus, resignauit sponte episcopatum in crastino cōuersionis sancti Pauli. Eustachius de Faucūbridge, tunc scaccarij thesaurarius. v. Kalend. Martij, in episcopum London. eligitur, cuius electio à legato Pandulpho apud Norvvicum confirmatur. Et dominica, qua cantatur Misericordia domini, tunc septimo Kalend. Maij, die videlicet sancti Marci Euangelistæ, apud VVestmonasterium consecratur à Benedicto Roffensi episcopo, gerente vices domini Stephani Cantuariensis archiepiscopi, qui tunc propter spiritualia negotia sanctæ ecclesiæ & regni Angliæ, in partibus agebat trāsmarinis, legato verò præsente. In breui posteà, die Lunę, videlicet proxi-

†domini regis.

cet proxima ante festum beatæ Mariæ Magdalenæ Pandulphus Norvvicen. electus cessit legationi suæ ex mandato domini papæ Honorij, præsentib. Richardo Sarisbur. Petro VVinton. Eustachio London. episcopis, apud VVestmonast. nullo alio tunc ei in legatione succedente. Ille quidē multos bellicos tumultus, nondū congelatos, auctoritate sibi tradita tempore legationis viriliter comprimebat. Idem recessit ab Anglia post festum sanctæ Michaelis. Circa idem tempus, Gulihelmus de Fortibus, Comes de Alba Marla, occupans quædam castra iniustè, ad pacem domini regis nolens redire, excitauit contra eum hostilem rebellionem in Lincoln. vnde episcopo & singulis fautoribus eius à legato Pandulpho & episcopis & clero Angliæ, ob scelus tale perpetratum, excommunicatis, idem Comes irreuerenter coactus est ad deditionem, quibusdam ex suis carceribus mancipatis, quibusdam exilium perpetuū subeūtibus. Henricus rex, dedit Alexandro regi Scotiæ Iohannam, sororem suam seniorem, in vxorem, quæ desponsata fuit in crastino sancti Iohannis Baptistæ, apud Ebor. & nuptiæ, præsentibus ipsis regibus, & multis magnatibus, magnificè sunt celebratæ. Eodem quoque anno Hubertus de Burgo, tunc iusticiarius Angliæ, domino rege præsente cum domino Stephano, Cantuar. archiepiscopo, & alijs terræ magnatibus, sororem dicti regis Scotiæ, scilicet Margaretam, in ciuitate London. duxit in vxorem, dicto archiepiscopo solennitatem desponsationis celebrante. Ciuitas Damiata eripitur à potestate Christianorum in vigilia decolationis sancti Iohannis Baptistæ. Vnde crucisignati, itineris propositum versus eandem ciuitatem exequi volentes, audita Christianorum confusione ab itinere reuertētur. Petrus de Rupibus, episcopus VVinton. cruce signatus est. Eustachius, London. episcopus, petijt ab abbate Gulihelmo, & conuentu VVestmonasterij processionem, procurationē, visitationem, & omnimodam iurisdictionem, propter quæ, ad papā fuit appellatum. Eodem anno, obijt Gulihelmus de Albineto, Comes de Arundel, in partibus transmarinis, à Damiata rediēs; & corpus eius, per Thomam monachum sancti Albani, in Angliam trāsportatur, apud VVimundham, cui ipse Comes patronus fuit, tumulandus. Eodemque anno, propter VVallensium frequentes irruptiones, qui etiam eundem regem paulò ante ad idem opus procurarent, rex Hericus propter loci oportunitatem castrum munitissimum firmauit, & ipsum à situ loci Montem Gomericum nominauit. Hoc

uit. Hoc anno, ordo fratrum prædicatorum confirmatur.

Reformatur pax inter eccleſiam ſancti Pauli Lõdon. & eccleſiam VVeſtmonaſterij.

ANno gratiæ. Mccxxij. rex Henricus tertius, fuit ad Natale domini apud VVintoniam, epiſcopo ipſius ciuitatis, Petro, omnia ſibi neceſſaria ſplendidè miniſtrante. Ipſo quoque anno, ſedata eſt controuerſia, mota inter Euſtachium epiſcopum London. & capitulũ ſancti Pauli ex vna parte, & Gulihelmum tunc abbatem, & conuentum VVeſtmonaſt. ex altera parte, per Stephanum Cantuar. archiepiſcopum, Petrum VVinton. Richardum Sarum epiſcopos, & Thomam de Merton, & Richardũ de Duneſtaple priores, in quos ambæ partes, tanquam arbitros & pacis ordinatores conſenſerunt, Qui monaſterium VVeſtmonaſt. ab omnimoda ſubiectione, & iuriſdictione epiſcopi London. penitus exemptum declarauerunt. Et ordinauerunt quòd eccleſia de Stanes, cum pertinentijs ſuis, in vſus proprios eccleſiæ VVeſtmonaſt. conuertatur, & manerium de Sũneberi in proprietates epiſcopi London. & eccleſia eiuſdem manerij cedat in vſus proprios eccleſiæ ſancti Pauli in perpetuum. Et eccleſia ſanctæ Margaretæ, cum tota parochia, cum omnibus capellis in parochia aliquãdo contentis, cum decimis, & omnibus pertinentijs, cum clericis & laicis in ea habitantibus, ab omni prælatione & iuriſdictione London. epiſcopi, & officialium eius, & eccleſia ſine omni exceptione, nullo mediante, ſubiecta ſententialiter declarauerunt. Adiacerunt quoque quòd benedictiones abbatis, dedicationes eccleſiarum & capellarum infra limites dictæ parochiæ conſtructarum, vel in poſterum conſtruendarum conſecrationes altarium, ordinationes monachorum & clericorum ſecularium, confirmationes puerorũ, oliũ & criſma, etſi qua fuit ſimilia ſacramenta, vbicunq;, & à quocunq; voluerunt epiſcopo, abſq; cõtraditione omnimoda London. eccleſiæ imperpetuum recipiant. Eodem anno .ij. Nonas Martij obijt Gulihelmus Elienſis, Angliæ theſaurarius, & Robertus Manduyt, domini regis camerari, circa feſtũ. S. Barnabę Magiſter Stephanus de Langeton, archiepiſcopus, ſolenne celebrauit concilium apud Oxon. in quo multa fuerunt ſtatuta ad reformationẽ ſtatus eccleſiæ Anglicanę ac monaſticæ religionis, ſicut in dicto concilio alias continetur. Ante quod conciliũ, paucis diebus cõprehenſus fuit quidã impoſtor, habens in corpore & membris, ſcilicet in latere, manibus & pedibus, quinq; vulnera crucifixionis. Et in eodẽ concilio, ſimul cum eo, alius nebulo vtriuſque ſexus, eiuſdẽ

erroris

erroris fautor, præsentabatur. Super quo conuicti, & publicè cõfessi, iudicio ecclesiæ sunt puniti. Eodem anno Pandulphus cõsecratus est in episcopũ Norvvic. Eo ipso anno, obijt Gulihelmus de Humeto, abbas VVestmonast. xij. Kalendas Maij. Cui successit Richardus de Berkinges, eiusdem loci prior, qui eodem anno xiiij. Kalen. Octob. à domino Petro VVinton. episcopo, in ecclesia VVestmonast. benedictionẽ accepit. Obijt Ranulphus Cicestren. episcopus, aliquãdo officialis Norvvic. & eiusdẽ ecclesiæ postea prior. Cui successit Radulph' de Noua villa, qui cõsensu totius regni factus antea cãcellarius, custus & baiulus regij sigilli fidelissimus extiterat. Electus quidẽ fuit circa festum Omniũ sanctorũ, sed sequenti anno consecratus. Eodẽque anno, quodam luctamine apud hospitale sancti Iacobi Lõdon. occasionem præstante, orta est dissensio & pugna magna, quę tantũ instinctu diaboli inualuit, quòd in cõfusionẽ & opprobriũ suspensus est per malitiam quidam de nobilioribus ciuibus Londini, natu & possessione spectabilis, qui, vt impositum fuerat ei, seditionem in ciuitate cum tumultu magno excitauerat, & damna abbati VVestmonast. irrogauerat. Quod suspendium malitiosè procurauerunt Hubertus de Burgo, tunc iustitiarius Angliæ, & Falcasius, tunc potens in regno dispositor. Vndè licet ipse prædictæ seditionis excitator, qui Constantinus dicebatur, reus esset, & dignus suspendio, tamen ipsi ciues Londin. ipsos, iusticiarium & Falcasium, semper posteà exosos habuerunt, sicut futuri euentus manifestè docuerunt, sicut consequenter suo tempore declarabitur.

Rex, peruerso seductus consilio, quæ sit diuersa de obseruandis libertatibus promissis. Quo resiliente, resiluit rex Francorum Ludouicus.

ANno gratiæ. Mccxxiij. rex Henricus tenuit curiam suam apud Oxoniam. Et postmodũ in octauis Epiphaniæ Londinũ veniens cum baronibus ad colloquium, requisitus est ab archiepiscopo Cãtuar. & magnatibus alijs, vt libertates, & liberas consuetudines, pro quibus guerra mota fuit contra patrem suum, confirmaret, & sicut archiepiscopus ostendit euidenter, idem rex dissuere non potuit quin hoc faceret, cum in processu Ludouici ab Anglia, iurauerat, & tota nobilitas regni cum eo, quòd libertates subscriptas omnes obseruaret, & omnibus traderet obseruãdas. Quod audiẽs Gulihelmus de Briwere, qui vnus erat ex consiliarijs regis, pro rege respõdens, dixit, libertates, quas petitis, quia violenter extortæ fuerunt, non debent de iure obseruari. Quod verbum archiepiscopus molestè ferens, increpauit eum, dicens. Gulihelme, si regem in veritate

diligeres, pacē regni non impedires. Videns aūt rex archiepiscopū in iram commotū, dixit: Omnes libertates illas iurauimus, & omnes astricti sumus, vt quod iurauimus, obseruemus. Et rex protinus habito super hoc cōsilio, misit literas suas ad singulos vicecomites regni, vt per milites. xij. vel legales homines vniuscuiusque Comitatus, per sacramentum facerent inquiri, quæ fuerunt libertates in Anglia tēpore Henrici aui sui, & factā inquisitionē mitterent apud Lōdon. ad regē, ad. xv. dies post Pascha. Eodē anno, Gulihelmus Marescallus, Comes Penbrok, fuit in Hybernia. Leolinus aūt hæc audiens, in manu forti cepit duo castella eiusdē Comitis, & in eis inuētos decapitauit. Sed Comes postea, collecto in Anglia copioso exercitu, castra eadē viriliter requisiuit, reddens VVallen. de strage talionē. Eodem anno, litera dominicali existente. A. ciclo. viij. ix. Kal. Maij, fuit dies Paschalis, die. S. Georgij. Anno ipso. iij. Idus Augusti, obijt Philippus, rex Francorū, qui suscipiēs regnū, patre suo Ludouico viuēte, anno verò ætatis suæ. xv. regnauit annis. xliiij. Cui successit Ludouicus filius eius, cuius scilicet Philippi mortē Cometa ardēs, & crinita, paulò ante apparens, euidēter indicauit. Ipsius igitur obitu diuulgato, Henricus rex Anglorū misit archiepiscopū Cantuar. cum tribus episcopis ad Ludouicū, iam in regē coronatū, constanter rogans, vt redderet sibi Normanniā, cum alijs terris transmarinis sicut iurauerat in recessu suo de regno Angliæ, quando pax facta fuit inter ipsū & regē Angliæ, & magnates vniuersos. Ad hæc Ludouicus respondens, dixit, se Normanniā & terras illas iustè possidere, sicut ostendere paratus erat in curia sua, si rex Angliæ ad eam voluerit venire, ibidē iuri pariturus. Respondit præterea quòd iuramentū in Anglia factum, ex parte regis Anglorū fuerat violatū, dum impriſij sui, qui ad Lincoln. capti fuerant, ad redemptionē grauissimā sunt cōpulsi, & Comes occisus Particensis. Ego verò nec iuramenta eorum dudum patri meo Philippo facta, & mihi ab eis obseruanda, non exegi, nec obsides retinui, sed omnia in pace dimisi. De libertatibus autem regni Angliæ, quarum pater eius, & ipse contra iuramentū suum violatores existunt, & pro quibus barones instam guerram mouerant, & quæ in recessu meo concessæ fuerant, & ab omnibus iuratę, actū est quòd non solum illæ leges pessimæ ad statum pristinū sunt redactæ, sed & illis nequiores per totū regnum Angliæ sunt generaliter constitutæ, nec etiā ecclesiæ sanctæ (domine archiepiscope) libertates, quas in coronatione sua inuiolabiliter se iurauit conseruaturum, consci-

conſeruat. Vnde qui prius pactum violauit, periurus & iniurioſus exiſtit, non ego. Quod audiens archiepiſcopus & epiſcopi, qui cum eo erãt, cum aliud reſponſum habere nequiuerãt, cõfuſi ad propria ſunt reuerſi, regi Angliæ, quę audierãt, referentes. Ipſo quoq; anno, Iohannes de Breſnes, rex Hieruſalem, & Magiſter ſuperior hoſpitalis ſancti Iohannis, venerunt in Angliã circa octauas apoſtolorum Petri & Pauli, pro auxilio poſtulando ad terræ ſanctæ ſubſidium. Circa idem tempus, obierunt magiſter S. de Apulia epiſcopus Exonienſis, circa feſtũ Exaltationis ſanctę crucis, & Gulihelm' de Cornhulle, epiſcopus Ceſtrenſis circa idem tempus. Eodem anno, Leolinus in poteſtate ſua certificatus, & roboratus, crebras in conterminos fecit irruptiones, Gulihelmo Mareſcallo ad partes Hyberniæ diuertente. Quod cum audiſſet Leolinus, in manu forti cepit duo caſtella, alia quàm prius. Quidam verò Anglici, ſcilicet Hugo de Laci, & eius ſequaces, eidem Leolino in odium regis adhærentes, & recalcitrantes, contra regem crebris inſurgendo expeditionibus, Gulihelmum Mareſcallum, inprimis Seniorem, poſteà autem Iuniorem, & quoſdam alios regis barones ad deditionem premere conabantur. Et quoniam bellorum audacia ex præteritis euentibus, ſucceſſus futuros promitebat, incendijs confinia irreuerenter conſumebat. Sed tota regio iam excitata contra ipſos maleficos, eoſdem cum eorum ſequacibus ad deditionem violenter compulerunt. Et qui facti ſunt hoſtes in capite, corruerunt retrorſum in manu hoſtili, de qua non potuerunt deinceps ruina reſurgere.

Caſtrum Bedfordiæ capitur, in quo captũ ſuſpenduntur.

ANno gratiæ. Mccxxiiij. rex Henricus tertius, ad Natale domini, tenuit curiam ſuam apud Northampton, præſente archiepiſcopo .S. Cantuar. cum aliquibus ſuis ſuffraganeis, & militia magna. Comes verò Ceſtriæ cum ſuis conſpiratoribus, apud Leiceſtr. feſtum ſuum tenens, ſignificauit regi contumaciter, quòd niſi ab inceptis deſieret exigendo caſtella ſua, & adhærendo conſilijs Huberti de Burgo, qui ſe ſupra ſe gerebat, oẽs vnanimiter Angliæ nobiliores in ipſum hoſtiliter inſurgerent, & nolentem ſeu volentem cogerent humiliari. In craſtino autem poſt miſſarum ſolennia, archiepiſcopus Cantuar. cum ſuis ſuffraganeis, albis induti, candelis accenſis, excommunicationis ſententiam tulerunt cõmuniter in omnes regis & regni perturbatores, & eccleſiæ violentos inuaſores. Interim tamen efficaciter prouidit rex, qualiter in manu potenti eorum

posset insolentiam refrænare, clam mittens nũcios, literas regias deferentes, vt vires suas potenter conuocaret, quod videntes regis aduersarij, timuerunt vtrobique sibi confusionem præparari, propriũque perpendentes defectum, venerunt apud Northampton ad regem vniuersi, & à Comite Cestriæ incipientes, reddiderunt singuli castella, municipia, honores, & custodias regi, quæ ad coronam suã spectare videbantur. Mansit nihilominus eorundem magnatum latens indignatio aduersus regem, quià noluit ad eorum instantiam Hubertum de Burgo, iusticiarium, secus quàm deceret aut expediret regni rempublicam pertractantem, à magistratu suo amouere. Rex autem, licet castra sua cautè, adiuuante ecclesia, sibi mancipasset: corda tamen suorum baronum sibi in vinculo charitatis non conciliauit, quod cùm per exploratores suos Ludouico, iam regi Francorum, & in regni solio confirmato, intimaretur, sumens de diuisione regni Angliæ confidentiam, vt in desolationem præcipitaretur, duxit exercitum grandem ad Rupellam, vt illam, armis vel præcio, suo dominatui subiugaret. Quod audiens Falcasius, qui iam regem odio habuit, & vocans eum delirum & fatuum, signauit Ludouico, quòd audacter propositum consequeretur inceptum, quià ipse in medio Angliæ guerram moueret cum nonnullis nobilibus, ad hoc vnanimiter cõsentientibus. Incipiens ergo Falcasius recalcitrare, cepit quasi in hostili guerra vnum de iusticiarijs regijs, scilicet Henricum de Braibrok, in pace regis per stratam regiam itinerantem, & eundem in castellum suum de Bedford abduxit includendum, quod cum sine mora Ludouico fuisset declaratum, confidentius Rupellanos est aggressus, ac ciues audientes iam guerram in Anglia fumigare, & se quasi ab ipso rege derelictos, & de pecunia promissa delusos, à quo sperauerant omnem habere cõsolationem, cum magna mentis amaritudine sese, suamq; ciuitatẽ, regi Ludouico reddiderũt. Tunc rex, tam in ciuitate, quã in castro suos fideles statuit circa initiũ autumni, & consequẽter ante Assumptionem beatæ Mariæ omnem ferè Pictauiam, custodes regis Angliæ expellendo, sibi ad votum subiugauit. Audiens verò rex Angliæ, quòd Falcasius iusticiarium suum violenter captum incarcerauerat, & alijs iusticiarijs suis, qui iustitiam exhibuerant, conquerentibus de rapinis eiusdem Falcasij, procaciter est comminatus, & cum omnibus, quos ad consilium de Northampton congregauit, ad obsidionem Bedfordiæ properauit. Falcasio tamen partes vicinas, more

insidiantis,

insidiãtis,peragrante. Tandem post varios insultus, duobus circiter mensibus continuatos, captum est castrum viriliter ac violenter, & hostes regis, qui in eo inuenti fuerunt, patibulis ibidem paratis ignominiosè,tam milites quam seruientes, quorum numerus ferè ad centum excreuerat,sunt suspensi. Falcasius interim, mille per meãdros noctiuagus,& profugus petebat diuerticula. Veruntamen manus regis tandem non effugit. Captus est à regijs satellitibus, & transitum facientes, qui eum captum duxerant,per Bedford, monstrauerunt ei fratrem suum Gulihelmum de Breant,cum cæteris cadaueribus auræ præsentatis, & ductus London. episcopi custodiæ deputatus est,donec deliberatum foret, quid de tali esset faciẽdum. Tunc quoque tenebat beatus Paulus sub alis ecclesiæ suæ captiuum Falcasium latitantem,qui aliquando apud Bedford ecclesiam suam diruit, ad ædificium castri Bedfordensis construendum. Posteà autem veniente die sui iudicij,non est morti addictus, quià aliquando,tempore guerræ,regi fideliter adhæsit,& seruiuit, sed abiurans Angliam, recessit itrediturus. Vxor autem illius,quia nunquam, vel tyrannidi eius, nec etiam copulæ maritali consensit, cum filio eius Thoma indemnes permanserunt, immunes à pœna, sicut à culpa. Ipse tamen Falcasius Romanam curiam adijt, qui sciebat eam pro pecunia sibi de facili in quacunque causa propiciandam. Sed machinatio sua non est à deo permissa, vel à sanctis, quibus tot irrogauit iniurias,boni finis sortiri consummationem. Multis Angliæ nobilibus causa miserabilis ruinæ fuit ipse dictus Falcasius, mortis scilicet,paupertatis,& degenerationis. De quibus vnus fuit ex vltimis, vir eximiæ nobilitatis,Iohannes Giffardus,miles illustris genere,& corporis elegantia,qui in obsidione castri de Bedeford spiculo balistæ,dum viriliter pro domino suo rege dimicaret, †obijt interẽptus. Eodem quoque anno, consecrantur in episcopos, magister Alexander de †Sauenesbi,in Cestrens. Romæ à domino papa Honorio,die Paschæ. Gulihelmus,nepos Gulihelmi de Bruere Senioris in Exoniẽsem. Radulphus de Nouilla, in Ciceſtrẽsem, à domino Stephano Cantuar. archiepiscopo in octauis Paschæ. Hoc etiam anno, domino regi pro magnis laboribus, & expensis suis,tam à prælatis quàm à laicis concessum est per totam Angliam carrucagium, de qualibet scilicet carruca, duo solidi. Prædictum autem castrum de Bedford fecit rex interea solo tenus complanari.

† Confossus interijt.

† Stanesby.

Extor-

Extorquetur quintadecima ab Anglicana ecclesia, suspenditur Baldevvinus imperator Constantinopolitanus per filiam.

ANno gratię. Mccxxv. rex Henricus ad Natale domini tenuit curiam suam apud VVestmonasterium, præsentibus clero & populo, cum regni magnatibus. Ipso anno, facta est generalis exactio quintædecimæ partis omnium mobilium & catallorum, per totam Angliam, tàm super viros ecclesiasticos & religiosos, quàm seculares. Libertates generales tàm forestarum, quàm omniũ aliarum libertatum, licet nihil stabile vel solidum adhuc obtinuerint, proclamatę sunt. Richardus, frater regis, factus miles & Comes Cornubię, cum Gulihelmo Comite Sarisburiæ auunculo suo, & Philippo de Albineto, & quibusdam alijs magnatibus in Guasconiam committens se nauigio, dominica Palmarum transfretauit, & apud Burdegalem applicuit cum prosperitate. Eodem anno, obijt Iohannes Elienſis episcopus, aliquando abbas de Fontibus, cui successit † Galfridus de Burgo, archidiaconus Norvvic. & consecratus est die apostolorum Petri & Pauli apud VVestmonast. Eodem tempore, Baldevvinus, Comes Flandrorum, qui, & imperator Constantinopolitanus, post † annalem peregrinationem redijt in Flandriam, homagijs, & fidelitatibus, & dominijs plurimarum vrbium pręstitis, & receptis. Filia verò eius & hæres, regi Franciæ Ludouico, tanquam tutori adhærens, multiplices molitur insidias, vt patrem proprium extingueret, & paternam abnuens cognationem, tandem comprehensum, suspendio fecit interire. Circa eosdem dies Comes Sarum, qui in partibus Guasconiæ cum Richardo Comite Cornubiæ, moram aliquam fecerat, ab inæstimabili maris periculo vix euadens, miraculosè littori restituitur. Nec multo post obijt idem Comes. Vxor autem eius Ela Comitissa, post viri sui obitum, virum omnẽ respuens, vitam castitatis continuando, in domo religionis, quam ipsa à fundamentis construxerat, post paucorum elapsum annorum, habitum cum velo suscepit sanctissimonialis.

† Radulfus.

† annosam.

Papa petit sibi dari de vnaquaque ecclesia cathedrali & conuentuali, duas prębendas, negatum fuit. Obijt Richardus episcopus Dunelmen.

ANno gratiæ. Mccxxvi. rex Henricus tertius, ad natale domini festum suum apud VVinton. celebrauit. Quo peracto, profectus est ad Marleburgam, vbi graui infirmitate correptus, per multos dies iacuit desperatus. Venit interea terminus concilij, festum scilicet sancti Hilarij, apud VVestmonast. præfixi, vbi rex cum clero, & magnati-

magnatibus regni compareri debuerat, vt domini papæ mandatū audirent. Multis igitur in loco præfato congregatis episcopis, cum aliis prælatis & laicorum turbis, magister Otho, domini papæ nūcius, literas apertè coram omnibus recitauit, in quibus idem papa allegauit scandalum sanctæ Romanæ ecclesiæ, & opprobrium vetustissimum, notam scilicet cupiditatis, quæ radix dicitur omnium malorū, & in hoc præcipuè, quòd nullus potest aliquod negotium in Romana curia expedire, nisi effusa magna summa pecuniæ, & donorū exhibitione. Sed quoniam scandali huius & infamiæ, Romana paupertas causa est, deberent matris inopiam subleuare filij naturales, quia nisi à vobis, & alijs viris bonis, & honestis, dona reciperemus, deficerent nobis vitæ necessaria, quod esset omnino Romanæ incongruum dignitati. Ad istud itaque scandalum penitus eradicandum, per consilium fratrum nostrorum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, quandam prouidimus formam, cui si volueritis consentire, à scandalo matrem vestram poteritis liberare, & in curia Romana, sine donorum obsequio, exhibitionem iusticiæ obtinere. Forma autem prouisa hæc est. Petimus in primis ab omnibus ecclesijs cathedralibus duas nobis præbendas exhiberi, vnam de portione episcopi, & alteram de capitulo, & similiter de cœnobijs, vbi diuersæ sunt portiones abbatis & conuentus. A conuentibus, quantum pertinet ad vnum monachum, æquali facta distributione bonorum suorum, & tantundem ab abbate. His in hunc modū propositis, persuasit ex parte domini papæ magister Otho, vt consentirent prælati, allegans supradicta incommoda, quæ in literis continentur. Hæc autem omnia audientes episcopi & ecclesiarum prælati, diuertentes seorsum ad colloquendum, cùm super rebus propositis diutius deliberassent, responsum suum in ore magistri Iohannis Bedfordensis archidiaconi communiter posuerunt, qui veniens in præsentia magistri Othonis, per hæc verba respondit. Domine, ista, quæ nobis proponitis, regem Angliæ specialiter tangūt, generaliter autem omnes ecclesiarū paronos regni tangunt, archiepiscopos, & eorum suffraganeos, necnon innumeros Angliæ prælatos. Cùm ergò rex propter infirmitatem, & archiepiscopi, & nonnulli episcopi & alij ecclesiarum prælati, sunt absentes, in eorum absentia vobis respondere non possumus, nec debemus. Et his dictis venit Iohannes Marescallus, & alij nuncij regis ad omnes prælatos, qui de rege baronias tenebant in capite, districtè iubentes, nè

laicum

laicum feodum ſuum Romanæ eccleſiæ obligaret, vnde à ſeruitio ſibi debito priuaretur, & ſic ſinguli ad propria remearunt. Circa eadem tempora, Gulihelmus Longa ſpatha, Comes Sarum, fluctibus marinæ tempeſtatis iactatus, decubuit grauiter infirmatus. Intrans autem epiſcopus, qui aduocabatur ad confeſſionem ſuam ſuſcipiẽdam, intrauit ferens copus domini, vt ipſi Comiti poſtulanti ſalutare præberet viaticum, & ipſe Comes flens, & eiulans, & ab imo ducens ſuſpiria, nudus omnino præter femoralia, à lecto proſiliens laqueum circa collum habens, ſeſe contra venientem, qui corpus Chriſti attulit, reſupinum poſtrauit in pauimentum, creatoriſque ſui ſe proteſtans proditorem, omnes circumſtãtes ad ſingultum commouit lachrymarum, nec ſurgere, vel moueri voluit de loco ipſo, donec plenariè facta confeſſione, cum iugi riuo lachrymarum viuifici ſacramenti percepiſſet communionem. Et ſic per dies aliquot in amaritudine pœnitentiæ perſeuerans, in breui poſteà ſpiritum contritum fœliciter exhalauit. Contigit autem, quòd, cum de caſtello ad nouam eccleſiam per vnum circiter miliare corpus eius ad tumulãdum portaretur, cerei qui cum cruce de more portabantur accenſi, inter pluuiarum effuſiones, & ventorum turbines, non extinguebãtur. Vt, ſicut de beato Hugone epiſcopo Lincoln. & confeſſore contigit, apertè oſtenderent Comitem de peccatis ſuis tam amarè pœnitentem, ad lucis filios pertinere. Hoc quoque tempore, miſſus eſt à domino papa, vt legationis officio fungeretur, in partes Gallicanas, magiſter Romanus. Qui ibidem, quod legat⁹ Otho ab Anglis, à Francis ſibi concedi inſtantiſſimè poſtulauit. Sed in facie negabãtur poſtulata. Ne igitur nihil feciſſe videretur, fecit generaliter prædicari per totam legatiam ſuam, de cruce contra Comitem Tholoſanum aſſumenda. Rex verò Francorum Ludouicus, impetrata papali prohibitione ad regem Angliæ, ne terras ſuas, eo abſente, deoque militante, hoſtiliter inuaderet, cruce contra Albingẽſes ſignatus eſt. Qui conuocato exercitu copioſo valde, quia additi ſunt ei omnes cruce ſignati, & coacti ſequi iter ſuę peregrinationis, nimis faſtigioſè aſſumpſit. Et dum in girum ciuitatem Auinionis obſediſſet, ipſam dolo excogitato ſibi expugnatam ſubiugauit. Sed ſucceſſibus dolus ille caruit diuturnis. Nam procurãte Comite Campaniæ, qui, vt ſiniſtra fama refert, cum regina Blanchia adulterabatur, rex Ludouicus interiit potionatus. Circa ipſa tempora Falcaſius, quo procurante Romana curia corrupta eſt muneribus & promiſſis, vt ſua

negotia

negotia expedirentur, & hoc maximè per clericũ ſuum Robertum Paſſelevve, natione Anglicũ, dum remearet verſus Angliã, volens regem & regnũ iteratò perturbare, potionatus apud ſanctum Cyriacum, vitã flagitioſam ſubitò terminauit. Eodemque anno, Richard' de Mariſco, moribus, & ſequela regis Iohannis, quem ad epiſcopatum prouexit Dunelmeſem, apud Burgũ, poſtquã monachos innumeris vexationibus fatigaſſet, diem Kal. Maij clauſit extremum, ecclesiam ſuam fere .xl. millibus marcarum debitis relinquens obligatam. Cui ſucceſſit Richardus Sareſberieſis, poſtulatus, qui iam tuno ad tres eccleſias cathedrales ſucceſſiuè eſt aſſumptus gubernandas. Eodemque anno, defuncti ſunt epiſcopi, Benedictus Roffenſis, & Pandulph' Norvvicen. Pandulpho verò ſucceſſit Thomas de Blõduilla, clericus de Scaccario regis, Huberto iuſticiario efficaciter procurante, qui à Stephano Cantuar. archiepiſcopo, dominica proxima ante Natiuitatem domini, munus conſecrationis ſuſcepit.

Chartæ libertatum poſt .xv. collectã cancellantur. Obijt papa Honorius tertius. ſuccedit Gregorius nonus, Redijt Comes Richardus de partibus Guaſconiæ.

ANno gratiæ .Mccxxvij. rex Henricus tertius, ad Natale domini apud Radingum feſtum ſuum tenuit & celebrauit. Et eiſdem diebus natalitijs, ne nil videatur in ſeculo iocũdum ſine doloris admixtione, obijt Gulihelmus, Comes Eſſexiæ in dolorem, & in lamẽtationem, adoleſcens in donorum largitate ſatis profuſus. Deinde iam tyrannizans, rex London. veniens, cauſatus eſt ciues graui calũnia, quòd in ſuum præiudicium dederunt Ludouico regi Francorum, nunc defuncto, quem quaſi in ſinu ſuo contra ipſum diu fouerant, quinque millia marcarũ argenti in receſſu ſuo. Vnde compulſi ſunt iſdẽ ciues regi perſoluere, cauillatorũ concilio, eandẽ pecuniæ, non ſine multorum ſuſpirijs & imprecatione, quantitatem. Cepit autem ab eis quintamdecimam partem omnium mobilium ſuorum, & totius ſubſtantiæ ſuæ, ſicut ei prius fuerat ab Anglia tota conceſſum. De Burgenſibus autem Northampton cepit de auxilio mille libras, & ducentas, præter quintamdecimam, quam generaliter omnes de regno Angliæ, ſine aliquo fructu, vel regni incremento ſubſequente, perſoluebant. Compulſi ſunt etiam viri religioſi, & clerici beneficiati, hanc quintamdecimam dare omnium bonorum ſuorũ, tam rerum eccleſiaſticarum, quam laicarum, nec profuit eis appellatio ad dominum papam interpoſita, quia ſuggeſtum fuit eidem papæ ex parte regis, quòd illa collecta facta fuit ad regni Anglicani

reſtaurationem, quod ad ipſum iam ſpecialiter ſpectare videbatur, & ita, qui pater & paſtor ſperabatur, factus eſt contra gregem popularem, luporum coadiutor. Ela Comitiſſa Sarum, relicta Gulielmi de Longa ſpata, monachos Carthuſienſes, fundatos per maritum ſuum apud Heithorp, tranſtulit vſque Hentonam Bathoniēſis dioceſis. Eodem anno, cum iam rex ſecurus fuit de quintadecima ſoluta, vel perſoluenda; menſe Februario apud Oxoniam concilio congregato, denunciauit coram omnibus ſe legitimæ eſſe ætatis, vt de cætero ſolutus à cuſtodia, regia negotia ipſe principaliter ordinaret, & ſic, qui prius tutorem habuit & rectorem, Gulielmum Mareſcallum, dum viueret, & poſtmodum Petrum VVinton. epiſcopum, excuſſit ſe conſilio Huberti de Burgo, regni iuſtitiariſ, de conſilio & gubernatione dicti epiſcopi, & ſuorū, qui regi fuerant prius quaſi pædagogi, ita quòd omnes illos à curia ſua amouit. In eodem itaque lugubri conſilio, dum idem rex, ſpreto iuramento multiplici, & omni fœdere violato, fecit cancellari & caſſari omnes chartas de prouincijs omnibus regni Angliæ, de libertatibus foreſtæ, poſtquā iam per biennīū in toto regno fuerant viſitatæ, hanc prætendens occaſionem, quòd chartæ illæ conceſſę fuerant & libertates omnes generaliter, ſignatæq; in chartis ſcriptis, dum ipſe ſciolus fuiſſet, & ſub cuſtodia, nec ſui corporis vel ſigilli aliquam haberet poteſtatē, vnde viribus carere debuit, quod ſine ratione fuerat vſurpatum. Facta eſt igitur ſuper his in cōcilio ingens murmuratio, & dolor amariſſim', quòd ſententiam tam ardui negotij, pro quo ratificando tam diuturna diligentia impenſa eſt, tantus ſanguis effuſus, tanta pecunia perſoluta, ad nihilum redactā, efflauit conſilium malignantīū, & reguli leuitas puerilis, nec erat qui reclamaret, quia prævaluit pars iniuriantīū. Omnes tamen iuſtitiarium huius perturbationis ſuſpicabantur authorem. Nam deinceps tanta familiaritate cōiunctus eſt, vt omnes regni conſiliarios, præter ipſum, pro nihilo reputaret. Tunc verò denunciatum eſt viris religioſis, & alijs, qui ſuis gaudere volebant libertatibus, vt innouarent chartas ſuas de nouo regis ſigillo, ſcientes quòd rex chartas antiquas nullius momenti eſſe reputabat. Pro quarum innouatione, non iuxta ſigillorum facultatem, aut conſuetudinem, ſed quicquid iuſticiari' æſtimabat, ſoluere ſunt coacti. Eodem anno, defuncto papa Honorio.iij. ſucceſſit Gregorius nonus, epiſcopus Oſtienſis quintodecimo Kalen. Aprilis.

Aprilis. A quo, eodem anno, confirmatus est ordo fratrum Minorũ & certa regula scripta, & data, mortuo eodem anno fratre Francisco, in ipso ordine primo. Ad cuius prædicationem volucrum multitudo, cum ab hominibus sperneretur, dicitur conuenisse. In ipsius quoque corpore, postquam beatam animam efflasset, inuenta sunt quasi recentia in latere, in manibus & pedibus, quinq; vulnera per modum crucifixi. Eodem anno, mense Maio, Richardus frater regis Henrici, venit in Angliam rediens de Vasconia: Eodem tempore, Henricus de †Sanfordia. Cantuar. archidiacon', ad Roffensem episcopatũ ritè electus à Stephano Cãtuar. arciepiscopo munus cõsecrationis suscepit. Quo etiam anno, Nonis Februar. Hubertus, Angliæ iusticiarius, gladio accinctus est à rege Comitat' Cantiæ. Illis quoque diebus, facta est motio magna peregrinantium in terram sanctam, & prosperatum crucis negotium, finem fœlicissimum consecutum fuisset, si dominus Imperator, qui transfretaturus naues ascenderat, per morbi incommodum, post quatriduanam nauigationem, reuersus non fuisset. Anno ipso, orta est discordia inter Alexãdrum episcopum Cestriæ, & canonicos suos Lichefeldenses ex vna parte, & priorem & conuentum Couentrensem ex alia, sub forma electionis, & pro quibusdam alijs articulis, vtrique partium nimis dispendiosa. †Stanfordia

Decisa est contentio inter monachus Couentren. & canonicos de Lichefeld super electione episcopi.

ANno gratiæ. Mccxxviij. rex Anglorum Henricus, festum dominicę natiuitatis apud Ebor. solenniter celebrauit. Et inde recedens versus London. recto tramite properauit. In quo itinere mensuras bladi, vini & ceruisiæ falsitatis arguens, ipsas iussit comburi. Ipso anno, cassata Romæ electione magistri Gulihelmi Scoti Dunelmensis electi, quià sic regi placuit Richardus Sarum episcopus, ad eundem episcopatum transfertur postulatus. Post cuius translationem, in confinio anni iam transacti, & sequentis, scilicet in aduentu domini, & infra dies natalitios, canonici Sarum tractantes de electione celebranda, magistrũ Robertũ de Bingham, canonicũ eiusdem ecclesiæ, in episcopũ ritè elegerunt. Quo vtique anno, decisa est cõtentio, inter monachos Couentrenses, & canonicos Lichefeldenses, super episcopo eligendo, Romæ per sententiã diffinitiuam, ita scilicet, vt deinceps episcopos alternatim eligant, hoc tamen obseruato, vt prior Couentrensis in electione primam semper habeat vocem.

In qua ſententia iuri monachorum plurimum videtur fuiſſe derogatum, qui anteà ſemp pontifices elegerant abſq; conſenſu canonicorũ. Eodem anno, dominus Imperator Cõſtantinopolitanus humanę naturæ debitũ perſoluit, filiũ hæredẽ relinquens paruulum, & nõ idoneũ ad imperialẽ dignitatẽ. Circa dies illos, propter dilationes fruſtratorias, ne ſicut iurauerat tranſfretaret, papa in dominum Imperatorem ſententiam excommunicationis fulminauit, & ſententiam per diuerſas regiones fecit publicari, ex qua perturbatione Imperator in papam grauiter inſurrexit. Rex Francorum miſit, ſuper Comitem Tholoſanum, expeditionem non modicam militarem. Anno ipſo Stephanus Cantuar. archiepiſcopus, qui magnificè reliquias beati Thomæ martyris tranſlatas in locello aureo collocauit, & eiuſdem martyris feſtum conſtituit ſolenniter celebrandum, ab exilio huius mundi, ad ſui anteceſſoris beati Thomæ migrauit meritò conſortium. vij. Idus Iulij, & Cantuariæ ſepultus eſt pridie Nonas eiuſdem. Eodem tempore VVallenſes prorumpẽtes, damna finitimis non modica irrogabant, quos rex cum iuſticiario Huberto, collecto exercitu copioſo, vix firmato quodã caſtro repreſſit. Tamẽ VVallenſes inſidiantes, nacta temporis oportunitate, illud ſolo tenus complanarũt. Propter ipſum, caſtrum Stultitiam Huberti appellarunt. Anni etiam ipſius ſpatio dominus Fredericus Imperator, mare mediterranium ingreſſus, vt domino votum peregrinationis perſolueret, in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ apud Acon applicuit, cui veuientes obuiam clerus terræ & populus, cum magno honore, vt tantum decebat virum, receperunt. Suſpectum tamen ipſum multi habuerunt propter ſentiæ, qua innodabatur, ſeueritatem. Tunc Imperator grauem toti exercitui repoſuit querimoniam, quòd papa iniuſtè in ipſum tuliſſet ſententiam, eò quòd grauis infirmitas eum redire compuliſſet. Soldanus autem Babylonię, ſciens eum applicuiſſe, miſit ei xenia præcioſiſſima. Inuenit autem dominus Imperator, cum Acon applicuiſſet, exercitus populi Chriſtiani principales, Ducem de Lenburgo, patriarcham Hieroſolimitarũ, archiepiſcopos Nazarenſem, & Cæſarienſem, epiſcopos verò Angliæ VVinton. & Exonienſem. Magiſtros etiam hoſpitalis, & Teutonicorum, qui præerant octingentis militibus peregrinis, & peditibus, quaſi x. milibus. Hoc etiam anno, venit in Angliam quidam archiepiſcopus Armeniæ Maioris, gratia perigrinationis, ad loca ſancta Angliæ oraturus. Literas quoque domini papæ, de perſonæ

ſuæ

ſuæ commendatione, & cauſa ſui itineris ſecum detulit teſtimoniales. Qui cum apud ſanctũ Albanum, Anglorum prothomartyrem, orandi gratia peruenisſet, inter cætera mirabilia, quæ per interpretẽ retulit ſciſcitantib⁹, aiebat quòd vir, qui Chriſtum in carne vidit, adhuc viuit, eò quòd Chriſtus, cum duceretur ad crucis patibulum, dixerat ei, ſic te volo expectare donec iterum veniam. Vnde creditur victurus, donec dominus venerit ad iudicium magnum. Et inter loquendum interrogatus de conceptione beatæ virginis, ſi eccleſia Orientalis eam ſolennizat necne, reſpondit quòd trium ſolenniter feſtiuitatum conceptiones recolit eccleſia Armeniæ ad minus, conceptionem ſcilicet Chriſti, quæ ſingulariter priuilegiatur, eò quòd ex ſpiritu ſancto ſine macula concipientis conſummata eſt, item cõceptionem beatæ Mariæ virginis, & conceptionem beati Iohannis Baptiſtæ, eò quòd angelica admonitio interuenit. In eccleſia tamen Orientali, duæ vltimę feſtiuitates, non ſic ſolenniter recoluntur, ſicut prima. Eodem quoq; anni circulo, Euſtachius London. epiſcopus, diem clauſit extremum, in cuius loco canonici elegerunt magiſtrum Rogerium, cognomento Nigrum. Eodemque tempore, obijt Galfridus Elienſis epiſcopus, cui canonicè electus, ſucceſſit Hugo, ſancti Eadmundi abbas.

Papa nititur ſupplantare Imperatorem Fredericum, qui ideirco repatriat.

ANno gratiæ. Mccxxix. rex Henricus tertius ad Natale domini tenuit curiam ſuam apud Oxoniam, vbi venit ad eum archiepiſcopus Burdegalenſis, miſſus à magnatibus Guaſconiæ, Aquitaniæ, & Pictauiæ. Venerunt etiam ad eum ſolennes nuncij de Normannia, quorum omnium communis erat ſuggeſtio, vt dominus rex ad partes ſecurus veniret tranſmarinas, ſciturus profectò, quòd earũ magnates immutabiliter ſecũ ſtarent ad oĩa iũra ſua, quæ ibidem amiſit, recuperanda. Quod cum audiret Hubertus iuſticiarius, diſtulit negotia in futurum, donec clementius tempus arrideret. Nuncij verò aliud non habentes in reſpõſis, ad propria quaſi deluſi remeabant. Eodem tempore, papa Gregorius moleſtè ferens, quòd Imperator Fredericus, quaſi ſpreto timore ſententiæ ſuæ, negotia eccleſiæ in terra ſancta amplectabatur, deſperanſq; quòd ad vnitatẽ eccleſiæ non rediret, decreuit, ipſo depulſo, alium in culmine imperiali ſubrogare. Conſtituit igitur Iohannem de Breſne, ducem papalis exercitus, & eidem quicquid eccleſi Romana potuit adiutorij

impendere,in thesauris & armis, & indulgentia de peccatis, & admonitionibus ad prælatos,abundanter impendit.Quod cum Imperatori significaretur,facta pace cum Soldano festinanter & cautè, ne ad eum iste siniſter rumor perueniret, ad ecclesiasticum honorē & profectum, cum eodem treugam diuturnam & pacem cōstituit. Acceptaque corona regni Hierusalem, naues parauit ad repatriandum,terræque sanctæ valedicturus,orandi gratia ad flumen Iordanis cum omni humilitate inermis,& paucis stipatus, perrexit, vbi à domesticis,quos putabat amicos,paratas insidias, muniente Babyloniæ Soldano,euasit. Vnde semper posteà, quasi suspectas personas,templarios exosos, & Soldanum habuit amicissimum, fidelitatem sentiens in infidelibus,& fidelium detestans infidelitatem,& ascendens naues in terra sua prosperè applicuit, susceptus cum gaudio,& adhærentibus sibi fidelibus suis,sibi subreptas terras, in breui,imperio restituit viriliter vniuersas, de inuasoribus condignam capiens vltionē.Per idē tēpus Stephanus domini papæ capellan⁹ ad restaurandū papę thesaurū perditū,& ad dictum imperatorē Fredericū deiſciendū, omnes decimas rerū ecclesiasticarum,non deductis expensis in tota Anglia,Hybernia, & VVallia, exegit,& permittente rege,extorsit.Vnde Anglia iam multipliciter bonis spoliata, miserabiliter cœpit ad egestatem inclinari, impotens posteà respirare.Eodem quoque anno,magister Robertus de Bingham,electus Sarum,apud Septoniā munus consecrationis suscepit. Qui fabricā nouæ ecclesiæ suę non segniter prosecutus,ipsam fœliciter consummauit.Ipso quoque anno,rege,& priore,cum conuentu Cantuariæ dissidentibus de persona in archiepiscopum substituenda,cassatoq; VValtero monacho Cantuar. electus est in curia Romana, procurantibus Alexandro de Stanesby Cestrensi, & magistro Henrico de Sanford Roffensi,episcopis, & magistro Iohāne de Hotoft archidiacono Bedford. Magister Richardus cognomento Magnus Lincoln.cancellarius,& in ecclesia sua consecratur. Consecratique sunt cum eo per manum Roffensis episcopi in ea ecclesia, magister Rogerius London.electus,& Hugo Eliensis electus.iiij. Idus Iunij. Eodem anno, obijt Martinus de Patesshulle, decanus sancti Pauli London.xviij. Kalend. Decembr. vir miræ prudentiæ, & legū regni peritissimus. Applicuit eo tempore in Anglia vir inuestigabilis versutiæ,Henricus Mauclerc, Comes Britanniæ, vt regem Angliæ in partes saluò duceret transmarinas.Quod tamen negotium, vsq;

ad sereni-

ad serenitatem vernalis serenitatis,cepit dilationem.Eodemque anno,Richardus archiepiscopus pallium suscepit,à domino papa sibi transmissum.

Absoluitur Imperator,Rex Henricus pergit in Britanniam.Dux Saxonum venit in Angliam.

ANno gratiæ. Mccxxx.rex Henricus ad Natale domini tenuit curiam suam cum rege Scotorum, apud Ebor. quem ad illud festũ inuitauerat,præsente archiepiscopo ciuitatis,cum magnatibus terræ nonnullis. Contigit eodem anno, in die scilicet Cõuersionis sancti Pauli,in ecclesia sancti Pauli London. quòd cum episcopus eiusdem ciuitatis in dicta ecclesia ante maius altare staret infulatus, ad celebrandum missam celebriter,vt moris est,congregato multo populo,subitò in aëre facta est nubium densitas, & solis obnubilatio admirabilis,vt vix socius socij discretam haberet agnitionem.Facta est repente tonitrui adeo horribilis concussio, & fulminis choruscatio,vt tota ecclesia,cum turri obrui videretur,nec defuit fœtor intollerabilis. Quo viso,clerus cum populo exijt glomeratim cum festinatione,solo ad altare cum vno diacono remanente episcopo. Eodem anno, restituta ciuitate Hierusalem imperatori Frederico, & populo Christiano cum corona regni Hierosolimitani, qui coronatus est in ipsa ciuitate. De modo, & tempore,regem Anglorum, & alios principes,vt eos exhileraret,per elegãtes epistolas, auro bullatas, certificauit, in quibus continebatur, quod hic summatim perstringam. Soldanus Babyloniæ,vt prætactum est,ciuitatem Hierusalẽ populo, & cultui restituit Christiano, & patria tota libera fuit circumquaque ; ita vt pateret liber accessus Christianis peregrinis, ad loca sancta.Præterea restituta est ciuitas Bethlehem, & tota terra media inter Hierusalem & ciuitatem ipsam. Ciuitas quoque Nazareth, & tota terra media inter Acon & ipsam ciuitatem, tota terra Turonis quę largissima est,ac Christianis valde accommoda.Ciuitas Sydonis,quæ vulgariter dicitur Saëta, cum tota planitie, & pertinetijs suis,quæ multum fuit vtilis Sarracenis, maximè cum portus ibi sit congruus,& terra adiacens vberrima,& inde arma,& victualia, & multa necessaria ad ciuitatem Damasci,& de Damasco ad Babyloniam portarentur.Et quamuis ciuitatem Hierusalem,sicut melius vnquam fuit,reædificare nobis liceat,secundum pactum,necnon & castrum Iopen,castrum Cesarię,castrum Sidonis,& castrum sanctę Mariæ Teutonicorum, quod fratres ipsius domus in montana Acõ

ædificare ceperũt, & ab olim nullo treugarum tempore permiſſum extitit Chriſtianis: Ipſe tamen Soldanus, vſque ad finem treugarũ iſtarum decennalium, quæ inter nos & ipſum per decennium ſunt ſtatutæ, ædificia, vel caſtra aliqua de nouo facere, vel ædificare non debet. Sicque die dominica. xviij. die Februar. nuper præteriti, ad laudem Chriſti, qui à mortuis hac die reſurrexit, concordia huiuſmodi hinc inde extitit iuramento firmata, & in Hieruſalem coronam portauimus. Et ſic viſitauit nos oriens ex alto. Sed quia mũdus iſte ſemper amara dulcibus conſueuit permiſcere, cum ad imperiũ noſtrum redeundo veniremus, aditu ad propria vix patente, inimicos noſtros, quos papa, pater noſter, in detrimẽtũ noſtrũ exaltauerat, cõtriuimus, & motã vix ſedauimus ſeditionem, & niſi nos ſub tanta feſtinatione negotium hoc reuocaſſet, eccleſiæ ſtatus dei gratia ſolidaretur mirabiliter exaltatus. Cumque hoc mandatum ad aures principum peruenirent, & poſteà in populis diſſeminaretur, deum glorificauerunt, qui non permittit ſibi famulantes impediri, vel cõfundi. Eodemque anno, tempore quadrageſimali, dominus Imperator, omni perturbatione complanata, hoſtibus ſuis nec papæ pepercit conſanguineis, quos imperio inuenerat rebellantes. Quod videns Iohannes de Breſne, timens incidere in manus imperiales, fugit in partes Ciſalpinans, nec potuit eum papalis inſtantia reuocare. Intermeãtibus igitur ſolennibus amicis, ſedata eſt diſcordia inter ſummum paſtorem, & ſummum principem, quæ nimis fuerat eccleſiæ damnoſa. Per idem tempus, Gulihelmus de Brauſa, vir nobilis & potens, à Leolino principe Northvvalliæ, ſine iudicio, clam eſt peremptus. Eodemque tempore ad exactionem regis, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, & priores, per totam Angliam, regi pecuniam dederunt non modicam, quaſi per eam ſubtracta patri ſuo iura reuocare poſſet in partibus tranſmarinis. Proh dolor, iſta exactio pecuniæ, & papæ de decimis eccleſiæ, conſimilem finem eſt ſortita. Ciues quoque Lõdon. pro eodem negotio, ad redemptionem grauiſſimam ſunt compulſi. Iudæi etiam tertiam partem rerum ſuarum omnium, regi cum feſtinatione perſoluerunt. Eiuſdem anni curriculo, rex, congregato copioſo exercitu, pridie Kalend. Maij, naues aſcendit, & in Britanniam applicuit, apud ſanctum Mauloume. v. Nonas Maij. Eodem quoque anno, facta eſt eclipſis ſolis cõtra morem ſolitum, ſummo mane. Ipſo tempore, pacificati ſunt magnates Franciæ, prius hoſtiliter diſſidentes. Quib' congregatis cũ equis, & armis

armis, venerunt cum rege omnes, qui militare seruitium sibi debebant, in Britanniam, vt impetus regis Anglorum reprimerent, qui in vrbe Andegauensi, cum Comite Britanniæ, & alijs Britonibus multis, qui eidem fidelitatem iurauerant, moram traxit longiorem. Eodem tempore, submersus est Reimundus de Burgo, in flumine Ligeri. Circa idem tempus, Dux Saxonum, miles elegantissimus, quem dominus papa in imperium proposuit sublimare, fugit à facie Frederici Imperatoris persequentis, & venit London. vbi aduentū regis de Britānia expectabat. Ipso quoq; tēpore, Fulco Paganellus, & Gulihelmus frater eius, viri nobiles de Normannia, cum quibusdam alijs, quos secum traxerant, venerunt ad regem Angliæ in Britanniam, relictis castris suis cum terris vniuersis, & eidem, dū rex Angliæ in Britannia morabatur, adhæserunt. Eodem tempore, dominus Imperator Romam veniens, cum omnem thesaurum domini papæ exhausisset, solenniter est absolutus, & eodem die, simul in vno palatio coēpulabantur cum gaudio & hilaritate. Illis quoq; diebus, rex Anglorum, cum multo tempore in Britannia iacuisset, & dies ociosos cum infinito thesauro consumpsisset, mortuis nobilibus, multis autē fame & infirmitate attenuatis, & ad extremā inopiam redactis, in Angliam inglorius rediit, inter quos Gilbertus de Clara, Comes Glouerniæ, diem clausit extremum. Remanserunt tamen post regem in Britannia, Ranulphus Comes Cestriæ, Gulihelmus Marescallus, Gulihelmus Comes Albemarlę, cum alijs viris bellatoribus, donec clitellas penitus euacuassent. Ipso quoque tempore, facta est eclipsis lunæ, remanente sibi breuissima claritate.

Orta est discordia inter regem & archiepiscopum Cantuar. Richardum pro castro de Tonebrige. Obijt idem Richardus.

ANno gratiæ. Mccxxxi. rex Anglorum Henricus ad Natale domini tenuit curiam suam apud Lamhytham, Huberto, Angliæ iusticiario, necessaria ministrante, & ciuiliter procurāte. Per idē tempus, orta est discordia inter regem & archiepiscopum Cantuar. Richardum pro castello de Tonebridge, & alijs quibusdam terris, cum villa etiam de Tonebridge, & pertinentijs eius, quæ ad ius Cantuar. ecclesiæ spectare dicebantur. Eodem anno, mense Aprili, Richardus frater regis, disponsauit Isabellam Comitissam Glouerniæ, relictam Gilberti de Clara, nuper defuncti, scilicet sororem Gulihelmi Marescalli, Comitis de Penbrok, & nuptijs vix completis, idem Comes Gulihelmus, diem clausit extremū, & London. apud

Nouum

Nouum templum sepultus est iuxta patrem suum. xvij. Kalen. Maij. Circa illa tempora, statutę sunt treugæ inter regem Francorum & regem Anglorum, quibus statutis, reuersus est in Angliam Comes Cestriæ cum alijs, quos ibi rex Anglorum dimiserat in Britanniam. Mense verò Iulio, Petrus VVinton. episcop', completo in terra sancta iam ferè per quinquennium magnificè peregrinationis voto, reuersus est in Angliam, Kalend. Augusti, & VVintoniam veniens, susceptus est cum processione solenni, in sua ecclesia cathedrali. Eo ipso anno, Richard' archiepiscopus Romā petijt pro causa iam dicta, vbi pro voluntate negotijs expeditis, rediens, apud sanctam Gemmā, in domo videlicet fratrum Minorū, tertia dieta citra Romam, diem clausit extremum, & sic eo expirante, expirabant cūm eo negotia impetrata. Eo tempore proposuit rex ducere in vxorem, regis Scotiæ sororem, indignantibus Comitibus & baronibus suis vniuersis, Non enim, vt dixerunt, decebat, quòd rex duceret filiam natu minorem, cum Hubertus iusticiarius natu-maiorem haberet sibi matrimonio copulatam. Sed cum ab hoc proposito per Comitem Britanniæ, qui tunc erat regi pro pædagogo, rex inuitus impediretur, dedit eidem Comiti, multa promittenti sed nihil adimplenti, quinque millia marcarum argenti, ac si tantum defuisset de iactura præterita. Defuncto itaque Richardo Cantuar. archiepiscopo, decreuerunt monachi Cantuar. Radulphum de Neuella Cicestrensem episcopum, videlicet cancellarum regis, sibi in præsulem vnanimiter postulare, quia erat regi & regno fidelissimus, & inconcussa columna veritatis. Sed postquam hæc postulatio domino papæ significata innotuit, facta diligenti inquisitione de moribus eius à magistro Simone de Langeton timens zelum fidelis viri, ne quandoque regnum Angliæ, quod sincero corde diligebat, de iugo tributi, quo tenebatur, niteretur excutere, respondit, quòd rapidus erat in verbo, & præsumptuosus in opere, nec erat talis, dignus tali prærogatiua. Et vt facilius resilirent monachi à proposito, benignè concessit eis licētiam, alium sibi in archiepiscopum eligere vel postulare. Circa eadem tempora, quidam, quos supra modum grauabat intolerabile iugum Romanorum, impetratis quibusdam, quoquo modo, regalibus literis, blados Romanorum distrahentes, Cintium quendam Romanum, ecclesiæ sancti Pauli London. canonicum, hostiliter ceperunt, & post aliquos dies, vacuatis crumenis, abire permiserunt. Sed cum hæc ad regis notitiam peruenissent, papa conquerente, totum cri-

tum crimen hoc in Hubertum iusticiarium refudit, & ipsum ex illo tempore, tanquam quilibet Romanus frater eius esset, qui ipsum regem in multis tribulationibus de regno obtinendo, efficaciter sæpe adiuuit, Hubertum iusticiarium insatiabili corde persecutus est, sicut sequens narratio, legere volentibus, declarabit.

Electus est in archiepiscopum Cantuar magister Iohannes Blundus. cassato Iohanne priore. Hubertus de Burgo magnam patitur persecutionem.

ANno gratiæ. Mccxxxij. rex Anglorum Henricus tertius, fuit ad Natale domini apud VVinton. cui Petrus eiusdem vrbis antistes omnia necessaria procurauit, & festiua; tam regi quàm suis, exhibuit indumenta cum donatiuis. Per idem tēpus, rex propter nimias expensas, quas effudit in Britannia, auxilium pecuniare sibi postulat, tam à militibus quam prælatis, exhiberi. Eodem tempore à conuentu Cantuar. electus est Iohannes, prior eiusdem ecclesiæ, in archiepiscopum Cantuar. qui cum esset regi præsentatus, & acceptus, profectus est Romam, vt electionem rite factam impetraret à sede apostolica cōfirmari. Sub eisdem diebus, Henricus Roffensis episcopus, cum in sabbato, quo cantatur: Sitientes venite ad aquas, apud Sidingburne, presente electo Cantuar. parato transalpinare, ordines celebrasset, astante clero & populo, sermonem faciens, fiducialiter protestatus est, dicens. Gaudete omnes in domino fratres, scientes indubitanter, quòd vno & eodem die, nuper exierunt de purgatorio, rex quondam Anglorum Richardus, & Stephanus Cantuar. archiepiscopus, cum vno capellano eiusdem archiepiscopi, ad conspectum diuinæ maiestatis migraturi, & in eo die, non nisi illi tres de locis pœnalibus exierunt. Et his dictis meis fidem adhibeatis plenissimam & certam, quia mihi & cuidam alij, tertia iam vice, hoc per visionem reuelatum est, ita manifestè, quòd ab animo meo omnis dubitationis ambiguitas remouetur. Venit eodem tempore Romā prior Cantuar. Iohannes electus Cantuar. vt eius electio à domino papa confirmaretur. Sed quià videbat eum papa nimis senem, & simplicem, & minus idoneum tantæ dignitati, persuasit ei, vt cederet in spiritu lenitatis, quià credidit eum esse sanctum, & bene religiosum. Ipse verò libenter, & in spiritu humilitatis, factæ electioni renunciauit. Tunc papa, concessit licentiam monachis ipsis, quos minus discretos reputauit, vt alium, & talem eligerent, cui onus suum communicare, & curam competenter committere possent pastoralem. Circa dies illos, Leolinus, princeps VValliæ fines baronū Angliæ in-

gliæ ingreſſus, cœpit more ſolito vacare incendijs & rapinis. Conſiderans autem rex diligenter, quid theſauri in ærario regio continerẽtur, minus multo, quàm credidit, inuenit in depoſito. Exegit igitur à ſuis miniſtris diſtrictum ratiocinium, Ranulphumque, cognomento Britonem, cameræ ſuę theſaurarium, ab officio ſuo deponẽs, tenenſque in arcto, ad grauiſſimam compulit redemptionem. Concilioque in his fretus epiſcopi VVinton. Hubertum de Burgo, iuſtitiarium regni, ab officio ſuo, licet chartam regis haberet balliuæ ſuæ ſibi perpetuandæ, rex amouit truculenter, Stephanum de Segraue ſubrogando. iiij. Kalend. Auguſti. Exegitque de theſauris ſuis ratiocinium, impoſuitque ei crimina enormia, obiecto etiam crimine læſæ maieſtatis. Inſurrexerunt igitur multi in eum, inſurgente rege, & eum in multis accuſauerunt, inter quos ciues Lõdon. quaſi appellantes eum ſceleris, ſuper ſuſpendio Conſtantini, conciuis ſui, exigerunt ſanguinem ſuum de manibus ſuis, poſtulãtes, inſtantia magna, ſibi de tali iniuria iuſtitiam exhiberi. At Hubertus, cum talia cognouiſſet, ad eccleſiam Mertonæ fugit, ibidem inter canonicos deliteſcens. Eodem anno, tempore autumnali, electus eſt magiſter Iohannes Blondus, apud Oxoniam ſtudens, & legens in theologia, in archiepiſcopum Cantuar. qui à rege ſuſceptus, cum monachis quibuſdam Cantuar. Romam profectus eſt, vt electionem ſuam confirmari à ſede apoſtolica impetraret. Temporibus ſub eiſdem, conceſſa eſt regi pro debitis, quibus adhuc pro Britannico negotio, Comiti Britanniæ tenebatur aſtrictus, quadrageſima pars rerum mobilium ab epiſcopis, abbatibus, prioribus, clericis & laicis, ſicut ea habuerunt, in frugibus tunc cõgregatis circa feſtũ ſancti Michaelis, conſilio Stephani de Segraue, extorquenda. Per idem tẽpus Hubertus, regiæ iræ cognoſcens aſperitatem, non eſt auſus apparere præſentiæ regis die ſibi præfixo. Tunc rex iratus, ſignificauit Maiori London. iam hora inſtante veſpertina, quatenus ſtatim viſis regijs literis, coniunctis ſibi vniuerſis ciuibus vrbis, qui arma mouere poſſent, irent Mertonam, hoſtiliter inde Hubertum de Burgo viuum vel mortuum extracturus, & eidem præſentaturus. At Maior, ſigno communi pulſato, cum populo ciuitatis armat' illuc properauit, regijs mandatis pariturus. Quod cum audiſſet Hubertus, ante maius altare ſe in orationibus proſternẽs, corpus ſuum, & animam deo commendauit. Dum autem illuc ruerent ciues armati cateruatim, ſuggeſtum erat regi, quòd ſi violata pace eccleſiæ Hubertum,

quon-

quondam magistrũ suum, notũ pro fideli omnibus ferè Cisalpinis regionibus, totaliter cõfunderet, omnes, præcipuè Franciæ nationes, in vos conuicijs insurgent & opprobrijs, & fortè, cum ipsa vltrici ecclesia, arma mouebunt. Quo audito, & salubriter intellecto, ante seditionem motam, ciues furibundos festinanter reuocauit. Post hæc autem, Lucas, archiepiscopus Dublinensis, qui beneficia sibi ab eodem gratanter collata recognouit, eundem Hubertum in domino consolatus, multis precibus impetrauit à rege inducias Huberto, vt tempus haberet deliberandi, vt obiectis commodè posset respondere, quæ vix concessa sunt, vsq; ad octauum epiphaniæ. Tunc super his per literas regis Hubertus certificatus, ad sanctum Edmundum iter arripuit, vbi vxor eius Margareta morabatur, gloriosi regis, & martyris rogaturus de tribulatione consolationem, & transiens per Essexiam, hospitatus est in villa quadam, ad ius episcopi Norvvicen. pertinente. Quod cum regi fuisset relatum, ira inæstuauit vehementi, metuens, si Hubertus ita recederet, perturbationem machinaretur in regno, vnde facti pœnitens, misit post eum Godefridum de Granecumbe militem, cũ cc. armatis, præcipiens sub pœna suspendij, quatenus illum captum reducerent, & in Turri London. vinctum incarcerarent. At illi cum festinatione profecti, inuenerunt Hubertum in quadam capella, hospitio suo vicina, crucem in vna manu, & in altera corpus domini baiulantem. Erat enim præmonitus de aduentu quærentium animam eius, & surgens de strato, soporatus ad capellam confugit. At Godefridus, cum socijs armatis, capellam ingressus, præcepit ex ore regis, vt exiret de capella, & veniret London. cum rege locuturus. Sed Hubertus, quòd iram regis nimis timebat, respondit, & ideo nullo modo exire ausus extiterat. At Godefridus, & eius complices rapuerunt crucem, cum corpore Christi de manibus eius, & vinculis eum constringentes adduxerunt London. & ipsum in turri posuerunt compeditum. Quo audito, episcopus London. grauiter conquestus est regi, de tam enormi violatione ecclesiæ, & procuratit audaciter, & constanter, vt Hubertus in capella, qua captus fuerat, reduceretur. Fecit igitur rex circumuallari capellam, præcipiens sub pœna suspendij, ne aliquo ejaderet ingenio, & ne cibum haberet exurbando diligenter, vicecomitibus Hertfordiæ, & Essexiæ, cum copia vigilantium, districtè præcepit. Videns igitur Hubertus mortem tutissimam sibi imminere, sponte de capella exijt offerens se

† Granecumbe

vicecomitibus,qui eum obseruabant. Dixit enim se potius velle regis misericordiam experiri,quàm tabescere fame detestanda. Eisdē
†Staney. temporibus per regios satellites, Petrum de †Taney, Gulihelmum de Colevvtthe,& Adam filium Gulihelmi,fecit rex colligi per Angliam quadragesimam omniū mobiliū apparentiū, sicut se habuerunt in crastino sancti Mathæi, anno regni sui. xvi. Circa idē tēpus, obijt Ranulphus,Comes Cestrię,& Lincoln.apud VValingford.v. Kal.Nouembr. De cuius obitu,cum nūciaretur Huberto de Burgo rumor,& diceretur quòd vnus de maximis hostibus suis mortuus esset,assumpto suspirio cum alto gemitu,ait,deus propicietur animę ipsius,& postulans psalterium,ante crucem stando, sine pausatione ipsum ieiunus psalliendo compleuit pro anima Comitis memorati. Eodemq; tempore, audiens rex quòd Hubertus magnam partem pecuniæ apud Nouum tēplum depositam fuisset sub custodia Templariorū,oīa diripuit, dicēs,omnia hæc & alia dolosē,& furtim ab ærario suo fuisse subtracta. Hoc etiam anno,papa Gregorius constituit visitatores super religiosos,per vniuersum orbem constitutos. Eodemque anno,Rogerius London.episcopus, accusat' inter alios super districtione frugum Romanorum,saltem de cōsensu, profectus est ad sedem apostolicam,vt suam ibi purgaret innocentiam. Qui post multos labores,& spoliationem obiter,& emunctionem locu lorum in curia,demum vexatus inaniter remeauit. Nec multo post ægre sustinens vsurarios Christianos quos Caursiuos appellamus, in ciuitate sua habitare,& fœnora sua,variato nomine palliātes, exercere,conabatur eos à diœcesi sua propulsare. Sed ipsi recalcitrantes,Romanæ curiæ fulti patrocinio,ipsi,post multos,quibus eū exagitauerant,labores,silentium imposuerunt. Eodem anno,Ela Comitissa Sarum,fundauit abbatiam canonicarum de Lacok.

Exegit rex ratiocinium à Petro, episcopo VVinton. Item à Stephano de Seigraue,& Roberto Passelevve.

ANno gratiæ.Mccxxxiij. rex Anglorum Henricus Tertius, venuit curiam suam ad Natale apud VVigorniam,vbi de consilio Petri VVinton.episcopi,omnes naturales curiæ suę ministros à suis amouit officijs,& Pictauienses,& alienigenas, eorū ministerijs subrogauit. Gulihelmum de Rodune militem expulit contemptibiliter,qui in curia regis vices gerebat Magni Marescalli, quod idē Richardus Marescallus nimis molestè tulit. VValterum quoque,cognomento Mauclerk, episcopum scilicet Carleolensem,idem rex

Henri-

Henricus per consilium prædictum, ab officio thesaurariæ expellens, centum libras ab eodem exegit, & custodias quasdam, quas eidem per chartam confirmauerat, truculenter subtraxit. Consiliarios autē suos omnes, tam episcopos quàm Comites, ac barones, & quosdam de regno suo nobiles, ita præcipitanter abiecit, vt nulli crederet nisi episcopo memorato, quasi coleret ipsum pro deo, charumque suum Petrum de Riuallis. Vnde factum est, vt expulsis castrorum custodibus per totam ferè Angliam, rex omnia sub ipsius Petri custodia commendaret. Tunc idem Petrus, Wintoniæ episcopus, attraxit in suum consortium Stephanum de Segraue, regno & ecclesiæ nimis infestum, qui dederat prauum consilium magistro Stephano, papæ capellano, decimam collecturo ecclesiarum Angliæ, ne finem faceret cum prælatis Angliæ, sed ipsam decimam, in integrum collectam, diligenter papæ reseruaret, per quod consilium detestabile, ecclesia incurrit damnum inæstimabile multipliciter. Per hoc enim ascendit summa collectæ in duplam ferè quantitatem, & quod peius erat, per hoc patuit Romanæ curiæ cupiditati, numerus, & pretium ecclesiarum, præbendarum, & reddituum singulorū Anglicanæ regionis, vnde magis ac magis rapinis eorum auidius inhiabant. Sed conditionaliter conuenit inter dictos ipsos Stephanos, quòd pro ista proditione obtineret ipse Stephanus de Segraue, ad opus filij sui clerici à sede apostolica indulgentiam, plura beneficia, quot possint ei acquiri, liberè possidendi. Sed caruit successibus fraus illa, in rempublicā nequiter machinata: Nam idem clericus, filius Stephani prædicti, per breue tempus, vltore deo, vitam terminauit. Adiunctus est eis Robertus cognomento Passelewe, qui cum Falcasio domino suo Romæ contra regem & regnum aliquando toto conamine, & effusa non minima pecuniæ quantitate, grauamina machinabatur. Hic, sub Petro de Riuallis, thesauros regis custodiuit, sicque factū est, vt totius regni habenę alienigenis, & ignobilibus, spretis aliis, committerentur. Inter nobiles igitur Angliæ surrexit quasi alter Mathathias, vir nobilis, & miles strenuissim', Comes Richardus, regis Marescallus, zelo iusticię prouocatus, desipientis regis cōstanter increpans simplicitatem. Ipsi quoq; Comiti adhęserunt Gilbertus Basset, Walterus & Philippus fratres sui, & Richardus Siwardus. Præter dictā causam discordię fomitē ministrauit, quòd rex de consilio alienigenarū, & quorundā iam dictorū indigenarū per blanditijs, & adulationibus infamantium, materia de Netheraūene

in Comitatu VVilteſire, dictum Gilbertum Baſſet iniuſtè, & ſine iudicio diſſeiſiuit, ſpoliando violenter, & Petrum de Malolacu, Pictauiēſem, eodem inueſtiuit. Quiamin iuriam dictus Comes reputans ſuam, imò publicam, per epiſcopos, clericos, fratres prædicatores, & minores, inſuper per ſuos pares multoties regem interpellauit, vt dictum Gilbertum Baſſet, & alios regni naturales, ſecundum leges, & regni conſuetudines, tractaret iudicialiter, alienigenarum & prædictorum malignantium prauа conſilia non ſequendo. Quorū preces & monitiones rex nullatenus exaudiuit, ſed ex hoc ira maiori commotus, tam dictum Comitem, quàm complices ſuos, de VValliam expulſos, fecit vtlagari, terris & poſſeſſionib' eorum datis in direptionem, & omnibus bonis confiſcatis. Et quoniā magna neceſſitas ad remedium excogitandum compulit memoratos, elegerunt potius tantę iniuriæ viriliter reſiſtendum, & pro patria pugnandum, quàm iniuſtam & voluntariam aliquorum exhæredationem ſuſtinere. Et licet in perſonam regis per caſum poſſent aliquando deſæuiſſe, hoc nolentes, ſuos per prędas, ſpolia, incendia, modis omnibus, quibus poterant, damnificauerunt per totam æſtatem, & hyemem, dicta guerra perdurante. Eodem anno. x. Kalend. Aprilis, mugierunt horribilia tonitrua, & ſecuta eſt per totam æſtatem tanta pluuiarum inundatio, quòd vbique viuaria confregit & ſtagna, atque molendina, per vniuerſam ferè Angliam, à ſuis ſedibus violenter euulſit. In campis nempè arabilibus, pomarijs fructiferis, & alijs locis inſolitis, proruperunt fonticuli, riuulis diſcurrentibus, qui piſciculos produxerunt, aptatis ad hos inſolitis molendinis. Eodemque tempore. vi. Idus Aprilis, circa horam diei primam, vltrà fines Hereforditæ & VVigorniæ, in cælo quatuor ſoles adulterini, præter verum ſolem, cum quibuſdā circulis ſeſe prodigialiter intерſecantibus, apparuerunt, & ſubſecuta eſt ſtrages maxima in cōfinio VValliæ, in partibus cōterminis, & in Anglia incendia miſeranda. Hoc anno mortuus eſt VVarinus Baſſet in obſidione, & aſſultu caſtri de Kaerdif. Ipſo quoque tempore, Romæ caſſata eſt electio magiſtri Iohānes Blondi. Scripſerat enim pro eo epiſcopus VVinton domino imperatori, vt dignaretur iuuare eundem Iohannē, vt promoueretur ſine talibus impedimentis, quibus alij, qui ad eandē dignitatem vocabantur, fuerant præpediti. Papa verò, qui imperatorem ſincero corde non diligebat, non adquieuit ſuæ petitioni, cauſamq; ſimulans caſſationis ſuæ, obiecit eidem Iohanni acriter,

quòd

quòd sine dispẽsatione duo beneficia, quibus annexa fuit cura, obtinuerat, quę causa, vt ait, satis valida fuit ad ipsius cassationẽ, & ita magis ei obfuit, quàm ꝓfuit, episcopi VVinton. familiaritas, & ipsi' petitio. Eodem tẽpore, elect' est in archiepiscopũ Eadmũdus de Abindune. Per idẽ tẽpus, videns se distitutũ Comes Richardus, confœderatus ẽ cũ Lęolino, & aliis magnatibus illius regionis, prędito iuramento. Et tunc tẽporis, in crastino scilicet beatę Mariæ apud Douerã applicuerunt viri bellicosi multi, ex regionibus transmarinis veniẽtes, & ad regẽ apud Glouerniã peruenerunt. At rex illorũ & aliorum multorũ vallatus cateruis, ad Herefordensem vrbẽ exercitũ suũ promouit copiosum. Eodemq; tempore V. Valterus Carleolensis, episcopus, quibusdã iniurijs sibi à regẽ illatis, apud Douerã nauem erat ingressus, vt transfretaret. Superuenerunt aũt quidã ministri regis, eijcientes eũ cum socijs suis de naui; & firmiter ex parte ipsius regis prohibebant, ne absq; illius licentia de regno exiret. Applicuit autẽ eo tempore ibidẽ Rogerius Lõdon. episcopus, à curia Romana reuersus, qui videns iniuriã illatã præfato episcopo, excõmunicauit omnes qui in eum manus iniecerant violentas, & inde profectus ad regem, inuenit eum apud vrbem Herefordensem cum exercitu suo, ibique in præsentia regis, & quorundam episcoporum de violentia, Karleolensi episcopo illata, supradictã sententiã innouauit, rege tamem murmurante, & ne talem ferret sententiã prohibente. Episcopo autem London. omnes qui præsentes fuerunt episcopi, fauorẽ præbuerunt. Eodem tempore, rex consilio Petri VVinton. episcopi, Marescallum diffidauit per episcopum Meneuensem. Ipso quoque tempore, Hubertus, qui in castro de Diuises tenebatur incarceratus, præmonitus quòd eum episcopus Petrus fame perimere proposuerat, sponte seipsum ab alto muro misit in fossatum, & intrans in ecclesiam, violenter à custodibus castri extractus est. Sed reclamãte episcopo viriliter, diœcesano scilicet Sarum, in ipsam ecclesiam reductus, non multũ post tempus, per cõplices Marescalli, inde raptus est, & militaribus armis decẽter armat', in VValliamq; ductus, regis hostibus, iij. kal. Nouẽbr. est associatus. Per idẽ tempus, quadã nocte, rex apud Grosmundũ, hostibus ex improuiso prorũpentibus, magnam cũ magna iactura incurrit confusionem. Et posteà paruo elapso tẽpore, facta est congressio grauissima & hostilis, apud castrum Monumutense, vbi ex parte Marescalli capt' fuit Thomas Sivvard'

iuuenis, bellator præclarus: ex parte regis milites. xv. seruientes autẽ quàm plurimi. Acta sunt hæc die sanctæ Catherinæ. Eodem anno, construxit rex domum conuersorum London. errorem Iudaicum relinquentibus, in certis redditibus, pro animæ suæ & patris sui redemptione, illis vitæ necessaria in perpetuum assignauit. Similiter zelo dei tactus, hospitale nobile Oxoniæ, non procul à ponte peregrinis & infirmis, per partes illas transmeantibus, propriis sumptibus fabricauit.

Perimitur nobilis miles Richardus, Comes de Penbrok, in Hybernia. Eadmundus, consecratus in archiepiscopum Cantuariensem, pacificat fratrem eius Gilbertum regi, simul & alios magnates regni.

ANno gratiæ. Mccxxxiiij. rex Henricus tertius, tenuit curiam suã apud Glouerniam ad Natale domini. Guerra, quæ anno præcedenti incepit, hoc anno terminata est. Firmatæ sunt treugæ inter regem & prædictum Comitem, à Purificatione vsque ad Pascha. Infra quod tempus, Richar. Comes de Pembrok in Hybernã transfretauit. A iustitiario. M. & ab aliis magnatib' Hybernie homagiũ, & fidelitatẽ sibi fieri, & castra reddi instãtissimè postulauit, firmiter asserens se à terra ipsa nũquam recessurũ, nisi sibi prius castella reddita essent. Ex quo indignãtes magnates Hyberniæ, in contradictionem conspirantes, sine moræ dispendio, omnibus viribus se suosque ad resistendum parauerunt. Quodam verò die, rerum euentu exigẽte, dicti Comitis magnanimitas, non expectatis suorum auxilijs, pugnã cum ipsis aggreditur, quoniam omnes ferè, quos habebat præsentes, in primo cõflictu ipsũ Comitẽ solũ in cãpo relinquentes, se in fugã conuerterunt, dicto Comite, post multorũ necem, lethali vulnere sauciato, & sic hostes sui victores extiterũt, & ipsum captum, in proprium castrum, vbi post paucos dies diem clausit extremũ, reduxerunt. Et sic consolatio Anglicana, quæ per strenuitatem ipsius Comitis sperabatur respirasse, sorte tenebrosa subitò obfuscabatur. Interim durantibus adhuc huius tempestatis reliquijs, magister Eadmundus de Abendune, dominica, qua cantatur: Letare Hierusalẽ, scilicet. iiij. Nonas Aprilis, consecratur in archiepiscopum Cantuariensẽ à domino Rogerio Londinensi episcopo, apud Cantuariam. Qui quidem pallium suscepit eodem die, per manũ Henrici Roffensis episcopi. Qui tantam gratiam in oculis regis inuenit, quòd ad instantiam suam, mutato consilio alienigenarum, & æmulorum dicti Huberti, omnes magnates, qui Marescallo adhæserunt, simul

& Hu-

& Hubertum, ad pacem regis reduxit, & ipsis reconciliatis, & etiam Gilberto, fratre Richardi Mareſcalli, in Hybernia, vt dictũ eſt, perempti, in hæreditate fraterna liberaliter ſubſtituto, abiectiſque prioribus conſiliarijs ſuis, & in confuſionem datis, circa aſcenſionem domini guerra eſt pacificata. Eo ipſo anno, in confinio imperij, partes Alemanniæ contingenti, non procul à mari, victi ſunt quidam noui hæretici, dicti Canini, & de ſub cælo penitus in ore gladij ſunt deleti. Ipſo etiam anno, aperti ſunt oculi regis, & relatione fidedignorum certificatus de fidelitate & cõſtantia Comitis Richardi Mareſcalli, & de proditione ſibi facta per quaſdam adulterinas literas in Hyberniam tranſmiſſas, exegit ratiocinium ſibi reddi de theſauro ſuo, ſimul & de ſigillo nequiter cuſtoditis, à Petro VVinton. epiſcopo, & Petro de Riuallis, Stephano de Seigraue, & Roberto Paſſelevve. At ipſi regis metuentes iracundiam, ſubito receſſerunt. Vndè ad pacem eccleſiæ fugientes, epiſcopus, & Petrus Riuallis, in eccleſia cathedrali apud VVinton. latitabant. Stephanus verò de Seigraue, in eccleſia ſanctæ Mariæ, ſcilicet abbatia† monialium, vbi ſe clericum eſſe, & fuiſſe palam proteſtatus eſt, dilituit. Robertus verò ad latibulum ſe conuertit incognitum, ita quòd quærentes eum, defecerunt ſcrutantes ſcrutinio, cui latitanti vix tutum fuit quoddam cellarium apud Nouum templum. Archiepiſcopus autem, Eadmũdus, Cantuar. vir miræ ſanctitatis, & manſuetudinis, pacem & honorem regis & regni ſitienter deſiderans, omnem effudit diligentiam pluries intermeando, vt pacem inter regem & ſuos homines naturales ſolidaret. Rex autem ſciens ipſum ſanctum & iuſtum, animum ſuum precibus ſuis multum inclinauit. Tandem interueniẽte pecunia, cum precibus pontificalibus, regiam clementiam prænotatis impetrauit. Et ſic fortunalis rota, volubilitate fallibili, curiales & aulicos exagitauit. Eodemque anno, exigentibus meritis ſuis, datus eſt in confuſionem Comes Britanniæ, per regem Francorum, cui ſolummodò pro nobilitate ſanguinis, ne morte turpiſſima puniretur, regia pepercit mãſuetudo, quià cũ regẽ Angliç multiplici ꝓditione fefelliſſet, attentauit & regem Francorum nequiter ſimili decipere impoſtura. Rex autem Anglorum ab illo proditore abſtulit omnes terras & poſſeſſiones, quas in Anglia poſſidebat. Quod cum audiſſet idem Comes verſutus & fallax, ipſum ſcilicet vtrobique cecidiſſe in laqueos, quos tetendit, ex ingenuo Comite factus eſt pirata nequiſſimus, inſidians Angliæ mercatoribus, in aquis multis

† Canonicorum.

operationem facientibus, multa multis faciens impedimenta. Anno ipso, rex percipiens simplicitatem suam à multis multoties circumueniri, saniori fretus consilio, Hugonem de Pateshulle, clericum, cuius prudentiam & fidelitatem, dum diffinitam pecuniam, à vicecomitibus recepisset, indubitanter expertus est. Transtulit illum, vt suum summum thesaurarium & consiliarium, dicens ei, quia super pauca tibi commissa fuisti fidelis, supra plura te constituam. Pater tuus, vir nobilis, fidelis, & magnæ authoritatis fuit, te precor quoq; patrizare. Ipso quoque tempore, orta dissensione grauissima inter papam & Romanos, idem papa, cum suis cardinalib' recessit Perusium, vbi per aliquod tempus morabatur. Et ipso anno, capta est insula Maiorica, quæ sic dicta est, ad differẽtiam cuiusdam vicinæ insulæ minoris, quæ Minorica appellatur, quæ sunt in mari mediterraneo inter Hispaniam, & terram regis Marochiæ. Capta est autem per regem Arrogoniæ & ciues Massiliæ, & Christiano cultui restituta. Anno ipso, obijt Hugo Folioth, Herefordẽsis antistes, cui successit magister Robertus de Meidenestanes, qui ab Eadmundo Cantuar. archiepiscopo munus consecrationis suscepit.

Obijt Hugo Lincoln. episcopus, succesit Robertus Grosseteste. Petitur Isabella soror regis in Imperatricem.

ANno gratiæ. Mccxxxv. rex Henricus tertius, ad Natale domini tenuit curiam suam apud VVestmonasterium. Eodem tempore vij. Iudæi adducti sunt coram rege apud VVestmonasteriũ, qui de Norvvico puerum quẽdam, quem furto sublatum iam per annum à conspectu Christianorum absconderant, circumciderunt, vocantes eum Ieremiam, volentes eum crucifigere, vt dicitur, in solennitate Paschali. Sed super hoc conuicti in regis præsentia, confessi sunt rei veritatem, & sic de vita sua & membris in ipsius voluntate sub carcerali custodia remanserunt. Ipso tẽpore, obijt Hugo de VVelles, Lincoln. episcopus sexto Idus Februarij, & sepultus est apud Lincolniam in ecclesia cathedrali. Cui successit Robertus, cognomento Grose teste, qui apud Radingum munus consecrationis ab Eadmundo Cantuar. archiepiscopo suscepit. Eodẽ anno, obijt Gulihelmus abbas sancti Albani, die sancti Matthiæ apostoli, postquam strenuè ecclesiam rexerat annis. xx. & mensibus tribus, cui successit Iohannes prior Hertfordiæ, videlicet cuiusdam cellæ ad ecclesiam sancti Albani pertinentis. Et circa eosdem dies, Henricus de Sanfordia, Roffensis antistes, diem clausit extremum. vi. Kalend. Martij.

Hoc

Hoc etiam anno, qui est annus postquam constitutę sunt treuge decennales in terra Promissionis, inter Romanum Imperatorem Fredericum & Babyloniæ Soldanum, facta est prædicatio solennis de cruce assumenda per orbem vniuersum, Christiana fide insignitũ, ad commonitionem & instantiam dicti Gregorij papæ. Qui literas in diuersas orbis partes prælatis, in theologia & officio prædicandi peritis, per minores & prædicatores, autẽticas destinauit, & prosperatum est negotium crucis in manibus eorum. Ipso quoque anno, post Pascha, Imperator Fredericus missis nuntijs in Angliam, petijt à domino rege Henrico Isabellam sororem suam, sibi dari in vxorem. Consilio itaque super hoc cum suis habito, eam cum nuncijs, viris spectabilibus, eidem Imperatori destinauit. Quam quidem venerabiliter acceptam, desponsauit die Pentecostes. vi. Kalend. Iunij. Eodem anno, misit rex solennes nuntios in Prouinciam, vt nomine suo Alienorem, filiam Comitis Prouinciæ, ipsi duceret in vxorem. Qui sponsalibus inter eos contractis, fecerunt per Robertum Munchegros, militem, nomine regis, per verba de præsenti, die sancti Clementis apud Tarascum cõtrahi matrimonium. Quod postmodum apud Viennam. xviij. Kalend. Ianuar. fuit innouatum. Hoc quoque anno, Corduba, nobilis ciuitas Hispaniæ, à rege Castellæ capta est, fratre Miramulini ibidem occiso, cum innumerabili plebe infidelium. Eodemque anno, in Aduentu domini, obijt Robertus, filius VValteri. Per idem tempus, Petrus VVinton. episcopus, ad mandatum domini papæ, Romam profectus est. Compositæ sunt sub compendiosa abbreuiatione, decretales Gregorianæ. Huc usque Rogerus de VVindeleshore, cronica sua digessit.

Rex Angliæ Henricus tertius, duxit Alienoram, filiam Comitis Prouinciæ. Oritur discordia inter papam & Imperatorem.

ANno gratiæ. Mccxxxvi. rex Henricus tertius ad Natale domini, tenuit curiam suam apud VVintoniam. Ipso anno, rex Henricus tertius duxit Alienoram filiam Reymundi, Comitis Prouinciæ, in vxorem, qua desponsata apud Cantuariam, nuptias celebrauit apud VVestmonaster. die sanctorum Fabiani & & Sebastiani. Eodem anno. xvij. Kalend. Septembris, obijt Thomas de Bloneuilla, episcopus Norvvic. cui successit Radulphus, die apostolorum Simonis & Iudæ. Eodemque anno, magister VValterus de Cantilupo, electus est in episcopum VVigorn. Obijt Thomas abbas Euesham. iiij. Idus Decembris, cui successit Richardus prior Hurley, qui vij. Ka-

operationem facientibus, multa multis faciens impedimenta. Anno ipso, rex percipiens simplicitatem suam à multis multoties circumueniri, saniori fretus consilio, Hugonem de Pateshulle, clericum, cuius prudentiam & fidelitatem, dum diffinitam pecuniam, à vicecomitibus recepisset, indubitanter expertus est. Transtulit illum, vt suum summum thesaurarium & consiliarium; dicens ei, quia super pauca tibi commissa fuisti fidelis, supra plura te constituam. Pater tuus, vir nobilis, fidelis, & magnæ authoritatis fuit, te precor quoq; patrizare. Ipso quoque tempore, orta dissensione grauissima inter papam & Romanos, idem papa, cum suis cardinalib' recessit Perusium, vbi per aliquod tempus morabatur. Et ipso anno, capta est insula Maiorica, quæ sic dicta est, ad differẽtiam cuiusdam vicinæ insulæ minoris, quæ Minorica appellatur, quæ sunt in mari mediterraneo inter Hispaniam, & terram regis Marochiæ. Capta est autem per regem Arrogoniæ & ciues Massiliæ, & Christiano cultui restituta. Anno ipso, obijt Hugo Folioth, Herefordẽsis antistes, cui successit magister Robertus de Meidenestanes, qui ab Eadmundo Cantuar. archiepiscopo munus consecrationis suscepit.

Obijt Hugo Lincoln. episcopus, succesit Robertus Grosseteste. Petitur Isabella soror regis in Imperatricem.

ANno gratiæ. Mccxxxv. rex Henricus tertius, ad Natale domini tenuit curiam suam apud VVestmonasterium. Eodem tempore vij. Iudæi adducti sunt coram rege apud VVestmonasteriũ, qui de Norvvico puerum quẽdam, quem furto sublatum iam per annum à conspectu Christianorum absconderant, circumciderunt, vocantes eum Ieremiam, volentes eum crucifigere, vt dicitur, in solennitate Paschali. Sed super hoc conuicti in regis præsentia, confessi sunt rei veritatem, & sic de vita sua & membris in ipsius voluntate sub carcerali custodia remanserunt. Ipso tẽpore, obijt Hugo de VVelles, Lincoln. episcopus sexto Idus Februarij, & sepultus est apud Lincolniam in ecclesia cathedrali. Cui successit Robertus, cognomento Grosse teste, qui apud Radingum munus consecrationis ab Eadmundo Cantuar. archiepiscopo suscepit. Eodẽ anno, obijt Gulihelmus abbas sancti Albani, die sancti Matthiæ apostoli, postquam strenuè ecclesiam rexerat annis. xx. & mensibus tribus, cui successit Iohannes prior Hertfordiæ, videlicet cuiusdam cellæ ad ecclesiam sancti Albani pertinentis. Et circa eosdem dies, Henricus de Sanfordia, Roffensis antistes, diem clausit extremum, vi. Kalend. Martij.

Hoc

Hoc etiam anno, qui est annus postquam constituti sunt meuge decennales in terra Promissionis, inter Romanum Imperatorem Fredericum & Babylonia Soldanum facta est predicatio solennis de cruce assumenda per orbem vniuersum. Christiana fide insignitũ, ad commonitionem & instantiam dicti Gregorij papæ. Qui literas in diuersas orbis partes prælatis, in theologia & officio predicandi peritis, per minores & predicatores, autẽticas destinauit: & prosperatum est negotium crucis in manibus eorum. Ipso quoque anno, post Pascha, Imperator Fredericus missis nunciis in Angliam petijt à domino rege Henrico Isabellam sororem suam, sibi dari in vxorem. Consilio itaque super hoc cum suis habito, eam cũ nunciis, viris spectabilibus eidem Imperatori destinauit. Quam quidẽ venerabiliter acceptam, desponsauit die Pentecostes. vi. Kalend. Iunij. Eodem anno, misit rex solennes nuncios in Prouinciam, vt nomine suo Alienorem, filiam Comitis Prouincie, ipsi ducerent in vxorem. Quibus desponsalibus inter eos contractis, fecerunt per Robertum Munchegros, militem, nomine regis, per verba de præsenti, die sancti Clementis apud Tarascum cõtrahi matrimonium. Quod postmodum apud Viennam. xviij. Kalend. Ianuarij fuit innouatum. Hoc quoque anno, Cordoba, nobilis ciuitas Hispaniæ, à rege Castellæ capta est, fratre Miramulini ibidem occiso, cum innumerabili plebe infidelium. Eodemque anno, in Aduentu domini, obijt Robertus, filius VValteri. Per idem tempus, Petrus VVinton. episcopus, ad mandatum domini papæ, Romam profectus est. Compositæ sunt sub compendiosa abbreuiatione, decretales Gregorianæ. Huc vsque Rogerus de VVindeleshore cronica sua digessit.

Rex Angliæ Henricus tertius, duxit Alienoram, filiam Comitis Prouinciæ.
Ortur discordia inter papam & Imperatorem.

ANno gratiæ. Mccxxxvi. rex Henricus tertius ad Natale domini, tenuit curiam suam apud VVintoniam. Ipso anno, rex Henricus tertius duxit Alienoram filiam Reymundi, Comitis Prouinciæ, in vxorem, qua desponsata apud Cantuariam, nuptias celebrauit apud VVestmonaster. die sanctorum Fabiani & & Sebastiani. Eodem anno, xvij. Kalend. Septembris, obijt Thomas de Blonevilla, episcopus Norvvic. cui successit Radulphus, die apostolorum Simonis & Iudæ. Eodemque anno, magister VValterus de Cantilupo, electus est in episcopum VVigorn. Obijt Thomas abbas Euesha-miæ. iiij. Idus Decembris, cui successit Richardus prior Hurley, qui

vij. Ka-

vij. Kalen. Octobris, fuit electus, & prima dominica Aduentus proxima sequenti apud Heyvvode à Conetrensi episcopo benedictionem accipiens, in crastino beati Nicolai fuit in ecclesia Euesham solenniter installatus. Diebus etiam illis, rex Henricus tertius, pro salute animæ suæ, & reginæ, & vt deus iocundum principium fine felici consummaret, sobolem conferendo fructuosam, concessit apud Merton, & constituit quasdam bonas leges nouas, & instit eas per regnum suum, in perpetuum inuiolabiter obseruari. Quæ leges, vel consuetudines longis retroactis temporibus exleges extiterant & iniuriosæ, sicut in scripto tunc super his confecto, proferit diligens indagator plenius edoceri. Circa idem tempus, circiter per tres menses, tanta pluuiarum continuatarum abundauit inundatio, quantam nullus se meminit præuidisse. Per idem tempus, orta est discordia nimis dispendiosa inter dominum Imperatorem Fredericum, & viros Italicos, qui cõmuniter ad imperium ab antiquo spectare dinoscuntur. Et quia dominus papa partì Italicorum fauit manifestè, præcipuè Mediolanensium, quorum fama super multis hæresibus, vsuris, & Symoniis laborauit, multorum fidelium diutius amisit deuotionem. Et eodem anno, in ciuitate Aurelianensi, orta est dissensio inter clerum & ciues, & prosilientibus vtrisque ad arma, cõmissum est bellum inter eos ciuile & intestinum, & præualentibus ciuibus, post multi sanguinis effusionem, trucidati sunt multi ex scholaribus genere præclari, & mersi in flumine Ligeris. Sed eorum parentes in vltione graui, à ciuibus citò postea sanguinem occisorum requirebant. Tota verò ciuitas ab episcopo ipsius ciuitatis interdicto est suppositа, & totum regnum Francorum grauiter perturbatum, donec magnorum virorum prouidentia seditio quieuit refrænata. Sub ipso tempore ortum est horrendum schisma inter Romanam ecclesiam, & Græcam, ita, vt iubente papa, multi præcipuè per regnũ Francorum, ad Græcorum expugnationem crucem signabantur. Circa dies illos inualuit hæretica prauitas eorum, qui vulgariter dicuntur Paterini, vel Bugares in partibus primò Transalpinis, adeo quòd fidei puritatem in finibus Franciæ & Flandriæ ausi sunt contagione maculare. Sed diligenti ministerio, & indefessa prædicatione theologorum minorum, & prædicatorum, præcipuè magistri Roberti, fratris de ordine prædicatorum, cognomento Bugre, ab illo errore conuersi sunt, & confusa est eorum superstitio deprehensa, & conuersionem refutantes incendio fecit miseras animas exhalare. Illis quoque

quoque diebus facta est strages maxima Iudæorum in partib⁹ Italicorum, ita vt multi eorum in Franciam & Angliam ad refugium confluerent. Tunc verò temporis, obijt nobilis miles, Gulihelmus de Albineto. Necnon sub eisdem temporibus dominus Imperator Fredericus ad regem Angliæ nũcios solennes destinauit, pecuniam non minimam, quam ei cum sorore sua rex primiserat, instãtia magna postulantes. Ipso anno, magni & multi fontes, & riuuli insoliti proruperunt, pisces fluuiales nutriẽtes. In crastino verò beati Martini, & per octauas ipsius, vento validissimo, associato tumultu, quasi tonitruo, inundauerũt fluctus maris, metas solitas transeuntes, ita, quòd in confinio ipsius maris, & in marisco, vtpote apud Neschebiche, & locis consimilibus, nauiculæ, pecora, necnon & hominum maxima perijt multitudo. Circa illa tempora episcopus Vvinton. venit de partibus transmarinis.

Exigitur auxilium pecuniare, & promittitur emendatio.

ANno gratiæ. Mccxxxvij. rex Henricus tenuit curiã suam ad Natale apud Vvintoniam. Misit autem continuò per omnes fines Anglorum scripta regalia, præcipiens omnibus ad regnum Angliæ spectantibus, videlicet archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & prioribus installatis, Comitibus, & baronibus, vt omnes sine omissione in octauo Epiph. niæ London. conuenirent, regia negotia tractaturi, totum regnum contingentia. Quod audientes magnates, regijs præceptis continuò paruerunt, credentes se papalia, vel Imperialia mandata, communem statum contingentia, contrectare. Conuenit igitur die præfixo Londini vniuersa regni nobilium multitudo, & cùm in palatio Monsterij considissent, regis voluntatem audituri, surrexit in medio Gulihelmus de Rale, regis clericus familiaris, in cuius ore rex verba sua posuerat, magnatibus suis proponenda, & ait: Mandat vobis dominus rex, quòd sine thesauro est, sine cuius adminiculo regnum non potest esse securum. Multa enim exposuit in expensis sororis suæ Imperatricis. Multa elapsa sunt in custodijs variorum custodum, quibus quasi sibi credidit, qui secus quàm decuit, vel expediuit, sibi credita tractauerunt. Veruntamen quicquid antea fecerit, de cætero spretis alienigenis, & eorum consilijs, quorum cauillationes non sine multis damnis expertus est, suorum naturalium consilijs inclinabit. Auxilium igitur à vobis postulat instanter pecuniare, vt per regium thesaurum status regni confirmetur. Quod verbum cum grauiter nimis omnes accepissent, retonuit mur-

nuit murmur cum gemitibus & dolore, eò quòd toties deluſa eſt regis ſimplicitas, quæ deluſio ſemper in damnum reipublicæ dinoſcitur redundare. Inſuper quòd tam crebrò ab ipſis, quaſi à ſeruis vltimæ conditionis, ſine fructu extorquetur pecunia. Quod cum rex cognouiſſet, cupiens murmur hoc ſedare, pollicebatur ſub iure-iurando, ſe nunquam amplius nobiles regni iniuriando laceſcere, vel moleſtare, vel eorum pecuniam talibus exactionibus mutilare, dumodo eidem benignè xxx. pars mobilium Angliæ concederetur, ſponteaque promiſit voluntate, libertates magnæ chartæ ſuis regni fidelibus extunc inuiolabiliter obſeruare. Et quia videbatur, non penitus immunis à ſententia, quam tulerat archiepiſcopus, cum omnibus epiſcopis Angliæ, in omnes violatores prædictæ chartæ, quam malo conſilio fretus in parte violauerat: ne ſuſpectus in poſterum haberetur, fecit in publico innouare ſententiam prætaxatam in omnes dictæ chartæ contradictores aut violatores, ſic vt ſi ille per aliquem conceptum rancorem forte eam non obſeruaret, in latam ſententiam grauius reciduaret. Vnde factum eſt, vt hæc audientium corda pacificaret. Conceſſa eſt igitur benignè ei ſub tali conditione. xxx. pars regni, ſcilicet mobilium, ad ſui diſperſi theſauri reſtaurationem, ſaluis vnicuique auro ſuo, & argento, equis & armis, in reipublicæ vtilitatem impendendis. Eo tempore Leolinus, princeps Northvvalliæ, percuſſus paralyſi, grauiter infirmabatur. Miſit igitur, antequã huius rei fama diſpergeretur, Herefordenſem, & Ceſtrenſem epiſcopos ad regem Angliæ, rogans attentius in domino, regiæ clementiæ ex tunc ſincero corde conciliari, & indiſſolubili amicitia ſub certa forma confœderari. Conſiderabat enim principatus ſui, & corporis debilitatem, & filiorum ſuorũ inuidiã, Griffini ſcilicet, & Dauidis, perpendens quòd ipſo mortuo, diſſiparetur eorum conſilium, & in ſeipſum diuiſus principatus iuxta illud euangelicum, magnam induceret deſolationem. Sed multi magnatum V Valliæ, hæc non acceptantes, ipſius Leolini conſilia ad tædium vitæ in ſuam propriam pernicicm amaricarunt. Circà eadem tempora, Richardus hæres Comitis Glouerniæ, Margaretam, filiam Huberti de Burgo, Comitis Cantiæ, clam ſibi matrimonio procurantibus eodem Comite & vxore eius Margareta, copulauit. Vnde in ipſum Comitem ira regis vehementer exarſit, & diuortium inter ipſos faciendum pro poſſe procurauit, proponens ipſum dictum Richardum cum alia vxore maritandum. Eadem an-

dem anno, dominus Imperator Fredericus, ad impetus seditiosos, qui frequenter in vrbe Romana solent oriri, alterum senatorem creari constituit. Et circa illa tempora, dominus papa vocauit Comitem Britanniæ ad suum consilium, sciens illum bellicosum, & in guerræ dolis versutum, & ingeniosum. Sed cum idem Comes thesauro papali vacuos loculos repleuisset, quæsiuit diuerticula, asserens non audere Imperatorem sapientissimum & potentissimũ infestare, ne magnitudinis suæ mole premeretur. Sed si dominus papa ipsum vellet mittere ad expugnandum crucis inimicos, vt potius deberet desiderare, paratus erat patris sui præceptis obedire. Erat autem cruce signatus, & oportuit eum ex crucis acceptæ voto transfretare. Quod cum papa comperisset, dissimulans se laici mucipulari fallacijs, dimisit eum in pace. Ipsis dieb', ingressis viam vniuersæ carnis VVigorn. & Norvvicensi episcopis, elegerunt monachi VVigorniæ magistrum VValterum de Cantelupo in præsulẽ, quẽ cum difficultate dominus papa acceptando, in episcopũ consecrauit. Norvvicenses autem, priorem suum, virum religiosum ac discretũ, sibi in præsulem elegerunt. Cuius electio, licet ritè facta, quia tamẽ regi displicuit, quibusdam ridiculosis exceptionibus, non sine conscientiæ reatu, est cassata. Sub ipsis etiã temporibus, sublatus est de medio immortalis memoriæ Iohannes de Bresna, quosdã rex Hierusolimitanus, iam penè culmẽ Constantinopolitani imperij adeptus. Frater quoq; Iordanus, prior fratrum prædicatorũ, vir vitæ venerabilis, submersus in mari mediterraneo, ab exilio huius mundi ad patriam migrauit claritatis æternæ, qui cũ beato sanctorũ consortio creditur annumerari. Et diebus illis, per papã Gregoriũ, qui his nouis ordinibus fauorabilis extiterat, canonizati sunt, & in sanctorum collegio annumerati, meritis suis exigẽtibus sanctis, ex ordine prædicatorũ frater Dominicus, & sanctus ex ordine minorũ frater Fraciscus. Eodem anno, Richardus Dunelmensis episcopus, qui prius duobus præfuit episcopatibus, Ciceſtren. & Sarum, in secunda hebdomada Passionis dominicæ migrauit ad dominũ, apud Tharentã in VVilteſire, ecclesiã monialiũ, quam fundauerat, accipiẽs sepulturam. Monachi verò Dunelmẽses inuocato de supernis auxilio, priorem suum, virum discretũ, & religiosum, in episcopum suum vnanimiter elegerunt. Circa illa tempora Comes Ceſtriç Iohãnes, cognomento Scotus, potionatus, vt dicitur, obijt, & eiusdẽ pestis genere episcopus Lincoln. præuentus, vix est à portis mortis reuocatus.

Ipſis quoque temporibus pœnituit regem tot, & tantos honores fratri ſuo Richardo, necnon & Gilberto Mareſcallo, & quibuſdam alijs, qui ſibi videbantur ingrati, contuliſſe. Miſit igitur Romam nũcios ſecretos, & familiares ad papam, rogans attentius, vt per legatum in ipſum Angliæ regnum, quod ſibi ſpecialiter ſpectare videbatur, quem dignaretur ſine dilatione deſtinare, ſtatum regni periclitantem procuraret reformare. Magiſter igitur Otho, ſancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconus cardinalis, venit legatus in Angliã, circa feſtũ beatæ Marię Magdalenę, qui poſtea in octauis beati Martini ſolenne celebrauit concilĩ Lõdon. in eccleſia ſancti Pauli, quod per tres dies continuos perdurauit. Conuocatis omnibus prælatis Angliæ & VValliæ, dominis Cant. & Ebor. archiepiſcopis, de prima & proxima ſeſſione, à dextris ipſius legati, in dicto cõcilio, multa ad reformationẽ ſtatus Anglicanæ eccleſiæ fuerũt agitata & quędã vetera innouata. Et ne videretur nihil feciſſe, aut pro nulla eccleſiæ reformatione in Angliã veniſſe, iuſſit ſub formidabili pœna, vt eccleſiæ non dedicatæ dedicarentur. Hebdomada aũt proxima ante Natale, tranſfretauit Eadmundus Cantuar. archiepiſcopus, Romã aditurus pro quibuſdam negotijs, eccleſiam ſuam contingentibus. Et circa dies illos ditiſſima ciuitas ac nominatiſſima, Corduba, in Hiſpania, ſuper Saracenos capta, per regẽ ſtrenuiſſimũ ac Chriſtianiſſimũ Alfonſum, regem caſtellæ, eſt cultui Chriſtiano reſtituta.

Orta diſſentione inter ſcholares Oxoniæ & Romanos, occiſus eſt cocus famulatus legati. Obijt regina Scotiæ. Baldevvinus Imperator Conſtantinopolitanus venit in Angliam.

Anno gratię. Mccxxxviij. rex tenuit curiam ſuam ad Natale domini apud VVeſtmonaſter. vbi in craſtino Epiphaniæ, rex Alienoram ſororẽ ſuam, Comitiſſam de Penbrok, nuptui dedit Simoni de Mõte forti. Propter quod Comes Richardus indignabatur plurimũ. Vnde totum regnũ fuit commotum. Poſtmodum circa feſtũ ſancti Hilarij proximè ſequeus, rex Henricus ſine conſilio baronagij maritauit Richardum de clare, filium Comitis Glouerniæ, Matildi filiæ Comitis Lincoln. vnde maxima ſuccreuit indignatio Richardi Comitis, & ferè omniũ magnatũ Angliæ. Qui ferè omnes, cũ equis & armis conuenerũt apud Suthwerk in octauis ſancti Hilarij, volentes irruere in Simonẽ de Mõte forti, & Comitẽ Lincoln. pace totius regni turbata. Quę turbatio cautè per dominũ Othonẽ, tunc legatum & per electum Valentinum Gulihelmum, qui in ipſa turbatione

turbatione venit de partibus transmarinis, fuit sedata, amotis tunc à consilio regis Comite Lincoln. & Simone de Monte forti. Eodem anno, Otho dominus legatus in festo Paschæ apud Lincoln. extitit, inde post quindenam Paschę, per Oxoniam trasitum faciens, apud Oseneiam diuertit, vbi familia sua clericos scholares eiusdem villæ ad iurgia & conuicia prouocante, habitus est conflictus inter eos, ita vt ipsis irruentibus in Romanos, & Romanis resistentibus, cocus famulatus domini legati ibi fuit interfectus, pluribus ex vtraque parte lethaliter vulneratis. Dictus siquidem legatus, vsque ad vesperas à clericis obsessus, turrim ecclesiæ ascendens præ timore, secretius misit ad regem apud Abendunam tunc existentem, rogans instanter, vt ipsum ab obsidione liberaret. Qui in crastino per milites suos, vsque VValingeford, conductum præstitit eidem. Vbi omnes, qui in ipsum insultum fecerunt, publice excommunicauit, & officio & beneficio priuatos denunciauit, & irregulares promulgauit. Omnes nihilominus ecclesias Oxoniæ interdicto suposuit, studium ibidem suspendendo. Quas sententias per VVintonien sem episcopum, & de Euesham, & de Abendonia abbates in crastino apostolorum Philippi & Iacobi, clero, & populo conuocato, cum magna solennitate apud sanctam Fridesvvidam Oxoniæ fecit publicare, & executioni demandari. Rex verò propter pacem suã infractam, magistrũ Odonem de Kilkenni, qui dicto insultui dicebatur interfuisse, cũ. xviij. alijs scholaribus capi fecit, & in carcerem detrudi, priuilegio clericali penitus relegato, & sic tota æstate apud Oxoniã, scholaribus dissipatis, studiũ suspendebatur. Tandem abbas, & canonici Oseneię, & magistri Oxon. regentes, discalceatis pedibus, capitibus discoopertis, superioribus vestibus exutis, & distinctis, veniam à legato pluries humiliter petierunt, & sic ad vltimũ per mediam ciuitatem London. vsque ad domum Dunelmensis episcopi, vbi hospitium eius tunc fuerat, proficiscẽtes, veniam cõsequi meruerunt, studio apud Oxoniam restituto, & dictis sententijs relaxatis. Tunc verò temporis, obijt Iohanna regina Scotiæ, soror regis, quæ venerat in Anglią, vt fratrem suum regem visitaret, quæ sepulta est apud † Tharentũ domũ sanctimonialiũ. iiij. Nonas Martij. † Tapentem
Illo quoq; anno, data est sententia pro monachis Roffensibus à domino papa, super controuersia mota inter archiepiscopũ & eosdem monachos, de episcopo sibi eligendo. Et confirmatus est electus eorum magister Richardus de VVendoure, die sancti Cuthberti.

Eodem quoque tempore, Baldevvinus Imperator Constantinopolitanus, expulsus à Græcorum Imperio, venit in Franciam & Angliam, vt à Francorum & Anglorum regibus, amicis suis & cõsanguineis, efficax consilium, & auxilium ad iura sua repoſcẽda postulando consequeretur. Tulit autem secum coronam spineam, quam Iudęi plectentes, capiti Iesu Christi crucifixi imposuerãt. Anno quoque eodem, dominus rex Angliæ misit præsidium militare Frederico Imperatori ad sibi subiugandũ rebelles suos in Italia, sub Ducatu Gulihelmi electi Valẽtini, Henrici de Trubleuilla, militis præclari, & Gulihelmi Hardel clerici, sub quibus exercitus Anglorum domino Imperatori per totam æstatem, non sine magno damno Lõgobardorum, imperio rebelliũ, strenuè à rege stipendiatus, militauit. Vnde papa maximã contra Anglos concepit indignationẽ. Eodemq; tempore, Soldanus Persarum potentissimus, & domino Imperatori amicissimus, de quo certè sperabatur, quòd quandoq; baptismi susciperet sacramentũ, viam vniuersæ carnis est ingressus. Per idem tẽpus, Simon de Monte forti, transtulit se ad curiã Romanam, vbi effusa non minimã pecunia, à domino papa impetrauit, vt ratũ haberetur matrimoniũ, quod non sine læsione conscientiæ cõtraxerat cũ Alienora, regis Henrici tertij sorore. Votũ enim solenne fecerat corã Eadmundo archiepiscopo, de continuanda in vita sua castitate. Circa idẽ tempus domino Imperatori circa Mediolanum obsidionẽ continuanti, omnes ferè mũdi principes exemplum à rege Angliæ accipientes, præsidium militare destinarunt. Sed infecto negotio ad Brixentium qui Mediolanensibus indeficienter auxiliabantur, trãstulit obsidionẽ. Eodemq; anno, Eadmundus Cãtuar. archiepiscopus à curia Romana rediit, sub quo etiam tẽpore, prior & conuentus Cantuar. maximam induit confusionem, vnde prior, quasi depositus per legatum, ordinem cum quibusdam alijs fratribus intrauit Carthusiẽsem. Inde electo alio priore, secus quam deceret, ipse electus, & electores cum toto cõuentu supponũtur interdicto, ab archiepiscopo excommunicati. Eo tempore, obijt Petrus VVinton. episcopus. Quod cum rex cognouisset, omnem, quã potuit, ab hibuit diligẽtiam, vt inclinaret corda monachorũ VVinton. ad electionem Gulihelmi electi Valentini, vt eundem in præsulatum promouerent. Sed monachi videntes ipsum esse alienigenam, & nobilibus regni suspectum, posseque de facili nocere ipsi regno, cùm frater eiusdem electi Comes sit Flandrensis, & si forte in

subuer-

subuersionem regni conspirarent, alter alteri auxiliaretur, noluerũt aliquo modo consentire. Vnde rex ipsis damna incessanter, & grauamina vndique inferre molliebatur. Ipsi vero maluerunt persecutionem pati pro iustitia, quàm sibi regi acceptum virum, curæ pastorali insufficientem, moribus, gestu, & literatura incompositum, natu alienum, & de effusione sanguinis infamem, in suarum animarum pastorem eligere, contra suarum conscientiarum puritatem. Dissimulantes igitur monachi, sub inducijs à rege impetratis, elegerunt Gulihelmum de Rale, virum discretum, & regi familiarissimum, quem nullo modo credebant regem velle repellere. Quod cum rex cognouisset, iratus valde, nec electionem, nec electum acceptauit, imò ipsum Gulihelmũ electũ à cõsilio suo & familiaritate propulsauit. Similiq; episcopum Cicestren. impetu, quem monachi pio spiritu postularunt, ab officio cãcellariæ priuauit, & sua familiaritate exclusit. Necnon authoritate domini papæ, missis ad curiam Romanã magistris Simone Normanno, & Alexandro seculari, legistis conductitijs, non sine multæ pecuniæ effusione, cassari procurauit. Eodem anno, circa festum sancti Mathæi, quidam facinorosus pseudoclericus, infatuatũ se simulãs, donec secreta diuerticulorũ exploraſſet in curia regis, nocte quadã apud Woodestok clam ingressus per fenestram, rege & regina in alia camera, diuina eos protegente clementia, eadem nocte decubãtibus, ad clamorem cuiusdam sanctissimæ & generosæ mulieris, scilicet Margaretę Byset, quæ secundum cõsuetudinem ad psallendũ in psalterio suo excubabat, & postea aliarum puellarũ, quas in ipsa camera inuenerat, est interceptus. Qui postmodum vinculis astrictus, se ad interficiẽdum regem & reginam, ibi missum fuisse ore polluto est cõfessus. Hic, post modicum temporis interuallũ, apud Couentre per equos distractus, mẽbratim in quatuor partes est diuisus. Cuius partes ad maiores regni ciuitates in tanti sceleris memoriã missæ sunt distrahendæ, & suspendendę. Et tunc temporis, Simon de Monte forti de partibus rediit transalpinis, & factus est subitò summus domini regis cõsiliari⁹. Circa eadem tempora, electus Valentinus Gulihelmus Romam adiit, vocante eum domino papa, ad quem fama ipsius peruenerat, quòd vir erat in negotijs bellicis strenuus, & circumspectus. Et procurante eodem papa, in curia Romana postulatus est in electum Leodiensem, & nihilominus tamen, vt electus Valentinus diceretur, & esset, mutato solummodo nomine, scilicet vt diceretur

electus Leodiensis,& procurator Valentinus, vt abusio vocabulorum vitaretur. O monstruosa humanæ cœcitatis ambitio. Adhuc & ad VVinton. non habito tamen respectu ad officium pontificiale, sed emolumentum temporale, rege fauente totis nisibus aspirabat. Eo tempore, quædam gens barbara,& innumerabilis, dicta Tartari, partes Aquilonares Orientis miro vastarunt exterminio, magno pauore omnium Christianorum principes & populos concutiẽtes. Ipso quoque anno, dominus Otho, legatus, ad reformationem ordinis sancti Benedicti, omnes abbates nigri ordinis London. conuocauit. Capta est etiam ipso anno, magna, & famosa ciuitas illa in Hispania, quæ Valentia Magna dicitur,& cultui Christiano mancipata. Circa idem tempus, dedicatæ sunt iuxta statuta cõcilij London. celebrati, nobiles ecclesiæ conuentuales, in Diœcesi Lincoln. in mariſco ab episcopo Lincoln. Ramesia, Burgum, & Sautreia. Ecclesia de Ramesia. x. Calend. Octobris. Ecclesia de Sautreia, eadem septimana. Ecclesia de Burgo. iiij Kalend. Octobris. Ipso tempore rediit Baldevvinus Imperator Cõstantinopolitanus in Græciam, militia stipatus copiosa, vt hæreditatem suam in manu armata à Græcis, qui eum expulerant ab imperio, reposceret. Sed defuit diuinus fauor propositis. Periit enim Francorum in eius exercitu multitudo numerosa. Ipsis quoque diebus claruit fama beati Roberti, quondam hæremitæ, tumba eius oleum resudante. Eodem anno consecratus ẽ electus Roffen. in Cãtuar. in crastino sancti Eadmũdi apud Sanctam Gregorium, quia archiepiscopus suspenderat ecclesiam Cantuar. à diuinorum celebrationem, assistentibus archiepiscopo, Magistris. R. Nigro episcopo London. R. Grosseteste episcopo Lincoln. & domino Hugone, episcopo Elien. & domino. R. de Neuel episcopo Ciceſtrẽsi, & magistro Simone de Langton archidiacon. Cantuar. & alia multitudine nobiliũ preclaro, præmissa debita postulatione à priore Roffensi Richardo & installatus fuit, in die sancti Andreæ apud Roffam.

Natus est Eadvvardus, filius regis Henrici tertij primogenitus. Imperator Fredericus excommunicatus est à Gregorio papa nono.

ANno gratiæ. Mccxxxix. tenuit rex Natale domini apud VVinton. Die verò sancti Stephani, obiit Alexander episcopus Couẽtrensis, apud Andeuer. Ad quem episcopatum, Guilhelmus de Rale, à monachis Couentrensibus,& canonicis Lichefeldię in capitulo Couentren. ad preces regis, concorditer fuit electus. Qui pendente assensu

assensu suo electioni præstando, cassata electione prioris Simonis Norvvicin episcopum Norvvic. est electus, & postmodū consecratus. Predicti siquidem monachi & canonici, ad electionem faciendam iterum conuenientes, Hugonē de Pateshulle thesaurariū regis de scaccario, licet primò non concorditer; precibus tamen regis mediantibus, discordantes ad concordiam reuocati, elegerunt, cuius electio in fine huius anni extitit confirmata. Eodemque anno, captus fuit quidam, qui se participem criminis læsæ maiestatis cum alio proditore, anno precedenti ad caudas equorum distracto, confitebatur, qui quosdam magnates Angliæ, & præcipuè Ranulphum Britonem, decanum de VVinburne, dicti criminis conscios asserebat. Qui postmodum, contra se sponte de mendacio confessus, ad patibulum ad caudas equorum tractus London. iudicialiter est suspensus. Item eodē anno, natus est Eadvvard' dictus Longshankes, domino regi Henrico & Alienoræ reginæ filius primogenitus, apud VVestmonaster. xv. Kalendas Iulij, in nocte sequenti, scilicet, in vigilia sanctorum Marci & Marcelliani; & est Eadvvardus vocitatus. Qui denominationem accepit à glorioso rege & confessore Eadvvardo, cui' corp' glorioſū in basilica S. Petri VVestmo. requiescit. Qui quarto die post, domino Othone tunc legato, in conuentuali ecclesia ipsum baptizante, à dominis. R. London. Gulihelmo Carleolensi episcopis, necnon, & à Gulihelmo Norvvicen. electo, domino R. fratre regis, Comite Cornubiæ. S. de Monte forti Leicestriæ. H. de Boun Herefordiæ & Essexiæ Comitibus, & S. Normāno archiediacono Norvvic. Petro de Malo lacu, Almarico de sancto Amando proceribus, Comitissa de Penbrok, & vxore Bertrami de Krieil, à sacro fonte est eleuat'; & eodem die, à domino Eadmundo Cantuar. archiepiscopo est confirmatus. Quam natiuitatē cursores principibus, regno Angliæ conterminis, & Angliæ magnatibus nunciantes, reuersi sunt donis pretiosis onerati. Eodem verò anno, dominica Palmarum, excōmunicatus est Imperator Fredericus à papa Gregorio Nono, propter quasdam certas & scriptas causas, quam sententiam cum suis causis in cunctis regionibus per vniuersos prælatos, in singulis ecclesijs sibi subiectis, cum solennitate pulsatis campanis, & candelis accensis, præcepit dominus papa promulgandam. Ipso quoque anno, obijt electus Valētinus & Leodiensis apud Viterbium in reditu à curia Romana. Item magister R. de Meideneſtan, episcopus Herefordensis, sponte cedens episco-

patui xvi. Kalend. Ianuar. habitum fratrum minorum apud Oxoniã
ſuſcepit. Ipſo anno, obierunt Gulielmus de ſancto Iohanne, &
Henricus de Trubleuilla. Pridie verò Idus Iunij cõtigit eclipſis ſo-
lis ab hora tertia, vſque ad ſextam. Hoc autem tempore floruit car-
dinalis Oſtienſis, qui librum, qui Copioſa vocatur, cõpoſuit. Scrip-
ſit eodem anno dominus Imperator ſenatoribus & populo Ro-
mano, aſſerens quòd quàmplurimum mirabatur ſuper hoc, quod
permiſerunt ipſum, præcipuum principem principum, in vrbe ex-
communicari. Scripſit etiam epiſtolas elegantes & prolixas cardi-
nalibus, & omnibus magnatibus Chriſtianis, præcipuè tamen regi
Henrico, & fratri ſuo Richardo, Comiti Cornubiæ, ſororijs ſuis,
ſe in multis excuſans rationibus, & dominum papam multiplici-
ter accuſans, & aſſerens, quòd cùm eſſet per omnia iuri parere
promptus, & paratus, & legatos ſolennes hæc oblaturos deſtinaſſet,
papa hæc præſciens, præcipitanter ante aduentum legatorum, in ip-
ſum ex induſtria ſententiam fulminauit. Eodem anno, ingreſſus eſt
legatus terram regis Scotiæ, non tamen mare tranſijt. Nullo tamen
prohibente, ab omnibus prælatis, & clericis beneficiatis, xiij. partem
reddituum ſuorum collegit, & domino papę tranſmiſit. Eodem
tempus, ſcripſit domin' papa Cantuar. & Ebor. archiepiſcopis pro-
lixam nimis epiſtolam, conquerens grauiter de enormitate Impe-
ratoris, imponens ei crimen hæreſis. Scripſit autem, tam legato quã
dictis archiepiſcopis, vt ipſam epiſtolam, per omnes ſuæ ditioni vel
legationi terras ſpectantes, publicarent, addens quòd ipſe Frede-
ricus, dictus Imperator, iam dotes eccleſiæ hoſtiliter inuadens, eas
ſibi auſu temerario manciparet, tanquam inimicus eccleſiæ mani-
feſtus. Et ipſo anno, congregati ſunt crucеſignati, præcipuè de reg-
no Francorum exercitus numeroſus, ex nobilioribus regni apud
Lugdunum, tractaturi quam viam magis expediret tenere, tenden-
tes ad terram ſanctam. Et inito conſilio, pars per maritima nauigio
à Maſſilia verſus Orientem iter arripere tutius, ac cõpendioſius cen-
ſuerunt. Quod, cum cognouiſſet dominus Imperator, ſcripſit eis
perſuadens amicabiliter, vt non videretur eis graue expectare, do-
nec pacificaſſet rancorem, & diſcordiam motam inter eum & patrẽ
ſuum, dominum papam, & rebelles Italiæ iuſtificaſſet. Propoſuit
enim, & firmiter aſſerebat, eſſe ipſis Dux & capitaneus, ſolaciũ effi-
cax, & auxilium ipſis impenſurus. Sed ipſi, more Francorum impe-
tuoſi, & magniloqui, noluerunt Imperialibus cõſilijs obſecundare,

vel à

vel à proposito iam inchoato resilire, quia victualia sibi congesserant, naues iam conduxerant, amicis valedixerant. Quod comperiens Imperator, irreuocabilem voluntatem Francorum ægrè tulit. Iussit tamen omnes portus, & trãsitus, per ditionem suam, eis liberè patere, nec aliquod eis impedimẽtum inferri. Ipsis quoque temporibus, accusatus est grauiter Comes Cantiç, Hubertus de Burgo, coram rege, & curia tota Lõdon. vbi post multas disceptationes, vt iracundia regis, quæ immoderatè nimis cõtra ipsum excanduerat, quiesceret, adiudicatũ est vt quatuor castra sua charissima domino regi resignaret, vt cętera sibi cum regis beniuolentia in pace remanerent. Resignatorum nomina hæc, Blancum castrum; Grosmunt; Scenefrithz, & Haetfeld. Temporibus autem sub eisdem, intrusit rex quendam priorem, in prioratum VVinton. natione Britonem, cõuentui infestum, vt per ipsum, quem creauerat, corda monachorũ suæ voluntati inclinaret super electione celebranda de suo episcopo. Sed sic eos magis exasperauit. Ipsis diebus Sardinia, insula opulentissima, cessit in ditionem Imperatoris, quam idem Imperator dedit filio suo. Eodemque anno, Alexander rex Scotiæ, desponsauit Mariam filiam Engeltrami de Cuscy, cuiusdam excellentis baronis Franciæ. Anno ipso consecratus est Guilhelmus de Rale, electus Norvvicen. in episcopum, in ecclesia sancti Pauli London. ab archiepiscopo Eadmundo. Ipso quoque anno, facta inter se conuẽtione apud Northampton, iurauerunt Comes Richardus, & G. Marescallus, & alij magnates Angliæ quam plures, quòd non amplius quærentes exceptiones dilatorias, quin illo anno ad iter Hierosolimitanum arripiendum, se accingerent. Ipso anno, dominus Imperator iter versus vrbẽ Romæ direxit, & cepit Viterbium, & multas partes adiacentes, petijtque conuocari generale concilium in quo palam innocentiam manifestaret, & suam famam purgatã restauraret. Circa idem tempus. v. Idus Augusti, dedicata est ecclesia conuentualis Abendoniæ. Et eodem tempore, dedicatæ sunt ecclesiç, de Euesham, Glouerniæ, Theukesbiriæ, VVinchecumb. Persecore, Alẽcestriæ, & multæ aliæ per regnum Angliæ, iuxta statuta concilij Lõdon. celebrati. Ipsoque anno, circa festum sancti Michaelis, obijt in mari miles egregius, Radulphus de Thony.

Rex Henricus fecit iurari fidelitatem filio suo Eadmundo per totam Angliam.

Anno gratiæ. M.cc.xl. rex Henricus Tertius tenuit curiam suam ad Natale

ad Natale domini apud VVinton. vbi Baldovvinum de Riparijs, ipso die Natali, baltheo cinxit militari, & Comitatu Vectę insulę inuestiuit. Eodē tēpore confirmata est electio Hugonis de Patesh ulle, electi de Couentre. Et ipso tempore mortua est Comitissa Glouerniæ Isabella, vxor Comitis Richardi, sub partus discrimine nimis dolendo. Et eodem tempore, per totum mēsem Febr. apparuit Cometa in parte Occidentali, emittens radium versus Orientem. Circa illos dies Comes Leicestren. Simon de Monte forti accinxit se ad iter Hierosolimitanum arripiendum. Sub eisdem temporibus, obijt princeps Northvvalliæ Leolinus, idib' Aprilis. Quo mortuo, orta est dissensio inter filios suos Griffinum primogenitum, & principatum ipsa ratione sibi vēdicantem, & Dauidē natu minorē, sed legitimum, & regis Angliæ, ex parte sororis, nepotem, sibi sua ratione principatum vendicantem. Pro quorum dissensione tota regio VValliæ induit confusionem, dissipata & desolata, iuxta euangelicum illud: omne regnum in se diuisum desolabitur. Tandem tamen, interuenientibus amicis, statutus est dies & locus reconciliationis inter ipsos reformandæ. Ad quem locum venit Griffinus pacificè in spe pacis obtinendæ, sub ducatu Richardi episcopi Bangorensis, & aliorum quam plurimorum virorum venerabilium. At Dauid Griffinum in dolo captum custodiæ carcerali impudenter mācipauit. Vnde prædictus episcopus grauem coram rege Anglorum reposuit querimoniam, ipsum quoq; Dauidē vinculo anathematis innodauit. Ipso quoque tempore, rex fecit iurari filio suo Eadvvardo fidelitatem à ciuibus London. & multis alijs regni magnatibus. Sub eisdē etiā tēporibus absoluebantur per prædicatores, & minores (pecunia interueniente) multi cruce signati, in scādalum ecclesię & ordinis ipsorum. Die quoque Ascensionis dedicata est ecclesia Noui templi Londoniarū. Obijt Gulihelmus Comes VVarenniæ London. x. Kalend. Iunij. Ipso eodem anno, archiepiscopus Cantuar. Eadmundus, non minima effusa pecunia, quoddam obtinuit priuilegium, tam regno quam sacerdotio gratissimum, scilicet, vt si ecclesia cathedralis per mēses sex vacaret, viduata pastore, per archiepiscopum diœcesanum eidem prouideretur. Sed quia videbatur hoc in præiudicium regiæ dignitatis & iacturæ redundare, cassatum est idem priuilegium, pecunia iterum interueniēte. Vnde archiepiscopus, cum vidisset sic iustitiam manifestè vacillare, & tot labores suos annullari, inconsolabiliter doluit, nōlensq; accipere cōsolationem,

ſolationem, ex illo tempore cogitaui ſponteneus exulare. Ipſo quoque tempore, imperator ſe in ira magna accingens ad vltionem ſuper diffamatione magna, qua nomen ſuum dominus papa in vniuerſis finibus Chriſtianorum denigrauerat, Romæ aproquinquãs in manu forti, cepit Viterbium cum partibus adiacentibus, & dotes eccleſiæ Romanę ſuæ ſubdidit ditioni, vnde eccleſia Romana magnam induit cum deſolatione confuſionem. Eodem quoque tempore, venit in Angliam Thomas Comes Flandriæ, auunculus reginæ, cui rex occurrens ſtatim cum magna alacritate, cõtulit annuum redditum multi cenſus annui, pro homagio ſuo. Ipſo quoque anno regina Francorum peperit filiam: Et ſub eiſdem diebus exercitus Francorum cruceſignatorum volens impetum facere ſuper Saracenos in Terra ſancta apud †Gathre, victus, cõfuſus, et captus eſt, ex quo pars apud Damaſcum, pars apud Babilonẽ, pars apud Gaſzre vinculis mancipatur. Obijt itaque V. Vil. Comes V Vatrenniæ, Lõdon. decimo Kal. Iunij. Comes Glouerniæ Richardus, valedicens amicis ſuis, ad iter Hieroſolimitanum ſe accingit, & cum eo multi nobiles Angliæ. Imperator ſcripſit regi elegantem epiſtolam, in qua increpat regem, quòd in perniciem regni ſui, & imperij, terram ſuam per papales quæſtionarios depauperari, & ipſum ſolenniter excõmunicari permittit, qui magis rationabilem, quàm alij principes Chriſtiani, haberet excuſationem huic præcepto domini papæ reſiſtedi, eò quòd ſororius exiſtit domini Imperatoris. Rex Francorũ cum ſummo honore ſuſcipit Comitem Richardũ, & exhibet omnia neceſſaria magnificè tranſeunti, & ad Maſſiliam, cum ſuo comitatu, ſaluo perducit, vbi etiam contra prohibitionem papæ naues aſcendit. Conuocatur concilium generale, in proximo Paſcha celebrandum. Ipſo quoq; anno, Kalend. Iulij, conſecratus eſt Hugo de Pateſhulle, regis theſaurarius, in epiſcopum Ceſtrenſem Gulihelmo de Hauerhulle, canonico eccleſiæ ſancti Pauli London, in theſaurario, loco eiuſdem Hugonis, ſubrogato. Et eodem anno, die ſanctę Mariæ Magdalenæ, obijt Iohannes Comes Lincoln. Extorquetur pecunia diuerſis argumentis à viris, præcipuè religioſis, ad opus papę, quæ nunquam ei profuit, ſed obfuit, quia omnia in vſus cedunt imperatoris. Abbates, querimoniam ſuper his coram rege reponẽtes, pro conſolatione deſolationem accipiunt, vnde legatus magis deſæuit in eoſdem. Comes Prouinciæ Reymundus, pater reginarum Franciæ & Angliæ, occurrens cum gaudio Comiti Richardo, impendit ei

†Vathre.

pendit ei traffretaturo auxilium, quoad potest, liberaliter, & consilium. Mortuo autem Leolino principe Nortvvalliæ, oritur, & orta continuatur dissensio inter filios suos, Griffinum & Dauide. Tandē vt prædictum est, Griffinum, pacificè vocatum ad consilium, Dauid in dolo capit, & captum incarcerat. Vnde magister Richardus, episcopus de Bangor, in cuius conductu venit dictus Griffinus, recedit quasi exul à VVallia, ipso Dauide in vinculo anathematis compedito. Griffinus autem significat occultè regi, quòd in manu valida ipsum liberet à carcere & fraterna subiectione, & ipse, suus homo legius libenter factus, tenebit de eo terram suam iure hæreditario ipsum contingentem. Insuper thesaurum non modicum ipsi regi largiretur, Episcopus autem de Bangor regi, super hac proditione, prædicta iniuria, iterum querimoniam reponit grauissimam. Vnde rex commotus vehementer, nepotem suum dulciter exhortatur, vt hæc satisfaciendo corrigat, ne manum apponat vltionis. Die sancti Bartholomæi electus est in episcopum Herefordensem, magister Petrus de Egleblanke, quondam clericus Gulihelmi electi Valentini, rege hoc vigilanter procurante. Qui sine moræ dispendio, & aliqua difficultate, quia regi acceptus, ab ipso est receptus, & citò post solenniter in præsentia regis est consecratus. Et circa idem tempus, magister Albertus, natione Colonien sis, apud VVestmonaster. cōsecratus est in archiepiscopum Armachanum. Die sancti Remigij dedicata est ecclesia sancti Pauli London. Et circa illos dies, regina peperit filiam, & vocatum est nomen eius Margareta, eò quòd in discrimine puerperij sanctā Margaretā inuocasset, & quia soror ipsius reginæ, scilicet regina Francorū ipso nomine intitulatur. Eodēq; anno, obijt vir nobilis, & legum regni peritus, Thomas de Moltona, miles. Circa dierum eorundem curricula, venit in Angliam domini papæ familiaris, & consanguineus, magister Petrus Rubeus. Qui citò transijt Angliam, & in Scotiam veniens, ibidem vicesimā ad opus papæ non segniter abrasit. Eodem tempore, magister Petrus de Supino in Hyberniam missus, vt ibidem vicesimam vigilāter meteret, quicquid poterat inde, non fictus papæ quæstionarius, apportauit. Quæ pręda ad numerum mille & quingentarum marcarum, & amplius dicitur ascendisse. Collecta autem Petri Rubei, quam à Scotorum finibus emunxit, hanc summam creditur duplicasse. Qui postea remeans per Angliam domos religiosorum perscrutans nouis argumentis, pecuniam ad opus papæ argutè nimis

exegit,

exegit, cogens eos iurare, quòd illud sacramentum, quasi confessionis arcanum, vsque in dimidium anni celarent. In quo corda fidelium auertit à deuotione, & dilectione Romanæ ecclesiæ, & dolore magno sauciauit. Ipso tempore, reuocatus est legatus per autenticum papale, multum admonitus, vt aduentum suum ad Romanam curiam maturaret, & concilium generale anticipando præueniret, vt fratres, præhabita morosa deliberatione, tractatum haberent simul cum eo de imminente eiusdem ruina, & periculo irrestaurabili, Imperatore iam dotes ecclesiæ inuadente. Eodem anno Mauricius Hyberniæ iusticiarius, venit London. ad regem, vt sine scrupulo maleuolentiæ, vel odij reseruati, Comiti Gilberto Marescallo pacificatus, suam purgaret de morte Comitis Richardi Marescalli, in Hybernia trucidati, innocentiam. Et sub eodem tempore, rex de Cunnach venit ad regem London. & est vtriusq; negotium competenter consummatum. Sub eisdem temporibus, monachi Dunelmenses, procurantibus aduersarijs eorum, Romæ inutiliter commorantes in infirmitate & dolore contabuerunt, & mortui sunt. iiij. ex ipsis, cum clericis suis & ministris. Quod cum audisset eorum prior, condoluit vehementer, & cessit electioni de se factæ spontaneus. Sub eisdem temporibus videns Imperator, quòd papa concilium cõuocauerat ad deiectionem ipsius, per hoc, quod idem papa seculare brachium, & præcipuè hostium imperij publicorum in auxilium eius aduocauit & formam cõuocationis, secus quàm prælocutũ fuerat, alteraui t, pœnituit eum in hoc consensisse, vt concilium conuocaretur. Et resiliens significauit regi Anglorum, vt muniret omnes regni sui prælatos ex parte Imperatoris, ne venirent ad illud generale concilij, in personis & rebus securitatem in ditione sua penitus denegãtis & nolentis, vbi præsidebit inimicus eius capitalis, causam committere dubio foro tam excellentẽ. Dominus papa è contra scripsit, significans eisdem prælatis, vt humanis minis postpositis, patri suo spirituali obedienter obsecundarẽt, nec omitterẽt, quin ad concilium communiter venire ad terminũ statutum, properarent. Vnde episcopi fluctuantes in proposito, quid agendũ foret, dubitabant. Dum igitur fortunalis rota sic mundanum cursum volubiliter exagitaret, dominus Eadmundus Cantuar. archiepiscopus, qui sponte exulauerat apud Pontiniacũ, decubuit grauiter infirmatus. Interim Comes Richardꝰ, qui se precibus omnium religiosorum Angliæ commẽdauerat, per dei gratiam & precum fidelium

efficaciam, prosperè apud Acon applicuit, & infrà biduum, postquã applicuerat, acclamari fecit in publico, voce præconia, vt nullus pro defectu pecuniæ, cuiuscunq; nationis fuisset, à Terra sancta recederet, quin deo sub clientela sua, ad stipendia sua, fideliter militaret. Quod, cũ audissent Saraceni, quamuis rex Nauariæ, & Comes Britanniç impudenter recessissent, cœperunt nimis prudentiã & potentiam Comitis formidare, tum quia hoc nomẽ, Richardus, adhuc Saracenis inimicũ ipsum intitulauit, tũ quia auro & argento abundauit, tũ quia sororius erat Imperatoris, & amicissimus, tũ quia frater regis Anglorũ nominatissimi, tũ quia Comes erat Pictauiæ & Cornubiæ. Vnde postea pacẽ fecit toti ecclesiæ honorabilẽ, imò etiã toti Christianitati, quã non poterant vnq̃ aliqui tẽporibus nostris impetrare, sicut sermo sequens luculenter declarabit. Et dũ hæc in Terra sancta deo disponente agerentur, Eadmundus archiepiscopus Cãtuar. à Pontiniaco, gratia melioris aëris hauriẽdi, semot⁹, apud Socios grauiter infirmatus, corpus suũ monachis Pontiniacẽsibus delegãs, viã vniuersæ carnis est ingressus, vbi dominus magna miracula dignatus est operari, adeò quòd beatissimi cõfessoris Eadmundi fama iam oẽs partes Cisalpinas sua claritate meretur illustrare. Trãsijt igitur ex hoc mundo ad patrẽ dictus archiepiscopus Eadmundus xiiij. kal. Decembr. Illis quoq; tẽporibus, nonnulli episcoporũ regni Angliæ, & quidã abbates mare transierunt, vt si aliquo modo pateret trasitus, vel per terrã vel per mare, veniendi ad concilĩ, præceptis apostolicis satisfacturi illuc properarent. Consecratur Londini apud sanctũ Paulũ, Magister Petrus de Egeblank, in episcopũ Herefordensem. Eodemq; anno, geminato dei beneficio in regno Francorum, delata est in Franciã corona Saluatoris spinea, q̃ quandoq; Iudæi plectẽtes capiti crucifixi apposuerũt. Circa quoq; eadẽ tempora, arctabantur immisericorditer à Saracenis captiui Christiani, qui in vinculis apud Damascum, Babyloniam & Nazre tenebantur. Rex verò Nauariæ, qui & Comes est Campaniæ, Comes quoque Britanniæ, cognoscẽtes Comitis Richardi prudentiã & magnificentiã, inuidia stimulati, & dolentes, si, quod ipsi cũ suis Francis nõ potuerunt ad optatũ effectum perducere, ipse Richardus, quem vocabãt Anglicum impubem & inexpertum in bellicis expeditionibus, cõsequeretur: pacem dolosam cum domino de Nazre inierunt, vt ipse suos captiuos liberos abire permitteret, qui nullam tamen super eos habuit potestatem, vt saltem sic aliquid fecisse in Terra sancta viderentur.

rẽtur. Statim q; ante ſociorũ ſuorũ liberationẽ. f. Francorũ captiuorũ, naues apud Ioppen clam, & ſubitò, ad propria redituri, aſcenderũt. Et ſic ſuas proprias proditiones manifeſtè toti mundo detunicauerunt, qui laudes alienas impudenter ſibi cupierunt aſcripſiſſe. Hoc etiam anno, obiit Iohannes filius Roberti, vir nobilis & potens, vnus de præcipuis baronibus plagæ borealis.

Impeditur concilium generale, captis prælatis. Eadmundus archiepiſcopus claret miraculis. Pax reformatur inter Chriſtianos & Saracenos.

ANno gratiæ. Mccxli, qui eſt annus regis Hẽrici Tertij. xxv. tenuit idem rex curiã ſuam Londoniis apud VVeſtmon. vbi magnates regni quamplurimi, feſta cũ eo natalitia celebrauerunt. Quarto verò die Natalis, legatus à domino papa reuocatus, prælatis Angliæ valedicens, verſus mare iter arripuit tranſalpinum. Quem rex, cum ſtrepitu tubarum ſuarum, & innumerabili multitudine nobilium concomitantium, cum prælatis & clericis, pompoſè nimis vſque ad maris confinia perduxit, & in craſtino Epiphaniæ naues apud Douerriam aſcendit tranſfretaturus, mutatis rubeis indumentis. Reliquit autem tàm regnum, quàm eccleſiam in Anglia nimis deſolatã, præcipuè tamẽ Cantuarienſem enormiter, quæ in regno Angliæ dinoſcitur digniſſima, perturbatam: ac ſi nõ pro conſolatione, ſed potius deſolatione adueniſſet. Circa eoſdem dies, Petrus de Sabaudia, auunculus reginæ, venit in Angliam, cui rex ſolenniter occurrens, prætet Comitatum Richemundiæ, quem ei præconceſſerat, munera contulit pretioſa, & ſui cõſilij conſtituit capitalem. Die verò ſancti Eadvvardi, quem rex miro cultu de more ſolennizat, ipſum Petrum cum. xv. iuuenibus, vt tyrocinium ſuum ſuperſtitioſi' ſerenaret, cingulo militari inſigniuit. Et eodẽ die, quaſi imperiales nuptias, in maiori palatio VVeſtmonaſter. cum multitudine conuiuantium, feſtũ ſuum celebrauit. Temporibus verò ſub eiſdem, magiſter Nicolaus de Fernham, electus eſt in epiſcopum Dunelmenſem, vir quidem moribus & ſcientia præditus, à rege & omni populo, non tamen ſine difficultate, ſuſceptus, eſt citoque confirmatus. Eodem etiam anno, Iudæi ad grauiſſimam compulſi redemptionem ſub pœna mortis, vel exilij, regi. xx. millia marcarum numerarunt. Verno autem tempore arridente, Gulihelmus de Fortibus, Comes de Albamarla, Petrus de Malo lacu, & multi alij nobiles de regno Angliæ, iter Hieroſolimitanum magnificè arripuerunt. Crux quoque ſancta, ipſo anno, in regnũ Francorum eſt allata, &

cum tanta ſolennitate & deuotione Pariſijs eſt receptа, quantam ſe nullus meminit præuidiſſe. Noua mœnia conſtructa circa Turrim London. ſicut anno proximo elapſo, & ipſa nocte, admirantibus multis, corruerunt. Ipſo quoque anno, dominus Imperator timens de periculo ſibi imminente, ſi examen papę ſibi nimis infeſti ſubiret in concilio, quod iam imminebat in proximo, mutato conſilio ſcripſit principibus diuerſis. Familiarius tamen regi Angliæ, vt prę-
muniret, exhortans diligẽter prælatos terræ ſuæ, ne venirent ad cõ-
cilium ſibi ſuſpectũ, ſcientes liberũ tranſitũ per ditionem imperialẽ
tàm per mare, quàm per terras in perſonis & poſſeſſionibus ſibi pe- 10
nitus denegari. Quibus prælatis ſcripſit efficaciter dominus papa, vt ſpreto timore minarum Imperatoris excommunicati, ad concilĩ audacter properarẽt. Interim Falencia, ciuitas opulentiſſima, quam ipſe Imperator iam per annum obſederat, violenter capta eſt. Ipſo quoq; tempore venerabilis archiepiſcopi Cantuar. Eadmundi, cuius corpus apud Pontiniacum requieſcit, ſolenne nomẽ, & præclara memoria, miraculis crebreſcentibus, partes Ciſalpinas luculenter perluſtrauit, cuius inſignia tractatus exigerent ſpeciales. Ipſo quoq; tempore, monachi Cantuar. beneficium abſolutionis a domino papa meruerunt obtinere. Et ſub eiſdem diebus monachi VVinton. 16
pro eo quòd conſtanter epiſcopum Norvvic. Gulihelmum, in paſtorem ſibi poſtularent, enormes, procurante priore ſuo intruſo, quodam ſcilicet Britone, perſecutiones viriliter pro Chriſto & executione iuſtitiæ, pertulerunt. Ipſis quoque diebus, fecit rex perſonã
†Balcis. Bonefacij electi de †Baleis, magnificando commendari, vt dignus videretur eſſe, vel ad archiepiſcopatum Cantuar. vel epiſcopatum VVinton. quò promoueretur. Sed res effectum non ſortita, eadem facilitate euanuit, licet multorum prælatorum teſtimonijs tituli ipſius roborarentur. Imminente tempore æſtiuali, Otho, quandoque legatus in Anglia, & qui legatus fuerat in Francia, infinitam 30
ſecum prælatorum trahentes multitudinem, naues aſcenderunt apud Genuam ciuitatem, vt ſub ducatu Genuenſium ſaluò ad concilium peruenirent. Ad quos animandos papa vnum legatum deſtinauerat, qui ab eodem papa poteſtatẽ acceperat, omnes imminenti periculo ſe oppoſituros, ab omnibus peccatis ſuis abſoluendi. Sed cum omnes vaſto mari ſe commendaſſent, venerũt eis obuiam piratæ Imperiales, qui omnes ſub captione miſerabili cõcluſerunt, & multos ex eis vel ſubmerſerunt, vel irreuerenter trucidarunt.

Quos

pam de medio surripuisset, pacem gratiosus in ecclesia composuisset. Dum autem cardinales, vt moris est, de electione papali inclusi tractassent, obijt magister Robertus de Somerkote, cardinalis. Electus est autē in papā, Galfridus Mediolanēsis, quē Cęlestiuū vocabāt, qui cùm vix, xxii. dieb⁹ sedisset, viā vniuersæ carnis est ingressus. Die verò sanctæ Fidis passus est sol eclipsim, quasi viderentur cœlestia statui ecclesiæ concordare. Viduabatur etiam eodem anno, regnū Angliæ præclaris magnatibus, & ecclesia prælatis eximijs. Præter enim prælatos nostros capitales Romanos, videlicet pōtifices ad minus duos, qui ab hoc seculo migrauerunt, obierunt in Anglia piæ memoriæ Rogerius London. iiij. Kalend. Octob. & Hugo Cestriæ. vij. Idus Decembris, episcopi, præter etiam Comitem de Albamarla Gulihelmū, & Comitem Marescallum. G. de quibus mentio prælibatur. Obierunt vices agens iusticiarij, Stephanus de Segraue. vi. Idus Nouembris, & etiam vir nobilis & potens VValterus de Lacy circa Paschā in Hybernia. Obierunt insuper Gilbertus Basset, miles nobilis, & in armis strenuus, Iohannes Byset, Anglię prothoforestarius, Robertus Marmion, Petr⁹ de Bruis, Guiscardus Leydet. Item migrauerunt ad dominum peregrinantes in Terra sancta, vel eundo vel redeundo, Eudo, frater Comitis Richardi; Hamo, cognomento Peccham, Baldevvinus le Betun, Iohanes filius Iohannis, dicti Comitis Senescallus, Iohannes de Bello campo, miles elegantissimus, Girardus de Furniuaus, & plures alij, quorum fideliter deo militantium, & vestigia pedum eius adorantium, nomina in libro vitæ indelebiliter annotantur. Eodemque anno, in partus discrimine obijt Isabella Romanorum Imperatrix, soror regis Angliæ, Anglorum spes, & gloria singularis, Kalend. Decemb. Quod cum imperator, per quandam lugubrem epistolam domino regi Anglorū nunciasset, in fine, quasi dolorem temperauit, ipsius epistolæ, dicens sic. Restat de omnipotentis dono regia soboles, de qua in conspectu patris rex & regina consurgunt, suæ iudices genetricis. Susceperat enim Imperator prolē ex ea prosperam, filium scilicet & filiam. Transijt annus ille regno Angliæ pestifer & turbulētus, Terræ sanctæ inimicissimus, eò quòd Templarij hostiliter Hospitalarios impugnarant, nec poterant industria diligentissima Comitis Richardi pacificari, ecclesiæ Romanæ virulentus & hostilis adeò, quòd mortuo papa, & iterum alio electo, et infrà paucos dies ab hoc seculo rapto, omnes fratres corporibus, & cordibus, atque diuersis

locis dissipati, sese inuicem infestabant.

Petrus de Sabaudia, Comes Richemundiæ, resignat castra nobilia, quæ à rege susceperat custodienda ipsi regi.

ANno gratiæ. Mccxlij. qui est annus regni regis Henrici tertij xxvi. tenuit idem rex curiã suam ad Natale domini apud VVestmonasterium, in maiori palatio suo, sicut de cõsuetudine habuit, serenissimam, vbi cum moram per. xv. dies pertraxisset, rumor de aduentu Comitis Richardi, de Terra sancta redeuntis, percrebuit. Quo cognito, P. de Sabaudia, Comes Richemundiæ, castra regni eminentiora & famosiora, quæ susceperat custodienda, in manum regis, vt vir discretus & circumspectus, prudenter resignauit. Intellexit enim quòd magnates Angliç, magnam de eius exaltatione repentina conceperunt indignationem, vnde nimis aductum Comitis formidabat. Porrò hæc ipsius Petri prudentia, multorum corda sedauit turbatorum. Eodem anno, in Pictauia orta est seditio magna, quæ posteà ruinam maximam, & schisma lethale, necnon & guerram, & damnum generauit irrestaurabile. Comes enim de Marchia, instinctu Isabellæ, quam Franci Iezabel inpiissimam nominant, vxoris eius, matris scilicet regis Angliæ, calcaneum leuauit contra dominum suum regem Franciæ. Indignabatur enim vehementer, quod Aldefonsus, frater regis Francorum, Comes iam Pictauiæ, cui rex Francorum Comitatum eundem nuper contulerat, homagiũ debitũ ab eo exegit. Vnde procaciter respõdẽs dictus Comes de Marchia, cum superbia & abusione, quod de iure debuit, abnegauit. Ascendit igitur super hoc vsque ad regem Francorum querimonia non leuis. Admonebatur Comes talem insolentiã corrigere. Sed multoties admonitus, hoc facere contemnens, & muliebri vtens consilio, significauit regi Angliæ, vt veniret in Pictauiam, non comitatu Anglorum suorum, sed quantitate pecuniæ communitus, & omnes terras suas ei redderet transmarinas. Rex autem consilijs Pictauiensium, quibus prodere proprium est, fidem adhibuit & consensum, & in thesauris & nauigio transitum præparans, nullius amicorum suorum neq; hominum naturalium consilijs, vel precibus potuit retardari. Diebus illis scripsit dominus rex omnibus Angliæ magnatibus, districtè precipiens, vt omnes generaliter London. die Martis proximo ante Purificationem beatæ Mariç virginis, de arduis negotijs regni, dilationem non capientibus, tractaturi cõuenirent. Ipso quoque tempore dominus rex de aduentu

fratris

Quos autem viuos acceperunt, per longos maris tractus sub caumate intollerabili adustos, sub vinculis & arcta custodia vsq; Neapolim (vbi ex præcepto Imperatoris carceri sūt addicti, in toti⁹ ecclesiæ dedecus & ignominiam) pertrahunt. Facta autem fuit hæc infausta naualis congressio, die sancti Marci Euangelistæ. Interim duo papales exactores, Petrus videlicet Rubeus, domini papæ consanguineus, & familiaris (talis enim erat titulus epistolarum suarum) & Petrus de Supino, per Angliam, Scotiam, & Hyberniam, pecuniam infatigabiliter ad opus domini papæ exquisitis argumentis abradere non cessant, rege verò hæc oia malo nimis cōsilio permittente. Eisdemque temporibus absoluebatur quicunque vellet, pro pecunia crucesignatus, prædicantibus & illud persuadentibus, ex præcepto papæ, fratribus tam Minoribus quàm Prædicatoribus, ita vt multi hodie crucesignati, in crastino à voto suo, data, quam possent, pecunia, non sine multorum admiratione, absoluerentur. Eodemq; anno. v. Kalend. Iunij, obiit Gilbertus Marescallus, Comes de Penbrok extra villam Herefordiæ, toto corpore confractus in quodam hastiludio, vbi milites vires suas infœliciter certatim sunt experti. Delatum est igitur corpus London. sepeliendum. Post cuius obitū, quia rex dictum hastiludium prohibuerat, nec prō ipso omissum fuit, V Valterus, frater Gilberti Comitis, vix à rege impetrauit, vt hæreditatem sibi debitam obtineret. Circa idem tempus, rex Francorum fratri suo Aldefonso Comitatum Pictauiæ contulit, & cingulo militari solēniter, excluso Comite Richardo, qui deo in Terra sancta interim militauit, insignitur. Ipso quoq; tēpore, memoratus Comes Richard⁹ treugas accepit cum Soldano Babiloniæ ea conditione, vt omnes Franci, qui captiui tenebātur, liberi permitterētur. Hierusalē quoque cum locis finitimis, & multis alijs ciuitatibus, & castellis, in libera pace dimitteretur, cū quibusdā cōditionibus, quę Christianis honorabiles & fructuosæ sunt, sicut in eiusdem Comitis epistola continetur. In cuius negotij principio, rex Nauariæ, qui & Comes est Cāpaniæ & Britanniæ, & viri de seditione notabiles, nequiter & formidolosè fugā clādestinā arripuerunt, apud Ioppen naues, vt ad propria redirēt, cum nil boni in Terra sancta peregissent, ascēdentes, & clam atq; subitò sub noctis silentio à facie domini, relictis Francis fratribus suis in vinculis & carcere, fugiētes. Ipso aūt anno, Griffinus, filius Leolini primogenit⁹, qui ad cōcliū fratris sui Dauidis pacificè venerat, & dolosè capt⁹, in carcere fratris tenebatur, regi

per episcopum de Bangor Richardum, humiliter supplicauit, vt ipsum à fratris sui manibus misericorditer liberaret, & ipse totam terram suam, quæ eum iure hæreditario cõtingebat, ab ipso rege gratanter teneret. Pro eiusdem igitur liberatione, cum rex liberaliter scriberet Dauidi pro ipso supplicando, nec proficeret exauditus, arma parat, & vexilla in VValliam hostiliter dirigit, conuocato exercitu copioso, quem aduẽtantem, cum Griffinus filius Madochi, quidam princeps VValliæ, & magnates de confinio VValliæ, cum pace recepissent, in via ipsius terræ, quam æstus iam per quatuor menses cõtinuatus arefecerat, sine offendiculo pertrãsiens, ita ipsum Dauidẽ cum suis complicibus exterruit, quòd non tãtum fratrem suum Griffinum liberum dimisit, verũ etiam in propria persona ad pacẽ regis, mansuetus & edomitus pervenit, examen curiæ suæ per omnia subiturus. Rex igitur ad votum completo negotio, misit in Turrim London. Griffinum, à fratris carcere liberatum, regis compedibus, donec quid de eo facturus esset deliberasset, vinciẽdum, & ipsum Dauidem in London. vt ad curiam veniret super obijcienda respõsurus, sub salvis fideiussoribus obligauit, & sic cum gaudio rex victor, sine sanguinis effusione, ad propria remeauit. Ipso tempore, Comes Richardus, fœliciter ac magnificè consummato negotio Terræ sanctæ, firmatoque fœdere pacis & treugarum per chartas & iuramenta vtrobique, naues vt rediret ascendit, & post diuturna maris discrimina, apud Trapes in Sicilia applicuit. Cui veneranter occurrentes imperatoris officiales & portuum custodes, ipsum cum magna veneratione susceperunt, habebant tale præceptum à domino suo Imperatore. Eodemque anno, dominus rex aureum feretrum ad reponendum reliquias gloriosi regis, & confessoris Eadvvardi, ex sumptibus propris honorificentissimè fecit Lõdon. fabricari. Et circa eosdem dies, apud Bristoliam obijt quondã Comitis Britanniæ filia, in custodia diuturni carceris strictissimè reseruata. In ipsis quoque diebus, Gregorius ix. papa, quasi conceptos dolores ex vndiq; auditis casibus, quos sibimet suscitauerat, impotens sustinere. xi. Kalend. Septemb. diem clausit extremum, ætate ferè centenarius. Ipso tempore Franci per Comitem Richardum liberati, & in equituris, vestib⁹, ac viaticis honorificè attributi, ad propria cum gaudio reuertuntur. Comes verò cum domino Imperatore, gratia mutuæ visitationis & confabulationis, diu præoptatæ, corpus & cor recreando commorabatur, & nisi mors dominũ pa-

pam de

fratris sui Comitis Richardi certificatus, occurrit ei ad mare lætabundus cum magno comitatu, & ipsum suscipiens cum gaudio & honore, fraterno affectu in amplexus eius ruens, lachrymas fudit exultationis. Et per plures dies commorantes, sese mutuis collocutionibus consolabantur, & epulis recreabantur. Interim non cessabant Pictauienses, regem epistolis & legationibus stimulare & animare, vt ad ipsos transfretando venire non omitteret, sine offendiculo & contradictione iura sua & omnes terras suas vltra marea recepturus. Imminente autem Purificatione, & die generalis perleamenti, conuenit tota Angliæ nobilitas, tam prælatorum, quam magnatum apud VVestmonasterium. Innotuit autem iam cunctis, quòd Comes de Marchia, & alij Pictauiæ nobiles, qui omnes de proditione semper fuere notabiles, regem vocabant, vt non manu militari stipatus, sed thesauris instauratus, acsi nullam militiam Angliæ reputarent, sed solam pecuniam desiderarent, ad ipsorum præsidium acceleraret. Iam iam enim eos rex Francorum, quasi manifestos proditores hostiliter inuaserat. Insonuit igitur murmur inter Anglos, & non minimam super hoc indignationem conceperunt, quòd rex serius ad talem suggestionem fidem præbuerat, & consensum. Cũ autem congregarentur, exegit rex cum magna instantia pecuniam ad acquirendam terram suam transmarinam. Et cum non posset rex reuocari à proposito cõcepto, prece vel cõsilio suorũ hominũ fidelium & naturalium, solutum est concilium cum indignatione. Conuenerat autem rex prælatos singillatim, quid quisque ei dare vellet, vsus Romanorum versutia, & sic cum non posset omnes simul congregatos flectere, singulos ad voluntatem suam eneruando, eorum constantiam inclinauit, & sic concessa est ei pecuniæ à prælatis quantitas numerosa. Et exinde militibus, quos nouerat indigere, magnam partem distribuit, vt cum ipso transfretarent. Cum autem rex Francorum de transitu regis Angliæ certificaretur, mare & partes mari conterminas, præcipuè Rupellam, & alia maris cõfinia versus Pictauiam & Vascon. spectãtia, manu militari communiuit. Eodem tempore, applicuit Comes Sarum apud Douerias, redies de Terra sancta. Cum autem vidisset Comes Richardus, quòd dominus rex nulla poterit ratione ab incepto reuocari, consensit vt cũ eo transfretaret, & se magnificè ad transitum præparauit: & eodem exemplo excitati multi alij nobiles, cum rege & dicto Comite, se ad transitum præpararũt. Cõmissa igitur regni custodia archiepiscopo

Ebor.

Ebor. VValtero, eò quòd vir discretus & fidelis inter omnes regni reperiebatur, dominus rex comitante regina, & fratre suo Comite Richardo, cum septem aliis Comitibus, & militibus circiter. ccc. naues ascendit Idibus Maij, iter & vela dirigens versus Burdegalim. Ipso quoque tempore, rex Scotiæ Alexander, filiam Engelrami de Cusey, cuiusdam videlicet potentis baronis ac crudelis de regno Francorum, Margaretam nomine, sibi matrimonio copulauit. Cum verò dominus rex in partibus transmarinis moraretur, quidam nobilis, natione Hybernicus, Gulihelmus scilicet de Mariſco, exul & profugus pro quodã sibi imposito facinore, in insula Londeie, quæ non multum distat à Bristolia, rapinis, & prædis intendebat. Tandẽ captus cum. xvij. sociis suis, adiudicatus est crudeli morti, & rege sic dictãte, tractus est cum dictis. xvij. sociis suis ad caudas equorum, ad patibulum London. suspendẽdus. Pater ergo suus, quidam de potentissimis Hyberniæ, nomine Galfridus de Mariſco, hoc audito, fugit in Scotiam, vix ibidem tutas latebras habiturus. Qui præ confusione, & dolore contabescens, citò post vitam miserabilem optata morte terminauit. Et circa eadem tempora, obierũt quidam nobiles, videlicet Gilbertus de Gaunt, Baldewinus VVak, Philippus de Kyme, & in partibus boreahbus Rogerius Bertram', cum quibusdam viris præclaris, humanis rebus exempti ab hac luce migrauerunt. Obijt etiam Comes de VVarewik, vir potẽs & genere spectabilis. Et eodem tempore, vnus filiorum Imperatoris Frederici, nomine Henricus, qui exigentibus meritis suis, diuturno carcere, iubente patre, detinebatur, miseram animam exhalauit. Perhibetur enim, seipsum ex tædio vitæ, manu propria, nimis infœliciter peremisse. Ipso quoque tempore, rex Francorum pijssimus, & elegantissimus, spiritu tactus misericordiæ, & tranquillitatis, obtulit domino regi Angliæ optimam formam pacis, eò quòd eius erat cõsanguineus, & vxor eius regina, reginæ Angliæ soror extiterat. Sed rex Angliæ, Comitis de Marchia seductus falsis policitationibus, ipsam penitus recusauit, asserens se nunquam à consilio dicti Comitis, recessurum, quẽ patrem suum de more appellauit. Et statim hostiliter & inconsultè ipsum regem Francorum diffidauit. Pœnituit igitur regem Franciæ, se regi Angliæ sic humiliasse, & euoluta oloflamma, impetum fecit vehementissimum in omnia, quæ Comitis erant de Marchia, & infrà breue tempus adeo prosperatum est negotium Martium in manu eius, vt iam cõtritis hostibus eius, finem

guerra

guerra sua sortita est adoptatum. Occupauerat enim iam castrum dictum Frontenay, quod videbatur Pictauiensibus inexpugnabile, & in ipso filium Comitis de Marchia, cum 30. militibus occupauit. Inde castrũ, quod dicitur Mouent. Deinde diatim alia castra, necnon & ciuitates, & earum habitatores, præclari ciues & milites, spõte in suam se dederunt potestatem. Tandem ventum est apud prædictam ciuitatem vineis opulentissimam, flumine, quod Tarenta dicitur, latificatam, quæ Talleburc dicitur, vbi rege existente Francorum, rex Anglorũ ex alia parte cominus flumine extitit, ita vt adinuicem alij aliorum papiliones, & signa videre potuerũt, ereptusq; est ibidem rex Anglorum à discrimine confusionis perinde ustriam Comitis Richardi. Nocte igitur fugiens rex Anglorum feliciter ac prudenter, venit Xantonas, sed eum insecutus est statim rex Francorum, ibique factus est acerrimus conflictus inter Anglos & Francos extra ciuitatẽ, in quo plus laudis Angli promeruisse coacti sunt Francis, licet inuitis confiteri. Accrescẽte autem regis Frãcorum indies exercitu, ad instar stagni ex torrentibus inundãtis, facta est seditio in ciuitate, vnde natis sinistris rumonibus, rex Anglorum repentino auolatu se contulit Blauium, probrosè fugitiuus, vbi per aliquot dies infirmatus commorabatur. Hæc igitur audiens Comes de Marchia, tactus dolore cordis intrinsecus, misso Comite Britanniæ ad regem Francorum intercessore & mediatõre, vir ad patem regis Franciæ, sed durissimis tamen conditionibus, relicto rege Angliæ, postquam thesaurum eius exhauserat, & honorem exufflauerat, est receptus. Deinde Reginaldus de Pontibus, post quem Gulihelmus, cognomẽto Archiepiscopus, quos sequebantur vicecomes de Thoarz, necnon & alij nobilissimi Pictauiensium, receptis tamen cautè, imo potius proditiosè, regis Anglorum denarijs, quotquot poterant anteà, ad regis Francorum alas conuolarunt. Obijt autem tunc temporis, abbas de Euesham Richardus, cognomento Gras, monachus VVestmonast. vir discretus & circumspectus, iure ciuili & canonico eleganter expeditus, apud Rxolam: vnde rex quia eius specialis extitit consiliarius, & quandoque vices agens cancellarij, doluit vehementer. Et dum rex Angliæ his turbinibus exagitaretur, regina Alienora, proxima partui, apud Burdegalim commorabatur, nec inde recessit donec peperisset filiam, et vocatũ est nomen eius Beatrix, Comitissa prouinciæ, quæ Beatrix vocabatur, sic procurante: nata est igitur in crastino natiuitatis sancti Iohãnis Baptistæ.

Eodem

Eodem tempore, quod non ſine ſibilo & deriſu, cum dolore referunt Angli, quędã mulier ſingulariter mõſtruoſa, cuius cadauer vermibus multis hæreditariũ, lecticam vacuã poterat onerare, videlicet Comitiſſa de Byarde, cũ filio ſuo Gaſtone, & .l. militibus, ducta cupidine ſterlingorũ, quibus nouerat regẽ Angliæ abũdare, venit ad eũ, & facta cõuentione vt regi pro ſtipendio militarent. xiij. libras ſterlingorũ qualibet die ſuſcepit numeratas. Dicta verò mulier gygãtea, vel filius eius, vel eorum militia, quæ per multũ temporis cum rege moram fecerũt ſumptuoſam, nunq̃ regi profuerũt, imò potius obfuerũt, & in fine ridiculoſè defuerũt. Rex interim Francorum, inito cum optimatibus ſuis conſilio, quia vidit opus Martium in manibus ſuis ad votum fœliciter proſperari, propoſuit regem Anglorum, quem iam nouerat Pictauienſium viribus, & ſolatio deſtitutum, & iam in procliuum deſperationis declinantem, hoſtiliter, & non ſegniter, vſque ad Blauium inſequi, & inde vſque Burdegalim, ſi illuc foret migraturus, & negotium guerræ ſiue belli vſque ad conſummationem indefeſſa diligentia continuare. Et ecce dominus miſertus regis Anglorum, dans quando & pro vt vult, ſalutem regibus, ne incaſſum videretur ſe religioſorum Angliæ in receſſu ſuo orationibus commendaſſe, corda Francorum intolerabiliter ſuperbientium, quodam diſſenſionis inter eos exorto ſchiſmate, perturbauit. Dicebant enim quidam eorum, quòd non foret expediens Francis, quòd rex Angliæ caperetur, vel confunderetur, ne Anglia Franciæ ſubiugaretur. Quia ſi ſic eueniret, Franci etiam nobiliſſimi, ſi à rege Francorum opprimerentur, vbi profugis pateret refugium, vel Anglis, ſi ſimilia paterentur? Vidimus enim interdicta Anglia, Franciam epiſcopis Angliæ, & quibuſdam magnatibus, vtpote Roberto, filio Gualteri, ſinum refugij & protectionis aperuiſſe, & Angliam Comiti Bononiæ, Reginaldo. Et qui talia dicebant, erant de his, quos Comes Richardus in Terra ſancta redemerat, quos cum audiſſent alij Francorum, arguebant eos proditionis, & ſic orta diſſenſione, ferè ad inteſtina bella conuolabant. Præterea alimentorum, præcipuè aquarum penuria eorũ exercitum, qui numeroſus erat, adeò miſerabiliter inualit, vt fame, & ſiti inualeſcẽtibus, tumuerũt, & infirmitate cõtabuerunt, & variis afflicti miſer.is animas fatiſcentes exhalarunt. Comprouinciales enim puteorũ ora obturauerant, riuos & fontes perturbatos intoxicauerãt, prata cum paſcuis arauerant, & amotis pecudibus, annonam cum fructibus

elongaue-

elongauerant. Hausis igitur aquis, tam equi quam homines perierunt, & oblatrantibus diebus caniculàribus, qui tunc instabant, homines infirmi decubuerunt, & carentes requiei solatio & curatium medicamine, citius obierunt. Mortui igitur sunt de exercitu Francorum magnates, vexilla ferentes, quater. xx. & de pedestri manu circiter. xx. millia. Rege autem Francorum simul grauiter infirmato, cecidit timor grandis cum desperatione super Francos, dicentes quòd elemosynæ regis Anglorum ipsos deiecerant. Formidabant etiam vehementer regem suum, qui tenerierat & delicatus, imò etiam seipsos morte opprimi repentina, exemplum etiam robustiorum morte præuentorum augebat formidinem. Obierat enim ibidem Robertus Malet, quidam Baro Normanniæ, armis strenuissimus, & singulari dignus præconio. Obijt insuper ibidem, eadem peste Richardus de Beaumund, inter omnes Francos generosus, & gestis magnificis intitulatus. Coactus est igitur rex Francorum, fatis sibi aduersantibus, treugas quinquennes à rege Anglorum postulare, in Franciam, vt aërem solitum hauriret, maturè rediturus, quæ libenter, imò gaudenter sunt concessę postulanti. Receptis igitur homagijs magnatum Pictauiæ, & suis naturalibus hominibus, ac fidelibus in castris eorum positis ac ciuitatibus, vt ipsis præessent, & eos regerent, rex in Franciam remeauit, & in breui sanitati restitutus, Pictauienses iussit, vltimis traditos conditionibus, arctissimè custodiri, vnde datum est eis iam pro lege, vt nec nuptui filias suas tradant, nec de vna ciuitate in aliam, sine Francorum licentia. Comes etiam de Marchia, de proditione accusatus & appellatus eodem anno, coram rege Francorum, vix à mortis ignominiosæ dispendio est ereptus. Factus est tamen, quasi cūctis prodigium, id est, signum ad digitum in subsannationem & sibilum vniuersis, eò quòd regem Angliæ tam pernitiosè prodidit, in ipsum temerè cōfidentem. Ex ipso igitur tempore dehonerata est regis Angliæ prodiga sollicitudo, quæ inconsulte Pictauiensibus, quolibet anno. vj. millia marcarum, pro eorū vmbratili homagio, & mutili seruitio, distribuere consueuit. Eodem anno, videlicet in crastino sancti Michaelis, dedicata est ecclesia cōuentualis de VVaultham ab episcopo Norvvic. Gulihelmo, solenniter, assistentibus ahjs plurimis episcopis & prælatis. Ipso quoq; empore, exigitur scutagiū. Concedunturque & colliguntur ad opus regis indigetis, videlicet de quolibet scuto xx. solidi. Cum autem rex pacificè transisset vsque Burdegalim, &

trengis captis inter regem Franciæ & ipſum, moram ibidem traxiſſet inutilem & nimis ſumptuoſam, quidam Angliç nobiles, iam nimis indigentes, & alieno ære obligati, licentiam repatriandi petierunt, nec obtinuerunt. Comes autem Richardus, eodem tempore, non clarè licentiatus, receſſit, et in mari repatriando multa paſſus pericula, & à naufragio vix ereptus, in inſulam, non procul à Cornubia ad aridam iactatus, votum vouit domino ſe domum religioſorum ordinis Ciſtercienſis fundaturum, quod poſtea fideliter adimpleuit. Circa eadem tempora, obiit nobilis vir, Richardus de Burgo, multas in Hybernia habens terras & poſſeſſiones. Et eodem anno, Hugo de Lacy, in Hybernia bellator nominatiſſimus, cuius bella & conquæſtus tractatus exigerent ſpeciales, ab hac luce migrauit. Ipſis quoque temporibus, epiſcopus Lincoln. Robertus, vir in Latino & Greco idiomate peritiſſimus, teſtamenta. xij. patriarcharum de Greco fideli interpretatione tranſtulit in Latinum. Quæ per multa tẽpora incognita & abſcondita fuerunt per inuidiam Iudæorum, nec ad notitiam Hieronimi, vel alterius interpretis peruenerunt. Manifeſtæ enim in eis de ſaluatore prophetię reperiuntur. Eodem quoque anno, Kalendas Decembris, obiit Iocelinus, epiſcopus Bathon. plenus dierum. Imminente verò feſto ſancti Michaelis, non permiſſi ſunt abbates Ciſtercienſis ordinis ad generale capitulum eorum tranſfretare, eò quòd eodem anno, à rege rogati de lanarum ſuarum exhibitione eum iuuare noluerunt. Tranſiit igitur annus ille ſatis frugifer atque fructifer, Angliæ pacificus, ſed terris regno Angliæ pertinentibus vltramarinis bellicoſus & damnoſus: Terræ ſanctæ ſuſpectus: Imperio formidabilis: toti eccleſiæ turbulentus, ſede papali adhuc vacante, fratribuſque, tam locis quam cordibus inuicem diſſipatis, ita vt vix ſeptem vel octo Romæ commorarentur.

Rige Anglorum inutiliter commorante apud Burdegalim, colligitur pecunia in Anglia ad opus eiuſdem.

ANno gratiæ. Mccxliij. qui eſt annus regni regis Henrici Tertij, xxvij. fuit idem rex apud Burdegalim, non tamen ad Natale domini: ſed hyemans & cõmorãs inutiliter, Comitiſſa de Biarde &. G. filio ſuo, & Vaſconibus ab ipſo rege, quẽ ad votum tenebãt, quotidianas expenſas ad placitum, & ſtipendia non modica extorquẽtibus, nec alicui negotio bellico rex vel Angli intẽdebãt, niſi quòd ne nil ageretur, quędã parua municipia rebellãtiũin finib' Burdegalis ſibi man-

sibi mancipãtes, quoddam monasterium, quod Verrines dicitur, in quo quidam rebelles se receptauerant, obsederunt. Vbi quidam regis familiaris consiliarius, Iohannes Maunsel, clericus, dum animosius omnibus alijs obsessos infestare, vsque ferè ad exanimationem iactu lapidis contritus, & spiculo vulneratus, vix manus effugit inimicas. Qui, quia pro regis honore tam libenti animo mortis se opposuit periculo, factus est de familiari, regi familiarior, & de locuplete locupletior; ita vt ad magnatum nobilissimorum attingere meruit celsitudinem. Collocatique sunt ei redditus opulentissimi.

Circa eadem quoque tempora, monachi Couentrenses de morte abbatis de Euesham, qui pro electo Couentrensi habebatur, certificati, præcentorem suum, dominum Gulihelmum de Monte pessulano, virum sanctum, & moribus & scientia præditum, consentientibus aliquibus canonicis Lichefeldensibus, in episcopum & pastorem suarũ animarum elegerunt. Sed dominus rex, sicut iam ei moris erat, alium malens in ipsum episcopatum promouere, statim se opposuit, neque electionem neque electum acceptans. Et stantibus cum eo quibusdam canonicis de Lichefeldia, & lite ventilata, fiunt vtrobique dispendia morosa & sumptuosa, videlicet. ccxlv. lib.

Eodẽ quoquè tẽpore, venerunt quinque Portuũ custodes, & quidã, qui vina & victualia vendebant, alij quoque, qui de stipe regia pendebant, instantissimè sua à rege postulantes stipendia. Burdegalenses insuper, quibus rex obligatus ex debitis inæstimabilibus tenebatur, nec iam domino suo liberas habere habenas permittebant. Sed iam erat ei ipsa ciuitas sua Burdegalis pro carcere arctabant, & stimulabant ipsum, vsque ad animæ amaritudinẽ. Etiam, licet ferò, pœnitens se dominus rex suorũ naturalium hominũ Anglorũ consilijs non adquieuisse, desiderauit Angliæ gaudere securitate. & VVestmonasten. debitis exaturari. Ex tunc igitur cogitauit Angliæ portũ repetere, & portorũ procurante industria firmatæ sunt treugæ, quæ subarratæ & initiatę fuerant die sancti Gregorij. Comes autem Britanniæ dissimulans, vtpote vir dolosus, & omni vulpecula astutior, hoc se scire, in mari piratic' fact' rapinis intendebat, & multos multis bonis spoliauit, præcipuè mercatores, qui in præfatis treugis cõfidentes, per fines illos transmearunt. Quod, cum conquereretur rege Anglorum, ad aures pijssimi regis Francorum peruenisset, ait. Ha, quoties illum proditorem redargui, nec correptus corrigitur, sed dissimulat se, quæ facta sunt, ne scire? Ne sua sibi fraus patrocinetur,

ſpolietur ſpoliator, et domino regi Angliæ reſtituantur ablata, quòd & factum eſt. Iuſuper ſpoliator, & infamis factus eſt & iuſta pumitione condemnatus. Ipſo quòque tempore, congregati ſunt Cardinales, vt papam eligerent, ſignificabantq; Imperatori, quòd iam non leuiter, per totam Chriſtianitatem, famam ſuam denigrauerat. Sparſim enim dictum fuit, quod ipſe Imperator, electionē papalem, & eccleſiæ promotionem impediuit, Cardinalium aliquos, & prælatos quoſdam incarceratos retinendo. Et in calce mandati addebant, quòd ipſos, quos ſic tenebat, dimitteret, præcipuè Cardinalem Othonem, vt intereſſet electioni, & fieret ad votum ſuum electio, & ad imperij honorem, pacem, & exaltationē. Quibus verbis fidem adhibens Imperator, dictū Othonē Cardinalem, ſimul & prælatos, quos temere tenuerat, liberos abire permiſit. Cum autem ad fratres idem. O. ipſum expectantes peruenisſet, & ſimul omnes de electione papæ contractaſſent: ſeminante diſcordiam Sathana, non poterant conuenire, nec in vnum aſſentire. Vnde Otho Cardinalis, pudore confuſus, propoſuit ad carcerem Imperatoris redire, eò quòd tranſgreſſi ſunt Cardinales, quæ promiſerant incarceratorum liberatori. Quod, cum Imperatori innotuiſſet, acceptās Othonis fidelitatem, ſignificauit ei, quòd non tantum pro liberato, imò pro amico ipſum habuit, & habiturus erat. Congregato igitur copioſo exercitu, Imperator Albaniam ciuitatem ad eccleſiam Romanam ſpecialiter ſpectantem depopulans, comminabatur Cardinalibus, quòd omnia, quę eccleſiæ Romanę eſſent, ſolo tenus complanaret, niſi concorditer ſine impedimento papam eligiſſent. Mandauitque ſenatori vrbis, & aliis amicis ſuis, vt concluſos electores, arctiſſimè in manu armata cuſtodirent, nec ire permitterent, donec papam creaſſent. Inſuper rex Francorū, cum tota regni ſui vniuerſitate, epiſtolā efficaciſſimā, preces armatas & imperioſas continentem, per ſolemnem nuncium tranſmiſit Cardinalibus, perſuadens vt eccleſiæ prouiderent, ſine moræ diſpendio. Talia igitur mandata formidantes, conſilium inierunt, vt iterum cōgregati, inuocata ſpiritus ſancti gratia, die ſtatuto, non morioſo, electionem ſine impedimento diabolico papalem celebrarent. Dictum illorum curriculis, quòd multi dubitabant, num papalis poteſtas, ſede vacante, ad Cardinalium vniuerſitatem deuoluceretur, annion, per quaſdam literas abbati de VVarduna tranſmiſſas, plenius certificamur, ſic incipientes. Miſeratione diuina. R. Oſtienſis, &. Velleter. L. tituli ſanctæ

Praxedis

Praxedis, S. tituli sancti Laurentij in Luc. S. tituli sanctæ Mariæ in Cosmodin. Sanctorum Cosmæ & Damiani. & sancti Nicolai in carcere Tulliano, sanctæ Romæ ecclesiæ cardinalis, religioso viro, abbati de Vvarduna, salutem in domino, &c. Et in sequentibus dicitur, Nos autem, penes quos potestas residet, apostolica sede vacante, & cæt. Ipso quoque tempore, rex Anglorum, cum diutinam moram in Vasconia consumpsisset, commissa tutela Vasoniæ, quam Seneschalliam vocant, Nicolao de †Mueles, militi fideli ac prudenti, inops, extorris, & inglorius rediens versus Angliam, trafretatur. Cui magnates Angliæ innumerabiles, ex eiusdé regis mandato, occurrerunt, superditus maris moram damnosam, tediosam, & sumptuosam protrahentes. Tandem ipsum cum sospitate venientē reuerenter susceperunt, & muneribus impræciabilibus simul præbiti vt magnates honorarunt, & cùm London. peruenisset, contis, lampadibusque plateas adornari, & ecclesias cæreorum numerositate iussit choruscare. Et imminente sancti Eadwardi festiuitatis, Idus Octobr. venit gaudenter Vvestmonaster. occurrente processionaliter, in festiuis indumentis, in classico tampanarum, & incredibili accensorum cæreorum numerositate, conuentu. Eodem anno, tempore videlicet natiuitatis sancti Iohannis Baptistæ, post multas disceptationes, ac varias ecclesiæ Romanæ tribulationes, mortem papæ Gregorij repentinam, mortem quoque nimis lugubrem magistri Roberti Somerkote, Cardinalis, & alias varias fortunæ aduersantis tunsiones, Cardinales in vnum propter metum Imperatoris congregati, elegerũt Senebaldum Cardinalem in papam, natione Genuensem, virum in decretis, & iure canonico eleganter eruditum, pecuniæ tamen non contemptorem. Creatus est autem Anagniæ, & vocatum est nomen eius Innocentius Quartus, & die apostolorum Petri & Pauli confirmatus est, & confirmatus confirmauit statim sententiam latam à prædecessore suo Gregorio in Imperatorem Fredericum. Vnde Imperator, cùm contrarium suæ spei reperisset, in iram vehementissimam incandens, significauit Romanis, quòd in magnum eorum præiudicium creatus est papa alibi, quàm in vrbe, & in maius, quod sententiam Gregorij papæ confirmauerat. Vnde statim Imperator noto papæ moliebatur grauamina, & insidias præparauit, posuitque in transitibus viarum & portuum arctas custodias, & per mare galeas, ne bullarum portitores transmearent, & pecuniam in

†Molis.

nocumentum sui deportarent, ita vt nec Prædicatoribus, nec Minoribus scripta, vel intersignia, vt nuncia baiulatibus, seueritas parceret imperialis. Eodem tempore, Templarij apud Acon Hospitalarios hostiliter obsederunt, & in eorum contemptum, & contumeliam, treugas per Comitem Richardum cum Soldano Babyloniæ per consilium ipsorum Hospitalariorum prudenter initas, impudenter infregerunt: & ipsum Soldanum, confœderati alijs Soldanis, fidē in infidelibus credentes repetire, non verebantur impugnare. Vnde tantummodo videbatur illa comminatio fulgurantis Euangelij imminere, scilicet, omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. 16

Circa eadem tempora, cum episcopus Lincoln. nimis impetuosē, & secus quàm deceret, abbatem de Bardeney deposuisset, & idem abbas ad conuentum Cantuar. penes quem ex suis priuilegijs residet potestas, lites in prouincia Cantuar. exortas, vacante sede papali, terminare, appellasset, noluit dictus episcopus appellationē differre: vnde conuentus memoratus dictum episcopum solennitet excommunicauit. Episcopus autem, ad iam creatum papam nuncios destinauit, qui, vix saluo vtriusque partis iure, ad cautelam absolutionis beneficium meruit obtinere. Cōfirmantur in episcopum VVinton. episcopus Norvvicensis, postulatus, & Bonefacius in archiepiscopū 16
Cantuar. Circa dies illos, videlicet. xviij. kal. Decembr. mater reginarum Franciæ & Angliç, Beatrix, vxor Comitis Prouinciæ, mulier singularis speciei, venit in Angliam rege vocante, & in viaticis nimis sumptuosis totum iter suum pompose procurāte: ipsiusq; aduentum in precioforum munerum largitione, in cæreorum inæstimabilū accensione, in campanarum tinnitu, & turbarum clangore, rex ferè vsque ad mare, cum nobilium multitudine occurrens, alacriter serenauit. Duxit autem secum filiam suam Senchiam, Comiti Richardo maritandam. Cum autem London. veniisset, iussu regis, videlicet in octauis sancti Martini, luto & omnibus offendiculis amotis, 24
pallis & cortinis tota ciuitas resplenduit adornata. Die verò sancti Clementis, Comes Richardus desponsauit vxorem suam memoratam Senchiam, filiam Reimundi Comitis Prouinciæ, & dictæ comitissæ Beatricis, sororem scilicet reginarum Franciæ & Angliæ, apud VVestmonasterium. In cuius desponsatione tanta conuiuarū multitudo, tantaque nuptialis lætitiæ resplenduit serenitas, vt festum illud generale, speciales exigens tractatus, Hymenæum reddidit admirantem. Et dum mundus, multiformis præstigiator, sic mortales

exagi-

exagitarunt, quidam habitum tantum gestans religionis, monachus umbratilis, & sophisticus Iohannes, qui authoritate fultus tantummodo regia nomen & officium Prioris ecclesiæ VVinton. videlicet Cathedralis, sibi temerè vsurpauerat, postquam illam nobilem ecclesiam quinquennio, non sine multa dilapidatione, scandalo, & conuentus ipsius ecclesiæ variis afflictionibus turbauerat, miseram animam exhalauit, vltatum suarum fructus recepturus. Rex tamen manum suam diutius aggrauans, prohibuit ne quis Gulielmum de Raleq, qui se falsò, vt ait, episcopum VVinton. fecit solenniter acclamari, hospitio susciperet, vel eidem in venalibus communicaret, vel victualium necessaria ministraret: & qui ei in aliquo horũ subueniret, hostis regis, imò publicus haberetur. Episcopus autem memoratus Gulielmus, vt ecclesiam suam visitaret, VVintoniam adijt. Maior autem ciuitatis, & suorum consilium nonnulli, super hoc præmuniti, & præcepto ipsius regis animati, omnes portas ciuitatis cõtra ipsum præclusit. At episcop' nudis pedibus ad vnam portam ciuitatis, posteà ad alios extra ciuitatem cum suis presbyteris & clericis, aditum, vt in pace ecclesiam suam intraret, humiliter ab his, qui supra portas erant in propugnaculis, postulauit. Denegantibus autẽ Maiore & multis ciuibus, & regis ministris, & procaciter obstantibus, episcop' ciuitatem totam, cum ecclesia Cathedrali, & omnibus alijs interdicto suppositit, & omnes monachos sequaces, & fautores Prioris intrusi per potestatem regiam, iam defuncti, vt dictum est, anathematis vinculo innodauit. Eisdem temporibus, proimperialibus ministris, nimis Viterbienses opprimentibus, ipsa tota ciuitas Viterbij cum partibus adiacentibus, per Reinerum de Viterbio, Cardinalem, cõuersa est ad Romanos, qui partes papæ confouebãt. Et eodem tempore recesserunt ab Imperatoris fidelitate multi nobiles & potentes: qui igitur oderunt eum, extollentes caput, comminati sunt ei, quòd ipsum vsque ad internecionem persequerentur. Humiliatus igitur Imperator secundum illud Dauidicum: (Imple facies eorum ignominia, & querent nomen tuum domine) formã pacis obtulit ecclesiæ, scilicet vt iuraret se libenter stare censuræ ecclesiasticæ, de iniurijs ei illatis satisfacturum, ita scilicet vt præcognosceret in quibus, & præuisa via, & omnibus præcognitis. Quod cum denegaretur ei, magis solito desæuit in ecclesiam, & viros ecclesiasticos. Fecit etiam inter alias suas tyrannides, duos fratres de ordine Prædicatorum, & tot de ordine Minorum incarcerari, quia

epistolas inter principes & magnates, in imperatoris & imperij detrimentum, deprehensi sunt baiulasse, qui in carcere ob immanitatem pressuræ defecerunt. Temporibus etiam sub eisdem, non tantum partes Orientalium, imò iam mediterraneorum, & etiam Occidentalium concluſit & vehementer poterat ruinorum, qui de Tartaris inhumanis, & eorũ extermínio vehementius, omnia climata mũdi peruolauit: ita vt videretur beati Methodij prophetia effectũ veritatis euidenter sortiri: Et sub eisdem diebus quidam, in Alemannia præcipuè, se asserentes vitam & habitum religionis elegisse, in vtroque sexu, sed maximè in muliebri, continentiam, cum vitæ simplicitate, profitentes, se voto primato deo obligarunt. Mulieresque, quas Bigrinas vulgatiter vocamus, adeo multiplicatæ sunt, quòd earum numer⁹ in vna ciuitate, videlicet Colonia, ad plus quàm mille asseritur ascendisse. Et tunc temporis in partibus maximè Vltramontanis, multiplicati sunt hæretici, præcipuè illi, quos Paterinos appellamus, qui temporibus retroactis latuerunt, & deprehensi graui morte puniebantur. Iam non erubescentes, neque punitionem neque censuram ecclesiasticam formidantes, in publicum & recta ceruice proruperunt, ita vt finis mundi à multis creditur imminere, propter diuersas mundi & nouas, de die in diem, emergentes tribulationes, cùm in comminatione Euãgelica intonet dominus dicens: Surget gens contra gentem. & cæt. Transijt ergo annus ille ecclesiæ periculosus, regno Angliæ procellosus, frugifer satis tamen, & fructifer, multos nobiles in Christianitate perimés, & perturbãs: Italicis præliosus: Terræ sanctæ suspectus: Templarijs, Hospitalarijs schismatis & scandali generatiuus.

De quodam magno conuiuio Comitis Richardi apud VVallingfordiam.

ANno gratiæ. Mccxliiij. qui est annus regni regis Henrici Tertij xxviij. fuit idem rem ad Natale domini apud VValingfordiã, conuiua fratris sui, Comitis videlicet Richardi, vbi nimis fastigiose conuiuantes, inuitatis omnibus ferè regni nobilibus, Londini iniciatarum reliquias nuptiarum consummauerunt, vt reliquiæ cogitationum festum peragerent nuptiale. Erant autem præsentes ibidem, preter optimates Angliæ, quos perlongum esset enumerare, Beatrix Prouinciæ Comitissa, & eiusdem filia, † Senchia, nurus ac noua sponsa spectabilis. Quibus rex, cum summo conamine se serenum exhibuit, & iucundum. Tandem conuiuij solennitate completa, rex comitante dicta Comitissa Beatrice, cum multis nobilibus

† Cluſia.

Angliæ,

Angliæ & Prouinciæ vtriusque sexus, instante festo Circumcisionis dominicæ, Londinũ properauit, vt ibidem in præsentia & conspectu Prouincialium, solennizans festiuitatem sancti Eadvvardi miro apparatu apud VVestmonaster. speciale suum domicilium magnificè celebraret. Qua peracta, memorata Comitissa, versus mare lora dirigens, ad partes natiuas remeauit, rege cum numerosa regni multitudine vsque ad maris littora pedetentim comitante: Sed antequã apud Douerium nauem ascendisset, ne mundana gaudia impermixta arrideant mortalibus, occurrerunt ei lugubrium rumorum portitores, nunciantes, Reimundum Comitem Prouinciæ, maritum suum, irremediabili morbo percussum, solum expectare sepulchrũ, qui in omni tribulatione efficax Romanæ ecclesiæ exhibuit patrocinium, & Imperatori nocumentum. Quod cum audisset dominus rex, inconsolabiliter dolens, quod solum potuit, in precibus & eleemosynis, dei misericordiam pro ipso interpellauit. Circa idem tempus, confisus dominus papa nimis de regis simplicitate & patientia, quendam nouum pecuniæ extortorem, non insignibus legati redimitum, sed inauditis potestatibus communitum, nomine Martinum, transmisit in Angliam, qui se in solitum legatorum & papalium nunciorum & clericorum receptaculum, scilicet in Nouum templum Londini, statim recipiens, potestatem suam reddituus recipiendi & pecuniam multipliciter extorquendi manifestauit, & eam exercuit diligenter, vsque ad multorum cordium summam amaritudinem, & conscientiarum lesionem. Habebat enim potestatem, collationem beneficiorum prohibendi, donec ad voluntatem ipsi foret satisfactum. Qui exiles reddituus, quasi quisquilias, despiciens, opimis manus rapidas iniecit. Habebatque potestatem excommunicandi, suspendendi, & multipliciter voluntati suæ, licet impetuose, resistentes puniendi, & pro voluntate: quasi ipso die in papali cancellaria, bullarum chartas autenticas more protulisset consueto. Vnde à nonnullis, nec sine causa, dicebatur, ipsum plures chartas bullatas, sed vacuas, ad placitum suum scribendas, quod ablit, detulisse. Cœpit igitur memoratus magister Martinus, vndiq; munera, præcipuè palefridos concupiscibiles, & vasa pretiosa imperiose à prælatis exigere, exigendo extorquere, maxime à religiosis, ad opus suum (stulti enim orat, qui sua obliuiscitur) & ad opus papæ reddituus, & prebendas præclaras vtens hac oblii adiectione, non obstante priuilegio, & cautum est quasdam prebenda optima quædam earum

vacaret,

vacaret, dictus magister Martinus, sedulus explorator, auidas & adunças manus iniiciens, irrequisito, imò potius inuito, loci ipsius episcopo, contulit ipsam cuidam adolescentulo, domini papę nepoti. Similiter & alias ipsius papæ consanguineis, quibus idem papa mirabiliter abundauit, collegit dictus magister Martinus indefessus, nõ sine multorum peritorũ stupore. Credebant enim multi, & credentes sperabant, quòd Romana curia multipliciter à deo flagellata, freno moderaminis suam auaritiam solitam, aliquantulum saltem, coerceret. In octauis verò Purificationis beatæ Marię virginis, obijt vas superbiæ, & omnis fomes contumeliæ inter dominum papã & Imperatorem exortæ, Iohannes de Columna, Cardinalis Romæ. Qui vir Martius, & genere præclarus inter omnes Cardinales, castris, & palatijs, necnõ & thesauris, & redditibus instauratus, claruerat potentissimus. Eodemq; tempore, magister Rogerius, præcentor Sarum confirmatus est in episcopum Bathoniensem. Quidam quoque monachus de gremio ipsius ecclesiæ, Thomas, assumptus, ritè electus est in abbatem de Euesham, & creatus. Anno quoq; eodem, venerabilis pater Ciceſtrensis, Radulphus de Nouilla, Anglię Cancellarius, columna veritatis, penes quem ipsum regnum erat, basis fidelitatis, Londini in nobili palatio suo, quod à fundamentis constructerat, non procul à Nouo templo, & Domo conuersorum Kalend. Febr. vitam temporalem terminauit, perpetuam adepturus. Ipso tempore, Otho Cardinalis, qui aliquando legatus fuit in Anglia, factus est episcopus Portuensis. Diebus quoque sub eisdem, Gulielmus episcopus VVinton. ægrè ferens molestias ei à regę diatim illatas, & multiplicatas, cum apud Suthwerk in domo canonicorum, quasi latens commorabatur. x Kalend. Martij, clandestinã fugam summo mane arripuit, nauemque Londini ascendit, partes Gallicanas exul & asylum securæ pacis aditurus, & per Thamesim nauigans in alta maris, indistanter se recipiens, antequam ad regis notitiam hoc peruenisset, in portu sancti Valerici prosperè applicuit. Indè se ad Abbatis villam transferens, obuium habuit ibidem pijssimi regis Francorum nuntium solemnem, qui eundem episcopum ex parte domini sui regis cum gaudio et vultu suscepit serenissimo, in omnibus ei spondens regale patrocinium, & in omni tribulatione consolationem: præcepitque edicto regio, vt Maior Abbatis villæ promptam haberet totam communam ipsius ciuitatis ad eiusdem episcopi defensionem, si forte ipsum insequerentur aliqui ex parte

regis

regis Angliæ ad nocendum, ita ſolicer, vt ſi opus poſtularet, ad arma conuolantes, hoſtiliter pro epiſcopo contra omnes aduerſantes dimicarent. Sic igitur exulante VVinton. epiſcopo, fama regis Anglorum per omnes partes Ciſalpinas non mediocriter denigratur. Dicebant enim Franci, Anglorum ſemper æmuli, materiam ſumentes exinde nequiter obloquendi: Eia, eia, ecce rex Angliæ cõtra omnes regni ſui inimicos deſes & imbellis, omnes ſanctos epiſcopos ſuos perſequitur, & proſcribit. Nunc beatum Thomã, nuper glorioſum Eadmundum, Cantuar. archiepiſcopos, & in præſentiarũ, epiſcopũ VVinton. qui etiam ei diu diligenter ac fideliter ſeruiuit, non permittit vel eccleſiam ſuam ingredi, vel regni ſui pace gratulari, malens alienigenas & ignotos promouere. Quod cũ electo Cantuar. Bonefacio innotuiſſet, dolens de regis Angliæ infamia, ipſum regẽ per amicabilem ſuper hoc corripiens epiſtolam, admonuit diligenter ipſum regem, vt memoratum epiſcopum reuocans, in priſtinam amicitiam ſuſcipiens & familiaritatẽ, ingredi permitteret in epiſcopatum ſuum, & epiſcopale officium ſuum libere exercere, ac libertatibus ſuis & poſſeſſionibus temporalibus gratulari, ne ipſi regi & regno deterius eueniret. Scripſit etiam citò poſt, dominus papa ipſi regi efficaciſſimè, vt ipſi epiſcopo in amicitiam reuocato, ſinũ panderet miſericordiæ. Scripſit inſuper dominus papa reginæ Angliæ epiſtolam elegantem, in cuius titulo, & tenore aſſerit eam, neſcitur qua ratione, ſuam eſſe conſanguineam, forte ad cautelam, vt ipſam redderet precibus ſuis fauorabiliorem. Admonuit igitur diligentiſſimè, vt rigorem flecteret regalem, & rancorem verſus epiſcopum VVinton. conceptum mitigare ſtuderet. Legit enim papa, & didicit hoc nomen, mulier, etymologizare. Dicitur enim mulier, quaſi molliens herum. Pro huius enim beneficij liberali impenſione, paternaque ſollicitudine, quam dominus papa pro promotione & pace epiſcopi diligenter exhibuit, prædictus epiſcopus VVinton. ne ingratitudinis poſſit redargui, plura, quàm. vi. millia marcarũ numeraſſe domino papæ perhibetur: & dominus papa, ne de contemptu valeret corripi, nec vnum denarium reieciſſe. Et dum mortales mũdus tot turbinibus concuteret: Griffinus, filius Leolini, principis Northvalliæ, iam defuncti, primogenitus, qui in Turri Londinenſi captiuus tenebatur, tædio diuturni carceris & inſolii grauiter afflictus, cogitauit argumentoſe, qualiter inclauſionem poterat euadere carceralem. Vna igitur noctium, deceptis cuſtodibus, exlaceratis

linteami-

linteaminibus, tapetijs, & mappis, funem intricando connodando-
que, longum connexuit, per quem cum se perpendiculatim à Tur-
ris summitate dimisisset, per alicuius tractum spatij, rupto fune cor-
ruens, fractis ceruicibus, expirauit. Erat quippe magnus & ponde-
rosus valde. Per eadem quoque tempora, facta cruentissima con-
gressione bellica in Terra sancta, inter Saracenos, omnium Sarace-
norum pessimos, Chorosminos, & inter omnes, qui erant ad arma
apti, Christianos, & facta strage miserabili, & omnibus seculis de-
ploranda, capti sunt, & in captiuitatem deducti Magistri Templi, &
Hospitalis, & ferè omnes Templarij, & Hospitalarij, & alij fratres
ordinum diuersorum, vtpote domus Alemannorum sancti Lazari
& omnes ferè nobiles Terræ sanctæ vel in prælio ceciderunt, vel in
captiuitatem Saracenorum detrudebantur. Soldanus enim Baby-
loniæ, quem Templarij, rupto treugarum fœdere, per Comitem Ri-
chardum inito, expugnarunt, in tantæ iniuriæ vindictam Chorosmi-
nos in eorum direxit exterminium. Veruntamen Tartari me-
moratos Chorosminos à finibus suis in ore gladij prius pulsauer-
ant, & sic miseri Christiani præda prædæ & prædonum, peccatis
suis exigentibus, facti sunt. Hæc igitur lugubris congressio, & vni-
uersali damnosa & probrosa Christi ecclesiæ, facta est infausto sy-
dere inter Ascalonem & Gazaram, die sancti Lucæ. Et dum in Sy-
ria genus humanum tot turbinibus quateretur, in Anglia & eius
confinijs sæuit in humanis diuina potentia rebus. Romana igitur
ecclesia, rubore deposito, tempore noui papæ nostri Innocent. iiij.
secus quàm sperauimus, non cessabat per prouisiones cotidianas
redditus imprudenter extorquere, à via antecessorũ suorũ nõ exor-
bitando, imò manum super omnes aggrauando. Exist igitur mur-
mur, licet serò, in cordibus Anglorum diu conceptum & retentum,
in manifestam querimoniam, & quasi parturientes loqui, non pote-
rant amplius se continere. Patientia enim eorum desidiosa erat, &
humilitas infructuosa est, imò potius & damnosa, & ipsa abutebatur
Romana proteruitas insatiabilis. Et in vnum conuenientes to-
tius regni nobiles, regẽ efficacissimè super hoc conuenerunt, asseré-
tes se malle mori, quàm amplius tales enormitates tolerare. Non e-
nim eorum, neque antecessorum suorum intentio fuit, quando cõ-
tulerunt bona viris religiosis, & alijs locis pia consideratione con-
stractis, vt ipsa ad arbitriũ papæ viris Italicis ignotis, & eis, quos no-
uerant simonijs & vsuris pollutos, & vicijs multimodis, quibus non
est cura,

est cura, prædicatio vel hospitalitas Christi fidelibus impendenda, contribuerent. Rex igitur non mediocriter ad iram prouocatus, sciens ac sentiens talibus querimonijs ineſſe veritatem, ſcripſit domino papæ verbis humilibus, & efficaciſſimis, vt talia ſtuderet paterna ſollicitudine corrigere. Ipſis quoque temporibus, Dauid princeps Northvvalliæ ad alas papalis protectionis confugere proponens, terram ſuam obtulit ab ipſo tenere, reddendo inde ſibi vnã certam ſummam pecuniæ, vt dicitur, quingentas marcas: cui perhibetur dominus papa fauorem præbuiſſe, in magnum regni Angliæ præiudicium & iacturam. Nouit enim mundus principem VValliæ ab antiquo vaſſallum regis Angliæ extitiſſe. Per eadem tempora, fama beati Eadmundi archiepiſcopi Cantuar. & cõfeſſoris glorioſiſſimi, omnia Ciſalpina climata odore bonæ famæ replenit. Tot enim & tanta dominus ipſius meritis operatus eſt miracula, vt viderentur Apoſtolorum tempora renouari. Petierunt igitur monachi Pontiniacenſes, in quorũ eccleſia dicti præſulis ac confeſſoris corpus ſanctiſſimũ dinoſcitur requieſcere, vt à domino papa, facta ritè inquiſitione, idem ſanctus canonizaretur. Sed dominus papa negotium illud ſuſpendens, promiſit ſe hoc facturum cum aliqua magna ac ſolennis foret in curia Romana fidelium cõgregatio, & hoc factũ eſt, vt dicitur inſtinctu quorundã inuidorum, qui memoratum archiepiſcopum viuum in vita ſua perſequebantur, qui nec defunctũ perſequi deſinebant. Ipſis quoque temporibus, dominus rex, petitionibus domini papæ, & aliorum magnatum precibus emollitus, cœpit mitius agere cum Gulielmo, epiſcopo VVinton. ſignificans ei, quòd ſi benignè concederet & ratas haberet collationes beneficiorum, quæ clericis ſuis ipſe rex contulerat de epiſcopatu VVinton. nec exigeret ratiocinium de iam acceptis per ipſum rogem manerium inſtauramentis, & ſententiã interdicti, in ciuitate VVinton. latam, relaxaret, toleransq; benignè ac patienter priorem, quem ipſe VVintoniæ conſtituit, & monachos, qui cum rege ſteterunt, libenter ipſum in priſtinam familiaritatem reuocaret. Quod audiens magiſter Henricus de Suſa, regis clericus, qui in curia Romana contra epiſcopum VVinton. ſteterat regis procurator, qui maximam à rege pecuniam acceperat ad conterendum dictum epiſcopum in partes ſui natiuas, ſubitò & clam diuertit, aſportauitq; ſecum totam dictam pecuniam, & per eam adquiſitum ſibi, vtinã nõ comparauit, vnum epiſcopatum, prouentum ipſius rei nõ officium

desiderans, & nuncius coruo consimilis, in Anglia postea non cõparuit, prænoscens viam pacis inter dominũ regẽ & episcopũ VVinton. imminere. Has igitur dum annalis orbita temporales mutationes transcurreret, Imperator Fredericus, superbiæ stimulis exagitatus, pœnitere cœpit quòd se vnquã ecclesiæ humiliasset, & papæ insidiarum laqueos postea tetendit, quos dominus papa, aliquoties præmunitus, prudẽter declinauit. Et vt partem suam cautius roboraret, quia paucos suæ solicitudinis & laboris habuit participes, decem in paruo tempore creauit Cardinales, videlicet magistrum Iohannem, cognomento de Toleto Cistercienſis ordinis monachum, natione Anglicum, literatura eleganter eruditum, & quosdam alios plus generositate quàm virtute morum vel scientiæ præditos, quorum nomina longum esset scripto inserere, ac indignum. Octauo die ante festum natiuitatis beati Iohannis Baptistę, accessit dominus papa ad ciuitatem Castellanam, quæ ab vrbe octodecim distat miliaribus, vt ibidem vicinius Imperatori, efficatius de pace tractaret, quæ tamen suspecta, imò potius sub desperatione, ex iam auditis, erat suspensa. Vigilia autem apostolorum Petri & Pauli, venit ad Sutrium ciuitatem. Imperator autem iam recalcitrans, significauit ei quòd nihil faceret de conuentis, nisi literis absolutionis prius habitis. Et cum papa respondisset, & diceret hoc fore rationi dissonum, orta est contentio inter nuncium imperatorium & ipsum papam. Papa igitur ex tunc, quasi suæ præsagus perturbationis, repentinam & clandestinam fugam arripere satagebat, nullo tamen conscio, ne fugienti dominus Imperator repagula præpararet. Fuerunt tamen, qui dicerent hoc ipsum cogitasse, vt venientibus munerum portitoribus occurreret, quia, qui pecuniam portabant, non ausi erant ad ipsum propter custodias Imperatoris peruenire. In hora igitur primi somni, in vigilia apostolorum Petri & Pauli, dominus papa relictis papalibus ornamentis, se leuibus armis armauit, & ascendens equum velocissimum, manu non vacua, quodam vix cubiculatio conscio, clam subitoque discedens solusq; equinis lateribus & calcaribus acutis non pepercit, ita quòd ante primam, potius raptus quam vectus xxxiiij. miliaria pertransiuit, nemine comitante, vel ipsum sequi potente. Media autem nocte clamor est in curia: ecce papa sic recessit. Assertiuè quoque dixerat papa die antecedenti, se omnia negotia in curia expedienda, in crastino videlicet die Apostolorum, & honore eorũdem, benignè expediturum, vt sic

vt sic omnes sectatia nõ factutũ residere et certiores. Et venit ipso die ad castrum supra mare, quod dicitur Vetus ciuitas, cui venerant ibidem in occursum exiit galeæ, armis & armatis bene communitæ de Genuensibus, parentibus suis, qui prompti erant ipsum assumere & in suam ducere ciuitatem illa vice & indemnem, propter detributionem. Et ante noctem, qui festinè sequebantur, venerant ad eũ septem Cardinales, & sero dominus papa intrauit cum illis vij. Cardinalibus, & paucis clericis, vnam illarum galearum, & in triduo per multa pericula maris, propter Pisanos & alios ei infidiantes, venit ad Portum Veneris, inde tertia die venerunt Genuam desiderabundi. Occurrentes verò ciues, se ferè omnes suos esse parentes vel affines iactitabãt. Hinc est, quòd, qui ipsi Genuenses tam prompti in occursum ei ad Veteris ciuitatis portum peruenerant præmuniti, nõ fuisse hoc factum præ timore Imperatoris, imò potius, vt occurreret pecuniam afferentibus, asserunt quidam argumentosi. Acclamantibus autem omnibus ciuibus vtriusque sexus & applaudentibus in clangore tubarum, & classico campanarum in ciuitate, in qua natus fuit papa, promisit eos indubitanter se de reddituũ præcipuis Anglicanis, & sterlingis desiderabilibus, ditaturum, nec fefellit eos promissio. Cum autem domino Imperatori hoc innotuisset, more Satyrico infremuit, & ait: Fugit impius, nemine persequente, & timet sibi conscius, nemine accusante. Luce clarius video, quare fugit, videlicet vt occurreret Francis & Anglis pecuniam sibi præsentaturis. Doluit tamen Imperator super hoc, & obstupuit vehementer, & suorũ portuum & ciuitatum custodes desidiæ redarguit & proditionis. Fecit igitur in circuitu Genuæ, præcipuè versus Galliã exitus viarũ, ne ad papã pecunia portaretur, in quam solum cõfidebat, vel bullata litera deportaretur, in qua gloriabatur, arctissimè custodiri, ita vt iam erat domino papæ Genua pro carcere, & patria pro exilio. Ipso quoque tempore, vt partem suam magis roboraret Imperator, nuptui tradidit quandam filiam suam cuidam Græcorum principi potentissimo, nomine Bartacon, ecclesiæ Romanæ inobedienti, & ideo scismatico, in domini papæ detrimentum & contumeliam. Et sic diatim, domino irato, malorum cumulus suscepit incrementum. Et dum mundialis procella mortales quateret, & turbaret: VVallenses, nec volentes nec valentes, colla sua legibus ignotis & dominationi Anglorum submittere, duces sibi constituentes Dauidem, Leolini filium, & domini regis nepotem, & quosdã alios

potentes de VValliæ, contra regem & eius Marchisios guerram mouerunt cruentissimam. Quibus pro præcepto regio, & terrarum suarum tuitione viriliter restiterunt, dimicantes crebrius, Comes de Clara, Comes de Hereford, Thomas de Munemue, Rogerus de Mõtham, & alij Marchisij potentes & præclari. Qui in principio certaminum calculum deteriorem reportantes, tandem de aliquibus † ala. sium, vt moris est in guerra, talea, triumpharũt. In primo autem certamine ceciderunt, hinc inde, viri circiter centum. In festo verò sancti Barnabæ apostoli, fuit dominus rex apud sanctum Albanũ triduo commorans, ibique rumoribus crebrescentibus de VVallesium insolentia, & aures & cor regis offendentibus, superuenerunt alij rumores, qui tam aures quam cor regium perturbabant, scilicet de Roberti Passelevve, clerici sui, qui corpus & animam regio famulatui exposuit, repentina cassatione: qui ad episcopatum Cicestrensem electus fuerat: & alterius, loco ipsius, videlicet magistri Richardi de VVithz, sine assensu regio, subrogatione. Dominus igitur rex, cui derogatum fuit, iratus valdè, episcopatum cepit in manum suam, non permittens nouum electum aliquem habere ingressum in eundem episcopatum, vel dominium. Insuper magnam concepit indignationem aduersus omnes, qui hæc procurauerant, præcipuè aduersus electum Cantuariensem Bonifacium, quẽ maximè redarguit ingratitudinis, imponens ei, quòd esset læsor regiæ dignatis in principio suæ promotionis. Et ab imò trahens rex suspiria, tacitus tandem ait, merito hæc patior, quia impediens liberam electionem Cantuariensem vbi tot sancti præcesserunt, prorsus indignum ibi censui promouendum. Circa eadem tempora, dominus rex Angliæ aduersus regem Scotiæ graues mouit questiones, imponens quòd in ipsum regem Angliæ & regnum, contra fidelitatem regi Angliæ & regno præstitam, magna de nouo moliebatur grauamina. In cuius rei argumentum, in Laudonia, Angliæ confinia, castra fortissima cõstrui procurauit. Insuper Galfridũ de Marisco, inimicũ suũ, & fugitiuũ, in terra sua præsit, & receptauerat. Præterea vxorẽ sibi elegit, filiã Ingelrami de Cusy, cuiusdã baronis de regno Francorũ iniquissimi, & regi & regno Angliæ inimicissimi. Misit igitur rex, quòd tamẽ non oportuit, p Comite Flandriæ, vt ei veniret in adiutoriũ contra regẽ Scotiæ, guerrã sibi cõmoturũ, acsi esset impotens sine eo ipsum inuadere. Vires quoque totius Angliæ nobilitatis, ad hanc guerram commouendam & sustinendam,

conuo-

conuocauit. Memoratus igitur Comes Flandriæ vocatus, citò venit, ducens secum Flandrenses, prædam & rapinam, vt mos est eis, auidissimè sitientes: scilicet lx. milites, & centũ seruientes, regis denarijs inhiates. Rege igitur iam pfecto versus partes Angliæ aquilonares, dictus Comes, qui apud Doueriam applicuerat, expedienter regẽ sequebatur, concomitante fratre suo Cãtuar. electo, Bonifacio: qui cùm pertransientes ad sanctũ Albanũ, pernoctaturi ibidẽ, peruenissent, occurrit eis magister VValter⁹ de Sufeldo, elect⁹ Norvvic. & statum ibidem in episcopũ Norvvicensem, ab electo Cantuar. confirmatus est. Rex autẽ Scotiæ Alex. de hostili aduentu regis Angliæ certificatus, prudentissimè sese præmunijt: omnes conterminos amicos, legatis & epistolis, instantissimè sollicitans, vt ipsum in tanti discriminis periculo adiuuarent. Vnde inæstimabilẽ, præcipuè peditũ, conflauit exercitũ. Misit insuper ad Iohannẽ de Cusy, fratrẽ vxoris suæ, in regnũ Francorũ: supplicans eidem, vt sibi contra regẽ Angliæ certaturo potẽter subueniret. Ingelramus enim pater dicti Iohãnis, paulo ante mirabiliter expirauerat. Corruẽs enim ab equo suo, quodã stipite faciente offendiculũ, pependit à strepa. Equus attonitus discurrens, quendã fluuium intrauit profundissimum, vndè vidẽs Ingelramus mortẽ imminere, conatus est ascendere equum, & ecce euaginato per se gladio, subitò transfossus est. Obijt igitur dictus Ingelramus, suspensus, tractus, perfossus gladio, & submersus. Hæc idcircò diuertens à materia mea dixerim: vt mundo innotescat mirabilem Engelramì vitam mirabili fine terminari. Misit igitur filius eius Iohannes, loco eius substitutus, præsidium militare regi Scotiæ per mare. Sed rex Angliæ hoc audito, partes maris per Quiq; portuũ custodes arctissimè iussit custodiri: à quib⁹ territi versus Scotiã nauigãtes: per viã, qua venerãt, sunt reuersi. Vidẽs aũt rex Scotiæ, regi Angliæ nõ posse resistere, pacẽ petijt, & obtinuit cũ difficultate. Et sic pax inter reges Angliæ et Scotiæ reformatur. Electo aũt Norvvic. confirmato, electus est in episcopum Landauensem magister Gulihelmus de Burgo, domini regis clericus. Et dum annalis orbita his temporibus volueretur, rex edicto publicè proposito & submonitione generaliter edita, fecit notificari per totam Angliam vt Baro quisque terram tenens à rege in capite, haberet prompta regali precepto omnia seruitia militaria, quæ ei debebantur, tam episcopi & Abbates, quam laici barones: & profectus est cum exercitu copioso versus Nouum castrum super flumen Tinam: vbi, citò

postquam illuc venerat, venit ad illum Comes Flandriæ cum suis cõmilitonibus, Esterlingis sitienter inhiantibus. Congregata igitur vniuersitate totius Angliæ nobilium apud memoratum castrum, tractatum est diligenter, super tam arduo negotio consilio habito, circa assumptionem beatæ Mariæ diligentissimè, vbi compositum est inter reges, procurante Comite Richardo, & alijs magnatibus salubriter & prudenter vtrobique crebrius intermeantibus. Dicebant vtique discreti viri & circumspecti, auertat deus ne tot Christianorum sanguis innoxius effundatur, quantum eminens congressio comminatur. Satis, imò nimis, Orietales Christiani trucidantur, sed illi sursum ad dominum, vt pium est credere, subuolarunt. Sed heu quantus dolor si nunc tot milium milia morti succumberent, pro libidine dominandi, & terras ampliores possidendi. Porrò rex Scotiæ vir bonus, ab omnibus, tàm Anglis quàm Scotis amabilis, habebat exercitum numerosum valdè, videlicet mille ad vnguem armatos in equis bonis & electis, licet non Hispanis vel Italicis, & competenter ferreis vel lineis armaturis cõmunitos, peditum verò inestimabilẽ multitudinem, circiter (vt dicitur) centum milia. Qui omnes vnanimes confessi, & de peccatis suis absoluti, & prædicantium consolatione, quia pro patria sua iustè forent dimicaturi, animati, mori minime formidabãt. Ne autem tot Christianorum sanguis fundaretur in congressione hostili, pax fœliciter inter dictos reges est reformata, & charta cõscripta de pacis inuiolabili obseruatione. Quæ quidem cito post, à summo pontifice est cõfirmata, iuramenta quoque & omnimodæ obligationes prçstitæ, vt quę erant ibidem vtrobique salubriter prouisa, firmiter forent imperpetuum obseruanda. Interim VValléses vehemẽter pertimescentes, ne rex pace facta cũ rege Scotorum super eos cum toto exercitu hostiliter irrueret, siluerunt, & more leporino in pace latuerunt. Rex verò omnibus in partibus, Scotiæ conterminis, pacificè compositis, ad pacificas VVestmonaster. delicias, immemor iniuriarum à VVallésibus sibi & suis illatarum, indistanter remeauit. Quod cum VVallenses intellexerũt ad instar apum, de aluearijs suis scaturiensium, exierunt de latibulis suis, rapinis, incendijs, & cedibus haud signiter intendentes, & Anglos turpiter non sine multorum suorum hominum iactura repellentes. Per idem tempus relaxatum est interdictum, quo præmebatur ecclesia VVinton. & omnia in pace honorificè reformata. Consecrat' insuper est tertio Idus Septembris, magister Rogerius, Precentor

centor Sarum, in episcopum Bathonien sem, cuius redditibus iam vacantibus magister Martinus clericus domini papæ, quem quidē multi, lepidè loquentes, magistrum Mastiuum, propter suam rapacitatem, nominabant manus aduncas iniecit cuidam papæ consanguinio ignoto, tamen conferendis. Die verò sancti Dionisij consecratus est in episcopum Londin. Fulco Basset, Decanus Ebor. Eodemque tempore, obijt episcopus Cuuerensis, Adam apud VVardon, vbi aliquando Abbas extiterat. Obijt quoque eodem tempore episcopus Herefordensis Iohannes, qui priuatus episcopatu suo, apud sanctum Albanum papali iussu perendinauerat circiter. xx. annis. Circa quoque eadem tempora, episcopus Lincoln. pro lite sua terminãda, quæ mouebatur inter ipsum & Canonicos suos in præsentia domini papæ, curiam Romanam adijt, similiter contra eum Decanus Lincoln. & quidam eiusdem ecclesiæ canonici. Eisdem quoq; temporibus, videlicet die lunæ, proximè ante festum Omniū sanctorum, venerunt ad Synodum Roffensis episcopi quidam, nouæ religionis speciem prætendentes; dicti Cruciferi, à cruce quam quilibet baculo suo baiulabat alligatam. Et eodem tempore se transtulit dominus papa clam à custodibus imperialibus, ad Astensem ciuitatem. Et cito post raptim & noctu Lugdunum se contulit. Extūc igitur cogitauit Cōciliū generale cōgregare, præcipuè vt Imperator deponeret, & ibi, vel in inferioribus Gallię partibus ignominiosè eū ab Imperiali culmine præcipitaret. Rex autem Franciæ comperiēs, quod dominus papa regno suo appropinquauit, sciens quòd de aduentu suo nihil boni regi vel regno proueniret, cōuocauit magnates suos, consulens eos quid super his foret agendū, & cùm conueniissent, ecce papalis petitio directa est ad ipsum regem & proceres, vt liceret ei ad Remensem ciuitatem, quæ tunc suo Antistite viduabatur, se transferre. Quod cum Franci attoniti audissent, statim cōstanter responderunt Hæc se nullo modo velle tollerare. Rescripsit ergo rex Franciæ domino papę moderatè, proceres suos nullatenus velle consentire vt in Franciam veniret: timebāt enim nè quasi mus in pera, anguis in sinu hospites suos remuneraret: nec permitterent duo magna luminaria in suo climate apparere, ne, vno aliud absorbente, eclipsis fieret, nec valuit verborum elegantia, in epistola papali composita, vel exemplum de fœlicis memoræ papa Alexandro sumptum, constantiam Francorum eneruare. Dicebāt enim, quàm dissimilis ille vir huic puero. In crastino autem Animarum conue-

nientes omnes Angliæ magnates, regi instantissimè auxilium pecuniare ab eis sibi concedi postulanti, toties læsi & illusi, contradixerunt in facie. Eodemque anno, significauerat dominus Imperator regi Angliæ & eius magnatibus, per specialiem suum nuncium & consiliarium, videlicet Petrum de Vinea, vt non sinerent regnũ Angliæ depauperandum amplius, pecunia sua spoliari, & papam ex ipsa inaniter saginari, & ipse dominus Imperator Angliam à tributo liberaret. Asserebatque memoratus Petrus, omnem pecuniam, quam Anglia effuderat in vsum papæ, dominum Imperatorem in vsus suos suscipisse, vt quæ in Imperij detrimentum donabatur, in eiusdem successus proueniret. Rex igitur propositum habens in VValliam expeditionem mouere, à ciuibus, quasi à seruis vltimæ conditionis, & Iudeis, pecuniam extorsit non minimam, quadam ficta causa contra eosdem prædictos ciues, quòd scilicet quendã abiudicatum & exulem, Guhhelmum Buketel, fouerant: qui tamẽ prẽcibus & muneribus fratris sui Andreæ legalis factus extiterat. Die verò sancti Hugonis obijt Margareta soror regis Scotiæ, relicta scilicet Gilberti Comitis Marescalli, Londini: quam rex Angliæ repudiauit: & sepulta est in ecclesia fratrum Prædicatorum. Eodem anno in Aduẽtu domini, rex Francorum Ludouicus, ex reliquijs corruptelæ quam in Vasconia contraxerat, grauiter infirmatus, in lethalem extasim raptus, iacuit aliquot diebus quasi mortuus, et assertione populorũ circumsedentium penitus exanimatus. Assistebant autem ei iacenti mater eius, nobilis domina Blanchia, & frater eius Richardus, Comes Atrebatensis, & episcopus Parisiensis, & alij, sed pauci de sibi familiarissimis, dolentes quòd iam rex mortuus obriguisset, sed mater Blanchia maternum affectũ impotẽs dissimulare, iussit crucem sanctam cum lancia, & corona, paucis euolutis annis in Franciam delatam, exanimi, imò vt asseritur examinato corpori, applicari, & suspirãs cum singultibus sermonem prorumpentibus, ait. Non nobis domine xp̃e, non nobis, sed nomini tuo da gloriã. Salua hodie regnum Franciæ, & coronam, quam hactenus gratia tua sustinuisti, Monstra virtutem tuorum insignium, quæ in terra post te reliquisti, in magno iudicio apparitura: in quibus confidentes gloriamur. Mira res: Rex statim oscitans, tibias & brachia ad se trahens, halitus faciens, & suspirans, se signo crucis signari postulauit, vouens se Terram sanctam aditurum. Quod & factum est. Eorundem temporum carriculo, Dauid princeps Northvalliæ, qui ad

Asylum

Asylum papale vt prætactum est fugerat, & fauorem inuenit vt collum de sub iugo regis excuteret erga suo dño papa, quē elegit, meruit has literas non sine multæ pecuniæ inutili effusione reportare. Innocentius &c. dilectis filiis de Albercio & de Kem. Cisterciēsis ordinis, & Bangorien. diocesis, salutem & Apostolicam benedictionem ex parte dilecti filij nostri, nobilis viri Dauidis, Principis Northwalliæ, &c. vt supra. Cum igitur ea quæ vi & metu fiunt, quæ in constantem cadere possunt, carere debeant robore firmitatis, discretioni vestræ per apostolica. s. mādam' quòd inquesita super hac veritate, facta est, authoritate nostra prædictum Principē ab obseruatione exactionis iuramēti penitus absoluentes, sententiam, siqua occasione huius in eius personam vel terram ab aliquo forsan lata fuerit relaxetis. Hæc autem cum ad audientiam domini regis & suorum magnatum perueniissent, & cito post ad aliorum principum notitiam fama referente peruolassent, indignati vehementer, & Romanam auaritiam detestantes, ipsum regem Angliæ non attendere huiusmodi mādata papalia tām iniuriosa persuadebāt, sed potius ad hostile certamen reprimendā tām ingrati nouam insolētiam conuolare. Quod cum cognouisset papa, hæc omnia connuētibus oculis dissimulando elabi permisit sub silentio. Verumtamen pecuniam Dauidis prodigi, vt sic castigatus melius saperet, nequaquam restituit. Hoc anno frater Vincentius Specula sua terminauit. Transijt igitur ann' ille frugifer & fructifer, ita vt summa siue quarterium frumenti, ad præcium duorum descēderet solidorum. Terræ sanctæ inimicissimus: ecclesiæ Romanæ nubilus & infamis: regno Angliæ turbulentus: regno quoque Francorum formidabilis: ecclesiæ vniuersali suspectus: Italicis bellicosus & timendus.

Johannes de Gatesdene, de clerico factus est miles, die Natalis domini. Edmundus, regis filius, nascitur.

Anno gratiæ. Mccxlv. qui est ann' regni regis H. Tertij xxix. fuit idem rex ad Natale domini Londini. Ibique die Natalis Iohannem de Gatesdena clericum, & multis ditatum beneficijs, sed omnibus prius resignatis, baltheo cinxit militari, ad coniugalem vitam quam prælegit conuolantem. Eisdem sub diebus electus Cantuarien. & Vigorn. & Hereford episcopi transfretarunt: qui omnes Angliæ prælatos erant domino papę specialissimi, & ad voluntatem eius perficiendam, etiam in detrimentum regni, quia ipse eos creauit, proniores. Electus siquidem Cantuar. naues ascendit, iussit

iussit ne mora archiepiscopatus abscidi, & vendi & quasdam tallias & collectas in terris suis fieri. Et constituit quendam suum officiale, natione Pictauiensem, magistrum Hugonem de Mortimer qui diligenter mandata sua exequebatur. Die vero sancti Marcelli regina Alienora peperit domino regi filium, & vocatum est nomen eius Eadmundus. In crastino vero Purificationis beatæ Mariæ, obijt Comitissa Oxoniæ, Isabella de Bolbek. Et in crastino sancti Valentini, obijt Baldewinus, Comes Deuoniæ, adolescens primæ indolis, & miles elegantissimus, quem Comitem Insulæ vectæ, id est VVight, vulgariter appellamus. Ipso quoque anno, eminente tempore quadragesimali fecit dominus papa iterato excommunicari Imperatorem Fredericum per totam Franciam & Angliam, vt nominis infamia per totam volaret Christianitatem, quia nouas in consanguineos suos fecerat inuasiones. Ipsa quoq; quadragesima apud Montgumeri, factæ sunt irruptiones bellicę, inter Anglos & VValenses, Castellanus autem, positis à tergo insidijs, & fugam cum formidine simul simulans, multos è VValensibus incautè insequentes intercepit, & interceptos absque redemptione trucidauit. Dauid igitur vt iacturam illam redimeret, iussit prærupta montium arctissimè, per quæ transituri erant Angli, per æditiuos suos custodiri. Dum igitur illac quidam de Anglia nobilissimus, videlicet Hubertus filius Matthei, pertransiret infausto sidere iactu lapidis obrutus expirauit. Deinde memoratus Dauid cum suis complicibus castrū, quod Monthant dicitur, occupauit: &, ipsis intus inuētis trucidatis, solo tenus complanauit. Anno eodem circa medium quadragesimę venerunt cursores domini papæ in Angliam, de conuocando cōsilio generali præceptum eius baiulantes, sub hac forma. Innocentius &c. Dei virtus & dei sapiētia, cuius ineffabili maiestati subiecta sunt omnia. & cæt. Per idem tempus, rex enormem, vt sibi suisque videbatur, passus iniuriam, eo quòd plures iam episcopi sine suo assensu crearentur in regno suo, super hoc querimoniam repositurus, & pro suo iure ab antiquis temporibus obtento allegaturus, ad curiam Romanam magistrum Laurētium, de sancto Martino procuratorem suum destinauit. Excusauerūt se multi in Anglia prælati, tam abbates quam episcopi, alij per peticionem regiam, alij quia senes & valitudinarij: alij per præciosa munera ne ad concilium venirent se excusando, licenter remanserunt. Ipso eodem tempore, obijt Galfrid' de Trane, Cardinalis, quo non erat aliquis alius domino papę familiarior

liarior vel vtilior. In Anglia autem obijt quidam nobilissimus, in plaga aquilonari, dictus, Gilbertus de Hunfranuilla. Ipsis quoque diebus Templarij & Hospitalarij ad restaurationem iacturæ suorum fratrum, multos seculares, quos potuerunt eligere, in suum ordinem suscipientes, in Terra sanctam, ad defensionem ciuitatum desolatorum & castrorum, iam obsessionem vel deditionem expectantium, succursum destinarunt. Comes quoque Richardus mille libros ad succursum terræ illius caritatis intuitu transmisit. At cum deuoluerentur illorum dierum curricula, domino papa Lugduni commorante, camera ipsius combusta est, cum omnibus in eà contentis. Et fuit multorum assertio, quòd detestabilis illa charta, quæ tempore regis Iohannis de tributo Angliæ, annis singulis ecclesiæ Romanæ soluendo confecta fuit, in cinerem ibidem redacta est. Et tunc temporis cum domini papæ quidam hostiarius, dum secus quàm decuit cuidam volenti ingredi ad papam respondisset, emancabatur. Ipsó quoque tempore, obijt magister Elias de Derham Canonicus Sarum. Cuius redditibus vacantibus manus rapaces statim iniecit magister Martinus, præmemoratus domini papæ cõsanguineus, ad destribuendum. Die verò Pentecostes, dominus rex Londini festum tenens serenissimum, Richardum de Clara, iam Comitem Glouerniæ, comitantibus xl. tyronibus, baltheo cinxit militari: & tirocinij sui initialia festa gaudenter consummauit. Audiens autem dominus rex, multos de proteruitate dicti magistri Martini grauiter conquerendo murmurare, retrorsus ad se licet sero, cœpit dolere, quòd tantum tollerasset Romanos alienis bonis saginari, & vbi non seminauerunt tantum messis congregasse. Fecit igitur per singulos Comitatus Angliæ inquiri summam redditum Romanorum, & inuentum est, quod ad tantundem pecuniæ ascendisset, quantum redditus ipsius, videlicet lx. milia marcarum puri redditus exceptis alijs varijs emolimentis. Admirans igitur rex insatiabilem Romanę curię proteruitatem, misit ad ipsam curiam procuratores suos, vt cõtradicerent de tributo iniuriosè impositò, & vt coràm Consilio querimoniam reponerẽt de oppressionibus, & iniuriosis exactionibus, quas dominus papa quotidiè non desinit in Anglia exaggerare. Misitque dominus rex Fulconem filium Varini, vt diceret prædicto magistro Martino quòd, sibi cautè præcaueus, à terra sua citò fugeret. Non enim poterat furorem volentium irruere aliquatenus cohibere. Fulco igitur mandatum regis exequens fidelitèr, ex parte

vniuer-

vniuersitatis Angliæ dixit eidem magistro Martino, vt ante quartum diem sequentem nullatenus in regno inueniretur, ne extunc in frustra concederetur. Magister igitur Martinus more Romanorum, qui fugantes fugiunt, & fugant fugientes, multum timens pelli suæ, accepto domini regis conductu, ab Anglia ante tertium diem clanculo fugit repentinus. Eodem quoque tempore, Gulihelmus de Monte Pessulano electus Couentren. nolès amplius iniuriosos imperus, quos à rege diu sustinuerat, tollerare: ius suum in man' papæ patiẽter resignauit. In cuius loco magister Rogerius de VVesehã, theologus, videlicet decanus Lincoln. electus est, episcopo Lincoln. procurante, rege penitus irrequisito. Vnde antequam plenam episcopatus sui posset obtinere possessionem, multa sustinuit dispendia & pacis damnosam (nec immerito) dilationem. Simili quoque modo, ipso eodem tempore, irrequisito regio assensu, cassata electione Roberti Pesseleu, electꝰ est in episcopum Ciceſtre. magister Richardus de VVithz, vnde ne tanta regis iniuria remaneret inulta, Baronia ad episcopatum pertinẽte priuari meruit multo tempore, donec multiplicatis intercessionibus impetrauit, tam ipse quam electus Cestren. vt vterq; ex regis gratia suæ possessionis gauderet plenitudine. Eodem anno, consecrati sunt Lugduni, vbi adhuc dominus papa commorabatur: Bonifacius de Prouincia, in archiepiscop Cantuar. & magister Richardus de VVithz, in episcopum Ciceſter. & magister . R. in episcopum Ceſtre, à domino papa, non sine regni Angliæ magno damno ac periculo. Papa enim sic episcopos attraxit, vt magis ei tenerentur obligati, & contempto rege fierent in damnum regni proniores. Interea Rob. Pesseleu de cuius cassatione mentio prælibata est, adiunctis sibi de auctoritate regia sociis, videlicet Laurẽtio de sancto Albano clerico, & Galfrido de Langeleia milite, sub quodam colore iustitiæ per noua placita foreſtę multos, vt regem ditaret, depauperauit. Eodem quoque anno, dominus rex ex deuotione speciali & dilectione beati Eadvvardi gloriosissimi regis & confessoris, ecclesiam beati Petri conuentualem maiori parte diruit fecit, octauo die inchoans Apostolorum videlicet Petri & Pauli, vt decentiorem construeret & ampliorem. In quo opere sumptus non modicas exposuit more Christianissimi regis, indubitãter credens illum thesaurum sibi incorruptum in cœlis reseruari. Insuper ex regia munificentia, sibi innata, contulit dominus rex memorato sancti Petri monasterio, ob honorem eius & sancti

Eadvvardi

Eadvvardi & regalis loci reuerentiã, donaria regalia, vel potius imperialia, in pallijs, gemmis, & vasis mirificis, quæ oculos intuentiũ in admirationẽ, & corda mouerent ad stuporẽ, ita vt inter oẽs ecclesias cisalpinas, & si fas est dicere trãsalpinas, ecclesia VVestmonast. thesauro regali copiosius abũdaret. Eodẽ tẽpore, Galfrid⁹ de Marisco inter nobilissimos Hiberniæ nõ extremus, exul & ꝓfug⁹ obijt, miser noctamẽ miserabilis. Quẽ ꝓscriptũ ab Hibernia, expulsũ à Scotia, fugatũ ab Anglia, post filij sui Gulih. de Marisco mortẽ turpissimã, Fracia suscepit mendicantẽ, vbi vitã terminauit infœlicẽ. Hęc idcirco auditorib⁹ scribo ꝓlixius, vt perpẽdat quisq; quẽ finẽ proditio sortitur, & pręcipuè lesę maiestatis crimẽ. Pater enim in Comitẽ Marescallũ Richardũ in Hibernia, & filius eius Gulihelmus, in regẽ seditionẽ temerè ac infœliciter ausi sunt machinari. Eodẽq; anno circa festũ natiuitatis S. Iohannis Baptistæ, fecit domin⁹ rex oẽs in regno Anglię, qui ei seruitiũ militare debebant, edicto regio submoneri, vt ipsũ in VValliã hostiliter profecturũ, fideliter, vt decebat, cõmuniter sequerẽtur. Nã VVallensiũ insolentia nimis iniuriosa ipsum ad hæc cõpellebat. Vndè cito post profecturus, apud S. Paulũ Londini licentiã à ciuibus ibidẽ conuocatis, satis ciuiliter, & a clero orationes humiliter postulauit. Per idẽ quoq; tẽp⁹, domin⁹ rex sano fretus cõsilio, ex quo certificabatur de Cõcilio generali in proximo Lugduni celebrando, nuncios solẽnes ad Conciliũ destinauit, videlicet Comitẽ Rog. Bigod, Iohannẽ filiũ Galfridi. Gulih. de Cantilupo, Philippũ Basset, Rad. filiũ Nicholai, milites, & Gulihelmum de Powic, clericũ, vt domino papæ & toti Cõcilio grauamina exponerẽt, quæ regno Angliæ in multis à Romana curia diatim inferuntur: præcipuè de tributo in guerræ tẽpore extorto, cui cõtradictũ fuit, & apertè per Stephanum archiepiscopũ Cant. reclamatũ. Quod in posterũ ita factũ est. Anno quoq; eodẽ cũ domin⁹ papa qui Lugdunũ adue-
nerat, & iã ꝑ aliquod tẽp⁹ morã ꝓtraxit grauiter cõquest⁹ ẽ quibusdã magnis prælatis maxime Cluniacẽsi & Cister. abbatib⁹, quòd ecclesia Romana multũ arctabatur, ere alieno pręgrauata. Vndè ab ips tanq̃ à filijs charissimis & specialib⁹, subsidium pecuniare instanter postulauit. Abbas autem Cluniacensis impetrata licentia ac potestate cellas suas depauperandi, vt papam ditaret: multa munera multaque xœnia in equis desiderabilibus & prætiosè faleratis papæ contulit, quorum etiam aliqui pecunia erant onerati. Similiter & abbas Cistercienſis, vt videretur & à multis certissimè diceretur vt papa dona afferentibus, potius occurrisset, quam à facie Frede-

rici persequentis aufugisset. Archiepiscopus aũt Rothom. P. & abbas. S. Dionisij, natione Anglus, cũ hæc audissent, volentes priores datores superare, tantã in moneta numerata pecuniã thesauro papali addiderunt, vt hæc scientibus, quantitas & numerus stupore nõ immerito generaret. Vnde archiepiscop' suã relinquẽs ecclesiã, irrestaurabiliter pecunia spoliatã, in Cardinalẽ multùm domino papæ specialẽ, meruit sublimari. Abbas aũt. S. Dionisij in archiepiscopum Rothom. simili cõditione põposius infulari: Abbas verò Cluniaci im epm Lingonensẽ, quod multũ desideraverat, vt vn' esset ex Paribus Franciæ, incathedrari. Aarchieps verò Lugdunẽsis nolens aliquatenus, vt papã saginaret, suã ecclesiã destruere, imò potius dolẽs quòd papa totã xpianitatẽ & vniversalẽ ecclesiã turbaturus, illuc adventasset, & suũ archiepiscopatũ onerasset sua ptentia, & ad cõciliũ platorũ vniversaliũ aduenientiũ oĩa in man' papę sponte resignauit. Cuius loco papa ꝓcurãte vir bellicosus, & secularib' negotijs aptior q̃ spiritualibus, subrogatus est, Philippus de Sabaudia, frater archiepi Cant. Bonifacij, vt sic papa tantis viris et tã generosis suã partẽ cauti' roboraret, & genus eorũ Romanæ curiæ astutius cõfederaret: curã aĩamarũ nõ sine multorũ iustorũ oblocutione postponẽdo. Electus igitur Lugdunẽsis, Philippus memoratus, ex papali indulgẽtia opimos redditus, quos in Anglia habuit & multis alijs locis, licenter retinẽs, vt fortius & efficacius papalibus intẽderet & secularib' negotijs, suã diu distulit cõsecrationẽ nec officiũ episcopalæ curabat exercere. Similiter & frater eius, Cãtuar. archieps Bonifacius, suæ immemor ecclesiæ, nec recolens sanctitatis suorũ in ecclesia Cant. prædicessorũ, quasi nauta nauẽ, curã omisit pastoralẽ. Et se ꝓ multũ tẽpus in partibus Lugdunẽsibus multũ à Cant. distantibus cõmorans, absentauit. Vnde ecclesia Anglicana, quæ ꝓ ipsũ sperauerat respirasse, pro cõsolatione induit cõfusionẽ & desolationẽ. Cum aũt iam festũ natiuitatis beati Iohannis Baptistæ aduenisset, cõgregati sunt Lugduni prælatorũ innumerabilis multitudo, Cõciliũ generale celebraturi. Multos tamẽ, ne aduenirẽt, impediuit Imꝑator Frederic', præsciẽs quòd ad suũ impedimentũ & dedec' ipsos papa cõuocarat. De Hũgaria vel de Terra sãcta, ꝓpter Tartarorũ & Corosminorũ vastationẽ & ꝓpter regionũ distantiã nullus aduenire valuit, aut voluit. Multi etiã in Anglia prælati tùm propter seniũ, tùm ꝓpter infirmitatem, tum per regias preces in suis ꝓuincijs pacificè remanserũt, sese ꝓ ꝓcuratores suos destinatos rationabiliter excusantes. Imperator verò prescies graues fore questiones mouẽdas (nec immerito) cõtra ipsum,

sum, nec nō & papalē irā diuinā iam versam in odiū discretos ac solennes suos procuratores & prosecutores ad Concilū destinauit, viz. Thadeū de Suessa, Petrū de Vinea, & magistrū VValterū de Ocra, clarissos facundos & discretos, & cū eis multos nobiles & disertos. Cōgregata verò sancta & vniuersali Synodo in ecclesia sancti Iusti apud Lugdunū, proposuit in medio domin' papa graues cōtra Fredericū querimonias, ita vt intelligerint liquidò oēs maximè propter hoc Cōcilium fuisse cōuocatū. Inter quas graues querimonias grauissima cōtra Imp. F. resonabat, q̄ prælatos in mari truculenter inuasis, submersis, cepit, & incarcerauit. Procuratores verò, prout causa earum tolerauit, satis prudēter ad obiecta responderūt. Sed cū rationes papales prævaluissent, oēs ferè in ipsū Imperatorē frenduerāt Anglici tamen dolentes de sua cōfusione, propter affinitatē quæ inter dominū ipsorū, regē Angliæ, & ipsū Imperatorē contrahebatur, & fœdus amicitiæ inter ipsos initū, & prolē, quā ex Isabella Imperatrice Imperator susceperat, diu dissimulātes fuerūt. Inualuerūt tamē vndiq; insurgētes Imperatoris aduersarij, nec poterāt imperiales nūcij vel ex audiri, vel audiri, vnde Thadeus vidēs dānationē domini sui imminere ait. Verè dies ista, dies iræ, calamitatis, & miseriæ. Gulielmus de Powic qui cū nobilib' domini regis Angliæ procurator b'. Comite Rogerio & alijs sociis presens affuit, volens hæc prædicta p interruptionē differre, surgēs in medio, gravamina regis & regni Angliæ proponēs satis elegāter, cōquōst' est grauiter quod p curiā Romanā extortū est tributū iniuriosē nimis tēpore guerræ à rege Iohāne, dū summa mētis angustia torqueretur, cui etiā manifestè contradictū fuit & ex parte vniuersitatis regni reclamatū, q̄ talia nullo modo facere poterat, per os venerabilis Stephani, tunc archiepiscopi, quo non erat tunc maior in regno. In quod tributū nunq̄ patres nostri consenserunt, vel aliquo tēpore consentient, vnde sibi petit instanter exhiberi iusticiam cum remedio. Ad quos papa non oculos clemās nec vocem dissimulauit, donec quæ magis eum angebant primitus exuperasset. Et post paululum magister Gulielmus proposuit in medio grauissimā querimoniā de multiformi extorsiōe reddituū & pecuniæ p Romanā curiā à prælatis Angliæ, quasi à seruis vltimæ conditionis; hanc elegantē ostendens epistolā ex parte vniuersitatis Angliæ. Reuerendo patri Innocentio, dei gratia summo pontifici, magnates & vniuersitas regni Angliæ, recōmendationē cū pedum osculo beatorū, matrē nostrā Romanā ecclesiā tanis visceribus diligimus vt debemus, &c. Quā epistolā, omnes ferè papales iniurias

& tyrannides, Anglię violenter irrogatas, continenter, diligęs inquisitor in regis thesauro si velit potem reperire. Cum aũt hæc grauamina manifeste in medio apponerentur, asserũt papa hęc mora se indigere deliberatione. Suspendit igitur ad tempus responsionẽ, licet vrgenter instarent nuncij, postulantes certã super his responsionem. Addebant quoq; ide nuncij priori quæremoniæ, videlicet de violẽta oppressione, & intollerabili grauamine, & impudẽti exactione & iniuria, quæ per hanc inuisam adiectionẽ, papalibus literis frequẽter inferri exercebatur. (Non obstante &c ęt.) per q̃ ius pro nihilo haberetur, & autentica scripta enerũarentur. Altiori igitur insistens negotio domin' papa, postq̃ se talia, parde, miserat correcturũ, in dominũ Imperatorẽ Fredericũ, sine alicuius palpatione, dissimulatione, vel dilationis inductu, sententiã depositionis in pleno cõcilio, licet Thadeus & eius socij cõstanter reclamassent, plenã satisfactionẽ pollicẽtes, terribiliter fulminauit. Q nã, quia nihil eam arduum nostris ẽporibus est tentatum, huic libello duximus annotandam.

Sententia lata in Imperatorem Fredericum.

INnocẽtius. & cęt. sacro prędente Cõcilio ad rei memoriã sempẽternam, ad Apostolicæ sedis dignitatem, licet indigni dignatione diuinæ maiestatis assumpti, omnium Christianorum curam vigili sedulaque solertia gerere, ac intimæ cõsiderationis oculo singulorum discernere & prouidæ deliberationis statera librare debemus, vt quos iusti †rigor examinis dignos ostenderet, congruis attollamus fauoribus, quos autem reos pœnis debitis depremamus, appẽdentes semper meritum & præmium equa lance, retribuendo cuiq; iuxta qualitatẽ operis, pœnæ vel gratiæ quantitatẽ. Sane cũ diu guerrarũ cũmotio nõnullas professionis Christianę prouincias diutius afflixisset, nos toto cupientes mentis affectu tranquillitatem & pacem ecclesię sanctę dei, ac generaliter cuncto populo Christiano ad præcipuum principẽ secularem, huius dissentionis ac tribulationis auctorem, à fœlicis recordationis Gregorio papa, prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciales nuncios magnæ authoritatis viros, venerabiles videlicet. P. Albanensem tunc Rothomagensem archiepiscopum &. G. Sabinensem, tunc quondam Mutinensem episcopos, ac dilectum nostrũ filiũ Guilh. Basilicæ. xij. Apostolorũ presbiterũ Cardinalem, tunc Abbatẽ sancti Facundi, qui salutem zelabatur ipsius, duxim' destinandos: facientes sibi apponi p ipsos quod nos & fratres nostros, quantũ in nobis erat,

pacem

†vigor.

pace per omnia secũ habere nitimur, cum omnibus hominibus paratã optabamus, sibi & tranquilitatẽ dare ac mundo etiam vniuerso. Et quia prælatorũ, clericorũ, omniumq; aliorũ, quos detinebat captiuos, & oĩm tam clericorũ q̃ laicorum, quos ceperat in galeis, restitutio poterat esse pacis plurimũ inductiua illum vt eos restituerat, cum hoc idẽ tam ipse q̃ sui nuncij, antequã ad Apostolatus vocati essem' officiũ, promisissent, rogari & peti ab ipso fecimus per eosdẽ, ac proponi insuper quod ipsi pro nobis parati erant audire & tractare pacem, ac etiã audire satisfactionẽ q̃ facere vellet princeps pro omnib', pro quibus vinculo erat excõmunicationis astrictus & offerri. Præterea quod si etiã cũ in aliquo cõtra debitũ leserat ecclesia, quod nõ credebat, parata erat corrigere ac in statum debitũ reformare. Et si diceret ipse quod contra iusticiã in vllo leserat, vel etiã quod nos eũ cõtra iusticiã lesissemus, parati eram' vocare reges, prælatos, & principes, tã ecclesiasticos q̃ seculares, ad aliquem tutũ locũ, vbi per se vel per solennes nuncios conuenirent. Eramq; parata etiam de consilio Cõcilij sibi satisfacere, si eũ lesisset in aliquo, ac reuocare sententiã, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & eum omni mansuetudine & misericordia, quantum cũ deo & honore suo non poterat recipere de iniurijs & offensis ipsi ecclesiæ suisq;, per eũ irrogatis, satisfactionem ab ipso fieri. Volebat etiã ecclesia oĩs amicos suos sibiq; adherentes in pace ponere, plenaq; securitate gaudere, vt nunquã hac occasione possent aliquod subire discrimen. Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & præcum insistere curauimus lenitate, idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & more aspidis obturãs aures suas, huiusmodi præces & monita elata obstinatione ac obstinata elatione despexit. Et licet processu tẽporis in die Cenæ domini proximo nuper præterita præcedente, coram nobis & fratribus nostris, præsentibus charissimo in Christo filio nostro, Constantinopolitano Imperatore illustr. cetuq; nõ modico prælatorũ de sanioribus, populoq; Romano, & iuxta multitudinẽ aliorũ, qui eodẽ die propter solẽnitatẽ ipsius de diuersis mũdi partib' ad apostolicã sedẽ conuenerũt, q̃ staret mãdatis nostris, & ecclesiæ per nobilẽ virũ Comitẽ Tholosanũ, ac magistros Petrũ de Vinea, & Thadeũ de Suessa, curiæ suæ iudices & ꝓcuratores suos, speciale sup his ab ipo mandatũ habẽtes, præstiterit iuramẽtũ: postmodũ tamẽ quod iurauerat non implcuit. Quin imò ea intẽtiõe ipm præstitisse ꝓbabiliter creditur, sicut ex factis sequẽtib' colligitur euidẽtur, vt idẽ ecclesiæ ac nobis illu-

 luderet

luderet potius q̃ pareret, cũ anno & amplius iam elapso, nec ad ipsius ecclesiæ gremiũ reuocari potuerit, nec sibi de illatis ei damnis & iniurijs curauerit satisfacere, licet super hoc exiterit requisitus. Propter quod non valentes absq; graui Christi offensa eius iniquitates amplius tolerare, cogimur vrgente nos conscientia, iustè animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de cæteris eius sceleribus taceamus, quatuor grauissima quæ nulla possunt cælari tergeuersatione commisit. Detrauit enim multocies: pacem quondam inter ecclesiam & imperium reformatam temere violauit. Perpetrauit etiam sacrilegium, capi faciens Cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarum prælatos & clericos religiosos & seculares, venientes ad Concilium, quod idem prædecessor duxerat conuocandum. De hæresi quoque non dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumentis suspectus habetur. Plura siquidem eum commisisse periuria satis patet: nam olim cum in Ciciliæ partibus morabatur, priusquam esset ad Imperij dignitatem electus, coram bonæ memoriæ G. sancti Theodori diacono Cardinali, Apostolicæ sedis legato, fœlicis recordationis Innocentio papæ prædecessori nostro & successoribus eius, ecclesiæque Romanæ pro concessione regni Ciciliæ ab eadem ecclesia sibi facta, fidelitatis præstitit iuramẽtum: & sicut dicitur, illud idem postquam ad eandem dignitatem electus extitit, & venit ad vrbem, coram eodem Innocentio suisq; fratribus, & alijs multis præsentibus, ligeum hominium faciens, in eius manibus innouauit. Deinde cum in Alemanea esset. Eidem Innocentio papæ, & ipso defuncto bonæ memoriæ Honorio papæ prædecessori nostro, & eius successoribus ac ipsi ecclesiæ Romanæ, præsentibus Imperij principibus ac nobilibus, iurauit honores, iura, & possessiones Romanæ ecclesiæ, pro posse suo seruare ac protegere bona fide. Et quod quęcunque ad manus suas deuenirẽt, sine difficultate restituere procuraret: nominatis expressè dictis possessionibus in huiusmodi iuramento, quod postmodum confirmauit, coronam imperij iam adeptus. Sed horum trium iuramentorũ, temerarius extitit violator, non sine proditionis nota, & lesæ maiestatis crimine. Nam contra præfatum prædecessorem nostrum. G. & fratres suos, commonitorias literas eisdem fratribus destinare, ac dictum. G. apud fratres ipsos sicut apparet per literas ab eodem tũc directas eisdem, & prout fertur per vniuersum fere orbẽ defamauit, ac venerabilem fratrem nostrum, G. portuẽsem, tunc sancti Nicholai in

lai in carcere Tulliano, diaconum Cardinalem, & bonæ memoriæ I. Prenest. episcopos, Apostolicæ sedis legatos, nobilia & magna ecclesiæ Romanæ membra, personaliter capi fecit, & bonis omnibus spoliatos, ac per diuersa loca non semel ignominiosè deductos carceribus mancipari. Priuilegium insuper quod beato Petro & successoribus eius in ipso tradidit domin' noster Iesus Christus, videlicet quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram erit solutum & in cœlis. In quo authoritas & potestas Romanæ ecclesiæ consistit, pro viribus diminuere, vel ipsi ecclesiæ auferre satagit, scribens se prefati. G. sententiam non vereri latam ab eo excommunicationis in ipsum, non solum contemptis clauibus ecclesiæ non seruando, verumetiam per se ac officiales suos, & illam & aliam excõmunicationis, vel interdicti sententias, quas idem omnino contempsit, cogendo alios non seruare. Possessiones quoque præfatæ ecclesiæ Romanæ videlicet Marchiam, Ducatum Beneuentum, cuius muros & turres dirui fecit, ac alias quas ac Tusciæ ni Lumbardiæ partibus, & quibusdam aliis obtinebat locis, paucis exceptis, occupare nõ metuens, eas detinet occupatas. Et tanquam ei non sufficeret, quod manifestè cõtra iuramenta præmissa, præsumendo talia, veniebat per se vel suos officiales, earũdem possessionum homines deierare cõpulit, ipsos à iuramento quibus tenebantur Romanæ ecclesiæ de facto, cũ de iure non posset, absoluens, & faciens eosdem fidelitatem nihilominus abiurare prædictam, sibique fidelitatis huius iuramenta patrare. Pacis quoque ipsum violatorem existere plane cõstat. Quia cum olim tempore pacis inter ipsum & ecclesiam reformatæ iurasset coram bonæ memoriæ. I. de Abbatis villa, episcopo Sabiensi, & magistro Thomasio, tunc sanctæ Sabinæ presbitero Cardinali, præsentibus multis prelatis, principibus & baronibus, quòd staret & pareret prę-
ciſè absque vlla conditione omnibus mandatis ecclesiæ super his, pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, causis excõmunicationis expressis per ordinem coram eo: & omnibus Teutoniæ hominibus, regni Ciciliæ, ac quibuslibet alijs, qui ecclesiæ cõtra eum adheserant, omnem remittens offensam & penam: & quod nullo tempore offenderet, vel offendi faceret ipsos pro eo quod ecclesiæ astiterant, patrari in anima sua per Comitem Acerar. faciẽs iuramentum. Postmodum pacem & iuramenta huiusmodi nequaquam erubescens irretiri periurijs, non seruauit. Nonnullos etiam

ex ipsis hominibus, tam nobiles quam alios postea à capi fecit, & eis bonis omnibus spoliatis, vxores eorum & filios captiuari, ac terras ecclesiæ contra promissionem, quam eidem. I. Sabinensi episcopo, & Thomasio Cardinali fecerat, irreuerēter inuasit. Licet ipsi extūc in eundem præsentem si contra veniret excommunicationis sententiam prouulgauerint, & cum idem apostolica sibi authorite mandasset, vt nec per se, nec per alium impediret quin postulationes, electiones, & confirmationes ecclesiarum & monasteriorū, in regno præfato liberè de cætero fierēt, secundū statutum Cōcilij generalis: et quod nullus deinceps in eodem regno, viris ecclesiasticis, ac rebus eorum imponeret tallias vel collectas: quodq; nullus ibidem cleric⁹ vel persona ecclesiastica, de cætero in ciuili vel criminali causa conueniretur coram iudice seculari, nisi super feudis, quando ciuilis haberetur: ac Templarijs, Hospitalarijs, & alijs pſonis ecclesiasticis, de damnis & iniurijs irrogatis eis satisfaceret competēter: ipse mandatū huiusmodi adimplere contēpsit. Liquet namque vndecim ac plures archiepiscopales, & multas episcopales sedes, abbatias quoque, & alias ecclesias ad præsens in regno vacare prædicto: easque, ipso procurante, sicut apartè patet, fuisse diutius prælatorum regimine destitutas in graue ipsarum prēiudicium & periculum animarum. Et licet fortè in aliquibus eiusdem regni ecclesijs electiones sint à capitulis celebratæ, quia tamen per illa eadē familiares clerici sunt electi, probabili potest argumento concludi, quòd facultatem non habent liberam elegendi. Ecclesiarum autem ipsius regni non solum bona fecit, prout voluit, accupari, sed & cruces, calices, thuribula, & alios sacros earum thesauros & pannos sericos, velut cultus diuini contemptor auferri, licet vt dicitur, ipsis ecclesijs exacto tamē prius pro eis certo præcio, in parte fuerint restituti. Clerici quippe collectis & tallijs multipliciter affliguntur, nec solum trahuntur ad iudicium secularium, sed vt asseritur coguntur subire duella, incarcerantur, occiduntur, & patibulis cruciantur in confusionem & opprobrium ordinis clericalis. Præfatis autem Templarijs, Hospitalarijs, & personis ecclesiasticis, nō est de damnis & iniurijs eisdem illatis, satisfactum. Eum quoq; certum est sacrilegij esse perpetratorem. Nam cum præfati Portuensis & Prænestinus episcopi, & quam plures ecclesiarum prælati & clerici, tam religiosi quā seculares, ad apostolicā sedem pro celebrando Concilio, quod etiā ipse prius petiuerat conuocari, per mare venirent, vijs terræ ipsius de

mandato

mandato eius omnino præclusis. Idem destinato Encio, filio suo, cũ multitudine galearum, & per alias quamplures, longe antea serio præparatis, in partibus Tusciæ maritimis in insidijs positis, cõtra eos vt grauius posset virus euomere præconceptum, ipsos ausu sacrilego capi fecit, quibusdã prælatorum ipsorum & alijs in huiusmodi captione submersis, nonnullis etiam interemptis & aliquibus hostili infectatione fugatis, reliquis autem bonis spoliatis omnibus, & de loco ad locum in regnum Ceciliæ opprobriosè deductis atque ibidẽ diris carceribus mancipatis, quorum aliqui macerati squaloribus, & inedijs pressi miserabiliter defecerunt. Merito insuper contra eum de hæretica prauitate suspitio est exorta. Cum postquam excommunicationis sententiam à præfatis I. Sabinẽsi episcopo, & Thomasio Cardinali prolatam incurrit, Et dictus G. papa ipsum anathematis vinculo innodauit, ac post ecclesiæ, Romanorum Cardinalium, prælatorum, & clericorum, à diuersis partibus ad sedem apostolicam venientium captiones, claues ecclesiæ cõtempserit & contemnat, sibi faciens celebrari, vel potius in quantum in eo est, prophanari diuina. Et constanter asseruit, vt superius est enarratũ, in se præfati G. papæ sententias non vereri. Præterea coniunctus Saracenis amicitia detestabili, nuncios & munera pluries destinauit eisdem, & ab eisdem vicissem cum honorificentia & hilaritate recipit, ipsorũque ritus amplectitur, illos in quotidianis eius obsequijs notabiliter secum tenens. Eorundem etiam more vxoribus, quas habuit, de stirpe regia descendentibus, eunuchos, præcipue quos vt dicitur serio castrari fecerat, non erubescit deputare custodes. Et quod execrabilius est, olim existens in partibus transmarinis facta compositione quadam, imò verius collusione, cum Soldano Machomeu nomẽ in templo domini diebus ac noctibus publicè proclamari permisit. Et nuper nuncios Soldani Babilonç, postquam idem Soldanus Terræ sanctæ & Christianis habitatoribus eius per se ac suos damna grauissima & inestimabiles iniurias irrogarat, fecit per regnũ Ciciliæ, cum laudibus ad eiusdem Soldani excellentiam, sicut fertur, honorificè suscipi & magnificè procurari. Aliorum quoque infidelium pernicionibus & horrendis obsequijs cõtra fideles abutens, & illis qui damnabiliter vilipendentes apostolicam sedem, ab vnitate ecclesiæ recesserunt, procurans affinitate ac amicitia copulari, claræ memoriæ Ducis Bauariæ specialem ecclesiæ Romanæ, ac filium deuotum, fecit pro certo, vt asseritur, Christiana religione despecta, per Assessinos

linos occidi: & bacchatio dei & ecclesiæ inimico, à communione fidelium per excommunicationis sententiam, cum adiutoribus, conciliatoribus, & fautoribus suis solenniter separato, filiam suam tradidit in vxorem. Catholicorum verò principum actus & mores respuens, neglecta salutis & famæ integritate, pietatis operibus non intendit. Quin imo, vt de suis nefarijs dissolutionibus sileamus, cum dedicetur opprimere, non curat oppressos iniurijs releuare, manu eius vt decet principem ad elemosinas non extenta, nec ecclesias, nec monasteria, nec hospitalia cernitur cõstruxisse, cum destructioni ecclesiarum institerit, & religiosos ac alias ecclesiasticas personas iugi attriuit afflictione. Nunc igitur hæc non leuia sed efficacia sunt argumenta de suspicione hæresis contra eum, cum tamen hæreticorũ vocabulo ius ciuile contineri asserat, & latis aduersus eos sententijs debeat succumbere. Qui vel leui argumento à iudicio catholicæ religionis & tramite detecti fuerunt deuiare. Præter hæc, regnum Siciliæ, quod est speciale patrimoniũ beati Petri, quod idem princeps ab apostolica sede tenebat, in feudum tam ac tantam in clericis & laicis, pœnitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere, probris eiectis in examinationem & seruitutem redegit & abire paupertes coëgit. Illos autem qui remanserunt, sub seruili conditione viuere ac ecclesiæ Romanæ, cuius principaliter sunt homines & vassalli: offendere multipliciter & hostiliter impugnare compellit. Posset & merito reprehendi, quod mille squinatorum annuam pencionem, in qua pro eodem regno ipsi Romanæ ecclesiæ tenetur, per nouem annos & amplius soluere prætermisit. Nos itaque super præmissis & quam plurimis alijs eius nephandis excessibus cum fratribus nostris & sacro Concilio, deliberatione præhabita diligenti, cũm Iesu Christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisq; in beati Petri Apostoli persona sit dictum. Quodcumque ligaueris super terram. &c. Memoratum principẽ qui se imperio & regnis omniq; honore ac dignitate reddidit tam indignum, vt propter suas iniquitates, à deo ne regnet vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis adeo ac abiectum, omniq; honore ac dignitate priuatum à domino ostendimus, denunciamus, & nominamus, sententiando priuamus, omnes qui ei iuramento fidelitatis astricti tenentur, ab huiusmodi iuramento perpetuo absoluimus, authoritatate apostolica firmiter inhibendo. Ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori vel regi pareat, vel intendat, decernendo quoslibet qui deinceps ei, velut im-

fuit Imperatori vel regi Consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto excommunicationis vinculo subiacere. Illi autem ad quos in eodem Imperio spectat electio, eligant liberè successorẽ. De præfato verò regno Siciliæ prouidere curabimus, cum fratrum nostrorũ consilio, prout videritis expedire. Datum Lugduni, xvij. Kalend Augusti. Pontificatus nostri anno tertio. Hæc igitur in medio Concilio prolata, cunctis non mediocren timorẽ incusserunt. Thadeus igitur & alij Imperatoris procuratores confusi recesserũt. De reparatione autem Terræ sanctæ, & de executione iusticię multa in eodem Concilio duxit statuenda, quæ diligens indagator poterit scripta reperire. Hæc tamen prædictam non arbitror prætereũda vt plenius sciantur causæ quare dominus papa, Innocẽtius quartus, Fredericum ab Imperij solio præcipitauit. Hæc cum ad noticiã Frederici peruenisserit, indignatus quam plurimum, scripsit quandam epistolam domino regi Anglorum, & regi Frãcorum, & multis alijs principibus: in cuius epistolæ fine dedit intelligi manifestè, quòd sua fuit intentio nobilitatem & dignitatem vniuersalis ecclesiæ annullare. Et ipsam ecclesiam ad statum reducere pristinæ paupertatis & humilitatis primitiuæ. In quo verbo se volens excusare, impudẽter accusauit. Interim dominus rex apud partes VValliæ cum exercitu suo commorans ipsos VValenses fame & inedia multum coarctauit, & secundum guerrę consuetudinem sepè ipsos damnosè inuasit. In qua inuasione aliunde laudabiliter impetum consummauit. Sæpe tamen deteriorem calculum reportauit. Tandẽ depopulata illa parte, quæ Anglesey dicitur, firmauit vnum castrum inexpugnabile videlicet Connach, & muniuit prudenter ad insultũ & discursus VVallensium reprimendos, & sic inde triumphans recessit. Circa eadem tempora Reimundus Comes Prouinciæ, pater reginarum Francorum & Anglorum, humanæ naturæ debita persoluit. Qui de filiabus magnificè nimis maritatis stupore toti mundo dereliquit. Dominus autem rex à Connaco, vt iam prædictum est, sumptuosè nimis communito recedens, Mauricium Hiberniæ iusticiarium, eo quod fictè & tardè auxilium ab Hibernia, domino regi duxerat pereclitanti à iusticiaria deposuit. Loco eius. I. filium Galfridi subrogauit. Eodem quoque anno, postulãte domino regẽ Francorum, qui vt prælibatum est in mortis discrimine cruce signabatur, missus est à latere papæ quidam legatus, vt negotium crucis prædicando promoueret. Vnde tum propter deum, tum propter

regem

regem infiniti nobiles Franciæ cruce signabantur. Dominus etiam rex Francorum, ab ecclesia in regno suo ex permissione & indulto domini papæ de omni prouentu vniuersaliter, decimam partem ad promocionem suæ peregrinationis procurauit. Cum autem dominus papa pro retributione tanti beneficij ad sustentationem Landgrauij, quem iam elegerat vt succederet Frederico in Imperio, & ad expugnandum ipsum Fredericum, quem deiecerat, ab eodē regno Francorum vicesimam postulauit. Saraceni autem & præcipuè Choroſmini, qui iam de Christianis in Terra sancta irato deo triumphauerant, & Terram sanctam vsque ad Acon contritis Hospitalarijs & Templarijs, & nobilibus Christianis, hæc audientes sese fortius munierunt, ne in aduentu Francorum primerentur. Circa idem quoque tempus magister Richardus, Exonienſis ecclesiæ cancellarius, in episcopum Exon. videlicet Kal. Decembris, est consecratus. Et eodem tempore, obijt Comes Mareſcallus Walterus Londoni. Et citò post, scilicet, Nonis Decēbris, obijt Anselmus frater ipsius, elegans & egregiæ indolis adolescens, ipsum Comitatum cum Mareſcallia, qui ei iure hæreditario cōtingebat, recepturus: vnde ante mortem Comes appellabatur, & pro Comite habebatur. Et sic oēs filij magni Mareſcalli Gulihelmi (nescitur quo peccato exigente) iuxta Comitissæ matris eorum vaticinium, sine liberis post se relictis, quasi vmbræ ab hoc seculo migrauerunt. Omnes tamē succeſſiuè Comites (prout mater prædixerat, quasi spiritu prophetico) extiterunt. Et sic nobilis clipeus ille Mareſcallorum, tot & tantis hostibus Angliæ formidabilis, euanuit. Sed & multi alij in residuo regno Angliæ, præcipuè pro defectu liberorum, multis nobilibus magnoque nobilitate viduato. Interea dominus papa quicquid pecuniæ ex omnibus regnis & ecclesia, & personis maxime ecclesiasticis abradere potuit, misit Landgrauio Thuringiæ, ad eius guerram contra Conradum filium Frederici sustinendam. Iamque archiepiscop' Coloniæ, & alij prælati nobiles & potentes, cum multis Alemanniæ magnatibus, ipsi Landgrauio memorato, papali pecunia saginati, adhæserunt: ita vt debilitato iam ipso Conrado, totū ferè Alemanniæ regnum ipsi Landgrauio cœperat inclinare.

Dominus papa obmurmurat eò quòd Angli conqueruntur de varijs oppressionibus suis, precipuè autem de tributo, quæritque argumenta vltionis.

ANno gratiæ. M.ccxlvi. qui est annus regni regis Hērici Tertij. xxx. fuit idem rex ad Natale Domini apud Westmonasterium: cōuocatis

uocatis etiã multis regni nobilib⁹, præcipue fratre suo Comite Cornubiæ Richardo, cũ vxore sua, innumerabilibusq; alijs, qui cũ ipso regni in partib⁹ VValliæ æstus & põdera guerræ cũ variis periculis et magnis sũptibus sustinuerãt: vt qui in tribulatiõe cõsortes erãt, participes fierẽt in exultatione. Ipso tẽpore Bonifacij Cantuar. archiepiscopus, pastor & prælatus, antecessoribus suis, qui ante ipsũ in ecclesia Cantuar. pluribus fulsere virtutibus, multũ dissimilis, dedit intelligi dominũ papæ, nõ sine S. Eadmũdi prẽiudicio & dedecore & aliorũ sanctorũ prædecessorũ suorũ, q̃ prælati qui ipsũ in regimine archiepisc. Cantuar. præcesserãt, ipsa ecclesiã, licet opimã, ære alieno et debitis inæstimabilibus irremediabiliter obligarũt. Vnde à papa impetrauit literas nimis execrabiles, quarũ sũma hæc est: Dam' venerabili fratri nostro Hereford. epo nostris literis in mãdatis, vt ipse p̃ septenniũ, & nõ vltra, omniũ beneficiorũ ecclesiasticorũ quæ deinceps in ciuitate, dioces & prouincia Cantuar. vacabunt, primi anni p̃uẽtus vsq; ad x. M. marcarũ summã (quę si ante dictũ septenniũ haberi potent, nil amplius exigatur) necnõ ij. M. marcarũ de ipsius archiepiscopi redditibus colligat annuatim & cõuertat fideliter in solutionẽ debitorũ ecclesiæ memoratæ. Prouiso quòd p̃sonis seruiẽtibus in eisdẽ beneficijs de prædictis redditibus idẽ episcopus faciat cõpetẽtẽ solutionẽ pro ipsorũ sustẽtatione, ne ipsa debitis defraudẽtur obsequijs, assignari. Per idẽ tẽpus conuocati sunt nobiles regni, vt die, qua cantatur Lætare Hierusalẽ, Londonijs de arduis regni negocijs diligenter, prout necessitas vrgenter postulabat, contrectarẽt. Papa enim indignatione, quã cõcepit contra regẽ & omnes regni nobiles, manum suã ad grauamina quotidiana, diuersis excogitatis argumentis ad emungendã pecuniã extẽdit, & quotidie aggrauauit. Intumuit enim & excanduit ira papalis contra miseros Anglos, eo quod ausi erant de oppressionibus & iniurijs sibi diratim illatis eõqueri in Cõcilio. Multiplicabãtur atq; sine intermissione in regno iniuriæ: & in conspectu eius, videlicet in curia sua, viluerunt Angli plusquam alij etiam vltimarum nationum. Vnde fertur dixisse: Expedit vt componamus cum principe (regum Frederico) vt conteramus illum regulum Angliæ, vassallum nostrum iam recalcitrãtem. Præterea quia dominus rex obtinuit priuilegium vt non veniat legatus in regnũ nisi rogatus, misit quosdã sophisticos legatos & trãsformatos, habẽtes potestatẽ magnã in extorquendis redditib⁹ & pecunia, & in omnib⁹, legatis præteritis, licet insignia legatorũ nõ haberẽt, nũc clericos, nũc fratres Prędicatores, nũc Minores: de quib⁹ papa

fecit ſuos bedellos & theloncarios, in leſionē & detrimentū ordinis & ꝓfeſſionis eorū, qui ſpōtaneā paupertatē & humilitatē deo vouēdo promiſerunt. Vnde quāplures eorū, ſanas habentes conſcientias, præcordialiter ſuſpirātes doluerunt, dicentes: Heu quàm citò, inuidente diabolo, noſter ordo deſipit. Per mille annos ordo ſancti Benedicti tantū non ſuſcepit detrimentū. Miſit etiā dominus papa manum ad viteriora, vt ſcilicet bona ſine teſtamento decedentiū, non ſine principū iniuria & iactura, in gremio ſuæ auaritiæ amplecteretur: etiamſi infirmus, ꝓpter imbecillitatē non potens vel nolens loqui, pro ſe relinqueret teſtatorē, quæ iniuria & leges dicitur cōtrarе. Præterea, quod eſt inauditū, Dauidis, nepotis ac vaſſalli domini regis Angliæ, terrā ſibi iniurioſè vſurpauit, ſub graui tributo poſſidēdam. Et citari fecit dominū regē, vt eidē Dauidi ſatiſfacturus ſuper quibuſdā, vt dicebat, iniurijs ſibi ab eodē rege illatis reſpōderet: in multorū ſannā, & ſibilū, & deriſiones. Et citò poſt memoratus Dauid medio ſublatus, in morte ſua pancos pro ꝓditione ſua meruit habere lamētatores. Conuenerūt igitur (vt præceptū vrgebat regiū) magnates Angliæ vniuerſaliter, vt de prædictis efficax conſiliū haberent & feſtinū, prout neceſſitas nō leuis nec mediocris poſtulauit. Medio verò quadrageſimæ, videlicet quādo cantatur, Lætare Hieruſalē (vt prælibatū eſt) edicto regio conuocatā cōuenit ad parliamētū generaliſſimū toti' regni nobilitas, vt de ſtatu regni iā vacillantis, ꝓut exigebat vrgēs neceſſitas, cōtrectarēt. Angebat enim oēs, tā nobiles q̄ prælatos, grauamē intolerabile à curia Romana inceſſāter illatū: q̄ non poterāt ſine nota deſidiæ & imminēte ruina diuti' tolerare. Qui eò anxiùs mētibus ſauciabātur, quòd papa ꝓmiſſionis ſuæ immemor, & potiùs trāſgreſſor, q̄ Anglis fecit in Cōcilio, grauiùs q̄ antè, regnū bonis ſuis ſpoliauit. In primis igitur aggreſſ' eſt dñs rex ore ꝓprio epiſcopos p ſe, poſtea Comites & barōes, deinde verò abbates & priores, vīz. ſup his ꝓ quib' miſerat nuncios ſuos ſolennes ad Cōcilū Lugdu, et quaſdā indulgētias et literas papales, quas dicti nūcij reportarūt ſup moderamine ſuarū oppſſionū, oſtēdit eis: et qualiter papa dictis nūcijs p rege & regno multa bona ꝓmiſit. Sed quia domin' rex poſt indulgētias memoratas & ꝓmiſſa, magis ſētit papā, ꝓut cōmuniter audiunt, & verè poſtea didicit, manum aggrauare, & quaſi p contēptū & irritationē plùs ſolito in regnū ꝓcruire, eccleſiā opprimendo: propoſuit & oſtēdit eis manifeſtè articulos ſuper grauaminibus & oppreſſionib' eccleſię & regni in ſcriptis bullatis (quæ diligēs inquiſitor poterit reperire in regio theſauro) & cōqueſt' eſt

grauiter

grauiter toti vniuersitati cõgregatę ale manifesta papę transgressiõe. Gaudebant aũt vniuersi, sperantes regis constantiã totũ regnũ, necnon & ecclesiam, à papalibus oppressionibus & iniurijs poterer liberasse. Placuit taddẽ singulis & vniuersis, ob reuerentiã sedis apostolicæ, soluere domino papæ, & per solennes nuncios supplicare vt intolerabilia grauamina sua iã cõsueta & iugũ subtraheret importabile. Eodẽ anno conditæ sunt leges cũ rigoris incremento super his qui furtiuè dãna faciunt in alienis parcis & viuarijs. Et in illo parliamento fuit concessum & sanctũ, vt vindicta in inuentis & cõuictis caperetur: sicut diligens lector ex scriptorũ super hoc confectorũ testimonio plenius poterit certificari. Soluto igitur memorato parliamento, scripserunt & omnes episcopi statim per se domino papę, & domin' rex per se, abbates & priores per se, Comes verò Richardus & cum ipso omnes nobiles per se, elegãtissimas epistolas, tam Cardinalibus quam domino papæ, vt parcerẽt regno Angliæ, & solita grauamina reuocarent, ita vt ferrea corda meritò possent emollire. Erant autem grauamina seriatim scripta: quæ in epistolis sedulus perscrutator poterit reperire. Eodem anni tempore, Cõradus Frederici filius, contra archiepiscopum Colonienſem & alios Alemanniæ nobiles Landgrauio & ecclesiæ firmiter adhærẽtes, guerram continuans, dum impetum in eos faceret fortè repentinum, victus recessit & confusus. Quidam enim potentes Alemanniæ Duces, in quibus confidebat, in arcto belli periculo, censũ papali corrupti, ipsum Conradum reliquerunt, aduersæ parti fauentes, & ad ipsius Conradi inimicos nequiter transmigrarunt. Vnde ipse Conradus in belli discrimine periculosè cõstitutus, dum poterat, sese viriliter defendit. Tãdem cæde multorum cruentus, vix se perfugam cum paucis à morte liberauit. Eodemque tempore Fredericus aliquantulum ad se reuersus, humiliatus est, fortè perterritus, & insurgentium insultus pertinescens. Obtulit ergo domino papæ suorum excessuum facere satisfactionẽ competentẽ. Super quo negotio constituit procuratorem & mediatorem dominum regem Francorũ qui perturbationi imperij & ecclesiæ misertus, partes suas, pietatis intuitu interponens, prouinciã Lugdunensẽ, vbi tunc dominus papa cum suis Cardinalib' morabatur, adijt, nõ parcens expensis & laboribus. Sperabat enim certissimè rãcorẽ papalẽ mitigare, vt Fredericũ tantũ principẽ releuãs, ipsũ ecclesię recõciliaret. Domin' aũt papa ob reuerẽtiã & honorẽ tãti regis, ipsi aduentãti vsq; Cluniacũ occurrit. Et cum conuenirent, & tractatũ super præmissis haberent diligentẽ,

efficaciter fecit domin⁹ rex verba pro ipso Frederico. Obiit enim idē Fredericus, vt peregrè in sanctā Terrā abiret, irreditutus in tota vita sua, ibidē deo militaturus, filio suo pro eò & loco eius in imperio constituito. Ad quod papa: Ha, quoties talia ab ipso oblata sunt, nunquā fidē sortita. Et rex: nonne, pater mi, scriptū est in euāgelio, Quòd si peccauerit frater tuus in te, dimittendū est ei vsq; septuagies septies? Et papa: Fili, Induratū est cor ipsius, alter Pharao est: in omnibus reddidit incredibilē. Cùm aūt nullā gratiā poterat rex Franciæ pijssimus in oculis papæ, quā sperauerat, inuenire, cum indignatiōe & ira recessit, eò quòd in Seruo seruorū nullā reperit humilitatē. Vnde volenti ingredi regnū Franciæ, vt ibidē tutiùs cōmoraretur, domino papæ rex Franciæ introitū denegauit, dicens: Christi pijssimi vicarius nequaquā Christi sequitur vestigia. Dixit enim Christus: Omne quod dat mihi pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eijciā foras. Iste aūt humilianti se sinū nō aperuit misericordiæ. Et sic mala malis accumulabātur. Eodéq; anno maritata est filia Reimundi Comitis Prouinciæ iunior, cū Comitatu Prouinciæ, Carolo fratri iuniori domini regis Francorū. Emitq; idē dominus rex & regno suo addidit Comitatū Masconiæ. Et sic fœlix suscepit incrementū ipsū regnū memoratū. Anno quoq; sub eodē amarissimę recordationis gens barbarorū, exterminatis multis p̄ eos regionibus Orientalibus, reuersa est hostiliter super regē Hungariæ, vt terrā ipsius generali exterminio deuastarent. Eodéq; tēpore, cū nuncij domini regis à curia Romana redijssent, responsūq; durū nimis à papa reportassēt, ita vt nullā haberent efficaciā epistolæ tot & tales ad curiā missæ ex parte regis, vel vniuersitatis tā magnatū q̄ prælatorū: doluit domin⁹ rex & indignatus est veheméter q̄ ipse & nobiles sui, qui tot bona curiæ Romanæ gratāter toties cōtulerant, in sua iusta petitione sunt repulsi. Fecit igitur domin⁹ rex p̄ vniuersos regni sui Comitat⁹ acclamari voce præconia, & per ciuitates & burgos, et p̄ scripta regia denūciari, vt nullus prælatus, vel clericus, vel alius mandato papali in cōtribuendis auxilijs pareret aliquaten⁹. Sperabatur igitur certissimè quòd rex incæpto suo proposito cōstanter staret, papalibus extorsionibus viriliter, vt cœpit, cōtradicēdo. Sed sibilis ambitiosorū clericorū cōsiliariorū suorū, & quorūdā papaliū episcoporū, quorū cōsilijs dūs rex se plùs q̄uo inclinauit, eadē qua cōcepta fuit eneruata ē cōstātia leuitate: minas paūles adeò ptimescebat & trepidauit timore, vbi nō erat: quia quę iā suscepat viriliter, muliebrit dereliquit. Et sic tot⁹ iste apparat⁹ q̄si nebula à facie solis euānuit coruscantis.

cantis. Hęc tamen, licet infructuosa sint, dum scribenda, vt posteris innotescat vacillantis regni diuisio, & Anglorũ nobiliũ corda mutantia, necnon & regis inconstãtia muliebris. Et vt pestis mundũ concuteret generalis, regnũ Francorũ consimili vulnere gemuit sauciatum, vnde multi nobiliũ cogitabãt contra papã stando recalcitrare: vt sequens sermo plenius declarabit. Eodẽ tẽpore Comitissa Albemarlę, soror Comitissę VVinton, rebꝰ humanis ẽ exẽpta, Vnde magna Galevvera Comitis VVint. Rogeri cessit dominio. Obijt etiã sub eisdẽ diebus Isabella mater domini regis Angliæ, quondã Anglię regina, diu quoq; Marchię Comitissa. Et dũ eodẽ anno operosa tẽpora Iulij et Augusti agricolas detinerent, tonitrus, cũ corruscationibus, inc̃parabilis & nimis dãnosus, p vnũ diẽ & noctẽ p durãs, totã Angliæ perterruit amplitudinẽ, cuius fulgur multos hominũ p̃emit & iuméta. Eisdem tẽporibus Comes Cornubiæ Richardus quandã domũ ordinis Cistercien siũ, nõ procul à VVinchecũbia, loco opportuno, iuxta votũ quod in mari periclitans fecerat, cõpetenter fundauit. Fecitq; ibã ecclesiã, videlicet q̃ pater suus rex Iohannes fundauerat, cui nomẽ Bellus locus (domino rege sic volẽte & iubente) solẽniter dedicari. Eodẽq; anno et eisdem diebꝰ obijt. I. de Nouilla, Prothoforestarius Angliæ, nõ vltimus inter totius Anglię nobiles annumerandus. Et circa eosdẽ dies eps Carleolẽsis, die apostolorũ Petri & Pauli, mutato habitu, se in ordinẽ Prædicatorum præcipitauit. Anno quoq; sub eodẽ, quidã potentissimus de Apulia, nole Theobaldus Francus, adiunctis quibusdã sibi cõplicibus, ipsũ Fredericũ, quẽ dominus papa nup̃ dãnauerat, & à culmine deiecerat imperiali, proditione disposuit interficere. Qui anteq̃ scelus præconceptũ posset cõsummare, Frederic' felicitꝰ p fideles suos p̃munit, laqueos euasit insidiantiũ. Sup̃ quo casu scribẽs domino regi Angliæ, & multis aliis orbis principibus, asseruit ipsos sacmorosos morti (iuxta merita sua) addictos, cõfessos fuisse, hoc se, dño q papa p̃curãte & eos animãte, ausos fuisse infeliciter attẽptasse. Vnde nõ mediocriter fuit fama domini papę denigrata. Igitur recesserũt multorũ corda à dilectiõe papæ: quitum propter odiũ inexorabile quod contra Fredericum obstinatè gerebat etiam humiliatum: tum propter manifesta indicia auaritiæ suæ insatiatæ, & in periculum animarum filialem, quam singuli aduersus eum ferre debuerant, deuotionem in maledictiones & odium conuertebant. Assumens igitur dominus papa ex præteritis audaciam, vt miseros Anglos conculcaret &

conculcatos magis ac magis depauperaret, videnſq; eos diſſipatos & effœminatos: ſolito imperioſiùs prælatis Angliæ ſignificauit, vt in Anglia omnes beneficiati, in ſuis beneficijs reſidentes, tertiã partem bonorum ſuorum domino papæ per triennium conferrent, nõ reſidentes dimidiam: multis adiectis duris conditionibus prædictum mandatum reſtringentibus. Ad quod primo exequendum diligenter, epiſcopum conſtituit Londinenſem. Epiſcopus igitur cum alijs quibuſdam, quos ad hoc negotium exequendum conuocauerat exponendum, hoc in propatulo in eccleſia ſancti Pauli demonſtrauit clericis ibidem conuocatis, videlicet de hac contributione terribili tractaturus: omneſque audientes in ſtuporem commouit & dolorem: quia quod à papa iubebatur, impoſſibile videbatur & erat. Et ecce ſuperuenerunt ex parte domini regis, non potentis ad hoc amplius diſſimulare, dominus Iohannes de Lexinton a milites, & magiſter Laurentius de ſancto Martino clericus, diſtrictè ex parte domini regis prohibentes ne vniuerſitates Anglicanæ, tam execrabili mandato papæ aliquo modo conſentirent. Quibus talia nunciantibus ipſi libenter paruerunt. Et hæc die ſancti Andreæ acta ſunt. Scripſit igitur totius Angliæ miſerabilis vniuerſitas domino papæ, impoſſibilia & intolerabilia præcipienti, explanans & recolens, ſolita grauamina corda omniũ grauiter ſauciaſſe: & adhuc ſentire vulnera recentia, videlicet de. vi. millibus marcarum, quæ magiſter Martinus domini papę clericus nuper extorſerat. Et ſic ad horam quieuit tempeſtas, citò tamen poſteà, vt dicetur, rediuiua. Eodem anni tempore obijt piæ memorię epiſcopus Saresberienſis, magiſter Robertus de Bingham, in craſtino Animarum, vir ſine querela plenus dierum, & virtutibus redimitus. Eiſdem etiam diebus obijt piæ recordationis abbas VVeſtmonaſterienſis, Richardus Berking, vir prudens & competenter literatus, & multis moribus decoratus: qui ſua ſtrenuitate redditus domus ſuæ incremento circiter. cec. marcarum annuatim, prudenter ampliauerat, & multarum libertatum munimentis roborauerat: nulli tamen vicinorum ſuorum moleſtus & oneroſus. Diebus itaque ſub eiſdẽ dominus papa vehementer cœpit formidare, ne canonizationẽ beati Eadmundi Cantuarienſis archiepiſcopi & confeſſoris, quam diu ſibilis obloquẽtium in dies protraxerat, idem grauiter vltione manifeſta puniret. Intrans igitur clanculum dominus papa in oratoriũ ſuum, cum conſueta paſſione, videlicet iliaca, calculo meatus vri-

nales

nales obturante, torqueretur: flexis genibus, obortis lachrimis, iunctisq; manibus orauit, dicens: domine sanctissime cõfessor Christi, beate Eadmunde, non irascaris satis, eò quòd inuidorum oblocutionibus honorem tibi debitum canonizationis tuæ distuli nimis insipienter. Quod enim non adhuc impletur, magnificè tibi indubitanter voueo & polliceor, vita comite, adimplebitur. Fac igitur mecum hanc misericordiam, qui tot infirmis auxiliaris, vt me ab instanti sanes, vel saltem hanc mitiges grauissimam passionem. Quo dicto, statim diuinum sensit medicamen. Et exauditum se sentiens, grates repẽdit, certissimè cogitãs honorẽ sancto soluere repromissum. Dominica igitur proxima ante Natale domini, qua videlicet cantatur, Gaudete in domino, dominus papa beatum Eadmundum Cantuariensem archiepiscopum, quem dominus in numeris decorauit miraculis, sanctorum catalogo solenniter duxit ascribendum. Quo feliciter canonizato, statim fecit missam solenniter celebrari, cuius officium ingressuum est: Statuit ei dominus. &c. Et quia sanctitas eiusdem confessoris totius est ecclesiæ vniuersalis gloria, maximè tamen Anglicanæ nationis: canonizationis eius authenticum, vt deuotio sancta legentium inde semper recens habeatur in memoria, præsenti libello dignum arbitror annotandum.

Authenticum Innocentij quarti papæ de canonizatione beati Eadmundi Cantuariensis archiepiscopi.

INnocentius episcopus, seruus seruorũ Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, & episcopis, & dilectis filijs abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, præpositis, archipresbyteris: & alijs ecclesiarum prælatis, ad quos literæ istæ peruenerint, salutem & apostolicam benedictionem. Nouum matris ecclesiæ gaudium noui sancti celebritate, iocundæ lætitiæ referimus gaudia à cœlesti collegio, & collegæ noui consortio agi festum exultanti animo nũciamus. Gaudet quidem ecclesia sortalem ac tantum produxisse filium, qui alios & sacræ conuersationis exemplo dirigat, & percepto iam beatitudinis præmio firmam spem eis tribuat de salute. Lætatur nimirum se tam clara sobole illustratam: quæ digno ab omnibus attollenda præconio, & deuota veneratione colenda, manifestè declarat hæreditatis eternę participiũ admittendos, qui ipsam matrem ecclesiã fide & opere profitentur: & nullos in supernum posse gloriam introire per eam, tanquam regni cœlorum claues geram, introire. Gaudet cœlestis patria nobilis habitatoris aduentu: exultat quòd colonum habet,

ſuis incolis nouerit adunari. Exultãt ciues cœlibes de celebris aggregatione conciuis: de condigno cœli conſorte nuper ipſis habito pſallant ſancti. Exurgite igitur & vos fidei zelatores, & vnà cum eccleſia matre noſtra lætamini de magnificentia & exultatione confratris. Affluite gaudio, & ſpem tutam aſſumite de condigena terrenorũ, facto compatriota cœleſtium: exultate ingenti lætitia quòd nouellus vobis apud deum patron⁹ accreuit, qui adeſt coram ipſo pro ſalute noſtra placidus interceſſor. En ſiquidem beatus Eadmundus archiepiſcopus Cantuariẽſis ſalubriter penſans ad factorem ſuum facturam affectu dirigi naturali, naturamq; collapſam reparatorem debere recognoſcere, proprium creatorem & redemptorem ſuum affectuoſe ac ſtudioſe quæſiuit. Rectę namque intentionis lumen baiulãs, ad ipſum perfectorum operum proceſſit greſſibus, ſalutis ſemitam alijs & ſplendore vitæ ac doctrinæ claritate demonſtrans. Vnde horum trium, intentionis puræ, perfecti operis, & recti ſermonis dulci concordia, velut delectabili pſallens tripudio, tribus hoſtibus, carne, mũdo, dæmone, virtute perſeuerantię ſu patis, dignè meruit, veræ fidei, ſecuræ ſpei, & feruidæ charitatis ternario inſignitus, ſummæ Trinitatis arce, trino electorum, virginum ſcilicet, continentium, & coniugatorum, ordine præparata, palma victoriæ honorari.

Et nunc de ſuis actibus aliquid dicamus: licèt ipſius vita, quò pleniùs exponitur, eò relatoris guſtui plùs dulceſcat, magiſque delectet animos auditorum: a annis teneris filiũ dei tenere diligens, eum poſtmodum tenere corde non deſiit: quia ipſum tenellæ mentis tabulæ ſtilo rectæ conſiderationis inſcripſit, quinimò quanto maiori profecit ætate, tanto plenitori cognitione in amorem eius exarſit. Et ne feruor ſpiritus, ſuæ carnis extingueretur ardore, ſed mortificatione potius accenderetur, ipſius aſſidui eam aſperitate cilicij edomans, eius libitum arctæ abſtinentiæ nexibus alligauit: vt non ſuo ducta voto, ſed ſpiritus voluntate, ad licita tutè pergeret, & prouidè ab illicitis declinaret. Nam diſtrictis corpus macerauit ieiunijs: antiquorum obſeruantię nouorum auſteritatem, quæ ſibimet ipſe idem indixerat, ſuperaddens: dum delicioſorum ciborum oblectatione deſpecta, refectione contentus humilium communium, ieiuniorum temporibus à permiſſis etiã elegit ieiunare cibarijs, & certis inſuper in hebdomada diebus amplius abſtinere. Somni quoque prolixitatem odiens, diuturnus vacabat vigilijs: excuſſoque torpore, orationi ſedulò inſiſtebat. Cubilis enim ſpreta mollicie, ne requie deliçata lẽteſceret,

toſceret, illam membris indulgebat iacendo quietem: vt breui ſo-
pore refectus, protinus ſurgeret, ſeque genuflexionibus & oratio-
nibus diutius deputaret. Ab initio autem viarum ſuarum ſic mundè
vſque in finem incedere ſtuduit, quòd mundo vitato lubrico, in lu-
tum non defluens voluptatis, mundiciæ nitore præfulſit: quid am-
pliùs? contriuit fragile carnis vaſculum, vt in eo thæſaurum animæ
ſibi creditum cautiùs conſeruaret. Doctor verò præclarus ac prædi-
cator eximius & auditorum mentibus ſcientiæ lumen infudit, & pe-
ctoribus fidelium (auulſis vitiorum tribulis) ſemina virtutũ inlecit
humilitate quippe ſublimis, manſuetudine placidus, patientia for-
tis, benignitate affabilis, pietate condolens, miſericordia innocẽs: &
multiplici elemoſinarum irriguo in ſubuentionem affluens ege-
norum. Et vt geſtorum ſuorum multitudinem ſuccincta relatione
texamus, ſic Ieſum firma credulitate cognouit, & agnitum ſincero
corde dilexit, ac dilectum totis votis ambiuit, quòd mundo & eis
quæ in mundo ſunt penitus vilipenſis, ad cœleſtia cunctis ſtudijs
inhiauit: ſatagens ſe ſuo nomini actibus coaptare, vt ſicut vocabatur
Eadmundus, ſic ſe vel à criminum labe mundum, vel ê mundo ab-
ductum, ſeu extra mundi amplexus poſitum, operum teſtificatione
probaret. Vnde tanquam ſpiritualis homo Eadmundus à carnis cõ-
tagijs in extremis agens, & corpus Chriſti ſibi delatum reuerenter
adorans, hæc verba omni attentione notanda, mira protuliſſe com-
punctione apertè monſtratur: Tu es in quem credidi, quem prædi-
caui, quem docui. Et tu teſtis es mihi, quòd nihil aliud niſi te, domi-
ne, in terra quæſiui. Sicut tu ſcis quòd nihil volo niſi quod tu vis, fiat
voluntas tua. Verùm cum viuens dei eccleſiam præclaris illumina-
ſet meritis, mortuus ſuæ claritatis radios non ſubtraxit: ſed quum
functus hac vita, veriùs viueret quam vixiſſet, eam poſtmodum il-
luſtrauit fulgore luminis plenioris. Non enim voluit dominus ſan-
ctitatem mundo ſupprimi tanti viri: quin ſicut pluralitate innotue-
rat meritorum, ſic miraculorum diuerſitate pateret: vt qui tota ip-
ſum deuotione coluerat, iam ſecum regnans venerabiliter coleretur.
Nam cœcis lumen reſtituit. Et, quod eſt glorioſius, de cuiuſdam
oculis innatæ cæcitatis tenebras, infuſi viſus perſpicuitate fugauit.
Alij cuius linguam natura diutina taciturnitate ligauerat, liberam
loquendi tribuit facultatem. Leproſam quandam, ſquamis lepræ
mox decidentibus, ſubita & mirabili abſterſione mundauit: tre-
mula paralytici membra firmauit confolidatione neruorum: cõtractis

artuum

artuum extenſione, ſubuenit: tumentem hydropiſim, corporis extenuatione, curauit: & quãdã ſenilis ętatis veteri gibbo imis inflexã, reſtituit, erecta ſurſum eius facie, ſanitati. His & alijs quam pluribus coruſcauit miraculis manifeſtis: quorum ſeriem non duximus præſentibus inſerendam. Conualeſcit ex ipſis fides catholica; Iudæorũ pertinacia erubeſcit, confunditur hæreticorum fallacia, & obſtupeſcit ignorantia Paganorum. Cantet itaq; Cantuarienſis eccleſia laudis diuinæ canticum, quod inter alias, modernis temporibus, venerabilibus eſt decorata patronis: vnius quidem rubricata martyrio, & confeſſione alterius candidata. Exultet pleno gaudio fertilis Cantuaria, quod ab eccleſiæ ſuæ area tam purum granum tranſmittit ad horrea ſũmi regis. Lætetur & Pontiniacenſe monaſterium, quod & talium & tantorum patrum meruit honorari præſentia: dum vnus ibidem diu degens, illud ſuæ vitæ moribus nobilitauit: & alter illuc accedens, ipſum, reddita cœlo anima, ſui corporis theſauro ditauit, Vt quaſi adimpleretur quod ipſe glorioſus martyr Thomas videlicet poſt longam moram, quam exilij ſui tempore in eodem continuauit monaſterio, cum ipſis monachis de multa honorificẽtia charitatiuè ſibi ab eis exhibita, reſpondere iuxta voti ſui plenitudinem, non valeret, dixiſſe aſſeritur, quòd eſſet ſibi alius ſucceſſurus qui cõdignam ipſis retributionem reſponderet pro eodem. Porrò quia quos omnipotens deus perpetuæ corona gloriæ in cœlis magnificat, ſummæ deuotionis ſtudio ab hominibus in terris conuenit venerari (vt, quò ſolennius fideles ſanctorum colunt memoriam, eò digniùs eorum patrocinium promerentur) Nos de ſanctitate vitę ac veritate miraculorum eiuſdem ſancti Eadmundi, curioſæ inquiſitionis ſolennitate ac diſtricti examinis diſcuſſione præmiſſis, plenariam certitudinem obtinentes, ipſum, de communi fratrum noſtrorum & prælatorum omnium, tunc apud Apoſtolicã ſedem exiſtentium, conſilio & aſſenſu, in dominica de Aduentu, qua cantatur, Gaudete in domino ſemper: ſanctorum cathalogo aſcribendũ, vel iam aſcriptum duximus nunciandum. Ideoque vniuerſitatem veſtram monemus & exhortamur attentè, per apoſtolica ſcripta mãdantes, quatenus. xvi. Kalend. Decembris (cum tunc fœlix ipſius anima de carnis liberata carcere, ad aſtra conſcendens, aulam cœleſtem adierit, paradiſi delicijs fruitura) feſtum eiuſdem deuotè ac ſolenniter celebretis. Faciatiſque vos fratres archiepiſcopi & epiſcopi, per veſtras ciuitates & dioceſes à Chriſti fidelibus veneratione

congrua

congrua celebrari: vt pio eius interuētu & hic ab imminētibus poſſitis periculis erui, & in futuro ſaluis præmium conſequi ſempiternæ. Cæterùm vt ad venerabile eius ſepulchrum feruentius & copioſiùs Chriſtiani populi confluat multitudo, ac celebrius eiuſdem ſancti agatur ſolennitas: omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui cum reuerentia illuc in eodem feſto annuatim acceſſerint, ipſius ſuffragia perituri, de omnipotentis dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli, apoſtolorum eius, authoritate confiſi, vnum annum & xl. dies: accedentibus verò annis ſingulis ad prædictum ſepulchrū infra eiuſdē feſti octauas. xl. dies de iniūcta ſibi pœnitētia relaxam⁹. Datum Lugduni, iij. Idus Ianuarij, pontificatus noſtri anno quarto.

Hæc igitur cum per totius Chriſtianitatis latitudinem publicarentur, gaudium ineſtimabilem omnium mentibus fidelium, præcipuè tamen Anglorum (quia ipſum ſanctum Anglia genuerat & cœlo præſentarat) non immeritò renouatur. Eodem quoque die, quo videlicet memoratus ſanctus Eadmundus canonizatus eſt, magiſter Richardus de Crokeſle apud VVeſtmonaſterium, eiuſdem eccleſiæ archidiaconus, in abbatē VVeſtmonaſterij vnanimi conſenſu totius conuentus ritè electus eſt: tùm quia ipſi officio idoneus ac ſufficiens reperiebatur, tum quòd domino regi (in cuius manu opus eccleſiæ ſemirutum, immo totius eccleſiæ ſtatus dependebat) erat familiaris & acceptus. Electus eſt, inquam, die canonizationis beati Eadmundi, non ſine Dei nutu, vt pium arbitror ſentiendum, quatenus ambo vna die & amator & amatus honoris ſuſciperent multipliciter incremētum. Vnde per idem tempus (domino rege impetrante) ampliata eſt eiuſdem abbatis dignitas, vt videlicet pontificaliter per omnia miſſam celebraret. Erat enim dum adhuc idem abbas archidiaconatus fungeretur officio domin⁹ Richardus memoratus, beati Eamundi deuotus amator ac indefeſſus. Quod quidem electus recolens, non ingratus retributor, quandam capellam iuxta ſeptentrionale oſtium eccleſiæ ſuæ ad honorē dicti Eadmundi, cenſuit meritò dedicandam. Hic ſiquidem citò poſt creationem ſuam loco Prioris ſui, viri ſancti ac religioſiſſimi (qui, propter vitæ ſanctæ ſuę eminentiam, in capella hoſpitum, quam dominus rex condidit, meruit honorabilem ſepulturam) dominum Mauricium precentorem, virum approbatum, in honorem Priorātus meritò ſubrogauit. Huius autē prænotatæ canonizationis gloriōſæ veritatem cum dominus rex certiùs audiſſet, & de manu fratris Io-

tris Iohannis, monachi Pontiniaci, natione Anglici, authenticum bullatum inspexisset & audisset, concepto magno gaudio, præcepit vt, accensis multis cereis, omnes clerici de sua capella, assumptis festiuis indumentis, missam solenniter (cuius introitus foret, Gaudeamus, &c.) cæt. celebrarent. Eisdem diebus, canonici Sarelburienses, vt præcauerent periculo ecclesiæ suæ, & domino regi placerent, elegerunt in episcopum & pastorem animarum suarum dominum Guilhelmum de Eboraco, Præpositum Beuerlaci, domini regis clericum familiarem, & legum terræ peritum: qui sine moræ dispêdio, sine alicuius contradictione vel impedimento, confirmabatur. Dominus quoque Syluester eodem tempore, qui antè diu non consenserat, forte reputans se indignum & insufficientem in electione memoratam, videlicet Carleol. consensit humiliter & cum Dei timore: eo dignior, quo se indignum reputauit. Erat domini regis clericus fidelis, charus & familiaris, eidem in cancellaria primum locum obtinendo ministrans prudeter. Eiusdem anni in decliuum tendente curriculo, præter eos quorum in hoc volumine tangitur mortis memoria, obierunt magnates quidã Angliæ præclari, videlicet Rhard' de Argentonio, miles strenuissimus, qui in Terra sancta diu Deo fideliter militauerat: in parte verò boreali Henricus de Baillol, miles in Holandia, Lambertus de Muletina miles: Item Ranulphus Brito, canonicus ecclesiæ sancti Pauli Londini, domino regi quondam familiarissimus, &, postpositis multis magnatibus, eiusdem consiliarius specialis. Qui tamen postea adeò regiam gratiam videbatur amisisse, vt incarceratus ridiculosam fabulam in populo generaret. Transijt igitur annus ille, Terræ sanctæ suspectus & formidabilis, ecclesiæ nociuus vniuersali, aduersarius Imperio, Romanæ curiæ infamis & inimicus, regnis Francorum & Anglorum exactor hostilis, & prædator turbulentus.

De querimonijs factis papæ pro illius crebris exactionibus. Dantur tamen eidem xl. milia marcarum.

ANno gratiæ. M ccxlvij. qui est annus regni regis Henrici Tercij, xxxi. tenuit idem rex curiam suam apud VVinton. præsentibus multis regni electis magnatibus. Cui, cum illuc aduenire, occurrit episcopus VVinton. Lætabundus, supplicans auentius vt cum ipso epo suo prãderet in crastino Natalis domini: vt sic pateret omnibus offensas omnes pristinas penitus exufflasse, & ipsum episcopum, in præsentia omnium conuiuarum, in pristinas amicitias reuocasse.

Eodem

Eodem tempore, vrgente mandato Papali rediuiuo, de importabili contributione prætaxata, ad quam episcopi in generali Concilio Lugdunensi, clerum infœliciter obligauerant, fecit dominus rex magnates suos, necnon & Angliæ totius archidiaconos, per scripta regia Londinum conuocari. Quò cum peruenissent die præfixo archidiaconi, episcopi omnes sese gratis absentarunt, ne viderentur propriis factis eminus aduersari. Sciebant enim corda omnium vsque ad animæ amaritudinem non immerito sauciari. Cum verò dierum istorum fluenta prolaberentur, tepuit fidelium deuotio: & filialis affectus charitatis, quē quilibet Christianus aduersus patrem suum spiritualem, videlicet dominum Papam, gerere tenetur, non sine animarum periculo læsus deperijt, & in odium execrabile & occultas maledictiones est conuersus. Multi quoque nobiles de regno Francorum contra Papam & ecclesiam vniuersalem conspirabant, iuramento & fidei interpositione confœderati: videlicet, Dux Burgundiæ, Comes Britanniæ, Comes de Sancto Paulo, & multi alij nobiles cum ipsis, ita quòd iam videretur schisma in ecclesia manifestè suboriri. Cuius conspirationis tenor & modus Gallicè conscriptus, ad multorum noticiam, etiam extra regnum Franciæ, sponte ab ipsis conspiratoribus missus & publicatus, peruenit. Erant autem duo scripta, vnum Gallicè, aliud Latinè confecta, vndè vnum terribile, aliud terribilius. Quorum vnum huic libello (quia initia dolorum hæc vt timetur) hic duximus annotandum.

Quia clericorum superstitio non attendens quòd bellicis & quorundam sanguine, sub Carolo Magno & alijs, regnum Franciæ de errore gentilium ad fidem catholicam sit conuersum, primò quadam humilitate nos seduxit, quasi vulpes se nobis opponentes, ex ipsorum castrorum reliquijs, quę à nobis habuerant fundamentum: Iurisdictionem secularium sic absorbent, vt filij seruorum secundum suas leges iudicent liberos, & filios liberorum: quamuis secundum leges priorum & leges triumphatorum deberent à nobis potuis iudicari, & per nouas constitutiones non deberet antecessorum suorum consuetudinibus derogari. Cum nos deterioris conditionis faciant quam deus & voluit esse gentiles, cùm dixerit. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Nos omnes regni maiores attento animo percipientes quòd regnum non per ius scriptum, nec per clericorum arrogantiam,

sed per sudores bellicos fuerit adquisitum, præsenti decreto omnium iuramento statuimus & sancimus, vt nullus clericus vel laicus alium de cætero trahat in causam coram ordinario iudice, vel delegato, nisi super hæresi, matrimonio, vel vsuris. (Amissione omnium bonorum suorum & vnius membri mutilatione transgressoribus imminente) certis ad hoc à nobis executoribus deputatis. Vt sic Iurisdictio nostra resuscitata respiret, & ipsi hactenus ex nostra depauperatione ditati, quibus deus propter superbiam prophanas voluit reuelare contentiones, reducantur ad statum ecclesiæ primatiuæ, & in contemplatione viuentes, nobis sicut decet actiuam ducentibus, ostendant miracula, quæ dudum à seculo recesserunt. Huius autem tenor epistolæ multos exercuit, qui credebant mutuum consensum esse inter Fredericum & Francos, presertim cum vltima huius epistolæ sit Frederici, cuius finalis sententia hæc est. Semper fuit intentio nostræ voluntatis clericos cuiuscumque ordinis ad hoc inducere, & maximè maximos: vt tales perseuerarent in fide, quales fuerunt in ecclesia primatiua, Apostolicam vitam ducentes, humilitatem dominicam immitantes. Tales autem clerici solebant angelos intueri, miraculis choruscare, ægros curare, mortuos suscitare, & sanctitate, non armis, sibi reges & principes subiugare. &c.

Ipso quoque anno cletus immo potius totius Anglicanæ ecclesiæ vniuersitas, quærimoniam coram Papa & Cardinalibus reposuerunt super oppressionibus & intollerabilibus grauaminibus, quibus frequenter ecclesia & regnum fatigabatur. Et quia epistola super hoc domino Papæ missa ex parte vniuersitatis ecclesiæ Anglicanæ, ex corde omnium prælatorum angustiato nimis, & vsque ad amaritudinem spiritus prouocato processit, & ne lugubre scisma subsequatur (vt non minimum formidatur) ipsam huic libello duximus annectendum.

Epistola missa Papæ.

Sanctissimo patri in Christo ac domino Innocentio, dei prouidentia summo Pontifici, vniuersitas cleri ac populi in prouincia Cantuarienſi constituti, deuota pedum oscula beatorum. Cum Anglicana ecclesia, à tempore commendatæ sibi fidei catholicæ, deo & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, matri nostræ, placere studens adhæserit semper & seruierit deuotè. &c.

Et quia

nerari. Subsecuta est igitur continuè aëris intẽperies diuturna, squalor ineptus, hiemalis, turbulentus, frigidus, & pluuialis, qui vsque ad festũ translationis sancti Benedicti perdurauit: ita vt tam agricolæ q̃ hortulani ver in hiemem & æstatis partem potiorem ordine retrogrado conquesti sint fuisse commutatum: & se spe seminum, plãtularum, fructuum & segetum frustratos vehementer formidabant. Credebaturque status mundialis propter memoratum terræmotũ alia mutatione concutiendus, aliquam quoque Anglis perturbationem parturire. In crastino verò Purificationis beatæ Mariæ obijt Londini Fulco de Castro nouo, miles eximius: cuius corpus, ob reuerentiam cõsanguinitatis regiæ, ac generositatis, fecit dominus rex, completis exequijs, magnificè in præsentia sua in ecclesia VVemonasterien si sepeliri.

De morte Landgrauij noui electi in regem Alemanniæ.

TEmpore quoque sub eodem, ne terræmotus suprà memoratus minaci careret significatione, Landgrauius, quem dominus papa in imperium promouere desiderauit, & in promotione cuius, infinitum thesaurum vndique extortum inaniter effuderat, turpiter victus, viam vniuersæ carnis ingressus, infamis & exosus, curiã Romanã confusam reddidit ac verecundam. Et sic fœda relinquẽs vestigia, tam regnum Alemanniæ quam Imperium salutauit.

Mittuntur legati per diuersas mundi partes in grauamen Frederici.

HOc autem quum audisset dominꝰ papa, tactus dolore cordis intrinsecus, Cardinales legatos solemnes per diuersa mundi climata, plenitudine potestatis sibi concessæ, transmittit armatos, vt ipsum Fredericum & filium eius Couradum, qui ipsum Landgrauiũ vsq; ad ignominiosam mortem infatigabiliter persequebãtur, pro posse grauarent, & thesaurum ad expugnationem eorum à viris ecclesiasticis, maximè religiosis, abradere non cessarent. Destinauit igitur dominus papa vnum (Octauianum nomine) in Alemanniam, aliũ in Italiam, alium in Hispaniam, aliũ verò (scilicet Sabinensem episcopum) in Norvvegiã (de quo plenius infra dicetur) & præter hos, multos fratres ordinis Prædicatorum, & ordinis fratrũ Minorum, magna potestate roboratos, vt vniuersum mundum commouerent contra memoratos, ecclesiæ Romanæ rebelles & hostiles.

Fredericus facit omnes Calabros, Appulos & Sicilos facere homagium Henrico filio suo.

DVm verò horum temporum curricula reuoluerentur, ſuſpectæ memoriæ Fredericus, quem Imperatorem nominare vel dicere prohibemur, fecit omnes Calabros, Appulos & Siculos facere homagium dilectiſſimo filio ſuo Henrico, quem de gremio ſibi chariſſimæ Imperatricis Iſabellę, ſororis videlicet domini regis Anglię, ſuſceperat, ad imperij robur & munimen. Audiens quoque idem Fredericus quòd in diuerſas partes legati à domino papa, ad læſionem famæ ſuæ & ſtatus mitterentur, ſcripſit Enſio regi Sardiniæ, filio ſuo naturali, vt diligenter Ianuenſibus, domini papæ conſanguineis & amicis, & legato ſuo ad illas partes deſtinato, efficaces pararet laqueos cum inſidijs, quod & ipſe vigilanter adimpleuit, ne patri videretur inobediens. Similiter quoque ſignificauit Conrado regi Alemannię, vt & ipſe legato in Germanię prouincias tranſmiſſo, & archiepiſco Colonienſi, & omnibus eis auxilium, conſilium, aut etiam fauorem impendentibus, potenter prudenterq; reſiſteret, & clitellas theſauro, quem à viris eccleſiaſticis abſtulerant, vacuaret. Similiq; modo omnibus amicis verba tranſmiſit cõſolatoria & admonitoria: quæ multi eorum toto conamine feſtino effectui mancipare ſtuduerunt. Hæc cum domino Papæ & Cardinalibus innotuiſſent, commota eſt curia non mediocriter. Papa verò iram iræ & odium odio ſtomachat' coaceruans, ipſũ Fredericũ die Paraſceues adeò ſolenniter ac horribiliter excõmunicauit, vt audiẽtib' & vidẽtibus nõ tantùm timorẽ, ſed etiã horrorẽ incuſſerit vehementem.

De aduentu fratris Iohannis Anglici, miniſtri Prouincialis, in Angliam.

DIebus quoque ſub eiſdem venit quidam frater de ordine Minorum, nomine Iohannes, in Angliam, natione Anglicus, miſſus à domino papa, multiplici armatus poteſtate, vt ad opus domini papę, à viris eccleſiaſticis, & maximè ab abbatibus exẽptis, colligeret pecuniam diligẽter. Et quia domin' rex priuilegiũ dignoſcitur habere vt non veniat legatus in Angliam niſi vocatus, miſſi ſunt iam tales legati, ſophiſticè tranſformati. Accepit igitur (quia propter honeſtatem ſic oportuit) procurationes ſatis opimas, teſte domino Decano ſancti Pauli, qui .xx. ſolidos p procuratione eis liberaliter exhibuit. Et quia legati vice fungebatur, eques inceſſit. Et, quib' fauit, pepercit: & ad voluntatem ſuam exemptis impoſuit in contributione cõditionẽ. Epiſcopi aũt exẽptos multipliciter vexauerunt, & argumẽtoſè pecuniã vndiq; extorſerũt abeiſdẽ, quia priuilegiati & eorũ priuilegia ſẽp ſunt eis exoſa, & quaſi ſpina in oculo: licèt tales literæ repugnarent manifeſtè.

Literæ

Litere vniuersitatis cleri domino Papæ directæ.

Sanctissimo & cæt. Transmissus ad venerabiles in Christo patres, Cantuariensem & Eboracensem archiepiscopos, ac eorum suffraganeos vir religiosus ac discretus, frater Iohannes, minister ordinis fratrũ Minorũ Prouinciæ vestræ nuncius sanctitatis, quasdã nobis de credentia literas detulit apostolicas: eadem authoritate ore tenus iniungendo, vt tam pro nobis quam pro nostris subditis viris ecclesiasticis, literas obligatorias super certa summa pecuniæ pro subsidio sedis Apostolicæ singuli faceremus. Nos autem super hoc tractatu habito diligenti deliberatione, pariter attendentes quòd si talia contigerit aggredi, ipsis subditis inconsultis, tumultum magnum facerent, nos reputantes forsitan proditores eorundem: & sic ad rebellionem potiùs prouocarentur & scandalum, quam ad promotionem memorati negotij: vt processui ipsius annuere absque consilio & voluntate non potuerimus eorumdem. Vnde plurimùm affectantibus nob' reuerenter mandatis, sicut decet & possumus, apostolicis obedire, pacique & tranquillitati cleri & regni prospicere: in hoc commune habita deliberatione, vt videlicet ad præfatum subsidium (exemptis tribus clericis & exceptis) xi. millium marcarũ quãtitas, tam à dictis archiepiscopis, quam eorũ suffraganeis & subditis, vniuersaliter tribuatur. Ad quod quidem dictos subditos pro nostris viribus inducemus. Quòd si forte (quod absit) ad hoc inducere non possimus, singuli nostrũ per se suam dabũt pecuniæ quãtitatem, prout variè se extendet possibilitas facultatum. Sanè cum exceptione exemptorum & trium clericorum, in tanti subsidij quãtitate, clerus noster non modicùm grauabitur. Timemus quòd si quis in posterũ à subsidio suprànominato excipiatur, clerus memoratus ad consentiendum minimè perducatur. Vale.

Oritur murmur in clero, & in regno querimonia.

EX his & consimilibus insolitis grauaminibus ortũ est murmur in clero & populo, ita vt quicquid contulerunt, inuiti cum imprecationibus, & (vt potiùs verũ non supprimatur) cum maledictionibus contribuerunt: rememorantes etiam domino papæ cum præcordiali querimonia grauamina, & oppressiones importabiles præsentantes.

Nota grauamina ecclesiæ Anglicanæ.

GRauatur intolerabiliter ecclesia Anglicana in prouisionibus infinitis: in decima omnium bonorũ: in festinato auxilio: in pecunia

pro militibus exacta: in subsidio per Othonem legatum multipliciter extorto: in prestatione vi. millium marcarum: in vicesima trienij: in subsidio Imperij Romani: in subsidio modo gratis cōcesso: in subsidijs ex parte domini regis & archiepiscopi Cantuariensis petitis. Omnia quidem hæc importabiliter & amaro spiritu portata, & affectu & effectu deuotionis carentia. Et ideò omnia inaniter profusa, & (vt breuiter concludatur) amissa.

Qualiter responsum est fratri Iohanni apud sanctum Albanum & apud VVestmonasterium.

VNde autem veniens prædictus frater Iohannes ad sanctum Albanum, exegit irremediabiliter ab abbate multum diuersis partibus grauato ecclesiarum, in subsidium domini Papæ. Et cum per omnia inexorabilis & inflexibilis esset, nihil penitus remittere volens de dicta exactione, abbas memoratus, solus inter omnes exemptos, ad præsentiam domini papæ appellauit de tam intolerabili exactionis grauamine, malens iudicium subire papale, quam alicuius fratris Minoris arbitrio prægrauari. Et dum quidam de fratribus se ad iter præpararet, ille Iohannes frater statim domino papæ nunciauit quòd solus abbas sancti Albani inter omnes exemptos, non curans papalibus mandatis obtemperare, appellauit. Vnde frater ille, quem abbas ad curiam destinauit, inuenit dominum papam nimis exasperatum & commotum contra abbatem & eiusdem nuncium. Sed postquam dominus papa, aliquantulum mitigatus, placidam autem narrationi ipsius nūcij accommodasset, & grauamina domus sancti Albani, & super hoc importabilem exactionem fratris Iohānis seriatim exposuit. Vnde papa & rigorem miseratus tēperauit, & de prætaxata pecunia magnam minorauit portionem. Frater autem supradictus Iohānes cū ad VVestmonasterium pro eadem causa aduenisset, videlicet pecuniam ad opus papæ exacturus: responsum est ei statim in facie, quòd dominus rex, pro arduis negotijs statum totius regni contingentibus, miserat dominum abbatem VVestmonasterij & dominum Iohannem Mansel (tanquam speciales consiliarios suos) in partes Alemanniæ. Vnde Prior & conuentus nullo modo sine capite eorum ipsi fratri quomodolibet super aliqua exactione, sicut nec iustum erat, responderent. Cum autem ipse frater Iohannes audisset, quòd prudenter & circūspectè, necnon & audacter, & quasi munimine regio septi respondissent, cùm propter dei tum propter domini regis timorem & reuerentiam,

ecclesiam, ad horam sibi retrocedens.

Nouæ mutationis legis transformatio ponitur.

Eodemque tempore, ad maiorem Anglorum depressionem & grauamen, nouata est eisdem Iohannis fratris potestas, & etiam aggrauata & magis ac magis à papa simulatur, vt vigilãter memoratæ pecuniæ intenderet colligendæ, & exigeret ampliora, his literis.

Anthinicum papæ.

INnocentius, &c. Intellectis his quæ tuis literis intimasti, præsentium tibi authoritate mandamus, quatenus si pars prælatorũ ecclesiasticorum regni Angliæ, super exhibendo ecclesiæ subsidio, per te authoritate nostra petito, responderit, se exemptos, & cæt. vt maiorem etiam, quam petieris ab eisdem, pecuniæ quantitatem assignes: quibus volueris, pro subsidio memorato infra terminum competentem per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescendo, quocunque priuilegio seu indulgentia qualibet non obstante, licet præsentes expressam de ipso non faciant mentionem. Datum Lugduni, &c. Si quis priores potestates eidem fratri concessas, videre desiderat, ad exemplaria, quæ apud sanctum Albanũ seruantur, recurrat.

De vocatione omnium nobilium Angliæ ad parliamentum.

Eodem tempus, dominus rex, comperiens regnum suum enormiter vndique periclitari, iussit omnem totius regni nobilitatem conuocari, vt de statu ipsius tam manifestè perichitantis, Oxoniæ, die qua cantatur, Quasi modo geniti, diligenter contractarent. Prælatos autem maximè ad hoc Parliamentum vocauit arctiùs, quia videbat eos iam frequenter per papales extorsiones depauperari, quòd frequentia consuetudinem & regni ruinam manifestè minabatur. Sperabatur igitur communiter aliquid salubre ecclesiæ & vniuersitati ibi statuendum: quod tamen omnes fefellit, sicut sermo sequens declarabit.

Conrado rege Alemanniæ cassato, eligitur Gulielmus Comes Holandiæ.

EIsdemque diebus dominus papa, infinita pecunia promissa nobilibus Alemanniæ ad electionem Frederici & filij eius Conradi regis Alemanniæ, procurauit diligenter, vt cassato ac reprobato Conrado Frederici filio, rege Alemanniæ, loco illius eligeretur & substitueretur Gulielmus Comes Holandiæ, archiepiscopo Coloniensi amicitia indissolubili confœderatus, episcopo autem Leodiensi consobrinus, nepos quoque Ducis Brabantiæ, & multus Alemanniæ

magnatibus ſanguine, affinitate, vel amicitia coniunctus, adoleſcēs ætate, viribus integer: & pro ætate, militia illuſtris, moribus compoſitus, conſilio circumſpectus. Quod cum Frederico ac filio ſuo Cōrado innotuiſſet, miſſa expeditione militari non minima ad ciuitatem Aquiſgrani, vbi de conſuetudine antiqua coronantur reges Alemanniæ, fecit eam arctiſſimè communiri, ne nouus electus quomodolibet in ipſam intraret coronandus. Archiepiſcopus igitur Coloniæ, & archiepiſcopus Moguntiæ, & epiſcopus Leodienſis, cū nuncijs legati crucē ſignatis, & alijs Alemanniæ magnatibus ipſam ciuitatem circumuallantes obſidione, non ceſſarunt petrarū & iaculorum immiſſione vigilanter & potenter infeſtare, & obſeſſis omne genus victualium præcludere.

Applicant quidam aduenæ, vt dicuntur.

Eo quoque tempore applicuerunt in Anglia vacui & eſurientes, ære alieno patulis rictibus inhiantes, quidam magnates aduenæ & lōginqui, videlicet Baldevvinus, dictus Imperator Conſtantinopolitanus, cum quibuſdā alijs ſuis fautoribus, á Græcorum finibus violenter expulſus. Qui paucis annis antè elapſis, omnibus ſacris reliquijs, quas in Græcia habere poterat, venditis, & vndecunque mutuo acceptapecunia, imperium Romanum quaſi ſuum vendicans, potenter, non ſine multis ſumptibus, inuaſerat. Et conſumpto non minimo theſauro, inhoneſtè acquiſito, victus, pauper, profugus, in omnibus bonis ſpoliatus, & extorris inde fugit & inglorius: licèt ipſum dominus papa fouere incœpiſſet, & contra Vaſtagium generū Frederici, bella mouentem acerrima, miſſa ei pecuniæ quantitate non minima, efficaciſſimè inuiſſet. Egere igitur cœpit dictus Baldevvinus, & paucis antè annis, quando pro ſimili cauſa in Angliam aduenerat, expertus domini regis Angliæ liberalitatem, nedum dicam prodigalitatem, iterum venit ad eundem, quem ſibi finxerat conſanguineum, iuuamen pecuniare petiturus: vnde rediit clitellis refertis deſideratis eſterlingis. Et ſic, multipliciter ſpoliatis Aegiptijs, Hebræi ditabantur.

Applicat epiſcopus Sabinenſis Cardinalis in Anglia.

Applicuit quoque tempore ſub eodem epiſcopus Sabinenſis, Romanæ eccleſiæ Cardinalis, iturus in partes boreales legatus, videlicet Norvvegiam & Sueciam, & præcipuè vt regem Norvvegiæ Haconem, in regem inungeret & ſolennitet cōſecraret. Tranſitum autem fecit de Douera vſque ad Lennam, de licentia domini regis,

vt ibidem

vt ibidem ventum prosperum, nauigaturus versus dictas regiones, præstolaretur. Intrans quoq; nauem iussit in ea leuari & ornari vnũ altare, & missam à quodam fratre prædicatore, quem nunquam antea videbant qui præsentes erant, celebrari.

Applicant fratres domini regis vterini.

APplicuerunt etiam tunc temporis tres fratres domini regis vterini in Anglia in eodem portu, scilicet apud Doueram, Guido de Lizinun. miles, & Gulihelmus de Valencia, non adhuc miles factus, & Aelmarus clericus, ex mãdato domini regis vocati: & præter hos Alesia soror eorum, videlicet soror eiusdem regis vterina, puella nondum maritata: vt de Angliæ (relicta Pictauia, quam Franci cœperunt cõculcare, & incolas proditores cachinnãdo appellare) diuitijs & delicijs vberimè ditati saginarentur. Quibus aduentantibus rex occurrit lætabundus, & fraternos ruens in amplexus & oscula multiplicata, promisit eisdem honores & possessiones amplissimas, & promissiones suas, sine moræ dispẽdio, vberiùs quàm promisit, fideliter adimpleuit, quod sermo subsequens plenius auditoribus dilucidabit.

Maritatæ sunt quædam puellæ quibusdam nobilibus Angliæ.

ANno quoque sub eodem, in initio mensis Maij, domino rege propter hoc apud VVodestocke specialiter, videlicet à festo sancti Vitalis vsque in crastinum apostolorum Philippi & Iacobi, commorante, maritatæ sunt duæ puellę vltramarinæ, de partibus Sabaudiæ vel Prouincię oriundæ (per prouidentiã et procuratione Petri de Sabaudia, qui propter eos illuc perrexerat) †Eadmũdo Comiti Lincolniæ, & Richardo de Burgo adolescentulis nobilibus, quos dominus rex in palatio suo per aliquot annos educauerat, & moribus instrui fecerat eleganter. De quo maritagio, quia ignotæ & alienigenæ naturalibus regni & indigenis, ignobiles (vt dicebatur) nobilibus, & deformes formosis, & etiam inuitis matrimonialiter copulabantur, murmur & indignatio non minima inter nobiles regni personuit ventilata, timentes non mediocriter ne rex intenderet nobilitatem Angliæ notha permixtione cogere diutius degenerare. †Aimundo.

Desponsatur Iohanna filia VVarini de Mutenheinsil.

DIebus quoque sub eisdem, Idibus videlicet Augusti, maritata est Iohanna filia VVarini de Mutenheinsil Gulihelmo de Valencia, fratri domini regis vterino: hoc volente & diligenter ut argumentose procurante domini regis cõsilio, propter opulentissimam hæredita-

hæreditatem, ipſam Iohannam contingentem, ratione genitricis.

Gulihelmus de Longa ſpata & multi alij nobiles cruci ſignantur.

EOdem quoque anno epiſcopus VVigorniæ, VValterus, Comes Legioceſtriæ Simon de Monte forti, Gulihelmus de Lõga ſpata & multi alij nobiles de regno Anglię, exemplo domini regis Francorum & magnatum de regno eius, animati, circa tempora Rogationum crucem aſſumpſerũt: vt in Terra ſancta, Chriſti veſtigia adorantes, & pro eius obtinenda hæreditate viriliter dimicantes, ſuorum peccaminum veniam conſequerentur.

Tranſfertur beatus Eadmundus confeſſor apud Pontiniacum.

EIuſdem anni ſub curriculo, tranſlatus eſt beatus Eadmundus Cantuarienſis archiepiſcopus & confeſſor, apud Pontiniacum in eccleſia conuentuali monachorum Ciſtercienſis ordinis ſolenniter, in Chriſtianiſſimi regis Franciæ Ludouici & innumerabiliũ magnatum, tam prælatorum quam aliorum, præſentia. De cuius ſãctitate cum conſtaret omnibus certiſſimè quòd integer inueniretur inter omnes ſui ſexus, eminentiſſima aſſiſtebat obſequijs illius, prout potuit & decuit, domina Blanchia mater domini regis Franciæ. Quæ faciens vigiliam cum ieiunio & oratione, & lumine non minimo, orando deuotiſſimè replicauit dicens: Domine pater ſanctiſſime confeſſor Eadmunde, qui mihi ſupplicanti benedixiſti & filijs meis, quando viuus exulans, per me indignam veſtri gratia tranſitum feciſti in Francia: Peto confirma quod mitialiter operatus es in nobis: & confirma regnum Franciæ in ſoliditate pacifica & triumphali. Cuius libertas eſt ab antiquo, omni exulanti & perſecutionem patienti, & prælato maximè, ſinũ pandere pietatis, protectionis, & aſyli. Hoc recolat ſanctitas tua non ingrata, tibi hæc & tuo Thomæ feciſſe profugo & egenti.

Eiuſdem materiæ proſecutio.

DIe verò craſtina, videlicet vij. Idus Iunij, quo tranſlatum eſt corpus beatiſſimi epiſcopi & confeſſoris Vlſtani, amici glorioſi regis & confeſſoris Eadvvardi, apud VVigorniam (quod factum arbitror diuino nutu) tranſlatum eſt apud Pontiniacum corpus beati Eadmundi archipræſulis & confeſſoris, annis quibuſdam reuolutis. Sciendum quoque eſt, immo toti mundo prædicandum, quòd corpus totum eiuſdem ſancti Eadmundi integrum inuentum eſt & incorruptum, & odoriferum, & (quod mirabilius eſt in mortuo) cũ omnibus membris flexibile, ſicut ſolet eſſe in dormiente: naſo tantùm

am passo iniuriam, qui lamina nimis demissa compressus est, non tamen consumptus. Capilli eius & vestimentum inuiolatum colore & substantia. Et ex tunc prouisum est hoc primitus benignissimo domino rege Francorum procurante, quòd concessa fuit licentia Anglis liberius omnibus alijs, alterius nationis, corp' ipsum adire, & videndo orandoq; venerari.

De alteratione monetæ secundum sue formam.

Temporibus sub eisdem, moneta esterlingorum, propter sui materiam desiderabilem, detestabili circumcisione cœpit deteriorari & corrumpi per illos falsarios monetarum, quos tonsores appellamus: adeò vt vix interiori circulo nummi parcendo, limbum literatum totaliter asportarent. Cum igitur cœpisset supra modum numisma vitiari, cœpit domini regis consilium de remedio tractatum habere diligentem, vt videlicet moneta in forma vel materia salubriter mutaretur. Visum quoque est multis discretis & circũspectis, quòd vtilius foret materiam mutare, quam formam alterare: cum ratione materiæ, non formæ, talem incurrisset moneta mutilationẽ. Cui rationi Francorum numisma & multorum aliorum principum perhibet testimonium & exemplum.

De extorsione pecuniæ per archiepiscopum Cantuariensem.

Temporibus quoque sub eisdem Bonifacius Cantuariensis archiepiscopus, episcopos Cantuariensis prouinciæ. & cæt.

Reliqua quęre in historia Matthei Paris.

Gulihelmus Comes Holandiæ electus est in regem Alemanniæ.

Sub illius anni profluuio, in crastino videlicet Assumptionis, magnates Alemanniæ, ad quos ius spectat electionis pro maiori parte, elegerunt sibi in regem Alemanniæ Gulihelmum Comitem Holandiæ: hoc procurantibus cum summa diligentia, domino papa, & archiepiscopo Colonienſi, & legato, & alijs œmulis Frederici.

De sanguine Christi apud VVestmonasterium allato.

Circa illos dies sanguis Christi, qui in Terra sancta habebatur thesaurus precioſissimus, datus & missus est domino regi Anglorũ per quẽdam fratrem hospitalis: qui cum eodem thesauro literas detulit testimoniales de ipsius thesauri certitudine, omni acceptione dignissimas, à domino Patriarcha Hierosolimitano, & à magistris militiæ Templi & Hospitalis, qui omnes vnanimi volũtate & prõpta deuotione domino regi ipsum thesaurum donantes contulerunt & præsentarunt: & ipse speciali domui suæ, ecclesiæ sancti Petri VVestmonasterij, die scilicet translationis sancti Eadvvardi, ipsum

dedit

dedit ex sui sibi innata regia magnificētia ac liberalitate. Impetrauit quoque ab episcopis, qui tunc præsentes extiterant, eadem die, indulgentiam sex annorum, & centum ac xvi. dierum omnibus sanctas reliquias venerantibus & præsentiam adeuntibus. Eademque die dominus rex Gulielmum de Valencia fratrem suum vterinum, cum quam plurimis alijs tyronibus, balteo cinxit militari. Eodem tempore dominus Syluester regis clericus, vir quidem modestus & discretus, & consuetudinum curialium, quæ in cācellaria regia exercentur, peritissimus, die sanctæ Agathæ in episcopum Carleolensem consecratur. Die verò sancti Eadvvardi venit Comes Legrecestre de partibus transmarinis. Die verò apostolorum Simonis & Iudæ, rediit Comes Richardus de eisdem partibus, qui ob regia negotia & ardua scilicet arcana illuc destinabatur. Diebus itaque sub eisdem, magister Thomas, cognomento VValensis, Lincolniēsis ecclesiæ archidiaconus, electus est in episcopum Meneuensem. Die verò sanctorum, Fœlicis, Symplicij, & Fausti, & Beatricis, qui est dies sancti Olani regis & martyris, inunctus & coronatus est in regem princeps Norvvegiæ Haco, vir quidem prudens & circumspectus, & eleganter literatus. Obierunt autem eodē anno, die beatę Catherinæ, Gulihelmus Comes de Ferrarijs, vir bonus, & plenus dierum: & citò post, vxor eius Comitissa. M. Obierunt quoq; eodē die alij nobiles, Richardus de Burgo, & Gulihelmus filius Hamonis. Transijt igitur annus ille, vberimus in frugibus, sterilis in fructibus, Angliæ prædatiuus, Terræ sanctæ inimicus, ecclesiæ spoliator, Italiæ cruentus, Imperio suspectus, Alemanniæ Martius, VValliæ conculcator, & toti mundo turbulentus.

Beatrix mater reginæ venit in Angliam: obijt episcopus Bathonensis.

ANno gratiæ. Mccxlviij. qui est annus domini Hērici regis. xxxij. fuit dominus rex ad Natale domini apud VVintoniam, vbi dies natalitios, Comitātibus multis magnatibus, magnificè celebrauit. In craſtino autem, videlicet die sancti Stephani, prandebat cum ipsius ciuitatis episcopo. VV. Eodem tempore Richardus Sivvard (de quo multa prædicta sunt) morbo percussus est paralytico. Eodemq; tempore Beatrix mater reginæ venit in Angliam, dominum regem & filias suas visitatura, Comitante Thoma de Sabandia, quōdam Comite Flandriæ. Tempore quoque sub eodem, videlicet circa festum sancti Hilarij, obijt Robertus episcopus Bathonensis. Sub illius autem anni initialis curriculo, in octauis videlicet Purificationis, edicto regio

Et quia impossibile & importabile erat inter cętera grauamina, quod voluit tunc dominus Papa, exigens à quolibet beneficiato residente, tertiam redditus sui partem, & à non residente verò dimidiam: adiuncto eo quòd vellet sibi bona intestatorum vsurpare: ipsis Cardinalibus per eosdem nuncios, qui & præscriptam epistolam detulerunt Domino Papæ, & ex parte vniuersitatis Angliæ significatur sub hac forma.

Epistola missa Cardinalibus pro eadem causa.

10. R Euerendissimis patribus in Christo & dominis, & sacro-sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, deuoti sui. & cæt. salutem, reuerentiam debitam, & honorem. Ad vniuersitatem vestram velut ad bases, ecclesiam dei fulciętes, humiliter supplicantes cõfugimus, & obnixè deprecamur quatenus pressuras quibus mãcipamur attendere dignantes, opem ferre velitis, vt post repetita grauamina, quæ Anglicanæ ecclesiæ præteritis diebus occurerunt, respirari possit, & ex hoc vobis assurgere teneamur ad debitas gratiarum actiones. A tempore namque vltimi Concilij Lateranensis, primo vicesima triennij in subsidium terræ sanctæ, postmodum decima in subsidium domini Papæ, postmodum pręstationibus alijs. & cæt.

Quęre quod supereſt in hijs epiſtolis ex hiſtoria Mat. Paris. pag 957. & 958.

De contributione xi. millium marcarum Papæ missa in eius subsidium ab Anglis.

HIs autem auditis infremuit curia Romana, & suam doluit auaritiam tàm redargui q̃. refrænari. Timentes quoque Papa & Cardinales nè sibi, quod comminatione tali immínebat, ingrueret periculosa confusio, non penitus omittebant grauare regnum & ecclesiam Angliæ (non enim permittebat hoc paternæ charitatis inopia) sed rigorem memoratum tali moderamine temperarunt, 30. vt ad. xi. millium marcarum summam, subsidium priùs postulatum restrinxerunt. In quod episcopi Angliæ congregati, & super hoc, consilium cum deliberatione habentes, pro persecutione Romanæ ecclesiæ reprimenda, ad hoc, licet graue sibi videretur, in prædictam pecuniæ summam domino Papæ contribuendæ consenserunt, In ipso tamen concilio (quod omni charitate fraterna ac ciuilitate caruit) excluserunt omnes abbates Angliæ exemptos, voracitati Romanæ curiæ periculosiùs exponendos.

De do-

De domini Iohannis Maunsel multiplici promotione.

ET dum istorum tempora voluerentur cuentuum, dominus Iohannes Maunsel, ecclesiæ sancti Pauli Londini Cancellarius, rege sic iubente, & instanter petente (cuius petitio imperiosa est & coarctans) sigilli regij custodiam suscepit, Cancellarij vices acturus & officium. Collata est insuper memorato Iohanni præpositura Beuerlaci ab archiepiscopo Eboracensi. Quam licèt dominus rex fratri suo vterino, scilicet domino † Aethelmaro doluit non fuisse collatam, tamen quià dictum Iohannem in solicitudinibus suis supportandis inuenit fidelem & necessarium, noluit eum dominus rex pati dispēdium vel offendi, vel honore sibi collato quomodòlibet spoliari. Eodemque tempore misit dominus Papa quosdam de suis clericis in Angliam & Hiberniam, cum magna potestate, vt pecuniam colligerent; nec potuit adhuc, quamuis vndique multiplicarentur querelæ, frænum moderaminis suæ adhibere cupiditati. Missus est eodem tempore in Hiberniam magister Iohannes Rufus, ad pecuniam ibidem diligenter colligendam magnis armatus potestatibus, quasi legatus, non tamen rubris vestibus insignitus, ne videretur dominus Papa dominum regem Angliæ offendisse, qui quodam gaudet priuilegio, videlicet vt non veniat legatus in terram suã, nisi postulatus. Memorat' igitur. I. legatus sophisticus, vigilanter mandato Papali & suæ intendens vtilitati, ab Hibernia circiter sex millia marcarum extorsit: quæ, per conductum religiosorum, in festo sancti Michaelis, fecit Londinum transportari. Pro simili quoque causa missus est à domino Papa magister Marinus Londin. Electus quoque Bethleemita, magister Godofridus, filius præfecti, non curans de episcopatu ad quem electus fuit, venit in Angliam, à domino Papa obtinens indulgentiam vt quasi episcopus mitratus incederet, & conuersans in Anglia, redditibus acquisitis incumberet & acquirendis. Scotiam etiam in primo aduentu suo impigrè perlustrauit. Anno quoque sub eodem, Idus Februarij, factus est in Anglia per diuersa loca terræmotus, contra terræ illius consuetudinem & naturam, quiædificia multa concutiens, dānosus extitit et terribilis: quia vt credebatur significatur aliquid, & insolitus erat his partibus occidentalibus, necnō & innaturalis: cum soliditas Angliæ cauernis terrestrib' & profundis careat cōcauitatib', in quib', secundū philosophos, solet terræmot' generari.

† Almerico.

Priuilegiū Angliæ aduersus Cardinales.

regio cõuocata est totius Angliæ nobilitas, vt de regni negocijs nihil perturbati & depauperati diligenter contractarent apud VVestmonasterium. Aduenerunt igitur illuc, exceptis baronum & multitudine, nec non & abbatum, & Priorum, & clericorum multitudine copiosa, duo episcopi cum totidem Comitibus. Et cum postulasset dominus rex auxiliũ pecuniare, indignati sunt magnates vehemẽter: præsertim quia in vltima tali exactione, cui nobiles Angliæ vix consenserunt, confecit chartam suam quòd amplius eis talem nõ faceret iniuriã & grauimẽ. Reprehensus est insuper sup indiscreta alienigenarum vocatione: quibus omnia bona regni in sui depauperationem, prodigaliter distribuit & dispersit: nobiles quoq; regni sui ignotis ignobilibusque maritauit multies consensu mutuo, qui solet debitũ matrimoniũ cõplere, irrequisito. Culpat' est insuper, quòd quicquid in esculentis, potibus & robis expendit, rapit violẽter, sine pactione prompta, vel indilata. Redargutus est insuper quod episcopatus, & abbatias, & etiã gardas vacantes immisericorditer depauperat, contra iuramentũ suum, quod est primũ & præcipuum in coronatione sua. Calumniatur itaq; grauiter, eò quòd sicut magnifici patres & prædecessores sui, scilicet reges Angliæ habuerũt, iusticiarium nec cancellarium habet, nec thesaurarium per cõmune conciliũ regni, prout deceret & expediret: sed tales qui suam qualemcunq;, dummodo sibi ipsis quæstuosam, sequuntur voluntatẽ nec qui reipublicæ, sed singularẽ quærunt promotionẽ. Hæc cum audisset dñs rex, confusus erubuit, & erubescens doluit, se in tot deũ & homines offendisse. Promisit igitur humiliter, certissimè se hęc omnia gratãter emendaturũ. Et cum demissioti vultu & præcibus crebrioribus adhuc inclinare attentasset voluntati suæ, videlicet de auxilio pecuniari sibi concedendo, non acquieuit vniuersitas, multoties sic delusa: sed vnanimi consensu responderũt emendationẽ sitienter desideramus, expectabim' adhuc patiẽter: & prout se geret dom' rex, & se habebit versus nos, & nos eidem secundum sua merita respõdebim'. Posita sunt igitur omnia hæc in respectũ vsq; ad quindenã natiuitatis sancti Iohannis Baptistę infra quem terminum sperabãt magnates regẽ emolliri posse, & cor suũ salubribus cõsilijs inclinari. Et hoc salubriter factũ esset (vt dicitur) nisi suorũ consiliariorum, qui formidabant suum exinde exirare dominium, fibilis eneruarentur. Fortuna igitur mũdanis cuctib' dũsic illuderet, Parisses, qui miserabili obsidiõe undiq; opprimebatur cõcione facta, se se deo & beato

Rogero episcopo London. (quem enorminer, vt dictum est, offenderant) fœliciter humiliauerunt. Vna igitur die ciues audiētes, quòd obsessor eorum & oppressor continuus & proteruus, Fredericus, propter quippiam negocij sese absentauerat, relinquens Thadæo, iudici sui palatij, custodiam exercitus sui & thesauri imperialis, & alijs suis principibus in obsidione commorantibus: inuocato de supernis auxilio, in exercitum Frederici audacter exeuntes, repentinumque impetum facientes, ad votum triumpharunt. Cuius rei seriem, hæc epistola scire volenti plenius dilucidabit.

Literæ super præmissis.

STrenuis & prudētibus viris, domino Bonifacio de Sal. potestati, militibus, & populo Mediolanensi, Philippus vicedominus, potestas, milites, & populus Parmensis, salutem, cum gloria, et honore. Laudes retribuimus deo patri, filioque suo Iesu Christo, & spiritui sancto, trino deo & vni maiestati, & virgini gloriosæ, qui non propter nostrorum exigentiam meritorum, sed propter suam clementissimam pietatem, ciuitatem nostram protegit, defendit, visitat, & gubernat: quod manifestè conspicimus in victoria triumphali, quā die Martis, duodecimo Februarij exeuntis, contulit nobis Deus, genitricis suæ inuerecntu. Quamuis enim mille quingenti de nostris iurassent inter Coluirum & Bersillum, & præterea duæ portæ in integrum, & ille seuiens draco, qui per tantum temporis obsederat terram nostram, nos omnino crederet deglutire, iam extra sua mœnia cunctis militum & peditum suorum agminibus ordinatis, & suis fidelibus commissis, & ipso parum remoto: nos, inuocato dei auxilio & virginis gloriosæ, cernentes quòd potens est deus deponere superbos, & humiles exaltare, protinus exiuimus contra ipsos, populus & milites vniuersi, nequaquā vestigia nostra retardantes, quoad hucusque diuicantes iunximus nos cum eisdem, præcedente vexillo cum forma virginis præcliosæ, cuius regebamur semita & ducatu. Et quamuis durior à principio resistisset, nos tamen inualescentes, durius in eosdem confregimus, & prostrauimus omnes ipsos, & contriuimus vniuersos. Et cum hoc audisset impius Fredericus, & cogitaret suis succurrere, formidauit nobis occurrere. Et defecedens per subterfugia tanquā latro, dimisit suos & spolia sua prorsus vniuersa. Ex quibus tria millia cepimus & plures. Cepimus quoque carrocium Cremonensium. Cepimus etiam mœnia quæ fecerat, & omnia castra sua: & habemus omnia quæ habuerat.

Interfe-

Interfecimus quoque Thadæum iudicem ſuum, cubicularios & camerarios ſuos. Noſtros quoque bannizatos de ſuis militibus & populo interfecimus vltra mille quingentos; præter ſubuerſos equorum pedibus & ruina, quos præ multitudine deſcribere non potuimus: alios autem de ſuis fugauimus vſquequaq;. Tandem in ciuitatem regreſſi, cum dei laudibus & honore, noſtræ diſpoſuimus negotia ciuitatis, confidentes in illo qui eſt vera ſalus omnium. Contritis enim amodo brachijs impiorum, amodo nos & noſtri pace perpetua potiemur. Et hæc vobis ad gaudium intimamus, magnificentiam veſtram depoſcentes, quatenus omnes vniuerſaliter in noſtrum auxilium, mora ſublata qualibet, cum carochio noſtro accedatis. Quoniam cum deus aperuerit nobis viam, procedere volumꝰ per eam feſtinanter, vt recuperemus Burgum ſancti Dominici, & Bercillum & alias terras noſtras: capientes inſuper nauigium Cremonenſium, inimicos & noſtros & veſtros, deleamus eos de libro viuentium. Tollite moras omnes, viri prudentiſſimi, vt conſtantes: quia poſt deum & beatam Mariã virginẽ, triũphi noſtri vos authores & participes reputamus. Sciatis quòd combuſta terra maledicti Frederici, habemus omnes, quos de noſtris & Placentinis in vinculis detinebat. Valete. Nunciate hæc amicis noſtris & veſtris: vt gaudium noſtrum, quod eſt plenũ, omnibus pateat amicis noſtris.

Diebus quoque ſub eiſdem, moneta Angliæ per deteſtabiles tonſores & falſarios adeò intolerabiliter eſt corrupta (ſicut prætactum eſt) quòd eam nec indigenæ, nec etiam alienigenæ oculo recto, vel illæſo corde poterant amplius intueri. Prouiſum eſt igitur, non alterato legali pondere, vel literata ſupraſcriptione, crucis brachia in altera parte denarij vſque ad limbum eius duplicia extenderentur, vt quadrifariam deuidi poſſet competenter hoc modo. Anno quoque ſub eodem, VValterus cognomento Mauclerc, quondam epiſcopus Carleolenſis, ſed imminentibus diebus decrepitæ ſenectutis, aſſumpto habitu fratrum Prædicatorum, vt pauper moreretur, debita naturæ laudabiliter perſoluit. Sanæ enim trutinæ rationis ponderabat, quòd potiùs per dominum regem, quam morum & ſcientiæ conſiderationem, in epiſcopatum ſeculariter, & irreligioſè in apicem promotus eſt pontificalem. Hic eſt ille, quem frequenter Fortuna ſublenauit, vt fortiùs alliderer: qui ſe conſilijs regalibus arduis, quæ minimè valuit vel voluit adimplere, incautè immiſcuit: qui matrimonia

domino regi reprobanda, nunc in Pontino, nunc in Scotiæ partibus inconsultiùs procurauit. Huius quoque consilio, postquam ad ordinem se contulit Prædicatorum, procuratum est, vt nouum & inauditum priuilegium in eorum ordine, à domino papa, fortè pecunia interueniente, extorqueretur. Anno eodem, fratres Prædicatores impetrarunt à domino papa priuilegium, ne alicui fratrum liceret, ab eorum ordine ad alium transmigrare: (licèt constet ordinem S. Benedicti arctiorem esse & excellentiorem, & tempore & authore maioris reuerentiæ & dignitatis, quam regulam S. Augustini, cui Prædicatores subijciũtur.) Nec alicui etiam liceat abbati vel Priori aliquẽ talẽ fratrem suscipere: (cum tamen ipsi transfugos monachos suscipere dinoscantur.) Quod videtur esse dissonum rationi; cùm non liceat à rigidiori ad remissiorem descendendo transmigrare: necnon & huic præcepto naturali, prout recitat sanct' Benedictus: quod tibi non vis fieri, alij ne facias. Cum autem multi moribus, scientia, & genere pollentes, & possessionibus amplis abũdantes ad eorum ordinem à seculo conuolarent: nec postea talem formã religionis, qualem se inuenisse sperabant, repererunt: sed, pro claustro, totius regionis circumiacentis latitudinẽ, præsertim cum in principio regulæ suæ reprobet sanctus memoratus. Id genus monachorum quod Girinagũ dicitur, cęperũt dolere & penitere quod ad talem ordinem pertransirent, & subterfugia cautè querere satagebant: vnde cæteri se dolentes derelinqui, qui inter eos maiores esse censebantur, remedium procurarunt memoratum. Episcopus autem sępedictus, ne cognominis sui siniſtra significatio infaustum effectum consequeretur, Prædicatorum habitu præmunitus, fine laudabili meruit fœliciter terminari. Obierunt quoq; eodem anno duo fratres de eodem ordine, quibus maiores non erant, immo nec pares, vt creditur, in finibus Christianorũ, in eruditione scientiæ, præcipue theologiæ, videlicet frater & magister Robertus cognomẽto Bacun, & Richardus de Fishakele: qui egregiè plurimis annis in eadem facultate clero legerũt, atq; populo prædicarunt. Sub eodem quoque annali curriculo obijt magister Simon de Langtona, fratet præclaræ memoriæ Stephani Cantuar. archiepiscopi, ejusdẽ ecclesię archidiaconus, qui fratrissare negligens, si ecclesiæ suæ persecutor & perturbator extitisset non est mirandũ; quinimo regna Francorũ & Anglorum, & eorundem regnorũ corda & status non mediocriter cõmouit & damnosè perturbauit, sicut suo loco plenius enodatur.

Eodem

Eodem anno obiit magister Iohannes Blundus Eboracensis eccle-
siæ cancellarius, inter theologos qui nulli quandoq; secundus ha-
bebatur, qui cum scientia & moribus immineret, eligebatur quon-
dam in archiepiscopum Cantuariensem, sed per memoratum ma-
gistrum Simonem (quietis nescium) cassatus est, & immerito re-
probatus; perturbator igitur & perturbatus ad turbas simul per-
rexerunt defunctorum. Eodem quoque anno Kalendas Iunij,
Luna statim post solis occasum passa est eclipsim ferè generalem,
decimoquarto autem quindena natiuitatis S. Iohannis Baptistę conue-
nit London. totius Angliæ ferme nobilitas, credens firmiter ex certa domini regis promissione, vt mutata pristina voluntate & consi-
lio, naturalium suorum se consilijs inclinaret, cui, ab ipso responsio taliter defluatur. Non videtur mihi quod vestrum sit mihi impo-
nere conditionem, dum quod licet vnicuique vestrum, mihi dene-
gastis. Porro licet cuique & cuilibet, quolibet vti consilio & cuilibet patrifamilias quemcunque de domo sua ille voluerit, vel vlli officio
postponere, præponere, vel deponere, elemosinas erogare, mutuo quid accipere, & domũ suã, suo vel cuius vult arbitrio gubernari, q; vtique dño ac regi vestro temere præsumitis denegare. Quinimo
domini ac principis nutu potius habent dirigi & voluntate ordina-
ri, quicunq; censentur inferiores: nõ est enim seruus super dominũ, sicut nec discipulus supra magistrum, quoniam papa nec iusticiariũ, nec cancellariũ, nec thesaurariũ vult substitutũ habere, put exigitis, vel si substituerentur amouerem. Et cum respondentes asserebant magnates se nihil aliud velle, nisi promotionem regiam & publi-
cam & superfluitatem indiscretam in elemosinarum profusione, & nimia cereorũ accẽsione castigari: nequaq̃ exaudiebãtur. Luce igi-
tur clarius videbant hoc ab eorum consilio emanasse quorũ si vni-
uersitas exaudiretur dimidiũ exsufflaretur: respõderũt igitur mag-
nates se nullo modo velle ampli⁹ depauperi, vt bonis eorũ inutiliter distributis, forent alieni, saginati. Soluto igitur non sine indignatio-
ne consilio vniusquisque ad propria (spe fraudatus) remeauit. Cum igitur necesse haberet dominus rex thesaurum habere (quia in bre-
ui missurus in Vasconiam erat militarẽ expeditionem contra Gas-
conem filium Comitissæ de biarde ingratissimum proditorem qui domini regis terras vastauit) misit sigillatim præces efficacissimas viris religiosis, vt eidem thesauris destituto manum porrigerent largitatis, tempore oportuno gratam vicissitudinem reportaturi.

Quod ipſi animo libenti (licet vndique gratum) adimplere propẽſius ſatagebant, vnde & ſi de eiis taceamus ab vno ſolo abbate videlicet Rameſciæ centum libras reportauit. Præcepit præterea vaſa & vtenſilia & ioalia regni vi vendi pro pondere, non habito reſpectu ad aurum quo fulgebant argentea, vel ad opus licet artificioſum & laborioſum, & quamuis materiam ſuperaſſet opus. Equitante autem autumni temperiem gratam miniſtrante, dominus rex Francorum acceptis ſolenniter apud ſanctum Dioniſium & alia ſacra loca ſolennijs in regno ſuo, & voto firmato: iter arripuit Hieroſolimitanũ, & per Lugdunũ vbi papa morabatur tranſitum faciẽs, ipſum humiliter ac deuote ſalutans obnixius depręcabatur, vt ſaluo in omnibus honore eccleſiaſtico Frederico iam bene humiliato, & veniam poſtulanti, gratiam concederet reconciliationis, & Chriſti in hoc cuius vicarius eſſe dignoſcitur in terris veſtigia ſequeretur, patris pietatis ſinum panderet penitenti ſaltem, vt pateret via tutior peregrinanti: ad quod cum cerneret dominum papam vultum contradictionis protendentem, dominus rex triſtis receſſit, dicens: timeo ne cum receſſero parentum regno meo propter inexcrabilem tui duriciam in proximo, hoſtiles inſidiæ tibi imputetur ſi Terræ ſanctę negocium (quod abſit) impediatur: veruntamen Franciã non permittas infeſtari imo vt pupillã oculi procures cuſtodiri, vt à qua ſtatus tocius dependet Chriſtianitatis. Ne igitur penitus perturbatus rex recideret: protiſum eſt vt ad dominum regem Angliæ nuncius mitteretur ſpecialis ac ſolennis, prohibens eum ne aliquid de pertinẽcijs regno Francorũ quomodolibet impeteret hoſtiliter aut infeſtaret: ad quod deſtinati ſunt in continenti magiſter Albertus, domini papæ notarius, & magiſter Paulus eiuſdem domini papæ familiaris. Qui ad dominum regem Anglię venerunt apud VVindeliſſor in feſto Exaltationis ſanctæ crucis, dominus autem rex Fráciæ facta domino papæ moroſa confeſſione, & obtentata omnium peccatorum remiſſione, cum benedictione recedens à curia Romana, verſus Marcilinam lora direxit, & vexilla, & cum Aduinioni appropinquaret, ciues ex antiquo odio ſcintillas adhuc accenſas reſentientes ipſi regi paratis inſidijs quãtũ poterant nocumẽta machinabantur. Similiter nacta occaſione patria ciues marſiliæ & compatriotæ, impedimenta multa eidem malicioſe procurabant: rex autem vix ſedato tumultu, ad ſecam non cũ omnibus qui eũ ſequibãtur, ſed prælectis, nauem aſcendit, verſus Ciprum vela dirigens ſi-

nuoſa,

nuosa, vtinam ea veluti fertili & temperata quietius hyemaret. Et dum brumalis frigiditas algenti mundo durius immineret, arctabantur obsessi in ciuitate aquisgrani vehementer: denegabatur enim illis vndique exitus & introitus, & omnium collatio victualium, solaque sustentabat eos vmbratilis Conradi consolatio. Cogebantur enim necessario se qualicunque conditione hostibus mancipare, & eorum arbitrio pertractari. Ciuitatem igitur iam captam victores ferro igne diruunt, & Guilhelmus Comes Holandiæ in regem Alemanniæ per manum Conradi archiepiscopi Colonien sis die omnium sanctorum solenniter coronatur. Conrado ad succursum obsessorum properanti, quidam magnates Alemanniæ filij ecclesię potenter restiterunt, vnde ille victus recessit & confusus. Eoque anno in estate capta est nobilis ciuitas Hispaniæ Sibilla, à victoriosissimo rege castelle. Anno sine multorum Christianorum admiratione dicentium: Quid sibi vult istud? plus acquisiuit iste solus rex ad opus & honorem ecclesiæ Christi, quam dominus papa ac omnes sui (cruce signati) à quibus abradit infinitam pecuniam, omnesque templarij & hospitalarij, qui innumerabiles vndique à Christianitate vindemiant reditus & thesauros. Et admiratæ sunt turbe dicentes, O altitudo diuitiarum. & cæt. Post festum autem S. Michaelis, VValterus de Suthfeld episcopus Norvicensis transtretauit, de quo transitu idem episcopus, multos in Anglia suspectos reddidit & suspensos. Eodem tempore, misit dominus rex in Vasconiam Comitem Lecestriæ Simõ, & cum eo copiosam militaris manus multitudinem, sed tamen ad alleuiationẽ sumptuum ipsorũ, eodem tempore exegit à ciuibus Lõdonien sis, duo milia librarum, quæ & ipsi domino suo & regi in articulo necessitatis constituto (licet grauati) consesserunt. Transiit igitur annus ille aere temperatus & serenus, horrea frugum replens habundantia, ita vt summa frumenti ad duorum descenderet præcium solidorum. In pomeriorum verò fructibus quod pro mirabili habebatur per loca vberima, per loca sterilia, vermibus, cucurbitinis vbiq; pestis se ingessit, omnia virentia in arbustis penitus demolientibus: fluxit quoque annus iste Terræ sanctæ hostilis, Italiæ inimicus, Franciæ lugubris, Germaniæ exicialis, Sabandiæ horribilis, curiæ Romanæ infamis, Angliæ vero deprædatiuus, multis quoque argumentis termini mundialis indicatiuus, iræque diuinæ cõminatorius.

Comes de Legecestria redit de VVasconia, Roboratur Freth.

De terræ motu.

ANno gratiæ. MDxlix. qui eſt annus domini regis Henrici tertij xxx. fuit idem dominus rex ad Natale domini Londini, videlicet ad ſpeciale ſibi domicilium VVeſtmonaſterium, vbi eum dapſili valde conuiuio vt ſolet dies tranſegit natalicios, cum multitudine nobilium copioſa, conuocauit tamen multo plures vt feſto. S. Eadvvardi quem præceteris ſanctis præcordialius diligit & veneratur ſecum gaudenter intereſſent. Qui libenter aduenerũt tum propter ſancti amorem & venerationem, tum pro Chriſti ſanguinis reuerentia nuper vt predictum eſt adepti, & venia peccatorum eidem conceſſa atque fidelibus obtinẽda, tum pro domini regis ipſos vocantis authoritate. Erant autem iam præſentes qui aduocati ſunt cum rege & regina Comites Richardus frater domini regis & Mareſcallus Rogerus, cum quatuor aliis Comitibus & epiſcopi totidem congregati. Et dum apud VVeſtmonaſterium dominus rex moraretur diebus videlicet natalicijs rediit Comes Legeceſtria à partibus Vaſconiæ, cum quibuſdam alijs magnatibus, militibus & ſeruientibus qui illuc deſtinati domino regi fideliter militarunt. Quorum aduentus ipſum regem & totam eius curiam non mediocriter exhilarauit. Coegerat enim dictus Comes quendam domini regis proditorem nequiſſimum videlicet: Gaſconem filium Comitiſſe Brardiæ, qui in illis partibus multa damna fecerat, treugas inuitum accipere, & quendam alium publicum prædonem & incendiarium & inimicum domini regis cruentiſſimum, videlicet Guihelmum Bretium, dictus Comes captum in turri regule vinculis mancipatum tradidit arctiſſime cuſtodiendum. Cum autem rota fortunalis talibus mundi mutaretur voluminibus, rumores inauditi ac terribiles Angliæ climata peruplarunt: qui videlicet vt euangelicæ minæ verificentur: quod erunt per loca terræ motus. Quedam villæ in partibus ſabaudiæ non procul à communi ſtrata quæ eſt per valles moriani, circiter. xij. ville cum duabus domibus religioſorum à vicinis montibus ſeſe reuoluentibus & horribiliter corruentibus (cum ſuis incolis qui bene ad decem milia ſunt recenſiti) obrutæ perierunt. Diebus quoque ſub eiſdem epiſcopus Dunelmenſis. N. iam valetudinarius exemplo Carleolenſis, VValtero plenius informato, epiſcopatum ſunm ſpõte reſignauit, vt ſibi liberius in orationibus & contemplationibus vacaret & pauperior moraretur. Verũtamen datis à domino papa prouiſoribus archiepiſcopo Eboracenſi & London. & VVigoren. epiſcopiſcopis: aſſignatum eſt eidem

quædam

quædam maneria (Houerdō, Scocton) & de ipso episcopatu, vt tanto viro status & honor pontificalis saluaretur. Festo autem beati Eadvvardi, quod de eiusdem glorioſi regis & confessoris depositione celebratur, dominus rex, iuxta suam talem piam consuetudinem, vigiliam, quæ diem præcedit (quæ vigilia est die tertia ante Epiphaniam domini) in ieiunio panis & aquę et diligēti vigilia, & continuis orationibus, necnon in elemosinarum transegit distributione. In die autem iussit missarum solennia in ecclesia. VVestmonasteriēsi, solēniter in holosericis impreciabilibus, & cereorum multitudine, & conuentus sonora modulatione mirificè adornata, serenissimè celebrāri. Præcepit etiā voce pręconia in publico acclamari, vt suspensis alijs nundinis & Londini mercaturis, ibi tenerētur nundinæ per quindenam duraturæ. Diebus quoque sub eisdem, nobilis ciuitas Italiæ Vercell. cum partibus circumiacētibus seditionē ciuium, qui sese odio intestino persequebantur, in Frederici cessit ditionem. Quæ cum audisset dominus papa, doluit inconsolabiliter, & tota curia Romana, horribili igitur anathemate solenniter & frequenter innodauit omnes illos, qui in dicta ciuitate seditionem mouerāt aut proditionem perpetrauerant, per quam ipsa à fidelitate ecclesiæ sequestrabatur, vt cæteri similia perpetrare formidarent. Et dum temporum istorum volumina prolaberentur, Fredericus, vt partem suam vndique aduersanjs vallatam roboraret, per matrimonium sese filiumque suum Conradum, qui filiam Ducis Bauariæ despōsatuit, prudenter studuit communire, & federe matrimoniali multis magnatibus indissolubili amicitia copulari, filiam namque suam eisdem diebus nuptui dedit Thomæ de Sabaudia, quandoq; Comiti Flandriæ, custodiamque Vercell. & partium adiacētium commisit, & multas terras contulit & redditus opulentos, vt sic sibi totum genus suum redderet gratum & in vicissitudine oportuna firmius obligatum. Quadragesimali autem tempore iam propius imminente dominus rex partes adijt VVintoniēses, latronum & vespilionum repletione non mediocreter infames, vbi paulo ante iusticiarij extiterant itinerantes, qui mundasse debuerant omnes partes illas à peste prēnotatæ sed ita cōfederati erant fures memorati quod idem iusticiarij licet diligentes maliciam eorum nequaquam poterant decurtare, nec cessabant deprædationes violentes ac manifestę, resonabantque ascendentes clamores & quærelæ, & vt iniuriæ intollerabilius multiplicarentur, vina domini regis prædationi

latronum

latronum deridentium patuerũt. Cõmotus est dominus rex vsque ad spiritus amaritudinẽ, nec immerito, nec poterat amplius vltionem dissimulare. Facto igitur subtili scrutinio, & arguta inquisitione (quia sic oportuit fieri vt multiformiũ proditorũ ars artem falleret) præcepit dominus rex coram ipso, in aula Castri VVintoniæ, subito conuocari xij. viros, per quos certius credebat de rei veritate edoceri, & comminatus est eis terribiliter, sub pœna suspendij, vt nomina exprimerent malefactorum quos sciebant. At ipsi semoti longum super hoc tractatum habentes: nulla voluerunt ratione latronum cœtus depalliare. Præcepit igitur dominus rex iratus valde, clausis Castri ianuis, ipsos comprehẽsos continuo incarcerari, & tãquã reos suspẽdij, vinculis & cõpedibus coarctari. Et statim aduocatis alijs xij. fecit diligẽter inquiri ab ipsis, & eos exhortat⁹ est admixtis minis terribilibus, vt ipsi non sequẽtes priorum vestigia, nomina malefactorum domino regi, (cuius intẽtio summa fuit patriã mundare) expresse reuelarent, qui sepositi, & diffusum tractatum super hijs habentes cœperunt vehementer formidare, ne & ipsi eadẽ qua primi xij. calamitate inuoluerentur. Omnes igitur illius patriæ malefactores, qui partes illas furto macularunt, expresse nominãdo notauerunt, & notatos accusarunt: compræhensi sunt igitur rei quamplures, tam de ciuitate quam de partibus finitimis, præcipue tamen de Comitatu Suthamtoniæ, circiter. xx. ad minus, quorum quidam potentes fuerant & abundantes, quibus dominus rex confidenter commiserat patriam illam à furibus arcendis custodiendam. Quidam autem adeo nobiles habebantur, vt pares militibus reputarẽtur, & eorum terra ad præcium. xl. vel l. vel xxiiij. librarum recenseretur. Quidam autem de familia domini infames, accusati, sunt cõuicti, & ad mortem suspendij adiudicati. Sicque consummatum est in hac parte negocium, vt accusantibus hijs alios, & alijs hos, plusquã xx. suspendio perierunt, præter incarceratos, quorũ sub incerto periculum dependebat: & ita sic volente deo, domino vltionum, patria VVinton. per q̃ crebro tũ ꝓpter nũdinas tùm ꝓpter portũ ciuitati ꝓpinquũ, tum propter ciuitatis celebrẽ frequentiã instituto es tam vltramarini quam cismarini transierunt: à latronũ reciaculis, quibus abũdauit, per dei vltionem & domini regis cautelam liberata est.

Cernis completas hic nostro tempore metas;
Si plus forte petas tibi postea nunciet ætas.

Tempore quoq; sub eodem, die Omnium Sanctorum, cum magno honore

no honore intronizatus est Bonifacius Cantuariæ archiepiscopus, conuocatis ad tantam solemnitatem rege & regina, & omnibus fere Angliæ prælatis. Circa idem tempus conuenerunt abbates nigri ordinis apud Bermundesheie, die S. Calixti. De communi consilio prouisum est inter cætera, quod dominus rex ab ipsis omnibus impetrauit, vt pro ipso & regina dicatur quotidie in missa quæ in veneratione beatæ virginis canitur in eorum ecclesijs, Collecta celebris videlicet Deus in cuius manu. Eodem tempore fratres Prædicatores quandam attulerunt petram albi marmoris, quæ à tempore Christi in Terra sancta vestigium Saluatoris protendebat. Ipsam impressionem asserunt incolæ Terræ sanctæ fuisse Christi vestigium in cœlũ ascensuri. Dominus autem rex idem ecclesiæ contulit VVestmonasterien si, sicut nuper sanguinem Christi nobile donatiuum. Prima autem domini Aduentus domini VValterus de Kirkeham electus Dunelmẽsis, consecratus est apud Eboracum ab episcopo Eboracensi VV. cuius idem episcopus est suffraganeus. Eodem anno abbas de Bello loco ecclesiam suam, quam videlicet rex Iohannes à fundamentis construxerat, præsentibus rege H. & Richardo fratre suo, & multis alijs magnatibus necnon prælatis, solenniter valde fecit dedicari. Abbas insuper memorat'. xx. monachos electos &. xxx. fratres transmisit ad inhabitandum nouam domum Cistercien sis ordinis, quam Richardus Comes non procul à VVinchelcumba nuper fundauerat, votum quod in mare fecerat complendo. Sub eiusdem anni circulo, quinto Nonas Iulij, obijt Alexãder rex Scotorum, vir sapiens & modestus, iram enim voluntariam, quærens faciendi occasionem, exacuit in quendam de nobilioribus regni sui, nomine Oenum de Argathel, strenuum militem & elegãtissimũ. Et dum proponeret ipsum exheredare, imposuit ei notam prodicionis, quia anno proximo præterito homagium fecerat regi Norvvegiæ, pro tenemẽto cuiusdã insulæ, q̃ pater eiusdẽ Oeni ab eode regetanuerat pro homagio suo in pace multis annis. Oenus igitur nolens offendere regem Scotorum, supplicauit ei vt concederet ei induciasvt homagiũ suũ simul cũ insula memorata regi Norvvegiæ resignaret, quod denegans idem rex, ipsum Oenum vsq; propo Argathel diffidatum nauigando hostiliter insequebatur, stimulatus vt dicitur importunis instigationibus cuiusdam episcopi de fratribus, fratris videlicet de ordine Prædicatorum. Rex igitur exitus de statu antequam equum valeret ascendere, quasi vlcione, morbo

imp. man

morbo subito & lethali percussus est, & volés innocentem exheredare: inter manus magnatum suorum ex improuiso, cum ipsa ambitione vitæ, spiritum exalauit. Anno quoque sub eodem Hugo cognomento le Brun, Comes de Marchia, cum rex Francorum apud Damiatã applicuisset, rebus humanis exempt' est, qui idcirco minus meruit deplorari, quia priuigno suo, regi Anglorum, in ipsum confidentem, proditionis laqueos in Pictauia præparauit. Eodem anno circa Pentecostẽ, obijt quidã de nobilioribus baronibus Borialibus Rogerius filius Iohannis, puerum relinqués hæredẽ: cuius custodiã rex contulit Gulihelmo de Valencia. Fluxit igitur annus ille minus frugifer, tamen abundanter: sed in fine æstatis messes ablatę speciẽ mentitæ & humani generis prouocationem suffocabantur. Annus Romanæ curiæ infamis, Franciæ & Angliæ turbulentus.

De partu dominæ Senchiæ, vxoris Richardi Comitis Cornubiæ. & cæt.

ANno gratiæ. Mccl. qui est annus domini regis Henrici Tertij, xxxiiij. fuit idem rex apud VVintoniam ad Natale domini, vbi festa natalicia, vt moris est, magnifice cælebrauit. Eodem quoque tẽpore infra Natalicibs Comitissa cornubiæ Senchia, vxor Comitis Richardi, peperit ei filium apud Berkhamstede, ad quem baptizandum Comes vocauit archiepiscopum Cantuar. infantis auunculum, & vocatum est nomen eius Eadmundus, ob honorem beati Eadmundi Cantuariæ archiepiscopi & cõfessoris. Tempore quoque sub eodem transfretarunt multi nobiles de regno Angliæ, nec patuit causa alicui de populo, videlicet Comes Richardus. Comes Glouer. Hen. de Hastingo, Rogerus de Turkeby, & multi alij nobiles cum illis. Præterea de prælatis. Lincoln. London. VVigorn. episcopi, & cum illis de episcopatu Lincoln, Oxon. & Bedford archidiaconi, & alij. Comes verò Richardus cum maximo apparatu & commitatus fastigio, per regnum Franciæ transiuit. xl. militibus de nouo vestitis, Robis consimilibus, & in armis delicioſis auro micante receter phaleratis, & multis bigis, & .l. sũmarijs & familia numerosa, concomitante Comitissa vxore sua, & Henrico primogenito suo, ita vt Francis admirantibus, tam mirabile quam honorabile spectaculũ præberet intuentibus. Suo aduẽtui honorabili Ha. Blanchia cum summa occurrit reuerentia, applaudens & munera offerẽs præciosa, tanquã cõsanguinea cõsanguinio, immo potius velut mater filio singulari. Causa aũt solius episcopi Lincolnię, quare trãsfretauit patuit vniuersis, videlicet vt eos quos vocaret ad curiã Romanam, qui

nam qui propter inaudita eis inferenda grauamina & comminata, ad sedē apostolicam appellauerunt, scilicet exempti, Templarij, Hospitalarij, & alij multi: qui postea à domino papa, pecunia interueniente, caute sibi pacem redimerunt, secundū id ethnici iudicis concilium: auxiliū sub iniqua lege rogato. Et sic episcop⁹ ꝓposito suo frustratus, confusus ad ꝓpria remeauit. Comes Richardus cū ꝓmaxima gloria & honore trāsfretauit & cōmitante. H. filio suo primogenito & familia multa nimis regaliter in equis faleratis, & rarissimis vestimentis adornata, Franciā pertransiens Lugdunū peruenit, vbi tunc papa morabatur. Et venienti oēs fere Cardinales reuerenter occurrerunt, episcopus autē Lincolniam illuc aduenerat: qui, cū multi sese versus papā vt pacē haberēt redemissent: querulus papā redarguit, dicens. Domine credidi auxiliante præcepto vestro oēs de quibus cōquestus sum castigasse, & ab eorū errore potēter reuocasse, & ecce nouissimus error factus est peior priore. Omnes enim se redimūt, & panditis sinū omnibus præmia offerentibus, vnde eneruatur authoritas mea, & propositū irritatur. Cui papa, frater liberasti animā tuā. Quid ad te, de gratia mea fecimus eis gratiam. Nunquid oculus tu⁹ nequam est quia ego bonus sum? Et sic recessit episcop⁹, à suo proposito fraudatus, alijs tamen nimium vexatis propter hoc, atque damnificatis. Tempore sub eodem deuicto & affligato Gulihelmo de Holandia, rege Alemanię, licet eū papa multū ditauerat. Fredericus in multos sibi rebelles deseuit triumphādo; & ad tempus multos conterendo peremit, secundum id; ante ruinam exaltabitur cor. Tempore sub eodem, cum vēnisset Comes Richard⁹ Lugdunum, vt prædictum est, papa ipsum cum summo honore susceꝑit, supplicans vt cum eo pranderet, & refecti sunt in vna mensa papa & Comes Richardus collateraliter. Hoc atem factum est ante dies Rogationum. Et eodem die cum Soldanus Babilonię optimam pacem obtulisset, sed Francorum superbia ad pacem oblatam minime potuit inclinari; commissum est prælium infœliciſſimum inter Christianos & Sarracenos, & captus est rex Francorum ab infidelibus, quod nunquam antea contigit. Et se reddiderunt Sarracenis multi nobiles Francorum sine conflictu vel vulnere, tanquam maledicti à domino, & capti multi vltro appostatarūt in ignominiā fidei Christianæ, & totius vniuersalis ecclesiæ opprobrium sempiternū. Et fugit frater regis, Comes Atrabatensis, & submersus periꝑt in quodā flumine, & dissipatus est totus Christianorum exercitus & cōfusus.

Gulihelmus verò Longa ſpata pugnauit vſq; ad mortẽ, & alij quã-plures nobiles, natione Angli, exẽplo Gulihelmi prouocati, & in domino fideliter animati, videlicet Robertus de Vair, & alij: quorum noia in libro vitæ indelebiliter annotãtur. Quod aũt æterna dignũ arbitror memoria. Videbatur in nocte præcedenti matri ſuæ abbatiſſæ de Lacoc, quõdã Cõmitiſſę Sarũ: quod dictus Gulih. aperto cœlo eleuatus eſt totaliter armat', cuius armaturã bene nouit, & angelis eũ gaudẽter ſuſcipientibus intrauit, quo intrãte dixiſſe videbatur mater, quis eſt hic? reſponſũ eſt ei, nonne cognoſcis filiũ tuum Gulihelmũ & eius armaturã: & mater, cognoſco vtiq; Ille eſt quẽ tu mater cõtemplaris. Abbatiſſa verò materna ſedulitate tẽpus notauit & viſionẽ, elapſo aũt dimidio anno ſequẽte, cum oẽs qui caſum ſciebãt & diu celabant ne mater pro filij funere plus ęquo doleret, tandẽ pruperunt in hæc verba: domina non expedit diutius celare caſũ qui accidit filio tuo Gulih. & addentes qua die infauſta prælians contra infideles pro Chriſto martyr detruncatur. At illa comperiẽs diem & viſionẽ memoratam rei geſtæ reſpondere, eleuatis manibus gratias ægit deo vultu alacri, dicens. Gratias refero tibi ego ancilla tua domine, quod de carne mea peccatrici talem naſci prẽcipiſti tuorũ hoſtium expugnatorẽ. Archiepiſcopus Cantuar. Bonifacius, cauſa viſitandi epiſcopũ London. & religioſos in eadẽ ciuitate, tã contra epiſcopũ q̃ cõtra viros religioſos ciuitatis ſimiliter & cõtra quoſdã alios, licet æquitatis ductus ratione, tanta dicitur auſteritate proceſſiſſe, vt ipſis inſtanter reſiſtentibus, multi eum præcollandantes, de eius tunc mirarẽtur feritate. Tãdem poſt multas huic inde expenſarũ effuſiones, & laborũ diuerſas vexationes, determinatũ eſt vt ſuam archiepiſcopus (ſecundum ius cõmune) rationabilius & tollerabilius exerceret iuriſdictionẽ, & ſic viſitationẽ proſequeretur, ſub diffinita modificatione, & mota ceſſauit tẽpeſtas. Diebus ſub eiſdẽ videlicet circa feſtum natiuitatis. S. Iogannis Baptiſtæ, cõmuni vocatione congregati ſũt de vniuerſis terris toti' Chriſtianitatis, etiã de Terra ſancta fratres de ordine Prædicatorum apud domum eorum, de Holburne, quæ eſt Londini, vt ibidẽ de ſtatu ordinis ſui, & eorum officio diligenter inuocata ſpiritus ſancti gratia contractarent, & ſi corrigenda cernerent reformarẽt. Et quia proprias non habebãt facultates, magnates & prælati de partibus vicinis, ex mera liberalitate ſua, eis per aliquot dies victualia inuenerunt. Rex autem prima die capituli acceſſit illuc perſonaliter, orationum ſuffragia petiturus ab eiſdem, Procuranſque eos, pauit vt decuit regaliter. Sequente die, regina

die regia, deinde episcopus Londinensis, postea dominus Iohannes Mãsel, cõsequẽter alii, vtpote abbas de V Valthã, & ciues Lõdon. vt ipsi literatorie supplicauerant. Erant autẽ fratres cccc. & amplius. Eodem tempore, cõmissum est sigillũ regni magistro Gulihelmo de Kilkenni, viro prudenti & circũspecto, ac iuris perito. Eisdem temporibus, quidam miles, quõdam socius, & eiusdem in officiũ custodiæ forestarum successor, nomine Galfridus de Langleia, Boreales partes peragrans, & de forestarum & venationũ transgressionibus perscrutãs, quoscunq; poterat irretire, tam grauiter mulctauit, pecuniam extorquendo, vt quãtitas thesauri ad opus regis collecti in audientium cordibus stuporem generaret. Die vero S. Kenelmi peruenerũt rumores de captione regis Frãciæ, & totius exercitus Christiani confusione, quibus rumoribus nunquam, præcipue in Francia, auditi sunt flebiliores ad noticiã catholicorũ, vnde tota Christianitas merore tabuit & dolore. Eodem anno, mense Octobris, Luna existente prima, die mensis primo cœpit mare densa caligine perturbari & perturbatũ solitos fines perrãsire, occupansq; partes litteris, quas nunquã se meminit aliquis præuidisse, damna finitimis maxima irrogauit. Anno quoq; sub eodẽ die videlicet, S. Luciæ, circa horam tertiã, factus est terræmotus in Anglia, & quòd in illa terra euenit maxime cõstat admirandũ, nec est hoc visum tempore cuius non extat memoria. Ipsa enim patria solida est, ac petrosa & minime cauernosa, factus insuper fuit cum ipso terræmotu, tanquam terribilis tonitruus & mugitus subterraneus, quæ dicebantur vel futuram pestem non minimam, vel regnorum mutationem, vel mortem famosi principis præsagire. Obiit igitur eodem anno & die maximus principum mundi stupor, Imperator Fredericus, obijtque eodẽ anno, episcop' V Vinton. Gulih. de Rale in partib' transmarinis, videlicet apud Turon. vbi circiter xij. mensos morã contin-
uerat, monachi aũt V Vinton. ad instantiã dñi regis eligerunt sibi Aelmarũ fratrẽ suũ, vterinũ, in suarũ animarũ pastorẽ. Obiit insuper episcopus Roffensis circa festum S. Michaelis, & quia sanctus habebatur, procurante rege, sepultus est corp' eius apud V Vestmon. Eodem anno iiij. Kalen. Iunij, obijt Robert' de Lexinton a domini regis clericus & consiliarius spiritualis, qui in iusticiarij officio diu commorans amplas sibi cumulauit possessiones, & regis thesauros ampliauit. Cõpleto igitur hoc anno iã fluxerant ex tẽpore gratiæ xxv. annorũ quinquagenæ (id est) Mccl. Notãdũ aũt est, nec est leuiter attendẽdũ

† morte expectauerat.

quod in nulla viginti quatuor quinquagenarū antecedētiū tot euenerūt mirabilia & insolutæ nouitates, quot euenerunt in hac vltima quinquagena, videlicet vicesima quinta: & sūt nonulli historiographi, qui asserūt quod nec in omnibus alijs quinquagenis tot prodigia & nouitates admirādæ euenerunt, sicut in hac iam terminata. In hac enim quinquagena Tartari, de suis longinquis & inuestigabilib' sedibus erūpētes, climata Orientaliū tam fideliū quā infideliū ferali exterminio vastauerūt. Admirall' Muremelin' Africanorū & Hispanorū rex potentissim' incredulorū, fines Christianorū inuadit, sed ipse cū vniuerso exercitu suo victus retrocedit, Prædicante Oliuerio in partib' Germanię, apparuit toti populo manifestè in aëre dñs noster Iesus Christus crucifixus. Recessit Græca ecclesia à subiectione Romanæ, Babrizato Græcorū potentissimo cismatizante: Damiata ciuitas in introitu Aegipti, opulentissima & munitissima atq; famosissima, bis capta est à Christianis, & bis amissa. In Anglia plures facti sunt terræmotus, & plures mare prodigialiter terminos suos consuetos transgrediens finitimis inaudita damna irrogauit. Anglia interdictū passa est per fere septennium, & per tantūdem temporis guerram intestinam tollerauit. Tandemque per inertiam regis Iohannis, tunc regnantis, facta est tributaria. Idem rex Iohannes Normanniam, & multas alias terras vltramarinas amisit. Anglia & Hibernia, Innocentio iij. papę fere tributario subiugauit. Priuilegia autem sanctorum patrum romanorum suo Robore priuantur & authoritate (per hanc adiectionem) (non obstante) non sine eorum iniuria & contemptu. Prohibitum est iudicium quod fieri consuevit per ignem & aquam: permissumq; est alicui, in episcopatū promoto, pristinos redditus retinere. Permissum est in Anglia iam quasi licite vt habitent Christiani vsurarij inter Christianos, papa protegente, cum sit vsura in vtroque testamento condemnata, quos vsurarios vulgus appellat, & ipsi se mercatores papæ palam esse profitentur. Prohibitum est ne quis ecclesiæ patri immediate succedat sine papali dispensatione, vel illegitimus ad dignitatem promoueatur. Moneta per tonsuram corrupta renouatur. Electus est in dominum, & tanquam regem Angliæ Ludouicus primogenitus Philippi regis Franciæ, propter intollerabiles regis Iohānis oppressiones, tandē ide Ludouicus fidei trāsgressor & promissorū, mortuo rege Iohāne inglorius ad patrē remeauit. Otho & Fredericus, papæ rebelles impetatores, cōfunduntur: quibus prostratis culmen emarcuit im-

Quæ sequūtur in hac pag. pertinent ad historiam regis Iohānis.

cuit Imperiale, papa duos in apicem imperij promouere conabatur. Sed antequam eleuarentur, elisit eos dominus, videlicet Henricum de Raspen, Landegrauium de Hassiæ & Thuringiæ, & Comitem Souuartzemburgi, ac Gulihelmum Comitem Hollandiæ, filium Florentij quarti Ducis, & Mathildis filiæ Henrici Ducis Brabantiæ. Gulih. tamen cœpit infra memoratã quinquagenã eleuari, sed cito post periit interfectus. Captus est, & totus exercitus eius dissipatus, rex Franciæ Ludouicus, & multarum magnates regionum cum eo, & conuentus Templi, Hospitalis, Theutonicorum, & sancti Lazari, & ciuitas Hierusalem cum suis ecclesijs & locis sanctis Christi præsentia cõsecratis, bis destructa, nunc à Chorisminis, nunc à Soldano Babiloniæ exterminata. Eclipsis solis bis contigit per triẽnium. Terræmotus in Anglia plures, & maris insolita dilatatio. Consilũ generale bis celebratũ est, Romę scilicet et Lugduni. In vltimo Inperator Fredericus excõmunicatus & cassatus. Non procul à Ianua, videlicet in mari, multi prælati capti sunt, & nonnulli submersi. VVallia quoq; Leolino principe suo viduata, & postea duobus filijs suis Dauide & Griffino cito præuẽtis, legib⁹ Angliç & regis dominatui incuruãtur. Vasconia per Comitẽ Simonẽ edomatur, postea recalcitrãs regi inclinatur, & à vendicatione regis Hispaniæ liberatur. Maxima pars Hispaniç Christiano cultui restituitur per regẽ Castelliæ strenuissimũ: & nobilissimæ ciuitates scilicet Corduba, Sibilia, & magna Valentia, & aliæ quamplures, & insulæ opulentissimæ dicto regi mãcipantur, & fide catholica fideliter illustrantur. Papa velut exul & profugus, et ab vrbe expulsus, fugit à ciuitate in ciuitatẽ, locis plurimis latitando, persequente Frederico ipsum Innocentem quartum. Qui tandem Lugdunum veniens, ibi tutius latitauit. Iste tamẽ nullaten⁹ flagellũ domini castigantis recognoscens ecclesiã plus grauabat q̃ antecessores ei⁹ vniuersi. Tres apostolici sederũt infra duos annos, vacauit sedes papalis, per annũ & ix. menses. Suspenduntur prælati à collatione beneficiorũ donec illi satisfiat, pro quibus scribit vt eis prouideatur in quantũ duxerint acceptandum. Fratres Prędicatores & Minores ex præcepto domini papæ, vrgente obedientia, fiunt domini papæ thelonarij nuncij, & quasi legati: sedũli pecuniæ papalis collectores, prædicando, crucesignando, & iterum facto fine resumendo infirmis morituris & testamenta condituris assistendo. Omnia ad commodum domini papæ diligentes negotiatores, multimodis armati potestatibus, conuertebant.

Ordines multiplicabantur in Anglia, præter ordines Prædicatorũ & Minorum, videlicet fratres de Monte Carmeli, fratres Crucigerorum: & quidam qui se appellant fratres de ordine sancti Augustini, & multi alij. Item in Alemania & Francia mulieres quæ se Begninas nominant. Multi sancti in Anglia florent, vel de Anglia, beatus scilicet Eadmundus Cantuar. archiepiscopus, apud Pontiniacum tacens, choruscat miraculis, eiusdemq; frater magister Robertus. Sanctus Robertus heremita apud Knaresburg, virtutibus claret manifestis. Episcopus quoque Londini Rogerius, ad cuius tumbam signa appenduntur quamplurima, beneficiorum collatorum infirmis testimonialis. Item in Alemãnia, sancta Elizabeth Landegrauea de During. Sanctus Augustinus in Norvvegia, claris probatis & approbatis miraculis illustratur. Et extra istam quinquagenam, cito tamen post, apud Lincoln. Sanctus Robertus eiusdem ciuitatis episcopus, examinatis miraculis glorioſe nimis honoratur, vnde in eadem ecclesia, alij pristini sancti (scilicet) sanct⁹ Remigius & sanct⁹ Hugo, quasi congaudentes & applaudentes nouo confrati suo, sancto Roberto, licet non canonizato: sua Christi fidelibus beneficia miraculorum quasi circa impenderunt, vt eorum testimonium canonizationi equipolleret. Et non multos post dies, quẽdam puerum circiter annorum trium, quem Iudei circumciderunt crucifixerunt, & post excogitata tormenta in cruce occiderũt in ecclesia Lincoln. sepultus, multis sanitatis suffragia dicitur contulisse, ita vt ecclesia Lincolniensis beatissima prædicaretur, & à peregrinaliter eam adeuntibus honoraretur. Ipse quoque Ciceſtriæ Richardus adeo claruit miraculis vt viderentur Apostolorum tempora renouari. Reædificatur ecclesia VVestmonaster, sumptibus domini regis Henrici, & feretrum aureum ad opus sancti Eadvvardi de eiusdem thesauro fabricatur. Vasa insuper carissima impræciabilia & admiratione digna, cum gemmis & sericis pannis prælectis, & nouis libertatibus, eidem domui à rege conferuntur, ædificauitque dominus rex capitulum incomparabile. Albigensium, Iouinianorum, Bugororum, & aliorum errantium hæreses prædicatorum diligentia exuflantur. Interea sancta pars Christianorum (Saracenis ad votum sæpe triumphantibus) non mediocriter infirmatur, sed in Hispania iactura talis foeliciter instauratur. Antiochia turris insurgẽtibus arctatur, & vsque quaque ad ciuium vineas & agricuturas, & vsque ad muros ab eisdem appetitur & impugnatur. Pascha

hoc

hoc anno, ſuo loco debito, ſcilicet. vi. Kalendas Aprilis euenit, quod nunquam ea die euenit anno videlicet quinquageſimo. Omnia verò elementa, quod eſt notabile & ſignificatiuum, hac vltima annorum quinquagena inſolutum & irregulare detrimentum tollerarunt. Ignis quaſi fulgur temporibus hiemalibus frequenter reboauit, & terribiliter cecidit, & emicuit cõtra naturæ curſu cõſuetũ. Aër quaſi pregnans prænotato tonitruo, fulgure, & pluuiarũ mundatiõe caligauit perturbatus. Aqua quaſi mare ſolitas metas tranſgreditura & in mari vbi profunditas eſſe conſueuit arida aperuit, & loca cõ-
10 termina deuaſtauit. Terra quidam in Anglia, etiam in Cilitria terræmotus inſolitus pluries perhorruit, & in Sabandia ciuitatũ, villarum, mœnium, caſtrorum, eccleſiarum & multorum milium hominum abſorptio fuit & terribilis & inaudita.

Virginis à partu iam mille ducenta phebus,
Cum bis centenis & quinquaginta peregit
Annua, ſed viſum non eſt ſub tempore tanto,
Aprilis ſexto fuerit quòd Paſcha Kalendas,
Dum quinquagenus orbem percurreret annus.
Hoc tamen euenit anno, cui terminus hic eſt.
10 *Nec quinquagenis alijs, tot digna ſtupore,*
Sicut in hac, vidit quiſquis natusue renatus.

Hic quoque propoſuit frater Matheus Commẽtaria ſua terminare †Chronica.
propter imminentia quædam pericula. Si enim de potentibus vera dicantur & ſcripturæ commendentur, bella parantur: ei ſi taceantur, vel ſi bona pro malis annuntiũ, mutilabitur, & de blandimentis, adulationibus, & falſitatibus grauiter opus totale cõdenabitur & redarguetur. Libellus iſte author ſuo ager ſterilis poteſt merito appellari. Nã ſudor in cultura laborioſus, in colligendo neceſſis tempore, cõmoditatis omnimodæ carentia filex eſt, & ſpinæ &
20 tribuli pro fructibus colliguntur. Et quia iuuat inſeruiſſe ſpargere ſemen humo, ſperandum tamen eſt quod bona quæ homo non remuneran ingratus, dei largitas, plenius recompenſabit. Bonum quippe eſt ad dei laudem euentus rerum horribilium ſcribendo perpetuare, vt ſubſequentes legendo caſtigentur, mala quæ digna ſunt vltione deuitãdo, & bonum quod dominus plenè remunerat, operando. Dictus autem frater Mathe. Parriſius, dũ in propoſito fuiſſet hiſtorialem librum ſuum terminare, ſic ait.

Terminatur hic Mathei,
Chronica: nam Iubilei
Anni Dispensatio
Tempus spendet requiei:
Detur ergo quies ei
Hic & cœli solio. Et paulo post
Siste tui metas studij Mathæe quietas,
Nec ventura petas, quæ postera proferet ætas.

De admirabili tonitruo & corusca tione in vigilia Natalis Domini.

ANno gratiæ, Mccl. Rex Henricus Tertius, anno regni sui. xxxv. fuit ad Natale domini Vvintoniæ. Nocte autē Natalis domini tonitrus est auditus & visa choruscatio. Rex quia sperauerat in partes proficisci Orientales peregrinus, vbi aurum cedit in monetam, aureos cœpit desiderare & colligere, vt qui negocia expedire in curea regis desideraret, aurum potius quam argentum ipsi regi largiretur. Mortuo vt prædictum est Frederico omnes captiuos quos idē F. in vinculis tenuerat, fecit sibi illæ Cōradus ad vlteriora terræ trāsferri, & ad Palerniam, vel alias Siciliæ ciuitates, vt securior esset de illis: transmitti aliquos tamē illorum concessit Henrico filio imperatoris Frederici & nepoti regis Anglorum, redimendi, vel aliter ad arbitrium suum tractandi. Diebus autem sub eisdem mota est discordia inter Saracenorū potentissimos Soldanos: sed maxime inter Alapensium & Babiloniorū Soldanos & magistratus. Indignabantur & inuidebant, eo quod ipse Babiloniorum Soldanus acceperat in bello regem Francorum, famosissimum ac potentissimum: imo plus commouebantur, eo quod ipsum iam redemptum liberū abire permiserat, & iam tutus apud Aconem Christianis commorabatur. Summa autem redemptionis regis Francorum, erat sexaginta milia librarum auri primi & purissimi, absq; aliis denarijs communibus, videlicet Esterlingis, Turonēsibus, & Parisiensibus, qui ad infinitum numerum ascenderunt. Numerus autem interfectorum sexaginta millia, & viginti millia & amplius, exceptis submersis, fugitiuis dispersis, & eis qui vltro hostibus sese reddiderūt, & illi apostataruni qui plus aliis nobis nocuerunt. Prohibiti sunt Iudæi per regem & regales, sub magna pœna, ne carnes comederent, vi. Feria, vel in quadragesima. Odiosiores enim facti sunt regi Anglorum, quia improperatum fuit regi Frācorum, quasi pro opprobio & redargutione,

dargutione, quod Christiani festimene Iudeos habitare inter se, qui dominum eorum & deum tot lacessitum iniurijs tandem crucifixerunt. Momfredus, filius Imperatoris naturalis, respirans, insurgit contra papam. Nuthera ciuitas in qua plusquam. xxx M. Sarracenorum habitant, quam constituxit Imperator, non destruitur, sed à Mefredo protegitur. Guido frater regis, vocatus vt dicitur, venit in Angliã cũ aliis fratribus præditatis. Angli vilescunt & depauperantur, præcipue ciues London. Prælati & viri religiosi, papa iubente, & rege spoliante, in vilissimam seruitutem detruduntur. Papa venit Perusium. Vix rediit Comes Leycestriæ. S. de Valeon. sed multiplicatis viribꝰ iterũ remeauit. Hec detestabilis adiectio (Non obstante) enarrat Sanctorum scripta & facta. Cedit episcopus Dunel. Nicholaus, assignatur ei portio competens, videlicet Stoctona, Houedum, & Essentona. Henricus de Bathon. miles, & domini regis Iusticiarꝰ grauiter accusatus & diffamatus coram rege, vix mortem euasit. Comitissa Arundell, fundat vnam ecclesiam sanctimonialium non procul à Len, quæ Marcham dicitur. Rumor meruit in partibus Occidentalibus, quod Fredericus Imperator obierat die sancti Luciæ. Archiepiscopus Cantuariensis Canonicos London. eo quod eos visitare vellet cum maximo grauamine poterit conatur confundere, tandem visitauit sed cum moderamine. Obijt Guillelmus de Cantelupo regis Conciliarius, succedit Guillelmus filius eius. VVallia incuruatur legibus Angliæ. Confirmantur VVintoniensis & Roffensis electi. Papa recessit à Lugduno, venit sed vix Mediolanum. Obijt Paulinus piper regis Dapifer & conciliarius. Obijt Galfredus Dispesator, miles strenuus. Mirabilis pestis oritur in Francia de quibusdam nebulonibus videlicet passeribus ad triginta milia multiplicatis. Omnes tamen euanuerunt. Damiata ciuitas à Sarracenis solo tenus complanatur. Papa nouas condit decretales. Equinoctiali tempore mare metas suas longo spacio transgressum est. Regina Scotiæ, scilicet relicta Alexandri repatriat. Accepitis Tornamentis, apparet odium & inimicia inter Alienigenas & Anglos, & formidabile suscipit incrementum.

Alexander rex Scotiæ desponsauit Margaretam, filiam regis Henrici, apud Eboracum.

ANno gratiæ. M.cc.lij. Rex Henricus Tertius, anno regni sui. xxxvi. fuit apud Eboracum, vbi Alexander, iam rex Scotiæ, desponsauit filiam regis Angliæ Margaretam ad Natale domini, & rex

Angliæ

Angliæ, regem Scotorum balteo ibidem cinxit militari. Et rex Scotiæ fecit homagium regi Anglorum, Cõmittitur custodia regis Scotiæ, & reginæ, & regni, Roberto de Ros, & Iohãni de Baliolo. Iudei grauiter tallãtur. Accusatus grauissime Comes Leceſtriæ S. resignat custodiam Vasconiæ regi. Ariditas. iiij. mensibus maxima inualuit. Beneficiati in episcopatu Lincolniæ promouentur ad sacerdotium inuiti. Conradus prosperatur in guerra contra papam: nec prosunt papæ rapinæ consuetæ. Obijt Robertus Passelevv vetus Anglicus & inueteratus, quo machinante amiserat abbas Rameſiæ, potissimam partem mundinarum sancti Iuonis. Multorum autem sicut & eius pacem perturbauerat, & minuit possessionem. De ipsius moribus non moralibus, multa in hoc libro præscribũtur. Sopita est discordia, quæ fuit inter abbatem VVestmonasterieſem, & eius conuentum, rege procurãte. Obijt victoriosissimus rex Hispaniæ Aldefonsus. Doluit inde rex Angliæ, sed plus Blãchia. Cõfertur Vasconia Eadvvardo, nec fit mẽtio de Comite, cui quõdã fuerat concessa, & incantata, & ipse in possessione constitutus. Aestus & ariditas maxima & diuturna in æstate. Factũ est hastiludiũ quòd Tabula rotunda vocatur, vbi periit strenuissimus miles Herualdus de Munteinni. Obijt Gulihelmus de Hauerhulle clericus regis & thesaurarius. Ecclesia Eliensis nobiliter per episcopum Hugonem reperata dedicatur. Obijt Comitissa Margareta de Riparijs. In festo sancta Eadvvardi fuit magnum consilium Londini, vbi rex auxiliũ pecuniare postulat; episcopus autem Lincolniæ Robertus primo contradixit, postea uhi animati per cum restiterunt. Talliantur ciues Londinen. quos Barones consueuimus appellare, quasi serui vltimæ cõditionis. Galfridus de Langleia, qui miles & iusticiarius de Foresta, supra modum nobiles. Borcales fictis de causis pro captura carnis ferinæ depauperatus deponitur à balliua, & vnus de custodibus reginæ Scotorum constitutus ibi tantum tyrannizauit vt ipsius impetus nobiles Scotiæ non poterant tollerare, & amouerant eum. Ipse autem ad seruitium Eadvvardi se transtulit, in quo seruitio multos regi & Eadvvardo (sicut dicetur in sequentibus) fusitauit inimicos. Hunc nutrierat & exaltauerat Robertus Passelevv, sed postea more cuculi, nutritus nutrientem supplantauit. Eodemq; anno venit magister Albertus domini papæ clericus specialis, & notarius, offerre Comiti Richardo regnum Apuliæ. Sed cum Comes exigisset securitatem videlicet quædam castra domini papæ & obsides vt

fides vt esset in possessione, et aliqua saltem securitate de papali promisso. Respondit Albertus se papam super hæc conuenire. Albertus interim multa sibi beneficia acquisiuit, quibus acquisitis, transalpinauit, & audita (dominus papa) Comitis respõsione, noluit aliquod propositũ continuare de præmissis. Eodem tempore venit in Anglia archiepiscopus Cantuar. Bonifacius, cuius aduentus paucos prælatos, & multo pauciores laicos (quod inuiti dicimus) letificauit. Ortũ est graue scandalum, & discordia hostilis inter archiepiscopũ Cantuariensem & electum VVintoniæ, eo quod electus Officialem archiepiscopi, magistrum videlicet Eustachium, fecit capi violenter in ecclesia de Lambeth, cum quodam capellano, & indecenter nimis tractari & abduci: vigilanter igitur procurantibus rege pro fratre suo Aeth. & regina pro auunculo suo archiepiscopo, vix tandẽ tantaque est sedata perturbatio. Eodemque anno, prima dominica Aduentus domini, obijt dominarum domina secularium Blanchia, post multas quas pro filijs suis sustinuerat tribulationes. Iohannes Mansel domini regis clericus, & conciliarius specialis, industria sua promerente, ad inestimabiles redditus prouehitur & possessiones. Ipso quoque anno, episcopus Lincoln. Robertus, fecit diligẽter computari alienorum redditus in Anglia, per istum papam scilicet Innocẽtium promotorum, & inuentum est quod numquam aliquis prædecessorum suorum in triplo aliquos sui generis vel patriæ tot ditauerit. Temporibus quoque sub eisdem permisit rex astutè nimis viros religiosos affligi à nobilibus viris, qui canibus venaticis vtebãtur, eorum vicinis, adeo vt eorum libertates enaruarentur, & culturę conculcarentur. Eodm anno statuit papa Innocentius, vt Cardinales capellis rubeis vterentur.

De perturbatione comunij apud VVintoniam.

ANno gratiæ. Mcclij. rex Hericus Tertius, anno regni sui. xxxvij. fuit in Natali domini apud VVintoniã, qui iuxta ritum tantæ solennitatis, ciues VVinton. fecerunt xenium nobilissimum. Quos idem rex nuper obligarerat ad ducẽtes marcas eidem in breui persoluẽdas. Quod quidem festum non modice obscurauerat discordia præmota inter archiepiscopum Cantuar. & electum VVinton. rege tantum procurante, pro iniuria quadam magistro Eustachio de Len, officiali suo, facta per eundem electum, & ob hoc excommunicationis sententia innodatum: quam tamen commotionem rege & regina procurantibus in breui commutauerunt in pacem.

Conuocati

Conuocati tunc temporis in præsentia regis prælati Angliæ, & instãter petentes chartas suorum custodiri prædecessorum, regis super hoc quàm citius obtinuerunt assensum. Et data super hoc sententia, candelis accensis hoc manifestarunt in publicum, vnde gratanter anguerunt contributionem, quam ab eis rex petierat, non modicã. Frater quidam de ordine Prædicatorum, Petrus nomine, à Mediolanensibus, pro assertione veritatis, & fidei defensione, eorum vitia, errores, & hæreses redarguens, latenter interemptus est. Quem dominus papa à miraculorum indicijs manifestatum, martyrem duxit magnifice canonizandum. Ciuis quidam Bononiensis Brãcaleo nomine, creatus est in Senatorem Romanum. Qui potestate suscepta, iusticiam in omnibus terribilẽ exercuit, & suspensis malefactoribus commissam sibi vrbem & populum laudabiliter gubernauit. Iudæi non pauci effugantur à Francia, transmisso super hoc de Terra sancta regis Franciæ mandato. Improperabant enim eisdẽ Sarracẽi, quòd iniuste eos Christiani impugnant, cum falsos Iudæos Christi sui peremptores inter se degere permittant: iustum enim esset eos prius eijcere, & postea ad alios sibi rebelles festinare. Obijt abbas sancti Augustini, & eorum præcentor eidem eligitur subrogari. Comitis verò Gloceſtriæ Richardi filius primogenitus desponsauit neptẽ regis Angliæ, filiã scilicet Guidonis Comitis Engolismi, de Pictauia oriundã, ætate paruulã, immo infantulam, procurante hoc rege H. & pro maritagio vsque ad v. milia marcarũ regaliter largiente. Comes Leceſtriæ resignauit custodiam Vasconiæ, & eam sibi proposuit rex Hispaniarum vendicare, habẽs de donatione eius antiquam chartam regis. H. sufficientem, ac regum Richardi & Iohannis confirmationem. Hoc cum audisset rex, vehementer doluit prædictum Comitem scilicet ab huius custodia semotum, quippe quia vir potens erat, & in arduis sapiẽs, & defensor tutissimus, eumque studuit amotum restituere, vnde Comes clam secessit in Franciam, onus huius declinans iterum resumere: quem Franci non modice affectabant Senescallũ Franciæ habere, sed minime valuerunt eum ad consensum inflectere. Comes Glouer. Richardus, & Guihelmus de Valencia, transfretarunt, principaliter vt matrimonium prædictum ad effectum perducerent: secundario vt in quodam hastiludio, tunc tẽporis acclamato, trãsmarino, se suasq; vires & audaciam, & equorum suorum ausu probarent temerario celeritatem: qui prostrati, spoliati, & baculati, fomentis & balneis indiguerunt

digerunt diuuinis. Tunc temporis, quarto die, visa est Luna antequam esset prima pronunciata. Iuuenes Londinenses, stanno pauone pro brauio, ad quindenam vires suas ad equorum cursus fuerunt experti. Quidam autem tirones de familia regis, super hoc indignantes, conuiciabantur eisdem, eis se in certamine opponentes, quos ipsi Lodinenses cum fragmentis hastarum rubricantes & laniantes ab equis suis deiecerunt præcipites, & fugauerunt fugientes. Quærelis igitur super hoc multiplicatis regi, rex ad solitam se conuertens vltionem, magnam à Londinensibus petijt pecuniam. Post paucos dies auditū est, quod Regula in Vasconia, cum sancto Milione, & multa alia castra, capta sunt & amissa, & strages hominum erat non minima. Rex igitur non mediocriter formidans, ne per tales amissiones tota Vasconia pateret discrimini, constituit vt missis breuibus, per singulos comitatus clamaretur vt cuilibet arma debita & consueta conferentur, & insufficientia essent monstrarentur, vt scilicet si necesse incumberet, quiuis ad præliandum paratus existeret. Videret præterea vt quicunque xv. libras terræ haberet, miles efficeretur. Similiter vt excubantes vigiles in qualibet ciuitate constituerentur, qui vicos & plateas, exitus & introitus diligenter custodirent. Propidit insuper vt si quis à latrone vel ab alijs obiter damnificaretur, ipsi quibus patriæ imminebat custodia, læso satisfacerent, & malefactores insequentes ab eisdem patriam mundarent. Quiæ quia sine communi baronagij assensu prouisa sunt constitui generaliter, minime valuerunt. Obijt magister Richardus de Wyz episcopus Cicestriæ iiij. Nonas Aprilis, vir eminentis scientiæ & eximiæ sanctitatis, & quandoque beati Eadmundi Cantuar. archiepiscopi clericus & consiliarius specialis. Huius autem Richardi assertionibus & fratris Roberti Bacun de ordine Prædicatorum, certissimus: Frater Matthæus Parisiensis, memorati S. Eadmundi vitam à fide digna sibi relatam diligenter perscripsit. Post recessum, comitis Simonis de Vasconia, cœperunt Vascones bella ad inuicem mouere, alter alterius castra inuadere, homines captiuare, ædificia in fumalis redigere. Ex quibus primus fuit Gastodominus Blaudæ & Peregoti, qui se transtulit ad regem Hispaniarum, vt inde plus regem Angliæ infestaret. Et sic hostes regis in Vasconia animabat, ita vt Burdegalis, quæ tota Vasconiæ victualia consueuit ministrare, cœpit egere. Dominus rex concessit ecclesiæ de Wolsham, & non firmauit, vt quotiescunq; domum illam contigerit vacare, conuentus tam

de Baronia quam de possessionibus ecclesiæ liberam habeat pro voluntate sua disponendi facultatem, duo insuper mercata, & alia bona eidem contulit, & super his chartam suam, licet prius obtentam, iterum confecit. Cum ecclesia Romana sui præsulis & pastoris diutius viduaretur præsentia, rogatus est dominus papa solenniter à Romanis, vt Romam rediret, gregem suum more pastoris gubernaturus: qui tamen retardatus iterum vocatus est & solenniter, hoc adiuncto, vt scilicet nunc veniret aut nunquam. Quo audito dominus papa, de mora timens periculum trahere, à Perusio recedens, Romam vsque properauit. Et licet in multa tenebatur pecunia eisdem, quam pro eo contra Fredericum expenderent, gaudenter & reuerenter ab omnibus susceptus est. In quindena Paschæ, adunato magno parliamento, petierunt prælati ferè omnes, insimul congregati, vt dominus rex chartas conseruans & libertates, quas sepius premiserat, sanctã insuper ecclesiam permitteret suis gaudere libertatibus, maximè de electionibus prælatorum tam cathedralium ecclesiarum, quam conuentualium. Quæ omnia rex se indemniter obseruaturum protestans eorundem vna cum alijs magnatibus, ad suæ præcipuè peregrinationis subsidium, postulatum de contributione reportauit assensum. Concessa est igitur regi decima pars prouentuum ecclesiasticorum per triennium, à militibus verò scutagiũ illo anno, scilicet ad scutum tres marcæ. Rex autem bona fide promisit se omnia inuiolabiliter obseruaturum, quæ & alias multocies iurauerat, & pater suis Iohannes primo affirmabat, & vt certiores fierent de promisso, præcepit super hoc in præsentia sua sententiam proferri in publicum, quod & factum est hoc modo.

Sententia excommunicationis lata contra transgressores libertatis ecclesiæ.

Reliqua quære in historia Matthei Paris.

Tertio igitur die Maij, in maiori aula regia Westmon. sub præsentia & assensu domini Henrici, dei gratia, regis Angliæ. &c. Quo facto, prolata fuit in medium charta patris sui, in qua iterum concessit idem I. rex mera voluntate, vnde recitari fecerunt libertates prædictas. Dum autem rex memoratam sententiam audisset, tenuit manum suam ad pectus suum sereno vultu & voluntario, & in fine, proiectis candelis & fumigantibus, dixerunt singuli: sic extinguantur & fetcant in inferno omnes huius sententiæ incursores, & respondit rex cum omnibus astantibus, Amen. Amen. Episcopus autem Lincolniæ Robertus, huius rei suspicans instabilitatem, fecit illico per totam Diocesim Lincoln. memoratã renouari sententiam.

Tunc

Tunc temporis Burdegalenſes ſignificarunt regi, quod niſi feſtinanter veniret in Vaſconiam, omnia foret amiſſurus, addẽtes quod per tyrannidem Simonis, Comitis Leceſtriæ, multos ſubditos & amicos perdidiſſet, quod falſum eſt quia multocies plures rebelles & fortiores edomitos regis ſubdiderat dominationi. Fecit igitur rex acclamari voce præconia in Vaſconia, quòd nullus ex tunc Comiti Simoni intenderet vel obediret, addens quod propter oppreſſiones & quærelas eorum depoſuit prædictum Comitem, & chartam quam de obtinenda Vaſconia, per triennium ſequens præfecerat eidem, præcio redemit. Quod Vaſconibus quam plurimum placuerat, ex quo ſciebant eius dominationem expiraſſe, ſeque regi inimicos facilius exhibere. Ernaldus de Boſco, miles, conſtitutus eſt prothoforeſtarius loco Roberti Paſſevve, ſcilicet in partibus Auſtralibus Angliæ, vſque ad fluuium qui dicitur Trenta, Iohannes verò de Lexintona, miles, à dicto flumine vſque ad regnum Scotiæ, loco Galfridi de Langlea. Miracula manifeſta celebrantur ad tumbã Richardi, epiſcopi Ciceſtrenſis. Cuius corpus exanimatũ, inuẽtum eſt ciliciatũ & circulis ferreis conſtrictum. Eligitur magiſter Iohannes Clipping, in epiſcopum Ciceſtriæ, eiuſdem eccleſiæ canonicus. Emanarunt apoſtolica mandata per circuitum, vt quilibet epiſcopus, tam tranſmarinus quàm cismarinus, diſtrictè viſitaret monachos omnes, tam exẽptos quam non exemptos, in ſua Dioceſi cõſtitutos, & eoſdẽ cõpelleret ad quoſdã articulos obſeruãdos, qui nec ad regulã S. Benedicti pertinẽt, nec de eius ſubſtãtia exiſtunt, vnde Franciæ monachi, pacẽ ſibi cogitantes præuidere, datis iiij. milibus librarũ Turonenſiũ domino papæ, huiuſmodi impetũ cõpeſcuerũt. Abbas ſimiliter S. Albani, cũ cæteris paribus ſuis & eorũ conuentib⁹ ad præſentiã domini papæ appellauit quam citius. Circa kal. Iunij, rex certificatus de deſolatione Vaſconiæ, milites omnes per Angliã, ſibi ſeruitiũ militare debẽtes, fecit ſũmoneri, vt in octauis S. Trinitatis parati eſſẽt apud Porteſmue, in Vaſconiam cũ rege trãſfretaturi; & eam ad dominiũ ſuum & pacẽ potẽter reuocaturi. Captis interim vſque ad mille nauibus, earum cuſtodes, vento carentes, per tres ibi menſes moram protraxerunt, & rex theſauro pro magna parte iam conſumpto, à propoſito eſt prepedit', ita quòd tranſitus ille dei videtur fauore deſtitutus. Obiit epiſcopus Landauenſis Gulielmus, cuius obitum cecitas ſeptennis ſubarrauit. Comes Rogerius Bigotus, Mareſcallus Angliæ, filiam regis Scotiæ, quam anteà

ſpreuerat, iudicio eccleſiæ ſalubriter eruditus: ad matrimonium libens accedens & tutus reaccepit in vxorem. Rex autem vento diu deſiderato ſibi proſperante, viij. Idus Auguſti, valedicens Angliæ, Neptuno ſe commiſit, conſtitutis regni ſui cuſtodibus Richardo Comite fratre ſuo, & regina commiſſo eorum cuſtodiæ Eadvvardo primogenito ſuo. Circa Aſſumptionem beatæ Mariæ, applicuit rex in Vaſconiam apud Burdegalim: occurrētes autem ciues, ipſum vt decuit reuerenter ſuſceperūt. Iuſſit igitur illico regulam obſidione vallari, vbi quamplurimi hoſtium ſuorum Gaſtonentium latitabant, ipſo Gaſtone ad regem Hiſpaniæ confugiente, cuius ſe fecit amicum, & Vaſconiæ (eum vt dicebant contingens) eidem promiſit dominium. Audientes Franci quod rex Angliæ in Vaſconiā aduentaſſet, timenteſq; ne Pictauenſes tranſfugium facerent ad regem Angliæ dominum eorum, frugalem manum illuc militarem deſtinauerunt, non permittentes eos habere cuſtodiam caſtrorum vel ciuitatum: & ſic licet inuiti fideles effecti, nec Francis nocuerūt, nec Anglis prodeſſe potuerunt. Obiit Thomas de Hereford archidiaconus Northumbriæ in octauis ſancti Laurentij, fine ſancto & beato: hic quandoque beati Eadmundi Cantuarien. archiepiſcopi diſcipulus in ſchola, & ſocius extitit familiaris, vnde factus eſt ei vſque ad mortē ſecretiſſimus. Similiter & magiſter Richardus, poſtea factus epiſcopus Ciceſtriæ, eiuſdem ſequi nitebatur veſtigia. Hic quia pauperū fuerat amator, cuidā pauperimæ domui, fratrum ſcilicet de Monte Carmeli, corpus ſuum delegauit. Hunc ſanctum archidiaconum Thomam, ſimiliter & epiſcopum Ciceſtriæ Richardum, licet non Romæ canonizentur, ſancti Eadmundi contubernio credimus indubitanter ſociati. Hos igitur tres beatos, Eadmundum, Richardum, & Thomā, dei confeſſores, Anglia in præſenti produxit glorioſos. Miles quidam de electioribus regis Franciæ, exiſtentis tunc in Terra ſancta, non mediocriter accenſus de filio ſuo milite ſtreniſſimo, quem idem rex ipſo neſciente fecit ſuſpēdi pro trāſgreſſione quadam, de quo etiā idem rex fideliter promiſit patri ſuo prębere remedium: cuidam ſe Soldano, Chriſtianis derelictis tranſtulit, & de amico factus eſt eis inimicus, & Paganis aditis factus eſt apoſtata formidabilis. Cū dominus papa ſignificaſſet per apoſtolica ſcripta epiſcopo Lincoln. Roberto, ſicut (& multis aliis pluries fecerat) pręcipiēs vt aliquid faceret q; eidē epo videbatur inſtitū & rationi diſſonū: reſcripſit idē ep̄s dño papæ in hęc verba.

Reſcribit

Reſcribit domino papæ R. Lincolniæ epiſcopus.

Salutem, &c. Nouerit diſcretio veſtra quod mandatis apoſtolicis affectione filioli deuotè & reuerenter obedio. &c. Reliqua quære in hiſtoria Matthei Paris.

Cum hæc epiſtola ad noticiam papæ peruenisſet, ipſe dominus papa valde cõmotus, ipſum ꝓpoſuit mittere in tantã & ꝓcipitarẽ confuſionẽ, vt toti mundo foret ſtupor & tremoris exemplũ: tandẽ tamen cõſilio ſaniori emollitus ſub diſſimulatione permiſit trãſire, ne maiorem videretur ſuper hoc tumultum excitare. In vigilia aſſumptionis obiit venerabilis vir Ranulphus abbas Rameſiæ: domum ſuam & gregam, tam in ſpiritualibus quam temporalibus, relinquens abundantem. Rex nuncios ſuos ſolennes deſtinauit ad regem Hiſpaniæ, ſcilicet epiſcopum Bathonien. & Iohannem Mahſel clericum ſuum ſpecialem, poſtulans ſororem ſuam Eadwardo filio ſuo primogenito, & hæredi regni Angliæ legitimo matrimonialiter copulari, & vt ipſe rex eundem, E. cingulo decoraret militari. Epiſcopus Lincolnienſis Robertus, ægritudinis lecto detentus, in ſpiritu cognoſcens tribulationes eccleſiæ in proximo imminere, recitanſque coram clericis ſuis quædam facta Romanæ curiæ, grauiter redarguit tam fratres Prædicatores quam Minores, dicens quod eorum ordo ideo in paupertate voluntaria, id eſt, ſpiritus cõſtituitur, vt liberius magnatum errores ab eiſdem reprehendatur. In hoc autem quod ipſi peccata magnatum audacter non redarguunt eoſdem hæreticos dixit eſſe manifeſtos, & addidit.

Hæreſis eſt ſententia humano ſenſu electa, ſcripturæ ſacræ cõtraria, palam edocta, pertinaciter defenſa. Hæreſis cum Græcè electio eſt Latinè. Dare autem animam animarum paruulo, ſecundum eſt alicuius prælati, humano ſenſu electa propter carnem vel meritatem, & eſt ſcripturæ ſacræ contraria, quæ prohibet eſſe paſtores qui non ſunt idonei ad arcendum lupos, & eſt palam edocta quia manifeſtꝑ portatur charta ſigillata vel bullata, vel eſt pertinaciter defenſa: quia ſi quis voluerit contradicere ſuſpenditur, & excommunicatur. Cui autem tota diffinitio hæreſis conuenit, hæreticus eſt: ſed quiſque fidelis tenetur ſe opponere hæretico quantum poteſt, qui ergo poteſt cõtradicere & non cõtradicit, peccat, & videtur fautor eſſe erroris, ſecũdum illud Gregorij. Nõ eſt ſeruulo ſocietatis occultare, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Cũ aũt hæc et alia multa lugubria, quęcula voce, de ſtatu eccleſiæ ꝓpoſuiſſet epiſcopi memoratus, ab hinc

Hæreſis quid.

mundi exilio, quem semper exosum habuit, in nocte sancti Dionisij, apud Bugden, mannerium suum, fœliciter ad dominum migranit. In eadem verò nocte, vt dicitur, episcopus Londinensis Fulco, cũ esset prope illud manerium, audiuit signum dulcissimum in sublimi pulsari. Fratres etiam quidam Minores versus illum locum properantes, illius mortis ignari, classicum mellitum in sublimi audierunt campanarum, inter quas vnum signũ dulcissimũ articulatim audierunt prælectum. Tandem verò cognouerunt vtrique illam visionis seu auditionis horam extitisse, in qua idem sanctus episcopus fœliciter migrauit à corpore. Iste Robertus episcopus Lincoln. de ima Suffolchiæ gente, in villa de Strodbroke, traxit originem. Obijt Gulielmus de Vescy, miles quidam de nobilioribus baronibus Borealium partium Angliæ, rege tunc in Vasconia existente, & eandem custodiam Alienigenæ cuidam cõmittente. Defuncto vt prædictũ est episcopo Lincolnię Roberto, orta est discordia inter archiepiscopũ Cantuar. & Canonicos Lincolniæ. Vendicabat enim archiepiscopus potestatem conferendi præbendas & redditus in eodẽ episcopatu tunc vacante. Canonici verò cum multis clericis ius huius non ignorantibus, contradixerunt, vnde archiepiscopus eos & omnes contradictores excommunicauit, sed magister Gulielmus Lupus eius faciem contradicens, pro omnibus ad sedem apostolicam appellauit. Alienora regina Angliæ, peperit filiam Londini, die S. Catherinæ, quæ ab archiepiscopo Cantuariensi baptizata, à die natiuitatis suæ nomen sortita est Catherinæ. Parisijs orta est discordia sumptuosa inter scholares & fratres Prædicatores. Noluerunt enim ipsi fratres approbatis cõsuetudinibus & iuribus vniuersitatis subiacere, sed pro voluntate propria regere & cessare, aliaque cõmunitati contraria perpetrare, vnde vtrobique Roma petita, consumpta pecunia & labore, vix è pace reformata. In ecclesia verò Lincoln. cumulantur diatim miracula miraculis. Operante enim domino pro prædicto S. Roberto, alijs sanctis, qui in eadem requiescunt ecclesia, (videlicet S. Remigius & S. Hugo) ad beneficia fidelibus impendenda suscitantur. Hic verò Robertus bonum habens zelum ad dominum & proximum, licet canonicos suos multum vexauerit, & in religiosos terribiliter & religiosas fulgurauerit, cõfidenter tamen dico quod plus deo placuerunt eius virtutes quàm displicuerit excessus, quod nũc per miracula ad tumbã eius manifestãtur obtemperãtia.

* De perendinatione regis Henrici apud Besancium.

Anno

ANno gratiæ. M.cc.liij. rex Hericus Tertius, anno regni sui. xxxviij. fuit ad Natale domini in Vasconia apud Besanceam, vbi Vasconensibus in vestibus duplicibus, & alijs rebus desiderabilibus, præciosa contulit donatiua: Regina autem surgens à puerperio, domino suo regi de suis redditib' quingẽtas marcas transmisit. In crastino verò beati Thomæ martyris, Lincolnienses canonici elegerunt sibi in episcopum magistrum Hericum de Lexintonia, eiusdem ecclesiæ decanum, qui transfretans vt regi præsentaretur, corã eo formidabat apparere, quia ipsum & totum capitulum rex precibus sollicitauerat, vt episcopum Herefordensem eligerent, quod tamẽ omnes renitebant: veruntamen rex non inueniens in dicto electo causam reprobationis ipsum admisit. Circa idem temp' vocauerat rex, reginam & primogenitum suum & hæredem Eadvvardum, vt ad eum venire quantocius non omittant, vt ad effectum duceretur quod prælocutum est de matrimonio inter ipsum & regem Hispaniæ contrahendo. Veneruntin Franciam quidam Sarracen. ad fidem Christi conuersi, quorum quidam erant baptizati, quidam verò baptizandi. Et hęc fuit eorum causa conuersionis: viderant enim quondam regem miraculosè à manibus potentissimi Bbabioniæ Soldani liberatum, maximã insuper regis in aduersitate patiẽtiam, inflexibilẽ in proposito constantiã, & quòd post captionem suam, morã continuauit, castra firmauit, ciuitates cõtra dei hostes communiuit, quòd pro amore dei sui regnum suum deseruerit, se maris, bellorum, alienorumque regnorum periculis expositurus, pro animabus infidelium lucrandis laborauit. Orthodoxorum insuper informatione didicerãt, quòd Mahumeti lex spurcissima, animarum est intoxatiua. Attulerant autem regis Franciæ literas patentes, vt de elemosinis regis sustentarentur donec ipse veniret in propriis partes, cis plenius prouisurus. In septuagesima verò applicuerunt naues quasdam Barbarorum, rabie verorum agitatæ, magnæ quidem & elegantes, quibus non sunt visæ penes nos consimiles, armamentis nauibus & velicis, victualibusque omnimodis communitæ, & appulsæ sunt non longè à Boruico. Et cum interrogarentur, quinã essent, noluerunt vel forte nescierunt intelligi inter nominare, qui, cur, vnde, vel qualiter aduenissent; nec lingoam eorum aliquis ex baliuis intellexit, vnde permissæ sunt in pace regredere. Visæ sunt etiam aliæ tales naues super mare. Gasto de Biarde (congregata hostium regis multitudine) tenere attentauit ciuitatem Baoniæ

seditiosè

seditiose & hostiliter intrare, eamque occupare. Est autem Baionia sita super mare, secunda in tota Vasconia ciuitas. Sed pluriq; de ciuibus quosdam admittentes de hostibus regis, quia & ipsi cum oderant, comprehensi sunt per regis fideles, & cum alijs proditoribus puniti. Iohannes Hansard non vltimus inter partium Aquilonariū optimates obijt (in expeditione) funere generali. Cessante aūt frigoris asperitate, quæ fere tota illa hieme inhorruerat cōtinuata, tanta ouiū & ferarum pestis sequebatur mortifera, vt ouilia ouibus, foreste ferīs vacuarentur: in copiosis autem gregibus vix pars dimidia remaneret. Dominus papa considerans liberales artes iam in mechanicas fuisse pœnè conuersas propter lucrum, adolescentesque ætate & scientia satis simplices, cathedras ascendere (indignè) magistrales: vt eleuati timeantur, & facti venerabiliores sine fundamēto ad culmina scandant celsiora: scripsit super hoc eleganrem epistolam ad omnes prælatos in regnis Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Vvalliæ, Hispaniæ & Hungariæ constitutos, salubre prouidens consilium contra huiusmodi indiscretam præsumptionem, quam alibi sedulus indagator poterit reperire. Cogitante papa Innocentio, vt generaliter dicitur, ossa episcopi Lincolniæ Roberti extra ecclesiam proijcere, nocte sequenti apparuit ei idem episcopus, vt dicitur, pontificalibus redimitus, vultuq; sereno, & immutato austero, ac voce terribili ipsum papam affatur, pungens ipsum in latere cuspide baculi pastoralis, et dixit. Senebaldo papa, propositi ne ossa mea in mei et ecclesiæ Lincolnensis opprobrium extra ecclesiam proijcere? Vnde hæc tibi temeritas? Nullam potestatem in me habere te dominus amodo patietur: scripsi tibi in spiritu humilitatis, vt errores tuos corrigeres, sed tu monita salubria contempsisti: ve qui spernis, nonne & tu sperneris? Sic recedens ipsum papam quasi lancea transoerberatum dereliquit, cum suspirijs ingemiscentem. Quinto Kalendas aprilis cōfirmatus est electus Lincolnien. videlicet Henricus de Lexintona, Decanus eiusdem ecclesiæ, ab archiepiscopo Cantuarien. B. Mense autem sub eodem, videlicet tertio, Idus Maij, obijt episcopus Carleolensis Silvester, supinus corruens de gradu, & omnium dissolutis compagibus expiratus. Eodem tempore videlicet nono Kalendas Aprilis, obijt Comes de Ferrarijs Gulielmus, filius Gulielmi, vir discretus & legum regni peritus, hic in carpento vehiculo vehi solebat, & dum quadam die vehiculum suum super quendam pōtem, videlicet apud S. Neotum raderet euehendum, ipse contritis membris ad

bris ad mortem rendebat velocius. Anno eodē confectum est chrisma in ecclesia sancti Albani, à venerabili episcopo Bangoriēsi Richardo. Commissum est tunc temporis bellum cruentissimum in confinio Flandriæ & Brabantiæ, inter Francos & Flandrences ex vna parte, & Comitissam Flandriæ & eius complices, videlicet Gulihelmo de Hollandia regem Almanniæ, & multos alios magnates Brabantiæ & Alemanniæ ex altera parte, pro duobus filijs dictæ commitissæ de viris duobus progenitis. In quo certamine lamentabiliter ceciderunt bellatores strenuissimi, ita vt de vna ciuitate Flandriæ iacuerunt ad decem milia interempti. Tandem cessit victoria Gulihelmo de Hollandia regi memorato & Alemannis. Franci autem victi, vulnerati, & pro maiori parte trucidati, deteriorem calculum subierunt. In abissum igitur disperationis & desolationis Franci præcipitati, significebant domino regi Franciæ, in partibus adhuc transmarinis commoranti post redemptionē suam, vt ad propria quantocius redire properaret, addentes qualiter coronam Franciæ titubaret per superbiam mulierem, Comitissæ videlicet Flandriæ, quæ duobus innitens filijs & duobus viris, totū regnum Galliæ repletuit angustijs. Ipso tēpore missus erat pro negocijs regni Angliæ ad partes illas domin⁹. l. Prior de Nouoburgo. qui super hijs casibus certificatus, hęc scripturę pleni⁹ & ꝓcessiue cōmendabat. Captorum autem & occisorum magnatū, militum, seruientium, & de copijs armatorum, in illo prælio ad plusquam centena milia dicitur numerus ascendisse. In quindena Paschatis congregati magnates Angliæ ad parliamentum Londini, per tres fere septimanas aduentum Comitis Richardi inaniter expectarūt: quibus rex significauit, quod pecunia & viribus indigebat ampliori-bus. Responderunt autem omnes quod nequaquam ad succursum domini sui regis corporaliter venire omitterent, si de hostili aduentu regis Hispaniæ, hoc comminantis vt dicebant, plenius certificarentur. Mirabanturque quòd idem rex nunquam tempori, quo Comes Legeocestriæ Simon, Vasconiæ præfuit, eam vendicauit. Vnde argumentis huiusmodi. Sed per eūdem Comitem qui tunc de partibus rediit transmarinis, veritatem nuntians, super hoc magnates edocti, falsū intelligentes huiusmodi esse mandatū, cū indignatione redierūt. Exigente Comite Richardo non modicam pecuniam, à Iudęis ad opus regis, quamplurimum indigentis. Helias de Iondon pontifex Iudæorum, respondit pro omnibus. O domini videmus

mus quòd dominus rex nos delere proponit de sub cœlo: det nobis petimus licentiam suam: ecce parati sumus de regno suo exire, & recedemus irredituri. Hæc cū singultibus & lachrimis dicebat amarissimis vndè magnates, eorum miserti, eos permiserunt recedere. Irruptio alia hostiliter facta est inter Francos & Alemannos. Frisones, qui neutraliter se habebant, à Gulihelmo de Hollandia hostiliter impetuntur. Tunc temporis, scilicet. xvi. Kalend. Iunij, consecratus est in episcopum, Lincolniensis electus, Henricus de Lexintona, ab archiepiscopo Cantuariensi Bonefacio, in partibus transmarinis. Cùm in exercitu regis in Vasconia VValleses quidam punirentur à fratribus regis & Pictauiensibus, nulla prius mota quærela super hoc coram Comite Herefordensi, qui secundum antiquitus Constabularius esse dinoscitur regij exercitus, & super hoc idē Comes quærimoniam coram rege fecerat, nil nisi subsannas reportaret, indignantes super hoc Angli, proposuerunt in Pictauienses irruere. Rex autem paueſcens, veniamque humiliter postulans, vix furorem eorum compescuit quin sanguis latius inundaret. Vndè quidam magnatum videntes pacis firmitatem elongari, de regis tamen licentia, quàm citius redierunt ad propria. Reuocatum est & cassatum immanū iudicium, quo Henricus De la mare, Iusticiarius itinerans, fecit amerciari domum sancti Albani ad centum libras, eò quòd homines abbatis non venerūt coram eo extra libertatem S. Albani, sicut nec debuerunt. Vnde impetrauit idem Abbas literas regis super hoc, regina & Comite Richardo existentibus regni custodibus, regeque agente in Vasconia. Concessum est eodem anno à rege Henrico, quòd monachi de VVestmonaster. & eorum successores, coram quibuscunque Iusticiarijs habeant extractas Rotulorum de amerceamētis & omnimodis finib⁹ hominum suorum, & de catallis fugitiuorum & damnatorum eorundem. Indè autem fuit prius charta confecta & illis concessa anno gratiæ. Mccli. Quo etiam anno concessum est eis, quòd conuentus habebit quæcumq; eos contingunt tempore vacationis. Cùm VVinchelsienses reginæ transfretaturæ nauem parauissent sufficientem, Iermuthenses verò Eadvvardo multò pulchriorem, mota est inter eos discordia, ita vt naue pulchriori fracta, nautas inuadentes quosdam vulnerauerunt, quosdam interemerunt. Vnde quærela super hoc reposita non modica, ad tantę transgressionis vltionem omnes vnanimiter intenderunt. Regina autem huiusmodi perturbata contentione, cùm ad

transfre-

transfretandum paratis omnibus & ipsa pararetur, ecce aliud mandatum regis priori contrarium aduenit, ne regina transfretaret. Læsa igitur vtrobique & angustiata, quid ageret excogitat. Ad se autē conuersa, à proposito statuit non differre se, sed cum filijs suis & familia nobili sub ducatu auunculi sui, Cantuariensis archiepiscopi, quarto Kalend. Iunij, apud Portesmue nauem ascendit: pridie autē Kalend. Iunij apud Burdegalim applicuit. Loco autem ipsius reginæ substitutus est regni custos VValterus de Gray, archiepiscop' Eboracensis. Illo autem anno ventus Borialis continuè perflans, vernos flores & fructus per tres menses suffocauit. Circa Kalendas Iulij, tempore solsticiali subita prorupit inundatio pluuialis cum grandine, qualem non præuidimus durans per vnam horam & amplius, abradens cooperatoria domorū & ramos dilacerans arborū. Mense Maio obijt spes Anglorum & gloria, adolescens miræ speciei & desiderijorum, Henricus filius Imperatoris Frederici. Interijt autem (vt asseritur) ipso Conrado procurante. Quod non est credibile, nec videtur: cùm idem rex post prædictam mortem, nunquam vt anteà, vultum ostendit serenum. Sed re vera quidam flagitiosus, Iohannes Maurus, ipsum potionatum & adhuc sub morte palpitantē quodam manutergio suffocauit. Orta est grauissima cōtentio inter dominum papam & Conradum regem Siculorum. Accusauit enim eum papa in multis, scilicet de hæresi & homicidio. Ille autem singulis respondit, constanter inficiendo.

Eadvvardus missus est in Hispaniam ad maritandum.

MIssus est Eadvvardus filius regis primogenitus, in magna pompa & apparatu, ad regem Hispaniæ Alfonsum, vbi Alienoram iuuenculam, sororem ipsius regis apud Bures desponsauit, & ab eodem cingulo donatur militari. Redictis autem Eadvvardus cū nupta sua ad patrem, detulit secum chartam regis Hispaniæ, quòd quietam clamauit totam Vasconiam, pro se & Hæredibus suis, auro bullatam. Contulerat autem illico rex Angliæ filio suo prædicto, & eius vxori Vasconiam, Hiberniam, VValliam, Bristolliam, Scanfordiā, Grantham, cum alijs. Ex ipso tempore cœpit rex reditum in Angliā maturare. Compertumque est certis ratiocinijs regem per ipsam in Vasconiam transfretationem consumpsisse in expensis viccies & septies centum milia librarum, & amplius, exceptis terris, gardis, & redditibus, quos contulit alienis, & triginta milibus marcarum in fratribus suis vterinis consumptis. In translatione sancti Benedicti,

venit

venit episcopus Norvvicensis ad sanctum Albanum, ex præcepto tàm papæ quàm regis, vt bona omnia ecclesiæ illius, excepta baronia, decimaret secundum quod concessum fuit regi per triennium, conditionaliter tamen, ad Terræ sanctæ subuentionem peregrinanti. Conuocauit igitur omnes ecclesiarum rectores & vicarios, & custodes ecclesiarum de terra sancti Albani, vt bona eorum præstito taxarentur sacramento. Omnesque obediarios eiusdem monasterij fecit bona sua districtè & fideliter taxare, asserens quod postmodum fieret super eandem taxationem inquisitio cum diligenti & districta excussione. Monstrauerat insuper authentica sua, tàm papalia quàm regalia, & quòd inuitus illa subierat grauamina. Vnde nouitas excreuit in audita. Consueuerunt hactenus populares prælatis decimas exhibere: nunc ordine retrogrado & peruerso coguntur prælati decimas persoluere laicis & inuiti. Circa Translationem verò prædictam, scilicet sancti Benedicti, venit dominus rex Francorum de Terra sancta, vocatis tum vrgentissimè magnatibus sui regni (vt prædictum est): qui cum prosperè applicuisset in partibus Marsiliæ, quæ non multum distant à Monte Pessulano, ibidem paulisper quiescens commorabatur. Sed suis stimulatibus proceribus ad Franciam venire festinabat, quia vix breues treugas rex Alemanniæ, Gulielmus prælectus, Francis concessit sen tenuit. Veniens ergo rex memoratus in propria, illicò tractauit qualiter præfatam dissentionem ad vocationis suæ causam (medianie iusticia) pacificaret. Quinto idus Augusti, obiit episcopus Elyensis Hugo, quandoque abbas sancti Eadmundi, qui in vtraque ecclesia circiter xl. annos laudabiliter deo militauerat. Cui corpus cum magna veneratione sepultum est in Elyensi ecclesia, in presbiterio nouo, quòd à fundamentis sumptibus propriis magnificè construxerat. In cuius obitu flos Nigrorum obiit monachorum, qui scilicet abbas abbatum in Anglia extiterat, & episcopus episcoporũ chorus cauit. In vigilia Assumptionis circa horam primam, comitante inundatione pluuiali, insonuit ictus tonitrui cum fulgure, quod cadens super turrim ecclesiæ sancti Petri, in villa sancti Albani, & eam penitrans cum horribili fragore, maximam quercum quasi plicam contorsit, & quasi in fila minuta dissipando contriuit. Eligitur magister Thomas de Veteri Ponte in episcopum Carleolensem, licet dominus rex pro alio, videlicet Priore de Neuburgo vrgentissime supplicauit. Veneruntin æstate quida nobiles de imperio Græcorum

ex auro

et inde veſtitus, cum equis, familijs, & familia copiosa ad curiam Romanam, qui domino papa aggredientes, verbis asperrimis impoſuerunt ei quod enormiter errauit in fide, & per eum omnes Latini, qui dicunt ſpiritum procedere a patre & filio, qui tamen a patre procedere aſſerunt, ſecundum Græcorum probationem & approbationem, & hic eſt error antiquus Græcorum. Aliaque inconuenientia redarguebant, quæ curia eadem euidentius exercebat. Papa autem pretiosa eis munera contulit, & fide inſtructos remiſit. Cum magiſter Albertus ad Romanam reuerſus reſpoſuiſſet Comitis Richardi domino Papæ nunciaſſet, miſſis iterum a papa ſecretis nunciis ad regem Angliæ, obtulit ei & conceſſit regnum Siciliæ & Apuliæ, ad opus Eadmundi filij ſui. Vt videlicet ipſe eos adquirere feſtinaret regaliter, & iuuamen parare, quale ſine grauamine poſſit. Rex autem de promiſſo adeo exhilaratus eſt, vt prædictum Eadmundum iam regem Siciliæ palam vocaret, credens profecto ſe iam ſubarratum de regno. Rex igitur quicquid pecuniæ habere potuit, miſit domino papæ vt Conradum & omnes ſuos Siculos & Apulos expugnaret. Papa autem non modicum congregans exercitum, & eis neceſſaria copioſe diſtribuit. Cunque defeciſſent expenſæ, regi ſignificauit, qui mittens ei literas patentes obligatorias omnia promiſit acquietare. Papa autem mandatis huiuſmodi acquieſcens, recepto ab vſuranſis infinito theſauro innumeros ad exercitum ſuum congregauit. Quorum multitudo parum papali commodo vel regali profecit. Rex igitur Conradus irruptiones perpeſſus hoſtiles, opprobria, & diffamationes, graui cœpit dolore contabeſcere: & lethali lecto decumbere. Dicebatque væ mihi miſero, vt quid me genuit pater meus? Imperium quod vſque nunc floruit modo marceſcit. Maledicens ergo diei ſuæ natiuitatis, miſer migrauit a corpore. Papa autem hoc audiens, & ad vlteriores partes Apuliæ ſe tranſferens, totum fere regnum vſurpauit. Quod videntes optimates regionis, indignati ſunt: & ſuſcitantes quendam filium Frederici naturalem, nomine Memfredum, adheſerunt ei: facientes ei homagium, & ſic factus eſt nouiſſimus error peior priore. Poſt feſtum Omnium Sanctorum venit peſtis ſeuiſſima, quę malum lingue appellatur, & multos equos in Anglia & in Francia interfecit, & multos infirmos & inutiles reddidit, qui vix poſtea ſanari potuerunt.

In crastino verò Assumptionis arripuerunt iter duo monachi ecclesiæ sancti Albani versus Romam, ad repellendum insolentiam episcoporum, qui visitationem nitebantur facere in eadem ecclesia, secundum apostolica mandata contra suorum temporum priuilegiorum, videlicet dominus Gulielmus de Huntedon, & dominus Iohannes de Beretun. Eodem anno, cùm hyemali tempore mare omnes terras sibi vicinas occupauit, ita quod nec fruges poterant apparere, nec arbores virescere atque frondescere, aduenientе tempore autumnali inuentæ sunt oēs terræ illæ licet diligenter cultæ, omni frugum genere carētes, fallugine maris debriatæ. Ligna quoque tam siluestria quam fructifera, arefacta sole, patuerunt securibus excidenda. Vnde nautæ in aquis operātes, veraciter sunt experti quòd mare imista fluctuatione, quasi de alueo suo exiens, arenas in medio sui vbi solent esse altitudo præfecit. Cùm Comes de Warwick, Iohannes de Pleysiz, & Guilbertus de Segraue, & alij nobiles Anglię, cum eisdem, per terram proposuissent à Vasconia repatriare, venissentque ad quandam ciuitatem in Pictauia, quæ Pontes dicitur, occurrentibus ciuibus & applaudentibus, honorifice suscepti sunt. Quibus in securitate vt putabant epulantibus, ecce currentes ciues, celata prodītione inter eos composita, dixerunt eisdem: ecce comites vestri, & familia vestra, mouernot iam seditionē in ciuitate. Erant nanq; in ciutate hospitati præter eos viri præclari de regno Angliæ quamplurimi. Et cum clamatum esset ad arma reposcebant arma sua hospitibus priustradita sibi liberari. Ipsi noluerunt, sed vt prouisum fuit ipsa retinerunt. Irruerunt igitur in eos ciues armati, & immisericorditer captos custodiæ, mancipauerunt carcerali, nec eis valuerunt literæ regis Franciæ de saluo progressu. Rex autem hoc audiens, scripsit pro eis ciuibus eisdem, sed eius contempserunt mandatum. Obiit Gulielmus de Cautilupo, iuuenis elegans & diues, qui iam tertius fuit Caroluporum, qui infra paucos annos de medio sunt sublati. In festo sancti Eadwardi emanauit Breue inauditum à Cancelaria regis, vt inquiratur in maneriis religiosorū quot sint carucatæ propriæ & quot consuetudinariæ, & si possunt vnam carucatam facere vel maius vel minus, similiter de præcarijs.

Item cuius æstimationis sint quælibet per se cōmunibus annis, deductis

ductis expensis. Item cuius æstimationis sint seruitia rusticorum, ité qui & quanti sint redditus eorum, & vt hæc inquisitio fiat per quatuor viros religiosorum fideles, & præpositum loci in singulis maneriis. Supplevit autē officium Cancellarij magister Gulihelmus de Kilkenni, modestè & laudabiliter, qui & Cācellarius appellatus est. Non multo post, electus est idem magister Gulihelm' in episcopū Elyensem. Circa eosdem dies, obierunt tres abbates in Mariſco, videlicet de Croiland, de Thornie & bonus abbas de Ramsele, scilicet Gulihelmus de Hacholt. Xvi. Kalend. Nouembris, rex Francorum ad propria reuersus nullam admittere voluit consolationem, sed oculis in terram defixis cum summa tristitia & crebris suspirijs imaginabatur captionem suam, & per eam Christianitatis generalem confusionem. Eandem quidam episcopus sanctus, consolans eum, ait. Caue domine ne in tale tedium & tristiciam præcipiteris, maximum enim peccatū est, quia sancto spiritui redit in præiudicium. Reduc autem ad oculos patientiam Iob, tolerantiam Eustachij, & sic de alijs: cui rex si solus opprobrium paterer & aduersitatem, & non redundarent peccata mea in ecclesiam vniuersalem, hæc æquanimiter sustinerem. Decantata igitur missa in honorem sancti spiritus, per dei gratiam monita admisit rex consolationis. Rex quoque Angliæ omnimoda pace composita cum rege Hispaniæ, reditum suum in Angliam maturauit. Quo licentia de rege Franciæ obtenta, per terram magis elegit remeare. Cupiens insuper regnum visitare Francorum missis nuncijs, ad regem, licentiam impetrauit transeundi. Quod audiens Comitissa Cornubiæ, quod rex Angliæ similiter cum regina sorore sua foret transiturus per regnum Franciæ, & quod regina Franciæ altera soror eius venientibus occurraret: ex indultu viri sui, scilicet comitis Richardi, vt sorores visitaret, multo stipata comitatu transfretauit. Electus interim Vvintoniensis Aethelmarus monachos suos miserabiliter oppressit, ita vt aliqui eorum mentis amaritudinis fatigati, nunquam postea respirarent. Conuentus igitur diuerticula quærens tutiora, dispersus est ad diuersas domus Nigri ordinis gratia perendinandi. Rex autem inproperans ei super hoc, quod ingratus dedicus reddidit pro honore, pro beneficio malicia repēdendo. Electus aūt mādatis huiusmodi nō obtēperās, loco eorū qui recesse-

 rant,

rant, indignos eiculauit. Priore aũt Romã adeũte, Prior nouus per electũ intruditur, qui omni perturbatiõe in eos, pro electi volũtate, fruebatur. Circa festum S. Nicholai, obijt papa Innocẽtius quartus, apud Neapolim, duplici dolore saciatus. Postquã enim eũ episcop' Lincoln. Robertus cuspide baculi pupugerat, languore continuo laborabat, & postquã exercitus suus dissipatus est & victus, ipse vix postea remãserat seminiuus. Eadem verò septimana, facta est visio quædã in somnis cuidã Cardinali de eo, quod corã iudice sedente protribunali incuruatus idẽ papa, grauiter accusatus est à quadam matrona nobilissima. Vnde ipse veniã super hoc deprecans, villicationis suę mercedẽ fortitus est finalẽ. Hanc verò visionẽ plenius narrauit euigilans, & publica facta est in partibus illis. Successit autẽ ei alius vir, satisq; bene religiosus, episcopus videlicet Ostiensis, nepos G. papæ. Vocat' est Alexãder quart'. In principio aũt creationis suę scripsit cunctis ecclesiarũ prælatis, postulans humiliter vt orarent pro ipso, vt dominus daret ei potestatem, gratiam, & voluntatem, ecclesiam dei cõgruè gubernare, & vicarius Dei, & Petri successor competenter appellari. Hic nempe quorũdam consilio & persuasu, prædecessoris sui Innocentij guerram inchoatam contra Fredericales, & præcipuè Memfredum, filium Frederici naturalẽ, continuauit. Et ne rex Angliæ de spe fraudaretur concepta de promissione sibi facta de regno Siciliæ.

De transitu regis Angliæ per Franciam.

TVnc veniẽs rex Angliæ ad domũ nobilem sanctimonialiũ, videlicet Fonté Ebraudi, fecit trãsferri corpus matris suæ Isabellæ in ecclesiam, & ibi sepeliri. Similiter veniens ad Pontiniacũ infirmatus, ad feretrũ beati Eadmundi orauit, & sanitatẽ recepit. Quo in Franciam properante, iussit rex Franciæ magnatibus terræ, & ciuibus ciuitatis, per quos idẽ rex foret transiturus, vt omnibus semotis offendiculis, oĩa omnẽ mõtis rediminẽt, & ei obuiãres & obsequẽtes, reuerenter susciperẽt. Rex aũt idẽ occurrit ei apud Carnouũ. Iussit insup idẽ rex oĩa mensæ necessaria de sumptibus suis dicto regi, dum esset in regno suo, exhiberi: quod rex Angliæ in parte acceptauit. Habuit enim in comitatu suo mille equos pulcherimos, exceptis bigis, & summarijs, & exceptis propriis assessoribus. Aduenerunt etiam ei obuiam regina Franciæ, & sorores suæ, Comitissæ Andegauiæ & Prouinciæ, vt sororibus suis, scilicet reginæ Angliæ, &

gliæ & Comitissæ Cornubiæ simul cũ rege aduenientib' occurrerẽt. Fuerat autem hactenus earundẽ ibi præsens nomine Beatrix, quæ Prouinciæ Comitissa nocatur. Scholares autem Parisienses maxime nationis Anglicanæ, suspensis ad horam lectionibus, cereos emerunt vestesq; festiuas, & ad tantæ, quæ gaudium poterant attestari: & præparatis cum tubis, fistulis, cytharis, & corepis, & musicis instrumentis, processerunt obuiã venientibus, sicq; transiguntur totũ diem illum et crastinum ciuitate tota Parisijs mirabiliter adornata, in gaudio, & lætitijs lucubrationibus, & exultationibus. Rex autẽ Angliæ oblato sibi palatio regis Franciæ ad hospitandum apud vetus Templũ hospitatũ est, præcipiens illicò, vt in crastino summo mane oẽs domi eiusdẽ curiæ pauperibus replerẽtur reficiendis. Visitans in crastino honorabilibus locis Parisijs. Epulabatur rex Franciæ cũ rege Angliæ, post prandiũ verò transmisit idẽ rex Angliæ, magnatibus Francigenis cuppas nobiles, & alia pręciosa donatiua. Interfuerunt eidẽ cõuiuio reges duo, & reginæ duæ, duces sex, episcopi xiij. miliũ aũ pręclarorũ numerus inestimabilis. Comitissæ verò xviij. Nocte verò illa hospitatus est rex Angliæ in palatio regis in medio ciuitatis. Voluit enim ita rex Franciæ. Sicque fuerunt duo reges sibi simul colloquijs recreantes per viij dies. Quo recedente cõperũ est cũ mille libras expo. fuisse in expensis Parisijs. Exceptis donatiuis in pręciabilibus. Vesiens aũt rex ad mare, nec ventũ habens prosperũ, apud Boloniam moratus est in vit'. Vbi obijt Petrus Chacepore, natione Pictauensis, reginæ thesaurarius, & regis clericus, & consiliarius specialis.

De gratia contributionis Angliæ facta per totam Franciam.

ANno gratiæ. M.cc.lv. rex Henr. Tertius, cum rediit de Vasconia fuit apud S. Mariam de Boloniã, ad Natale dñi, anno regni sui. xxxix. ventũ expectans prosperũ ad transfretandũ in Angliã. Circaq; honorifice sepelitũ corpus prædicti Petri Chacepore, qui in vigilia Natalis domini in crastino. Hic recepit a marcas de gratia cõparãdum terragium Angliæ, vbi ecclesia religiosorũ canonicorũ de Merton hactenus cõmorabitur, et pro animarum, & omnium fidelium ibidẽ defunctorum seruitatur. Die verò dominica, rex transfretans, apud Douerniã prosperè applicuit, cui aduentanti occurrerunt Comes Richardus frater eius, & alij nobiles, ad hoc de longe euocati, qui simul cum alijs prælatis monasterij obtulerunt pręciosa Caum dominum regem electum de magistro Goliberto de Kukeham acceptãtem fidelitatem domini Ismaelis de Venghan comitis. Eidem cõmisit sigillũ

custodiam, quam dictus magister Guilielmus electus præhabuit. Londinenses autem regi, quem sitienter desideraverant adventare, obtulerunt centum libras, hæc tamen rex hoc pro gratuito reputavit, dicens: hæc tanquam pensum sibi debitum persolvi. Qui cum hoc agnoscerent, vas quoddam pretiosissimum ei superadiderunt, & sic gratos reportarunt. Non diu postea, rex quæstionem movens de Londinensibus, pro quodam clerico, mortis reo, & incarcerato apud Norwigam & elapso, exegit ab eisdem viginti millia marcarum, nomine punitionis. Qui respondentes, quod rex ipsum incarcerari eo cessaverat episcopo, eo quod clericus esset. Sed quia episcopis idoneum carcerem non habuit, supplicavit civibus, ut eidem carcerem prædictum accommodarent ad præfatum clericum, qui ibidem impositus evasit, unde talis evasio, deceptis custodibus episcopi, nobis non fuerat imputanda. Cumque sic se juste excusare, remissionem impetrare a rege non poterant. Obiit Heraldus de Bosco unus de Prothoforistanis Angliæ, viz. Idus Februarii, sepultus est autem apud Betheleem, ante maius altare. Exegit insuper rex a Judæis octo millia marcarum, sub pœna suspendii, in breui soluenda. Ipsi vero petita a rege licentia voluerunt (ut prius factum est) exire de Anglia, ire citius. Quos tamen rex retinuit. Comiti Richardo ad pecuniam extorquendam punitos. Unde idem Comes regi accommodauit, non minimam pecuniam sub pignore auri pretiosi. A festo vero sancti Valentini usque ad mensem sequentem ventus vehemens cum pluuiarum infusionibus, diebus ac noctibus, inauditam excitauit perturbationem. Eiectique mare in episcopatu Norwic. quandam belluam, monstruosam nimis, turbinibus fluctium exagitatam & interfectam. Quæ multo maior balena extitit, veruntamen non balena, sed monstrum dicebatur, quæ totam patriam vicinam devastauit. Missus est in Angliam quidam elephas, quem rex Franciæ pro magno munere dedit regi Angliæ, cum esset in partibus Gallicanis nec credimus ullum unquam visum fuisse in Anglia. Dedit insuper regina Franciæ regi Angliæ unum pauonem, videlicet lauerith lapidem mirabile, quod similitudinem pauonis in forma ostendebat & erat lapis pretiosus, qui Perla dicitur, ex auro & argento, & Saphiris, sicut verus pauo orbiculatus. Qui rex ad sanctum Albanum veniens, per triduum moratus est ibidem, die qualibet & nocte tam magno luminari beatum martyrem honorans, & ei pallas offerens pretiosas & unam capam Chorazem. Sub diebus istis Dominicæ passionis

filius

filius eiusdem militis, nomine Iohannis de Sceldford, de militia S. Albani, vt eiusdem patris sui hæreditatem citius cõsequeretur, illius mortem procurauit, nec canonicum quenquam cum prædicto patre inuentum viuum dimisit. Vnde conuictus super hoc, Londini equis ad furcas tractus, cum alio cõsanguineo suo sibi consentiente, suspensus est. Eodem anno in quadragesima, vt pro vero accepimꝰ, visio quædam nocturna contigit papæ Alexandro, de nouo creato. Eadem fere, quæ prius contigit cuidam Cardinali, vt præscriptum est de Innocentio Papa nuper defuncto. Iussit igitur pius papa elemosinas pro ipso erogari & missas celebrari. In quindena verò Paschę conuenerunt Londini ad Parliamentum omnes nobiles Angliæ, vbi dominus rex multis de debitis conquestus est implicatum, nec se posse sine eorum auxilio liberari: postulans vt de Baronijs sine quibus decimę fuerunt sibi concessæ, plenam reciperet portionem. Inito igitur inter eos consilio: consensum est quod multum sese grauarent pro magnæ Chartæ obseruatione, extunc & de inceps. Exigebant igitur vt de communi consilio regni sibi iusticiarium, cancellarium & thesaurarium eligerent, sicut ab antiquo consuetũ est: qui etiam non amouerentur nisi communi regni consilio, & deliberatione. Quibus responsum est, quod nullo modo hoc facerent. Tãdem dilationem sumpsit negotium hoc, vsque ad festum sancti Michaelis, vt interim fidelitatẽ regis experiẽtes versus eos, in Chartæ obseruatione, toties promissæ & redemptæ, & ipsi pro possibilitate ei studerent subuenire. Tunc temporis tantum erat aër intempestiuus per totum ferè tempus vernale floribus & arboribus inimicissimus, quod toto mense Aprili nec imber, nec ros, terram ărentem imbuens, vel modicũ præstitit refrigeriũ. Ebor. archiepisc. V. Walterus de Grale, in præfacto parliamento cerebrum habens pro cotidianis ieiunijs & sollicitudinibus infirmatum, ita vt amisso penitus cõmedendi appetitu supra modũ debilitaretur, ad Fulcrhã, manerium episcopi Londin. diuertit, vbi tertia die post aduentũ suũ fęlicẽter expirauit. Hic xl. ferè annis ecclesiam suam Eboracẽsem strenuè rexit, exceptis tribus mensibus & tribus septimanis. Et sic circa Kal. Maij, viã vniuersæ carnis est ingressus. Cuius corpus honorificè delatum est Eboracũ, in ducatu episcopi Dunelmensis. V. Walter, suffraganei sui, & in Ecclesia Eboracũ condignè tradituꝝ sepulturæ. Significatum est capitulo Lincolniæ à magistro Hugone de Manumari, domini Cantuar. Officiali, vt cassato electionis processu, quan-

doque archidiacono Lincolniensi, alium sine dilatione loco ipsius subrogarent, vel ipse magister Hugo, authoritate apostolica, & domini sui Cantuariensis, illud faceret, & canonicos de inobedientia puniret. Canonici igitur nouum sibi archidiaconum creauerunt, magistro Gulielmo prædicto omnia hæc patienter tolleranti, & pro ecclesiæ suæ libertate viriliter laboranti. Dominus papa Alexãder Octauianum Cardinalem destinauit cum magno exercitu ad destruendam ciuitatem Nuceram, cum Memfredo rege, ibidem latitante. Cum igitur Octauianus dispositis agminibus cum quodam ingenioso & potente bellatore Marchisio ad ciuitatem fere perueniisset. Irruit terror super hos & illos, ita vt nec ciues aduenientes, nec aduenientes ciues auderent hostiliter impetere. Tandem autem Marchisius dixit Octauiano, Domine recedat tertia pars exercitus nostri. Sunt enim quasi obsessi et inclusi Memfredus & eius exercitus, non enim audent exire. Iterum autem idem Marchisius exercitum minuit, ita quod vix duodecim millia de lx. millibus remanerent. Quo facto, proditor ille Marchisius prædictum Memfredum secretè adiuit, & omnia hæc per se facta, quasi per amicum Frederici fidelissimum intimauit. Exijt igitur Memfredus & eius exercitus, & exercitus papalis appropinquabat, Octauiano vix euadente, omnes quasi auiculas illaqueauerunt, præter familiam Marchisij omnibus trucidatis.

Vt Charta magna obseruetur.

A Clamatum est in Comitatibus & annunciatum est in ecclesijs, vt magna Charta inuiolabiliter teneretur, quam rex Iohannes concessit, & iste rex præsens multoties confirmauit, & lata est sententia solemniter in omnes eiusdem violatores, quam tamen rex minimè obseruat, bona ecclesiæ Eboracensis vacantis inhumaniter distrahens, ducens q; Quare non obseruãt ipsi episcopi & magnates erga subditos suos, Cartham illam quam tantum clamant obseruari. Cui responsũ fuit, Domine deceret vos præmittere obseruare, & alij sequerentur. Accusauerunt Robertus de Ros, & Iohannes de Baliol, quod regnum Scotiæ, regem & reginã, quorum tutela eisdem fuit cõtesta, infideliter & inhoneste, cõrectarent. Semina autem huius accusationis inimici sui præcipuè magistro Reginaldo de Bathonia, Phisico, qui in Scotiam destinatus, vt regi & reginæ curam suam impenderet, et eorundem cognoscens grauamen, regi Angliæ rem significauit, vnde dictus magister eorundem custodes super

hæc

hæc redarguens, ibidem (vt dicitur) non diu post potionatus, lectulo decubuit, quamcitius moriturus. Ecclesiæ quędam nobiles in Anglia debitis prægrauantur innumeris, videlicet Cantuar. in quatuor milibus marcarum. Vnde tradiderunt sex maneria sua Iohanni de Gatesdene militi, vt eos à debitis liberaret, et ea sub bonis conditionibus, donec debita euacuarentur, retineret. Similiter & Roffensis Prioratus inestimabilibus debitis illaqueatus, se in manus prædicti Iohannis & aliorum creditorum obligauit. Nobilis insuper VVinton. Prioratus, irrestaurabilibus iacturis prægrauat', suas meritò sensit cicatrices, vt prædictum est. Quid ecclesiæ beatæ Mariæ Ebor. cœnobialis, & aliarum nobilũ ecclesiarum enarrarem confusionẽ? Sed vt hominibus manifestetur dei indignatio. In statu corporum, supracœlestium fit discordiæ manifestatio. Luna enim passa est eclipsim insolitam mense Iulij, in nocte post festũ sanctæ Margaretæ, quæ ferè per quatuor horas perdurauit. Obijt nobilis Baro, & inter omnes nobiles Anglię nobilissimus, & sapiẽtissimus, VVarinus de Munchenesy, cuius testamẽtum ad .cc. milia marcarum dicitur ascendisse. Hæredis autem illius custodiam contulit dominus rex fratri suo Gulihelmo de VValencia, qui filiam eiusdẽ VVareni desponsauit. Iohannes Franciscus, domini regis clericus præcipuus, paralisi percussus, à monachis sanctę Marię Ebor. & de Seleby fusius est lacrimis deplorandus. Iohannes de Grey, miles modestus & discretus, à curia se subtraxit regis, fœliciter edoctus. Domin' rex conuocato exercitu, versus Scotiam lora direxit & vexilla. Grauem de Roberto de Ros, & Iohanne de Baliolo, mouens questionem. Qui regno Scotiæ appropinquans, præmisit Comitem Gloyern. & Iohannẽ Mansel, vt veritatem super præmissis inquirerẽt. Qui Castra puellarũ, in quo rex & regina fuerant, appropinquãtes, sepositò comitatu sequente, cautè intrauerunt. Deinde eorum comitatus stillatim subsequitur. Accersita igitur à regina veritate super statu suo & præmissis grauaminibus, eam ciuiliter & modestè consolabatur. Vocantes districtè Robertum de Ros, vt veniret responsurus in curia regis Angliæ, ad sibi obiecta. Qui tandem veniens sub certa forma, spospondit domino suo regi Angliæ, de omnibus respondere, verumtamen rex de consilio suorum fecit seisiri terras prædicti Roberti, & arctæ custodiæ deputari. Iohannes verò de Baliolo, qui grauiter, sicut & Robert', accusabatur; de pecunia, qua habundauit, regi satisfaciendo, pacem sibi comparauit. Cunctis igitur pacificatis,

pacificatis, cum dominus rex Angliæ & regina sufficienter cum rege Scotorum, & regina, eorũ filia, colloquium mutuum habuissent, rex versus partes australes Angliæ reditum maturauit. Et cum Dunelmum veniisset, quorundam concilio fusurronum certificatus de pecunia non minima in ecclesia eadem deposita, videlicet episcopi Nicholai de Feruham, & episcopi Elienſis, Gulihelmi de Kilkẽi, & quorundam clericorum, præcepit igitur rex vt ſeris & ſigillis cõfractis, licet inuitis monachis, pecuniam inuẽtam ad opus ſuum tollerent ministri ſui, non quaſi ablatam aut raptam, ſed accomodatã, & bene eiſdem perſoluendam. Conſecratus eſt magiſter Gulihelmus de Kilkenni in epiſcopum Elienſem, in partibus tranſmarinis ſcilicet apud Beleſmium, die Aſcentionis beatæ Mariæ, ab archiepiſcopo Cantuarienſi. B. Epiſcopi verò cæteri Angliæ, ſimiliter & conuentus Cantuar. ſuper hoc doluerunt, ne in conſequentiam raheretur, Quia ſemper in Anglia conſueuerunt epiſcopi conſecrari. Infra octauas verò Natiuitatis beatæ Mariæ, venit Londinum electus Tholetanus, frater regis Caſtellæ, Sinchius nomine, ætate. xx. annorum, & cum eo quidã potens de Hiſpania, Garſias Martinus nomine, qui a de cauſa neſciebatur, ſed cauſa videndi terrarum & gẽtium diuerſitatem. Quos dominus rex honorifice præcepit ſuſcipi, et nullum eiſdem vel ſuis offendiculum opponi. Audiens rex Franciæ regem Angliæ prædictum fœdus matrimonij iniſſe cum rege Caſtellæ, ſuſpectam habẽs huius copulationem, poſtulauit filiam eiſdem regis Caſtellæ filio ſuo in vxorem exhiberi, vt tanto plus conditionem ſuam melioraret quo ipſe filiam. Rex verò Angliæ ſororem optineret, quod ad votum impetrauit. Epiſcopus Hereforden-ſis, Petrus de Egeblanche, regis auribus inſtillauit, vt tria vel quatuor ſigilla de aliquibus auctenticis Angliæ prælatis habere ſe faceret. Et ipſe induſtria ſua cæteros prælatos, vna cum eis ita obligaret, vt regis indigentia, quam nouerat, quàm citius reſpiraret. Vnde inclinato rege ad conſenſum, Romam adiens, dominum papam inuenit mæſtum & debitis non modicis irretitum. Cui epiſcopus. Pater ſanctæ, ne ſolicitetur paternitas veſtra de quantitate debitorũ, quia ante receſſum noſtrum ab Anglia de ſolutione veſtra forma prouidebitur certiſſima, dummodo de fauore & licentia veſtra liceat mihi proſequi quod corde concepi, quo annuente.

De ſententia lata in tranſgreſſores libertatis eccleſiæ Anglicanæ.

Anno

ANno gratiæ Mccliij. lata est sententia in omnes transgressores libertatis ecclesiæ Anglicanæ, necnon & Magnæ Chartæ de libertatibus de Foresta in hunc modum. Anno domini Mccliij. in maiori aula regis VVestmonasterii, sub præsentia & assensu domini Henrici gratia regis Angliæ, & dominorū Richardi Comitis Cornubiæ fratris sui, Richardi de Clare, Comitis Glocestriæ & Herefordi, Rogeri Bigoti Comitis Northfolchiæ & Suthfolc. arq; Marescalli Angliæ, Humfredi de Bohun comitis de Hereford & Eastsex, Johannis de VVaren, Comitis Sussex & Surrey, & aliorum optimatum regni Angliæ: nos Bonifacius diuina miseratione Cantuariæ archiepiscopus, totius Angliæ primas, Fulco Londinēsis episcopus, Hugo Eliensis, Robertus Lincoln, VValterus VVigorniæ, VValterus Norvvic. Petrus Hereford, Guilhelmus Sarum. VValterus Dunel. Silvester Karl. Guilhelm' Bathon. Laurētius Roffensis, sacris induti, candelis accensis: transgressores libertatum ecclesiasticarum & libertatum seu liberarum cōsuetudinum regni Angliæ, & præcipue eorum quæ cōtinentur in Charta communi libertatum & Charta Foresta, excōmunicamus, & sententeriam solemniter tulimus sub hac forma. Authoritate dei, patris omnipotentis, & filij, & spiritus sancti, & gloriosæ dei genitricis semperque virginis Mariæ, beatorum apostolorum Petri & Pauli, omniumque apostolorum, beati Thomæ archiepiscopi & martyris, & omnium Sanctorum martyrum, beati Eadvvardi regis Angliæ, omniumque confessorū atque virginum, omniumque sanctorum dei, excommunicamus anathematizamus & à liminibus sanctæ matris ecclesiæ sequestramus omnes illos, qui amodò scienter & malitiosè ecclesias, & libertates priuauerunt suo iure. Item omnes illos qui ecclesiasticas libertates, vel antiquas regni cōsuetudines approbatas, & precipue libertates & liberas consuetudines, quæ in Charta communi libertatum & de Foresta continentur, concessas à domino rege, archiepiscopis, episcopis & cæteris ecclesiæ prælatis, Comitibus, baronibus, militibus, & liberè tenentibus, quacunque arte vel ingenio violarint, infregerint & diminuerint, seu mutarint clam vel palam, facto vel verbo, vel consilio contra illos vel illorum statuta ediderint, vel edita seruauerint, conseruata introduxerint, vel seruabunt introductas. Scriptores vero statutorum, necnon consiliarios, executores, & qui secundum ea præsumpserint iudicare. Qui omnes & singuli superius memorati hanc sententiam se nouerint incursuros ipso facto,

qui

qui ſciens aliquid comiſerint de prædictis: qui vero ignoranter, nec commoniti infra xv. dies à tempore monitionis ſe correxerint & arbitrio Ordinariorum plenè ſatisfecerint de commiſſis, ex tunc ſint hæretica ſententia involuti. Ad aſſumptionē beatæ Mariæ virginis, celebratum rex Henricus ſplendide feſtiuitatem apud VVodſtock, inuitatis ad eundem Alexandro rege Scotiæ, cum ſua regina regis noſtri ſilia: omnibus etiam Anglorum maioribus ibidem conuocatis cum ſolennitate magna: Sevvallus electus Eborum, in archiepiſcopum conſecratur ab epiſcopo VVigorniæ, & Henricus Prior Eueſhā, in abbatē loci intronizatus ab abbate Perſoreſi. In craſtino Natalis domini, electus eſt dictus Richardus Comes Cornubiæ, à Teutonicis in regem Alemanniæ & Elerius abbas de Perſore, Baro factus eſt de Scaccario regis, initio quadrageſimæ.

De coronatione Richardi Comitis Cornubiæ in regem Romanorum.

ANno gratiæ. M.cc.xvij. Henricus Tertius rex Angliæ, anno regni ſui xl. curiam ſuam ſolennem tenuit apud VVeſtmonaſterium ad Paſcha generaliter, cum omnibus regni maioribus, vbi interfuerūt nuncij proceres celeberrimi, mole corporea & cultuum ſplendoribus excellentes, ex parte magnatum Alemanniæ, pro domino Richardo Comite Cornubiæ, germano eiuſdem regis Angliæ, quem in regem (vt prædixi) elegarunt Romanorum. Qui acceptis obſidibus ſtatuto tēpore tanto dignus miniſterio, peruenit Aquiſgranū cum honore & gloria, die veneris proxima ante feſtum Aſcentionis dominicæ, occurrentibus eidem ante ciuitatis ipſius introitum omnibus nobilibus & maioribus vniuerſaliter clericis & laicis ciuitatis eiuſdem, qui eum magnifice & honorifice, cum magno tripudio & iubilo ſuſceperunt. Tandem in die Aſcentionis dominicæ, præſentibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus & Ducibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus regni innumerabilibus, in ſede Magni Caroli, ſanctæ vnctionis criſmate more regio delibutus, ſceptrū Romani regni ſuſcepit & coronam, Senchia conſorte ſua ſecum vt decuit ſolenniter coronata. Eodem anno, VValterus Norvvicen. epiſcopus obijt, ſucceſſit magiſter Simō de VVanton. Et Radulph' de Norvvico, Cancelarius Hyberniæ à Canonicis Dublini, in archiepiſcopum loci canonice electus, à ſuis procuratoribus in curia Romana nequiter proditus eſt & caſſatus, & Fulconi de Sandford, qui à cauſa aderat, archiepiſcopatus idem confertur. Eodem anno guerra VValliæ deteſtabilis incœpit. Nam Eadvvardus regis filius,

cuius

cuius dono eam in magna parte nactus est, partes Cestriæ adijt. Vbi malo consilio circũuentus, iugũ seruitutis insuetæ VValensibus imponẽdo, singulorum corda à se prorsus alienauerat. Leolinus igitur princeps VVal. collecto exercitu, viriliter patriã defẽdebat, & paternas libertates sustinendo, Anglis potenter resistebat, ad quẽ expugnãdũ missus est Stephan' Bausan, & alij multi milites strenuissimi, qui oẽs ferè vno die, vna hora, p quendã, pditorẽ Rhesum Vachan noïe, seducti & miserabiliter iugulati, corruerũt. Pauci verò ẽ multis euaserunt coopertis, ec. circiter equitaturis in hoc miserabili cõflictu pditis, & à VValensibus acquisitis. Hæc aũt occisio lõgo retroacto tẽpore crudelior & immanior (heu proh dolor) exitit Anglorũ gẽtis. Henricus ergo rex super hoc nimiũ valdè anxius, ingẽti collecto exercitu, partes VValliæ adijt in Septemb. vsq; Cestr. & †Samake, ibi per mensẽ morã faciens, sine congressu aliquo VValensibus, vtpote retrahentibus se, prout semper moris est illis, & in mõtibus, paludibus, seu nemoribus se abscondẽtibus, nec vnquã cum Anglis in plano dimicare audentibus: nihil tunc dignum magnificẽtia sua ibidẽ potuit exhibere. Scutagiũ tamẽ per Angliã tũc tẽporis colligere fecit. †Gaimilron

De colloquio apud Oxon. facto, & Pictauiensium expulsione.

ANno gratiæ. Mcclviij. quidã, magister Arlotus vocabulo, à papa Alexandro missus, post Pascha venit in Angliã, ad eã exoriendã à rege (vt putabatur) inuitatus. Magnates igitur terræ videtes regnũ vndiq; desolatũ, tum ex exactionibus & tallagijs, tàm curiæ Romanæ quàm regis, quam etiã alienigenarũ, & precipuè Pictauiensiũ elatione præsumptuosa, fauore regio in regno nimiũ in sublimi prouecta, tantas in Anglia dominationes sibi vsurpantiũ & magisteria, post Pentecosten apud Oxon. colloquiũ generale celebrauerũt, super hijs nechon & status regni melioratione efficaciter & exquisitè tractaturi. Quò non sine armis & equis electissimis muniti venerũt, vt si rex & alienigenæ suis prouisionib' & statutis spõtè cõtenerent assentire, rigore appositio cogerẽtur, aut ipsi alienigenę vniuersaliter sine mora regnum Anglię pœnitus euacuarẽt. Quas quidẽm prouisiones Oxon. & statuta, necnõ & magnã Chartã de libertatibus & de Foresta. Tandẽ domino rege ad suorũ procerũ obseruantiã statutorum inclinato, per quendã de suis militibus tactis sacrosanctis iuramẽtũ præstãre, xxiiij. prudentium virorum nationis Anglicanæ, quos ad regni gubernationem sub eodem duxerint inter se eligẽdos, consilio se commendauit & considerationi. His igitur peractis fidelitatem regi & regno, & ad cõsiderationẽ suorum Parium stare omnes, quotquot in regno commorare vellent, fecerunt iurare.

fuerunt ergo nonnulli, qui ad id tẽpus pro fraterna cognitione regis cõsiluxerant. Quos occultabat Anglia, adeò vt p multitudine sua & †odiosi. elatione †onerosi Anglis videtur. Aethelmar' videlicet elect' VVinton. Gulih. de Valẽcia, Galfridus, & Guido de Lezen. fratres regis ex parte matris, cũ quibusdã alijs, renitẽtes cõdescẽdere iuratorũ ꝓuisionibus aut iurare. Vnde ab Oxonio discedẽtes indignãter secesserũt in partes VVinton. Quos aũt ꝓceres regni, in irã vehemẽter cõpulsi, cũ equis & armis viriliter sunt insecuti. Venientes demũ domin' rex & magnates vnanimiter VVinton. illic aliud tenuerũt Parliamẽtũ, 10
q̃ timẽtes præfati Pictauiẽses, iudiciũ expectare nolẽtes, p clandestinę fugæ preſidiũ, vna cũ quibusdã eorũ cõpatriotis, cõfestim à regno recedẽtes, Prouinciã expetierũt. Mortuo aũt Iohanne rege, Isabella regina, mater regis H. Tertij, nupsit Hugoni le Brun. Comiti de Marchia, inter Franciã & Pictauiã, quæ peperit ei. v. filios fratres regis H. vterinos; videlicet Gulih. de Valẽcia, Guido & Galfridus de Lizené, oẽs habẽtes cognomen à loco natiuitatis. Quartus Hugo le Brun, quint' Aethelmar', postea VVinton. eps. Arlor' etiã domini papę nũcius, Ro mã rediit, infecto negotio ꝓ quo venerat. Nec multum post 20
Comes Gloceſt. Rich. & Gulih. de Clare frater eius, virulento hausto inuoluti sunt. Cõsul vero celeri iuuamine releuatus cõualuit, sed alter mortis celeritate prẽuẽtus est. In vigilia beati I. Baptistæ, tẽpestas valida pluuiarũ inundantiũ supciuos aquarũ Sabrinę à Salopia versꝰ Bristol, qualis nõ est visa nostris tẽporibus, ex cui' inundatiõe quasi ex abditis (vt dicebatur) inferi simil' erũpẽte, oia prata iuxta Sabrinã similiter & fara ꝑdita sunt et potest' violata. Dimersi sunt etiã in illis aquis vehemẽtibus hoiẽs nõnulli, & pueri innumeri, & aialia innumerabilia diuersi generis. In eadẽ æstate obierũt multa milia hominũ Lõd. et alibi ꝓ Angliã famę attenuatorũ. Tãtarda subsequebatur 30
frugũ in autũno maturitas prę nimia pluuiarũ abundãtia, q̃ in plurib' regni partib' ad festũ Oim Sanctorũ messes recõderẽtur. Hoc anno interfecti sunt ꝑ dolorẽ iuxta Carmardin Patricius de Chanton, dominus de Kedwell, et Hugo de Vyun, milites egregij, et alij multi, tàm equites quàm pedites à VValẽsib' interẽpti. Ad festum S. Michaelis celebris illa Sarum ecclesia dedicata est, domino rege Henrico, & multis nobilibus Angliæ illio tunc præsentibus. Circa Purificationem beatæ virginis, Richardus rex Alemanniæ, frater regis Angliæ rediens, applicuit apud Douoria cum sua regina quinto kal. Febr. Quo iurare fecit in animam suam vnum de militibus coram rege nostro & suis nouis conciliarijs, cæterisque magnatibus regni,

apud

apud Cantuar. se ad honorem dei & vtilitatem regis Angliæ, necnõ hæredum suorum paraturũ ordinationi & stabilimenti cosiliariorũ regis nostri; ad hoc iuxta prouisiones Oxoniæ specialiter iuratorũ.

Rex Alemanniæ venit in Angliam. Comes Leceſtriæ redit in Angliam.

ANno gratiæ. Mclix. qui est annus regni regis. Hxliij. fuit idẽ rex ad Natale domini Lõdini, vbi magna est tractatum solicitudine de rege Alemanniæ Richardo, qui sitienter desiderabat in Anglã venire. Fuit autẽ aduẽtus eius quibusdam valdè suspect', formidabant enim ne & ipse vindictam refunderet in Barones de exilio fratrum suorũ vterinorũ, & totius regni ꝓposito salubri & fœlici supponeret repagula cõtradictiõis ordinationi. Dũ verò gaudia Natalicia agerentur, ne lætitia huius vitæ eueniat, tristicia impermixta, die sancti. Thomę martyris, obijt Philippus Louel domini regis cõsiliarius specialissimus, & thesaurarius, apud Hamesle ecclesiam suã prę dolore mẽtis vt dicitur annullat', eò quòd regi nõ recõciliandus accusabatur sup iniuria & trãsgressione in foresta. Quo defuncto iussit rex omnia bona prædicti Philippi quàm citius cõfiscari. Eodẽ tẽpore monachi VVinton. cõperientes quòd rex nullũ quẽ sibi eligerent in episcopum nisi charissimum acceptasset, eligerunt dominum Henricum de VVenghã, regis Cãcellarium, in episcopũ & pastorẽ suũ. Ipse aũt cõsiderãs rẽ esse litigiosã, noluit ad hoc plene consentire, licet regẽ sibi fauorabilẽ extẽplo possit obtinere. Circa festũ S. Hillarij habito diligẽti cõsilio super aduentum regis Alemanniæ, Barones nũcios solennes in occursũ suũ destinauerũt, videlicet epm VVigorn. abbatẽ S. Eadmũdi, Iohãnẽ Mansel, & Petrũ de Sabaudia, cum allijs, vt ipsos certificaret de causa aduentus sui & mora in regno. Comes aũt Leceſt. non sine multorũ admiratione in partibus adhuc morabatur trãsmarinis. Vndè magna in parte fuit cõsiliũ Banagij mutilatũ. Rex aũt acclamãte præcone iussit ciuitatẽ Lond. mũdatam incortinari, versus mare properando cum magnatum copia, equis & armis ad cautelam communita. Dictum enim fuerat quòd idẽ rex Richardus vnum de fratribus vel plures secum adduceret, quod Baronum communio egrè sustineret. Idẽ verò rex Richardus comitante regina in Angham velificans, die sancti Iuliani applicuit apud Doueram, & sic remissa numerositate, quam congregauerat, cum priuata familia & castigata intrauit. Cui applicanti occurrit rex Angliæ, eidem vehementer applaudens, cum non modica multitudine. Conniuantes autem cum archiepiscopo Cãtuarien. S. B. dies festiuos alacriter peregerunt congaudentes.

Die verò Purificationis venerunt reges & reginæ eorum, cũ multitudine nobiliũ, Londinũ. Quæ in aduẽtũ tantorũ principũ mundata, multis honoribus & varijs ornatibus ſplenduit ſerenata, occurrẽtibus eiſdẽ aduentantibus ciuibus gaudentibus innumeris. In octauis verò Purificationis, cõgregati ſunt nobiles Angliçad Parliamẽtũ Londini, prout inter ſe prius cõdixerant. Comes aũt Leceſtr. diutius ab eis abſentatus, ibidẽ tunc cõuenerat vna cum Biturienſi decano, de ſecreto regis Francorũ conſilio tranſmiſſo. Circa kal. Martij, dominus Gulihelmus de Horton. monachus. S. Albani, qui nuper in feſto. S. Catherinæ ex præcepto regis, & abbatis licentia, verſus Scotiã iter direxerat, cõpletis negotijs incolumis remeauit. Cui cũ rex Scotiæ & regina & magnates regni, ad Parliamẽtũ quoddã cõueniẽtes, ſecundũ quod rex Angliæ per eũ expetijt, cõſenſiſſet, cõſiderantes q; graue eſſet principẽ regni de regno exire, & ſe tantis viarũ laborib' & periculis exponere. Tandẽ miſerũt ſolennes nũcios ad regẽ Angliæ & ſuum conſiliũ. S. Comitem de Bochan, magiſtrũ Gulih. Cãcellariũ, & dominũ Alanũ hoſtiariũ, qui regis & reginę & magnatũ Scotiçin Angliã deferẽtes reſpõſa, vna cũ charta prędictorũ magnatum ſigillis cõſignata, quã præfatus Gulih. de Horton. ſecũ prætulerat, cõpletis negotijs in breui remiebãt. Eodẽ anno cũ immineret introit' Martiſ, capti ſunt Lond. V Valterus de Scotenay, principaliſſimus cõſiliarius Comitis Glouerniæ & Seneſcallus, ſuſpectus de potione data eidẽ Comiti, & fratri ſuo Gulih. De qua potione Comes infectus, vix eſt à portis mortis liberat': frater verò eius Gilih. interemptus. Similiter Gulih. de Buſſaie Seneſcallus & cõſiliarius principalis Gulih. de Valẽcia. Hiſ licet anteà ſub tuta fuerant cuſtodia fideiuſſorũ, nunc tamẽ capti & corã iudicib' præſentati, viliori ſunt carceri & vinculis mãcipati. Alter enim potione, & ali' iniuriæ cõuincebatur frequẽtatione. Ipſo tẽpore obijt Thomas quandoq; Comes Flãdriç, qui nõ pauca milia marcarũ à ſimplicitate regis et reginę obtinuerat. Eccleſiã S. Albani ſine cauſa nup ledebat, dũ diſcordiã iter eã & regẽ impudẽter ſeminabat. Circa Kal. verò Aprilis ex prẽcepto regis, & tot' Baronagij cõſilio, arripuerũt iter trãſmarinũ ad Parliamentũ magnũ dñi regis Franciæ pro plurib' arduis negotijs regna Franciæ & Angliæ contingentibus, Comes Glouer. & Leceſt. domin' Iohãnes Manſel, Petrus de Sabandia, & Robertus Vallerant, milites, habẽtes poteſtatẽ cõponẽdi et pacẽ inter eos firmioré ineũdi, ſi idẽ ex Frãciæ pacta præcedẽtia, vt prælocutũ fuerat inter ſpeciales nuncios

nuncios suos & regem Angliæ inuiolabilia satageret conseruare. Eodem tempore, accepta domo quadam cum mansione pertinēte, cœperunt fratres prędicatores habitare apud Dunstaple: exemplo edocti fratrū Minorū, qui nuper apud S. Eadmundū mansionē, in nō modicum abbatiæ nocumentum, construxerant. Memorati itaque fratres, priuilegijs Romanæ sedis, animati, ecclesiā erexerāt, & solenniter diuina prout desiderauerant, celebrabant. Ipso quoque anno prima quindena quadragesimæ, obijt Comitissa Bononiæ, per cuius tyrannidem tot milia hominum (paucis annis iam elapsis) interfecta occubuerunt. Cum igitur nostri nuncij prædicti in partes peruenissent transmarinas, rex Franciæ illuc peruenit, vt illos Comitatus vacātes siue litigiosos, videlicet Boniæ, Flādriæ, & Henhoniæ, in suā reciperet potestatem. Prostratis turribus vrbis, congregati sunt tunc temporis Romani cum indignatione & furore, creantes sibi duos nouos Senatores, qui conflantes copiosum exercitum, insurrexerūt in senatorem nuper creatum, auunculū, scilicet Branchaleonis, ipsumque in castro quodam Romę obsidentes. Ipse tamen confidens de iuramento sibi facto fidelitatis, & de obsidibus quos habuit in sua ciuitate, scilicet Bononiæ, vnde erat oriundus, se strenue defendit, ne à nobilitate sui nepotis & prædicessoris deuiaret. Et sic in se confusa est ciuitas, & in magna parte consumpta. Eadem quadragesima orta est Oxonijs & Cantabrigiæ discordia grauissima inter scholares & burgēses: eo quòd vnum reū mortis, carceri addictum, effracto carcere clerici violenter rapuerunt, in ecclesia trahentes ab ea protegendum, similiter & Parisiaca vniuersitas per Prædicatores & Minores non mediocriter est perturbata. Qui secūdum vniuersitatis consuetudinem, scholarium noluerunt cōmunitati adhærere. Ipsis quoque diebus dum Parliamento suspenso statuta salubria prouiderētur, orta sunt verba contumelioſa inter Comites Glouerniæ & Leycestriæ, ita quòd Comes Leycestriæ, commot' in ira, transfretās secessit in Galliā. Quod cùm Comes Herefordiæ & alij nobiles de consilio VValiæ audierunt, significauerunt Comiti Glouerniæ quòd statuta communia firmius & fidelius seruaturus, prædictum Comitem reuocaret placatum, nullatenus talibus cōtrouersijs locum præstitum: si autem, ipsum Comitem Glouerniæ vnanimiter studerent impetere. Quo audito, ipse Comes sibi timens, misit Herueum Senescalum suum per totas terras suas ius tenere cōpromissum; & sic pro parte est hoc mitigatum. Pax autem inter reges prælocuta, me-

diantibus nuncijs solennibus & multis, quorũ nomina prænominã-
tur cum in promptu crederentur finienda: ecce inopinatum cepit
impedimentum. Comitissa enim Leceſtriæ, alijs quietẽ clamantibus
partem ſuam in Normanniam pro filijs ſuis quietam non cõceſſit.
Vnde ſubortis inter prædictos Comites verbis honeſtati contrarijs,
ne Franci inde gauderẽt, cõmunibus amicis ſedati ſunt. Interim dũ
rex Alemanniæ Richardus in pace in Anglia moraretur, paratum
eſt ei iterad imperiũ libere recipiendum, domino papa hoc (ſed ſub
ſilentio) callidè procurantẽ, ne manifeſtus videretur aduerſarius re-
gi Hiſpaniæ, ad hoc anelanti, exiſtere. Rex autem Alemanniæ, vt ſe
theſauris ad hoc ſufficientibus præmuniret abundantius, adhuc in
Anglia latitauit ſecretius. Eodẽ tempore, aſcendẽte ſole in Cancrũ,
facta eſt hominum peſtilentia & mortalitas non modica. Oleum e-
nim, vinũ, & annona, generaliter corrũpebantur per regna, & quia
mortis rumphea, nulli parcens, nunc hunc nunc illum conſumit, in
illo peſte obijt Fulco Baſſet, epiſcopus Londinẽſis, & die ſancti Vr-
bani, in eccleſia ſancti Pauli Londin. ſolenniter eſt ſepultus. Eadem
ſeptimana, fuit V Valterus de Scoteney, qui ſe in comitatu poſue-
rat, conuictus de potione fratri Comitis Glouerniæ porrecta. Vnde
iudicialiter eſt ad patibulum per ciuitatem tractus, & V Vintoniæ
ſuſpenſus. Poſtea verò, ſcilicet die Iouis poſt Natiuitatem ſancti Io-
hannis Baptiſtæ, congregatis Canonicis ſancti Pauli Londini, ad e-
ligendum ſibi paſtorem idoneum, tandemque (diſponente domi-
no) vnanimi aſſenſu omnium attributo, eligitur dominus Henricus
de V Vengh̃a, domini regis Cancellarius, in epiſcopũ Londinẽſem,
vir quidem curialis, ſed quod melius eſt, moralis & diſcret', prudẽs
& circũſpectus. Qui protinus ab amicis exhortatus, vrgẽte canoni-
ca electione pro communi eccleſiæ vtilitate gratanter ſuſcepit. Licet
prius enim fuerat electus ad epiſcopatum V Vintoniæ, tamen quia
alius præelectus, frater ſcilicet regis, de terra iudicialiter eiectus,
in curia ſtetit Romana ſuper hoc impetraturus: reliquit vt ſapiens
quod in arbitrio papali pendebat, pro eo quod pace gaudebat tran-
quilla. Diebus verò ſub eiſdem dominus Hugo Bigot', vir fideliſſi-
mus, capitaliſque totius Angliæ iuſticiarius, aſſociatis ſibi Roge-
rio de Turkebi, & Gilberto de Preſton. cœpit per Angliam circuire,
à Comitatu in Comitatum, & à libertate in libertatẽ, omnibus pro
meritis impẽſurus iuſticiã. Qui quidem in Anglicanis legibus pe-
riti, in exercendis iudicijs iuſtiſſimi: præ omnibus alijs à communi-

tate

tate terræ ad hoc deputãtur idonei. Hij verò (vt prædictum est) præelecti ita constituti fuerant & coniurati, vt æquanimiter, consideratodiuite & paupere, seruo & libero, peregrino & cognito in omnibus & singulis, donis omnimodis suspensis (interposita tamen misericordia) iudicia exercerent condigna: si enim iudicium nõ adhibita precederet misericordia iustissimi iudicis nequaquàm sequerẽtur exẽpla. Sed vt Christi prẽcõnabuli veri fierẽt sequaces & misericordiã miscuerunt iudicio, & iusticiam exercuerunt in publico. Inquisitiones siquidẽ nuper factas per quartuor milites in singulis Comitatibus, ad hoc specialiter deputatos, viriliter ac instanter persequentes, quãplurimas renouauerunt transgressiones ac iniurias hucusq; à multis retroactis temporibus inultas & quasi oblitas, spretis omnibus ius propositum excecantibus strictissimè vindicandas. Nec aliquorũ (licet potentium) promissis cedentes aut præcibus, inquisita instanter veritate, quàm citius fungebantur vltionibus. Qui cum venissent ad VVares, Comitatũ Herfordiæ discussuri, fecerunt summoneri omnes homines de libertate sancti Albani, vt quicunque vellent de quibuscunque quærimoniam aut aliquid huiusmodi reponere ibidem venissent coram eis iusticiam accipere & reportare. Quod cum abbati de sancto Albano & eius consilio innotuit ecclesiæ suæ libertatibus & consuetudinibus existere cõtrarium, non acquieuerunt. Eodem tempore applicuerunt in Angliam nuncij solennes domini papæ, duo scilicet fratres Minores, vna cum duobus magistris (Cancelario scilicet regis Alemanniæ) qui in curia Romana diutius extiterat præpeditus, alioque incognito, sed nobili & discreto: qui ex præcepto papali venerant ad regem Alemanniæ tũc in Anglia commorantem specialiter allocuturi. Literas eidem papales tulerunt, & mãdata super imperij dignitate Romani, sibi sine cõtradictione cõcessa & conferenda. Consimilia verò, super eodem negotio, exhortatoria ad omnes Alemanniæ magnates habuerunt mandata, vt scilicet regem suum iuxta beneplacitum apostolicũ ad promotionem imperialem festinare inducerent. Et ne Memfredus princeps ad hoc sitienter anhelans, cum præueniendo supplantaret, ipse secundum Romanæ sedis fauorem & auxilium, se præferendo, imperio sibi ablato viriliter inuestigaret. Quibus honorificè à rege susceptis ac ruborem ter gratiando exaudiris, remisit eos idẽ rex in regnum suum Alemanniæ, vt sibi iuncta vberius adimplẽtes, cũ suis ibidẽ magnatibus super mãdato papali diligẽter tractarent,

certificatis ipſomet ad tam laborioſum iter improuiſò arripiẽdum, & ob plura aduerſantia inconſultò fortunali rotæ ſe tradere ſupponendũ. Adquieuit tamẽ, prout potuit, apoſtolico obtẽperare mãdato, & tam excellenti (maxime pro proprio honore) adherere cõſilio. Non diu verò poſt redierunt nuncij illi ſolennes regis Angliæ, videlicet, Comes de Clare, Iohannes Manſel, Petrus de Sabaudia, & Robertus Valerant, (Comite tamen Leceſtriæ trans mare remanente.) Qui quidem negotiorum ſibi iniunctorum expeditionẽ ad parliamentum regis Franciæ expoſituri, conuocatis Angliæ magnatibus in præſentia regis apud Londinum, reſponſiones & volũtates Fracorum ſuper negotijs & articulis ſingulis in publico corã omnibus præſentarunt, pro quibus inter reges & eorum regna confirmandis ſpecialiter tranſfretaũerunt. De quibus articulis poſtea in ordine ſuo, cognita veritate, dicerent in publico. Habito igitur ſuper auditis tractatu inter eos diligentiori, comuniter & expedienter prouiſum eſt, vt quia aliter alias prędictũ vacillauit negotiũ ob vtrorumque regum abſentiam, ſubſequenti tunc autumnò, dominus rex cũ ſuis magnatib' quibuſcunq; vna cum domino. R. fratre ſuo, rege Alemanniæ, tranſfretauit, & ad Parliamẽtum apud Abbeuile præfixum, præſente rege Franciæ cum ſuo conſilio præſentialiter interfuit. Quod & communiter eſt conceſſum, & in hoc parliamentũ tunc terminatur. Quo facto quia paulo ante ſũmoniti fuerunt prę-munitiomnes, qui regi debebãt ſeruitium, vt ad feſtum ſancti Petri ad Vincula, proximo futurum, parati eſſent cum equis & armis contra VValenſes pugnaturi. Regiſque & regni iniurias vt fideles vindicaturi. Sublato tunc regis aditu & plurimorum ſuorum potẽtium, qui cum eo deberent, vt proniſũ eſt tranſfretare, datæ ſunt trẽgæ inter prædictos regem & VValenſes vſque ad idem feſtum anno reuoluto. Quia ſic oportuit ad hoc quòd vnũ negotium perficeretur ad commodum, alterum relinqueretur imperfectum. Circa eiuſdẽ anni curricula in partibus contigit Gallicanis infortuniũ lacrimabile, & maximè religioſis in æternũ lamẽtabile. Ecclẽa ſancti Dionyſij, Francorum apoſtoli, fabrica quædam noua, ſublequata in altum, linguis fuit connexis & inſimul ligatis ſuſtulta quam plurimis. Cunq; die quadã plures de conuentu, aſſociatis ſibi & ſecularibus, cauſa conſiderandi laborem ſubter ambularunt, ecce tonitrus magnus irruit & horribilis, qui vehemẽter et lignorum ſtruem concutiens reſolura iunctura ea funditus diruit, & multos tam religioſos quam

sos quam seculares in terram conquassatos extinxit. Vnde multorũ relatu asseritur aduenientium, quòd monachi eiusdem monasterij vsque ad quatuordecem, seculares verò quamplurimi illo solo ictu perempti sunt infortunato. Quare magna (nec mirũ) ex insolito suscitabatur in Frácia lamẽtatio, cùm vita mutatur in mortem, & gaudium conuertitur in luctum. Anno verò sub eodem aliud euenit in partibus Transmarinis horribile factum, sed in caput agentis comparabiliter conuersum, Engelramus de Curcy, vir magnus & quasi nobilium Franciæ primus, crudelitate simul & prauitate patrizans, clericulos duos cum suo magistro bestiam quandam vsque in terminos suos insequentes iocando, furibundè appræhendit, & nullo vlterius exquisito iudicio innocẽtes suspendit. Qui cum regi Franciæ nunciaretur, aduocato eo clàm, & super hoc facto publicè conuicto, licet plures nobiles pro eo supplicassent, nec contra eum sententiam proferre voluissent, ipse rex iuramenti sui in coronatione recordans, proferẽs proprio ore suspensionis sententiam, eum fecit incarcerari, tempus expectans propositum perficiendi. Nec mirũm si ipse alios damnans sine iudicio, pœna condemnatur consimili, cũ patrem sequeretur, qui consimilia faciens, interitu truncabatur non dispari. Hic bona temporalia relinquens, quę prę omni tuebatur iusticia, nec vitæ satisfecit, nec animæ remedium ex eis procurauit. Sequente autem mense, die scilicet Mercurij infra octauas Assumptionis beatæ Mariæ, venit dominus rex ad sanctum Albanum, qui vnius tantum noctis ibidem morã transegit, & in crastino Londin. remeauit. Qui mane audito diuino seruitio, fecit extrahi feretrum, corpus continens glorioſi martyris Albani, & coram maiori altari subleuatum reuerenter collocari. Quo facto, cõuentuque ornantes redimito, venit rex cum suis nobilibus ibidem deuotius oraturus. Quibus sub martyre prostratis, cãtatum est solenniter speciale canticum de martyre, memoriam itineris regis subsequente. Circũstãte verò cum conuentu populo non modico, factoque inter eos silentio, exposuit frater quidã eiusdem ecclesiæ causam aduẽtus regis, videlicet quia princeps & caput regni esset, & ob eiusdẽ regni negotia expedienda transfretaturus est, fortunæ ignarus pœnitus & reditus, ideireo huc venit deuotus à præsentj martyre glorioso licentiã & auxilium, & à præsenti conuentu & populo orationum humiliter petiturus beneficium. Cui confestim conceditur ab omnibus & singulis quoad vsque prospera illius audiatur regressio, missarum ac

orationum

orationum ſpecialis & quotidiana deuotio. Quibus rex cum ſuis vehementer regratians, iterum fecit collectos de itineratione ſuper ſe recitari, & ſic deuotior ſub fiducia receſſit hilariori. Qui cum Lõdinum veniſſe nunciatum eſt ei quoddam ſecretũ ê partibus Gallicanis, quo præſens tunc tranſfretationis propoſitum cum alijs obſtantibus eſt præpeditum, vnde deficiẽte ea, defecit & oratio repromiſſa. Tempore ſub eodem cum ſepè dictus electus VVinton. de terra iudicialiter elongatus, adhuc in curia Romana ſtaret recurſum impetraturus, falſaſq; ſub ſimulatione veri, & ſubdolas papali inferret audientię ſuggeſtiones, proteſtans & dicẽs quod vi & in iuſticia quorundam inuidorum, trium ſcilicet vel quatuor, tãtum inimicorum, theſauris ſuis ſpoliatis, ab epiſcopatu ſuo electus, & contra regis ac communitatis Angliæ aſſenſum de terra eſt violẽter expulſus. Adijciens quod dominus rex, & quàm plures Angli (exceptis illis prædictis) ſuum libenter pacificum paterentur ingreſſum. Tãdem papalem deceptione ſubuertens intelligentiã, literas ſuas impetrauit ad plenariam omnium bonorum ſuorum in Anglia reſtitutionem. Vnde frater quidam de ordine Minorum, nomine VValaſchus, aſſociatis ſibi & alijs, ſpecialiter eſt ad hoc à latere domini papæ deſtinatus, habens ſuper hoc præceptum & poteſtatem, prædictum clericum in epiſcopatum, & omnia alia ablata, ſi verum eſt (vt aſſerunt) authoritate papali inſtituere, & omnes contradictores & rerum ſuarum raptores, & detẽtores, excommunicationis & interdicti ſententiam innodare. Qui cum veniſſet ac, cõgregatis magnatibus terræ in præſentia regis, veritatẽ ſuper hoc inquiſiſſet, omnibus & ſingulis vniformiter conſentientibus, nec in aliquo à primo propoſito, & ſuorum nunciorum cõtra prędictum electum præmiſſorũ narratione diſcordãtibus, veraciter cognouit præfatũ electũ celata pœnitus veritate papalẽ fraudulenter gratiam pręueniſſe. Vnde proclamatum eſt ab omnibus vna cum rege, & appellatum, ne huiuſmodi de iure proſcript', ſua ſit fraudulẽtia reſtitut', & ne vlterius huiuſmodi negotium in cõmune regni dãnum proſequeretur. Renouata nũciorum deſtinatione, ſuper eodẽ negotio melius propalando promittitur. Quod audiens prædictus nuncius ſponte receſſit rediturus, remotiorque à propoſito ſit de iure electus. Sub eildem diebus facta eſt quædam generalis collectio pecuniæ ab vniuerſo clero Angliæ, tàm de exemptis, quàm non exemptis. Videlicet triceſimarum omnium prouentuum eccleſiaſticorum, & arrerag-

rum,

rum, decimarum, & aliorum in scriptis episcoporum contentorum, ad soluendum in quindena sancti Michaelis proximò sequentis, tribus episcopis, Bathoniæ scilicet, Elienſi, & Rofenſi, qui ſe obligarunt in curia Romana, in quinque milibus & quingentis marcarum pro rege ad euitandam excommunicationis ſentẽtiam, in perſonam domini regis proferendam & generale regni interdictũ, ob debitum regis non modicum, & non perſolutum. De cuius collectione literas papales & epiſcopales, ab vno ad alterum tranſmiſſas, qui videre deſiderant, in libro Additamẽtorũ ad hoc ſignum inuenire prævalebit. Poſtea verò prænotato fratre VValaſcho, audita cauſa aduẽtus ſui, redire licẽtiato, inquiſitũ eſt diſtrictius qualiter, & cuius authoritate permiſſus fuit ſine aſſẽſu cõmuni Angliã introire. Cunque compertum eſſet, eum regia fuiſſe litera permiſſum, ſigillumque magnum tempore illo in regis camera retentum. Domi Hugo Bigotus, iuſticiarius, quàm citius verſus Douoriã properauit, Richardumque de Gray, Conſtabularium Douoriæ, ac Portus cuſtodem, ita aggreſſus eſt. Cum tu Richarde ab vniuerſitate terræ cõſtitutus ſis, quaſi fideliſſimus Portuum cuſtos, iintrantiumque & exeuntium perſcrutator, ſitque in tua cuſtodia omnium noſtrorum fiducia, cur talem permiſiſti (licet etiam regis fulciatur conceſſione) nobis non præmunitis intrare, cum omnium noſtrorum communi contrauenieris prouiſioni, nec non proprium impudẽter violaueris iuramentum? Te ſuſceptum deponere iudicamus officium, & de tranſgreſſione tua in cõmune regni periculum cõdignũ reportare iudicium. Quo depoſito capitur in manus dicti domini H. iuſticiarij, cuſtodia quinq; Portuum Angliæ, vna cum Caſtello Douoriæ. Circa feſtum ſancti Michaelis, deſtinatus eſt epiſ Bangorenſis ad regem Angliæ ex parte Leolini principis VValiæ, & omnium magnatum ad reformãdam pacem inter eos & ſtabilitatem, adiungens quod ipſi communi aſſenſu libenter cõferent regi Angliæ, xvi. milia librarum argenti, pro pace inter eos & eorum regna habẽda & confirmanda, & vt apud Ceſtriam placitare poſſint, ſicut antiquitus ſolebant, patriſq; legibus & terræ cõſuetudinibus gaudere viſitatis. Qui ad ſanctum Albanum veniens, ibidem morã trium pertraxit hebdomadarum, demum regem adiens, inuncta diſtincte propoſuit, ſed quid reſpõſionis reportauit, ignoratur. Tempore verò quo idem epiſcopus morabatur apud ſanctum Albanum, venit domina regina ad ſanctum Albanum, Londinium properans ad feſtũ

ſancti

ſancti Eadvvardi, aſſociatis ſibi epiſcopo Briacenſi à Britannia, Iohanne Manſel, & alijs vtriuſque ſexus quàm plurimis. Cui hora refectionis venienti, ſurgens conuentus de menſa, cõpleto tamẽ prandio, proceſſionem fecerant ei obuiam ſolennem, factaque nobiliſſima ſcilicet, ſex pallarũ oblatione. Licet eam ægritudo magna detinuit, in craſtino tamen tempeſtate circundata Londinum proparauit. Epiſcopus verò prædictus ix. dies relaxationis charitatiue indulgens, cum eadem deceſſit. Aduentus autem eiuſdem in Angliã talis dicebatur cauſa: videlicet quòd ipſo mediante, efficaciter expetijt Comes Britanniæ filiam regis, filij ſui primogeniti coniugio copulari, & ad negotium huius procurandum eundem epiſcopum decreuit tranſmitti. Hic verò ſuper hoc de die in diem inſtãter proſequendo, nunc regem nunc reginam ſequebatur, donec requiſito ſuper hoc ſaniori conſilio, certior ſibi fiat, exinde reſponſio. Huius autem copulationis exinde ſuſpicatur oriri poſtulatio, quòd per hoc idem Comes Cõmitatum & honorem de Richemund, ſibi & ſuis propoſuit vſurpare, cuius ſolebat antiquitus dominio gaudere. Habito autem ſuper hoc rex conſilio, et Angliæ valedicente epiſcopo ſepedicto, confeſtim nuncios in Britanniam deſtinauit, per quos ſui reſponſa beneplaciti tranſmiſit. Eiſdem verò diebus archiepiſcopus Cantuarien. in eccleſiã ſancti Albani vehementer commotus, decimas de Ringeldon, quæ ad Eliemoſinarium ſancti Albani pertinent ſequeſtrauit, & per vnum ferè quarterium anni intactas retinuit. Mẽſe eodẽ viij. ſcilicet Idus Nouẽbr. obijt Gulih. de VVeſtmilln, quondam Seneſcallus libertatis ſancti Albani. Hic iamdudum VVardam de Mikelfeld, à domino abbate Iohanne obtinuit, & pro ea perſoluit centum marcas Comiti Comubiæ Richardo, de quibus eandem terram à Iudaiſmo liberauit, viginti inſuper & v. libras dedit eidẽ Comiti pro ſtauro eiuſdem loci. Circa idem tempus, obijt Comitiſſa Cãtiæ, dierum plena, & matura morte deiecta. Hæc autẽ multũ dapſilis & commendata, vxor fuit quondam Huberti de Burgo, quandoque iuſticiarij Angliæ & Comitis Cantiæ. Non quia hoc ab hereditate poſſedit, ſed quia dominus Henricus rex illi comitatum eundem, tunc in manus regis deuolutum, benigne conceſſit, vnde dominium eius obtinens, nomen retinuit Comitis, & per conſequens vxor eius Comitiſſæ. Tunc tẽporis prouiſum eſt Londin. ad Parliamentum generale Baronum de iuſticiarijs in proximo itineraturis, & qui in quibus ibunt Comitatibus, ad eorũdem pro-

dem prouisiones publicandas & statuendas, transgressionesque cōtra eas quas nuper prouisæ fuerant discutiendas; scilicet quod infra Pascha proximè sequens tota circueatur Anglia, & de omnibus articulis iam renouatis plenū fiat scrutiniū. Quos Gallicè scriptos per eosdē Barones, duximus alibi scripturis cōmendare. Circa festū sancti Martini, dominus rex vna cum regina, & multitudine etiā nobiliū numerosa, iter arripuit versus Douerias, pro negotijs inter se & regem Franciæ, eorumq; regna expediendis in Franciā trāsfretaturus. Qui cōmissis (vt dicebatur) regni custodijs archiepiscopo Cantuar. domino Hugoni Bigoto, iusticiario, aliisque suis fidelibus, die veneris post prædictum festum, nauem apud Douer iam ascendit, & apud Wyssandē prosperè applicuit. In cuius transitu narratum est quod nunquam simul & semel tanta virorum, equorum, aliorumque maiorum nobilitas ab Anglia dicebatur exisse, quanta tunc egredi batur. Quod etiam multi eisdē in partibus obuiantes vltramarinis, asserebant, addentes quod non putabāt regem sot secum habuisse homines, tam pedites quàm equestres, quos solum habuit equos sumtarios, exceptis aliis regis & suorum nobilium palfridis formosissimis, reginæque & suarum curribus nobilissimis. Habito autem rex Angliæ Parisijs cum rege Franciæ tractatu super negotio prædicto, illico destinauit in Angliā nuncios suos, scilicet capellanum suum principalem, quondam abbatem cuiusdam domus Cistercien. ordinis, cum aliis præcipiens districtius, vt quicunq; in Anglia tus aut clamium in partibus vltramarinis se credebant habere, ad eum quàm citius festinaret accedere. Quod & factum est. Sed quid exinde sit actum, nobis est ambiguum. Circa idem tempus dominus Papa cupiens prouidere ecclesiæ, indignè ab indignis vbicunq; ministratæ, domino Cantuar. archiepiscopo mandauit in scriptis, & sic alijs per dictum Metropolitanis, districtè præcipiens vt omnes & singulos rectores seu ministros ecclesiarū sibi & suis suffraganeis subditarum, qui concubinas siue aliquid huiusmodi illicitum & inhonestum clam aut palam habent, & sic spiritualibus inhonestè ministrant ab administratione & spiritualiū possessione de cætero penitus remouerent, in locis eorum alios substituerent condignos. Quorum omnium sedulus poterit indagator alibi reperire. Eodem tempore, regis fatuitate & dubitia, in multis vtpriùs abutente Anglia, dominabatur Pictauiensium & Romanorum & præcipuè

Archiepiscopi Vvinton. electi, Gulielmi de Valentia fratris regis vterini, & Petri de Sabaudia materni reginæ, qui in militer tam religiosos regni tractabant, quam alios seculares. Si quis autem iniuriã passus, ad ipsius Gulielmi Senescalli accessisset, iustitiã petiturus, huiusmodi responsa reportabat. Si ego tibi iniuriã facio, quis mihi rectum faciet? Dominus rex vult quicquid dominus meus vult, sed non è conuerso. Sicque nec regi nec magnatum alicui reuerentiam deferebant. Transijt autem annus ille parum frugifer, sed parcius fructifer, & vt apparuit in quam pluribus anno præcedenti dispar & contrarius; Angliæ etenim quam diu languida, diuersis diuersorum quasi regum potestatibus subiacebat & iniurijs. Hoc cepit in anno nouæ successionis iustitiæ optatis respirare remedijs. Hoc fuit in anno, & maximè autumnali tempore, tanta aëris temperies & lætitas, vt fruges, licet tenuissimè, pro voto tamen colligerentur in tempore. Ieiunauerant tunc fundi messis vt si tota saltem triennio bus sere annis sufficeret, sed hæc fuit cita, corrupta, vt infra annum multis exinde periclitantibus deficeret annona. In hoc quidem anno tanta fuerat in nucibus abundantia, vt ob messis & temporis felicitatem præstaret exinde sperata sufficientiam. Fuit insuper annus ille sicut Anglis parcior in frugibus, ita & Francis in vineis corruptos à pomis. Arrarum Angliæ in multis gratus extitit & desiderabilis, Francis verò pacis tunc & concordiæ discrepantibus. Cum enim Angliæ consilio in incepta vindictæ remedia nunc, dominus rex paribus petijs Gallicanis, pro pace inter reges & regna eorum confirmanda, nunc dilatione detinebatur diuina.

Comes Britanniæ desponsauit filiam regis Angliæ. De Romanis interfectis Londini. Discordia magnatum terræ.

Anno gratiæ. Medio quidem anno regni regis Henrici Tertij, xliiij. fuit idem rex in Natali domini Parisijs, cum plumbus comitatus fuit nobilibus, qui solemnitatem tam sub pompa celebrauerunt. Peregit cũ rege Francorum & filijs magnatibus ipsius inde ad ædificia, de super pace & alijs necessarijs inter eos & eorum regna instantes pertractantibus. Fuerat enim ibi vtriusque regni non parua solemnis consilij & diuersorum qualitudo tractatus, quos fuit dominus Henricus de Vvegham, Londin. electus, & dominus regis Cancellarius, qui hebdomada præcedentibus fuerat in facerdotio ordinatus.

Tempore eodem facta est pax & concordia finalis inter eosdem reges, Angliæ scilicet & Franciæ, super dominio & potestate Normanniæ, quam quidem rex Franciæ sicut & eius antecessores diutius tenuerat, licet Angliæ rex vt ius suum semper exegisset. Vnde tunc tandem habito inter eos tractatu diligentiori, & conuentione super hoc firmata firmiori, reddidit rex Angliæ pro se & successoribus suis, regi Franciæ & suis successoribus, plenariam Normanniæ possessionem, resignando illi omne ius suum & dominium in eadem quod patet per titulum Breuium suorum in parte resecatum. Pro qua concessione recepit nomine mutationis quasdam terras, bonas & opulentas, cum summa pecuniæ de Scaccario regis Francorum percipiendæ. Hoc etiam adiecto quod Pictauia post decessum Ludouici, tunc regis Franciæ, ad regem Angliæ reuoluetur sine cõtradictione. Conuentio autẽ hæc & concordia, omni, quæ possit excogitari, securitate firmata, quàm plurium est vtriusque gentis magnatum sigillis ac testimonijs ratificata. Sub eisdem diebus rege adhuc cum regina in partibus commorante transmarinis, maritata est Beatrix, filia eius, Comiti Britanniæ, sed quod prius fuit prælocutum, & mediante episcopo Briarensi, ob hoc nuper in Angliam destinato, procuratum. Terra autem quam idem rex nomine mutationis pro Normannia recepit, eidem Comiti in maritagio, magna pro parte, remansit. Mota est tunc temporis contentio quædam inter archiepiscopum Cantuariæ. B. & capitulum Lincolniæ, ipso asserente se debere & velle iurisdictionẽ in ecclesia Lincol. sede vacãte exercere, & etiam suos prædecessores libere exercuisse. Cui omnes filij ecclesiæ resistendo contradicebant intrepidi. Addentes quod mox cum vacauerit per archidiaconos & ordinarios ecclesiæ, omnis debet iurisdictio, sicut & solet, procedere. & sine eorum assensu archiepiscopum ad hoc non prævalere. Vnde archiepiscopus ambigens super hoc, scripsit omnibus religiosis infra eandem diocesim habitantibus, rogans diligenter inquiri si quid in eorum scriptis aut libris inueniatur manifestum, quod per quemcunque prædecessorum suorum factum, pari iure possit in hoc articulo proficere & alterius conditionem refrenare. Facto autem apud sanctum Albanum scrutinio super hoc diligentiori, nihil inuentum est ibidem, pro vna parte vel altera, aliorum responsione nobis ignota. Sicut aliquãdo solẽ mala se bonis, tristitia lætitiæ admiscere.

eisdem contigit Natalicijs dolor in Francia lamentabilis, Ludouicus etenim, regis Francorum filius & hæres, vir strenuus & & procerus, vniuersis & singulis amantissimus: qui proxima elsset in æstate (patre disponente) vxorem scilicet filiam regis Castellæ ducturus, & in regem Franciæ coronandus, viam est vniuersæ carnis ingressus. Quod audiens rex Angliæ, adhuc transmare perendinans, lora tamen conuertens ad Angliam, dolore concepto Parisijs mox rediit, & se cum nobilibus viris exequijs præsentauit. Circa Purificationem verò beatæ Mariæ virginis emanauit à Cancellaria Breue domini regis, eo tamen absente, ad omnes vicecomites, in quorum balliuis tolebant viatoribus imminere pericula, vt omnes passus periculosos, tam in nuijs, cōcauis, & boscis, & Haijs, quam alijs pacis regiæ perturbationibus faciant videri, & incontinenti aut per dominos locorum aut per semetipsos emendari. Cuius tenor, videre desiderantibus, alibi inter Breuia patebit apertius. Tunc temporis, dominus Simon, Comes Leicestriæ, rediit in Angliam, illius præsentiam diutius viduatam. Venientesque die sanctæ Scholasticæ virginis, ad sanctum Albanum, visitandi causa martyrem & conuentum, cum ei obtulit præciosum Baldekinum, & summo mane iter carpebat inceptum. In crastino verò sancti Valentini martyris, cōsecratus est Londinensis episcopus, dominus Henricus de Wengham, ab archiepiscopo Cantuariensi, in ecclesia sanctæ Mariæ de Southwarke, præsentibus ibidem episcopis Wigorniæ, Cestrensi, & Sarum, rege Alemanniæ Richardo, & alijs, tàm clericis quàm laicis infinitis, qui ex consuetudine professionem faciens per iuramētō, huiusmodi verba exceptionis, audientibus cunctis, instanter proposuit. Hoc iuro & promitto salua iure & libertate ecclesiæ Londin, quam propossum hodie defendā, & sustinebo in omnibus. Vnde licet indignante archiepiscopo, & ab officio suo ferè cessante, ad magnam tibi impuratessum fiat ecclesiæ, & tutissimum eiusdem ecclesiæ subsecutum est gaudium. Hoc autem idcirco extra ipsum episcopatum dictum factum, ne dici fieret, quòd videretur archiepiscopus sic in eundem habere ingressum, quia lis inter archiepiscopum & capitulum Londinense fuit de Paulli adhuc pendebat determinanda, super iure dictique habendam eis vel non habēda. Completo verò, licet cum indignatione, consecratoris officio, remanserunt cum consecrato omnes in mensa, videlicet præfatus rex Aleman-

Alemanniæ, archiepiscopus, & episcopi prænominati, cum multitudine infinita, vnde computari nequibant, hinc inde oblata xenia nobilissima. In crastino verò sancti Mathiæ apostoli, factum est Londini homicidium detestabile, & maximè Anglicis non mediocriter formidabile, tum propter temporis sacri quadragesimalis violationem, tum propter Romanæ sedis stupendum nimis vltionem, necnon ecclesiæ censuram & districtionem. Considerata tamen causa facti eiusdem, prout veraciter didici, processum linealiter transcripsi. Cum piæ recordationis dominus Fulco, quondam episcopus Londinensis, præbendam quandam in ecclesia Sancti Pauli Londinensi, iam dudum contulisset cuidam magistro Rustando, nuncio domini Papæ, in Anglia tunc moranti: eoque posteà suscepto habitu fratrum Minorum ingruente ægritudine de medio sublato in partibus Transalpinis, dominus papa præfatam præbendam cuidam alteri speciali suo in instanti contulit, prædictũ contigit episcopum de mundo transire, suumque episcopatum in regiam custodiam venire. Vnde rex de prædicti Rustandi morte certus: papalis tamen collationis ignarus, præfatam contulit præbendam domino Iohanni de Crakehale thesaurario suo, & installari fecit in publico. Quo audito destinatus est in Angliam procurator quidam, Iohannes le Gras nomine, clericus nobilis, & scriptis papalibus munitus, ad prædictam domini papæ collationem nomine procuratorio suscipiendam. Archiepiscopus verò Cãtuarensis, hoc exequens, prout iniunctum sibi fuerat, lite inter partes diutius agitata. Comperto tandem, quod papalis donatio regiam antecedebat donationem, eam sententialiter adiudicauit prædicto Romano, thesaurario excluso funditus, licet in ea diutius fuisset vestitus. Quo installato, mox capitale domicilium eiusdem præbendæ subintrare tentatur in ciuitate, negato tamen ingressu, præfatus clericus, viribus cedens & armis, archiepiscopo recessit cõquesturus. Quod cognoscentes inclusi, mox cum insequuntur à tergo, & inter transeuntium densitatem caput eius per oculos quidam abrasit: & sic à nemine deprehensus euasit. Similiter & factum est alij eius socio deprehenso fugiendo. Facta autem super hoc inquisitione per totam ciuitatem, & nullo reo reperto, prolata est sententia, tam ab archiepiscopo quã ab alijs episcopis, in oẽs illius sceleris fautores: ita quod audiẽtes iudicialiter fierent

formidantes. Vnde hoc licet à quibusdã suspiciosis putari posset per dictũ thesaurarium procuratum, ipso tamen innoxio, per inuidos ribaldos est perpetratũ. Indigenabantur enim Anglici Romanos, tot & tam sepe Anglicano ditari beneficio, per quos nec aliquis saltem indigena semel reficiebatur in anno. Et quia terram nimis sibi subiectã (vt eis videbatur) calcauerãt, eos volebant huiusmodi facto exterrere à tam frequenti & regno inutili deinceps aduentatione.

Eodem quoque anno, obijt quidam Baro magnus, & in toto regno famosus: videlicet dominus Gulihelmus de Bello campo. Hic cũ in magnis creuisset possessionibus, dei vniuersa largientis nullatenus erat oblitus, suorum namque prædecessorum beneficia confirmans, & augmentando benignè defendens, domorum quarũdam extitit religiosarum patronus, quarum quædam de monachis, quædam de canonicis, & quædam de sanctimonialibus infra suũ erant dominium constructæ: & sicut ab ipso, sic à suis successoribus deinceps annuente domino erunt defendendæ. Circa idem tempus cũ rex protracta in Gallijs perhendinatione diutina, in Angliam redire disponeret, instillata sunt ei nõ pauca sinistra de filio suo Eadvvardo, & alijs nobilibus suis eidem consentientibus. Quæ quia carebant (vt dicitur) veritate, nequaquã præsumo nominatim proferre. Rex tamẽ cum magna cordis amaritudine hæc audiens, & licet falsissima, pro veris tamen attẽdens, de non modica hostilium & armatorum vniuersitate sibi prouidere præcepit vberimè. Quo facto, certificatus est tãdem de falsitate, nec adhuc fidem voluit adhibere. Vnde fluctuans sub ambiguo, partim quæ exercitum dimittens, & partim retinens, assumptis ad minus .occ. militibus cum innumeris sequacibus, circa festum sancti Marci Euangelistæ, apud Douoriam applicuit intrepidus. Occurrentibus autem ei magnatibus suis cum prædicto Eadvvardo, reuerenter, prouectus, ac honorificè susceptus est cum gaudio. Ipse tamẽ rex quibusdam eorum, licet sibi prius specialissimis, nec verba pacis nec oscula præbuit, nec ab eis admisit. Tunc temporis seminata discordia fouebat lethalis inter quãplures regni principales ordes, videlicet inter regem & Eadvvardum filiũ suum, vt prædictum est. Item inter regem & Comitem Leicestriæ, Simonem: inter Eadvvardum & Comitem Glouerniæ, necnon inter eosdem Comites prædictos, & alios non paucos. Vnde partibus hinc inde præmunitis, & viribus connexis, in proximo imminebat guerra formidabilis. Conuenientes autem tunc temporis milites ad

Tornea-

Torneamentum apud Blye constitutum, illo hac de causa præpedito, omnes prout ibi conuenerant, armis & equis communiti, instãtissime sunt cum alijs sibi connexis Londin. cõuocati. Vnde nisi dominus Richardus rex Alemanniæ, tunc in Anglia perhendinans, se diligenter pro pace interposuisset, concussio non modica succreuisset, sed semper expectato regis aduentu, sic partes ad bonum commonuit: vt furore parumper minorato, rex prout dimisit, regnum in pace reperiret. Veniens autem rex in vigilia apostolorum Philippi & Iacobi, Londin. per quindenam ferè morat' est ad sanctum Paulum in domo episcopi Londin. Portæ namque & plateæ, sed & tota ciuitas ita fuerant solicitè conseruatæ, læthali pro guerra succitata, quòd vix aliquis, licet sublimior, liberè haberent exitum vel regressũ, nec aliquis magnatum (vt dicebatur) præter regem, & paucos alios infra muros haberet hospitium, neque rex proprium voluit apud VVestmonasteriũ adire palatium, donec verius cognosceret qualẽ seminata discordia sortiretur effectum. Perdurante verò dissensione prædicta, (sicut semper solet, malum malo comitãter succedere) accusati sunt domino regi abbas & conuentus de Burgo, quod se in non modicum debitum nuper obligarunt, pro domino Eadvvardo suo filio, ad virium suarum contra eum augmentationem, & paternã debellãdam potestatem. Vnde rex indignatione commotus, aduocato abbate, præcipiendo rogauit, vt pro se simile mutuationis onus subiret: alioquin regiam indignationem incurreret. Cui cum abbas in propatulo responderet se nullatenus hoc audere, aut domũ suam ad hoc sufficere, addens quòd de facto suo in Eadvvardum securitate gauderet sufficienti, nec ex hoc iniuriatum est regi. Licet eidem prius specialissimus, cum magnata regis indignatione recessit perterritus: formidabiliter enim minatus est eidem conuentui & ecclesiæ, quod & postea monstrauit cum executione. Postea verò conuocato in præsentia regis apud sanctum Paulum Baronagio, habitoque priùs tractatu de Eadvvardo super iniurijs regi (vt dicebatur) illatis, paratus est idem Eadvvard' se omnium obiectorum probare immunem, & ad duorum regum, scilicet patris sui, & auunculi, prouisionem in emendatione facienda se dare tractabilẽ: dicens omnes alios Barones & Comites sibi de iure non esse pares, nec suas in eum exercere discussiones. Vnde discussa hinc inde veritate, omniumq; relatorum falsitate probata, pacificato regi concordatus est filius, multiplicatis de iure inimicorum confusionibus;

Cõcordato ergo Eadvvardo, regi & reginæ ac aliis amicis, exceptis Comite Glouerniæ suisque fautoribus, mox querela subsequitur de Comite Leicestriæ, Simone, super pluribus iniurijs, tam citra mare quàm vltra, contra regem (vt dicebatur) perpetratis. Præfixo igitur die ad respondendum, & se de obiectis expurgandũ, idem Comes ad dictum diem, licet breuiorem, paratus est quantotius petitis satisfacere, & ad discutiendam super oppositis veritatem, omnium transmarinorum quàm cismarinorum arbitrio obtemperare: exceptis quinque tantum minutis, tàm suæ quàm Eadvvardi discordiæ seminatoribus. Quo audito, Comes Glouerniæ cum suis consentaneis, timens sibi post prædicti Comitis purgationem, grauissimas de se suscitari querelas, vsq; ad aliud Parliamẽtum, præfatũ diẽ procurauit prorogandum. Vnde tumultu ad tempus sedato, rex propriũ adiuit palatium cum gaudio. Articuli verò prætactarũ culparum cum suis fabricatoribus plures sunt, & vltra modum transgressibiles, si veri essent. Sed quia incredibiles sunt, & nulla fulciuntur veritate, ne mẽdatiorum scriptor dicerer aut fabricator, eos huic paginæ non arbitror annotari. Immo qui eos sitienter audire desiderat, à mendacibus mendacia exhauriet, & me in hoc relinquens alium relatorum exquirat. Mense vero Iunij, Comes de Albamarla transmare pro quodã placito perhendinans, apud Ambianũ vitam finiuit. Cuius corpus in Angliam honorifice delatum est, & in quodam monasterio ab eodem constructo sepulturam obtinuit. Cuius hæreditas mox Comiti Glouerniæ tradebatur custodienda, per. xv. adhuc annos secundum ætatem hæredis duratura. Sed quia hoc contra communem regni prouisionem est & iuramentum, computatus est valor per annum, vt de tanta pecunia regi sit exinde annuatim satisfactum. Diebus sub eisdem domin⁹ Stephanus de Lõga Spata miles peritissimus, & totius Hybernię regis authoritate iusticiarius cũ diutius languore grauiori tabescere⁊, ibidẽ morte præuentus, viam est vniuersæ carnis cum honore ingressus. Eodem mense, circa festum sancti Barthol. apostoli, dominus Rogerius de Turkeby, rogę præcipuus, & nulli in toto regno, maximè in iusticia & terræ legibus secundus: cum omnes præcelleret sensuum & rerũ nobilitate & gloria, morte quasi repentina præuentus, omnibus hijs cum sęcula Londini valedixit, & fructum nobilitatis & vitę suæ collecturus transmigrauit. Hic (vt communiter dicebatur) vespere lectũ iocundus alijt; sed in crastino diu expectatus ad Bancũ, sublato spiritu, ca-

titu cadauer extinctum permansit. Vnde eodē mortuo, dictum est communiter, quod per totam quindenam præcedentē licet semper Bancum justiciarium tenuerit, tamen quasi in exsili positus, & extra se fuit. Admonitusque à fratribus & aliis de salute animæ, ita respondit: nihil vobis faciam, ire ad justiciarium. Sic enim solitus fuerat dicere de clamore commotus & precibus se interpellantium. Fas tamen est credere, quod deo dispensante, qui neminem vult perire, omnia iura sua divinitus accepit. Vnde dolorem de morte, exultatio de salute animæ superavit. Nunciatus est itaque vno eodemq; die obitus istorum trium regi, qui magno se consilio & exoneratione cognoscens destitutum, dolorem non immerito concepit non modicum. Postea vero evenit quædam visio cuidam militi in quodam loco secreto in angulo dormitanti. Venit enim ad eum imperans vt adiret dominum Henricum de Ba personaliter adire dicens, quod dominus Rogerius de Turkelbi justiciarius eum vocat habens vnum placitum in quodam loco placitandū, & nullo modo sine eius præsentia terminandū. Quod cum miles quasi negligendo implere dubitasset, secundo & iterum predictum audivit præceptum, & nisi hæc faceret, malum in proximo sentire imminendum. Tandem verò pergit domino Henrico prædicto, nunciata est hæc visio, sed pro nihilo ab eo audita & habita, talem est (vt cōmuniter dicitur) finem consequutus continuo. Nam infra proximū mensē subsequentē, idem Henricus de Ba morte perpessus est corporalem. Templarius quidam tunc temporis de Terra sancta properans, & redens in vigilia sancti Botulphi Londinū adiit, deferēs quam plures literas domino regi & magistro Templi Londini, & aliis, sed & plures detulit mihi secum extra quam vltra montes magnatibus. Qui tanta volgerat tam spatiosam viam transcurrit, quod incolorabili cōpulsus necessitate, die quo à Terra sancta recessit, eodem ad ripas Christianas Londinū intravit, facies vnam dietā à Dovera ad Londinū, sicut alibi se fecisse asserit cōsimiles. Perlustravit hospitalis tam rex & Templaris quàm omnes alios hæc audientes, in tantum se dederunt lamentationem & dolorem, qualem nullus præviderat de huiusmodi priorem. Nunciatum enim fuit quod Tartari cū innumerabili processerint potentia, Terram sanctā tam ferè vsque ad Acram destruxerint & occupaverint. Et quod mirum est auditu, durante eorum exercitu prout dictum fuerat, totam illam terrā occupare proponebant vt sic devastata ibidem (quod absit) major

mūltitu-

multitudine, facilius possent suam vlterius vastationem dilatare. Adiunxitque idem nuntius, quòd omnes ad se cõfugientes vel captos alienos in prima acie belli exponunt: & pugnantes, tam viri quàm fœminę, sicut ante sic & retro bene sagittãt. Nec valebit Christianitas eis resistere, nisi potenti manu dei suffulciatur adiutrice. Vastatis etiam iam ferè omnibus ibidem Templarijs, & Hospitalarijs, nisi festinus succurrat succursus, in mundo quam citius (quod absit) horribilis imminebit interitus. Hoc idem (vt dicebatur) significatum est omnibus alijs circa mare Græcorum potentibus. Subsequenti verò die sancti Botulphi dominus R. rex Alemanniæ, cũ per annum ferè & dimidium, in pace perendenasset in Anglia, quosdam ibidem prædiscordes concordans, quosdã sub certa forma pacis constituens, papali sepius aduocatione præmonitus imperiũ recepturus Romam tetendit quantocius. Qui Londini nauem conscendens, vsque ad Grauelende velificauit. Deinde cum regina sua sibi occurrente, & mediocre comitatu arreptum iter transcurrere properauit. Quo absente quàm plures fluctuabant sub ambiguo, quippe cum eius nuper præsentia imminentem guerram præpedisset, formidabant quòd pax præloquuta absente illo nullius stabilitatis existeret. Tempore verò æstiuali eiusdẽ anni, magna & enormia euenerunt portenta ab aere: ita quòd nõnulli dicebant extremum iudicium in proximo imminere. Inuentum namque fuit alicubi scriptum, & etiam à multis astrologis, & alijs frequenter prętestificatum, quòd eodem anno tanta erit pestis, quòd vix inter sex vnus euaderet indemnis, iuxta quòd ingruente fame intolerabili, tanta & tam assidua chorusca bant tonitrua, quòd vix audente aliquo domum exire, nec atis non paucis, domos, blada, & hęmora cõsumpsit, aliaque vbique pericula inaudita ingessit. Tantæ etiam tempestates erant grandinum, vt non tantum lapilli vt pilæ, sed & lapides grossitudinis trium digitorum, & in quibusdam locis, vt necnõ & in quibusdam (vt iuramento asserebatur) magni lapides, ad subleuandum trium hominum ponderantes inueniuntur cecidisse. Alijs verò in locis fruges, quæ sperabantur fertiliores, ita adnihilabantur quòd vix sufficiebant messores suos remunerare. Vnde hijs & huiusmodi vbique dispersis, processiones indicuntur & ieiunia, orationesque funduntur deuotè, cum debitorum emendatione crebrima. Non multum siquidem post, suspicatum est bellum in breui succrescere, mortiferum Angliæ maximè, & Vvalliæ formidandũ.

Exijt

Erat namque regium (ut dicebant) edictum, ad omnes sibi fertilis debentes, vt quamcunque sibi propidesent necessaria, in V Valliã in nos pro regis in iuria vindicanda. Et quia prædicti V Valenses hostiles sumunt bellum in futuro, mortem non timentes, constitutus est contra eos dominus S. Leicestr. Comes, strenuus prudentia bellator Angliæ & validior Anglorum exercitus dux & gubernator. Qui si inuicem fuissent occurrere cum hostibus necesse putarent vtrobique. Hostium vrgentibus postea impedimentis propter vrgentes differebantur vlterius. In vigilia quidem sancti Laurentii, dominus Gulielmus de Kirkham, episcopus Dunelmensis, maturus moribus, & plenus dierum, cum ecclesiam Dunelmensem per xij. annos laudabiliter regisset, seculo valedicens & corpori, apud Houedenam fœlicem animam suo reddidit creatori. Qui illinc feretrum asportatus, die lunæ sequente, honorifice (vt decuit) in ecclesia sua Dunelmensi est sepultus. Hic licet de mediocribus fuisset natus & eductus, per totum fuit regnum famosus, & parcimoniæ dapsilis & mitis erga omnes comprobatus. Inter alia autem sua beneficia, vbique diffusa, duas ecclesias ad valentiam trecentarum annuatim, solitas de Hertburn & Egelingham, in episcopatu Dunelmensi, ecclesiæ sancti Albani appropriauit, & litem inter eandem ecclesiam de Dunelmensi & ecclesiam sancti Albani, diu agitatam, ad pacem finalem vsq; perduxit. Sed dum hæc instrumenta conficerentur, expectato tempore congruo, partes propriæ in fœlicem rerum, vtrobique earundarum nomine munitionis & pacis, idem episcopus est interius de medio sublatus & sicut necesse fuit eidem negotio finem non imposuit. Confectis autem prædictæ episcopatus custodia magistro Iohanni Manfel post hæc contra communem prouisionem collata. Postea vero die veneris post Natiuitatem beatæ Mariæ, dominus Iohannes de Crakehale, archidiaconus Anglia, & archidiaconus Bedfordensis, cum vndique sibi laudem & seculum, item valedicens, hoc in die claustrum corporis mei non modica (vt dicebatur) abundans pecunia xv. millia librarum, post se reliquit omnia. Ecclesiam quoque de Wandlesbi bonam primam pecuniam sibi debitam dimisit, collatisque eidem aliis beneficiis, corpus suum obediens gratulanter dedit terræ. Fœlicis siquidem recordationis dominus Gulielmus de Kirkham, episcopus Dunelmensis, de medio sublatus, dapsilem Dunelmensi cauens ecclesiæ suæ diutius viduatæ aliquatenus prouidere, primo dilectum dominum Robertum de Stichill, monachum suum & Dunelmensem

Finchale,

Pinchale, in crastino sancti Michaelis, vnanimi electi assensu in episcopum sibi & pastorem, virum quidem elegantem, discretum, & commendabilem: licet enim regia interpellatione requisiti essent pro secularibus, habentes tamen deum præ oculis, nullius fauore vel metu à legitima declinabãt electione in semetipsis. Electus autẽ oblatum sibi diuinitus obtemperanter amplectens honorem, ductus à Priore suo Dunelmensi, confestim regiam adiuit præsentiã. Veniés itaq; Londinũ, circa festum sancti Eadwardi, tempore Parliamenti, reliquis sibi quibusdam, regem inuenit post aliquantulum sibi contrarium, sed tandem protracta ibidem mora per quindenam, eundem pro habito habebat propitium. Susceptus itaque à rege, & homagium ei de Baronia perficiens, destinatis literis regijs ad prædictum custodem, in plenariam episcopatus sui institutur temporalitatem: pro spiritualitate verò archiepiscopi Ebor. adiuit præsentiam. Die verò sancti Eadwardi, confluentibus ad tam nobile regis conuiuium, eam transmarinorum quam cismarinorum magnatibus, & aliorum innumeris, dominus rex cingulo dedit militari Iohannem de Britannia, filium Comitis Britanniæ, qui nuper filiam eius Beatricem duxerat in vxorem. Cum qua & totam terram habuit, quam pro Normannia obtinuit mutandam. Fecit insuper rex & alios nouos milites vsque ad quater viginti, cunctis prius ab Eadwardo filio suo, duobus filijs Comitis Leicestr. halthco militari. Qui omnes statuto vltra mare Torneamento cum prædictis Eadwardo, Iohanne, & Henrico filio regis Alemanniæ, quàm citius transfretauerunt, vt vniuscuiusq; vires, vt honoris est nouis militibus, ibidem experiantur. Tractatum est quidem ad prædictum Parliamentum de Iusticiarijs Angliæ, Cancellario, & Thesaurario, qui anno deberent dominari secuturo. Dominus enim Hugo Bigotus, prius Iusticiarius, anno cessit. Henricus de Wenghan, prius Cancellarius, episcopatum Londin. obtinuit. Et dominus Iohannes de Crakhale, prius Thesaurarius, paulo ante (vt prædictum est) mepuauit. Habito itaque super hoc tractatu non paruo, tandem concordantibus cunctis commissum est sigillum regium magistro Nicholao de Eliensi, abbatiq; de Burgo officium Thesaurarie & domino Hugoni Despenserio, potestas Iusticiarij. Mense verò Octobri dominus Rex Alemanniæ, papali frequenter ad nocationi ad imperium inuitatus, cum nuper ab Anglia Romam petiturus fuisset, clãdestino & inopinato recursu mox redijt: ita quòd minoratis clie-

tela &

tela & pompa, omnibus tam citra mare quàm vltra admirationem ingessit. Dictum est enim, cum cum paucis hominibus, equisque paucioribus, prolõgatis dietis, depositisque regalibus pompis, applicuisse. Sed postea citò subsequentibus hominibus suis solito circundari honore, vnde quàm plures asserebant eum à Memfredo principe, & alijs anhelantibus ad imperium Romanũ præcluso itinere, spoliatis thesauris, & effugatis seruientibus, fuisse præpeditum. Hoc adiecto, quod si vlterius præsumeret Alpes transcendere, quã citius posset cum sequela periculo subiacere. Nec est mirum quòd super hoc non prouisus nec præmunitus, inimicos declinans, lora retraxit quàm citius. Alij verò dixerũt quòd magnatum suorum de Alemannia consilio præmonitus & præpeditus, nec vult nec expedit hoc instanti tempore hiemali, tàm periculosum iter & longum transcurrere: sed poterit transacto hieme sub diebus serenioribus securius pertransire. Hoc adiecto, quod regnum suum Alemanniæ, & oẽs incolas habet & habebit in pace: & sibi coadiutores in prædicto negotio sine omni sentiet fictione. Ille verò acquiescens mox in Angliã rediit, vt prædictum est, vt terras suas & possessiones, ibidem minus ritè dispositas, prout sibi & Henrico filio suo expediret, disponeret. Et sic adueniente tempore congruo, minimè rediturus transfretaret. Item dixerunt alij, quod papali est admonitione reuersus, vt scilicet magister Albertus, nũtius suus, multas ob causas in Angliam destinatus, secretius contra Baronum prouisionem intraret, tam magnum sequens ductorem, & sic expedito papali negotio, idem rex eum sentiret sibi in prædicto negotio fauorabiliorem. Sub eodem vero tempore, orta est discordia intolerabilis in vniuersitate Cantabrigiæ, facta enim prius quadam contumelia inter duos garciones, vnum Australem, & alterũ Aquilonarẽ: mox eis succurrunt compatriotæ, ita quòd alijs in alios insurgentibus, quàmplures verberati redduntur & vulnerati vtrobique. Sicque tandem tota villa perturbatur, quòd omnes tàm clerici quàm laici, euacuatis domibus, glomeratim ad pugnam conuolarunt. Absentibus itaque clericis quidam de laicis domos eorum clam intrarunt, & bona diuersimoda abinde asportauerunt. Cancellarius enim villæ laicos aduocauerat in auxilium ad perturbatorum rabiẽ mitigandam: vnde & raptores alij rapiendi habuerunt fiduciam. Depositа igitur super hoc quærela coram rege, Laurentius de Broke,

mox illuc iubetur adire, habitoque super hoc districtiori examine data sententia, ipsos latores vsque ad sexdecim de eadem villa suspendebantur vna die. Alij etiam quamplures, tam clerici quam laici, vel ad ecclesias fugiebant, vel carceri districto mancipati permanebant.

Rex Scotiæ venit in Angliam.

His etiam diebus & mense, venit rex Scotiæ Londinũ, causa ductus multiplici, scilicet visitandi regem Angliæ & reginam, & Comitatus sui Huntingdonensis dominium exercendi & potestatem: Caulam insuper aduentus sui declarans principaliorem, petiit a rege quatuor millia marcarum sibi reddi, quas dixit sibi quondam in desponsatione vxoris suæ ab eadem promitti. Item totam terram inter Tynam & Eastwendam, quam asserebat suis quondam antecessoribus fuisse donatam. Item virile auxilium a regẽ & terræ magnatibus, contra inimicos suos, sicut eis quondam promissit cum maioribus Scotiæ per scriptum suum signatum, & per fratrem Gulielmum de Hortun. procuratum & transmissum. Interfuerant autem tunc Londini reges Angliæ & Alemãniæ: quare tanta fuit & esse oportuit ibidem sumptuosa põpositas, quòd tota circumiacens patria intolerabiles sustinebat expensas. Quem post paucos dies sequebatur regina sua, partui proxima, causa veniens visitandi regem, reginam, & Angliam, & volente deo, ibidem prope illos pariendi. Ducta verò à venerabili viro episcopo de Candida Casa, occurrente sibi fratre suo iuniore Eadmundo, vespertinali hora, apud sanctum Albanum, solenni cum processione suscipitur, & honorabiliter hospitata. Manè Londinũ proficiscitur. Qua recepta, tunc ibi simul fuerant tres reges & totidẽ reginæ, de quorum apparatu & nobilitate, quis poterit sine admiratione cogitare? Episcopus verò præsentata regina parẽtibus, oneratus prætiosis donis & variis, in Scotiam redibat quàm citius. Rex etiam expletis vtrinque negotijs, post ipsum rediit, & apud sanctum Albanum in redeundo hospitatus, pallam ibi quandam donauit. Narratum verò tunc fuit, quòd idem rex centum solidos percipiebat quotidiè citra Humbram de bursa regis, tam in veniendo quam in redeũdo: sicut antecessores sui petere consueuerant regio aduocati mãdato. Sed licet hoc fuerit pluries quasi de iure petitum, nunq̃ tamẽ fuit, per plurium assertionẽ, nisi de liberalitate exhibitũ.

Subsequenti

Subsequenti vero mense Decemb. Aethelmarus quondam VVinton. electus, & frater regis Henrici vterinus, cum per tres fermè annos in curia Romana stetisset, gratiam rehabendi episcopatum suũ impetraturus; tandem papali obtenta benedictione, ab eodẽ est (vt dicitur) in episcopũ consecratus. Tendens itaq; cum plena potestate festinanter in Angliam, volẽte domino vitã terminauit in Francia, & Parisijs apud sanctam Geneuefam, honorabilẽ, vt decuit, sepulturam obtinuit. Cuius mors licet quibusdam lugubris, pluribus tamen, & maximè Anglicis, scilicet prouisoribus Oxonij, videbatur salutaris. Quod & pro miraculo magno illis haberetur, quia si episcopatum VVinton. reacciperet pacificè, reuocatis omnibus prę-electis, prædicta Baronum prouisio tenderet in nihilum, & seuiente vltione in inimicos, nouissim⁹ error fieret peior priore quã plurimũ. Transijt autem annus iste parum frugifer, sed fructuosus abundanter. Nam pomaria, horti, & nemora ita fuerunt in generibus varijs fertilia, quòd frugum viderentur paucitatem suppletura, quod bene patebat ad oculum. Nam prætium bladi, quod fuit in fine autumni, dicebatur circa Natale domini hac de causa minorari. Annus etiam iste licet Terræ sanctæ fuerit maximè pro Tartarorum incursione, vt minabantur, formidabilẽ: Anglis tamen & Frãcis mortalitate excepta, bene dinoscitur tollerabilem. Expirauerant autem hoc anno VValterus episcop⁹ Dunel. Aethelmar⁹ elect⁹ VVinton. Comes de Albemar. Gulih. de Bello Cãpo, de Bedford. Rogeri⁹ de Turkelbi, Hẽric⁹ de Ba. domini regis Iusticiar. Iohannes de Crakehale, eiusdẽ Thesaurar. & Stephan⁹ de Longa Spata, Iusticiar Hibernię, adiũctis & alijs q̃ plurimis, quorũ memoria, & numer⁹ deo est soli retinẽd⁹.

De amenitate aëris circa Natalẽ domini.

ANno gratiæ Mcclxi. regis verò Henrici. xlv. tenuit idem rex Natale suum apud VVindeshore: vna cum regina sua, & filia regina Scotiæ, ibidem partum expectando parendi nante. Fuerat etiam ibidem rex Alemanniæ Richardus, qui nuper insperata velocitate redierat in Angliam, sed regina eius continuam simpliciter tenuit, iunc apud Berkehamstede, perenmationem. Quo tempore tanta fuit serenitas aëris, & continua blandities, quòd æstiuales magis quàm hiemales imminere dicerés amænitates. Contigit autem sub eisdem diebus, quoddam mirum & cunctis audientibus magis magisque admirandum. Duo etenim perpetuo carceri non immerito mãcipati, Rogerius scilicet de Clere, &

Iohannes Ealriche, cùm vnus per annos. xviij. & alius x. & amplius, ferro onerati, apud Newvgate Londini incarcerentur, de nocte euaserunt, abductis & alijs sociorũ secũ, qui oẽs vincula non pauca etiam in exeundo sustinebant. Rogerius verò cum quibusdam eorum fugit ad ecclesiam, & Iohannes cum alijs clàm vt potuit se trãstulit extra ciuitatem. Aliud verò insolitum hic est auditoribus enucleandum. Nam circa Purificationem beatæ virginis, cum deberet vernum serenari, tanta fuit niuis & gelu continuatio, per quindenã, quòd nunquam per quàm plurimos annos talem videres temporis & aëris contrarietatem. Dominica verò post festum Sanctæ Scholasticę, scilicet Idus Februar. cõsecratus fuit electus Dunelmẽsis Robertus de Stichille in episcopũ, ab archiepiscopo Ebor. apud Suthevvell, qui celebrato ibidem laudabili conuiuio, sedem petijt episcopalem cum festinatione, quã nunquam post electionẽ dicebatur reuisisse. Sub eisdem diebus regina Scotiæ Margareta, filiam peperit primogenitã, in Castello de VVindesores, vbi morã vnà cùm matre sua traxerat diuturnam. Quod Scoti cognoscentes, nimis molestè ferebant reginam suam extra regnum propriũ peperisse: quam pœnitus ignorabant partui tam proximam in recedendo extitisse. Ipsa enim eisdem hoc & regi cautè occultauerat: vt sic natali solo repetito, liberius ibidem pariendi desiderium adimpleret.

Rex contra iuramentum suum init.

EOdem tempore Februar. dominus rex Angliæ, cum ex toto tẽpore suo haberetur maximè erga alienos largissim⁹, habito secũ cogitatu secretiori, qualiter prouisioni Baronũ suppositus, ex insolito cogebatur manũ retrahere, & eorũ custodiæ ac dispositioni licet vtili adhærere vehementer doluit, & se huiusmodi mutaturũ corde firmiori decreuit. Cõuocatis itaq; magnatibus dixit: vos omnes pro communi & regis vtilitate (vt asseruistis) & cõmodo, necnon et pro thesauro meo ampliando, & debito perstitistis minuẽdo. Prouisũq; inter vos vniuersaliter decreuistis, præstitis iuramentis obseruari, cui & me, vna cum filio meo, iuramento alligastis consimili. Nunc autem indubitanter expertus sum vos non tantũ regis & regni, quantum propris inhiantes emolumentis pœnitus à pacto resilire, & me non quasi dominũ, sed quasi ministrũ, vestræ subiugasse custodiæ. Thesauro insuper ex insolito minorato, debitũ vbiq; succrescit, liberalitasq; regis & potestas ferè prostrata succũbit. Vnde nõ miremini si vestro non amplius consessurus consilio, vos vobis relinquam de

cætero,

ceteris, & super hoc remedio adhibeam perquirendo. Quo dicto, destinatis mihi stis Romam pro absolutione vestra specialiter scripsit regi Franciæ, & filio suo Eadwardo, pro subministrando sibi auxilio. Cui rex in hiatibus promisit milites per vij. annos, si necesse fuerit, propriis sumptibus sustinendos. Et Eadwardus in congregandis vndicebatur viribus laborare ad hujusmodi omnimodis. Studens eundem nominis genere, fidem emeritū, à custodia emere, & more solito regni sui dominum stabilire. Interim rex statuto magnatum negotium, & consilio deceptus adulatorio in Turrim se Londinensem transtulit, & thesaurum ibidē depositum, diruptis seris, ad nō suum vsum disperdit. Conductis insuper operariis eādem fecit Turrim ubique fortiorem, ciuitatemque Londinum, firmatis seris & clausuris, muri quinquagynum communiri. Conuocatisque singulis de ciuitate xij. annis, & supra, fecit omnes iurare de fidelitate sibi conseruanda, clamante hoc præcone, vt quotquot vellent regi militare, illius veniant susciperē pecuniam. Quo audito, magnates confluebant, vndique cum viribus, hospitati extra muros, hospitijs suis intra omnino negatis. Sicque ferè vbique suspicabatur guerra, nunquam per multos retrò annos tam proxima. Eodem tempore diuulgatum est per circuitum, quòd omnes Angliæ episcopi abbatiæ à religiosis, & maximè exemptis, ecclesias sibi appropriatas reuocare, & ad hoc impetrandum procuratores sollicitos Romana in curia generaliter sustinere. Quod & bene putabant impetrare: quia causas petitionis varias & rationabiles assignabāt (vt dicebant) nec prò vlla expensarum numerositate terrebabant. Vndè vehementer formidabatur, ne sicut inter laicos tunc corporalis immineret guerra: sic & inter literatos, mutatis quorundam substantijs, spiritualis oriretur discordia. Circa idem tempus, dominus papa cum super decreuisset Concilium suum generale in quindena Paschæ Romæ celebrare, archiepiscopo super hoc Cātuariēsi (vt dicebatur) præmonito, audito tandem vicinioris incursu Tartarorum in Christianos, prædictum tunc distulit decretū, & fratrem V. alterū de Roygate in Angliā misit, super hoc & alia salubriter prouisurū. Postea verò audiens idē papa prædictos Tartaros vsq; ad Iconiam in Hungariam trucidatos, timensq; residuos sibi, cæterisq; Christianis in breui nocituros, fecit omnes prælatos transalpinos, & vicinores, vt citra festum apostolorum Petri & Pauli Romæ conueniant, prouisuri qualiter prædictis cautius inimicis resistant.

Veniens itaque prædictus frater Walterus, fecit summoneri omnes Angliæ prælatos vt in quindena Paschæ coram ipso Londini conuenirent, & mandatis auditis papalibus, de responsis salutaribus tractare non omittant. Eodem tempore, circa Pascha, impetrata fuit litera papalis super absolutione regis & Eadwardi filij sui, de prædictis iuramentis, sed rege hoc acceptante, Eadwardus se spõte iteratis simo- 10 dum iuramentis. Audientes hoc magnates, firmiter in proposito persistentes, destinatis ad regem mediatoribus, obnixè rogabant vt cum firmiter præstitum inuiolabiliter teneret iuramentum. Et si quid sibi displicuerit, eisdem offenderet ad emendandum. Qui non acquiescens, sed eorum ingressus vix patiens, durè minatur, ac protenus respondit, dicens, quòd ipsis à conuentione deficientibus non amplius acquiesceret. Sed vnusquisque deinceps propriis defensionibus prouideret. Tandem tamen mediantibus quibusdam discretis, ad hoc vix mitigatus, inducitur vt duo eligerentur: vnus ex parte vna, & alius ex altera: Qui duo, totum sibi assumerent, & auditis quærelis regis & aliorum responsis, stabilem vtrobique pacem prouiderent. Quod hinc inde concessum, vsque ad aduentum Eadwardi conceditur differendum. Audiens autem 20 hoc Eadwardus, scilicet prædictam in Anglia discordiam per suum citius aduentum pacem sortiturum, adepta de Hastiludio victoria, confestim repatriauit, adductis secum Iohanne de Braines sororio suo, & Guilhelmo de Valencia, de terra nuper elongato. Qui tunc ingressum vix obtinuit, ita tamen vt præstito in ingressu sacramento Baronum prouisioni in omnibus obediret, & singulis contra eum depositis quærelis & deponendis, si necesse fuerit, responderet. Eadwardus verò super vanis regis consilijs & consiliarijs edoctus, eisdem valde iratus, sponte se à patris absentauit obtutibus, & fideliter, vt præiurauerat, astensit Baronibus. Inquisitis itaque di- 30 ligenter prædictæ contentionis fautoribus & cognitis, vnanimiter omnes cum Eadwardo coniurarunt, quòd nunquam regi consentirent in vno, donec quosdam non nominandos à sue amoueret consilio. Addentes quòd per talium pacis perturbatorum suggestiones rex sepe decipitur, & in prætacta papali absolutione prouisio regi & regno salutaris infirmatur. Vnde reuelato eorum secreto, nunquam rex, talium consilio intermediante, suo potent Baronagio prout decet consentiret. Rex verò hoc renuens confestim se infra Turim Londin. cum eis recepit. Et Eadwardo foris cum magnatibus

guatibus venientem, conatus in proximo fraudulosus exercuit. Comites autem Glouerniæ & Leicestriæ prius per verba indecentia discordes, pacem tunc firmissimè confederati sunt cum Eadwardo & alijs, contestantes quod ad præfatorum perturbatorum à rege remouerent consortium, aut guerra vicinior suscitanda, alterutrius se darent in incertum. Tunc hi itaq; non mediocriter prædicti constituti, se infra Turrim Londin. & custodiam diutius receperunt, armis viribusque circumquaque communiti. Qui tandem interuenientè regina, vix quibusdam concordati magnatibus, circa Pascha inuicem susceptisunt in pacis amplexibus. Quo facto dominus rex audiri se extra Turrim exposuit, domino Iohanni Mãsel infrà dimisso, versusque Douer iam iterauit continuò. Veniens autem cum mediocri familia, liberum patefecit Castelli introitũ: cùm nec eidem ablatum nec veritum, sed tanquam clauis totius regni, custodiæ esset diligentiori à Baronibus deputatum. Quo rex statim se sentiebat dõ falsis suggestionibus deceptum, & Baronum suorum fidelitate vbique licet ignoranter suffultũ, commendansq; illius custodiã domino R. Valeran, mox Castellum Roffense adijt, & quædam alia, & vbiquè liberum inuenit introitum & exitum ad commoda. Eodem tempore, destinati sunt iusticiarij itinerantes per Angliam rege præcipiente, sed hoc contra communem prouisionem, & Baronagio minimè consentiente. Quibus venientibus Herefordiam, & comitatu conuocato, die lunæ ante le, Hokeday, sedere volentibus, confestim se ingesserunt quidam ex parte Baronagij, districtius prohibentes ne ipsi hoc præsumerent, nec eis alij in aliquo responderunt. Tum quia rationabiles per dies, scilicet, xl. non præcesserunt summonitiones, tum quia secundum generalem prouisionem, non nisi semel in vno Comitatu in septennium sessuri erunt itinerantes. Vnde placito eorum silenter suspenso, mox à rege consilium petierunt super hoc & responsum, & acceptо mandato vt desisterent ad Northamptonam iter arripuerunt celerrimum. Mense verò Maij summonitis omnibus Angliæ prælatis, vt prædictum est, scilicet archiepiscopis, episcopis & abbatibus, tam exemptis quam non exemptis, Prioribus, archidiaconis, & alijs ecclesiarum Ordinarijs, vt scilicet auditis domini papæ mandatis, certis eidẽ satisfaceret in responsis. Die lunæ ante festũ sancti Dũstani conuenerunt omnes Australes Londini coram archiepiscopo Cãtuar. B. & præfecto fratre Guilielmo, nuntio domini papæ.

Die verò iunæ subsequente Aquilonares apud Beuerley coràm archiepiscopo Ebor. negotium idem exequente, celebratoque hinc inde consilio super prædictis articulis, flamma quædam tunc nouæ prouiderunt, hic & ibi super statu ecclesiæ Anglicanæ, quæ vna cum aliis quondam apud Oxoniã prouisis sanxerunt custodiri. Super his autem & aliis maximè ad resistendum Tartaris communiter prouisis, nuntios discretos & generales prouiderunt Romam dirigere, qui communi eorum bursa victuri, dominum papam possent super eorum responsis in Concilio prædicto Romæ celebrando, certificare. Hij (vt communiter dicitur) tunc iurauerunt coràm prædictis episcopis, quòd nihil contra ipsos procurabũt, aut patietur pertransire, sed contra religiosos & maximè exemptos studebunt contendere. Vndè ipsi exẽpti, omnibus aliis certa responsa donantibus, ita tunc vna voce responderunt, Vos pro vobis tantum, & contra nos, legatos mittitis ad curiam, & ad hoc nos cogitis vobis contribuere, si nuntios velitis generales pro communi nostrũ vtilitate trãsmittere, vobiscum libenter contribuemus, sin autem, non cõsentimus. Quo audito episcopi suam exinde sumpserunt excusationem, rescribẽtes papæ se propter diuisionem exemptorũ, certam dare non posse responsionem. Ipsi igitur exempti timentes, nuntios post ipsos quàm citius destinarunt speciales, qui contra prædictos procurarent, aut eorum contradicendo annullarent impetrationes. Tunc temporis volens dominus rex à iuramento prius præstito tanquam absolutus resilire, audacter circuit per ciuitates & Castella, volens eorum & totius regni sui plenè possidere dominia. Animatur ex hoc, quòd rex Francię, vna cum magnatibus suis, nuper sibi promisit viriliter succurrere. Vnde & Comes sancti Pauli & Gerardus de Rodes, cum ingenti aduenerunt in succursum suum numerositate. Hic Comes (vt dicebatur) eidem fecit regi fidelitatem de seruitio, & ob hoc qualibet septimana decem recipiebat marcas de fisco, similiter faciebat prædictus Gerardus, sed cæteri omnes plenam habuerunt ante aduentum suum mercedem de xl. diebus. Veniens itaque prædictus rex ad Vvintoniã, ibidem Castellum suum, vt alibi, liber introiuit, ac festum Pentecostes ibidem cum suis celebrauit. Vocatisque ibidem ad se Iusticiario & Cancellario, nuper institutis à Baronagio, sigillum suum sibi reddi & rotulos de iusticiaria sibi mandauit restitui. Quibus respondentibus se nullatenus hoc facere sine Baronum, vna cum rege, assensu & voluntate, confestim rex commotus,

motus, Baronagio incõsulto, dominum VValterum de Merton sibi præfecit Cancellarium, & dominum Philippum Basset, capitalem sibi & regno Iusticiarium. Quo audito magnates, cõsiderantes hoc sibi & prouisionibus suis contrarium, timentesque ne rex ita præsumeret eorum fundit' eradicare statutum, communiti armis & viribus illuc properabant quantocius. Iohannes verò Mansel hoc audiens, timensque regi, sibi, suisq; cõsentaneis, suscitari exinde periculum, licet vehemẽter formidans, VVintoniam clam adijt, & vt clãdestinò Londinum rediret regem secretius consulendo admonuit. Quo reuerso rex silenter de Castello (vt dicebatur) se emisit, & cum pauca sequela subsequendo Londinũ alacriter properauit. Eodem anno cum sedes VVinton. per tempus non breue vacauerit; ipsi VVintonienses abbatẽ de Middelton, quondam Priorẽ suum, elegerunt in episcopũ, licet alium prius elegerunt, qui viuente Aethelmaro, & in curia stante Romana, cõtra ipsum impetraturus, ecclesiã suam infinita ibidem obligauit pecunia. Hic quia prius electus dñi Aethelmer' adhuc viuebat, p quẽ & ipse quõdã in Priorẽ VVinton. creatus fuerat, merito videbatur episcopatũ non debere tenere: vnde ipso Aethelmaro mortuo, ipsum abbatẽ voluerunt contra aliũ subrogare. Mense verò Maij, cum papalis indulgentia (de qua prædicitur) super regis & aliorum coniuratorum absolutione impetraretur, fecit eam dominus rex coram omnibus publicari. Anno verò sub eodem grauis discordia oritur inter regem Henricum & suos Barones, eò quòd eorũ prouisionibus, prout in colloquio Oxoniensi hinc indè præstito iuramento fuerat stabilitum, vlterius assensum præbere renuit. Horum ergo spreto pœnitus cõcilio, seisiuit Castra, quæ in eorum fuerant commissa custodia. Officiales etiam regios vtpote Iusticiarium & Cancellarium, & alios constituros per Barones amouit: in quorum loca, propria fretus voluntate, alios ad placitum subrogauit. Post Pascha B. archiepiscop' Cantuar. authoritate fretus apostolica, consilium celebrauit prouinciale apud Lambethã, iuxta Londinum, Consilio præsulum prouinciæ suæ, super executione præfati mandati apostolici contra Tartaros, qui iam orbem terræ maxima ex parte grauiter oppressérant, prout superius plenius demonstratur. Ad quod quidem diuinæ indignationis flagellũ deo duce: ertendũ, sanxerunt sancti patres, Consilio huic assistantes, ad processiones, & ieiunia, ac alia huiusmodi pietatis opera recurrẽdum, per quæ si in spiritu humilitatis, & in animo contrito, domino

offerentur,

offerentur; diuina ceſſante iracũdia, propter peccata populi ad vindictam ſuccenſa, fideles populos fore confideret miſericorditer liberandos. Circa quindenam Paſchæ, Comes de ſancto Paulo, venit in Angliam, à rege Angliæ (vt dicebatur) inuitatus, lxxx. circiter militibus, totidemq; ſatellitibus baliſtarijs cõcomitatus, ſed non multũ poſt, infecto propoſito, rediit cum ſuis ad propria. Et eo tempore Iuſticiarij itinerantes ſederunt apud Gloceſtriam, deinde volentes ſedere apud Vigorniam in octauis ſancti Iohannis Baptiſtæ, non inuenerunt qui coram eis ad placitandum cõuenirent, aut quicquam tanquam Iuſticiarijs reſponderent, eò quòd ſuam fecerant itinerationem citra ſeptimum annum, ante cuius completionẽ iuxta prouiſionem regni, huiuſcemodi nõ licet exercere iudicia. Calumniabantur etiam compatriotæ breuitatem ſummonitionis, plenarium nec rationabile continentem in ſe tempus ſecundum quod in lege Anglicana ſalubriter eſt, ab antiquo determinatum. Sexto Kal. Auguſti, choruſcationes fulgurum, violentiæ fulminum, Occidentales partes exterruerunt. Deniq; apud Eueſham ictus ê cœlo emiſſus ingentem lapidem, in cõfinio anguli altioris materiæ Turris locatum, impulit tanta vi vt in chorum caderet violenter effractus, humũ penitrãdo, fermè monopedali longitudine. Mox etiã tecto Turris ex fulmine de ſurſum in ſummitate incenſo comburitur per diſcenſum longitudine circiter xxx. pedum, ſiue (vt quidam aſſerunt) l. computato ventilogio, ſequutus eſt fætor tetertimus hominum importabilis naribus. Tandem monachi cum plebe accurrentes, & in Turrim auſu admirando irrumpentes, aquarum aſperginẽ ignẽ extinguere conantur. Sed ad extinguendum & effugãdum inimici præſtigias quaſi fruſtra elaboratum eſt, donec (vt aiunt) radio phebo ſuper ignem fulmineum illucſcẽte, eundem delerat omninò & extingueret nutu dei. Eodẽ anno in feſto ſcilicet ſancti Vrbani papæ, & martyris, quod fuit viij. Kalend. Iunij, obijt papa Alexander, & ceſſauit Romanorum pontificatus tribus menſibus, & binis circiter hebdomadis. Cui tandem ſucceſſit patriarcha Hieroſolimitanus, & vocatus eſt Vrbanus. Et hoc anno tumultus, & ſeditio fuit in populo per Comitatus Angliæ pro nouorum Vicecomitum inſtitutione, ſingulis in pagis per regem poſitorum prioribus videlicet, quibus per Barones & communitatem terræ fuerant prius commiſſi Comitatus, regia remotis indignatione: ſed Comitatuum comprouinciales quorundam optimatum regni iuuamine animati ac cõſilio ſuffulti

to suffusi, siccon & fagacitate magna edocti, nouos repulere viribus vice dominos, nec eis quicquam intendere volebant nec respondere. Propter quod igitur rex Henricus, graui mentis anxietate turbatus, ad deuotionem plebis elicitandam & fidelitatem capescēdam, vniuersis Comitatibus Angliæ dirigit epistolas valdè motiuas ad pietatem, populique sibi subiecti reuocandam beneuolentiam, quarum tenor in fine huius libri, vna cum prouisionibus Oxoniæ, apponetur. Igitur subona (vt sæpè dictum est) inter regem & Barones magna discordia, & de die in diem plurimū ingraescēte, conuenerunt Londinī, & partibus sibi proximis, Anglorum optimates armata manu, circa festum Omnium Sanctorum. Quorū potentiam super se aggrauatam minis metuens rex, constitit cum suis in Turrim Londinī: qui & seruitium suum militare, cum celeritate, qua potuit, ibidem non distulit ab omnibus generaliter conuocare. Cùm ergo vtriusque partis fuissent congregati confauiores, conquieuit tandem per internuncios ipsa perturbatio, sub spe pacis reformandæ sine strepitu guerræ, quorundam procerum ad hoc electorum cōsiderationibus parte vtraq; concorditer inclinata. Sicq; Baronum omnis labor, & omne studium præcogitatum diu, quorundam (vt putabatur) astutia intermixta, cassatum est ad hoc tempus & emarcuit, quia semper nocuit differre paratis. Hoc anno obijt Senchia regina Alemāniæ, & sepulta est apud Hayles, in monasterio, quod dominus suus rex fundauerat. Et Eadwardus filius regis. Hi de partibus redijt transmarinis, ducens secum Gulihelmum de Valencia, & cæteros Pictauienses, qui (vt prædictum est) coacti recesserunt ab Anglia.

Canonizatio sancti Richardi Ciceſtrenſis epiſcopi.

ANno gratiæ. Mccl xij. Sanctus Richardus, Ciceſtrenſis epiſcopus, Romæ canonizatus est, & sanctorum catalogo ascriptus, cuius dies festiuitatis celebratur, iij. Nonas Aprilis; Intereà Henricus rex absolutionem impetrauerat à papa Vrbano de suæ concessionis obseruatione, quam fecerat Oxoniæ, à iuramentis, & alijs eisdem ordinationes seu statuta cōtingentibus: quas quidam prouisiones mox per Angliam dissolui mandauit. Richardus Romanorum rex rediit in Alemanniam, & Henricus rex noster mare transijt, circa translationē beati Thomæ martyris, & in Francia per lōgum tempus perendinauit. Vbi & grauiter infirmabatur, necnō & pœne omnes de familia ipsius febre quartana miserè cruciabantur, sed multi obierunt In-

runt. Inter quos Baldewinus de insula, Comes Deuoniæ, tanquam in medio dierum suorum ex hac luce substractus est. Et Richardus de Clare, Comes illustris Glocestriæ & Herefordiæ, circa hoc tempus obiit in Cantia, & sepultus est apud Thekesburie. De cuius virtute ac morum prærogatiua, sic de eo illic hæroicè intitulatur,

Hic pudor Hippoliti, Paridis gena, sensus Vlissis
Aeneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Et Henricus episcopus Londinensis obiit, cui successit Richardus Talbotus, qui & ipse citissimè post viuere desiit. Magister Iohannes de Exon. ex collatione domini papę episcopatū suscepit VVintoniæ. Cùm iam per sex annos vel eo amplius, frugibus in terra deficientibus deprimeretur Anglia, tandem anno præsenti refloruit terra, rediitque viridentibus aruis annus lætus & frugifer. Sic & cor omnium & caro omnium exultarunt in deum vnum. Circa festum sancti Andreæ apostoli, ventus fuit validus, qui non solum domos & arbores, sed & turres deiecit ligneas & lapideas. Vnde & ecclesia de Croyland, maiori ex parte, vna cum Turri cecidit, & quinq; homines subtus astantes obruit. Et hoc anno Andreas Prior sancti Swithini, VVinton. suis meritis exigentibus ab episcopo loci captus in capitulo, apud abbatiam de Hyda incarceratur: sed cito post vincula confringens cautè euasit. In aduentu domini VVallenses cum suo principe Leolino, de suis sedibus irrumpentes, terras Rogerij de Mortuo mari hostiliter inuadunt, & depopulantur. Quosdamque nobiles & strenuos, tàm milites quàm armigeros, ad munitionem & defensionem Castri de Kenet, combusti prius ab eisdem, deputatos, intus inclusos obsederunt, & spem victualium eis eripuerunt. Vnde tandem Castrum illud & aliud quoddam fortissimum & insigne ipsius Rogerij reddita sunt illis. Quæ VVallenses (prout eorū mos est) ad solum prostrauerunt, & in planitiem redigerunt. Rogerius igitur de Mortuo mari, fama dignus æterna, in iram nimirum compulsus vehementem, quorundam magnatum Marchiæ manu intus auxiliari, pro loco & tempore eis insidias machinans, crebris excursibus eosdem aggressi, nunc. ccc. nunc quadringentos, aliquādo. d. vel eo plures, vsque ad innumeram multitudinem interimendo, stragem eis victrice manu infert miserabilem: ex intrantibus tamē vna vice marchionibus peditibus, circiter. ccc. fato infœlici ab eisdem proditoriè iugulatis. Eodem anno palatium regium apud VVestmonasterium ignis conflagratione, ex parte maxima, consumptum

fompti um est. Quod quidam nomen similitu portendere interpretabantur. At dominus rex, fuorum fidelium salubri cõsilio interueniente, ad pacẽ magnatum suorũ, & regni melioratione cõstitutiones Oxoniæ dudũ editas de mera ac libera voluntate sua inuiolabiliter obseruari præcepit, easdem cuilibet dirigendo Comitatui. Sed nec dũ per hoc pacificatũ est regnum, prout insequẽtibus videbitur manifesto. Eginus episcopus Sar. obijt. Successit W. Valer. & Rich. rex Alemanniæ, exhausto solito more in Teutonia thesauro suo, Angliam repetit. De cuius acquisitione pecuniæ verè dici potest.

Non habet eventus sordida præda bonos.

De expeditione in VVallenses.

ANno gratiæ M. cc. lxiij. Eadwardus filius regis H. venit post Pascha in Angliam cum fortitudine magna militũ, tàm alienorum, quibus secum adduxit de Gallia validissimos, quàm Anglorũ. Progrediensq; versus Snowdunum, expeditionẽ mouit contra VVallenses permaximã, sed eis dẽsese retrahẽtibus, & nostratib' propter inequalitate, ac nemorũ densitate, paludũq; profunditatũ caligine, cũ eisdem cõgredi minimè præsumentibus, sicut rebellionẽ eorũ per hoc admodũ, ita virtutẽ Eadwardi & suorũ impedirã fore, credendũ est. Sed tandẽ munitionibus in partibus illis, victualib' abundãter, & armatis potenter instauratis, rediit in Angliã remocatus à patre. Hoc anno obierunt Iohannes abbas de S. Albano, & I. abbass Glouc. est. Illi successit Rogerus, isti verò Reginaldus. Fuit autẽ conuocatio magna pontificũ & cleri Angliæ post festũ S. Trinitatis apud VVestmonast. ad mãdatum dñi papæ summonitis eorã Leonardo & Berardo, nutijs eiusdẽ, ad extorquendã pecuniã ab Anglis ad opus Imperatoris Constantinopolitani, à suo imperio iamdudũ erecti. Quibus nil velle sibi in huiusmodi contribuere, tã à regno quàm sacerdotio, prætensis in publico rationibus multiplicibus, tum propter diuersa regni tum propter depressionẽ, & inopiã, quæ iam dũ gleba defluente in populo grassata est, tum propter multas alias causas euidentissimas responsũ est præcise dominos suos regi & sibi mutuis, in tanta necessitatis articulo, fore potius subueniendũ quàm extraneo principi. Ideo ad instructionẽ posterorũ hic inserere curaui quatinus sũpta cautela de præteritis p̃ utilitate respõsionis à cõmunione mutuæ voluntatis ab huiusmodi rectigalibus contributionib' præmuniantur posteri & præseruẽtur. Eodẽ tempore celebre monasterium & insigne Becci in Normannia recidit in cineres. Barones Angliæ,

iuramento astricti ad obseruationem (vt sepius dictum est) statutorum Oxoniensium, consilio potiti, & opere suffulti efficaci Simonis de Monte Forti, Comitis Leicestr nobilissimi, ac bellicis rebus peritissimi, quod diu super præmissis præcogitauerant, effectui mancipare non differunt. Quippe primò & principaliter in omnes alienigenas, quos rex & regina, necnon & Eadwardus, eorũ filius, plus æquo diligentes, ac spretis indigenis, eos in altum nimium huc vsque promouentes, guerram mouent, & prædas vrgent per totam Angliã subito, & nihil tale cæteris præmeditantibus, sed & in domini regis consiliarios, atque omnes quotquot sibi nouerant in aliquo adhęrere, hostiliter insurgũt, maneria eorum, dominica, munitiones, & oppida, bonaque tam ecclesiastica quam mundana inuadunt vbique, & debacchantur. Vnde & Petrus Hereforden-
sis episcopus, natione Burgundus, captus est in ecclesia sua cathedrali, & ductus ad Castrũ de Erdesley thesauro, quod habuit abundantur, & prędis deceptionibus datus & confusioni. Sed & canonici seculares, compatriotæ ipsius, quos in eandem introduxerat ecclesiam, similiter comprehensi, mittuntur cum eodem, custodiæ mancipandi. Exinde progreditur exercitus ille vsque Glouestriam, & Castrum obsedit per quatuor dies, in quo quidam Matthias de Besill alienigena, cui Comitatus & Castri fuerat à rege commissa custodia, erat cum paucis intrusus. Qui tam diu se tenuit in illo, exercitui obsidenti se reddere precise recusans, quousque prima porta versus vrbem combusta, deinde quorundam incarceratorum, auxiliandi gratia à carcere absolutorum, proditione, posterna ex altera Castelli parte ingressui patefacta, intrarẽt subito Barones. Matthias in Turrim fugere compulsus est fortissimam, triplici ostio ferreo ac seris munitam firmissimis. Quitamen introitus, malleis ferreis & securibus, viriliter tandem confractus, ingrediuntur belligeri, capto sic Matthia, non tamẽ metu mortis, vel impetus hostium, se eis reddere volente, quod ei vtique, etiam ab inimicis suis, ad laudẽ fuerat notatum. Ducas ergo ad episcopum prædictum simili sorte cõfligẽdus. Deinde in itu exercitus ad Vigorniã, & eam sine alicuius cõtradictionis obice, licet de villa & ciuitate custodienda literas regias susceperit ciues, intrauit. A quibus fidelitate recepta, tendit ad Bruges, & regium ibi cepit oppidum, quod ciues Baronib' exclusis primo die nobiliter defensarunt, sed demum pacto inter eos stabilito, ne videlicet Vallenses (quorum turma ex altera parte vrbe assiliens

siliens extitit innumera) intrarent, reddiderunt se die subsequenti. Hoc facto, Barones illi gressi suos versus Australes regni partes direxerunt, assumpto secum Comite prædicto in ducé, per quē regebantur. Augebatur ergò numerus cōmilitonū suorū quotidiè. Nam iam totius regni præstātiores viribus, & nobilitate præpollētes ferè omnes, ad eos confluxerant. Ac deprædationibus & rapinis, suis quiq; prouincijs, super alienigenas miserè debacchati sunt. Tūc erat triste emulis alienigenarū, videre confusionē eorū. Nam quicunq; Anglicū idioma loqui nesciret, vilipenderetur à vulgo, & despectui haberetur. Vndè contigit quòd & multi, tàm religiosi quàm alij, nationis extraneæ, exeuntes per clandestinæ fugę presidiū, mortis suppliciū seu dispendiosum captiuationis periculū metuentes, fugerent ę regno. Sed & I. Maūsel, multarū in Anglia rector ecclesiarū, seu potius incubator: reddituūq;, quorū nō erat numer', possessor magnificus, ita quòd ditior eo clericus non videretur in orbe, episcopali puta dignitate minimè insignitus, metu Baronū aufugit latentur vltra mare de Turri Londin. in qua rex Angliæ & regina sua tunc tēporis tenuerūt se. Quē cum H. filius regis Alemannię fugientē insequeretur, & ipse capitur cū applicuisset Bononiæ ab Ingerando de Feenes, procuratione (vt putabatur) reginæ. Interim Eadvvardus regis primogenit', Castrū illud munitissimū de VVindesores, quo nō erat ad id tēpus aliud splendidius infra fines Europæ, muniuit militaribus copijs alienigenarū, quos secū (vt dixi) adduxerat in Angliā, ibidem introductis. Rex autem noster in Turri existens Londinēsi, videns se circūdatum vndique atque vallatum hostibus, pacī Baronum acquieuit, & Oxonij prouisiones obseruare concessit. Sed regina muliebri irritata angore, pro uirib' contraire nisa, assensū non præbuit. Vndè cùm de Turri exisset, tendens per Tamesiū versus VVindesholā, vbi alienigeni erant cōgregati, intercepta est à Lōdinensibus, & ab eisdem enormiter blasphemata & exclamata, iactuque lapidum & luti, subtus ponte, vilissimè repulsa. Quòd vtique pacis impedimentum fuerat hoc incentiuum patebit in sequētibus,

Forma pacis.

Thæc fuit forma pacis, concepta tunc temporis inter regē & Barones suos: videlicet, quòd H. filius regis Alemannię per regē & reginā liberaretur: et quòd Castra regis baronū custodię cōmittatur. Itē quod prouisiones & statuta Oxonij firmiter & inuiolabiliter, tā à rege q̄ ab alijs obseruētur, & q̄ regnū de cætero p̄ indigenas fideles

& viles sub domino rege gubernetur. Insuper quòd exeant alienigenę à regno, vlterius non reuersuri, exceptis illis, quorũ morã fideles regni vnanimi assensu acceptarent. At illi qui in Castro nobili VVindesor, fuerũt introducti, alienigenæ prædicti, milites strenuissimi, numero quasi c. & satellites multo plures, munierũt illud & instaurarunt egregiè, patriam deprędantes & deuastantes circũquaq;. Interea cum Simon de Mõte Forti, Consul Leicestr. & Barones, circa partes maritimas pro liberatione dicti. H. filij regis Alemãniæ, fuissent occupati, venit Eadvvardus ad Castrũ Bristolliç. Qui cũ illic in opido illo per aliquot moraretur dies, ecce, nulla ex parte ei arridẽte fortuna, oritur inter milites suos & municipes seditio magna, talis profecto quòd vrbs tota, quæ sui debuerat esse dominij, à sua fidelitate & obsequio penitus se subtraheret, ciuibus ad ipsũ obsidendũ iam paratis, de Castelli captione iã securis. Is igitur hinc inde cuncta sibi siniſtro omine cedere perpendẽs, eò quòd iã tota Anglia cõtra eum & oẽs alienorũ fautores, vel cõtra Barones recalcitrare nolẽtes, ira exarserit & indignatione accitò ad eum VValtero VVigorniẽsi præsule, qui de latere Baronũ extiterat, sub simulationis pallio cũ eis pacificare velle promisit. Quem cum episcopus accepta securitate (vt putabatur) manucepisset ad hoc fideliter prosequendũ, pactũ quod pepigit, trãsgreditur. Nã cùm versus curiã iter arripuisset, vt promissum confirmaret, immisit se in prædictũ Castrũ cum alienigenis. Igitur ad vincula S. Petri viribus cõgregatis, proceres regni & prouisionum, ipsi vna cum rege, iam eis per omnia ore tenus hoc intimato, castrum illud affiliendum decreuerunt. Eadvvardus ergo exiẽs ẽ Castro, quasi pro pace tractãda, occurrit patri & Baronibus, quasi à Londino media via, finitoq; tractatu cum redire voluisset, Comitis Leicestriæ ac VValteri episcopi VVigorn. siniſtra suspicantium, retentus calliditate, Castrum non est permissus reintrare. Ergo Castrum illud nobile regi redditum est & Baronibus, sub hac tamen forma, quod hij qui intrusi fuerant, saluis sibi equis & armis, saluò exirent de regno, sine spe reuertendi, quos quidam Barones tũc ad mare conduxerunt. Circa illud tempus, Leolinus princeps VValliæ, terras Eadvvardi destruxit in marchia Cestriæ. Et Castrum de Dissard optimum obsedit, cepit, & ad solum cõplanauit. Similiter & castrum de Gannoc, neque forma, neque situ à prædicto secundũ. Eodem anno. iiij. Kal. Augusti signũ quoddã, stupendũ valdè & admirandũ, apparuit in firmamẽto, circa mediã noctẽ, à parte Aquilonari.

Ac

Ac Nonis Augusti scilicet citò post, fuit eclipsis solis post horã nonam mirabili spectaculo videntium oculis. Ad Natiuitatem beatæ virginis maxima conuocatur congregatio Lõdini, procerum & cæterorum prælatorum regni, quanta non est visa longo tẽpore transacto in Anglia. In quo colloquio statuta Oxonij publicè promulgata sunt, & per regnum integraliter iussa obseruari, sed deprædationes & rapinæ, personis illatæ ecclesiasticis, quod vtiq; valdè foret difficile, necnon & quibusdam magnatibus, qui regi fauebant, similiter factæ, pro quo discordiæ scisma, inter eos hinc inde subortũ, multum timebatur in Anglia, statuuntur restitui Petrus Herefordẽsis episcopus, à custodia, qua tenebatur absolutus est, & qui cum eo erant, videlicet Matthias de Besill: & cæteri liberati sunt. Circa festũ sancti Michaelis, rex noster, & regina, & Comes Simon de Monte Forti, cum multis nobilibus, mare transierunt, ad colloquium regis Francorũ Ludouici, quod tunc tenuit Bononiæ, occasione perturbationis regni Angliæ. Ex procuratione autem reginæ suique generis processerat istud, quod ex præfato facinore patrato, in Londinenses odij traxerat incentiuum. Et non multum post hoc, magnum cœlebratum est Parliamentũ Londini, in quo scissura (heu proh dolor) iam prœualente inter Barones, iuxta illud Euangelicum. Omne regnum in se diuisum desolabitur, &c. plures eorum qui primo in caluaticijs, & in deprædationibus faciendis acriter exarserunt, iam regi & Eadvvardo magnæ probitatis viro adhesẽrãt, promissionibus cõuersi deliniris, & terris amplis promissis sibi, & collatis. Post hæc iuit rex cum exercitu magno (nam iam potentiores regni in manu forti adhærebãt ei) ad Douoriam, vt Castrum alliceret de manu Baronũ, quod non obtinuit. Rediens ergo cum indignatione vehementi versus V Vestmonasterium, missisque interim clandestinis quibusdam ciuibus Londinẽsibus literis, vt ianuas custodiẽdo Baronibus interdiceretur ingressus, ferè proditus fuit ille. Simon de Monte Forti, qui extra ciuitatem in suburbio Sudvverke, cum suis paucis admodum, regij respectu exercitus, intererat. Dispositis nanque turmis, haud longe ab eo loco ad ipsum assiliendũ, nihil tale præmeditatum, iam appropinquabat exercitus: & ad eum capiendum cum summa securitate progreditur, cùm ecce comperta deceptione irruunt Londinenses, quorum corda habuere Barones valdè propitia, cum impetu fortitudinis magnæ cathenas frangant, portas aperiunt, & ad eum succurrendum cateruatim accurrunt.

Sicque nutu dei Cõsul eo die de manu hostili ereptus est. Nam dominus rex cognita per exploratores numerosa Londinensium multitudine in adiutorium ei venire exercitum suum fecit remeare. Hijs ita gestis, de pace hinc inde componenda elaboratum est, tam à parte regis Franciæ quàm pontificum regni Angliæ instanter. Tandem verò submittentibus se per compromissionem rex Angliæ & Barones sui, in dicto & ordinatione regis Franciæ super contentionibus, prouisiones Oxoniæ contingentibus, necnon & deprædationibus & rapinis factis hinc inde multipliciter, pro quo diuisio inter multos fuerat (vt dixi) iam suborta, itum est post Natale in Franciam ad recipiendum, quod super hijs dictus rex duxerit ordinandum. Igitur in crastino Vincentij martyris, congregato Ambiani populo innumerabili regum, pontificum & procerum, rex Franciæ Ludouicus, propositis & defensis ac rationibus partium plenius intellectis, protulit dictum suum & sententiam solenniter pro rege Angliæ contra Barones, statutis scilicet Oxoniæ, & prouisionibus, ordinationibus, ac obligationibus pœnitus annullatis. Hanc autem cõuocationem rex Angliæ interfuit, & regina Alienora, Archipræsul etiam Cantuar. Bonefacius, & Petrus Herefordensis episcopus, Iohannes Manusel, qui ab Anglia perturbati, quanta potuere mala Baronibus non cessarunt machinari. Ab hoc verò tempore nouissimus error peior factꝰ est priore. Interea Rogerius de Mortuo mari prędia dominica Comitis Leicestriæ in Marchia deprædatur. Consul ergo, iã sibi in amicitias prouocato Leolino principe VValliæ, præclarum illuc misit exercitum, qui & terras eiusdem partim destruxit, & Castrum de Radnor cepit & combussit: in cuius succursum, cum Eadvvardus de partibus rediens transmarinis, militari copia stipatus, cõuolasset, Barones insequutus est, nec tamen eos aggressus, quia nullus factus est inter eos congressus. Castra autem Humfridi de Bahun Iunioris. s. Haie & Huntindun, obsedit Eadvvardus & cepit, ac Castrum †Breconię, in deditionẽ accepit. Quę cum prouincia & appenditijs Rogerio prædicto tradidit ad custodiẽda. Et ad illu tẽpus Robertus de Ferrarijs Comes Dereb. cum exercitu magno venit VVigorniã. Cui cum ciues muralia ciuitatis & portas custodiendo viriliter restitissent, tãdem ex inopinato per vetus Castrum intrauit, qui & villam destruxit ac Iudaismum euertit. At Barones redeũtes de VVallia, vrbem Glouern. non viribus vel obsidione, sed quadã nacti cautela, introierunt. Eadvvardus etiam magna vsus audatia, subito

†Breknoc

subito venit à tergo, ponteque celeriter super ripam Sabrinæ reparato, qui & prius à prædictis fuerat combustus intrauit Castellum, Baronum præsentia non obstante, inter quos in crastino V Valtero V Vigorniæ episcopo intercedente, & Eadvvardi astutia vulpeculari interueniente, captæ sunt induciæ, Baronibus ab vrbe recedentibus. Eadvvardus ergo vrbe cũ Castro sic adepta, Burgenses incarcerauit & villã ad mille librasmiserabiliter redemit. Exinde patrem suum regem adiuit Oxoniæ, qui iam de Francia reuersus, seruitiũ suum militare, ad proficiscendum super suos complices, generaliter conuocauerat per Angliam. Nempe rex vniuersitatem cleri Oxoniæ euacuare coegit ad tempus. Sed & sanctã virginem Fridesvvidã personaliter & deuotè visitauit, quod nullus regum Angliæ ante ipsum in persona propria, procul dubio, ausus fuerat. Interim Eadvvardus & cæteri magnates in partibus illis, Baronesque partis aduersæ depopulari, & incendere terras, & maneria alterius cuiusque non destiterunt. Ac Londinensis cum innumera multitudine ab vrbe sua irrumpentes, prædia & possessiones regis Alemanniæ atque Philippi Basset, aliorumq; plurium regi adherentiũ, destruxerunt & combusserunt. Sed & clericos regis, atque Barones de Scaccario, ac Iusticiar, de Banco, ceperunt & incarcerauerunt. Sic itaque annus iste intestina hostilitate, ciuiliq; discordia fautiatus, adeo vt quis cui crederet, quis cui mentis suæ secreta committeret, nesciretur. Vtpotè hijs & illis diuersa sapientibus miserabiliter finitus est.

De captione Baronum apud Northamtonam.

ANno gratiæ. Mcclxiiij. Circa mediam quadragesimam habito tractatu rex Angliæ cum proceribus regni apud Oxoniã, adierunt ipse & Richardus Romanorũm rex, frater eius, ad Northamtonam cum exercitu admirabili, vexillis expansis, vbi Baronũ pars non modica tunc in vnum erat congregata. Eosdem ergo in vrbem intrusos acriter assiliens, tandem confracto muro intrauit exercitus, & omnes quasi subito cepit Barones vexilliferos. xv. circiter, & milites. lx. cum satellitibus quorum non erat numerus. Horum erat precipuus Petrus de Monte Forti, Iunior, qui ad Castrum confugerat, sed in crastino rediddit se. Erat & inter illos Simõ de Mõte Forti, Iunior, filius Comitis, qui introitu regalium in municipiũ pro posse dimicando restitit, ob quod famam promeruit sempiternam. Hoc actum fuit Sabbato primo Passionis dominicæ. Omnes ergo captiui abducti sunt in exercitũ, terris eorum in alterum dominium iam

translatis. Rex autem Leicestriam tendens, in ea hospitatus est, quã regum nullus præter eum, etiam videre prohibentibus quibusdam superstitiosis, præsumit. Deinde ad Notingham, & Castrum intrauit, nullo sibi resistente. Nam qui intro fuerant ex parte Baronum obuiam processerunt, & claues ei tradiderunt. Venerunt autem ad regem ibi de partibus Aquilonaribus nobiles in auxilium, videlicet I. de Bailol, Rob. de Brus, & Petr' de Brus, & alij Barones plures, cum multis millibus bellatorum, vbi & dominus rex festum tenuit Paschale. Misit etiam rex filium sum Eadvvardum in Derebishire, & Stafordshire, cum exercitu præclarissimo, qui terras & maneria Roberti de Ferrarijs, Comitis Derebie, vastãdo atque incendendo, necnon & Castrum eius Totteberie prosternendo, destructionem ei intulit miserabilem. Vbicunque autem progrediebatur exercitus regis & Eadvvardi hinc vel inde, comitabantur eis tres sociæ, prædatio, combustio, & occisio. Frẽduit ex hoc quoque, vbi incedebant, prouincia: & commota est velut arundinetum, Zephiro vibrante collisum. Pax in regno nulla, cedibus incendijs, rapinis, & deprædationibus omnia exterminabantur. Clamor & luctus & horror vbique. Ad id tempus Iohannes Giffardus, miræ probitatis & audaciæ miles, cũ alijs custodiæ Castri de Kenelvvorth deputatis, quod quidem Comes Leicestriæ mirabili structura ac reparatione firmauerat, ac machinis multimodis, hactenus inauditis apud nos & inuisis, mirabiliter instaurauerat, Castrum VVarevvick dolosè cœperũt, ac Comitem honoris eiusdem, videlicet Gulihelmũ Mãduit, eò quòd super conuersione sua nuper ad regem suspectus fuerat eisdem, cũ vxore sua & familia, adduxerunt captiuos, & incarcerauerunt apud Kenelvvorth Castrum autem VVarevvick, ne Regales confugium haberent ibidem, subuerterunt. Ac in ipsa Passione dominica Iudæi apud Londinũ, de quadam proditione Baronibus simul & ciuibus inferenda, deprehensi, omnes ferè trucidati sunt, thesauro incomparabili assumpto in Iudaismo. Post festum Paschæ, Simon de Monte Forti, & cæteri Barones secum persistẽtes, adiuncta sibi Londinensium manu auxiliari, Castrum Roueceſtriæ obsederunt. In quo Iohannes VVarrenniæ Comes, & Comes Arundelliæ, & Henricus filius Romanorum regis, & multi nobiles fuerant introducti, qui & de prędicto colloquio Oxonij ad partes illas regni custodiẽdas fuerant à rege deputati. Quo audito rex in partibus existens Aquilonaribus, magna sub festinatione gressus suos retrorsum dirigens,

illuc

illuc properauit, gratia obsidionis dissoluēdæ. Quod & factum est. Nam vtrogè cum exercitu suo didicerant superuenire, ipsi obsidione Turris fortissimæ, quam bellicis insultibus, & machinarum ictibus, visuq; subterraneis expugnatam, fuissent in proximo adepturi, protinus dimissa, Londinū repetierūt. Rex igitur proceribus suis ab hostili expugnatione liberatis, partes adijt maritimas, maneriis & possessionibus suorum cōplicum, à dextris & à sinistris, datis vtrobiq; depræda tioni & incendijs. Castrum etiam Gilberti de Clare, quod dicitur Tonebrigge, cepit. Barones verò v. Portuum partim subdiderūt se regi, partim verò nō, qui puppib⁹ onustis in mari subtraxerunt se. Dum hæc circa maritima agerentur, Simon de Monte Forti, Comes Leicestriæ illustris, & Barones, viribus vndique congregatis, tam Londinensium, quorum exercitus creuit ad. xv. millia hominum, quàm aliorum innumerabilium, illuc tendunt cū impetu fortitudinis suæ. Cōstituti igitur apud Flexinge in Suthsex, sexto circiter miliario à Prioratu de Levves: nudius tertia⁹ ante bellū, huiusmodi mandatum dirigunt domino suo regi. Excellentissimo domino suo Henrico, dei gratia regi Angliæ. & cæt. Barones & alij fideles sui, sacramentum suum & fidelitatem, Deo & sibi debitā, obseruare volentes, Salutem & debitum cum omni reuerentia & honore famularum. Cum per plura experimenta liqueat, quòd quidam vobis assistentes, multa de nobis mendatia vestræ dominationi suggusserint, mala quanta possunt, non solum vobis, sed etiam nobis & regno vestro intendantes, nouerit vestra excellentia, quòd salutem & securitatem corporis vestri totis viribꝰ, cum fidelitate vobis debita, volumus obseruare, inimicos nostros non solum, sed & vestros, & totius regni vestri, iuxta posse grauare proponētes. Aliud super prædictis si placet, non credatis. Nos enim vestri fideles semper inuenietur. Et nos Simon de Monte Forti, Comes Leicestriæ, Gilbertus de Clara, ad petitionem aliorum, pro nobis & ipsis, præsentibus sigilla nostra apposuimus. Data. & cæt.

Hanc autem epistolam Baronum suorum contemnens rex, ad bellum totis affectibus exardescit, ac talem eis diffidationis respōsalem misit. Henricus dei gratia, rex Angliæ. & cæt. S. de de Monte Forti, & G. de Clara, & complicibus suis. Cum per guerram, & turbationem generalem in regno nostro, per vos iam suborta, nec nō & incendia & alia damna enormia appareat manifestè, quòd fidelitatem vestram nobis debitam non obseruatis, nec de securitate

corporis

corporis noſtri in aliquo curatis, eò quòd magnates & alios fideles noſtros, noſtræ fidei conſtanter adhærentes, enormiter grauaſtis, & ipſos, quantũ in vobis eſt, grauare apponitis, ſicut per literas veſtras nobis ſignificaſtis, nos grauamen ipſorum noſtrum proprium, & inimicos eorum noſtros reputamus: præcipuè cùm dicti fideles pro fidelitate ſua obſeruanda contra infidelitatem veſtram nobis viriliter aſſiſtant, de veſtra ſecuritate vel amore non curamus, ſed vos tãquam noſtrorum & eorum inimicos diffidimus. Teſte meipſo apud Levves. xij. die Maij, anno regni noſtri. xlviij.

Richardus dei gratia Romanorum rex, ſemper Auguſtus: & Eadvvardus illuſtris regis Angliæ primogenitus, cæteríque Barones omnes & nobiles, prædicto regi Angliæ conſtanter ſinceræ fidei & deuotionis operibus adhærentes, Simoni de Monte Forti. G. de Clara, cæteríſque vniuerſis & ſingulis, perfidiæ ſuæ complicibus. Ex literis veſtris, quas illuſtri regi Angliæ, domino noſtro chariſſimo tranſmiſiſtis, accepimus nos diffidatos à vobis, quamuis huiuſmodi verbalis diffidatio ſatis fuit antè nobis realiter veſtra hoſtili in rerũ noſtrarũ incendijs, & bonorum noſtrorum depopulationibus, perſequutione iam probata. Nos igitur vos ſcire volumus, vos à nobis vniuerſis & ſingulis tanquam hoſtes publicos ab hoſtibus diffidatos. Qui deinceps perſonarum veſtrarum & rerum diſpendijs, vbicunque nobis ad hoc facultas affuerit, totis viribus inſiſtemus. De hoc autem quod falſò nobis imponitis, quòd nec fidele, nec bonum conſilium regi domino veſtro damus, nequaquam verum dicitis. Et ſi vos, domine Simon de Monte Forti, vel Gilberte de Clara, velitis hoc idem in curia domini regis aſſerere, parati ſumus ſecurum veniendi ad dictam curiam procurare conductum, & noſtrę ſuper hoc innocẽtię veritatẽ, & veſtrum, ſicut perfidorum proditorũ mendaciũ declarare per alium nobilitate & genere vobis parẽ. Omnes autem nos contenti ſumus prædictorum dominorum Sigillis, videlicet Romanorũ regis, & dñi Eadvvardi. Datũ vt prius.

De miſerabili & horrendo bello apud Levves commiſſo.

CVm igitur eorum concordiæ minimè aſſenturet deus, cõmiſſum eſt bellum inter eos apud Levves. ij. Idus Maij deteſtandum, & omnibus ſeculis inauditum. Siquidem Barones (apud quos in omnibus, & per omnia, vna fides, vna voluntas, qui ſic erant affectione fraterna vnanimes, quod etiam mori pro propria non timerent) venientes ſummo mane extra Levves, tentoria ſua & ſarcinas locauerunt ſu-

runt supra montem. Currus etiam Comitis Leicestriæ, cum vexillo eiusdem, desuper ex industria depositus infra suorum strictissimè collocatos. Disponuntur ergo acies & agmina belli, oratione q; facta à duce eorum Simone de Monte Forti perfuatoria, animantur omnes pro patria parati cum summa securitate pugnaturi. Præterea omnes confessione præuia, super humeros & pectora crucizarunt se. Rex ergo & cæteri nobiles compertò eorum subito superuentu, per castra expergefacti quantocius in arma coliguntur, & ad congrediendum acies bello disponunt, loricatorū maxima multitudine collocata. Sed multi ficti, & factiosi, ac omine felici carentes, eo dies dum inordinatius ac præpropere progrediuntur, incautius pugnant, fidem perfecerant. Quin in ipso congressu loricatorum nobilissimi tam milites quàm armigeri, circiter ccc. animis diuersis, terga dantes turpiter fugerũt ad Castrum Pevenesell. Et hi erant Comes Warenniæ Iohannes, Guilielmus de Valencia, Guido de Lizinano, ambo fratres regis, Hugo Bigotus, & multi alij. Acies tamen regalis, quæ signo regio, quod Draconem vocant, digladiatoris mortis iudicium præstendente cuncta infligunta, prægredi nitur, & prælium conseritur est. Acies namque regia laxato quantocius omneo equos in hostem audacter admittit, & è conuerso. Sicque ictuum immanitate, ac horrendo fragore sibimuicem acies offendebant. Igitur Baronum acies hac vice penetrata est & dissoluta, Iohanne Giffardo milite strenuo, qui gloriam primi ictus præripere affectauerat, capto & ad Castrum adducto. Eadvvardus verò Londinensium misetur exercitui, eosque fugientes insequitur, nobilioribus dimissis ninere (vt ferunt) quatuor circiter milia ũ strage cis ingerendo miserimam. Horum namque sanguinem pro materno fine bat obprobrio, qui (vt prædictum est) genitrici suæ conuitia tot dudum intulerãt. At pars regij exercitus sponsis & prædis, ac latrocinoq; direptionibus supra montem interim inhiantes, quosdã ciues Londinenses in curru Consulis ex cautela introductos, speranteo intro Comitem reperisse, fruebantur. Sed Comes ille & Gilebertus de Clara, ac cæteri Barones, fugatis agentes, circa dextrum regis Angliæ ac captionem regis Alemanniæ, cæterorumq; totis viribus congrediuntur. Apparuit ibi virtus Baronum fulminea, inhiantis dimicantes pro patria, tandem victoria potiuntur. Nam rex Angliæ equo electissimo sub se confosso captus est. Richardo autẽ Romanorum rex capto est, captumq; & multos alios, videlicet Iohannes de

nes de Baillol, Robertus de Brus, Iohannes Comin, & cæteri Baro-
nes Albaniæ pedibus ferè omnibus, quos secum adduxerant de
Scotia, iugulatis in numero grandi. Capiuntur & Humfridus de Bo-
hun Comes Herefordiæ, Gulihelmus Bardulfus, Robertus de Tatte-
hale, Rogerius de Someri, Henricus de Perei, & Philippus Basset,
prior iure nominandus, qui præ cæteris eo die cum rege existenti-
bus, in ictibus dandis & recipiendis gloriam promeruit. Item &
multi alij, quasi totius regni potentiores, ac in militia præstantiores
partim capti sunt, partim verò fugæ indulserunt, ad instar quod duo
fugarent decem milia, cæteris qui remanserant, ad duo vel plus
(proh dolor) interemptis. O miserabile spectaculum morientium.
O admiranda mutatio nobilium. Agnoscat ergo humana præsump-
tio, quid homo, quidque vires hominis. Inde tantum sane de viri-
bus suis & potentia qui & vtique maiores natu ac in militia proba-
riores extiterant in regno prædicto, quòd non crederet hostem eos
ausum adire, quem ipso die nimis propinquum experti, suorum tot
perdidere, nec tamen sine cæterorum discrimine graui, quin ex eis
strages magna facta sit, præcipuè ex ipsa inuasione Eadwardi super
Londin. Feruntur autem quinque millia hominum in hoc flebile &
infelici conflictu occubuisse ex vtraque parte. Erat inter cæteros
miles quidam, Iusticiarius regis, nomine Gulihelmus de VViltona,
& Fulco filius VVarini, Baro regis, occisorum in numero excellen-
tiores, alter gladio interemptus, alter verò flumine vicino submer-
sus. A parte verò Baronum, Radulphus Heringāder Baro, & Guli-
helmus Blundus vexillarius Consulis. Varios licentiosius poeta vel
longius prosequatur euentus, & modos interfectionū diuersos tra-
ctator; nos breuitas legentis arcenti conuenit, nec qualiter sed quid ac-
ciderit dixisse indulget. Eadwardus à cede rediens Londin dicit de
patre & auunculo eius rege Romanorum cæteri triumphum re-
portassent, cum resumptis viribus eos bello aggredi denuò disponit.
Cum igitur sibi inuicem ferè offendissent, ecce omnes quasi qui cū
eo steterant fugæ indulserunt. Quidam (vt dicebatur) gladio per-
cutere, nec se in suis ictibus cognoscere valuerunt. Quid ageret
Eadwardus qui commilitones bene dispersos sic, quasi solus in campo
Martio remansisse at? Rediens ergo in Prioratū Leuuensē, vindictam
ad tempora dissulit meliora. Nocte verò sequenti pax quædam in-
restaurata. ter regem reformata est & Barones & Eadwardus, patre annuente,
& Henricus filius regis Alemāniæ dati sunt pacis obsides, in Castro

Douer iæ

Douoriæ cuſtodiæ ad tẽpus mancipati. Rex verò Alemanniæ captiuus ponitur in Turrim Lond. cæteriq; captiui p Caſtra diuerſis locis intrudũtur. Cuius cuẽtũ belli, calamitatis, & miſeriæ, diei diræ & amaræ valdè, motæq; ſeditionis, & guerræ inter ciues vnius terræ, ſigna portẽdere poſſunt, anno prẽterito viſa in firmamẽto Nonis & iij. Kal. Auguſti, prout in ſuperioribus dictũ eſt. Nudius tertius ante bellum pmaxima pars ciuitatis Lond. in VVeſtchepe proditorièincenſa eſt. Marchiones VValliæ videlicet Rogerius de Mortuo mari, Iacobus de Andeleg, Rogerius de Chfford, Rogerius de Leiburn. Haimo Extraneus, & illi de Turberuilla, cũ plurib⁹ alijs, qui de bello prædicto de Levves, nuper fugerunt, viribus cõgregatis guerrã mouentes in Marchia, Baronibus recalcitrare moliuntur. Simõ ergo de Monte Forti, copulata ſibi in amicitias Leolino, principe VValliæ, partes eaſdẽ adijt cum ingẽti exercitu, & Caſtrũ intrauit Herefordię & Haię. Terras & prædia dominica, Rogerij de Mortuo mari, igni tradens vbíq; & depopulationi. At Hugo de Mortuo mari coactus reddidit ſe Baronibus, Caſtello ſuo quod dicitur Richar. & cæteris terris cuſtodiæ mancipatis & cõmendatis Iohanni filio Iohannis, & Caſtrum de Lodelavve redditum eſt. Exinde progreditur exercitus Anglorum & VValleſium ad Montẽ Gomericũ, vbi prædicti Rogerius & Iacobus, pacẽ iniere cum Baronibus fruſtratoriã, prout patuit in fine, datis obſidib⁹ hinc inde. Comes verò Leiceſtriæ feſtinauit ad mare contra alienigenas, quorum aduentus multitudine maxima, & fortitudine nimia, ductu reginę & Petri Comitis Sabaudię, aliorumq; pluriũ, quaſi totius Europæ malorum, plurimũ in Anglia metuebatur. Quibus nẽpe reſiſtendis cõgregatur Cantuar. & circa partes marittimas circumquaq; omne robur regni, ab vnaquaque ciuitate; & vrbe, villataq;, regio citatũ edicto. Epiſcopi etiam in ſubſidiũ huiuſmodi à domib⁹ religioſis, & eccleſiarũ rectorib⁹ decimã ſpiritualiũ receperũt. Videres aũt tũc tẽporis ſup Berhãdovvn, tam equitũ quã peditũ, tantã in vnã congregatã multitudinẽ contra alienigenas, quantã in Anglia exiſtere non crederes bellipotentem. Regina verò Angliæ cũ exercitu quẽ habuit collecta plurimarum nationũ, tot Ducũ tot Comitũ, tãtiq; nauigij, quòd vix credibile cuiq; videatur, pſtitit in Flãdria interim apud Bruges, claſſi illa pgrandi in portu quidẽ Dam collocata, qui Angliã ingredi quotidiè minabãtur, anhelantes & in feruorẽ prælij pnos, tumeſcẽtib⁹ oris iactitãdo, ſe demõſtrabant. Quorum aduentum noſtrates, & maxime v. Portus, & piratæ audacter ſitiebant, nec eorum potẽtiã, vt videbatur, in

aliquo metuebāt. Tandē aūt oīs illa cōgregatio nobiliū innumera, tā militū ſtipendiariorū q̄ aliorū, qui ad ꝓpria fuerāt ſtipēdia, parentes & amici reginę, ad ꝓpria reuertūtur, voto ſuo deo dāte penitus fruſtrati. Fuerūt qui dicerēt, robur eorū & numerū exercitus agnoſcētes, q̄ ſi liberi applicuiſſent, terrā hanc præ nimia multitudine ſua & fortitudine ditioni ſuę, ꝓcul dubio, ſubiugaſſēt. Sed cōſcius ſecretorū pater miſericordiarū, & deus totius cōſolationis, nouit oīa, & corda ſcrutaī ſingulorū, populū ſuū Anglicanū ab alto ꝓſpicere dignatus eſt, dū tātorū corda magnanima cōtabeſcere iuſſit, & re impfecta ꝓ qua aduenerant, tot ſuꝑueniētes hoſtes repatriarēt, exhauſto in vanū & ꝑdito theſauro ſuo incōparabili: ſed hoc tamē ad laudē & magnificētiā nobilis Alienorę Anglorū reginę libet intexere, q̄ dño ſuo & E. filio eius, tàm ſtrenuè & tàm viriliter, tā q̄ virago potētiſſima, ſuccurrēdis fortiter inſudauerit. Sūmus itaq; pōtifex Vrbanus, inſtinctu ſtimulat⁹ aduerſo, in partē alterā declinādo fauorē & aīmū conuertit aduerſū Barones, irę & indignationis immēſæ, occaſione ſpoliaciōis ꝑſonis eccleſiaſticis illatarū, trahēs incētinū, fertur aūt dixiſſe, cū nō pl⁹ velle viuere q̄ quòd Anglos ſubiugaſſet, vndè & legatū direxit verſus Angliā, virū ſummū dñm Sabin. ep̄m Cardinalē, ad interdicēdū terrā, & excōmunicandū Barones ꝓuiſionū inpreſos. Sed cū terrā ingredi, reſiſtētia eorū, ꝓ libitu nō poſſe perfēciſſet, citatis primò Ambiani & poſtmodū Bononiæ quibuſdā ep̄is regni, & alijs quibuſdā, ſententiā excōmunicationis & interdictionis ſup ciuitatē Lond. & v. Portus, necnō & quaſdā ꝑſonas illuſtres & nobiles regni fulminatam, commiſit exequendam. At illi ſententiā ipſam cōtra iuſticiam illatā attendentes, appellarunt ad papā, ad meliora tēpora, vel ad generale conciliū, necnon & ſupremū iudicem certis de cauſis & rationibus cōmendabilibus. Quæ poſteà appellatio, in Anglia cōgregato apud Radingū Concilio recitata eſt, & ab ep̄is & clero approbata & executa. Interdictū aūt licet inuiti ſuſcipiētes à legato p̄dicti ep̄i ſecū detulerunt. Sed cū applicuiſſent Douoriæ ſcrutinio ex more in portu facto, interceptū eſt à ciuibus, & in minutias dilaniatū, iactatur in mari. Nūciį quidā celebres, tā regis Francorū q̄ Anglorū, vīz. P. Camerari⁹, vir nobilis de Frācia, &. H. de Alemānea, cū alijs, applicātib⁹ Bononiæ, cū adhuc p̄dicti pōtifices extiterāt ibidē, ab oppidanis peſſimè tractati ſūt, multis vulneratis, & ad noué de Angliſs crudeliter trucidatis, nec deferebatur Frācigenis, eò quod in ducatu & cōductu venerant aliorum.

Iam

Iam enim omnis illa regio maritima, imò oīs ferè Gallia vſq; Alpes inſtigantibus rege Frācię, Petro Comite Sabaudię, Bonifacio archiepiſcopo Cantuar. & electo Lugdunēſi, cæteriſq; parentibus reginę nobilibus, in Anglos cōſpiraverant cōtra regē H. puta cōfiſtētes, ſed & alia pars Europæ, ſcilicet Britanniæ Minoris, Vaſconiæ, necnō & Hiſpaniæ, cuius terrę regis ſororē duxerat Eadvvard', ſimili ſeditione cōmoti, aduerſus eos odio exarſerūt & indignatione vehemēti. Attamē inclytus ille Comes Andegauiæ parti Comitis Leiceſt. fauebat, frater ſuus vt dicebatur, fidei iuramēto aſtrictus, at vir apoſtolic' prænominat', Vrbanus, anteq̄ votū cōpleuiſſet, quod Anglicis dudū ꝓmiſerat: diē clauſit extremū, tempore eis oportuno valdè. Et circa hoc tēpus, Elerius abbas Perſoræ, propter infirmitatē ſuā ſpontè ceſſit, cui canonicè Henricus ſucceſſit. Supradicti igitur Marchiſi, in rebellionē more ſolito in ſurgētes, rupto pacis fœdere, & cōuētione inter eos facta, dum Conſul prædict' Leiceſt. tractis armorū copijs, Marchiā petierat (vt prædictū eſt) perluſtrant prouincias vltra Sabrinam & citra cum exercitu ſuo, rapinis & prædis ſemper aſſueto, indigenas circumquaq; timore & tremore nimio concutientes: adeò vt vbicunq; peruagarent, cōpatriotæ ad eccleſias confugerent in cimiterijs domicilia conſtruerent, grātia corporū & rei ſuæ ſaluandæ. Huius mali author fuit ille præcipuus, Hamo Extraneus, præda nominatiſſimus, qui quāuis in cōgreſſu militari ſepè fortiter fecerat, tamen tyrannide ſua exigente pro nomine tyronis notam Traſonis meritò incurrit. At illi per Caſtra ſtabiliti, ab ipſis Marchionibus à Briſtollia vſq; Ceſtriā, & alibi, vtpote qui & eadē nomine regis & Eadvvardi nacti detinuerūt. Ad hæc ſuis quiq; partibus vicinos deprædādo laxatis crudelitatis habenis miſerè debacchati ſunt, & Robertus VValerād' & VVarin' de Baſſingborne, cuſtodes Briſtollię, armata manu veniētes diluculo, ad caſtellū de vvallingford, in quo R. rex Alemāniæ captiuus, &. E. filius regis. H. obſides tenebātur, inſultū dederunt acriter, vt eos raperēt à cuſtodia. Sed nihil ꝓfecerunt. Nam Caſtellani quātocius expergifacti, eos repulerūt. Sperauerant nāq; hi ſuccurſu & auxilio potiri p̄dictorū Marchionū, ꝓut inter eos ſtatutum fuit: qui iam verſus eos cum exercitu iter arripientes ad Perſoram rumore ſauciati infauſto ex hoc facto & die anticipato reuerſi ſunt. Comes verò Leiceſtriæ ſepedictus, ex eorū rebellione & fide rupta compulſus ad iram, habito ſuper hoc colloquio apud Oxoniū procerum regni, aſſumpſit ſecū regē. H. quē habuit adeò accliuem, quod nihil arduum ad id tempus ſine eo facere poterat.

Venerunt VVigorniã, comitante se innumera militum & aliorũ bellatorũ multitudine, contra Marchisos, tanquã cõtra hostes regni publicos, dimicaturi. Videbatur tamen quòd cor regis vna cum suis familioribus inclinatũ erat ad eos, eò quòd hi pro rege, qui quasi in custodia fuit, necnõ etiã occasione Eadvvardi, filij ei⁹, adhuc obsidis, quẽ multũ dilexerat, guerrã mouerant in populo & seditionẽ. Nam ex bello prædicto Levvẽsi diuisionẽ ac odiũ traxerãt ad inuicẽ infestiuum. Præfati ergo Marchisi, licet numero pauciores fuissent, tamen de sua audatia præsumentes, vltra fluuiũ Sabrinæ cõtractis viribus restiterunt. Nam pontẽ ciuitatis VVigorniæ fortissimũ, ac cæteros pontes p ripã fregerũt, cimbis & transuectarijs dimersis in profundũ, sed in vanũ laborauerũt cõtra tot nobiles, præcipuè cõtra ipsũ bellatorẽ sagacissimũ, Simonẽ de Mõte Forti, molientes resistere aut dimicare. Quinetiã Leolinũ, iã à finibus VValliæ egressũ, super eos à tergo pronũ habẽtes supuenturũ, ad pacẽ venire cõpulsi sunt. Igitur vt Eadvvardus egregius ille iuuenis, regis filius, à custodia absolueretur, redire ad pacem aliorũ (licet eis dura fuerit ipsa & exitialis) coactus est. Nã vt eorũ maior pars insulã Britanniæ p annũ euacueret sancitũ est (malũ interim regno vel ꝑceribus minimè molitura) sub pena perdendæ hæreditatis. Et ad hæc firmanda & assecuranda, tradiderunt castra quæ habuerunt in custodia, Comiti Leicest. ferè omnia, quç erãt per Marchiam à Bristollia vsq; Cestriã distincta, sed & Cestria quç fuit Consulat⁹ Palatinus Eadvvardi, facto excãbio cũ Comite prædicto, in alienũ transfertur dominiũ. Herefordia etiam, & alia Castra versus Australẽ plagã VValliæ sita, Petro de Monte Forti, & alijs Baronibus, iam pridem exposita sunt & commissa. His ita gestis rex redijt ad insigne palatiũ, quod dicitur VVodstock vbi Natale dñi tenuit solẽniter. Sed et Comes arridẽti ei fortuna in omnib⁹, quæ mẽte cõcepat, idẽ festũ celebrauit in Castro suo de Kenelvvorth, nimis multo milite stipat⁹. Fertur aũt eũ habuisse ex ꝓpria familia ad minus. cxl. milites stipẽdiarios, ꝑter alios innumeros, quãdo iuit in exercitu, deuotiõi suæ deditos. Iã quidẽ oĩs Anglia ꝑter Aquilonẽ vlteriorẽ, quæ adhuc cõspirauerat cõtra eum, instigãtibus rege Scotiæ, & I. de Baliolo, inclinata extitit ei & subiecta. Vt nihil magnum absq; eo in regno ageretur. Omnia per ipsum ordinata sunt, omnia regis Castra eius ditioni sunt commissa. Nec etiam ipse rex, qui iam regnando quinquagesimus extiterat, nisi pro vmbra nominis habebatur, adeo vt terram suam perlustrare vel peragrare non po-

nō poterat, quin in cōductu & dispositiōne totaliter fieret alterius. Mortuo, vt dictum est, papa Vrbano, successit ei Guido Sabinien-sis, qui fuerat legatus nuper in Angliā destinatus, & vocatus est Clemens quartus. Atque his diebus Iohannes Mauntel, præpotens ille beneficiorum ecclesiasticorum occupator, vinę metas antigit vltra mare. Et Gorlestudus archiepiscopus Eboracensis transijt. Successit VV alterus Giffardus. Habito autē magno tractatu super pace regni assequendo Lodini, in quadragesima, absoluitur à custodia Comi-tis prædicti Eadvvardus regis filius, qui à prædicto bello Levvesi tenebatur obses. Non tamen fuit iuris fuerat omnino, quin totum tractaretur ad hæc voluntate Comitis & filiorum eius. Quod Ead-vvardus dissimulauit pro tempore & loco, eò quòd oportunitatem euadendi expectauerat. **De bello Euesham.**

ANno gratiæ Mccbv. qui est annus regni regis Henrici quin-quagesimus, Comes Glouernię Gilbertus, in iram cōmotus con-tra Comitem Leicestriæ, qui sibi & filijs suis dominium totius Angliæ vsurpauit, fœdus cum Marchionibus iniit, & exercitum adunauit. Eadvvardus ergò, filius regis Angliæ primogenit⁹, cum suis cu-stodibus extra Herefordiam exiit, gratia spaciandi, scandensq; dex-trarium, deputatum locum transijt, & aufugit, qui ab exercitu Mar-chionum cum lætitia est susceptus. Comes Leicest. tandē furore re-pletus, regem Angliæ circumducens, fultus auxilio principis VValliæ, incendio castra & villas Marchionum destruxit. Rex ergo Ang-liæ, & Comes Leicestriæ, cum exercitu copioso in noctis silentio Euesham peruenerunt, quos insequebantur Eadvvardus regis pri-mogenit⁹, & Gilbert⁹ Comes Glouerniæ, cum militia promptissima ad conflictum. Pridie igitur Nonas Augusti, in campo extra Eues-hā Comes Leicest. & sui complices sunt occisi, & rex Angliæ, remedia-biliter vulneratus, per filium subtrahitur à prælio, & sanatur.

REgnante quidem gloriosissimo principe & illustri, Henrico ter-tio, dei gratia rege Angliæ, regnum eius diutius fluit & quieuit, fines eius pacem, princeps pacis, dominus posuit, & frumenti adipe satiauit. Sed introductis in regnum Gallis, Pictauiensibus, & Sabaudis, quos dicti regis consanguinitas, affinitas, & liberalitas euexerunt, ipsisque prout regiam magnificentiam decuit, sine iuris alieni præ-iudicio sublimaris, quia omnis potestas consortis existit impatiens, inter ipsos consanguineos, affines & incolas orta est contentionis materia, quis eorum videretur esse potentior, & quis maior, &

Erant inter eos Simon de Monte Forti, Comes Leicestriæ, dudum Seneschallus Vasconiæ, & Iohannes filius Galfridi, prius Iusticiarius Hyberniæ, à suis officijs reuocati, quos maioris potestatis ambitio, & quædam communis contra electum V Vintonien sem, & Gulielmum de Valencia, fratres ipsius regis, contentio stimularunt, & fecerunt participes, imo principes factionis. In diebus illis prouisionum apostolicarū in ecclesiasticis beneficijs Angliæ multitudo succreuit, & pro commercio regni Apuliæ, exactionis debiti, tam mercatorum quam Romanæ ecclesiæ iugum graue. Hæc sunt illa discordiæ incentiua inter alienigenas & indigenas, tam nobiles quam prælatos, quorum pauci reipublicæ, plures inuidiæ, plures ambitionis mouebantur affectu. Colligerunt etiam pontifices, ne dicā Pharisæi, concilium aduersus Christum domini, regem suum, dicentes, Videtis quia nihil proficimus, si sic regem dimittimus. Veniēt Romani, & tollent nostros loculos cum argento. Constituamus ergo xxiiij. seniores in circuitu throni eius, qui exclusis Parthis, Medis & Elamitis, aduenisque Romanis, liberantes Hierusalem ab Aegyptiaca seruitute, negocia regni singula & vniuersa disponant, primos in cœnis accubitus & salutationes in foro tamen regiæ magnificentiæ reseruantes. Anno igitur regni eiusdē. xlij. conuenientibus Oxoniæ militibus, Baronibus & prælatis, edictis publicè conuocatis, cum armatorum potenti & innumera comitiua, presentibus domino rege & domino Eadwardo primogenito eiusdem, cōmuni deliberatione, imò deliratione, taliter ordinarunt. Vt quia idem regnum reformatione multiplici sui status egebat, dictus rex pro se, xij. personas de regno, & tota terræ communitas alias. xij. prouiderēt, qui regia potestate suffulti, totius regni curam susciperent, & de Iusticiarijs, Cancellarijs, Thesaurarijs, & cæteris officialibus, ac ministris eligendis ab anno in annum in perpetuum prouiderent, eius Castra per se, & suos facerent custodiri, Cui ordinationi dictum regem, & eius primogenitum metus incarcerationis perpetuæ compulit consentire, pœnam capitalem comminati quibuscunque rebellibus, sine delectu conditionis aut ordinis, per edictum. Dictis Aethelmaro V Vinton. electo, & Gulielmo de Valencia, dicti regis fratribus veterinis, & pluribus alijs, inchoatæ factionis exordio resistentibus, expulsis de regno, pariter & banitis. Vniuersi & singuli alij Prælati, Comites & Barones, de inuiolabili huiusmodi fideliter obseruanda, corporale præstiterunt iuramentum, & lata est ab omnibus ar-

chiepisco-

chiepiſcopis & epiſcopis regni, excommunicationis ſententia in rebelles. Porrò qua fronte patres conſcripti, ſenex ille VVigorn. antiſtes, & quidam alij prælati, conſcientiarum patres & iudices, ſubuerſioni regiæ poteſtatis gratis præſtitere conſenſum, admiratione nõ caret cum de terreno honore, dicto regi & hæredibus eius ſeruando, corporale præſtiterint iuramentum: quòd ordinando ne vnquã regerent, ſed ſemper ab alijs regerentur, peſſimè ſeruauerunt. Si enim prodigalitas intolerabilis, vel defectus regis ipſius, euidẽter exigeret operam curatoris: nuſquam cauetur diuinis legibus aut humanis, vt vitio vel defectu ceſſante, pœna tranſeat in hæredes. Ne filium patris comitet iniquitas. Ne vlterius ſit pœna progrediens, quaſi delictũ. Et vt ad facti ſeriem redeamus, eleuatis in regno Angliæ. xxiiij. capitaneis antedictis, ordinatiſque ſub ipſis in regno & curia regia cuuctis officialibus & miniſtris: fuerunt eis Parleamenta continua, ſibi eſcaetas & VVardas: ac filijs ſuis & nepotibus, ſpectates ad patronatum regis, eccleſias prouiderunt. Nihil fiſcus, nihil Chriſtus accepit, nihil Cęſari. Nihil palatio, totum Cęſarianis, & Palatinis accrenit, non in veteribus regijs debitis, ſed & in ſumptibus prouiſorum totum vacuauit ærarium libertate. Et quia Anglia, ſicut & Roma, ſuſtinere non potuit plures regis, inter Glouerniæ & Leiceſtriæ Comites, capitaneos principales, ſubitò ortæ ſunt inimicitiæ capitales, in tantum quòd dictus rex ad inſtantiam dicti Glouerniæ Comitis, contra Eadvvardum primogenitum ſuum, cui dictus Comes Leiceſtriæ tunc adhæſit, de partibus Franciæ duxit exercitum copioſum. Sed dominis rege Alemanniæ, & Petro de Sabaudia, & quibuſdam ſolennibus nuntijs illuſtris regis Franciæ mediantibus, dicto filio regis ad patris gratiam admiſſo, expulſus eſt Comes glouerniæ à capitaneorum numero prædictorũ, & inter ipſum & Comitem Leiceſtriæ facta eſt concordia in odium cæterorum. Sicque per potentiam & induſtriam eorundem Comitum, facta eſt in Anglia noua turbatio, peior prima. Videntes ergo proceres antedicti xxiiij. ad regis & regni regimen ſic electi, tot multiplicatis capitibus, monarchia ſublata, commune diſſidium iugiter inualeſcere, & confuſionis ſuſpitium, quæ diebus iſtis euenit, periculum imminere, omnes præter quinque ſubſcriptos, ſcilicet, epiſcopum VVigorn. & duos Comites prædictos, Hugonẽ Diſpenſatorem, & Petrum de Monte Forti, ad diſſoluendũ proviſiones & ordinationes huiuſmodi prouiſas, & ad reducendum regem in ſtatum debitum, conſenſerunt.

Et licet, nihil sit adeò naturale quàm vnũquodq; dissolui eo genere, quo ligatur, ideo statuta, communi consensu quantumcunq; licita & vtilia, hominum succrescente malitia, tendentia iam ad noxam, possent omnium statuentium, vel maioris partis eorum, contraria voluntate mutari, vel penitus aboleri (quemadmodum serpentem æneum in deserto, ad salutem populi, domino iubente, leuatum, Ezechias, errante populo, ritè legitur destruxisse) placuit tamen prædictis regi & proceribus, timentibus culpam, vbi culpa minimè reperitur, remissionem interpositi iuramenti ex certa scientia summi pontificis impetrare. Sed dicti quinque in proteruitate concepta, (quod scripsimus, scripsimus conclamando) iugiter persistentes, conabantur astruere huiusmodi pragmaticas sanctiones, cõmuni consensu & iuramento confirmatas, nullo posse consensu cõtrario dissolui ad relaxationem huiusmodi iuramẽti potestatẽ apostolicã nullam esse putantes, iuramentum quo vinculum iniquitatis existere, cum Herode facientes sibi de propria prudentia cõtra leges & canones, conscientias sofismatis & erroris, trahentes secum ad sui erroris fomentum multos pseudoprophetas, lupos rapaces in ouium vestimentis, contra Christi vicarios & Christum domini, regẽ proprium, murmurantes, non vt spiritus sanctus eloqui, sed vt superioris potestatis abiectus obloqui dabat illis. Verum cum ad enumerationem prouisionum huiusmodi, tempore procedente, cùm per mortem Comitis Gloucestriæ, & Iohannis filij Galfridi, tùm per aduentum regis Alemanniæ, & Petri de Sabaudia, dictus rex Angliæ contra sibi rebelles inciperet præualere, dictus Comes Leicestriæ, de suæ præsumptionis negocio desperatus, ad partes se transtulit Gallicanas, & interim reuocatis in Angliã Burgundionibus, Gallis & Campanis, quos prouisiones Oxonij exules reddiderunt, regis primogenitus ipsos præ suis familiaribus Anglicis honorauit. Illis Castrorum suorum custodiam, illis maiorum domus suæ ministeria delegauit. Quamobrẽ quidam strenui milites, olim familiares ipsius, vehementius indignati, confœderatione facta cum omnibus, quos aliquando regia potestas offendit, veteres dissensiones reaccendere molientes, dictum Comitem Leicestriæ ad partes Anglicanas reuocarunt. Qui statim post eius ingressum in regnũ, confœderatis sibi Vallensibus, dictorũ regis & regni capitalibus inimicis, & multis nobilibus Angliæ, quos omnes fecit in signum inchoatæ stultitiæ tonsorari, per quosdam nobiles Matchiæ, sibi tunc

temporis

temporis adhærentes, dominum Herefordēſem epiſcopum, quem eccleſiarum & monaſteriorum Angliæ pro regno Apuliæ obligatio, & ſubditorum ſuorum oppreſſio, reddiderunt omnibus Anglis odioſum, ab eccleſia extrahi fecit, & carcerali cuſtodiæ mancipari: ipſo & cæteris omnibus, tam indigenis quam alienigenis, dicti regis familiaribus & amicis, per diuerſos eius exercitus, bonis omnibus ſpoliatis. In his tantæ præſumptionis exordijs, ſibi ſubtili callis ditate proſpexit, vt, in odium epiſcopi memorati, ſibi populus adhæreret, & adhærentes ſtipendiaret de bonis huius ſpoliatis, & vt tranſgreſſores huiuſmodi, tam de papali quàm regia gratia deſperatos, neceſſitas cogeret ei infallibiliter adhærere. Poſt, congregato exercitu copioſo, ciuitatem Londinenſem ingreſſus, dominum regem Angliæ, per oppreſſionem, ſibi Caſtrum Doueriæ, Turrim Londin. & cætera ſua Caſtra fortia reddere cōpulit, & in omnibus eius adquieſcere voluntati, dicto regis primogenito compulſo Caſtrum de VVindeſore, expulſis inde & eiectis de regno omnibus eius familiaribus, de tranſmarinis partibus oriundis, reddere Comiti antedicto, Iohanneque Maunſel, Præpoſito Beuerlaci, dicti regis conſiliario principali compulſo, ob tantę perſecutionis incurſus, ad partes ſecedere Gallicanas. Videntes autem dominus rex Alemanniæ, & regis Angliæ primogenitus, & cæteri regis Anglię Conſiliarij & amici, per oppreſſiones, rapinas & depręd ationes huiuſmodi, factas prælatis & ſubditis, clericis & laicis indiſtinctè, confuſionem ipſius regis & regni pariter imminere, procurarunt dictum regem Angliæ, à Parliamento VVeſtmonaſterij, vſque ad VVindſoram clanculo ſe tranſferre, receptis in eius gratiam, domino Henrico filio regis Alemanniæ, Iohanne Comite VVarrenniæ, Rogerio de Clifford, Rogerio de Leiburne, Hamundo dicto Straunge, & Iohāne de Vallibus, qui prius dicto Comiti Leiceſtr. conſtipatis viribus adheſerunt. Et cum inter regem Angliæ & adhærentes ei ex parte vna, & Comitē Leiceſtriæ, & complices ſuos ex altera, per quoſdam mediatores ſolennes, de pace diutius tractaretur, tandem ſuper omnibus controuerſijs ortis, occaſione prouiſionum Oxon. fuit à partibus in illuſtrem regem Francorum compromiſſum de dicto eius, ad altum & baſſum firmando, corporali præſtito iuramento, prout in inſtrumento ſuper hoc confecto, omnium prædictorum ſigillis ſignato, plenius continetur. Cumque dominus rex Francorū ſummi pontificis inhærens veſtigijs, prouiſiones & ordinationes huiuſmodi,

modi,& quicquid ſtatutum fuit ex eis,arbitraria poteſtate caſſaſſet: Comes Leiceſtriæ & eius complices & fautores, præſumpſerunt eas,vt prius,nihilominus ſuſtinere, dicto regi Franciæ & præceptis eius in omnibus & per omnia reſiſtétes, demolienteſq; cum VVallenſibus Caſtrá domini regis fidelium:contra ipſorum VVallenſiũ, regis & regni hoſtium, incurſus inter VValliam & Angliam conſtituta,aſſociatiſque ſibi Londinenſibus,violationes eccleſiarum,& deprædationes, & macerationes perſonarũ eccleſiaſticarum, Chriſtianorum & Iudæorum cædes & incendia, ſine delectu conditionis aut ſexus,ætatis aut ordinis,perpetrantes. Et cùm abominationis huius clamor, quotidianis afflictorum gemitibus & quærelis, aſcenderet ad prædictos principes ſacerdotum, omnes quærentes quæ ſua ſunt,non quæ Chriſti,inuenti ſunt proculdubio canes muti, valentes ſed nolentes latrare. Illis omnibus tam deteſtabiliter perpetratis,contigit Simonem dicti Comitis filium Northamptonã cum maximo exercitu occupaſſe,quam dictus rex Angliç,cum eius exercitu præpoténti,facto inſultu, potenter & viriliter expugnauit,captis in ea.lxxx.militibus ſtrenuis, & armigerorum & burgenſium multitudine copioſa. Quod cum ad Comitis Leiceſtriæ notiã peruenireț,ipſe quaſi leo in ſaltu raptis catulis ſæuiens, ad captionẽ Comitis VVarrenniæ,totis viribus aſpirans,vnà cum Comite Glouerniæ,qui annum ætatis viceſimum non attingens, ei circũuentus adhæſit, ciuitatem Roffenſem obſedit, pontem eius, & turrim ligneã ſuper eum,ignita naue combuſſit, & demum ciuitatem expugnãs, eam cum exteriori ballio Caſtri,bellatorum ſuorum inſultibus occupauit. Quo audito, dominus rex Angliæ cum ſtrenua militia Marchiæ,& partium Aquilonarium, ad amotionem obſidionis illius velociter verſus partes Roffenſes tetendit, & dicti Comites & Barones domino regi rebelles, hoc explorato verſus Londinum, Caſtello Roffenſi liberato,iter ſuum arripuerunt. Et rex verſus maritima iter ſuum dirigens,Quinque portus,prius ſibi manifeſtè rebelles ad pacem ſuam,quam minimè meruerunt, clementer & miſericorditer reuocauit,Interim verò Comes Leiceſtriç,vnà cum Comite Glouerniæ, & Baronibus ſuæ partis, & communitate Londinenſium, Londino exiens, iter ſuum in occurſum regis Angliæ, dimini ſui,vexillis explicatis direxerit,& in craſtino ſancti Pancratij, menſe Maij,in vertice montis Levvenſis, bellatorum ſuorum acies ordinauit,poſitis in curru ſuo quatuor ciuibus Londinenſibus,regi

Angliæ

Angliæ fidelibus, arma portare nolentibus contra eum, eiusdem Comitis vexillo desuper eleuato, quò facilius, vice sua, transfoderẽtur lanceis præcursorũ. Et ecce regalis exercitus, tam inopinatè præuentus, inordinatè procedens, occursurus eis decliuum montis ascẽdit, & regis Angliæ primogenitus, primi agminis capitaneus, in primam partis aduersæ cohortem suos impetus dirigens, pluribus eiusdem cohortis nobilibus interfectis & captis, eam penitus dissipauit. Et ad aciem posteriorem directè progrediens, in qua Londinensium, Baronum, & militum, magna fuit multitudo, omnib' ita terrorem incussit, quòd illos, quos fuga non eruit, cruentatus & vibrans gladius interemit. In secundo quidem agmine, exeuntibus duobus regib' antedictis cum simplici & domestica comitiua, Comites Leicestriæ & Glouerniæ, & Barones, in medio sui agminis cõstituti, complicatis & submissis vexillis, à montis decliuo latere venientes, illis viriliter occurrerunt. Prælioque cõmisso, captisq; dicto rege Alemanniæ, Iohanne Comyn, Philippo Basset, qui præ commilitonibus suis strenuè dimicauit, & omnibus alijs maioribus ex parte regis Angliæ memorati, factaque multorum strage, quos pars vtraque duxerat ad conflictum, reuersus est rex Angliæ ad Prioratũ Levvensem, raro satellite sociatus, viris nobilibus, Comite VVarenniæ, Gulihelmo de Valentia, Hugone Bigoto, & alijs quampluribus ad Castellum Peueneseie fugientibus, & mare trãseuntibus pro succursu. Tertia verò, & posterior cohors, habẽs quadringentos satellites loricatos, dominum suum regem in campo, sine culpo, non sine culpa relinquens, ad ecclesias & latebras se conuertit, miserabiliter aufugiens. Et ingressi dicti Comites & Barones villam Levvensem, quos extra Castellum & Prioratum poterãt inuenire, ceperunt, bona pariter & personas. Tandem dicto filio regis, à Londinẽsium & cæterorum fugientium cæde reuerso cum viris de Marchia, & cæteris suis familiaribus bellicosis, quorum numerus aduersariorum numero fuerat duplo maior, ipsisque viriliter se parantibus ad congressum, omnes & singulos Comitis Leicestriæ calliditas circumuenit. Per quosdam enim fratres Minores regi Angliæ, & eius filio nunciauit, quod pacem & beneuolentiam dicti regis, & suorum affectans, ne plus humani sanguinis funderetur, causam suam supponerent libenter arbitrio quorumcunque, quos idem rex duxerit eligendos. Et, si rex & eius filius, obliuionis huius moderaminẽ non contenti, vellent congredi cum eisdem, ipsi regem Alemanniæ, Iohannem

hannem Comyn, Philippum Basset, & cæteros captos in prælio trucidarent, capitibus eorum leuatis in lanceis pro vexillis. Quamobrem rex & eius exercitus, moti viscéribus pietatis, à suo proposito destiterunt, & habito tota nocte sequenti de pace tractatu, tandem in formam subscriptam fuit à partibus in fine consensum, scilicet quòd rex & adhærentes eidem ex vna parte, & dicti Comites & eorum complices ex altera, penes illustrem regem Franciæ procurarent, per tres prælatos & tres nobiles Franciæ nominandos, & per ipsum regem Franciæ conuocandos, eligi duos viros de Francia, qui venientes in Angliam, sibi tertium de Anglia, quem eligerent, sociarent, & quicquid ipsi tres, tàm de rege confirmando vel infringendo, quàm de omnibus controuersijs habitis inter partes, & de statu Angliæ ordinarent, ratum & stabile permaneret, præstito super hoc corporali à partibus iuramento, factóque super hoc instrumento, sigillo regis & omnium prædictorum sigillis signato, datis ex parte dicti regis obsidibus dictorum primogenitis antedictis, ficque rex suis hostibus se committens, & dicti hostes cum eo, primo Cantuar. & dictis obsidibus missis ad Castrum Doueriæ, demum Londinum peruenerunt, rege Alemanniæ, & cæteris captis in prælio, in diuersis Castris carcerali custodiæ mancipatis, Baronibus Aquilonaribus & Marchiæ, fraudé dicti Comitis formidantibus, reuersis ad propria sine mora, omnibusque, qui regi Angliæ fideliter adhærebant, & qui ei quocunque tempore seruiebãt, clericis & laicis, omnibus bonis suis mobilibus spoliatis, Post hæc conuenientibus Londini prælatis, Comitibus, & Baronibus partis illius, quæ regem suum tàm seditiosè tenuit captiuatum: compromissi Levvensis, & præstiti iuramenti, imò suæ salutis, immemores, ad nouas ordinationes regni se conuertere curauerunt, inter cætera statuentes, quòd duo Comites & vnus episcopus, ex parte ipsius communitatis electi, nouem personas eligerent, quorum tres regi assisterent, & de concilio eorũ trium & nouem, tàm in domo regia quàm in regno procederent vniuersa, & quòd à rege sine illorum, saltem trium, consilio, aliquid fieri non valeret: Sicque Comitibus Leicestriæ & Glouerniæ, & episcopo Ciceſtrensi, qui contra dominum suum regem præliaturos, die præcedenti, prælium antedictum, ab omnibus peccatis dicitur absoluisse, consiliarijs & Capitaneis principalibus ordinatis: rex comminatione facta sibi de rege alio eligendo, & regis primogenitus, de perpetuo carcere subeundo, si non præstaret assensum,

assensum, coacti sunt commento fraudis huius consentire: omnibus episcopis, Comitibus, & Baronibus consentientibus, & instrumento super hoc confecto apponentibus signa sua. Missæque sunt ad dominos, episcopum Sabinensem Cardinalem, tunc apostoliæ sedis legatum, & illustrem regem Franciæ, literæ de compromisso Levvensi penitus reuocando, & de noua pace, amicabili consensu partium, ordinanda. Cumque per Londin. VVinton. & VVigorn. & quosdam alios episcopos Cantuar. prouinciæ, dicto domino legato fuisset instantius supplicatum, quòd pacem illam promouere curaret, ipse dictos episcopos, pro eo quòd tantæ depressioni regiæ potestatis consentire præsumpserant, grauiter reprehendens, quia ei nō patebat ingressus in regnum, publicis edictis Bononiæ propositis, eos citare curauit, vt super regni negotijs tractaturi cum eo, tertio die Bononię comparerent. Quibus, dictis die & loco, & vltra diem, diutius expectatis, nec per se nec per procuratorem curātibus comparare, legatus eos à diuinorum celebratione suspendit. In prædictos verò Leicestriæ & Glouerniæ Comites, & eorum complices, ciuitatem Londin. & Quinque portus, qui transitum eius in Angliam manifestè præsumpserant impedire, excommunicationis & interdicti sententias promulgauit. Sed dicti episcopi, Comites & Barones, & cæteri, grauaminibus quibusdam confectis, ad sedem apostolicam, & si necesse fuerit, ad Cōsilium generale, & ad ecclesiam, tàm triumphantem, quàm militantē, per VVigorn. Cicestren. & Elien. officiales, legis peritos, & scribas vltra legales, & canonicas obseruantias appellantes, appellationes huiusmodi non curarunt, sed de gladij Martialis tuitione confisi, spirituali gladio paruipenso, vsque ad aduentum domini Othonis, Cardinalis, in Angliam, immiscere se diuinis obsequijs præsumpserunt. Regem verò prædictū, quasi captiuum ducentes inter filios sæpedicti Comitis Leicest. Hugonem Dispēsatorem, Iohannem filium Iohannis, excluso Comite Glouer. quē solū de regno timebāt posse tantę colligationis laqueos eneruare, oīa castella regis, & castra fortia diuiserunt, oīaq; officia dom⁹ regię capitalib⁹ regis inimicis, vtpote qui contra eū cāpestri prelio dimicare presūpserant, assignātes. De liberatione Eadvvardi, primogeniti regis, ferè per annū facta modica mētione, donec ipse p liberatiōe sua Comitatū Cestriæ Palatinū cōtulit Comiti Leicest. memorato, & sic de carcerali custodia cæterorum militum, inimicorum eius, meruit liberari. Statum siquidem nobilium

Marchiæ,perſecutioneſq;,quas per annũ & amplius ſuſtinebãt,non poſſet aliquis dilucidè declarare.Sed cũ Comes Leiceſt.niteretur ip ſos Marchiones in Hyberniam relegare, ipſi in vltimis VValliæ finibus, caſtra primogeniti regis ingreſſi, deprædatis VVallen. Caſtrorũ hoſtibus prædictorũ,ſibi neceſſaria quæſierunt,donec dictus Comes Leiceſt.capto Comite Ferrario,qui occultè ad partẽ inclinauit aduerſã ad captionẽ Comitis Glouer. ſæpedicti,quẽ inclinaturũ ſimiliter formidabãt, Glouer. peruenirent. Tunc enim in hoſtilitatis cõmunis occurſum confœderatis dictis Marchiſijs Comiti Glouerniæ, venientibus Comitib' VVaren. & Gulihelmo de Valencia,cũ magna baliſtariorũ & militũ comitiua,& applicãtibus in Suthvvallia,innata eſt maior audacia perſecutorũ ſuorũ incurſibus reſiſtẽdo: Comitiq; Leiceſt.cum ſuis,regẽ Angliæ,& filiũ eius ducẽtibus apud Hereford.vt captiuos,obuiã eũdi. Qui ſuo & principis Northvvalliæ ſtipatus exercitu, & Simon natus ſecũdus, regalis exercitus per regnũ collecti,rector & ductor, ex duab' partib' veniẽtes, vt Comites Glouerniæ & VVarren.& Marchiſios includerent, & interficerent vniuerſos.Sed,diſponente domino,qui eſt clauiger carcerũ,redemptio captiuorum,regis primogenitus,die Iouis in hebdomada Pentecoſtes, campos Herefordię cum cõmilitonibus & cuſtodibus eius ſpaciaturus intrauit,& aſcenſis ſingulorũ dextrarijs, & admittendo laſſatis,is aſcendens poſtremò propriũ,nõ admiſſum,à ſocijs petita,licet non obtenta,licẽtia,ad dominũ Rogeriũ de Mortuo mari apud VVigemor laxatis tetendit habenis Et in craſtino Comites Glouernię & VVarren.cum ſuis,eidẽ Eadvvardo apud Lodelovve occurrentes,remiſſis iniurijs & inimicitijs, amicitia reuocata, ad diruptionẽ pontiũ & ſubmerſionem nauicularum Sabrinę confidenter & alacriter cucurrerunt. Demum creſcente militia per familiares dicti Eadvvardi,quos partis aduerſæ poteſtas diu compulit latitare,expugnataq; & capta Glouernia,& vltra modũ acto immiſericorditer cum captiuis,coacti ſunt Comes Leiceſt. & eis exercitus, in partibus Herefordiæ, circumcluſi, regem ſuum vocalem, quaſi captiuum ducentes, per omnia,quæ nolebat, vitam ducere captiuorum.Et cum Simon,natus eiuſdẽ Comitis Leiceſt. cum multis Baronibus & militibus, paragratis & ſpoliatis Cantia, VVintonia, & cęteris Auſtralibus Anglorum partibus, Kenelvvortham patri ſuo, celeriter occurſurus, ſuo infortunio,deueniret, dicti Eadvvardus & Gilbertus,& eorum exercitus,volente domino,præmuniti,die ſancti Petri

cti Petri ad vincula in aurora ſuper eos irruentes, omnes præter dictum Simonem & paucos, qui fugerant in Caſtellum, ſuis vinculis manciparunt, & capta præda prædonum, ſpoliatoreſque ſpoliantes, diem feſtum adnoua Vincula celebrarunt. Iſta omnia ignorãtibus Comite Leiceſtriæ & eius complicibus expeditis, ipſi eadẽ die flumen Sabrinæ, exploratis vadis idoneis, occurſuri dicto Simoni & eius exercitui, de Anglia venientibus, in noctis crepuſculo tranſierunt, & duobus diebus ſequentibus in confinio VVigorniæ mora tracta, tertia die villã de Eueſham ingreſſi, dũ ad refocillandas aias, fame & ſitẽ diutius fatigatas, paucis cibarijs aſpirarẽt, exploratores illorũ, dominũ Eadvvardum, & eius exercitum non diſtantes ab eis per duo miliaria, nunciabant. Et exeuntes Comes Leiceſt. & Barones, vnà cum domino rege, violenter adducto, in cuiuſdam collis aſcenſu, Eadvvardum & eius exercitum in cacumine collis, nõ diſtantem abeis ad iactũ lapidis, properantẽ aſpiciunt: factoque congreſſu mirabili, ex parte domini Eadvvardi vno tantum milite, modica probitate notando, & duobus armigeris interfectis: Simon Comes Leiceſt. qui capite, manibus, pedibuſq; truncatis, in campo interijt, Henricus filius eius, Hugo Diſpenſator Iuſticiarius Angliæ, Petrus de Monte Forti, Gulihelmus de Mandeuilla, Radulph' Baſſet, Rogerius de ſancto Iohanne, VValterus de Creppings, Gulihelm' de Eboraco, & Robertus Tregos, Barones & milites præpotentes, & omnes ſatellites, & equites bellicoſi, exceptis .x. vel .xij. nobilib' captis, in prælio corruerunt. Nomina autem magnatum vulneratorum & captiuorum ſunt hæc, Guido de Monte Forti, filius Comitis Leiceſtriæ, Iohannes filius Iohannis, Henricus de Haſtinges, Humfridus de Boun Iunior, Iohannes de Veſcy, Petrus de Monte forti Iunior, & Nicholaus de Segraue. Hæc de prouiſionibus, imò de proditionib' Oxon. Leyvenſ. et Lõdin. dicta ſufficiãt, & quę varijs ęquitatis & iuſticię fictionibus dealbatæ, intus aũt plenæ verſutię, puiſores ſuos peſſimè pdiderunt. Multa ſiquidẽ, narratione digna, nõ inſerui, ne epiſtolæ plixitas aures offenderet audientiũ, ſed illud præ cæteris oportet inſerere, ſup quo regia celſitudo miratur, quòd quidam, quorũ cõuerſatio in cœlis eſſe deſcribitur, oĩa relinquẽtes pro Chriſto, cũ Petro Chriſtũ, in Chriſti vicario Petrũ in Petri ſucceſſore Clemente, Chriſtum deum ſuũ principẽ ſunt hactenus perſecuti, ædificatũ à dicti regis rebellibus parietem, quẽ apoſtolica præcepit authoritas in ſui noui operis initio demoliri, ſuis prædicationum &

approbationum blanditijs linientes,non attendentes,vt decet,quã-
tis priuilegijs & honoribus ipsos Romana decorauit ecclesia, quã
paruulam sui ordinis plantulam, de valle Spoletana translatam, idẽ
rex ad perfectam & spatiosam vineam,in tot Castris & vrbibus di-
latatam,fouit, coluit, & rigauit:vtinam, præcisis vitulaminibus spu-
rijs,recipiant palmites incrementum,& cultori suo reddant vuas,de
cætero non labruscas. Bello igitur Euesshamiæ viriliter consumma-
to,rex & regni proceres apud VVinton.ordinarunt, quòd ditiores
ciuitatis Londinensis,in carcerem truderẽtur, quòd ciues antiquis
libertatibus priuarentur,& quòd stipites & cathenæ, quibus ciuitas
fuerat roborata,de medio tollerentur,pro eò quòd Simoni de Mõ-
te Forti, Comiti Leicest. in regis contemptum, & etiam damnum
regni,fortiter adhæserunt,quod & totum factum est. Nam poten-
tiores ciuitatis apud Castrum VVindesoram carceri fuerant man-
cipati,qui postmodum pœna pecuniaria,ad summam nõ modicam,
mulctabãtur. Libertas fuit ciuibus interdicta,& Turris Londin. per
stipites,& cathenas ciuitatis,fortior fuit facta. Post hæc apud VVe-
stmonaster.in festo translationis beati Eadvvardi,sententia exhære-
dationis,in regis aduersarios ferebatur,quorum terras rex suis fide-
libus contulit sine mora. Quidam verò exhæredatorum suas pos-
sessiones,data pecunia,redemerunt. Alij conglobatis viribus in ne-
moribus latuerunt, degentes miserabiliter solis spolijs & rapinis,
quorum potentior & ad malum pronior fuerat Robertus, Comes
Ferrarius,qui ea cõditione fuit in integrum restitutus, vt si quoquo
tempore à regis fidelitate recederet,suum perderet Comitatum. His
temporibus,Guido & Simon,filij Comitis quondam Leicest. à car-
cere & custodia euadentes, partes Galliæ petierunt, sperantes, per
nouam seditionem, mortem patris sui per alienigenas vindicare, &
sibi Angliam subiugare. Sed dei prouidentia,quod inceperant,cõ-
summare non poterant,eò quòd in vanitatibus & miserijs, dies eo-
rum,sicut patebit, defecerunt. In hoc anno, quinquagesimo regis
regni,qui meritò dici poterit iubelæus,quidam eleganti stylo præ-
dictorum bellorum causas perstringens, dicebat. Quis dabit capiti
meo aquam,& oculis meis fontem, ducentem riuos lachrymarum,
vt die ac nocte populi mei defleam interfectos? O Anglia,olim glo-
riosa, in regnis inclita & erecta, quasi in superbia Chaldæorum.
Naues Tharsis tuis nauibus comparari non poterant, portantibus
aromata & vniuersa preciosa per quatuor orbis climata. Fuit tibi

mare

mare pro muro, & portus tuos vt portas Castra munitissima munierunt. In te militia, clerus, & negotiatio floruerunt. Saphirum, Charbunculum, & Smaragdum, de paradisi deriuata fluminibus, tibi Pisani, Ianuenses, & Veneti trāstulerūt. Tibi in bisso & purpura Asia, in Cinamomo & Balsamo Africa, in auro Hispania, in argēto Germannia seruierunt. Tibi de tua materia vestes præciosas, tua textrix, Flandria texuit. Tibi vinum tua Vasconia ministrauit. Tibi seruierunt omnes insulæ inter Hyades & Arcturum. Tibi interius abundabant feræ siluarum, iumenta in montibus atque boues. Habuisti omnia volatilia cœli: & pulchritudo agri tecum. Abundantia piscium cunctas regiones superas. Et licet maris angustata littoribus, breui terræ spacio distendaris, tibi tamen vbertatis tam famosæ per orbem benedixerunt omnium latera nationum, de tuis ouium velleribus calefacta. In te, gladijs conuersis in vomeres, pax & religio viguerunt, vt cæteris omnibus regnis Catholicis spectaculum sisteres & exemplum. Heu cur iam tanta gloria denudaris? Cur in temetipsam collisa succumbis? Cur filiorum tuorum intestina tyrānide debaccharis, & quasi coniuraueris in teipsam, bellum tibi & non hostibus induxisti? Heu proculdubio tuę præsumptionis scelera meruerunt, quibus ita fascinata iacebas, vt nec ipsa medicinā nec operam medicantis expeteres: imò verius recusares. Propter quæ clamat cotidiè ad dominum per mare per terrā multus innoxius cruor fusus, qui tibi tot & talia præciosa transuexit. Sanè tuæ gentis effrenata cupiditas, æmula religionis & pacis, superioris aspernata dominium, & regium iugum graue: tuo discrimini, per electionem cōsulens potestatum, eatenus dissidentiæ zizannia seminauit, vt solutis consanguinitatis, affinitatis, & iuramenti fœderibus, in patrem filius, in fratrem frater, in dominum seruus insurgeret, et ouium inaudita ferocitas in pastores. Postremò se inuicem bellorum campestrium clade conterrerent & crudeliter iugularent. Sicque Charibdim cupiēs euictare, in Scillæ voraginē, proh dolor, incidisti. Quod autem ex circumlocutionibus istis innuitur, in prouisionibus Oxonij supradictis luce clarius inuenitur.

Castrum Douoriæ regi redditur.

ANno gratiæ supradicto, rex Henricus tenuit Natale apud VVestmonasterium, vbi fuerat maximum Parleamētum nobilium, in quo fuerat salubriter ordinatum, quòd in quolibet Comitatu sumptibus regijs vnus fieret Capetaneus, qui cum auxilio Vicecomitis ar-

mitis arceret prædonum rabiem truculentam. A rapinis ergo multi, timore perterriti, cessauerunt: cœpit potestas regia respirare, & pax quodammodo pullulauit. Audientes igitur quidam nobiles, qui in Castro Douoriæ in carcere tenebantur, quòd domino suo regi prospera contingebant, hausto spiritu fortitudinis turrim castri viriliter occupabant, suis custodibus resistentes. Quod cum regi & primogenito suo Eadvvardo innotuerat, ad Castrum Doueriæ properarunt, illud etiam manu valida obsidentes. Custodes igitur Castri, aduersarijs circumsepti, miserunt legationē ad regem, ea quæ sunt pacis rogantes: salvis sibi singulis, vita & membris, equis & armis, & cæteris necessarijs, Castrum regi protinus reddiderunt. Inde trāsiens Eadvvardus, miles strenuus, rex futurus, terram maritimā perlustrauit, quosdam de habitatoribus Quinque portuum, propter sua detrimenta puniens, quosdam terrens, quosdam verò ad pacem benignè suscepit. Soli municipales de VVinchilseie sibi resistere nitebantur, sed eorum municipium per insultus validos Eadvvardus obtinuit, ad cuius ingressum multus sanguis noxius est effusus, & parcens multitudini, iussit ne de cætero spoliis intenderent in piratis. Sic in mari facta est tranquillitas magna nimis. Papa Vrbanus quartus obijt: cui Clemens quartus successit, qui nuper in minori officio constitutus, Guido Cardinalis Sabinensis vocatus, à papa Vrbano in Angliam destinatus, vt ibidem legationis officio fungeretur, iuxta mare in villa, quæ nuncupatur Bononia, traxit moram, eò quòd terram ingredi non poterat Anglicanam propter manifestam contradictionem Baronum, & episcoporum responsionem sophisticam: sententiamque excommunicationis protulit in rebelles, & ad curiam Romanam, vnde venerat, est reuersus. Factus est pater patrum, petente rege Henrico, & destinauit in Angliam, per consilium Cardinalium, Ottobonum, sancti Adriani diaconum Cardinalem, qui cum rubeis in Angliam veniens indumentis, in ecclesia VVestmonasterij, congregato concilio, fecit mandata apostolica publicari, qui suæ legationis fungens officio, sententiam in regis aduersarios fulminauit. Processu verò temporis, Henricum Londinensem, Iohannem VVintoniensem, & Stephanum Cicestrensem, qui partem aduersantium regis fouebant, ab officio & beneficio suspendebat, & quia appellationis fungebantur remedio, iussit quòd infrà trimestre tempus se papæ conspectui præsentarent, qui ad curiam venientes, fortunæ casus volubiles expectabant. Dominus

Lincoln. episcopus, fortè sibi pacem redimens propter tempus, misericordiam non iudicium impetrauit. Dominus VValterus VVigorniæ antistes, in articulo mortis positus, se dicebat erraſſe fouendo partem Simonis de Monte Forti, & super hoc literas ad legatum direxit, petens beneficium absolutionis, quod obtinuit, & decessit. Interim quidam nobiles, exhæredationis sententiam non ferentes, insulam de Haxolm occupauerant, ad quos vndiq; confluxerũt viri, quorum pedes veloces ad sanguinem effundendum, & manus promptissimæ ad rapinam adiacentem patriam deuastantes. Hos adiens Eadvvardus, miles egregius, eorum colligationes dissoluit, volentes nolentesque ad pacem redire coegit, qui de pace seruanda corporale sacramentũ Londini postea præstiterunt. Sed iurati quãtocius errauerunt. Totam namque Angliam commotione maxima commouerunt. Rarus aut nullus locus in Anglia fuit tutus, eò quòd terra vespillonibus erat plena. Apud Castrũ ergo de Kenelvvorth quidam incolæ & degeneres, confluxerunt, illud de rapina habitãtium in circuitu munientes. Vexillum Simonis Iunioris, qui in Gallijs morabatur, protinus erexerunt, ipsum illius Castri proclamantes dominum & hæredem. Quibus auditis, rex quendam ad eosdem de suis nuntijs destinauit, mandans per literas regias, vt desisterent ab inceptis. Quem mancum ad regem cum proteruis responsionibus remiserunt. Interea primogenitus regis Eadvvardus, per syluã de Austona transitum faciens, quendam militem, Adam Gurdun, de secta exhæreditorum, reperit in eadem insidias transeuntibus facientem, quem subitò præoccupatum cum suis, iussit vt arma sumeret & resisteret sicut fortis. Qui statim filium regis congressu aggreditur singulari, pugnans viriliter cum eodẽ. Finaliter succubuit sauciatus, cuius audaciam commendauit Eadvvardus, iubens apponi cataplasmata vulneribus sauciati, hostem ipsum nõ reputans, sed tanquam hospitem secum ducens. Satellites verò ipsius iussit in arboribus syluæ suspendi. In partibus Borealibus Comes Ferrarius, contra suum sacramentum, nuper præstitum, cum copioso exercitu vagabatur, contra quem dirigebatur dominus Henricus, primogenitus regis Alemanniæ, qui eundem Comitem deuictum, vinctum Londinum secum duxit, sibi acquirens laudis titulum pro triumpho.

De obsidione Castri de Kenelvvorth per regem.

ANno gratiæ. MCCLXVI. Henricus rex Angliæ, Natale suum tenuit apud VVestmonasterium, vbi regionis nobiles conuenerunt in

vnum, de pace regni, more ſolito, tractaturi. Exiſt ergo edictum cõtra Comitem Ferrarium, qui ſecundum formam ſuæ obligationis, ſuo Comitatu perpetuò priuabatur, & Eadmundus filius regis Angliæ, in ſeiſina duorum Comitatuum ponebatur, Derbei ſcilicet, & Leiceſtriæ. De VVeſtmonaſter. tranſiens rex Henricus, & exercitus bellatorum, Kenelvvorthiam peruenerunt, Caſtrum quantoci⁹ obſidentes, illud volentes, ſed non valentes, ſuis viribus occupare. Parauerunt ſe exercitus ad inſultũ, ſed interius inuenerunt promptiſſimos defenſores. Mutuis namq; in ſe congreſſibus debacchantes, nobiles perierunt. Erigebantur exterius machinæ multæ nimis, nec mora obſeſſi ad quantitatem aliarum & numerum, ſimiles machinas erexerunt, vnde contigit quòd in emiſſionibus quandoque lapides inuicem quaterentur. Sed per exteriores machinas, machinæ obſeſſorum finaliter rumpebãtur, nec ſic Caſtrum defenſores reddere voluerunt. Maluerunt enim mori fortiter quàm illud reddere violenter. Ipſos namque audaciores reddidit deſperatio, quia per frequentes egreſſus, fecerunt in exercitu regis ſtrages magnas. Hos nec legati præſentis ſententia, nec regis potentia, ab inceptis poterant reuocare. Igitur rege fauente, per prouidentiam Cardinalis, apud Kenelvvorth, clerus & populus conuocantur. Eligebantur ibidem xij. perſonæ de potentioribus procerũ, & prudentioribus prælatorum, quibus dabatur poteſtas ordinandi ſuper ſtatu exhæredatorum. Electæ perſonæ iurarunt de vtilibus ordinãdis. Rex primò, poſtmodum clerus & populus iurauerunt, quòd dictum ipſorum inuiolabiliter obſeruarent. Dictum ergo Kenelvvorthiæ tale fuit, quòd quilibet exhæredatorum, ſecundum quantitatem delictorũ, pæna pecuniaria mulctaretur, quam poſſeſſoribus terrarum ſuarũ perſoluerent, ita quòd hæreditatum ſuarum redemptio non excederet ſeptem annos, nec eſſet aliquatenus minor anno, excluſis dum taxat hæredibus Simonis de Monte Forti, & Roberti de Ferrarijs Comitis Derbei, ab hoc dicto. Quòd ſi terras ſuas non poſſent redimere, poſſeſſores earum, tàm diu eas in ſuis manibus detinerent, donec ſibimetipſis de fructibus earum eſſet plenariè ſatisfactum. Proceſſu temporis, obſeſſi in Caſtro Kenelvvorth, fame & miſerijs macerati, facientes de neceſſitate virtutem, illud regi, ſaluis ſibi neceſſarijs, reddiderunt. His temporibus Carolus frater regis Franciæ Ludouici, Comes Andegauiæ & Prouinciæ, fretus auxilio patris patrum, Momfredum filium Imperatoris Frederici deuicit, & regna

Apuliæ

Apuliæ & Siciliæ, subiecit ecclesiæ Romanæ. Postmodum in regē Siciliæ coronatus.

Exhæredati occupauerunt insulam Elienſem.

ANno gratiæ. Mccxvij. rex Henricus tenuit Natale ſuum Conuētriæ, Postmodum veniens ad VVestmonasterium, Parliamentum tenuit cum potentioribus terræ ſuæ, ſperans pacem in cunctis finibus Angliæ confirmare. Eo tempore nuntij venientes, regi dixerunt, quòd quidam nobiles exhæredatorum, dicto Kenelvvorth parere nolentes, cum maxima comitiua occupauerant insulam Elienſem, addentes, quòd adiacentem patriam deuaſtabant. Rex igitur verſus Cantabrigiam iter arripiens, ibidem aliquādiu moram traxit, aduerſariorum, qui in prædicta insula fuerant, ad tempus impediēs ingreſſum & egreſſum. Viri ergo ſanguinolenti & doloſi, egreſſum verſus Rameſiam inuenerunt, qui circumquaque homines & iumēta more ſolito rapuerunt. His auditis, rex & ſui Rameſiam clanculo venientes, & inuenientes de malefactonbus multos: quoſdam gladio percuſſerunt, quoſdam ceperunt, alij ibant quà poterant fugiētes, poſtis ibidem cuſtodibus, rex Cantabrigiam eſt reuerſus. Interea Gilbertus de Clare, Comes Glouerniæ, cum magno exercitu venit Londinum, quaſi domino ſuo regi auxilium præſtiturus, verba pacifica loquebatur in dolo, ſicque ciuitatem ingreſſus, ipſam protinus tanquam dominus occupauit, mandans nuncios ad legatum, quod ſibi Turrim Lōdinēſem, in qua habitabat, redderet ſine mora, & vt poſſet aſſequi citius ſuum velle, prohibuit ne legato victualia venderentur. Legatus ſiquidem, tanquam bonus paſtor à bono paſtore directus, veniens ad eccleſiam ſancti Pauli, Londini, crucis negotium expoſuit coram multis. Quidam ergo corde compuncti, crucem protinus receperunt, inter quos fuerant Thealdus archidiaconus Leodicenſis, papa futurus, qui in Angliam venerat cum legato, cui valedicens, iter verſus Terram ſanctam arripuit, & nobilis vir, Thomas de Clare, qui ſpreto conſilio fratris ſui, Comitis Glouerniæ regem adijt, & ei fideliter obediuit. Igitur de negotio crucis ſermone completo, legatus imperterritus ſermonem ſuum in Comitem Glouerniæ conuertit, monens vt fidelitatem, quam regi debuit & ſpoſponderat, obſeruaret, addens quòd ſibi pacis reformatori libertas egrediendi Turrim & ciuitatem Londin. nec etiam victualia debuerant denegari. Salubria patris monita, indurati cordis filius non audiuit. Legatus, cum quibuſdam nobilibus, regis fidelibus,

clam

clam Turrim Londin. est ingressus. Intrarunt etiã Iudæi non pauci, cum vxoribus & paruulis, post legatum. Quibus vna ballium castri fuit commissa, quam non seguiter, in arcto positi, defendebant. Legatus postmodum in perturbatores pacis regis & regni, sententiam excommunicationis generaliter promulgauit, & ecclesias ciuitatis Londinensis, & ciuitati contiguas, suppositi interdicto. In domibus tamen religiosis, sine strepitu campanarum & vocis, exclusis pacis perturbatoribus, missas celebrari præcepit. Vndique vallabant regẽ angustiæ, aduersariorum sæuicia, & defectus pecuniæ. Initoque cõsilio, iocalia ecclesiæ VVestmonaster. imagines feretri aureas, & lapides præciosos, in manibus tradidit mercatorum, non modicã pecuniam mutuo recipiens pro eisdem, quæ tamen tranquillitatis tempore restituit ecclesiæ supradictæ. Misit igitur rex pro Scotis, & Frãcigenis, qui se statim, vt ei succurrerent, parauerunt. Exeuntibus interim quibusdam de potentioribus insulæ, prædari volentibus, ne iterum in eadem insula Elienſi redirent, per regis exercitum, sunt præclusi. Illi verò versus Londinum properarunt, multa mala in itinere facientes. In aduẽtu igitur ipsorum, Comes Glouerniæ in maiori superbia eleuatus, Turrim Londin. acriter impugnauit, quam non poterat obtinere. Filij ergo Belial de familijs prædictorum, monasteria inuadentes, in eisdem depositi rapuerunt, alij per terram exercuerũt rapinas. Populares ergo, & maximè viri VVestmonast. quibus dederat audaciam vexatio continua, quàm plurimos de prędictis raptoribus peremerunt. Videntes malefactores ciuitatis, quòd sibi populi vndique resistebant, egredi formidabant. Rex Henricus, vir innocens, timens dominum, & desiderans finem guerrę patienter nuncios suos, qui pro auxilio ierant, expectauit. Veniẽs igitur Cantabrig. ad regem patrem suum, fœlix Eadvvardus, secum duxit de Scotia, & de partibus Borealibus. xxx. M. hominum bellatorum. Dimissis custodibus Cantabrig. rex ad VVindesoram peruenit, vbi de die in diem ipsius creuit exercitus. Inuasores Londinen. iam timentes, à rege pacem per nũcios petierunt, quam in forma petita non poterant obtinere. Indixerunt regi bellum postmodum, planitiem de Hundeslavve assignantes pro loco, quò rex in crastino veniens, resistentem neminem adinuenit. Attendens igitur rex aduersarios suos sibi non posse resistere, Stratfordiam iuxta Lõdinum properauit, ibidem aliquamdiu moram trahens. Malefactores ciuitatis in furorẽ conuersi, & quasi de rege vindicare volentes,

deposita

depoſita in eccleſia VVeſtmonaſter. abſtulerunt, ſed per dei prouidentiam monachis,& bonis monaſterij pepercerunt. Inde parochialem eccleſiam,& villam VVeſtmonaſt.inuadẽtes, labores populi rapuerunt.Et intrantes domos regias, feneſtras, & oſtia fregerunt,vix manus à combuſtione totius Palatij cohibentes.Ad regem in Stratfordia commorantem, venerunt de partibus tranſmarinis Comites Boloniæ,& ſancti Pauli, ſecũ ducentes. cc. milites cum ſequela. Iuxta Turrim Londin. applicuerunt Vaſcones cum nauibus multis & magnis, omnibus armamentis naualibus præmuniti,regis expectantes mandatum. Obſeſſos itaque regis aduerſarij ſe cernentes,pacem à rege,in arcto poſiti petierunt,pacemque petitam,ſaluo in omnibus Dicto Kenelvvorthiæ, obtinuerunt.Ad obſtinatos inſulæ Elienſis dirigitur dux Eadvvardus, quos miſericordia motus,licet inimicos,ad pacem,ſaluo Dicto Kenelvvorth,reuocauit.Alienigenæ regratiati,& remunerati à rege, reuertebantur ad propria,terraque Angliæ,quæ diu tremuit,iam quieuit. Eodem anno,rex Henricus, ad Montem Gomericum, in VVallia,veniens cum legato,ad inſtantiam eiuſdem legati rex terram,quam VVallen.vocant quatuor Cãcella,receptis.xxxij.millibus marcarum,Leolino principi VValliæ concedebat, ſicque facti ſunt amici rex Angliæ & princeps VValliæ,Leolinus. Erant enim prius inimici inuicẽ capitales.Cõradus,nepos Frederici Imperatoris, de Theutonia venit in Apuliam cum Henrico fratre regis Hiſpaniæ, tunc ſenatore vrbis,& exercitu Romanorum. Quibus occurrit rex Apuliæ & Siciliæ,Carolus,cum auxilio papæ Clementis iuxta Neapolim,& eoſdem deuicit. Carolus poſtmodum peritotam Romaniam & Tuſciam,obtinuit principatum,qui Guidonem de Monte Forti,vicariũ ſuum fecit.Hic Guido de conſilio Comitis Aldebrãdini, dicti Rubei,cuius filiam duxerat in vxorem, Romanis & Tuſcanis multas iniurias irrogauit.His temporibus Græci fidem eccleſiæ Romanæ tempore Clementis papæ,timore Caroli,receperũt,à qua manifeſtè poſtmodum receſſerunt.

De contentione inter Comitem VVarrenniæ,& Henricum de Lacy, Comitem Lincoln.

ANno gratię.Mcclxviij.rex Henricus tenuit Natale domini apud VVeſtmonaſterium,diuinis laudibus propenſius inſiſtendo, eò quòd dominus regnum ſuum poſt guerrarum diſcrimina confirmauit.Rege ergo,regni capite, quieſcente, membra regni inuicem

ſunt

sunt collisa. Inter Iohãnem namque de VVarrennia & Henricum de Lacy, futurum Comitem Lincoln. super quadã pastura orta est contentio magna nimis. Congregatis hinc inde exercitibus, se ad prælium parauerunt, tamen congredi timuerunt. Rex direxit iusticiarios ad eosdem, qui contentionem prædictam iudicio vel concordia terminarent. Qui, inquisita veritate per sacramentum compatriotarum, prædicto Henrico de Lacy eandem adiudicauerunt. Inter Iohãnem etiam de VVarrennia, & nobilem virum Alanum de la Suche, Baronem, super quibusdam iuribus, atq; terris, coram Iusticiarijs regis apud VVestmonaster. lites maximæ mouebantur, Dictus verò Comes, attendens quòd iudicialiter succumberet, sicut prius, in prædictum Alanum, & filiũ eius hæredem, prius conuicijs lacessitos, in Aula regia irruit violẽter, patrẽ sæmiuium relinquẽs, fugientem etiam filium vulnerauit. Ad Castrum suum de Riegate fugit scelere perpetrato, quem insequebatur primogenitus regis, Eadvvardus, cum exercitu copioso, volens læsam vindicare regiam maiestatem. Comes subitò præoccupatus, videns se non posse resistere, pedes obuius venit ei, petẽs misericordiam. Quam concessit, dummodo satisfaceret de commissis. Qui regi postmodum per purgationem, & pecuniam satisfecit, parti lesæ multa promittens, processu temporis parum donans. Miles egregius, dux Eadvvardus crucem à legato pro se & patre recipiens, se parauit ad procinctum itineris Terræ sanctæ: regi Franciæ Ludouico impignorauit Vasconiam, filium etiam suum iuniorem, Henricum nomine, eidem obsidem in Franciã destinauit, quem remisit rex Franciæ cum honore. Othobonus legatus, apud sanctam Paulum Londini, magnum Cõcilium celebrauit, præsentibus vniuersis prælatis Angliæ, VValliæ, Scotiæ, & Hyberniæ in eodem, & ab Anglia post recessit. In festo Translationis sancti Eadvvardi, ad instantiam regis Henrici, eundem sanctum, regni pontifices honorificentius in nouo feretro, quod prædictus rex ex auro præparari fecerat, transtulerunt. In huius sancti præsenti translatione, Benedictus clericus de VVintonia, & Iohannes laicus, qui venerat de Hybernia possessi à dæmonibus, per sancti regis merita receperunt pristinam sanitatem. Obijt Clemens quartus, papa, circa festum sancti Andreæ.

Eadvvardus princeps iter arripuit versus Terram sanctam.

ANno gratiæ. Mcclxix. rex Henricus tenuit Natale suum apud VVestmonasterium, in timore domini, & in innocentia vitã ducens.

cens. Huius primogenitus, in armis strenuus & pulcherrimæ iuuẽtutis, Eadvvardus, votum, quod voverat, reddere deo volés, mense Maio, versus Terram sanctã iter arripuit, quẽ sequebantur & præcesserant multi nobiles & potentes. Astringebatur simili voto rex Franciæ, Ludouicus, qui Eadvvardum præcesserat cum magna militia gentis suæ. Hic volens fieri ditior spolijs Barbarorũ, versus regionẽ Thunetis vela direxit. In quã prospero flatu perueniés, ciuitatem munitissimã adinuenit, quæ Thunes ab incolis nominatur. Ad hanc illius terræ Saraceni fugerant, de Christianorũ subita multitu-
10. dine stupefacti. Eadvvardus noster sulcauit maria versus Acon, & à longè aspiciens insulã Sardiniæ, ibidẽ applicuit: rumores certos de morte regis Frãciæ Ludouici, & de aduentu Caroli regis Siciliæ audiens in eadẽ. Attendés Eadvvardus quòd ille senex Carolus nihil aliud voluit, quia nec debuit, nisi iustũ: Thunetem ꝑperauit, credẽs quòd esset in senibus sapiẽtia, & in tẽpore necessitatis prudẽtia. Ad quã veniens regionẽ, inuenit prædictũ regẽ cum exercitu copioso. Eadvvardus verò delere volens aduersarios crucis Christi, ciuitatẽ Thunetis cum suis voluit expugnare. Rex Carol' ꝓhibuit eũ, dicés,
20. quòd parati fuerant Saraceni satisfacere pro tributo, quod sibi debebatur per. xvij. annos, à tempore Frederici. In principio istius prouisionis, imò potius proditionis populi Christiani, rex Franciæ Ludouicus, diem clausit extremum: cuius primogenitus Philippus, nomen regis protinus est sortitus. Direxerunt ergo Barbari, regi Siciliæ. xxxij. camelos, auro argentoq; non mediocriter oneratos, se & suam ciuitatem ab imminentibus periculis liberantes. Post hæc Carolus & Eadvvardus, totusque exercitus Christianus, versus Siciliam nauigabant. Et appropinquantes portui Tripolis ciuitatis, obuijs tempestatibus turbabantur. Rex igitur, & natu maiores, periculum euadentes, ad portum difficillimè peruenerunt, alij in
30. nauibus perierunt cum pecunia Barbarorum, nauibus Eadvvardi, inter alias positis, miraculosè saluatis. Ad has enim angelus domini percutiendas non peruenit, meritò, quia pecuniam Barbarorum non cupiuit, sed terram, aspersam sanguine Iesu Christi, quantum in se fuit, restituere voluit Christianis. Adimpleuit siquidem per effectum, quod conceperat in affectu. Commendauit namque Henricum cognatũ suum, primogenitum regis Alemanniæ, Carolo regi Siciliæ, & Philippo in regem Franciæ coronando. Et singulis valedicens, cum suis sequacibus, quamuis paucis, in ciuitate

Acon applicuit: quam infra quartum diem reddendam dicit à Saracenis. Ciuitatis ergo illius punijt seductores, necnon & quosdam de Venetis, qui Saracenis arma & victualia ministrabant. Soldanus itaque Babiloniæ, spe fraudatus, ciuitatem Aconem viriliter oppugnauit, quam non potuit obtinere. Indè transiens, cepit Hospitalariorum, de Crac & Margat, castra fortissima super mare. Carolus rex Siciliæ, Philippo nepoti suo, regi Franciæ futuro, vsque ciuitatem Viterbiensium fecit conductum, necnon & Henrico primogenito regis Alemanniæ, quem prædicti principes receperant commendatum. Hunc astantem Missarum solennijs, in ecclesia 10
sancti Siluestri ciuitatis prædictæ, Simon & Guido, duo filij Simonis de Monte Forti, quondam Comitis Leicestriæ, gladijs peremerunt. Viterbienses, in memoriam interfecti, modum interfectionis in pariete depinxerunt, quam picturam quidam versificator intuens, sic dicebat.

Regis Teutonici Richardi clara propago,
Sternitur Henricus, velut hæc designat imago.
Dum redit à Tripoli, regum fultus comitiua,
In crucis obsequio patitur sub gente nociua.
Irruit in templum, post Missam, stirps Guenelonis, 20
Perfodit gladius hunc Simonis atque Guidonis.
Disposuit deus vt per eos vir tantus obiret,
Ne, reuocatis his, gens Anglica tota periret.
Anno milleno domini, cum septuageno,
Atque ducenteno, Carolo sub rege sereno,
Vrbe Viterbina fit in eius carne ruina.
Cœli regina precor, vt sit ei medicina.

Ossa istius in monasterio de Hayles, quod pater ipsius à fundamentis in Anglia construi fecerat, sunt sepulta. Cor vero ipsius in 30
cuppa deaurata iuxta feretrum sancti Eadvvardi in ecclesia VVestmonaster. honorificè collocatur. Vnus de interfectoribus suis, Simon, filius Simonis de Monte Forti, in Castro quodam iuxta ciuitatem Senensem obijt hoc anno, qui nuper, tanquam Cain, maledictus à domino, vagus fuit & profugus super terram.

De conualescentia regis Henrici, post infirmitatem.

ANno gratiæ. Mcclxx. rex Henricus tenuit Natalem domini apud VVinton. qui in quadragesima subsequente apud VVestmonaster. infirmitate valida fuerat fatigatus. Et de conualescentia desperans,

despeiās, so orationibus ecclesiæ cōmendauit. Monachi verò V. Vestmonaster. tantum patronū perdere formidantes, in tēpore pluuiali nudis pedibus nouum Templū Londini, processionaliter ppriorū, ibidē missam pro rege in honore beatæ Mariæ virginis celebrantes. Eo modò, quo prius, ad propria reuertentibus, nunciabatur eisdem, quòd rex cōualuisset de infirmitate. Fuerat nāq; suis, vt monachis præciperent, quòd cantarent. Gaudent in cœlis dicens quòd conualuit precibus monachorum. Hybernici insurexerūt in Anglos, pro magna parte interficientes & depopulantes eosdem. Eadwardus, cum magna militia exiuit Acon, transiens per Nazareth, Cako & Caiphas castra, interficiens, quos reperit, Saracenos. Sed reuertebatur quantocius, formidans pericula fratrū falsorum. Eodem anno obiit Bonifacius archiepiscopus Cantuariæ, Kal. Augusti, cui successit Robertus de Kilvvarby.

Quòd Eadvvardus vulneratus fuit à quodam Assasino.

ANno gratiæ M.cc.lxxi. rex H. tenuit Natale dñi apud V. Vestmon. Huius primogenitus Eadvvardus, in ciuitate Acon, à quodā Assasino, à Soldano Babiloniæ in, modū muscę directo, cum cultello toxicato fuerat sauciatus est. Sed cultellū extrahens de manibus Assasini, eundē protinus interfecit. Noluit benignitas Saluatoris suum militē perire. Processu namq; temporis à lethalibus vulneribus curabatur. De Terra sancta, quidā nobiles de Hybernia, et nobilis vir, Thomas de Clarē, qui secū captiuos duxit iiij. Saracenos, in Angliā sunt reuersi. His temporibus ciues Norvvicen. fuam ecclesiā cathedralē in odium Monachorū, instigante diabolo, cōbusserunt. Hos confestim, cum sapientibus regni sui, adijt rex Henricus, incendiarios trahens, pendens iudicialiter, & comburens, iubens catalla fugientiū fisco regio mancipari. Richardus, rex Alemanniæ, frater regis Angliæ, diem clausit extremum, mense Februario, sepultusq; est in monasterio de Hayles, cuius patronus extitit, & fundator.

De morte regis Henrici Tertii.

ANno gratiæ. M.cc.lxxij. sexto decimo Kalend. Decembris, deuotus dei cultor, illustris rex Anglorum Henricus Tertius, filius regis Iohannis, post quinquaginta sex annos, & dies .x. coronationis suę anno ætatis suæ. lx. quinto, ab hac luce migrauit, & xij. Kalendas eiusdem die videlicet gloriosi regis & martyris, Eadmūdi, in ecclesia V. Vestmonast. quam sumptib' propriis fecerat renouari, fouitis Templarijs, qui corpus regum venerabant, corā magno altari, sibi

digna meruit sepultura. Qui quantæ fuerat innocentiæ, quantæ patientiæ, quantæque deuotionis in obsequio Saluatoris, dominus nouit, & qui ei fideliter adhæserunt. Et insuper quanti meriti in vita sua fuerat apud deum, testantur post ipsius mortē miracula subsecuta. Rege igitur sepulto, sicut mos est regibus sepæliri, Gilbertus & Iohannes, Comites Glouerniæ & VVarrenniæ, necnō clerus & populus, ad magnum altare, ecclesiæ supradictæ, celeriter properarunt, Eadvvardō primogenito regis fidelitatē iurantes, qui si viueret penitus ignorarunt. Agebat enim in remotis partibus transmarinis, contra Christi aduersarios bellaturus. Postmodū ad nouum Templum Londini nobiliores regni pariter conuenerunt. Et facto sigillo nouo, constituerunt fideles ministros & custodies, qui thesaurū regis & pacem regni fideliter custodirent. Sicque pax noui regis Eadvvardi in cunctis regni finibus proclamatur. Hoc anno, combustio ecclesiæ Norvvicensis. Eodem anno, Gulihelmus de Brunhā, renunciauit Prioratui Norvviconsi, cui successit Gulihelmus de Kirkbie. Iste Hericus genuit filios & filias, scilicet, Eadvvardū, Margaretam, Eadmundum, Beatricem, Catherinam. Hybernici facto congressu cum Anglis, perierunt pariter & fugerunt. Eadmundus filius regis, genitus post Eadvvardum, de Terra sancta rediens, fuit receptus ab indigenis cum honore. Post mortem papæ Clementis, per duos annos, & decem menses, sedes apostolica vacans fuit. Igitur Cardinales, conuenientes in vnum, dominum Theobaldū, archidiaconum Leodicensem, qui commorabatur in transmarinis partibus cum Eadvvardo, communiter elegerunt. Qui, de sua electione auditis rumoribus, ad curiam properauit, & summum sacerdotium est adeptus. De isto dicti fuerant isti versus.

Papatum minus tenet archidiaconus vnus,
Quem patrem patrum fecit discordia fratrum.

Hic in creationis suæ primordio mandauit literas generales per singulas nationes de Consilio congregando Kalendas Maij, sub
†1274. anno gratiæ †.Mcclxxij. Vnde dictum fuit de illo.

Gregorius denus colliget omne genus.

His diebus, cū Eadvvardus in ciuitate Acon diutius expectasset Christianorū & Tartarorū auxilium, eō quōd proposuisset per manum validam Saracenos delere, videns se ab vtrisque delusum, quia Christiani ad propria recesserunt, & Tartari, qui & Moalli, intestina tyrannide perierunt, dimissis in Acon stipendarijs, mare transijt, applicans

plicans in regno Siciliæ. Cui cum honore rex Carolus obuiauit, ipsum conducens vsque Vrbem veterem, in qua Romana curia residebat. Papę Gregorio, modò domino, nuper familiari suo, exposuit Eadvvardus pericula Terræ sanctæ. Perijt posteà quòd sententialiter condemnaret Aldebrandinum, Comitem, dictũ le Rus, & Guidonem de Monte Forti, qui Henricum primogenitum regis Alemanniæ, cognatum suum, in Viterbio funestis gladijs peremerunt. Papa protinus propter hõs mandauit. Comes Rubeus se purgauit. Dominus papa Guidonem de Monte Forti, tam pro contumacia, quàm offensa, anathemate perpetuo cõdẽnauit, et sacrilegij, homicidij, sicarij, & lesæ maiestatis reum pronunciauit sentẽtialiter, & infamem, ita vt neque condere testamẽtum, neque testimoniũ ferre, neque Præses, Consul, vel Potestas esse poterit ciuitatis. Hunc etiã, ab omnibus officijs, dignitatibus, seu etiam ministrationibus ciuilibus, aut publicis, sequestratum & exhæredatum vsq; in quartã generationem decreuit. Quod decretum iussit ab omnibus inuiolabiliter obseruari, quousque idem Guido ad curiam Romanam adueniisset, & se voluntati papæ in omnibus submisisset. Præterea omnes illos, qui eum receptauerunt scienter, excommunicationis vinculo innodauit, & terras eorum suppositit interdicto (mulierib' dũtaxat exceptis, pœnitentijs decedentium, & baptismate paruulorum. His ritè peractis, Eadvvardus secessit à curia, cui communitates ciuitatũ Tusciæ & Italiæ, cum magno tripudio tubis ductilibus obuiarunt, communiter proclamantes, viuat Imperator Eadvvardus. Mediolanenses ei munera obtulerunt, equos electos, coopertos sclauonijs de Scarleto, quos, illis cogentibus, inuitus recepit. Recedens àb Italia, venit in Burgundiam, vbi quendam nobilẽ, qui rapinis, & spolijs intendebat, cum fortissimo castro suo, Comiti Sabaudiæ reddidit, vel inuitum. Prius namque terrenum dominum non habebat, ideo transeuntes liberius spoliabat, quia non erat, qui excessus corrigeret delinquentiũ. Episcopi & abbates, Comites & Barones, de Anglia venientes, dño Eadvvardo in descensu montiũ Burgũdiæ occurrerunt, benedicentes dominum, qui fecit prosperum iter suum. Galli igitur, qui nunquam indignatione & iactantia caruerunt, quorum superbia ad exterminium peruenit, videntes tantam multitudinem domino Eadvvardo obuiã venientem, Torniamentum apud Cabiloniam Burgundiæ proclamarũt. Die statuto, aciebus dispositis, Angli cum Gallis pugnauerunt. Sed fortitudo

Francigenarũ finaliter fuerat dissipata. Eadvvardus primò, postmodum Comites, & Barones, cum laudis titulo recesserunt. In hoc torniamento, conflictus pedirum magnus fuit. Angli namque indignationis stimulo agitati, quam plurimos de Francigenis occiderũt, & quia viles erant, parum de eorum interitu curabatur. Erant enim inermes pedites, spolijs intendentes. Eadvvardus verò de Burgundia transiens, venit in Franciam, quem rex Franciæ Philippus, ipsius cognatus, †lætanter suscepit. Erant enim isti, rex Franciæ Philippus, & Eadvvardus, de duabus sororibus procreati, & ideo se inuicem specialius dilexerunt. Cum ergo essent mutuis conuiuijs recreati, Eadvvardus à rege Franciæ terras, quæ sibi iure hæreditario competebant, petijt cum effectu, dicens, se paratum ad singula facienda, quæ iuris sunt. Rex igitur Franciæ petita concessit, & Eadvvardus sub hac forma verborum homagiũ fecit ei. Domine rex facio vobis homagium pro omnibus terris, quas debeo tenere de vobis. Vnde nonnulli receperunt hanc protestationem, quasi pro Normannia loqueretur. His ritè peractis regi, & Paribus Franciæ valedicto, Aquitanniam properauit. Ad quam veniens, homagia & debita seruitia recepit de suis, castigans & terrens, quos ibidem reperit aduersantes. Interim quidam Angli excandescentes inuidia & furore, quidam de suis alienam pecuniam sitientes, & ex corde proprio prophetantes, dicebant Eadvvardum numquam in Angliam reuersurum. Hi volentes de futuris contingentibus definire, vsque ad numerum. ccc. loricatorum, exceptis peditibus, & inermibus equitibus, in partibus Borealibus conuenerunt. Quos insequebantur nobiles milites & potentes, Eadmũdus frater Eadvvardi, & Rogerius de Mortuo mari, cum armatorum maxima comitiua. Quod cum rebelles audierant coniurati, colligationibus dissolutis, ad propria receptacula redierunt, nihil facinoris vlterius attentantes. His diebus quidam clericus, nomine Reimundus, Vasconus natione, à summo pontifice in Angliam fuit missus. Qui potestatem habuit compellendi ecclesiasticas personas ad decimas, per duos annos, tã de temporalibus, quam spiritualibus Eadvvardo & Eadmundo, filijs regis Angliæ, persoluendis. Hic partem collectæ pecuniæ tribuit nobilibus supradictis, pro expensis suis partem sibi non modicam retinuit, & ad dispositionem papæ, partem maximam reseruauit.

† honorificè

De euasione Gastonis de Bierne.

Anno gratiæ. Mcclxxiij. Eadvvardus in partibus Vasconiæ morabatur,

rabatur, vbi Gastonem de Bierne, quendam nobilem, consanguineum suum, quem fidelissimum amicum habere credebat, inuenit callidissimum proditorem, quem captum, honorificẽtius quam debuit, custodiuit. Ipse namque cum custodibus equitans die quodã gratia spaciandi, ascendit dextrarium, quem callidè procurauerat, & aufugit, non longè de suis reperiens multitudinem armatorũ. Eadvvardus insequebatur protinus fugientem, castra ipsius capiens, nõ personam. Comitissa Lemouicensis Eadvvardo restituit, homagium sibi denegans, & seruitia cætera, quæ debebat. Hoc anno, circa festũ sancti Michaelis, obijt Henricus de Sandvvico, Londinẽsis episcopus, cui successit Iohannes de Chishulle, decanus sancti Pauli.

De Concilio Lugdunensi, sub papa Gregorio decimo.

ANno gratiæ Mcclxxiij. Kalend. Maij, sub papa Gregorio decimo, apud Lugdunum fuit Concilium maximum celebratum, quod à Kalend. prædictis, vsque ad .xvi. Kalend. Augusti durauit. In hoc Concilio dominus papa Eadvvardum commendauit omnibus, dicens Terram sanctam fuisse deperditam nisi venisset citius ad eandem. In hoc Concilio papa statuit, quòd subsequentes .vij. annos de cunctis prouenientibus ecclesiasticis, in subsidium Terræ sanctæ, decimæ soluerentur. In hoc etiam Concilio de conuersione Græcorum, post schisma, letitia magna fuit. Qui Græci literas auro bullatas cum literis prælatorũ de Græcia attulerunt ad Consiliũ: quarum tenor sequitur.

Literæ Paleologi Imperatoris Græcorum.

SAnctissimo & beatissimo patri, & summo pontifici apostolicæ sedis vniuersali papæ, & communi principi Christianorum omnium, venerabili patri Imperij nostri, domino Gregorio. Michael à Christo deo fideliter, rex, & Imperator, & moderator Græcorum, Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus, & spiritualis filius magnæ sanctitatis vestrę, decentem honorem & reuerentiam, cum sincera & pura affectione & omni postulatione. Quoniam missi sunt à magna sanctitate vestra ad Imperium meum nuncij, deo placentes, ordinis fratrũ Minorum. Frater Hieronimus de Osculo, frater Reimundus Beringarij, frater Bonagratia de sancto Iohanne in Perfecceto, & frater Bonauentura de Mugello: & detulerunt literas magnæ sanctitatis vestrę Imperio meo. In quibus inter alia de confessione fidei, qua docet & prædicat, & confitetur sacrosancta Romana ecclesia, cõtinebatur, & oportebat de his magnis responsionẽ

facere decenter. Ecce hæc facit Imperium meum, habeat autem cõfessio fidei in litera sic. Credimus sanctam Trinitatem, patrem & filium, & spiritum sanctum, vnum deum omnipotentem, totamq; in Trinitate deitatem, eiusdem naturæ, coæternam & coomnipotẽtem, vnius voluntatis potestatis & maiestatis, creatorem omnium creaturarum, à quo omnia, in quo omnia, per quẽ omnia quæ sunt in cœlo & in terra, visibilia, inuisibilia, corporalia, & spiritualia. Credimus singulam quamque in sua Trinitate personam, vnum verũ deum plenum & perfectum. Credimus ipsum verbum dei æternaliter natum ex spiritu sancto & Maria semper virgine cum anima rationali, duas habentem natiuitates, vnam ex patre natiuitatem æternam, alteram ex matre temporalem, deum verum & hominem verum, propriam in vtraque naturam, & perfectum non adoptiuum nec phantasticum, sed vnum & vnicum filium dei, in duabus, diuina scilicet & humana, naturis vnius personę vnitatem nõ passibilem, etiam & immortalem diuinitatę, sed in humanitate pro nobis & salute nostra passum vera carnis passione, mortuum et sepultum, & descendisse ad inferos, ac tertia die resurrexisse à mortuis vera carnis resurrectione: die quadragesimo, post resurrectionem, cum carne, qua resurrexit, & anima ascendisse in cœlum, & sedẽtem ad dextrã dei patris, inde vẽturum iudicare viuos & mortuos, & se redditurum vnicuique secũdũm opera sua, siue bona fuerint, siue mala Credimus & spiritum sanctum, plenum & perfectum, verumque deum, ex patre filioque procedentem, coęqualem & consubstantialem, & coomnipotentem & coæternum per omnia patri & filio. Credimus hanc sanctam Trinitatem, non tres deos, sed vnũ deum omnipotentem, æternum, & inuisibilem, & incommutabilẽ. Credimus sanctam Apostolicam & catholicam vnam esse veram ecclesiam, in qua vnum datur sanctum baptisma, & vera omniũ remissio peccatorum. Credimus etiam veram resurrectionem huius carnis quam nunc gestamus, & vitam æternam. Credimus etiam noui & veteris Testamenti, legis & prophetarum, & apostolorum vnum esse authorem, deum omnipotentem. Hæc est vera fides catholica: & hanc supradictis articulis tenet, & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, sed propter diuersos errores, à quibusdam ex ignorantia, & ab alijs ex malitia introductos, dicit et prædicat eos qui post baptismum in peccatis labuntur, non rebaptizandos, sed per veram penitentiam suorum consequi veniam peccatorum. Quod

si verè

si verè pœnitentes in charitate decesserint, antequam dignis pœnitẽciæ fructibus de commissis satisfecerint & omissis eorum, animas pœnis purgatorijs aut caracterij, sicut nobis frater Iohãnes explanauit, post mortẽ purgari, & ad pœnas huiusmodi releuandas, prodesse eis fidelium viuorum suffragia, missarũ scilicet sacrificia, orationes, & elemosinas, & alia pietatis opera, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueuerunt secundũ ecclesiæ instituta. Illorum autẽ animas qui post sacrum baptisma susceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ post contractam peccati maculam, vel in suis manentes corporibus vel eisdem exutæ, prout superius dictum est, sunt purgatæ, in cœlum mox recipi. Illorum autẽ animas qui in mortali peccato, vel cum solo originali decedũt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas. Hæc sacrosancta ecclesia Romana firmiter credit & asseuerat, & quòd nihilominus in die Iudicij, omnes homines ante Tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de propriis factis rationem. Tenet etiam & docet eadem sancta Romana ecclesia. vij. ecclesiastica sacramenta, vnum. s. baptisma, de quo dictũ est supra, aliud est sacramentũ confirmationis, quod per manuum impositionem episcopi conferunt, crismando renatos: aliud est pœnitentia, aliud eucharistia, aliud sacramentum ordinis, aliud est matrimoniũ, aliud extrema vnctio, quæ secundum doctrinam beati Iacobi infirmantibus adhibetur. Sacramentum Eucharistiæ ex azimo conficit sancta Romana ecclesia, tenens & docens quòd, in ipso sacramẽto, panis verè transubstanciatur in corpus, & vinum in sanguinẽ domini nostri Iesu Christi. De matrimonio verò tenet, quod nec vnus vir plures vxores simul, nec vna mulier permittitur habere plures viros. Soluto vero legitimo matrimonio per mortem coniugum alterius, secundas & tertias deinde nuptias successiuè licitas esse dicit, si impedimentum canonicum aliud ex causa alia non obsistat. Ipsa quoque sancta Romana ecclesia summum & plenum primatũ super vniuersam ecclesiam catholicam obtinet, quod se ab ipso domino in beato Petro, apostolorum principe, siue vertice, cuius Romanus pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recipisse veraciter & humiliter recognoscit. Et sicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, sic, & si quæ de fide subortæ fuerint questiones, suo debent iudicio diffiniri. Ad hanc quilibet grauatus, super negotijs ad ecclesiasticum forum pertinentibus, potest appellare, & in omnibus

omnibus cauſis ad examen eccleſiaſticum ſpectantibus, ad ipſius poteſt iudicium recurri, & eidem omnes eccleſię ſunt ſubiectę. Ipſarum prælati obedientiam & reuerentiam ſibi dant. Ad hanc autem ſic poteſtatis plenitudo conſiſtit, quòd alias eccleſias, & patriarchales præcipuè diuerſis priuilegijs eadem Romana eccleſia honorauit, ſua tamen obſeruata prærogatiua. Hęc quidem in generabilibus Concilijs, hæc autem in aliquibus alijs, ſemper ſalua ſubſcripta fidei veritate, prout plenè lecta eſt, & fideliter expoſita, veram, ſanctam, catholicam, & orthodoxam fidem eſſe cognoſcimus, & eam acceptamus, etiã corde & ore profitemur, quia hanc veraciter tenet, docet, & prædicat ſancta Romana eccleſia, inuiolabiliter obſeruatura eãdem confeſſionem, & in ea omni tempore perſeueraturos, nec ab ea vnquam vllo tempore receſſuros quoquo modo, aut deuiaturos vel diſcrepaturos, promittimus. Quem quidẽ primatũ ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, prout in præmiſſa ſerie continetur, ad ipſius eccleſiæ obedientiam ſpontaniam venientes, fatemur & recognoſcimus, acceptamus & ſpõte ſuſcipimus: prædicta ſiquidem profitentes, & attendentes, & acceptantes, & promittentes nos ſeruaturos, prout dictum eſt. Rogamus magnam ſanctitatem veſtram, vt eccleſia noſtra Græcorum dicat ſanctum Simbolum, ſicut dicebat hoc ante ſchiſma vſq; in hodiernum diem, vt permaneamus in ritibus noſtris, quibus vtebamur ante ſchiſma, qui ſcilicet ritus nõ ſunt contra ſupradictam fidem, nec contra diuina præcepta, nec contra doctrinam noui & veteris Teſtamenti, nec contra ſanctum Concilium vniuerſalium iſtorum patrum approbatorum, à ſanctis ſpirituali dominatione ſanctæ Romanæ eccleſiæ celebratis. Hoc igitur non graue eſt veſtræ magnæ ſanctitati, nec inaſſuetũ, & nobis nunc difficile, propter infinitam multitudinem populi. Comiſimus autẽ & præſentibus nunciis Imperij noſtri, vt prænotata per præſentes literas Imperij noſtri confiteantur & attendant vice Imperij noſtri coram magna ſanctitate veſtra. Præſentes literas de noſtra recognitione, acceptatione, & confeſſione, propria manu dei gratia Imperiali ſubſcriptione ſignauimus, & ſigillum noſtri Imperij inferius fecimus appendi.

Literę prælatorum Græciæ.

Anctiſſimo, reuerendiſſimo, & beatiſſimo papæ, antiquo Romanorum domino, Gregorio Magno, pontifici excellentiſſimæ apoſtolicæ ſedis, & venerabiliſſimo domino & patri noſtrę humanitatis. Nos

tis. Nos qui ecclesiastica complemus ordinatione, vestræ Romanæ sanctissimæ ecclesię salutem, & spiritualis subiectionis affectionem, vbique. Metropolita Ephesius, prçhonoratus Exarchus totius Asię, cum ea, quæ circa me est, sancta Synodo. Metropolita eiusq; intracheia, & præsul honoratorum, cum ea, quæ circa me est, sancta Synodo. Metropolita Calcedoniæ superhonoratus, cum ea, quæ circa me est, sancta Synodo. Metropolita Tionorum, cum ea, quæ circa me est, sancta Synodo. Episcopus Metropolitanus Conconij, cum his, qui circa me sunt, episcopis. Metropolitan⁹ Naupacti superhonoratus, cum ea, quæ circa me est, sancta Synodo. Metropolitanus Aracheæ Ponti superhonoratus, cum his qui circa me sunt episcopis. Metropolitanus Conconij, cum hijs qui circa me sunt episcopis. Metropolitanus Karias, cum ea quæ circa me est, sancta Synodo. Metropolitanus Betheritas superhonoratus, cum ea quæ circa me est sancta Synodo. Metropolitanus Athenarum & locum Philipapolitis supplens, cum his qui circa me sunt episcopis. Metropolitan⁹ superhonoratus, & Exarchus insularum Kididadan, cum his, qui circa me sunt episcopis. Metropolitanus Philippēsium, cum his qui circa me sunt episcopis. Metropolitanus Sinnicæ, cum hijs qui circa me sunt episcopis. Metropolitan⁹ Serrorum cum ea. & cæt. Metropolitanus Anāstidas, Metropol. Alaniæ, Metropolitanus Priscę, Metropolitanus Meditarum, Metropolitanus Anidi, Metropolitanus Christianapoleos, Metropolitanus Silibriæ, Metropolitanus Mestbrios, Metropolitanus Aprometus Akinnij. Metropolitanus Parij, Metropolitanus Dedimatici, Metropolitanus Anastasipoleos. Archiepiscopus Bisias, Archiepiscopus Bipsellorum, Archiepiscopus Gatilleris, Archiepiscopus Derkis, Archiepiscopus Præconis, Archiepiscopus Lopodij, Archiepiscopus Pergami, Archiepiscopus Melemerbi, Archiepiscopus Besias. Adhuc autem cum nobis pontificibus, & magna Synodo, & Archidiaconus honoratissimus Senersibilis cum totali venerabili clero, cum his autem & qui clerum complent sanctissimæ ecclesiæ magnæ dei, videlicet magnus conconomus, prothedicus, logotheta, contricius, referendarius, qui super iudicia, qui super secreta, qui super sacrum & dona apostolica, qui præmicerius Patriarchalium notariorū, qui princeps ecclesiarū, qui super petitiones, qui rememoratorij, qui hostiarij, qui Patriarchales notarij, qui prothopapæ, cum toto presbiterio Archidiaconatus ecclesiastici, & qui domestici, cum omnibus psalmistis & lectori-

& lectoribus. Non ſolum nunc ſed prius beatiſſimæ & ſanctiſſimæ veſtræ eccleſiæ magnam faciebamus diuiſionem integritatis, & eccleſiarum Chriſti totaliter vnitatem dilacerabamus. Quomodo, qui vnius paſtoris ſumus, non in vnum & inter vnum aggregamur ouile, nec vnum replemus mandatum Chriſti? ſed ea quæ ſunt diſcordiæ magis eligimus, & bono pacis amiſſo, inuenire non quærimus illud, quod ex bono zelo nobis declarabatur? Nullus autem erat qui coniungeret omnes in vnum, & ſufflaret quaſi ad vnum flamen ſingulorum concordiam: quam autem ſecundū Chriſti deſiderium à deo coronandus ſanctus noſter Imperator totus ad ſeipſum, intellectum attendens (vt oportebat) nunc in hac parte dei gratia præhonorabilibus aliquibus deputauit. Prius ipſe in ſeipſo laborabat, quo vtique modo non declinaret nec ad remiſſionem, donec ſciſſuram eccleſiæ ad vnam interim compaginaret vnitatem: deinde non deficiebat communicando nobis, (quod in voluntate habebat ſemper) & oſtendendo qualiter habet ſuum propoſitum animæ. Vt autem ad ipſum venerabiles nunciꝰ veſtræ ſanctitatis apoſtolicas literas & porrexerunt & præſentauerunt, quā veſtra beatitudo deſiderantium accelerat coniunctionem, totus exurgit promptius, & prætermittit quod alienum eſſet, & quaſi in ſecunda conſideratione omnis negotia ſua reputat, proponēs ea quæ mandatorum veſtrorum ſunt, & ſuarum ſolicitudinum & diſpoſitionum. Conuocat igitur ad ſeipſum noſtrum vniuerſum pontificale collegium, & poſtmodum alios, quotquot maximè ſpiritualitati adherent, & circa ſtudium eccleſiaſticum exercitium habent vnum, & quantus eorum quidem nocturnus & diuturnus eius labor in medio eſt. Qui inſtar, quaſi totaliter peruigil, qui etiam & ſtudioſè exercuit, & quaſi ſemper in ſuſcepto opere fuit, donec ad vnam & eanden multorum attraheret ſententiam, longiore quidem & indigno ſermone agitatam, ſi totum procuſſum veſtræ magnitudini præſentaremus. Quidam tamen noſtrum ſtatim conuenerunt, & quæ pacis fuerant, amplexati ſunt: quidam verò magis obſtinatiores apparuerunt, temporis antiquitatem reuoluentes in mentem, & opponentes alij quaſi de neceſſitate hoc imponeretur eis. Sed à deo coronati Imperatoris diligentia vicit in finem, & habet omnes iam cōcordes ad vnicam hanc vnionem, per quam apoſtolicæ ſedi antiquæ, Romæ (ab antiquiſſimis attributos) Primatus attribuere aſſentimus. Hoc ſcilicet dei gratia cooperata eſt, vt habeat ex

beat ex nobis apoſtolica magnitudo noſtræ ſanctitatis ſententiam agnoſcere, qualiterque magnifico Imperatori noſtro ſimul communicauerimus in ſententia: & quæ quidem attenderit & vult libenter, & nos acceptamus: breuiter præſentem epiſtolam annotamus, & ad conſpicuam excellentiam veſtræ magnitudinis tranſmittimus. Scitote quid nos volumus, quòd pontificalis ſedis tota plenitudo, cum toto venerabili clero, & omnibus officiarijs, ſacerdotibus, diaconis, & lectoribus, ſanctiſſimæ eccleſiæ dei conuenit in vnum, vt attribuat promptè veſtræ ſanctitati & apoſtolicæ ſedi, quod ad honorem pertinet, nec alium primum & ſummum pontificem eccleſiarum omnium, nominaturi. Sed antiquam internuntiorum confectionem agnouimus, quam & patres noſtri ſemper attenderunt toto præterito tempore vſque ad tempus hoc. Vnde noſtrum Patriarcham & ſubſequenter omnes alios (quotquot conuenerunt) vt in vnum hereant, & ſedis ponerent concordiam) obſecrauimus. Ipſe verò cum magna inſtãtia tenet quod agnoſci debet primus, & poſteà (vt indicat) non decidet ab iſta voluntate, nec adhuc à prima ſententia, quã tenet, cum aliqua intentione mutatus eſt. Vnde & pluries nos prælati correximus ipſum, ipſe nequicquam ad præſens acquieuit. Nos autem & nobiſcum potentiſſimus Imperator iniunximus illi à Patriarchali ſede recedenti, omnia in vna forma ſolicitudinis manere, quæ ſunt Conſtantinopoli monaſteriorum, donec nuncij ad veſtram ſanctitatem accedant, & audiant ſermonem veſtrum, & ſi magnitudo veſtra ita recipiat, delegat certos delegatos cum noſtris reuerſis legatis. Et nos hunc finem obtinẽtes, communiter & interim conuenientes, attrahemus Patriarcham noſtrũ, vt ſi recedere ipſum ab intentione contingat, nobiſq; inclinauerit, & nos reddet beneuolos eſſe, quòd præteritis temporibus throno apoſtolicæ ſedis inſuper excellens honor attributus eſt: ſic habebimus ipſum pontificem etiam ſpiritualiter, ſicut prius præſidentem. Si verò immutabiliter ſe habeat in ſententia, tunc depẽdebit omnis neceſſitas & ipſum deijcere, & Patriarchali principatu priuare. Nos autem conſtituemus & promouebimus alium, qui vtiq; conſentiat nobiſcumq; eiuſdem voluntatis eſſe, & reddere conuenientem Primatum ſummitati ſanctitatis veſtræ. Hoc igitur proponimus (à deo honorate domine) nos, quos Patriarchalis Conſtantinopolitanæ ſedis ſublimos pontifices cum omnibus (qui circa nos) venerabilibus clericis per hoc ſcriptum noſtrum vobis coniungi habes, qualiter ſi ſolùm veſtra magnitudo, ea quæ legationis ſunt admittat, non eſt

quod tẽpus teratur, & nos inclinamus prõptè, & magnæ vestræ altitudini submittimus, & valdè gratãter ea quæ sunt spiritualis subiectionis totius asserum⁹, & nihil eorũ denegamus quæ ante schisma præsabãt patres nostri hijs, qui apostolicã regebãt sedẽ, sed statim & nos attribuimus. Alia quidẽ signabũt nũcij, & gloriosæ vestræ sanctitati notificabũt. Finaliter sicũt in spiritualib⁹ potẽtissimus noster Imperator, & nos põtificũ collegiũ epis cõmisimus: sicut cæteri spiritualiter ab Imperiali magnificẽtia mandatũ acceperunt, de quib⁹ quicunq; ad secularis principatus ptinent gubernationẽ, vestræ sanctitati referabũt à deo coronato nostro Imperatore. Confidim⁹ aũt quòd paris auctor deus vnitatẽ paterna victus clemẽtia adaperiet, nosq; & magistrat⁹ gratãter suscipiat inclinatos: & vestrã familiaritatẽ inuocãtes & paternitatẽ. Sacramentũ Grẽcorũ ego nũtius habẽs ab eisdẽ sufficientẽ (ad infrascripta mãdata) subscriptã fidei veritatẽ, prout plenè lecta est & fideliter exposita à me, dei et dñi nostri noie verã sanctã catholicã fidẽ esse cognosco, eã accepto, & corde & ore cõfiteor, ipsamq; put tenet fideliter, docet, & prædicat sãcta ecclesia Romana, intiolabiliter seruaturũ, & in ea omni tẽpore pseueraturũ, nec ab ea vllo vnq̃ tẽpore ecessurũ, vel quoquo modo deuiaturũ, nec discrepaturũ, pmitto. Primatũ quoq; ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, put in præmissa serie cõtinetur (ad ipsi⁹ ecclesiæ obediẽtiã spõtane⁹ veniẽs) fateor, recognosco, accepto, et spõte suscipio. Et ipse oĩa præmissa, tàm circa fidei veritatẽ, quàm circa eiusdem ecclesiæ Romanæ Primatum, & episcoporum recognitionẽ, acceptationem, susceptionẽ, obseruantiã, ac perseuerantiã seruaturũ (præstito corporaliter iuramento) promitto & confirmo: sic deus ipsum adiuuet, & hæc sancta euangelia, Scriuarius, Sacrista, Carthaphilax, & magnus Skenephilax sanctissimę eius, qui in Cõstantinopoli est patriarchat⁹, Iohãnes Lector. Græci etiã alias literas, quas propter earũ prolixitatem huic operi non inseruimus, ad Consilium detulerunt. Venerunt etiam post Græcos xvi. Tartari (qui Moalli) cũ literis regis sui, in Cõcilio publicãtes verbis põpositis potentiam Moallorum. Hi non pro fide, sed vt cõfœderationẽ haberent cum Christianis venerunt. Hos Papa benignè suscipiẽs, donis & honoribus ampliauit, & ad petitionem ipsorum, non baptizatos fecit honorificè baptizari. In itinere versus Concilium Lugdunense, venerabilis frater Thomas de Aquino, ordinis Prædicatorum, in quadam abbathia monachorum Cistertiensium, quę Fossa Noua dicitur, diem clausit extremũ. Hic natione Campan⁹, filius Comitis de Aquino, inuitis parentibus

rentibus (qui eum monachatum suscipere volebant) Prædicatorum ordinem est ingressus. Eadvvardus igitur, pacificatis quodammodo in Vasconia resistentibus inimicis, post Concilium consummatum ad Angliam properauit. Expectabat enim regni sui prælatos, qui in Concilio fuerant, quia in ipsorum absentia, non poterat coronari. Veniens ergo in partibus Bononiæ super mare, pepigit cum Comitissa Flandriæ, quæ Anglis fecerat multa mala propter pecuniam, quam sibi regina Angliæ debuerat, mater sua. Sic ritè cunctis pactis in partibus transmarinis, mare transiés. viij. videlicet Kal. Augusti, anno dñi supradicto, Angliá est ingressus. Quē Gilbertus & Iohannes, Comites Glouer. & VVar. præ cæteris nobilibus terræ suæ, honorificentius susceperūt, sibi per dies multos in Castris suis, de Tonebrege & Reigate, cum non modico apparatu, conuiuium & maximum gaudium facientes.

Coronatio regis Eadvvardi filij Henrici Terij.

ANno igitur supradicto, in ecclesia VVestmonast. Eadvvardus in regē & Aelionora, soror regis Hispaniæ, in reginā, à Roberto archiepo Cantuar. xiiij. kal. Septēbr. pariter coronātur. Huic coronationi intererāt Alex. rex Scotię, & I. Comes Britānię, cū suis vxorib', soriribus quidē regis Eadvvardi, quæ p breue spatiū tēporis postmodum obierūt, sicq; post magnū gaudiū coronationis, magnā tristitiā nobilibus reliquerūt. Erāt enim dominæ multū famosæ & pulcherrimæ iuuētutis. In vigilia. S. Nicholai, terræmot', fulgura, tonitrua, draco igneus & cometa, Anglos terruerūt. Iusticiarij itinerātes ad Crucē lapideā VVestmonast. cōsederūt. Iohānes de Chishule, diaconus S. Pauli, consecratus in episcopū Londinensem. iij. Kal. Maij, statim posteà vocatus fuit ad Consilium prædictum.

De mirabili terræmotu.

ANno gratię. Mcclxxv. rex ad Parleamentū VVestmon. oēs nobiles regni sui iusserat congregari. In quo statuta multa ad vtilitatem regni fuerunt publicata, inter quæ Iudæis fuit interdicta effrænata licētia vsurādi. Et, vt possent à Christianis discerni præcepit rex, quòd ad instar tabularū, ad vnius palmæ longitudinē, signa ferrent in exterioribus indumētis. Gasto de Bierna, vir potēs & nobilis de Vasconia, regis Anglię cōsanguineus, sed eius aduersari' capitalis, per regē Francię ad regem Angliæ mittebatur. Qui in carcere diutius tenebatur, remissus ad propria post præstitam cautionem. Circa natiuitatem beatæ Mariæ, rex Eadvvardus in partibus Ce-

 strię mo-

ſtriæ moram traxit, qui Leolinum, principem VValliæ, perſonaliter ad ſe nolentem accedere, citari iuſſit ad Parleamentum ſuum VVeſtmonaſterij, ad quod accedere recuſauit, dicens ſe ad memoriam reuocaſſe mortẽ patris ſui Griffini, qui de Turri Londinẽſi cecidit, & fractis ceruicibus expirauit. Obijt hoc anno Iohannes Bretoun, epiſcopus Herefordenſis, qui admodum peritus in iuribus Anglicanis, librum de eis conſcripſit, qui vocatur le Bretoun. Cui ſucceſſit Thomas de Cantalupo. Tertio Idus Septembris, factus eſt generalis terræmotus inter horam diei primam & tertiam, cuius impetu, eccleſia ſancti Michaelis, quæ dicitur de Monte extra Glaſton. ſolo cecidit complanata. De famoſis etiam eccleſijs, per Angliam conſtitutis, per violentiam terræmotus, multa fragmina ceciderunt. Vndecimo Kalend. Ianuarij, obijt Gregori⁹ decimus, papa, apud Aretium, Tuſciæ ciuitatem. Poſt cuius tranſitum, Petrus de Tarenteſia, de ordine fratrum Prædicatorum, Lugdunen. electus Cardinalis, poſteà Oſtienſis, in ſummum pontificem eſt electus, & appellatus eſt Innocentius quintus. Almericus filius Simonis de Monte Forti, quondam Comitis Leiceſt. & ſoror ſua Aelionora, iuuencula elegantiſſima, quæ Leolino principi VValliæ, matrimonialiter debuerat copulari, nixæ Briſtolliam in mari ſunt captæ, & ad regem perductæ, dicentem, hoc ex dei prouidentia accidiſſe, qui noluit cõſanguineam ſuam ſuo aduerſario maritari. Eodem anno, Chriſtiani à Saracenis multa damna in Hiſpania pertulerunt, & multos de xpianorũ numero occiderũt. Inter hos Sanc⁹ archiepiſcop⁹ Toletanus, fili⁹ regis Aragoniæ, mẽbratim fuit à pfidis Saracenis diſcerpt⁹.

Translatio beati Richardi, epiſcopi Cicestrienſis.

ANno gratiæ. Mcclxxvi. poſt Paſcha ad Parleamentum VVeſtmonaſter. multis nobilibus congregatis, pacem ſuam quondam pacis perturbatoribus rex conceſſit. Quintam decimam omnium bonorum temporalium, tàm clericorum quàm laicorum, inaudito more ad vnguem taxatam, rex iuſſerat confiſcari. In hoc Parleamento, ſicut & in alijs, Leolinus princeps VValliæ vocatus, perſonaliter noluit comparere. Miſit tamen nuncios pro pace habenda, & pro filia Comitis Leiceſtriæ, quam ducere voluit in vxorem, non modicam offerens pecuniæ quantitatem. Rex verò matrimonio noluit conſentire, ſed nec pecuniam oblatam recipere, niſi terras, quas inuaſerat Leolinus, ſingulas ſingulis iuſtis dominis reſtitueret, & quòd Caſtra Angliæ, quæ deſtruxerat, repararet.

Glorio-

Glorioſus confeſſor Chriſti, ſanctus Richardus, quondam epiſcopus Ciceſtrenſis, poſt multa miraculorum inſignia, in vigilia ſancti Botulphi abbatis, in eccleſia ſua cathedrali Ciceſtriæ eſt tranſlatus, præſentibus rege Eadvvardo, & totius Angliæ maioribus natu, cũ multitudine prælatorum. Die ſancti Albani, in vrbe apud Lateranũ obiit Innocentius quintus papa, cui ſucceſſit in craſtino tranſlationis ſancti Benedicti, Adrianus quintus, qui quondam in Anglia legationis officio fungebatur, vocatuſque fuerat Othobonus, ſancti Adriani diaconus Cardinalis. Iſte, xviij. Kalendas Auguſti, diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Iohannes xxi. qui prius vocatus fuerat Petr' de Hiſpania, qui ſimiliter obiit in hoc anno. Cui ſucceſſit Nicholaus tertius, vi. Kalend. Decembris. Tempore igitur ſupradicto, mortuo Henrico rege Nauarriæ, pro dominio regni eiuſdem inter regem Franciæ & regem Hiſpaniæ, diſſenſio fuit orta. Pro rege ergo Angliæ ſolemnes nuncios rex Franciæ deſtinauit, mandãs quòd perſonaliter cum ſeruitio debito properaret, cõtra regem Hiſpaniæ dimicaturus. Qui nimium mirabiliter turbabatur, eò quòd à rege Hiſpaniæ fuerat cinctus baltheo militari, & ſororem ipſius Aelionoram duxerat in vxorem, & quia regem Franciæ cõſanguineum ſuum, & dominum offendere non audebat, ſe orationibus eccleſiæ commendauit, & finaliter regi Franciæ reſpondebat, ſe nolle ſeruitium debitum denegare. Sed ad ſedandam diſcordiam inter ipſum & regem Hiſpaniæ iam inceptam, ſe velle omnem diligentiam adhibere. Rex igitur Franciæ cum innumerabili exercitu verſus partes Hiſpaniæ eſt profectus, à quibus citò rediit omni victoria deſtitutus. His temporibus ad refrænandum irruptiones VVallenſium, in partibus Briſtoliæ, Mõtis Gomerici, & Ceſtr. miſit rex. ccc. equites loricatos.

De adquiſitione VValliæ.

ANno gratiæ. Mcclxxvij. in quindena Paſchę, rex recedens à VVeſtmonaſt. verſus VValliam properauit cum omni militari ſeruitio terrę ſuæ Angliç, Barones de Scaccario, & iuſticiarios de Banco, vſq; Salopiam ſecum ducens, qui placita ſecundum conſuetudines Angliæ audientes, ibidem pro tempore aliquo morabantur. VVallenſes igitur regis aduentum & ſui exercitus metuentes, ad ſolita diuerticula Snoudunæ confugerunt, quorum terras rex, fretus auxilio Quinque portuum, vſque Montem Snoudanam, vndique occupauit. Princeps igitur VVallię, Leolinus, intelligẽs ſua maneria &

castella combusta, pariter & destructa, assumptis potentioribus terræ suę, circa Natale dñi anno prædicto accessit ad regem, misericordiam, non iudicium, petiturus. Accepit ergo homagium & fidelitatem de potentioribus VVallensium rex Eadvvardus, eorum principem Leolinum vsque VVestmonasterium secum ducens, à quo quinquaginta millia marcarum recepit præ manibus, & pacto firmato de mille marcis singulis annis ad Scaccarium VVestmonasterij persoluendis pro insula de Angleseie & pro parte Snoudunæ, vocalem principem, diligenter instructum, ad partes easdé redire permisit: successores suos, principatus nomine, sententialiter semper priuans, alias terras VValliæ, quas nuper adquisierat, sibi & successoribus suis Anglorum regibus reseruans. Tartari Moalli Terram sanctam adquisierunt, Soldano Babiloniæ cum multis Saracenorum millibus interfecto.

Rex quædam monasteria libertatibus suis priuauit.

ANno gratiæ. Mccbxviij. rex Eadvvardus regiam dignitatem cupiens ampliare, multa famosa monasteria, per Angliam constituta, iudicialiter libertatibus vsitatis & antiquis priuauit. Abbas igitur, & conuentus VVestmonaster. in quo idem rex sacramenta baptismatis, confirmationis, & coronationis susceperat, in quo etiam patris sui, bonæ memoriæ regis Henrici, liberorumque eorum corpora sunt sepulta, libertatem de retorno breuium, quam specialiter per chartas dicti patris sui Henrici obtinuerant multis temporib' retroactis, post defensiones legitimas, insistentibus ciuibus Londin. ordinationi regiæ submiserunt, quam tempore subsequenti ecclesiæ supradictæ de speciali gratia rex concessit. Rogerius Norvvic. & VValterus de Marton. Roffensis, episcopi, ex hoc seculo transierunt, quibus, in ecclesia Norvvic. magister Gulihelmus de Middelton. archidiaconus Cantuar. & in ecclesia Roffensi, quidam monachus eiusdem ecclesiæ successerunt. Archiepiscopus Cantuar. Robertus, per Nicholaum tertium, papam, ab archiepiscopatus onere absolutus, vocabatur ad Cardinalatus honorem. Post cuius vocationem, monachi Cantuar. dominum Robertum Burnel, Bathon. & VVellensem episcopum, regis Cancellarium, postularũt, cuius postulatio per summum pontificem quassabatur, & frater Iohannes de Pecham, ordinis fratrum Minorum, vir perfectissim' in doctrina, per Romanam curiam præficiebatur ecclesiæ Christi Cantuar. in pastorem. Mense Augusto, rex Alemanniæ, Rodulphus, in bello

campestri, regem Boemiæ, suum aduersarium capitalem, cum multis millibus hominum interfecit, regnum prædictum suæ subijciens ditioni. Princeps VValliæ Leolinus, duxit in vxorẽ, Aelionoram filiam Simonis de Monte Forti, quondam Comitis Leicestriæ, & sororis bonæ memoriæ regis Henrici Tertij. Mense Nouembri capti sunt omnes Iudæi per Angliam vno die, & Londini incarcerati, pro falsura regiæ monetæ, & accusati sunt per Iudæos plurimi Christiani, eorum nequitijs consentientes, & præcipuè nobiliores Londinẽsium. De Iudæis vtriusque sexus, occasione prædicta, Londini sunt suspensi ducenti octoginta: in alijs ciuitatibus Angliæ maxima multitudo. Pro redemtione Christianorum habuit rex summam pecuniæ infinitam. Aliqui tamen ex Christianis suspendio tradebantur.

De Comitatu Pontini, regi Angliæ reddito. Et de mutatione monetæ.

ANno gratiæ. Mcclxxix. qui est annus regni regis Eadvvardi septimus, circa Ascensionem domini mare transijt rex Eadvvardus, vna cum regina. Cuius mater, Comitissa Pontini, quondam regina Hispaniæ, transierat ex hoc mundo. Igitur rex Angliæ, veniens Ambianum, à Philippo rege Franciæ, cognato suo, qui cum ibidem expectauerat cum potentioribus regni sui, honorificè est susceptus. Qui regi Angliæ, Agennam, Lemouicum, Petragoricũ, Santonas, Comitatumque Pontini, qui reginæ Angliæ iure hæreditario competebat, aliasque terras, receptis homagijs à dictis rege Angliæ & regina, tradidit perpetuò possidendas. Sicque inter reges Franciæ & Angliæ, fuit omnis controuersia ex insperato sopita. Nota quòd pro istis terris supradictis, rex Angliæ quiete clamauit Normanniam regi Franciæ imperpetuum, recepturus tamen annuatim de Scaccario Rothomagi in sempiternũ. xxx. li. Parisien. Eodem anno, mota fuit discordia inter archiepiscopos Cantuar. & Eborar. eo quòd archiepiscopus Ebor. fecit deferri crucem ante se in prouincia Cantuar. & inhibitum fuit per archiepiscopum Cantuar. ne quis vẽderet victualia archiepiscopo Eborac. vel contraheret. Circa festum beati Petri ad Vincula, moneta in melius mutabatur. Nam quia denarij findi in duas partes pro obolis, & in quatuor partes pro quadrantibus consueuit: orditatum fuit ad tollendam occasionem defalcationis monetæ, quòd rotundi essent denarij, oboli, & quadrantes. Ad rotundam tabulam VVarevvici, multi nobiles & potentes, de partibus transmarinis, & indigenæ conuenerunt. Cuius capita-

neus erat dominus Rogerius de Mortuo mari.

Contra religiosos.

ANno gratię.Mcclxxx.rex,pontifices,& principes Anglicani conuenerunt in vnum, statuentes, quòd religiosæ personæ in ampliationibus terrarum non crescerent, dicentes, quòd ad detrimentum regni,& obsequij militaris,feoda militaria,& aliæ possessiones ad religiosorum manum mortuam deuenerunt, intelligere fortè nolentes, quòd potius orationibus Moysis, quam pugna filiorum Israel,Amalechitarum exercitus vincebatur. Mense Februarij apparuerunt octo semicirculi circa solem,dorsatim coniuncti. Vndecimo Kalendas Septembris, obijt papa Nicholaus tertius. Cui successit Martinus quartus, viij. Kalendas Martij, Simon anteà dictus.

Concilium celebratum apud Lambethe.

ANno gratiæ.Mcclxxxi. post festum sancti Michaelis, frater Iohānes de Pecham, archiepiscopus Cantuar, apud Lambethe prouinciale Concilium celebrauit,qui contra exemptos, ibidem venire nolentes,libellum famosum edidit sub hac forma.Frater Iohannes permissione diuina Cantuar. archiepiscopus, totius Angliæ primas, venerabili fratri, domino Richardo de Graucsend, Londinensi episcopo,salutem, & sinceram in domino charitatem. Celebraturi nuper,vt scitis,apud Lambethe prouinciale Concilium,cum coepiscoporum nostrorum venerando collegio,vniuersos nostræ prouinciæ prælatos inferiores,quos Conciliorum tractatibus interesse iubent sancti canones,vocandos decreuimus,ac inter cæteros,religiosæ sanctimoniæ personas præcipuas,abbates scilicet, & priores,non solum episcopali gradui subiectos, iuxta ordinē ecclesiasticæ Hierarchiæ,verum etiam alios, ab episcopali obedientia exemptos, ratione saltem ecclesiarum non exemptarum, quas in proprios vsus, permittente domino,detinēt occupatas,sperantes nos solius dei honori,ac communi ecclesiæ Anglicanæ commodis seruientes, eorum iuuandos potentia, dirigendos consilijs, & sanctitatis suæ meritis promouendos.Exempti verò,tanquam pullos onagri,liberos seputantes,minimè vel modicè cōdolentes suæ sanctæ matris angustijs, cuius viscera multi ex eis plus onerant quàm honorant, quasi per effectum,vel defectum verius,de se dictum illud Iohannis propheticum,in Apocalipsi allegarent: Atrium, quod extra templum est, eijce foras,& ne metiaris illud,nec patiaris parturientium ceruarum audire rugitus, nec ad ipsum Cōcilium in anxietate, matris consiliū

& sola-

& solacium, venire dignati sunt, vtpote filij alieni à semitis claudicantes, quin potius, ne in aliquo detumesceret eorum nimia elatio, nec procuratores ad suæ excusationem absentiæ mittere curauerunt, tàm reuerendum collegium contemnentes, Agar ex parte similes, quæ illustrem despexit dominam, videns se diuisionis filium concepisse, sic agonizante olim dei militia, & se laudabiliter periculis exponente, diuisi à prælatibus Rubenitæ, intra terminos proprias quieuerunt, gregum sibiles delectati. Nos autem, tam ingratę præsumptionis audaciam, secundum iuris regulas corrigere cupiétes, scientes, iuxta saluatoris sententiam, contra nos esse, qui nobiscũ esse despiciunt, seueritati tamen plurimum detrahentes, quam possemus in contemptores huiusmodi, si vellemus, canonicè exercere, in virtute obedientiæ, qua sedi Cantuar. tenemini firmiter iniungendo mãdamus, quatenus omnes ecclesias non exemptas in dioceſi, exemptis monasteriis appropriatas, quorum nomina sub sigillo nostro præsentibus sunt appensa, cuiuscunque ordinis existant, authoritate nostra sine moræ dispendio sequestrantes, eas faciatis sub arcto sequestro nihilominus custodiri, donec super hoc aliud receperitis in mandatis. Non exemptos quidem, quorum nomina in schedula, annexa præsentibus, continentur, quos nos propter eorum contumaciam ab ingressu ecclesiæ suspendimus, iusticia exigente, sic suspensos faciatis publicè denunciari. Ab hac sententia per dominos abbates de VVestmonaster. de sancto Eadmundo, de sancto Albano, & de VValtham, fuerat principaliter appellatum. Alij etiam appellauerunt exempti, suam appellationem tepidè prosequentes, pro eo quòd archiepiscop⁹ dissimulauit, quo ad quosdã, executioni suam sententiam demandare. A festo natiuitatis domini, ferè vsque ad Purificationem, gelu, frigoris, atque niuis, tanta abundantia fuit, quantam senes & decrepiti illius temporis anteà in Anglia non senserunt. Quinque namque arcus pontis Londinensis & multi pontes alij corruerunt per violentiam glaciei, quę in tantum spissabatur, quòd à Lambethe, vsque ad palacium regium VVestmonaster. quidam vltra Thamesim siccis vestigijs transierunt, pisces in stagnis moriebantur, aues in siluis & campis, præ fame nimia defecerunt.

De guarra VValliæ, & amputatione capitis Leolini principis, & de aduentu Basclentium in Angliam.

Anno gratiæ, Mccl xxxij. qui est annus regni Eadvvardi decim⁹, intem-

intempesta noctis hora Dominicæ in Ramis palmarum, princeps VValliæ, Leolinus, & Dauid frater eius, cum magno exercitu Castra de Rotheland, & de Flynt, circumdederunt, aliaque Castra regis, ad quæ ingressum habere poterant, destruentes, nobilemque illum militem & famosum, dominum Rogerium de Clifford, captum, vulneratum, & vinctum, prius ipsius familiaribus interfectis, ad Montem Snaudunæ transmiserunt subitò & ex insperato, iuuenes & senes, mulieres & paruulos in lectulis occidentes, postmodū cædibus & incendijs magnam partem Marchiæ deuastantes. Rex hæc audiens, sed vix credens, Barones de Scaccario, & Iusticiarios de Banco, misit Salopiam pro regni sui iuribus obseruandis, & exercitu congregato, VValliam contra montes Snaudunę, suæ subdidit ditioni, Comitibus & Baronibus suis, necnon & alijs sibi fideliter adhærentibus, terrarum adquisitarum multas tribuit portiones, eis & eorum hæredibus perpetuò possidendas. Ad regis igitur auxilium de Vasconensibus, atque Baselis multa de partibus transmarinis millia sunt transmissa. Rex igitur vlterius volēs procedere, nauibus sustentantibus, fecit erigi pōtem magnum in aquis de Convvey, quæ fluunt, & refluunt iuxta montes Snoudunæ, quem quidam nobiles de regis exercitu transeuntes, gratia spatiādi, à multitudine & clamore VVallensium superuenientium territi, volētes, sed non valentes, ad insulam de Angleseie, de qua venerant, repedare, in aquis miserabiliter sunt submersi. Hoc igitur VVallenses, non infortunio, sed miraculo ascribentes, suo principi suggesserunt, quòd viriliter ageret, nec timeret, eò quòd in breui secundum propheticam Merlini, diademate Bruti debuit coronari. Princeps igitur VValliæ Leolinus, assumpto exercitu copioso, ad campestria descendebat, fratri suo Dauidi montana relinquens. Eadmundus hæres famosi militis, iam defuncti, Rogerij de Mortuo mari, cum quibusdam Marchionibus irruit in exercitum Leolini, & sine detrimento suorum, magna multitudo VVallensiū est perempta, in quo conflictu caput principis fuerat amputatum, & ad ciuitatem Londinensem deportatum, paloque superpositum, & hædera coronatum per multa tempora super Turrim Londin. fuit erectum, de qua pr' pater suus Griffinus cecidit, & fractis ceruicibus expirauit. VVallēses pro morte sui principis territi, & turbati, regi Angliæ omnia castra Snoudunæ reddiderunt. His diebus clerus & populus, primò quintamdecimam, & postmodum tricesimam bonorum suorum

regi suo

regi ſuo in ſubſidium conceſſerunt. Rex Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, Carolus, die Aſcenſionis domini, regnum Siciliæ pro maiori parte amiſit, de ſuis ex inſperato multis millibus interfectis. Rex Aragonum prædicta regna pro ſuis hęredibus iure hæreditario vendicauit, eò quòd filiam Memfredi, de prædictis regnis per Romanã eccleſiam ſpoliati, duxerat in vxorem. Non obſtantibus igitur inhibitionibus apoſtolicis, condixerunt præfati reges, quòd pro iure vtrorumq; ducenti milites dimicarent in planitie iuxta Burdegalim, diem partibus aſſignantes. Quo die aduenient̃e, euanuit condictũ principum prędictorum, quia rex Carolus cum centum millibus occurrit regi Aragonum, cum centum tantum militibus venienti.

De conſtructione Caſtri de Aberconvvey, & morte miſerabili Dauidis, fratris Leolini.

ANno gratiæ. Mcclxxxiij. rex Eadvvardus apud Aberconvvey, ad pedes montis Snoudunæ fecit erigi Caſtrum forte. Dauid frater principis Leolini, vt ſupradicitur decollati, malorum inuentor, Angliæ ſæuiſſimus perſecutor, „proprię nationis impoſtor, ingratiſſim⁹ proditor, belli author, cum vxore, duobus filijs, vnà cum ſeptem filiabus, à regis fidelibus eſt captus, poſtmodum per potẽtiores Angliæ iudicatus. O mors miſera proditoris, ad caudas equorum per municipium Salopiæ fuit tractus, dein ſuſpenſus, poſtea decollatus, poſtmodum truncus corporis in quatuor partes fuit diuiſus, & finaliter cor eius cum inteſtinis fuit combuſtum, caput Londin. portabatur, quod ſuper Turrim Londinẽſem erigebatur ſuper palum, ê regione capitis fratris ſui. Quatuor Partes corporis ipſius acephali ad Briſtoliam, Northampton. Ebor. VVinton. mittebantur. Portio dominicæ Crucis magna, quæ lingua VVallenſiũ dicebatur Croizneth, domino Eadvvardo regi Anglię, cum multis famoſis reliquijs tradebatur. Apud Caerneruon propè Snoudunam, corpus maximi principis, patris Imperatoris nobilis Conſtantini, erat inuentum, & rege iubente in eccleſia honorificè collocatum. Corona quondam famoſi regis Britonum Arthuri, regi Angliæ, cum alijs iocalibus reddebatur. Sic ad Anglos gloria VVallenſium, inuitè Anglorum legibus ſubditorum, per dei prouidentiam eſt tranſlata. Circa feſtũ ſancti Andreæ apoſtoli, obijt Richardus VVarren, abbas VVeſtmonaſt. Theſaurari⁹ domini regis: poſt cuius obitũ in vigilia Circumciſionis per viam cõpromiſſi frater Gulihelmus de VVenlok, concorditer eſt electus.

De na-

De natiuitate Eadvvardi, filij regis, & de apparitione Frederici.

ANno gratiæ. Mcclxxxiiij. die ſancti Marci Euangeliſtæ, apud Caernеruon Snoudunę, natus eſt regi filius, cui nomẽ Eadvvardus, in cuius natiuitate multi, & maximè Londinenſes, gaudebant. Circa idem tempus Alfonſus, regis primogenitus, veniẽs ad VVeſtmonaſterium, quandam aureolam, quę fuerat quondam principis VValliæ Leolini, cum alijs iocalibus offerebat, quibus beati regis Eadvvardi feretrum ornabatur. Iſte Alfonſus, ferè duodenus, obijt in hoc anno, ſcilicet. xiiij. Kalend. Septembris, die ſcilicet ſancti Magni regis: cuius corpus in eccleſia VVeſtmonaſter. iuxta feretrum ſancti Eadvvardi honorificè collocatur, inter fratres & ſorores ſuos, ibidem præſepultos. Eodem anno, in Alemannia apparuit Fredericus, quondam Imperator Romanus, ſecundum opiniones diuerſas ſophiſticus, ſiue vt alij ſentiunt verus. Anteà namq; ſecundum quoſdam per. xxxij. annos mortuus dicebatur. Secundum verò relationẽ ipſius, per tempus prædictum mũdo incognitus latuit in habitu peregrino. Nunc ſe Imperatorem fuiſſe oſtendit, argumento viſibili, & indicijs manifeſtis, Imperialem vendicans dignitatem. Fredericus itaque, dum Imperio fungeretur, & eccleſiæ aduerſaretur Romanæ, per ipſam priuabatur Imperiali nomine & honore, per vniuerſalem eccleſiam excommunicationis vinculo innodatus, per Papam Innocentium quartum, in Concilio Lugdunenſi. Poſt cuius deiectionem, in regno Alemanniæ, per electionem regnabant tres Comites ſucceſſiuè, ſcilicet Gulihelmus Holandiæ, Richardus Cornubiæ, & Rodulphus, qui in iſta apparitione Frederici, poſſeſſioni regni Alemanniæ incumbebat, vocationem ſuam ad diadema Imperij expectando. Inopinatum illud phantaſma apperiens in Alemannia, Fredericus, igne combuſtus, perijt hoc anno. Petrus Aragonum, per Papam ſententia maioris excommunicationis ligabatur, præcipiebaturq; ſub pœna prædicta, ne quis eum ſciẽter, & prudenter, regem audeat nominare, pro eo quòd, inconſulta Romana eccleſia, regnum inuaſit Siciliæ. Militia Anglicana, & multi nobiles tranſmarini, circa feſtum beati Petri ad Vincula, apud Netuyn in Snauduna, in choreis & haſtiludijs, Rotundam tabulam celebrarũt.

De obitu Martini quarti, & ſucceſsione Honorij quarti, Papæ.

ANno gratiæ. Mcclxxxv. de terra Franciæ egrediens rex Philippus, cum innumerabili exercitu bellatorũ, Aragoniam properauit illam proponens ſuo Imperio ſubiugare. Ad quam veniẽs regionem,

regionem, quædam castra & villas, fultus auxilio summi pontificis, obtinuit, qui contra Petrum, quondam principem terræ illius, nomine regis priuatum, legatum transmisit ibidem. Hic dictus Petrus Tolet. occidi permisit tam ecclesiasticas quam seculares personas, quæ sententiam ecclesiasticam excommunicationis, multoties repetitam, nullatenus formidabant. Captus fuit prius per Petrum, Arragonũ, Carolus, princeps nobilis Salernitanus, cuius pater Carolus, magni nominis & honoris, obijt in hoc anno. Obijt etiam Papa, Martinus quartus, quarto Kalendas Aprilis, cui post triduum successit Honorius quartus. Cui pedum ac manuum ferè officium abstulerat aretia ægritudo, vnde sedendo in sella ad hoc artificiosè facta missarum solennia celebrauit. Pridie Kalendas Maij, post VValliam subiugatam, ad VVestmonasterium veniens rex Eadvvardus, præcedentibus, archiepiscopo Cantuariensi, & suffraganeis suis episcopis reuestitis, cum turmis nobilium & religiosorum & popularium comitiuis, portionem dominicæ crucis non modicam, ornatam auro & argento, & lapidibus pręciosis, quã de VVallia secum tulit, ad VVestmonasterium, cum solenni processione & concentu aduexit. His temporibus, conuocatis potentionibus terræ suæ apud VVestmonasterium condidit rex statuta, quę VVestmonasterij secunda dicuntur, inter quæ iurisdictionem ecclesiasticorum iudicum defalcauit. Et quia antea statuerat, ne religiosæ personæ crescerent in possessione terrena: ne decrescerent, nunc sibi placuit ordinare. Apud VVintoniã postmodum, circa festum Natiuitatis beatæ Mariæ, quædam statuta fecerat publicari, ad refrænãdum prædonum & latronum rabiem truculentam. Rex Franciæ Philippus, in Arragonia lethaliter vulneratus, in illa obijt regione. Petrus etiam Arroganiæ, similiter vulneratus in bello, postea transiuit ex hoc mundo.

Transitus regis Eadvvardi in Franciam, & velatio Aelionoræ, matris eius, in monialem.

ANno gratiæ, Mcclxxxvi. qui est annus regni regis Eadvvardi xiij. Philippus, filius Philippi regis Franciæ, qui dudum in Arragonia diem clausit extremum, in regem Franciæ coronatur. Iste Philippus post regem Angliæ solennes destinauit nuncios, maximè pro sedanda discordia, inita inter Francos, Arragones, & Hispanos, temporibus patris sui. Erat itaque hic Philippus, filius sororis Petri, patris Alfonsi regis Aragonum tunc regnantis, qui Aelionoram.

primogenitam regis Angliæ, debuit ducere in vxorem. Pro huiusmodi, & alijs negotijs fœliciter consummandis, octauo Kalendas Iulij, mare transijt rex Eardvvardus, cum episcoporum, Comitum, & Baronum, aliorumque nobilium multitudine copiosa. Qui à rege Franciæ, & alijs nobilibus honorificè est susceptus, & iuxta Parisios apud sanctum Germanum deductus, vbi per tempus aliquod moram traxit, & terras quasdam, quas rex Iohannes, auus suus, perdiderat, petijt, & obtinuit à prædicto rege Francorum decem millia librarum Sterlingarum soluendarum annis singulis ad Turrim Londini, sumptibus regis Franciæ, vnà cum quibusdam arreragijs obtinens pro Normannia, quæ sibi iure hæreditario cõpetebat. His diebus Aelionora, generosa virago, regina Angliæ, mater regis, apud Ambresburiam, die videlicet Trãslationis sancti Thomæ Cantuarien. archiepiscopi, habitum religionis, diu desideratum suscepit, dote sua in regno Angliæ sibi perpetuò possidẽda, per summum pontificem confirmata.

Rex cruce signatur, VVallensis arma paratur.

ANno gratiæ. Mccxxxvij. Pridie Nonas Aprilis in vrbe Romana, obijt Honorius quartus, papa. Rex Angliæ Eadvvardus, apud Blankeforth in Vasconia, iuxta Burdegalim, post conualescentiam de graui infirmitate, cruce signatur, cum multitudine hominum copiosa, & Christianorum exercitus capitaneus est effectus per legatum Romanæ curiæ, ad hoc missum. VVallenses, instigante quodam dicto Rheso filio Meredeth, rebellare cœperunt, stragesque magnas in populo Anglorum fecerunt. Eadmũdus igitur, Comes Cornubiæ, custos Angliæ in regis absentia, versus VValliam cum magno exercitu properauit, volens, sed non valens ceruicositatem VVallensium reprimere per potentiam, quam habebat. VVallenses verò dolositate vulpina se in suis latibulis receperunt, fraudes & dolos, secundum illorum antiquam consuetudinem, machinantes. Angli igitur Castrum de Drosłan viriliter obsederunt, vias subterrancas facientes. Sub muro tandem Castri illius, quidam nobiles gradientes incautè, à muro miserabiliter sunt oppressi. Inter quos famosus miles dominus Gulihelmus de Monte † Taniso oppressus succubuit. Thomas de Catilupo, quondam episcopus Herefordensis, qui pro causa ecclesiæ suæ, vt dicitur, quam contra fratrẽ Iohãné de Pecchã, de ordine fratrũ Minorũ, archiepis. Cãtuar. defẽdere ꝓponebat, in partibus obijt transmarinis. Cuius ossa in ec-

† Caniso.

clesia

cleſia †ſupradicta fuerũt tradita ſepulturæ, miraculis cœpit choruſca- †ſua.
re, ita quòd infra breue temporis ſpatium, centum & ſexaginta tria miracula pro illo fieri voluit deus. In Bierna, ciuitate Oloraenſi, reges Angliæ & Arragoniæ conuenerunt ſuper liberatione Caroli, principis Salerniæ, cognati regis Angliæ, tractatum diligentem habentes, qui cõdicionaliter à carcere exitit liberatus. Iſte Carolus, filius regis Caroli, contra Petrũ Arragonię regẽ in Siciliã duxit exercitum valdè magnum, qui tandem captus, in Arragonia carceri tradebatur. Pro cuius detentione, rex Arragoniæ vinculo ligabatur excommunicationis. Sed in hac conuocatione regum duorum, per legatum, ad hoc ſpecialiter deſtinatum, abſolutionis gratiam meruit obtinere. In vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ, decem millia Francorum militum, aliorumque virorum fortium, quibus præerat Comes Atrabatenſis, cum nauibus & galeis Siciliam ingredi nitebantur, ſed dicti regis ſatellites in piratis, pro magna parte dictam multitudinem ſubmerſerunt, quoſdam verò viuos ceperunt, & eos in carceribus recluſerunt. Rex Siciliæ ſupradictus, fuit filius, ſed nothus, Petri, quondam regis Arragoniæ, frater Alphonſi in Arragonia tunc regnantis. Rex Hungariæ in tanta cordis cecidit cæcitate, vt fide Chriſtianorum relicta, ſe ad errorem Saracenorum tranſferret, magis eligens Mahumeto ſeruire, quam Chriſto. Qui tanta calliditate eſt vſus, vt conuocatis fraudulenter, quaſi ad Parleamentum, in quadam inſula potentioribus terræ ſuæ, ipſiſque ad menſam ſedentibus, gratia comedendi, Miramelinus Saracenorum potentiſſimus ſuperuenit cum viginti millibus bellatorum, regem, vnà cum omnibus Chriſtianis congregatis ibidem, in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſecum violenter abducens. Itinerantibus nanque Chriſtianis, tempus clarum in nubilum eſt conuerſum, ſubitoque grandinoſa tempeſtas multa millia incredulæ & perfidæ comitiuæ occidit, & Chriſtiani ad propria ſunt reuerſi, cum Saracenis ſolo rege apoſtata †gradiente. Hungari igitur ipſius filium coronantes, in fide catholica permanſerunt. Eodem anno facta eſt inundatio maris magna, in magna Gernemuta, & in villis adiacentibus, vt in villis de Martham, de Hikelinge, de Horſey & increuit flumen apud Gernemutam magnam, quod vltra magnum altare in eccleſia dictæ ville tranſcendebat. †remanẽte.

Frater Hieronimus, Minor, eſt mundi modò primus.

Anno gratiæ Mccbxxviij, quintodecimo die menſis Febr. frater

Hieronimus,de ordine fratrũ Minorum, ſed preſbyter Cardinalis, in ſummum pontificem conſecratur, & Nicholaus quartus vocatur. Hic peritus in Græca lingua pariter fuerat & Latina. In confinio Coloniæ Agrippinæ,Iohannes Dux Brabantiæ,cuius filius Iohannes,Dux futurus,Margaretam filiam regis Angliæ duxit poſtmodum in vxorem,de Comite Geldriæ, viro vtique nobili & potenti, & dicti Ducis aduerſario capitali,fortiter triumphauit. In quo conflictu archiepiſcopus Coloniæ fuit captus, & armatus carcerali cuſtodiæ mancipatus. Inſuper multi famoſi milites Teutonici perierunt cum gladijs & fuſtibus,artificialiter præacutis.Eodem anno primo die menſis Septembris. obijt Gulihelmus de Midiltõ, Norvvicepiſcopus, cui ſucceſſit Rodulphus de VValpole, archidiaconus Elienſis. Eodem anno obijt Gulihel.Prior de Kirkby,cui ſucceſſit Henricus de Lakenham.

Rex redit,eſt læta gens Angliæ laude repleta.

ANno gratiæ.Mcclxxxix.Carolus princeps Salerniæ, per cognatũ ſuum regem Angliæ,in Arragoniam venientem,datis obſidibus, liberabatur à cuſtodia carcerali.Tartari,qui & Moalli,Poloniæ Ducatũ ingreſſi, ab eo in captiuitatẽ abduxerũt pluſquã ſexcenta millia perſonarũ,paucis videlicet Chriſtianis,ſeptẽ vel octo admodũ,interfectis,& vt fertur, Tartarorũ conſideratio talis fuit,quòd terras ſuas ſteriles redigerent in culturã.Menſe Septembr. in Terra ſancta,mirabile & flebile infortuniũ cõtigit Chriſtianis.Soldanus namq; Babiloniæ,cum multitudine oneroſa,obſedit famoſã Tripolis ciuitatem,quã,proh dolor,cepit,& ſolo tenus finaliter cõplanauit,nõ ſine maxima effuſione ſanguinis Chriſtiani.In vituperiũ inſuper & cõtemptũ nominis Ieſu Chriſti,per ciuitatẽ deſtructã, ad caudas equorũ,ſanctorũ imagines iuſſit trahi.Pridie Nonas Auguſti,Eadvvardus rex Angliæ de partibus rediit tranſmarinis,in quibus morã traxerat per annos tres,meſes duos,dies.xv.Poſteà per Angliã tranſiẽs, ſuos iuſticiarios & miniſtros,qui in ſua abſentia muneribus excæcati, iudicia perverterunt, & in alijs errauerunt, ſecundum quantitatem tranſgreſſionum puniuit.

Inclyta ſtirps regis, ſponſis datur ordine legis.

†Vltimo Aprilis.

ANno gratiæ.Mccxc.† menſe Maio, Comes Glouernię Gilbert', Iohannam de Acon,& nono die Iulij Iohãnes filius Ducis Brabantiæ,Margaretam,virgines illuſtres,filias regis Anglię,Eadvvardi illuſtris,in Conuentuali eccleſia VVeſtmonaſterij duxerunt ſolenniter

lenniter in vxores. Circa hos dies scilicet. xxxi. Augusti, Iudæorum exasperans multitudo, quæ per diuersas vrbes & castra fortia habitabat per retroacta tempora confidenter, iussa est, cum vxoribus & parunlis suis, vnà cum bonis suis mobilibus, ab Anglia cedere circa festum Omnium sanctorum, quod eis pro termino ponebatur, quẽ sub pœna suspendij transgredi non est ausa, quorum numerus erat (vt credebatur) xvii. M. dxi. Exierat antèa sale edictũ à laudabili rege Anglorum in partibus Aquitanniæ, à qua omnes Iudæi pariter exulabant. Quinto Kalend. Decembris, obijt domina Aelionora, regina Angliæ, vxor regis Eadvvardi, filia quondam potentissimi regis Hispaniæ Ferrandi, & VVestmonasterij, iuxta feretrum sancti Eadvvardi regis & confessoris. xvi. Kalend. Ianuarij, tradebatur honorificè sepulturæ. iij. Kal. Decembr. eius anniuersarium celebratur. Tempore quadragesimali huius anni, cum Alexander, rex Scotorũ, vxorem suam, filiam Comitis Flandriæ, quam post Margaretã, filiã regis Angliæ duxerat in vxorẽ, noctẽ quadã perquàm obscura visitare voluisset, cessante equo lapsus, & collisus grauiter, expirauit. Hic de vxore secunda nullã, de prima verò prolẽ geminã, filiũ scilicet Alexandrũ & filiã genuit, nomine Margaretã. Alexander absq; vlla patrẽ immatura morte præuenit. filia verò Margareta, regi Norvvegiæ desponsata, filiã vnicã peperit, nomine Margaretã, quæ matri mortuæ paulo tẽporis spatio superuixit. Hanc, consulto regi Angliæ, magnates Scotiæ recognouierunt dominã & hæredẽ. Quæ accersita per nũdos regis Angliæ, cùm per nauigiũ tenderet in Scotiã, in mari infirmata, apud Orcadas insulas est defuncta.

Subditus est Scotus, sed ab Anglis corde remotus.

ANno gratiæ. Mcxcj. magnificus rex Eardvvardus, dominiũ regni Scotiæ est adeptus. Die natiuitatis sancti Iohannis Baptistæ, domina Aelionora, generosa & religiosa virgo, regina Angliæ, mater regis Eadvvardi, quæ in habitu religionis per annos quatuor, menses vndecim, & sex dies, laudabilẽ vitam duxit apud Ambresberi, vbi extitit monialis, diem clausit extremũ, ibique cum honore debito corpus eius sepelitur, cor tamen Londini apud fratres Minores cum solennitate maxima traditur sepulturæ. Circa prædictum tempus amaritudo amarissima omnes inebriauit & singulos, zelatores nominis Christiani. Nam Milcadar soldanus Babyloniæ, Saracenorum graui exercitu congregato, Acon ciuitatem munitissimam, quæ iuxta loca maritima sita fuit in confinio Terræ

ſanctæ, obſedit, obtinuit, & deſtruxit. O dolor, lamentabilior gemitu Hieremiæ prophetæ. Hic deſtructionem veteris Hieruſalē plāxit in threnis, quæ refugium tantum dra proſilitis & Iudæis. Aconautem ſingulare præſidium fuit omnium nationum, orthodoxæ fidei legibus ſubiectarum, venientium de longinquis ad vleiſcendam ſui creatoris iniuriam, qui terram promiſſionis ſuis filijs, ipſius nomine inſignitis, iure hæreditario debitam, prætio ſui ſanguinis irrorauit.

Ordinatio regni Scotiæ.

A Nno eodem, die Martis proxima poſt feſtum Aſcenſionis domini, Florentius, Comes Hollandiæ, Robertus de Brus, Iohannes de Bailol, Iohānes de Haſtinges, Iohannes Comin, Patritius de Dumbed, Iohannes de Veſcy, Nicholaus de Soules, & Gulihelmus de Rois, ſingulariter ius hæreditarium omnes in regno Scotiæ petentes & clamantes, iuriſdictioni, ordinationi, & ſententiæ domini Eadvvardi, illuſtris regis Angliæ, tanquam ſummi domini præfati regni Scociæ, vnanimi conſenſu, voluntariè & concorditer, ſe miſerunt, ſub hac forma. Eadvvard dei gratia rex Angliæ, &c. dilectis ſibi in Chriſto †Priori & Conuentui de Merton, ſalutem. Mittimus vobis ſub ſigillo Scaccarij noſtri, præſentibus appenſo, tranſcripta quarundam literarum, quæ in theſaurario noſtro reſident, tenorē, qui ſequitur, continentia.

†Abbati & Conuentui VVeſtmo.

A Tous iceulx, que ceſte preſente lettre verrunt ou orrunt, Florēce Counte de Holl̄ad, Robert de Brus ſeigneur du Val Danaund, Ian Bailol ſeigneur de Galevveie, Ian de Haſtinges ſeigneur de Abergeuenne, Ian Comyn ſeigneur de Badenavv, Patrique de Dumbar, Counte de la Marche, Ian de Veſcy parſ en pere, Nichol de Seules, & Guilaume de Ros, ſaluz en deu. Com nous entendons d'auer droyt en reyaume d'Eſcoce, & celle droyt munſtrer, chalanger, & auerer deuant celuy, que plus de poer, iuriſdiction, & reeſon, euſt de trier noſtre droyt, & le noble prince Sire Eadvvard, par la grace de dieu, rey d'Angleterre, nous & enforme per bonos & ſuffiſaunt reeſons, que aly apent, & auer dict la ſouereine ſeignorie, du dict reyaume d'Eſcoce, & la coniſāce de oir, trier & terminer noſtre droyt. Nous de noſtre prope volūté, ſans nulle manere de force ou deſtreſſe, volons, otrions, & grantons de receſſuer droyt deuant luy, com ſouerein ſeigneur de la terre. Et volons ia lemeins, & promettons, que nous auerōs, etendrons ferm, & eſtable

& establesson fait, & que celuy emportera le reyaume, a qui droyt le durra deuant luy. En testimoigne de ceste chose, nous auons mis nos seaulx a ceste escripture. Fait & donne a Norham, le Mardi prochein apres la Ascension L'an de grace Mcc nonante, premerein.

OMnibus qui has literas visuri aut audituri sunt, Florentius Hollandię Comes, Robertus Brutius, Vallis Anandię dominus, Iohannes Baliolus Gallouidię dominus, Iohannes Hastingus Abergeuenniæ dominus, Iohannes Cominus Badenavv dominus, Patricius Dumbarensis Marchiæ Comes, Iohannes Vescius, qui patris sui vice fungitur, Nicholaus Seulesis, & Guilhelmus Rossus, Salutem in domino. Cum inregnum Scotiæ ius nobis esse intelligamus, idque ius noster apud eum qui potestatis, iurisdictionis, & legitimæ authoritatis plurimum ad causam nostram decidendam habet, demonstrare vendicare & probare in animo habeamus. Cuique nobis illustris princeps Eadvvardus, dei gratia Angliæ rex, bonis & iustis rationibus ostenderit sibi iam in Scotiæ regnum authoritatem, & de iure nostro cognoscendi & definiendi potestatem ad se spectare. Nos nostra omnino voluntate nulla vi aut necessitate coacti, volumus, decernimus, atq; assentimur, vt ab eo, tanquam summa regni authoritate prædito, ius nobis dicatur. Volumus etiam & pollicemur, quod ab illo actum erit, ratum id nos atque inviolatum obseruaturos. Eumque regni dominum & principem fore, ad quē ipso iudice, legitime deferetur. Ad hanc rem contestandam annulis nostris præsentes literas obsignauimus. Datum Norhami, die Martis post Ascensionem proximo. Gratiæ verò anno millesimo, ducentesimo, nonagesimo, primo.

A Tous iceulx, que ceste presente lettre verrunt ou orrunt. Florece, Counte de Hollād, Robert de Brus, seigneur du Val Danaund, Ian Bailol seigneur de Galevveie, Ian de Hastinges seigneur de Abergeuenny, Ian Comyn, seigneur de Badenavv Patrique de Dūbar, Counte de la Marche, Ian de Vescy, pur s'en pere. Nichol de Seules, & Guilaume de Ros, saluz en deu. Com nous emis otrie, & graunte, de nostre bone volunte, & com vne assent sans nulle destresse, a noble prince Sire Eadvvard, par la grace de dieu, rey d'Angleterre, qu'il come souerein seigneur de la terre d'Escoce pensoir, trier, & terminer nos chalenges, & nos demandes, que nos

entédos mũstrer, & auerrer pur nostre droyt en la reaume d'Escoce, & droyt receiuer deuant luy, come souereine seigneur de la terre, pmettãt ia lemains que son fete aurum etendrũ ferme & estable, & qui yl éportera le reyaume, a qui droyt le durra deuãt luy. Mes pur ceo, que l'auãtdict rey d'Angleterre ne puſt nule manere conisaũce faire, ne cõplyer sauns iugemẽt, ne iugemẽt ne dict estre sans execution, ne execution ne peut il feire duement sans la possession, & seysine de mesme la terre, & de chasteaus. Nous volons, otrions, e grantons, que il come souereine seigneur, a par feire les choses auant dictes, & a la seysine de toute la terre, & des chasteaus d'Escoce, sãt que droyt soyt feit & perfourmy a demãdans, en telle manere, que auant ceo qu'il, & la seysine auant dicte face bone seurte, & suffisance as demandans, & a gardeins, & a la commune du royaume d'Escoce, a feire la reuersion de mesme la royaume & de chasteaus, ou toute la royauté, dignité, seignorie, franchises, constumes, dreitures, leys, vsages & possessions, & toute maneres de apurtenances en mesmes, le estat qu'il estoyent, quant la seysine luy fust baille & liuere, a celuy que le droyt emportera par iugement de la royaume, saue ou rey d'Angleterre le homage de celuy, qui serra rey. Issyut que la reuersion soyt faite dedenz les deuz moys aprez le iour, que le droyt serra trie & aforme. Et que les issues de mesme la terre, en le sont enus receous soyent sauuement, mis en depos, & bien garder, par le main le Chaumberleyn d'Escoce que ore est, & de celuy, qui serra assigne a luy, de par le rey d'Angleterre, & de souz lur seans sauue reuable sustenance de la terre, & des chasteaus, & de ministres du reyaume. En testmoigne de ceste choses auant dicte, nous auons mis, nos seaules a ceste escript. Fait & doné a Norham, le Mecredie prochein apres l'Ascension. L'an de grace. Mcc. nonante premer sin.

OMnibus qui has literas visuri aut audituri sunt, Florentius Hollandię Comes, Robertus Brutius, Vallis Anandię dominus, Iohannes Balliolus Gallouidię dominus, Iohannes Hastingus Abergeuennæ dominus, Iohannes Cominus Badenavv dominus, Patricius Dumbarensis Marchiæ Comes, Iohannes Vescius, qui patris sui vice fungitur. Nicholaus Seulensis, & Gulihelmus Rossus. Salutem in domino. Nos nostra omnino voluntate & concensu communi, nulla vi coacti, illustri principi Eadvvardo, dei gratia Angliæ

gliæ regi conceſſimus, vt is tanquam ſumma regni Scotiæ authoritate præditus, de noſtris poſtulationibus, quibus regnum Scotiæ nobis vendicamus, cognoſcat, definiat, & decidat, ab eo tanquam ſummo regni principe & domino iuris deciſionem ſuſcepturi. Polliciti etiam ſumus, quod ab ipſo actum erit, id nos ratum & inuiolatum habituros, eumque regni principem ac dominum fore, ad quē ipſo iudice legitimè deferetur. Quoniam auten Angliæ rex, de quo diximus, huiuſmodi cauſæ cognitionem ſine legitimo iudicio habere non poteſt, iudicium verò ſine ſeruitij executione eſſe non debet, & ſeruitium, niſi in regni & locorum quæ munita ſunt poſſeſſionem mittatur, exequi non valet: volumus, concedimus, atque aſſentimur, vt is tanquam ſumma authoritate præditus, quo res de quibus ante diximus efficiat, in poſſeſſionem totius regni & arciū Scoticorum, doneç petitoribus ius dictum, & res ad exitum deducta erit mittatur. Ea lege vt antequam in poſſeſſionem mittatur, petitoribus & Reipublicæ cuſtodibus, ipſeque Reipublicæ Scoticæ iuſtam & ſatis amplam cautionem det, ſe regnum, arces, principatum omnem, dignitatem, dominium, libertates, conſuetudines, iura, leges, poſſeſſiones, reſque omnes ad ea ſpectantes, in eum ſtatum & conditionem reſtituturū, quo antequam poſſeſſio tradita eſſet fuerunt. Eique in manus traditurum, cui regiæ dignitatis ius & prærogatiua eo iudicio decernetur. Seruetur regi Angliæ prærogatiua, vt qui rex creabitur, eum ſuperiorem & dominum agnoſcat. Atque vt ante duos menſes expletos poſt eum diem, quo ius decernetur & conſtituetur reſtitutio fiat. Vt regni redditus, qui in interregno percipientur, in tuto deponantur & conſeruentur per Scotiæ Camerarium, qui nunc eſt, cumque qui per regem Angliç illi adiungetur, ita tamen vt impenſæ ad regnum, arces, regnique miniſtros ſuſtentandos, quas præbere equum erit, deducātur. Ad has res quas ante diximus conteſtandas præſentes literas annulis noſtris obſignauimus. Datum Norhami die Mercurij, poſt Aſcenſionem proximo. Gratiæ verò anno milleſimo ducēteſimo, nonageſimo primo.

Iſtam regni Scotiæ ordinationem, in foro ſupradicto ordinatā, dominus rex Eadvvardus pluribus domibus religioſis, & maximè viris religioſis, Priori & Conuentui de Merton. deſtinari præcepit, vt ad perpetuam rei geſtæ memoriam in Chronicis ſuis faceret annotari. Vnde vobis mandamus, quòd eadem faciatis in chronicis veſtris ad perpetuam rei geſtę memoriam annotari. Teſte magiſtro Gulihelmo

Sic mandatum fuit eccleſiæ Roffenſi. Et de hac materia ſuſius tractat VValterus Giſburnenſis.

Guilihelmo de Marchio Thesaurario nostro apud VVestmonast. nono die Iulij, anno regni nostri decimo nono. Per breue de priuato sigillo.

De coronatione domini Iohannis de Baliol, regis Scotiæ.

Anno gratiæ. Mccxcij. tertio Nonas Aprilis, Romæ obijt Papa Nicholaus quartus, qui sedit annis quatuor, mense vno, diebus xviij. post cuius obitū quidam versificator pro Epitaphio sic dixit.

Gloria, laus, speculum fratrum Nicholae Minorum,
Te viuente vigent, te moriente cadunt.

Cuius tempore fratres de ordine Minorum papam pro sole habentes, lunam archiepiscopum Cantuar. nominantes, cœperunt sua cornua erigere in vniuersum orbem, nulli parcentes ordini vel honori in prouincia Anglicana, nam monachos & professores patris Benedicti VVigorniæ & VVestmonaster. opido immisericorditer per potentiam & audaciam infestabant, vt adimpleretur prophetia sanctæ virginis Hildegardis, quæ in tempore beati Bernardi floruit spiritu sancto plena, quo docente exposuit & condidit multos libros, scilicet librum Sciuias, librumque vitæ meritorum, ac librum diuinorum operum. Homelias etiam ad ignotam linguam cum suis literis, cœlestemq; harmoniam cum alijs scriptis, non paucis, atque librum simplicis medicinæ secundum creationē, octo libros continentem, librumque compositæ medicinæ de ægritudinū causis, signis atque curis, qui omnes recepti sunt atque incanonizati à papa Eugenio, in Concilio Treuerensi, præsentibus multis episcopis, tàm Francorum quàm Teutonicorū, & sancto Bernardo Clarauallensi abbate. Hæc à tempore illo quo erat quinquennis spiritum habuit prrophetiæ, & prophetare cœpit in tēpore illo, quo erat xlij. annorum, & viij. mensium. Vnde inter cætera prophetiæ suæ opera in libro secundo Speculi temporū futurorum, siue Pentacronon virginis Hildegardis, sub anno gratiæ. Mcxlij. in titulo de nouis religionib', sic dicebat secūdo capitulo, quod sic incipit. De imminente luce. Iterum audiui vocem dicentem, ô filia Syon, corona capitis filiorum tuorum inclinabitur, & pallium dilectionis diuitiarum eorum minuetur, quià illud tempus non cognouerunt quod eis ad videndum & subditos suos ad docēdum dedi. Nam & verba ad nutriendum parulos meos eis data sunt, quæ ipsis recto & congruenti tempore nō prębent, & inde peregrini filij multi fame defecerunt, quoniā recta doctrina non reficiuntur. Vocem quoq;

habent

habent & non clamant, opera in eis data sunt, & non operãtur, gloriam absque merito habere volunt, & meritum absque opere. Qui gloriam cum deo vult habere, proprietatẽ suam abcidat, & qui meritum apud deum habere desiderat, opus ad hoc exhibeat, sed quia non facitis, ad seruos seruorum computamini, & ipsi iudices vestri erunt, ac libertas vestra, à vobis declinabit. Sicut benedictio à Chanaan, ista flagella percurrent. Alia autem, & posteà alia peiora venient. Nam diabolus in semetipso de vobis dicit, escas epulantium & conuiuia omnis voluntatis meæ inueniam. Sed & oculi, & aures, & venter, ac venæ meæ de spurcicijs istorum plena sunt, & vbera mea plena sunt de vitijs eorum. Nam ipsi laborare in deo suo nolunt, sed eum quasi nihilum computant. Quapropter cum eis incipiam militare & iucũdè cum eis ludere quoniã eos in agro domini sui laborantes non inuenio, quemadmodum deus eorum ipsos iubet. Sed ô vos discipuli & subditi mei, multo plus eis coram populo disciplinati, & quia tunc estis, erigite vos super eos, & omnes diuitias & omnem honorem abstraite ab eis, atque omnino spoliãtes suffocate eos. Hæc diabol⁹ in semetipso dicit, quæ etiam in multis iudicio dei ita complebit. Sed ego qui sum audientibus me dico, in tempore illo, cum illud fiet per quendam errantẽ populum peiorem & errante populo quæ nunc est, super vos præuaricantes, præuaricatores ruina cadit, qui vbique vos persequitur & qui opera vestra non celabit, sed qui ea denudabit, & qui de vobis dicet, isti scorpiones in moribus & operibus serpentinis. Sed & quasi in zelo domini de vobis imperabitur: iter impiorum peribit. Nam vias vestras in iniquitate vestra & intentionem deridebunt & subsannabunt, sed populus iste qui hæc faciet, à diabolo seductus & missus, pallida facie veniet, & velut in omni sanctitate se componet, ac maioribus secularibus principibus se coniunget. Quibus & de vobis sic dicit, quare hos vobiscum habetis, quare eos esse patimini, qui totam terrã in maculosis iniquitatibus suis polluunt. Isti æbrij & luxuriosi sunt, & nisi eos à vobis eijciatis tota ecclesia destruetur. Populus qui hæc de vobis dicet vilibus capis, quæ alieni coloris sunt, induitur & recto modo tonsus incedit, atque omnibus suis placidum & quietũ hominibus se ostendit. Auariciam quoque non amat, pecuniam nõ habet, atque in oculis suis tantam abstinentiam imitatur, quod vix vllus ex eis poterit reprehẽdi. Diabolus autẽ cũ hominibus istis est, lautare sub fulgore eius se ostendens, velut in constitutione mundi

ante rui-

ante ruinam fuit, & Prophetis aliquantulum se similem fecit, & dicit populo: iucunda loquere scilicet quia rapida & immūda animalia, & velut me eis ostendam, sed nunquam in pennas ventorū fulgurante tonitruo volare volo, & omnibus modis infundere quæ omnem voluntatem meam perficerent, & sic in hominibus istis signa mea omnipotenti deo assimulabo. Nam diabolus per aërios spiritus hæc operatur, qui praua opera in sufflatu venti & aëris, ita innumerabiles circa quosdam discurrunt sicut muscæ & culices, quę in ardore caloris homines præ multitudine sua infestent. Ipse enim homines istos hoc modo infundit, quod castitatem eis non aufert, et quòd eos castos permittit cùm castitatem habere voluerunt, & iterum intra se dicit, castitatem & cōtinentiam deus diligit, quod ego in istis imitabor. Ac sic idem antiquus hostis per aërios spiritus eos homines inflat ita quòd ab incestis peccatis se abstineant vnde mulieres non amant, sed eos fugiunt, & ita quasi in omni sanctate hominibus se ostendent ac illudentibus verbis dicent. Cæteri homines qui ante nos fuerunt, & chastitatem habere volebant vt assum piscē torrebant. Nulla autem pollutio carnis & concupiscentiæ nos tangere audet, quia sancti sumus, & spiritu sancto infūdimur. Vah, errantes homines qui nunc sunt nescíunt quid faciunt. Sic nec illi qui in prioribus temporibus præcesserunt, nam alij homines qui eo tempore in fide catholica errant, istos homines timebunt, & seruili officio ministrabunt, & quantum poterunt eos imitabuntur. Tunc de conuersione istorum populus gaudebit, quia eis iusti videbuntur. Cumque isti cursus erroris videbunt hoc modo confirmauerunt, doctores & sapientes qui tunc in fide catholica persistunt vndique persequētes expellent. Sed tamen non omnes, quoniam aliqui istorum fortissimi milites in iusticia dei sunt. Sed & quasdam congregationes sanctorū, quorum conuersatio sancta est, mouere non poterunt. Quapropter principibus & diuitibus consilium dant, vt eosdem ecclesiarum magistros ac reliquos spirituales homines, scilicet subditos eorum fustibus & virgis coercerant, quatenus iusti fiāt & in aliquibus hoc complebitur. Vnde alij veriti contramuscent, secundum illud scilicet, quod Heli dictum est. Multi iustorum seruabunt, qui in erroribus istis non confundentur, vt fundamentis suis destruantur. Seductores autem isti in inceptione seductionis erroris sui mulieribus dicent. Non licet nobis vobiscum esse, sed cum rectos doctores non habetis, & quęcunque vobis dicimus & præcipimus,

primus, facite & saluæ eritis, & hoc modo fœminas sibi contrahunt et eas in errorem suum ducunt, vt & ipsi in superbia tumentis animi dicant, omnes superauimus. Qui tamen postea eisdem fœminis secreta fœminea comiscebũtur, & iniquitas & secta eorum denudabitur. Sed qui sunt dico, sic iniquitas iniquitatem purgabit, & super vos dicetur, sicut scriptum est, Posuit tenebras latibulum suum in circuitu tabernaculi † sui tanquam in nubib⁹ aëris. Nam deus opera vestra praua, quæ absque luce sunt, cõstituet ad vindictam, in qua se à vobis sine adiutorio abscondet, quoniam equitatem super nos clamauit, sed vos iniquos dicet. De cœlo enim lex & doctrina est, in quibus habitare debuistis, si ornamentum virtutum & redolens hortus deliciarum essetis. Sed malum exemplum in mentib⁹ hominum estis, cum riuulus bonæ famæ de vobis non fluit, ita quòd nec cibum ad vescendum, nec vestimentum ad cooperiendum in recta respectione animæ habetis, sed iniusta opera absq; bono scientiæ, vnde honor vester peribit, & corona de capite vestro cadet. Sic iniusticia iusticiã prouocat & querit, & perscrutatur omnia scandala, sicut scriptũ est: ve homini illi per quẽ scandalum venit. Nã oportet vt per † tribulationes & cõtritiones praua opera hominũ purgentur sed tamen multæ erumnæ & illis accumulantur, qui alijs impietate sua miserias inferunt. Infideles autem homines isti, & diabolo seducti, scopa vestra erunt ad castigandum vos, quia deum purè non colitis, & tam diu vos cruciabuntur quousque iniusticiæ & iniquitates purgenter. Isti autem deceptores non sunt qui ante nouissimum diem venturi sunt, & cum diabolus in altum volauerit, vt ipse initio contra deum pugnare ceperit, sed præcurrens germen eorum sunt, sed tamen postquam ipsi in peruersitatibus Baal, & alijs prauis operibus sic inuenti fuerint, principes & alij maiores in eos irruent, & veluti rapidos lupos eos occident vbicunque eos inuenerint. Tunc aurora vestra † iniusticiæ & nouissima vestra meliora prioribus erunt ac de præteritis omnibus timorati eritis, & quasi purissimum aurum fulgebitis, & sic per longa tempora permanebitis. Nam prima aurora iusticiæ in † spirituali populo, tunc surget vt primitus cum paruo numero incepit, nec ipsi multas facultates nec multas diuitias habere volunt, quæ animas occidunt, sed dicẽt, ve nobis quia peccauimus. Ipsi nãq; de præterito timore, & de præterito dolore, ad iusticiã cõfortabuntur, quẽadmodũ Angeli in casu

† eius.

† scandala.

† iusticiæ.

† speciali.

diaboli & amore dei confortati sunt, & sic postea in humilitate viuent, nec pravis operib' deo rebellare cupient, sed à multis erroribus purgati deinceps in fortissima vi rectitudinis persistent. Hic terminatur secundum capitulum secundi libri Pentacronon, siue Speculi temporum futurorum beatæ virginis Hildegardis. Hanc epistolam inseruimus huic operi, quia multi non habent libri superius annotati copiam vel exemplar. Et vt intelligant hanc legentes, quòd spiritus vbi vult spirat, & quæ ventura sunt annunciat per breue spatium temporis sequentis, sole fratrum Minorum obscurato, per mortem papæ, qui erat eiusdem ordinis, vt superius est expressum. Luna pacie batur eclipsim: Archiepiscopus namque Cantuar. cuius sapientia ante obitū suum fuerat totaliter deuorata, qui in prosperitate sua multos abiecerat & contēpsit, & maximè pfessores ordinis beatissimi Benedicti, sine planctu monachorum in hoc anno obijt. In hoc anno à clericis & laicis quintādecimam partē omnium bonorum suorum, tàm spiritualium quàm temporalium domino regi in subsidium Terræ sanctæ rex taxauit, & concessa est & prætaxata ad vnguem. His temporibus est exacta decima, vna cum decima de bonis clericorū ei assignata in Romana curia per sex annos. Rhes' filius Meredeth, VValensium potētissimus, fidelissimus prius regi Anglorū, postea seuissimus persecutor, qui diu latuerat inter mōtes VValliæ & speluncas, captus a regis fidelibus ad Beruicum in confinio Scotiæ est adductus, ibique secundum sua demerita est punitus. Suscepit nanque punitionem duplicem proditoris & latronis, quia tractus ad caudas equorum suspendio periit. Hijs diebus quidam nobilis nomine Iohannes Bailol, iura regni Scotiæ, cum corona annuente rege Angliæ per decretum cepit. Ita quod fidelitatē & ligeum homagium regibus Angliæ faceret & sui facerent successores. Obijt pię memorię dominus R. Burnel, Bathon. & VVellen. episcopus, & Angliæ Cancellarius. Cui successit magister Gulielmus de Marchia, Thesaurarius regis de Scaccario. VVestmonaster. post obitum Iohannis de Kirkby, episcopi Elienſis.

Bellum nauale, sit Normannis generale.

ANno gratiæ. Mccxciij. orta est discordia magna nimis inter Anglos & Normannos. Maritimi etenim Normannorū in impetu furoris sui, siue erroris, quosdam de Anglis diuersis mortis generibus trucidarūt, alios super virgā mali nauis cū canib' suspenderūt. Quod Barones Quinque portuum molestè ferentes, parauerunt celeriter

celeriter naues suas cum omnibus naualibus ornamentis ad vlciscendam iniuriam Anglicorum. Et transilientes turgida terga maris in multitudine copiosa, aduersarios suos, sibi obuiam venientes, gladijs peremerunt, & in mari, absque delectu conditionis, eorum cadauera proiecerunt, nec vnum solum superstitem dimiserunt, & eorum vasa, vina & alia necessaria continentia, reduxerunt ad propria cum contentis, inter se naues & spolia diuidentes. De quibus rex Angliæ nihil recipere voluit, quasi eorum non consentiens voluntati, pro eo quòd absque eius præcepto, talia perpetrarunt. Francigenæ igitur territi, & turbati, adiuerunt dominum regem suum, auxilium postulantes. Mittuntur igitur nuncij inter reges pro pace firmanda. Sed nondum statim finis potuit suspicari, nisi quòd regnum aduersus regnum insurgeret, instigante fratre regis Franciæ Carolo, viro vtique nobili & potenti. Veruntamen in mari manus præualuit Anglorum. Timentes interea pellibus Cistercienses abbates, qui sine discordia de termino in terminum, in Burgũdia suũ principale monasterium visitare solebant, de partibus Anglicanis venientes ad mare, auditis sinistris rumoribus, ad propria sunt reuersi, à suis patribus licentia non obtenta, pro eo quòd ab episcopo Londinensi & alijs nuncijs regis Angliæ, à rege Francorum reuertentibus, apud Douoriam rumores terribiles audierunt. Sed scholares, Parisijs studentes, cum alijs studentibus Anglię, ad natale solum similiter sunt reuersi. Dum his igitur turbinibus regna Angliæ & Franciæ quaterentur, quidam nobilis Comes, videlicet Barrensis, cuius potestas ex parte magna ab Imperio dependebat, pro domini regis Angliæ filia primogenita, nomine Aelionora, sibi in matrimonio copulanda, non sine nobilium militum, & aliorum multitudine copiosa aduenit, quem rex honorificè suscipiens, per dies aliquot secum circumduxit.

tarnamẽsis

Qualiter rex Angliæ citabatur per regem Francorum, Parisijs.

EOdem anno, circa festum sancti Andreæ apostoli, rex Francorũ Philippus direxit regi Angliæ literas citatorias, vt personaliter Parisijs ad Parleamẽtum suum accederet, respondsurus quæstionib' ac legitimis causis, quas idẽ rex, & sui Pares proposituri erãt aduersus eũ, in hæc verba. Philippus dei gratia Francorũ rex, Eadvvardo eadem gratia regi Angliæ, cõsanguineo suo, tenenti Ducatũ Aquitaniæ, salutem. Cum notorium sit & manifestum, per rei euidentiam, adeò quòd nulla potest tergiuersatione cælari, quòd homines

†Baronia regni nostri.

de †Baiona, coadunatis sibi quamplurimis alijs, qui de regno vestro Angliæ, assumptis nauibus & armis, ac hominibus armatis in magna multitudine, ibidem palam & publicè collectis, vobis non inscijs, vel saltem probabiliter ignorare non valentibus, exierunt, animo nephãdo homines ac subditos nostros de Normannia, & de quibusdam alijs partibus regni nostri, tàm in terra quàm in mari, in locis etiam nostræ iurisdictioni subiectis, nequiter inuaserunt, innumeros ex eis inhumaniter occidendo, stragemque horribilem eis faciendo, multos ex eis capiendo, & adhuc captos detinendo, ac eosdem nauibus & mercibus, quasi inæstimabilibus, ex diu ante concepta nequitia deprædando, confractis quampluribus ex dictis nauibus, & submersis, spretis & contemptis prohibitionibus, & mandatis nostris, factis & propositis solenniter & publicè, ac palam editis Burdegali & Baioniæ & in multis alijs locis, ne aliquis prædictis, vel alijs quibuscunque specialiter, per terram vel mare vehentibus merces suas, præsumeret foriffacere, seu alias offendere quoquo modo. Naues etiam superstites, & omnes merces ad regnum vestrum Angliæ transuehendo, quas in vestra iurisdictione receptastis, & adhuc receptatis scienter, & per nũcios nostros super eorundem existentium & apparentium restitutione requisitis sufficienter, restitutionem facere non curastis, sed potius contempsistis, licet vobis ex parte nostra fuerit oblatum, quòd si qua existentia, vel apparentia, per homines regni nostri capta detinerentur de bonis subiectorum vestrorum, de his restitutionem vobis fieri faceremus. Cumque notorium sit, & manifestum similiter, quòd quàm plures dictorum hominum de Baionia, adiunctis sibi nonnullis malefactoribus alijs, villam nostram de Rupella proditionaliter inuaserunt, insultus quàmplures in eam facientes & habitatores ipsius, quosdam etiam occidentes ex eis, & alios multipliciter damnificantes: eosdem nos, cum excessus & facinora prædicta non possumus conniuentibus oculis pertransire, vobis vel locum vestrũ in Vasconia, & Baionia tenentibus, quòd certum numerum dictorum hominum de Baionia, per vos, vel prædictos, locum vestrum tenentes, in prisona nostra Petragorum mitteretis infrà terminum iam elapsũ, pro faciẽdo quod ratio persuaderet, & iustícia postularet, præcipimus. Alia quædã mandata super prædictis, per patentes literas nostras sufficienter fecimus iniungi, quibus iniunctionibus & mandatis parere, cõtumaciter & cõtemptibiliter est neglectum.

Cumque

Cumque ex certis & legitimis causis seisiri mandauerimus ciuitatē Burdegalim terram Agendici, & totam aliam terram, quam infrà Senescalliæ nostræ Petragori metas, in Petragorionio, Caturinio, Lemouico, gentes vestræ nomine vestro tenebant, & locum vestrum tenentes in prædictis locis, gētibus nostris dicti mandati nostri sine armis executioni demandantibus inobedientes fuerunt contumaciter, & rebelles, & adhuc in rebellione persistunt, mandatis nostris, & gentibus nostris non parentes. Sed quod grauius est ferendū, ciuitates, Castra, villas, & loca dictæ terræ, cōtra nos munierunt, inforciant, tota die volentes, quasi modo hostili, iustificationi nostræ feodi resistere, nec quædam castella, nec fortalicias, quæ ab eis ex certis & legitimis causis per gentes nostras requiri fecimus, reddere voluerunt, siue ea reddere noluerunt, siue ea reddere contemptibiliter recusarunt, & gentes terræ illius ad resistendum nobis & nostris, in vijs & iteneribus concitauerunt, concitant & inuitant, contra nos gentes ipsas iuramentis propriis astringentes, & in assisis literas ex parte vestra proposuerūt publicè, & dixerunt, quòd nobis nec gentibus nostris in vllo pareatur. Imò si gentes nostræ iustificando, sicut ad nos pertinet, aliquid seisiant, capiant, vel explectent, vel seisire vellent, capere, vel explectare quod fierent, vel fiant gētib' nostris violēter recusę, quę iam in multis locis intēporabiliter infligendo, gentes nostras cū armis turpiter expellendo, verberando, & de terra illa violenter eijciendo, & alios violenter ptractando, in prædictis & pluribus alijs seditionem publicam cōtra nos, & ius nostrum regium facientes, in præiudicium superioritatis nostræ, & læsionem regiæ maiestatis, quæ tam diu, & tam notoriè perpetrata sunt, & adhuc tota die perpetrantur, quòd horum ignorantiam vos habere verisimiliter non potestis. Cumque publica referente fama, ad nos peruenit, quòd post appellationes multas, & à multis locum vestrum tenentibus ad curiam nostram, interposita occasione appellationum in magnum & graue præiudicium superioritatis, & iurisdictionis nostræ contemptum, appellatos ipsos à iurisdictione nostra, propter easdem appellationes exemptos, irrationabiliter & crudeliter, nulla humanitate seruata, sed spreta reuerentia nobis debita, tractaueruntcapiendo, & districtis carceribus mancipando, videlicet Grimbaldum de Tysano, Bernardum de Raunhano, Andream de Bayſac, Bonafusum de Coceti, dictum Ros, & quāplures alios bonis suis omnibus spoliādo, & de suis domicilijs

loeis & hæreditatibus expellẽdo, mutilando, dictũ Garsiam & quãplures alios suspẽdẽdo, Arnoldũ de Bordis, Bernardũ Pelliternũ, & quẽdã vocatũ Formage, & in gulis eorum furcas imponendo, & aperte post omnes chordis ligando, ne loqui possent, seu appellare, aut appellationes suas renouare, inhibendo sub pœna suspẽdij quibusdam notarijs, requisitis ab ipsis appellantibus vt supradictis appellationibus publica conficerunt instrumenta, ne huiusmodi instrumenta facerent, videlicet magistro Martino Mercerio, & pluribus alijs, alioſque incarcerando, eos detinendo, pro eo quòd dicebant, quod à Seneſcallo veſtro Vasconiæ, & de tota terra Agen, ad nos licitum erat appellare, videlicet magistrum Reimundum de Lacussano aduocatum de Agen. & quamplures alios diuersorum tormentorum generibus cruciando. Hinc est, quod vobis præcipimus, & mandamus sub pœnis quas potuistis incurrere, & poteſtis, quatenꝰ viceſima die instantis Natalis domini, quam vobis peremptoriè Parisijs assignamus, compareatis coram nobis, sicut debebitis, & debetis, & sicut rãtorum facinorum & exceſſuũ qualitas exigit, & requirit super dictis omnibus, quorũ cognitio ad nos pertinet, & prædicta tangentibus, & quæ possunt sequi ex eis, & omnibus alijs, quæ contra vos proponenda duxerimus, respon-
surij, iuri parituri, & quod iustum fuerit audituri, & etiam recepturi. Significantes vobis tenore præsentium, quod siue dictis, die & loco, compareatis, siue non, nos nihilominus procedemus, prout debemus, veſtra non obstante absentia. Datur Parisijs. & cæt. Istud mandatum, quia rex Angliæ minimè est prosecutus, mox vniuersali Parium arbitrio, ab omnibus terris in regno Francorum præhabitis, exteris abiudicatur & exhæredatur. Sed regis Anglorum fidiſſimus, ac intrepidus ille miles, videlicet Iohannes de sancto Iohanne, terras domini sui viriliter ab insultu, & ab irruptione Francorũ ad tempus sæpiſſimè defendebat. Volens igitur rex Angliæ dolores suos remediare, de quodam matrimonio contrahendo mentionem clam facit, gratis offerens partem Vasconiæ, & quædam nominata castella in manus regis Philippi, per spatium quadraginta dierum, si pactum consequeretur effectum. Missisque literis credẽtiæ, per magistrum Iohannem de Lacy, Iohanni de sancto Iohãne, volens, vel nolens, credit antedictus Seneſcallus Vasconiæ, subintrat rex Franciæ præconcessa in præiudicium regij honoris præuaricans. Insuper apponẽs iniquitatem, super iniquitatem, Anglos à finibus

Galliæ

Galliæ expellebat. Exulabant ergo dominus Eadmundus, frater regis Angliæ, qui mediator fuerat pacis reformandæ inter vtramque partem, & vxor eius, videlicet regina Nauarrię, cum vniuersa familia Anglicana, dilectas mansiones relinquentes, vsque ad natale solum successerunt. Illo quoq; anno, Iusticiarij itinerantes, in die sanctæ Catherinæ apud Veterem crucem lapideam VVestmonaster. consederunt. Hoc anno, obijt Iohannes de Pecham, archiepiscopus Cantuar. Cui successit magister R. de VVinchilseæ, archidiaconus Essexiæ.

VVallia calcatur, præsul nouus in cathedratur.

ANno gratiæ. Mccxciiij. Eadvvardus, rex Angliæ, tenuit Parleamẽtum suum apud VVestmonaster. post festũ Pentecostes. Cui interfuerunt Iohannes rex Scotiæ & omnes magnates Angliæ, vbi recitabantur, in auditu ibidem existentium, motiones & continuationes huius guerræ, insuper legationes, & sponsiones pacis Angliæ reformandæ. In quo etiam vnusquisque legatorum domini regis, pro posse suo, manum suam exposuit bona fide. Denique in hoc assentiunt omnes, recuperare Vasconiam vi & armis. Tunc rex Scotiæ concessit regi Angliæ, per triennium, omnes terras suas, quæ sibi iurè hæreditario competebant in regno Angliæ, in subsidium Vasconiæ adipiscendæ, regno Scotiæ solummodo contentus. Cæteriq; Comites, & magnates de facultatibus suis auxilium pollicẽtur. Interdicitur igitur illico meatus marinus, hinc mercatores magnũ dispendium incurrerunt, tunc indies augebantur charistiæ annonæ in finibus Anglicanis. Animaduertens autem rex Angliæ potentiã regis Franciæ, nec non Francorum fraudem, malitiã solitam & antiquam, & cogitans apud se ea, quę securitatis sibi sunt, vel esse poterint in futurum, mittit legationes ad comprouinciales, & circumiacentes reges & principes, vt sibi in necessitatibus suis subueniãt, cum locum & tempus viderint opportunũ. Interea mittit rex Arragonum, quatuor de optimatibus suis, viros vtique nobiles & præclaros, qui per mediam Galliam transeuntes, cum xenijs pretiosis, & si non publicè, tamen cautè, præcedentibus eos, aut sequentibus, nescio, quibusdam in forma pauperum, eorum literas baiulantibus, in Angliam applicuerunt sani & incolumes, domino fiofaciente. Quarante regem adducti, gratissimè sunt admissi, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera pretiosa. Sed, quod magis rex acceptabat, epistolas domini sui signatas annulo regio & sigillo. In

quibus exaratum fuisse refertur, quòd quocunque tempore moueret rex Angliæ exercitum suum contra regem Franciæ, rex Arragonum non immemor iniuriarum patri suo, & regno eius illatarum, à genitore regis Galliæ, ad se vlciscendum cum manu forti militum armatorum, debellaturus Francorum acies, festinaret. Quibus auditis, gauisus est rex, introducensque eos in palatium suum, omnem humanitatem præcepit eis regaliter exhiberi. Cumq; per dies aliquot morarentur, & ex gazophylacio regis affluenter remunerati fuissent, accepto responso à regalibus sedibus, per iter, quo venerant, ne redirent, per aliam viam in regionem Arragonum sunt reuersi. His ita transactis, Eadvvardus rex Angliæ destinauit archiepiscopum Dublinensem, & episcopum Dunelmensem, & quosdam validiores de regno suo, ad regem Alemãniæ, cum regijs donarijs, & xenijs prætiosis, vt qui sibi prius affinitate non erat annexus, virtute tamen crucis numimatis indissolubili fœdere suis temporibus vniretur. Quibus illuc transuectis, & à rege honorificè susceptis, ancillante imo principante summa .c.M. li. de Sterlingis, omni difficultatis obice profugato, prosperatum est opus in manibus eorum, pro quo venerant satis bene. Sicque factum est, vt pacto inito & firmato fierent amici, & correlatiuè dilecti, rex Angliæ & rex Alemanniæ, qui prius incogniti fuerant & inuisi. Nuncij verò regis Angliæ, regi Alemanniæ valefacto, in Angliam cum gaudio reuertentes, ea, quæ facta fuerant, domino regi Angliæ nũciarunt. Illo quoque tempore, videlicet Dominica secunda, mensis Iulij, factum est scrutinium execrabile, & sacrilegium horrẽdum in ecclesia dei, per vniuersum regnũ Angliæ, quale non fuit, nec fuisse creditur multis temporibus retroactis. Quod quidem scrutinium, vt credimus, non emanauit à conscientia domini regis. Sed author potius huius facti, fuit magister Gulihelmus de Marchia, tunc temporis domini regis Thesaurarius, qui in hoc facto non Bathoniensis episcopus dici debuit, sed tyrannus, non defendens ecclesiam, sed offendens. Ille siquidem facit, cuius authoritate fit. Et quia sic templum domini violauit, caueat sibi ab anathemate sancti Pauli, dicẽtis. Siquis templum domini violauerit, disperdet illum deus. Morabatur autem tunc temporis rex Angliæ apud Portesmuthe, à festo Natiuitatis sancti Iohannis Baptistæ, vsque ad Exaltationem sanctæ Crucis, oportunitatem venti semper expectans. Erat enim per totũ prædictum tempus sibi & populo contrarius. Ad augmentãdum igitur

igitur rex exercitum ſuum, mandauit liberationem omnibus vinculatis, profligatiſque pacem, & etiam profugis nunciare, ſi ipſi in prima tranſfretatione vellent cum regis fidelibus tranſfretare, qui etiam omnes gauiſi vnanimiter ſpoſponderunt. Confluebant quidem mox ad regem multa milia de talibus, & poſt puſillum murmurantes aduerſum patrefamilias pro denarijs diurnis, recalcitrando diſceſſerunt à regia clientela. Tactus igitur rex dolore cordis intrinſecus, & præcaues in futurum, iurauit ex eo tempore nunquam huiuſmodi literas dimiſſorias talibus concedere ſceleratis.

Illo quoque tempore, dominus Iohannes de Samford, archiepiſcopus Dublinenſis, graui ægritudine correptus, viam vniuerſæ carnis eſt ingreſſus. Eodem quoque anno, monachus quidam, Petrus de Murone, ordinis ſãcti Benedicti, in ſolitudine heremi† multis temporibus educatus, in ciuitate Aquiliæ electus, & creatus eſt in ſummum pontificem, in die Decollationis ſancti Iohannis Baptiſtæ, & papa Cœleſtinus quintus nominatur. Hic vir ſimplex, rectus, & timens deum, virtutibus ehoruſcabat. Equum, vel mulum verſus curiam aſcendere non præſumpſit, ſed aſinum, de quo cum deſcendiſſet, & eccleſiam ingreſſus eſſet, clamauit quidam contractus, vt ipſum deſuper aſinum, ſuper quem papa federat, imponerent intuitu charitatis. Et qui præſentes erant, increpabant eum, vt taceret. Ipſe verò multo magis clamabat, amore filij Dauid, qui ſuper pullum aſinæ Hieruſalem valuas ſanctificando intrauerat, quatenus ipſum ſupra dorſum aſini leuarent. Res mira. Impoſitus contractus, ilico recepit ſanitatem, & conſolidatis baſibus, & plantis, exiliuit, qui claudus fuerat, laudans deum in ſerui ſui meritis Cœleſtini. A quo magiſter Robert' de VVinchelſe, Cantuarienſis electus, confirmatus eſt, & in archiepiſcopum conſecratus. In vigilia ſancti Matthæi apoſtoli coadunatis clero, & populo apud VVeſtmonaſt. poſtulat rex à tota eccleſia, per totum regnum Angliæ locata, medietatem omnium bonorum, tàm temporalium quàm ſpiritualiũ. Quo audito, & à ſeculis inaudito, pontifices, & prælati conturbati ſunt, & conterriti, & præ anguſtia ſpiritus gementes, regemque offendere, & ei contradicere non audentes, ſed votis regijs annuentes, ei prædictam medietatem omnium bonorum ſuorum, vno anno prouenientium, conceſſerunt. Quam quidem medietatem, ſi prius prudentius & melius cogitaſſent, ſede apoſtolica inconſulta, regi concedere non præſumeret vllo modo. Indictis ergo huius ſo-

† lógiſsimis.

lutionis

lutionis certis terminis,& præfixis,ad ꝓpria sunt reuersi.Nec mora, soluta prima portione iuxta taxationem decimę ꝓtaxatæ,præcepit †fisco regio secularium militū bona taxari, & † sibi per Angliā decimari.Mercatoribus,& ciuibus commorantibus in ciuitatibus muratis, & villulis nundinarijs,senarium denariū ex omnibus, quæ possiderant, eius necessitatibus indixit persoluendū.Dicitur etiā quòd magister Gulihelmus de Monteforti,Decanus ecclesiæ sancti Pauli,Londin. sanus & incolumis ad curiam veniens, vt regis animum mitigaret, aut saltem tale iugum importabile seruitutis,sicut bonus ecclesię filius leuigaret,& appropriās ante regem,vt sermonem conceptum, pro quo venerat,exponeret,repente labijs obmutescēs, viribus corporis destitutus,coram rege corruens,spiritum exhalauit. Hoc verò rege conniuentibus oculis præteriunte, & in petitione sua instātius perdurante adhuc absconditum erat quātum persolueret quisquis regi.Hinc diuersis diuersa fabulantibus, ac in dies mutuo, sic vuam acerbam mascicantibus, congregatis tandem in refectorio monachorum VVestmonaster, surgens vnus miles, Iohannes de Haueringdictus,in medio eorum,dicebat: viri venerabiles postulatio regis hęc est, s. ecclesiasticorū vestrorū prouētuum medietas annualis. Cui,si contradixerit quis assurgat in medio cetu, vt agnita persona eius ascribatur,tanquam regię pacis reus. Quibus auditis, cōturbati singuli prælati cupitis protinus paruerunt.His ita gestis,vergente huius flebilis anni cursu ad occasum, Cœlestinus papa, contemplatiuæ vitæ cum Maria optimam partē eligēs, cuius iam pastus dulcedine haud modicè saginatus est, in medio fratrum se obijciēs, biretum & pallium exuens,abrenunciando honori & oneri,fauori,& discrimini,propter mundanarum rerum curas, recusabat diutius præsulatum regere Romanorum, asserens se ipsum minus idoneum in tanto opere prosequendo. Profecto filij huius seculi prudentiores,filijs lucis,in generatione sua sunt.Vetuntamen adiurauit eos in nomine sāctæ ac indiuiduæ Trinitatis, vt sine omni dissensionis intercapedine eligerent virum industrium,& vtilem, qui ad honorem dei & propriam salutem, hoc onus susciperet gubernandum. Requisituſque à fratribus de assensu, & iudicio alicuius dignę personæ,quoniam tāquam virum iustum & sanctum ipsum habuerunt,nominauit quendam nomine Benedictum, virum solertissimum præ cęteris,in curia Romana sępius conuersatum.Erat enim iste Benedictus Gagitanus, primo procurator, deinde aduocatus,

catus, postea notarius, consequenter diaconus Cardinalis tituli sancti Nicholai in carcere Tulliano. Tunc fratres, viso quòd rectè iudicasset, exaltatum Benedictum, in festo sancti Hilarij, in seniorũ cathedra locauerunt; nomine Benedicti de bono mutato in melius, Bonefacius est vocatus. Circa prædictum tempus, dum corda multorum quaterentur, intimatũ est auribus regis, VVallenses iterum malignari, qui toto malignitatis spiritu debacchantes, noua flagitia veteribus addiderũt, tùm pro insueto iugo eis impositio & granato, tũ pro exhibitione sumptuũ, eo quod minus sufficiens videbatur in oculis quorundam, dum † referẽtur, ad bellum impetum vnanimiter fecerũt in Centurioem ipsorũ, quendã nomine Rogeriũ de Pyueleſdon, & quosdam alios de nostris suspendẽtes, in regis opprobrium non modicum & contemptum, alij villas, & oppida suburbana ignibus incendentes, alij rapinis & cædibus intendentes, plurima damna nostris Anglis intulerunt. Quemque Rogerium, illuc ad exequendum mandatum regium destinatum, expoliauerunt, & cum diu suspensum posteà decollauerunt. Quibus rex auditis, à VVestmonaster. discedens in crastino sancti Britij, versus VValliam properauit, congregans exercitum copiosum, vt gentem illam, tam sacrilegam & prophanam, penitus subuerteret, & suo dominio † mancíparet. Et arripiens iter, cum omni festinatione, fortitudine & militia bellicosa, versus Snauduna mouit exercitum suum, & ordinauit in circuitu VValliæ ad inimicos suos viriliter expugnandos. Ad cuius accessum fugientes, tanquam à conspectu colubri, abdita siluarum diuerticula quęsierunt. De exercitu verò regis Anglię, pro soli inæqualitate, aërisque intemperie, nec non profundarum paludum vligine, lienteria lacessitis, milleni homines deficientes spiritum exhalabant. Veruntamen ex satellitibus VVallensium, extra nemorum densitates repertis, per turmas suas, centenos & cẽtenos, multoque plures, acies gladij deuorauit. Et paulo post, captus est Conanus, incensor malorum, & prædo nominatissimus inter VVallenses, & ad Hereforden. ciuitatem transmissus, in die sancti Matthiæ, caudis equorum tractus, cum duobus alijs, sibi adhærentibus, suspendio expirauit. Similiter & duo alij eius ministri iudicia acceperunt. Post hæc Morganus de tribu VVallensium, qui contra Comitem Glouerniæ calcaneũ suum leuauit, & alter nomine Madocus, vocalis princeps eorum, comperto quòd fortior esset dextra pars regis exercitus, & quòd vires omnes, totumque pondus prælij in ipsos

† resenserẽtur.

† subiugaret

in ipſos moliretur, amiſſo latenti effugio, terrore percuſſi, regem de pace cogitant conuenire. Et primò Morganus ditioni regis ac voluntati ſe ſubmittens, miſericordiam potius quam iudicium eſt adeptus. Quo viſo, pœnitentia ductus Madocus, clementiam regiam ſimiliter requirendo, pacem obtinuit, impunito ſaltem corpore cuſtodiæ Turris Londin. mancipato. Receſſit ergo rex à partibus illis, ſubiugatis rebellium collis, mulctatis etiam illis ſceleratiſſimis pœna coæquali, qua Rogerium de Pyueleſdune damnarant, firmans locum de Angleſeie nouis turribus. Et quieuit terra paucis diebus. Hęc dum complerentur, cohors procerum, ac robuſtorum militum de regno Angliæ verſus Vaſconiã vela dirigens, inſulam quãdam, †Cleroun, cui nomẽ † Oleron, cũ magna difficultate nacta eſt. Exinde in Vaſ- †incolis, coniam appulſa, fauentibus †oppidanis, qui adhuc proprio domino ſuo, regi Angliæ, toto corde adhæſerunt, in munitas ciuitates, inuitis Francorum cuſtodibus, eſt admiſſa. Ex hoc autem ira excandeſcens Carolus, frater regis Franciæ, congregata infinita loricatorum manu, municipium de Ryons, in quo pars gentis Anglicanæ ſibi aſilum conſtruxerat, repentè obſedit, ac obſeſſos non ſine ſuorũ detrimento fortiter expugnauit, captis, proh pudor, militibus circiter xiij. Anglicanis, & Pariſijs cuſtodiæ liberali mancipatis. Sed qui non patitur ſuos, ſupra id quod poſſunt anxiari, oſtẽdit Anglis vnde poterant conſolari. Iſtis nempè diebus, commilitones maritimi Angliæ, dũ aduerſarios ſuos longius arcere ſatagerent, obuiarunt. xxvi. Hiſpanorum nauibus, diuerſarum mercium opibus oneratis. Cum quib⁹ cõmittentes præliũ, biduo durãs, ict⁹ letiferos in alterutrũ impreſſerunt, hinc quidam telis baliſtarum perforati corruunt, iſtic alij mole miſſilium traiecti ſuccumbunt. Et quoniam periculoſa eſt deſperatio, & varius euentus belli, nunc hos nunc illos gladius perimebat. Tandem, fauente Marte, cæſis Hiſpanis, & quibuſdam terga vertentibus. xv. rates eorum, cum contentis ad tutum portũ Angliæ prouexerunt. Hoc etiam anno, lanæ à finibus Angliæ in Alemanniam ſunt traducti. Cætera verò diſpendia, quæ inexpugnabilis manus Gernemuthenſis exercuit, Francigenis inferendo, quis enumerabit? Hi luſtrantes confinia Normannorum, nulli parcentes conditioni, ſexui, aut ætati, rogo patriam illuminantes, manus prædis & diſcrimini laxauerunt. In illo tempore non erat rex, neq; lex nantis poſita, ſed quod quiſque rapere, vel ferre valebat, hoc ſuũ eſſe dicebat. Tranſijt autem ille annus ſatis frugifer & fructifer, pluuioſus

uioſus tamen valdè, per quod magna pars fructus terræ defuit putrefacta. Tranſcenderat autem gurges aquarum Thameſis conſuetos limites, & planicies de Bermundeſey, & procinctum de Torhille, ſuperficialiter deebriauit. Similiter & caſas negotiatorum in nundinis cœmeteriſ VVeſtmonaſter. attingendo, ſuperius palos figere compellebat. Decurſu nempè imbrium nimis prævalente, opertæ ſunt conualles, paſcuis adiacentes, in toto regno per dies non paucos. Eodem anno Dux Brabantiæ, vir magni nominis, fecit Rotundā tabulā in partibus ſuis, vbi interfuerunt ex Anglis, Francis, & aliis nationib' milites infiniti. Et ipſe Dux in primo cōgreſſu quodam milite Frāciæ lancea percuſſus, obijt ipſa die. †Bonus de Clara, germanus Comitis Glouerniæ, multarum Rector eccleſiarū, vel potius incubator, ſubitā nece interemptus eſt, quia parū boni fecerat in aperto. Ioh. Dublin. archiepiſcop', qui regi in oībus fauebat, obijt in rediēdo à rege Arragoniæ, cuius negotijs regis Ang. miſſus erat.

Rex prolongatur, plebi plebs inſidiatur.

ANno gratiæ. Mccxcv. Robertus, Metropolitanus Cantuarienſis iam de curia Romana regreſſus, in octauis apoſtolorum Petri & Pauli, conuocatis quibuſdam ſuffraganeis ſuis in eccleſia ſancti Pauli Londin. ſuper eccleſiæ libertatibus, & conſuetudinibus tractatum tenuit ſpecialem, & tanquam verus opilio, repagula & moenia ciſca parietinarum, ſeu materiarum ruinas, ædificare ſatagēs cōſtitutiones quaſdam, à ſanctis patribus approbatas, ſed per mercenariorum incuriam à vi propria vacillantes, in medium legitimè reuocauit. Necnon & alias ordinationes priorib' adnectens, propter gregis mitionem, decreuit inuiolabiliter obſeruari. Biduo poſt feſtum apoſtolorum Petri & Pauli, miſſi ſunt duo Cardinales à latere domini papæ, vt regna Franciæ & Angliæ inter ſe interſtitia quædam adhuc tumeſcentia, pacificando federarent. Quos in regno Angliæ applicatos excepit plebs debito cum honore, accita per regem apud VVeſtmonaſter. primarum & optimarum ſuorū caterua Dominis Auguſti. Quibus congregatis, primò coram rege, conſidentibus hinc inde Cardinalibus & epiſcopis, dominus Edmundus frater regis, & magiſter Iohannes de Lacy, motiua cauſa exordij exitialis guerræ, & commotionem, in ciuilitatis contemptum, in animis Angliæ inconcuſſum viua voce promiſerunt. Ité qualiter rex Angliæ, de prædebito regi Franciæ homagio exonerauit ſemetipſum. Super his autem petentibus Cardinalibus formam pacis, fuit reſponſum, hoc minimè fieri poſſe, rege Tegonicorum hene placito in conſul-

to. Rursum petierunt sperandæ pacis treugas, nec eas obtinuerunt. Tertio, vt tempora medio, manus nautarum procellosa fileret. Neque super hoc effectum aliquod sunt consecuti. Quoniam ipsis pro pace laborantibus ecce intempeste noctis silentio, piratica gens Frãcorum Douerias dans assultũ, quandam domum religiosorum, & tignibus. quãplures domos litori vicinas, facibus succenderunt. Inter alia flagitia quendã monachũ, noie Thomã, perimerũt, innocentis ac puræ conuersationis ab infantia, pro quo dñs miracula operatur. Mutata etiam substantia pro accedente, direptatis his qui afcenderant, prætimore contra bellantis populi in hortis se absconderant & in antris, paucis è multis exceptis, suas naues clandestinè ingressis. Qui terga vertentes, in patria sua adeptos se fuisse claues castri Douerię falsiloqui ventilarunt. Proinde Cardinales imperfecto negotio, pro infecto. quo venerant, ad Galliam remearunt, præexhausta pecunia multa nimis, & à viris religiosis duplam pecuniam exterserunt. His ergo diuulgatis in regione Francorum, mox indurati corde, quorum pedes proni fuerant ad effundendum sanguinem, plebem conuocãt, classem parant, & vt regnum Angliæ acciperent, consiliati sunt. Sed opere sunt frustrati. Præmittentes etiam galeam electissimam. ccc. bellatoribus munitam, præstantioribus de regno Franciæ, vt infirmiora terræ, nescio, vel vt ad applicandum locum habilem explorarent. Et quærentes prælium, obstaculum repererunt. Appropinquantibus verò temerè, propè occurrerunt maris vigiles, vallantes galeam apud Hithe, minus cautè in fabulo defixã, & homines repertos, vt dicunt inutiles ingulantes, acephalorum corpora madidis pelagi fauces phagis proiecerunt. Ibi enim recciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec resistere potuerunt. Dominus episcopus Bathonien. Vvillelmus magister Guilielmus de la Marche, villicus domini regis, videlicet Thesaurarius de Scaccario, diffamatus est apud patrem familias, non quasi dissipasset bona illius, sed subbonis varijs quærelis, amotus est à villicatione sua, & alius clericus, domino regi familiarissimus, Vvalterus de Langetona nomine, in eius officio subrogatus. Monachi alienigenæ à propriis excludentur domicilijs, singulis per hebdomadam ad victum xviij. denarij ad plurimum. Die sancti Leodegarij, dominus archiepiscopus Cantuariensis, ibidem in monasterio suo fuit, & magister Iohannes de Mutemuna eodem die, non alterò, consecratus est in episcopum Landauensem. His diebus sedi rupto pacis vinculo, quod cum ligio domino suo rege Anglii, pepigerant, cum rege

Franciæ

Franciæ fœdus aliud inierunt, quod quidem in autentico scripto vtriusque partis, indè confecto, legentibus clarius elucescit, de cõspiratione facta, insurrexerunt in regem eorum, spreta eius simplicitate, & superioritate contempta. Circumducentesq; eum in interiora loca Scotiæ, illic eundẽ in quodam Castro abruptis circunsepto mõtibus incluserunt, assignantes milites, qui regulum custodirent. Post hæc elegerunt sibi, more Francorũ, pares .xij. iiij. episcopos. iiij. Comites &. iiij. proceres, ad quorũ ordinationẽ, cuncta regni negotia sancirẽtur. Hoc autem totum factum est in ignominiam regis Anglię, quia quodam modo reclamantibus Scotis, & nonnullis occultè murmurantibus, Iohannes de Baliol, per regem Angliæ, Scotorum rex fuerat ordinatus. Quidam miles in rebus bellicis exercitatus, dictus Thomas Turbeuile, vnus eorum qui in obsidione de Rion capti ducebantur, abijt, & locutus est ad primos & magistratus Francorum, quemadmodum illi regnum Angliæ proditionaliter possiderent, & gauisi sunt, & pacti sunt terram & pecuniam illi dare non modicam. Et ipse pondus reliquens ibi duos filios suos obsides, certitudinis argumentum. Sed quoniam timebant plebẽ Anglorum, quasi peritum in arte pugnę ab initio, cogitauerũt eos callidè circumuenire. Igitur conduxerant quidem Frãcigenæ principẽ VValliæ denuo reuocare ad pugnam. Quibus cum rex Angliæ occurrisset, Scoti & Galli hinc inde insidiosè prorumperent, vt sic saltem insulam bellatoribus suis destitutam inuaderent. Nec mora seductor ille prænominatus, rediens de partibus transmarinis, regi Angliæ & maioribus terræ cuncta narrans omnibus quomodo cautè cuasisset de carcere, & infirmiora Franciæ didicisse. Et semper latuit anguis tortuosus, portans in labijs basilisci, venenum mellitum, quo †marthecie præstigiarentur initio. Quia cum de omni consilio & ordinatione regni certificaretur, omnia in scripto redigens, Præposito Parisiensi direxit. Hoc facto commoto imperij exterminatore, reperiuntur fraus eius, quę regi illico declarant. Missis ergo apparitoribus, cõfestim captus, loris strictus, ad Prætorium in vigilia facti Dionysij ductus, accusatusque, hominę quid facinus, quod perpetrarat. Tali ergo iudicio condemnatus: Primò pelle bouis stratus, eiectis ex lictoribus, equos, crudis ipsorum distractus per ciuitatem Londinensem, vallatus quatuor tortoribus armatis, & effigiatis miserabaris, & pellicijs interpolatis, in proper antibus ciuium exprobrantur, maxillis eorum fuscinulisque illusus, in patibulo est affixus, vt sepultura

secundum Comitū iussa non recipere corpus eius, ita, vt præteuntes dicerent. Hiccine est Thomas Turbeuilla? Cui quidam versificator epitaphium scripsit, hoc modo.

Turbat tranquilla clam, Thomas Turbida villa.
Qui quasi primilla fuit, acclare esse facilla,
Cum fuit ante urbis est vbi scopa fieri bis,
Strates pelli bouis, fruit nunc Gallica quinis.
Terram turbauit Thomas, hac iuber reciuit.
Hinc cum se fr aiuit, quem bis, ter, equus decreuit,
Achitophel perit, aspera David modo quæ rit,
Thomam pependit Anglia, dum nunere pendit.

In vigilia sancti Andreæ, archiepiscopus clero, magnatibus, & populo apud Westmonasterium de substantijs suis, ad tuitionem regni, petijt rex sibi subsidium exhiberi. Et concessa est ei vndecima pars, à quibus anno præterito decima soluebatur. De quibus autem sextis, nunc verò septima est collata. Porrò archiepiscopus Cantuar. induxit sibi conferendum cum suffraganeis suis super hac re licentia, vna cum ratione, qua obtendebat regi decimam ecclesiasticorum bonorum. Quæ res quia obtata, quod minimè arbitrabatur, reclamauit eorum supplicationi, super his quæ tanta. Comitibus igitur ex eorum postulatione, misit ad eos quinque generalium magistrum, videlicet iusticiarium de Banco, & eos qui sub ipso erant, qui dicerent. Episcopi hæc dicit ea, quæ tibi & vestris non placent, neque acceptabo, sed festinanter desistere & velle me eis supplicando, habens quorundam pollicitationem vel certam concessionem. His autem auditis, archiepiscopus, cognito de loco suæ ordinationis, secessit, & ecclesiasticis bonis ad tempus, vel ad tuitionem regni, sustentandis. Interim missi ex alia quinquagenaria Cantuariæ suæ, & eos qui sub ipso erant, principium & diu, quæ præstolabantur. Ad quos omnibus his quæ est clausus quinquennio à proposito suo quod quoniam quæ concellerant decimam, ita rem reliquerunt.

Mense igitur Ianuario, rex suam petijt matrem Angliæ Reginam, ibique mense Februario, ingressus est Londinum, & in crastino Conceptionis beatæ Mariæ, magnum accepit parliamentum. Quod accepit hoc nomen pro eo, quod ad colloquia quotidie secedunt. Incæpit rex Eadwardus regnare. Natale sanctum apud Ipsuicum Albanum, præcedente festo apud Westmonasterium. Natalis sanctum apud Cantuariam, ita ordinatis solennibus in villa, quæ Cantuaria dicitur, destinandis, quæ sita est in Cantia, quæ est Archiepiscopi Franciæ & Alemanniæ, pro placitis concordiæ reformandis in crastino sancti

Hilarij

Hilarij congregatis apud Plummuthe. ccclij. nauibus cum ſuis appendicibus, domini Eadmundus frater regis, & Henricus de Lacy, Leiceſtriæ & Lincolniæ Comites, ſecundis velis per Armoricanum regnum verſus Burdegalim remigarunt. Vt autem appropinquarunt litus villæ ſancti Matthæi, gens villana, viſa tanta multitudine, rapientes quę ſua fuerant, fugerunt. Miſſiſque nuncijs ad eos, vt ſeregi Angliæ ſubmitterent, ſpatium conſultandi ſimulatè vſque ad horam diei ſextam, petierunt. Quo obtento, interim relicta bonorum ſuorum portatilium ſecum penitus aſportarunt. Quo viſo, gens Angliæ nacta terram, villam ingreditur, pauca bona quæ reperit, aſportando, vina confractis dolijs effundens, galeam vnam permaximam concremauit. Poſt hæc abbatiam ſancti Matthæi quamplures ingreſſi, eccleſiaſtica vtenſilia, cum capite eiuſdem ſancti ablato, ad dominum Eadmundum ducem exercitus contulerunt. Quæ omnia ſequeſtrata, fecit dominus Eadmundus viris eccleſiaſticis reſtaurari. VVallenſes verò fugientem populum perſequentes, apprehenſos aliquos occiderunt, domiciliaque multorum facibus ardentes, de ſuis ſpolijs exultarunt, ex quo in portum, quem le Breſt vocant, nauigarunt. Deinde ad ſanctum Gillemiſium de Boys tranſuecti, triginta de galeis, & alijs † vaſis aquaticis combuſſerunt, ibique diu morati ſunt, vſquequo defecerat illis potus, nec exire poterant de portu, commutante Zephyro flatus ſuos. Et clamauerunt ad dominum in tribulationibus ſuis, qui exaudiuit eos in miſericordijs ſuis multis, aperiens corda ipſorum, quaſi præcipiens, vt ſinguli in diuerſis locis foderent poſt theſaurum. Et factum eſt quaſi miraculum in illa die, foſſata terra quadam ſeminata & arata, quadam inculta & arenoſa, frumenti copiam in ciſtis & in arcis abſconditam repererunt. Pro quo deo gratias referentes, deſtinatum nauibus intulerunt. Eodem inſtanti, proſperato ventorum flatu, ad villam de Blayes peruenerunt, vbi dominus Eadmundus terram cum ſuo exercitu aſcendit. Deinde reuertentes vſque ad villam de Caſtilion, equos ſuos de nauibus eduxerunt. Vlterius verò verſus villam de Sparra adierunt, vbi oppidani obſeſſione diutina oppreſſi, Caſtrum Anglis reddiderunt. Interea nautica gens Angliæ, in vigilia Paſchæ, ciuitati Burdegali dederunt aſſultum, & occiderunt die illa circiter. xxx. viros iaculis baliſtarum. Die Mercurij, in hebdomada Paſchæ, Francigenæ ciuitatem Burdegalim ſimul clandeſtinè egredientes

† nauibus.

contra vesperum, confractis treugis, quas mutuò dederant & acceperant, Anglis in memore ciuitati vicino commorantibus, nihil huiusmodi meditantibus, prælium intulerunt. Quo compertò per exploratores, cõfestim milites animosi, sumptis armis bellicis, illis obuiam processerunt. Ciues verò, audito tubarum strepitu, visis paucis illis occurrentibus, æstimantes totum exercitum iam paratum ad pugnam fuisse, ciuitatem cursu velocissimo sunt ingressi. Inter quos duobus militibus aduersarios persequentibus, ciuitatem ingressis, †Maxima. ianua citò fuit clausa. † Reliqua pars Francorum foris permanens, gladijs est perempta. Duo verò milites supradicti, qui hostes persequendo ciuitatem fuerant ingressi, hostibus se reddere noluerunt, sed fortiter repugnãtes, maluerunt mori viriliter, quàm turpiter incarcerari. Igitur die Veneris illius hebdomadæ, inito consilio inter nauticam & militarem cohortem, iunctis viribus ciuitatem assilientes, fracto antemurali ciuitatis suburbium intrauerunt, stragem nõ modicam ingerendo. Quo viso, suburbani ædes suas proprias accendentes, intrà muros ciuitatis fugerunt. Affuit inter cæteros tunc quidam filius Belial, turbans totum exercitum, asserens Comitem de Arthois affore apud Langum cum nongentis equitarijs armatis. Qui relicta obsidione Burdegalensi, diuerterunt se illuc, & non inuento Comite, villulam explorarunt. Quę postea reddita fuit illis. Post quam, villam sancti Macharij sunt adepti, quam non diu post, per falsidicorum inanem superstitionem, nepharie perdiderunt. Mense Martij, primo die mẽsis, rex Eadvvardus apud Nouum castrum super Tinam, exercitum fortem adunauit, ad Scotorum iniuriam expugnandam, proponens eis tria: aut eius censuræ pati se vltro submittere, aut à terra sua exulare, aut ad campestre bellum se parare. Ipsi verò, præposito salubri consilio, prælium elegerunt. Die sancti Gregorij papæ, Cardinalis, Albanensis præsul, cum quibusdam nuncijs de Cambray regressus, apud Douoriam vẽtorum pulsu celeriter est euect'. Die dominica in Ramis palmarum, Cardinali apud nouum Templum Londini hospitante, lite mota inter suos & Templariorum scurras, occisus est nepos Cardinalis, vltro se immiscens. Ipse verò ad tempus iram deferens, vsq; Scotiam properauit, regi Angliæ Concilium de Cambray, quòd vel quale fuerit, ostensurus. Obierunt hoc anno domini Iohannes Romanus, Eboracensis archiepiscopus: Gilbertus de Clara, Comes Gloceſtriæ, post regem potentissimus regni in opere & sermone, immatura

morte

morte præreptus, iuxta patres suos meruit sepulturã. Et Rogerius Couentrensis & Lichefeldensis episcopus, iam grandæuus satisfaciens naturę, à mundi huius voragine est eductus. Cui successit V V. de Langtona, regis familiaris, in transmarinis partibus per regem Cardinali nuncius assignatus, à quo fuerat consecratus, priuilegiorum Cantuar. ecclesiæ in omnibus statu suo saluo. Eodem anno albæ tunicæ ordinatæ sunt. Eodem anno Iohannes rex Scotiæ, homagij fidelitatis suæ immemor, destinatis ad regem Francorũ nũcijs Gulihelmo sancti Andreæ, & Gulihelmo Dunkelensi episcopis. Iohanne de Sule, & Ingelramo de Vmfreuile militibus, rege Eadvvardo tunc existente in Flandria, clam contra regem Angliæ fœdus iniit, petens in affirmationem negotij matrimonium cõtrahi inter filium suum Eadvvardum, ac nobilem puellam Iohannã filiam Caroli germani regis Francorum; spondens se velle regem Angliæ totis viribus impugnare, & à guerra cum rege Franciæ impedire, sicut in scriptis inter vtrosque reges confectis plenius continetur. Per quos, vt in hanc consentirent proditionem, fuit inductus rex Angliæ à rege Scotorum, ignorans proditionem, cum auxilium petisset pro guerra sua instanter, & sibi responderetur in dubium, suspectum habens negotium, rogauit vt ob securitatem vsque ad finem guerrę suę castra tria, videlicet, Berwici, Edenburgiæ, Rokesburgiæ, traderentur in manus suas, quæ post guerram suam restitueret, si eos sibi comperisset fideles. Quod cum Scoti facere requisissent, rex de proditione eorum certior, cũ exercitu suo versus Scotiã progressus, disposuit eam vi subijcere, nisi ab ijs quæ referebãtur desisterent & quæ iam in opere ostendebantur se possunt legitimè excusare.

Bella parans Scotus, regno dolet esse natus.

ANno gratiæ. M.CC.xcvi. tertio Kalendas Aprilis, villa & castro de Berevvico, per magnificum regem Angliæ Eadvvardum captis, omnes ibidem inuentos Angli gladio occiderunt, paucis exceptis, qui ipsam villam postmodum abiurarũt. Hominum autem Scotorum promiscui sexus peremptorum, sexaginta milia referuntur. Octauo idus Aprilis, rex Scotorum Iohannes, pro se & Scotis omnibus, tenentibus terram in Anglia quamcunq; homagium debitum regi Angliæ reddidit per scripturam. Rege vero Anglorum apud Berwicũ, pro fortificatione fossarum ac murorum villæ eiusdẽ morante, Scoti, scilicet domini de Ros, de Meneteth, & de Alcelea

Comites, & dominus Richardus Syvvard, Gulihelmus de ſancto Claro, Iohannes Comyn, filius Iohannis Comyn, Gulihelmus de Moneref, & Radulphus frater eius, Barones, & alij quamplures milites, Angliam ingreſſi, villas de Correbrigge & Hechleſham combuſſerunt, homines, mulieres & paruulos, ſine delectu conditionis humanæ occidẽdo. Qui regreſſi in Scotiam vnà cum domino Roberto de Ketingham, quem rex Franciæ illo anno cingulo cinxerat militari, Caſtrum Patricij, Comitis de Dumbar, regis Angliæ conſtantis amici, tunc temporis cum eodem exiſtentis, acriter obſederunt. Ipſi autem in dicto caſtro cuſtodes, ſimulatè à rege Angliæ implorantes auxilium, interim dictum Caſtrum Scotis, in vigilia ſancti Georgij reddiderunt. Quo comperto, rex Angliæ in craſtino die duo millia coopertorum equorum, cum xl. vexillis, & multos pedites, ad prædictum caſtrum, pro oppreſſione huiuſmodi remouenda, mandauit. Hoc viſo, Scoti potentes, Comites & Barones remanſerunt, cæteri ad quinq; millia abierunt retrorſum. Quinto Kalend. Maij, rex Angliæ cum octingentis equis villam exiens ſupradictam, verſus caſtrum de Dumbar feſtinauit. Quo eodem die mane obſeſſo, prædicti cogitantes perſpicatius de ſua liberatione, dominos V Varenn. & V Varevvick Comites, & Hugonem le Deſpenſer, & alios de exercitu regis Angliæ maiores rogauerunt, vt dominum Robertum de Ketingham prędictum, ad regem Scotiæ pro ipſius conſilio requirendo poſſent licitè demãdare. Pro quo dominos Comitem de Meneteth, & Iohannem Comyn, filium Iohannis Comyn, Comitẽ de Badenavv, ipſa petitione primitus obtenta, in noſtratum manibus obſides tradiderũt. Qui dominus Robertus eodem die poſt prandium, cum equitaturis quingentis & quadraginta millibus peditum eſt regreſſus. De quibus dominus Robertus, & dominus Patritius de Graham, miles ſtrenuus, & filius domini Gulihelmi de ſancto Claro, qui vexillum domini regis Scotiæ deferebat, & alij ad minus decem millia ceciderunt in bello, equis viginti quater lucratis, cæteris in fugam ilico reuerſis, excepto domino Iohanne de Sumeruilla, qui tunc temporis captus fuit. Die verò craſtino, rege Angliæ villam de Dumbar appropinquãte prædictam, dicti tres Comites, & xxx. ad minus Scotorum milites, regi Angliæ, ſuæ regiæ voluntati, ſeque & caſtrum prædictum planctu lachrymabili reddiderunt. Poſt hæc infulam de Galevvay ſubintrans, fugientibus ſeu fugatis qui atria cuſtodirent, caſtra ſingula

viriliter

viriliter occupauit. Vterius verò progredientes ad Castrum Puellarum peruenerunt, quod velut inexpugnabile ad tutelam generosæ mulieres regni Scotiæ tradiderant. Hoc vt audiuit rex, disposuit turmas suas ad obsidionem illius. Nolentibus verò custodibus illud reddere, adhibitæ sunt machinæ, bellis emittentes lapides grandes, domos plures & culmina turrium dissipantes. Illis igitur custodibus, Castrum cum contentis regi Angliæ protinus reddiderunt. Quo in loco velut in thesauro principali territorij, insignia regalia regni Scotiæ sunt reperta. Quæ apud Vvestmonasterium in archiis regis sunt recondita & signata. Exinde mare Scotiam perambulans, regem Scotiæ, nominatum, deducentem ad vrbem Eboracum, villas sancti Andreæ & sancti Iohannis cum vicinis Castellis plenarie proprietati adiecendo, Regem Iohannem regno Scotiæ, tam omni defensionis militaris, in perpetuum, translationis beati Thomæ martyris, carcerem ac vincula exsolutus regi Angliæ fecit reddi, prout scripturam quam scripturam vide infra pene in fine libri. Et rex Angliæ Iohannes Baliol, qui fuit rex Scotiæ, in Turri Londinensi, omnibus comitibus & baronibus Scotiæ, bellica vi subactos, in Castellis variis, carcere tali custodiæ subiugauit. Igitur Eadwardus rex Angliæ per regnum quibusque Scotiæ insulis, ad villis & castellis, ecclesiisque non obtemperantibus, apud sanctum Eodmundum primates regni regnatos sui regni ad suum Parliamentum in Anglia in festo sancti Martini. A quibus nouum tallagium quæsiuit. Quo concesso est à ciuibus & burgensibus, bonagia ad denarios, à nundinis denarios sterlingos. Clerus quippe nihil omnino pro illo obtulit vel concessit. Quæ consuetudo in diuersis temporibus continuata, diuersimode imposita, sub voluntate grauis accipiendo. Interim fecit rex sigillari omnia ecclesiarum ostia horreorum. Quæ dum fierent, mandauit archiepiscopus bullam apostolicam, inhibentem sub pœna excommunicationis aliquam collectam ex ecclesiastica protegens rege vel quibuslibet aliis principibus dari per Archidiaconales basilicas diuulgari. Iohannes Comes de Warenna, Comes de Valentia, Comes de Penbroke, quem Hugo de Bigun, Comes de la Marche, ex coniuge sua Isabella, quondam regina Angliæ, reperit regis Iohannis genuerat, obiit anno Domini M.CC. & apud Vvestmonasterium est sepultus Kalend. Iunij, dominus Baraldus Cardinalis de Scotia rege suo facto emendis apud Vvestmonasterium ad Scaccarium dominis regis de Terris, super reportis sui occasu, ad regem Franciæ

marelli vnà

vnà cum Thesaurario domini regis Angliæ iterum transfretauit.
Hoc tempore, Comites Leicestriæ & Oxoniæ, dominus Eadmundus, frater regis Angliæ, in Vasconia, & Robertus de Veer in Anglia, soluentes generale naturæ debitum, ex præsenti seculo migrauerunt.
Illo quoque anno, fugato Comite de Arthois ab obsidione Burgi super mare per Comitem Lincolnienſem, accessit alius Comes famosus de Evy, ad villam de Belegarde, cum Præposito de Tolouse, vt receptam ibidem gentem Anglicam expugnaret. Inclusi verò Angli cum villanis, simulata fuga, latentibus insidijs apertas villæ ianuas dimiserunt. Comes autem, vt vidit neminem resistentem, in audacia mentis suæ ingressus est ciuitatem cum paucis, foris residuo exercitu permanente. Et surgentibus Anglis de insidijs, occurrit protinus Comiti vnus, baiulans lanceam, perforans latus eius similiter, & qui cum eo ingressi fuerant, gladijs cotruerũt. Insuper ciues suspenderant trabes, super quas crates & lapides grãdes posuerãt, super propugnacula muri, ad illaqueationem Francorum. Præpositus verò de Tolouse in elationem cordis super dextrarium fouea pertransiens, cum gladio nexus trabium amputauit, & repentè cupitis resticulis, allidente tota mole capiti filo, penitus est prostratus. Quo viso, cæteri fugam ineo subierunt.
Consimiliter Comes Hollandiæ, soluto fidelitatis suæ freno, quo regi Angliæ præannexus fuerat, dum regis Francorum obtemperare consilijs à propijs domesticis est occisus. Cuius filius & hæres Iohãnes, filiam regis Angliæ Elizabetha, sibi in matrimonio copulauit. Interea quædam nauis de regno Franciæ, sortita nomen regis Philippi, inter eoggones vtriusque terræ famosior atque maior, casu sibi exobuiantibus nauis Anglicis, & conflictum æternalium dantibus, mastas fuit, & in Sandwico portu requieuit. Illo etiam tempore, Comes Flandrensis à prisona Francorum liber egrediens, ad propriam redijt Comitatum. Cuius accessationis extitit ista causa. Ante initium huius guerræ pepigerant rex Angliorum & Comes prædictus, vt filius regis & filia Comitis legitimo matrimonio vniretur. Ideo eo præsente Comes, ad Francorum curiam erat abiturus. Requisitus, super huiusce modi contractu, respondit rei gestæ vinculum non posse dissolui. Timens autem rex Francie huiusmodi confœderationem sibi fore nociuam, cogitauit callide diuortium faciendum, præcipiens vt suis conspectibus & suæ curiæ præsentialiter filia traderetur. Cui alter, abhorrens excommunicationis sententiam

illatam

illatam in perturbatores matrimonij, respondit, postulata se minimè complexurum. Imperatur ergo liberali custodiæ corpus eius. Aderant tunc statim, qui manucaperent virum senem, respuente autem rege Francorum omnem manucaptionem pro eo. Videns Comes, non aliter quàm modo dicto euadere, prædictam filiam illis amaro animo commendauit, sicque liber egredi est permissus. Qui reuersus in terram suam, vocatis commilitonibus suis, iniuriã, quam pertulerat patefecit. Cui respondit plebs eius. Domine, mercatores sumus, & sine aduentatione Anglorum in Flandriam, & sine transitu Flandrensium in Angliam, negotiari profectualiter non valemus. Fiat ergo pax inter gentem vestrã & suam, cuius suffulti auxilijs, iniurias regis Francię illatas, et alias, si quas irrogauerit, aspernamur. His gestis per solennes nuncios regi Angliæ relatis, pollicitis securitatis vinculis, pax inter vtrumque populum per Angliam publicè acclamatur. Associantur ergo nuncij regis videlicet Thesaurarius de Scaccario & alij quamplures nobiles, adducturi obsides huius rei, datis Comiti ad inforciandã Castellã suam .vi. millibus librarum argenti. Die sancti Hilarij, celebrauit archiepiscopus Concilium suum, cum coepiscopis suis suffraganeis Londin. in ecclesia sancti Pauli. Quibus tractãtibus per dies octo super postulatione regia, non inuenerunt iter rectum, nec modũ exclusiuæ sententiæ, si aliqui vel quæsito colore, vel aliquo titulo quippiam contulissent, etiam si plurimi clerici, aulici, curialesque accessissent, qui postulatis consilium dederant & fauorem. Quæ omnia regi per episcopos, alios sue nuncios sunt relata. Qui statim mutatus in crudelem, pertersa regali æqualitate in tyrannidem, licentiatis suis famulis, obuientium clericorum religiosorumq; virorum, quasi modo hostili, equitaturas sibi arripere meliores, prohibitis insuper placitatoribus, in lege sua peritis, coram Baronibus de Scaccario, seu ante quemuis alium iustiarium secularé, pro personis ecclesiasticis allegare, ecclesiasticos ministros genuit sue pacis indignos. Mandauit etiam singulis ordinatis, sponte offerre sibi fructuum prouentuum quintam partem, aut ibidẽ cedere omnibus bonis suis. Huic mandato primitus obtemperauerunt quidam conforati, in curia regali prælati, in cura verò animarum Pilati manifesti, vt inducerent pari modo animos curatorum. Quo facto, seisita sunt protinus per manus vicecomitum omnia bona clericorum mobilia & immobilia, superlatorum secundum inuenta, atque fisco regio titulata, cum super-

† marcarum.

abundanti

abundanti molestia suis ablatis libertatibus, quas prędecessores reges, Christianitatis conseruatores, ecclesijs contulerant, authores bonorum. Et quod nequius est ferendum, appręciabantur ipsorum facultates, emptoribus quantocius exponenda, nec securi audebant clerici equitare, nisi in maiori cōuentu, ꝓpter militū in clericos violentiā, à rege licētia data. Sed & omnia bona archiepiscopi, mobilia & immobilia, capta sunt in manu regis. Ipse quidem sustinuit patienter. Igitur clero sicut supradictum est passo in corpore, passus est & rex in animo. Hinc dolor & metus omniū pręlatorum. Hi namque in perplexitate maxima constituti sunt, vt si quicquam concederent, sententiam excommunicationis incurrerent ipso facto, & si non darent, non effugerent immisericordes manus ipsorum prędonum. His madefactis aduersitatibus, pro se ipsis anxij, pro grege sibi commisso inconsolabiliter mœstificati, tanquam non habentes almoniam, ingruente fame, necessariò seculum repetere quæsierunt, protectionem regis facultatibus suis, raciocinio magno, redeptis. Et statim post hæc redierunt quidam nuncij de Vasconia, referentes, qualiter in quodam conflictu inter Anglos & Gallos, aduesperascente iam die, conserto, dilabente turba Vasconensium, soli equites Anglici resistentes ab hostibus cingebantur. Inter quos primicerius exercitus, Iohannes de sancto Iohanne captus, cum alijs cōmilitonibus circiter duodecim, Parisijs est adductus, applaudentibus de ipso Francigenis, prout quondam Philistinæ de Sampsone. In die sancti Matthiæ apostoli conuenientibus proceribus regni apud Sarefburiensem ciuitatem, proposuit rex quosdam de ipsis ad succursum gentis suę in Vasconiam destinare. Quod benignè annuerunt Barones, ita tamen, ipso rege cum eisdem, vno & eodē tempore, in persona propria transfretante. Sed non fecit.

Rex petit alta freta, recipit quem Flandria tetra.

ANno gratiæ Mccxcvij. congregatis archipræsule Cantuar. & quibusdam alijs coepiscopis suffraganeis suis apud sanctum Paulū Londini. xxvi. die Martij, iterum pro statu ecclesiæ consuluris, insurgentes protinus duo causidici, & duo de ordine Prædicatorū fratres, regale & temporale fauorem aucupantes, conati sunt argumentis probare clerum ipsi regi, in tempore belli, non obstante prohibitione apostolica, de suis facultatibus posse licitè subuenire. Insuper prohibito sub pœna incarcerationis, ne quis contra ipsum regem & eos, qui iam pridem suam protectionem quæsierant, excō-

municationis

munícationis ſententiã promulgaret, prouocatione facta pro ſe ad Romanã curiã & pro ipſis. Receſſerunt igitur omnes, oneratis ſuis cõſcientijs per archiepiſcopũ ſic dicente, ſaluet ſuã animã vnuſquiſque. Illo tẽpore, voce præconaria, proclamatũ fuit per Angliam, vt poſſeſſores lanarũ exponerent ipſas venditioni infra menſem, in ciuitatibus aſſignatis, alioqui, tanquã foriſfactura, cederent ipſi regi. Quæ quidem in die ſancti Georgij, quaſi modo prælocuto callidè congregatæ, pro foriſfactura regis in Flandriã ſunt tranſuectæ. His & aliis extorſionibus turbati Comites & Barones Angliæ, Parlea-
10 mentum ſuum per ſe in foreſta de VVyre, quæ eſt in Marchia, ſtatuerunt. In craſtino ſancti Botulphi, accedes rex ad VVeſtmonaſt. obtulit beato regi Eadvvardo, cuius meritis adquiſierat regalia regni Scotiæ, tribunal videlicet, ſceptrumq; aureũ, cum corona. In craſtino tranſlationis beati Thomæ martyris, citatis Comitibus & Baronibus regni Londini, mãdate rege ſuo Cõſtabulario & ſuo Mareſcallo, Comitib' Northfolchię & Herefordię, adunati populi corã ipſis apud S. Paulũ, adbreuiare quot equitaturas quiſq; poſſet inuenire ipſi regi proceſſuro ad bellũ. Reſponderunt ſupplicando, quatenus imperaret alicui alteri de domo ſua illud officiũ, eo quòd nõ
20 citari, imo rogati diuerterant ad eundẽ. Et diſplicuit ſermo iſte in oculis regis, aſſignatis interim duobus aliis militibus in huiuſmodi officio exequendo. Eodem tẽpore, admiſſo archiepiſcopo Cantuar. in gratiã regis, atq; reddita ſibi Baronia ſua, pridie Idus Iulij, ante magnã aulã regiã VVeſtmonaſt. eleuatus rex ſuper gradũ ligneũ cum filio ſuo & archiepiſcopo, necnon Comite VVarvvic. coram eo aſtante populo, erũpentibus lachrymis veniã de cõmiſſis humillimè poſtulauit, dicẽs ſe minus bene & trãquillè, quàm regẽ deceret, ipſos rexiſſe, portiunculas facultatũ ſuarũ, quas ſibi dederãt, ſeu quas miniſtri eius ipſo inſcio extorſerãt, ideo accepraſſe, vt iniurioſos hoſtium conatus, ſitientiũ ſanguinẽ Anglicanũ, ſumpta reipublicę par-
30 ticula, maſſa quietius poſſidenda, potẽtius expugnaret. Et addẽs, ecce expoſiturus meipſũ diſcrimini propter vos, peto, ſi rediero, ſuſcipiatis me velut in præſentia habeatis, & ablata omnia reddã vobis. Quòd ſi non rediero, in regem veſtrum meum filium coronetis. Hæc autem, archipręſule reſoluto in lachrymas, pollicẽte ſe fideliter obſeruare, totus populus fidelitatem extenſis manibus ſtipulantur. Abſentantibus interea ſponte præfatis Comitibus, vſqueq; eorũ petitio pro alleuiatione patriæ audiretur. Dixerunt quidã, non fore

†illac. proficuum regi in Flandriã transfretare, neq; ipsos sibi †illic seruitia, ab antecessoribus suis insueta, præbere, præsertim ipsis Scotis iã dudum more VVallensiũ, adhuc se præsente, recidiuatis ad pugnã. Postularunt etiã, allegata primitus cõmunitatis exinanitione, ne de cætero per Angliã tallagia vsurparet. Rursum, vt libertates contentæ in magna Charta, ac de foresta, in vsu ex tunc efficatius haberentur, & voluntarias super his inductas exactiones de cætero quasi in irritum reuocaret. Super quibus non protinus exauditi, cum indignatione recesserunt dicti Comites & Barones. Quo viso, rex instinctu vnitatis confouendæ, suasuq; victoriæ adquirendæ, articulos in prædictis Chartis contentos innouari, insuper & obseruari mandauit, exigendo pro hac concessione ab incolis octauum denariũ sibi dari. Qui mox concessus est ei à plebe, in sua tunc camera citrũstante. Petijt etiam à clero subsidium, qui respondit, se velle summo pontifici literas supplicatorias dirigere pro conferendi licentia obtinenda. Igitur datis inducijs inter regem & Comites, vt vniformes fierent, peracto consultationis tempore, & non præsentantibus se prefatis Comitibus conspectui regio, cernens ipse mora sua amicis suis in transmarinis partibus, eius aduentum †expectantibus, periculum imminere non modicum, in vigilia sancti Bartholomæi apostoli, paratis quingentis nauibus, cum coessenti populo, equitibus scilicet mille, ac ferme octingentis, peditibus verò quasi inæstimabilibus, ingreditur secundis velis turgida terga maris. Quo etiam die, accedentes præfati Comites & Barones, ad Scaccarium domini regis apud VVestmonast. prohibuerunt Baronib' loci illius, ne leuare facerent per vicecomites octonariũ denariũ à populo Anglicano, dicentes de cõscientia suorũ non emanasse, sine quorum assensu tallagiũ non deberet exigi, vel imponi. Comitibus itaq; & Baronib' pariter †cõglobatis, necnõ maioritati populi eis inclinante, factus est timor super habitatores patriæ, & imminẽte periculo, & fauore primatũ & magnatũ Angliæ, Eadvvardus filius regis, locũ eius tenẽs, patre absente, magnas Chartas de libertatib' & de foresta, ac quasdam alleuiationes de iugo patris sui Londini †renouauit, cõsilio senum vsus, easdẽ cõfirmante patre suo apud Gandauum. v. Id' Nouemb. Quo etiã tẽpore vastãtib' Scotis finitima regni Angliæ, et maiorem partem Northũbriæ incendentibus, duce Guilhel. VValleys milite. Concessus est Comitibus nouenarius denarius à vulgo, à clero verò denus, ad prædictorum pertinaciam reprimendam.

†præstolãtibus.

†cõfederatis

†relcuauit. reuocauit.

Rex autem

Rex autem transito mari, applicuit apud le Escluse, venitque ad Bruges, ciuitatem famosam. Quo pernoctante, præmunitus de insidijs Francorum, in crastino cautè exiuit villam prædictam, subintrando Gandauum. Medio quidem tempore, VVallenses comitantes regem Angliæ, coadunatis quibusdã prædonibus Anglicis, stragem ac prædam magnã, apud le Dam, Gandauum & alios locos regi Franciæ deditos, perpetrarunt. De quibus plures meritoribilem suspendio perierunt. Tandem acceptis indicijs, & concessis inter reges virtusque terræ, & sibi confœderatos ab Epiphania domini per biennium, rediens rex Angliæ de Flandria, † xij. Kalend. Aprilis, applicuit apud Sandvvicum. Obiit dominus Nicholaus de Longespey, episcopus Sarisburiensis. Cui successit magister Simõ de Gandauo, editus Londini, vir in arte Theologiæ peritus. † xi. Martij.

Pax noua formatur, hostis Scotus laniatur.

ANno gratiæ. Mccxcviij. accedente rege Angliæ ad VVestmonasterium quarto Kal. Aprilis, accensoq; igne vehementi in minori aula Palatij, flamma tecturam domus attingens, ventoq; agitata, abbatiæ vicinæ ædificia cum Palatio regio deuorauit. Rex inde profiscens, diuertit se ad Ebor. ducens secum Barones de Scaccario, & Iusticiarios de Banco, post festũ S. Trinitatis, Parleamentũ cum maioribus populi habiturus. Exinde se mouens, stipatus agminibus Comitũ, Baronũ, & militũ copioso, rebelles Scotos debellare curauit. Porro Scoti, tam tonsorati quàm laici, in vnũ cuneũ adunati, amplius quàm ducenta millia virorũ, mori aut pugnare fortiter sunt inuenti. Et cõmissum est bellũ terribile in die S. Mariæ Magdalenę, in cãpo, qui dicitur Faukirke. Et statim disgregati Scoti ceciderũt ex eis equites ducenti, pedites verò xl. M. & amplius, cæteris verò, ptinus in fugã conuersis, pluribus se in flumen demergẽtibus. Ex Anglis quidem ceciderũt Brianus de Iay, magister Templariorũ in Anglia, & quidẽ peditũ fermè triginta. In vigilia quoq; apostolorũ Petri et Pauli, Romæ pax, per dominũ papã Bonifacium, inter regẽ Angliæ & Franciæ, cõformatur, quæ non fuerat totaliter solidata. Illo quoq; anno, per præfatum papam, ad instantiam regis Franciæ, sanctus Ludouicus, quondã Franciæ rex, & tertius ante istũ. f. auus eius, claresc̃tibus miraculis, sanctorũ catalogo est ascriptus, et pridie Kal. Septẽbr. apud S. Dyonisiũ festiuius est trasl̃atus. Eodẽ etiã anno, Adolphus rex Alemãniæ, vacuã amicus fiduciam in se habẽtib' & c̃cipue, q̃ nequi' est dicẽdũ, regis Ang. pactũ puãicãs, orta dissensionis materia

inter se & Albertum filium Rodolphi, Ducis Austriæ, belloque indicto iuxta Moguntiam, corruit fauciatus, & regnauit idem Albertus pro eo. In die sancti Andreæ apostoli, factus est terremotus per triduum Romæ. Similiter in Anglia erat terremotus, in vigilia Epiphaniæ, in crepusculo diei illius. Cometa etiam apparuit in septentione, eminens radios lateraliter versus Orientem, velut ignitos, per tres dies post solis recessum, quod cædis magnæ ibidem in proximo futuræ fuit prognosticon. Dominica secunda quadragesimæ, cum magnatib' regni apud VVestmonasterium fecit rex recitari formam pacis bullatam per papam Bonifacium, tanquam arbitrum inter regem Angliæ & Franciæ ordinatū, & alias bullas statū suum tangentes. Cui assensum præbuit plebs omnis, & clerus. Quo facto, petierunt Comites, Barones, & Prælati, vt magnam Chartā de libertatibus, & illam de foresta, vnà cum deforestationis iam facta, ratificaret, & pro rato & grato haberet. Qui cōfirmatis duabus primis prædictis Chartis, super deforestatione roborāda obturauit aures, elongans se diuerticulo a eis, tanquam se fingens lōgius ire. Ipsi autem sese æstimantes, quasi derelicti cōtemptui, ad loca propria cum indignatione maxima redierunt. Obierunt viri magni cōsilij, dominus Humfridus de Bohun, Comes Essexiæ & Herefordiæ, & Gulielmus de Bello campo, Comes VVarwicensis, & magister Gulielmus de Luda, episcopus Elien. Post quem à maiori parte capituli electus est Prior eiusdem loci à residuis Iohannes de Langtona, Cancellarius domini regis. Dum verò agitata causa corā archiepiscopo Cantuar. & pluribus minus pro Priore terminata, appellauit Cancellarius ad apostolicā sedē, personā propriā muneri exponēdo. Et Prior licet nullatenus impeditetur à nōnullis, ipse iter est aggressus, causā ecclesiæ defensurus. Quibus in præsentia summi pontificis vnà cū procuratoribus illius collegij Elien. cōstitutis, ac virtute paris iure in manibus papæ resignato, ipse fauorabilis existens procuratoribus prædicti collegij, annuit eis gratiam eligēdi verum de abbatibus exemptis illius ordinis, nominatis abbatib' de VVestmon. de S. Eadmūdo, de S. Augustino, & de S. Albano. Quibus abnegantibus tantū oblatū, motus papa de improbitate ipsorū, transtulit episcopū Norvvic. in sedē Elien. & Priorē Elien. in sedem Norvvic. Defuncto; tunc temporis fratre Gulielmo Ottonino, archiepiscopo Dublinensi, in reuertendo de curia Romana, dedit papa eundem archiepiscopatum magistro Richardo de Feringes,

archidia-

archidiacono Cantuar. & domino Iohanni de Langetono, Cancellario Angliæ, dedit archidiaconatum prædictum.

Regi sponsa datur, quæ Margareta vocatur.

ANno gratiæ Mccxcix. Margareta soror Philippi, regis Francorũ, applicuit apud Douoriam in festo Natiuitatis beatæ Mariæ, quã post biduum rex Angliæ, authoritate summi pontificis, apud Cantuariam sibi matrimonialiter copulauit. Dominus Iohãnes de Baiol, rex Scotorum, per regem Angliæ in custodia tentus, de custodia egredi permissus, adiuit regem Francorum. Quo viso, & ipse milites egregios de Anglia, Iohannem videlicet de sancto Iohanne, & cæteros in carcere suo diu detentos, sub conditione quantocius liberauit. Hoc anno, corrupta insula Angliæ de falsa moneta, quæ dicitur Crokard & Pollard, in Natali sancti Stephani protomartyris fiebatur, id est, pro obolo habebatur. Hinc quidam Lathomi filius, considerans opera patris sui, dum fabricaret ecclesiam, metricè & eleganter dicebat.

Laude deconteris, nostris sterlinge gereris,
Crokar es, esque peris, fugias as ritè teneris.

Sub his quoque diebus Scoti se iterum parauerunt ad pugnam. Contra quos missus erat dominus Iohãnes de sancto Iohãne, forti stipatus agmine militari. Hoc etiã anno, Philippus rex Francorũ in manu forti ingressus Flandriã, cœpit debellare Flãdrenses, occupás villas & oppida eorũ, ipsum Comitẽ & eius filios acriter insequendo. Comes aũt iam grandæuus & imbellis, suiq; filij, ad ciuitatẽ Gãdauum fugerũt, sperantes eã inexpugnabilẽ esse. Interim gens Pharisaica verè, quia in se diuisa, iuxta domini sententiã, desolatione digna, quippe quæ aliquãdo regi Angliæ se submittẽtes, aliquãdo naturali Comiti adhærentes, demũ spreto & relicto proprio dño, regi Francorũ, hosti in capite, se miserrimè reddidetunt. Igitur ingruẽte terrore regis Francorum, in desperationem lapsi Comes & filij sui, Carolo regis Francorum germano sub iurisiurandi conditione ne incarcerarẽtur, nec exhæredarẽtur, inter angustias miserimè se dederunt. Cui pacto contradicens rex Franciæ ipsosq; carceri concitò manciparos, ac subuersis ciuitatũ propugnaculis, quæ cõtra se nouerat rebellasse, sub nouis eos, vtpote proprius dominus, coegit legib⁹ militare. Illis etiam diebus, dominus papa, fidei & orationum quæ erant beati Petri oblitus, assumens quæ non erant eius, tam auṙũ videlicet à viduis & orphanis quàm argentũ, non viduis & orphanis,

sed militibus bellicosis illuti erogare curauit, contra schema quorundam Cardinalium, eos denique degradando, & contra regem Siciliæ guerram mouendo. Sed dicti regis †exercitus, de galeatis turmis domini papæ multa millia virilitèr necauerunt. Sed eodem quoque anno, rex Thartis, & rex Armeniæ, & rex Georgianorum, congregato maximo exercitu, qui fuerunt decies centena millia: & quadraginta millia in equis, inuocato contra Saracenos Christi adiutorio, dimicarũt. Et cæsi sunt ex Saracenis, inimicis Crucis Christi, apud Alapiam, Alachemaia, Gazaram, & Damascum, plusquã ducenta & quadraginta millia virorum, in vltionem sanguinis Christianorum, effusi apud Acon & Tripolim, & cætera loca sancta. Horum autem Tartarorum, vt fertur, miraculosa conuersionis extitit causa. Regis Tartarorum, magni Cassam frater, Paganus, adamauit filiam regis Armeniæ Christianam. Quam à patre petiit in coniugem sibi dari. Rex autem Armeniæ noluit adquiescere petenti, nisi gentilitatis deponeret errorem, & fieret Christianus. At ille præualẽs viribus, diuitijs, & potentia, sibi intulit minas belli. Et alter, accepto consilio, quòd meliores sunt nuptiæ quàm pugnæ, annuit postulatis, quærendo assensum puellæ. At illa parcere volens multitudini, & pro salute gentis suæ, velut Hester altera, se offerens, consilaque in domino, vtrò cessit. Denique fuscitata inter eos prole masculini sexus, inuentus est hispidus & pilosus, velut vrsus. Quo patri oblato, dixit non esse suum, eumque statim iussit igne cremari. Mater verò renitens & contradicens, sibi petiit infantem dari. Quo accepto, multum gauisa, iussit ipsum baptizari, & statim post trinam immersionem in sacro fonte, cecidit omnis villositas de infante, & apparuit lenis & pulcherrimus puerorum. Hoc viso, credidit pater, & domus eius tota. Hoc itaque anno, Iohannes Comes Holandiæ, gener regis Angliæ, hausto veneno per suos familiares, proh nefas, & affines sibi dato, occubuit. Cuius relicta, negata sibi dote sua, ad thalamum remeauit paternum. Sub hoc etiam anno, fratres, qui dicuntur Minores, seu quòd latius publicatur & nequius comprobatur, totius doctrinæ exploratores ad illicita legis suæ aspirantes, obtulerunt summo pontifici quadringenta millia de Florenis aureis, et pecuniam multam nimis, pro terris, prædijs, redditibusque licitè obtinendis. Quibus dominus papa. Vbi est (inquit) illa vestra pecunia? Et illi dixerunt. In manibus mercatorum. Et datis fratribus inducijs trium dierum responsionis habendæ, absolutis mercatoribus à depositi

†satellites.

†ternam.

positi custodia, precepit dominus papa sub interminatione anathematis pecuniam ipsam eius necessitatibus custodiri. Respondit que fratribus, regulam sancti Francisci canonizatam, se nolle sensu aliquo violare, nec fratres ab ea aliquando declinare, sed secundū eam dirigere semper debere. Sicque factum est, quod iniustius adquisierunt, æquissime amiserunt. Hoc anno ventus vehemens & damnosus prostrauit arbores, ædificia, & campanaria multa in regno Angliæ per loca diuersa. Obiit dominus Henricus de Nevverk, archiepiscopus Ebor. Et dominus Oliuerius, præsul Lincol. vir probatę vitæ, die sancti Bricij, spiritum inter verba orationis efflauit. Eodem anno, in translatione sancti Thomæ martyris Cantuar. venerunt nuncij papæ, regem rogantes, vt Iohannem, quondam regem Scotiæ, suæ liberaret custodiæ, spondentes quod regem & regnum ab omni, quod per hanc liberationem posset contingere periculo preseruaret. Quorum petitioni rex condescendens, nuncijs papæ liberauit eum, quem translatum in terram Balioli, quem habuit in regno Franciæ, reliquerunt sub certorum custodia prælatorum.

Charta sigillatur, violens anathema probatur.

ANno gratiæ. Mccc. in vigilia Paschę, quinto Idus Aprilis, moneta, quæ dicitur Pollard, & † Crokard, & aliæ falsæ monetæ per Angliam prohibentur. Kalend. Iunij regina Angliæ peperit filium suū primogenitum apud Brothereſtone, & Thomas dictus est. Rex duxit exercitum contra Scotos, & dum appropinquaret eis, dilapsi sunt ab eo, de quibus plures quàm quadringenti homines sunt perempti. Eodem verò tempore accessit dominus archiepiscopus Cātuarien sis ad regem, deferens ei mandatum apostolicum, ne Scotos, suæ protectioni submissos, vlterius præsumeret debellare. Quo audito, rex in Angliā est reuersus. In octauis sancti Hilarij, tenente rege Parleamentum suum Lincolniæ, conquesti sunt Comites, & Barones, de tortuosis & violentis deprædationibus, vndique per ministros & familia regis factis. Rursum petierunt, vt libertates, in magna Charta contentæ, ex tunc in suo robore primitiuo in perpetuum perdurarent. Item postulauerunt, vt deafforestationes, pro quibus angustiabantur omnes diuites plebis, à rege sæpius concessas, sed hactenus opere non completas, remota vlteriori dilatione, fieri inberet decretas. His & quibusdam alijs articulis instantissimè à rege postulatis, procrastinatis quampluribus diebus, demum videns rex quòd non desisterent ab inceptis, nec adquiescerent sibi in

† Cokeden.

necessitatibus suis, respondit se esse paratum concedere, & ratifica-
re petita, & si qua alia quoquo tempore poscerent, vel ducerent cõ-
firmanda. Renouatæ sunt igitur Chartæ de libertatibus, & de fo-
resta, sigilloque regio munitæ, in vno quoque Comitatu per An-
gliam deferuntur. Quibus coram populo diuulgatis, violatores ea-
rum maiori excommunicatione dominus archiepiscop. Cantuar.
cum cæteris coepiscopis, innodauit. Porro pro hoc confirmationis
effectu, concesserunt Comites & Barones regi quintam decimam
partem bonorum suorũ mobilium, in festo sancti Michaelis, proxi-
mo tunc futuro. Sed Robertus archiepiscopus Cantuar. pro clero
nihil voluit concedere, neque de temporalitate annexa ecclesiæ, si-
ne licentia summi pontificis speciali. Rex dedit Eadvvardo filio
suo principatum VValliæ, quod VVallensibus multum placuit, eò
quòd & in VVallia natus esset, similiter & Comitatum Cestriæ.
Concordati itaque rex & Barones, ordinauerunt domino papæ ele-
gantem epistolam, signatam centum sigillis, petitoriam, vt ius An-
glorum in regno Scotiæ ab initio habitum, iustè protegeret, & fal-
sis suggestionibus periuratorum Scotorum aurem minimè incli-
naret. Vt habetur in anno sequenti. Obiit dominus Eadmundus,
Comes Cornubiæ sine liberis eodem anno, relinquens proximum
hæredem regem Anglorum, Eadvvardum.

Nominat Eadmundum, natum regina secundum.

ANno gratiæ M.ccc.quinto die Augusti, die sancti Osvvaldi re-
gis & martyris, regina Angliæ Margareta apud VVodstock fi-
lium edidit secundum, quem Eadmundum nominauit. Hoc anno
dominus papa decimam omnium bonorum ecclesiasticorum in
regno Angliæ per triennium vsurpauit. Porro illis diebus sal terræ,
& caput vulgi, in magnam hydropisim ceciderunt. Quanto enim
plus pecuniam, laumorem nequam, hauriebant, tanto ampliùs eam
sitiebant. Et quod iste de temporalitate, non sponte sua imminutã,
reliquerat, ille non coactus de spiritualitate contaminatum carpe-
bat. Sedit ergo in tristitia fidelium ecclesia, deducta per vocales tu-
tores suos miserabiliter sub tributo. Sub eodem quoque tempore,
ducente rege Angliæ exercitum cõtra gentem Scotorum, princeps
VValliæ Eadvvardus, regis filius, cum agmine suo bellicoso pro-
greditur ante eum. Sed quia nihil magnificum, vel laude dignum,
vix nomine Scotorum resistẽte, peregerant, noster calamus breui-
ter pertranseat. Hæc dum agerentur, misit rex Franciæ abbatem de

Compine,

Com pine, & quosdam alios secum, postulans pacem Scotis, vocans eos amicos suos. Qui, non audito pro libitu respõso, ad propria remearũt. Hoc anno, orta est dissensionis materia inter papam & regem Franciæ, vtroque confidente de sua potentia magna, ita vt dominus papa diceret nuncio regis Frãcorum, Petro de Flote, nos habemus vtramque potestatem. Et ille pro domino suo respõdit. Vtique domine, Sed vestra est verbalis, nostra realis. Et in tantam exarduit ira domini papę, vt diceret mouere se velle contra eum cœlum & terram. Dominus VValterus de Langtona, episcopus Cestriæ, & Thesaurarius Angliæ, apud dominum papam super variis facinoribus, & facinorosis criminibus grauiter diffamatus, responsurus in propria persona super eisdem, coram summo pontifici citatur. Qui exhausta in curia non modica pecunia, quoniam nouerant ipsum præ multis bouem valdè pinguem, tamen parum profecit. Remissus namque fuit ad archiepiscopum Cantuar. vt ipse in absentia sua, per certas personas purgationem sumeret accusati, & per eundem VValterum, negotij † inscium, rescriberet summo põtifici, quid gestum fuerit, quidue factum. Quid plura? Sumpta purgatione sua per archiepiscopum à laicis & ciuibus bonæ opinionis super aliquibus criminibus, & à viris religiosis magnæ famæ de reliquis, prout decuit hos & illos cognoscere, ad papam iterum est reuersus. Papa autem intelligens purgationem episcopi sagacé & ordinatam per Archipræsulem sibi missam, episcopum VValterum famæ pristinæ restitutum cum vberiori gratia remisit ad propria. Porro miles qui eum accusauerat Iohãnes, post non multum temporis, & ipse super homicidio & alijs facinoribus accusatur. Conscius vero sibi vendicat ins ecclesiæ. Qui & si sit vxoratus, ait se diaconum fuisse priusquam eam duxisset. Tandem condemnatus, carceri episcopali liberatur, in quo per dies quinque nec amplius superuixit. Sumat sibi ex eo speculum malitia laicalis, viros ecclesiasticos accusare, Obierunt hoc anno Elienſis & VVigornienſis episcopi, & electi sunt duo monachi in loco ipsorum. Qui non inuenientes gratiam consecrationis ab archiepiscopo Cantuar. ad sedẽ apostolicam profecti sunt. Quo cum peruenissent discusso electionis vtriusque ordine coram papa, electio Prioris Elienſis est confirmata, VVigornienſis autem monachi penitus est quassata. Dedit ergo dominus papa episcopatum illum cuidam de ordine fratrum Minorum. Eodem anno papa Bonifacius per Scotos informatus,

† certitudine

regi

regi Angliæ literas ſuas direxit, aſſerens regnum Scotiæ ad ius Romanæ eccleſię pertinere, regemque Anglię ſubiectionem eius vendicare contra deum & iuſticiam, & in pręiudicium ſedis apoſtolicę, rationes allegans ſubſcriptas. Primo quia cùm rex Henricus, pater iſtius, auxilium obtinuiſſet in bello ſuo contra Simonē de Monte forti à rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet aut debitè petitum aut præſtitū putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit, non ex debito auxilium recipiſſe, ſed ex gratia ſpeciali. Idem ad coronationem huius regis vocatus per literas, vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolennijs tanquam amicus exhiberet, non venit ex debito, ſed ex gratia ſpeciali. Inſuper pro terris de Tindale & Penreth, in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet, eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris, tantum in Anglia ſitis, non vt rex Scotiæ nec pro regno Scotiæ, fidelitatem eādem exhibuit, quia palam coram populo proteſtatum erat, quòd pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere nō debebat. Item quòd prædictus Alexander rex reliquit puellam hæredem, nomine Margaretam, neptem regis Angliæ, tunc minoris ætatis, cuius cuſtodia non ad regem Angliæ, velut ad dominum ſupræmum peruenit, ſed ad certos eiuſdem regni Scotiæ proceres, ad hoc electos. Redarguebat etiam papa regē, eò quòd poſt mortē dicti Alexandri regis, Scotos tāquam acephalos & ducis ſuffragiū non habentes, ipſos per vim ſibi ſubiugauit & metum, in præiudicium & grauamen non modicū Romanæ eccleſiæ. Adiſciens quòd cum dominus papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Angliæ cauſa ſolutionis decimæ, vel etiam pro quauis alia cauſa rationabili, & huius legatio literis & priuilegio ſpeciali apoſtolicæ ſedis ad dictum regnum Scotiæ ſe non extendat. Reſiſtendum eſt & obſtandum huiuſmodi legationi, prout tempore fœlicis recordationis Adriani contigit euidenter. Nam legatus ipſe ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admiſſus non extitit, donec per literas apoſtolicas ſpeciales, ſibi legationis officium fuit in eodem commiſſum. Item addidit quòd idem regnum per beati Petri apoſtoli venerandas reliquias non ſine ſuperni dono muneris conuerſum extitit ad fidei catholicæ vnitatem. Et qualiter in antiquis temporibus Eboracen. archiepiſcopus, qui tunc erat, mota per eum ſupra iure Metropolitano, aduerſus prælatos Scotiæ,

queſtione

questione, pro se nequiuit sententiam obtinere. His propositis mouit regem, dominus papa per literas suas, quòd episcopos abbates electos, & omnes alios regni Scotiæ quos detinebat captiuos in carcere liberè abire permitteret, & quòd officiales suos de regno Scotiæ memorato reuocaret, quos in præiudicium, iniuriam, & graue scandalum fidelium populorum, & oppressionem iustorum in dicto regno statuerat, et ordinauerat, ita quod acceptior et gratiosior fieret deo, & fauorem apostolicæ sedis in hoc sibi adquireret plenius. Et si in eodem regno Scotiæ, vel aliqua eius parte, ius aliquod habere se asseret per procuratores & nuncios, ad hoc specialiter cõstitutos cum omnibus iuribus & munimentis, huiusmodi negotiũ tangentibus, ad sedem apostolicam destinaret, super præmissis plenè complementum iusticiæ recepturus.

Papa mandat archiepiscopo Cantuar. quòd præsentes Regi Angliæ literas, quas sibi mittit pro Scotia.

BOnifacius episcopus, seruꝰ seruorum dei, venerabili fratri archiepiscopo Cantuar. salutem, & apostolicam benedictionem. Frequens & inculcata fidedignorum assertio, ac famæ diuulgantis eloquium nostro patefecerint auditui, excessus, molestias, turbationẽ, damna, iniurias, & iacturas per charissimũ in Christo filium nostrũ Eadvvardum, regem Angliæ illustrem, & officiales, ac gentem ipsius contra regnum Scotiæ, ac prælatos, & clericos, & personas ecclesiasticas, religiosas, & seculares, necnon ecclesias, monasteria, & alia religiosa loca, & habitatores & incolas dicti regni, & bona eorum etiam attemptata. Nosque nolentes, sicut nec debeamus, talia sub dissimulatione transire, regem ipsum per literas nostras, quas tibi mittimus, per ee præsentandas eidem, seriosas, hortamur faciet, vt episcopos, clericos, & personas ecclesiasticas dicti regni, quos adhuc tenere dicitur captiuatos, restitui faciet pristinæ libertati, & officiales reuocet quos in eodem regno asseritur posuisse, atque ad presentiam nostram suos mittat procuratores & nuncios, cum omnibus iuribus & munimentis suis, si crediderit in præfato regno, vel aliqua eius parte ius aliquod se habere. Nihilominus lites, questiones, & controuersias quaslibet, inter ipsum regem & prælibatum regnum Scotiæ, ac prælatos, clericos, & personas seculares, eiusdem regni subortas, & quæ possunt in posterum ex quibuscunque causis præteritis exoriri, totumque negotium ad decisionem & determinationem sedis apostolicæ, per dictas nostras reducimus literas,

& etiam

& etiam reseruamus ac determinus irritum & inane si secus scienter vel ignoranter à quoquam in hac parte contigerit attemptari. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta in virtute obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab administratione spiritualium & temporalium districtè præcipiendo mandamus, quatinus præfatas literas nostras eidem regi, sublato dilationis obstaculo, repræsentas, ac ipsum ad ea quæ sibi scribimus, vt in exhortationibus acquiescat efficaciter animes & induas. Diem quoque quo sibi prædictas præsentaueris literas, & quicquid feceris, quidue ipse responderit & fecerit in hac parte nobis per tuas literas patentes, harum seriem continentes, fideliter & seriosius intimare procures. Datum Anagnini, iiij. Kalend. Iulij, pontificatus nostri, Anno quinto.

Literæ missæ regi Angliæ Eadvvardo Primo, per Bonifacium papam, quòd regnum Scotiæ pertinet ad ecclesiam Romanam.

BOnifacius episcopus, seruus seruorum dei, charissimo in Christo filio Eadvvardo, regi Angliæ illustri, salutem, & apostolicam benedictionem. Scimus fili & longo iam temporis spatio, magistra nos rerum experientia docuit, qualiter erga Romanam matrem ecclesiam, quæ te genuit in visceribus charitatis regiæ deuotionis affectans exuberat reuerentiæ zelus vigeat, quodque propitus, & sedis eius veris obtemperas, beneplacitis acquiescis. Quamobrem, firmam spem gerimus, plenamque fiduciam obtinemus, quod regalis sublimitas verba nostra benignè recipiat, diligenter intelligat, efficaciter prosequatur. Sane ad celsitudinem regiam potuit peruenisse, & in quæ libro memoriæ nequaquam ambigimus contineri, qualiter ab antiquis temporibus, regnum Scotiæ pleno iure pertinuit, & adhuc pertinere dinoscitur ad ecclesiam supradictam: quodque illud sicut accepimus, progenitoribus tuis, regni Angliæ regibus, fuit tibi feudale non existit, nec existit. Qualiter etiam claræ memoriæ Henricus rex Angliæ, pater tuus, tempore discordiæ siue belli inter ipsum & quendam Simonem de Monte forti, suosque fautores & complices suscitatæ, à recolendæ memoriæ Alexandro eiusdè Scotiæ rege, ac ipsius Henrici genero auxilium sibi petit exhiberi. Et ne huiusmodi auxilium iure cuiuslibet subiectionis aut debiti petitum, seu præstitum notaretur, præfatus Henricus eidem regi Scotiæ suas patentes duxit literas concedendas, per eas firmiter recognoscens prædictum auxilium recepisse, vel se recepturum dum taxat

de gratia

de gratia ſpeciali. Præterea cum ſucceſſu temporis prefati regis Scotię, tui ſororij, tũc viuẽtis, in tuę coronatiõis ſolẽnijs habere preſentiã affectares, ſibi p̃ tuas patẽtes tenere lras curaſti, q̃ in ipſis ſolẽnijs ei habere preſentiã nõ ex debito, ſed tantũ de gratia intendebas. Et cũ etiã rex ipſe p̃ Tindalię ac de Poynerre terris, in regno Anglię poſitis, ſe ad tuã præſentiã perſonaliter contuliſſet, tibi fidelitatẽ ſolitam impenſurus, idem in præfatione fidelitatis huiuſmodi, multis tunc præſentibus, viuæ vocis oraculo, publicè declarauit, quòd pro terris eiſdẽ, ſitis tantũ in Anglia, non vt rex Scotię, neq; pro Scotiæ regno fidelitatẽ exhibeat eandẽ, quinimo palã extitit proteſtatus, quòd pro regno ipſo tibi fidelitatẽ præſtare ſeu facere aliquatenus non debebat, vtpotè tibi penit' non ſubiecto. Tuq; ſic oblatã fidelitatẽ huiuſmodi admiſiſti. Et tua quoq; non creditur excidiſſe memoria, qualiter eodẽ rege Scotiæ de medio quondã ſublato, Margareta puella, neptè tua, tunc minoris ætatis, hærede ſibi relicta, non ad te vel tuos ad dominũ p̃uenit cuſtodia regni memorati, ſed certi eiuſdẽ regni proceres, ad eius cuſtodiam extiterunt electi, quodq; poſtmodũ diſpenſatione ab apoſtolica ſede obtenta ſuper matrimonio cõtrahẽdo inter dilectũ filiũ nobilẽ virũ Eadvvardũ natũ tuũ, & Margaretã prędictã dũ viueret. Si ad id procerũ dicti regni accederet vel haberetur aſſenſus, tu eiſdẽ p̃ceribus per tua ſcripta cauiſſe dinoſceris, priusq̃ vellẽt huiuſmodi matrimonio cõſentire, q̃ regnũ ipſũ peni tus liberũ, nulliq; ſubiectũ, ſeu quouiſmodo ſubmiſſũ in perpetuũ remaneret, quòdq; in priſtinũ ſeu talẽ ipſius ſtatũ reſtitueretur omnino, ſi ex huiuſmodi matrimoniq cõtrahendo liberos nõ extare cõtingeret, ac nomẽ & honorẽ vt pri' pariter retineret, tàm in ſuis ſibi ſeruandis legibus, & præficiendis officialibus dicti regni, quàm Parliamentis tenendis tractandis cauſis in ipſo, et nullis eius incolis extra illud ad iudiciũ euocandis. Et quòd in tuis patentibus literis inde confectis hæc plenius & ſerioſius continerí noſcuntur. Præfata inſuper Margareta de præſenti luce ſubtracta, & tandẽ ſuper ſucceſſione dicti regni Scotiæ ſuborta diſſenſionis materia inter partes ipſius regni proceres, metuentes ſibi dictoque regno poſſe occaſione huiuſmodi præiudicium generari, nõ aliter ad tuam preſentiam extra ipſius accedere limites voluerunt, niſi per te patenti ſcripto cauereturr eiſdem, quòd id non fiebat ex debito, ſed ex gratia ſpeciali. Quòdque nullum exinde ipſius regni libertatibus poſſet diſpendium immitere. Et licet (vt dicitur) ſuper ſtatu eiuſdem regni Scotiæ ac eius prius habita libertate, regno ipſo tunc

carente præsidio defensoris, per ipsius regni proceres, tunc velut acephalos, & duos vel aurigæ suffragium non habentes, siue per illum, cui præfati regni regimen licet indebitè diceris commisisse, cõtra morem solitũ aliqua fuerint hactenus innouata, ea tamen vtpotè per vim & metũ, quę cadere poterant in constantem elicita, nequaquam debent de iure subsistere, aut in eiusdem regni præiudicium redũdare. Cæterum nobis nullatenus venit in dubium, quin potius certi sumus, quòd cũ apostolicæ sedis præcellés authoritas per suas literas in Angliæ ac Scotię regnis simul alicui legationis committit officium exequendum, vel pro quauis causa, quã rationabilem reputat, decimæ solutionem iudicit, huiusmodi apostolicæ literæ ad præfatum Scotiæ regnũ se aliquatenus non extendunt, speciali prædictæ sedis priuilegio Scotis indulto penit' obsistente, probt tẽpore felicis recordationis Adriani papæ prędecessoris nostri, tũc S. Adriani diaconi Cardinalis, & per ipsi' sedis literas simul in regnis ipsis legati, cum quo familiariter tunc eramus, cõtigit euidenter. Nã legatus ipse ad præfatũ regnũ Scotiæ aliquatenus admissus non extitit, donec per literas speciales apostolicas, sibi legationis fuit cõmissum officium in eodem. Præterea nõ scire potest regia celsitudo qualiter regnum ipsum per beatæ Andreæ apostoli venerãdas reliquias, nõ sine supernì numinis grandi dono atquisitũ, & conuersum extitit ad fidei catholicæ vnitatẽ. Qualiter etiam antiquis tẽporibus Ebor. archiepiscopus, qui tunc erat, mota per eum super iure Metropolitico aduersus prælatos Scotiæ questione, in qua dictum antiquitas fuisse commemorat. Memento quod sumus tui, vt cætera quę inde sequuntur silentio relinquamus, pro se sententiam obtinere nequiuit, quamuis alia plura & varia, quæ in hac parte rationabiliter proponenda se offerunt, ex quibus ad hæc tibi scribenda mouemur, præteream calamus, ne in defensan sensibus regijs tæditum generet. Hæc profecto (fili charissime) infra claustra pectoris solicitè considerare te conuenit, & attendere diligenter, ex quibus nulli in dubium veniat, regnum Scotiæ præfatum ad præfatam Romanam ecclesiam pertinere, quod tibi nec licet nec licuit, in ipsius ecclesiæ ac multorum præiudicium, per violentiam subiugare, tuæq; subijcere ditioni. Cum autem fœtor habet fide digna, & nostris iam plures auribus inculcauerint, fama quę præcurrentis affatibus dum legitur, tu præmissa (vt dubitas) non attendens, neq; debita cõsideratione discutiens, & ad obtrudendum & subiugãdum ditioni regio

regiæ regnum ipsum, tunc regis auilio destinatum, vehementer aspirans, & tandem aliud interim potentiæ tuæ vires, venerabilibus fratribus nostris Roberto Glasguensi, & Marco Sodorensi episcopis, & nonnullis clericis, & alijs personis ecclesiasticis dicti regni (vt dicitur) capti & carceralibus vinculis traditis, quorum aliquos (sicut asseritur) squalore carceris violentis extinxisti. Ac etiam occupatis castris, & (prout fertur) non asseris, aliisque religiosis locis quamplurimis diruptis, seu destructis, ac damnis grauibus eiusdem regni habitatoribus irrogatis, in eiusdem regni partibus officiales regios posuisti, qui prælatos, cæteros clericos, & ecclesiasticas ac etiam seculares dicti regni personas, multimodis perturbare molestijs & afflictionibus varijs, & diuersis impetere non verentur, in diuinæ maiestatis offensam, sedis memoratæ contemptum, regiæ saluti & famæ dispendium, iuris iniuriam & graue scandalum fidelium plurimorum. Regalem itaque magnificentiam rogamus & hortamur attentè, ac obsecramus in eo, qui est omnium vera salus, quatenus solerter attendens, quòd ex debito pastoralis officij nostris humeris incumbentis, ad conseruanda & gubernanda sollicitè bona iuraque omnia ecclesiæ supradictæ teneamur, quodque homini plusquam deo deferre non possumus, nec debemus, prælictos episcopos, clericos, & personas ecclesiasticas, quos adhuc carcer regius tenet inclusos, pro diuinæ & apostolicæ sedis, ac nostra reuerentia (sublato difficultatis & dilationis obiectu) benignè restitui facias pristinæ libertati, dictosque officiales de regno Scotiæ reuoces memorato. Sicque in hijs prout speramus & cupimus, promptis & efficacibus studijs habiturū, vt apud cœlestem regem pro minimis grandia rependentem, non immeritò reddaris acceptior, gratior haberis, & præter laudis humanę præconium tibi proindè prouenturum, apostolicæ sedis fauore & gratia possis vberius promereri. Si verò in eodem regno Scotiæ, vel aliqua eius parte ius aliquod habere te asseris, volumus quòd tuos procuratores & nuncios ad hoc specialiter eōstitutos cum omnib' iuribus & munimentis tuis, huiusmodi negotium contingentibus, infra sex menses à receptione præsentium numerādos, ad nostram præsentiam mittere non omittas, cùm parati sumus tibi tāquam dilecto filio plenè super præmissis exhibere iusticię complementum, & iura (si qua habes) inuiolabiliter obseruare. Nos enim nihilominus extunc lites, quæstiones, & controuersias quascunque, interim denique & regnum

Scotiæ, ac prælatos, ulteriores, & personas seculares ciusdē subortas, & quæ possunt in posterum ex quibuslibet causis prædictis exoriri, totumque negotium prædicta contingens, aut aliquod eorundem, ad cognitionem & determinationem sedis eiusdem, præsentium tenore reducimus, & etiam reseruamus, decernentes irritum & inane, si secus scienter vel ignoranter à quoquo in hac parte cōtigerit attemptari. Datum Anagniæ, quinto Kalendas Iulij, Pontificatus nostri Anno quinto.

Certificatio archiepiscopi, domino papæ missa, super negotia Scotiæ.

Sanctissimo in Christo patri, & domino suo reuerēdo, si placet, domino Bonifacio, diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ summo pontifici, suus filius deuotus Robertus, permissione diuina Cantuariensis ecclesiæ minister humilis, pedum oscula beatorum, cum promptitudine iuxta posse parendi mandatis papalibus ac præceptis. Mandatum sanctæ & reuerendæ paternitatis vestræ sub Bulla plumbea nuper recepi, tenorem continens infra scriptum. Bonifacius episcopus. &c. Frequens & inculcata fidedignorum. & cæt. de verbo ad verbum recitando totam Bullam proximo præcedentem. Cuius delator quasdam alias literas apostolicas nobili principi domino Eadvvardo, dei gratia, regi Angliæ illustri directas, & per me exiniuncto paternitatis vestræ præsentandas incontinenti exhibuit, quasi sub eodem contextu. Quo quidem mandato vestro, vna cum literis suprascriptis reuerenter admisso, ac statim coram me recitato, præparaui sarciunculas, vecturas, & sumptus, extunc de die in diem, & familiam ordinaui ad veniendum pro expositione & expeditione eorum, quæ mihi per vos mandebantur ad ipsum dominum regem, qui tunc agebat in remotioribus partibus regni sui, versus Scotiam distantibus, à loco vbi mandatum vestrum receperam per viginti vel circiter moderatas dietas. Et antequam venirem continuatis dietis cum omni festinatione ad ciuitatē Carleolū, quæ est in marchia Scotiæ, ingressus fuit idem rex cum exercitu suo partem regni Scotiæ, quæ vocatur Galuedia. Cumque diligenter explorando recepissem à viris fidedignis secularibus & religiosis, ipsius patriæ notitiam habentibus, quòd ad regem vsque ad Kriandbright, in arctissimis locis Galuediæ progressum, mihi tutus non patebat accessus, tamen propter Scotos sine capitis regimine existentes, & alios latrunculos

ſuper hijs de communi eorum conſilio reſpondere. Quod quidem reſponſum, idem dominus rex ſic in ſua præſentia nomine ſuo factum ratificauit, ac etiam expreſſe approbauit. Dum igitur cum tali reſponſo coram tanta multitudine magnatum & aliorum fidedignorum mihi facto, licentiatus diuertiſſem ab eo, & verſus propria reuertiſſem, audiui quòd idē dominus rex ſtatim infra quatriduū poſt receſſum meum, redijt cum exercitu ſuo ad partes Angliæ, & ſingulis quaſi de exercitu ſuo ad propria cum equis & armis remeantibus, idem dominus rex exercitu ſic diſperſo, paucis enim comitantibus & ſecum retentis, perhendinare diſpoſuit, vt dicebatur communiter, apud quandam abbatiā, quæ vocatur Holmcoltran, in confinijs Scotiæ ſupra mare. Et ſic mandatum veſtrum cum omni qua potui diligentia ſum reuerēter in omnibus executus. Valeat ſemper & creſcat in domino ad ſuæ eccleſiæ regimen apoſtolica celſitudo veſtra. Datum apud Otteford. viij. Idus Octobris, anno domini milleſimo trecenteſimo.

Rex apoſtolicis literis, ex deliberato apud Lincolniam conuocato Cōcilio pro iure ſuo declarādo, literas huius tenoris reſcripſit.

Reſponſio Eadvvardi regis Angliæ propter negotia Scotiæ, domino papæ Bonifacio miſſa.

Anctiſſimo in Chriſto, patri domino Bonifacio, diuina. & cæt. S Eadvvardus. & cæt. infra ſcripta, non in forma nec in figura iudicij, ſed omnia extra iudicium pro ſeruanda ſanctæ paternitatis veſtræ conſtantia, vobis tranſmittimus exhibenda. Altiſſimus inſpector cordium veſtræ ſcrinio memoriæ indelebili ſtilo nouit inſcribi, quòd anteceſſores & progenitores noſtri, reges Angliæ, iure ſuperioris & directi dominij ab antiquiſſimis retro temporibus regno Scotiæ, & omnibus ipſius regibus & tēporibus annexis, præfuerunt, & ab eiſdem pro regno Scotiæ & eiuſdem proceribus, à quibus habere volebant, legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita iuramenta receperunt. Nos iuris & dominij poſſeſſionem continuantes huiuſmodi pro tempore noſtro, eadem iuramenta recipimus tàm à rege Scotiæ quàm ipſius regni proceribus. Quinimo tanti iuris & dominij prærogatiua ſuper regnū Scotiæ & eiuſdem reges gaudebant, quòd regnum ipſum fidelibus ſuis conferebant. Reges etiam ex iuſtis cauſis amouebant & conſtituerunt ſub ſe loco ipſorum alios regnaturos, quę procul dubio ab antiquo notoria fuiſſe & eſſe credūtur apud omnes, licet aliud for-

forſan paternis veſtris auribꝰ per pacis emulos, & rebellionis filios, falſa inſinuatione ſuggeſtũ fuerit, à quorũ machinoſis & imaginarijs figmentis, vt veſtræ ſanctitatis oculus auertatur ſuppliciter queſumus, & paternam clementiam & excellentiam deuotis affectibus exoramus, vt breuitatis cauſa geſtis antiquorum temporum ſaluis, quiddam exempli cauſa tangamus. Sub temporibus itaque, Ely & Samuelis prophetarum, vir quidam ſtrenuus & inſignis, Brutus nomine, de genere Troianorum, poſt excidium vrbis Troianæ cum multis nobilibus Troianorum applicuit in quandam Inſulam tunc Albion vocatam, à gigantibus inhabitatam, quibus ſua et ſuorum ſeductis potentia, & occiſis, eam nomine ſuo Britanniam ſotioſque ſuos Britãnos appellauit, & ædificauit ciuitatem, quam Trinouantum nuncupauit, quę modo Londinũ nuncupatur. Et poſteà regnum ſuum tribus filijs ſuis dimiſit, ſcilicet, Locrino primogenito illum Britanniæ partem, quæ nunc Anglia dicitur, & Albanacto filio ſecundo nato, illam partem quæ tunc Albanea à nomine Albanacti, nunc verò Scotia nuncupatur. Et Cambro filio iuniori partem illam nomine ſuo tunc Cambriam vocatam, quæ nunc VVallia vocitatur, reſeruata Locrino regia dignitate. Itaque biennio poſt mortem Bruti, applicuit in Albania quidam rex Hunorũ, nomine Humber, & Albanactum fratrem Locrini occidit, quo audito Locricus rex Britonum perſecutus eſt eum, qui fugiens, ſubmerſus eſt in flumine, quod de nomine ſuo Humbrus vocatur, & ſic Albania reuertitur ad illum Locrinum. Item Dũvvallo rex Britonum, Scatarum regem Scotiæ ſibi rebellem occidit, & terram eius in deditionem recepit. Item duo filij Dunvvallonis, ſcilicet Belinus & Brennius, inter ſe regnũ patris ſui diuiſerunt, ita quod Belinus ſenior, diadema inſulę cũ Britãnia VVallia & Cornubia poſſiderit. Brennius verò ſub eo regnaturus Scotiam acciperet, petebat enim Troiana conſuetudo, quòd dignitas hæreditatis primogenito peruenireꝰ. Item Arthurus rex Britonum famoſiſſimus, Scotiam ſibi rebellem ſubiecit, & penè totam gentẽ deleuit. Et poſteà quendam nomine Ancelmum regem Scotiæ præfecit. Et cum poſteà idem rex Arthurus apud ciuitatem Legionum, feſtum faceret celeberrimum; interfuerunt ibi omnes reges ſibi ſubiecti, inter quos Ancelmus rex Scotiæ, ſeruitium pro regno Scotiæ exhibens debitum, gladium regis Arthuri detulit ante ipſum, & ſucceſſione omnes reges Scotiæ omnibus regibus Britonũ fuerunt ſubiecti. Succedentibus

trunculos, prædas & sanguinem Anglorum sitientes, qui cum duce exercitus eorundem occupauerant media loca inter Carliolum & ipsum dominum regem, distantem ab eadem ciuitate ferè per quadraginta miliaria, cum propter victus & hospitij defectum, qui in itinere medio, vastata tota patria, reperire vel per eam asportari nequibant. Ego per obedientiæ necessitatem ex parte vna, & per tanta pericula in tam longinquis partibus de mea dioceſi & prouincia, quæ ex altera nimium non vrgebant arctatus, maximè non inuento inter seculares vel religiosos quoquam, qui aduentus mei causam ipsis Scotis verbotenus, vel per literas meas propter mortis periculum auderet deferre, & mihi securum conductum petere ab eisdem, aliud remedium prout potui exquirens, direxi duos de familiaribus meis ad dominum regem prædictum, cum literis meis, nauigio per quosdam periculosos transitus maris, significans sibi per easdem aduentum meum & eius causam, & petens quòd propter reuerentiam sedis apostolicæ, cuius eram nuntius sibi, significaret vbi, qualiter, & quando, ad eum tutè accedere possem propter viarum discrimina, quæ sibi per easdem meas literas nunciaui. Cuius responsio ab eisdem nuncijs, non minima pericula in mari & itinere eundo & redeundo euasis, per literas regias mihi delata, quibus continebatur quòd ipse dominus rex nihil securi pro me sciuit ad vitãda dicta pericula, quàm quòd cum domina regina vxore sua, pro qua miserat, venirem ad partes Getevvikes, ad locum vbi disposuit eidem dominæ obuiare, deficiente nauigio, quo vna cum equis & familiaribus meis necessarijs vehi possem per mare, quod dum nuncij mei transierunt tam periculosè versus regem, ventis etiam quasi continuè validis & contrarijs existentibus morabar in confinijs Scotiæ, querendo de loco in locum victus sufficientiam potius quàm abundantiam, circa sex septimanas securioris progressus ad regem oportunitatem non tam dispendiosè quam anxiè expectando. Denique cum audirem diligentius explorando, quòd idem dominus rex cum exercitu suo in redeundo versus castrũ de Caerlandrok, quod prius ceperat, in Scotia fixisset tentoria, iuxta nouam Abbathiam de Duzquer in Galuedia, malens periculo me meos ac mea exponere, quàm in tàm longinquis partibus quodammodo vacuis, extra meum dioceſim & prouinciam diutius sic languere, latitans in quibusdam locis secretis iuxta mare, quod diuidit Angliam & Galuediam, captata tem-

poris oportunitate,in refluxu maris ductus ab hijs,quos non oportebat viæ transitus ignorasse,transiui per quatuor meatus aquarum maritimos cum equis & phaleris,nomine magis(ratione profunditatis aquarum) quàm litoris & viuorum fabulorũ introitu & exitu periculosos,& quasi inopinatè veni die veneris proximo post festũ sancti Bartholomei apostoli,vltimo iam trãsacto, ad dictum dominum regem,in medio exercitu suo tunc in prandio existentem, & quia non potuit vt dicebat eo die vacare, mandauit mihi illo die in sero per duos de maioribus Comitibus,qui tunc assistebãt ei, quod in crastino,videlicet Sabbato sequẽte, audiret me benignè. Aduenientе igitur ipso die Sabbati coram deuotissimo iuueni, domino Eadvvardo filio dicti regis,Comitibus,Baronibus,& alijs militibus sui exercitus,in magna multitudine cõfluentibus, ac dicto domino regi assistentibus,recitato mandato vestro prædicto,mihi transmisso,literas sanctæ paternitatis vestræ præfato domino regi directas, authoritate eiusdem mandati præsentaui eidem,quas ipse dominus rex reuerenter recipiens,eas publicè legi coram omnibus, & in Gallica lingua fecerat patenter exponi. Quibus auditis patienter à singulis,animaui ipsum & induxi modis quibus potui & sciui quòd vestris exhortationibus,quo ad ea quæ in dictis literis exponebantur,pareret in omnibus reuerenter. Postmodum me secedente ab eo cum clericis meis ad mandatũ suum, dum deliberaret super hijs cum dictis proceribus suis,ac demum reuocato respondit mihi coram eisdem per interpositam personam sub hac forma.

Responsio archiepiscopi Cantuariensis ad literas apostolicas.

DOmine archiepiscope,fecistis ex parte superioris & reuerẽdi patris,domini papæ, quandam monitionem,contingentem statũ & ius regni Scotiæ,verum quia consuetudo est regni Angliæ,quòd in negotijs contingentibus statum eiusdem regni, requiratur consilium omnium quos res tangit, ac instans negotium regni Scotiæ tangit statum & ius regni Angliæ,pluresque sunt prælati, Comites, Barones, & alij regni Angliæ proceres absentes, qui non sunt nec fuerunt in isto exercitu,quos dictum contingit negotium, quibus etiam inconsultis respoderi non poterit dicto summo patri nostro aut vobis finaliter. In hac parte intendit, dominus noster rex super contentis in literis dicti patris,quam citius poterit commodè eosdẽ absentes & nunc præsentes,simul consulere,& cum eisdem deliberatius tractare, ac per nuncios proprios eidem summo pontifici

super

dentibus autem regibus Angliæ in prædicta Insula, & ipsius monarchia & dominium obtinentibus subsequenter.

Anno gratiæ Dcccc vij. Eadvvardus Senior, Alfredi regis filius, dict⁹ filius Chisodi regis Anglię, Scotorū, Cumbrorum, & Stregevvallorum reges, tanquā superiori domino, subiectos habuit & submissos. Anno gratiæ. Dcccc xxiij. Aethelstanus rex Angliæ, Cōstantinū regem Scotorum sub se regnaturum constituit, dicens, glorioſius esse regem facere, quam rex esse. Et est in memoria quòd idem Aethelstanus, intercedente sancto Iohāne de Beuerlaco, quondam archiepiscopo Eboracensi, Scotos rebellantes ei domuit, qui gratias deo deuotè agens, deum exorauit, petens vt interueniente beato Iohanne, ei aliquod signum euidens ostenderetur, quo tàm succidentes quam præcedentes cognoscere possent Scotos iure subiugari regno Anglorum. & videns quosdam scopulos iuxta quendā locum de Dunbar in Scotia præeminere, extracto gladio de vagina percussit in silicem, qui lapis ad ictum gladij, dei virtute agente, ita cauatur, vt mensura vlnæ posset longitudini coequari. Et huius rei hactenus euidens signum apparet in Beuerlacensi ecclesia, in legēda beati Iohannis, quasi singulis hebdomadis per annū, ad laudem & honorem sancti Iohannis, pro miraculo recitatur. Et de hoc extat celebris memoria, tàm in Anglia quàm in Scotia, vsque in diem præsentem. Item Constantinus rex Scotorum, & Euganus rex Cūbrorum, ad prædictum regem Angliæ Aethelstanū, post aliquam dissentionem inter eos habitam, venientes, se cum regnis suis eidē Aethelstano dedidere, cui⁹ facti gratia filiū Cōstantini, ipse Aethelstanus de sacro fonte suscepit. Anno gratiæ. Dcccc xlviij. Eadredo regi Angliæ, Scoti sine bello se subdiderunt, & eidem regi Eadredo, tanquam domino fidelitatem iurauerunt. Item anno gratiæ. Dcccc lxxiiij. cum Eadgarus rex Angliæ, regem Scotorum Kinadiū, & Cumbrorum Malcolmum, regesque plurimarū insularum, scilicet Maccum, alioſque quinque regulos subiugasset, videlicet Dunvval, Siferth, Huvval, Iacob, Inchel, & remigādo per flumen Deuæ, in quadam naui prope proram sedisset, ferunt ipsum dixisse, successores suos posse gloriari se reges Anglorum esse, cum tanta honoris prærogatiua fruerentur, quòd subiectam haberent tot regum potentiam. Post dictum Eadgarum successiuè regnauerunt reges Angliæ. Dominus Eadvvardus martyr, Aethelredus frater eius. Eadmundus, dictus Ironſyde, filius Aethelredi, & Cnutus anno

gratiæ,

gratiæ. Mxvij, qui eorum temporibus regnum Scotiæ in sua subiectione pacificè tenuerunt, hoc duntaxat excepto, quòd xv. anno prædicti Cnuti, idem Cnutus Scotos rebellantes expeditione illuc ducta, & regem Scotiæ Malcolmum paruo subegit negotio, subditusque est eidem prædictus Malcolm. Quibus Haraldus filius Cnuti & Hardocnutus frater eius, vnus post alium, reges Angliæ successerunt, qui sibi sic regnantibus subiectionem regni Scotiæ pacificam habuerunt. Anno gratiæ. Mliij. sanctus Eadvvardus, rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolmo, filio regis Cumbrorum, de se dedi tenendū. Item anno gratiæ. Mlxvij. Gulihelmus Bastardus, rex Angliæ, cognatus dicti Eadvvardi, à Malcolmo rege Scotiæ, tanquam à suo homine sibi subdito, recepit homagium. Anno gratiæ Mxci. Gulihelmo Rufo regi Angliæ, prædictus Malcolmus rex Scotorū iuramento fidelitatis subiectus fuit. Anno gratiæ. Mxcij. prædictus Gulihelmus, Duncualdum de regno Scotiæ, ex iustis causis, amouit, & Duncanum filium Malcolmi regno Scotiæ præfecit, & recepit ab eo fidelitatem & iuramentum, dictoque Duncano dolosè perempto, dictus rex præfatum Duncualdum, qui iterum regnum Scotiæ inuaserat, amouit ab eodem, & Eadgarum filium Malcolmi regem Scotiæ constituit, & eidem regnum illud donauit. Cui successit Alexander frater Eadgari, consensu regis Angliæ Henrici Primi, fratris dicti regis Gulihelmi Rufi. Anno gratiæ Mcxxvi. Matildi Imperatrici, filiæ & hæredi Henrici regis prædicti, Dauid rex Scotiæ fecit homagium & fidelitatem. Item regi Angliæ Stephano Henricus, filius dicti regis Dauid, fecit homagium. Item Gulihelmus rex Scotiæ pro regno Scotiæ, & dauid filius eius, Comites & Barones regni Scotiæ deuenerunt, homines Henrici, filij regis Henrici secundi, in crastino coronationis prædicti Henrici filij regis Henrici secundi, patre adhuc viuente, & fidelitatem ei iurauerunt contra omnes homines, salua fidelitate debita patri viuenti. Anno verò xx. regni regis Henrici secundi prædicti, dictus Gulihelmus rex Scotorum rebellare incipiens, venit in Northumbriam cum exercitu magno, & exercuit in populo stragem magnam, cui occurrentes milites Comitatus Eboracen. apud Alnevvyke, ipsum ceperunt, & domino Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno (Mclxxv) sequenti, quintodecimo Kalend. Martij, eisdem rex Gulihelmus permissus liberè abire. Postea verò apud Eboracum anno eodem, septimo Kalendas Septembris, idem

Gulihelmus

Gulihelmus rex Scotorum, de consensu prælatorum, Comitum, & Baronum, procerum & aliorum magnatum regni Scotię, domino suo regi Angliæ Henrico filio Matildis Imperatricis prædicto, suis literis patentibus cauisse noscitur, quod ipse & hæredes & successores sui reges Scotiæ, episcopi, abbates, Comites & Barones, & alij homines regni Scotię, de quibus dominus Henricus habere voluerit, facient regibus Angliæ homagium, fidelitatem, & ligeantiam, vt ligio domino contra omnem hominem, & in signum subiectionis huius, idem Gulihelmus rex Scotorum, capulum lanceam & cellam suam super altare beati Petri Eboraci obtulit, quæ in eadé ecclesia vsque in hodiernum diem remanent & seruantur. Item episcopi, Comites, & Barones dicti regni Scotiæ, conuentionauerunt vt verbis eiusdem conuentionis vteretur domino regi Angliæ & henrico filio suo prædictis. Quòd si rex Scotiæ aliquo casu a fidelitate regis Angliæ, & cõuentione prædicta recederet, ipsi cum domino rege Angliæ tenebunt, sicut cum ligeo domino suo contra regem Scotiæ, quousque ad fidelitatem regis Angliæ redeat. Quã quidem compositionem fœlicis recordationis Gregorius papa nonus, in diuersis scriptis, regibus Angliæ & Scotiæ directis, mandauit firmiter obseruari, continentibus etiam inter cætera, quòd Gulihelmus & Alexander, reges Scotiæ, regibus Angliæ Iohanni & Henrico ligeum homagium & fidelitatem fecerunt quæ, tenentur successores eorum, Comites & Barones regni Scotiæ, ipsis & suis successoribus exhibere. Item quòd idem rex Scotiæ homo ligius, sit ipsius Henrici, regis Angliæ, & eidem fidelitatis præstitit iuramentum, quo se principaliter astrinxit quod in ipsius regni & regis Angliæ detrimentum nihil debeat penitus attemptare. Et papa Clemens scribens regi Angliæ, pro Iohanne episcopo sancti Andreæ, expulso ab episcopatu suo per regem Scotiæ, inter cætera rogauit vt Gulihelmum regem Scotiæ moueret & induceret, & si necessarię fuerit, districtione regali, qua ei pater præeminet, & concessa suæ regiæ celsitudini potestate compelleret, vt ipso episcopo omnẽ rancorem animi remitteret, & episcopatum suum eum habere in pace permitteret. Et post conuentionem prædictam in ecclesia beati Petri Eborac. coram prædictis regibus, Angliæ & Scotiæ, & Dauide fratre suo, & vniuerso populo, episcopi, Comites, & Barones, & milites terrę regni Scotiæ iurauerũt domino regi Anglię, & Henrico filio suo, & hæredibus eorum, fidelitatem contra omnem hominem

minem

minem ſicut legijs dominis ſuis. Anno (Mcxciij) idem Gulihelmus rex Scotiæ ad mandatum Henrici regis prædicti, venit apud Northamptonam ad Parliamentum domini ſui, adducens ſecum omnes epiſcopos, abbates, & priores totius regni ſui. Et venit etiam ad mandatum eiuſdem regis in Normanniam. Et idem rex Scotorum Gulihelmus poſt deceſſum regis Henrici, veniens Cantuariã, Richardo regi Angliæ, filio & hæredi dicti Henrici, fecit homagiũ. Quo Richardo viã vniuerſæ carnis ingreſſo, præfatus Gulihelmus Iohanni regi Angliç, fratri & hæredi prædicti Richardi extra ciuitatem Lincoln. in conſpectu totius populi ſuper quendam montẽ fecit homagium, & iurauit ei fidelitatem ſuper crucẽ Huberti, tunc Cantuar. archiepiſcopi, & eidem Iohanni domino ſuo cõceſſit per Chartam ſuam, quod Alexãdrum filium ſuum, ſicut hominem ligium ſuum maritaret, promittẽdo firmiter in Charta eadem, quod idem Gulihelmus rex Scotiæ, & Alexander filius ſuus, Henrico filio Iohannis regis Angliæ, tanquam ligio domino ſuo, contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidẽ Gulihelmo rege Scotiç, poſtmodum pro eo quod deſponderat filiam ſuã Comiti Bolonię prçter regis Iohãnis domini ſui aſſenſum, & pro tranſgreſſione & temeraria præſumptione huius debitam ſatisfactionem ſuſcepit. Item Alexander rex Scotiç, ſororius noſter, regi Angliç Henrico, patri noſtro, pro regno Scotiç, & poſteà nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiç per mortem Alexandri regis illius & ſubſequenter per mortem Margaretæ eiuſdem Scotiæ reginç & dominæ, proneptis noſtræ, epiſcopi, abbates, priores, Comites & Barones, proceres, & cçteri nobiles, & cõmunitates totiꝰ regni Scotiæ, ad nos tanquam ad ligeum defenſorem, ducem, aurigam, capitaneum & dominum capitalem eiuſdem regni Scotiæ, ſic vacantis, gratis & ſpontanea voluntate accedentes, prout tenebantur, de iure ius noſtrum progenitorũ & anteceſſorũ noſtrorum ac poſſeſſionem ſuperioris & directi dominij in regno eodem & ipſius regni ſubiectionem ex certa ſcientia purè, ſimpliciter, & abſolutè recognouerunt, & præſtitis ab eis nobis, tanquam ſuperiori & directo domino Scotiæ, debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis, ac ciuitatibus, burgis, villis, & cæteris munitionibus eiuſdem regni in manu noſtra traditis, ad cuſtodiam eiuſdem regni certos iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauim', quibus ipſi tẽpore vacationis huius concorditer fuerunt obedientes & intendentes

regijs

regijs noſtris præceptis & mandatis. Anno (Mccxci) poſtmodum autem diuerſę perſonæ ſuper ſucceſſione in dictum Scotiæ regimẽ iure hæreditario inter ſe contendentes, ad nos tanquã ad ſuperiorẽ dominũ regni Scotiæ acceſſerunt, petentes ſuper ſucceſſione regni prædicti, ſibi per nos exhiberi in regnum prædictum iuſticiæ complementum, volentes & expreſſe conſentientes coram nobis, tanquàm coram ſuperiori & directo domino regni Scotiæ, in omnibus ordinandis ſtare & obtemperare. Ac demum iudicialiter propoſitis, & ſufficienter auditis, rimatis, & examinatis, & diligẽter intellectis partium iuribus, finaliter & in prẹſentia omnium prẹlatorũ & nobilium, quaſi totius regni Scotiæ, & de voluntate & aſſenſu expreſſo eorundem procedentes, Iohãnem de Balliolo debitè præfecimus in regem Scotorum, quem tunc ſucceſſiuè in eiuſdem regni hæredis iura inuenimus habere potiora. Qui quidem prælati, Comites, & Barones, communitates ac cæteri incolæ regni ipſius, ſententiam noſtram expreſſè audierunt, acceptauerunt, & approbauerunt, & ipſum Iohannem de mandato noſtro, virtute huius iudicij, in regem ſuum admiſerunt. Ac idem Iohannes, rex Scotiæ, pro regno ſuo prædicto, nobis homagium debitum & conſuetum fecit, & fidelitatis iuramentum præſtitit, & ex tunc tàm in Parliamentis quàm Conſilijs noſtris, de mandato noſtro veniẽs, tanquàm ſubditus noſter, ſicut alij de regno noſtro, interfuit. Et noſtri, tanquam domini ſui ſuperioris, beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens exitit, quouſque idem Iohannes rex Scotiæ, & Prælati, Comites, & Barones, nobiles, communitates, ac cæteri incolæ maiores eiuſdem regni, ex præconcepta malitia, ac prolocuta, & præordinata proditionem, communicato conſilio tunc cum inimicis noſtris capitalibus notorijs amicias copularunt, ac pactiones, conſpirationes, & coniurationes, in exhæredationem noſtram, & hæredum noſtrorum, ac regni noſtri contra debitum homagium, in crimen leſæ maieſtatis nequiter incidendo, fidelitatis iuramentum inierunt cum eiſdem. Verum cum prẽmiſſa, relatione & fama publica cõſentiente, ad aures noſtras deueniſſent, volentes futuris periculis præcauere, quæ ex his & alijs poſſent nobis, regno noſtro, & regni noſtri incolis verſimiliter peruenire, pro aſſecuratione regni noſtri acceſſimus ad confinium regni vtriuſque, pluries mandantes eidẽ Iohanni, tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in cõfinio prædicto ad nos accederet, ſuper præmiſ-

sis & alijs, assecurationis statum, tranquilitatẽ, & pacẽ regni vtriusque contingentibus, tractaturus. Qui spretis mandatis nostris, in sua persistẽs perfidia, ad bellicos apparatus cum episcopis, Prælatis, Comitibus, & Baronibus regni Scotiæ, ac etiã alijs exteris conductitijs contra nos, regnum nostrum, & regni incolas, hostiliter se cõuertẽs, accinxit, & ad hostiles aggressus & incursus procedens, regnũ nostrum inuasit, & quasdam villas regni nostri Angliæ, per se & suos deprædatus est, eas vastauit incendio, homines nostros interfecit, & nõnullis nauis nostris per eos peremptis, naues hominum nostrorum regni Angliæ comburi fecit, & ẽ vestigio aggredi, denegatisq; nobis homagio & fidelitate, tàm pro se quàm pro alijs quibuscunque regni sui incolis per literas eiusdem regis, verba offensionum exprimentes, & inter alia, verba diffidationis continentes, Comitatus nostros Northumbriæ, Cumbriæ, & VVestmerlandiæ regni nostri Angliæ, congregato exercitu ingenti, hostiliter per se & suos inuasit, stragem innumeram hominum nostrorum, incendia monasteriorum, ecclesiarũ, & villarũ inhumanè perpetrando, & patriã vndiq; depopulãdo, infãtes in cunabilis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendum est, à nonnullis mulierib' mãmas atrociter abscinderunt, paruos clericulos primam tonsurã habentes, & grãmaticã addiscentes, ad numerũ circiter ducentorũ, in scholis existentes, obstructis ostijs scholarũ, igne supposito cremauerunt. Nos quoq; cernentes tot dãna, opprobria facinora, & iniurias in exhęredationẽ nostrã, & destructionẽ populi nostri, pditionaliter, nolẽtes ratione iuramẽti, quo ad conseruationẽ iurũ coronæ regni nostri sumus astricti, præmissa facinora vlterius concelare, nec iura nostra relinquere indefensa. Cum p̃ leges ipsũ Iohannẽ, tunc regẽ Scotiæ, gentemq; suã, nobis subditã, iustificare possemus, nec ipsũ regnũ Scotiæ, q̃ à longissim' cẽporibus sicut supius exprimitur, nobis & progenitorib' nostris feodale extitit, in causis præmissis contra dictũ Iohannẽ gentemq; Scotorũ vires potentiæ nostręq; extendimus, prout de iure nobis licuit, & processimus cõtra ipsos, tanquam hostes nostros & proditores. Subiecto itaque regno Scotiæ, & iure proprietatis ditioni nostræ subacto, præfatus Iohannes, quondã rex Scotiæ, ipsum regnũ Scotiæ, quatenus de facto tenuit, spõtè purè et absolutè reddidit in man' nostras, pditiones et cetera memorata coram nobis et pceribꝰ nris publicè recognoscẽs. Quo peracto, præfati Comites & Barones, nobiles & cõmunitates

regni

regni Scotiæ, quos ad pacem nostram regiam susce-
pimus, subsequenter homagia & fidelitatem nobis, tanquam immediato domino & proprio eiusdem regni Scotiæ, fecerunt. Ac etiã redditis nobis eiusdem regni ciuitatibus, villis, Castris, munitionibus, ac cæteris locis omnibus, ad dictum regnum spectãtibus, officiales nostros & ministros ad regimen eiusdem regni Scotiæ præfecimus iure nostro. Et cum iure pleni dominij in possessione eiusdem regni existere dinoscamur, non possumus nec debemus, quin insolentiam subditorum nostrorum rebellium, si quos inuenerimus, præheminentia regia prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex primissis & alijs constat euidenter, & notorium existit, prælibatum regnum Scotiæ, tàm possessionis quàm proprietatis, ad nos pertinere, pleno iure nec quicquã fecimus vel cauerim', scripto vel facto, sicuti nec possemus, per quæ iurri aut possessioni prædictis debeat aliqualiter derogari, sanctitati vestræ humiliter supplicamus, quatenus præmissa prouida præmeditatione pensantes ex illius vestri animi motu degnemini informare, suggestionibus cõtrarijs emulorum in hac parte fidem nequaquam adhibẽdo, quinimo statum nostrum & iura nostra regia supradicta habere velitis, si placet paternis affectibus, cõmendata. Conseruetur paternitas vestra ad regimen ecclesiæ suæ sanctæ, per tempora prospera & longeua. Datũ apud Kynardesey, Idibus Maij, anno. Mccci. & regni nostri. xxix.

Quantum verò ad hoc, quòd petiuit papa, quod si rex Angliæ ius haberet in regno Scotiæ, vel in aliqua eius parte, procuratores & instructos mitteret, & fieret ei iusticiæ complimentum. Rex per se noluit, sed hoc cõmisit Comitibus, & alijs terræ proceribus, qui super hoc domino papæ huius tenoris literas rescripserunt.

Literæ, quas Comites & Barones Angliæ miserunt domino papæ, super negotio Scotorum.

Sanctissimo in Christo patri, domino Bonifacio, diuina prouidẽtia sanctæ Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ summo pontifici, sui deuoti filij, Iohannes Comes VVartenn. Thomas Comes Lancastriæ, Radulphus de Monte Hermeti Comes Gloucestriæ & Hertfordiæ, Humfridus de Bohun Comes Hereford. & Essex, & Cõstabularius Angliæ, Rogerius Bigot, Comes Norf. & Marescallus Angliæ, Guido comes VVarvvic. &c. deuota pedũ oscula beatorũ. &c. Sancta Romana mater ecclesia, per cuius ministerium fides catholica in suis actibus cum ea vt firmiter credimus & tenemus, matu-

ritate procedit quod nulli præiudicare, sed singulorum iura conseruari velit illesa. Sane conuocato nuper per serenissimum dominum nostrum Eadvvardum, dei gratia, regem Angliæ illustrẽ, Parliamento apud Lincolniam generali, idem dominꝰ noster quasdã literas apostolicas, quas super certis negotijs cõditionem & statum regni ex nostra parte receperat in medio exhiberi, ac serioſe nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentius intellectis tàm sensibus nostris admiranda quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim pater sanctissime, & est notoriũ in partib⁹ nostris, ac nõnullis alijs non ignotũ, q̃ à prima institutione regni Angliæ, reges eiusdem regni, tàm temporibus Britonũ quàm Anglorum, superius & directũ dominium regni Scotię habuerunt in possessione, vel capitanei superioritatis, & rectitudini ipsius Scotię successiuis temporibus extiterunt, nec vllis temporibus ipsum regnum in temporalibus pertinuit vel pertinet, quouis iure ad ecclesiam vestram supradictam. Quinimo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regis nostri, regibus Angliæ, atque sibi, feodale extitit ab antiquo, nec etiam reges Scotorum & regnum alijs, quàm regibus Angliæ, subfuerunt vel subijci consueuerunt. Neque reges Angliæ super iuribus suis in regno prædicto, aut alijs suis temporalibus, coram aliquo iudice ecclesiastico vel seculari, ex præeminentia status suę regiæ dignitatis & consuetudinis, cunctis temporibus irrefragabiliter obseruatæ, respondere debebant. Vnde habita tractatu & deliberatione diligenti super contentis in literis vestris memoratis, communis, concors, & vnanimis omnium nostrum & singulorum consensus fuit, est, & erit inconcusse, deo propitio in futurum, quòd præfatus dominus noster rex super iuribus regni Scotiæ, aut alijs suis temporalibus nullatenus respondeat iudicialiter coram vobis, nec iudiciũ subeat quoquo modo, aut iura sua prædicta in dubium quæstionis deducat, nec ad præsentiam vestram procuratores aut nuncios ad hoc mittat, præcipuè cùm præmissa cederent manifeste in exheridationẽ iuris Coronę regni Angliæ & regiæ dignitatis, ac subuersionem status eiusdem regni notoriam, necnon in præiudicium libertatis, consuetudinum, & legũ paternarum, ad quarum obseruationẽ & defensionẽ ex debito, præstiti iuramenti astringimur. Etque in manu tenebimus toto posse, totisque viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus, nec aliqualiter permittemus, sicut non possumus nec debemus, præ-

mus præmissa iam insolita indebita, præiudicialia, & alias in audita præfatum dominum nostrum regem, etiam si vellet facere, seu modo quolibet attemptare. Quocirca, sanctitati vestræ reuerenter & humiliter supplicamus, quatenus eundem dominum nostrum regem, qui inter alios principes orbis terræ, catholicum se exhibet, & Romanæ ecclesiæ deuotum, iura sua & libertates, & consuetudines & leges prædictas, absque diminutione & inquietudine pacifice possidere ac illibata persistere benignius permittatis. In cuius rei testimonium sigilla nostra, tàm pro nobis quàm pro toto communitate prædicti regni Angliæ, præsentibus sunt appensa. Datis & actis Lincolniæ, anno domini. Mccci.

Pugnat Lanificus, Gallus ruit hinc inimicus.

ANno gratiæ. Mcccij. alteri filij Israel, burgenses ciuitatis Brugensis in Flandria, vlterius sustinere non valentes, seu nolentes, punctos Scorpionum, exactiones vectigalium, imperia luti & lateris, quibus oppresserant eos ministri regis Francorum, noui Pharaonis, resumpto spiritu, consilioque præambulo, in oppressores suos vnanimiter insurrexerunt, omnes pariter occidendo. Hinc commotus rex Franciæ, vt olim rex Babyloniæ, vt ille solus deus diceretur in terra, & iste solus rex in vniuersis gentibus dominaretur, misit Olofernem principem militiæ suæ, Comitem videlicet de Arthois, nominatissimum inter Christianos bellatorem, cum Ducibus, Comitibus, Baronibus, magistratibus, aliisque potestatibus, cum infinita sequela belligeratorum, equestriū, loricatorum, instructorū ad pugnam, florem militiæ Christianitatis, vt putabatur, ad Brugensis ciuitatis exterminium. Et quasi cooperientes superficiem terræ in equis & curribus, incusserunt timorem magnum, ad quas deuenerant ciuitates, resistere non audentes. Porrò Brugenses, pro acephalis habiti, cōstituerunt sibi ducem & præceptorem, nomine Petrū le Coning, qui eos vice Moysi in certamine gubernaret. Egressi ita vrbē propriā, obuiam processerūt Francigenis. Visaq; eorū multitudine indicibili, obstupuerunt, & animas suas deo cōmendantes, dixerunt. Domine tuum est bellum, tuumq; in pluribus vel in paucis saluare. Et eligentes pro patrijs legibus seruandis liberè magis mori, quàm diutius turpiter & seruiliter nimis viuere, discrimini se dederunt. Commissum est igitur bellum, & ceciderunt de Francigenis, Comes de Arthois, Comes de Alba Maria, Comes de Evv, Comes de Drevv, Comes Boloniæ, Comes de sancto Paulo, Ra-

dulphus de Neel, Constabularius Franciæ, Guydo de Neel, Marescallus Franciæ. Petrus de Flote, Consiliarius regis Franciæ, velut alius Achitophel, filius comitis Haimoniæ, ac quadraginta Baronem; cũ populo infinito. Miroq; modo, pedestribus equestres, dñi subditis, lanarum textoribus acies loricata, firmamẽtum formidini, regnum municipio, non audebat nec valebat resistere. Acta sunt hæc, v. Idus Iulij, iuxta Curtray. Hac ergo audita victoria, compatriotæ sui eliminatis Francorum præceptoribus ab eorum ciuitatibus, naturalibus ciuibus adhæserunt. Proinde tyrannizans rex Frãciæ, congregauit exercitum multum nimis, velut arenam, quæ est in litore maris, à mari Græco vsque ad Oceanum, ad debellandas virorum Flandrensium potestates, in quibus affuit idem rex Francorum. Cæteri verò ad defendendum natale solum, non ad impugnandum alienum, apostolica benedictione admoniti, direxerunt aciem contra eos. Dispositoque bello & parum distantibus ab inuicem, non ausus rex Franciæ in Flandriam descendere, Flandrensibus verò nolentibus egredi de patria sua, fatigatoq; populo Francorum de itinere, ac fame nimia exinanito per lõgum tempus, necnon rege Francorum morante apud Atrabatensem †ciuitatẽ, abierunt furtiuè retrorsum plusquam quinquaginta millia virorũ mortis rei. Tandem & ipse rex Franciæ inglorius cum tota sequela sua, ineffabili ignominia, ad suà repedauit ix. die mensis Octobris. Hæc non ad plenam gestorum historiam, sed ad memoriam perstrinximus futurorum, vt meminerint posteri quomodo conditorum gubernator potentes, de se nimium præsumentes, non desistit humiliare. Ad alia †regem Anglorum tangentia reuertamur. Rex itaq; Angliæ, gestiens pacem bonam fieri in diebus suis, misit nuncios præclaros circa Paschà ad regem Franciæ, vt quid de bello & de pace deliberasset, per eosdem renunciaret. Qui accepto responso, quòd non possunt tam ardua tractari negotia, nisi duodecim Pares plenariè congregarentur, quodque tunc non potuit fieri, ipsis procul propter inopinatas emetsiones noui belli in locis varijs occupatis, sed, vt post dies quindecim ista fierent, expectarent. Quo transacto tempore, adunati maiores Franciæ, se nolle diffinire de prædictis, responderunt Anglis, nisi in præsentia Scotorum confœderatorum suorum. Hoc audito, ad Angliam redierunt. Super hoc tenuit rex Parleamentum suum apud V. Vestmonaster. Kalendas Iulij. Et recitatis frustratorijs dilationibus & dilatorijs machinationibus,

†vrbem.

†gentem.

nibus, rursum illuc ipsos nuncios, diuulgata iam triumphali victoria per Flandrenses de Gallis, remittere curauerunt. Quibus responsum fuit quòd rex Angliæ aduenire in propria persona, & inter duos reges adeò benè conueniretur de pace, quòd maiores & superiores regni vtriusque, hoc sibi profuisse applauderent, & mediocres & infimi non dolerent. Igitur rex Angliæ tenuit Parlamentum suum apud V. Vestmonaster. in festo translationis sancti Eadvvardi regis, vbi ista recitata displicuerunt. Sed ex totius regni consilio definitum est, regem in regno proprio commanere, nec pro mandato vel suggestione regis Francorum ab Anglia egredi est permissus.

Papa Bonifacius moritur, sequitur Benedictus.

ANno gratiæ Mcccciij, qui est annus regni regis Eadvvardi tricesimus primus, Eadvvardus rex Angliæ, hostilium aggressionum magnificus triumphator, ad Scotorum insolentias reprimendas, fidelitatem suam atrociter præuaricantium, cum peremissent fideles suos, pro tuitione regiæ pacis ibidem transmissos, alios sauciassent, alios semiuiuos ratiocinio magno dimisissent: in vindictam malefactorum, & succursum gentis suæ, expeditione militari, circa Pentecosten, Scotiam est ingressus. Post recessum quidem regis Angliæ à regno Scotiæ, & post plures cædes & incendia, ad vltimum Scoti obsederunt manu hostili castrum regis Angliæ, videlicet Striuelin. Ad quod per regem Angliæ defendendum †lx. viri sagittarij, dũ taxat fuerant deputati, habentes victum parcè satis semensem. Venerunt ergo magnates Scotorum, in multitudine graui, castrum illud fortiter obsedẽtes. Et contra, obsessi viriliter illud defenderunt. Cumque obsedentes castrum pręsoliditate & sublimitate eius, non possent arte, ingenio, tormento, vel quomodolibet deteriorare, statuunt obsessos, fame fatigatos et inedia, aliquando superare. Quod intelligentes obsessi, parcius stauro suo vsi sunt. Et tam diu obsessũ est castrum, donec consumptis cibarijs, necessitate cogente, occisis equis & canibus, ederent carnes ipsorum cum sanguine. Et quod miserabilius est ad loquendum, coria ipsorum animalium pransi sunt. Quodque horribilius est ad audiẽdum, mures & murilegos, quos decipulæ ceperant, manducarunt. Consumptis proinde omnibus, quæ mãdi possunt, dixerunt inter se obsessi. Ecce inimici nostri satagũt nos fame deuincere, & relictum est nobis modicum frumẽti, & duæ partes vnius bouis. Sane proijciamus quartam partem †lxviij.

ſtateris de frumẽto, & quamdiu panẽ bouis in hoſtium cuneos, reliquum cras & perendie comedamus & moriamur, ſi autem ſint nos meſſe & carnibus abundare; forte ab obſidione recedent. O laudabilis induſtria, & ſi à Ioſepho famoſiſſimo quondam Iudæorum bellatore inuenta! Quod cum feciſſent obſeſſi, ludificati dixerunt obſeſſores: retrocedamus, quia nihil proficimus. En quos ſperabamus fame periſſe, in electione ſtauri ſui, contrariũ experimur. Porrò Scotis recedentibus, miſerunt mox obſeſſi vnum ex ſuis ad regẽ Angliæ pro victualibus, & remedio citiſſimè habendo, alioquin Caſtrum nullatenus diutius poſſe defendere. Sed qui miſſus fuerat, currens ſponte per deuium, & à tramite bonitatis exorbitans, venit ad exercitum Scotorum, nuncians eis penuriã, quam paſſi ſunt obſeſſi, & qualiter plures ex eis mortui ſunt, & conſilium dedit ſui faciendi propoſiti. O proditor, fili Rechab, ignoras mercedem, quam tibi datur' eſt rex Dauid. Quis reſtitit ei, & pacẽ habuit. Quis eum †lucem. fefellit, & † vicem non luxit. Redierunt igitur Scoti, & caſtrum iterum obſederunt, & obſeſſi non habentes vnde viuere, poſt triduũ caſtrum reddiderunt domino Iohanni de Soules, & ſaluos pacti ſunt Scoti eos ad regem Anglorum abire. Deputatur proinde cuſtodia illius Caſtri animoſo militi, electo de millib', Gulihelmo Olyfard, habenti ſubter ſe trecentos homines bellicoſos, in locis variis conſtitutos. De quibus cxx. ad defenſionem caſtri illius ſecum retinuit. Pro his, & alijs multiphariis iniurijs, ingreſſus rex Angliæ Scotiam, vt in chamo & freno maxillas eorum comprimeret, qui non approximantes ad pacem ſuam, eam infregerant, & dolos machinauerant tota die. Igitur in manu forti occupauit munitiones, & oppida eorum. Et cum appropinquaret caſtello de Brihyn, quod contra eum erat, ordinauit obſidionem. Defenſor autem caſtri illius, miles audaciſſim' animo & corpore, nomine Thomas Maille, non veritus regales acies, confidens in fortitudine murorum denſorum, nihili pẽdebat impugnationes vallidas machinarum. Quoniam, cùm tormenta valida regis Angliæ iacerent lapides indeſinenter contra muros caſtelli, nec paries cederet, poſt redundationẽ lapidum, ſtetit ille miles Thomas cum manutergio, & extruſit læſuram de muro in ſubſannationẽ & deriſum totius exercitus Anglicani. Et cum per †xl. dies caſtellum ſtrenuè defendiſſet, in vigilia †xx. ſancti Laurentij, ipſo ſtante iuxta propugnacula muri, directo tormento ad eundem Thomam, emiſſi lapidis ictus partem propugnaculi

naculi tetigit, & ex sua vi, vltra torrens percussit astantem militem Thomam in pectore, qui quassatus penitus, cecidit mox supinus. Cumque adhuc palpitaret, accurrerunt serui eius quærendo, an adhuc Castellum reddere debuissent. Et † valedicēs eis, in maledictionibus suis pro hoc proposito, expirauit. Et statim post, ipso die, obsessi, omni destituti auxilio, Castellū regi Anglię reddiderunt. Erant autem in Scotia duæ famosissimæ abbatiæ, in facultatibus opulentissimæ, & in ædificijs munitissimæ, Aberbredok videlicet & Dunfermelin. Porrò Dunfermelin infrà procinctum suum ampla erat nimis, continens tres carrucatas terræ, palatia quasi regia continens in se multa, ita vt tres inclyti reges, cum eorum sequela, singuli sine alterius improbitate, simul & semel hospitari poterant. Idcirco propter nimiam capacitatem loci, soliti fuerāt maiores natu regni Scotiæ illuc conuenire, & machinationes contra regem Anglorū conficere, & plerumque in tempore belli, velut de latibulis prodeuntes, latrocinalem prædam & cædem, in populum Anglicum frequentabant. Cernens igitur exercitus regis templum domini, non ecclesiam, sed spelūcam esse latronum, quasi sudem in oculo genti Anglorum, misso funiculo exartionis, antra, muros, palatia omnia coequans terræ, funditus dissipauit, ecclesia duntaxat ab incēdio reseruata, & paucis domibus, monachis regulariter competētibus. Eodē quoque anno, in festo sanctæ ac individuæ Trinitatis, pax diu desiderata inter duo regna, primo in Francia, posteà in Anglia publicatur. Sub quo rēpore restituta est regi Angliæ Vasconia cum omnibus iuribus suis & libertatibus, sub forma qua prius ante initium belli huius eam tenuerat. Die sancti Marci Euangelistæ, Guydo, filius Comitis Flandrię, cum mille viris ingressus Selādiam, non veritus multa millia hominū sibi occurrētium, pedester viriliter dimicauit, hostibusque triumphatis, obtinuit Comitatum. Et quàm sepè addidit furor regis Franciæ irasci, & armatum militem contra Flādrenses emittere, nō est nostrum hic illud inserere. Sed quoties miserit, constat quòd toties perdiderit. Quia, aut in acie belli corruerunt, aut de acie ignominiosè & inglorij redierunt. Et in tantum inclinata est Francorum superbia, vt pro magno haberetur, si cum Flandrensibus vsq; ad certum tempus Francia pacificaretur. Adeo vt dicere possent Frāci, fugiamus Flandrenses. Dominus enim pugnat pro eis. Sub his quoque diebus, obiit magister Richardus de Graueſende, episcopus Londin. & ex vnanimi assensu capituli Decanus

† maledicēs.

canus illius ecclesiæ, magister Radulphus de Baldok, in episcopum est electus. Porrò electionem illam impedierunt tres canonici ipsius ecclesiæ, paulo ante, in visitatione archiepiscopi Cantuar. à præbendis suis priuati & suspensi, appellantes ad sedem apostolicam contra electum, eò quòd prohibebantur die electionis capitulum intrare. Hoc itaque anno, rex Eadvvardus in Scotia hyemauit inter vrsos & tygres, ac cæteros ferarum saltus, dracones non veritus, tanquam leo, cunctas bestias siluæ terrens, miroque modo veluti Dauid circumdatus à Ziphæis, non est læsus ab eis, neque traditus. In fine igitur huius anni, quia Eadvvardus leo, rex bestiarum, decreuerat non se illinc discessurum, nisi totaliter prius aut omnes deuinceret, aut omnino vinceretur, magnates regni Scotiæ, tam Comites quam Barones, superato eorundem rebellionis errore, & ad nihilum minus modicè vi redacto, aduertentes vndequaque grassare facem, & non pacem, se & sua voluntati regis Anglorum submittebant. Qui autem admisit eos ad gratiam suam, nunc hos, nūc illos in misericordijs suis multis, quos constituens sub tributo, pecuniaria pœna mulctauit, & secundum qualitatem & quātitatem cuiusque delicti dies & annos pro certis terminis solutionis inducias relaxauit. Sub his quoque diebus, & hoc anno, quo ista fiebant in Scotia, ea tempestate, in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ, papa Bonefacius, procurante, vt creditur, rege Francorum Philippo, inter quos horrenda dissensionis per longum tempus extitit materia, à quibusdā inimicis suis, & specialiter à quodā nomine Sarra de Campania atrocissimè, irreuerēterq; deprædat' fuit in palatio suo, Anagnię ciuitatis, spoliat' fuit bonis suis omnibus, & in carcere p triduū custoditus. Posteà rediit Romā, & ibi tactus dolore cordis & angustia, infra breue temporis spatium vitam finiuit, & rex Angliæ Eadvvardus de Thesauro suo per vnicum latronem in Anglia, propter quod decem monachi VVestmonasterienses fuerunt incarcerati cum iniuria. Verùm quia à seculo non est auditum, postquam pax ecclesiæ per vniuersum mundum est reddita, tam arduum flagitium falsos Christianos, qui se dicunt Christianos & non sunt, in summum commisisse pontificem, ad notitiam fururorum, qui post multa tempora nascituri sunt non sufficit dixisse (papa Bonifacius spoliatus fuit omnibus bonis suis) & præsumptuosissimus latro per se Thesaurariam domini regis Angliæ † subintrauit nisi modus & forma vtriusque facinoris subnectatur. Rursumque cogitatio hominis

† vsurpauit.

nis semper est ad malum quàm ad bonum propensior, cum auditur x. monachorum incarceratio pro Thesauris regis Angliæ, subrepit statim iniqua suspitionis cogitatio. At cum non declaratur eorum innocentia, auditor cõgaudet contumelijs, nec opprobrijs desinit insultare. Ad hoc, filij qui nascentur & exurgent, nisi super his fiat declaratio, ac aut desidię vel inertię illos, qui tunc erant, arguent, vel quod formidolosius est ad dicendum, in omittendo causam estimabunt eos facti culpabiles extitisse. Ad hoc subest alia declarãdæ incarcerationis necessaria ratio. Qui in rerum natura cum hæc fierent, non dum erant cum discipulis Iesu, quando tentabatur à diabolo, & post multas & varias tribulationum præsturas demum à domino visitatis. Post multas retro generationes nascitur, forsitã est dicturus: in regis annalibus cõtinetur. x. monachos pro Thesauraria sua incarceratos fuisse. Hoc nomen horroris est, nomen suspicor statim malum. Cum enim incarceratur quispiam, hoc inde conuitium, aut ergo inobediens iussis principum, aut transgressor regię pacis erat, hęc responsio. O didime, super te conqueritur vox ecclesiæ. Infer digitum tuum huc, & cognosce loca clauorum, & noli esse incredulus, & maliloquus cum falsi loquis, sed fidelis. Ostendã tibi sũmarim, & alijs maliloquis superbiæ tuæ, ad prętenta faleanda † in properia, modum & formam spoliationis domini papę in vnica lectione. Necnon loca clauorum, & fossuram lateris muralis in Thesauraria regis Angliæ, atque causam incarcerationis cum molestijs, quæ exinde monachis illius loci per viros diabolicos peruenerunt, posteris manifestimè derelinquam. Quæ tamen hic omittuntur, quia in præsenti codice nimis prolixum esset inserere. Papa verò Bonifacio, dignitate papali non obstante, in præiudicium totius ecclesiæ immisericorditer omnibus bonis suis, vt præmissum est, deprædato, & in carcere per triduum custodito, præ irreuerentia ecclæsiæ Romanæ, & sibi dei vicario illata, tractus dolore cordis, & angustia, infra breue temporis spatium vitam finiuit, videlicet xij. die Octobris. Et sepultus fuit in eraftino, in ecclesia beati Petri, in mirifico sepulchro, quod sibi præparauerat adhuc viuens. De quo quidam versificator sic scripsit.

Ingreditur vulpes, regnat leo, sed canis exit.
Re tandem vera, si sic fuit ecce Chimera.

Alter verò sic,

Vulpes intrauit, tanquam leo pontificauit.
Exiit vtque canis, de diuite factus inanis.

† impropria

Quo

Quo defuncto & ſepulto, in crāſtino conuenientes in vnum Cardinales, elegerunt epiſcopum Oſtienſem, de ordine Prędicatorum, & decimo die poſt creatus in ſummum pontificem, & Benedictus xi. eſt vocatus.

Anglia læta canis, gens Scotia pugnat inanis.

Anno gratiæ. Mcccciij. qui eſt annus regni regis Eadvvardi tricesimus ſecundus, papa Benedictus, dum apud Peruſium verbum dei populo prędicaret, inter cętera deplorauit abhominabile exitiū, in vicarium Ieſu Chriſti & Petri commiſſum. Nec tamen caſum perſonæ defleuit, quinimò ipſum Chriſtum à militibus Pilati iterū, ſpoliari aſſerens, captum, damnandum, & tanquam remortuum, planxit in carcere, velut in ſepulchro, triduo à militibus cuſtoditum, non vt dicit apoſtolus, Chriſtus reſurgēs ex mortuis, iam non moritur. & cæt. Verùm eſt in carne iam glorificata, ſed ſicut dixit dominus Ieſus Chriſtus, Petro interroganti. Domine quo vadis? ait. Venio Romam, iterum crucifigi. Intellexit hoc Petrus de ſua dictū paſſione, quod in ea dominus eſſet paſſurus, qui patitur in ſanctis miſericordiæ pietate. Et ſicut idem alio loco dicit. Quod vni ex minimis meis feciſtis, ſiue honoris ſiue dedecoris, hoc noueritis me paſſurum. Cumque hæc, & plura his ſimilla de occaſu papæ Bonifacij recitaret, ſpoliatores eius, vel omnes ipſis aſſentientes, vel qui huic conſcij extitere, duplici contritione anathematis irretiuit. Inſiſtens, & immoratus quàmplurimum huic verbo. Si quidem in viridi ligno hæc fecerunt, in arido quid facturi ſunt? Cumque fulgura & choruſcationes diuinæ vltionis flagitioſos viros inopinatè occuparet, aſſereret, & ſe ad hoc electum, & in cathedra ſeniorum collocatum, vt annunciaret populo ſcelera eorum diceret vt reſipiſcerēt, ſatiſfaciendo de commiſſis commonuit, alioquin ad radicem maledictionis, & ſtirpis peſtiferæ ſecurim amputationis & euulſionis ſe poſiturū neceſſariò & quàm citius prœconizat. Huiuſcemodi igitur interminationibus exterriti viri venifici, cum alio Caipha captātes conſilium expedire, quod vnus homo moreretur, quàm tota gens, vel tribus Colamnenſium delereretur, corrupto per pecuniam pincerna domini papæ, impotionatus non poſt dies. xv. ſuperuixit. Obiſt ergo papa Benedictus in ciuitate Peruſij ſeptimo die menſis Iulij, cum ſediſſet menſibus octo, diebus. xv. Poſt cuius deceſſum, oritur inter Cardinales ſæua diſſenſio, ita vt de eligendo pontifice per menſes. ix. de ipſis Cardinalibus, non poterant concordare. Sub

eodem

eodem quoque tempore, quo reges solebant ad bella procedere, fortunatissimus rex Anglorum Eadvvardus, peragratis quibusque Scotiæ partibus, calcatis victoriosè cornibus superborum, domitis rebellium fremitibus, deditis eius arbitrio cunctis nobilioribus regni Scotiæ, ac etiam debellatis, adhuc restabat vnum Castellum fortissimum expugnandum, videlicet Strivelin. Ad quod cum peruenisset rex, statim obsidionem disposuit. Defensor autem Castri, miles satis magnanimus, dictus Gulihelmus Olyfard, cernens tam elegantem expeditionem, se & suos circundarei, mittit legationem, petens à regé sibi licere magistro suo Iohanni de Soules, transmittere in Franciam, experiri certè an deberet sponte, & sine resistentia regi reddere Castellum, vel contra eum, quàm diu poterat, illud defendere. Cui rex, nequaquam. Quinimo, si salubrius estimauerit, Castrum defendere, quàm illud nobis reddere, ipse viderit. Quo responso accepto, recordatus est Gulihelmus iuramenti, quod fecerat magistro suo, agenti tunc in Francia cum quibusdam Scotis, gratia defensionis habendæ. Sed quia non aderat auxiliator, neque qui ferret iuuamen, ad resistendum aciei regiæ se præparat, quantum potest. Aestimabat autem se non regi obnoxium esse, si Castellum defenderet contra eum, pro eo quòd fidelitatem vel homagium nunquam sibi corporaliter præstitisset. Sed quomodo vnà cum magistro suo terram alterius, & Castrum regis fraudulenter inuaserat, non sanè prospexit, aut noluit intelligere, vt benè ageret. Porrò rex Angliæ, animauit populum suum ad bellum, replicans qualiter post obitum Alexandri, regis Scotiæ, Comites & Barones illum, in principalem dominum elegerunt, fidelitatem & homagium sibi dantes, corporali præstito sacramento pro se, & pro cunctis maioribus & minoribus regni, tàm præsentibus quàm futuris, vt discusso iure singulorum vendicantium coram eo, ille coronam susciperet, quem ipse iudicauerit amplius habere iuris ad regnum. Quique præcauentes sibi in futurum, vt rex Anglæ, non quasi vocalis eorum, & regni, & regis Franciæ dominus, quicquam constitueret, verum etiam ipsum tanquam aduocatum dominum, & realem possessorem, omnibus Castellis, ciuitatibus, burgis, Marescallijs, Senescallijs, ac cunctis alijs proprietatibus, quæ ad regnũ pertinent, ipsum per dies. xl. pacifice seisiarunt, ne in † vanum currerent, aut in irritum factum proprium reuocarent, prout in patenti eorundem instrumento, inde confecto, plenius continetur.

† vacuum.

Postmodum electus eorum rex & coronatus, contra legium dominum suum, regem Angliæ, mouens bellum deuincitur, & carceri mancipatur. Peremptique sunt M. viris & amplius in bello, apud Berwicum & Dunbar, insuper captis Baronibus, Comitibus & militibus regni Scotiæ, & in Anglia incarceratis, ipse conquæstor & monarcha duorum regnorum efficitur lege belli. Demuo dimissis illis misericorditer repedare ad Natale solum, & iterum bellum suscitatibus occurrens rex cum armato milite, regnum Scotiæ, alias in ore gladij adquisitum, occisis in bello iuxta Faukirke. lx. M. viris de Scotis. Dixitque rex. Cum igitur iam tertiò rebellionis filios clausa potentiæ nostræ bellicosè domuerimus, & non sit qui resistat nobis, nisi aher Siba, filius Bothri, comilitiones optimi, seruate titulos laudis vestræ, vt expugnato nocuo vermiculo, honor vester propensius augeatur. Perorauerat ista rex, & legionis vel exercitus probatur assensio. Proinde tenduntur balistæ, eriguntur machinæ, fabricantur tormenta ad lapides iaciendos. Ex aduerso autem restabat Castrum firmissimum & altum, quia iuxta ripam maris super rupem solidissimam extitit fabricatum. Ad quod vnus introitus, cuius & exitus. Deintus verò viri egregij quos desperatio reddidit fortiores. Vtrobiq; pugnatur, sublannant hi in arce inferiorum ictus missilium, impugnationes machinarum retorquẽtes super Anglos ex alto, inuisa iacula balistarum, & lapides, quibus plurimos sauciarũt, & alios necauerunt. Et exeuntes aliquando de Castello, strages in exercitu faciebant. Porrò motus super his rex, iubet vt erectis immensis tormentis, lapides torrentes ad murum, & vltra murum cõtinuè iaciantur. Sed qui contra murum † impingebant, aliquando in vanum resiliunt. Qui verò vltra murum circumferebantur, ruentes in Castrum, multum eis nocebant. Nam adeo assiduè faces & lapides intra Castrum tormentarunt, quousque aceruos messis eorum cremarent, cunctaque Castri ædificia funditus prosternerent sua mole. In omnibus autem his, non est auersus furor obsessorum maledictus, quia pertinax, non secessit robur obsidentiũ Anglorum, quia efficax. Erãt autem infra Castellum in rupe cauernæ & speluncæ concauæ, vel cauatæ, & desuper murus fortissim⁹, & in muro arcus & antra, in quibus reconderant victualia, quæ habebant, in speluncis ad ictum lapidis delitescentes. Cumque transissent nonaginta obsidionis dies, nec castellani se redderent, ait rex. Viuit dominus, non recedemus hinc, quousque debellauerimus eos,

† expugnabant.

eos, aut ipsi nos hinc fugauerint. Cui alius, confortans regẽ, ait. Domine mi, fac quæcunq; sunt in corde tuo, quia dominus est tecũ. Et verè dominus erat secũ, admirantissimè corã omni populo seruans eum. Nam cũ animaret exercitũ suũ ad prælĩũ, illeq; semper prim⁹, & sæpius, & propius iuxta Castelli murũ accederet, & inermis super dextrariũ equitaret, ecce angelus Sathanę misit in cor hominis Scoti, vt mitteret manũ in Christũ domini, qui de turri regẽ aduertens, tensa balista, emissum spiculũ direxit ad cor regis. Sed angelus domini ictũ frustrat. Audi miraculũ. Telũ diaboli iacitur super Christum domini. Sed ô Sathan sagittasti regem, nõ mactasti regẽ. Robam regis perforasti, in nihilo carnem lædens. Sed neq; iumentum sessoris vales perimere, dum per medium lori auolas horribilibus sibilis. Sellam perforas, nec cutem depilas. Et frequenter in obsidionis cõtinuatione, hi in arce ab alto ad regem inermem spicula crudelissimi tormenti, quod Anglicæ dicitur Espringold, iaciunt perimendum. Sed dei nutu, nec regem, nec sonipedem eius læserunt. De populo quidem plurimos necauerunt. Et cum dissuaderetur, ne amplius sic inermis procederet, propter auolantium quasi de tenebris spiculorum infortunium, à quibus velut à dęmonio meridiano metueret, respondit. Cadent à latere meo mille, & decem millia à dextris meis, ad me autem nocendum non appropinquabunt. In nomine domini susceptmus bellum iustum, propterea non timebimus quid faciat nobis homo, quoniam à dextris nobis est, idcirco minimè cõmouemur. Altera die, cum rex equitaret inermis cominus iuxta murum, ex quo timuit omnis Anglorum exercitus, effrænati hostes lapidem miræ magnitudinis submittunt, vt regem opprimerent. Res stupenda nimis, ex turbine molæ violẽtissimo, quasi ad ictum tonitrui, dextrarius regis resupinatis pedib⁹ corruit, quasi asina Balaam, dans locum exterminatori. Et accurrentes commilitones, traxerunt regem per decliuum montis, increpantesque dixerunt. Domine quare proprius cæteris inermis ad murum acceditis, vt præliamini? An ignoras quòd multa desuper ex muro tela mittãtur? Quis percussit Abimelech filium Ierobaal? Nonne mulier misit super eum fragmentum molæ de muro, & interfecit eum in Thebes? Manete amodo in papilionibus. Siue enim fugerimus, non magnopere de nobis ad eos pertinebit, siue media pars de nobis ceciderit, non satis curabunt, quia sola persona vestra pro decem millibus cõputatur. Melius est igitur vt sitis nobis aliorsum in præsidio. Qui-

dio. Quibus rex. Viuit dominus, non dimittam vos, siue in vitam siue in mortem abieritis. Proinde iussit rex Arietem fabricari, quem †Græci Nicontam vocãt, quasi vincentem omnia, & Lupum belli. Verùm Aries indecens & incompositus, parum aut nihil profuit. Lupus autem belli, minus sumptuosus, † inclusis plus nocuit. Audi inaudita, immensa quidem tormenta ictu vnius lapidis, duos antiparietes de arce, in vertice rupis fũdatos, quasi sagitta per filum aduolans, perforarunt. Plures autem lapides minorum machinarum densiores muros impingentes, † frustatis obuijs lapidib' in muro, locum commorabilem quasi victorij vendicabant, in signũ perpetuæ victoriæ, & magni triumphi magnifici regis indeléda vestigia relinquentes. Et de regis sapientia, non est obmutescendum. Cum igitur quàm plura iacula ipsũ à dextris & à sinistris ex obsessis circundarent, & in cassum decíderent, volentes Anglos tela colligere, prohibuit rex, ita fatus. Paruipendite & transite. In non colligendo spicula æstimabunt, ea vsque nos minimè peruenisse. Si verò ipsa colligeritis, animaduertent illa propius accidisse, & animosius erga nos tela sua dirigent. Proinde obsessi videntes alia machinamenta, leuata superius quàm Castri murale, ex tunc præ timore inuisibilium missilium sub diuo progredi non audentes, scientesque quoniam consummata sunt omnia quæ infrà Castellum illud erant ad sustentationem, & Castelli & sui infrà triduum captionem, maiores exercitus regij alloquuntur, pollicentes se Castellum reddere, ita quòd pœnam proditorum & homicidarum non luerent. Spondent reliqui quantum in eis foret. Exeuntes igitur de Castello singuli, rei mortis, die sanctæ Margaretę virginis, venerunt ad regem more furum discincti, discalciati, aspersi cinere capita, funiculos in manibus & in collis perfidè portantes, huiuscemodi se benè meritos ostendentes, gratiam regis petentes. Quibus rex. Nequaquam ad meam gratiam, quià indignè vos recipiam, sed ad meam voluntatem. Cui rei. Domine, ad vestram voluntatem nosipsos submittimus. Quibus rex. Equidem meæ voluntatis est, vos membratim distrahi & suspendi, si quo minus, permittam vos saluos in Castellum redire. Cui Gulihelmus Olyfard, † humi prostratus, cum singultibus, ait. O domine rex, scim' quia maior est nostra iniquitas, quàm vt veniam mereamur. Neque enim fuit familia mea ista, nisi obnoxia domino nostro regi. Veruntamen, rex pietatis, deprecamur ineffabilem clementiã vestrã, quam siue cõsequimur indigni, siue nõ, habetote

†Hæbræi.

†obsessis.

†frustratis

†solo.

habetote nos omnes tanquam mortuos super terram. Cumque ei-
iulatu magno fierent, rex alijs paricidis direbat. Quid petitis & vos?
Et illi gemebundi clamauerunt. Rei sumus mortis. Ad vestram vo-
luntatem suscipiatis nos domine. Motus ergo rex super tantis cla-
more & fletibus, non tantum ipse paruum per, sed etiam totus populus cir-
cumstans ad lachrymas compunctus est. Proinde iussit rex eos su-
scipi, & diuersis Castellis Angliæ singulatim incarcerari, nullum ex
eis perimens, nullum damnans. Prodiror autem ille prophanus, cu-
ius fraude Scoti illud Castrum adquisierant, capitur, caudis equorū
trahitur, demum laqueo est suspensus. Et sic cessauit quassatio tanti
belli, porrò rex adhuc post redditionē Castelli fecit meliorare Ar-
rietem. Cui alij dixerunt. Domine, vt quid perditio hæc? Iam Ca-
stellum redditum est nobis. Respondit rex. Quod facio nunc, non
est destructio, sed post me bellantium aut regnantium hostilium
Castrorum doctrinalis quassatio. Proinde victoriosissimus rex An-
gliæ Eadvvardus, deputatis in Castello illo, & in cæteris locis Scotiæ,
viris nobilibus, qui triumphalem pacem suam cunctis indigenis
seruarent, comitantibus eum Comitibus & Baronibus Scotiæ, in
signum deditionis & rebellionis debellatæ, ad Angliam lora di-
rexit. Tenuit igitur rex Natale suum apud Lincolniam, & præcepit
procuratoribus domus suæ, ita splendidè & permagnificè adminis-
trare, quæ necessaria erant, pro tanti iocunditate festi, sibi & comi-
tiuæ suæ, tanquam monarchæ, regi, & domino duorum regnorum.
Ibique refocillans suos Comites & proceres in multis delitijs per
dies multos, virtutes bellatorū laudum præconijs attollebat. Quos
condignis muneribus gratificatos, & pro laboribus commendatos,
lætos dimisit ad propria & iocundos.

Papa prius moritur, hic Clemens papa creatur.

ANno gratiæ. Mcccv. ad Annunciationem dominicam, aderat
rex Eadvvardus cum magnatibus populi sui apud VVestmo-
naster. acturus deo gratias, & beato Eadvvardo, pro triumpho de
Scotis potito. Compassusq; super iniusta incarceratione monacho-
rum VVestmonast. iussit mox fieri liberationem eorū. Sed super-
abundante peruersorum iudicium malitia, prolongantiū iniquitatē
suam, vltra præceptū regis tenuerūt per octo dies monachos in car-
cere. Quo audito, præcepit rex iusticiarijs suis, vt omissis cæteris cu-
ris, incarcerati monachi eorum abbati continuò redderentur. Sub
illo quoque tempore, Nicholaus de Segraue, miles, vnus de prestā-

tionibus de regno, pro pace conseruanda statu fuerat coram rege. Alius quidam miles, Iohannes de Crombevvelle, ipsum de proditione arguerat. Ille autem in defensionem, obtulit se duello. Rex propter bella sua noluit ista pati. Ille vero non licentiatus, & contra prohibitionem regis, mare transiuit, persequens accusatorem, ipso rege adhuc inter hostiles acies constituto, ideirco reputat eum rex in iudicio vitæ suæ contemptorem, nec per ipsum stare, quin rex ab hostibus interfieret. Et ille in regis gratiam se submisit. Cui rex. Iusticiam fieri volo in iudicio. Proinde iusticiarij, triduo super hoc consultantes, respondent regi, huiusmodi hominem reum esse mortis, & omnia bona sua mobilia & immobilia regij iuris esse. Veruntamen propter generositatem sanguinis addiderunt, non hunc in regis contemptum ab Anglia egressum fuisse, sed propter iram se de suo criminatore vindicandi. Regis autem esse, posse facere misericordiam cum eodem. Quibus rex. O diu consultati sed inconsulti. Equidem meum est posse, & velle cõferre gratiam, & cui voluero, miserebor. Nec propter vos amplius, quam pro dane. Quis in gratiam meam se submisit, & repulsam passus est? Veruntamen vestrum iudicium in scriptura redigatur, & pro lege amodo teneatur. Proinde dictus miles ad carcerem ducebatur, ne impunitus armaret audaciam, & rigor cæteris timorem incuteret contemnendi. Et post paucos dies, elaborantibus multis nobilioribus regni, & †ostendentibus se xxx. suis paribus, cinctis gladijs, corpus pro corpore, & bona pro bonis, vna in solidũ, quoquo die rex eum vocauerit, nec adesset, liberatus est, & per regem cunctis facultatibus suis restitutus. Circa eadem verò tempora processit in publicũ, nouum inquisitionis Breue, quod Anglicè dicitur Trapleballon, contra intrusores alienarum terrarum, qui propter timorem conquerẽtium, ipsas terras, vel prædia, in manus potentium alienarant. Et cõtra conductitios hominum vapulatores, qui ab vno viro conducti, volebant, propter vnam summam pecuniæ, alium vapulare, & iterum à vapulato propter duplum censum, vel amplius, revapulare nequius conductorem. Et contra conductitios, promptos ad capiẽdas seisinas, contra iusticiam, vi & armis, in ecclesijs, terris & alijs tenementis. Contra huiuscemodi pacis infractores, raptores, incendiarios, murdratores, pugnatores, & falsos assisatores, deputantur per Angliam diuersi iusticiarij per hoc Breue, ad faciendum vindictam in nationibus inopibus, increpationes in populis locupletatis. Per

hoc qui-

† offerentib⁹

hoc quidem Breue, multi perempti, multi noxij, pauci innoxij sunt inuenti. Adeò quidem rigidè processit huius coercionis iustitia, quòd pater proprio filio non parceret, sed increpans castigaret. Præ timore autem multi exterriti, spontaneè exulabant, & per fugam & redemptionem pecuniæ crenit fiscus. Illis autem diebus Cardinales Romani, dum ad inuicem dissentirent super electione apostolica, tandem aspicientes à longè, iniecerunt mentis aciem vltra Alpes ad archiepiscopum Burdegalensem, Bertramum de Angeous, ipsum in summum pontificem die Pentecostes vnanimiter elegerunt, & Clemens quintus vocatur. Circa festum Assumptionis beatæ Mariæ, quidam Scotus, dictus Gulihelmus VValeis, refuga pietatis, prædo, sacrilegus, incendiarius, & homicida, Herode crudelitate immitior, Nerone vesania debacchantior, qui pudenda hominis, quæ deus cælari voluit, faciens eis perizomata, cum Chanaan maledicto discooperuit, cogens quamplures viros ac mulieres Anglicos, mixtim charolare nudos, & psallere ante se, constitutis à tergo tortoribus cum scorpionibus & aculeis, flagellantibus incuruãtes, & pungentibus vti cederent in directum. Qui infantes in cunis vagientes, & quosdam pendentes ad vbera euisterauit. Qui pueros in scholis & in ecclesijs, ad magnum numerum incendio cõflagrauit. Qui dum collegisset exercitum Scotorum in bello de Foukirk, contra regem Anglorum, & vidisset, quòd nequiret resistere tam forti exercitui, ait Scotis. Ecce adduxi vos ad annulum, charolate, vel tripudiate vos sicut melius scitis. Et aufugit ê prelio, populum suum in occisione gladij derelinquens. Hic vir Belial, post innumera flagitia, tandem per ministros regis capitur, & Londinum volente rege de ipso fieri iudiciũ, adducitur, ac per nobiliores regni Angliæ, in vigilia sancti Bartholomei, morte crudelissima, sed dignissima, condemnatur. Primò per plateas Londini ad caudas equinas tractus vsque ad patibulum altissimum, sibi fabricatum, quo laqueo suspẽsus, posteà semiuiuus dimissus, deinde abscissis genitalibus, & euisceratis intestinis, ac in ignem crematis, demum abscisso capite, ac trunco in quatuor partes secto, caput palo super pontem Londinẽsem affigitur. Quadrifida verò membra, ad quatuor partes Scotiæ sunt transmissa. Ecce finis immisericordis hominis, quem immisericordia sic finiuit. In octauis Natiuitatis beatæ Mariæ, adunatum est Cõsilium regis Eadvvardi ad Nouum Templum Londini, cui interfuerunt episcopi Cestrensis & VVigornensis de Anglia, &

episcopi sancti Andreæ & Glasconēsis, de Scotia, & abbates VVestmonaster. & VVauerldie, & duo de Scotia, & duo Comites de Anglia et duo de Scotia, et alij Barones, tàm Scoti quàm Angli. Vbi per .xx. dies consiliati sunt super firmanda pace regia in Scotia, qualiter melius, firmius, & quietius, tàm pro Scotis quàm pro Anglis, pax summa & tranquillitas optima perpetuis stabiliretur temporibus. Isti Scoti, per assensum totius regni Scotiæ, & quorum ordinationi stare spospondit reliqua † pars tota, ad Angliam sunt transmissi. Et per assensum & ordinationem vtriusque partis, constituti sunt iusticiarij & clerici vltra & citra mare Scoticum, bini & bini, qui suis in locis pacem patriæ † confouerent, lites deciderent, & pugnas sedarent. Hoc disposito, venerunt ad regem prænominati viri, & recitata ordinatione eorum in audientia, placuit regi in omnibus, vnico duntaxat articulo, de quodā iudicio Scotico, penitus annullato. Tunc iurauerūt episcopi, abbates, Comites, & Barones Scotiæ pro se, & hæredibus suis, & reliqua gente superstite & futura in Scotia, stare ordinationi prædictæ, & secundum modum & formā dispositionis huiuinscemodi, tàm potentes quàm ignobiles, præsentes & futuros, velle semper degere, & debere. Hoc autem apud manerium de Scheene super Thamesim, Scoti prædicti tactis sacrosanctis Christi corpore, & euangelijs, & alijs reliquijs, spoponderunt. Gauisus igitur rex ob spem firmæ futuræ pacis in Scotia, fecit misericordiam cum eisdem, vt qui pro peccatis suis redemptionem fecerant, videlicet, qui valorem terrarum suarum ad certos annos, per duos, tres, vel quatuor, regi debuisset soluisse, duos in quatuor, tres in sex, & quatuor in octo annos, pensatis cuiusque conditione & statu, vt haberent vnde honestè viuerent, voluit hoc ratiocinium prolongari. Post hæc licētiati Scoti, cum honore in regionem suam alacriter sunt reuersi. Igitur dum rex speraret omnia sui regiminis negotia in pace moderari optata, quia tempus tacendi præteriit, in quo siluit, tacuit & patiens fuit, & aderat tempus loquendi, conuenit cautè Comitem, Marescallum super quodam dedecore, et cōspiratione, quam archiepiscopus Cantuarienſis, & plures Comites & Barones, contra eum machinauerant, ipso tunc agente in Flandria. Qui nequaqam valens ista contradicere, gratiam regis petit. Pro qua obtinenda, constituit regem hęredem suum vniuersorum, quæ habuit, & sic mortem perdidit, & vitam inuenit. Et rex remunerans eum, vitæ Comitis mille libratas terræ adaugendo concessit.

† plebs.

† cōstituerēt

Et sic

Et sic facti sunt amici rex & Comes. Similiter rex singulatim singulos conueniens, qui huic facto consenserant, pecuniaria pœna mulctauit. Ac si diceret. Nolo mortem proditorum meorum, sed conuertantur, & redimãtur per bona sua temporalia, sicque viuant. Ad vltimum archiepiscopus conuenitur, & arguit eum rex de peccato consimili. Suffusus rubore archiepiscopus, pallium regi tendit, in misericordia eius se & bona sua submittendo. Cui rex. Non per me, sed per Pares tuos coepiscopos de facto tuo æquitas decernatur & iudicium. Et addidit. Quoties scripsi tibi in visitatione tua, clericos meos angarianti, mecum coessentes, vt non procederes contra eos nostri reuerentia, vsquequo belli fremitus finiretur, nec exaudisti me. Verùm non obstante illorum appellatione, ipsos in eorum absentia de ecclesijs suis priuasti. Noui quidem superbiam cordis tui, rebellionem, & † astutiam. Semper enim contentiosè contra me egisti, & commotionẽ commouisti. Hæc & multa alia conuitia dixit illi. Porrò archiepiscopus adeò erat confusus, vt peteret benedictionem à rege. Cui rex. Non sic decet pater, sed ego à te debeo benedici. Et benedixit eum in eodem loco. Interea constituit papa diẽ coronationis & solennitatis suæ Lugduni, in crastino sancti Bricij. Quò conuenerant singuli Cardinales præter duos, qui non venerant præ nimia senectute, & duo alij itinerando mortui sunt. Mox ipso die dominico, creauit alios Cardinales, sex de Vasconia, duos de Francia, vnum de Anglia, scilicet Thomam, fratrem ordinis Prędicatorũ, & Petrum abbatem sanctæ Crucis iuxta Burdegalim, ordinis sancti Benedicti, creatum similiter Cardinalem, Vicecancellarium suum constituit. Petrum & Iacobum de Columna, depositos & prædamnatos per papam Bonifacium octauum, de nouo Cardinales creauit. Hinc aliqui ê fratribus murmurarunt. Cumq; post missarum solennia equitaret de ecclesia ad palatium, quidam murus lapideus & luteus, vetus & semirutus, cui incumbebat populus multus, vt papam videret, repentè corruit super turbã, & duos Comites, qui mulam papæ per frænum ducebant, vnum oppressit, videlicet Andegauensem, alterum Britanniæ interemit, & bis binos viros inclytos, multis alijs sauciatis. Sed papa mirabiliter saluat' est. Quod infortunium, alicuius futuri mali prognosticũ, plurima gens notauit. Die sancti Clementis, Cum papa primò missarum solennia celebrasset, post prãdium orta lite & mota pugna inter clientes papæ & Cardinalium, vnus de fratribus summi pontificis occisus est.

† immiseri-cordiam.

Alterum

Alterum fratrem ſuum cinxit rex Franciæ baltheo militari, & multam aliam munificentiam in ciuitatibus, & Caſtellis ſuis contulit papæ rex Francorum, per quod in omnibus negotijs ſuis expediendis gratiam multam prǒmeruit & fauorem. Rex autem Anglorũ miſit domino papæ ſingula vtenſilia, quibus miniſtraretur ei in camera & in menſa, omnia auro puriſſimo, per epiſcopos regni ſui, videlicet Lichfeldenſem & VVigornienſem, & Comitem Lincolniæ. Ad eandem verò ſolennitatem de Anglia plures viri egregij abierunt. Porrò epiſcopum Dunelmenſem, dominum Antonium de Bek, propter dapſilitatem & magnificentiam cordis, quam in eo inuenit, Patriarcham Hieroſolimitanum creauit, & electos Eboracenſem & Londinenſem, dimiſit ad propria cõfirmatos. Papa quidem conſtituit celebrari curiam ſuam apud Burdegalim. Erat autẽ in principali porta ciuitatis prophetia hæc ſcripta, in duobus verſibus aureis literis & latinis, ſed per puluerem incedentium fuerant obfuſcati, ita vt non apparerent niſi hæ duæ dictiones, Altera Roma. Verùm conſtituta ibi curia, viri ciuitatis, diducto puluere, inuenerunt ſic ſcriptum.

Dic tu qui tranſis, & portæ limina tangis,
Altera Roma vale, nomen geris imperiale.

Scribebantur autem ibi hi verſus ante mille annos. Porrò Senatores Romani miſerunt ad Papam, vt veniret Romam, & ſtatueret curiam ſuam ibi, ſicut prædeceſſores ſui, ſummi pontifices, conſueuerant. Noluit papa adquieſcere poſtulatis, ſed dixit ſe miſſurum illuc quempiam, qui eis ſatisfaceret vice ſua. Hoc inſuper anno, fuit tanta vredo, pariter & aurugo, & ſiccitas in æſtate, quòd in maxima parte deficeret fœnum terræ, & beſtiæ agri præ inopia morerentur, ac duplus feruor, ſole exiſtente, tàm in Libra quàm in Leone, homines perurgebat. Hinc adoleſcentium, iuuenum, diuitum, & pauperum corpora variola & morbillus proſtrauit, & lentiginoſa ſcabies maculauit. Sed & plurimi iuuenes & virgines mortui ſunt hoc morbo. Et ſubitò ſubſecuta eſt hyems frigidiſſima, mortales præmens, & durante gelu, & nive glaciali, à. xviij. Kalend. Ianuarij, vſq; ad. viij. Kalend. Februar. piſces in ſtagnis, aues in ſiluis, & pecora in campis mortua ſunt. Adeo exinaniti fuerunt plures volucres cœli, quòd ſine reti, vel laqueo, manu hominis, vt domeſticę, caperentur. Hoc ſtridens gelu exufflauit pluuialiter triduani Auſtri flatus. Et cum putarent homines hyemem euaſiſſe, iterum aër cogebatur in

nubes &

nubes, & flante Euro assiduè, rediit gelu, & duravit ab Idibus Februarij vsque ad Idus Aprilis. Circa festum Purificationis beatæ Mariæ, latrones quidam, exploratò thesauro cuiusdam militis, in ecclesia fratrum de Carmelo Londini condito, assentiente eis quodã Iuda de fratribus, venerunt, & rapuerunt quadringentas libras argenti. Et ligatis atrocissimè manibus Prioris & singulorum fratrũ, ac vno percusso, illico discesserunt. Cum quibus abijt ille Iudas, crèdo post laqueo suspendendus. Et postquam hæc omnia ita consummarentur, oritur denuo in Scotia nouum belli turbatio. Comes enim de Carrik, Robertus de Brus, conuenit primò clàm, posteà palàm aliquos de nobilioribus Scotiæ, dicens eis. Vos nostis qualiter iure proximitatis hæreditariæ ad me pertinet regnum istum, & qualiter gens ista patrem meum in rege proposuerat coronasse, sed astutia regis Angliæ à desiderio huius fuerat fraudata. Si ergo coronari ueritis me in regem, bella vestra præliabor, & regnum istud cum populo à seruitute Angligena liberabo. Hæc dixerat, & multorũ periuratorum aderat mox consensus. Et cum scisciteretur à Iohanne Comym, nobili milite vtique & potenti, an assentiret & ille, respõdit constanter quòd non, & ait. Norunt siquidem nationes vniuersæ, regem Anglorum, gentem & terram nostram quatuor vicibus subiugasse, & nos omnes, militia cum clero, fidelitatẽ & homagiũ, pro præsentibus & futuris, sibi iurasse. Absit hoc à me. Profectò nunquam assentiam huic rei, ne periurus efficiar. Suadet ille, dissuadet iste. Minatur ille, stupet iste. Et ille extracto gladio, inermẽ militem percussit in capite. Quumque volentem tollere gladium de manibus percussoris, cum subtus se prostrasset (erat enim fortis valdè) accurrentes famuli proditoris, cõfoderunt eum cum gladijs, fuũ dominum liberantes. At dominus Iohãnes, prout potuit, euasit ad altare. Quem Robertus insequens, nec assentire volentem, immolauit ibi hostiam piam vir impius & crudelis. Acta sunt hæc in ecclesia fratrum Minorum apud Dunfreis quarto Kalendas Februarij, anno proximo sequenti. Ecce principium homicidæ, aspirantis ad regnum per effusionem sanguinis Abel iusti. Post hæc fecit sibi currus & equites, qui præcederent se, & instaurauit Castra multa, coegitque multos diffidere regem Anglorum, nolentesque quos potuit, trucidauit. Angli verò custodes regiæ pacis, præ timore exterriti, fugerunt ad municipium Berwici, regi suo super his omnib' plenariè nunciantes. Obierunt hoc anno, magister Iohannes de Pountoyse,

Pountoyse, episcopus VVinton. & magister Gilbertus de sancto Leopardo, episcopus Ciceſtren. pater orphanorum, consolator mœrentium viduarum, in grabatis & in tugurijs decubantium pius & humilis visitator, inopum plusquam diuitum affluens recreator. Cuius vitæ sanctimoniam, subsecuta mox crebra miracula protestãtur. Obijt etiam magister Thomas de Corebrigge, archiepiscopus Ebor. Successit VVinton Henricus, Prior eiusdem loci. Ciceſtrensi Iohannes de Langtona, archidiaconus Cantuariensis. & Eboraco magister Gulihelmus de Grenefeld, Cancellarius regis Anglorũ.

Ecclesiæ nauis, titubat regni quid clauis.
Errat rex papa facti sunt vnica capa.
Hoc faciunt do des, Pilatus hic alter Herodes.

De coronatione pseudo regis Roberti de Brus.

ANno gratiæ. Mccvi. Clemens papa Burdegali existente, episcopum Pictauiensem, qui sibi dum archiepiscopus fuerat aduersabatur, à pontificali depositi dignitate. Primatum etiam Aquitaniæ de Biturien si ad Burdegalensem ecclesiam transtulit. Die Annuntiationis beatæ virginis, feria sexta, paricida Robertus de Brus, inuasor alterius regni, in abbatia Canonicorum regularium apud villam de Schone, præsentibus aliquibus Comitibus, Iohãne de Ascella, & de Meneteth, & duobus episcopis, de sancto Andrea & Glasconensi, & abbate de Schone, & multis militibus, iuxta morem patriæ fecit se, velut Adonias, à conspiratoribus coronari diademate. Absentantibus se sponte à coniuratoribus, de Bovvhan & de Ros Comitibus, Alexandro Comyn, & Iohanne de Moubray, militibus, & nonnullis alijs, qui iuramentum regi Angliæ factum irrefrænabiliter conseruarunt. Dominica verò sequente, quæ erat in Ramis palmarum, fecit se denuo coronari à quadam adultera, desponsata Comiti de Bovvhan. Quæ transgresso maritali thoro, exarserat in speciem & concupiscentiam fatui coronati. Et mutauit nomen eius impositũ in baptismate, nominans illum Dauid. Cumque domum rediisset, fertur vxori suæ dixisse. Heri vocabamur ego Comes, & tu Comitissa, hodie verò ego rex & tu regina vocamur. Cui illa. Aestimo quòd rex æstiualis sis, forsitan hyemalis non eris. Timeo autem ne tanquam flos agri, qui hodiè est, & cras in clibanũ mittitur, sic efflorescas, ac ne pro periurio fidei, per vocabulum regũ, Comitatum simul perdas & regnum. Qui se irrisum à muliere existimans, voluit eam gladio peremisse, sed ab astãtibus detentus est.

Nihilo.

Nihilominus illam exilio relegans, in Hyberniã transmisit ad patrem suum Comitem Vltoniæ. A quo ad regem Angliæ destinata, in honore est habita. Eodem quasi sub tempore, rex Angliæ Robertum Cantuar. archiepiscopũ apud dominũ papã accusauit super eo, quòd pacem regni sui perturbauit, sibiq; rebellãtes defendit & fouit. Propter quæ citatus à summo põtifice, licentiatusq; à rege, quasi valedicens illi, versus Burdegalim transfretauit. Vbi ab executione officij sui suspẽsus fuit, quousq; de sibi impositis legitimè se purgarent. In hebdomade Paschæ, fecit rex publicari Bullam apostolicã super absolutione iuramenti præstiti super deafforestatione, iampridem facta & seruanda, excommunicando iusiurãdum illud obseruare volentes, dirumpentes vero illud approbat, & absoluit. Eodem anno. vi. die Maij, domina Margareta regina Angliæ, apud VVintoniam peperit filiam, nomine Aelionoram. Illo quoque tẽpore, papa Clemens concessit regi Angliæ per biennium decimas ecclesiasticorũ prouentuum pro negotijs Terræ sanctæ, sed in vsus alios expendebantur. Ipse verò papa videns insatiabilem quorundam episcoporum Angliæ auaritiam, importunè postulantium primas vacantes ecclesias per annum in suis diocœsibus sibi concedi, aduertensque, quia quod postulat inferior, potest & superior, appropriauit sibipsi per biennium omnes prouentus de primo vacãtibus ecclesijs in Anglia, videlicet de primo anno, primos fructus, tàm de episcopatibus, abbatijs, prioratibus, præbendis, rectorijs, & vicarijs, quàm de cæteris minutis beneficijs. Sub eodem quoque tempore, rex Eadvvardus, vergens iam in senium, conquęrentibus ad eum quibusdam famulis domus suæ, nondum promotis ad hibitum, facta inquisitione, quæ cœnobia monastica, seu canonica, per progenitores suos fuerant fundata, in ipsis singulis, nõ simpla corredia monasterialia, sed sicut in regia equitabant, cum vno equo, vel bino, ita & illis, dum viuerent, ab illo die erogauit. Sed voluit corredia cum necessarijs erogari. Illis siquidẽ diebus misit rex Angliæ Aemericũ de Valẽtia, Comitẽ Penbrochiæ, Robertũ Clifford, & Henricũ Percy, in Scotiã, cũ manu valida et armata, vt nouis motibus resisterẽt, & nequiter coronatũ cũ ꝑsidis expugnarẽt, ac gentẽ fidã protegerẽt. Ad augmentandũ igitur ꝓfectionẽ suã in Scotiã, fecit rex ꝑ Angliã publicè ꝓclamari, vt quotquot tenerentur fieri milites successione paterna, & qui haberent vnde militarẽt, adessent apud VVestmonast. in festo Pẽtecostes, admissuri singuli omnẽ ornatum

natũ militarẽ,præter equitaturã,de regia Garderoba. Cõfluentibus itaq; trecentis iuuenibus,filijs Comitũ,Baronũ & militũ, diſtribuebantur purpura,biſſus,ſyndones,cyclades auro textę,effluentiſſimè, prout cuiq; competebat.Et quia Palatiũ regale,etſi amplũ,tamen ad tot occurrentiũ turbã anguſtũ fuit, apud Nouum Templũ Londin. ſucciſis lignis pomiferis,proſtratis muris,erexerũt papiliones & tentoria,quo tyrones deauratis veſtibus ſe ſinguli decorarẽt.Ipſa quoque nocte in Templo prędicti tyrones,quotquot poterat capere locus ille,ſuas vigilias faciebant. Sed princeps VValliæ, præcepto regis patris ſui, cum præcelſis tyronibus fecit vigilias ſuas in eccleſia VVeſtmon. Ibi aũt tantus clangor tubarũ & tibicinũ, & exaltatio vocum præ gaudio extiterat clamantiũ, quòd conuentus de choro ad chorũ,non audiretur iubilatio.Die aũt craſtina cinxit rex filium ſuum baltheo militari in palatio ſuo,& dedit ei Ducatũ Aquitaniæ. Princeps ergo factus miles perrexit in eccleſiam VVeſtmon.vt cõſotios ſuos militari gloria pariter venuſtaret. Porrò tanta erat ibi præſſura gentium ante magnũ altare, quòd duo milites morerẽtur, quamplures ſyncopizarent, etiã cùm quilibet ad minus tres milites ad ſe ducendũ & tuendum haberet.Princeps autem propter turbã comprimentẽ,non ſecus,ſed ſuper magnum altare diuiſa turba,per dextrarios bellicoſos,ſocios ſuos cinxit. Tunc allati ſunt in pompatica gloria duo cygni, vel olores, ante regẽ phalerati tenibus aureis, vel fiſtulis deauratis, deſiderabile ſpectaculũ intuentibus. Quibus viſis,rex votũ vouit deo cœli & cygnis, ſe proficiſci in Scotiã, mortẽ Iohannis Comyn,& fidẽ læſam Scotorum,viuus ſiue mortuus vindicaturus. Adiurans principem, & cæteros præcelſos viros terræ, fide ſibi debita,ſi ipſe prius in fata decederet, corpus ſuum ſecum in Scotiam in bello deferrent,nec ſepelirent illud quouſque dominus de perfido coronato, & gente periura dediſſet victoriã & triũphum.Spoſponderunt igitur cuncti fide bona, ſe paratos ſecum in vitam regis,& in mortem cum principe in Scotiam proficiſci, votũ regium expleturos. Exinde omnes animæquiores effecti, ſalutato rege,in craſtino ſanctæ Trinitatis de VVeſtmonaſterio receſſerũt, ad regem in quindena ſancti Iohannis Baptiſtæ in Scotiam affuturi.Pro hac autem militia filij regis,conceſſus eſt regi trigeſimus denarius à populo & à clero.Mercatores verò viceſimũ conceſſerũt, Interea quidem facta eſt multa concertatio inter populum Scotorum & Anglorum,quis eorum in certamine videretur eſſe maior.

Interim

Interim Robertus de Brus circuiens terrã, & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioſo, in craſtino ſancti Iohannis Baptiſtæ appropinquauit ad villam Sancti Iohannis, in cuius præſidium nuper aduenerat Aemaricus de Valentia. Equites autem Scotorum omnes lineis camiſijs ſuper armaturam ſuam, ne diſcerneretur, induti erãt ex iuſſu noui principis ſui. Inuitatus ab eo Aemericus ad congreſſum, reſpondit quòd cum eo non die illo ſed in craſtino dimicaret. Subtrahente verò ſe Roberto cum ſuis ad ſpatium vnius miliaris, & ſe reficere volente, hora appropinquante veſpertina, Aemericus cum ſuis egreditur armatis, & ſubito iuxta Methfen Scotis ſuperueniens, prælium aggreſſus eſt. Et ceciderunt in die illo, in ore gladij, plures de Scotis, qui pſeudoregi adheſerũt. Quinimo ipſe idem ter à dextrarijs proſtratus eſt, & per Simonem de Freyſel, bellatorem egregium, ter leuatus, tandem per fallaciam candidæ camiſiæ euaſit de prælio. Nam cum aliquandiu Robertus cœterique qui ſe cum celeritate armauerant, reſiſterent, tandem prævalentibus Anglis fugere ſunt coacti. Quos inſecutus Aemericus cum ſuis vſque in inſulam de Keyntyr, Caſtrum illius loci, putans Robertum ſe recipiſſe in eo, obſedit. Expugnato tamen Caſtro eum non inuenit, quia ad extremas regionis inſulas fugerat, ſed fratrem ſuum Nigellum de Brus, cum alijs quibuſdam ibidem cepit, quos omnes vſque Beruicum fecit adduci. In prælio autem ſupradicto capti ſunt hi viri, Thomas filius Ranulphi, Dauid Inkemartyn, Iohannes de Sumeruile, milites, Hutting Mareſcallus, & vexilifer pſeudoregis, & Hugo capellanus. Qui nihilominus, cum prædictis, & cum multis alijs, quorum nomina hic non recitentur ne pagina his vileſcat, patibulo ante cæteros primitꝰ eſt affixus, quaſi diceret. Ego preſbyter tale vobis præbeo iter. Poſt hæc autem aduenientе rege Angliæ in Scotiam, cum principe VValliæ, & magnatibus populi ſui, quidam Scoti eum honorificè admiſerunt, quidam abierunt retrorſum, nonnulli abdita ſiluarum diuerticula petierunt. Exercitus tamen regius diſcurrens per totum regnum Scotorum, cœpit perſequi fugitiuos, & plures peremerunt, & aliquos viuos comprehenderunt, vtpote epiſcopos & abbatem, prædictos, loricatos & armatos ſubtus exterius tegumentum. Duorum igitur epiſcoporum culpa magna, ſed epiſcopi ſancti Andreæ maior. Nam die congreſſionis inter Anglos & Scotos apud Methfen, iuxta ſanctum Iohannem, miſit armatam cliẽtelam ſuam in ſuccurſum Scotorum.

torum. Ipse verò callidè se reddidit interim Anglis, vt si Scoti de Anglis triunpharent, ipsum de illorum potestate eruerent, tanquã vi captum, pro defectu tutelæ. Si autem Angli triumpharent, sibi parcerent, eò quòd derelictus à familia sua fuit, quasi non consentiens factis illorum. Isti ergo periurati prælati in arctissimis carceribus, forma & habitu, quibus fugiendo capti fuerant, retruduntur, quousque per apostolicam sedem dispositum sit, quid de his fuerit faciendum. Capitur etiam & illa impijssima coniuratrix de Bovvhan, de qua consultus rex, ait. Quia gladio non percussit, gladio non peribit. Verùm propter illicitam coronationem quam fecit, in domicilio lapideo & ferreo, in modum coronæ fabricato, firmissimè obstruatur, & apud Berwicum sub dio forinsecus suspendatur, vt sit data, in vita & post mortem, speculum viatoribus, & opprobrium sempiternum. Illo quoque tempore, captus est Symon Freysel, in quo pẽdebat Scotorum tota fiducia, in tantum quòd incarcerati nobiles Scoti, inuincibilem incomprahensibilemque illum asserebant, nec illo viuente Scotos posse deuinci putarent. De cuius magnanimitate præsumens quidam Scoticus miles, in Turri Londinensi vinculatus, in elogium Anglorum, sed proprium dispendium, caput proprium regi dedit, quocunque die captus fuerit, amputandum. Nomen autem huius Herebertus de Norham, vir cunctis Scotis formosior, & statura eminentior, tamen propter trinam proditionem, quam regi Angliæ fecerat, & secundam dimissionem, tertiò captus, vnà cum patre & armigero, in Turri Londinensi, ferreis compedibus nexi erant. Post hæc Symon Freysel ad Turrim Londinensem mittebatur, vt illo viso, voti præstiti Scotus alius recordaretur. In crastino igitur, id est, in vigilia Natiuitatis beatæ Mariæ, educti de Turri Londinensi, Herebertus, & Thomas de Boys, armiger eius, capitibus sunt truncati. Symon autem Freysel, propter pluralitatem proditionũ, quas fecerat, sic dãnatur. A Turri Londinensi per viculos & plateas distractus vt proditor, suspensus eminus quia latro, truncatus capite vt homicida, refixus equuleo per dies .xx. igne quoq; finaliter est cõbustus. Huius autem caput super pontem Londinensem iuxta caput Gulihelmi V Valeis, super lanceam cunctis nationibus perhorrendum spectaculum, est affixum. Circa festum sancti Michaelis reuersus est Robertus de Brus ad Keyntyn, & Henrico de Percy in propinquo existenti superueniẽs, quosdam de familia eius occidit, equosq; dextrarios & alia spolia multa

multa cepit: ipsumque Henricum in Castro eiusdem loci obsedit, quousq; robore exercit' misso à rege, obsidioné dimittere cógeretur. In diebus illis, fecit rex Angliæ inquirere per totã Scotiam, per fidedignos homines, quot & quanti intererant interfectioni Iohannis Comyn, & coronationi Roberti de Brus. Et fermè omnes cepit, & morti tradidit, aut vltro se reddentes regiæ voluntati, diris carceribus mancipauit. Post hæc captum est Castrum de Lochder, in quo inuẽtus est Christoferus Setonus, sororius Roberti de Brus, quem cùm nõ Scotus sed Anglus esset, iussit rex deduci vsq; Dunfreis, vbi quendam militem de parte regis prius occiderat, ibique iudicium subire coactus, tractus suspensusque est, ac vltimo decollatus. Iohannes verò Setonus Christoferi germanus, apud Nouum Castrum super Tinam tractus, suspensus, atque decollatus, horribiliter vitam terminauit. Erant enim ambo armigeri pseudoregis, amboque consenserãt neci Iohannis Comyn. Vxorem verò Christoferi, & filiam Roberti de Brus, in diuersis monialium monasterijs collocauit. Et dum exerceretur indies in populo scelerato talis vindicta, fugit ad montana pestifer coronatus. Proinde timens sibi Iohannes, Comes de Asceila, fugam quærit, sed dei prouidentia timor quem timebat, euenit ei. Nam, cùm in mari nauigando fugeret, subitò orto vento contrario, ad terram repulsus, ab aduersarijs captus erat. Quo audito rex Angliæ, etsi grauissimo morbo tunc langueret, leuius tamen tulit dolorem. Comes autem iste, de stirpe regali sibi originem vendicauit. Idcirco quidã Palatini, ipsum cum iniquis iudicandum, indecens indecorumque censebant. Quibus rex, non sanguinis lineam, sed iustitiæ iudicium attendens, dicebat. Quanto gradus altior, tanto lapsus grauior esse constat. Sed cæteris parricidis generosior in sanguine, altius cęteris suspendatur pro scelere. Nec vos latet quoties voluit prodidisse nos in Anglia, in Scotia, & in Flandria. Habete illum vos, & Londini iustissimè iudicetur. Quo cum peruenisset. vij. die Nouembris, apud VVestmonasterium in aula regis, vtique condemnatur. Verùm, quia de regali sanguine fuerat oriundus, non est tractus, sed ascenso equo, in equuleo quinquaginta pedum suspensus est. Posteà semiuiuus dimissus, vt maiores cruciatus † sentiret, crudelissimè decollatur. Truncus verò illius, præaccenso in conspectu eius vehementi igne, vna cum carne & ossibus, in fauillas & cineres funditus conflagrã-

† sustineret.

tur. Caput autem istius, inter alia proditorum capita, super pontem Londinensem, in superlatiuo gradu, quia de regali stemate, est affixū. Rex apud Lauercost iuxta Caerleolum commorans, misit Beruicum Iusticiarios, quorum iudicio Nigellus de Brus, miles pulcherimæ inuentis, pro eo quòd consenserat factionibus fratris sui, & cæteri qui cum eo capti fuerant, tracti sunt atque suspensi, & vltimo decollati. Et cum strages huiusce modi grassaretur in Scotia, eodem quasi sub tempore inter regem Francorum & Parisienses ciues, seuerior orta est dissensio, hac de causa. Erat autem in ciuitate prædicta, vir illustris prosapia, præ cunctis conciuibus permaximè locupletatus, nomine Stephanus Barbet. Hic accedens ad regem Franciæ, sic fatus est. Domine, numisma census vestri minoratur in duplo, quàm valet. Hinc mercatores lucrum deportant, & vos detrimentum patimini. Iubeto ergo in moneta suum triplum valorem amodò supercrescat. Et velut dolosus & cupidus, ilico assenserunt in vnum. Nec diu latuit ciues reliquos dolus iste. Qui dixerūt Stephano. Tu inclytus in ciuitate, tu locupletior cunctis burgensibus es effectus. Ecce rex noster iniuriosè super nos aggrauat iugum suum imponendo regno tributum, cunctis retro regibus Franciæ insuetum. En quamplura ædificia cōstruximus, quæ, si triplicatur census, inconductibilia in solitudinem redigentur, & passeres solitarij in tectis pro hominibus habitabunt. Ah deus, priusquam hæc fiant, relictis omnibus quæremus dominum meliorem. Tu ergo, cum sis vnus ex nobis, assentire nobis. Alioquin incendemus te & domum tuam. Quià dictum est, quòd suggestione tuæ versutiæ factum est hoc. Qui respondit eis. Iuxta condictum faciam, quod populus hic hortatur. Discedens verò ab eis, soluit clam regi Franciæ censum, quem pollicitus erat ei. Coniuratione itaque facta, conciues insurrexerunt in Stephanum, demolientes & solo tenus conplanantes vniuersa ædificia, quæ in ciuitate & prope ciuitatem habuerat, prætiosamque eius supellectilem concremantes, pueros cum pecudibus gladijs occiderūt. Ipso quoque die bigas regis, in quibus victualia, quæ pro mensa eius empta, & locata fuerāt, distrahentes, in fori medio sparserunt, pedibus omnia despicabiliter conculcando. Nec sic quieuit tam fœua rabies, sed furibundi venerunt ad templum, quo rex tum temporis morabatur. Et clamabant. Trade nobis Stephanum, alioquin, incendemus te & templum. Quibus rex cautè respondit.

ſpondit. Ecce repentinè irruiſtis ſuper me. Reuertimini in ciuitatē, dieque ſexto redite ad me. Supplebo enim tūc, quod petitis, & quę-relas veſtras, pollicens emendas, exaudiam. Illis autem repedantibus, rex ſeceſſit in alium locum procul ab vrbe. Et ſic fruſtratoriæ dilationis interpoſitione deluſa eſt conquerentium ſolicitudo burgenſium. Poſt hæc autem Carolus, germanus regis, accerſitis ad ſe duodecim de præſtantioribus ciuibus, vt pacificè loqueretur eis, ſub dolo torquebat eos diuerſis pœnis, vſquequo præuaricatores prodidiſſent. De quibus certificatus rex, leuatis patibulis ante portas ciuitatis, nunc denos, nunc vicenos ſublimius fecit ſuſpendi. Porrò Flandrenſibus edixit, vt tributum, quod illi debebant, ſoluerent adauctum tripliciter. Qui reſponderunt. Non amplius cōferemus. Quòd quicquam contulimus, hinc dolemus. Reſtituat nobis rex collata, aut vi conquiremus extorta. Illo quoque anno, quidam hæreticus, apoſtata & pſeudo propheta ſurrexit in Venetia, nomine †Dunſinus, prædicans plurima contra fidem, vtpotè de imperio ſuſcipiendo, de omnium morte Cardinalium, & papæ Clementis, infra hunc annum, & finem mundi infra triennium nunc inſtare, fallaciter, vt veraciter, prædicauit, coadunans ſectæ ſuæ vniuſcuiuſque ordinis gentes apoſtatrices, aſſerens inter cætera ſuæ prædicationis nephanda, hominem quemuis cum muliere quauis commiſcere, non eſſe peccatū, & mulierem renuentem cuiuſuis hominis amplexum, dignam ignibus concremari. Plura enormia euomendo aſſeruit, quæ quoniam à fide diſcrepant orthodoxa, ſcribere perhorreſco. Qui nō diu poſt, die ſcilicet Cœnæ domini captus à Chriſto fidelibus, igne combuſtus eſt. Rex Francorum à domino papa oſſa Bonefacij prædeceſſoris ſui petijt ad comburenda, tanquam hęretici, inſtantia oportuna. Petijt etiam ſanctorum catalogo aſcribi fratrē Petrum de Muroñe, qui quondā fuerat papa, dictus Cæleſtinus quintus. Rex Angliæ Petrum de Gauerſtone, apud ſe de diuerſis accuſatum, regnum Angliæ abiurare coegit. †Dolcinus.

Parliamentum fit Caerleoli. Comes Glouerniæ obſidetur à Scotis. Rex Eadvvardus Primus moritur.

ANno gratiæ. Mcccvij. in octauis ſancti Hilarij, rex Parliamentum tenuit Caerleoli, in quo per maiores graues depoſitę ſunt quęrimoniæ de oppreſſionibus eccleſiarum & monaſteriorum, multiplicibus extorſionibus pecuniarum, per clericum domini papæ, ma-

gistrum Gulihelmum Testa nouiter in regnum inductis, præceptumque est eidem clerico de assensu Comitum & Baronum, ne de cætero talia exequatur. Ordinatum etiam erat quòd pro remedio super hijs obtinendo, ad dominũ papam assignati mitterentur nũcij. In eodem Parliamento edita sunt statuta quædam tangentia religiosos, qui domos suas principales in alio regno habebãt. Venitque ad illud Parliamentum, circa festum Cathedræ sancti Petri, quidam Cardinalis Sabinensis, magister Petrus Hispanus, missus à latere papæ in Angliam ad perficiendum ordinatum matrimoniũ inter primogenitum regis Angliæ Eadvvardum, & filiam regis Francorum Isabellam, secundum quod à papa Bonefacio, tãquam pacis mediatore, prius ordinatum fuerat. Cui per regem responsum est, paratum se implere quæ ordinata sunt, dummodo rex Frãcorum velit ex parte sua, quæ ad ipsum pertinent, adimplere. Dederat enim rex Francorum, dum Vasconiam tenuerat, Castrum quod Mali leonis dicitur, cuidam militi, qui illud adhuc detinebat, nec ad mandatum regis Francorum illud curabat restituere. Ob quam causam fertur illud matrimoninm hactenus fuisse dilatum. Rediit itaque Cardinalis Londinum, vt super his certitudinem expectaret, & ecclesias Anglicanas depilaret. Nam per bullam habere voluit à cunctis Cathedralibus, Conuentualibus, Regularibus & irregularibus ecclesijs, & Prioratibus, duodecim marcas Sterlingorum. De Rectorijs verò † octo denarios de qualibet marca. Contra hanc autem exactionem appellatum est à clero Angliæ. Et ordinatum est per Consilium regis, istum Cardinalem non plus debere habere, quàm acceperat olim Ottobonus Cardinalis, & legatus in Angliam, scilicet dimidium postulati. Hoc itaque anno, nono die Februarij, quidam Scotus de Galuedia, Duncanus Magdoil nomine, occurrit nauigio magno, repleto septingentis bellatoribus, applicantibus super terram suam, cum trecentis, non multis eo amplius viris, & peremit ferè omnem exercitum, hos in acie, hos in saltu, hos in portu, hos in fuga: & plures submersi sunt in †mari. Sed hos præcipuos de interfectis in prælio obtulit domino regi, videlicet Malcolmi Makail, domini de Kentir caput, & duorum regulorum Hybernienſium capita, Reginaldum de Craunford, & Thomam de Brus, milites, & Alexandrum de Brus, † germanum pseudo regis, sauciatos, & semineces præsentauit. De quibus Thomas tractus,

† quatuor.

† ponto.

† germanos.

tractus, ſuſpenſus, & decolatus eſt, cæteri ſimpliciter ſuſpenſi & truncati apud Caerleolum referuntur. Teſtimonium huic perhibent eorum capita ſuper Caſtellum, & ſuper portas vrbis confixa. Poſt Paſcha, Robertus de Brus, auctoritate ſuo exercitu, congreſſus cum Aemerico de Valentijs, ipſum compulit in fugam, paucis de his qui erant cum eo peremptis. Infra triduum etiam ſequens, fugauit Comitem Glouerniæ, multiſque hinc inde occiſis, ipſum obſedit in Caſtro de Are, quouſque per exercitum à rege miſſum, fuit obſidio diſſoluta. Exunc autem inſequentibus eum Anglis, fugit ad loca paluſtria & nemoroſa, in quibus latibula quærentem cõprehendere minimè potuerunt. Rex miſſis in Angliam nuntijs, præcepit ſub graui pœna, vt omnes, qui ei ſeruitium debebant, parati eſſent apud Caerleolum in tres ſeptimanas poſt feſtũ ſancti Iohannis Baptiſtæ; filium verò ſuum remiſit in Angliam, vt ſecundum ea, quæ de rege Franciæ audiret, proficiſceretur ad connubiũ cum filia eiuſdem contrahendum. Poſt cuius diſceſſum cœpit rex vexari diſſenteria. Mouit tamen nihilominus de Caerleolo, quinto nonas Iulij, paruis dietis verſus Scotiam proficiſcens. Pridie verò Nonas Iulij, venit vſque Burgum ſuper Sabulo, vbi inualeſcente infirmitate, die craſtino, ſcilicet ſexta feria, præſenti vitæ valefaciens, dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria conſummauit. Regnauit autem annis triginta quatuor, menſibus ſeptem, diebus viginti vno, compleuitque ætatis ſuæ annos ſexaginta octo, & dies viginti. Hic Eadvvardus fuit ſtrenuus in armis per totam vitam ſuam in omni ſtatu, adeò quòd totam Angliam de manu Simonis de Monte forti, Comitum & Baronum eidem Simoni adherentiũ, qui etiam regem Henricum patrem ſuum, & ſeipſum tenuit in carcere, adquiſiuit, ſicut ſuperius in Chronicis continetur. Totam etiam VValliam de manibus Leolini principis & Danidis fratris eius, Aquitaniam de manu regis Franciæ extorſit. Scotiam ſibi ſepius ſubiugauit, ſicut ſuperiora geſta teſtantur. Sed capta Scotia proditioſè per Robertum Bruſium, vt ſupra proximo capitulo continetur, ipſe idem inter exercitum in lecto mortis iacens, ex magnanimitate cordis mandauit & iuſſit corpus ſuum ibi remanere non ſepultum, ſed deferri in exercitu, quouſque tota Scotia eſſet finaliter acquiſita. Sed hoc mandatum non potuit effectui demandari. Fuit corpus itaque delatum in Angliam, & ſepultum VVeſtmonaſterij,

anno

†xvij. anno proximo sequenti, †xviij. die Octobris, iuxta sanctum Eadvvardum, ad caput patris sui; per manus venerabilium patrũ, domini Anthonij Patriarchæ Hierosolimitani & Dunelmensis episcopi, & Guilhelmi archiepiscopi Eboracensis, cum cæteris episcopis, abbatibus, & prælatis, totius regni. De quo scripsit quidam versificator sic.

Dum viguit, rex, & valuit tua magna potestas,
Fraus latuit, pax magna fuit, regnauit honestas.
Scotos Eadvvardus, dum vixit, suppeditauit,
Tenuit, afflixit, depressit, dilaniauit.

FINIS.

Continuationem huius historiæ ab anno. Mccvij. ad annum Mcclxxvij. vide in fine historiæ Ranulphi, monachi Cestrrensis.

LONDINI:

Excudebat Thomas Marshius,

secundo die Iunij, anno gratiæ 1570.

INDEX ALPHABETICVS RERVM MEMORALIVM IN HAC HISTORIA: PRIMVS NVmerus paginam, secundus lineam, tertius verò vel ætatem mundi vel nostræ salutis annum indicat.

A.

Abbatis S. Albani dignitas. 42.26.1154.
Abbatissa nupta. 45.25.1160
Abbatissa Ebba nasum proprium abscidit. 313.10.870
Abstinentia, eiusdem puellæ. 299.16.824
Acon ciuitas capta. 65.33.1191.
Admonitio S. Aethelwoldi episcopi. 373.11.965
Aduentus Bruti in Britanniam. 17.32.ætate.3
Aduentus Anglorum quæ fuit causa. 153.7.447
Aduentus sancti Germani. 152.2.446
Aduentus Pictorum. 101.35.75
Aduentus Hengesti & Horsi. 154.16.449
Aduentus Saxonum. ibidem.
Aduentus Swani regis Danorum in Angliam. 392. 36.1013.
Aduentus Cnutonis. 396.13.1015
Aduentus sancti Augustini. 202.17.596
Aduétus Gulihelmi Ducis Normaniæ. 435.6.1066
Aetas mundi prima. 2.1.æt.1
Aetas mundi secunda. 3.30.ætat.2
Aetas mundi tertia. 6.26.æt.3
Aetas mundi quarta. 21.17.æt.4
Aetas mundi quinta. 49.34.æt.5
Aetas mundi sexta quando incipit. 74.33.1
Aethelulphi liberalitas in pauperes. 309.9.357
Adami primi hominis creatio. 2.4.ætate.1
Adamus in Paradisum translatus. 2.15.ætat.1
Adamus cunctis creatis nomina imponit. 2.16.æt.1
Adamus de pomo comedendo vxori acquieuit. 2. 17.ætate.1.
Adamus cum vxore de Paradiso eiecti. 2.18.æt.1
Adami peccatum. 2.15.ætate.1
Aaron & Iulius martyrizantur. 129.33.303
Abel innocentia. 1.26.ætate.1
Abel primus martyr. 76.14.2
Abrahami fides & iustitia. 76.15.2
Albinus Iudeæ procurator factus. 96.14.58
Alcmundus filius Ealdredi regis Northumbriæ interfectus. 294..7.800
Albinus epistolas scripsit. 283.2.993
Albanus martyrizatur. 125.14.303
Alleluia quis instituit primò cantari. 201.30.592
Alexander Magnus rex Macedonum. 58.1.æt.5
Alexander rex Scotiæ ducit vxorem. 249.36.1252
Aelpheg archiepiscop martyrizatur. 392.20.1011
Aegialeus Cicinniorum rex. 4.15.æt.2
Amasones. 356.19.912
Ambrosius obijt. 144.31.403
Amphibalus perimitur. 129.13.303.
Aethelbertus rex Orientalium Anglorũ martyrizatur. 283. 12.793.
Aetheldreda virgo & regina. 240.16.679
Androgeus Dux Trenouantum. 66.34.æt.5
Anglia vndè sortita nomen. 200.26.586
Anglia primò vocabatur Albion. 17.36.æt.3
quòd vocabatur Britannia. 18.4.æt.3
Anglorum vocationis causa. 135.7.446
Aëris commotiones. 29.3.1117
Animæ defunctorum qualiter dixerunt amen. 361. 30.932.
Anaximander philosophus. 75.38.1
Anaximenes philosophus. 76.3.1
Ancus Martius rex Romanorum. 33.26.æt.4
Anna prophetissa. 75.31.1
Annona de cœlo pluit. 300.9.828
Anni ab origine mundi. 178.24.493
Antiochus Magnus. 59.30.ætate.5
Antiphonarium quis composuit. 201.20.592
Antipater. 78.20.3
Apostolorum vocatio. 86.10.31
Antiochia capta à Christianis. 20.8.1098
Anna soror Arthuri reg. 181.25.491.&.185.35.517
Annus quinquagenarius. 247.2.1250
Aquæ inundatio. 247.8.1250
Armenię Maioris archiepiscopus, venit in Angliam. 224.36.1228.
Archa capta est. 19.6.ætat.3
Archa Noë. 3.31.ætate.2
Archiepiscopus simoniachus. 370.35.958
Archiepiscopatus de nouo constituus. 276.27.765
Archiepiscopatus ad Doroberniam translatus, 206. 23.604.
Archiepiscopus Cantuar. certat cum rege munificentia. 77.16.1201
Archelai somnium. 82.18.14
Archelai regis crudelitas. 81.20.7
Archelaus vxorem repudiat. 81.35.10
In exilium mittitur. 82.18.14
Aratra colonum priuilegiantur. 52.8.æt.5
Arator subdiaconus floret. 195.28.563
Arma bellica quis primò inuenit. 33.19.æt.4
Armillæ in biuijs suspensę. 345.25.893
Artium septem liberalium translatio. 182.12.502
Arrij hæretici mors turpissima. 136.29.349
Arthuri regis natiuitas. 181.24.498
eius coronatio. 185.8.517
quas terras subiugauit. 188.16.525.&.190.12.536
eius dubia mors. 92.15.542
Astrologus occiditur. 219.19.633
Arthur designatur regni hęres 65.13.1190
Augustinus Doctor claret 145.33.411
Auium pugna. 235.33.671
Athenienses opprimuntur. 81.33.10
Augusti benignitas. 70.26.ætate.5
Audiendi non sunt qui historias & Chronicas reprehendunt. 1.33.æt.1

Archiepiscopi Cantuarienses eo ordine quo sedebant.

Augustinus. 202. 17.596. Laurentius ibidem.
Mellitus. 213.35.621. Iustus ibidem.
Honorius. 224.6.620. Deus dedit. 228.38.657.
Vacat sedes 4. annis. ibid. Theodorus. 235.7.668.

Hucusque Romani fuerunt.

Brithvvaldus. 248.33.692
Tadvvinus. 267.11.731
Nothelmus. 270.13.735
Cuthbertus. 271.3.740
Bregvvinus. 276.3.762
Iambertus. 276.11.763
Aethelhardus. 284.23.794
VVilfridus. 296.16.805
Ceolnothus. 300.28.832
Aethelredus. 320.15.870
Plegmundus. 344.17.889
Aethelmus. 357.16.915
VVlfhelmus. 360.1.924
Odo. 363.2.934
Ealffinus. 371.8.958
Brithelmus. 371.31.959
Dunſtanus. ibidem
Eius natiuitas. 359.38.924
Factus eſt abbas. 364.30.946
Eius viſio. 369.18.955
Eius exilium. 270.15.956
Eius prophetia. 378.27.979
Eius obitus. 380.36.988
Aethelgarus. 381.19.988
Aelfricus. 381.22.989
Siricius. 381.30.990
Aelphegus. 387.5.1006
Liuingus qui & Aethelſtanus. 391.11.1012.
Aethelnothus ſiue Aegelnothus. 403.23.1010.
Eadſius. 411.28.1038
Stigandus. 411.27.1038
Sivvardus. 415.16.1044
Robertus. 418.3.1050
Stigandus. 420.29.1052
Suſpēſ' fuit et depoſit'. 3.34.1070
Lanfrancus. 4.4.1070
Anſelmus. 15.11.1091
Rich. de Beaumes. 27.36.1113
Radulphus. 28.19.1114
Gulihel. de Curboile. 30.34.1123
Theobaldus. 35.36.1138
S. Thomas Martyr. 45.34.1161
Conſecretur. 46.16.1162
Eius mors. 49.32.1170
Cauſe mortis eiuſdē. ibidem
Feſtū ei' celebratur. 51.3.1173
Rex pœnitentiā aggrauat. ibidē
Richardus. 51.20.1173
Baldevvinus. 57.19.1184
Reginaldus. 66.10.1191
Hubertus. 68.36.1194
Stephanus Langton. 85.14.1207
eius ſalus. 131.17.1232
Richardus Magnus. 126.25.1229
Iohannes Blundus. 132.19.1232
Eadmundus de Abindon. 137.4.1243.
Bonifacius. 174.19.1243
Rob. de Kilueerby. 351.12.1270
Iohan. Pecham. 366.35.1278
Rob. de VVinchel. 419.16.1301
Archiepiſcopi Eboracenſes.
Paulinus. 215.33.625
VVilfridus. 234.17.664
Cedda. ibidem
VVilfridus iterum. 235.11.668
Boſa. 238.33.678
VVilfridus iterum. 239.25.678.
Iohannes Beuerlac'. 264.16.721
VVilfridus ſecundus. ibidem
Egbertus. 271.15.742
Eanbaldus. 277.14.767
Eanbaldus ſecundus. 290.7.797
Vlſius. 300.26.831
VVinfundus. ibidem
VVlferus. 306.27.854
Aethelbaldus. 347.38.895
VVlſtanus. 365.11.940
Osketellus. 369.14.954
Oſvvaldus. 374.25.972
Aeldulphus. 382.16.992
VVlſtanus. 386.24.1002
Aelfricus. 405.11.1024
Kinſius. 418.8.1051
Ealdredus. 416.35.1060
Thomas. 9.2.1083
Gerardus. 23.30.1102
Thomas. 26.13.1108
Thurſtanus. 27.38.1113
Henricus Murdark. 39.26.1146
Rogerius. 46.9.1161
Galfridus. 65.37.1191
VValterus Graius. 166.1.1241
Sevvallus. 276.8.1256
Godfridus. 329.6.1265
VValterus Giffardus. ibidem &. 391.7.1293.
Ioan. Romanus. 402.36.1295
Henr. de Nevvarke. 415.8.1299
Thom. Covvbridge. 456.6.1305
Gulihel. de Grenefeld. ibidem
Archiepiſcopi Londinenſes.
Guithelinus. 148.30.435
Theonus. 198.38.586
Archiepiſcopi Eboracenſes.
Samſon. 176.16.490. &. 182. 33.505.
Pirannus. 187.33.522
Thadiocus. 198.38.586
Archiep. Vrbis legionum.
Dubritius. 176.16.490. &. 182. 33.507.

B

Babiloniæ ciuitatis deſcriptio. 50.6.ætat.5
Beda preſbiter traditur nutriendus. 256.5.703
Eius ſcripta. 268.1.734
Anglorum ſcripſit hiſtoriam. 265.6.725
Eius obitus. 267.29.734
Balnea callida. 25.5.ætat.4
Baptiſmus Chriſti. 85.30.30
Baptiſmus Clodouei regis Francorum. 172.4.476
Baptizandus, qui pedem de lauacro retraxit. 263.36.718.
Barbatos nota. 436.2.1066
Brandanus floruit. 195.14.561
Baptiſmus cuiuſdam hæretici. 182.17.504
Bellum non viribus ſed virtutibus obtentum. 153.25.448.
Bellum ſingulare inter duos reges. 400.6.1016
S. Benedictus & ſancta Scholaſtica. 242.6.681
Benedictus abbas obijt. 190.8.536
Cœnobium eius deſtruitur. 203.24.597
Benedictus Anglus floruit. 255.20.703
Boetius floruit. 186.22.519
Brithricus rex veneno perijt. 295.7.8023
Brutus terram ſuam diuiſit. 19.20.ætat.2
Biſextilis annus quare dictus. 78.18.6
Baldulphus frater Colgrini. 185.22.513
Bellum apud Ottanford. 278.4.777
Bellum Lincolniæ. 105.16.1214
Bellum de Bonnes in Flandria. 96.9.1214
Bellum Leyvenſe. 322.33.1265
Bellum Eoueshamiæ. 329.14.1268
Bellum de Faukyrke. 411.25.1392
Bellum de Curtrey. 437.37.130.
Bellum nauale inter Normannos & Anglos. 386 34.1293.
Bellum inter Chriſtianos & Paganos. 18.13.1095
Bartramus ſit Papa. 451.5.1305
Bigrinæ mulieres. 176.12.1143
Boamundus nepos Tancredi. 18,9.1095
Bellorum arbiter. 19.4.1095
Boiacas à rege Henrico incenſa. 24.28.1105
Blanchia regina Francorum adulterabatur. 120.36.1226.

Bleoth-

Bleothinus vnus ex regibus VVallorum. 2.27.1067
Blancum Castrum. 153.11.1239
Bonifacius de Baleis. 160.25.1241
Bealueri Castrum. 99.38.1216
Barones Angliæ inierunt fœdus cum Danis contra Gulihelmum regem. 3.15.1069
Barones Angliæ conspirauerant in regem. 97. 29.1215.
Barones ciuitatem Londinensem occupauerunt nemine resistente. ibidem
Barones excommunicantur. 100.25.1216
Barones Angliæ Ludouicum regis Franciæ primogenitum in auxilium sibi asciscunt. ibidem
Barones relicto Ludouico cesserunt in ditionem Henrici regis. 104.8.1216
Barim ciuitas. 12.24.1087
Bathonia sit sedes episcopalis. 16.2.1092
Baldevvinus Consul de Monte. 18.4.1095
Baldevvinus archiepiscopus Cæsariæ ciuitatis, vbi quondam sanctus Basileus archiepiscopus populo dei præfuit. 24.4.1103
Baldevvinus rex Hierusalem. ibidem
Beritum ciuitatem subiugauit. 27.5.1110
Baldevvinus episcopus VVigorn. factus archiepiscopus Cantuarien sis. 58.35.1185
Baldevvinus Comes Albæmarlæ. 91.27.1212
Baldevvinus Imperator Constantinopolitanus venit in Angliam. 148.1.1238
Baldevvinus de Betun. 163.21.1241
Baldevvinus de VVake. 166.19.1242
Balac Admirallus. 30.23.1122
Balac princeps Turcarum in bello cepit Baldevvinum regem Hierusalem. 31.3.1123
Bainardi Castrum. 92.11.1213
Bartholomeus Exon. episcopus. 46.1.1161
Beati Benedicti regula à Lanfranco in multis Cœnobijs Angliæ constituta. 4.14.1071
Bedfordiense Castrum obsiditur in natalitijs à rege Stephano. 36.3.1138
Capitur. 117.1.1224
Beatrix Comitissa prouinciæ. 167.37.1242
Benedictus, præceptor sancti Pauli Londini, fit Roffensis episcopus. 99.6.1215
Benedictus Roffensis episcopus obijt. 121.11.1215
Bernardus abbas Clareuallensis obijt. 41.30. 1152.
Berengaria filia regis Nauariæ nupta Richardo regi Angliæ. 66.19.1191
Brixentij Mediolanensibus auxiliabantur. 148. 26.1238.
Bugares hæretici. 142.32.1236
Butauant Castellum à rege Francorum subuersum. 78.11.1202.

C

Cador Dux Cornubiæ. 185.15.516
Cadvvanus rex. 218.23.633
Camber filius Bruti. 19.23.ætat.3.
Camesia beatæ Mariæ. 354.10.910
Cambria idem quod VVallia. ibidem
Cancellarius eligitur. 171.16.1255
Capellum Rubeum. 251.27.1252
Captio Baronum. 324.3.1264
Carautius rex. 122.18.286
Cardinalis luxuriæ reprehenditur. 31.27.1125
Carolus Magnus Romam ingreditur. 294.13.800
Loca sancta visitat. ibidem
Leonem Papam muneribus honorauit. ibidem
Eius aduersarios punit. ibidem
Romæ coronatur. 294.22.801
Græcorum Legati ad eum mittuntur. ibidem
Legati à Hierusalem ad eum mittuntur. ibidem
Literas mittit ad Offam Mertiorum regem. 278. 31.775.
Eius munera ad eundem Offam. ibidem
Eius obitus. 297.7.814
Carrucagiũ colligitur. 24.15.1166.&.117.33.1224
Caruinus Orator inedia perit. 82.6.11
Cassibulanus rex. 66.7.ætat.5
Castrum Puellarum. 22.28.ætat.4
Castrum Bedfordiæ cum alijs captum. 197.26.580
Castrum de Somerton obcessum. 267.21.734
Castrum de Striuelin. 439.20.1303
Castrum Tantoniæ. 264.28.722
Catanesia pars Albaniæ. 102.1.76
Chartà Papæ comburitur. 191.10.1245
Charta libertatis Angliæ. 144.9.1237
Sententia lata in eius transgressores. 154.28.1253
Charta regis Ang. cõcessa regi Scotię. 63.36.1189
Chartà Aethelulphi regis. 306.34.854.
Chartarum innouatio. 122.31.1226
Cheldricus in Albania applicat. 700. natibus. 185. 29.517.
Chorea gigantum. 175.28.490
Chorea mulierum in cemiterio. 389.12.1012
Christi natiuitas. 74.18.1
Christi circumcisio. 75.21.1
Christi passio. 2.8.ætat.1.&.88.33.33
Christi præputium ab Angelo Carolo Magno delatum. 75.22.1
Christus apparet in aëre crucifixus. 244.10.1250
Christianitas primò in Britannia. 112.1.185
Christianitas secundò in Britan. 202.17.596
Christianorum persecutio. 103.1.83.&.109.36.160 &.113.18.195.
Cibaria in lapides conuersa. 108.20.606
Cielum Paschale. 162.12.465
Ciphum ex testa capitis. 193.8.547.&.96.36.574
Claudianus presbiter claret. 171.35.474
Clodonius Franc. rex baptizatur. 172.4.476
Cœnobium Mortoniæ. 31.26.1125
Cœnobium Gemblacense. 372.27.962
Cœnobium de Selesia. 259.11.711
Cœnobium de Iarevve. 242.5.681
Cœnobium de Bello. 2.32.1067
Cœnobium de Bermundsey. 16.24.1094
Cœnobium Belli loci. 239.17.1249
Cœnobiorum quorundam fundatio. 343.9.888
Cœnobiorum quorundam destructio. 314.7.870
Cœnobium Glastonense restauratum. 165.35.717
Cœnobium Septoniæ. 343.9.888
Cœnobium Aethelingiæ. 343.9.888
Cœnobium sancti Martini Douerię. 248.38.692
Cœnobium sancti Petri VVestmonasterij. 370. 37.958.

Cœnobium.VVinton. 374.23.972.&.373.7.964
Cœnobium ſancti Petri de Burgo. 236.36.674
Cœnobium VVigorniæ. 260.3.712
Cœnobium Certeſey. 237.4.675
Cœnobium ſancti Albani. 287.13.794
Cœnobium VVinburniæ. 264.12.720
Cœnobium de Barking. 237.4.675
Cœnobium Rameſienſe. 374.4.978
Cœnobium ſancti Eadmundi. 403.35.1020
Cœnobiũ ſancti Benedicti de Hulmo. 408.37.1033
Cœnobium de Burton ſuper Trẽtam. 386.33.1003
Cœnobium de Ripun combuſtum. 368.26.948
Cœnobium Couentrenſe. 423.23.1057
Cœnobium Cȳlceſtriæ. 19.12.1095
Cœnobium Exonienſe. 374.1.968
Cœnobium Cluniacenſe. 351.1.902
Cœnobium Foſſenſe in Gallia. 225.9.647
Cœnobium Latiniacum in Gallia. 225.6.647
Cœnobium Middeltonenſe. 363.31.939.&.373.7.964.
Cœnobium de Thaueſtocke. 372.23.961
Cœnobium de Rummeſeige 373.36.967
Cœnobium de VValtham. 439.24.1066
Cœnobium nouum VVintoniæ. 351.1.900
Cœnobium de VVinchelcombe. 292.20.798.&.298.10.820.
Cœnobium Ciſtercienſe. 20.18.1098
Cœnobium Norvvicenſe. 20.5.1097
Cœnobium Radingenſe. 30.17.1120
Cœnobium Levvenſe. 7.11.1078
Cœnobium de Feuersham. 42.37.1154
Cœnobium Cirenceſtrenſe. 34.30.1133
Cœnobium de Mortuo Mare ibidem. ibidem
Cœnobium Mertoniæ. 31.27.1125
Cœnobium de Caſtelacre. 14.17.1090
Cœnobium.S. Mar.de Stoke. 14.1.1089
Colgrinus Dux. 185.15.516
Coloſſus Romæ erectus. 101.33.74
Columbanus Scotorum doctor obijt. 203.30.598
Combuſtio Romæ. 98.20.67
Combuſtio Londini. 33.30.1132.&.35.1.1135.&.248.11.1212.
Combuſtio cameræ Papæ. 191.10.1245
Combuſtio Norvvicenſis eccleſiæ. 50.30.1171
Combuſtio Ciceſtrenſis eccleſiæ. 60.20.1187
Comes Ferrarius exhęredatur. 344.1.1166
Cometa quid. 439.19.1066
Cometa. 353.28.906.&.377.11.976.&.238.27.677.
Cometa ad modum Draconis. 179.36.497
Comitiſſa Godiua æquitans nuda. 423.37.1057
Conceptio beatæ Mariæ. 72.35.ætat.5
Conciliarij regis. 336.16.885
Concilium Nicenum. 133.23.320
Concilium Arelatenſe. 133.26.321
Concilium Conſtantinopolitanum. 141.19.387.&.193.27.551.
Concilium Chalcedonenſe. 157.7.452
Concilium ſancti Auguſtini Anglorum Apoſtoli, apud Auguſtines Ake. 204.10.603
Concilium Romæ. 228.31.653.&.239.21.678.&.97.23.1215.
Concilium Hertfordiæ in Anglia. 236.12.673
Concilium Aquiſgrani. 298.7.820
Concilium in regione VVeſtſaxonum. 352.35905
Concilium Carthaginenſe. 146.10.415
Concilium prouinciale apud Finchale. 282.36.792 &.292.32.798.
Concilia quinque iuſſu Caroli Magni per Gallias cælebrata. 297.2.813
Concilium de Chalchuthe. 281.34.789
Concilium apud Hathfelde. 241.20.680
Concilium Lugdunenſe. 355.13.1274
Concilium Bonifacij Papæ. 209.22.611
Concilium Radingenſe. 844.1206
Concilium Ottoboni. 348.26.1268
Concilium Othonis. 119.1.1226
Concilium apud Lamhithe. 368.14.1281
Concilium Tholetanum. 202.13.595
Cõcordia inter reges Angliæ & Scotiæ. 186.2.1244
Confederatio inter reges Alemanię & Anglię. 392.19.1294.
Contribulatio Papalis intollerabilis. 269.37.1246.&.217.1.1247.
Conuiuium magnum. 174.35.1243
Cordeilla. 28.4. ætat.4. eius mors. 29.5. ætat.4
Corineus. 17.12.ætat.3
Cornubia vndè dicta. 199.22.586
Cornubia ſubiugata. 296.25.809
Corona ſpinea in Franciam delata. 158.26.1240
Corruſcationes. 29.3.1117.&.75.7.1198.&.248.11.1251.
Coſdroa rex deſtruxit Hieruſalem. 212.32.618
Cruce ſignantur reges. 60.33.1188
Crucis inuentio. 134.8.324
Crucis pars datur Aelfredo regi. 333.7.883
Crucis ſignum apparet in veſtibus hominum. 282.10.790.
Crux reportatur Hieruſalem. 213.18.620
Crux ſancta amittitur. 60.5.1187
Crux ſancta in Franciam delata. 159.38.1241
Crux Neeth. 371.26.1283
Crux archiepiſcopi. 367.28.1279
Crux archiepiſcopi Eboracenſis. 32.15.1127
Cumbria datur regi Scotiæ. 366.13.946
Cunedagius. 29.6.ætat.4
Cupiditas Romanæ Curiæ. 135.10.1233
Cupiditas Fratrum Minorum. 414.30.1299
Cuthberti obitus. 245.8.686
Cuthberti corpus remouetur. 327.29.875

D

Daniel Propheta. 76.20.1.
Damaſcus ciuitas obſeſſa. 39.37.1147
Danorum primus aduentus in Angliam. 282.19.791.&.289.10.795.
Dani eccleſias ſpoliant. 294.4.800
Dani Egbertum regem ê pręlio fugant. 300.37.834
Dani Inſulam Ouium ſpoliant. 300.31.833
Dani à rege Egberto fugati. 301.5.835. ibidem. 11.836.
Dani fugantur. 301.26.838
Dani in Iuſula Thaneta hiemant. 311.7.863
Dani Northumbriam infeſtant. 311.22.867
Dani apud Notingham hiemant. 312.24.868

Dani multa monasteria destruunt. 314.7.870
Dani, Pictos & VValios infestant. 327.28.875
Dani Burthredum Mertiorum rege à regno expellunt. 327.23.874
Dani regnum Mertiorum suo dominio subdiderũt ibidem.
Danicæ afflictionis causa. 301.34.838
Danorum victoriæ. 302.29.839. & 303.1.842
Danorum stragcs. 303.25.842. & 322.1.871
Danis pax datur. 328.5.876
Danorum & Anglorum altercatio. 348.23.896
Danorum exercitus Cantuariam depopulatur. 304.28.851.
Berthulphum regem Mertiorum in fugam conuertit. ibidem
Dani à rege VVestsaxonum Aethelulpho superantur. 304.33.851
Degradatio episcoporum & abbatum. 3.33.1070
Diabolus visibiliter apparet. 22.7.1100
Discordiæ causa inter reges Angliæ & Franciæ. 78.2.1202.
Discordia inter scholares Parisijs & fratres Prædicatores. 258.24.1253
Discordia inter scholares & burgenses Cantabrigiæ, 301.26.1260.
Discordiæ causa inter regem & Barones. 125.1.1233.
Decimæ Papales. 135.9.1233.&.177.5.1244
Decima pars terræ deo & ecclesiæ datur. 306.29.854.
Demetia vbi. Australis VValliæ. 199.24.586
Dedicatio noui Cœnobij VVintoniæ. 374.23.972.
Demetiæ princeps Rhesus homagium facit regi Angliæ. 47.2.1163
Denarius sancti Petri. 288.24.794
Depopulatio regionum transmarinorum. 341.28.888.
Desponsatur quidam inuens veneri. 424.18.1058
Destructio Britanniæ per Saxones. 160.16.462
Destructio multarum prouinciarum. 341.28.887
Deruuianus & Paganus in Britanniam missi. 112.4.185.
Diaboli fraus. 147.34.430
Diaconi ab Apostolis ordinantur. 89.31.33
Dolus Hengesti. 159.22.461
Dolus Vortigerni. 151.10.445
Dolus Pascentij. 179.15.497
Dolus ex fonte venenato. 184.33.606
Dolus Mordredi. 191.6.540
Dolus Hastingi. 341.18.887
Dolus Hamonis Romani. 94.4.44
Dolus Quendrithæ reginæ Merciorum. 283.30.793.
Dolus Eadrici Comitis. 387.5.1006
Donatus claret. 137.7.353
Dormientes septem. 118.30.251
Dorobernia per Ealfledam obsessa. 358.18.918
Dorobernia, id est Cantuaria, sedes archiepiscopalis. 206.23.604
Draco regis quare portatur in bello. 180.27.498
Dubritius rex Minoris Britanniæ. 185.35.517
Dubritius vrbis Legionum archiepiscopus. 185.8.517.
Dunecanus fit rex Scotiæ. 15.37.1093
Dunstanus. vide supra inter archiepiscopos in. A. litera.
Ducatus Aquitanniæ pertinet ad regem Angliæ. 61.26.1189.
Dux Austriæ vendidit regem Angliæ Imperatori. 68.24.1194.
Dux Normanniæ Henricus fit rex Angliæ. 43.1.1154.
Dux Normanniæ Henricus facit homagium regi Francorum. 40.38.1149
Dux Normanniæ proditione occisus. 366.1.944

E

Eadfleda sanctimonialis. 351.32.901
Eadgitha regis soror nupta Sithrico Dano. 360.4.925.
Eadgiua regis soror nupta Imperatori Othoni. 362.27.938.
Eadhilda regis soror nupta Carolo Franc. regi. 351.35.901.
Eadmundus martyr coronatur. 308.29.855
Eadmundus rex Eastangliæ à Danis perimitur. 319.4.870.
Eadmundus filius Eadgari regis moritur. 374.19.971.
Eadmundus filius Richardi Comitis Cornubiæ nascitur. 240.17.1250
Eadricus fit Merciorum Dux. 401.36.1017
Eadricus Dispensator. 412.8.1040
Eadricus Siluaticus. 2.21.1067
Eadrici proditoris descriptio. 386.27.1003
eius mors. 402.1.1017
Eadvvardus Exul. 402.29.1017
eius liberi. ibidem
Eadvvinus & Morcarus fratres. 1.36.1067
Eadvvinus frater regis Aethelstani in mare proiectus. 362.5.934
Ebba abbatissa nasum abscidit. 313.11.870
Ecclesia Romana caput omnium. 209.7.609
Ecclesiæ bona temporalia primò concessa. 133.15.319.
Ecclesiæ Britanniæ libertates concessæ. 112.28.187.
Ecclesiæ multæ constructæ sunt. 187.33.522
Ecclesiæ destructæ per totam Britanniam. 160.23.462.&.183.16.511.
Ecclesia sancti Pauli Londini fundatur. 8.38.1083
Ecclesiæ grauamina. 217.1.1247
Ecclesia de Lambeth demolitur. 75.3.1199
Ecclipsis solis bis per triennium. 245.12.1250
Editha virgo. 373.4.963
Eilricus regnum Northumbriæ inuasit. 368.22.947
Electionis error. 82.1.1205
Electio. 123.30.1218
Electi persecutio. 175.7.1143.&.178.24.1144
Elienſem Insulam exhæredati occupãt. 345.4.1267
Elienſis archidiaconus fit Cancellarius Angliæ. 300.32.1260.
Engelrami de Conci mors miserabilis. 285.8.1289
Eptis fluuius. 355.24.912

Elienſis Inſula capitur. 345.7.1267
Abbates ibi primò erant. 26.23.1109
Ermenburga regina. 238.15.676
Eliezarus ſacerdos per Græcorum amotus. 84.11.27
Eleemoſina regis. 343.9.888.&.344.18.889
Egeſippus claret. 113.1.189
Elutherij decretum. 112.36.188
Emma regina Angliæ moritur. 419.33.1052
Epiſtola Pilati Tiberio, de paſſione domini. 89.1.33
Epiſtola Caroli Magni ad Offam regẽ. 278.30.773
Epiſtola Papæ pro Beda præsbit. miſſa. 268.17.734
Epiſtola totius cleri Papæ. 221.1.1247
Epiſtola Cardinalibus miſſa. ibidem.
Epiſtola alia Papæ miſſa. ibidem.
Epiſtola Imperatoris Græcorũ de ſubmiſſione. 355.
Epiſtola prælatorũ Græciæ, de eodẽ. 358.36.1274
25.1274.
Epiſtola Francorum Papæ, cõtra eccleſiaſticos. 217.
23.1247.
Epiſtola Cardinalibus ſuper eiſdem. ibidem.
Epiſtola Baronũ Henrico regi miſſa. 321.17.1264
Eiuſdem regis reſcriptio. ibidem.
Enoch in Paradiſum tranſlatus. 76.15.2
Epicuri opinio de rerum principijs. 76.3.1
Epiſcopatuum diuiſio. 256.22.704
Epiſcopi & eorum ſedes in Britannia primò inſtituti. 112.11.185
Epiſcopi vterini, vel eodem die nati. 190.4.535
Epiſcopi plures vno die conſecrati. 353.13.905
Epiſcopi Aethelvvoldi admonitio. 373.11.965
Epiſcopatuum ſedes tẽpore Offæ regis. 288.9.794
Epiſcopis poſſeſſiones primò datæ. 112.28.187
Epiſcopus rex factus. 309.20.857
Epiſcop⁹ ſymonia promot⁹. 234.30.666.&.371.8.958
Epiſcopus iocoſè promotus. 403 24 1020
Epiſcopatus contulerunt olim reges. 10.3.1085
&.22.22.1100.&.12.37.1101.&.27.36.1113.&
30.34.1123.&.31.30.1125.
Epiſcopus armis clarus, & morib⁹ clarior. 18.6.1095
Epiſcopus armatus. 71.17.1196

Epiſcopi Londinenſes.

Mellitus. 206.13.604
Vacat ſedes pluribus annis. 213.
26.621.
VVina. 234.30.666
Erkenvvaldus. 237.3.675
VValderus. 237.17.675
Eadgvvaldus. ibidem.
Egulfus. ibidem.
VVigerus. ibidem.
Eadbrithus. ibidem.
Eadgarus. ibidem.
Kinivvalcus. ibidem.
Eadbaldus. ibidem.
Eadbertus. ibidem.
Oſmundus. ibidem.
Aethelnothus. ibidem.
Celbertus. ibidem.
Revvlfus. ibidem.
Svvithulphus. ibidem.
Eadſtanus. ibidem.
VVlfius. ibidem.
Aethelvvardus. ibidem.
Eaſtanus. ibidem.
Theodredus. 350.15.898
Brithelmus. 370.35.958
Dunſtanus. ibidem.
Robertus. 418.3.1050
Gulihelmus. ibidem.
Mauricius 7.4.1078
Richard⁹ de Beaumes. 26.9.1107
Gilbertus Vniuerſal. 32.12.1127
Robertus de Sigillo. 87.35.1127
Ricard⁹ de Beaumes. 41.28.1152
Gilbertus Folioth. 46.35.1163
Ricardus. 62.38.1189
Gulihelmus. de ſancta Maria. 75.
36.1199.
Euſtachius de Faucunbridge. 110
30.1221.
Rogerus Niger. 125.16.1228
Fulco Baſſet. 187.5.1244
Henricus de VVengham. 282.
21.1259.
Richardus Talbotus. 312.8.1262
Hẽric⁹ de Sãdvvico. 342.3.1265
Ioan. de Chishulle. 355.10.1273
Rich. de Grauesend. 368.17.1281
Radulphus Baldoc. 442.1.1303

Epiſcopi Roffenſes.

Iuſtus. 206.20.604
Romanus. 213.27.621
Paulinus archiepiſcopus Eboracenſis prius. 220.21.634
Ithamarus. 225.10.647
Putta. 236.7.673
Godmundus. 250.11.693
Tobias. ibidem.
Ealdulphus. 264.34.693
Dumi. 271.4.740
Beornredus. 296.12.804
Puthricus, ibidem.
Godvvinus. 388.14.1011
Radulphus. 26.27.1109
Ernulphus. 31.13.1124
Ioan. 31.30.1125
Aſcelinus. 39.22.1146
VValterus. 46.4.1161
Gilbert⁹ de Glãuilla. 95.34.1214
Benedictus. 99.3.1215
Henricus de Sãdford. 123.8.1227
Rich. de VVendon. 147.37.1238
Laurentius. 275.15.1256
VValter⁹ de Martõ. 366.27.1278
Monachus. ibidem.

Epiſcopi Dommocenſes, ſiue Orient. Anglorum.

Fœlix Burgundus. 218.15.632
Thomas. 226.3.650
Bonifacius. 226.6.605
Boſa. 236.6.673
Acca. 236.28.674
Aethelacus. 276.1.734
Tidferthus. 277.2.765
VVeremundus. 321.28.870

Epiſcopi Helmhammenſes.

Bedvvinus. 236.28.674
Eadbertus. 269.38.734
Halardus. 277.2.765
Humbertus. 317.29.870
VVilredus. 321.31.870
Athulfus. ibidem
Aelfricus. ibidem
Theodredus. ibidem
Aethelſtanus. ibidem
Algarus, ibidem
Alvvinus. ibidem
Stigandus. ibidem
Aethelmus. ibidem
Herſtanus. ibidem
Algarus. 404.17.1021
Eadvvinus. ibidem
Aelfricus. 411.19.1038
Stigandus. ibidem
Grinketello. ibidem
Aegelmarus. ibidem
Aelfricus. 415.23.1044
Stigandus. ibidem
Ailmarus. 3.34.1070
Arfaſtus. 4.7.1070
hic tranſtulit ſedem ad Theofordiam ibidem
Gulihelmus. 7.4.1078
Herbertus. 15.25.1091
Iſte tranſtulit ſedem ad Norvvicum. 16.23.1094
Ebrardus. 30.13.1121
Gulihelmus Turbus. 41.10.1150
Ioan. de Exonia. 52.31.1176
Iohannes Graius. 77.2.1190
Pandulphus legat⁹. 107.38.1238
Tho. Blundeuille. 121.12.1226
Radulphus. 141.35.1236
Gulihel. de Raele. 151.1.1236
VValterus Suthfeld. 185.8.1244
Simõ de VVãtona. 276.33.1257

Rog.de Sherning. 366.26.1278
Gulihelmus Midleton. ibidem
Radulphus VValepole. 376.12.1288.
Iohannes de Ely. 412.33.1298

Episcopi Leicestrenses.

Totta. 270.12.737
Eadbertus. 277.24.768
VVerebertus. 276.38.765
Vnvvona. 277.24.768
Rethunus. 310.18.861
Aeldredus. ibidem
Ceolredus. 327.11.873

Episcopi Lindissæ prouinciæ siue Merciorum.

Honorius. 217.32.628
VVinfridus. 236.33.674
Eadhedus. 238.36.678
Aethelvvinus. 239.1.674
Eadgarus. ibidem
Kinebertus. 270.5.734
Ealdulphus. 376.15.764
Ceolulfus. ibidem
Leofvvinus. 372.11.949
Ailnothus. ibidem
Asevvinus. ibidem
Aelffius. 374.3.968

Episcopi Ramesburienses siue VViltonenses.

Aethelstanus. 359.10.920
Odo. ibidem. post Cant. archiepiscopus.
Osulfus. 422.24.1055
Algarus. ibidem
Aelfstanus. ibidem
Siricius. 381.30.990
Aelfricus. 422.26.1055
Brithvvaldus. 415.25.1045
Hermanus. ibidem. hic vltimus fuit.

Episcopi Credienses.

Eadulphus. 361.24.931
Aethelgarus. ibidem
Algarus. 369.10.952
Aelfvvoldus. ibidem
Liuingus. 411.22.1037
Leofricus. 415.34.1046

Episcopi Cornubienses.

Liuingus. 415.33.1046
Leofricus. ibidem

Episcopi Claudiocestriæ.

Eldadus. 174.29.489

Selesiences episcopi.

Eadbertus 259.8.711
Cella. 259.31.711
Vacauit sedes multis annis. ibidē

Cicestrenses episcopi.

Outherdus. 372.20.960
Aelfredus. ibidem
Eadelmus. 374.18.970
Aethelgarus. 381.20.988
Ordbrithus. ibidem
Ealmarus. 403.18.1019
Aethelricus. ibidem
Grinketello. 411.20.1038
Hecca. 415.37.1047
Robertus. 7.4.1078
Galfridus. 13.5.1088
Radulphus. 26.28.1109
Sigefridus. 31.30.1125
Iohannes. 55.32.1180
Simon. 86.8.1207
Richardus. 99.6.1215
Ranulphus. 108.26.1218
Radulphus de Nouauilla. 113.10 1222.
Richardus de VVithz. 184. 8.1244.
Ioan. Clipping. 255.18.1253
Stephanus. 342.33.1265
Gilbertus de sancto Leopardo. 456.1.1305.
Ioan. de Langtona. ibidem

Hagustaldenses episcopi.

Eatta. 238.33.678
Cunbertus. 239.8.678
Eatta. 345.2.686
Iohannes. 241.10.680. &.245. 2.686.
Acca. 270.7.734
Frithebertus. 277.17.767
Alcmundus. ibidem
Tilbertus. 280.24.783
Aethelbertus. 292.14..797
Eadredus. ibidem
Eadbertus. 294.6.800. hic vltimus fuit.

Candidæ Casæ episcopi.

Trinvvinus. 239.9.678
Aethelinus. 270.8.734
Frithevvoldus. 276.12.763
Pethvvinus. ibidem
Aethelbertus. 279.27.778
Baldulphus. 284.25.794

Herefordenses episcopi.

VVastoldus. 270.3.734
VVlvvardus. 277.1.765
Cedda. 309.35.857
Albertus. ibidem
Aethelstanus. 326.30.872
Esna. 338.11.885
Ceolmundus. ibidem
Aethelstanus. 423.3.1056
Leonegarus. ibidem
VValterus. ibidem
Reinelmus. 22.37.1101
Robertus. 39.34.1145
Gilbertus Folioth. ibidem
Guilihelmus de Veer. 59.8.1186
Aegidius de Brausa. 76.36.1200
Hugo de Mapenor. 109.1.1219
Hugo Folioth. ibidem
Robertus de Meidenstanes. 140. 16.1234.
Petr⁹ de Egleblake. 156.15.1240
Iohannes. 187.8.1244
Iohannes Briton. 364.5.1275
Thom. Cantalupus. ibidem

VVicciorum episcopi.

Boselus. 260.2.712
Osffertus. ibidem
Egvvinus. ibidem
VVilfridus. ibidē, &. 270.2.734
Mildredus. ibidē, &. 292.12.797
VVerenard⁹ ibidē, &. 292.12.797
Tilherus. ibidem
Hereferthus. ibidem
Deberthus. ibidem. &. 276.37.765
Herebertus. ibidem
Eadbertus. 303.37.847
Alvvinus siue Alhunus. ibidem
Herefertus siue Herefredus. 326 25.872.
Aethelhunus. ibidem.
VVilferthus. 260.2.712.& 359.26.922.
Kinevvaldus. 361.23.930
Dunstanus. 370.31.957
Osvvaldus. 372.13.959
Ealdulphus. 260.8.712
VVerferthus. 357.20.915
Aethelhunus. ibidem
VVlstanus. 386.24.1002 & 403.8.1017.
Leoffius. 403.8.1017
Brithregus. 408.12.1033
Liuingus. 412.17.1040
Aelfricus Ebor. archiepiscopus. 412.17.1040.
Aeldredus. 415.36.1046
VVlstanus. 427.7.1062
VVlnothus. 13.6.1088
Samson. 20.2.1097
Theulfus. 28.24.1114
Simon. 31.30.1125
Rogerius. 55.20.1179
Baldevvinus. 56.19.1181
Gulihelmus de Northale. 59. 16.1186.
Robertus. 66.12.1191
Henricus. 70.2.1195
Ioan. de Constantijs. 70.16.1196
Maugerius. 77.1.1200
VValterus de Gray. 95.34.1214
Silvester. 107.26.1218
Gulihel. de Bleis. 108.8.1218
VValterus de Cantilupo. 141. 36.1236.
Prior quidam. 417.33.1301

Lindissernenses siue Dumelmenses episcopi.

Aidanus. 221.1.635
Finanus. 228.15.652
Colmannus. 233.17.663
Tuda. 234.12.664
Cuthbertus. 243.24.683

Radbertus. 230.35.696
Aethelvvaldus. 270.7.734
Kineulfus. 270.29.738
Higbaldus. 280.16.781
Egbertus. 296.9.803
Eardulphus. 300.11.828
Egfridus. 303.29.845
Eanbertus. ibidem
Eardulphus. 306.28.854
Cutherdus. 357.33.915
Mitredus. ibidem
Tilredus. 360.26.917
VVithredus, ibidem
Mildredus. 381.28.990
Aldhunus. ibidem
vacatsedes. 3. annis. 405.24. 1020.
Eadmundus. ibidem
Eadredus. 416.4.1048
Aegelricus. 423.10.1056
Aegelvvinus. 428.24.1056
exulat sponte. 4.1.1070
VValkerus. 7.30.1079
Gulihelmus. 13.10.1088
Radulphus. 26.18.1109
Gulihelmus de sancta Barbara. 39.19.1146.
Hugo de Pusac. 70.2.1195
Philippus. 70.29.1196
Richard⁹ de Mariscо. 86.14.1208
Philippus. 91.4.1211
Rich.de Mariscо. 107.35.1218
Richardus Saresburiensis. 121. 9.1226.
Nichol.de Fernhā. 159.29.1241
VValterus de Kirkham. 239.13. 1249.
Robertus Stychil. 299.34.1260
Anton.Patriarcha Hierusolomitanus. 466.3.1307

Doreacestrenses siue VVintonienses episcopi.

Sanctus Birinus. 221.28.635
Aegelbertus. 226.2.650
VVina. 233.10.661
Leutherius. 236.6.673
Hedda. 241.10.680
Daniel. 256.22.704
Humfridus. 271.28.748
Kinehardus. 274.31.756
Celdulphus. 281.26.787
Aldulphus. ibidem
Herefridus 301.2.834
Eadmundus. ibidem
Svvithunus. 307.13.854
Ealferthus. 311.4.863
Tunbertus. 332.12.879
Deneulphus. ibidem
Ethelinus. 343.9.888
Frithstanus. 353.9.905
Birstanus. 361.28.931
Aelphegus. 362.37.934
Aelstinus. 368.3.947
Brithelmus. 372.29.963
Aethelvvoldus. ibidem
Aelphegus. 380.22.984
Aelstius. 387.6.1006
Aethelvvoldus, 396.28.1015
Aelstius. ibidem
Eadnothus. 399.38.1016
Eadricus. 409.9.1034
Eadnothus. ibidem
Ealfvvinus. 415.38.1047
Stigandus Helmhamensis. 416. 1.1047.
Eadnothus, 418.1.1049
Vlfo. ibidem
VValkelmus. 13.4.1088
Gulihelmus Giffard. 22.12.1100
Henricus. 32.38.1129
Richardus Tokelni. 25.7.1174
Godefridus de Lucy. 62.38.1189
Petrus de Rupibus. 81.15.1204
Gulihelm⁹ de Rale. 149.8.1238
Aethelmarus. 243.30.1256
Iohannes de Exonia. 312.9.1262
Iohan.de Pōtissina. 498.38.1305
Henricus VVodelokes. ibidem

VVellenses & Bathon.episcopi.

Eadulphus. 353.9.905
Aethelinus. 357.17.915
Vlfhelmus. ibidem
Aelphegus. 360.3.924
Odo. 363.2.934
Osulphus. ibidem
Brithelmus. 371.31.959
Kinevvaldus. 380.24.985
Sigarus. ibidem
Aelfvvinus. 383.30.997
Liuingus, qui & Aethelstanus. 391.11.1012.
Aethelvvinus. ibidem
Duduc. 427.1.1060
Gisa. ibidem
Iohannes. 16.1.1091
Godfridus. 30.34.1123
Sauaricus. 66.35.1192
Iocelinus. 84.14.1206
Rogerius. 178.14.1244
Robertus. 228.36.1248
Gulihelmus. 275.14.1256
Robertus Burnel. 366.32.1278
Gulihelmus de Marchia. 386. 30.1292.

Scireburnēses siue Saresbur. episcopi.

Aldelmus. 256.22.704
Fortherus. 258.32.709
VVilbertus. 280.26.784
Castanus. ibidem
VViberus. 297.11.814
Aethelstanus. 299.33.827
Sigelmus. 301.2.834
Aethelvvaldus. ibidem
Aelstanus. 303.28.845
Hamundus. 323.5.871
Aethelhegus, ibidem
Asserus. 333.12.883
Svvithelmus. ibidem
Aethelvvoldus 350.32.899
vacat sedes.7.annis, ibidem
Aethelinus. 353.9.905
VVerstanus. 358.30.918
Aethelbaldus. ibidem
Aelfredus. 365.19.940
Vlsius. ibidem
Brithricus. 387.29.1009
Aelmarus. ibidem
Rogerius 23.37.1102
Iocelinus. 57.16.1184
Hubertus VValterus. 63.1.1189
Richardus. 111.3.1221
Robert⁹ Bingham. 123.30.1228
Gulihelmus de Eboraco. 216.5. 1247.
Aegidius, 313.9.1269
VValterus de Rich. ibidem
Nichol.de Lōgspei. 411.11.1297
Simon de Gandauo. ibidem

Licheseldenses episcopi.

Dinas. 231.31.656
Coellacus. ibidem
Tunherus. ibidem
Iaruman. 232.7.657
Ceadda. ibidem
VVinfridus. ibidem
Cedda. 235.11.668
Alvvinus. 270.1.734
VVitta 270.11.737
Hemeli. 276.14.764
Cuthfridus. ibidem
Ealdulphus. 276.31.765
Humbertus. 277.25.768
Higbertus. 289.11.995
Aethelvvaldus. 310.1.858
Hunbertus. ibidem
Kineferthus. 311.12.864
Tunbertus. 326.23.872
Tunfredus. 360.29.928
Ella. ibidem
Brithmarus. 411.30.1039
Vlsius. ibidem
Gerardus Puella. 57.9.1183
Alexander. 150.35.1239
Gul.de Rale. ibidem
Hugo de Pateshulle. ibidem
Adam. 187.7.1244
Rogerius de VVeseham. 192. 9.1245.
VValt.de Langtona. 403.3.1295

Elmhamenses episcopi.

Herueus. 26.24.1189
Nigellus. 34.8.1133
Galfridus. 62.18.1189
Gulihelmus de Longo campo. 63.1.1189.

Eusta-

Eustachius. 73.17.1198
Eadvvardus 86.8.1208
Eustachius. 96.36.1214
Ioanes de Fontibus. 110.11.1220
Galfridus de Burgo. 118.14.1226
Hugo. 125.19.1228
Gulihelmus de Kilkenni. 267. 5.1254.
Gulihelmus de Luda. 472.22. 1298.
Radulphus VValepole. 412.33. 1298.
Prior Elienſis. 417.31.1301
Exonienſes epiſcopi.
Gulihelmus. 26.7.1107
Robertus. 43.18.1155
Robertus. ibidem
Iohannes. 38.36.1185
Bartholomeus. 46.1.1161
Héricus Mariſcallus. 69.24.1194
Simon de Apulia. 84.17.1206
Henricus. 89.5.1210
Simon. 95.31.1214
Gulihelmus de Bruere. 117.31. 1224.
Richardus. 204.12.1245
Bangorenſes epiſcopi.
Vrbanus. 26.8.1107
Herueus. 26.29.1109
VValterus. ibidem
Prior Hoſpitalis Hieruſalem. 69. 35.1195.
Robertus de Salopia. 72.34.1197
Richardus. 156.5.1240
Carliolenſes epiſcopi.
Fit ſedes epiſcopalis. 33.31.1132
Ethelulphus. ibidem
VValter⁹ Mauclerk. 134.37.1233
Gulihelmus. 151.31.1239
Silueſter. 228.6.1247
Thomas de Veteriponte. 264. 35.1254.
Sodorenſes epiſcopi.
Remund. ſiue VVimundus. 41. 16.1151.
Iohannes. ibidem
Marcus. 423.3.1301
Ceſtrenſes epiſcopi.
Rogerius. 39.22.1146
Hugo de Mihant vel Minant. 60. 20.1187.
Galfridus. 73.20.1198
Hugo. 75.10.1198
Galfridus de Muſchāp. 86.9.1208
VValterus de Gray. 89.4.1210
Gulihelmus de Cornhul. 99. 3.1215.
Alexander Stanesby. 117.29. 1224.
Hugo. 163.11.1241
VValt. de Lāgtona. 419.9.1301
Lincolnienſes epiſcopi.
Remigius. 10.3.1085
Robertus Bloetus. 16.3.1091
Alexander. 30.33.1123
Gulihelmus. 38.1.1242
Robertus. 39.37.1147
Galfridus Plantagin. 259.1174
VValterus de Cōſtantijs. 56.34. 1182.
Hugo 59.15.1186
Gulihelm⁹ de Bleis. 77.22.1201
Hugo de VVelles. 87.23.1209
Robert⁹ Groſeteſt. 140.31.1235
Scripſit Papæ. 257.2.1253
Increpat fratres Prædicatores. 257.19.1253. eius obitus. 257. 2.1253.
Papa voluit eijcere oſſa eius extra eccleſiam. 260.18.1254
Apparet Papæ. ibidem
Héric⁹ de Lexintona. 259.5.1254
Oliuarius. 415.9.299
Menevienſes epiſcopi.
Bernardus. 28.24.1114
Petrus. 75.10.1198
Thomas VVallies. 228.13.1247
Landavenſes epiſcopi.
Gulihel. de Burgo. 185.31.1244
Ioan. de Munemue. 398.35.1295
Epiſcoporum priuilegium augetur. 25.38.1107
Epiſcopi cuiuſdam ambitio. 149. 33.1238.
Erkengoda virgo. 222.24.640
Ermenburga virgo. 238.15.676
Exactio extorta. 8.36.1083
Exactio à clero. 118.3.1226
Expulſio Pictauiorū. 278.9.1258

F

Faganus & Deruuianus prædicāt in Britannia. 112. 1.185.
Falcaſius captus eſt. 117.5.1224
Fames. 95.18.50. & 100.22.71. & 197.6.576. & 387. 2.1005. & 278.28.1258.
Francia debellatur. 341.28.887
Franci vndè dicuntur. 140.25.380
Francorum primus rex. ibidem
Franci applicuerunt apud Dōueriam. 398.2.1295
Fratres vterini vno die nati. 190.4.535
Fratrum Minorum incipit ordo. 85.5.1207
Eorum cupiditas. 414.31.1299
Friday, à quo nomen ſortita eſt. 155.6.449
Feſtiuitas omnium Sanctorum. 209.10.609
Fides Chriſti in Britannia cōfirmatur. 112.20.186
Figmenta Poëtarum. 10.7.ætate. 3
Figmenta Gentilium. 11.30.ætat. 3
Fiſtula aurea. 414.1.1041
Fons venenatus. 184.37.516
Fortunatus claret. 195.30.563
Foſſa inter Angliam & Scotiam. 114.18.205
Fulco Prædicator claret. 72.14.1197
Eius monita Richardo regi. ibidem
Fugientium ad templum priuilegium. 52.8. ætat 5
Fugientium ad ciuitatem priuilegium. ibidem
Fuga Papæ Innocentij quarti. 182.23.1244
Furſeus in Hibernia claret. 225.4.647

G

Galenus Medicus claret. 108.20.143
Gaſto de Byard capitur. 363.34.1275
Galfridus Comes Britanniæ obijt. 59.9.1186
Gelu magnum. 16.13.1093. & 40.27.1149. 369 27.1281.
Genealogia domini. 73.3.ætat.5. & 18.28.ætat.3
Genealogia Offæ regis. 275.10.758
Genealogia Inæ regis. 248.1.689
Genealogia Aelfredi regis. 323.14.871
Genealogia Roberti Ducis Normāniæ. 356.12.912
Genealogia Eadvvardi regis & Confeſ. 415.4.1042
Gerebertus apoſtata. 383.36.998
Germani epiſcopi aduentus in Angliā. 158.32.446
Gregorius Nazeanzenus floruit. 143.28.393
Gregorius Magnus Papa, floruit. 201.26.592
Eius obitus. 207.14.605
Anima Traiani Imperatoris à pœnis liberat. 201. 26.592.
Sabinianum Papam percuſſit. 208.27.607
Græcorum ſubmiſſio eccleſiæ Romanæ. 355.20. 1274.
Gregorius Niſſenus. 143.28.393
Guerra tempore régis Stephani. 37.18.1141
Guerra inter reges Angliæ & Franciæ. 74.2.1198
Guerra inter Anglos & Scotos. 184.26.1244
Guerra per VVallenſes mota. 369.38.1282
Guerra mota primò per Scotos. 403.36.1296

Guido rex Hierusalem liberatur. 61.8.1188
Guido de Monte forti nepotem regis occidit. 330. 10.1269. Excommunicatur propter hoc factum. 353.4.1272
Gitro rex Danorum, fidem Christi suscepit. 331. 19.878.
Gogmagog. 18.13.ætat.3
Gothorum origo. 356.12.911
Godvvinus proditor moritur. 421.1.1054
Godvvini filiorum nequitia. 430.2.1065
Godiua Comitissa nuda per villam Couentrensem equitat. 423.37.1057
Godricus heremita obijt. 50.20.1171
Gloria patri quis instituit. 139.36.376
Gloria laus, quis composuit. 303.4.842
Guthlaci heremitæ historia. 260.26.714
Griffinus princeps Northvvalliæ exiliens ê Turri Londinensi perit. 179.33.1244
Gulihelmus filius Osberti perimitur. 70.18.1196

H

Haraldus rex Danorum baptizatur. 373.24.966
Haraldus Dux pactum iniit cum Gulihelmo Duce Normannorum. 426.10.1059
Hasteinus siue Hastingus. 341.28.887
Helcana. 19.9.ætat.3
Hælena rapitur. 13.12.ætat.3
Hælena Allabenorum regina. 95.20.50
Hælena Coeli filia Constantio nupsit. 124.25.302.
Sanctam Crucem inuenit. 134.8.324
Hengisti & Horsi in Angliam aduĕrus. 154.34.449
Hæres Angliæ legitimus Eadgarus. 433.26.1066
Hæresis definitio. 257.24.1253
Hæresis Nicholaitarum. 89.33.33
Hæresis Cherinti & Ebionis. 104.18.98
Hæresis Basilidiana. 107.12.130
Hæresis Valentiniana & Martionis. 108.14.142
Hæresis Caraphrigum. 110.5.163
Hæresis Montani. 119.33.173
Hæresis Eucratita. 114.11.176
Hæresis Seueriana. ibidem
Hæresis Photini. 139.9.369
Hæresis Priscæ & Maximillæ. 113.33.199
Hæresis Montana. ibidem
Hæresis Simmachi. 115.8.110
Hæresis Sabelliana. 115.31.217
Hæresis Pauli Samositani. 120.34.270
Hæresis Manicheorum. 121.23.278
Hæresis Arriana. 133.29.320
Hæresis Paterina vel Bugaris. 142.30.1236
Hæresis Donatistarum. 133.29.322
Hæresis Anthropomorphitarum. 137.2.352.& 368.34.949.
Hæresis Pelagiana. 158.32.446.&.144.37.404
Hæresis Apollinaris. 139.5.367
Hæresis Fotini & Eunomij. 139.9.368
Hæresis Messalianorum. 144.25.401
Hæresis Priscillianistarum. 145.37.413
Hæresis Nestoriana. 147.28.429
Hæresis Beringarij. 12.10.1087
Hæretici Canini. 139.5.1234
Hęrodes filios occidit. 78.20.3
vltio diuina in eum. 79.36.4
Eius mors. 80.30.7
Hillarius Pictauiensis floruit. 143.29.393
Hiberniæ origo. 56.12.ætat.5
Hibernia subiugata. 50.12.1171
Hidagium. 387.21.1008
Hiems asper. 194.19.554. &.16.13.1093.&.6.24. 1076.&.266.6.1254.&.53.34.1078.
Hildegardis prophetissa floruit 382.10.1292
Hilda Abbatissa. 240.37.680
Homicidium Londini. 293.3.1260
Homagium regis Scotiæ. 428.6.1301
Homagium Flandrensium. 95.35.1214
Homagium Comitis Flandriæ. 155.7.1240
Homagium regis Angliæ pro Comitatu Pontiniæ. 367.16.1278.
Homagium Eadvvardi Primi, regi Frãcorum. 354. 10.1272.
Homines mutati in bestias. 417.22.1049
Hubertus de Burgo, Iusticiarius. 132.6.1232
Hundredas quis instituit. 345.16.892
Hieronimus floruit. 143.30.393
Hierusalem ciuitas capta à Christianis. 20.25.1099
Hierusalem obsessa. 99.28.71
Hymnos quis composuit. 144.13.399
Homo Christum videns in carne adhuc viuit. 124. 36.1228.

I

Iacobus Apostolus ordinatur episcopus. 90.12.33
Eius obitus. 93.30.43
Ieiuniũ quatuor temporũ quis instituit. 115.37.219
Ignei radij in aere visi. 360.15.926
Ignis inextinguibilis. 411.9.1037
Iohannes prædicat & baptizat. 85.26.30
Caput eius inuentum. 159.5.458
Iesum baptizat. ibidem
Iohannis Euangelistę natiuitas. 79.35.3
Eius mors. 104.29.99
Iohannes Chrisostomus floruit. 145.13.406
Iosue rex & exploratores. 11.13.ætat.3
Iohannes Elemosinarius. 209.27.611
Iohannes Beuerlacus. 264.16.721
Iohannes Scotus claret. 333.16.883
Eius mors. ibidem
Ioseph venditur. 9.3.ætat.3
Ioachim abbas claret. 46.30.1162.&.55.21.1179
Inferna aperta sunt. 35.28.ætat.4
Infortunia multa. 101.10.72.&.21.70.1100.& 278.22.1268.&.284.30.1259.
Inuectio contra Philosophos, creatorem quęrentes sed non inuenientes. 72.34.1
Inguar & Hubba mortui sunt. 329.17.878
Inundatio aquæ. 278.22.1258.&.136.19.1233.& 264.31.1254.
Imperator Otho venit in Angliam. 85.1.1207
Imperium Consulare incipit. 34.23.ætat.
Inobedientiæ exemplum. 389.12.1012.vsq; ad finẽ
Imperium Romanũ à Græcis ad Germanos translatum. 273.24.751

INDEX.

Imperatores Romani.

Caius Iulius Cæsar. 70.6.ætat.5
Octauianus Augustus. 70.12. ætat.5.
Tiberius. 8235.18
C. Caligula. 90.34.37
Claudius. 93.22.41
Nero. 96.8.54
Galba. 99.3.68
Otho. 99.10.69
Vitellius. 99.13.69
Vespasianus. 99.21.71
Titus. 102.25.81
Domitianus. 103.1.83
Nerua. 103.16.98
Traianus. 104.29.99
Aelius Adrianus. 106.4.118
Antonius Pius. 108.3.138
M. Antonius Verus. 109.30.158
Aurelius Commodus. ibidem
L. Anton. Cõmodus. 111.19.178
Helius Partinax. 113.5.191
Seuerus. 113.9.192
Bassianus. 114.37.207
Marinus. 115.23.214
M. Aurel. Antonin⁹. 115.26.215
Alexander Seuerus. 115.33.218
Maximinus. 117.11.234
Gordianus. 117.25.238
Philippus. 118.7.244
Decius. 118.26.251
Gall⁹ & Volutianus. 118.33.252
Valerianus & Gallienus. 119.21. 253.
Claudius. 120.23.267
Aurelianus. 120.38.271
Tacitus. 121.11.275
Probus. 121.17.276
Carus. 122.4.282
Diocletianus & Maximianus. 122 13.285.
Galerius. 130.5.305
Constãtinus Magn⁹. 130.16.307
Constantius, Constantinus, & Constans. 136.7.341
Iulianus Apostata. 138.6.364
Iouinianus. 138.33.366
Valentinian⁹ & Valẽs. 139.4.367
Gratianus. 139.38.377
Theodosius. 141.1.382
Arcadius. 141.24.389
Honorius. 144.6.397
Theodosius Iunior. 147.23.417
Valẽtinianus Iunior. 147.35.428
Martian⁹ & Valentinianus. 157. 6.452.
Leo Maior. 159.10.459
Zeno. 172.19.477
Anastasius. 178.24.493
Iustinus. 186.21.519
Iustinianus. 188.29.527
Iustinus Iunior. 195.37.565
Tiberius. 199.9.577
Mauritius. 198.8.584
Phocas. 207.11.604
Heraclius. 210.6.613
Constantinus Tertius. 223.9.641
Heraclonas. 223.13.642.
Constans. ibidem
Cõstantin⁹ Quartus. 235.13.669
Iustinianus. 246.28.687
Leo. 250.38.696
Absimarus Tiberius. 251.13.699
Iustinianus iterum. 257.17.707
Philippicus. 260.13.713
Anastasius. 263.25.715
Leo. 264.4.718
Constãtinus Quint⁹. 271.11.742
Leo Zaccarus. 279.23.776
Constantinus & Hirenes. 280. 17.782.
Constantinus solus. 283.1.793
Hirenes sola. 292.38.798
Carolus Magnus. 284.22.801
Ludouicus. 297.7.814
Lotharius Primus. 302.36.841
Ludouicus Iunior. 308.38.856
Carolus Crassus. 332.10.879
Arnulphus. 344.29.891
Ludouicus. 352.26.903
Conradus. 357.4.913
Henricus Primus. 359.6.920
Otho Magnus. 363.27.938
Otho Secundus. 374.35.974
Otho Tertius. 380.8.984
Henricus Iuniur. 387.3.1005
Conradus. 405.13.1025
Henricus Tertius. 411.34.1040
Henricus Quartus. 423.14.1057
Henricus Quintus. 25.32.1107
Lotharius Secundus. 32.1.1126
Conradus Tertius. 35.35.1137
Fredericus. 43.8.1155
Henricus Sextus. 65.7.1190
Otho Quartus. 73.4.1198
Frederic⁹ Secũdus. 125.33.1219
Henricus Septimus. 204.30.1245
Gulielmus rex Romanorum. 227.24.1247.
Richar. rex Alemã. 276.10.1256
Rodulphus rex Alemanniæ. 372. 25.1284.
Adolphus. 382.5.1292
Albertus. 412.1.1298

Inquisitio generalis de terris & tenementis totius Angliæ. 8.26.1083
Inquisitio religiosorum. 264.5.1254
Inundatio maris in Anglia. 375.32.1287
Insula Selesei vbi. 259.8.711
Insula Elienſis capta. 347.12.1168
Insula Ethelingiæ. 329.34.878
Insula de Londei vbi. 166.10.1241
Interdicitur Londinum ciuitas. 337.16.1265
Interdictio generalis. 86.16.1208
Tẽpore interdicti, Albi monachi suspẽsi sunt. ibidẽ
Interdicti eiusdem relaxatio. 95.18.1214
Ina rex Eadbertum regem fugauit. 264.28.722
Icon siuè imago beatæ Mariæ diuinitùs depicta. 213.6.620.
Imago locuta est. 376.32.975
Imago, cuius oleum in carnem vertitur. 80.25.1204
Inguinaria pestis in Italia. 201.14.591
Intemperies aëris. 271.24.1255
Ina rex. 264.28.722
Intestata Papa occupat. 206.6.1246
Iuramentum regis. 277.34.1258
Ius regni Angliæ cui competebat post mortem S. Eadvvardi regis. 433.14.1066
Iudęorum dispersio. 101.10.72
Iudęorum occisio. 62.36.1189. & 65.9.1190
Iudæorum ab Anglia expulsio. 381.1.1290
Iudæus qui imaginem rapuit. 195.5.560
Iudæorum signum. 363.30.1275
Iudæi puerum Norvvici crucifigunt. 39.13.1145
Iudæi puerum abscondunt. 140.22.1235
Iohannes Comyn interfectus. 455.10.1305
Iter Hierosolimitanum. 17.30.1095
Ius regis Angliæ in regnum Scotiæ, vsque ad finem. 422.21.1301

K

Kenelmus rex occiditur. 198.12.821

L

Lambertus martyrizatur. 251.7.698
Lanfrancus. 44.1070
Latrones. 237.30.1249
Legatus Otho. 119.2.1226
Legati & Cardinales in mare capti. 160.19.1241
Legatus non venit in Angliam nisi postulatus. 210. 29.1247.
Legati mittuntur per mundi partes. 219.24.1247

Legatus

Legatus missus pro decimis. 177.14.1244
Leges Romanorũ quis primò instituit. 32.5.ætat.4
Leges Molmutianas quis instituit. 52.7.ætate.5
Lex Danorum ex antiquo. 349.15.897
Leodegarius floret. 250.15.694
Leofricus Comes Couentrensis obijt. 423.23.1057
Leolinus princeps VVallię occiditur. 370.26.1282
Leonis interfector. 77.37.1201
Letania septiformis. 201.14.591
Libertatum regiarum recordatio. 47.12.1164
Lignum dominicum Hierusalem reuehitur. 213. 16.620.
Linea regum Angliæ. 432.1.1066
Liber Sinodalis à Carolo missus. 283.1.793
Lindisfernensis insula. 289.10.795
Literæ Eadvvardi Primi ad Papã pro regno Scotię. 427.21.1301.
Literæ Bonifacij Papæ ad regem Angliæ de regno Scotiæ. 420..16.1301
Literæ Baronum Angliæ Bonifacio Papæ, super eodem. 435.30.1301
Lucanus poëta occiditur. 98.3.65
Literæ totius cleri domino Papę missæ. 221.2.1247
Lucretius poëta interimitur. 98.3.65
Ludouicus venit in Angliam. 101.[illegible].1216
Eligitur in regem à Baronibus. ibidem
Lumen continuè ardens. 411.9.1037
Lumen cereorum. 77.6.1200.&.120.16.1226
Lunæ quinque apparuerunt. 77.3.1200

M

Madan & filij eius. 20.20.ætate.4
Mahumetes pseudopropheta. 213.30.622
Mamertini miraculum. 158.5.457
Mansiones populi Israel. 11.1.ætat.3
Marianus Scotus nascitur. 405.38.1028
Chronica scripsit. ibidem
Maria mater dei assumpta est. 94.37.45
Eius Conceptio celebratur. 125.7.1228
Mare regi non obediens. 409.16.1035
Maris inundatio. 395.24.1014.&.245.12.1250.&. 143.8.1236.
Maritagia. 225.20.1247
Marcus Euangelista. 93.30.42
Matthæus Apostolus ordinatur. 89.31.33
Matthæ⁹ Paris Chronica sua terminat. 247.22.1250
Maurus Abbas. 194.11.553
Medardus episcopus obijt. 194.23.556
Mertij qui. 250.31.696
Medonis miraculum. 360.36.929
Mœnia noua circa Turrim London. corruerunt. 160.2.1241.
Merlini prophetæ natiuitas. 161.19.464
Eius vaticinium. 162.14.485
Miraculum de sancto Benedicto. 272.5.748
Miraculum ouorum. 310.23.862
Miraculum regis Tartarorum. 414.11.1259
Miraculum Herculiani episcopi. 192.31.544
Miraculum trium Hibernorum. 344.30.891
Miraculũ de Clodoueo rege Francorũ. 172.4.476
Miraculum de episcoporum linguis præcisis & diuinitùs restauratis. 189.7.530
Miraculum de S. Benedicto Iuniore. 190.24.538
Miraculum de puero Iudæo. 194.3.552
Missa quantæ virtutis sit. 244.13.685
Missa celebratur pro defunctis. 361.29.932
Missam indignè celebrans. 418.12.1051
Missam in mare celebrans. 224.34.1247
Moisis natiuitas. 9.24.ætat.3
Monachi militare coguntur. 140.4.378
Monachi pro clericis constituuntur. 374.7.969
Monachi & Monachæ nubere cogũtur. 289.32.795
Monachus rex factus. 150.32.445
Monachorum multitudo in vna dom. 205.35.603
Moneta noua. 44.32.1158
Moneta quadriferia deletur. 131.22.1248
Monetæ tonsura. 227.8.1247
Monetæ tundatio. 227.8.1247
Monasterium. Vide supra Cœnobium in. C. litera.
Monasteria Galliæ Britannorum multi olim adire solebant. 222.28.640
Monstrum. 145..16.407.&.427.13.1062
Mons precibus amotus. 120.14.264
Montes prærupti. 199.30.586
Montis mugitum. 195.24.562
Mordredi proditio. 191.6.540
Moralia Gregorius composuit. 197.37.582
Mors repentina cuiusdam Iusticiarij de Banco. 296.31.1260.
Mortalitas Romæ. 246.7.686
Mortalitas hominum. 110.14.167.&. 234.26.665 &.153.7.447.&.246.6.686.
Mortuus resuscitatus. 251.20.699
Pœnas purgatorij vidit. ibidem
Mortua manus quo tempore cœpit. 368.3.1280
Mulier à potu & cibo abstinens per triennium. 299. 16.824.
Mulier diuinitus habens pollicem sancti Iohannis Baptistæ. 210.7.613
Munus mittitur Papæ à rege Angliæ. 454.4.1305
Murmur contra Papales exactiones. 221.30.1247
Murus in Britania fact⁹. 146.31.420.&.114.18.205.
Murus cadens multos de famulis Papæ oppressit. 453.28.1305.
Mulier gigantea. 368.1.1242
Mulier sortiliga. 305.5.852

N

Nauis aurea regi data. 412.20.1040
Nauium numerus Eadgari regis. 375.20.975
Naues Ethelredi regis. 382.18.992.&.387.21.1008
Naualis pugna inter Anglos & Normannos. 386. 34.1293.
Nauicula ex cornis bouinis facta. 344.30.891
Narratio de puella strenua 392.2.1012
Ninus rex Assiriorum. 4.17.ætat.2
Northumbrorum regum origo. 193.12.548
Eiusdem regni diuisio. 194.36.560
Normanniam vendicat rex Henricus. 114.18.1223
Numa Pompilius leges Romanas condit. 32.3.ætat.4
Numerantur Romani. 95.13.48

O

Obitus Aelionoræ filiæ Comitis Britanniæ. 162. 29.1241.
Obsidio Hierosolimitana per Titum. 99.28.71
Offa rex Merciorum. 275.4.758

Domina-

Dominabatur in.23.schiris siuè quincijs.188.9.794
Olauus rex Norvvegiæ perimitur. 406.37.1030
Oleum de cœlo allatum. 172.4.476
Oleum infirmorum quis instituit. 145.28.409
Oleum Chrismatis quis instituit. 118.22.249
Oleum de imagine emanauit. 80.25.1204
Oleum in carnem conuertitur. ibidem
Oloflamma. 166.34.1234
Orationis virtus. 120.14.264
Oratio quæ pro rege & regina dicitur. 239.3.1249
Oratio Mauricij Imperatoris. 206.34.604
Ordo Templariorum inuenitur. 29.13.1118
Ordo Ciſtertientium inuenitur. 20.18.1098
Ordo Præmonſtratenſis incipit. 30.5.1120
Ordo Minorum confirmatur. 83.5.1205
Origines. 116.6.222.&.116.34.231
Eius librorum multitudo. 118.13.246
Eius mors. 118.36.252
Oſſa ſancti Iohannis Baptiſtæ comburuntur. 238. 18.365.
Oſculum pacis quis inſtituit. 145.28.409
Oſſa Arthuri regis inueniuntur. 66.20.1191
Oſſa Gigantis.50. pedum longitudinis reperta. 50. 9.1170.
Oſvvaldus rex perimitur. 223.21.644
Eius ſanctitas. ibidem
Oſvvaldi archiepiſcopi reliquiæ tranſlatæ. 386.21. 1002.
Oſvvini regis paſſio. 226.23.651
Eius inuentio. 428.1.1065
Eius tranſlatio. 26.37.1110
Otho Imperator venit in Angliam. 85.1.1207
Ouidius poeta perit. 83.6.18
Oxoniæ diſſentio inter ſcholares & famulos Othonis Legati. 147.2.1238
Oxoniæ ſcholares diſperſi. 88.6.1209
Oxoniæ diſcordia inter ſcholares & ciues. 281.22. 1259.

P

Pachouius Abbas floret. 143.29.393
Eius mors. 145.11.405
Pallium. 271.24.745.&.276.30.765
Palladius primus Scotorum epiſcopus. 148.9.433
Pallantis corpis inuenitur. 411.1.1037
Papa Bonifacius capitur. 442.20.1303
Papæ petitio. 119.2.1226
Papæ pedes quare deoſculantur & non manus. 293. 1.798.
Papa celebrans in cathedra. 373.10.1285
Papa clam fugit. 182.23.1244
Papa murmurat contra Anglos. 205.24.1246
Patricius. 176.28.491

Papæ ſiuè ſummi Pontifices.

Petrus. 93.24.34
Linus. 101.9.59
Cletus. 102.37.59
Clemens Primus. 103.29.93
Anacletus. 104.37.102
Euariſtus. 105.22.109
Alexander Primus. 106.11.120
Sixtus Primus. 107.5.128
Theleſphorus. 108.6.139
Pius Primus. 108.24.144
Higinus. 109.7.150
Pius Secundus. 109.18.154
Anicetus. 110.7.164
Sother. 111.6.175
Eleutherius. 111.37.185
Victor Primus. 113.27.198
Zephirinus. 115.5.209
Calixtus Primus. 115.35.219
Vrbanus. 116.11.224
Pontianus. 117.6.232
Antherius. 117.21.237
Fabianus. 117.28.238
Cornelius. 119.11.252
Lucius Primus. 119.24.254
Stephanus Primus. 119.34.
Sixtus Secundus. 120.4.260
Dionisius. 120.13.263
Fœlix Primus. 120.18.265
Eutychianus. 120.25.268
Caius. 121.16.276
Marcellinus. 122.32.288
Marcellus. 124.12.302
Eusebius. 130.21.309
Melchiades. 130.27.311
Silueſter Primus. 132.13.315
Marcus. 135.20.334
Iulius. ibidem
Liberius. 137.14.356
Fœlix Secundus. 138.4.364
Liberius iterum. 138.31.366
Damaſus. 139.20.371
Siricius. 141.22.388
Anaſtacius Primus. 143.10.403
Innocentius Primus. 145.22.407
Zoſimus. 147.8.422
Bonifacius Primus. 147.14.425
Cæleſtinus Primus. 147.21.427
Sixtus Tertius 149.37.436
Leo Magnus. 150.20.443
Hilarius. 161.11.465
Fœlix Tertius. 173.16.486
Gelaſius Primus. 178.29.494
Anaſtacius Secúdus. 180.17.498
Symmachus. 181.27.499
Hormiſda. 182.36.508
Iohannes Primus. 184.14.513
Fœlix quartus. 184.27.515
Bonifacius Secundus. 186.4.518
Iohannes Secundus. 187.17.520
Agapitus Primus. 187.33.522
Siluerius. ibidem
Vigilius. 188.13.524
Pelagius. 194.3.552
Iohannes Tertius. 196.2.566
Benedictus Primus. 197.2.575
Pelagius Secundus. 197.21.579
Gregorius Magnus. 201.16.592
Sabinianus. 208.20.606
Bonifacius Tertius. 208.35.608
Bonifacius Quartus. 209.5.608
Deus dedit. 210.17.614
Bonifacius Quintus. 213.21.621
Honorius Primus. 215.19.622
Seuerinus. 222.2.637
Iohannes Quartus. 222.10.637
Theodorus. 222.13.640
Martinus. 225.13.648
Eugenius. 232.16.659
Vitalianus. 233.11.662
Deus dedit. 235.21.670
Donus. 238.25.677
Agatho. 239.10.678
Leo Secundus. 243.28.684
Benedictus Secundus. ibidem
Iohannes Quintus. 244.1.685
Conon. 245.1.686
Sergius Primus. 246.28.687
Iohannes Sextus. 255.18.702
Iohannes Septimus. 257.8.705
Siſinnius. 257.9.706
Conſtantinus. 257.17.707
Gregorius Secúdus. 263.24.715
Gregorius Tertius. 267.3.730
Zacharias. 271.10.742
Stephanus Secúdus. 273.22.751
Paulus Primus. 274.13.756
Stephanus Tertius. 277.19.768
Adrianus Primus. 278.2.772
Leo Tertius. 289.37.797
Stephanus Quartus. 297.35.816
Paſchalis. 297.37.817
Eugenius Secundus. 299.19.824
Valentinus. 299.31.827
Gregor. Quartus. 300.2.827

Sergius Secundus. 303.17.844
Leo Quartus. 303.34.846
Benedictus Tertius. 308.29.855
Nicolaus Primus. 309.37.858
Adrianus Secundus. 311.21.867
Iohannes Octauus. 327.3.873
Marinus Primus. 333.7.883
Adrianus Tertius. 334.34.883
Stephanus Quintus. 335.11.885
Formosus. 347.36.895
Bonifacius Sextus. 349.3.897
Stephanus Sextus. 350.13.898
Romanus. 350.29.899
Theodorus Secundus. ibidem
Iohannes Nonus. ibidem
Benedictus Quartus. 352.24.902
Leo Quintus. 352.28.903
Christophorus. ibidem
Sergius Tertius. 352.35.905
Anastatius Tertius. 354.26.911
Laudo. 357.13.914
Iohannes Decimus. 357.15.915
Iohãnes Vndecimus. 357.38.917
Leo Sextus. 360.28.928
Stephanus Septimus. 361.20.929
Iohannes Duodec. 361.26.931
Leo Septimus. 363.4.935
Stephanus Octauus. 363.30.939
Marinus Secundus. 365.37.943
Agapetus. 366.12.946
Iohan. Decimus ter. 370.14.956
Benedictus Quintus. 373.4.963
Leo Octauus. ibidem
Iohannes iterum. 373.10.965
Benedictus Sextus. 374.21.971
Benedict⁹ Septimus. 377.12.976
Iohan. Decimus quar. 380.6.984
Iohan. Decimus quin. ibidem
Gregorius Quintus. 383.26.996
Iohan. Decimus sext. 383.35.998
Siluester qui & Gerebert⁹. ibidē
Iohan. Decimmus septimus. 386. 36.1004.
Sergius Quartus. 387.28.1009
Benedict⁹ Octauus. 391.10.1012
Iohannes Decimus octauus. 404. 26.1023.
Benedictus Nonus. 409.8.1034
Siluester Tertius. 415.31.1046
Gregorius Sextus. ibidem
Clemens Secundus. 416.3.1048
Damasus Secundus. 416.6.1049
Leo Nonus. ibidem
Victor Secundus. 421.29.1055
Stephanus Nonus. 424.18.1058
Benedictus Decimus. ibidem
Nicolaus Secũdus. 426.34.1060
Alexander Secundus. 439.8.1066
Gregorius Septimus. 5.12.1073
Clemens Tertius. 9.9.1084
Victor Tertius. 13.2.1088
Vrbanus Secundus. 16.17.1093
Paschalis. 22.24.1100
Gelasius Secundus. 29.11.1118
Calixtus Secundus. 29.18.1119
Honorius Secundus. 31.8.1124
Innocent. Secundus. 32.37.1129
Cœlestinus Secũdus. 38.12.1142
Lucius Secundus. ibidem
Eugenius. 38.20.1143
Anastasius Quartus. 41.31.1152
Adrianus Quartus. 42.22.1153
Alexander Tertius. 45.10 1159
Lucius Tertius. 56.17.1181
Vrbanus Tertius. 58.32.1185
Gregorius Octauus. 60.9.1187
Clemens Quartus. ibidem
Cœlestinus Tertius. 66.14.1191
Innocentius Tertius. 37.9.1198
Honorius Tertius. 105.36.1217
Gregosius Nonus. 122.37.1227
Cœlestinus Quartus. 163.4.1241
Papalis potestas, Sede vacante pœnes Cardinales remanet. 173.5.1243.
Innocẽtius Quart⁹. 173.19.1243
Alexãder Quartus. 268.12.1254
Vrbanus Quartus. 310 28.1261
Clemens Quintus. 342.19.1265
Gregorius Decim⁹. 352.21.1272
Innocen. Quintus. 364.14.1275
Adrianus Quintus. 365.6.1276
Iohannes Decimus non⁹. ibidem
Nicolaus Tertius. ibidem
Martinus Quartus. 368.10.1280
Honorius Quartus. 373.9.1285
Nicolaus Quartus. 375.38.1288
Cœlestin⁹ Quintus. 393.12.1294
Bonifacius Septim⁹. 394.34.1294
Benedict⁹ Vndecim⁹. 444.1.1303
Clemens Sextus, dictus Quintus. 451.5.1305

Papa exigit tertiam partem omnium bonorum. 210.1.1246.
Papæ authenticum de canonizatione sancti Eadmundi Cãtuarien sis archiepisc. 211.22.1246.
Papa volens ingredi terram Francorum impeditur. 187.19.1244.&.208.11.1246.
Papa Calixtus colloquium cum rege Henrico habuit. 29.29.1119
Pascha celebrantibus miraculum. 196.29.573
Paschæ obseruatio. 233.15.663
Paschæ festum quando celebrandum. 236.9.673. &.109.20.155.
Paschæ dies dle sancti Marci. 26.31.1109
Patricij Vita. 176.28.491
Petitiones eius tres. ibidem
Patriarcharum natiuitas. 8.27.ætat.3
Parliamentum in quo rex reprehenditur. 233. 9.1248.
Pauli Apostoli conuersio. 90.26.35
Pax ecclesiæ reddita est. 158.11.1240
Pœnitentiæ negligentis narratio. 257.17.707.&. 266.8.718.
Pœnitentia regis Henrici Secundi. 51.6.1173
Pœnitentia Suani filij Godwini. 420.17.1052
Pœnitens nullus Angliæ exulatur. 387.36.794
Peregrinatio Henrici regis apud Oxonium. 219. 10.1263.
Peregrinatio Richardi Comitis. 155.16.1240
Persecutio Christianorum. 113.18.195.&.118.26. 251.&.119.26.255.&.134.21.303.
Persius poeta moritur. 98.3.65
Pestis. 118.34.252.&.191.3.540.&.380.32.987
Petrus de Gauerstone. 463.30.1307
Pictorum aduentus. 101.35.75
Mulieres Hiberniæ summunt in vxores. 102.3.76
Philippus rex Francorum obijt. 33.1.1129
Pluuia. Vide supra Inundatio.
Pluit annonam. 300.9.818
Pluit sanguinem. 281.28.788
Pontini Comitis ius. 367.15.1279
Portenta. 427.13.1063
Portesmouthe vnde nomen sortitum est. 182.7. 501.
Præum danim peregrinis. 286.14.794
Prelium. 273.27.752.&.274.7.755.&.299.20.825
Priscianus grammaticus floret. 165.28.563
Præfationes tantum 9 sunt. 197.30.831
Prænomina vnde ceperunt originem. 32.20.ætat.4
Prodigium in aere visum. 194.21.555
Prodigia & nouitates. 289.11.795
Prosper Aquitanicus floret. 171.37.475
Priuilegium Prædicatorum. 232.5.1248
Priuilegium

Priuilegium regis Angliæ. 218.22.1247
Priuilegium ſancti Albani. 287.10.794
Puer in fornacem proiectus. 194.5.552
Puer hiſpidus naſcitur. 414.12.1299
Punitio dei in hoc ſeculo. 206.34.604
Purificatio beatæ Mariæ inſtituitur. 191.3.540
Purgatorij penæ. 251.21.699
Purgatorio tres animæ in cœlum receptæ. 131.19.1232.

Q

Quieta clamatio regi Scotiæ facta. 62.37.1189
Quæremonię factæ Papæ ſuper oppreſſionibus clericorum ſuorum. 217.1.1247
Quintilianus rethor claret. 103.13.87

R

Radij ignei in aëre viſi. 360.15.926
Redditus Curiæ Romanæ. 251.19.1252

Reges Britanniæ.

Brutus primus rex Britonum. 17 5.ætat.3.
Locrinus. Albanactus. Camber. ibidem.
Maddan. 20.20.ætat.3
Mempricius. ibidem
Ebrancus. 22.1.ætat.4
Genuit. xx. filios, &. xxx. filias. ibidem.
Brutus Viride Scutum. ibidem
Leyl. ibidem
Rud Hudibras. 23.6.ætate.4
Bladud. 25.3.ætate.4
Leyr. ibidem
Cordeilla. 29.2.ætat.4
Cunedagius. ibidem
Rivvallo. 51.27.ætat.5
Gurguſtius. ibidem
Siſillius. ibidem
Iago. ibidem
Kimarus. ibidem
Gorbodego. ibidem
Ferrex. ibidem
Porrex. ibidem
Pentarchia. 52.1.ætat.5
Dunvvallo Molmutius. ibidem
Belinus & Brennus. ibidem
Gurguntius Barbdruch. 66.8 ætate.5.
Guethelinus. ibidem
Siſillius. ibidem
Kimarus. ibidem
Elanius. ibidem
Morindus. ibidem
Gorbonianus. ibidem
Archigallo. ibidem
Elidurus. ibidem
Archigallo iterum. 65.11.ætat.5
Elidurus iterum. ibidem
Vigenius & Peridurus. ibidem
Elidurus tertio. ibidem
Regin. 65.18.ætat.5
Morganus. ibidem
Ennianus. ibidem
Idvvallo. ibidem
Kimarus. ibidem
Gerontius. ibidem
Catellus. ibidem
Coillus. ibidem
Porrex Secundus. ibidem
Cherin. ibidem
Fulgenius. ibidem
Eldadus. ibidem
Androgius. ibidem
Vrianus. ibidem
Eliud. ibidem
Elidanchus. ibidem
Clotenus. ibidem
Gurguntius. ibidem
Morianus. ibidem
Bledudo. ibidem
Capetus. ibidem
Oenus. ibidem
Siſillius. ibidem
Bledgabred. ibidem
Archiual. ibidem
Eldol. ibidem
Redion. ibidem
Redarchius. ibidem
Samulius. ibidem
Peniſſel. ibidem
Pyr. ibidem
Capoyt. ibidem
Dignellus. ibidem
Heli. ibidem
Lud. ibidem
Caſſibulanus. 66.7.ætat.5
Tennancius. 69.27.ætat.5
Kimbalinus. 74.20.1
Guiderius. 83.34.22
Aruiragus. 94.11.44
Marius. 101.27.73
Coillus. 102.13.78
Lucius primus Chriſtianus rex. 106.28.124.
Eius obitus. 113.36.201
Inter regnum. 86. annorũ. ibidẽ
Carantius. 122.16.286
Alectus. 123.9.292
Aſclipiodotus. 123.31.295
Coillus. 124.13.302
Conſtantius. 124.24.302
Conſtantinus Magnus. 130.8.305
Octauius. 131.36.314
Trahernius. 132.10.314
Octauius iterum. 132.26.316
Maximianus. 140.6.379
Gratianus. 143.23.392
Interregnum. 44. annorũ. ibidem
Conſtantinus. 149.27.435
Conſtans. 150.32.445
Vortigernus. 151.24.445
Vortimerus. 157.36.454
Vortigernus iterum. 159.18.460
Aureli⁹ Ambroſius. 170.22.465
Vther Pendragon. 180.18.488
Arthurus. 185.8.516
Conſtantinus. 192.14.542
Aurelius Conanus. 193.1.545
Vortiperius. 197.14.578
Malgo. 197.32.581
Caretius. 198.26.586
Cadvvanus. 210.1.612
Cadvvalinus. 218.23.633
Cadvvaladrus. 237.24.676
Regnum Britonum terminatur. 248.6.689.
Recapitulatio regnorum & regum. 338.23.886
Reges Cantiæ. 340.1.886
Reges VVeſtſaxonum. ibidem
Reges Merciorum. ibidem
Reges Auſtraliũ Saxonum. 341.1.886.
Reges Northumbrię. 340.1.886
Reges Orientalium Saxonum, 341.1.886.
Reges Orientalium Anglorum, ibidem.

Reges Angliæ.

Egbertus. 296.4.802
Aethelulphus. 301.15.837
Aethelbaldus. 309.24.857
Aethelbertus. 310.11.861
Aethelredus. 311.16.866
Aelfridus. 323.8.871
Eius mores et ſapiẽtia. 325.19. 871. Eius exilium. 329.34.878
increpatur à muliere propter panes. 330.10.878
Monarchian adeptus eſt. 338. 13.886.
Eleemoſinæ eius. 344.17.889
Leges per ipſum conditæ. 345. 11.892.
Eius mors. 350.35.900
Eadvvardus Senior. 351.5.901
Eius obitus. 359.30.924
Aethelſtanus coronatur. ibidem
Fratrem ſubmergi præcepit. 362.5.934. Eius pœnitentia. quia fratrem in mare præcepit ſubmergi. 363.31.939
Eius obitus. 363.36.&94

Eadmundus. ibidem. Eius obitus. 366.19.946
Eadredus Pius coronatur. 367.1.946
Eius obitus. 369.16.955
Eadvvius coronatur. ibidem. Eius luxuria. ibidem
Eius expulsio. 370.22.957. Eius obitꝰ. 371.26.959
Eadgarus coronatur. ibidem
Monasteria constrvi præcepit. ibidem
Fidelitatem ab octo subregulis susceptt. 375.5.974
Cum illis nauigat. ibidem
Eius magnificentia & prudentia. 375.20.975
Terræ quas dedit regi Scotiæ. 376.2.975
Eius obitus. ibidem
Sanctus Eadvvardus Martyr. 376.18.975
Eius mors. 377.21.978
Pœnitentia nouercæ eius. 378.12.978
Aethelredus coronatur. 378.22.979
Vxorem ducit. 379.20.981.&.381.34.990
Discordiæ inter ipsũ & Ducẽ Normã. 381.31.909
Eius fuga. 394.15.1014. Eius mors. 397.29.1016
Eadmundus Ferteum latus. ibidem
Eius liberi. 401.18.1016
Eius victoriæ. 398.3.1016.&.399.1.1016
Eadmundi singulare certamen cum Cnutone. 400.6.1016. Eius mors dolenda. 401.22.1016
Cnuto Primꝰ. 401.34.1017. Eiꝰ aduẽtꝰ. 396.12.1015
Emmam vxorem ducit. 403.10.1018
Filios suos coronari fecit. 409.11.1035
Eius obitus. ibidem
Haraldus Primus coronatur. 409.32.1035
Eius obitus & sepultura. 411.35.1040
Cnuto secundus in regem coronatur. 412.2.1041
Corpꝰ Haraldi præcepit in Thamesim pici. ibidẽ
Eius obitus & sepultura. 414.32.1042
Eadvvardꝰ Cõfessor in regẽ coronatur. 415.1.1042
Vxorem ducit. 415.15.1043
Legatos Romam mittit, vt à voto absolueretur. 416.8.1049.
Reuocauit nepotem suum eiusq; liberos, vt post eum regnarent. 423.15.1057
Obitus eius. 431.33.1066. Eius virtutes. ibidem
Corporis eius munditia. 433.6.1066
Haraldus Secundus. 433.20.1066
Dux Normanniæ eum redarguit de pacto. 434. 17.1066.
Eiusdem Ducis in Angliam aduentus. 435.6.1066
Haraldi regis interitus. 436.33.1066
Gulihelmus Dux Norman. in regem Angliæ coronatur. 14.1067
Eius obitus & sepultura. 11.34.1087
Gulihelmus Rufus coronatur. 13.5.1088
Eius interitus in Noua foresta. 22.7.1100
Henricus Primus coronatur. 22.3.1100
Vxorem ducit. ibidem. &.30.7.1121
Mors miseranda filiorum eius. 29.34.1120
Eius obitus & sepultura. 34.25.1135
Stephanus rex coronatur ibidem
Eius obitus & sepultura. 42.34.1154
Henricus Secundus coronatur. ibidem
Vxorem ducit. 41.14.1151
Henricus primogenitus eius coronatur. 49.27.1169
Vxorem duxit. 45.32.1161
Mouit bellum contra patrem. 50.35.1172
Eius mors & sepultura. 57.5.1183
Henrici patris eius mors & sepultura. 62.19.1189
Ricardus Primus coronatur. ibidem
Iter Hierosolimitanum inijt. 65.2.1190
Vxorem duxit. 66.18.1191. capitur. 66.33.1192
Grauis eius redemptio. 67.27.1192
Eius mors. 75.18.1199. Saluatur. 131.19.1232
Iohannes rex coronatur. 76.1.1199
Vxorẽ repudiat. 76.25.1200. Alterã ducit. ibidẽ
Arthurum nepotem interimit. 79.8.1202.&.86. 36.1208. Dissentio inter ipsum & Barones. 97. 13.1215. Eius mors & sepultura. 102.38.1216
Henricus Tertius coronatur. 103.36.1216
Secunda eius coronatiõ. 109.15.1220
Vxorem ducit. 141.30.1236
Eius mors & sepultura. 351.32.1262
Eadvvardus Primus coronatur. 363.16.1274
Eius natiuitas. 150.33.1239. Vxorẽ ducit. 263.25. 1254. Iter eius versus Acon. 349.1.1269
Vxorem secundam ducit. 413.4.1299
Eius mors & sepultura. 465.16.1307
Rex Angliæ reprehẽditꝰ in Parliamẽto. 229.5.1248
Rex Scotiæ Alexander obijt. 31.33.1125.&.239. 23.1249.
Rex Scotiæ desponsat Margaretam filiam Eadvvardi Exulis. 2.7.1067
Regnum Scotiæ datur à rege Angliæ. 421.27.1054
Rex Scotiæ reddit regi Angliæ Castra plurima. 44. 16.1157.
Rex Angliæ reddit regi Scot. Comitatum Huntingdun. ibidem
Rex Scot. Alexand. desponsat sororem regis Angliæ 111.15.1221.
Rex Franciæ certamẽ. 5. virorum petit. 69.16.1194
Rex Franc. petit ossa Bonifacij Papæ. 463.26.1306

Reges martyres.

Osvvaldus. 223.21.644. Osvvinus. 226.23.651
Aelfvvaldus. 281.2.789. Aethelbertꝰ. 283.12.793
Aethelredus. 249.31.692. Eadmundus. 319.4.870
Kenelmus. 298.12.821. Eadvvardus. 377.21.978
Regna quatuor principalia. 4.13.ætat.2
Regionum transmarinarum destructio. 341.28.887
Reges Iudæ. 26.21.ætat.4. Reges Israel. 249.æt.4.
Reges Persarũ. 52.16.æt.5. Reges Asseriorũ. 6.1.æt.2
Rex Franciæ infirmatur. 188.19.1244
Rex Francorum captus à Saracenis. 241.26.1250
Rex Francorum Philippus moritur. 33.1.1129

Reges Ordinem S. Benedicti ingressi.

Aethelredus. 256.30.705. Kinredus. 258.34.710
Offa. 256.30.705. Sigebertus. 221.37.636.
Eadbertus. 274.33.757
Regina filios proprios interficiens. 51.33.ætat.5
Regina veneno Magnates terræ interrimens. 295. 8.802. Virum proprium veneno interimit. ibidẽ
Regimis non permissum à Saxonibus iuxta regem sedere. 308.7.854. Reginæ nequitia. 283.12.793
Regina mallens in virum accepere filium quàm patrem. 295.8.802
Regina Scotiæ Margareta obijt. 15.30.1092

Regina monachæ factæ.

Guenhumara Arthuri vxor. 191.29.542
Aethelsuitha. 344.25.890. Aelionora. 374.12.1286

Regum & regnorum Hepterchiæ recapitulatio. 338.31.886.
Reſponſio cleri Nuntio Papæ. 222.10.1247
Religioſi grauantur. 392.24.1294
Reliquiæ regi Aelfredo miſſæ. 333.7.883
Reſpontio regis Franc. pro iure Angliæ. 101.9.1216
Reuelatio Patlini Archiepiſcopi. 216.34.627
Roberti Curthoſe deſcriptio. 14.10.1090
Cauſa exheredationis eius. 10.23.1086
Iter eius verſus Terram ſanctam. 17.37.1095
Eligitur in regem Hieruſalem. 20.36.1099
Eius mors & ſepultura. 34.12.1134
Robertꝰ ſiuè Rollo Dux Normannorũ. 349.15.897
Baptizatur. 155.5.912.
Rodericus rex Pictorum interfectus 101.35.75.
Robertus de Brus. 455.9.1305.
Roma conditur. 31.30. ætat. 4. Romulus & Remus. ibidem.
Romani interfecti Londini. 293.3.1260
Romeſcot. 263.12.727. et. 287.31.794.
Rovven filia Hengiſti. 256.13.45.

S.

Salomon templum condit. 22.35. ætat. 4.
Samuel. 19.11. ætat. 3.
Sancti in Anglia clarent. 246.5.1250.
Sanctimonialis nupta. 45.25.1160.
Sanguis Chriſt. datus VVeſtmonaſt. 227.20.1247.
Sanguis de terra emanauit. 22.9.1100.
Sanguis de cœlo pluit. 73.21.1198.
Sardanapalus. 4.18. ætat. 2. Saul 19.19. ætat. 3.
Saxonum aduentus. 154.16.449. Seaf. 323.34.871.
Schola Anglorũ. 265.12.727. Cõbüritur. 298.1.817
Scotorum origo. 102.8.77.
Scoti vndè dicuntur. ibidem.
Scoti fidem Chriſti ſuſcipiunt. 148.8.433.
Scotorum fidelitas. 366.12.946.
Scotia à rege Angl. data. ibidem. &. 421.22.1054
Scutagium exigitur. 254.20.1253
Sedes epiſcopalis apud Ely conſtituitur. 26.23.1109
Sedes Lindiſſernenſis mutatur. 332.33.881
Sedes Helmhamenſis tranſlata. 4.7.1070
Sedes Theofordenſis tranſlata. 16.23.1094
Sedes epiſcopales tempore Offæ regis. 288.9.784
Sententia lata in Iohannem regem. 92.12.1213
Sententia lata in Fredericum Imperatorem. 124.5.1228.
Sententia lata in tranſgreſſores Magnæ chartæ & libertatis eccleſiæ. 144.10.1237. &. 254.28.1253.
Seueri Sulpitij ſilentium. 147.21.427
Sibillæ. 42.8. ætat. 4
Sibillæ vaticinium. 43.15. ætat. 4
Simon Magus. 98.7.66. &. 90.8.33
Symbolum Apoſtolorum. 90.14.33
Sinodus Lugdunenſis. 355.13.1274
Signa horribilia apparuerunt. 59.18.1186
Signum inuadatum in firmamento. 316.36.1263
Siwardus Dux Northũbriæ moritur. 421.30.1055
Sigillum regis renouatur. 122.31.1227
Soles quatuor. 24.18.1104. &. 136.26.1233
Somnium Mauricij Imperatoris. 206.24.604
Somnium Francorum regis. 200.27.586
Sophiſma cuiuſdam regis Saracenorũ. 182.22.505
Sortilegæ mulieres. 416.26.1049
Sortilegium mirabile. 416.26.1049
Strages magna. 388.3.1011
Stella Magos præcedens. 76.36.2
Stella mortẽ Aurelij regis præcedens. 179.36.497
Stellæ. 266.31.729. &. 272.3.747. &. 277.33.770
Submerſio nobilium Angliæ. 29.34.1120
Stephanus lapidatur. 90.22.34
Superſtitiones. 99.33.71
Svvanus rex. 383.1.994
Angliam ſubiugat. 392.36.1013
Eius mors miſerima. 394.20.1014
Subſidium ad ſubuentionem Terræ ſanctæ conceſſum. 63.33.1189

T

Tabula Dioniſij. 189.13.532
Tabula Rotunda. 250.18.1252
Tallagium. 84.24.1207. &. 344.25.1266
Taciturnitatem Seuerus ſeruans. Vide Seuerum.
Tartarorum conuerſio. 414.11.1299
Taxatio eccleſiarum Angliæ. 68.32.1194
Tempeſtates. 53.21.1177
Templi ædificatio. 22.35. ætat. 4
Terræ amiſſæ per Iohan. regem. 81.22.1204
Terræ dominio Arthuri regis ſubiugatæ. 188.16.525
Terræmotus. 107.20.132. &. 110.17.168
Terræ conceſſæ regi Angliæ. 70.35.1196
Terræ pertinentes ad tegem Angliæ. 62.24.1189
Ducatus Normanniæ. ibidem
Ducatus Andegauiæ. ibidem
Ducatus Aquitaniæ. ibidem
Comitatus Cœnomanniæ. ibidem
Comitatus Pontini. 367.8.1279
Teſtamentum. 269.30.1255
Thebeorum legio martyrium paſſa. 125.3.303
Theſaurarius Angliæ elegi debet. 271.16.1255
Theſaurarium apud VVeſtmonaſterium ſpoliatũ. 442.27.1303.
Tonitruum. 136.19.1233
Tractatus quis compoſuit. 150.22.444
Tranſfretatio. H. regis in Vaſconiam. 256.6.1253
Tranſfretatio eiuſdẽ regis in Franciã. 268.24.1254
Tranſfretatio Eadvv. regis in Flandriã. 411.1.1297
Tranſfretatio eiuſdem regis in Franciã. 374.1.1286
Tranſfretatio. H. Secund. in Hiberniã. 50.12.1171
Tranſlatio ſancti Vlſtani. 107.21.1218
Tranſlatio ſancti Thomæ. 109.28.1220
Tranſlatio ſancti Eadmundi. 210.33.1246
Tranſlationis eiuſdem authenticum. 211.12.1246
Tributum Romanorum ceſſat. 148.28.434
Tributum Danis datur. 383.7.994
Tributum Danorum ceſſat. 418.6.1051
Tributum Papæ datur. 93.1.1213
Trogus Pompeius Chronicã ſuã terminat. 81.25.9
Tunica domini inconſutilis inuenitur. 202.6.594
Turris Babel ædificatur. 3.12. ætat. 2

V

Vaticinium Merlini 162.14.465
Vaſconia. Vide ſuprà in Aquitania.
Venedotia idem quod Northvvallia. 199.24.586
Verba domini ſuper panẽ quis inſtituit. 106.12.1120
Veronica domini. 91.4.37.

Ventus vehemens. 294.10.800.& 84.36.1207
Venti expectatio. 256.2.1213
Virginum xi millia. 342.32.392
Vindicta. 121.8.1274
Villa, quæ modo Burgus S. Petri dicitur. 357.4.705
Visio V Vilfridi archiepiscopi Ebor. 249.16.892
Visio mortui resuscitati. 251.20.899
Visio Caroli Imperatoris. 335.11.885
Visio Rollonis Ducis. 549.15.897
Visio pro regibus Angliæ. 422.28.1055
Visio S. Eadwardi regis & Confess. 432.20.1066
Visio cuiusdam militis. 297.12.1260
Visio cuiusdam Cardinalis. 268.7.1254
Visio Gulihelmi Secundi regis Angliæ. 21.9.1100
Visio Anselmi archiepisc. de Gul. rege. 15.12.1091
Visio monachi de Euesham. 70.27.1196
Visio Hen. Imperatoris de fistul. aurea. 414.14.1051
Visio matris Gul. de Longa spata. 242.5.1250
Visio Mauricij Imperatoris. 206.34.604
Visitationis impedimentum. 253.20.1253
Visitatio [illegible] exemptorum quam non exemptorū. ibidem
Vitri artificium. 3.22.21
Vltio diuina in Herodem. 79.37.4
Vortigerni proditio. 251.10.449
Vrbs Legionum. 112.17.185
Vulnera quinque habens. 123.4.1227
Vxores Scoti duxerunt. 102.3.76
Vxores de Britannia Conanus rex petijt. 142.32.392
Vxor in medium producta. 89.34.33

VV

VValbroke. 123.29.294
VVallia interdicta. 86.16.1208
ibi olim erat rex. 427 33.1066
VVestmonasterium. 370.37.958
VVestmonasterij priuilegium. 112.11.1222
VVodensday. 355.4.449

Z

Zacharias episcopus Viennensis martyrizatur. 105. 70.106.

FINIS.

ERRATA.

Prior numerus paginam indicat, posterior lineam.

Lege in Præfatione.		*Lege.*		*Lege.*		*Lege.*	
4.21.	1268	34.7.	millia	22.	effluxis		cessauit sedes dieb'. 6
25.	an. 44	35.1.	exactos,	74.23.	existentibus	26.	in Cantia apud
42.	veresimile	37.1.	omnino	78.25.	quod		Tonge.
5.14.	1272	9.	sub iugo	82.33.	gloriatus	174.33.	frusta
		39.33.	partem	84.4.	pietatem	178.12.	velocitate
IN LIBRO		40.18.	quod	87.16.	die	181.6.	cæteri
primo.		44.19.	decertatione	88.18.	absciditur	184.23.	anno
2.9.	Decebat	45.20.	sine	91.25.	argento	27.	in
3.30.	.Dc.	46.21.	nomine	95.36.	& Aruiragus in	29.	antea
4.13.	exorta	47.8.	venunderur	97.4.	vociferantem	185.33.	deinde
34.	nomina	21.	videatur	111.14.	abhominantur	186.37.	monteni
5.31.	alijs	50.16.	præterea	114.6.	ad deuorandum	195.13.	probabiliot
6.4.	brachia	52.5.	susceperet	120.26.	cessauit	197.11.	eodem
16.	se cum	53.29.	familiaritatem	121.20.	celebratur	202.36.	pulchra
8.26.	sibi	54.18.	innumerabilibus	122.31.	Romana	203.24.	quod
10.2.	Diminuta	21.	effecti	125.2.	virtute	205.17.	cumque
10.17.	tempestate Prometheus fuit, quem	55.9.	Senatorum	129.13.	viscera;	206.16.	gladijs
		56.26.	eiusdem	18.	constantiam	207.10.	reb' aduersum
	præterea.	57.14.	fratres	131.37.	interfectis	30.	quodam
12.6.	Præterea	19.	perierunt	135.27.	Dedit	208.6.	patris
13.31.	Iupiter	21.	Interea	136.10.	muneris	12.	subiunxit
33.	fertur	58.23.	peditum	25.	basilicam	28.	xxiij annis
14.8.	secum	59.32.	atrociter	141.33.	stantem	209.3.	plurimorum
15.12.	partem	61.2.	germani	142.21.	qui episcopos	15.	omnium
15.	sexcentis	4.	proconsulare	143.10.	disponunt	27.	demandaret
17.29.	vocabulum	62.36.	circunduxissent	27	reuersi	33.	da ei
19.5.	sacerdotio fungebantur.	36.	pretereà	147.32.	dei	211.14.	sanctius
		65.4.	Romanorum	148.1.	ferro	23.	cum
31.	concordi pace	23.	cui	12.	insulam	214.14.	contubernio
20.1.	regis	66.16.	interea	154.24.	insulam	215.1.	illum
9.	interea	67.1.	cepissent	155.22.	totius	216.20.	frusta
22.14.	igitur	35.	milites	32.	minimis	223.23.	humilitatem
23.22.	mirabiliter	70.27.	abundare	168.27.	caput	224.18.	Christo inesse
29.20.	toti	35.	ætate	28	superabit	226.20.	esset
30.30.	procreauit	71.14.	versutia	34.	cruore	227.32.	pontifex
33.15.	Senatui	18.	deprehensis	171.20.	diebus vij. &	231.3.	centies
							10. inun-